ZBORNIK

DOKUMENATA I PODATAKA O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU JUGOSLOVENSKIH NARODA

TOM

V

KNJIGA 26

REDAKTORI:

Fabijan Trgo, pukovnik i Šandor Kaufer, potpukovnik

Odgovorni urednik

Fabijan Trgo, pukovnik

IZDAJE

ISTORISKI INSTITUT JUGOSLOVENSKE NARODNE ARMIJE

ISTORISKI INSTITUT JUGOSLOVENSKE NARODNE ARMIJE

ZBORNIK

DOKUMENATA I PODATAKA O NARODNOOSLOBODILAČKOM RATU JUGOSLOVENSKIH NARODA

TOM

V

KNJIGA 26

BORBE U HRVATSKOJ 1944 GODINE

BEOGRAD
1961

BORBE U HRVATSKOJ 1944 GOD.

— APRIL —

I

DOKUMENTI JEDINICA NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE I PARTIZANSKIH ODREDA JUGOSLAVIJE

BR. 1

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG KORPUSA OD 1 APRILA 1944 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O NAPADU JEDINICA OSME DIVIZIJE NA NEPRIJATELJSKI KAMION I BORBI KOD PLAVČA DRAGE[1]

ŠTAB IV KORPUSA
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
Op. broj 103/44
1. IV. 1944.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

Operativni izvještaj
na dan 23.III.1944.
o borbama VIII Divizije.

Borba vođena na komunikaciji Plaški — Vojnovac i u Plavčoj Dragi. (Sekcija Karlovac 1 : 100.000.)

Naše snage: 2. bataljon I. Udarne brigade VIII Divizije.

Neprijatelj: Dijelovi 846. pukovnije 392. divizije.

Tok borbe: Dana 23. III. 1944. 2. bataljon I Brigade postavio je zasjedu na cesti Plaški — Vojnovac kod Latina. U 9,30 časova naišao je od pravca Josipdola jedan neprijateljski kamion sa 8 vojnika. Na kamion je otvorena vatra te vojnici pobijeni a 3 su uspjela da pobjegnu. Kamion je uništen. Po izvršenju ovog zadatka bataljon se povukao prema Humu praćen neprijateljskom minobacačkom vatrom od koje smo imali gubitaka.

IV Bataljon I Brigade istog dana vršio je pritisak na neprijatelja ispred Jakšića mosta kod Plavča Drage.

Ishod borbe: Zapljenjen jedan šarac, 1 karabin, 500 metaka, 4 para odijela, 40 granata za protukolske topove i 24.000 kuna.

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 10—4, k. 426.

Uništen jedan neprijateljski kamion na gusjenice.

Gubitci neprijatelja: 5 ubijenih i 3 ranjena.

Naši gubitci: 3 mrtva, 8 ranjenih i 1 zarobljen drug. Među ranjenima nalazi se komesar čete Mojsija Dmitrović, koji je podlegao ranama na putu za bolnicu.

Utrošeno: 2 mine za teški bacač, 2730 pušč. i mitr. metaka.

Izgubljena 4 karabina.

Pri izvršenju zadatka kod Latina Štab bataljona nije vodio dovoljno računa da se povlače prikrivenim pravcima već su se otkrili i privukli na sebe neprijateljsku artiljeriju i minobacačku vatru od koje smo imali nepotrebne gubitke.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant, general-major:

BR. 2

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG KORPUSA OD 1 APRILA 1944 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA SEDME DIVIZIJE OD 14 DO 27 MARTA[1]

ŠTAB IV KORPUSA
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj 109/44
1. IV. 1944.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

Operativni izvještaj o borbama VII Divizije od 14. do 27. III. 1944.

I.

14. III. 1944. Dijelovi I Brigade VII Divizije vodili su borbu sa neprijateljem na komunikaciji Kukuruzari — Knezovljani — Bijelnik i Brjebrovna. Neprijatelj je pretrpio osjetljive gubitke.[2]

[1] Kopija originala pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 28—1/3, k. 426.

[2] i [3] Vidi tom V, knj. 25, dok. br. 76.

15. III. 1944. Dijelovi I Brigade napali su neprijatelja u povlačenju na liniji Bijelnik — Blinja i Moštanica — Petrinja. Napad su vršila naša dva bataljona. U borbi neprijatelj je pretrpio gubitke i povlačio se u paničnom bijegu.[3]

Zapljenjeno: 1 karabin, 5000 »Mauser« metaka, 2 sanduka ručnih bombi, 1 sanduk tromblonskih bombi, 2 para cipela, 2 šinjela i 2 kola zobi.

Gubitci neprijatelja: 10 ubijenih i više ranjenih.

Gubitaka na našoj strani nije bilo.

Položaji na kojima su vođene borbe vide se na sekcijama Petrinja — Kostajnica 1 : 100.000.

18/19. III. 1944. Pripremljena je akcija sa 3 brigade za napad na voz na pruzi Sisak — Sunja kod s. Petrinci. Napad na voz trebala je izvršiti III Brigada a I i IV Brigada postavljene su na osiguranje na cesti Sunja — Petrinja prema drljačkom groblju i iznad potoka Graduse prema želj. prugi. (Sekcija Petrinja — Kostajnica 1 : 100.000.)

Oko 30 neprijateljskih vojnika u bunkerima duž pruge vršili su osiguranje. Naš cilj bio je sačekati voz, izbaciti ga iz šinja pomoću mine, uništiti posadu i pratnju, a pored toga likvidirati neprijateljsku posadu u dva bunkera na pruzi kod s. Petrinaca.

Zapovijest je izdata pismeno od strane Štaba divizije i brigada.[4]

Tok borbe: Oko 22 časa sve naše jedinice zauzele su predviđene položaje. Oko 23,40 sati naišao je neprijateljski osobni vlak od 10 vagona, prešao preko postavljenih mina koje nisu eksplodirale i produžio u svom pravcu bez smetnji. Po prolasku voza jedan bataljon III Brigade povukao se je bez naređenja prema selu Petrincima. Izdato mu je naređenje da se vrati na svoj položaj, te da izvidi zašto mine nisu eksplodirale, jer se je namjeravalo sačekati drugi voz, koji bi vjerovatno trebao naići.

Prilikom pregledanja mina, minersko odjeljenje izvadilo je kapslu jedne mine koja je eksplodirala i time je čitava naša namjera otkrivena. U isto vrijeme jedan bataljon približavao se neprijateljskim bunkerima kod s. Petrinaca, da bi ih napao. Neprijatelj je odbio napad kombinovanom vatrom iz susjednih bunkera.

Oko 2 časa naše jedinice su se počele povlačiti pošto vozovi nisu nailazili.

Iste noći II Brigada da bi vezala neprijateljske snage u Petrinji napala je neprijateljske predstraže u s. Župiću i s.

[4] Vidi tom V, knj. 25, dok. br. 57.

Križu.[5] Neprijatelj je protjeran prema Petrinji ne dajući naročito težak otpor.

18. i 19. III. 1944. Neprijateljska avijacija u jačini 3—6 aviona bombardovala je položaje II Brigade oko Petrinje, te je nanjela gubitke u ljudstvu i materijalu.

U svim borbama od 18. do 19. III. 1944. zarobljenika i plijena nije bilo.

Gubitci neprijatelja nepoznati.

Naši gubitci: 3 mrtva, 5 ranjenih i 2 nestala druga.

Utrošeno: 1950 pušč. i mitr. metaka i 23 mine za teški bacač.

Kritika: Neuspjeh pri napadu na voz prouzrokovali su mineri koji nisu pažljivo postavili mine. Ne može se reći da krivica zbog toga leži na borcima, koji bi vjerovatno svoj zadatak izvršili da su preduslovi za to ostvareni. Pri napadima neprijateljske avijacije nisu se borci dobro zaklanjali, a pogotovu materijal je često ostao na položaju, usljed čega je neprijatelju uspjelo da ga uništi.

Za gubitak i uništenje materijala od neprijateljske avijacije odgovoran je komandir mitralj. čete II Brigade koji nije materijal prenio na položaj koji im je bio određen. Nad njim se vodi istraga, nakon čega će biti kažnjen.

Taktički borbeni postupci starješina bili su u skladu sa momentalnom situacijom. Krupnijih grešaka nije bilo. Akcije su bile pripremljene a odluke i zapovjesti realne.

Od neprijateljske avijacije uništeno nam je 1 teški bacač, 1 laki bacač, 1 teški mitraljez sa priborom i municijom i 10 konja.

II.

21. III. 1944. Borba vođena sa neprijateljem koji je krenuo iz Petrinje prema našim položajima na liniji Kosinjak — Jelačićev spomenik, Župić (k. 264) i 135, Međurače (k. 200) i Šestanj (k. 205). (Sekcija Petrinja 1 : 100.000.)

Neprijatelj: 300 Čerkeza i 120 ustaša.

Naše snage: 2 bataljona II Brigade.

Neprijatelj je imao namjeru da ovlada Gorom i odbaci naše snage koje su se nalazile na tim položajima. Naša odluka: tući neprijatelja u njegovom pokretu i odbaciti ga sa polazne baze.

Zapovjest: Od Štaba divizije izdata je usmeno a Štab brigade izdavao je usmene zapovjesti i telefonske u toku borbe prema situaciji. Borba je počela 21. III. o.g. u 8 časova.

[5] Vidi tom V, knj. 25, dok. br. 88.

Tok borbe: Neprijatelj iz Petrinje napao je jednom kolonom u pravcu Kosinjaka baš u momentu kada su se smjenjivala naša stražarska odjeljenja, koja su bila povučena te je uspio da iznenadi naše snage na glavnom položaju, gdje je prihvaćena borba. U isto vrijeme druge neprijateljske snage manevrom kod Krivog hrasta ugrozile su bataljon između Sestanja i Župića i pokretom kod Glinske Poljane u pravcu Mokrica prisilile bataljon na Kosinju da napusti svoj položaj. Ovo je neprijatelju uspjelo zato što je jedna četa koja je bila na Župiću (kod k. 264 i 135) napustila svoj položaj bez borbe. Naše snage vršile su protunapad i ponovo zauzele prvobitni položaj odbacivši neprijatelja prema Petrinji.[6]

Zapljenjen 1 karabin i 2 para odijela i obuće.

Gubitci neprijatelja: 6 ubijenih i više ranjenih, za koje se sigurno znade, dok se pretpostavlja da ih je bilo više.

Naši gubitci: 3 ranjena druga, među kojima zamjenik komesara čete drug Carić Nikola.

Utrošeno: 9 granata za protukolske topove 47 mm., 20 mina za teške bacače i 1300 pušč. i mitralj. metaka.

U borbi se nije nitko istakao. ...

Obzirom na odnos snaga, zadatak je mogao biti potpuno izvršen ali naše jedince nisu vične manevru niti su preduzimale energične protunapade, u kom slučaju bi neprijatelj ne samo bio odbačen nego i pretrpio mnogo veće gubitke. Položaji za odbranu bili su vrlo dobri i podesni te omogućavaju inicijativu u borbi.

III.

23. III. 1944. Jedna četa VII Divizije postavila je zasjedu kod Novog Sela u Starom Gaju. Naišao je neprijatelj nepoznate jačine na koga je otvorena vatra i četa ga je odbacila. Neprijatelj je ponovio napad i nakon kraće borbe odbacio našu četu.

Gubitci neprijatelja: 4 ubijena i 6 ranjenih.

Naši gubitci: 1 mrtav drug.

Utrošeno 300 pušč. i mitralj. metaka.

23/24. III. 1944. Dvije brigade VII Divizije postavile su zasjedu na pruzi Sunja — Dubica kod Jasenovčana sa ciljem da se sačeka voz. Voz nije naišao i naše jedinice su se povukle.

Osiguravajući dijelovi pri povlačenju imali su manju borbu sa slabijim neprijateljskim snagama, koje su odbili.

Gubitaka nismo imali, dok na strani neprijatelja nisu poznati.

Utrošeno: 4000 pušč. i mitr. metaka.

---

[6] i [7] Vidi tom V, knj. 25. dok. br. 120 i 163.

IV.

26/27. III. 1944. Dvije brigade VII Divizije napale su neprijateljska uporišta u selu Komarevu.[7]

Borbe vođene na položajima s. Komarevo — raskrsnica puteva Komarevo — Pračno i Komarevo — Letovanci. (Sekcija Petrinja — Kostajnica 1 : 100.000.)

Neprijatelj: 400—500 Čerkeza sa njemačkim komandnim kadrom. Naoružanje — automatsko oružje i više minobacača. Imena oficira i komandanata nepoznata.

Naše snage: III i IV Brigada. Sadejstvujućih jedinica nije bilo.

Obostrana situacija: Neprijatelj držeći s. Komarevo vršio je osiguranje pruge Sisak — Sunja a ujedno vršio češće ispade na naš slobodni teritorij.

Naša odluka: Napasti neprijatelja u s. Komarevu, likvidirati neprijateljsku posadu, zadobiti oružja i municije i omogućiti lakše djelovanje na komunikaciji Sisak — Sunja. Prije borbe borci su pripremljeni i bili dobro raspoloženi za napad.

Tok borbe: Napad je predviđen za 22 časa, ali zbog sporog podilaženja jedinica zakašnjeno je kod III Brigade za 20 minuta a kod IV Brigade za 10 minuta, tako da napad nije počeo jednovremeno, što je uticalo na razvoj operacije. U prvim naletima naših jedinica neprijatelj se doduše zbunio, ali se je brzo pribrao, organizovao za borbu i razbio jedan bataljon III Brigade, a odmah zatim skoncentrisao veću pažnju na pravac IV Brigade pružajući žestoki otpor. Jedan bataljon III Brigade koji je trebao napadati od k. 132 prema groblju u Komarevu i prema crkvi skrenuo je desno, tako da je bataljon koji je napadao D. Komarevo bio ugrožen bočnom vatrom. Kod III Brigade u prvom naletu bilo je 10 ranjenih, što je negativno uticalo na borce, pa je silina napada popustila.

IV Brigada u napadu nastupala je energično i uspjela izbaciti neprijatelja iz šest bunkera i stići u blizinu crkve gdje se je razvila borba sa bombama prsa u prsa. Neprijatelj se grčevito branio efikasno upotrebljavajući svoje naoružanje. Popuštanje siline napada III Brigade omogućilo je neprijatelju da se koncentriše i sve svoje snage upotrjebi prema IV Brigadi te joj ukoči dalje napredovanje.

Cjeneći situaciju prema primljenim izvještajima, i Štab divizije donio je odluku da se jedinice povuku i odustanu od dalje borbe. Povlačenje III Brigade izvršeno je oko 2 časa, a IV nešto docnije. I na jednoj i na drugoj strani bilo je gubitaka.

Pri povlačenju jedinica neprijatelj je sa 200—300 vojnika krenuo iz Petrinje, razbio slabije dijelove IV Brigade koji

su osiguravali i kontrolisali pravac Budičina — Hrastovica — Petrinja te zaposjeo sela: Deanovići i s. Klinac, upravo one položaje gdje se je trebala vratiti IV Brigada po izvršenom napadu. Tu je neprijatelj pronašao komoru brigade i oružje, koje je zapljenio.

Zarobljen je jedan neprijateljski vojnik i zapljenjeno 1 pištolj i 1000 »Mauser« metaka.

Gubitci neprijatelja: 10 mrtvih i mnogo više ranjenih.

Naši gubitci: 2 mrtva, 47 ranjenih i 4 zarobljena druga. Ranjeni drugovi su većim dijelom lakše od neprijateljskih minobacača.

Izgubljeno: 1 protukolski top sa 15 granata, 1 teški bacač sa 7 mina, 3 jahaća konja, komora jednog bataljona, stvari Štaba brigade, 1 radio aparat, 1 telefon i arhiva Brigade, među kojom i obavještajni spisi.

Utrošeno: 3 mine za teški bacač, 20 mina za laki bacač, 40 ručnih bombi i 4700 pušč. i mitr. metaka.

U borbi se dobro držao 2. i 3. bataljon IV Brigade koji su napadali neprijatelja u selu Komarevu. Naročito su se istakli zastavnik Čulibrk Đuro, komesar čete Sesto Kojo, vodnik Arbutina Milan, delegat Sundač Jovan i borci Miočinović Jovo, Radić Mile, Zorić Đuro i Dazgić Gajo. Ovi borci izdržali su u borbi, hrabrili svoje drugove služeći im za primjer i hrabro se borili sve dok nije naređeno povlačenje. Oni će biti pohvaljeni naredbom Štaba divizije.

Kritika akcije: Odluka Štaba divizije za povlačenje jedinica nije bila pravilna, trebalo je iskoristiti prodor IV Brigade koja je već došla do crkve, iako je III Brigada sa svojim napadom oslabila, moralo se imati pri ruci rezerve koja bi se ubacila u borbu. U borbi je trebalo dulje istrajati i vjerovatno bi usljedio uspjeh. Ovo se dade objasniti tim prije što je akcija dobro pripremljena, moral i oduševljenje boraca i starješina prije akcije bili su dobri. Također odluka nije bila pravilna što se tiče šireg osiguranja od pravca Petrinje, jer, kako je naprijed iznjeto, neprijatelj je prodro baš iz tog pravca, raspršio dijelove IV Brigade i nanio gubitke u ljudstvu i materijalu. Ovdje se može zapaziti i to da jedinice na osiguranju nisu bile budne niti su vodile računa o svojoj komori i težem oružju, koje se moglo spasiti. Krivci za ovo biti će uzeti na odgovornost i nad njima se vodi istraga.

Snalaženje u borbi i komandovanju bilo je dobro kod IV Brigade koja je pokazala najbolji uspjeh pri napadu na Komarevo a isto je tako i pri protjerivanju neprijatelja sa položaja kod Deanovića i Klinca.

Još uvijek zapaža se slaba strana i kod boraca i kod starješina za noćne borbe, jer gube samostalnost, ne drže svoje

jedinice u rukama, međusobno se ne potpomažu, ne nadiru drsko i ne znaju iskoristiti prvo iznenađenje za silan nalet kako ne bi dali neprijatelju vremena da se pribere i organizuje otpor težeći da ga razbiju i dezorganizuju.

V.

27. III. 1944. Neprijatelj je vršio ispad iz Sunje i Kostajnice prema k. 279 (Živaja) i k. 271 (Popić), te se probio prema Gradusi, zasiok Dukići. Iz Komareva neprijatelj je došao do Trnjana i vratio se natrag. III Brigada vodila je borbu sa njim i neprijatelj se povukao u svoje baze.[8]

Od Kostajnice neprijatelj je prodro sa 300—400 Čerkeza sa 5 srednjih tenkova prema s. Krčevu, s. Svinjici i k. 245. I Brigada uspjela je da odbaci neprijatelja u njegove polazne baze.

Zarobljeno i zapljenjeno nije ništa.

Gubitci neprijatelja: 7 ubijenih i 9 ranjenih.

Naši gubitci: 4 ranjena druga, od kojih su tri stradala od neprijateljske avijacije. Teže je ranjen poručnik Dmitrović Jovo, komandir čete.

Izgubljeno: 1 puškomitraljez, i 4 konja ubijena i 1 ranjen.

Utrošeno: 2900 pušč. i mitr. metaka.

Neprijateljska avijacija potpomagala je ove ispade i uglavnom gubitci su od bombardovanja i mitraljiranja.

Napomena: Naš operativni izvještaj, Op. broj 89/44 od 28. III. 1944. za borbu I Brigade na dan 10. III. 1944., dopunjujemo u sljedećem:

Neprijatelj nije imao gubitaka.

Naši gubitci: 6 mrtvih, 2 ranjena i 15 nestalih drugova, od kojih je 7 zarobljeno i strijeljano, dok se ostatak razbježao i o njima još ni do danas nemamo tačnih podataka.

Izgubljeno: 1 mitraljez „Šarac", 1 talijanski mitraljez, 3 šmajsera, 1 pištolj, 13 pušaka i 1200 metaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant — generalmajor:

[8] Navedenog dana neprijatelj je napao Prvi bataljon Prve brigade između s. Mečenčana i s. Borojevića (vidi tom V, knj. 25, dok. br. 76 i dok. br. 24—3, k. 426, u Arhivu Istorijskog instituta JNA).

BR. 3

ZAPOVIJEST ŠTABA DVADESET OSME UDARNE DIVIZIJE OD 1 APRILA 1944 PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKU POSADU U PODRAVSKOJ SLATINI[1]

ŠTAB XXVIII UDARNE DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj: 121
Dana 1. IV. 1944. G.

ZAPOVIJEST:

(Sekcija: Podrav. Slatina, Bjelovar 1:100.000)
Prilog br. 1. — Podaci o neprijatelju

U vezi zapovijesti Štaba VI. Korpusa NOV i POJ, Op. br. 110 od 31. III. 1944 godine, o donesenoj odluci da se oslobodi grad Podravska Slatina,[2]

NAREĐUJEMO:

1. — BRODSKA BRIGADA

Sastav: 4 bataljona
1 batalj. XXI. U. brig.
1 konjički eskadron
2 odjeljenj. teških bac.
1 brd. top 65 mm.
1 polj. top 75 mm.
1 prot. ten. top 47 mm.
1 prot. tenk. top 37 mm.

Svega: 5 bataljona
1 konj. eskadron
2 odjelj. teških bac.
4 topa

Zadatak:

Likvidiraće neprijateljsku posadu u uporištu [Podrav.] Slatina na sljedeći način:[3]

a. — bataljon: nastupa u pravcu uporišta sa južne strane, putem sa ceste Ćeralije—Podrav. Slatina, od šume Bukvik, k. 253, te dalje vinogradima i sa svoje dvije čete južno od katoličkog groblja zaposjeda položaj za napad, a sa jednom četom zaposjeda kuće na jugozapadnom dijelu uporišta lijevo od pravoslavnog groblja. Zadatak ovog bataljona jest snositi glavno težište napada na samo uporište, kao i prodor do centra sa likvidacijom velikog bunkera na jugozapadnom ćošku pravoslavnog groblja, zvanog „Staljingrad", dva rova sa lijeve i desne strane puta koji dolazi iz centra u pravcu vinograda i koristeći se zgradama sa južne strane uporišta likvidira vojarnu lijevo od

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 19—1, k. 1134.
[2] Ova zapovijest objavljena je u V tomu Zbornika, knj. 25, dok. br. 128.
[3] O rezultatima napada vidi dok. br. 73.

crkve i bunker na raskrsnici samoga centra, zvani »Moskva«. Lijevo održava vezu sa jedinicama b. — bataljona, a desno sa c. — bataljonom.

Ovaj bataljon održavaće neposrednu vezu sa Štabom Diviziona artiljerije u cilju dobrog, pravilnog i brzog potpomaganja i korišćenja artiljerijske vatre.

b. — bataljon: u pratnji jednog topa 65 mm. i 1 protutenkovskog topa 37 mm. dolazi sa zapadne strane uporišta preko Babićskog Brda i putem koji vodi niz greben vinograda u kutu cesta Sladojevci—Podrav. Slatina, Ćeralije—Podrav. Slatina. Sve do ceste koja vodi za selo Bakić zaposjeda zgrade na ovoj cesti i sa jednom četom koristeći protutenkovski top iz sjevernih zgrada likvidira bunker na mostu potoka Javorica na samom ulazu iz sela Sladojevci u Podrav. Slatinu. Ova četa prelazeći ovaj most sa jednim vodom, koristeći zgrade, likvidira sa leđa rovove broj 17, a sa drugim, koristeći se također zgradama, čisti rovove broj 15, isto sa leđa. Po zauzimanju rovova br. 15, koristeći zgrade s jedne i s druge strane ceste u pravcu vojarne br. 19, uvlači svoje dvije čete sa protutenkovskim topom i likvidira ovu vojarnu, poljski top 65 mm., kao i teški bacač koristiti za tučenje rova br. 14, br. 13 i eventualno br. 12. Poslije likvidacije vojarne likvidira domobransku posadu u Đokinoj kući i bunker br. 12, gdje će se povezati sa jedinicama c. — bataljona koje likvidiraju vojarnu br. 24. Ovom bataljonu dodijeliće se jedno odjeljenje teških bacača.

Po zauzimanju ovih objekata ovaj bataljon likvidiraće s leđa rovove br. 12, 13 i 14 ukoliko prodorom u mjesto, sami automatski ne otpadnu.

c. — bataljon: u pratnji jednog protutenkovskog topa cal. 47 mm. i jednog poljskog topa cal. 75 mm. dolazi sa ceste Ćeralije—Podrav. Slatina, od šume Bukvik, putem koji vodi preko kose s lijeve strane potoka Potočani u pravcu groblja i zaposjeda zgrade ispred izlaza Podrav. Slatine na cesti Podrav. Slatina—Bukovica, odakle sa svojom jednom četom uz pomoć protutenkovskog topa likvidira na samom ulazu u uporište bunkere br. 4 i 5, tako da 1 vod kroz zgrade spainluka sa južne strane ceste zaobiđe bunkeru br. 5 sa leđa i pri likvidaciji ovoga bunkera ne dozvoljava bijeg ustašama u uporište. Drugim svojim vodom likvidira rov br. 4, nakon čega ova četa blokira zgrade istočno od crkve, te zgrade preko ceste sjeveroistočno od velikog bunkera na centru zvanog „Moskva" sa zadatkom da omogući ukrcavanje snaga u ulicu od crkve u pravcu željezničke stanice. Ova četa također će blokirati podrum grofa Draškovića (zgrada spainluka) istočno od crkve, jer u slučaju da je neprijatelj zaposjedne, biće je teško likvidirati.

Nakon likvidiranja rova br. 4 i 5 dvije čete ovog bataljona pomoću zgrada s jedne i s druge strane ceste ukrcavaju se u ulicu prema stanici iz koje pomoću zgrada jedna četa likvidira logor, vojarnu, objekat br. 26 i nakon ovog od izgorelih zgrada željezničke stanice uništava bunkere oko iste br. 6, 7, 8 i 9. Jedna četa sa ulice prema stanici prelazi bašte i likvidira vojarnu, objekat br. 24, te u zajednici sa dijelovima snaga b. — bataljona kod Đokine kuće koristeći zgrade likvidira žandarmerijsku stanicu, rovove sa sjeverne strane pruge i naposljetku bunker br. 10.

Top pridodat ovom bataljonu, cal. 75 mm., koristiće se za tučenje rovova oko željezničke stanice.

d. — bataljon: dodijeljen iz XXI Udarne brigade, pojačan jednom četom e. — bataljona, u pratnji jednog odjeljenja teških bacača blokiraće sjevernu i sjeveroistočnu stranu uporišta za slučaj eventualnog bjekstva neprijatelja iz uporišta na liniji most potoka Javorica kod poljskog puta, koji dolazi iz sela Bakići preko djerme ka ovom potoku, preko pruge k. 116, stara ciglana kod nasipa, raskrsnica puteva, spainski put i put od ciglane preko velikog polja te dalje nasipom koji vodi u pravcu pruge Podrav. Slatina—Bukovica. Lijevo krilo ove blokade kontrolisaće prugu da neprijatelj ne bi mogao koristiti povlačenje jarugom pokraj pruge.

Ovaj bataljon organiziraće čvrsta potjerna odjeljenja da u slučaju neprijateljskog prodora može biti stalno gonjen do naših zasjeda na D. Miholjačkom sektoru.

e. — bataljon: dvije čete ovog bataljona određuju se u brigadnu rezervu, a jedna u sastav d. — bataljona.

Eskadron konjice dodjeljuje se brigadnoj rezervi i služiće za brzo gonjenje neprijatelja u slučaju njegovog bjekstva.

2. — XXI. UDARNA BRIGADA:

Sastav: 3 bataljona
1 top prot.-tenk. 37 mm.

Svega: 3 bataljona
1 top prot.-tenk. 37 mm.

Zadatak:

Likvidiraće neprijateljsku posadu u tvornici ulja[4] na cesti između Podrav. Slatine i Sladojevaca i služiti kao divizijska rezerva.

a — bataljon: dvije čete ovog bataljona dolaze preko sela Lukavac, te putem uz potok Lukačić — k. 130

[4] Prema izvještaju Štaba Dvadeset prve NOU brigade, tvornicu je branila Treća satnija Petnaeste ustaške bojne (vidi dok. br. 32—1, k. 1124).

—152 do mosta kod djerme, odakle sa jednim vodom izlazi na cestu i koristeći zgrade prilazi uljani. Sa drugim vodom u pratnji protutenkovskog topa zaobilazi uljanu sa južne strane i izlazi na cestu istočno od uljane, te u zajednici sa prvim vodom koristeći top likvidira posadu od 30 neprijateljskih vojnika u uljani. Druga četa biće kod prvih kuća kod mosta u rezervi.

Jedna četa ovog bataljona dodjeljuje se divizijskom zavojištu[5] za osiguranje.

Dva bataljona ove brigade određuju se u divizijsku rezervu u selu Sladojevci.

3. — XVII. UDARNA BRIGADA:

Sastav: 4 bataljona
1 prot. tenk. top 37 mm.
2 odjelj. teških bac.
1 eskadron konjice

Svega: 4 bataljona
1 prot. tenk. top 37 mm.
2 odjelj. teš. bac.
1 eskadron konjice

Zadatak:

Postavlja zasjedu od pravca Virovitice i to:

Ispred sela Cabuna na cesti i prugi k. 110, dalje nasipom zaseok Jelik—Lug sa dva bataljona, od kojih jedan dio snaga, jačine jedne čete, zakonspirisati u šumi južno od sela Naudovac kod potoka Breznica, za udar neprijatelju u leđa koji bi naišao na ovu zasjedu.

Jedan bataljon postaviće zasjedu na liniji Gaćište—Orešac i zatvoriti put Suhopolje, Kapan, Orešac.

Zasjede ispred sela Cabuna pojačati protivtenkovskim topom i jednim odjeljenjem teških bacača, a zasjede Gaćište, Orešac jednim odjeljenjem teških bacača.

Jedan bataljon biće u brigadnoj rezervi.

Predstražarski položaj ove zasjede biće ispred sela Suhopolje, te jedinice angažovane na ovom položaju po izvršenju svoga zadatka razvijanjem neprijatelja za borbu, otkriva-

[5] previjalištu

njem njegovih namjera i pravaca kretanja povući se u sastav na glavni položaj.

Prihvatni položaj ovih zasjeda biće ispred sela Bistrica od parnog mlina, te nasipom preko ceste, istočno od k. 111, nasipom do zemljišta Suhi djot, do k. 111, sjeverozapadno od zaseoka Žiroslavlje.

Eskadron konjice izviđaće zemljište i eventualni dolazak neprijatelja sa sjeverne strane ovih zasjeda od pravca rijeke Drave na liniji selo Budakovac, Podrav. Sokolovac i Detkovac.

Izviđački vod ove brigade isturiće se u selo Barčevac sa zadatkom ispitivanja ceste i pruge koje vode iz Barča za Viroviticu, kao i okolnih sela i terena u tom pravcu.

4. — BILOGORSKI NOP ODRED: **Zadatak:**

Sastav: 2 bataljona

Svega: 2 bataljona

Sa svoja dva bataljona zaposješće položaje Sv. Križ, k. 133, Novi Rezovac do nasipa, sa zadatkom da u slučaju izlaska neprijatelja iz uporišta Virovitica odmah napadne sa boka, da ga prinudi razviti se za borbu i u slučaju njegovog daljnjeg nastupanja u pravcu Suhopolja stalno ga prati i tuče u leđa sve do njegovog nailaska, glavnog položaja XVII. Udarne brigade ispred sela Cabuna.

Ovaj odred biće pod neposrednom komandom Štaba XVII. Udarne brigade.

5. — DARUVARSKI NOP ODRED: **Zadatak:**

Sastav: 2 bataljona

Svega: 2 bataljona

a. — *bataljon:* pojačan jednom četom b. — bataljona postavlja zasjedu u šumi istočno od sela Bastaji kod ceste i pruge između Koreničana i Brđana.

b. — *bataljon:* jedna četa, daje se za pojačanje a. — bataljonu, jedna će obrazovati predstražarski položaj

sjeverno od sela Gor. Vrijeska, koristeći šumu u blizini k. 227, a jedna četa ovog bataljona biće u odredskoj rezervi.

Prihvatni položaj ove zasjede biće zapadno od mjesta Đulavec na liniji selo Puklica — Gor. Cjepidlake i k. 249.

6. — ARTILJERIJSKI DIVIZION:

Sastav: 1 haubica 100 mm.
1 poljski top 75/12 mm.
3 brd. topa 75/28 mm
1 brd. top 65 mm.
1 odjelj. teš. bac.

Svega: 1 haubica 100 mm.
1 poljski top 75/12
4 brdska topa
1 odjelj. teš. bacača

Zadatak:

Da neposredno potpomaže jedinice Brodske brigade u likvidaciji uporišta Podrav. Slatina i to:

Cio divizion dolazi cestom iz Ćeralije u pravcu Podrav. Slatine do šume Bukvik, odakle skreće putem u pravcu k. 253, te zaobilazeći istu putem sa istočne strane zaposjeda položaje i plasira topove u vinogradima na terenu, koga je Štab Diviziona odabrao za vrijeme izbora položaja za dejstvo artiljerije.

Prema osmotrenim ciljevima, a u smislu dobrog potpomaganja napadača i prema ocjeni težišta napada, prodor u uporište treba biti likvidacijom velikog bunkera zvanog „Staljingrad", te bunkera br. 2 i 3 i slomiti ključ odbrane uporišta vojarne, objekte br. 21 i 19. Plan vatre za artiljeriju biće sa položaja iz vinograda za topove teškog kalibra bunker „Staljingrad"; haubica uz pomoć jednog do dva topa brdska 75/28 tući će neposredno objekte 21, 19 i 26, dok vatru topova manjeg kalibra iskoristiti za bunkere br. 2 i 3, a po ulasku jedinica u samo mjesto manevrisati sa istima prema samoj situaciji koja bude iziskivala za vrijeme likvidacije pojedinih zgrada ili eventualno uporne odbrane neprijatelja u mjestu.

Odjeljenje teškog bacača koristiće svoju vatru za ubacivanje bombi u razrušene rovove i zgrade od ar-

tiljerije, gdje bi se neprijatelj eventualno zadržavao ili grupisao.

Štab ovog diviziona biće u neposrednoj vezi i dodiru Štaba a. — bataljona Brodske brigade od koga će dobivati izvještaje dokle je jedinica prodrla, gdje su zastoji, za eventualnu korekturu vatre, po čijim će se podacima vršiti primicanje i uvlačenje topova u uporište.

7. — DIVIZ. IZVIĐAČKA ČETA: **Zadatak:**

Izviđanje sjeverne strane uporišta u pravcu rijeke Drave na liniji sela: Vaška—Kapinci i Sopje.

8. — DIVERZIJA: **Zadatak:**

Jedinice Diverzantskog bataljona našeg korpusa porušiće mostove na sektoru djelovanja naših jedinica i to:

— na cesti Virovitica—Suhopolje, most na rijeci Katinac,

— na cesti Suhopolje—Mlin Okolica, most na rijeci Breznica,

— na cesti Gaćište—Orešac, most na rijeci Breznica,

— na županijskom kanalu, most sjeverno od sela Vaška i most sjeverno od sela Kapinci,

— na rijeci Čađavica sljedeće mostove: kod sela Sladojevci, dva mosta istočno od sela G. Miholjac,

— most na Jugovac prekopu, istočno od sela Spanat.

Minirati mora ceste i na sljedećim otsjecima:

Virovitica—Suhopoljska Ovčara.

Za pravilno izvršenje ovoga rada izvršiće pregled načelnik Štaba XVII. Udarne brigade, o čemu pismeno izvijestiti. Diverzanti Brodske brigade porušiće prugu sa istočne i sa zapadne strane željezničke stanice Podrav. Slatina sa težištem da

ove obje diverzije budu što bliže samoj stanici, te u slučaju da ova stanica raspolaže sa kojim pancerom, istom ograniči kretanje u što užem rejonu same stanice.

9. — MJESTO ŠTABOVA: Štab Korpusa u selu Ivan Brijeg.

Štab XXVIII. Udarne divizije u selu Sladojevci.

Štab Brodske brigade u kućama na cesti Slatina—Ćeralije, sjeveroistočno od k. 134.

Štab XXI. Udarne brigade u istočnom dijelu sela Sladojevci.

Štab XVII. Udarne brigade u kućama zapadno od k. 111, njive Višnjička Linija.

Štab Bilogorskog odreda u selu Sv. Križ.

Štab Daruvarskog odreda u južnom dijelu sela Bastajski Brđani.

10. — VEZA:

a. — radio veza:

Između Štaba Korpusa i našeg štaba radio stanicom.

b. — telefonska veza:

Štab Korpusa sa Štabom Divizije.

Štab Divizije sa svim štabovima brigada i divizijsko zavojište.

c. — kurirska veza:

Pored telefonske veze svi štabovi za vezu koristiće kurire konjanike.

Štab Daruvarskog NOP odreda može koristiti telefonsku liniju Koreničani—Voćin—Štab Divizije.

Plan za vezu uz prilog zapovijesti izradiće referent za vezu ovoga štaba.

11. — POČETAK NAPADA:

4. IV. 1944 u 04.30 časova u jutro

12. — SANITETSKA SLUŽBA:

Divizijsko previjalište sa kirurškom ekipom nalaziće se u selu Podrav. Slatina, u prvim kućama na cesti Ćeralije—Podrav. Slatina (od Ćeralija prema Podrav. Slatini). Evakuacija ranjenika pravcem Ćeralija—Slat. Drenovac, gdje će biti prihvatilište.

Brigadno previjalište XVII. Udarne brigade postaviti u selu Cabuna. Pravac evakuacije ranjenika: Cabuna—Gor. Kusonje—Voćin, gdje će se nalaziti ranjeničko prihvatilište.

Bataljonsko previjalište bataljona XXI. Udarne brigade koji je u sastavu Brodske brigade postaviti u blizini likvidacije uporišta, t.j. ranjenike upućivati u brigadno previjalište Brodske brigade, a ranjenike b. — bataljona XXI. Ud. brigade, koji likvidira uljanu, upućivati preko vinograda u brigadno previjalište Brodske brigade.

Brigadno previjalište Brodske brigade postaviti u selu Podrav. Slatina u gornjim kućama kod mosta na cesti Ćeralije —Podrav. Slatina. Ovo previjalište neka prima ranjenike bataljonskog previjališta XXI. Ud. brigade. Pravac evakuacije ranjenika divizijsko previjalište — cestom Ćeralije—Podrav. Slatina.

Bilogorski odred organizovaće svoje prihvatilište i evakuisaće ranjenike u bilogorske bolnice, a Daruvarski odred u daruvarske bolnice.

Pred samu akciju upoznati svakog bolničara i borca o mjestima previjališta:

— da bi evakuacija ranjenika što brža bila, kako bi se mogli svi, kirurški zahvati na vrijeme poduzeti,

— da se pravi izbor u hitnosti evakuacije, t.j. da se pazi na šok, anemiju, vrstu prostrela itd.,

— svaki ranjenik mora imati ispunjenu ranjeničku kartu.

13. — EVAKUACIJA PLIJENA:

Evakuacija plijena vršiće se pravcem Podrav. Slatina—Ćeralije—Voćin, a prema potrebi Podrav. Slatina—Ćeralije—Slat. Drenovac.

14. — ZNACI RASPOZNAVANJA:

Za noć 3/4. IV. 1944 **drvo** . . . **lista**
Za noć 4/5. IV. 1944 **reka** . . . **Sava**
Za dan važe opšti znaci.

Ugovoreni znaci:

U slučaju bjekstva neprijatelja iz uporišta, jedinica koja to prva primijeti davaće ugovorene znake i to:

a. — neprijatelj bježi u pravcu sjevera: izbacuju se rakete jedna iza druge i to: bijela, crvena, bijela, crvena itd.;

b. — neprijatelj bježi u pravcu istoka: izbacuju se rakete jedna iza druge i to: zelena: bijela, zelena, bijela itd. i

c. — neprijatelj bježi u pravcu zapada: izbacuju se rakete jedna iza druge i to: zelena, crvena, zelena, crvena itd.

15. — POVLAČENJE:

Povlačenje će se vršiti po pismenom naređenju ovoga štaba, po naređenju telefonskom-vezom ili na osnovu ugovorenih znakova i to: uzastopno izbačene 2 zelene, 2 crvene i 2 bijele rakete, ponovljeno nekoliko puta.

16. — NAPOMENA:

Sve jedinice ove divizije moraju se dobro upoznati sa njihovim zadacima. Štabovi brigada razradiće ovu zapovijest za napad detaljno i upoznati svoje niže rukovodeće komande kao i same borce[6].

Svi štabovi moraju strogo povesti računa da svoje jedinice na vrijeme dovedu na određene položaje koje trebaju zaposjesti bilo za napad ili u zasjedu.

Štab Brodske brigade za vrijeme likvidacije uporišta organiziraće najtješnju vezu između sebe, Artiljerijskog diviziona, svoga a. — bataljona u smislu dobivanja najefikasnije i najbolje pomoći od artiljerije, kako bi se njezino sadejstvo u neposrednom potpomaganju moglo do vrhunca iskoristiti i najveću pažnju posvetiti težištu napada, odnosno prodora, u centar grada, predviđenog a. — bataljonu. Isto tako koristiti pravilno i dobro rezervnu snagu, kao i topove u smislu manevrisanja ako bi neprijatelj pristupio aktivnoj odbrani, t.j. uporno držao uporište. Također dobro manevrisati i rukovoditi sa jedinicama koje ulaze sa sjeverne i istočne strane u uporište.

Cijela blokada uporišta sa sjeverne i sjeveroistočne strane mora se još do same zore utvrditi i položaj fortifikacijski urediti. Ovim jedinicama dati naročite pouke o eventualnom neprijateljskom bjekstvu i prodoru kroz njih u smislu gonjenja neprijatelja, kako je rečeno u njegovom samom zadatku, jer postoji vjerovatnoća da bi neprijatelj na ovome sektoru najvjerovatnije pokušao uteći i izbjeći poraz.

Diverzanti ove brigade snabdjeće se sa većom količinom eksploziva koga će koristiti za miniranje zgrada za vrijeme likvidacije uporišta.

Protukolske-topove uvedene u uporišta, kao i eksploziv koristiti probijanjem zgrada, provlačenjem kroz izbušene rupe zidova, koristiti topovsko dejstvo i postavljanje eksploziva.

Svima jedinicama u zajedničkom radu kod likvidacije prikazati potrebu i način uzajamnog potpomaganja likvidacije zgrada, održavanje veze i nastupanju do konačnog rješenja borbe.

---

[6] Zapovijesti Štaba Sedamnaeste i Brodske brigade za napad na neprijateljsku posadu u Podravskoj Slatini nalaze se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 16—15/1, k. 1123 i 19—9/1, k. 1134.

Sve jedinice na zasjedama moraju se dobro utvrditi, dobro urediti svoje položaje. Na glavnim položajima voditi upornu borbu, a eventualno zauzimati prihvatne [položaje], moraju izdržati i odsudnu [odbranu]. Na svim zasjedama biti elastičan, dobro ocjeniti situaciju, pravilno manevrisanje i korišćenje rezervi.

Na vrijeme pribaviti potreban broj dobrih i odanih vodiča i dobro ih upoznati sa njihovom odgovornošću i zadatkom.

Politkomesar ovoga štaba izradio je pismenu političku pripremu za sve jedinice koje treba među borcima dobro i pravilno proraditi.

Prilog:

Skica uporišta Podrav. Slatina.
Dopunska zapovijest referenta za vezu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Grbić Čedo

Komandant, potpukovnik:
Radojica Nenezić

(M. P.)

Dostavljeno:
1. — Štabu VI. Korpusa NOV i POJ
2. — Štabu Brodske brigade NOVJ
3. — Štabu XVII. Udar. brigade NOVJ
4. — Štabu XXI. Udar. brigade NOVJ
5. — Štabu Bilogorskog NOP odreda, izvorno
6. — Štabu Daruvarskog NOP odreda, izvorno
7. — Artiljerijskom divizionu VI. Korpusa

BR. 4

ZAPOVIJEST ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE OD 2 APRILA 1944 PODREĐENIM JEDINICAMA ZA OBEZBJEĐENJE NAPADA NA NEPRIJATELJSKI GARNIZON U PODRAVSKOJ SLATINI[1]

ŠTAB XII. DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj: 238
Dana: 2/IV 1944 g. u 23.45 h

ZAPOVIJEST

(Sekcija Podrav. Slatine i D. Miholjac 1 : 100.000)

U neprijateljskom uporištu Podravska Slatina nalazi se jedna ustaška bojna i izvjestan broj vojnika željezničke bojne.

Štab VI. Korpusa NOV i POJ svojom zapovješću Op. broj 110 od 31. III. 1944. god.[2] donio je odluku da oslobodi Podrav. Slatinu i naredio XXVIII. Diviziji da izvrši napad i likvidaciju Podrav. Slatine, kao i postavljanje zasjede prema Viroviticí i Daruvaru,[3] a XII. Diviziji da postavi zasjede prema Donjem Miholjcu, Našicama i Đurđenovcu.[4] U cilju izvršenja prednjeg,

NAREĐUJEMO:

1) XVIII. BRIGADA:

Sastav:
4 bataljona
2 t. bacača,
4 l. bacača,
6 protutenk. pušaka,
i ostali pripadajući dijelovi.

Zadatak:

a.) Sa dva bataljona, 2 teška bacača, 2 laka bacača, 6 protutenkovskih pušaka postavlja zasjedu prema Donjem Miholjcu duž lijeve obale N. Dravskog kanala od njegovog ušća u Dravu do Branjinske Rijeke, sa težištem oko Čađavice.

Jedan bataljon smjestiti na pruzi Čađavica — Donji Miholjac, i. od natpisa k. 105, a drugi kod križa na istočnoj ivici s. Čađavica.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 10/1, k. 882.

[2] Vidi tom V, knj. 25, dok. br. 128.

[3] Vidi zapovijest i izvještaje Štaba Dvadeset osme divizije dok. br. 3 i 41 u ovoj knjizi i dok. br. 32—1, k. 1124 i 35/1, k. 1124 u Arhivu Istoriskog instituta JNA.

[4] O dejstvima ovih zasjeda vidi dok. br. 73 u ovoj knjizi i tom V, knj. 27 izvještaj Štaba Šestog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 16 maja 1944.

b.) Sa jednim bataljonom i 2 l. bacača postavlja zasjedu spram D. Miholjca na sektoru od Branjinske Rijeke (isključno) do s. Dobrović (zaključno).
c.) Preostali bataljon uputiti prije polaska u Štab Divizije, gdje će obrazovati divizijsku rezervu.
d.) Jedinice rasporediti grupno, t.j. na mjestu svakog mosta, kao i na mjestu mogućeg prelaza preko kanala ili potoka. Rasporediti po jednu desetinu sa puškomitraljezom. Ako međuprostor između desetina bude velik, umetnuti još po jednu desetinu. Po mogućstvu snabdjeti desetine sa dvogledima. One pak međusobno treba da održavaju vezu patrolama i pogledom.
e.) Mostove na N. Dravskom kanalu između Drave i Branjinske Rijeke porušiće diverzanti ove Divizije, zbog čega će se XVIII. Brigadi pridati potrebna količina eksploziva i potreban broj diverzanata. Eksploziv ne voziti na kolima, već podjeliti borcima koji će ga nositi do mjesta njegove upotrebe.

Ostale mostove preko N. Dravskog kanala i Voćinskog Potoka srušiće Diverzantski bataljon.

2) OSJEČKA BRIGADA:

Sastav:

3 bataljona,
1 protutenk. top 37 m/m,
1 brzomet. top (iz XVIII brig.),
2 t. bacača,
2 l. bacača,
2 protutenk. puške
i ostali pripadajući dijelovi.

Zadatak:

a.) Sa jednim bataljonom, bez jedne čete, 2 protutenkovske puške (svakoj četi po jednu), posjesti će predstražni položaj na liniji Orahovica (sjecište puta Feričanci — Čačinci i Dolci — Orahovica) — Duga Međa sa zadatkom da natjera neprijatelja na razvijanje, da mu uspori pokret i nanese gubitke, a pod jačim neprijateljskim pritiskom povući će se prugom i cestom preko Čačinaca na glavni položaj.

Ovaj bataljon miniraće cestu Feričanci — Orahovica, zapadno od krsta na cesti Dolci — Orahovica, cestu Zdenci — Orahovica i cestu Čačinci — Orahovica. Potrebne mine i minere dobiće od ovog Štaba.

Sa preostalom četom posjeda k. 139, s-i padine Vranovca (vinogradi zap. od Čačinaca), sa istim zadatkom i postupkom kao pod »a« tač. 2 ove zapovjesti.

b.) Sa dva bataljona posjeda grupno glavni položaj na lijevoj obali Voćinske Rijeke, na sektoru s. Dobrović (isključno) — slovo »Ž« natpisa Ž. st. Vojlovica, sa težištem na glavnoj cesti Čačinci — Mikleuš.

c.) Za bataljone koji se nalaze na glavnom položaju važi sve što je rečeno pod »d« tač. 1, a radi znanja sve što je rečeno pod »e« tač. 1.

d.) Uputiće dvije izviđačke patrole sa informativnim oficirom i to: jednu prugom Čačinci — Feričanci do same Ž. st. Feričanci, a drugu putem Orahovica — Feričanci do šumske pruge koja prolazi zapadnom ivicom Feričanaca. Zadatak i postupak istih kao pod »a« tač. 2, s tim što će se povući na liniju predstraže.

Osim toga druga izviđačka patrola uzeće sobom 4 nagazne mine, jednog diverzanta i minirati put Feričanci — Orahovica blizu samih Feričanaca. Mine rasporediti na rastojanju od 50 met.

e.) Osječki odred postavlja zasjedu na liniji Ž. st. Matanovce — Grbavica — Sveti Martin, a Požeški odred kontrolisaće put Kutjevo — Duzluk.

3) MJESTO ŠTABOVA:

Štab XVIII. Brigade nalaziće se u istočnom dijelu sela Čađavica.

Štab Osječke brigade nalaziće se u istočnom dijelu sela Mikleuš.

Štab Divizije nalaziće se u selu Bukovica.

4) POČETAK POKRETA:

Štab XVIII. Brigade sa 3 bataljona kreće iz sadašnjih baza *3. IV. 1944 u 16 sati* poslije obavljene večere. Jedan bataljon uputiće u isto vrijeme, po obavljenoj večeri, u ovaj Štab, a on će mu narediti pokret.

Osječka brigada krenuće tako da u *3 sata 4. IV.* bude na svojim položajima. Tačno u to vrijeme izvršiće se i dizanje mostova u zrak.

5) VEZA:

Veza sa XVIII. Brigadom održavaće se preko telefona, sa kuririma na konju i motociklom. Veza sa Osječkom brigadom održavaće se kuririma na konju i motociklom.

Referent za vezu XII. Divizije postaviće telefonsku liniju pravcem Bukovica — Dobrović — lijeva obala Voćin Potoka i N. Dravskog kanala za Čađavicu. Ukoliko bude telefon. kabla, liniju podići sjeverno od ceste Čađavica — Moslavina, lijevom obalom N. Dravskog kanala. Kod svake druge desetine (a po mogućstvu i kod svake) postaviti međustanicu (pridati im telefon).

6) POČETAK NAPADA:

Početak napada 4. IV. 1944 u 04.30 časova, t.j. u samo svitanje.

7) SANITETSKA SLUŽBA:

Štabovi brigada odrediće u sporazumu sa referentima saniteta brigadno previjalište.

Divizijsko previjalište sa hirurškom ekipom nalaziće se u istočnom dijelu s. Bukovica.

Evakuacija ranjenika pravcem: Bukovica — Ćeralije — Slat. Drenovac, gdje će biti prihvatilište.

Osiguranje ranjenicima daće bataljon iz divizijske rezerve.

8) ZNACI RASPOZNAVANJA:

Za noć 3/4. IV. 1944.
drvo ... lista
Za noć 4/5. IV. 1944.
reka ... Sava
Za dan važe opšti znaci.

9) UGOVORENI ZNACI:

U slučaju bjekstva neprijatelja iz uporista, jedinica koja to prva primjeti davaće ugovorene znakove i to:
a.) »Neprijatelj bježi u pravcu Sjevera« — izbacuju se rakete jedna iza druge i to: bijela, crvena, bijela, crvena, itd.
b.) »Neprijatelj bježi u pravcu Istoka« — izbacuju se rakete jedna iza druge i to: zelena, bijela, zelena, bijela, itd.
c.) »Neprijatelj bježi u pravcu Zapada« — izbacuju se rakete jedna iza druge i to: zelena, crvena, zelena, crvena, itd.

10) ISHRANA:

Jedinice će se hraniti na položaju sa suhom hranom. Intendanti brigada postaraće se da istu nabave u dovoljnoj količini.

11) POVLAČENJE:

Povlačenje će se izvršiti prema pismenom ili telefonskom naređenju ili na ugovoreni znak i to: uzastopno izbačene dvije zelene, dvije crvene i dvije bijele rakete, ponovljene nekoliko puta.

Pravac povlačenja odrediće se brigadama naknadno.

Napomena: Raspored snaga mora omogućiti obuhvat, zarobljavanje i uništenje neprijateljske žive snage i zaplijenu materijala.

Štabovi brigada prekontrolisaće izvršeno rušenje svih mostova na Dravskom kanalu i Voćin Potoku i to: Štab XVIII.

Brigade od s. Dobrović do Drave, a Štab Osječke brigade od Dobrovića do slova »Ž« natpisa Ž. st. Vojlovica i braniće opravku i prelaz preko istih.

Za održavanje veze koristiti i postojeću t.t. vezu prugom i putem Čačinci — Virovitica.

Štab Osječke brigade zadržaće u svom štabu 3 jahaća konja za kurire. Sve ostale jahaće konje iz brigade uputiće u XVIII. Brigadu za formiranje konjičkih izviđačkih patrola.

Štab XVIII. Brigade zadržaće za kurire također 3 konja. Sve ostale jahaće konje izdvojiće i dati ih izviđačkom vodu, koji će stalno kontrolisati lijevu obalu N. Dravskog kanala i Voćin Potoka, kao i put Podrav. Slatina — Čađavica potoke kontrolisati sa dvije grupe konjičkih izviđačkih patrola koje će se kretati stalno i to: jedna uzvodno i jedna nizvodno.

Svi borci izradiće zaklon za stav ležeći koga će kasnije produbljivati za stav sjedeći, klečeći i stojeći.

Isto tako izraditi zaklone za protivtenkovske puške, puškomitraljeze i teške mitraljeze.

Protutenkovske topove postaviti na težištu odbrane, t.j. na pravcu Čačinci — Mikleuš. Za njih treba iskopati zaklone i maskirati ih. Kod topova odrediti po jednog člana štaba bataljona.

Kako sve streljačke zaklone tako i zaklone za automatska oruđa maskirati od neprijateljskog ugleda iz vazduha.

Da ne bi borci ležali na goloj zemlji, uzeti sijena ili slame iz obližnjih sela i prostirati pod njih.

Na Dravi se nalaze 2—3 pontonska mosta. Štab XVIII. Brigade doznaće gdje se nalaze, kontrolisati njihovo pomjeranje i paziti da ne bi neprijatelj pokušao da gradi novi most za njezinim leđima ili na kanalu ili na potoku. U slučaju da se to ispolji, odmah sa dijelom snaga udariti na ta mjesta i osujetiti namjere neprijatelja, isprobijajući mu pontone odnosno gumene čamce i tukuć njegovu živu silu.

Uopće uzev, jedinicama se mora vješto manevrisati radi uništenja neprijatelja. Ne držati se kruto sa glavnim snagama na jednom mjestu. U slučaju da neprijatelj pokuša prebacivanje na više mjesta, procjeniti koje je glavno i na njega udariti svim snagama, a potom na pomoćna mjesta prelaza.

Obratiti pažnju na leđa, jer će neprijatelj vjerovatno nastojati da se probije iz uporišta. Ako se bude probijao u pravcu naših zasjeda, poduzeti sve da se isti za što kraće vrijeme potpuno uništi.

Komoru i ostali prtljag uputiće XVIII. Brigada u s. G. Pištane, a Osječka brigada u s. Krajna.

Ako izviđačke patrole i jedinice na predstraži budu primorane na povlačenje, onda će se one povlačiti bilo na krila

predstraže ili na desno krilo glavnog položaja. Ne smije se desiti da jedinice otstupaju na front predstražnog ili glavnog položaja, jer se može desiti da neprijatelj nekažnjeno uskoči na naš položaj. Po dolasku tih jedinica pozadi predstražnog položaja ili pozadi glavnog položaja one obrazuju rezervu tih snaga.

Ukoliko bi neka od jedinica sa predstražnog položaja bila odbačena, tako da se ne može povući na glavni položaj, mora pod svaku cijenu slijediti neprijatelja i tući ga bočno i s leđa te na taj način ometati njegovo nastupanje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
M.[5] Bulović

Komandant, pukovnik:
Mil.[6] Stanivuković

(M.P.)

Dostavljeno:

Štabu XVIII. i Osječke brigade
na izvršenje,
Štabu VI. Korpusa NOV i POJ na znanje.

---

[5] Mirko

[6] Narodni heroj Milan Stanivuković. Poginuo 28 decembra 1944 u borbi protiv Nijemaca, Čerkeza i ustaša kao komandant Dvanaeste divizije.

BR. 5

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRIDESET TREĆE DIVIZIJE OD 2 APRILA 1944 ŠTABU DESETOG KORPUSA (ZAGREBAČKOG) NOVJ O BORBI KOD OBOROVA[1]

ŠTAB
XXXIII DIVIZIJE X KORPUSA
»ZAGREBAČKOG« NOV I POJ
Dne 2. IV. 1944 u 9 sati
Oper. broj 44/1944 g.

Izvještaj o borbi II brigade na sektoru između Save i pruge kod sela Oborova.

ŠTABU X KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOV I POJ

Položaj

Dana 23. III. 1944 Štab ove divizije izdao je naređenje Štabu II brigade da u toku iste noći prebaci se preko pruge pored Ivanić Grada te da krene ususret II bataljonu I brigade, koji je istu noć imao stići sa oružjem od GŠH-a.[2] Brigada je dobila naređenje od Štaba divizije usmeno, kao i uputu na koji način će prebaciti oružje preko pruge, tj. da ostavi sva teška oružja na ovom sektoru kako bi jedinica bila još pokretnija za prenošenje oružja. Sa istom brigadom od strane Štaba X korpusa na isti zadatak krenuo je operativac korpusa drug Vojko Hohšteter,[3] koji je također dobio uputu od Štaba korpusa za prijem i prenos materijala preko pruge.

Brigada je trebala da krene na put 23. III. 1944 u 22 časa, međutim pokret nije izvršen u određeno vrijeme, radi toga što su imali sa sobom ponjeti sjemenje koje je namjenjeno za Kordun i Liku.[4] Isto sjemenje je stiglo poslije pola noći, te dok se izvršio raspored sjemena pojedinim borcima, izvršen je pokret 24. III. u 1.15 sati iz mjesta Mostara. Istu noć je pređena pruga kod Ivanić Grada i brigada je stigla u selo Trebovec.

24. III. 1944 brigada je predanila u Trebovecu i odatle je upućivala patrole za sela Dubravčak i Oborovo da uhvate vezu

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 11/3, k. 551 A.
[2] Glavni štab NOV i PO Hrvatske
[3] Poginuo 29 marta kod sela Oborova.
[4] Riječ je o sjemenu za sjetvu koje je slano po direktivi Ekonomskog otsjeka Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske (vidi knjigu depeša Glavnog štaba Hrvatske u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 4—2. k. 119/1).

sa bataljonom koji je trebao doći. Istoga dana, kao i iduću noć bataljon nije došao i brigada se prebacila u selo Oborovo.

25. III. 1944 ujutro u 4 sata brigada je izvršila pokret u Oborovo, gdje je uhvatila vezu sa Posavskim odredom. Toga dana stigao je kurir od bataljona koji je išao po oružje sa zadatkom da izvidi teren i da li je slobodan prolaz, a također da uhvati vezu sa našim snagama koje bi trebale da prihvate taj materijal. Istoga dana iz sela Oborova prebačen je jedan bataljon (i to II bataljon) iz sela Oborova za selo Prečno i poduzete su mjere da se poruše svi mostovi na prilazima od Ivanić Grada i od Dugog Sela. To je i izvršeno.

26. III. 1944 brigada se nalazila u istim bazama, a neprijatelj iz Ivanić Grada ušao je u Dubravčak, o čemu je saznao Štab brigade i uputio je jedan bataljon u zasjedu na cestu kod potoka Černec. Međutim kad je bataljon stigao u zasjedu, saznalo se je da se neprijatelj već povratio u svoje baze.

27. III. 1944 jedinice su bile u istim bazama, a Posavski odred nalazio se u selu Rugvici, te je na istoga naišao neprijatelj iz Dugog Sela, te ga izbacio iz sela, tada se Odred povukao u selo Preseku, gdje je i ostao. Istu noć Štab brigade donesao je odluku da uputi jedan bataljon preko Save kod sela Bukevja u zasjedu da sačeka neprijatelja koji je do tada svakodnevno dolazio u to selo. Međutim toga dana neprijatelj nije nailazio i bataljon koji je bio u zasjedi povukao se 28. III. 1944 u 11 sati nazad u selo Oborovo. Na istom sastanku na kome su prisustvovali komandant Korać,[5] komesar Geno,[6] novi komesar drug Štajner,[7] načelnik štaba Mazalek[8] i operativac korpusa drug Hohšteter, pretresalo se o tome da se jedinica već duže vremena zadržava na tom sektoru[9] i da prijeti opasnost da ista jedinica bude napadnuta. Komandant brigade je predlagao da se prebace preko Save i da krenu u pravcu bataljona

[5] Miloš
[6] Šušnjar
[7] Jozo. Poginuo 29 marta kod Oborova.
[8] Josip. Poginuo 29 marta kod Oborova.
[9] Još 25 marta poslao je Štab Desetog korpusa depešu Glavnom Štabu Hrvatske u kojoj se kaže: »Brigada čeka već dva dana na Savi na materijal«. Na tu depešu Glavni štab je odgovorio 28 marta sljedeće: »U Turopolju nema dosta snaga da prebace materijal. Hitno uputite 2 bataljona od brigade koja je na Savi. Neka se jave Pokupskom području i uhvate vezu s vašim koji voze materijal i neka ga prebace do Vas. Javite kad primite«. Još jednu depešu u vezi s prebacivanjem toga oružja poslao je Glavni štab 31 marta i u njoj se kaže: »Turopoljska brigada prebacuje oružje u noći između 31. III. i 1. IV. Prihvatite je po mogućnosti na Savi, a ako nije moguće, osigurajte onda prebacivanje preko pruge«. (Odnosi se na prugu Dugo Selo — Novska.) Vidi o tome knjige depeša Glavnog štaba Hrvatske u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 1—2 i 4—2, k. 119/1.

koji treba da prati materijal. Na istom sastanku nije došlo do saglasnosti, jer drug Hohšteter je rekao da bi se mogli na putu mimoići i bataljon bi bio izložen napadu sa materijalom, te bi prijetila opasnost da ga izgubi. Istoga dana primili su depešu od Štaba ove divizije u kojoj je glasilo da se sa dva bataljona prebace preko Save i da krenu u pravcu Pokupskog područja.

Depeša nije bila jasna, pošto radio-telegrafista nije [bio] dovoljno sposoban za samostalni rad na radio-stanici. Pokušavali su ponovo uhvatiti sa nama vezu, ali im nije uspjelo iako je naš telegrafista tražio njih.

28. III. 1944 brigada se nalazila na istom sektoru osim jednog bataljona koji je išao preko Save u zasjedu kako je to gore već navedeno.

Toga dana nije primjećena nikakva koncentracija u okolnim uporištima te Štab brigade nije ni naslutio da neprijatelj namjerava poduzeti akciju protiv njih.

29. III. 1944 rano ujutro u 5 sati patrole su izvještavale o neprijateljskom kretanju iz pravca Dugo Selo — Ivanić Grad — Trebovec i preko Save. U 5.30 sati naišao je avion koji je kružio iznad sela nisko i mitraljirao. Tada je neprijatelj koji je išao iz svih pravaca dao signal raketama avionu i po tome se primjetilo da je neprijatelj počeo nastupati u pravcu brigade.[10] Po izjavi komandanta brigade, on je rekao da su obkoljeni i da se treba probijati što prije za šumu Žuticu. Međutim operativac korpusa je rekao da nisu obkoljeni već vjerovatno je stigao bataljon sa oružjem i da ga je neprijatelj sigurno napao s onu stranu Save. Toga momenta Štab brigade izgubio je uvid nad jedinicama, kao i situaciju oko sebe te nije se snašao iako je imao još dovoljno vremena da krene jedinice iz sela u pravcu šume Žutice.

U 6 sati ujutro neprijatelj je s onu stranu Save — iz sela Drneka pripucao na patrolu koja se kretala od sela Oborova u pravcu Preseke, a istovremeno neprijatelj je već u svom nastupanju došao u sukob sa II bataljonom u selu Prečnu, tek tada je Štab brigade spontano (neorganizovano) krenuo sa I i III bataljonom u pravcu sela Prečna sa namjerom da usput krene bataljon iz Prečna te da se prebace u šumu Žuticu.

Štab brigade izdao je naređenje I bataljonu da ide s desnu stranu puta Prevlaka — Prečno, a III bataljon da ide s lijevu stranu puta. Međutim neprijatelj se prebacio preko Save u selo Prevlaku te je tu došlo do borbe između I bataljona i nepri-

[10] Iz dnevnih izvještaja Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva vidi se da su Brigadu napale jedinice Prve kozačke konjičke divizije (vidi dok. br. 151 u ovoj knjizi i tom V, knj. 25, dok. br. 167).

jatelja u Prevlaki. III bataljon koji se nalazio s lijevu stranu puta odbio se od puta u pravcu potoka Černeca, a I bataljon je bio razbijen i neorganizovano se prebacivao, a neprijatelj ga je progonio sa jakom mitraljeskom i bacačkom vatrom, te je isti bataljon tu pretrpio velike gubitke. Od Dubravčaka nasipom naišla su dva tenka i streljački stroj na snage II bataljona. Ovaj bataljon se uspio za kratko vrijeme borbe probiti kroz streljački lanac i prebaciti se u šumu Žuticu sa jednim dijelom snaga, a jedan dio snaga se prebacio preko potoka Černeca u pravcu Trebovca, gdje se je isti zakonspirisao u neki šumarak. Neprijatelj koji je nastupao kroz Prečno naišao je na III bataljon sa kojim je bila većina članova Štaba brigade i došlo je do borbe te je neprijatelj uspio potisnuti ovaj bataljon od sela Prevlake prema čistini i potoku Černecu, gdje je došlo do žestoke borbe, te su borci pokušavali prebaciti se preko potoka Černeca, ali je isti bio zaposjednut, te nije bilo moguće pebacivanje, te su tako razbijene snage I i III bataljona svaka na svoju ruku prebacivale se preko potoka Černeca, gdje je bio manji otpor i izlazili iz obruča koji je neprijatelj napravio oko istih snaga.

Borba je trajala od 6 sati ujutro do 11.30 sati. Istu noć razbijene snage II brigade svaka za sebe, tj. po dijelovima su se prebacile preko pruge i s jednu i drugu stranu Ivanić Grada, sa sobom nosile ranjenike koji su još mogli da se malo kreću, dok drugi teži ranjenici su ostali na mjestu borbe.

Brigada je krenula na put iz sela Mostara — 351 borac zajedno sa Štabom brigade. Sa toga puta povratilo se 140 boraca i rukovodilaca živih i zdravih, sa sobom su doveli 28 ranjenika. Osim toga jedan dio boraca je na putu od pruge do svojih baza samovoljno napustio jedinicu ili se priključio Odredu (do sada se zna sigurno za 10 boraca koji su otišli samovoljno). Također ima jedan dio boraca koji se naknadno prebacio iz Žutice na ovaj sektor i zadržava se kod svojih kuća (tačan broj istih se ne zna).

Brigada je sobom na ovaj put ponesla 21 p.mitraljez, a povratilo se nazad do sada 10 p.mitraljeza i 140 pušaka. Tačan broj izgubljenog oružja: nema se još pregled, pošto je jedan dio oružja ostao u šumi razbacan koji vjerovatno neprijatelj nije pokupio.

Od Štaba brigade u ovoj borbi poginuo je komesar i načelnik štaba. Od štabova bataljona — I bataljon: cijeli Štab bataljona, dok Štab II bataljona je potpuno živ i zdrav. Štab III bataljona je također sav izginuo osim komandanta bataljona koji nije išao sa jedinicom radi bolesti.

Za razbijanje ove brigade najveću odgovornost snosi Štab brigade koji nije bio dovoljno budan, te je dozvolio da se ne-

prijatelj skoncentriše i da izvrši napad. Prepreke koje su učinjene na prilazima iz uporišta nisu bile kontrolisane niti čuvane te je neprijatelj nesmetano otklanjao prepreke. Iz saslušanja Štaba brigade vidi se da oni nisu ozbiljno shvatili svoju dužnost te nisu razmotrili na kome se terenu oni nalaze, kakova im opasnost prijeti, ako dozvole neprijatelju da ih napadne u tim bazama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Mutak Vlado

Komandant, potpukovnik
Antolović Josip

(M.P.)

BR. 6

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA ZA ISTRU OD 2 APRILA 1944 ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ O IZVRŠENIM DIVERZIJAMA I BORBAMA OD 20 FEBRUARA DO 20 MARTA[1]

OPERATIVNI ŠTAB ZA ISTRU
XI. KORPUSA N.O.V. i P.O. JUGOSLAVIJE
Broj: 231/44.
2 travnja 1944.

Pregled akcija izvedenih od 20-II do 20-III-1944. g.

ŠTABU XI. KORPUSA N.O.V.J.

21. II. Nije bilo naročitih akcija već uobičajeni pokreti, patroliranja, izviđanja i slično.

22. II. U 1 sat dignuta je električna centrala kod Žminja. II. Četa I. Istarskog partizanskog bataljona osigurala je minere i na svome povratku uhvatila je u selu Bokordići kod Žminja 2 konfidenta (fašiste) i likvidirala ih. Isti su krivci za paljenje i pljačkanje sela.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 2—1/5, I, k. 569.

23. II. Noću između 22 i 23 jedinice I. Udarnog bataljona razrušile su 150 metara željezničke pruge između željezničke stanice Buzet — Rakitovac i porušile 1 km. telefonske linije između Buzeta i Rakitovca. Iste noći na razrušenu prugu naišla je lokomotiva koja je izletila i koja je oštećena.

Iste noći III. Četa II. Istarskog partizanskog bataljona srušila je željezni most na cesti između Paza i Cerovlja, ista četa porušila je i oštetila 100 metara željezničke pruge između Lindara i Novaki.

Istoga dana II. Udarni bataljon postavio je zasjedu na cesti Rupa — Lipa. Naišla je neprijateljska kolona od 60 vojnika koja se vrlo oprezno kretala. Na istu je otvorena paljba i borba je trajala 20 minuta, našto je neprijatelju došao u pomoć 1 veliki tenk koji je stupio u akciju, našto se je bataljon bio prisiljen povući. Na strani neprijatelja bilo je 12 mrtvih vojnika i 2 konja. Na našoj strani poginuo je 1 drug. Jedan vod istog bataljona srušio je dva električna stuba.

Istog dana 1 četa II. Istarskog partizanskog bataljona postavila je zasjedu na cesti Višnjan — Motovun, kraj sela Vranići. Naišla su dva kamiona i dva luksuzna automobila sa vojskom. Na iste otvorena vatra i izvršen juriš. Ubijeno je 12 a ranjeno 25 neprijateljskih vojnika i oficira, ostali su se razbježali. Zapaljeni luksuzni automobili, a kamioni slupani. Zaplijenjeno je dosta spreme i nekoliko pušaka. Na našoj strani bio je ranjen politkomesar čete i to lakše. Među neprijateljskim gubitcima nalazilo se i Rusa.

Dan 23 II bio je naročito proslavljen po cijeloj Istri u znak 26 godišnjice Crvene armije.

24. II. Jedinice II. Istarskog partizanskog bataljona uništile su električnu centralu kod Vlaške. Tu su uzeta dva nova remena za pogon. Šteta učinjena iznosi 300,000.000 lira.

25. II. I. Četa I. Istarskog partizanskog bataljona postavila je zasjedu na cesti Rovinj — Bale. Naišla su 2 neprijateljska kamiona i jedan motocikl sa vojskom. Vatra je otvorena po motociklu i prvom kamionu, dok su se fašisti iz drugog kamiona iskrcali i udarili bočno na zasjedu, našto se zasjeda morala povući. U borbi je ubijeno 6 fašista i jedan oficir, na našoj strani nije bilo gubitaka.

Istog dana jedna patrola I. Udarnog bataljona sačekala je u zasjedi neprijateljsku patrolu jačine 20 vojnika na pruzi Lupoglav — Borut i ubila 2 neprijateljska vojnika.

26. II. Jedna četa I. Udarnog bataljona razrušila je most između Paza i Boljuna. Ista četa fingirala je napad na neprijateljski garnizon u galeriji kod želj. tunela. Istog dana vodio je borbu III. Istarski partizanski bataljon na daljnjem otstojanju sa neprijateljskom kolonom na cesti Buzet — Kopar. Rezultat borbe nepoznat.

Istog dana IV. Talijanska četa I. Istarskog part. bataljona upala je u grad Rovinj i iz zatvora oslobodila 18 drugova koje su ranije fašisti pohapsili. Isti drugovi svi su ostali odmah u našim jedinicama.

Isti dan jedna četa istog bataljona sačekala je i zarobila 39 radnika koji su išli u Trst na rad za okupatora, jedan od tih je na licu mjesta strijeljan, pred svima, jer je bio organizator radnika za okupatora i fašiste.

27. II. Jedna četa II. Udarnog bataljona pošla je na prugu između Šapjana i Velog Brda, sa namjerom da razruši most. Neprijatelj je čuvao most i četa je prihvatila borbu, borba je bila kratka i oštra. U toj borbi neprijatelj je imao oko 20 mrtvih i ranjenih vojnika i 2 konja, na našoj strani bio je jedan drug mrtav.

28. II. Drugi istarski partizanski bataljon postavio je zasjedu na pruzi Borut — Lupoglav i naišla su 4 željezničara koji su zarobljeni. Neprijatelj je primjetio zasjedu i uputio se sa dvije kolone od Lupoglave i potisnuo našu zasjedu, borba je trajala 2 sata. Gubitci neprijatelja nepoznati, na našoj strani bila su 2 druga ranjena. Neprijatelj je došao iz pravca Cerovlja, kamo se naš bataljon povlačio. Razvila se oštra borba u kojoj je poginulo naših pet drugova, dok su na strani neprijatelja gubitci bili sigurno veći od naših.

Jedinice I. Istarskog partizanskog bataljona srušile su željeznički most na pruzi Rovinj — Kanfanar, koji je bio visok 4 i dug 5 m., uz to srušeno je na istom mjestu 50 m. pruge.

29. II. Jedna četa I. Istarskog partiz. bataljona srušila je željeznički most kod sela Morozini na pruzi Kanfanar — Pula. Na istom sektoru dignuto je 150 m. željezničke pruge.

29. II. Jedna desetina I. Istar. partiz. bataljona napala je fašiste u selu Biletići blizu Raše, kada su isti pljačkali selo. Borba je bila kratka. Neprijatelj je bio jačine 63 vojnika, od kojih su 2 ranjena i 1 poginuo. Na našoj strani poginuo je jedan drug. Desetina se nije najbolje držala u borbi, jer ju je kasnije obuhvatila panika i počeli su bježati, što je dovelo do toga da je pao ovaj drug.

1. III. Jedna četa I. Istar. part. bataljona zaustavila je 23 radnika koji su sa biciklima išli na rad iz Barbana u Pulu. Isti su otpremljeni i upućeni za XI. Korpus, dok su bicikli vraćeni njihovim familijama.

2. III. Drugi istar. part. bataljon napao je neprijateljsku kolonu na cesti Gologorica — Cerovlje. Nastalo je manevriranje na terenu i borba je trajala od 9 u jutro do 4 sati poslije podne, našto su se naše jedinice povukle, uslijed čega je neprijatelju stiglo pojačanje. U toj borbi na strani neprijatelja

učestvovalo je oko 300 vojnika, a imao je 58 mrtvih i toliki broj ranjenih. Na našoj strani bio je jedan drug ranjen.

Istog dana jedna četa I. Udarnog bataljona postavila je zasjedu na cesti Rijeka — Trst kod Škrobuta. Naišla 2 kamiona, 3 luksuzna automobila i sa njima jedna autoblinda. Otvorena je vatra na njih. Na cesti su ostala 3 mrtva neprijateljska vojnika, dok je kamion sa [ostalim] mrtvim i ranjenim uspio pobjeći. Zaplijenjeno je jedan šmajser, jedna puška, 3 para odijela, 300 metaka. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

3. III. Jedna četa I. Istar. part. bataljona razrušila je 100 m. željezničke pruge između Cukrića i Čabrunića.

4. III. II četa I. Istar. part. bataljona uništila 200 telefonskih stubova na cesti Kanfanar — Žminj i to uz pomoć civila, dok je iste noći I. četa na cesti Vodnjan — Bale porušila 140 telefonskih stubova i onesposobila cestu.

6. III. Jedna desetina II. Ist. part. bataljona potrgala je prugu Lupoglav — Borut i uništila iste 480 m. Saobraćaj je bio obustavljen 2 dana.

7. III. Jedna četa I. Ist. bataljona postavila je zasjedu kod sela Folići, blizu Žminja. Naišla je neprijateljska kolona — oko 50 vojnika, na koje je otvorena vatra, našto su se isti pobacali u rupe oko ceste i primili borbu. Borba je trajala dva sata. Na strani neprijatelja bila su mrtva 3 vojnika i 1 podoficir. Na našoj strani bio je 1 drug lakše ranjen. Pošto je nepr. stiglo pojačanje, naša se četa povukla. Istog dana jedna četa istog bataljona imala je borbu blizu Marčana, kod sela Markoči. Četa je imala sve mogućnosti da postigne najbolji uspjeh ali uslijed lošeg držanja prvenstveno komandnog kadra i zbog aljkavosti nije postignut. U toj borbi neprijatelj je imao 22 mrtva i 11 ranjenih. Na našoj strani nije bilo gubitaka. Zaplijenjeno nije ništa.

8. III. Dva borca iz II Udarnog bataljona vraćali su se sa bolovanja i na putu susreli dvojicu fašista, ubili obadva i zaplijenili jedan šmajser, 1 pušku i skinuli su sa njih sve što su imali.

10. III. I. Udarni bataljon postavio je zasjedu na pruzi između Rakitovca i Podgorja, ujedno je postavljena mina na pruzi. Neprijatelj je saznao za zasjedu i pošao da je opkoli i potjera. Jedna četa primila je borbu, dok su se ostale povukle i prethodno upalile minu, koja je oštetila prugu, za njima se povukla i četa koja je primila borbu. U toj borbi neprijatelj je imao 13 mrtvih i ranjenih a na našoj strani su bila dva druga ranjena. Od tih dvojice bio je 1 komesar čete, koji je bio ranjen ostao na položaju a 4 fašista išli su da ga uhvate živa, on ih je ubio svu četvoricu a za tim se sakrio u grmlje, te se u noći izvukao i došao u jedinicu.

12. III. Postavljena je mina na pruzi između Roča i Lupoglava, odletila je lokomotiva i 5 vagona sa vojskom. Broj mrtvih i ranjenih nepoznat. Promet bio obustavljen 30 sati. Istog dana u noći upao je i 1 vod u grad Opatiju. Pred kasarnom je bilo sakupljeno 15 do 20 Nijemaca, pjevali i zabavljali se. Vod se privukao blizu i iz automatskog oružja raspalio po grupi Nijemaca, našto su se isti uspaničili i napravili uzbunu u cijelom gradu a naši borci su se brzo povukli. Tom prilikom ubijeno je 10 a ranjeno 6 Švaba.

13. III. Postavljena je mina na pruzi između Lupoglava i Boruta, naišla je litorina[2] i uništena.

Istog dana postavljena je mina na pruzi Rijeka — Trst Naišla je lokomotiva sa dva vagona i odletila u dragu. U vagonima je bilo vojske i civila koji su također nastradali. Promet je bio obustavljen 25 sati.

Istog dana bačena[3] su dva električna stuba iznad Ike.

15. III. Jedan vod II. Udarnog bataljona postavio je zasjedu na cesti između Opatije i Matulja, naišle su 2 Švabe te su ubijene. Zaplijenjena je sva njihova sprema. Jedna desetina istog bataljona postavila je minu na pruzi Rijeka — Trst kod sela Šapjana. Naišla je njemačka patrola, te primjetila minu i sakupili se oko nje. Na to je naš miner zapalio minu te je ova raznijela 8 Švaba. Naša se desetina povukla bez gubitaka.

16. III. I. Udarni bataljon napado je neprijateljsku kolonu u jačini od preko 200 vojnika na cesti između Pazina i Trviža Borba je trajala cijeli dan. Na strani neprijatelja gubitci nepoznati, ali ih sigurno ima priličan broj, dok su na našoj strani bila mrtva dva druga.

17. III. II. Udarni bataljon postavio je sa dvije čete zasjedu na cesti između Šapjana i Starada. Naišla su tri luksuzna automobila. Na iste otvorena vatra, dva su uspjela pobjeći a jedan je zaletio u dragu. Izvršen je juriš i ubijene 4 Švabe. Zaplijenjeno: 1 šmajesr, 3 puške i sva sprema od njih. Na to je naišao još i jedan luksuzni auto. Naši borci su ga zaustavljali, ali ovaj nije htio stati, naši su otvorili po njemu vatru i šofer je poginuo, a zarobljen je 1 direktor iz Rijeke, ... Zapaljena su obadva luksuzna automobila. Istog dana postavljena je mina na pruzi Trst — Pula kod sela Boruta, naišao je vlak, lokomotiva izbačena, a vlak ostao na pruzi. Promet obustavljen jedan dan.

Jedna četa II. Udarnog bataljona postavila je zasjedu na cesti Matulje — Opatija, naišao luksuzni auto pred kamionima,

---

[2] littorina (vagon električne željeznice koji se kreće bez lokomotive).

[3] srušena

na njega otvorena vatra, ubijena su tri njemačka oficira i jedan ranjen, četa se brzo povukla.

Istog dana Nijemci su bili došli do sela Škrapne. Jedna četa postavila je u blizini dva teška mitraljeza i raspalila po Nijemcima upravo kada su bili pri postrojavanju. Broj gubitaka nepoznat.

Istog dana privukli su se dva druga iz II. Istarskog partizanskog bataljona na pruzi Rijeka — Trst do njemačke zasjede i iz šmajsera raspalili po njima i bacili nekoliko bombi. Tom prilikom ubijeno 10, a 8 ranjeno neprijateljskih vojnika. Ova dva druga su se potom povukli.

19. III. Postavljena je mina na pruzi Rijeka — Trst između Pazina i s. Heki, naletio je vlak, uništena je lokomotiva i tri vagona oštećeni. U vagonima se nalazila vojska i hrana. Poginulo je 9 neprijateljskih vojnika i veći broj ranjenih.

Istog dana jedna četa II. Udarnog bataljona postavila je zasjedu na cesti Trst — Rijeka kod Pasjaka. Naišao je 1 luksuzni auto, na njega je otvorena vatra i izvršen juriš, zatim je naišla jedna kolona iz Trsta od 5 kamiona, koji su odmah stupili u akciju. Na to je četa primila sa njima borbu i povlačila se. U toj borbi neprijatelj je imao 13 mrtvih i nekoliko ranjenih oficira i vojnika. Zaplijenjeno je 2 puške, 2 bombe, 1 pisaća mašina, arhiva, 2 fotoaparata, 3 tašne i 1 par čizama, dva para cipela i druge spreme.

Podnosim vam ukratko izvještaje o akcijama izvedenim u razdoblju od 20. II. do 20. III. 1944.

Pošto je ovdje sve takoreći u začetku, komandni kadar još nespretan, jedinice odvojene na terenu i otežana veza, zbog toga do sada nije bilo moguće pristupiti slanju izvještaja, poslije svake izvedene akcije, niti će to tako lako ići još prilično dugo vremena baš zbog navedenih teškoća, ali nastojati ćemo da se što prije privede i riješi najpravilnije.

Već par dana nema komandanta i komesara u štabu,[4] oni se nalaze na terenu, zaposleni formiranjem brigade i odreda[5] a ja sam tek 29 ov. mj. primio dužnost u ovome štabu, pa se još nisam potpuno snašao.

Radioveze nemamo već dva dana zbog toga što je motor pokvaren (popucali su kolbenringi) a akumulatori prazni. Mi smo sve preduzeli da čim prije usposobimo motor ili da nabavimo drugi, da bi tako čim prije uspostavili vezu. Radiovezu do sada smo imali sa vama, G.Š.H.,[6] XIII. Divizijom, IX Korpusom, dok sa mornaricom još nemamo.

[4] Komandant Operativnog štaba za Istru bio je Savo Vukelić a politički komesar Jože Skočilić.

[5] O formiranju Prve istarske brigade »Vladimir Gortan« i Prvog NOP odreda »Učka« vidi dok. br. 35.

[6] Glavnim štabom Hrvatske

Poslali smo vam skice od svih garnizona i podatke u koliko smo do sada mogli prikupiti.

Inače kod nas nema naročitih promjena.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba, major:
(M.P.) **Gojko Trbović**

BR. 7

IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE SREDNJEDALMATINSKIH NOP ODREDA OD 2 APRILA 1944 ŠTABU OSMOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA NA MOSORU I KAMEŠNICI[1]

ŠTAB
GRUPE PARTIZANSKIH ODREDA
ZA SREDNJU DALMACIJU
2.IV.1944 god.
Položaj

ŠTABU VIII KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE

Položaj

OPERATIVNI IZVJEŠTAJ:

Mosorski odred. Od 15 do 21 t.mj. jedinice ovog Odreda nalazile su se na prostoriji Dubrava — Dugo Polje — Dolac — Ugljane (Marasović) gdje je vršeno sređivanje jedinica i vojnopolitička obuka.

21/III jedna neprijateljska patrola u jačini 30 Njemaca došla je sa kamionima iz Omiša u s. Gata i otale preko besputnog terena izbila u s. Putišić. Jedinice koje su se nalazile u s. Dolac odmah su prihvatile borbu i poslije pola sata borbe neprijatelj se pod pritiskom naših jedinica počeo povlačiti u pravcu odakle je i došao. U ovoj borbi neprijatelj je imao 5 mrtvih (pronađenih) i 3 zarobljena (od kojih su 2 ranjena), dva zarobljenika su Austrijanci, dok je treći musliman iz Goražda. Zaplijenjeno je 1 »Šarac«, 5 pušaka, 1 pištolj, 1 dvogled i tri

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 9/7, k. 1603.

sanduka municije za »Šarac« i ostale spreme. Bez vlastitih gubitaka.

22 t.mj. neprijatelj je u jačini 250—300 vojnika krenuo pravcem Srinjine — G. Sitno — Dubrava u namjeri da potisne našu četu iz s. Dubrava. A drugom kolonom u jačini 100 vojnika pravcem Blato n/ Cetini — Dolac. Na sektoru G. Sitno — Dubrava vodila se borba preko cijelog dana, neprijatelj je uspio da ovlada s. G. Sitno i tu je popalio sve kuće i streljao 17 civila koje je uhvatio. Poslije podne našoj četi u Dubravi stigla je u pojačanje još jedna četa i neprijatelj je prije pada mraka odbačen i prisiljen na povlačenje.

Na sektoru Blato n/Cetini — Dolac borba se vodila od 7 do 16 sati, kada je neprijatelj počeo da se povlači. U selu Trnbusi neprijatelj je zapalio 7 kuća i opljačkao stoku iz cijelog sela, i poveo nekoliko civila.

U ovim borbama neprijatelj je imao osjetljivih gubitaka koje nismo mogli tačno ustanoviti; na sektoru Doca obavijestili su nas seljaci da je neprijatelj u dva kamiona odveo mrtve i ranjene. Naši gubici: 1 mrtav i 1 ranjen.

23 t.mj. neprijatelj je u jačini 150—200 vojnika iz pravca s. Gata preko k. 1318 (Sv. Jureb) pokušao da izbije u s. Dolac. Borba se vodila dva sata, nakon čega je neprijatelj prisiljen na povlačenje, ostavivši dva ranjena — ostali gubici nijesu poznati. Zaplijenjena je 1 puška i 1 strojnica. Vlastitih gubitaka nije bilo. U svim borbama vođenim 21, 22, 23 t.mj. neprijatelja je pomagala njegova artiljerija plasirana u s. Katuni — Blato n/C — Gata — Naklice.

24 t.mj. jedinice su se odmarale sa istim rasporedom.

25 t.mj. neprijatelj je preduzeo ofenzivu na Mosor u jačini 1.000 vojnika iz sljedećih pravaca:[2]

1) Blato n/C — Sv. Luka — Sv. Rozarija sa zadatkom da zatvori prelaz preko Cetine na Ćikotinoj lađi.

2) Blato n/C — Trnbusi — Dolac.

3) Gata — Raseljka — Sv. Jure (k. 1318) — Dolac i Raseljka — Ljuto Kame — D. Dolac i Raseljka — Sv. Jure — Putišić.

4) Žrnovnica — G. Sitno — Mosor (Dom Kr. Marije) i otale se dijelila pravcem k. 1089 — D. Dolac, Mosor (k. 1330) — Ljubljan (k. 1261), zadržavajući svoje dijelove na tim kotama.

---

[2] i [4] Napad na Mosor i Kamešnicu izvele su njemačke snage: po jedan bataljon iz 118 lovačke, 369 legionarske i Sedme SS divizije »Prinz Eugen«. (Opširnije o tome vidi dok. br. 15 u ovoj knjizi, tom V, knj. 25, dok. br. 126, 164 i 165 i »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945« knj. 2.)

5) Dugo Polje—Kotlenice, posjedajući kote: Gradina (514) — V. Gradina (480) i Trišnjevac (k. 481) u cilju zatvaranja obruča.

6) Jedna motorizovana kolona sa 70 kamiona pravcem Košute — Vojnić, Gardun i tu se zadržala, plasirajući jednu bateriju topova.

7) Katuni, Sv. Petar, Nova Sela, Ugljane, spuštajući tenkove na Čikotinu lađu.

8) Borba je otpočela oko 7 sati u jutro na pravcu Blato — Gata — Sitno, dok jedna je na drugim pravcima otpočela kasnije oko 8.11 sati.

Štab Odreda ocjenivši situaciju i namjere neprijatelja donio je odluku da prihvati upornu borbu preko cijelog dana i da po padu mraka izvrši prebacivanje na lijevu obalu Cetine, naslanjajući se na III Brigadu XX Divizije koja se nalazila na prostoriji Vrpolje — Krivodol i vodila borbu sa neprijateljem.[3]

Borba koja se je vodila u toku cjelog dana bila je žestoka, jer je neprijatelj uporno napadao, a naše jedinice morale su se uporno braniti da bi dobile u vremenu.

Četi koja se je nalazila na prostoriji s. Dubrava izdano je odmah naređenje da se pod borbom povlači u pravcu Dolac — Kotlenice da ne bi otsječena bila uništena. Četa se je povukla na Ljuto Kame i tu vodila upornu borbu, ali je pod pritiskom jačeg neprijatelja otstupila na k. 651, 612 i 634.

Po padu mraka jedinice su prikupljene u zasiok Smajići da bi se prebacile preko Cetine na prostoriju sela Rošca. Pošto su čete bile rasturene na velikoj udaljenosti, prikupljanje je izvršeno dosta kasno u noći, a veza na 1 lađi na Cetini nije pronađena na određenom mjestu, nego je izgubljen jedan sat dok je pronađena, tako da je dan zatekao u prebacivanju i jedna četa II Bataljona nije se mogla prebaciti nego je ostala prikrivena na prostoriji Dolovi — Um (k. 439), dok je I četa II Bataljona preko noći upućena u Dugopoljski dio Mosora sa zadatkom da se tu prikrije i sačeka prolazak neprijatelja; ova četa se je uspjela prebaciti u zaleđe neprijatelja.

Čete koje su prebačene preko Cetine zadržale su se preko dana u šumici Drage — Prančević dok se je uhvatila veza sa dvije čete I Bataljona i III Brigadom XX Divizije, pošto se neprijatelj nalazio u selima Ugljane i Čaporice.

Četa koja se je nalazila prikrivena na prostoriji Dolovi — Um (k. 439) u 5 sati poslije podne 26. t.mj. bila je otkrivena od neprijatelja i napadnuta.

Borba se vodila jedan sat. Noću 26/27 deset boraca iz te čete se prebacilo preko Cetine, dok za ostale i zamjenika ko-

[3] O borbama ove brigade od 25 do 30 marta vidi dok. br. 15.

Fotokopija treće stranice dokumenta br. 7

mandanta II Bataljona [ne zna se] da li su uspjeli da se probiju u Mosor ili su zarobljeni. Čim dobijemo podatke o tome, izvijestićemo.

U borbi koja je vođena cijeli dan 25 t.mj. neprijatelj je imao velikih gubitaka jer je u napadanju bio nasrtljiv; tačni gubici nisu poznati, ali su preduzete mjere da se sazna. Naši gubici: dva mrtva i dva ranjena.

Među mrtvima je i novopostavljeni komandant II Bataljona Brkić Mate, koji je za cijelo vrijeme borbe sa drugom Kraljević Spirom koji je isto poginuo prednjačio u ličnoj hrabrosti i podizanju borbenosti kod ostalih boraca.

Neprijatelj je po upadu u selo Dolac prema prvim vjestima cijelo selo popalio i pobio stanovništvo (broj ubijenih još nam nije javljen).

27 t.mj. jedinice su se nalazile: I četa prikrivena na Mosoru, a ostali djelovi na prostoriji Cacvina — Ugljane — Marasović. Taj dan neprijatelj je pokušao da iz Ugljana izbije u Marasoviće, ali je od dvije čete II Bataljona bio odbijen. Pošto se III Brigada XX Divizije pod pritiskom neprijatelja povukla na prostoriju Rože — Krivodol — Podi, to su se jedinice Odreda da ne bi bile otsječene povukle u saglasnosti sa III Brigadom na prostoriju Putnik — Kamber u toku noći 27/28 t.mj.

28. t.mj. neprijatelj je produžio napad i na Kamešnicu[4] i jedinice ovoga Odreda vodile su borbu na prostoriji Korito — Varda (k. 924), štiteći leđa III Brigadi koja je vodila borbu na prostoriji Voštane — Rože, pošto je neprijatelj potiskivao u toku dana jedinice Dinarskog odreda na prostoriji Gljev — Gala, to smo po padu mraka u zajednici sa III Brigadom preduzeli povlačenje u pravcu Livanjskog Polja. Brigada se u tom pravcu povukla, dok su jedinice Odreda ostale u stajama u Međugorju sa zadatkom zatvaranja tog pravca.

29.IV. jedinice Mosorskog odreda zadržale su se u Međugorju dok je ispitano stanje na podnožju Kamešnice i tokom noći 29/30 t.mj. prebacile su se na sektor Podi.

Neprijatelj je u ovoj ofanzivi počinio razna zvjerstva po selima u koja je nailazio: palio, ubijao i pljačkao. Popalio je sela Otok, Ruda, Gala, Bitunjac, Kamber, Korita, Podi, Krivodol, Rože i Voštane; u tim selima poubijao je 1500 ljudi, žena i djece na sljedeći način: zatvarao ih u kuće i tada zapalio, da su većinom izgorili po kućama.[5]

---

[5] U izvještajima ustaških posada iz Sinja i Hana od 29 marta o tome pored ostalog piše: »Dana 28. III. 1944 godine njemačke trupe — pripadnici [divizije] »Prinz Eugen« vršile su pothvate pravcem Sinj — Han — Obrovac — Gala — Otok — Ruda itd. Tom prilikom izvršili su strahovit i užasan pokolj među najčišćim hrvatskim življem i to:... Nabrojano je u svemu samo u Otoku preko 150 osoba i to samo koliko

Liste gubitaka za poginule i ranjene drugove ne dostavljaju se, pošto ih nismo dobili od Štaba Odreda.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Crnogorac Dragutin

Za komandanta — kapetan
Milan Počuča

(M.P.)

BR. 8

ZAPOVIJEST ŠTABA DRUGE NOU BRIGADE OSME DIVIZIJE OD 2 APRILA 1944 PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJA U SELU KEIĆ[1]

ŠTAB
II. UDARNE BRIGADE VIII. DIVIZIJE
2. IV. 1944 god.

ZAPOVIJEST
(Sekcija Karlovac 1 : 100.000)

Neprijatelj drži selo Keić, jačine 22 legionara sa 4 »šarca«.[2] Zadatak im je da osiguravaju most preko rijeke Mrežnice kod sela Keić. Neprijatelj se nalazi još s lijevu stranu rijeke Mrežnice, jačine 40 legionara.[3] U selu Belaj ima oko 400 ustaša.[4]

---

smo uspjeli preći i pregledati — jedna polovina sela. — ... Selo Grab — Ruda: Nije se uzmoglo na licu mjesta ustanoviti ali prema izjavama izbjeglica poubijano je na isti način preko 400 osoba i sela potpuno uništena. Poubijan je uglavnom čisti hrvatski živalj... Strijeljanje ljudi je izvršeno u masama u pojedinim kućama na taj način što bi se napunila jedna soba ljudi, a na prozor bi se spolja stavila strojnica, pa bi se sa iste pokosilo ljudstvo nalazeće se u sobi«... U ovim izvještajima su navedena i imena spaljenih i strijeljanih porodica kao i imena onih čije su kuće spaljene i opljačkane. (Vidi tom V, knj. 25, dok. br. 164 i 165.)

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 10/11, k. 831.

[2] Iz izvještaja Štaba Osme divizije od 5 aprila vidi se da je taj podatak netačan i da je u selu bilo 60 do 70 neprijateljskih vojnika (vidi dok. br. 20 u ovoj knjizi i dok. br. 14/12, k. 831, u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

[3] Iz sastava 392 legionarske divizije.

[4] Pripadnici Trideset treće ustaške bojne (vidi dok. br. 20).

Mi smo dobili zadatak da uništimo neprijateljsku posadu u selu Keić.[5]

U tom cilju

n a r e đ u j e m o:

III. bataljon, ojačan sa 1 teškim bacačem.

Zadatak: Krenuće iz svoje baze Gornji Karasi u 20 časova 2 aprila 1944 god. pravcem Gornji Karasi — Brozetići — Bosiljevo — zaseok Benić, te seoskim putem koji vodi od Benića kroz Rožićevo do na 500 metara od ceste koja vodi od Perjasice prema Keić mostu. Sa tog mjesta jedna četa zaobići će preko Rožićeva selo Keić sa sjeveroistočne strane, sa zadatkom da napadne selo Keić sa sjeverne strane lijevo i desno od seoskog puta koji vodi od Jankovog Selišta prema Keiću uz samu rijeku Mrežnicu. Druga četa zaobići će selo Keić sa jugozapadne strane i napadaće selo Keić sa jugozapadne strane šumom koja se proteže između sela Keić i mlinova na Mrežnici uzvodno od tog sela. Treća četa biće u rezervi sjeverno od šumice koja se nalazi uz selo Rožićevo. Ova četa isturiće daljnje patrole prema selu Venac i Sići i osiguravaće čete koje napadaju sa tih pravaca.

Čete koje napadaju nastojaće se neprimjetno privući što bliže samom selu i kad dođu blizu, otvoriće jaku vatru naročito iz automatskog oružja i rijetkim streljačkim strojem upasti u selo. U selu se nalazi svega 3—4 drvene kuće, dok su ostale popaljene. Pošto se neprijatelj nalazi i s lijeve strane rijeke Mrežnice, čete koje budu napadale selo Keić imaće zadatak da u slučaju otvaranja neprijateljske vatre s lijeve strane rijeke Mrežnice svojom vatrom zadržavaju te neprijateljske snage. Automatsko oružje treba postaviti tako da jedan dio tuče neprijatelja [preko] rijeke Mrežnice, kao i sam most preko Mrežnice, dok će ostala tući neprijatelja u selu Keić. Ako neprijatelj, što je vrlo vjerovatno, pokuša pobjeći preko mosta, treba ga nastojati pohvatati ili vatrom uništiti.

Jedan mitraljez postavićete zapadno od sela Rožićevo na pogodan položaj da može tući

[5] O postignutim rezultatima vidi dok. br. 20.

neprijatelja u selu Keić, dok ćete ostala dva pridati četama koje napadaju s. Keić.

Pridodati bacač postavićete na rubu šumarka kod sela Rožićevo, sa zadatkom da tuče neprijateljske vojnike u kućama u selu Keić.

Početak napada biće u 23 časa 2. IV. 1944 god.

Sanitet: Brigadno previjalište biće u Mateškom Selu.

Znaci raspoznavanja. Za 2. IV. 1944 biće **Metak — Mitrovica,** a ugovoreni poziv **Marko,** a odziv **Janko.**

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za v. d. politkomesara:
R.[6] Zrinjanin

Komandant, p. pukovnik:
N.[7] Vidović

BR. 9

IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆE NO BRIGADE OD 2 APRILA 1944 ŠTABU DEVETNAESTE DIVIZIJE O REZULTATU NAPADA NA NEPRIJATELJSKU PATROLU KOD GORNJEG LAPCA[1]

ŠTAB
III BRIGADE XIX DIVIZIJE NOVJ
2 aprila 1944. g.— u 17 sati.—

Operativni izvještaj za
akciju po zapovjesti
Štaba ove brigade za dan
30. III. 1944. g.

ŠTABU XIX DIVIZIJE NOVJ I ŠTABU XXXV DIVIZIJE NOVJ

1). Zasjeda je bila postavljena na sjeveroistočnoj strani Mandine Glave (k. 812). Radi velikog snijega (1 met. dubok) otežano kretanje. Teren pošumljen visokim stablima i pre-

[6] Rade
[7] Nikola

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 10—15, k. 1237 A.

glednost nedovoljna. Od Mandine Glave do ceste Dobro Selo — Lapac teren se strmo spušta, a preko ceste prema Liscu (k. 908) se diže. Za kombinovanu zasjedu položaji su vrlo dobri, ali za jednostruku, naročito što su garnizoni u neposrednoj blizini nepovoljni. (Sekcija Knin — Bihać 1 : 100.000, talijanska izrada.)

2). Zasjeda je postavljena sa II i III bataljonom, bacačko odjeljenje, jedna protivkolna puška i minersko odjeljenje.

3). Od 27. počela je saobraćati komunikacijom Knin— Otrić — Srb — Lapac — Bihać neprijateljska divizija »Plava divizija«.[2] Veći dijelovi su uglavnom prošli.

4). Zadnja dva-tri dana pojačan je saobraćaj ovom komunikacijom, kako noću, tako i danju. Neprijatelj pri prolazu ne osigurava komunikacije na položajima, već ima duž cijele komunikacije garnizone, sa manjim brojnim snagama. Vrlo često saobraća sa manjim snagama, također bez ikakvog osiguranja. Najbliži neprijateljski garnizoni su Dobro Selo, gdje se nalazi 95 vojnika, naoružanih sa 3 teška bacača i 3 mala, kao i 5 teških mitraljeza. Doljani: 180 vojnika, naoružanih sa 2 topa 75 mm, 3 teška bacača i 9 »šaraca«. D. Lapac: 520 neprijateljskih vojnika, naoružanih sa 4 topa kal. 100 mm i 4 protivtenkovska topa i 20 teških bacača. Sve ove snage pripadaju 373 neprijateljskoj diviziji, čije je sjedište u Bosanskoj Krupi, a sjedište 384 pukovnije (čije su snage na ovom sektoru) u Meljincu.

Ovaj štab je odlučio postaviti zasjedu na sektoru Mandina Glava — Priseka, sa zadatkom omesti saobraćaj i uništiti manje snage neprijatelja, te koje budu išle tom komunikacijom.

5). Izdata zapovjest dostavlja se u prilogu.

6). Borba je počela 31. III. t.g. u 7.30 sati.

7). Tok borbe: oko 6.30 sati jedna neprijateljska patrola jačine 7 boraca-bandita prošla je cestom iz Dobrog Sela prema Lapcu, ta patrola je prošla ispred našeg položaja — zasjede svega 10 metara. Zamj. komandanta izdao je naredbu da se ne smije na njih vatra otvarati, već da ih se propusti, računajući da će naići glavnina. Posle 1/2 sata ta ista patrola vratila se nazad, te je na nju otvorena vatra i ubijeno je 4 bandita. Ali u istom momentu od Dobrog Sela naišla je preko jugozapadne strane Lisca jedna neprijateljska patrola jačine 50—60 vojnika i ista je otvorila vatru na našu zasjedu. Također u to vrijeme neprijatelj je sa ograda iznad crkve u Dobrom Selu otvorio vatru, kao i sa Podlisca, a tu je neprijatelj vjerovatno došao iz

[2] Riječ je o dijelovima njemačke 373 legionarske divizije koja je obezbjeđivala komunikaciju Bihać — Gračac — Knin. Ovo je bila najvažnija kopnena veza za dotur u područje sjeverne Dalmacije, gdje se nalazila njemačka 264 pješadijska divizija. (Podatak iz Arhiva Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 17/2, k. 74 A.)

Lapca, ranije. Iza toga, to jest nakon kratkog vremena krenula je od Lapca jedna neprijateljska kolona, jačine 3 tenka, 18 kamiona i oko 160 pješaka. Borba je bila vrlo kratka, nakon čega smo se povukli preko Mandine Glave i Mazinske Planine u Mazin.

8). Postavljeni ciljevi nisu se postigli, kao ni zadatak nije u potpunosti izvršen. Neprijateljski su gubitci: 14 mrtvih i 18 ranjenih; zarobljeno nije bilo nikakvog materijala.

9). Naši gubitci: jedan mrtav, 2 lakše ranjena i dva nestala. Poginuo vodnik 1-vog voda 1 čete III bataljona Rajčić N. Joso; nestao vodnik 1-og voda 1 čete III bataljona Susak D. Mile, ostalo su borci.

10). Izgubljeno je 2 puške i jedan puškomitraljez, 6 bombi, 150 metaka. Potrošeno municije u borbi: 250 puščane i puškomitraljeske i 200 za strojnice.

11 i 12). Imena učesnika — lica i jedinica koja su se naročito istakla nije bilo, kao ni lica i jedinica koje treba pozvati na odgovornost — nema.

13). Kritika akcije: akcija nije bila najbolje pripremljena zato što informativni podaci nisu bili potpuni, to jest pri sastavljanju zapovijesti i spremanju zasjede nije se znalo da neprijatelj svako jutro izlazi na .....[3], a ustvari je neprijatelj izlazio svako jutro na tu kotu, u jačini jedne čete. Za ovo smo doznali tek kad smo krenuli sa bataljonima na zadatak i usmeno odmah štabovima bataljona skrenuli pažnju na to i naglasili da jedinice ne spuštati uz samu cestu. Ostale odluke su bile realne. Upravljanje i rukovođenje borbom nije bilo na visini, to jest napravljeni su propusti sa strane štaba bataljona u tome što se nije uništila neprijateljska patrola i što nisu na vrijeme izdavali naređenja. Više komandovanje, to jest štab brigade snašao se dobro, jer je na vrijeme uočena griješka štaba bataljona koji je nepravilno izvršio raspored snaga, to jest spustio je jednu četu uz samu cestu, ispuštajući iz vida okolnosti na koje je skrenuta pažnja ranije. Sadejstvo pojedinih vrsta oružja nije došlo do izražaja jer nije bilo ni prilike da dođe do izražaja. Taktički i borbeni postupci naših starješina nisu bili u skladu sa razvojem borbe, jer nisu pravilno cijenjeni pojedini momenti u razvoju borbe. Na primjer, štab bataljona je kasno izdao naređenje za povlačenje (premda nije bilo posljedica u povlačenju), to jest povlačio se kad je neprijatelj već izbio na Priseku i na sjeverozapadnu padinu Lisca, premda je mogao da na vrijeme uoči namjeru neprijatelja. Najveći propust u ovoj akciji je taj što nije uništena neprijateljska patrola, koja se mogla živa pohvatati, bez ikakvih gubitaka.

[3] U dokumentu je izostavljen naziv kote.

Pouke iz ove akcije se mogu izvući slijedeće: pri postavljanju jednostruke zasjede, treba nastojati, postavljanjem automatskog oružja, to jest automatskom vatrom nadoknaditi nedostatak od kombinovane zasjede. Dijelove koji su na osiguranju zasjede treba za vrijeme borbe pomicati prema neprijatelju, a nikako ne dozvoliti da isti ostaju izvan borbe. (Na ovoj zasjedi dijelovi koji su osiguravali bili su pravilno postavljeni, ali nisu samoinicijativno, aktivno djelovali).

Još jedan od važnih nedostataka u ovoj zasjedi je taj što minersko odjeljenje nije izvršilo svoj zadatak, to jest nisu mine postavljene na određeno mjesto.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant—kapetan:

(M.P.)

BR. 10

DIREKTIVA ŠTABA ŠESTOG KORPUSA NOVJ OD 3 APRILA 1944 ZA DEJSTVO JEDINICA ZAPADNE I ISTOČNE GRUPE NOP ODREDA[1]

ŠTAB VI KORPUSA
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
I PARTIZANSKIH ODREDA
JUGOSLAVIJE
A broj: 325
Dana 3/IV 1944 u ____ sati

Predmet: Direktive za rad štabova Istočne i Zapadne grupe NOP odreda.

ŠTABU ISTOČNE GRUPE NOP ODREDA
ŠTABU ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA

Štabovi grupa moraju težiti da njihovi odredi prerastaju u brigade, kao i prema potrebi da popunjavaju druge jedinice. Do sada naši odredi mogli su da ispunjavaju samo drugi dio svog zadatka. Ovo se nije desilo usljed slabog rada naših štabova, nego usljed opšte vojničke situacije na našem sektoru.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 18/1—1, k. 1621.

Prerastanje odreda u brigadu tijesno je povezano sa mobilizacijom. Mobilizacija se ne može vršiti bez vojničkog djelovanja na onim sektorima gdje ima ljudi da se mobilišu. Za obje grupe to je onaj teren kojim se, vojnički rečeno, nije zgodno kretati. Na tim terenima nalazi se veliki broj cesta, pruga, živ je saobraćaj, ravan teren, malo šuma, močvarno tlo itd. Dolaskom proljeća, otkloniće se mnogo ove zemljišne teškoće. U vezi sa svim gore izloženim,

naređujemo:

1.) Istočna grupa da poruši sve mostove na Gutmanovoj željezničkoj pruzi, koja se nalazi na prostoru Miholjac, Slatina — Našice — Osijek.[2]

— da poruši sve mostove na cestama na tom prostoru;

— da poruši mostove na pruzi Našice — Osijek;

— da poruši mostove na pruzi Osijek — Đakovo — Striživojna [Vrpolje];

— da poruši sve mostove na pruzi Osijek — Vinkovci.

Rušenja početi iznutra ka spolja, t.j. početi od sektora što bliže oslobođenom teritoriju, gdje je neprijatelj manje zainteresovan, i polako nastupati sve dublje u neprijateljsku teritoriju, gdje je neprijatelj više zainteresovan. Rušenja na ovakav način kombinovati sa upadanjem manjih grupica što dublje u neprijateljsku teritoriju i napadati ga. Ovom pitanju diverzije manjim grupama u najdublju neprijateljsku pozadinu naročito posvetiti pažnju kada se osuši teren u Podravini i Posavini.

Stalno djelovati na pruzi Beograd — Zagreb. Kao specijalni zadatak postavlja se uništenje velikih oklopnih vozova koji krstare prugom Beograd — Zagreb. na dijelu Nova Gradiška — Vinkovci.

2.) *Zapadna grupa:*

— da poruši mostove i uništi prugu Banova Jaruga — Pakrac;[3]

— da poruši prugu Grubišno Polje — Velika Pisanica;

— da uništi prugu Suhopolje — Pitomača;

— da spriječi saobraćaj na cesti Daruvar — Pakrac, Lipik — Banova Jaruga;

— da djeluje na pruzi Beograd — Zagreb, na dijelu Banova Jaruga — Nova Gradiška. Kao specijalni zadatak postavlja joj se uništenje velikog oklopnog voza, koji se kreće između Banove Jaruge i N. Gradiške.

---

[2] i [3] O izvršenju ovog naređenja vidi dok. br. 82, 139 i 148.

3.) *Obje grupe odreda:*

a) Zadatke koje smo gore postavili kombinovati sa opštim uputstvima o radu partizanskih odreda,[4] koje je izdao ovaj Štab pod O. brojem 87 od 1. VII. 943.

b) Da kombinuju postavljene zadatke sa napadom na neke dijelove isturenih položaja pojedinih uporišta.

c) U okviru postavljenih zadataka, razviti najveću samoinicijativu. Biti elastičan u izvršenju ovog naređenja. Svestrano iskoristiti proširenje teritorije koje će nastati izvršavanjem gore nabrojenih zadataka, kao i za sprovođenje mobilizacije.

U zadnje vrijeme neprijatelj nam je nanio žrtve pomoću svojih trupova, bolje reći pojedinaca neprijateljski raspoloženih prema NOB. Tako je 1 aprila ov. god. od trupa ili pojedinaca u selu Dragi ubijen drug komesar Požeškog NOP odreda.[5] Iako je Glavni štab svojim uputstvom o radu trupova predvidio kako se protiv njih treba boriti, ipak se dešava da naši drugovi stradaju zbog neopreznosti. Briga svih štabova odreda mora biti da saznaju u kojim se uporištima formiraju trupovi, iz kojih sela ulaze ljudi u trupove i koji su ljudi (ime i prezime), te sektor njihovog djelovanja. Također pohvatati njihove veze na našoj oslobođenoj ili poluoslobođenoj teritoriji. Ako se bude raspolagalo sa ovim podacima, onda borba protiv trupa biće vrlo uspješna i lako će se parirati njihov rad. Taktika neprijateljska sa trupovima nije ništa drugo nego odraz njegove vojničke slabosti. Na drugi način on nam ne može nanijeti štete, nego hoće ovako iz busije da nam ubija odgovorne drugove, kao i da napada jedinice koje su bez obezbjeđenja. Nasuprot toj neprijateljskoj taktici, koju on tek iskušava, mi moramo suprotstaviti partizansku taktiku, Titovu taktiku, koju mi odlično poznajemo i koja je dala odlične rezultate u borbi protiv neprijatelja, kako u prvim danima, tako i danas. Veću pažnju posvetiti oslobođenom teritoriju, ne držanjem odredskih jedinica, njih treba slati na neoslobođeni teritorij. Na oslobođenoj teritoriji ostavljati najmanje grupice, pa čak i trojke, na onim pravcima gdje se mogu očekivati dolasci trupova. U buduće najstrožije ćemo kažnjavati one štabove koji dozvole da ih neprijatelj zbunjuje i da usljed toga gube živote naši drugovi.

U zadnje vrijeme neprijatelj je više puta iznenadio naše odredske jedinice, čete, pa i bataljone. Prilikom takvih iznenađenja, naše jedinice su trpile gubitke. Ovi gubici nisu se

[4] Uputstvo se nalazi u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 20—6. k. 470.

[5] Matija Rajdl

dešavali usljed toga što je neprijatelj jak, nego zbog toga, što su se naši rukovodeći drugovi u odredima držali nevojnički. Uđe cio bataljon u selo, a ne postavi nikakovo osiguranje, pa čak nema ni patrola, ni straža! Tako je bio iznenađen Podravski bataljon u Čačincima, gdje smo mi imali 30 mrtvih drugova i drugarica![6] Rukovodeći drugovi u ovom bataljonu izgubili su kontrolu nad svojom jedinicom i nije bilo jedinstvene odbrane niti probijanja kroz neprijateljski obruč, nego su se grupice i pojedinci izvlačili za svoj račun. Dalje, također usljed slabog vojničkog rukovođenja, primjetili smo da u našim odredima ima veliki broj ranjenih za vrijeme akcije. Nije riječ ovdje o ranjenim drugovima usljed agresivnosti i nadmoći neprijatelja, nego je riječ o ranjenim drugovima usljed nespretnosti naših rukovodećih drugova.

U buduće za ovakve grube greške, koje imaju za posljedicu sijanje nepovjerenja boraca u svoje rukovodioce, najstrožije ćemo kažnjavati odgovarajuće štabove. S druge strane, štabovi grupa odreda treba najveću pažnju da posvete vojničkoj izobrazbi svojih podređenih štabova i starješina.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Vlado Janić

Komandant,
general-major:
Petar Drapšin[7]

P.S. Prilog. Zadaci odreda.

---

[6] U izvještaju Štaba korpusa od 18 aprila piše da je Bataljon imao 10 mrtvih i 5 ranjenih (vidi dok. br. 73).

[7] Narodni heroj. Poginuo nesrećnim slučajem 1945 godine.

BR. 11

ZAPOVIJEST ŠTABA SEDME NOU DIVIZIJE OD 3 APRILA 1944 PODREĐENIM JEDINICAMA ZA RUŠENJE PRUGE SUNJA — KOSTAJNICA[1]

ŠTAB
VII. UDARNE DIVIZIJE IV. KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE
Op. br. 184 — 44.
Dne 3. aprila 1944.

Prepis

ZAPOVJEST

sekcija Kostajnica—Petrinja 1 : 100.000

Neprijatelj je ponovo stavio u promet prugu Sunja — Kostajnica i opravio one djelove koji su razrušeni akcijom naših jedinica 29/30. III. 1944.[2]

Naš zadatak je da se neprijatelju onemogući upotreba te pruge na tom sektoru.

Za izvršenje toga zadatka

NAREĐUJEMO:

1.— I. brigada i Inž. četa: **Zadatak:** Sa dva bataljona, u cilju osiguranja iz pravca Kostajnice, zatvoriće cestu i prugu kod s. Panjani i put ž.st. Kostajnica — Majur (općina). Sa dva bataljona i mobilisanim civilima vršiti razaranje pruge na stanici Majur i dalje u pravcu Sunje. Jedno minersko odjeljenje postaviće nagazne mine na cestu u s. Panjani, a ostali djelovi Inž. čete uništiće eksplozivom skretnice na stanici Majur i nastavljati rušenje pruge.

2.— III. brigada: **Zadatak:** Sa dva bataljona, u cilju osiguranja, zatvoriće cestu Sunja — Kostajnica u D. Hrastovcu, cestu Sunja — Četvrtkovac, desno i lijevo od raskrsnice Drljače — Četvrtkovac — Sunja i prugu Sunja — Kostaj-

[1] Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 36—3/3/I, k. 426.

[2] Pruga Sunja — Kostajnica razorena je tada u dužini od 7 km. Opširnije o tome vidi dok. br. 23.

nica, sjeverno od stanice D. Hrastovac. Jedan bataljon rasporediće na prostoriji St. Selo sa zadatkom kontrole i zatvaranja pravca Komarevo — Staro Selo i ceste Komarevo — Blinja. S jednim bataljonom i mobilisanim civilima vršiti razaranje pruge južno od stanice D. Hrastovac u pravcu Kostajnice. Bataljon P.O.[3] Banije staviti na prostoriju Klinac — Deanovići sa zadatkom zatvaranja pravca Petrinja — Blinja.

3.— Inž. četa: **Zadatak:** Priredиće sav potreban alat i materijal za miniranje ceste i skretnica te rušenja pruge. Četa će se staviti pod komandu Štaba I. brigade, koji je dužan da osigura postavljanje i vađenje mina u s. Panjani.

V e z a: Veza između susjednih jedinica vršiće se dodirom, a sa Štabom divizije kuririma na konjima. Izvještaje slati odmah po dolasku i početku rada, a dalje tokom noći svaka dva sata.

Pokret sa sadašnjih prostorija izvršiti po djelovima na vrijeme, tako da se na određene sektore pruge i osiguranja izbije u 21 čas. kad treba da otpočne rad. Prekid rada i početak povlačenja djelova sa pruge na dosadanje prostorije u 3 časa. Osiguranja će se povući po naređenju, a ukoliko takovo ne prime, u 4 časa.

Neprijatelj je na ovakovu našu aktivnost vrlo osjetljiv. pa treba očekivati da će u toku noći reagirati. Na osiguranjima treba da postoji velika budnost i opreznost, a duž cestom Panjani — D. Hrastovac treba vršiti patroliranja. Kako pruga predstavlja dobar položaj za borbu. potrebno je predviditi raspored za slučaj da neprijatelj naiđe. Prilikom povlačenja sa rada treba se kretati vojnički, u borbenom rasporedu, sa jakim zaštitnicama.

Kako bi se uspjelo što više štete nanijeti neprijatelju. brigade će izvršiti što veću mobilizaciju civila i njihovu organizaciju prilikom rušenja. Rad treba organizovati tako da se odvija bez gomilanja i nepotrebnog zastajkivanja. Organizovati slaganje pragova zajedno sa tračnicama u velike gomile koje se pomješaju sa zapaljivim materijalom iz popaljenih sela (slama, suhe daske itd.) a prilikom povlačenja to zapaliti. Izvršiti tačnu kontrolu koliko je pruge porušeno.

Štab divizije nalaziće se u s. Krčevo, kod škole.

Ova akcija izvršiće se noću 3/4. ov. mjeseca.[4]

---

[3] Partizanskog odreda

[4] O rezultatima ove diverzije vidi dok. br. 23.

Borbeni znacr biće: Uroš — Milan.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:

Komandant, p.pukovnik:
sl. otsutan

(M.P.)

Dostavljeno:
Štabu I. i III. brigade i
Inž. četi divizije.

3. aprila 1944.

Točnost prepisa ovjerava:
Načelnik, major:
Kole Kajić

(M.P.)

Načelnik, major:
Kole Kajić

BR. 12

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETNAESTE DIVIZIJE OD 3 APRILA 1944 ŠTABU OSMOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA KOD BRGUDA, ĐEVRSKE I PRISTEGA[1]

ŠTAB
XIX. DIVIZIJE NOVJ
Op. br. 27
3. IV. 1944.

OPERATIVNI IZVJEŠTAJ

ŠTABU VIII. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

1.) Položaj neprijatelja na kom se nalazio bio je selo Nekići pod Bobijom, na sekciji Novigrad.

Neprijatelj nije imao izrađenih utvrđenja, već je koristio kuće za odbranu.

2.) U akciji na zaseok Nekići učestvovao je 2. i 4. bataljon II. brigade.

3.) Neprijateljska jedinica bila je neorganizovana banda ustaša, većim dijelom iz Lovinca i Sv. Roka, sa nekoliko mje-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 4—1/3, k. 517 A.

štana, ukupan broj 25 vojnika, naoružanih sa puškama i nešto bombi. Zadatak ove bande bio je sačekivati naše manje grupe i kurire i iz zasjede ih napadati. Jednom prilikom ista banda napala je na neke drugove iz jedinica ove divizije, koji su se prebacivali iz bolnice iz Like za sj. Dalmaciju preko Alana, kojom su ih prilikom dvojicu ubili i jednog ranili.

4.) Neprijatelj je u pomenutom selu nalazio se danju i noću, preko dana patrolišući obližnji teren zaseoka Nekići. Cilj naših jedinica bio je opkoliti ovu bandu i uništiti je pošto je ometala svaki saobraćaj na tom terenu i vršila izviđanje naših položaja na liniji Muškovci — Bilišane.

5.) Zapovijest za napad bila je izdata na terenu.

6.) Napad na ovu bandu izvršen je 23. III. 1944. u 5 sati i završio se u 8h istog dana.

7.) Još u toku noći bataljoni su uspjeli da opkole zasiok Nekići i u 5h izvršili su napad, neprijatelj se ogorčeno branio i nije htjeo da se preda iako je osjetio naše jače snage i nadmoćnost u oružju i ljudstvu. Nakon 3 sata borbe naše jedinice likvidirale su neprijatelja. Usljed vrletnog terena i špilja neprijatelju je uspjelo da se manjim dijelom prokrade i pobjegne, dok su se nekoji sakrili i naknadno izbjegavali.

8.) U ovoj akciji ubijeno je 9 i 11 zarobljeno neprijateljskih vojnika. Zarobljeno je 10 pušaka, većinom [od onih] koji su izginuli, dok su se neki posakrivali.

Na našoj strani nije bilo nikakvih gubitaka ni u ljudstvu ni materijalu. Akcija je uglavnom uspjela, što je povoljno djelovalo na jedinice i na okolno stanovništvo, obzirom da su poginuli i zarobljeni ustaše bili ogorčeni.

9.) Utrošak municije: za talijanske puške i p. mitraljeze utrošeno je 680 metaka, jugoslav. metaka 70 kom., za »Bredu« — t. mitraljez 118 metaka, i 120 metaka za strojnicu.

10.) Obzirom da je akcija bila manjeg stepena, jedinice su se dobro držale, grešaka nije bilo u komandovanju. Taktički postupci jedinica bili su dobri, jedino nisu se dovolino kontrolisali skriveni pravci kuda je nekolicini neprijateljskih vojnika uspjelo pobjeći.

24. ov. mj.[2] izvedena je slijedeća akcija:

1.) Na položaju Brgud sela nalazio se jedan bataljon I. brigade ove divizije, koji je zatvarao pravac prema Popoviću, Lisičiću i Lišanima, držeći položaje na koti 341, 306, 364 i 316. Sekcija Novigrad 1:100.000.

2.) Naša jedinica koja se borila bio je 4. bataljon I. brigade i jedna četa 2. bataljona iste brigade na prostoru Brgud,

---

[2] Vjerovatno omaška. Borbe su vođene 24 marta (vidi operativni izvještaj Štaba Osmog korpusa NOVJ u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 8—1/3, k. 517 A).

dok je 3. bataljon iste brigade nalazio se na položaju Gošići, zatvarajući pravac prema Mostinama—Đevrski i Zečevu.

3.) Neprijateljske snage bile su izmješane: Njemci, ustaše i četnici. Napadali su u dvije kolone. Kolona od Benkovca, Lišana i Popovića bila je jaka 350 vojnika, koji su imali u sastavu 1 teški bacač. Druga kolona nastupala je od Đevrske u pravcu Gošića od 150—200 vojnika, dok je jedna grupa od 50—60 vojnika pokušala zaobilazak brdima preko Zečeva, Gradine prema Bijelini sa namjerom da ugrozi jedinice Trećeg bataljona I. brigade koje su se nalazile na prostoru Gošići —Dobropoljci. Namjere neprijatelja bile su uznemiravanje naših snaga, kao i pljačka oslobođenih sela.

4.) Zapovijest za odbranu položaja bila je izdana ranije, u momentu napada bataljon je od Štaba brigade dobio preko telefona zapovijest za odbranu položaja.

5.) Borba je otpočela na prostoru Brgud u 6h i završila se u 16h istog dana, kada je neprijatelj primoran na povlačenje. 25. III. jedan manji ispad neprijatelja sa pravca Đevrske usljedio je u 7 sati istog dana i završio se u 11 sati.

6.) Tok borbe. Na prostoru Brgud neprijatelj je napao snage 4. bataljona I. brigade, koje su tamo držale stalno položaj i razvila se dosta oštra borba. Pošto je neprijatelj ujutro rano izbio svojim patrolama u neposrednu blizinu položaja, nije bataljonu uspjelo da sačeka neprijatelja iz zasjede, već se u toku same borbe bataljon razvijao i hvatao podesnije položaje. Uz pomoć bacača neprijatelju je uspjelo da odbaci snage 4. bataljona sa kote 364. tako da se bataljon povukao na liniju Popina Glava i kotu 316, odakle je davao otpor i nakon kraće borbe bataljon je prešao u protivnapad i odbacio neprijatelja prema Lisičiću za Benkovac. Pri odbacivanju neprijatelja bataljon je potpomagala jedna četa II. bataljona iste brigade, koja je nastupala preko Dobre Gore ispod Banića prema neprijatelju i tako potpomogla odbacivanje neprijatelja. U momentu protivnapada naši bacači potpomogli su potiskivanje neprijatelja, tako da se nastupalo pod zaštitom bacačke vatre, koja je neprijatelja uglavnom zbunila i omogućila našim jedinicama da zauzmu dominirajuće kote 364 i 306.

25. III. neprijatelj je jednom manjom kolonom pješadije napao položaje 3. bataljona iste brigade od pravca Đevrske, nakon kraće borbe neprijatelj se povukao u pravcu Đevrske, čim je osjetio naše snage.

7.) U ovim borbama zarobljena je jedna njemačka puška sa tromblonom, i sva sprema sa dva njemačka vojnika koji su ostali na položaju. Neprijatelj je imao 12 mrtvih i veći broj ranjenih.

8.) Naši gubitci: 1 mrtav, 5 lakše i 1 teže ranjen. Izgubljene su 2 puške.

9.) Utrošak municije: talijanske za puške i p. mitraljeze 2260 metaka, za »Bredu« 300 metaka, za »Šarac« 60 metaka i 30 mina za t. bacač.

10.) U ovim borbama nije se niko istakao, kao ni slabo držao.

29. III. o. g. izvedena je slijedeća akcija:

1.) 2 bataljona I. brigade nakon svoga prebacivanja sa prostora Dobropoljci—Brgud u Donje Ceranje u cilju obezbjeđenja karavana koji je trebao da se prebaci iz Ceranja za Bukovicu. Napad je usljedio iz pravca Gornje Ceranje—Stankovci i preko Radošinovaca i Banjevaca kosom prema V. Baku, kota 217 iznad Vrane. U prvom momentu nailaska neprijatelja borba se razvila u samom selu Donje Ceranje, i Pristegu, dok se kasnije prenijela na sektor Donje Ceranje i na kose Umac —Mijovac—Pavićevi stanovi.[3]

2.) U selu Donje Ceranje nalazio se 1. i 2. bataljon I. brigade, koji su primili borbu nametnutu od neprijatelja, pošto su prve neprijateljske snage bile male, a docnije, u toku same borbe, neprijatelju je stiglo pojačanje, kada već nije bilo mogućnosti da se izbjegne odsudna bitka, jer je neprijatelj sa svih strana vršio jaki pritisak. Na sektoru Banjevci—Radošinovci nalazio se Zadarski part. odred, koji uglavnom nije vodio borbe sem u prvi momenat što je otvorio slabiju vatru i kasnije se povukao, kada je neprijatelj prodro motorizacijom preko Banjevaca za Stankovce.

3.) Jačina, naziv, kao i sastav neprijateljske jedinice nije tačno poznat, ali se doznaje da je učestvovala »Brandenburška« pukovnija, koja je većinom motorizovana, potpomognuta sa posadama iz Pirovca, Vodica, Skradina i Benkovca, među kojima se nalazilo i ustaša i četnika.[4] Prva kolona koja je napadala u jutro 7,30h bila je jaka oko 100 vojnika sa 6 kamiona i jednim tenkom srednje tonaže, dok je kasnije, nakon kraće borbe, stiglo neprijatelju pojačanje od Benkovca, Skradina i Pirovca, tako da je ukupan broj bio oko 60—70 kamiona i 17 tenkova razne tonaže, većinom lake. Broj vojnika nije se mogao ustanoviti. Komandant neprijateljskih snaga nepoznat. Namjere neprijatelja bile su brzi prodor u[5] cilju zarobljavanja materijala za koji je bio obavješten.

4.) Situacija u vremenu prebacivanja bataljona I. brigade južno od ceste Benkovac—Mostine bila je stalno promjenljiva, neprijateljski ispadi bili su češći iz garnizona na obali, kao i iz garnizona duž komunikacije Benkovac—Mostine

---

[3] Pupovčev stan
[4] Vidi dok. br. 151.
[5] Ovaj dio rečenice dopisan je u originalu mastilom.

—Kistanje, što je otežavalo saobraćaj između obale i Bukovice. Istih dana saobraćaj neprijatelja motorizacijom između garnizona bio je ojačan manjim kolonama. Naše namjere bile su prebaciti izvjesne količine hrane sa sektora Zadarskog područja u Bukovicu, pošto je pitanje ishrane teško se rješavalo na sektoru Bukovice.

Namjere neprijatelja u posljednje vrijeme bile su brzi ispadi u pojedinim pravcima u cilju zarobljavanja materijala, koji pristiže sa obale, a za koji je neprijatelj preko svoje špijunaže bio svakog puta obavješten, te je i ovom prilikom neprijatelju glavni cilj bio uhvatiti materijal, koji se noću 28/29 iskrcao na obali i dopremljen u Komandu mjesta Vodice u Radošinovcima.

5.) Zapovijest za obranu izdata je na licu mjesta od strane komandanta I. brigade, koji se nalazio sa bataljonima.

6.) Borba je otpočela u 7,30h na snage 2. udarnog bataljona I. brigade, koje su se nalazile u Pristegu, gdje se borba vodila u samim kućama, gdje je neprijatelj primoran da se zaustavi sa 6 kamiona i jednim tenkom i gdje su mu nanijeti ogromni gubici. Za to vrijeme 1. bataljon od pravca Ceranja potpomogao je jedinice 2. bataljona sa lijevog krila, tj. napadajući zapadno od bunara Vrulja prema koti 177. Nakon kraće borbe neprijatelju je stiglo pojačanje iz dva pravca u nekoliko manjih kolona, i čim su pristigle prve kolone, otpočeo je tući iz bacača i topova položaje naših jedinica, gdje je prisilio 2. bataljon da se povuče prema Donjem Ceranju na liniju južno od Metiljevca bunara. I kada je neprijatelj skoncentrisao snage koje su mu stizale u pojačanje u selo Pristeg, krenuo je pod zaštitom tenkova, artiljeriske i minobacačke vatre prema Donjem Ceranju. Neprijatelj je otpočeo novim napadom sa lijevog i desnog boka, hvatajući krilima — Pupovčev stan lijevim krilom i desnim krilom crkvu Sv. Ilije, dok je sa drugim snagama nastupao frontalno od Pristega prema Ceranju i sa jednim snagama preko Radošinovaca, kosom preko Gusta prema M. Umcu (kota 163), tako da je neprijatelj ugrožavao naše snage sa svih strana. Neprijateljska pješadija sa 10 konjanika i 4 tenka, koja je nastupala frontalno preko polja prema koti Mijovac (214), bila je potpomognuta bočnim neprijateljskim napadima. Naše jedinice držale su čvrsto u svojim rukama liniju Čačićevi Stanovi—Mijovac (kota 214) —M. Umac (kota 163), kota 206 i Veliki Bak (kota 217). Snage na Velikom Baku i koti 206 imale su zadatak da štite leđa od neprijateljskog napada od Vrane i Radošinovaca. U toku same borbe na ovim položajima jedan dio snaga rokiran je na Mali Umac i na Zaminu (kota 213) u cilju boljeg osiguranja leđa. Neprijatelj je u 12 sati izbacio snage 2. udarnog bataljona sa

kote 213, koje su prihvatile bezimenu kotu Zamina pod slovom A, jugozapadno od kote 213, gdje su se zadržale sprječavajući dalje neprijateljsko nadiranje. Neprijatelj koji je nastupao preko polja bio je pušten na odstojanje 300—350 metara gdje je na njega otvorena žestoka vatra iz svih oružja, i tu su neprijatelju naneseni osjetljivi gubitci, tako da se neprijatelju nije dozvolilo ni koraka naprijed. Kada je neprijatelj vidio da frontalno ne može prodrijeti, bacio se na lijevi bok jačim snagama i tukao mitraljeska gnjezda iz topova i teških bacača, dok je na lijevom krilu uspio da se podvuče pod kotu 214, gdje je zadržan, dok nije izišao jedan tenk na kotu 214, kada su naše snage bile primorane da se povuku u pravcu Malog i Velikog Baka. Za vrijeme povlačenja neprijatelj je tukao brzom vatrom iz svih oružja. Pošto je neprijatelj pretrpio osjetljive gubitke pri izlasku na liniju Čačićevi Stanovi, kota 214 i Umac 163, nije dalje kretao. Kada su se naše jedinice izvukle na Veliki i Mali Bak i Mali i Veliki Umac (kota 159 i 148) osjetilo se kod neprijatelja postepeno povlačenje, prikupljanje ranjenika koje je tovario u kamione i vozio prema Pristegu. Oko 18 sati neprijatelj se počeo povlačiti sa položaja u Donjem Ceranju prema Pristegu i već u 19 sati napustio je i Pristeg i povukao se u pravcu Stankovaca prema Skradinu i Pristegu i jednom kolonom prema Benkovcu. Naše snage nakon toga povratile su se u selo Donje Ceranje, gdje su se zadržale do poslije pola noći i u 2 sata prebacile se preko Kolarine i Kozlovaca za Dobropoljce.

7.) U ovoj borbi neprijatelj je imao 80 mrtvih i veći broj ranjenih, koje je uspio izvući, pošto je potisnuo naše snage. Oštećen je jedan tenk, zarobljenog materijala nije bilo.

8.) Naši gubitci u ovoj borbi bili su: 5 mrtvih drugova, 1 drugarica i 12 ranjenih što teže i lakše, 2 nestala za koje se smatra da su se priključili jedinicama Zadarskog odreda. Od materijala izgubljeno je: 1 teški bacač, koji je neprijatelju pao u ruke, 1 tovarni konj, 1 puškomitraljez i 7 pušaka.

9.) U ovoj borbi utrošeno je za tal. puške i puškomitraljeze 6.030 metaka, za jugosl. puške 2.342 metka, za teški mitraljez talijanski 1.200 metaka, za protutenkovsku pušku 85 metaka, za teški bacač 18 mina, a za mali bacač 9 mina, za strojnice 180 metaka, 40 ručnih bomba.

10.) U ovoj borbi naročito se istakla mitraljeska četa 1. udarnog bataljona na čelu sa komandirom čete zastavnikom Jovom Dukićem, njegovim zamjenikom Jovom Medićem, koji su se za cijelo vrijeme nalazili kod teškog mitraljeza i pravilno cijenili odstojanje i davali zadatke svojim odjeljenjima. Iako je zastavnik Jovo Dukić, komandir iste čete, ostao bez 4 prsta desne ruke, hrabrio je borce govoreći im: »neprijatelji

nam ne mogu ništa i nećemo im dozvoliti da iziđu na naše položaje«. Kao cjelina obadva bataljona držala su se dobro i nije bilo kolebljivaca iako je neprijateljska vatra za vrijeme čitave borbe bila žestoka i nadmoćnost neprijatelja u ljudstvu i materijalu; borci su držali uporno svoje položaje sve dok tenkovi nisu izišli na pojedine čuke i krenuli ih iz zaklona.

Kritički osvrt.

Izdate zapovijesti bile su realne. Upravljanje borbom bilo je dobro. Starješine, štabovi bataljona nisu na vrijeme izvršavali zapovijesti, a osim toga procjena situacije nije bila pravilna. Rezultat toga bio je da su jedinice bile dovedene u teži položaj izlaskom tenkova na čuku, a tako je pao i teški bacač, koji je bio povučen u jednu jarugu, koja gubljenjem čuke ispod naše kontrole nije više bila u mrtvom uglu.

U borbi na Ceranju također nisu iskoristila sva borbena sredstva, koja smo imali, konkretno mine za koje je bilo uslova da se iskoriste.

Koordinacija i međusobno potpomaganje nije bilo najbolje iako su postojali vrlo dobri uslovi da se to ostvari. Tako se događalo da su bokovi bataljona bili otkriveni iako je susjedni bataljon mogao vrlo dobro vatrom da štiti bok lijevokrilnog ili desnokrilnog bataljona.

U gubljenju oružja i materijala vidi se pomanjkanje odgovornosti, prvo kod štabova, a onda kod posluge. Bacač se je blagovremeno mogao izvući i sa konjem da je štab bataljona pravilnije ocjenio situaciju i izvršio naređenje komandanta brigade,[6] a poslije se je također mogao iznijeti na rukama. Činjenica je da je posluga sva izišla, a bacač pao. Isto tako i »Šarac« je mogao biti iznesen od ostalog dijela posluge, kada je već nišandžija pao.

Poslije završene borbe neprijatelj se je pripremao za povlačenje i postepeno izvlačio, dok su se naše jedinice pasivno prema tome odnosile. Bilo je uslova da se taj momenat iskoristi u nanošenju novih gubitaka neprijatelju, ubrzavanju njegova povlačenja i zarobljavanju materijala, znači da je trebalo preći u kontranapad i vršiti pritisak, a i gonjenje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, **Petar Babić** (M.P.) Komandant—pukovnik, **M.[7] Šakić**

P. S. Za materijal koji je pao u ruke neprijatelja prilikom borbe na prostoru Ceranje—Pristeg—Banjevci može se viditi iz spiska naše intendanture koji vam se šalje.

M. Šakić

[6] Komandant ove brigade bio je tada Stanko Parmač.
[7] Mićun

BR. 13

PREGLED SOCIJALNOG I NACIONALNOG SASTAVA I POLITIČKE PRIPADNOSTI JEDINICA DVADESET OSME DIVIZIJE OD 3 APRILA 1944 GODINE[1]

S P I

Socijalnog i nacionalnog sastava i političke pripadnosti

JEDINICA I SASTAV	Brojno stanje	Socijalni sastav							Srba	Hrvata
		Radnika	Seljaka	Zanatlija	Namještenika	Vojno-polic. lica	Intelektual.	Đaka		
Štab 28 Udarne divizije sa jedinicama pri štabu	240	44	178	1	2	4	7	4	157	74
XVII. Udarna brigada	1.307	253	978	16	9	5	27	19	662	567
XXI. Udarna brigada	1.242	161	948	79	11	4	32	7	634	550
Brodska brigada	1.062	267	694	44	7	16	34	—	528	433
Ukupno	3.851	725	2.798	140	29	29	100	30	1 981	1.624

ŠTAB XXVIII. UDARNE DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
A. broj: 121
Dana: 3/IV 1944 god.

Politkomesar:
sl. otsutan

SMRT FAŠIZMU —

[1] Original, pisan rukom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 7—2/4, k. 1124.

S A K
jedinica X. Divizije[2] N. O. V. Hrvatske

Nacionalni sastav										Polit. pripadnost				Primjedba
Čehoslovaka	Muslimana	Madara	Njemaca	Slovenaca	Poljaka	Židova	Arapa	Rusa	Talijana	Članova K.P.	Vanpartijskih komunista	Članova ostal. part.	Bez partijaca	
1	2	—	—	2	1	1	—	2	—	—	—	—	—	
3	4	8	2	7	—	2	—	14	38	—	—	—	—	
11	3	7	4	11	7	1	2	—	12	—	—	—	—	
15	3	8	17	6	2	1	—	39	10	—	—	—	—	
30	12	23	23	26	10	5	2	55	60	—	—	—	—	

Načelnik štaba:
major
Bogdanović Geco

SLOBODA NARODU!

[2] Naredbom Vrhovnog štaba NOV i POJ od 7 oktobra 1943 divizija je preimenovana u Dvadeset osmu diviziju (vidi tom V, knj. 20, dok. br. 101).

BR. 14

ZAPOVIJEST ŠTABA GRUPE SREDNJEDALMATINSKIH NOP ODREDA OD 3 APRILA 1944 ZA NAPAD NA USTAŠE U ČVRLJEVU[1]

ZAPOVJEST

za napad (sekcija Šibenik—Split 1:100.000, talijanska izrada) Štaba Grupe srednjedalmatinskih partizanskih odreda za 3-IV-1944

I

Podaci o neprijatelju

U neprijateljskom garnizonu Čvrljevu nalazi se 120 neprijateljskih vojnika, od kojih 70—80 ustaša iz okolnih sela,[2] a ostalo milicija koja se prisilno naoružala kada su ustaše došli u navedeno selo.

Naoružanje njihovo: 3 (tri) p. mitraljeza, 1 (jedan) teški mitraljez, a ostalo puške. Položaje drže na sljedećim položajima: stalni položaj na k. 404, južno od crkve, sa jednim t. mitraljezom i posadom; na bezimenoj koti južno od zaselka Perajice osiguranje od 10—15 vojnika; na koti 468 drže manja odjeljenja koja se nalaze kod same raskrsnice puta koji vodi iz Čvrljeva za Utore i Nevest. Patrole isturaju u Kladnjice prema k. 519 i od k. 441 na jugoistok prema k. 480.

Glavni dio neprijateljskih snaga nalazi se u zaseoku Jurići u kući **(Rozica).** Utvrđeni su sa bunkerima a od suvozida sa puškarnicama.

Neprijatelj vrši svakodnevnu prisilnu mobilizaciju koja do sada nije imala naročitog uspjeha.

Radi onemogućavanja i ometanja neprijatelja u njegovoj namjeri te uništavanja istog i proširenja slobodnog teritorija,

NAREĐUJE SE:

Svilajsko-mosećki odred

Izvršiće napad na neprijatelja i likvidirati istoga koji se nalazi u selu Čvrljevu[3] na sljedeći način:

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 10/7, k. 1603.

[2] Vidi dok. br. 25.

[3] O toku napada i postignutim rezultatima vidi dok. br. 25.

Fotokopija dokumenta br. 13

Sa I bataljonom napašće neprijatelja sa pravca sjevera i sjeveroistoka na liniji k. 485 (gradina), južno od k. 457, kota 526, obuhvatajući sa lijevim krilom prema koti 480.

Sa jednom četom II bataljona da napadne neprijatelja sa jugoistoka preko kote 568 (Lovreć), a sa jednom četom da zatvori pravac od Kljaka i Ramljana te da onemogući svaki dolazak pomoći neprijatelju iz tih sela.

Šibensko-trogirski odred

Sa svoje dvije čete koje će staviti na raspoloženje Štabu Svilajsko-mosećkog odreda napašće neprijatelja sa jednom četom iz pravca Kladnjica na prostoru između k. 510 i 519 i na toj liniji da se poveže sa četom II bataljona S. M.[4] odreda te zajedno da nastave napad na s. Čvrljevo.

Sa jednom četom da zatvori pravac na liniji k. 421—500—Utore te onemogući dolazak pomoći neprijatelju iz Unesića i Nevesta.

Sa četama da se uputi i jedan član Štaba Odreda koji će u zajednici sa Štabom S. M. odreda da rukovode akcijom.

Izvršenje napada

Akcija ima da se izvrši u toku noći 5 i 6 t. mj Štab Svil.-mos. odreda da se blagovremeno postara za dovoljan broj vodiča, kako bi sama akcija imala što bolje uspjehe.

Znaci raspoznavanja

Znaci raspoznavanja za vrijeme akcije biće: za raspoznavanje **Top — Trogir,** borbeni **Dalmatinac — Juriša.**

Napomena:

Po završetku akcije čete iz Šibensko-trogirskog odreda povućiće se u sastav Odreda.

Sve zarobljenike upućivati Štabu Grupe radi ispitivanja i daljenjeg postupka.

Ranjenici da se najkraćim putem upute u ambulantu S. M. odreda.

Ishranu za vrijeme akcije Štab[5] . . . . uz pomoć Komande mjesta i N. O. O. . . . .

---

[4] Svilajsko-mosećkog

[5] Dokumenat je ovdje oštećen.

Zadatku pristupiti najozbiljnije, tako da bi u potpunosti bilo uspješno.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za Štab Grupe
zamj. komandanta, kapetan
Milan Počuča

DOSTAVLJENO:
Štabu Svilajsko-mosećkog odreda i
Šibensko-trogirskog odreda —
na izvršenje.

BR. 15

IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆE BRIGADE OD 3 APRILA 1944 ŠTABU DVADESETE DIVIZIJE O BORBAMA NA KAMEŠNICI[1]

ŠTAB
III. BRIGADE XX. DIVIZIJE NOVJ
Položaj 3. IV. 1944.

ŠTABU XX. DIVIZIJE VIII. KORPUSA NOVJ

Položaj

Dostavljamo vam operativni izvještaj za borbe koje smo imali u razdoblju od 25. do 28. III. o. god.

25. III. o. god. neprijatelj je napao naše položaje oko 9 sati ujutro i to u jačini oko 500 vojnika, domobrana i Njemaca iz garnizona Aržano i Čiste. Pravac napada mu je bio od Čiste preko Kravlje Glave ka Strizirepu. Od Aržana preko Ribnice (k. 839) ka Pečunu (k. 831) i treći smjer od G. Tijarice preko sela Omarčeni Dolovi i Braovčeve Glavice ka D. Tijarici. U ovom napadu neprijatelj je bio potpomognut sa artiljerijskom vatrom iz triju haubica (iz Čiste), koja je tukla položaje našeg II. Bataljona na Strizirepu.

Borba je trajala svega par sati i poslije izvršenog protivnapada našeg II. Bataljona u pravcu Dobranja neprijatelj se je povukao i iza toga u više navrata nastavio sa daljnjim pripucavanjem. U ovoj borbi naš II. Bataljon zarobio je 3 domo-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 12/2, k. 1029.

brana, jednu pušku sa 100 metaka i 30 kom. mina za laki bacač. U ovoj borbi neprijatelj je imao tri mrtva i 7 ranjenih, te je između zarobljenih domobrana bio i jedan ranjen. Mi smo imali 2 lakše ranjena. Neprijatelj se je povukao u polaznu bazu.

26. III. o. god. neprijatelj je ponovno napao naše položaje. S jedne strane iz garnizona Čiste i to preko Kravlje Glave i Budimira. Jačina neprijatelja na ovome odsjeku borbe bila je 150 Njemaca sa dva tenka, a potpomognuti artiljerijskom vatrom iz Čiste. Borba je počela izjutra oko 8 sati te je na prekide trajala do 17 sati. Težište napada usmjerio je preko Budimira i to iz pravca Velike i Male Gradine ka Strizirepu i Jagodniku. Artiljerijska neprijateljska vatra ovoga dana bila je vrlo aktivna, tako da je neprijatelj izbacio preko 100 granata na položaje našega II. Bataljona. Uslijed tenkovske artiljerijske i bacačke vatre te pritiska neprijateljske pješadije neprijatelj je uspio uslijed toga da desno krilo našeg II. Bataljona odbaci sa prednjih položaja — Male i Velike Gradine, te je prihvaćena borba na položajima na Jagodniku. Oko 15 sati neprijatelj je bio odbačen sa Gradine (k. 707), te se je poslije toga povukao u svoju polaznu bazu. Naš II. Bataljon imao je jednoga lakšeg ranjenog, a neprijatelj je imao 4 mrtva i više ranjenih. Iz drugog pravca neprijatelj je u jačini od oko 120 vojnika iz garnizona Aržano napao položaje našeg III. Bataljona u D. Tijarici, gdje je nakon kraće borbe bio neprijatelj odbačen. Tokom dana zadržao se je kod crkve Sv. Duha i Braovčevoj Glavici. Naš I. Bataljon iste noći napao je neprijatelja na Braovčevoj Glavici, odkuda je isti pobjegao u pravcu Aržana. Ovom prilikom zarobljen je jedan domobran, 2 puške, i 2 sanduka mina za teški bacač. Na ovome odsjeku borbe neprijatelj je imao jednoga mrtvog i nekoliko ranjenih, dočim na našoj strani nije bilo nikakovih gubitaka.

27. III. o. god. neprijatelj je ponovno napao naše položaje istom snagom i istim pravcima kao i dan ranije, samo što mu je poslije podne došlo pojačanje od oko 200 Njemaca sa 4 tenka i 6 kamiona.[2] Ovoga dana neprijatelj je tukao žestoko artiljerijskom vatrom. Prema izjavi osmatrača IV. Bataljona, neprijatelj je po našim položajima izbacio toga dana 240 gra-

[2] Prodirući sa tri bataljona (po jedan iz 118 lovačke, 369 legionarske i Sedme SS divizije »Prinz Eugen«) Nijemci su poslije dvodnevnih borbi — prisilivši Brigadu i Dinarski NOP odred na povlačenje u sjeverozapadni dio Livanjskog Polja — ovladali širim rejonom Kamešnice. Tom prilikom su opljačkali i poubijali narod i spalili sela: Otok, Grab, Ruda, Voštane, Krivodol i dr. Iz izvještaja vojnih jedinica i vlasti NDH vidi se da su Nijemci tada ubili oko 1600 žena, djece i staraca. Opširnije o tome vidi dok. br. 7 i 27 u ovoj knjizi, tom V, knj. 25, dok. br. 126, 164 i 165 i dok. br. 46/4—1, k. 195, u Arhivu Istoriskog instituta JNA.

nata iz haubica. Neprijatelj je oko 14 sati uspio odbaciti naše snage sa prvih položaja sjeverno iznad Budimira i borba je ponovno prihvaćena na Jagodniku kao i dan ranije, ali oko 17 sati neprijatelj je sa ovim jačim snagama izbacio naše snage sa položaja na Jagodniku na kojem je te noći zanoćio. U ovoj borbi neprijatelj je prema naknadnoj konstataciji imao 14 mrtvih i po prilici toliko ranjenih. Na našoj strani bila su dvojica lakše ranjeni. Na odsjeku položaja našeg III. Bataljona neprijatelj je bio i ovoga dana izbacio 120 vojnika iz Aržana te nakon kratke borbe neprijatelj je bio odbačen i tokom dana se je bio zadržao kod crkve Sv. Duha i na Braovčevoj Glavici. Od strane neprijatelja nije nam poznato da li je imao gubitaka, dočim na našoj strani nije bilo mrtvih ni ranjenih.

U noći između 27/28. III. o. god. naši I. i III. Bataljon dobili su zadatak da izvrše demonstrativni napad na garnizon u Aržanu. Naš I. Bataljon izvršio je prepad preko Kamenskog, t. j. od Prisike na selo Dujmići. Dolaskom u Kamensko, naišao je na neprijateljsku patrolu, t. j. neku jaču predstražu koja se je te noći bila došla smjestiti u Kamensko. Neprijatelj primjetivši naše jedinice u bjegu je napustio Kamensko, te se je povukao u pravcu Aržana. U Kamenskom nađen je jedan laki bacač, dva postolja od teške »Brede« i dva sandučića mina za laki bacač, te oko 300 metaka za tešku »Bredu«. Iza toga I. Bataljon produžio je da izvrši prepad na komšiluk Dujmići, gdje je odmah poduzeo opkoljavanje istog komšiluka. Ovdje su ubili dva ustaša. Ostali su uspjeli pobjeći. Zaplijenjen je jedan laki bacač, dva sandučića mina za istoga, jedan talijanski puškomitraljez i dvije puške.

Ove dvije čete I. Bataljona tjerale su dalje neprijatelja do iznad samoga Aržana i potom se povukle radi toga što se je neprijatelj još nalazio na Gradini i komšiluku Pištelek, kojega je trebao napadati naš III. Bataljon.

III. Bataljon imao je zadatak ove noći da napadne neprijatelja koji je bio zanoćio kod crkve i Braovčevoj Glavici, a po likvidaciji istoga da izvrši prepad sa dvije čete na Gradinu, a jednu na samo Aržano kod raskrsnice puta. Dolaskom našeg III. Bataljona na crkvi Sv. Duha na Gradini, na neprijatelja nije tu naišao, jer se je isti povukao. Potom je krenuo na izvršenje drugoga zadatka, t.j. demonstrativnom napadu. Dvije čete krenule su odmah u pravcu Gradine, te na istu izvršile prepad, ali su bile dočekane sa jakom neprijateljskom vatrom. Budući da nisu imale u zadatku da vrše napad, te iza još par navrata da su na neprijatelja otvorile vatru, čete su se povukle. Jedna četa koja je išla da fingira napad na Aržano neprimjećeno je došla u G. Tijaricu do komšiluka Pervani, našto

je iz jedne kuće iskočio jedan domobran koji je htio bježati, ali ga je zamj. komesara bataljona Pejković ubio iz strojnice. Potom je iz kuće izašao domobranski narednik Soldo Blaž, koji se je odmah predao i upozorio drugove da se tu nalaze na položaju oko 100 vojnika i iznad njih prema Gradini da se nalaze na položaju oko 150 Njemaca, te da su upali u sam logor. Ta četa bila je potom isto neprimjetno izvučena i radi dosta jakog neprijatelja nije pokušan da se izvrši demonstrativni napad. Ovom prilikom zaplijenjena je puška, jedan pištolj i jedna bomba. Jedan naš borac iz ove čete nije se povratio. Vjerovatno da je zalutao i potom sigurno zarobljen od strane neprijatelja.

Karakter ovoga demonstrativnog napada jest taj što smo sa istim mislili rasteretiti pritisak, što ga je neprijatelj posljednjih dana vršio na položaje našeg II. Bataljona. Drugo, da privikavamo borce na noćne napade, a treće, kakovi će efekat polučiti ovaj demonstrativni napad. Iste ove noći mi smo napravili izmjenu položaja kao što smo već javili našim dopisom od 30. pr. mjes.

28. III. o. god. neprijatelj je počeo sa ofanzivom čišćenja Kamešnice i to iz pravca Gale i Gljeva sa oko 400 vojnika SS trupa[3] i kako se naknadno saznaje sa jednim bataljonom »Vražje« divizije[4] preko Otoka u pravcu Rude. Iz pravca Gale i Gljeva neprijatelj je nadirao preko Stražbenice i Korita, a drugim djelom preko Otoka i Kambera, dočim je jedan izvjestan dio snaga bacio masivom Kamešnice iznad Gljeva. Zatvaranje ovoga pravca imao je Mosorski i Dinarski odred.[5] U samo jutro oko 8 sati neprijatelj je izbio preko Otoka u Kamber a gore navedene jedinice povukle su se bez da su dale otpora neprijatelju. Po dolasku neprijatelja u Kambere, primjetivši da to selo neprijatelj pali, mi smo uočili situaciju i pristupili smo odmah izvlačenju naših jedinica u pravcu Roža, te potom G. Voštana. Vidjevši da neprijatelj nastupa grebenom preko Orlovca (k. 787) i to u pravcu prema Rožama, mi sa našim jedinicama nismo mogli spriječiti neprijatelja u nadiranju do položaja iznad samih Roža. Budući da je neprijatelj prije nas izbio na kotu 1000, mi smo sa jednim našim bataljonom zauzeli položaj Ravna Glavica (k. 1094) i kota 1027, t.j. Okrugli ćuvik između same kote i Roža. Jedinice Mosorskog odreda (jer smo ovde sa njima uhvatili vezu) zauzele su položaj na Zbornjači (k. 1246). Sa ovih položaja pružali smo neprijatelju otpor i time omogućili izvlačenje ostalih naših dvaju bataljona

[3] Riječ je o dijelovima Sedme SS divizije »Prinz Eugen«.
[4] 369 legionarsku diviziju neprijatelj je nazivao i »Vražja«.
[5] Vidi dok. br. 27.

koji su se nalazili istočno i jugoistočno od Roža. I. Bataljon zadržao je neprijatelja koji je nadirao jednom kolonom od Kamenskoga prema Voštanima, a drugom kolonom manjom od Liskovače prema Voštanima. Ovoga dana stiglo je u Tijaricu Gornju i Donju oko 12 tenkova, ali neprijatelj nije pokušao sa pješadijom da nastupa prema položajima našeg III. i IV. Bataljona, koji su se nalazili preko Jelinaka do kote 850, južno od Bandova, te je te položaje samo tukao artiljerijskom vatrom. Oko 18 i 19 sati naše jedinice su bile sve izvučene i krenule preko Kamešnice za Bijelo Polje, dočim naš I. Bataljon koji je držao otstupnicu iznad Voštana povukao se posljednji u 20 sati navečer. U borbama ovoga dana imali smo jednu drugaricu teško ranjenu na položaju iznad Roža i to u stomak, koja je na putu prema Bijelom Polju preminula. Na strani neprijatelja u Rožama bilo je oko 10 mrtvih i više ranjenih, jer je neprijatelj bio kretao sa jednom kolonom pravo cestom za Voštane. Sve jedinice i materijal na vrijeme smo izvukli osim jednoga nepotpunoga voda 1. čete II. Bataljona, kojega zamjenik komandira iste čete nije povukao i sada se nalazi pod istragom. . . .

Samo prebacivanje od Bijelog Polja do Lipe i drugu noć od Lipe do Rujana teklo je u najboljem redu, tako da smo stigli u Rujane 30. III. o. g.

Držanje boraca u ovim borbama, uzevši u obzir 50% novomobilisanih, a usto neispravna talijanska municija koja je prilično djelovala na borce, jer se sa istom nisu sigurni osjećali — ako uzmemo u obzir sve te okolnosti i snažnu artiljerijsku vatru — borci su se dobro držali, kako u borbi, tako isto i u maršu koji je trajao 48 sati i to bez spavanja.

Snalaženje samih rukovodilaca, a uglavnom nižeg kadra, nije u potpunosti zadovoljavajuće. Pokazalo se je da ne posjeduju dovoljno iskustva u borbama.

Borbeni moral kod boraca i rukovodilaca u ovim borbama bio je dobar a sada još je potpomognut sa jačom mržnjom prema neprijatelju radi njegovih zvjerstava koje je počinio na tome sektoru.

Opazilo se je i to da su borci stekli potpuno povjerenje u svoje rukovodioce.

U borbi kod Strizirepa 27. III. o. g. pod pritiskom neprijatelja četa našeg III. Bataljona morala se je povući sa položaja na Jagodniku. Po izdatom naređenju za povlačenje, četa se je povukla, dočim puškomitraljezac drug Faustin Lalić, koji je isto dobio naređenje za povlačenje, nije se povukao, već je i nadalje ostao na položaju držeći otstupnicu svojoj četi. Tom prilikom je drug Lalić Faustin ubio 10 Njemaca. Pomenutog

druga su borci sami pohvalili na bataljonskoj konferenciji i izrazili mu zahvalnost za njegovo hrabro držanje. Istoga ćemo mi pohvaliti pred svim jedinicama ove Brigade, te ga predlažemo i vama za pohvalu radi njegovog junačkog držanja u ovoj borbi. Mi ćemo ga još posebno nagraditi sa jednim pištoljem.

Utrošak municije u ovoj borbi puščane i puškomitraljeske ukupno bio je u ovim borbama 5.200 metaka, a za teški mitraljez 1.150, 12 komada mina za teški bacač, 85 mina za laki bacač.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Z. politkomesara — Zamj. komandanta, major **Knezović Luka**

(M. P.)

BR. 16

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSMOG KORPUSA NOVJ OD 4 APRILA 1944 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O STANJU U JEDINICAMA I NA TERENU[1]

GLAVNI ŠTAB NOV I POH[2]
Broj 1288 dne 21. IV. 1944

ŠTAB
VIII KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE
Br. 430
4 aprila 1944 g.

Opći izvještaj za mjesec mart dostavlja

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

Neprijateljske snage na sektoru ovoga korpusa su približno iste jačine i sastava kao po prošlom izvještaju.[3] Sve su ove snage uglavnom već u prošlom mjesecu bile na ovom sektoru prilikom njihovog probijanja u Dalmaciju. Osjetilo se je

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 17—1/3, k. 112.
[2] Četvrtasti štambilj Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske
[3] Vidi dok. br. 5—3, k. 112, u Arhivu Istoriskog instituta JNA.

međutim izvjesno strujanje ka sjeveru odlaskom pojedinih većih njemačkih jedinica (»Princ Eugen« divizija)[4] sa sektora ovoga korpusa, ali ovaj odlazak nije promjenio niti oslabio neprijateljske snage na terenu Dalmacije, jer je odlazak ove nadomješten dolaskom »Vražje« divizije.[5] Njemačke snage prilikom svoga dolaska ili odlaska vršile su usputna čišćenja teritorije gdje su se nalazile naše jedinice, a u zajednici sa četničko-ustaškim bandama. Neprijatelj je saobraćao svim glavnim komunikacijama koje vode od pravca Mostara i Metkovića prema Splitu — Kninu i Zadru, kao i prema Lici (Gračac) odnosno Bosni (Bihać). Neprijatelj i danas na sektoru ovoga korpusa ima dosta jake snage, koje su prilično u pokretu, dok su stalni garnizoni sa znatnim snagama. Poslije čišćenja sjeverne Dalmacije u prošlom mjesecu, kada je neprijatelju uspjelo da istisne snage XIX. divizije i primora ih na povlačenje prema Lici,[6] jače neprijateljske snage povukle su se sa ovoga teritorija, ostavivši samo garnizone sa manjom ili većom posadom, dok je izvjesne ranije garnizone napustio.

Prilikom čišćenja terena neprijatelj je uglavnom prošao kroz sva sela i tada je nemilosrdno palio, pljačkao, ubijao civilno stanovništvo, tukao i pokušavao mobilizirati.[7] Ovakvi njegovi postupci uglavnom može se reći donijeli su mu još veću mržnju naroda, čak i izvjesnog dijela onih koji su do sada bili u službi okupatora, te su se mnogi ispred njega sklanjali, prilazili našim redovima ili se skrivali pasivno po strani. Neprijatelj je vjerovatno htio da ovakim terorističkim i barbarskim pustošenjem utjera strah i demonstrira svoju snagu i tako se silom prilika nametne narodu, mobiliše ga i počinje ga iskorištavati u svoje svrhe. Međutim njegov udarac udario je u prazno, ne samo da nije uspio mobilisati u onom opsegu i mjeri koliko je vjerovatno očekivao i sa kolikim je pripremama pristupio ovome poslu, nego naprotiv postiglo se je obratno, da se nama u svim tim krajevima pruži dosta povoljne mogućnosti za našu mobilizaciju, što se i iskorištava, a naročito na terenu sjeverne Dalmacije, gdje smo u toku ovoga mjeseca

---

[4] i [7] U Dalmaciji se u martu nalazio samo jedan bataljon Četrnaestog puka Sedme SS divizije »Prinz Eugen«, koji je učestvovao u pokolju nenaoružanog stanovništva na području Sinja. Opširnije o tome vidi tom V, knj. 25, dok. br. 126, 127, 165 i 166 i dok. br. 19/2, k. 521, u Arhivu Istoriskog instituta JNA.

[5] U Dalmaciji je tada bio samo jedan bataljon njemačke 369 legionarske »Vražje« divizije (vidi tom V, knj. 25, dok. br. 126, 164 i 165 i dok. br. 2/6, k. 78 A, i 21/1—1a, k. 10 u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

[6] Devetnaesta divizija je napustila sjevernu Dalmaciju krajem januara 1944 pod pritiskom nadmoćnijih snaga njemačke Prve brdske divizije. Opširnije o tome vidi tom V, knj. 23, dok. br. 111 i 116.

uspjeli formirati od novomobilisanih nove jedinice.[8] Neprijatelj je jedino uspio nešto mobilisati na dalmatinskim ostrvima (oko 500 na sjeverno-dalmatinskim otocima) i to sve prisilnim mjerama, te je jedan dio ovih već otpremio na rad u Njemačku, a drugi dio iskorištava za utvrđivanje otoka.

Neprijateljsko oslabljenje u sjevernoj Dalmaciji iskorišteno je za povratak naše XIX. divizije (bez III. brigade).[9] Na ovom sektoru neprijatelj je do sada vršio samo ispade ka oslobođenom teritoriju u cilju ometanja mobilizacije za NO vojsku, onemogućavanja naše veze sa morem (Saveznicima), zaplijenjivanja dopremljenog materijala i pronalaženja bunkera.

Na svako približavanje naših jedinica obali neprijatelj odmah reagira i nastoji naše snage uništiti ili odbaciti. Tako je u tom cilju preduzeta i četnička ofanziva u sjevernoj Dalmaciji, koja je u potpunosti razbijena u borbama od više dana,[10] ali izgleda da neprijatelj privlači nove snage za nove pothvate u cilju čišćenja ovoga teritorija, isto kao što je više puta vršio čišćenje srednje i južne Dalmacije, kojom je prilikom uspio obdaciti izvjesne naše snage koje su se nalazile na trogirskom sektoru. Naročite okrutnosti i zločine neprijatelj je počinio prilikom čišćenja Kamešnice (srednja Dalmacija), kojom je prilikom izvršio pokolj oko 400 duša civilnog stanovništva i popalio i opljačkao 10 sela.[11]

Ovako brze neprijateljske protivmjere na prisustvo naših snaga bliže obali proizlaze iz važnosti koju za njega ima obalski pojas, zbog eventualnog iskrcavanja savezničkih snaga i onemogućavanja naših kanala za prebacivanje materijala koji primamo od Saveznika, u kom cilju preduzima sve mjere da ih otkrije i onemogući njihovu upotrebu. U vezi sa ova dva činioca, vjerovatno je da će neprijatelj i dalje na ovom sektoru držati jake snage, a za potvrdu ovoga je i ta činjenica, što je neprijatelj zaposjeo sa vrlo gustim garnizonima cijeli obalski pojas, koji pored toga kontroliše i pokretnim jedinicama, većinom motorizovanim, kao i pomorskim jedinicama morske puteve kontroliše, a zatim što čitavu obalu na liniji: Dubrovnik — Makarska — Split — Šibenik — Zadar prave se utvrđenja, kao i na zaposjednutim otocima. Ovo utvrđivanje je dosta grozničavo, u kom cilju su Njemci mobilisali oko 3000 radnika i specijalista, upotrebljavaju zarobljene Talijane, a svi

[8] Vidi tom V, knj. 25, dok. br. 29.

[9] Druga brigada ove divizije vraćena je u sjevernu Dalmaciju krajem februara a Štab divizije sa Prvom brigadom polovinom marta. Treća brigada ostala je u Lici i pridata je Trideset petoj diviziji (vidi tom V, knj. 24, dok. br. 109, knj. 25, dok. br. 32, 41 i 127).

[10] Vidi tom V, knj. 25, dok. br. 24 i 41.

[11] Vidi tom V, knj. 25, dok. br. 126.

specijalisti za gradnju iz hrvatskog domobranstva stavljeni su im na raspoloženje. Pored ovoga stigla su i dva pionirska bataljona sa sjedištem u Splitu i Makarskoj.

U prošlom izvještaju javljeno je da su četničke snage narasle za preko 2000, te je njihova jačina oko 7000, što ustvari nije tačno, jer podatci nisu bili provjereni, a njihove stvarne snage kreću se oko 5000 do 5500. Četnici su uspjeli da pod zaštitom Njemaca nešto prisilno mobilišu i prošire svoj uticaj na sjevernu Dalmaciju, što im je donekle bilo omogućeno momentalnim otsustvom naših jedinica, no njihovim povratkom ovaj je uticaj razbijen, naročito u Bukovici, koja je potpuno pod našom kontrolom i gdje su oni uspjeli mobilisati oko 20 ljudi. Njihov uticaj na Ravne Kotare je još uvijek znatan i većina sela je naoružana, pošto još nismo uspjeli na ovaj sektor prebaciti izvjestan dio naših snaga, što je sada u toku.

Narastanje ustaških snaga, milicije, itd., također se ne pokazuje od prošlog izvještaja. Ukupna njihova snaga na terenu Dalmacije iznosi oko 15.000.

Jačina njemačkih snaga na terenu Dalmacije kreće se brojčano oko 40.000, te u vezi sa četničko-ustaško-domobranskim snagama broj neprijateljskih vojnika na ovom sektoru iznosi oko 60.000.

Aktivnost odreda na teritoriju Dalmacije kontrolisane od Njemaca pojačala se je. Obrazovanjem manjih udarnih grupa, desetina, vodova, te minerskih odjeljenja, sastavljenih od boljih i iskusnijih boraca, sa diverzantskim načinom vršenja akcija na najvažnijim mjestima neprijateljskog saobraćaja, postavljanjem zasjeda itd., pokazalo se je vrlo pogodno za ovaj teren i pod ovakvim okolnostima (gdje je onemogućen opstanak većih jedinica) i već dalo korisnih rezultata. Ovakav način izvođenja akcija proširiće se još i kod onih odreda koji još nisu formirali ove grupe i u tom cilju su poduzete mjere. Zadatak ovih grupa je i uništavanje četničko-ustaških organizatora.

U svim pravcima vrlo komunikativni teren Dalmacije onemogućava opstanak naših većih jedinica, njihovo manevrisanje i upotrebu, uz istovremeno prisustvo ovako jakih neprijateljskih snaga, koje su u stanju, blagodareći ovoj komunikativnosti, da budu vrlo pokretljive i blagovremeno intervenišu radi pariranja udaraca, odnosno da pristupe opkoljavanju u smislu uništenja istih i zatim čišćenja terena. Planinski grebeni Velebita, Dinare, Kamešnice itd. otežavaju prilaz Dalmaciji iz unutrašnjosti zemlje, a pogotovo u zimsko doba i nemaju potrebnu dubinu niti dobru topografsku vezu sa pozadinom, da bi se na njima mogle držati i operisati veće jedinice,

jer paralelno njihovom pravcu pružanja protežu se doline i komunikacije, koje neprijatelj iz raznih garnizona kontroliše i koristi, što mu omogućava brzu koncentraciju jačih snaga.

ORGANIZACIONO STANJE:

Korpus je formiran od 4 divizije i to: IX., XIX., XX. i XXVI. Pod komandu Korpusa potpadaju također Mornarica, Sjeverno, Srednje i Južnodalmat. grupa odreda, kao i Grahovsko-peuljski odred. Duvanjski odred bio je pod komandom ovog korpusa, ali je naređenjem Vrhovnog štaba stavljen na raspoloženje V. korpusa, kao i Šajkovački bataljon iz Grahovsko-peuljskog odreda. Divizije su formirane od po 3 brigade, brigade od 4 bataljona, bataljoni od tri pješadijske i 1 mitraljeske čete, čete od po 3 voda i vod od 2 desetine. Također pri svakoj brigadi formirana je četa pratećih oruđa, a u nekim jedinicama koje su imale više pratećih oruđa ove su čete pridodijeljene bataljonima.

Čete za vezu formirane su u IX. diviziji, tako da pri brigadama imaju jedan telefonski i 1 signalni vod, a pri štabu divizije desetina telefonista. Čete za vezu u ovoj diviziji još su nepotpunog sastava zbog malog brojnog stanja brigada i navodno su oformljene. Čete za vezu u IX. diviziji formirane su također kao i u XIX-oj, sa tom razlikom što je njihovo brojno stanje veće i što su čete za vezu bolje oformljene i osposobljene i raspolažu sa više materijala. XX. divizija bila je oformila neke jedinice za vezu, ali gubitkom materijala u pojedinim borbama, iste je rasformirala i izvjesno vrijeme bila bez ovih jedinica. Sada su i u ovoj diviziji formirane čete za vezu (za sada jačine samo do 1 voda, zbog malog brojnog stanja brigada), ali ne raspolažu sa materijalom niti stručnim osobljem. Dolaskom drugova koji su bili na kursu kod G.Š.H. ove će se čete brojčano povećati i stručno više osposobiti. Čete za vezu u XXVI. diviziji formirane su, ali nam njihova jačina i kvalitet nisu poznati. Uopšte uzev, jedinicama za vezu nije od strane štabova posvećivana dovoljna pažnja, izuzev u XIX. diviziji, što je dovodilo do vrlo loših posljedica, naročito za vrijeme borbi. Putem radio-stanica održavamo vezu sa svim divizijama, mornaricom, Južnodalmatinskom grupom odreda i sa trogirskim sektorom. Srednje i Sjevernodalmatinska grupa odreda također su dobile radio-stanice i potrebno osoblje, tako da će se u najskorije vrijeme i sa ovim jedinicama održavati radio-veza. Održavanje veze sa jedinicama pomoću kurira vrlo je teško pogotovo sa XIX. i XXVI. divizijom, kao i grupama odreda uopšte, iz razloga što kuriri moraju prolaziti neprijateljske linije, te se je događalo da izvještaji padnu neprija-

telju u ruke, što otežava administraciju i samu vezu čini nesigurnom.

Inžinjerske čete formirane su uglavnom u XIX. diviziji i to tako da brigade imaju po 2 voda, od kojih jedan minerski, a jedan pontonirski, a pri štabu divizije formiran je manji bataljon sa perspektivom da se postepeno pojačava. Prije izvjesnog vremena formirani su u IX. diviziji minerski vodovi po brigadama, a pri štabu divizije jedan minerski i jedan pontonirski vod. U XX. diviziji pri štabu divizije formirana je inžinjerska četa, za sada jačine svega 20 boraca, a po brigadama su u formiranju inžinjerski vodovi. Formiranju ovih jedinica u ovoj diviziji nije se poklonila dovoljna pažnja niti razumijevanje. U XXVI. diviziji formirane su također inžinjerske čete, ali njihov sastav i kvalitet nije poznat.

U svim jedinicama formirane su intendanture i sanitet prema datim direktivama, ali sa mnogo manjim brojnim stanjem od predviđenoga, uslijed malog brojnog stanja jedinica. Intendanture uglavnom do sada nisu zadovoljile sve potrebe jedinica, te su poduzete mjere da se dosadašnje stanje promjeni i poboljša.

Izviđačka i osmatračka odjeljenja formirana su još ranije kod XIX. a prije kraćeg vremena kod IX. i XX. divizije. Nije nam poznato da li su formirana i kod XXVI. divizije, a grupama odreda data su uputstva za njihovo formiranje.

Organizaciji pomoćnih dijelova uopšte se je pokazalo vrlo malo pažnje od strane štabova divizija izuzev kod XIX. divizije, gdje se je važnost ovih jedinica pravilno shvatila i ocjenila i koja je najozbiljnije pristupila njihovoj izgradnji, što je dalo vidnih rezultata, dočim kod ostalih divizija nedostatak ovih jedinica pokazao je znatan negativan uticaj na njihov rad i razvoj.

Sjevernodalmatinska grupa odreda bila je sastavljena od tri odreda i to: Kninskog, Sjevernodalmatinskog i Zadarskog, a svaki odred od po dva bataljona. Sjevernodalmatinski odred ostao je iste jačine, dok je Kninski poslije neprijateljske ofanzive na Bukovicu dao jedan dio ljudstva za popunu jedinica XIX. divizije, tako da je u prvo vrijeme imao samo jedan bataljon, dočim sada je ponovo formiran i drugi bataljon. Ponovo je izvršeno formiranje Zadarskog odreda od dva manja bataljona, a isto tako od Prominske čete formiran je Prominski odred, za sada brojčano jak 160 boraca, ali ima perspektive da će se uskoro znatno ojačati mobilizacijom novih snaga sa toga sektora. S obzirom na naređenje Glavnog štaba Hrvatske za formiranje IV. brigade XIX. divizije,[12] kako bi se potom

[12] O njenom formiranju vidi tom V, knj. 25, dok. br. 94.

sadašnja III. brigada ove divizije mogla uključiti u sastav XXXV. divizije, preduzete su slijedeće mjere: da Štab grupe za sjevernu Dalmaciju pristupi formiranju četiri nova bataljona u sastav Sjevernodalmatinskog odreda, s tim da kada to bude gotovo, da će se iz ovoga odreda izdvojiti četiri bataljona i od istih formirati novu brigadu, a ostala dva bataljona sačinjavaće novi sjevernodalmatinski odred. U tom cilju sadašnja dva bataljona Sjevernodalmatinskog odreda da se oslobode držanja položaja i aktivnosti van Bukovice, kako bi se mogli na terenu Bukovice srediti, vršiti mobilizaciju i popunjavati do gore predviđene jačine. Za ovako postavljenu stvar postoje svi uslovi i ta bi se brigada zvala Bukovička, te bi je tako i popularisali. Dva nova bataljona za Sjevernodalmatinski odred bili bi sa terena Stankovaca i Ceranja. Ceranjski bataljon već je i formiran od oko 120 boraca, a na terenu Stankovaca postoji Stankovačka četa, koja također ima sve uslove da uskoro preraste u bataljon. Formiranje Otočkog odreda također je u toku, samo što ide malo sporije zbog neposrednijeg uticaja okupatora. Također je postavljeno obuhvaćanje terena južno od linije Krka — Čikola — Drniš do u visini linije Rogoznica — Drniš za formiranje jedne šibenske jedinice, koja bi djelovala na tom prostoru. Mobilizacijom Bilišana i Muškovaca stvorene su nove samostalne jedinice Bilišanski i Muškovački bataljon, koji će se uključiti i rasporediti po II. brigadi XIX. divizije, čim se za to stvore potrebni uslovi.

Na otocima srednje i južne Dalmacije formirana je također Grupa otočkih odreda sa jedinicama na Braču, Hvaru, Korčuli, Lastovu i Mljetu.

Srednjedalmatinska grupa odreda formirana je od 4 odreda i to: Dinarski, Mosorski, Svilajsko-mosećki i Šibensko-trogirski odred.[13] Prva tri odreda formirana su od po dva bataljona, a svaki bataljon sa po dvije čete, dok je Šibensko-trogirski odred formiran iz četiri samostalne čete. U radu ovih odreda osjeća se malo više živosti i aktivnosti,[14] a pored svojih operativnih zadataka dužnost im je vršenje mobilizacije i popunjavanje snaga IX. divizije.

Južnodalmatinska grupa odreda sastoji se od dva odreda,[15] od kojih svaki broji po 100 boraca. Iz razloga što na sektoru južne Dalmacije ne dejstvuje nijedna operativna jedinica, ovoj je grupi postavljen zadatak da se što više brojčano ojača, kako bi odredi bili u stanju i dovoljno jaki za potrebnu veću aktiv-

[13] i [14] Vidi dok. br. 7.

[15] Pod komandom Štaba Južnodalmatinske grupe NOP odreda dejstvovala su tri odreda: Makarski, Imotski i Neretvanski (vidi dok. br. 56 u ovoj knjizi i tom V, knj. 25, dok. br. 30).

nost na tome sektoru i bez prisustva većih operativnih jedinica. Detaljnije podatke o formaciji i stanju kod ovih odreda nemamo, niti su nam poznati.

Grahovsko-peuljski odred sada ima 2 manja bataljona, jer je njegov dosadašnji III. bataljon (Sajkovački) ušao u sastav Livanjskog odreda.

...

STANJE U JEDINICAMA I PROBLEMI KOJI ISKRSAVAJU

Stanje u jedinicama nije se znatno promjenilo od prošlog izvještaja, premda se osjeća svuda, relativno uzevši, izvjestan napredak i poboljšanje, no nedostatci i problemi kao takovi još nisu riješeni i oni su i danas aktuelni i akutni. Još uvijek je momentalno najgore stanje u XX. diviziji, a naročito u njenoj I. brigadi, a zatim u III. brigadi IX. divizije. Niz nedostataka i problema još neriješenih, koji se pojavljuju u jedinicama, proizvod su nedovoljne političke izgrađenosti i nedovoljnog političkog rada. Politički kadar koji uopšte uzevši po svom zalaganju i sposobnostima zaostaje za vojničkim kadrom, u ovakvom stanju, kakvo je bilo do sada, nije mogao zadovoljiti opsežnim i teškim zadatcima koji su se postavljali pred njim u radu sa jedinicama. Težina ovoga nedostatka proističe djelomično i iz čitavog niza nezdravog i nepravilnog dosadanjeg rada u uzdizanju naših jedinica i starješina, a što se sada mora ispravljati i liječiti. Dolazak iskusnih političkih instruktora, poslatih od Vrhovnog štaba, u naše jedinice znatno će doprinijeti uzdizanju političkog kadra i njegovog osposobljavanja, da bi mogao odgovoriti svome zadatku.

Osnovni problemi koji se pojavljuju u našim jedinicama najviše se izražavaju u nedovoljnoj organizaciji i nedostatku planskog i sistematskog rada, slabosti i nedostatku starješinskog kadra, nedovoljne budnosti, nedovoljnog vojničkog i političkog rada, slabe ishrane itd., iz kojih neriješenih ili polovično riješenih problema iskrsava niz drugih nedostataka, kao na pr. pitanje pokretljivosti, dezerterstvo, apatičnost kod pojedinih boraca.

Mora se naročito istaći u našim jedinicama pitanje organizovanog i planskog rada, kao i uopće jednog izgrađenog sistema u radu kako krupnom tako i najsitnijem, koji bi se provodio stalno i uporno, sistematski i dosljedno postavljenom cilju. Na ovako nešto rijetko se može naići po našim jedinicama, već se sve odvija prema momentalnoj situaciji, raspoloženju, na prekide, nahođenju pojedinaca itd. Ovakav ozbiljan nedostatak naših jedinica, uočen odmah od ovoga štaba, postavljen je u dosta oštroj formi pred sve njih, te se može reći

da se već i sada osjećaju pozitivne posljedice i nastojaće se da se ovo i u buduće radikalno sprovodi, kako ovi nedostatci ne bi bili kočnica u pravilnom uzdizanju naših jedinica.

Za budućnost naših jedinica od ogromne je važnosti pitanje uzdizanja i izgrađivanja vojničkih kadrova, čemu se do sada nije posvećivala dovoljna pažnja u onolikoj mjeri, koliko je to moralo biti, a kod mnogih jedinica sam izbor kadra bio je pogrešan i nepravilan, te su se postavljali pojedini drugovi na položaje i dužnosti, koji po svojim kvalifikacijama nisu mogli zadovoljiti. Nesposobnost starješinskog kadra u rukovođenju sa jedinicama dovodila je do čitavog niza nedostataka, neuspjeha, gubljenja autoriteta starješina kao pojedinaca i štabova. Držanje mnogih straješina bilo je nedostojno oficira Narodnooslobodilačke vojske kako za vrijeme borbe tako i u privatnom životu, što se sve odražavalo na same jedinice. U jedinice su se bili uvukli i došli do položaja i takvi kojima naša borba nije ležala na srcu, iz čega je proizišlo nedovoljno zalaganja same dotične jedinice, malodušnost, paničarstvo itd. Ozbiljno se je prišlo riješavanju ovoga problema, čišćenjem samoga komandnog kadra, dovođenjem novih i zdravih snaga, uzdizanjem onih koji su do sada bili neprimjećeni a lično vrijedni, odani i sposobni, te usavršavanjem u stručnoj naobrazbi putem kurseva, davanja zadataka, sastanaka itd. Pravilno riješenje ovoga problema zahtjeva dosta vremena, upornost i dosljednosti zdravo postavljenog plana, ali riješavanjem ovoga problema, riješili bi se i mnogi drugi sitniji nedostatci koji su sa njima u vezi.

Pitanje budnosti u našim jedinicama jeste također još neriješen problem u potpunosti, premda se osjeća izvjesno poboljšanje od vrlo skorašnjeg stanja, kada su naše jedinice zbog ovoga doživljavale češće neuspjehe i gubitke u ljudstvu i materijalu. Odgovornost štabova i starješina svakako da se je poboljšala i slučaj strijeljanja Štaba I. bataljona I. brigade IX. divizije pozitivno je uticao na sve rukovodioce. Međutim skoro ukorijenjena i u naviku prešla nemarnost u smislu obezbjeđenja i osiguravanja vrlo sporo se otklanja, te su pojedine jedinice i u zadnje vrijeme doživljavale iznenađenja, no od čega nije bilo težih posljedica (Sjevernodalmatinska grupa odreda).

Mnogi štabovi nisu posvećivali dovoljno pažnje niti se dovoljno unosili u zadatke operativnog karaktera i jedan od ozbiljnijih nedostataka i problema naših jedinica jeste nepotpuna i nepravilna procjena situacije. Izvršavanju pojedinih zadataka pristupalo se je bez ikakvih prethodnih priprema, svestrane procjene situacije i svih onih činilaca koji momentalno utiču na tok izvršenja ili koji se mogu pojaviti u docni-

jem razvoju, već se radi mehanički, većinom prenošenjem naređenja pretpostavljenog štaba i bez osjećaja odgovornosti. Često puta slaba nesnalažnjivost i sporost u odlučivanju, te nepravilna procjena situacije dovodila je pored ostalog niza taktičkih nedostataka do težih posljedica za naše jedinice. Tako je u zadnje vrijeme I. brigada XX. divizije na trogirskom sektoru imala vrlo ozbiljne gubitke u ljudstvu i materijalu, baš zbog slabe i nikakve procjene situacije, nesnalaženja, niti elastičnosti i brzine u donošenju odluka u malo težim situacijama, premda su ovdje postojali uslovi da se vještim pokretima brigada izvuče sa mnogo manje žrtava.

Sve naše jedinice izuzev XXVI. divizije znatno su brojčano oslabile, te je pitanje njihove popune također jedan vrlo ozbiljan problem, pošto se brojno stanje pojedinih brigada svelo na oko 500 do 600 boraca prosječno. Ovo slabljenje jedinica uslijedilo je uslijed znatnih gubitaka u akcijama, dezerterstvom, bolešću itd. Da bi se izvršila popuna jedinica, pred sve njih postavljeno je ovo pitanje, kao i pred vojno-pozadinske vlasti, da uz pomoć i ostalih organizacija pripremaju političkim radom izvršenje mobilizacije. Tako će se jedinice popunjavati bilo neposredno mobilizacijom bilo popunjavanjem iz odreda, koji su pod mnogo povoljnijim okolnostima, da se brojčano ojačavaju i da posluže kao izvor za popunu većih operativnih tijela. I pod vrlo teškim uslovima koji danas vladaju na teritoriju Dalmacije, ova mobilizacija se sprovodi i to u nekim krajevima (Sjeverna Dalmacija) vrlo uspješno i pokazala je dobre rezultate, a ustrajnošću naših jedinica i pravilnim postupcima pružaju se vrlo povoljni izgledi da će ova mobilizacija uzeti i šireg maha. Pitanje popune je vrlo aktuelno i nameće se brzo riješenje i iz razloga što u brojčano malim jedinicama borci gube pomalo samopouzdanje, te u akcijama dolazi do toga da više gine starješinski kadar. Pored toga što ovako male jedinice ne bi mogle u operativnom smislu biti u stanju rješavati teže i veće zadatke koji bi se pred njih postavili. Pitanje dezerterstva također je vrlo ozbiljno i protiv njega je povedena vrlo široka kampanja, koja je dala i povoljnih rezultata. Rješavanjem pitanja ishrane, odjeće i obuće, te pojačanjem sistematskog i planskog rada smanjiće se i broj dezerterstava, koji je do sada u našim jedinicama bio osjetan i naročito tolerisan od odreda i pozadinskih vlasti, koje su ovakove primali i zapošljavali, a što je pred njih vrlo oštro postavljeno, da se u buduće ne smije događati.

Pitanje ishrane naših jedinica, izuzev XXVI. i donekle XIX. divizije, jeste pitanje koje će iziskivati mnogo napora i teškoća, da bi se moglo u cijelosti riješiti, s obzirom na iscrp-

ljenost terena na kome se nalazimo i pasivnost same Dalmacije. U ovom pogledu ništa se nije promjenilo od ranijeg izvještaja, sem što se je poboljšala donekle organizacija intendantura pojedinih jedinica. Ishrana je naročito slaba kod IX. i XX. divizije, što je ponekad dovodilo u pitanje uopće sposobnost za pokret pojedinih jedinica. Ljudstvo je dosta oslabilo i fizički iscrpljeno. Mogućnost riješavanja ovoga pitanja postavljena je kao i ranije snabdijevanjem sa terena uz vršenje eknomskih akcija, gdje je to moguće. Ovaj način je nedovoljan, s obzirom na priličnu iscrpljenost i na prisustvo jakih neprijateljskih snaga, koje kontrolišu one predjele, gdje bi se moglo prikupiti nešto hrane. Drugi način ostaje nam za snabdjevanje od savezničke pomoći, koju dobivamo preko Visa. Ovaj način snabdjevanja je isto toliko težak, a možda će postati i potpuno nemoguć, opet zbog ovako jakih neprijateljskih snaga, koje posjedaju čitavu obalu, zatvaraju i kontrolišu sve pravce kuda se je ovaj materijal prenosio. Pred sve jedinice i štabove pitanje ishrane je postavljeno vrlo ozbiljno i stavljeno im je u zadatak da se intendanture što više osposobe, kako bi mogle udovoljiti potrebama svojih jedinica, a da se i sami štabovi više angažuju u potpomaganju intendantskog osoblja.

AKCIJE:

Pitanje operativnih zadataka za naše jedinice skopčano je sa poteškoćama koje smo naveli u I. tački ovoga izvještaja. Kao osnovni zadatak postavili smo razbijanje domaćih bandi, naročito četnika, koji su u zadnje vrijeme nešto narasli i koji osim ostalih opasnosti pretstavljaju za nas znatnu smetnju za izvršenje mobilizacije i popune naših jedinica. Još do sada nije se moglo pristupiti većim pothvatima sa upotrebom više jedinica za njihovo razbijanje, zbog prisustva jačih neprijateljskih-okupatorskih snaga, slabog vremena i teško prolaznog, snijegom pokrivenog terena. Pristupilo se je izvođenju akcija manjeg obima u vidu zasjeda, prepada i likvidacije manjih uporišta sa manjim snagama — bataljonima i brigadama. S obzirom da su naše jedinice do sada prolazile kroz dosta neuspjeha, što se negativno odražavalo i na moral samih boraca, primorani smo birati takve akcije, koje će se uspješno po nas svršavati, pa makar bile manje i beznačajnije. Moral boraca je u znatnom porastu, te u vezi sa konsolidovanjem opšteg stanja po svim jedinicama i poboljšanja vremenskih prilika razvićemo veću djelatnost i pristupiti izvršenju plana kojega smo ranije postavili za čišćenje Cetinske doline i razbijanju Đujićevih četnika u Dalmaciji.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, s. o. (M. P.) Komandant — pukovnik, **V. Četković**

BR. 17

ZAPOVIJEST ŠTABA OSME DIVIZIJE ČETVRTOG KORPUSA NOVJ OD 4 APRILA 1944 PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJA U VUKMANIĆU, NA ŠKRTIĆ BRDU I KOTI 157[1]

ŠTAB VIII. DIVIZIJE IV. KORPUSA
N. O. V. JUGOSLAVIJE
Op. broj: 16/1944 g.
4. IV. 1944 god.

ZAPOVJEST
(Sekcija Karlovac 1 : 100.000)

Podatci o neprijatelju: Prema prikupljenim podatcima, u Vukmaniću nalazi se oko 200 ustaša, žandara i domobrana. Kod željezničkog mosta na Kupi: 60 ustaša. Na Kamenskom: 80 ustaša. Na Škrtić brdu i na koti 157 : 180 ustaša i domobrana. U Karlovcu i Turnju nije poznata jačina neprijatelja.

Naša divizija u zajednici sa Kordunaškim odredom [treba] da likvidira neprijatelja u Vukmaniću i na Škrtić brdu i koti 157.[2] U vezi gornjeg zadatka:

NAREĐUJEMO:

II. udarna Brigada, ojačana sa pratećom četom III. Brigade, i 2 protukolska topa iz diviziona:

Zadatak: Da napadne neprijateljsku posadu u Vukmaniću i likvidira. Napad vršiti sa tri bataljona, i to: s jednim bataljonom sa sjeverne strane, od pravca sela Knež Gorica; s jednim bataljonom sa južne strane, sa pravca Babine Gore; s jednim bataljonom presjeći cestu Vukmanić — Turanjska Brda, kod kote 130 i nadirati sa zapadne strane u centar sela Vukmanić; jedan bataljon zadržati u rezervi kod kote 210.

Pored bataljona u ovom napadu učestvuje 6 bacača koje rasporediti na najpogodnije mjesto južno od Vukmanića i to tako kako će moći tući grupnom vatrom samo mjesto Vukmanić. Protukolske topove rasporediti: 4 topa s jugoistočne strane ispred kote 219 i nešto ulijevo; 2 protukolska topa postaviti na pravcu Turanjska

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 32—2/4 k. 426.

[2] O rezultatima napada vidi dok. br. 57.

Brda, tako da mogu tući motorna vozila koja bi dolazila od pravca Karlovca. U napadu će još učestvovati 3 brdska topa 75 mm. koji će biti raspoređeni između kote 174 i 219 a biti će pod komandom Štaba divizije.

Napad će odpočeti 5. IV. tačno u 22 časa, do kog vremena trebaju bataljoni podvući se blizu neprijateljskih položaja. Sva artiljerija i bacači otvoriti će vatru na selo i položaje neprijatelja od 22 časa do 22 i 15 mnt. Za ovo vrijeme pješadija treba upadati što bliže k neprijatelju i izvještavati kako gađa artiljerija, kako bi se greške gađanja mogle popravljati. Poslije ovog artiljerija će gađati i podpomagati prodiranje bataljona dalje i to kad pješadija tačno označi cilj.

Kordunaški odred, ojačan sa 2 bacača iz II. Brigade:

Zadatak: Da zatvori pravac Turanj — Karlovac, da ne dozvoli prolaz neprijatelja sa ovog pravca u pomoć napadnutom neprijatelju u Vukmaniću. Da napadne neprijatelja na Škrtić brdu i koti 157 i likvidira.

III. udarna Brigada:

Zadatak: Sa jednim bataljonom zaposjesti će položaj sjeverno od s. Trebinja kod kote 167 (Breberine), sa zadatkom da zatvori pravac Kamensko — Popović Brdo — Vukmanić i Popović Brdo — s. Trebinja. Ovaj bataljon upućivati će guste patrole u što širem rastojanju ka Kamenskom i prema gvozdenom mostu na Kupi, kako bi odkrili blagovremeno da neprijatelj sa tih pravaca nailazi. Isto tako upućivati će često patrole prema Vukmaniću da bi odkrili ako bi slučajno neprijatelj iz Vukmanića počeo se izvlačiti u pravcu Popović Brda ili kojem drugom pravcu. Da minira cestu Kamensko — Skakavac, da poruši most na cesti Kamensko — Skakavac kod Popović Brda. Ovaj bataljon slati će izvještaje i održavati vezu neposredno sa Štabom divizije. Položaj zauzeti istog dana u 22 časa. Jednu četu od ovog bataljona postaviti zapadno od sela Knež Gorica sa puškomitraljezima koji će tući neprijatelja ako počne odstupati i izvlačiti se na ovom pravcu.

Brdski divizion:

Zadatak: Sa tri brdska topa 75 mm. postaviti će se između kote 174 i kote 219 jugoistočno od

Vukmanića, odakle će tući neprijatelja u selu Vukmanić koji se nalazi u školi, crkvi, žandarmerijskoj stanici, i groblju.

Vatra iz topova otvoriti će se tačno u 22 časa i tući će se ovi ciljevi 5 minuta, a daljnja otvaranja vatre narediti će se prema potrebi i zahtjevima pješadije. 2 protukolska topa dodijeliti će II. Udarnoj brigadi.

Sanitet: Divizijsko previjalište i hirurška ekipa nalaziti će se u toku operacija u selu Ivanovići kod kuće Baća Ivanovića, brigadna previjališta odrediti će sami štabovi brigada.

Veza: Veza između Štaba divizije i Štaba II. Brigade i Štaba Kordunaškog odreda biti će telefonska i kurirska. Između Štaba divizije i bataljona III. Brigade telefonska i preko patrola. II. Brigada između svojih bataljona regulisati će vezu kako je najzgodnije.

Uspostavljanje veze: Četa za vezu divizije uspostaviti će telefonsku vezu od Štaba divizije do Štaba II. Brigade, do Komande brdske baterije i uspostaviti će liniju prema bataljonu III. Brigade do sela Donja Trebinja, a od sela Donja Trebinja do bataljona III. Brigade uspostaviti će četa za vezu III. Brigade. Između II. Brigade i Štaba odreda četa za vezu II. Brigade.

Pored telefonske veze osigurati će sve jedinice vezu brzim patrolama i kuririma.

Početak napada: Napad odpočeti će 5. IV. 1944 u 22 časa na neprijatelja u svim uporištima.
[3]Štab divizije biti će na Jurjevcu (kod k. 219).

Napomena: II. Brigada i Kordunaški odred minirati će cestu Turanj — Tušilović — Vukmanić.

U toku sutrašnjeg dana starješine jedinica koje napadaju kao i starješine artiljerije izaći će još za vrijeme dana na izviđanje položaja i da odrede mjesta za oruđa i pravce za nastupanje.

Jedinice izvršiti će pripreme za napad kod boraca i skrenuti pažnju borcima da ne čekaju rješenje borbe od artiljerije nego brzim i jakim udarima poslije artiljerije likvidirati neprijatelja.

[3] Ova rečenica dopisana je u originalu mastilom.

Čim dođu jedinice sutra u nove baze, unapred [poslati] patrole koje će kontrolirati teren i ne dozvoliti civilima da odlaze u pravcu neprijatelja, kako ne bi odkrili koncentraciju naših jedinica.

U toku operacija preko dana može se očekivati jaka intervencija neprijateljske avijacije, zato će sve jedinice poduzeti maskiranje svojih položaja.

Zarobljenike upućivati svezane u Mandić Selo i ne dozvoliti borcima da ih presvlače.

Sve jedinice trebaju shvatiti ovaj napad kao važan i da ovaj zadatak mnogo znači za našu diviziju i za buduće akcije naše divizije.

Znaci raspoznavanja za 5. IV.: puška — Petrinja, za 6. IV.: zatvarač — Zagreb. Ugovoreni znaci za obadva datuma: poziv Marko a odziv Janko.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar: Komandant, ppukovnik:

(M. P.)

BR. 18

ZAPOVIJEST ŠTABA DVADESETE DIVIZIJE OD 4 APRILA 1944 PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKE POSADE U SELIMA POTRAVLJE, HRVACE, ČITLUK, KOLJANE, GARJAK I JEŽEVIĆ[1]

ŠTAB
XX. DIVIZIJE NOVJ
Br. 420.
Dne 4. IV. 1944

ZAPOVJEST

Cilj akcije: U Potravlju i Hrvacama nalaze se ustaške posade,[2] koje iz spomenutih mjesta poduzimaju napade na oslobođeni teritorij, terorišu narod,

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 9—1/3, k. 517.

[2] Iz sastava Dvadeset sedme ustaške bojne (vidi tom V, knj. 25, dok. br. 164 i dok. br. 19—2, k. 521).

sprječavaju priliv snaga u NO vojsku, ometaju nam prolaze karavana za more, hvataju i ubijaju naše kurire, a usko su povezani i sa četničkim bandama prema Vrlici, te sva ova nedjela vrše zajednički.

Već duže vremena naše jedinice nisu prema ovome neprijatelju pokazivale skoro nikakve aktivnosti, te je neprijatelj to shvatio kao našu slabost.

Cilj ove akcije je da neprijatelju pokažemo svu snagu naših jedinica i da ga kaznimo za zločine koje je počinio. Ova kazna treba da se sastoji u uništavanju njegove žive snage, kao i ekonomskom oslabljenju neprijatelja.

Sekcija 1 : 100.000 jugoslavenske izrade.

Podaci o neprijatelju:

Sinj: Oko 1200 Njemaca, od toga jedan posadni i jedan SS, oko 1200 domobrana sa nešto ustaša i žandara. Naoružanje: 2 topa 152 mm, 4 topa 75 mm, 4 poljske haubice od 100 mm i 4 brdska topa od 65 mm. Pored ovog neprijatelj raspolaže izvjesnim brojem automobila te težim i lakim pješadijskim naoružanjem.

Hrvace: Oko 260 ustaša i 40 žandara. Naoružanje: 3 teška i 2 laka bacača, 3 teška mitraljeza, 10 puškomitraljeza, 14 automatskih pušaka, ostalo puške. Položaj: glavna kasarna i sprema u fratrovoj kući kod crkve. Ovdje se nalazi glavnina neprijateljskih snaga i naoružanja. Oko kuće su bunkeri od suhog zida. Pred nekoliko dana pripremili su i bodljikavu žicu, radi postavljanja prepreke, ali je još nisu postavili. Kod Buljanovih i Mušterića kuća drže straže od 10—15 vojnika, koji stanuju u tim kućama.

Čitluk: Oko 50—60 vojnika. Naoružani su sa pješadijskim naoružanjem.

Han: Oko 200 ustaša, 250 domobrana i 35 Njemaca. Naoružanje: 1 brdski top 65 mm, 2 teška bacača, 2 laka bacača, 14 teških mitraljeza, 30 puškomitraljeza. Imaju i bunkere od betona.

Potravlje: Oko 80 ustaša. Naoružanje: 1 teški bacač, 2 teška mitraljeza, 4 puškomitraljeza, ostalo puške. Položaje vrše na Gradini u školi,

gdje su prozori napravljeni za puškarnice. Nalaze se kod Majića i Lipića kuća.

Otišić: oko 200 četnika. Naoružanje: pješadijsko teško i lako.

Koljane: oko 60 četnika, naoružanje pješadijsko teško i lako.

Ježević i Garjak: oko 100 milicionera i ustaša. Naoružanje pješadijsko.

ZADATAK DIVIZIJE:

Napasti i zauzeti Potravlje, Hrvace, Čitluk, Koljane, Garjak i Ježević (Koljane samo sjeveroistočni dio od rijeke Cetine). Osigurati se prema Otišiću. Spriječiti intervenciju neprijatelja i izvršiti demonstrativni napad na Han i Obrovac.[3]

Prema prednjem

NAREĐUJEMO:

I. BRIGADA:
Sastav:
4 bataljona.
Svega 4 bat.

Napašće Čitluk i Hrvace pravcem Bošnjaci — Galić, sjeveroistočno od puta Hrvace, Potravlje. Izvršiti demonstrativni napad preko Bajagića na Obrovac. Ovo posljednje u sadejstvu sa snagama Dinarskog odreda. Osigurati i prelaz kod Panja. Ovo osiguranje, tj. držanje mostobrana Panja, treba da je u našim rukama za cijelo vrijeme operacije. Snage I. Brigade u toku noći treba da izvrše svoj zadatak, s tim da se u zoru prebace na sjeveroistočnu obalu rijeke Cetine.

II. BRIGADA:
Sastav:
4 bataljona.
Svega
4 bataljona.

Zadatak: da sa dva bataljona očisti Gornje Koljane i Ježević. Sa ostala dva bataljona izvršiti nasilni prelaz preko Cetine (Šeginog mosta), zauzeti Maljkovo i osigurati se prema četničkim snagama u Otišiću.
Ovo obezbjeđenje služiće kao osiguranje dejstva III. Brigade. Štab Brigade nalaziće se kod svojih jedinica.

III. BRIGADA:
Sastav:
4 bataljona.
Svega
4 bataljona.

Zadatak: napasti neprijateljsku posadu u Potravlju te energično i brzo nadirati preko Satrića ka Hrvacama, jugozapadno od puta Hrvace — Potravlje. Pristupiti likvidaciji Hrvaca. Obezbjediti se na Zelovu.

[3] O toku i rezultatima napada na ova neprijateljska uporišta vidi dok. br. 50.

Štab Brigade kretaće se pozadi svojih bataljona.

VEZA: I. Brigada i III. Brigada održavaće vezu između sebe u napadu na Hrvace na pravcu Satrić — Klačine — Panji.

III. Brigada održavaće vezu sa snagama II. Brigade na osiguranju prema Otišiću.

Vezu održavati kuririma po mogućstvu na konjima.

Svi štabovi brigada održavati vezu sa Štabom Divizije.

SANITET: Hirurška ekipa divizije nalaziće se u selu Bitelić, u zaseoku Matković.

Divizijska bolnica nalaziće se na Vrdovu.

Ranjenike evakuisati što brže sa obezbjeđenjem.

ISHRANA: Ishrana jedinica vršiće se na terenu na kome koja od njih djeluje.

ZNACI RASPOZNAVANJA i UGOVORENI ZNACI:

Harkov — Split, a ugovoreni Vicko — Rudo. Zauzimanje pojedinih sela, kota i drugih uporišta, koja neprijatelj drži, označavati sa paljenjem vatre i zvonjenjem zvona. Dvije crvene raketle biće znak »neprijatelj nas napao sa jačim snagama«. 1 crvena raketla »prisiljeni smo na povlačenje«.

POČETAK AKCIJE: Akcija će otpočeti 5. IV. redom kako slijedi:

I. Brigada počeće napad u 21 čas.[4]

II. Brigada počeće napad za bataljonima koji čiste Koljane i Ježević u 19 časova, a bataljoni koji osiguravaju prema Potravlju u 19,30 časova.

III. Brigada u 19,30 časova. Počinje sa prelazom preko mosta i nadire prema svom zadatku.[5]

Vrijeme po časovniku računati po starom.

ŠTAB DIVIZIJE: Nalaziće se u selu D. Bitelić, u zaseoku Đapić.

NAPOMENA: Sve starješine jedinica trebaju da budu na određenim mjestima, držeći svoje jedinice čvr-

---

[4] Iz izvještaja Prve brigade vidi se da je napad počeo u 23 časa (vidi dok. br. 14/2, k. 1029 u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

[5] Riječ je o Šegin mostu preko kojeg je posljednja jedinica Brigade prešla u 20,30 časova.

sto u rukama, ne dozvoljavajući da se raspu ili da se jedinica prepusti samoj sebi. Preporučljivo je da se šalje samo najpotrebniji broj patrola, radi toga da ne bi došlo do lutanja, gubljenja i eventualnog zarobljavanja sa strane neprijatelja. Sa jedinicama oprezno, ali energično nastupati. Biti obazriv od neprijateljskih zasjeda ili miniranog terena. Vezu sa susjednim jedinicama održavati na sve načine. Potpomaganje susjednih jedinica vrlo je važan činilac u borbi. Ranjenike iznositi i otpremati u kiruršku ekipu brzo. Zarobljenike sprovoditi Štabu Divizije.

Ratni plijen i materijal najhitnije evakuisati u Bitelić. Najstrožije zabraniti samovolju pojedinaca, ulaženje u kuće i prisvajanje tuđe imovine.

Borci i rukovodioci, ovoga mjeseca vrši se takmičenje, imate prilike i pokažite koji je borac, desetina, vod, četa, bataljon i brigada najbolja u ovoj diviziji![6]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Đorđe[7]

Komandant, major:
Mile J. Uzelac

(M. P.)

---

[6] Iz depeše Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske upućene Šestom, Osmom, Desetom i Jedanaestom korpusu 22 februara 1944 vidi se da je ovo takmičenje zakazano na prijedlog Četvrtog korpusa NOVJ u vremenu od 23 februara do 23 aprila po sljedećim pitanjima: »koji će korpus izvesti najviše uspjelih operacija korpusnih, divizijskih i manjih akcija, nanijeti neprijatelju najviše gubitaka u ljudstvu i materijalu, osloboditi najviše teritorija, koji će korpus zarobiti ili uništiti najviše neprijateljskih aviona i tenkova i imati najviše uspjeha u mobilizaciji ljudstva i formiranju novih jedinica«. O postignutim rezultatima u toku takmičenja korpusi su podnijeli izvještaje Glavnom štabu u maju 1944 (vidi dok. br. 141 u ovoj knjizi i depeše Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 4—2 i 5/27—2, k. 119/1).

[7] Edo Santini

BR. 19

ZAPOVIJEST ŠTABA ŠESTOG KORPUSA NOVJ OD 5 APRILA 1944 PODREĐENIM JEDINICAMA DA OSTANU U PODRAVSKOJ SLATINI I NA POLOŽAJIMA OKO NJE RADI OBEZBJEĐENJA EVAKUACIJE PLIJENA I RANJENIKA I USPOSTAVLJANJA REDA I SIGURNOSTI U GRADU[1]

ŠTAB VI KORPUSA
N. O. V. J.
5. IV. 1944 u 20 sati

ZAPOVJEST
(sekcije Slatina, Donji Miholjac 1 : 100.000)

U cilju potpunog, brzog i pravilnog iskorištenja uspjeha naših jedinica u Podrav. Slatini,[2]

NAREĐUJEMO:

1. Raspored snaga:

XXVIII Divizija:

a) Brodska brigada ostaje u noći od 5 na 6 o.mj. u gradu Podrav. Slatina sa zadatkom obezbjeđenja samog grada, evakuacije plijena i ranjenika, te uspostave reda i sigurnosti u samom gradu.

6. IV. o. g. u 6 sati ujutro napustiće dva bataljona grad i posjesti okolna sela i položaje oko Slatine i poduzeti sve mjere za pasivnu odbranu od eventualnog nailaska neprijateljskih aviona. Ostatak snaga ostaje u gradu, s tim da se poduzmu sve mjere u cilju onemogućavanja eventualnoj neprijateljskoj avijaciji da primjeti da u gradu ima naše vojske.

Štab Brodske brigade vršiće od ovog momenta funkciju Komande mjesta Slatina, pa sve dok se ne uspostavi stalna Komanda mjesta.[3]

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 12—1, k. 473.

[2] Napad na Podravsku Slatinu počeo je 4 aprila u 4,30 časova i poslije 36 časovne borbe ona je oslobođena (vidi dok. br. 3, 4, 41 i 73 u ovoj knjizi i knjigu primljenih depeša Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 1—2, k. 119/1).

[3] Pod pritiskom nadmoćnijih neprijateljskih snaga jedinice Šestog korpusa napustile su 7 aprila Podravsku Slatinu. U depeši koju je Korpus poslao Glavnom štabu 9 aprila piše: »Nakon likvidacije Slatine, držali smo istu još 40 sati uz žestoku borbu na zasjedama prema D. Miholjcu, Našicama i Medincima. Neprijatelj je koncentrisao oko

Za sve ostalo, u pogledu izvršenja zadataka, dobio je Štab brigade usmene direktive.

b) Ostale snage XXVIII Udarne divizije ostaju na svojim dosadašnjim položajima do dalnjeg naređenja.

XII. Divizija:

Snage XII Divizije ostaju na svojim položajima do dalnjeg naređenja,[4] s tim da se pojača patroliranje na čitavoj liniji njihovih položaja a u pravcu Slatine, radi pronalaska i uništenja grupica ustaša koji su eventualno umakli iz uporišta,

U pravcu Donjeg Miholjca, Našica i Đurđenovca isturiti daleke izviđačke patrole.

Artiljeriski divizion

Odmah po prijemu ove zapovjesti uputiće se Artiljeriski divizion u Voćin, uz pratnju Konjičkog diviziona. Poduzeti sve potrebne mjere za pasivnu zaštitu od eventualne neprijateljske avijacije. Štab diviziona javiće svoje mjesto boravka Komandi mjesta Voćin radi održavanja veze sa ovim Štabom i sačekati daljnje naređenje.

2. Mjesto štabova

Svi štabovi ostaju na dosadašnjim svojim mjestima do daljnjeg naređenja.[5]

3. Štabovi divizija postaraće se da u toku sutrašnjeg dana uspostave stalnu liniju Sladojevci — Slatina — Bukovica sa susretom u Slatini.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar:
Vlado Janić

Komandant, generalmajor:
Petar Drapšin

4.000 vojnika, tenkova, tešku artiljeriju i jače zračne formacije. Zbog toga i zbog nepodesna vremena za manevar, morali smo napustiti Slatinu i povući se na prostor Rakovica — Bukovica — Sladojevci — Cabuna — Daruvar — Ćeralije«. Vidi o tome knjigu depeša Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 5—2, k. 119/1.

[4] Položaji koje je tada držala Dvanaesta divizija vide se iz dok. br. 12/2, k. 882 u Arhivu Istoriskog instituta JNA.

[5] Mjesta štabova vide se iz zapovijesti Štaba Šestog korpusa od 31 marta 1944 (vidi tom V, knj. 25, dok. br. 128).

BR. 20

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 5 APRILA 1944 ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA DRUGE NOU BRIGADE NA PROSTORIJI MAVROVIĆ — DONJA PERJASICA — KESTENJAK — KEIĆ[1]

ŠTAB VIII DIVIZIJE IV KORPUSA
NOV JUGOSLAVIJE
Opr. br. 17/44.
5 aprila 1944. g.

Operativni izvještaj
o borbama II Udar. brigade
30 marta i 2 aprila.

ŠTABU IV KORPUSA NOVJ

Opis položaja: Borba se vodila na prostoriji s. Mavrović — Donja Perjasica — Kestenjak i Keić. Zemljište na kojem je vođena borba brežuljkasto je, napola pošumljeno i naseljena mjesta. Zemljište je pretstavljeno na sekciji Karlovac 1 : 100.000.

Naše jedinice: U borbi su učestvovali III i IV bataljon i jedan bataljon Kordunaškog odreda.

Neprijateljske jedinice: Na strani neprijatelja prvi dan borbe učestvovali su djelovi 33 ustaške bojne, a drugi dan borba je vođena s djelovima Lovačkog bataljona.

Obostrana situacija: Namjere neprijatelja bile su da opljačka i popali Perjasicu. Držanje mostobrana na Keić mostu imalo je za cilj da neprijatelju omogući lakše upade na naš oslobođeni teritorij.

Naše odluke bile su da se onemogući neprijatelju prodor na oslobođeni teritorij i da se likvidira njegov mostobran kod Keić mosta.

Tok borbe: Dne 30 marta ov. g. prešao je neprijatelj u zoru preko rijeke Mrežnice kod Rebića mlina i Keić mosta, a istodobno je krenuo sa Siće prema Perjasici. Djelovi neprijatelja koji su

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 49—4, k. 426.

se prebacili preko Mrežnice kod Rebić mlina i Keić mosta spojili su se s djelovima koji su nadirali pravcem Siće u Kestenjak.

Bataljoni II udarne brigade koji su tada upravo stigli sa prostora Tržić — Tobolić na sektor Srednji Poloj — Koranska Strana krenuli su odmah prema neprijatelju. Do borbe s neprijateljem došlo je na liniii Mavrović — Donja Perjasica. Nakon dulje borbe odbijeni su pokušaji neprijatelja da se probije u pravsu Perjasice i neprijatelj je bio prisiljen da se povuče. Pod zaštitom 1 blinde neprijatelj se u 16 časova povukao prema Sići. Gonjenje neprijatelja poduzeo je III bataljon.

Dne 2 aprila ov. g. u 23 časa napao je III bataljon II udar. brigade neprijateljski mostobran kod Keić mosta. Jačina neprijatelja na mostobranu bila je 60 Njemaca iz l[illegible]čkog bataljona. Jedna četa napadala je n[illegible]telja sa sjeverne strane, a jedna s južne i [illegible]goistočne strane.[2] Napad je podpomagan sa [illegible] bacačem. Čete koje su napadale privukle [illegible] se neopaženo na odstojanje od 30 metara do neprijatelja. Primjetivši naše djelove koji su se privlačili, neprijatelj je otvorio na njih vatru iz šmajsera. Naše čete otvorile su tada na neprijatelja jaku puščanu i automatsku vatru, a pored toga otvorena je vatra iz bacača i mine su pogađale u kuće. Jedan dio neprijatelja uspio je pobjeći preko Mrežnice, dok je ostatak utjeran u kuće i podrume gdje je bombama i paljenjem kuća uništen. Miniranju mosta nije se moglo pristupiti, jer je neprijatelj sa pravca Generalskog Stola dovukao blindu koja je branila prilaze mostu.[3] Po likvidaciji neprijateljskog mostobrana III bataljon se povukao u svoju bazu.

Ishod borbe: Postavljeni ciljevi u prvoj borbi postignuti su. Neprijatelju je sprječeno pljačkanje sela, dok je u drugoj borbi postavljeni cilj djelo-

---

[2] Vidi zapovijest Štaba Druge brigade, dok. br. 8.

[3] Iz izvještaja Štaba Druge NOU brigade vidi se da most nije miniran zbog toga što nije stigao eksploziv. (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. dok. 14/12, k. 831).

mično postignut. Mostobran je likvidiran, ali most nije porušen.

U prvoj borbi neprijatelj je imao 15 izbačenih iz stroja, a u drugoj 24 mrtva i 8 ranjenih.

Zapljenjeno je 1 »šarac«, 1 poluautomatska puška, 6 karabina, 1800 metaka, 8 pari vojničkih odjela. Uništeno je 1 šarac i nekoliko karabina, nešto vojničke spreme i jedna radiostanica.

Naši gubitci: Mi smo imali 4 mrtva i 15 ranjenih. Ranjen je Dejanović Miloš, ob. oficir bataljona, Mraović Ljuban, zamj. komesara čete.

Utrošak municije: Utrošeno je 3.263 metka i 15 mina za bacač. Oštećen je 1 puškomitraljez.

Imena lica koja su se istakla: U borbi su se naročito istakli Manojlović Milutin, komandir II čete III bataljona, Popović Mile, vodnik I čete sa svojim vodom, Rebić Dragan, Rašljević Mile, desetari, Pekeč Nikola i Milovanović Milutin, puškomitraljezci.

Nije bilo lica ni jedinica koji su se slabo držali u ovim borbama.

Kritički osvrt na akciju: U prvoj borbi nakon prisiljavanja neprijatelja na povlačenje nije se pristupilo energičnom gonjenju neprijatelja, nego mu se dozvolilo da se postepeno pod zaštitom svoje vatre bez većih gubitaka povuče.

Druga borba bila je dobro pripremljena i sve se odvijalo po predviđenom planu. Borci i rukovodioci držali su se u toj borbi dobro.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar:
A.[4] Backović

Komandant p. pukovnik:
M.[5] Šumonja

(M. P.)

[4] Aleksandar
[5] Miloš

./.

gadjale u kuće. Jedan dio neprijatelja uspio je pobjeći preko Mrežnice, dok je ostatak utjeran u kuće i podrume gdje je bombama i paljenjem kuća uništen. Miniranje mosta nije se moglo pristupiti, jer je neprijatelj sa pravca Generalskog stola dovukao blindu koja je branila prilaze mostu. Po likvidaciji neprijateljskog mostobrana III bataljon se povukao u svoju bazu.

ISHOD BORBE: Postavljeni ciljevi u prvoj borbi postignuti su. Neprijatelju je spriječeno pljačkanje sela, dok je u drugoj borbi postavljeni cilj djelomično postignut. Mostobran je likvidiran, ali most nije porušen.

U prvoj borbi neprijatelj je imao 15 izbačenih iz stroja, a u drugoj 24 mrtva i 8 ranjenih.

Zapljenjeno je 1 šarac, 1 polu-automatska puška, 6 karabina, 1800 metaka, 8 pari vojničkih odjela. Uništeno je 1 šarac i nekoliko zapaljenih karabina, nešto vojničke spreme i jedna radio-stanica.

NAŠU GUBITCI: Mismo imali 4 mrtva i 10 ranjenih. [illegible] je Dejanović Miloš Ob. oficir bataljona, Grujović Ljuban zamj. komesara čete.

UTRŠAK MUNICIJE: Utrošeno je 3.263 metka i 18 mina za bacač. Oštećen 1 puškomitraljez.

IMENA LICA KOJA SU SE ISTAKLA: U borbi su se naročito istakli Damjljović Milutin, komandir II čete III bataljona, Popović Mile, vodnik I čete sa svojim vodom, Rebić Dragan, Rašljević Mile desetari, Pekić Nikola i Milovanović Milutin, puškomitraljezci.

Nije bilo lica ni jedinica koji su se slabo držali u ovim borbama.

KRITIČKI OSVRTAK NA AKCIJU: U prvoj borbi nakon prisiljavanja neprijatelja na povlačenje nije se pristupilo brzom gonjenju neprijatelja, nego da se motrilo da se postepeno pod zaštitom svoje vatre bez većih gubitaka povuče.

Druga borba bila je dobro pripremljena i sve se odvijalo po predviđenom planu. Borci i rukovodioci držali su se u toj borbi dobro.

Smrt fašizmu [illegible] slobodnaroda!

Polit. komesar: [illegible]

Komandant p. [illegible]: [illegible]

ŠTAB [illegible] ODREDA
Narodnooslobodilačke Vojske
JUGOSLAVIJE
Broj 117/44
[illegible] 1944

Fotokopija posljednje stranice dokumenta br. 20

mično postignut. Mostobran je likvidiran, ali most nije porušen.

U prvoj borbi neprijatelj je imao 15 izbačenih iz stroja, a u drugoj 24 mrtva i 8 ranjenih.

Zapljenjeno je 1 »šarac«, 1 poluautomatska puška, 6 karabina, 1800 metaka, 8 pari vojničkih odjela. Uništeno je 1 šarac i nekoliko karabina, nešto vojničke spreme i jedna radiostanica.

Naši gubitci: Mi smo imali 4 mrtva i 15 ranjenih. Ranjen je Dejanović Miloš, ob. oficir bataljona, Mraović Ljuban, zamj. komesara čete.

Utrošak municije: Utrošeno je 3.263 metka i 15 mina za bacač. Oštećen je 1 puškomitraljez.

Imena lica koja su se istakla: U borbi su se naročito istakli Manojlović Milutin, komandir II čete III bataljona, Popović Mile, vodnik I čete sa svojim vodom, Rebić Dragan, Rašljević Mile, desetari, Pekeč Nikola i Milovanović Milutin, puškomitraljezci.

Nije bilo lica ni jedinica koji su se slabo držali u ovim borbama.

Kritički osvrt na akciju: U prvoj borbi nakon prisiljavanja neprijatelja na povlačenje nije se pristupilo energičnom gonjenju neprijatelja, nego mu se dozvolilo da se postepeno pod zaštitom svoje vatre bez većih gubitaka povuče.

Druga borba bila je dobro pripremljena i sve se odvijalo po predviđenom planu. Borci i rukovodioci držali su se u toj borbi dobro.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar:
A.[4] Backović

Komandant p. pukovnik:
M.[5] Šumonja

(M. P.)

---

[4] Aleksandar
[5] Miloš

./.

gadjale u kuće.Jedan dio neprijatelja uspio je pobjeći preko mrežnice,dok je ostatak utjeran u kuće i podrume gdje je bombama i paljenjem kuća uništen.Miniranje mosta nije se moglo pristupiti,jer je neprijatelj sa pravca Generalskog stola dovukao blindu koja je branila prilaze mostu.Po likvidaciji neprijateljskog mostobrana III bataljon se povukao u svoju bazu.

ISHOD BORBE:

Postavljeni ciljevi u prvoj borbi postignuti su.Neprijatelju je spriječeno pljačkanje sela,dok je u drugoj borbi postavljeni cilj djelomično postignut.Mostobran je likvidiran, ali most nije porušen.

U prvoj borbi neprijatelj je imao 15 izbačenih iz stroja,a u drugoj 24 mrtva i 8 ranjenih.

Zapljenjeno je 1 šarac,1 polu-automatska puška,6 karabina,1800 metaka,3 para vojničkih odjela.Uništeno je 1 šarac i nekoliko zarobljenih karabina,nešto vojničke spreme i jedna radio-stanica.

NAŠU GUBITCI:

Mismo imali 4 mrtva i 15 ranjenih.Poginuo je Dejanović Miloš Ob.oficir bataljona,Mrkonjić Ljuban zamj.komesara čete.

UTROŠAK MUNICIJE:

Utrošeno je 3.263 metka i 15 mina sa bacača.Oštećen 1 puškomitraljez.

IMENA LICA KOJA SU SE ISTAKLA:

U borbi su se naročito istakli Ranđelović Milutin,komandir II čete III bataljona, Popović Mile,vodnik i četa sa svojim vodom, Babić Dragan,Rašljević Mile desetari,Pekić Nikola i Milovanović Milutin, puškomitraljezci.

Nije bilo lica ni jedinica koji su se slabo držali u ovim borbama.

KRITIČKI OSVRTAK NA AKCIJU:

U prvoj borbi nakon prisiljavanja neprijatelja na povlačenje nije se pristupilo energičnom gonjenju neprijatelja,nego su se ograničili da se postepeno pod zaštitom svoje vatre bez većih gubitaka povuče.

Druga borba bila je dobro pripremljena i sve se odvijalo po predviđenom planu.Borci i rukovodioci držali su se u toj borbi dobro.

Smrt fašizmu: Slobodanarodu:

Polit.komesar: Komandant p.[illegible]:

ŠTAB [illegible]
Narodn[illegible]oslobodilačke Vojske
JUGOSLAVIJE
Broj 117/44
[illegible] 1944

Fotokopija posljednje stranice dokumenta br. 20

BR. 21

IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆE BRIGADE TRINAESTE DIVIZIJE OD 5 APRILA 1944 O NAPADU NA PROZOR I BORBAMA PROTIV NEPRIJATELJSKIH SNAGA KOJE SU PRODIRALE KA VRHOVINAMA[1]

ŠTAB III BRIGADE
XIII DIVIZIJE NOVJ
5. IV. 1944 god.

Predmet: Operativni izvještaj
od 30. III. do 5. IV. o. g.

ŠTABU . . . . . DIVIZIJE NOVJ[2]

Dostavlja se naslovu operativni izvještaj o borbama od 30 marta do 5 aprila 1944 god.

Borba se vodila na sektoru Otočac — Škare — Dabar — Rudopolje i D. Babin Potok (sekcija Senj — Gospić).

Borbu je vodila cijela brigada u zajednici sa I i II brigadom XXXV div.

Jačina neprijatelja sa kojim je ova brigada vodila borbu može da bude preko 1000 vojnika (šta je došlo preko Letinca i Uma).

Prema pismenoj zapovjesti[3] Štaba XXXV divizije od 30 marta ov. god., a u vezi akcije na neprijateljsku posadu u Prozoru[4] i okolnim kotama, naša brigada dobila je zadatak da napadne sa jednim bataljonom neprijatelja na bezimenoj koti sjeverno od Prozora. Jedan bataljon je bio kao rezerva divizijska u Podumu, jedan bataljon držao Glavace i kotu 566 (Um), dok je jedan bio u Dabru.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA, pod reg. br. 16—4, k. 1237 A.

[2] Brigada je dostavljala izvještaje Štabu Trinaeste divizije kojoj je organizaciski pripadala i Štabu Trideset pete divizije pod čijom je komandom privremeno dejstvovala (vidi dok. br. 44).

[3] i [5] Redakcija ne raspolaže ovim zapovijestima.

[4] U Prozoru se nalazila Prva četa Izviđačkog odreda njemačke 392 legionarske divizije. Iako je Brigada postigla iznenađenje, nije ga mogla iskoristiti zbog brze intervencije najprije Devetnaestog ustaškog bataljona, a odmah zatim i dijelova 392 divizije koji su bili prikupljeni u širem rejonu Otočca radi prodora na oslobođenu teritoriju sjeverne Like i ovladivanja komunikacijom Otočac — Gospić. U ovoj operaciji neprijatelj je angažovao i dijelove Četvrtog ustaškog zdruga (Trideset prvu i Trideset četvrtu bojnu) na pravcu Ramljani — Babin Potok — Crna Vlast. Opširnije o tome vidi dok. br. 69 i 146 u ovoj knjizi i istorijat njemačke 392 legionarske divizije u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 39/14, k. 18.

Prilaže se pismena zapovjest[5] koja je izdata od strane ovog štaba jedinicama u vezi napada na Prozor.

Neprijatelj koji se nalazio na navedenoj koti pobjegao je sa nje, tako da naš IV bataljon koji je napadao nije ni imao borbe već šta je pomagao sa svojom vatrom I brigadi u napadu na Prozor. Pošto je bila jaka neprijateljska intervencija i nelikvidacija Vitla, dobili smo naređenje u pet sati da se bataljon povuče u pravcu Poduma. Pošto je već bio dan, bataljon je tučen jakom artiljeriskom i mitraljeskom vatrom, te se uspio da prebaci uz gubitke jedan ranjen i dvojica nestala sa lakim bacačem. Neprijatelj nije samo pravio intervenciju sa toga pravca već iz više pravaca sa jačim snagama.[6] Jedna neprijateljska kolona u jačini oko 800 vojnika došla je preko Letinca za Dabar, pola kolone se odvojilo i prošlo sa Glavace a s drugom polovicom vodio je borbu naš III bataljon u Dabru od koje je isto stradao vod III bataljona pri povratku sa Stajnice.

a) I bataljon koji se nalazio u div. rezervi u Podumu dobio je naređenje da sprječi neprijateljsko nadiranje sa pravca kote 566 i omogući povlačenje bataljona II brigade i našeg IV bataljona koji su se nalazili u ravnici sa prebacivanjem prema Podumu. U isto vrijeme kada je neprijatelj prodirao u pravcu Prozora, bacio je četu II bataljona sa kote 566 i produžio sa nadiranjem prema koti 795. I bataljon koji je bio u pokretu prema koti 566 došao je na blisko otstojanje sa neprijateljem. U borbi sa nadmoćnijim neprijateljem bataljon se morao povući u pravcu vrha sa sedam ranjenih drugova. IV bataljon koji je krenuo također grebenom Uma sa jugo-zapadne strane nije uspio izići na vrh prije neprijatelja kako bi u zajednici sa I bataljonom i bataljonom II brigade bacili neprijatelja sa Uma. Borba se vodila na samom vrhu, sjevernoj strani sela Poduma, pošto je neprijatelj bio zaobišao brdo sa te strane. U 10 sati bataljoni su se morali povući u vezi neprijateljskog nadiranja sa strane Škara u pravcu Doljana i jakog pritiska neprijatelja uz pomoć artiljerije koja je tukla naše položaje. I i IV bataljon prebacili su se na padine kota između Doljana i Zalužnice.

II bataljon koji je držao iste noći sa jednom četom kotu 566 (Podum), a sa drugom četom i mitraljeskim vodom Glavace, bio je napadnut od neprijatelja na koti 566 sa dvije strane. Jedna nepr. kolona koja je stigla preko Letinca izbila je na Stojanoviće iza leđa snagama bataljona koje su se nalazile u Glavacama i tukla sa vatrom kotu 566 koju je neprijatelj ta-

[6] O sastavu i jačini neprijateljskih snaga na pojedinim pravcima nastupanja vidi objašnjenje br. 2 uz dok. br. 69.

kođer napadao sa strane Otočca. Četa koja se nalazila na toj koti imala je tešku borbu pod unakrsnom neprij. vatrom. Tu se je otcjepila jedna grupa od 5 vojnika sa p. m. koja se do danas nije vratila niti se znade šta je s njom. Četa se povukla ispod Uma u pravcu Doljana i zauzela položaj iznad Škara na koti Atlin i Paskašev Vrh. Snage istoga bataljona koje su bile u Glavacama izišle su na položaj i prihvatile borbu sa neprijateljem koji je krenuo u pravcu Glavaca i odbile istoga uz gubitke od tri ranjena i jedan mrtav. Bataljon se poslje bacio kroz šumu u pravcu Petrinić Polja kako bi došao u vezu sa četom koja se prebacila ispod Uma i vodila borbu sa neprijateljem u zajednici sa izviđačkim vodom i udarnom grupom ove brigade. I i IV bataljon dobili su naređenje da se prebace preko Doljana u pravcu Petrinić Polja kako bi mogli sa tri bataljona lupiti neprijatelja u Stojanovićima i Škarama. Međutim kada je neprijatelj vidio pokret tih jedinica počeo je da tuče artiljerijom i povlači u pravcu Zalužnice prije nego šta su naše jedinice izišle na položaj.

III bataljon ove brigade koji se nalazio u Dabru za vrijeme operacije na Prozor i prije dobio je naređenje da istu noć uputi jedan vod u pravcu Stajnice koji bi u vezi akcije na Prozor napucao na neprijatelja i ispitao taj sektor, te se povukao u sastav bataljona po izvršenom zadatku. Drugo, da bataljon kontroliše Letinac i ostale pravce od kuda bi neprijatelj mogao da naiđe. Vod koji je išao na dobiveni zadatak vraćao se nazad prtinom koju je napravio II i IV bataljon prilikom akcije na Stajnicu, tj. padinama Kapele. Neprijatelj koji je izbio iz Letinca morao je doznati za vod koji je prošao i sačekao ga je između Glibodola i Lipica, gdje je vod nastradao od prvih plotuna. Izbjegao je komandir čete i jedan borac. Kom. je ranjen, dok se za ostale ne zna ništa do sada. Po izjavi komandira, svi su morali izginuti i biti ranjavani. Bataljon je prihvatio borbu sa istim neprijateljem koja je trajala od 6 do 9 sati kada se je neprijatelj bacio prema Škarama u bok bataljonu koji se je onda povukao na prihvatne položaje koje je i zadržao u svojim rukama. Neprijatelj je tokom noći napustio Dabar i povukao se za Lipice. Tako su taj dan bataljoni zanoćili — dva u Doljanima i dva u Petrinić Polju, pošto nisu mogli dalje da kreću radi umora. Neprijatelj se nalazio: Glavace, u Zalužnici, dok se je iz Škara, Glavaca i Dabra povukao. Uputili smo kurira preko Dugog dola u Štab divizije za vezu i naređenje. U 2 sata 31 poslije pola noći dobili smo naređenje da se prebacimo za Rudopolje. Pošto je izvještaj zakasnio, to se nismo mogli na vrijeme da prebacimo sa svima snagama već smo sa prvim i IV bataljonom stigli u Vrhov. Dugi Dol u 9 sati,

bataljoni su krenuli za D. B. Potok,[7] dok je I bataljon ostao na položaju desno od Perušića (kota 913) i k. 944. U 3.30 sati dobili smo naređenje od Štaba divizije da hitno prebacimo jedan bataljon na Metlu sa zadatkom da u zajednici sa bataljonom II brigade napadnemo neprijatelja u Bogdanovićima. Naš I bataljon koji je bio na položajima kote 913 krenuo je sa op. of. brigade i to sa jednom četom i jednim mitraljeskim odjeljenjem, pošto je ostatak bataljona zadržao komandant II brigade[8] na položajima kote 913. Odmah po dolasku na položaj neprijatelj je bio već pod kotom, dok je druga kolona kretala prema Metli od Crne Vlasti, sa jakom vatrom iz p. mitraljeza neprijatelj je odbijen. Teški mitraljez je odmah u početku borbe izbačen iz stroja, pošto nije radio. Sam položaj bio je zaposjednut tako da je veći dio snaga rokiran ulijevo, tj. u šumu, dok su na golim kotama ostala samo dva puš. mitraljeza. Borba je trajala sve do mraka kada je neprijatelj uspio doći na položaj i to jednom kolonom od Perušića a drugom od Bogdanovića pod zaštitom svoje vatre sa Perušića, i to zbog toga što su oba p. mitraljeza na našem desnom krilu zatajila te je bataljon u mrak bio prisiljen da se povuče u pravcu Turjanskoga. Kursisti koji su prema dogovoru trebali biti na našem lijevom krilu odstupili su još za vrijeme borbe. Isto tako nije ni nađen bataljon II brigade u Klancu (kod Turjanskoga) a koji je tamo trebao biti prema saopštenju k-ta diviz.[9]

II bataljon koji je stigao kada je I krenuo na Metlu zaposjeo je kotu 913 i povezao se sa bataljonom IV koji je držao položaj iznad ž. stanice R. P. Neprijatelj je počeo sa jakom artiljeriskom i minobacačkom vatrom da tuče naše položaje i primorao na povlačenje II brigadu i naš II bat. uz gubitke od 3 mrtva i 4 ranjena, dok je na neprijateljskoj strani bilo više žrtava. IV bataljon koji je držao kotu 944 i desno od stanice odbio je neprijatelja i ostao na tom položaju do 9 sati naveče. Pošto se neprijatelj nije dalje kretao, naredili smo II i IV bataljonu da se povuku za Borić Selište na večeru i odmor, dok su neke snage ostale na položaju V. Ogradak i Visibaba. 1/IV. u 1 sat stigao je i III bataljon preko šume sa kojim smo krenuli prema naređenju divizije u G. B. Potok.

2/IV. II i IV bataljon držali su položaj na liniji kota 901, V. Ogradak, iznad ž. st. Rudopolje i kotu 1152. III bataljon [kao] diviz. rezerva u Končarovom Kraju. I bataljon na koti sjeverno od G. B. Potoka kao rezerva brigade. Štab brigade u G. B. Potoku. Taj dan nije došlo do veće borbe, neprijatelj je

[7] Donji Babin Potok
[8] Miloš Ivošević. Komandant Druge brigade Trideset pete divizije.
[9] Odnosi se na Petra Kleuta, komandanta Trideset pete divizije.

pokušao da obiđe sjeverno od tunela ali je bio vraćen od naših jedinica. Isti dan navečer neprijatelj se povlačio iz Turjanskoga i krenuli smo sa dva bataljona u pravcu Rudopolja i Perušića misleći da će neprijatelj da napusti i te kote, međutim on je držao kote i dalje u svojim rukama i bataljoni su se povukli na stara mjesta: II i IV bataljon u Borić Selište, a Štab brigade i I bataljon u G. B. Potok, III bataljon je rez. diviziska.

3/IV. neprijatelj je napustio kotu Perušić u 7 sati u jutro koju je zaposjeo naš II bataljon i krenuo naprijed prema prugi na kotu 954 iznad Rudopolja u sjevernozapadnu stranu. IV bataljon krenuo je iznad Dugog Dola prema kotama sjeverozapadno od Vrhovina da ih zaposjedne i tuče neprijatelja u povlačenju. Kada je neprijatelj primjetio naš pokret, tukao je artiljerijom bataljon u pokretu i dobio pojačanje na kote oko 150 vojnika. Vidjeći da se neprijatelj ne povlači već daje jače osiguranje na navedene kote, izdali smo naređenje IV bataljonu da se povuče za D. B. Potok ispod V. Ogratka. II bataljon se povukao u selo Rudopolje ispod tunela sa osiguranjem na koti 954. I bataljon koji je stigao iz G. B. Potoka dao je osiguranje sa jednom četom na Perušić i kote desno, ostatak bataljona smjestio se ispod kota u D. B. Potoku. III bataljon također se vratio od Crne Vlasti, gdje je imao zadatak da ispita gdje se neprijatelj nalazi i da ga goni sa te strane. Pošto je neprijatelj držao M. Obljaj, bataljon se povratio u sastav brigade. Taj dan nije bilo borbe u odbrani ili napadu, već je neprijatelj tukao sa bacačima naše položaje, kao i topovima iz Zalužnice. Štab brigade smjestio se prema naređenju Štaba divizije u istočnu stranu D. B. Potoka.

4/IV. neprijatelj drži iste položaje: Veliki i Mali Obljaj te kote iznad Vrhovina. Isti dan u 7 sati smjenili smo II i IV bataljon sa I i III bataljonom. II i IV bataljon povukli su se u rezervu i da se odmore sjevernoistočno u šumu. III bataljon drži položaje na kotama iznad Rudopolja i krenuo je po naređenju ovoga štaba zajedno sa II bataljonom u pravcu kota iznad Vrhovina. Procjenjujući situaciju kada je neprijatelj palio Crnu Vlast misleći da će se povući, međutim on je samo smjenjivao jedinice i stoga smo naredili bataljonima da se povuku na polazne položaje. Bataljoni su zanoćili kao i prošlu noć. Ovaj dan bila je cio dan jaka bacačka vatra sa strane neprijatelja, kao i sa naše strane tukli su bacači i mitraljezi neprijatelja na Obljaju.

Neprijateljski gubici u ovoj borbi ne mogu se tačno ocjeniti pošto se borba vodila 5 dana na dosta širokom sektoru i u povlačenju. Neprijatelj je mogao imati izbačenih iz stroja oko 80 vojnika.

Naši gubitci jesu: 11 mrtvih, od toga op. of. II bat. poručnik Vujić Đuro, i vodnik Ivančić Nikola; 24 ranjena druga, od toga komandant i komesar IV batalj., poručnik Ožboljt Franjo i Vičić Srećko, komandir I čete III bat., poručnik, Buteša Bogdan, komandir 1 čete II bat. Kovačević Aleksa (sam nehotično se ranio), komandir 1 čete I bat. Dadasović Milan, vodnik I bat., p.poručnik, Tomić Božo. doktor, tal., poručnik Conte Rafaelle. 35 nestalih drugova, od toga: vodnik Galović Zdravko, i delegat Mičetić Josip, te dvojica koja su dezertirala k neprijatelju a isti ih je ubio, tj. jednoga zaklao a jednoga ustrjelio, te su uneseni u listu poginulih.

Izgubljena su tri p. mitraljeza talijanska i jedan laki bacač tal. te oružje koje su imali nestali borci, tj. puške. Oružja nestaloga za koje znamo jest svega 6 pušaka i postolje od t. mitraljeza, dok za ostalo ne možemo znati kao ni za nestale borce.

Pošto je svaki dan vršena popuna, to se ne može ustanoviti točan broj utrošene municije.

U ovoj dosta teškoj borbi naročito se istakao IV bataljon, koji je vodio dosta tešku borbu i povlačio se od Prozora a da je imao svega tri ranjena, jednoga mrtvoga i dva nestala sa lakim bacačem. Naročito se istakao komandir mitr. čete toga bataljona drug Bogomir Ivošević, kao i sam komandant bataljona, a koji je ranjen od topa poručnik drug Franjo Ožboljt. Iz III bataljona pokazao se za primjer p. mitraljezac Koraco Ruđero, Talijan koji je tukao pod najvećom bacačkom vatrom te nišan. na teškom mitraljezu Crnković Franjo. Držanje štabova bataljona bilo je može se kazati dobro osim I bataljona gdje je falio komandant i operativac a sa bataljonom je za vrijeme borbe bio op. of. brigade. Bataljoni kao cjelina — držao se najbolje IV bataljon, kao što smo naveli, a i II i III su se dosta dobro držali.

Bilo je pojedinaca u ovoj borbi koji su imali slabo držanje, ali većina kao cjelina držala se dosta dobro.

KRITIČKI OSVRT:

Pošto je neprijatelj u isto vrijeme napravio ispad sa više strana kada smo mi vršili napad na njegove neke snage, stoga su naše jedinice bile rastegnute previše i tako upadom neprijatelja preko Letinca i drugih navedenih pravaca bilo je dosta nezgodno za naše jedinice i tako su pojedine naše patrole i vo-

dovi bili odsječeni i neki nastradali. Od nestalih boraca u ovoj borbi još se mora da vrati neki broj koji nije smio pasti neprijatelju u ruke. Drugo što su naše snage bile odbačene na stranu a neprijatelj je krenuo pravo za Vrhovine i tako su se zamarale dok su ponovo došle da se stave neprijatelju frontalno. Naša brigada koja je bila ostala u Doljanima i Petrinić Polju bila bi više pridonijela sa bočnim dejstvom na neprijatelja da nije bila u pitanju bolnica i ostali otvoreni pravci koje nije imao tko da brani.

Pokazalo se da naše jedinice preživljuju dosta velike gubitke što nisu vojnički dorasle da mogu vršiti neki brži manevar i pokret. Uzrok tome je može se kazati dosta i slaba fizička snaga jedinica. Tako kada treba da se prebacuje i bude življi borac on usljed svoje slabe odpornosti ne može da koristi i da se prebacuje, već se po malo vuče i tako pada mrtav ili ranjen. Drugo, što su borci bili cijelu noć na položaju i borbi za vrijeme našega napada i tako su bili zamoreni kada je neprijatelj sa jakom artiljerijom i ostalim dobrim naoružanjem počeo da tuče naše položaje i prati jedinice u stopu, nije se moglo udariti neprijatelja kao sa odmorenim borcima. Pokazalo se i to da štabovi bataljona u ovakvoj borbi kada se nalazimo u povlačenju napuste nekada položaj i kada bi ga mogli još neko vrijeme držati. Ukoliko se netko nalazi od Štaba brigade sa njima ili se udari odnosno opomene za napuštanje položaja, u tom slučaju pređu na drugu stranu i neće se povući bez velikog gubitka što nije više puta opravdano.

Izdata zapovjest kod Prozora za povlačenje bila je kako mi mislimo kasno, pošto je usljed dana moglo da nastrada veći broj boraca, preko ravnice koju je trebalo preći pod jakom neprijateljskom vatrom.

Upotreba kod pojedinih rodova kao artiljerije nije bila efikasna, pošto su 1 o. m. navečer tukli po našim položajima na koti ispod kote 944, nije stradao nitko, pošto iste granate nisu eksplodirale. Bacačka vatra koja je bila sa naše strane bila je dosta efikasna, samo što nije bilo dosta mina, tj. toliko da se tuku svi pojavljeni ciljevi.

Taktički postupci nisu bili toliko izvedeni pravilno, što smo dva puta upućivali po dva bataljona iznad Vrhovina misleći da se neprijatelj povlači. Međutim neprijatelj je stalno držao navedene položaje i bataljoni su se vratili na polazne položaje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Z. polit. komesara: **Mićo Kosovac**

Oper. oficir:

Komandant, major: **B.[10] Mamula**

[10] Bogdan

BR. 22

NAREĐENJE ŠTABA OSMOG KORPUSA NOVJ OD 6 APRILA 1944 ŠTABU DEVETE DIVIZIJE DA RAZVIJE AKTIVNOST U PRAVCU KNINA I CETINSKE DOLINE[1]

ŠTAB
VIII. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE
6/IV. 1944 god.

ŠTABU IX. DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE

Sve jedinice ovoga Korpusa 8 aprila t. g. na večer imaju sa što jačim snagama povećati aktivnost u unutrašnjosti Dalmacije, radi sadejstvovanja operacijama ličke divizije na komunikaciji Srb — Lapac.[2]

Težište aktivnosti treba da bude na glavne komunikacije kojima se neprijatelj koristi sa jednovremenim obezbjeđenjem ka Drvaru.

Radi toga naređeno je pored ostalog XX. diviziji da sa jednom brigadom ostane na prostoru Čaprazlije, sa orijentacijom ka Livnu, a sa ostalim snagama dejstvuje u pravcu Vrlike, Hrvaca i Aržana u sadejstvu sa grupom odreda za srednju Dalmaciju.[3]

XIX. divizija dejstvovaće na komunikaciju Knin — Otrić — Srb.[4]

Podaci o neprijatelju nepromjenjeni.

U cilju izvršenja prednjega

NAREĐUJEMO:

U ovoj akciji vaša divizija izvešće dejstvo sa jednim dijelom snaga u pravcu Knina i to:

---

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 11—1/3, k. 517.

[2] Zadatak Šeste divizije bio je: sa dvije brigade (Prva i Druga) napasti dijelove njemačke 369 legionarske divizije i četnike u Dobro Selu, Doljanima, Brotnji, Međeđaku i Suvaji. Treća brigada nalazila se u rezervi Vrhovnog štaba NOVJ na prostoriji: Peći — Drvar — Trubar. (Podatak iz Arhiva Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 1—1/1, k. 717.)

[3] Vidi dok. br. 60.

[4] Divizija je sa zakašnjenjem primila naređenje za ovu operaciju, što se vidi iz njenog izvještaja Štabu Osmog korpusa, kao i iz depeše koju je Korpus poslao 8 aprila Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske. U depeši je pored ostalog rečeno:... »19 div. ćemo izdati naređenje za pokret ali će zadocniti, jer vjerujemo da je u pokretu za izvršenje datog zadatka«.

— jedna brigada sa Grahovsko-peuljskim odredom 8 t.mj. na večer ima da razvije što jaču aktivnost u pravcu Knina, napadajući i Strmicu — Golubić — Plavno.

— jedan bataljon dejstvovaće na Unište, u pravcu Cetinske doline.[5]

— Cilj ovih akcija jeste da se neprijatelj što duže angažuje, poslije čega će se upućene snage vratiti u sastav divizije.

— Raspored ostalih snaga izvršiti tako da osiguravaju pravce koji izvode ka Drvaru i Prekaji.

— Štab divizije ima se premjestiti u selo G. Peulje, a takođe jednu brigadu prebaciti na prostor Peulje — Grkovci, a jedna brigada osatje u Čelebiću.[6]

— Jedinice snabdjeti sa dovoljno municije.

— Obzirom na ekonomske prilike, jedinice koje se upućuju u akcije snabdjeti po mogućstvu sa suvom hranom za dva dana.

— Razviti što jaču obavještajnu službu, pratiti budno pokret i rad neprijatelja, kao i njegovu reakciju na ove akcije.

— Izvještaje dostavljati što češće.

Napomena:

Jedinicama skrenuti pažnju da budu vrlo oprezne i budne i ne dozvole da ih neprijatelj izmanevriše i iznenadi. Štab bataljona koga ćete uputiti na Unište upoznati sa situacijom i narediti mu da uhvati vezu sa Dinarskim odredom koji će dejstvovati na Vrlici i Kijevu.

Ovu akciju čuvati u najvećoj tajnosti, ista se ne smije kompromitovati prije početka izvršenja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar, Komandant—pukovnik,

Noću 7/8 aprila Divizija je sa dvije brigade napala ustaše u Ostrovičkim Lišanima, pa je uslijed premorenosti jedinica i dugog marša stigla na područje Otrića 10 aprila i tada uspostavila neposredan dodir sa Šestom divizijom. Opširnije o tome vidi dok. br. 24 i 144 u ovoj knjizi, knjige depeša Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 4—2 i 5—2, k. 119/1, i »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945« knj. 2, izdanje Istoriskog instituta JNA, Beograd, 1958.

[5] i [6] Vidi dok. br. 74.

BR. 23

IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDME NOU DIVIZIJE OD 6 APRILA 1944 ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOVJ O IZVRŠENIM DIVERZIJAMA NA PRUZI SUNJA — KOSTAJNICA I BORBAMA NA PODRUČJU PETRINJE I KOSTAJNICE[1]

ŠTAB
VII. UDARNE DIVIZIJE IV. KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE
Op. br. 189 — 1944.
Dne 6. aprila 1944.

Operativni izvještaj
dostavlja.

ŠTABU IV. KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE

I.

1. Noću 29/30. III. 1944. naša divizija bez jedne brigade izvršila je rušenje i razaranje željezničke pruge između Sunje i Kostajnice.[2]

Raspored naših jedinica za rušenje pruge, kao i za osiguranje vidi se iz priložene zapovjesti Op. br. 170—44, od 28. III.

Za vrijeme rušenja pruge neprijatelj nije pokušao sa intervencijom, te tako do borbe nije ni dolazilo.

Rad na pruzi trajao je od 21 do 3 časa.

Ukupno pruge srušeno je 7 km. Na ovoj dužini uništeni su i telefonski stubovi, zasječena i pokupljena tt žica, a skretnice na želj. stanici Majur potpuno uništene.

Gubitaka sa ni jedne strane nije bilo.

II.

1. Noću 3/4 travnja 1944. sa dvije naše brigade izvršili smo ponovno rušenje pruge između Sunje i Kostajnice,[3] pošto je predhodno rušenu prugu neprijatelj popravio od 29/30. III. 1944.

Raspored naših jedinica za rušenje pruge, kao i za osiguranja vidi se iz priložene zapovjesti ovog štaba, Op. broj 184/1944.[4]

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 36—1/3 I, k. 426.
[2] Vidi tom V, knj. 25, dok. br. 167.
[3] Vidi dok. br. 155.
[4] Vidi dok. br. 11.

Rušenje pruge počelo je u 21 čas a trajalo do 3 časa.

U toku noći srušeno je oko 5 km pruge i tom prilikom ponovno sasječena telefonska veza i žica pokupljena na toj dužini.

Za vrijeme rušenja pruge neprijatlj je naišao oko 1 sat na našu zasjedu u D. Hrastovcu. Poslije kraće borbe sa našim jedinicama neprijatelj je odbačen nazad.

Na pravcu Sunja — Četvrtkovac došlo je do kraće borbe sa četnicima na raskrsnici puteva Četvrtkovac — Drljača, nakon kraće borbe četnici su bili natjerani u bijeg. Jačina četnika bila je oko 100 vojnika.

Na položajima Deanovići — Klinac nalazio se iste noći jedan bataljon P.O. Banije koji je zatvarao pravac prema Petrinji i bio pod našom komandom. Neprijatelj oko 4.30 časova iste noći naišao je iz Petrinje preko G. Bačuge za Čuntić, a sa manjim svojim snagama kretao se drumom kroz Tešnjak.[5] Jednom svojom kolonom probio se između Klinca i Deanovića i razdvojio snage ovog bataljona. Sa Čuntića neprijatelj je izvršio napad na jednu našu četu koja se nalazila u Klincu. Ova četa ne znajući da je neprijatelj u Deanovićima počela se povlačiti prema istome i tu naišla na nepr. zasjedu. Poslije toga ova četa probila se prema s. G. Mlinoga. Poslije kraće borbe sa neprijateljem cio bataljon se uspio povući prema G. Mlinogi, te odavde vršio je pritisak na neprijatelja u s. Deanovići i Klincu, nakon čega se neprijatelj povukao u pravcu Petrinje.

U toku ove borbe bataljon P.O. Banije imao je dva mrtva, i 2 zarobljena, 4 ranjena i 2 ranjena druga iz III. brig. Izgubljeno je u toku borbe i to: 3 kola, 7 konja, a jedan konj je ranjen. Za vrijeme rušenja pruge imali smo jednog ranjenog druga i 1 poginulog.

U borbi je utrošeno 1000 metaka za puške i p. mitraljeze, 3 mine za teški bacač.

III.

1. Noću 30/31. III. 1944. naša III. brigada izvršila je napad na neprijateljsku posadu u jednom bunkeru, na pruzi ispod s. Petrinci. Napad na bunker vršen je sa sjeverne strane pruge od pravca s. Prnjavor. Napad je izvršen sa jednim bataljonom. Sa jednim bataljonom zatvaran je pravac Sunja — Četvrtkovac, zapadno od raskrsnice puteva Četvrtkovac — Drljača i pravac Sunja — Petrinci, na položaju Drljačko groblje. Sa jednim bataljonom zatvaran je pravac Komarevo — Staro

[5] Iz bojne relacije Prvog zbornog područja vidi se da su na tom pravcu vršili tada izviđanje dijelovi Druge bojne ustaškog krajiškog Zdruga iz Petrinje (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. dok. 4/1—6, k. 58).

Selo i Komarevo — Blinja, a sa jednim bataljonom pravac Petrinja — Blinja na k. 324 i 209.

2. U ovoj borbi učestvovala je samo naša III. brigada, koja se sama i osigurala, kako je to navedeno pod tač. 1.

3. Jačina neprijatelja bila je 10 domobrana i 3 Švabe. Utvrđenje — zidani bunker.

4. Situacija: Neprijatelj je prugu Sunja — Caprag osiguravao sa ovakovim bunkerima, u kojima se nalaze domobrani sa komandnim kadrom Švabama. Naša namjera bila je napasti jedan bunker i likvidirati ga, te na taj način omogućiti prilaz pruzi radi rušenja vozova.

5. Zapovjest izdata je usmeno štabu brigade, a štab brigade bataljonima dao je pismenu zapovjest.

6. Borba je počela u 21 čas, 30 min.

7. Tok borbe: Brigada kretajući na svoj zadatak pravcem Gradusa — Paukova — Petrinci, pri ulasku u s. Petrinci, jedan bataljon sukobio se sa neprijateljskom patrolom. Borba je trajala kratko vrijeme, a potom je neprijatelj pobjegao u pravcu Brđana. Zbog sukoba sa neprijateljem napad nije počeo u određeno vrijeme. Dok se bataljon prikupio i ponovo sredio za napad na bunker bilo je 24 sata. U momentu kad je otpočeo napad neprijatelj je iz Sunje mimoišao našu zasjedu i našao se u V. Paukovoj, gdje je otvorio vatru na neke djelove iz brigade, gdje se nalazilo i brigadno previjalište. Ne znajući stvarnu jačinu neprijatelja, a i zbog slabe veze sa bataljonima, donijeli smo odluku da odustanemo od napada i da povučemo jedinice, te na taj način akcija nije izvršena.

8. Ishod borbe: Patrolu na koju su naišle jedinice III. brigade u s. Petrinci rastjerali su. Napad na bunker otpočeo je dobro i imali smo 3 pogodka iz protivkolskog topa i neprijatelj se povukao iz bunkera u rovove odakle je dao otpor. U borbi nije zarobljeno ni zaplijenjeno ništa.

9. Naši gubitci: 2 ranjena druga. Neprijateljski gubitci su nepoznati.

Neprijatelj je zarobio našeg jednog tovarnog konja, i jednu torbicu sa sanitetskim materijalom.

10. Municije je utrošeno 420 metaka za puške, mitraljeze i p. mitraljeze i 5 pancirnih granata za protivkolski top.

1. Na dan 29. III. 1944. tri bataljona IV. brigade držali su položaj prema neprijatelju na k. 210, k. 331 (Gradina), k. 209 i više Gornje Budičine, a zatim k. 265 i do groblja sela Moštanica, te sa jednom četom Piskavicu (k. 213).

Neprijatelj iz Petrinje i Mošćenice u jačini oko 400—500 Čerkeza i Švaba naišao je prema položajima IV. brigade, preko

Kotar šume, a iz Komareva neprijatelj je naišao preko sela Globučak, Mađarske Kose, Mađara i Stražbenice u pravcu naših položaja.

2. Namjere neprijatelja bile su pljačkaške, a ujedno pretres šume gdje su im toga dana prebjegla 3 Čerkeza na našu stranu.

Štab brigade donio je odluku pri nailasku neprijatelja da ga izmanevriše te sa jednim bataljonom napadne ga na pravcu Klupica, k. 223, no međutim se situacija izmjenila jer je neprijatelj nadirao i od Komareva preko Mađarske Kose, s. Mađari i prema Letovancima, te je lijevo krilo bilo prisiljeno da se mjestimično povuče ne mogavši izvršiti manevar.

3. Borbu sa neprijateljem vodila je IV. brigada bez jednog bataljona.

4. Jedinice neprijateljske koje su vodile borbu bili su djelovi Kozačke divizije sastavljeni od Čerkeza, Švaba, u jačini 400—500 vojnika.

5. Zapovjest je izdata usmeno bataljonima od štaba brigade, a također štabu brigade usmena od našeg štaba.

6. Tok borbe: Ispočetka neprijatelj je nastojao da sa pravca Petrinje preko D. Budičine ovlada k. 331 (Gradina), te da zbaci s položaja naše snage, na ovaj način bi ovladao komunikacijom Petrinja — Blinja. Međutim nakon jednosatne borbe neprijatelj je na ovom pravcu bio odbačen od komunikacije i nabačen u šumu prema Stupicama. Poslije toga neprijatelj je nadirao u pravcu Kladara, gdje je odbacio naš jedan bataljon prema šumi i potoku Moštanica, ali pritiskom neprijatelja na desno krilo — I. bataljon je prebačen prema Petkovcu i Stražbenici, gdje mu je bio zadatak da odbaci neprijatelja koji je nadirao Mađarskom Kosom prema Blinji. Pored toga neprijatelj je ipak nastojao da prodre u s. Moštanica i Petkovac, ali je nakon žešće borbe bio odbačen, te se je oko 17 časova povukao na svoje polazne položaje.

7. Borba je počela 29. III. u 10.30 časova, a završena oko 17 časova istoga dana.

8. Zadaci željeni nisu postignuti. Zadatak je djelimično izvršen. Neprijatelj je imao dosta mrtvih i ranjenih, čiji broj pozitivno tačno ne znamo.

Po naknadno prikupljenim podatcima, neprijatelj je imao oko 10 mrtvih i više ranjenih vojnika.

9. Naši gubitci: imali smo dva ranjena druga i 1 zarobljenog.

10. Municije je utrošeno 1700 metaka za »Bredu« i 800 metaka za »Mauzer«, 8 malih i 2 velike mine za bacač.

V.

1. Naša IV. brigada u poslednje vrijeme prebacila se na Dvorski kotar. Razmještaj uglavnom bio je: s. Vrpolje, s. Udetin, s. Kosna, s. D. Pedalj. Na ovim položajima brigada se utvrdila za slučaj neprijateljskog ispada iz Dvora u pravcu navedenih položaja, kako bi mogla voditi borbu sa neprijateljem na ovim položajima i nanijeti mu što više gubitaka. Navedeni položaj se nalazi na sekciji Kostajnica 1 : 100.000.

2. Na dan 4. aprila tg. naša IV. brigada vodila je borbu sa neprijateljem u jačini oko 1000 vojnika Nijemaca, koje su predvodili četnici. Imena komandanata nismo mogli doznati. Na našoj strani učestvovao je u borbi i bataljon P. O. Banije.

3. Neprijatelj je krenuo 4. ov. mj. u 4 časa u jutro iz Dvora sa jednom kolonom a sa drugom u 5 časova u jutro. Iz Dvora kolona je krenula i stigla do Grubišića Brda, gdje je primjećena i jedan bataljon IV. brigade primio je borbu sa navedenom kolonom.

4. Druga kolona koja je krenula od Zamlače stigla je do Glavičana, gdje je položaj držao jedan bataljon IV. brigade Neprijatelj je težio da prodre prema Goričkoj. Ovaj bataljon prebacio se prema Goričkoj da suzbije glavni dio kolone a manje snage ovog bataljona ostale su kod Udetina više Glavičana, gdje ih je neprijatelj prisilio na povlačenje. Jedan bataljon koji je držao položaj kod s. Vrpolje bio je u dosta teškoj situaciji, jer je neprijatelj odvojio jednu kolonu prema Gagama, a jednu preko Glavičana i Udetina i za Goričku, te je ovaj bataljon bio prisiljen da napusti položaj. Prvi bataljon koji je bio u s. Pedalj susreo je nepr. kolonu koja je nastupala od Gaga prema Stupnici te primio borbu sa istom i zadržao je.

Bataljon koji je bio u s. Kosna dobio je naređenje da se prebaci preko Trgova na Grubišića Brdo i napadne neprijatelja bočno. Ovaj bataljon poslije napada na neprijatelja prisilio ga je na povlačenje.

Kad je neprijatelj zaustavljen i njegovo daljnje nadiranje spriječeno, počeo se odmah povlačiti oko 10 časova.

Kada je neprijatelj povlačio se, naše jedinice vršile su jak pritisak i gonile ga tako da je mjestimično bacao spremu, municiju i tom prilikom ostavivši jedna natovarena kola pljačke. Neprijatelj je imao jaku artiljeriju, što mu je omogućilo lakše izvlačenje iz borbe.

5. — Zapovjest za ovu akciju izdata je od strane štaba brigade bataljonima pismeno. Naš štab dao je samo usmene direktive prilikom odlaska brigade na ovaj sektor.

6. S obzirom na jačinu neprijatelja, na njegovu jaku artiljeriju, borba je bila dosta teška, ali su naši borci ovoga puta

pokazali se dosta dobri a naročito u vršenju kontranapada na neprijatelja koji je htio da se probije za Goričku.

7. Gubitci neprijatelja: 2 uhvaćena živa, 25 mrtvih, 60 ranjenih.

Zarobljeno je 40 ovaca koje su bile upljačkane od neprijatelja, kao i jedna kola sa živežnim namirnicama (također kao pljačka), dva vojnička konja, nekoliko rančeva, torbica, opasača i druge sitne ratne spreme, 3 karabina, 1500 metaka »Mauzer«, 12 mina za teški bacač, 300 šmajserskih metaka, i jedan ručni sat.

8. Naši gubici: 3 mrtva i 16 ranjenih drugova.

9. Municije je utrošeno 4000 metaka za puške i sve vrste mitraljeza, 8 ručnih bombi, 15 mina za teški bacač.

U ovoj borbi poginula su također 4 konja.

Oštećen je jedan karabin i jedan šmajser.

11. U borbi naročito se istakla 3. četa II. bataljona, a naročito komesar čete drug Trivanović Pero, koji je držao komandu u rukama i prilikom samog juriša na Švabe. Ostali drugovi držali su se dobro u borbi, i to: Arbutina Pero, vodnik, komesar čete Vujičić Milan.

. . .Štab I. bataljona i Štab IV. bataljona imali su zadatak da kontrolišu Grubišića Brdo i da spriječe neprijatelju nadiranje u tom pravcu, ali međutim isti nisu pokazali dobre rezultate, nisu bili samoinicijativni i čekali su naređenja štaba brigade.

12. Kritički osvrt akcije:

— ova akcija nije bila najbolje pripremljena, a zbog toga što inf. služba nije udovoljila svom zadatku, tj. nije dala podatke da će neprijatelj toga dana nastupati u pravcu naših položaja, a isto tako nije se vršila dovoljna priprema akcije za davanje što više žrtava neprijatelju,

— odluke izdate i zapovjesti bile su realne.

— Upravljanje i rukovođenje jedinicama u borbi bilo je dosta dobro,

— snalaženje komandnog kadra i jedinica bilo je dosta dobro, sem navedenih štabova bataljona, navedenih u tač. 11., . . .

— upotreba ostalih rodova oružja i vojske nije došla do izražaja sem pješadije,

— taktički i borbeni postupci starješina bili su relativno u skladu sa razvojem situacije na bojištu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar: sl. otsutan (M. P.) Komandant, potpukovnik: **Mil.**[6] **Pavlović**

[6] Milan

BR. 24

ZAPOVIJEST ŠTABA DEVETNAESTE DIVIZIJE OD 6 APRILA 1944 PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA USTAŠE U SELU OSTROVIČKE LIŠANE[1]

ZAPOVJEST

ŠTABA XIX. DIVIZIJE N.O. VOJSKE JUGOSLAVIJE ZA DAN 6. APRILA 1944. G.

(Sekcija Novigrad — Knin — Žirje — Šibenik 1 : 100.000)

Podaci o neprijatelju:

Prema posljednjim podacima u selu Ostrovičke Lišane nalaze se 93 ustaše, većinom mladići od 15—20 godina. Smješteni su u školi i popovoj kući. Osiguranje isturaju u pravcu Žažvića — Bulića i sjeverno od sela u manjim patrolama. Naoružani su sa: 1 teškim mitraljezom i nekoliko strojnica, ostalo nepoznato.

Neprijateljsko uporište Benkovac ima posadu 400 Njemaca, 200 ustaša i 150 četnika, naoružanje nepoznato. Prema nepotvrđenim vijestima, posljednjih dana stiglo je od pravca Zadra i Knina u Benkovac oko 100 kamiona, broj vojnika nepoznat, kao i njihove daljnje namjere.

Lepuri — Bulić nema posade, sem što povremeno banda dolazi u patrolu u ta sela.

Bribir ima posadu od 120 četnika, naoružanje nepoznato.

Mostine Bribirske: 60 Njemaca, smještenih u kući Koste Popovića, naoružanje nepoznato.

Đevrske: 30 Njemaca i 40 četnika — stalna posada, povremeno se pojačavaju kad osjete naše snage.

Kistanje: u mjestu neprijateljska posada — 250 Njemaca i 200 četnika, naoružanje nepoznato, imaju nešto motorizacije nepoznatog broja.

Prednji podaci su momentalno tačni, ali se postepeno mjenjaju, smanjuju i pojačavaju, što zavisi od neprijateljskog saobraćaja, koji je u posljednje vrijeme dosta živ. Namjere neprijatelja u ovim garnizonima jesu osiguranje komunikacije Zadar — Benkovac — Kistanje — Knin i češći ispadi na oslobođenu teritoriju u cilju pljačke i uznemiravanja naših jedinica, kako bi im nametnuli odbranu i onemogućili aktivnost na komunikaciju kojom neprijatelj saobraća.

[1] Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 10—1/3, k. 517.

Naše snage: I. i II. brigada. Grupa odreda[2] sa Prominskim, Kninskim, S.D.P.[3] i Zadarskim odredom. Bataljon »Boško Jokić« i Stankovačka četa u sastavu bataljona »Boško Jokić«.

Naš zadatak: Napasti neprijatelja u Ostrovičkim Lišanima, uništiti ga, jednim dijelom snaga osigurati se od neprijateljskog napada iz susjednih garnizona, spriječavajući mu svaku intervenciju.[4] Konfiskovati imovinu ustaških bandita u pomenutom selu. Nakon završene operacije povratiti jedinice na sadašnje položaje, t.j. polazne.

U cilju izvršenja prednjeg zadatka

NAREĐUJEMO:

I. Brigada: Sa svoja dva bataljona ima zadatak napasti neprijatelja u selu Ostrovički Lišani i likvidaciju ustaške bande u pomenutom selu.
Jednim bataljonom osigurat će se prema Bribirskim Mostinama na liniji selo Ostrovica i kota Korito (163), s tim što će jači dio ovog bataljona postaviti zasjedu na cesti ispod kote 163.
Jedan bataljon zadržati u rezervi, koji će intervenisati u svim pravcima gdje bude potreba.

II. Brigada: Sa dva bataljona osigurat će izvođenje operacije od pravca Lisičića i Benkovca, postavljajući se na liniju Mijanca (trig. 413), kota 236, 237 i naslanjajući se jačim dijelom na cestu, frontalno prema cesti postaviti zasjedu između Bulića i D. Lepura. Jednu četu od ovih bataljona ostaviti u Bruškoj sa zadatkom da zbaci neprijateljske patrole sa kote Kunovac i da kontroliše pravac prema Karinu.
Jedan bataljon postaviti na prostoru Bilišane sa zadatkom kako je regulisano direktivom br. 20.[5] Jedan bataljon ostaje i dalje kod bolnice sa zadatkom kojega je već dobio.[6]

---

[2] Sjevernodalmatinska grupa NOP odreda

[3] Sjevernodalmatinskim partizanskim

[4] O rezultatima napada vidi dok. br. 144.

[5] Zadatak ovog bataljona bio je: na liniji Bilišane — Zelengrad zatvoriti pravac koji izvodi prema Obrovcu (vidi direktivu br. 20 u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 8—1/14, k. 1020).

[6] Prema direktivi br. 20, radi zaštite bolnice upućen je jedan bataljon u Prklje.

III. Grupa odreda: Svojim snagama zatvorit će slijedeće pravce Pađene — Mokro Polje, Mokro Polje — Radučić s jednim odredom. Pravac Kistanje — Biovičino Selo, Kistanje — Parčići, Kistanje — Bijelina zatvorit će jednim odredom. Jedan odred postavit će na liniji Planičnik (Divić kota 324) — Debelo Brdo više Zečeva. Postaviti zasjedu na svim putevima koji vode od Đevrsaka i Zečeva prema Gošiću i Dobropoljcima.

Jedan odred postavit će na liniju Gornje i Donje Ceranje — Kolarine, zatvarajući pravac prema Benkovcu.

Veza: Veza između Štaba Divizije i štabova brigada i Grupe bit će telefonska, koju će pomenuti štabovi od svog mjesta štaba do najbliže postojeće linije uspostaviti. Veza između brigada i odreda također treba da bude po mogućnosti telefonska, a gdje za to ne postoji mogućnost, onda kurirska, i to na taj način da će svaka jedinica održavati vezu lijevim i desnim snagama druge jedinice. Još u toku dana, čim se izađe na položaj, postaviti vezu koju za vrijeme operacije stalno održavati.

Izviđanje i obezbjeđenje: Još u toku dana 7. ov.mj. organizovati izviđanje dodjeljenih položaja, kako bi se bolje imao pregled terena i stanja neprijatelja, kao i njegovog saobraćaja na prostoru djelovanja. Za vrijeme operacije svaka jedinica obezbjedit će se manjim patrolama od svih pravaca. Imajte u vidu da je neprijatelj u poslednje vrijeme počeo se služiti brzim manevrom i udarom sa nekoliko strana, pojavljujući se iznenada. Ovo naročito važi za jedinice koje će biti u neposrednoj blizini ceste, gdje se može očekivati brza intervencija.

Ishrana: Ishranu jedinica regulisati na sektoru djelovanja, kako je to ranije regulisano.

Sanitet: Divizijska bolnica nalazit će se u Komazecu. Sve ranjenike jedinice će zadržati za prvi momenat u jedinici, a njihova daljnja evakuacija regulisat će se već prema situaciji, ako bude uslova za obalu (samo teže ranjenike), dok bi

lakši ostali. Ako pak ne bude mogućnosti prebacivanja prema jugu, onda će se ranjenici evakuisati u divizijsku bolnicu. Ovo će biti detaljno regulisano u toku same operacije.

Miniranje puteva: Svaka jedinica, na svom sektoru djelovanja, postavit će nagazne mine kombinovane sa aktiviranim engleskim ručnim bombama, postavljenim po priloženoj skici. I. brigada minirat će put između Žažvića i Lišana i Lišana i Bulića. II. brigada minirat će cestu ispod Bulića i Lepura, kombinovano sa zasjedom, kao i puteve koji vode od Lisičića prema Brgudu i Bruškoj. Jedinice Grupe odreda minirat će svaka na svom sektoru djelovanja. Voditi strogo računa o maskiranju i pravilnom postavljanju mina, obzirom da će se ovo vršiti noću.

Znaci raspoznavanja i ugovoreni: Za noć 7/8 **Bluza — Banija,** ugovoreni: 3 — 6.

Mjesto štabova: Štab Divizije nalazit će se na dosadašnjem mjestu, Štab Grupe i štabovi brigada regulisat će svoje mjesto na sektoru djelovanja svojih jedinica, o čemu izvjestiti ovaj Štab, kao i međusobno se izvjestiti o mjestu štaba.

Zarobljenici i plijen: Sve zarobljenike upućivati u ovaj Štab, zarobljeni materijal zadržati u jedinicama, a poslati spisak Intendanturi divizije koja će vršiti raspodjelu.

Napomena: Jedinice koje vrše napad formirat će bombaška odjeljenja za brze upade i dejstvo sa bombama. Isto tako pripremiti potreban alat za rušenje utvrđenih kuća iz kojih se može očekivati jači neprijateljski otpor. U potpunoj mjeri iskoristiti sva raspoloživa borbena sredstva, a naročito korištenje automatskog i teškog oružja. Jedinice držati na okupu i svim snagama djelovati tamo gdje se ukaže potreba. Za vrijeme operacije i u napadu i u odbrani položaja biti što uporniji, kako bi postavljeni zadatak bio izvršen u potpunosti. Napad treba biti što energičniji i brži u prvom naletu, kako bi se neprijatelj zbunio. Akcija mora ostati u

tajnosti. Prije polaska u akciju proraditi s komandnim kadrom zapovjest, a borcima negdje u blizini samih položaja.

Početak akcija: Akcije će početi tačno u 21 čas 7 ov. mj.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Petar Babić, s. r.

Komandant—pukovnik,
Mićun Šakić, s. r.

Dostavljeno:
na znanje Štabu VIII. korpusa
na izvršenje: Štabu I., II. brigade
Štabu Grupe S.D.P. odreda.

Da je prepis vjeran svome originalu,
t v r d i :
Načelnik Štaba — major,
Vlaisavljević Dušan

(M. P.)

BR. 25

IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE SREDNJEDALMATINSKIH NOP ODREDA OD 6 APRILA 1944 ŠTABU OSMOG KORPUSA NOVJ O NAPADU NA USTAŠE U ČVRLJEVU[1]

ŠTAB
GRUPE SRED. DALMAT. PARTIZ. ODREDA
6. IV. 1944

Dostavlja se operativni izvještaj od 21. III. do 6. IV.

ŠTABU VIII KORPUSA N.O.V.J.

Od prošlog operativnog izvještaja do danas rad Svilajsko-mosećkog odreda i izvođenje operacija bili su sljedeći:

Rad po danima:

21. III. I bataljon S.M.P. Odreda nalazio se na sektoru Ogorje, Milešina, G. Muslimi sa zadatkom zatvaranja pravca i osiguranja kanala preko Mućke kotline, Zelova i rijeke Cetine. II bataljon nalazio se na prostoru Moseć, Gizdavac, Korušca. Toga dana I četa II bataljona bila je na zasjedi na komunikaciji koja vodi iz Sinja za Drniš. Zasjeda je postavljena u međuprostoru između G. i D. Postinja — Gradina — k. 580, na koju zasjedu nije naišao neprijatelj.

Sa ostalim ljudstvom izvođena je vojnička obuka i polit. časovi.

22. III. Odred se nalazio na svome istom položaju.

23. III. Dvije čete I bataljona prebacile su se na sektor Brštanova i Moseća da bi primile novomobilisane drugove, a jedna četa ostala je i dalje na sektoru Ogorja. II bataljon sa dvije čete dobio je zadatak da osigura prolaz mobilisanim drugovima od Trolokava do Brštanova. 24. III. i 25 bataljoni su bili na starom rasporedu kao i pod dvadeset trećim.

[1] Original, pisan na mašini, ćirilicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 12/7, k. 1603.

26. III. raspored snaga bio je kao što je naprijed navedeno, sa ljudstvom je izvođena obuka iz vojničke i političke naobrazbe.

Rad po danima: 27. do 31. III. odred se nalazio na sektoru Ogorje (Svilaja), Moseć, Gizdavac, Brštanovo.

1. IV. ov. god. Raspored jedinica bio je kao što je naprijed navedeno, a sa vojnicima su održavani časovi iz stražarske službe i borbena obuka.

2. IV. jedna četa i jedan vod iz I bataljona učestvovali su u borbi sa II brigadom XX divizije koja je vršila čišćenje Potravlja. Ta četa i vod imali su zadatak osiguranja iz pravca Hrvaca. U ovoj borbi nije bilo nikakovih gubitaka na našoj strani, a utrošeno je 8 mina iz bacača 65 m/m.

Toga dana prebacile su se ostale snage I bataljona na sektor Ogorja (Svilaja), dok II bataljon ostao je na sektoru Moseća.

3. IV. Ovoga dana odred se nalazio na naprijed navedenim položajima.

4. IV. Izdato je naređenje I bataljonu da sa cijelim bataljonom krene za Brštanovo, a jedna četa II bataljona da ostane na osiguranju ambulante u Ogorju.

5. IV. Izvršene su pripreme za predstojeću akciju te je upoznat komandni kadar.
Noću između 5 i 6. pristupljeno je zadatku likvidiranja neprijateljskog garnizona u Čvrljevu.

Opis neprijateljskog položaja: Ustaški garnizon u selu Čvrljevu kojega je napadao I bataljon i dvije čete Svilijsko-mosećkog odreda u zajednici sa dvije čete Šibensko-trogirskog odreda.[2] Neprijatelj se nalazio u zaselku Jurića, tj. u međuprostoru između zaselka Perajice i Mandarić. Položaje su držali za osiguranje na k. 404, južno od crkve Ime Isusovo, sa jednim t. mitraljezom i 15—20 vojnika; na k. 468, kod s. Mandarića, imali su jedno odjeljenje; na bezimenoj koti južno od zasel. Perajice imali su jedno odjeljenje od 20—25 sa jednim p.mitraljezom. Glavni dio neprijatelj-

[2] Vidi dok. br. 14.

skih snaga bio je smješten u kućama koje se nalaze uz samu cestu zasel. Jurića.
Neprijatelj se utvrdio sa bunkerima od suvozida sa napravljenim puškarnicama za odbranu. Sam pristup ka neprijateljskim položajima nije bio podesan za napadača, dok za branioca bio je puno podesniji, pošto je pristup bio otežan zbog kamena koji je otkrivao prilazak ka neprijatelju i cijeli predteren je bilo moguće tući uspješnom pješadiskom vatrom.
U garnizonu se nalazilo 120 neprijateljskih vojnika, ukupno naoružanje: 1 t.mitraljez, 3 p.mitraljeza, 1 »Šmajser« i ostalo puške.
Neprijatelj koji se nalazio u navedenom garnizonu pripadao je II bojni 15 ustaške pukovnije. Zapovjednik te bojne zvao se Vučica Mate iz Dugobaba.

Obostrana situacija: Svilajsko-mosećki odred i dvije čete Šibensko-trogirskog odreda koje su napadale neprijatelja bile su nadmoćnije brojčano i tehnički naoružanije, dok neprijatelj bio je brojčano slabiji i tehnički ne naoružaniji, a sam teren pružao im je pomoć samim svojim sklopom.

Plan za napad: I bataljon Svilajsko-mosećkog odreda dobio je zadatak da napadne neprijatelja sa sjeverne i sjeveroistočne strane na liniji k. 487, Gradina, južno od k. 457, k. 526 i spuštajući se sa lijevim krilom prema k. 480.
Jedna četa II bataljona napadala je sa jugoistočne strane preko Lovreća (k. 568) prema k. 468, prethodno da pretrese selo Božiće. Jedna četa II bataljona i udarna grupa dobile su zadatak da zatvore pravac: Ramljane — Kljake, na liniji Kragljevac, k. 730 pa ulijevo do ceste koja vodi iz Čvrljeva za Kljake.

Čete Š.-T. Odreda: Jedna četa dobila je zadatak da napadne neprijatelja sa pravca juga od k. 519 pa prema crkvi Sv. Jakova na zaselak Mandića, a jedna četa da zatvori pravac od s. Nevest i Unešić, s tim da ne dozvoli dolazak nikakove pomoći iz toga pravca.

Tok borbe: Borba je počela tačno u 23 i 45 sati noću između 5 i 6 ov. mj. koja je trajala dva sata. Neprijatelj je davao žestok otpor, ali pošto je 2. četa

II bataljona i četa Š.-T. Odreda uspjela da likvidira neprijatelja na k. 468 i zauzimajući k. 441, neprijatelj iz toga uporišta počeo je da bježi, stvarajući pometnju među samim njihovim vojnicima, a pritisak I bataljona bio je sve jači, tako da je neprijatelj počeo da bježi iskoristivši prazan prostor između s. Grozdanić i Gradine (k. 487) u pravcu D. Vinova.

Ishod borbe: Borba je završena u 3 sata 6. IV. ov.mj. sa našim uspjehom, neprijatelj je istjeran iz cijeloga sela. Zapaljena je zgrada u kojoj se nalazio neprijatelj, kao i svi bunkeri koji su bili pokriveni sa daskama i ševarom.

Gubici neprijatelja: U ovoj borbi ubijeno je 10—15 vojnika, 6 ranjenih i 4 zarobljena, ovaj broj je tačno ustanovljen, dok svakako doznaje se da je bilo i više.

Naši gubitci: U ovoj borbi sa naše strane bilo je 3 mrtva, 11 ranjenih i 1 nestao koji se do sada nije povratio.

Zaplijenjeno: 1 teš. mitraljez »Švarcloze« (isti je neispravan, pošto su mu izvadili zatvarač) te je uništen, 4 puške, 600 metaka za jug. puške, 19 ćebadi, 7 šatorskih krila, 2 šinjela, 2 cerade za kišu, 2 voj. hlače i ostalog materijala.

Utrošak municije: Puščane 1700 metaka, za p.mit. 5700, i 61 razna bomba.

Kritički osvrt na akciju: Akcija je izvedena prema predviđenom planu, greška se desila kod samih rukovodilaca, a i kod boraca da su odmah po zauzimanju zapalili bunker u kojemu su se nalazile ustaše te svjetlost dala neprijatelju mogućnost da iskoristi svoje oružje i vatru istog, tako da su tom prilikom bili ubijeni neki drugovi i ranjeni samom nepažnjom, također je neprijatelju davala veliku mogućnost noć koja je bila dobro vidna od mjeseca.
Može da se zapazi veliko trošenje municije srazmjerno prema vremenu trajanja borbe. . . .

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Crnogorac[3]

Za komandanta—kapetan:
Milan Počuča

[3] Dragutin

BR. 26

ZAPOVIJEST ŠTABA DEVETE DIVIZIJE OD 7 APRILA 1944 PODREĐENIM JEDINICAMA ZA DEJSTVO NA PROSTORIJI PLAVNO — GOLUBIĆ — UNIŠTA — LIVANJSKO POLJE[1]

ŠTAB
IX DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE
7. IV. 1944.—
u 13 sati.—

Op. br. 22

ZAPOVIJEST

(Sekcija Drvar, Knin, Split 1 : 100.000)

Podatci o neprijatelju: su uglavnom bez nekih naročitih promjena, u posljednje vrijeme neprijatelj nije naročito pojačavao svoje snage u garnizonima prema našim jedinicama. Poslije bombardovanja Knina[2] neprijateljska je vojska uglavnom van grada — njemačka na periferiji i obližnjim mjestima, a četničke bande, kao predstraže i osiguravajući djelovi njemačke vojske, nalaze se sa promjenljivim snagama u Plavnom, Strmici, Golubiću i Vrpolju, izašiljući patrole u pravcu Mračaja i Risovca, kao i u pravcu Tiškovca. U Cetinskoj dolini duž komunikacije Knin — Kijevo — Vrlika i dalje prema Sinju nema njemačkih snaga već posade u mjestima na ovome putu i kontrolu samoga puta vrše četničke i ustaške snage u promjenljivoj jačini. U Sinju se nalaze Njemci, ustaše i četnici u jačini do 3.000 vojnika, koja je također promjenljiva. Putem Sinj — Prolog — Livno neprijatelj ne saobraća, nego ga kontrolišu naše snage. U Livnu imade 1 bataljon Njemaca, oko 800 domobrana Šimićeve pukovnije, nešto ustaša, četnika i žandara, što iznosi svega oko 2.000 vojnika sa nekoliko tenkova i brdskom i poljskom artiljerijom.

Podatci o našim snagama: VI. divizija će dejstvovati na komunikaciji Srb — Lapac[3] sa kojom će sadejstvovati XIX. divizija na komunikaciji Knin — Otrić — Srb,[4] naša divizija: Plavno — Golubić — Uništa — Livanjsko Polje prema Livnu.[5] XX.

[1] Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 4/1, k. 842 A.

[2] Knin su bombardovali savezнички avioni 3 aprila 1944 (vidi dok. br. 155 i 156).

[3] Vidi dok. br. 22.

[4] Poslije napada na Ostrovičke Lišane (7 aprila) Divizija je prebačena na liniju Turovac — Duboki Dol radi dejstva na komunikacijama Knin — Srb i Gračac — Otrić (vidi dok. br. 24 i 144).

[5] O dejstvima Devete divizije na navedenim pravcima vidi dok. br. 74 i Operaciski dnevnik ove divizije u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 56/2, k. 842 A.

divizija sa Prologa prema Livnu, južno od Kamešnice prema Aržanu, onda u pravcu Vrlike i Hrvaca i u sadejstvu sa Grupom srednjedalmatinskih odreda.[6] Dinarski odred će sadejstvovati u pravcu Vrlike i Kijeva.

III. krajiška brigada nalazi se prema Livnu na prostoriji Ljubunčić — Priluka — Krug Planina.[7]

Naš zadatak: je sadejstvo sa VI. divizijom, sa XIX. i XX. divizijom prema Kninu, prema Cetinskoj dolini i prema Livnu.

Težište aktivnosti nam je postavljeno: pritisak na navedene pravce sa jednovremenim obezbjeđenjem pravaca ka Bos. Grahovu i Drvaru.

Sve jedinice našeg Korpusa 8 aprila t. g. na večer imaju povećati i pojačati sa što jačim snagama aktivnost u unutrašnjosti Dalmacije radi sadejstvovanja sa VI. ličkom divizijom.

Za izvršenje zadatka, postavljenog nam od strane Štaba VIII. korpusa u duhu izloženog,[8]

NAREĐUJEMO:

II. Brigada i Grahovsko - peuljski odred

Dva bataljona Grahovsko-peuljskog odreda imaju izvršiti čišćenje Plavnog od četničkih bandi i drugih neprijateljskih snaga, ukoliko ih bude i sadejstvovati sa djelovima XIX. divizije na pravcu Knin — Otrić — Srb, a lijevo držati vezu sa djelovima II. brigade na pravcu Strmica — Golubić, a sa manjim djelovima sadejstvovati sa II. brigadom pri pritisku na Golubić.

II. brigada i jedan bataljon Grahovsko-peuljskog odreda likvidiraće Strmicu, ukoliko u istoj bude neprijateljskih snaga i izvršiti jači pritisak na Golubić u cilju likvidacije i protjerivanja neprijatelja iz istoga. Za ovaj zadatak glavnina II. brigade bi preko Strmice pravilnim i najpogodnijim rasporedom vršila pritisak na Golubić, a jedan svoj bataljon i bataljon Grahovsko-peuljskog odreda imao bi preko Jelina Polja — Orlova Kuka (k. 1126) — Šiljka (k. 1299) izbiti na Pleševicu, odatle bi jedan bataljon preko k. 804 imao udariti bočno na s. Dragaši i s. Vukovići, a bataljon Grahovsko-peulj-

[6] Vidi dok. br. 30 i 60.

[7] Ona je zatvarala pravac Livno — Glamoč (vidi dok. br. 20/1—2, k. 714, u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

[8] Vidi zapovijest Štaba Osmog korpusa od 6 aprila 1944, dok. br. 22.

skog odreda bi osiguravao bok preko k. 878 i k. 617 na Gaju u pravcu Vrpolja.

Štab II. brigade rukovodiće akcijom preko Strmice na Golubić, a Štab Grahovsko-peuljskog odreda na označena mjesta ima otpočeti 8. o.mj. na večer u 20 časova.

U slučaju da napad ovih snaga ne bi uspio, već da bi neprijatelj sa jačim snagama i motorizacijom izvršio pritisak, t.j. pokret u pravcu Strmice i Bos. Grahova, treba mu nanositi žestoke udarce, držeći se pravca Bos. Grahovo — Drvar.

Cilj ove akcije jeste da se neprijatelj što više angažuje na ovome pravcu i da mu se nanose gubitci.

I. Brigada

Uputiće jedan svoj bolji bataljon iz Peulja preko Borove Glave na Uništa, gdje će pravilnim vojničkim rasporedom izvršiti čišćenje Uništa od neprijateljskih bandi, ukoliko ih tamo bude i dalje prema Cetinskoj dolini u pravcu izvora Cetine i puta Vrlika — Kijevo. Na tome pravcu uspostaviti vezu sa Dinarskim odredom, koji će tamo dejstvovati.

Voditi računa o budnosti, opreznosti i obazrivosti, te da se ne dozvoli uvlačenje bataljona u jače neprijateljske snage, nego uvijek imati dobar prihvat manjim napadnim dijelovima.

Ostala tri bataljona smjestiti — dva u s. D. Peulje, a jedan u s. Marinkovci. Bataljon iz s. Marinkovci treba uspostaviti vezu sa II. brigadom i pratiti razvoj situacije iste u akciji.

III. Brigada

Imaće dva bataljona na prostoriji Čelebić — Vrbica prema Livnu, koji će držati tijesnu vezu sa III. krajiškom brigadom preko Ljubunčića i Priluke i zatvarati pravac od Livna. Jedan bataljon na jugozapadnu stranu Livanjskoga Polja na prostoriji Čaprazlije — Rujani, koji će imati vezu sa III. brigadom XX. divizije i sa dva bataljona svoje brigade kod Čelebića, a služiće za izvlačenje hrane iz Livanjskog Polja za našu diviziju. Jedan bataljon na prostoriju Grkovci — Nuglašica, koji će biti aktivan u noćnim zasjedama četničkim grupicama, koje dolaze u sela sjevernog djela Livanjskoga Polja.

Napomenuli smo da je cilj ovih akcija duže angažovanje neprijatelja na našim pravcima i zadavanje udaraca istom, poslije čega će se snage upućene u akcije vratiti u sastav divizije za što će se blagovremeno izdati naređenje.

Obzirom na ekonomske prilike, jedinice koje idu u akcije po mogućstvu treba da se snabdiju hranom za 2 dana, ili organizovati hranu na najpogodniji način.

Razviti što jaču obavještajnu službu, pratiti budno pokrete i rad neprijatelja, kao i njegovu reakciju na ove akcije.

Naročitu pažnju obratiti na što češće podnošenje izvještaja ovome Štabu.

Skreće se naročita pažnja na budnost i opreznost, te da se ne dozvoli da neprijatelj izmanevriše i iznenadi koje od naših djelova.

Ovu akciju čuvati u najvećoj tajnosti, ista se ne smije kompromitovati prije početka izvršenja.

Štab Divizije Štab Divizije će se nalaziti u s. G. Peulje, gdje slati izvještaje.

Znaci raspoznavanja

Za 8/9 o. mj. **Tito — Tuče**
Za 9/10 o. mj. **Tikva — Puca**
Za 10/11 o. mj. **Hitler — Jauče**

Za ostale dane znaci raspoznavanja važe raniji, koji su dati od strane ovoga Štaba.

Znaci sporazumijevanja danju

8. o. mj. dizanje puške u vis vodoravno iznad glave. Za dozivanje: **Slobodan** — odziv: **Idem.**

9. o. mj. dizanje puške u vis vertikalno sa kapom na njoj.

Za dozivanje: **Napred** — odziv: **Sutra.**

10. o. mj. iznošenje puške vodoravno u stranu desnom rukom. Za dozivanje: **Ante** — odziv: **Neću.**

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
A.[9] Kovačević, v. r.

Komandant — p. pukovnik.
A.[10] Banina, v. r.

(M. P.)

[9] Andro
[10] Ante

Dostavljeno na znanje i postupak: štabovima I., II. i III. brigade IX. divizije i Štabu Grahovsko-peuljskog odreda.

Da je gornji prepis vjeran svojem originalu, tvrdi i ovjerava

načelnik Štaba IX. divizije NOVJ
p. pukovnik:
(M. P.) **Mom.[11] Poleksić**

7. IV. 1944.—

BR. 27

IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE SREDNJEDALMATINSKIH NOP ODREDA OD 7 APRILA 1944 ŠTABU OSMOG KORPUSA NOVJ O BORBI DINARSKOG NOP ODREDA NA DINARI[1]

ŠTAB
GRUPE SRED. DALMAT. PART. ODREDA
7. IV. 1944

ŠTABU VIII KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE

Dostavlja operativni izvještaj:

Posljednje neprijateljske ofanzive na jugoistočne ogranke Dinare[2] **(Kamešnice),** rad i raspored Dinarskog partizanskog odreda bio je sljedeći:

Dinarski odred: Dana 27. III. 1944 ov. god. II bataljon Dinarskog odreda nalazio se u zaselcima kod Gljeva, zatvarajući pravac neprijateljskog nadiranja iz pravca Sinja i Hana, razmješten, i to: I četa II bataljona u Litre Milanović, II četa u zasel. Plavci, III četa u zasel. Jukić s kojom se nalazio i Štab II bataljona.

[11] Momčilo

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 13/7, k. 1603.
[2] Opširnije o tome vidi dok. br. 7 i 15.

I bataljon nalazio se u Otoku koji je na dan 26. IV. stigao iz sela Ovrlja kod Bitelića, zadatak I bataljona je bio da izvrši sređivanje svojih četa i popunjavanje sa novim ljudstvom koje je mobilisano sa sektora Otoka.

27. ov. mjes. neprijatelj (Njemci) krenuli su u 13 sati iz Sinja preko Hana u pravcu Gljeva i Gala sa nepoznatim brojem ljudstva, ali se moglo da zaključi da ih je bilo 300—400.

II bataljon koji je držao položaje prema Hanu isturajući svoje patrole, iste su u nailasku neprijateljskih snaga došle sa istim u kontakt i otpočele borbu sa njima, čim je patrola stupila u borbu pod svojom vlastitom vatrom, povlačila se na liniju k. 485 pa udesno do k. 543, istočno od padine Golubinski Umac, na kojoj je liniji i prihvaćena borba sa neprijateljem. Neprijatelj koji je nastupao obilazio je k. 485. prodirući u pravcu Gljeva. Druga neprijateljska kolona koja je kretala od Obrovca prema Gljevu obilazila je Čačijin Dolac i Bili Brig u jačini 100 vojnika. Pošto je položaj koji su držale čete II bataljona bio dosta nepodesan za samu odbranu, morali su da se povuku, tj. rokiraju ulijevo, prema k. 843, na kojoj je liniji pružen neprijatelju žilav otpor.

Tokom noći 27 na 28 izdata je zapovjest Štabu II bataljona da posjedne položaje, i to: sa I i III četom položaje Litre Milanović, prema crkvi Svi Sveti, k. 540 i 502, a sa II četom V. Umac (k. 843) te da vrši pritisak na neprijatelja koji je zanoćio u selu Gljevu i Gali.

I bataljon Dinarskog odreda dobio je zadatak u 21 sat 27. III. da zauzme položaje sjeverno od Gljeva: Čatrnski Umac (k. 1034), Golubinjski Umac, Čeprljevac, k 805, a patrolu da istura u pravcu Zebića Staja, Razorina, (k. 1179) Gradina, sa zadatkom da štiti svoje desno krilo i da dejstvuje sa boka na neprijatelja, glavnina bataljona da napada frontalno na liniji na kojoj je vodio borbu II bataljon na dan 27 ov. mj.

Tokom iste noći 27 i 28 neprijatelj je koristio domaće izdajnike koji su ga još u toku noći doveli do staja u kojima je zanoćio, u padinama

k. 1116, i u samu zoru rokirao se u pravcu Koritine Drage, k. 1307, spuštajući se u Blace. Druga neprijateljska kolona koja je nadirala iz pravca frontalno prema koti 1013, Stražbenici, a s lijevim krilom prema Čatrnskom Umcu (k. 1034), potiskivajući II četu II bataljona koja se nalazila opkoljena od neprijatelja i ista se probijala — glavni pravac joj je bio prema I bataljonu koji se bio sklonio pošto je neprijatelj kao što je navedeno iskoristio noć, presjekao pravac njegov kojim je trebao da krene i da posjedne određene mu položaje. U selu Klimi (D. Korita) neprijatelj je zarobio intendanturu I bataljona, a naknadno kada se spustio na položaj Blaca, k. 1069, na tome položaju neprijatelj je zarobio 15 drugova iz I bataljona sa dva p.mitraljeza. I i III četa II bataljona koje su se nalazile na položaju Litre Milanović — k. 502 u jutro rano u 5 sati došlo je do ogorčenih sukoba sa neprijateljem koji je napadao sa pravca Gale preko Otoka, vođena je borba 1 i pol sata i ako je neprijatelj bio mnogo nadmoćniji i tehnički naoružaniji. Pošto su I i III četa vidile da se II četa povukla sa svoga položaja, izdato je naređenje da se i te dvije čete povuku prema Surkoviću, iskorištavajući k. 614 i k. 668. Sa navedenih kota davat je neprijatelju jak otpor i na toj liniji koordiniran rad sa Mosorskim odredom koji se tada nalazio na lijevom krilu II bataljona i na toj liniji se zadržale do 11 sati istoga dana.[3]

Neprijatelj je nastavljao svoje napredovanje sa pravaca Žižića, Stražbenice preko Šurkovca napredujući sa tri kolone, obilazeći desno od **Rude.** Štab Odreda vidjevši pravce neprijateljskog nastupanja, procjenivši situaciju, izdao je naređenje da se snage II bataljona povuku i zauzmu položaj na liniji k. 1003 i 1054, a jedna četa II bataljona da zauzme položaj k. 894 i 966, što iste nisu uspjele da izvrše već su zauzele položaj na k. 1246 **(Zazbornjača),** a što je omogućilo neprijatelju da prođe nesmetano do D. Korita, gdje je toga dana i zanoćio.

[3] Vidi dok. br. 7.

KRITIČKI OSVRT:

Za sve vrijeme ove borbe moglo bi se da zaključi da se nije dovoljno posvetila pažnja na namjeru neprijatelja, kao i njegovim snagama, također nije se pravilno ocjenila situacija radi rasporeda jedinica, tako da se vidi da I bataljon toga odreda skoro da nije ništa ili malo učestvovao u samoj borbi. Dozvoljeno je da pojedine grupe drugova odvoje se i da padnu neprijatelju u ruke, kao i sama intendantura odreda, a to se vidi da joj nije dat pravilan pravac za povlačenje, a pod zaštitom sopstvenih jedinica. Rukovođenje nižeg komandnog kadra nije se očitovalo u ovoj borbi. Ob. služba ukoliko se može da zaključi nije radila da se nije moglo da osujeti neprijateljska namjera i da se mogla da ocjeni koja je neprijateljska jedinica učestvovala u toj ofanzivi.[4]

Listu gubitaka nismo primili te vam je za sada i ne dostavljamo, a čim se dobije, dostavićemo te ukoliko bude još nekih detaljnijih podataka. U ovoj borbi Dinarski odred izgubio je oko 50 drugova računajući mrtve, ranjene i zarobljene, također između ovih nestao je veći broj od novomobilisanih drugova.

Lično je otišao drug komandant Grupe da ispita stvar kako se to desilo i uzećemo krivce na odgovornost.

Moli se taj štab da dade svoje mišljenje po pitanju nestalih drugova i postupka sa krivcom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Politkomesar
Crnogorac

Za komandanta — kapetan
Milan Počuča

1.) Koliko mrtvih
„ ranjenih
„ nestalih

2.) Mišljenje kdta Grupe, koji je bio na licu mjesta.

[4] O snagama neprijatelja vidi objašnjenje br. 2 uz dok. br. 15.

BR. 28

ZAPOVIJEST ŠTABA SEDME NOU DIVIZIJE OD 8 APRILA 1944 PODREĐENIM JEDINICAMA DA ZATVORE PRAVCE OTOKA — CAZIN I BOSANSKA KRUPA — CAZIN[1]

ŠTAB
VII UDARNE DIVIZIJE NOV
JUGOSLAVIJE
Op. broj 190/1944.
8. aprila 1944.

ZAPOVJEST
(Sekcija Petrinja — Bihać 1 : 100.000)

U vezi posljednjih uspjeha Crvene armije osjetio se znatan odliv njemačkih snaga iz Jugoslavije.[2] Na ovaj način stvoreni su mnogo povoljniji uvjeti za izvođenje operacija Narodno-oslobodilačke vojske. Pored ovoga i drugi politički faktori diktuju nam da preduzmemo ofanzivu na neprijatelja koji je već sav rastrošen i oslabio te time ubrzamo pad i propast okupatora u našoj zemlji.

U vezi sa vojnom i političkom situacijom kod nas u zemlji, naša Narodno-oslobodilačka vojska preduzeće u toku narednih dana generalnu ofanzivu na sve neprijateljske saobraćajne veze u Jugoslaviji.

Naš Korpus dobio je zadatak da neutrališe i izbaci iz saobraćaja komunikaciju Bihać — Otoka — Novi.[3]

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 37—2/1, k. 426.

[2] Jugoslaviju su u drugoj polovini marta 1944 privremeno napustile njemačke snage (Prva brdska divizija, dijelovi Četrdeset druge lovačke divizije i neke druge) radi učešća u okupaciji Mađarske. U toku aprila, odnosno maja one su vraćene u našu zemlju. Da bi spriječio odlazak ovih snaga u Mađarsku, Glavni štab NOV i PO Hrvatske poslao je Šestom i Desetom korpusu sljedeću depešu: »Nastojte svim sretstvima i načinima zadržati njemačke trupe koje prolaze za Mađarsku. To ima veliki značaj jer one sigurno idu na Istočni front. Ako nemate eksploziva rušite prugu običnim sretstvima« (vidi tom V, knj. 25, dok. br. 65, 122, 127, 129 i knjigu depeša Glavnog štaba Hrvatske u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 4—2, k. 119/1).

[3] Ovaj zadatak postavio je Vrhovni štab u depeši upućenoj Glavnom štabu Hrvatske 6 aprila 1944, gdje piše: »Angažujte glavninu snaga IV korpusa na sektoru Novi, Bihać i Sisak. Težište akcija u Unskoj dolini... Cilj akcije duže onemogućenje prometa. Na komunikacijama što duže ostati. Južno od Bihaća dejstvovat će naše druge snage. Uopšte aktivirajte snage na svim sektorima«. (Dokumenat u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 4—2, k. 119/1.)

Izvršenje ovog zadatka naš Korpus izvršiće u tri faze: I. faza: napad na neprijateljski garnizon u Cazinu i njegova likvidacija, II. faza: napad na neprijateljske posade u Ostrošcu i Otoki i njihova likvidacija i III. faza: rušenje mostova kod Otoke i Ostrošca i kidanje pruge.[4]

Prema prikupljenim podacima, jačina neprijatelja u Cazinu jeste: Slunjska ustaška bojna oko 450 ustaša, jedna satnija X. ustaške bojne 80—100 ustaša, oko 200 legionara i 10 žandara. Jačina neprijatelja u Ostrošcu: dvije satnije legionara iz 373 divizije. Jačina neprijatelja u Bos. Krupi: IV. ustaška bojna; i jačina neprijatelja u Otoki: 195 vojnika »Pancir jeger Aptajlung«[5] 373 »Tigar« divizije i 150 domobrana. Od naoružanja neprijatelja u Otoki ima 9 topova raznog kalibra, 3 teška bacača, 5 manjih tenkova i 50 kamiona.

Naša divizija (sa III. i IV. brigadom) ima zadatak da u I. fazi operacija zatvori pravce Otoka — Cazin i Bos. Krupa — Cazin i time osigura snagama VIII. divizije i Unske operativne grupe nesmetanu likvidaciju neprijateljskog uporišta Cazin.

Prva faza operacija, tj. napad na Cazin, počeće 9. ov. mj. u 22 časa.

Pored snaga naše divizije u operacijama učestvuju II. i III. brigada VIII. divizije, I. i II. brigada Unske operativne grupe i Krajiški partizanski odred.

VIII. divizija vršiće sa jednom brigadom napad na Cazin od pravca s. Mutnika a sa jednom brigadom zatvoriće pravac Ostrožac — Cazin.[6]

Jedna brigada Unske operativne grupe vršiće napad na Cazin od pravca G. Koprivne a jedna brigada biće u korpusnoj rezervi na prostoriji Vrelo — Gata. Krajiški partizanski odred zatvaraće pravac Otoka — Bužim.

Za izvršenje gornjeg zadatka naše divizije

NAREĐUJEMO:

1. III. brigada: Zadatak: Sa dva bataljona posješće položaje k. 332, Zmajevac i čvrsto zatvoriti pravac Otoka — Cazin i Bos. Krupa — Cazin. U pravcu Otoke uputiti jake oficirske patrole koje će iznad same Otoke kontrolisati svaki pokret neprijatelja iz Otoke. Sa ostala dva bataljona

[4] O izvršenju ovih zadataka vidi dok. br. 29, 53, 80 i 119.

[5] Odjeljenje lovaca tenkova

[6] Cazin su napadale Druga NOU brigada Osme divizije i Prva muslimanska NO brigada Unske grupe podržavane Haubičkim divizionom Četvrtog korpusa. Treća NO brigada Osme divizije i Druga muslimanska NO brigada zatvarale su pravac Bihać — Ostrožac — Cazin. Opširnije o tome vidi dok. br. 29, 67 i 80.

prikupiti se na prostoriji Mamića Brdo — Kregići, gdje će se ista dva bataljona nalaziti u brigadnoj odnosno divizijskoj rezervi. Ova dva bataljona kontrolisati pravac Jezersko — Otoka i upućivati patrole istim pravcem što dublje ka Otoki. Brigada će održavati lijevo vezu sa Kr. partizanskim odredom koji će se nalaziti na položajima oko Baštre i Orlovače, k. 382 a desno održavati vezu sa snagama IV. brigade na prostoriji Čardak, k. 555. i k. 745.

U sastav brigade ulazi poljska baterija koju postaviti na prostoriji s. Gredina sa zadatkom tučenja komunikacija Otoka — Cazin i Bos. Krupa — Cazin. Naročito obratiti pažnju na tučenje raskrsnice cesta u koju svrhu predvideti koncentraciju vatre na ovu prostoriju.

Štab brigade u s. Gredina, s tim da osmatračnicu isturi na najpogodnije mjesto.

2. IV. brigada: Zadatak: Sa dva bataljona posješće položaje Čardak, k. 555, k. 745 i k. 787 (Velika Gomila), i čvrsto zatvoriti pravac Bos. Krupa — Cazin i Otoka — Cazin.

Sa druga dva bataljona organizovati drugu odbranbenu liniju na prostoriji s. Stijena. Lijevo održavati vezu sa snagama III. brigade a desno sa snagama VIII. divizije kod Macin Dola. Štab brigade: s. Stijena.

3. Art. divizion: Zadatak: Brdsku bateriju uputiće u sastav Unske operativne grupe u čijem će sastavu ista baterija dejstvovati. Baterija ima biti 9. ov.mj. do 10 časova u s. Koprivna, gdje će se javiti Štabu I. brigade Unske op. grupe.

Poljska baterija ući će u sastav III. brigade. Baterija se ima javiti Štabu III. brigade u čijem će sastavu dejstvovati.

4. Inž. četa: Zadatak: Izvršiće rušenje komunikacije Stijena — Pištaline, prekopavajući cestu na najpodesnijim mjestima. Samu cestu minirati na tri mjesta sa grupama od po pet mina na jednom mjestu. Pored nagaznih mina metnuti i engleske šrapnel-mine koje će spriječavati neprijatelju vađenje nagaznih mina. Postavljanje minskih polja izvršiti u sporazumu sa Štabom

III. i IV. brigade. Minska polja moraju biti postavljena tako da budu tučena našom vatrom.

Rušenje komunikacije vršiti za cijelo vrijeme trajanja ove operacije.

5. *Veza:* Štab divizije uspostaviće telefonsku vezu sa Štabom korpusa i štabovima III. i IV. brigade. Brigade će se vezati sa po jednom od svojih najistaknutijih bataljona. Pored telefonske veze predviditi vezu relejima — konjanicima.

6. *Sanitet:* Divizijsko zavojište i hirurška ekipa nalaziće se u Bužimu, kuda upućivati sve ranjenike.

7. *Ishrana jedinica:* Sve jedinice vršiće ishranu svojih jedinica doturom iz pozadine. U tu svrhu koncentrisati sve komore, i to: III. brigadu u Mamić Selu, a IV. u s. Konjoder. Hranu kuvati i dijeliti samo noću, tj. borcima davati po dva obroka, s tim da isti budu jači. Po danu se ne smije vršiti nikakav pokret komora.

Znaci raspoznavanja: za 9. IV.: bajonet — Bihać, ugovoreni: Petar — Ibro, za 10. IV. znaci raspoznavanja: opasač — Otoka, ugovoreni: Jovo — Janko. Vidni znaci za dan jesu: dizanje kape na pušci više puta u vis.

Štab divizije biće na Nukića Brdu (k. 441).

Sve jedinice imaju biti na svojim mjestima 9. ov. mj. do 22 časa.

Napomena: Odbrana određenog pravca ima da bude uporna. Nijedna jedinica ne smije se povući sa svog položaja bez odobrenja svog pretpostavljenog štaba.

Sve jedinice na svojim položajima imaju se što bolje utvrditi i maskirati.

Organizirati protivavionsku odbranu, tukući avione mitraljezima i puškama koji nisko lete.

Obzirom da postoji vjerovatnoća nailaska tenkova, to predviditi sve mjere za borbu sa istima. Pored nagaznih mina organizovati protivkolske topove i protivkolske puške a isto tako i zapaljive flaše i ručne bombe.

Nakon uspješnog završetka borbe za Cazin naša divizija preduzeće napad na neprijateljski garnizon u Otoki.[7]

---

[7] Uslijed prodora neprijateljskih snaga iz Bihaća i Ostrošca i njihovog spajanja sa napadnutom posadom u Cazinu, dalji napad na Cazin je obustavljen, a time je otpao i napad na Otoku. Jedinice Osme divizije i Unske operativne grupe povukle su se na polazne položaje a Sedma divizija na Baniju. Opširnije o tome vidi dok. br. 29, 53, 67, 80, 119 i 141.

Obzirom da u svim ovim selima vlada tifus, to se zabranjuje svima borcima da ulaze u privatne kuće.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
sl. otsutan

(M. P.)

Komandant, p.pukovnik:
Mil. Pavlović, v.r.

Tačnost prepisa ovjerava:
Za načelnika, major:
(M. P.) **M.[8] Vojnović**

BR. 29

ZAPOVIJEST ŠTABA OSME DIVIZIJE ČETVRTOG KORPUSA NOVJ OD 8 APRILA 1944 PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA CAZIN[1]

ŠTAB VIII. DIVIZIJE IV. KORPUSA
N.O.V. JUGOSLAVIJE
Op. broj: 17 — 1944 godine
8. IV. 1944 godine

ZAPOVJEST
(Sekcija Bihać — Petrinja 1 : 100.000)

Podatci o neprijatelju: *Cazin:* VIII. Ustaška bojna, Slunjani: oko 450 vojnika, 10 žandara, jedna satnija 10 ustaške bojne u jačini do 100 ljudi i legije oko 200, među kojima ima nešto muslimana. Naoružanje: 5 topova, 2 se nalaze u gradu i 3 u baščama kod kuća Švaba, 1 mali tenk ili borna kola, ostalo naoružanje nije poznato. Pored ovoga u Cazinu se nalazi veća količina materijala (granata, odijela, motornog goriva i kamiona).

Ostrožac: 2 satnije legionara od 373 divizije, pomješani sa Njemcima, naoružani sa 3 brdska topa, ostalo naoružanje nepoznato.

---

[8] Mihajlo

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA, pod reg. br. 41—3/4, k. 426.

Otoka: oko 200 vojnika iz »Pancir jeger Aptajlung«[2] 373 »Tigar« diivizije i oko 150 domobrana. Naoružanje: 9 topova, 5 tenkova, 50 kamiona, 3 teška bacača, i ostalo pješadijska oruđa. *Brekovica:* 100 vojnika. *Pokoj:* 4 topa, haubice, i oko 2 satnije legije. *Vrkašić:* 100 legionara. *Bihać:* nije poznato, znade se da ima nešto motorizacije.

7 na 8, i 9. ov. mjeseca odpočinju na cijeloj teritoriji u Jugoslaviji ofanzivne akcije na neprijateljske komunikacije. Naš korpus dobio je zadatak da uništi komunikaciju Bihać — Bos. Novi u saradnji sa jedinicama V. Korpusa. U vezi gornje situacije, naša divizija u zajednici sa Unskom operativnom grupom i VII. Divizijom [treba] da likvidira neprijateljsku posadu u Cazinu, u Ostrošcu i Otoki a zatim da uništi samu prugu Bihać — Bos. Novi.

U prvoj fazi ovih operacija naša divizija sa brigadama Unske operativne grupe likvidirati će neprijatelja u Cazinu.[3] U drugoj fazi ovih operacija naša divizija i brigade Unske operativne grupe likvidirati će neprijatelja u Ostrošcu[4] a VII. Divizija u zajednici sa Cazinskim odredom likvidirati će neprijatelja u Otoki.[5] U trećoj fazi ovih operacija sve će jedinice na ovome sektoru pristupiti uništavanju komunikacije Bihać — Bos. Novi.

Na osnovu gornjeg zadatka naše divizije,

NAREĐUJEMO:

II. Udarna brigada, ojačana sa baterijom brdskih topova, 1 protuk. topom brds. diviz. i 2 t. bac. III. Brigade:

Zadatak: U zajednici sa I. Brigadom Unske operativne grupe da likvidira neprijateljsku posadu u Cazinu. Napad na neprijatelja vršiti sa tri bataljona, dok jedan batalj. držati u rezervi i to napad vršiti sa dva bataljona sjeverno od ceste koja vodi u Cazin, sa zapadne strane. Polazni položaji za napad ovih bataljona da budu: ljevokrilnog bataljona selo Ćoralići (k. 236) a desnokrilnog bataljona raskrsnice puteva Skokovi — Tržac — Cazin, preko kote 334, 276 pa duž same ceste za Cazin. Sa jednim bataljonom napadati južno od pomenute ceste, sa pravca Slatina, preko za-

---

[2] Odjeljenje lovaca tenkova

[3] i [4] Vidi dok. br. 80 i 119.

[5] U prvoj fazi napada na komunikaciju Bihać — Bos. Novi zadatak Sedme divizije bio je da sa dvije brigade zatvori pravce Otoka — Cazin i Bos. Krupa — Cazin i time osigura snage Osme divizije i Unske operativne grupe koje su napadale Cazin. Opširnije o tome vidi dok. br. 28 i 53.

seoka Puškari, ka centru mjesta Cazin, šireći se udesno do ceste Ostrožac — Cazin.

I. Brigada Unske operativne grupe napadati će pravcima od Rogova Luka — Koprivna i Japića Brdo; jedinice II. Brigade trebaju biti čvrsto povezane u napadu sa ovom brigadom.

Brdske i protukolske topove, teške bacače koji će podpomagati napad brigade, rasporediti će i odrediti mjesta za dejstvo sam Štab brigade u dogovoru sa starješinama artiljer. jedinica, s tim što će ova pridodata artiljerija obavezno pratiti pješadiju.

Napad na Cazin odpočeti će 9 ov. mjeseca u 22 časa, znak za napad biti će 15 mnt. artiljeriska priprema iz svih artiljerijskih oruđa.

III. Udarna Brigada:

Zadatak: Da osigura izvršenje akcija na Cazin zatvarajući pravac Bihać — Ostrožac — Cazin, uz pripomoć II. Brigade Unske operativne grupe koja će se nalaziti na desnom krilu III. Brigade. Položaje za odbranu za zatvaranje dodijeljenoga pravca zaposješće na liniji Laškića Brdo — Macin Dol — Kula. Radi lakše odbrane izvršiti će miniranje ceste Ostrožac — Cazin, kao i svih ostalih sporednih puteva ukopavajući nagazne mine i pravljenjem prepreke od drveta i kamena i kopanjem rovova preko ceste 3 met. široke. Preprekama naročitu pažnju posvetiti jer samo dobre prepreke omogućiti će zatvaranje ovog pravca.

Čim jedinice zaposjednu položaje za odbranu, izraditi će pune zaklone za odbranu, a u pravcu neprijatelja što dublje i što više isturiti patrole, kako bi odkrile blagovremeno neprijateljski nailazak ili eventualni neprijateljski manevar. Također slati patrole ulijevo do jedinica VII. Divizije koje zatvaraju pravac Otoka — Cazin, kod Stijena (Gomila).

Napad na Cazin nastaviti će se sve dotle dok se neprijatelj u Cazinu ne likvidira, zato pripremiti jedinice na odlučnu borbu i dugotrajnu.

Brdski divizion:

Zadatak: tri brdska topa, 1 protukolski top pridodati II. Udarnoj brigadi za likvidaciju neprijatelja u Cazinu, jedan protukolski top

dodijeliti II. Brigadi Unske operativne grupe. Poljske topove plasirati između kote 477 i kote 334, odakle će dejstvovati po naređenju Štaba divizije.

Haubički divizion: *Zadatak:* Sa tri haubice i jednim merzerom postaviti će se na mjesto gdje sam Štab diviziona izabere, odakle će dejstvovati na neprijatelja u Cazinu. Otvaranje vatre vršiti po naređenju Štaba divizije.

Sanitet: Transportovanje ranjenika biti će cestom Cazin — Skokovi — Pećigrad, a III. Brigade još putem od Macina Dola preko zaseoka Kupresi — Čizmići — Smrdan i dalje za Pećigrad. Divizijsko previjalište i hirurška ekipa biti će na cesti za Skokove, ispod zaseoka Hadžići. Brigadna previjališta nalaziti će se po nahođenju Štaba brigade.

Veza: Veza u operacijama prvenstveno će se održavati sa telefonima i kuririma, a između III. Brigade i Štaba divizije radio veza. Povlačenje telefonske linije između štabova brigada i Štaba divizije vršiti će četa za vezu Divizije, i između Štaba divizije i Štaba korpusa. Između štabova brigada i štabova bataljona povlačiti će liniju četa za vezu brigada. Jedinice u napadu trebaju održavati čvrstu borbenu vezu a isto tako i sa jedinicama Unske operativne grupe.

Detalji veze vide se iz priložene zapovjesti za vezu.

Znaci raspoznavanja: Za 9. IV. 1944: bajonet — Bihać; ugovoreni Petar — Ibro.

Za 10. IV. 1944: opasač — Otoka; ugovoreni Ivo — Janko.

Vidni znaci za obadva datuma biti će na poziv tko!, dizanje kape na puški u vis. Odgovor isti.

Ishrana: Ishrana neka se vrši sa kazana i neka se kuha od sljedovanja koje tražiti od intendanta divizije ili N.O.O.

Komandno mjesto Štaba divizije: Štab divizije nalaziti će se u zaseoku Kapići (k. 350).

Početak napada: Mjesta štabova brigada odrediti će sami. Početak napada biti će 9. ov. mjeseca u 22 časa, do kog vremena jedinice koje napadaju moraju zauzeti polazni položaj, jedinice koje zatvaraju — zatvoriti pravac.

Napomena: 1) Postoji vjerovatnoća da će se neprijatelj izvlačiti iz Cazina, pošto mu je tu data mogućnost pravcem Cazin — Ostrožac, zato III. Brigada treba biti pripremna da ovog neprijatelja koji počme bježati potuče, isto tako ostale jedinice da ga brzo gone, a artiljerija u odstupanju da ga tuče.

2) Napad na neprijatelja treba biti uporan i pripremiti borce na to da odstupanja nema dok se neprijatelj ne likvidira. 3) Sve jedinice preduzeti će ozbiljno utvrđivanje i organizirati će protivavionsku odbranu i miniranje svih pravaca sa kojima bi neprijatelj ugrožavao našu pješadiju. 4) Sve zarobljenike vezane upućivati u Pećigrad. Plijen evakuisati će I. Brigada Unske operativne grupe.

5) Stanovanje u civilnim kućama sve jedinice neka izbjegavaju [zbog] zaraznih bolesti. Ponašanje prema narodu trebaju svi naši borci i starješine da podese, pošto vidimo u prvi mah da je ovaj narod promenuo držanje prema našoj vojsci i da nas sa simpatijama gleda i dočekuje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar:
A. Backović

Komandant, p-pukovnik:
M. Šumonja

(M. P.)

BR. 30

NAREĐENJE ŠTABA DVADESETE DIVIZIJE OD 8 APRILA 1944 PODREĐENIM JEDINICAMA DA POJAČAJU PRITISAK NA NEPRIJATELJSKA UPORIŠTA NA LINIJI SINJ — VRLIKA[1]

ŠTAB
XX. DIVIZIJE NOVJ
Pov. br. 434
Dne 8. IV. 1944

ŠTABU I i II BRIGADE I DINARSKOM ODREDU

Večeras će VI. Proleterska divizija vršiti napad na neprijateljske garnizone na vrlo važnoj neprijateljskoj arteriji Bihać — Srb,[2] dok će jedna brigada XIX. Divizije potpomagati izvođenje zadatka VI. Proleterske divizije na liniji Srb — Knin.[3] Također će izvjesne snage te divizije vršiti pritisak prema Kijevu. Izvjesne snage IX. Divizije ugrožavaće Vrliku.[4]

Da bi potpomogli izvođenje glavnog zadatka VI. Proleterske divizije,

NAREĐUJEMO:

I. Brigada: sa manjim snagama vršiće demonstrativni napad na selo Hrvace. Ovaj napad treba da bude takav da neprijatelj ne osjeti da je to samo demonstrativni napad, što znači da treba da bude energičan i drzak, ali voditi računa da brigada, tj. jedinice prođu sa što manje gubitaka. Dobro bi bilo da se zapali jedna kuća nekoga ustaškog bandita. Za to se dogovoriti sa Komandom mjesta, koja će vam dati podatke koja kuća treba da se zapali, — svakako da ova kuća treba da bude na takvom mjestu gdje mogu doći naše snage.

II. Brigada: sa izvjesnim djelom svojih snaga vršiće večeras pritisak na Ježević, također nastojati zapaliti jednu kuću nekoga bandita, a za ovo se sporazumjeti i dogovoriti sa Komandom mjesta Vrlika.

Dinarski odred: treba da izvrši demonstrativni napad na Han — Obrovac, a nastojati sa manjim grupama ugroziti i Sinj, ukoliko za to ima uslova.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 13—1/3, k. 517.

[2] Vidi dok. br. 22.

[3] Vidi dok. br. 157.

[4] Zadaci Devete divizije vide se iz naređenja Štaba Osmog korpusa (vidi dok. br. 22).

Ukoliko neprijatelj 9 o. mj. pokuša iz Sinja da pođe prema Vrlici, snage naše divizije treba da mu ometaju taj pokret. tukući sa pogodnih položaja cestu Hrvace — Vrlika mitraljezima i teškim bacačima.[5]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
sl. otsutan

(M. P.)

Komandant
major:
Uzelac

BR. 31

ZAPOVIJEST ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE OD 9 APRILA 1944 PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKO UPORIŠTE U ĐURĐENOVCU[1]

ŠTAB XII. DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. Br: 253
Dana 9/IV. 1944 g.

ZAPOVJEST

(Sekcija Sl. Požega, Podrav. Slatina, Brod i D. Miholjac 1 : 100.000)

U cilju razbijanja neprijateljske ofanzive koju je poduzeo na naše ustanove i na sela na oslobođenom teritoriju,[2]

NAREĐUJEMO:

Osječkoj brigadi:
Sa svim svojim jedinicama i Podravskim bataljonom. Izvršiće napad na neprijateljsko uporište Đurđenovac i zapaliti fabriku tanina i pilanu u Đurđenovcu.[3]

---

[5] O izvršenju postavljenih zadataka vidi dok. br. 60.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 11/1, k. 882.

[2] Riječ je o reakciji neprijatelja poslije napada na Podravsku Slatinu. Opširnije o tome vidi dok. br. 73 u ovoj knjizi i »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije od 1941—1945 god.« knj. 2, str. 153, izdanje Istoriskog instituta JNA, Beograd, 1958 god.

[3] O rezultatima napada vidi dok. br. 39.

Sa Podravskim bataljonom fingirati napad na uporište Feričanci i ukoliko bude mogućnosti, isto likvidirati.[4]

Radi osiguranja jedinica koje će vršiti napad, sa jednim bataljonom postaviti osiguranje prema Našicama, jugoistočno od D. Motičine.

Izvršiti diverziju pruge Našice — Đurđenovac i Đurđenovac — Feričanci i to u blizini želj. stanica Đurđenovac i Feričanci.

Postaviti nagazne mine na cesti Našice — Donja Motičina.

Izvršiti presjecanje t. t. veza Našice — Đurđenovac i Đurđenovac — Feričanci.

Napad na oba uporišta, kao i diverzija pruga ima da otpočnu tačno u 23 časa 9. IV. 1944.

Cestu minirati pola sata prije samog napada na uporišta.

Znaci raspoznavanja za noć 9. IV. biće: **Pero ..... pali**, a za dan važe opći znaci.

Nakon izvršenja ovog zadatka sve jedinice Osječke brigade povući će se kod Manastira Sv. Nikolaja, s tim što će sa jednim bataljonom zaposjesti cestu Kutjevo — Orahovica na liniji Petrov Vrh (k. 697) i Kapovac (trigonometar 792) radi eventualnog nadiranja neprijatelja sa pravca Kutjeva i osiguranja Bilo — Papuk Pl.

Sve ranjenike treba evakuisati sa bataljonima, odakle ih uputiti u najbližu bolnicu.

XVIII. Brigadi:
Sa svim svojim jedinicama.

Osiguraće liniju Krajna — Pušina — Slat. Drenovac, a jedan bataljon uputiti na Jankovac sa zadatkom sprječavanja nadiranja neprijatelja sa pravca Velike.

Ukoliko se nalazi u blizini Čehoslovačka brigada, uključite je u svoj sastav i odrediti joj sektor osiguranja na označenoj liniji.

[4] Vidi dok. br. 82.

Ukoliko bude primorana da napusti položaje, pravac njenog povlačenja biće Stražbenica — kota 496 — 684 — Rust, s težnjom k Jankovcu.

Štab brigade sve do vremena povlačenja (ako bude prinuđena) nalaziće se na sadanjem mjestu, a nakon povlačenja sa svojim jedinicama na Jankovcu.

Napomena: Ishranu jedinica vršiti na položaju koristeći intendant. slagališta u Duzluku i Drenovcu.

Za slučaj povlačenja Osječke brigade sa određenog sektora, pravac njenog povlačenja ima biti preko Papuk Pl. ka XVIII. brigadi u pravcu Jankovca.

Štab divizije nalaziće se u toku noćašnje noći i u toku sutrašnjeg dana do povlačenja XVIII. brigade u Kokočaku a poslije toga sa XVIII. brigadom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
M. Bulović

Komandant, pukovnik
Mil. Stanivuković

Dostavljeno:
Štabu XVIII. brigade NOVJ i
Štabu Osječke brigade NOVJ
na izvršenje.

BR. 32

NAREĐENJE ŠTABA TRIDESET ČETVRTE DIVIZIJE OD 9 APRILA 1944 ŠTABU BRIGADE »FRANJO OGULINAC — SELJO« DA IZVRŠI DIVERZIJU NA PRUZI ZAGREB — SISAK[1]

ŠTAB
XXXIV. DIVIZIJE IV. KORPUSA
NOV JUGOSLAVIJE
Broj A 486/44
Dne 9/IV 1944 god.

ŠTABU BRIGADE »FRANJO OGULINAC — SELJO«

Sa dva bat. vaše brigade ćete između 9. i 10. o. mj. porušiti prugu između Lekenika i Peščenice ili Lekenika i Grede u dužini od 2 km. i postavit ćete zasjedu na pruzi i cesti neprijateljskim patrolama koje se kreću po noći. Taj zadatak izvršiti sa dva bataljona i dodjeljuju vam se mineri iz II. Diverzantskog bataljona, ali iskoristite i vaše minere. Pruga se mora bezuvjetno porušiti, a mineri su već dobili upute i spremili eksploziv u male paketiće, tako da će potrgati sastave šinja na velikoj dužini, samo im to morate omogućiti. Ovi mineri nemaju dovoljno rudarskih kapisla, a vaši imaju, te neka se dogovore koliko im je potrebno i neka im dadu. Po izvršenom zadatku odmah podnesite izvještaj,[2] a jedinice neka se povrate u polazne baze.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba — major:
Dušan Pekić

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 4/1, k. 1223.

[2] Redakcija ne raspolaže ovim izvještajem. Rezultati diverzije vide se iz izvještaja Drugog diverzantskog bataljona i iz depeše Glavnog štaba Hrvatske Vrhovnom štabu NOV i POJ (vidi dok. br. 105).

BR. 33

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRINAESTE DIVIZIJE OD 10 APRILA 1944 ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ O NAPADU NA USTAŠE U GROBNIKU[1]

ŠTAB XIII. DIVIZIJE
NARODNOOSLOBOD. VOJSKE
HRVATSKE
Broj 183.
Dne 10/IV. 1944.

Operativni izvještaj
iz akcije 27. III. 44.

ŠTABU XI. KORPUSA NOVJ

Neprijateljska posada u jačini oko 80 ustaša utvrdila se za odbranu aerodroma u Grobniku. Oko hangara napravljena su 3 betonska bunkera, dok dvije obližnje kote također su pretvorene u zaklone. U svim bunkerima preko dana i noći neprijatelj drži manja odjeljenja posade. Naoružanje ove posade je 3 teška bacača, 4 teška mitraljeza i 6 puškomitraljeza. Prilazi ka aerodromu su minirani i ograđeni žicom. Borbenost neprijateljske posade je prilična. Većinom su muslimani iz Bosne.

Pošto je postojala mogućnost likvidacije ovog uporišta sa snagama kojima raspolažemo i uništenja svih postrojenja oko aerodroma, kao i jednog aviona koji se tu često zadržava, Štab divizije izdao je II. Brigadi koja se nalazila na prostoru Ravna Gora — Fužine i II. Odredu na položajima prema Zlobinu i Mrzlim Vodicama da ovu posadu likvidiraju.[2]

Uzeta su u obzir dva bataljona II. Brigade i dva bataljona II. Odreda, tako da jedan bataljon II. Odreda izvrši fingirani napad na Zlobin, a jedan bataljon ovog odreda postavi zasjedu na cesti Grobnik — Škrljevo i obezbijedi taj pravac, dok dva bataljona II. Brigade pojačana sa dva teška bacača, 1 protivkolskom puškom napasti će aerodrom. Zapovjest je izdata usmeno na sastanku štabova brigade i II. Odreda od komandanta divizije. Napad je trebao početi u 24 sata 26. III. 1944. god.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 4—1/5 I, k. 569.

[2] Prema izvještaju Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva, napad na ustašku posadu u Grobniku izveden je 22/23 marta 1944 (vidi tom V, knj. 25, dok. br. 166).

Ma da je sve bilo pripremljeno na vrijeme do polaznog položaja jedinica, zakasnilo se je sa napadom i on je otpočeo tek u 3 sata 27. III. o. g. Neprijatelj je primjetio pokrete naših jedinica i bio pripravan za doček, te su naše jedinice prihvatile nametnutu borbu van utvrđenja. Jedinice II. Brigade su uspjele da likvidiraju dva bunkera oko samog hangara i jednu utvrđenu kotu. Neprijatelj je davao žestok otpor i vršio česte kontrajuriše. Jakom bacačkom vatrom naše jedinice su dobro tukle utvrđene bunkere i barake oko hangara, pa i sam hangar. Pošto se već počelo razdanjivati, naše jedinice u čistini polja ograđenog žicom nijesu se znale snaći i došlo je do mjestimičnog povlačenja iz osvojenih utvrđenja.

Borba je trajala do 10 časova, kada su Štab brigade i Odreda dali naređenje za povlačenje jedinica.

Bataljon II. Odreda u zasjedi prema Sušaku nije imao borbe, pošto pojačanje nikako nije stizalo.

Bataljon II. Odreda u fingiranom napadu na Zlobin vodio je borbu od 1 sat do 7 sati izjutra i uspjelo mu je iz nekih spoljnih utvrđenja izbaciti neprijatelja.

Gubici neprijatelja u toku ove borbe bili su 28 mrtvih, dok je ranjenih bilo mnogo više (obavještenja smo dobili od pozadinskih organizacija sa neoslobođenog teritorija).

Naši gubici: 5 mrtvih, 9 zarobljenih, 4 ranjena i 7 nestalih.

Zapaljene su dvije barake, dok su dvije barake oštećene.

Pripreme za ovu akciju nijesu izvedene u najvećoj tajnosti, a s obzirom na blizinu neprijatelja koji se nalazi u garnizonima i stanovništvo koje se kao šverceri ilegalno prebacuje — akcija je bila dekonspirisana i neprijatelj se nadao našemu napadu, što se vidjelo po njegovim pripremama i samom vođenju borbe. Iako nije postignuto iznenađenje, Štab brigade koji je rukovodio sa ovom akcijom nije se dovoljno snašao u toku same borbe niti je pravilno iskoristio teška oruđa. Najveću grešku koju je napravio je ta da je ubacio ispred svojih jedinica svoju udarnu grupu, a da ju ni sa čime nije pomagao, te je grupa prodrla duboko u neprijateljsku pozadinu — bila onemogućena da radi, s obzirom da je neprijatelj mogao da ju tuče sa svih strana i što ova grupa u momentu povlačenja nije se mogla povući, te je većinom i nastradala. Po ovome je povedena istraga i krivci će biti uzeti na odgovornost. Moral i borbenost jedinica su bili u toku borbe na zavidnoj visini.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **Matić Đuro** (M. P.) Komandant, pukovnik: **Vinko Antić**

BR. 34

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRINAESTE DIVIZIJE OD 10 APRILA 1944 ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ O NAPADU NA NEPRIJATELJSKU POSADU U SELU PROKIKE[1]

ŠTAB XIII. DIVIZIJE
NARODNOOSLOBOD. VOJSKE
HRVATSKE
Broj 185
Dne 10/IV. 1944.

Operativni izvještaj
iz akcije 4. IV. 1944.

ŠTABU XI. KORPUSA NOVJ

Dijelovi neprijateljske 392 legionarske divizije — posada oko 70 vojnika — nalaze se u Prokikama kao osiguranje komunikacije Brinje — Senj i Brinje — Otočac. Naoružanje ove posade je 3 protivkolska topa, 1 bacač i oko 8 automatskih oruđa. Sastav ove posade je većinom muslimani.[2] Borbenost prilično slaba. Posada se utvrdila pored samih zgrada u nekoliko bunkera, dok samo mjesto Prokike je zgodno za odbranu. Zemljište je mjestimično pošumljeno sitnom goricom, dok je veći dio otvoren i pokriven snijegom. Štab Divizije izdao je naređenje I. Brigadi da sa svojim snagama likvidira ovo uporište, zaplijeni oružje i minira cestu prema Senju i Brinju. Zapovjest je izdata preko telefona šifrom.

Brigada za ovu akciju je angažovala dva bataljona potpomognuta sa dva bacačka odjeljenja, dok je 1 bataljon postavljen u zasjedu prema Vratniku. Borba je počela u 2 sata. Neprijatelj se je branio iz kuća i iz bunkera ispred sela. Našim snagama je uspjelo iznenaditi neprijatelja u samom početku i istjerati ga iz spoljnih utvrđenja i ubaciti ga u samo selo na cestu. Bataljonima je uspjelo da stegnu obruč oko mjesta i da povedu uličnu borbu i zapale nekoliko bunkera. Neprijatelj nije uspio u početku da iskoristi teška oruđa, topove i bacač usljed nadmoćne naše vatre. U 5 sati neprijatelj je poslao iz Brinja pojačanje koje je dočekano u zasjedi u Brinjskom Klancu i oko 1/2 sata vodilo borbu sa našom zasjedom.

---

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 19/2, k. 913.

[2] O sastavu njemačke 392 legionarske divizije vidi tom V, knj. 23, objašnjenje br. 11 uz dok. br. 27.

Vještim manevrom neprijatelju je, kao i usljed nebudnosti naših jedinica, uspjelo iza leđa naših jedinica proturiti pojačanje i ugroziti leđa jedinicama koje napadaju, te je došlo do uzmaka bataljona koji su u napadu. Borba se je nastavila sa većom žestinom i jednoj četi bataljona u napadu uspjelo je odbaciti pojačanje koje je došlo sa sjeverne strane preko ceste na drugu stranu bez da se spoji sa posadom u Prokikama. Također je iz Vratnika oko 5 sati došlo pojačanje neprijatelju u jačini oko 60 ljudi sa 2 kamiona, gdje je četa u zasjedi pored minirane ceste dočekala kolonu i vodila sa njom borbu čitava 2 sata. Pojačanje neprijateljsko koje se je probilo od Brinja uspjelo se spojiti sa snagama u Prokikama i uspielo je neprijatelju da iskoristi svoja teška oruđa i tuče naše položaje žestokom vatrom. Štab brigade je naredio povlačenje na polazne položaje tačno u 6 sati. Četa koja je bila u zasjedi prema Vratniku uništila je jedan kamion koji je naišao na minu i svu njegovu posadu.

Postavljeni zadatak pred brigadu nije uspio iz razloga što se nije iskoristilo iznenađenje koje se postiglo, što nije bilo dovoljno prodora u samome mjestu i što su dozvolili da neprijatelj zaobiđe im zasjedu.

Gubici neprijatelja u toku ove borbe su bili po dobivenim podacima 42 mrtva, dok ih je ranjenih mnogo više — 20.[3] Uništen je potpuno jedan kamion. Naši gubici: 2 mrtva, 3 ranjena, 2 se predala neprijatelju i 1 nestao. Izgubljene su 3 puške i 1 pištolj.[4] Zaplijenjeno nije ništa.

U toku ove akcije se zapazilo da je komandni kadar nepravilno shvatio parolu »čuvanje glave« i da je u većini slučajeva ispred stroja sam jurišao na bunkere, zaboravljajući jedinicu kojom komanduje, što je došlo do ranjavanja pojedinih rukovodilaca. Neopreznost u zasjedi očitovala se kod bataljona koji je bio prema Brinju, te je dozvolio da ga neprijatelj sa manjim snagama zadržava na mjestu zasjede, dok mu je glavninom zašao sa leđa i prebacio se ka Prokikama. Održan je sastanak sa Štabom brigade poslje ove akcije i ukazano je na propuste koji su učinjeni.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandnat, pukovnik:

[3] Ovako u originalu.
[4] Vidi dok. br. 157.

BR. 35

NAREDBA OPERATIVNOG ŠTABA ZA ISTRU OD 10 APRILA 1944 O FORMIRANJU PRVE ISTARSKE NO BRIGADE »VLADIMIR GORTAN« I NOP ODREDA »UČKA« I O POSTAVLJANJU RUKOVODILACA[1]

259/44

NAREDBA BR. 28.

Operativnog štaba za istru XI. korpus NOV i POJ za dan 10. aprila 1944 godine.—

I. Formiranje:

1. Prema odobrenju Štaba XI. Korpusa NOV i POJ, formira se brigada i jedan partizanski odred na teritoriju Istre.[2]

2. U sastav ove brigade ulaze: I. i II. Udarni bataljon Operativnog štaba za Istru i III. Istarski partizanski bataljon. Brigada će nositi naziv: **I. Brigada »Vladimir Gortan« Operativnog štaba za Istru.**

3. U sastav Odreda ulaze sve dosadašnje jedinice II. Istarskog partizanskog bataljona, ostatak jedinica III. Istarskog partizanskog bataljona, koje nisu ušle u sastav brigade i 9., 15. i 16. kastavska četa. Od ovih jedinica formirat će se 4 bataljona. Odred će nositi naziv: **I. Partizanski odred »Učka« Operativnog štaba za Istru.**

II. Postavljanja:

1. Za v. d. komandanta I. Brigade »Vladimir Gortan« Operativnog štaba za Istru postavlja se drug Vitomir Širola (Pajo), dosadašnji operativni oficir ovoga štaba.

2. Za vršioca dužnosti politkomesara ove brigade postavlja se drug Matas Josip (Andrić), dosadašnji član Oblasnog komiteta K.P.H. za Istru.

3. Za operativnog oficira postavlja se drug kapetan Boro Sušanj.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 10—4 8, k. 1321 A.

[2] O formiranju prvih brigada i NOP odreda na području Istre vidi tom V, knj. 19, dok. br. 146 i knj. 25, dok. br. 27. Ova brigada formirana je 1 aprila a NOP odred 6 aprila 1944. Opširnije o tome vidi dok. br. 103 u ovoj knjizi.

4. Za zamjenika politkomesara postavlja se drug Rački Anton, dosadašnji politkomesar I. Udarnog bataljona.

5. Drug Saršon Anton, dosadašnji zamjenik politkomesara I. Udarnog bataljona raspoređuje se u Štab brigade kao oficir pri štabu.

6. Za vršioca dužnosti komandanta I. Partizanskog odreda »Učka« Operativnog štaba za Istru postavlja se drug Ivan Brozina (Slovan), dosadašnji komandant II. Istarskog partizanskog bataljona.

7. Za v. d. politkomesara ovoga odreda postavlja se drug Kovačević Danijel.

8. Za operativnog oficira Odreda postavlja se drug poručnik Gnjatović Dušan, dosadašnji komandant I. Udarnog bataljona.

9. Za komandanta I. Bataljona I. Brigade »Vladimir Gortan« postavlja se drug Ribarić Danilo, dosadašnji komandir III. čete istog bataljona.

10. Za politkomesara ovog bataljona postavlja se drug Ožbolt Josip, dosadašnji politkomesar II. čete II. Udarnog bataljona.

11. Za zamjenika politkomesara postavlja se drug Srdoč Davor, dosadašnji komesar 3. čete II. Udarnog bataljona.

12. Za operativnog oficira drug Krasnaja Marijo ostaje i dalje na istoj dužnosti u ovom bataljonu.

13. Štab II. Udarnog bataljona I. Brigade ostaje istog sastava kao i do sad.

14. Za političkog komesara III. Bataljona I. Brigade postavlja se drug Vrban Ante, dosadašnji zamjenik politkomesara istog bataljona.

15. Za zamjenika politkomesara III. Bataljona I. Brigade postavlja se drug Blečić Milovan, dosadašnji komesar 1. čete II. Udarnog bataljona.

16. Za komandanta I. Udarnog bataljona I. Partizanskog odreda »Učka« postavlja se drug Klobas Milan, dosadašnji komandir čete.

Br. 359/44

N A R E D B A Br.20.

Operativnog štaba za Istru XI.korpusa NOV i POJ.na dan 10.aprila 1944.godine.-

I.FORMIRANJE: 1. Prema odobrenju Štaba XI.korpusa NOV i POJ.formira se brigada i jedan partizanski odred,na teritoriju Istre.

2. U sastav ove brigade ulaze:I i II Udarni bataljon Operativnog Štaba za Istru i III.Istarski Partizanski bataljon.Brigada će nositi naziv:BRIGADA "VLADIMIRA GORTANA" OPERATIVNOG ŠTABA ZA ISTRU.-

3. U sastav Odreda ulaze sva dosadašnja jedinice II.Istarskog Partizanskog bataljona,ostatak jedinica III.Istarskog Partizanskog bataljona,koje nisu ušle u sastav brigade i 9. 13.i 16.ivanovska četa.Od svih jedinica formirat će se 4 bataljona.Odred će nositi naziv: I.PARTIZANSKI ODRED "VILA" OPERATIVNOG ŠTABA ZA ISTRU.-

II.POSTAVLJANJA: 1. Za v.d.komandanta I. brigade "Vladimira Gortana" Operativnog Štaba za Istru postavlja se drug Vitomir Zidula/Tarje/ dosadašnji operativni oficir ovog Štaba.

2. Za vršioca dužnosti politkomesara ove brigade postavlja se drug Matas Josip /Andrić/ dosadašnji Šlan Oblasnog Komiteta K.P.H. za Istru.

3. Za operativnog oficira postavlja se drug [illegible] Dukanj.

4. Za zamjenika politkomesara postavlja se drug [illegible] Antem, dosadašnji politkomesar I. Udarnog bataljona.

5. Drug Barbon Antea dosadašnji zamjenik politkomesara ... Udarnog bataljona raspoređuje se u štab brigade kao [illegible] pri štabu.

6. Za vršioca dužnosti komandanta I. Partizanskog odreda "Vila" Operativnog štaba za Istru postavlja se drug [illegible] Hrozina /Ulovan/ dosadašnji komandant II. Istarskog partizanskog bataljona.

7. Za v.d. politkomesara ovoga odreda postavlja se drug Kovačević Danijel.

8. Za operativnog oficira Odreda postavlja se drug [illegible] nik Gnjatović Đelan dosadašnji komandant I. Udarnog bataljona.

9. Za komandanta I.bataljona I.brigade "Vladimira Gortana" postavlja se drug Ribarić Danilo dosadašnji komandir III. čete istog bataljona.

10. Za politkomesara ovog bataljona postavlja se drug Odbolt Josip dosadašnji politkomesar II.čete II.Udarnog bataljona.

./.

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 35

17. Za politkomesara ovog bataljona postavlja se drug Simičić Dušan, dosadašnji komesar čete.

18. Za zamjenika politkomesara ovog bataljona postavlja se drug Jenkel Anton.

19. Za komandanta I. bataljona I. Partizanskog odreda »Učka« postavlja se drug Mladenović Ivan, dosadašnji operativni oficir II. Istarskog partizanskog bataljona.

20. Za politkomesara ovog bataljona postavlja se drug Kolić Jakob, dosadašnji politkomesar 1. čete I. Udarnog bataljona.

21. Za zamjenika politkomesara ovog bataljona postavlja se drug Šumberac Alfonz.

22. Za operativnog oficira postavlja se drug Matošić Rudi, dosadašnji komandir čete.

23. Za komandanta II. Bataljona I. Partizanskog odreda »Učka« postavlja se drug Tihomir Saršon, dosadašnji komandir čete.

24. Za politkomesara ovog bataljona postavlja se drug Vlade Jakšić, dosadašnji komesar 9. istarske partizanske čete.

25. Za zamjenika politkomesara ovog bataljona postavlja se drug Kiršić Anton.

26. Za operativnog oficira postavlja se drug Pavlić Josip.

27. Za komandanta III. Bataljona I. Odreda »Učka« postavlja se drug Kusturin Ivan, dosadašnji komandir čete u II. Udarnom bataljonu.

28. Za politkomesara ovog bataljona postavlja se drug Udovičić Anton, dosadašnji politkomesar II. Istarskog partizanskog bataljona.

29. Za zamjenika politkomesara ovog bataljona postavlja se drug Franković Anton.

30. Za operativnog oficira postavlja se drug Brnčić Vicenco, dosadašnji komandir čete u III. Bataljonu.

Popunjavanja: Štab I. Brigade i Štab I. Odreda »Učka« popunit će komande četa sa komandnim kadrom, s tim što će na ova mjesta izdignuti najbolje vodnike i delegate, i dostaviti ovome štabu pregled postavljenih na uvid.

Naredba stupa odmah na snagu i po njoj se ima postupiti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Politkomesar:
Joža Skočilić

Komandant, potpukovnik:
Savo Vukelić

Dostavljeno:
Štabu XI. Korpusa NOVJ radi znanja,
Štabu I. Brigade »Vladimir Gortan«
Operativnog štaba za Istru,
Štabu I. Partizanskog odreda »Učka«
Operativnog štaba za Istru i
Štabu I. Istarskog partizanskog
bataljona.

BR. 36

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA ZA ISTRU OD 10 APRILA 1944 ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ O IZVRŠENIM DIVERZIJAMA I BORBAMA OD 20 DO 31 MARTA[1]

OPERATIVNI ŠTAB ZA ISTRU
XI. KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE
Broj: 11/44
10 aprila 1944.

Pregled akcija izvedenih
od 20. III. do 31. III. 1944. g.

ŠTABU XI. KORPUSA NOVJ

Dne 20. III. 1944. godine u noći napale su jedinice I. Udarnog bataljona neprijateljski garnizon u mjestu Tinjan. Borba je vođena 2 i pol sata. Uspjeh nije postignut, jer je neprijatelj bio dobro utvrđen u zgradama gdje je stanovao i u crkvi. Pred

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 7—5/3, k. 1321.

sam dan jedinice su se povukle i napravile zasjedu na cesti Pazin — Tinjan, znajući da će neprijatelj doći u pomoć. Neprijatelj je naišao sa 5 kamiona, 1 luksuzni auto i 1 motor kotač — svega jačine 80 vojnika. Išao je na velikom otstojanju i oprezno. Zasjeda otvorila vatru na motor kotač i luksuzni auto, dok su se Nijemci sa kamiona iskrcali i razvili za borbu. Odmah zatim stiglo im je još 6 kamiona u pomoć, našto su se naše jedinice morale povući. Ta je borba trajala svega pola sata. U toj borbi neprijatelj je imao 3 mrtva i veći broj ranjenih. Na našoj strani bio je 1 drug ranjen. Istog dana neprijatelj je krenuo poslije borbe u obližnje selo, kao znak represalije da opljačka selo, našto su manje jedinice I. Udarnog bataljona primile sa njime borbu i osujetile njegove namjere. Neprijatelj je uspio da se probije u jedno selo, te nešto opljačka i zapalio jednu kuću i 3 štale u selu Srbinjak. Tom prilikom neprijatelj je imao 2 mrtva vojnika.

Istog dana jedna četa II. Istarskog partizanskog bataljona kretala se cestom iz sela Ržišće u selo Sveti Martin. Naglo iza leđa došao joj je 1 kamion sa vojskom i jedna autoblinda. Četa se razvila odmah i prihvatila borbu. Borba je trajala 1 sat. U toj borbi poginulo je 8 fašista, dok je na našoj strani poginuo komandir te čete drug Valković Vazmoslav. Isti se naročito istakao i hrabro držao u toj, kao i u svim dosadašnjim borbama. Poslije toga četa se povukla, a neprijatelj je otpremio svoje mrtve, kao i tijelo pokojnog komandira.

21. III. jedna četa III. Istarskog partizanskog bataljona privukla se u toku noći blizu neprijateljskog garnizona u Lupoglavi, i kada je svanulo, otvorila je vatru po jednoj skupini neprijateljskih vojnika, a zatim se povukla. Tom prilikom neprijatelj je imao 6 mrtvih vojnika. Na našoj strani nije bilo gubitaka. Istog dana diverzantska grupa *II. Istarskog partizanskog bataljona* postavila je minu na pruzi Trst — Pula. Naišao je iz Trsta vlak, mina je uništila lokomotivu i 2 vagona. Broj mrtvih i ranjenih neprijateljskih vojnika nepoznat, ali ih ima pošto su se u istom vlaku nalazili.

Istog dana IX. Istarska četa uhvatila je i likvidirala 2 neprijateljska špijuna iz sela Grahovo.

Istog dana jedna četa I. Istarskog partizanskog bataljona postavila je zasjedu na cesti Poreč — Pazin blizu Poreča. U 6 sati naišla su 3 kamiona i 1 luksuzni auto. Četa je otvorila vatru, nato joj je pritekla u pomoć još jedna četa koja se tu blizu nalazila. Prvi kamion i 1 luksuzni auto uspjeli su pobjeći, dok su zadnja 2 kamiona ostala. Izvršen je juriš i kamioni zapaljeni. U toj borbi naročito se istaklo nekoliko drugova, koji

su od ovog štaba pohvaljeni a među njima i komandir čete drug Boris (Rus) koji je prešao prije izvjesnog vremena od Nijemaca na našu stranu. Borba je trajala 1 sat. Tom prilikom ubijeno je 6 Nijemaca, među kojima i 1 lajtnant i dva podoficira — svi članovi Gestapo-a. Zaplijenjeno je: 4 puške, 1 šmajser, 3 pištolja, 7 sanduka municije i sva roba i oprema sa poginulih Švaba. Spaljena dva kamiona. Na našoj strani bila su dva druga ranjena.

Istog dana jedan vod II. Udarnog bataljona postavio je zasjedu na cesti Trst — Rijeka, kod sela Miklavje. Naišao je 1 kamion pun sa vojskom, na njega je otvorena vatra, ali je uspio pobjeći. Tom prilikom poginulo je i ranjeno 6 Nijemaca. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

Istog dana u noći jedna desetina IX. Istarske partizanske čete privukla se u Lovran i raspalila iz šmajsera po prozorima kasarne, a zatim se naglo povukla. Tom prilikom ubijena su 4 i jedan Nijemac ranjen.

22. III. jedna četa I. Istarskog partizanskog bataljona susrela se sa neprijateljskom patrolom i sukobila. Neprijateljska patrola je pobjegla i ostavila iza sebe: 5 bicikla, 1 konja natovarenog sa privatnom vojničkom poštom, 3 ranca municije, 1 karabin. Gubitaka u ljudstvu nije bilo na nijednoj strani.

Istog dana 2 čete I. Istarskog partizanskog bataljona postavile su zasjedu na cesti Pula — Raša blizu sela Marčane. Nakon 3 i pol sata naišla su iz Pule 4 kamiona sa dvije prikolice i 1 autoblinda. Mina koja je bila postavljena za autoblindu nije htjela eksplodirati. U očekivanju da mina eksplodira, 1 kamion je uspio da pobjegne, dok je na tri kamiona i blindu otvorena žestoka vatra. Borba je trajala 3 i pol sata, autoblinda je uglavnom davala otpor, sve dok nije teški mitraljez provalio i u njoj ubio 3 i 4 ranio, zatim je blinda bila prisiljena pobjeći. Izvršen je juriš i zapaljena su tri kamiona sa dvije prikolice. Od spreme uzeto je koliko se moglo ponesti, ostalo je sve zapaljeno i potpuno izgorelo. U toj borbi neprijatelj je imao 30 mrtvih i 40 ranjenih vojnika i oficira. Zaplijenjeno je mnogo spreme, uglavnom odijela i obuće (štab toga bataljona nije naveo točno sve što su zaplijenili i zbog toga ne možemo ni mi točno naznačiti). Na našoj strani bila su 2 mrtva i 3 ranjena druga.

Istog dana jedna četa II. Istarskog partizanskog bataljona vodila je 5 sati borbu sa neprijateljskom kolonom jačine 200 kod sela Cerovlje. Ta borba bila je uglavnom manevriranje. U toj borbi naša četa dobro se snašla i zadala neprijatelju gubitke od 15 mrtvih i veći broj ranjenih. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

Istog dana 1. četa II. Udarnog bataljona vodila je borbu sa neprijateljskom grupom jačine 60 vojnika koja je htjela da dođe u selo Šrange iz Šapjana, pljačke radi. Ista grupa odbijena je uz manje gubitke. Također kod naše čete nije bilo gubitaka. Jedna četa istog bataljona napala je na vlak na pruzi Rijeka — Trst. U tom vlaku su bili neprijateljski vojnici i istima su naneseni osjetni gubitci — točan broj nije poznat. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

Jedna desetina napala je u Kastvu 4 Švabe koji su vozili večeru za vojsku. Ubili su četvoricu, konja a večeru prosuli. Pri povlačenju odvojio se vodnik koji je bio sa desetinom, naletio na Nijemce i poginuo.

Istog dana jedna četa III. Istarskog partizanskog bataljona privukla se njemačkom garnizonu u Lupoglavu i raspalila po jednoj skupini neprijateljskih vojnika. Tom prilikom poginula su 4 i 7 ranjeno Švaba. Neprijatelj je dao slab otpor.

23. III. jedna patrola III. Istarskog partizanskog bataljona sukobila se blizu Lupoglava sa neprijateljskom patrolom. Tom prilikom ranjen je jedan naš drug.

Istog dana IX. Istarska partizanska četa postavila je zasjedu na cesti Mošćenice — Sv. Jelena. Naišla su 4 luksuzna automobila i 1 kamion, sa oficirima, koji su išli kao komisija u obilazak za utvrđivanje obale. Naša zasjeda otvorila je vatru i tom prilikom poginulo je 28 i 14 ranjenih, dok je zdravih ostalo svega 9 neprijateljskih vojnika — to su bili uglavnom oficiri. Među ranjenima nalazio se teško ranjen jedan major. Borba je trajala 45 minuta a zatim je odmah stigla neprijatelju pomoć iz Lovrana.

Istog dana jedan vod iz II. Udarnog bataljona postavio je zasjedu na cesti Trst — Rijeka, blizu Permana. Naišao je jedan autobus i jedan luksuzni automobil sa njemačkom vojskom. Vod je otvorio vatru i neprijatelj je davao otpor. Za kratko vrijeme stigla je jedna autoblinda koju je naš vod prisilio na povlačenje. Tom prilikom poginulo je oko 15 Nijemaca, dok ih je isto skoro toliko ranjeno. Na našoj strani jedan drug lakše ranjen.

Istog dana diverzantska grupa bacila je u zrak dva mosta na cesti Čepić — Kršan.

Istog dana jedna četa I. Istarskog partizanskog bataljona porušila je 22 komada telefonskih stupova.

24. III. 44 postavljena mina na pruzi Trst — Pula kod Lupoglava, naišao vlak, ali zbog slabog dejstva mine vlak nije oštećen, već je razbijeno 20 metara pruge. Promet bio obustavljen 8 sati.

Istog dana napala je jedna desetina I. Udarnog bataljona 1 neprijateljski kamion, jedan luksuzni auto i jednu blindu

na cesti Trst — Pula kod sela Vale. Vatra je bila uperena uglavnom na kamion i luksuzni auto, a zatim se desetina naglo povukla, jer je neprijatelj bio nadmoćniji. Na strani neprijatelja bilo je gubitaka, točan broj se ne zna, na našoj strani nije bilo gubitaka.

25. III. XV. Istarska partizanska četa digla je u zrak električnu centralu u Matuljama. Tom prilikom zarobljena su 4 karabinjera, a zaplijenjena 3 puškomitraljeza, 4 pištolja, 3 ranca municije i ostala sprema. Ostali neprijateljski vojnici koji su se nalazili u centrali poginuli su, među kojima je bio jedan fašistički oficir (maresciallo).[2] Točan broj mrtvih nije poznat, jer ni zarobljenici nisu mogli znati koliko ih je bilo. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

26. III. III. Istarski partizanski bataljon postavio je zasjedu na pruzi Trst — Pula kod Rakitovca. Pruga je bila oštećena. Naišao je vlak sa 22 vagona krcat vojskom. Tri vagona i lokomotiva prevrnuli su se, a bataljon je otvorio žestoku vatru iz svih oružja po čitavom vlaku. Neprijatelj također odgovorio žestokom vatrom. Borba je trajala svega 10 minuta. Prema dobivenim obavještenjima, tom prilikom poginulo je oko 150 vojnika, dok ih je isto toliki broj ranjenih. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

Istog dana diverzantska grupa razbila je prugu između Lupoglava i Roča u duljini od 80 metara. Saobraćaj obustavljen 40 sati.

27. III. jedna četa I. Istarskog partizanskog bataljona postavila je zasjedu na cesti Pula — Rijeka. Tom prilikom naišao je 51 radnik koji su išli u Pulu i radili za neprijatelja. Radnici su svi odvedeni i mobilisani u našu NOV.

Istog dana jedna manja skupina iz I. Udarnog bataljona napala je na kolonu od 6 kamiona i 2 autoblinde i to su napadnuta 2 zadnja kamiona. Neprijatelj je imao nešto gubitaka.

28. III. 44. jedinice II. Udarnog bataljona razrušile su 50 metara željezničke pruge Rijeka — Trst u Kastavštini. Promet bio obustavljen 18 sati.

29. III. jedinice II. Udarnog bataljona postavile su zasjedu na cesti Rijeka — Trst kod Starada. Naišao je 1 civilni kamion sa tri njemačka vojnika. Švabe su ubijeni, šoferi ispitani i pušteni a kamion spaljen. Zaplijenjeno: 3 puške i ostala sprema sa ta tri njemačka vojnika.

31. III. diverzantska grupa I. Odreda »Učka« postavila je minu na cesti Raša — Punta. Naletio je kamion sa 17 fašista i jednim oficirom te su svi zajedno sa kamionom odletili u vazduh. Ni jedan od njih nije ostao živ.

---

[2] Narednik — vodnik

Jedinice istog odreda uništile su 50 metara ceste Labin — Rijeka.

Pored ovih akcija bilo je još više postavljenih zasjeda i učinjenih pokreta od kojih nije bilo rezultata pa ih zbog toga nismo naveli.

Pošto nije moguće podnijeti prave operativne izvještaje iz kojih bi viši štab mogao da ima točan uvid, jer ni ovaj štab ne dobiva ni iz daleka takove izvještaje, pored toga izvještaji stižu dosta kasno, razlog je tome dosta otežana veza između jedinica.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **Joža Skočilić** (M. P.) Komandant, potpukovnik: **Savo Vukelić**

BR. 37

NAREĐENJE ŠTABA ŠESTOG KORPUSA NOVJ OD 11 APRILA 1944 ŠTABOVIMA ISTOČNE I ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA DA IZVRŠE DIVERZIJU NA PRUZI BANOVA JARUGA — VINKOVCI[1]

ŠTAB VI. KORPUSA
NOV
JUGOSLAVIJE
Op. broj: 121
Dana 11. IV. 1944. u 11.30 sati.

ŠTABU ISTOČNE GRUPE NOP ODREDA
ŠTABU ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA

U vezi sa općim operativnim planom Štaba VI. Korpusa,

NAREĐUJEMO:

1.— Odredi jedne i druge grupe razrešavaju se do daljnjeg direktne operativne povezanosti sa operacijama divizija.

2.— Štabovi grupa izvršiće sve pripreme za veliku diverziju glavne pruge na sektoru od Banove Jaruge do Vinkovaca.[2]

---

[1] Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 17—2, k. 1123.

[2] O izvršenju ovog naređenja vidi dok. br. 82, 139 i 148 u ovoj knjizi i dok. br. 28/2—3, k. 1621 u Arhivu Istoriskog instituta JNA.

3.— Samu diverziju izvršiti 16 aprila 1944 god. Poželjno je da diverzija bude izvršena jednovremeno od obje grupe ali nije obvezatno. Poslije diverzije vršiti što je više moguće ometanje opravka pruge od strane neprijatelja. Prilikom diverzije uprijeti sve snage da se unište oklopni vozovi koji se nalaze u uporištima na glavnoj pruzi.

4. — Prije i poslije diverzije najintenzivnije, udarnički provoditi u djelo zadatke koji su pred odrede postavljeni općim naređenjima od strane ovog Štaba.[3]

5.— Materijal za diverziju izuzeti od Diverzantskog bataljona.

6.— U radu se najtjesnije povezati sa diverzantskim četama Diverzantskog bataljona i koristiti u punoj mjeri naoružanje odreda u smislu iskorištavanja izvršenih diverzija, osobito pri uništavanju transportnih vlakova.

7. — Najtjesnije se povezati sa okružnim i kotarskim NOO-ima na svome teritoriju i istima pružiti punu oružanu pomoć pri izvršenju krupnih gospodarskih zadataka koji su postavljeni pred njih u proljetnoj kampanji, osobito ove godine. Za to ne čekati posebno naređenje od strane ovog Štaba, niti tražiti posebno odobrenje za svaki konkretni slučaj. To su zadaci odreda koji su po svojoj važnosti ravni ili veći od operativnih zadataka, i kao takvi ulaze u vaš operativni plan i treba da ih navodite u svojim operativnim izvještajima.

8.— Za eventualnu saradnju u operacijama divizija dobićete potrebno naređenje na vrijeme.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Po naređenju komandanta,
načelnik Štaba
ppukovnik:
Mate Jerković, v. r.

(M. P.)

Dostavljeno:
1.— Štabu XII. Divizije
2.— Štabu XXVIII. Udarne divizije

Da je prepis vjeran svome originalu tvrdi:
Šef Operativnog otsjeka,
major:
Inkret[4]

(M. P.)

---

[3] Naređenja se nalaze u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 4/1, 10/1 i 13/1, k. 473.

[4] Franc

BR. 38

IZVJEŠTAJ ŠTABA JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ OD 11 APRILA 1944 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O RASPOREDU I ORGANIZACIONOM STANJU JEDINICA[1]

ŠTAB
XI. KORPUSA NOV
— JUGOSLAVIJE —
Br. 219/11-IV-1944

GLAVNI ŠTAB NOV i POH
Broj 1159, dne 11-IV-1944

Opći vojno-organizacioni izvještaj za mjesec mart 1944 g.

GLAVNOM ŠTABU NOV I POH

Operativna situacija u mjesecu martu 1944 god.:

U toku mjeseca marta situacija nije se bitno izmijenila. 162. njemačka divizija koja je držala Istru i sektor Crikvenica —Sušak prebačena je u Italiju. U Istri se sada nalazi 278. njemačka divizija koja je raspoređena većim dijelom na komunikaciji Rijeka—Trst i oko Pule. Osim toga u Istri se nalaze 3 bataljona karabinjera i dva bataljona fašista koji su raspoređeni skoro po svim većim mjestima.

392. legionarska divizija nalazi se na pravcu Ogulin—Brinje—Otočac—Vratnik—Senj—Karlobag—Crikvenica. U Otočcu se nalaze dvije ustaške bojne i oko 400 vojnika 392. divizije.[2] Perušić i Gospić, kao i komunikaciju Gospić—Karlobag drži pet ustaških bojni i jedna domobranska bojna.[3] U Primorju na sektoru Rijeka—Karlobag—Obrovac nalazi se još nekoliko

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 18—1/3, k. 112.

[2] O razmještaju i dejstvima ove divizije na navedenoj prostoriji vidi dok. br. 39/14, k. 18, u Arhivu Istoriskog instituta JNA.

[3] Prema podacima iz bojne relacije Prvog domobranskog zbora za mart 1944, ustaško-domobranske jedinice bile su na ovom području u sljedećem rasporedu: U Bilaju Druga bojna Petnaeste pješačke pukovnije, u Budaku Četvrta satnija Trideset četvrte ustaške bojne i Prva satnija Obranbene bojne Gospić, u Ličkom Osiku Prva satnija Trideset četvrte ustaške bojne, u Perušiću Trideset Prva i Trideset četvrta ustaška bojna (bez dvije satnije), u Ličkom Novom Obrtni sat Četvrtog ustaškog stajaćeg zdruga, u Brušanima i Baškim Oštarijama Trideset druga ustaška bojna, u Karlobagu Deveta ustaška bojna bez jedne satnije (ova se nalazi u Sušnju) i jedna satnija oružnika (žandara), u Gospiću Obranbena sat bojnih kola PTS, Opkoparski (pionirski) polusat, jedna baterija 75 mm i jedan vod haubica 100 mm (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 3/1—25, k. 58).

ustaških i domobranskih bojni i manji dijelovi njemačkih pionirskih jedinica.

373. legionarska divizija nalazi se na pravcu Bihać—Srb —Gračac—Zrmanja.[4]

Svi otoci u Kvarneru nalaze se u rukama neprijatelja. Na njima se nalaze manje ustaške i njemačke snage.

Raspored naših snaga: XXXV. divizija, kojoj je pridata III. brigada XIII. divizije, drži sektor sjeverno i istočno od Otočca i sektor Ramljane—Perušić. III. brigada XIX divizije nalazi se na sektoru Mazin—Bruvno.[5] Na taj položaj prebačena je tokom mjeseca marta sa sektora kod Perušića. I. lički odred nalazi se jednim bataljonom na sektoru Frkašić—Visuć, a sa drugim bataljonom na sektoru Vrebac. Bataljon »Plavi Jadran« na sektoru Karlobag—Obrovac.

XIII. divizija nalazi se na sektoru Brinje—Vrh Kapele, Mrzla Vodica—Zlobin, a manji dijelovi na sektoru Novi—Senj i na sektoru Ogulina.[6]

Jedinice Operativnog štaba za Istru raspoređene su po cijeloj Istri.[7]

Rad neprijatelja: Na komunikaciji Bihać—Knin neprijatelj vrši manji saobraćaj uglavnom motornim vozilima. Promet je jači u pravcu sjevera te je u toku mjeseca marta prošlo prema Bihaću ljudstva i materijala za jednu diviziju. Vrlo su aktivne ustaške snage u garnizonima Gospić, Perušić i Otočac.[8] Oni vrše skoro svakodnevne napade na naše jedinice. Na pravcu Ogulin—Senj neprijatelj vrši manji saobraćaj i moglo se primjetiti da je saobraćaj u pravcu Senja bio intenzivniji od onoga u obratnom pravcu. Njemačke jedinice su na svojim komunikacijskim linijama pojačale svoju aktivnost. Oni uz pomoć četnika i ustaša vrše ispade u cilju pljačke, mobilizacije i uništenja manjih naših jedinica, a na pojedinim sektorima vrše osiguranje većih pokreta na komunikacijama.

Rad naših jedinica: Jedinice XXXV. divizije vodile su u početku mjeseca marta manje-više defanzivne borbe sa neprijateljem na sektoru Perušić—Otočac, a na kraju mjeseca marta prešle su u ofanzivnu borbu na sektoru Otočac, a dalje su vodile defanzivnu borbu na sektoru Perušić.

Jedinice XIII. divizije vodile su na svim sektorima ofanzivne i defanzivne borbe.

---

[4] O njenom razmještaju i zadacima vidi dok. br. 17/2 i 54/2—1, k. 74, u Arhivu Istoriskog instituta JNA.

[5] O dejstvima ove brigade u aprilu 1944 vidi dok. br. 93 u ovoj knjizi i knjigu depeša Štaba Jedanaestog korpusa NOVJ u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 2/1, k. 572.

[6] Vidi dok. br. 99.

[7] Vidi dok. br. 90 i 91.

[8] Vidi dok. br. 146.

Jedinice Operativnog štaba za Istru vršile su manje akcije ofanzivne prirode (zasjede i prepade).

Organizacija i formacija XI. korpusa:

XI. korpus sastoji se iz:
Štaba korpusa, jedinica pri štabu,
XIII. divizije,
XXXV. divizije,
Operativnog štaba za Istru i
Korpusne vojne oblasti.

Štab korpusa ima komandanta, komesara, zamj. komandanta, načelnika štaba i pomoćnika načelnika štaba. Štab je kompletan.

Štab ima slijedeće otsjeke: operativni, obavještajni, otsjek za vezu, intendanturu, sanitet i vojni sud.

Operativni otsjek: ima samo šefa i za sadanje prilike je to dovoljno.

Obavještajni otsjek: ima samo šefa. Osjeća se velika potreba da se ovaj otsjek pojača barem sa dva spremna druga od kojih bi jedan bio zadužen sa špijunažom, a drugi sa kontrašpijunažom, dok bi sadanji šef objedinjavao rad jednog i drugog referenta. Sadanji šef preopterećen je poslovima oko kontrašpijunaže tako da nije u stanju da isto toliku pažnju posveti špijunaži (informativnoj službi). Ovaj posljednji posao privremeno je preuzeo šef operativnog otsjeka. Rad ovoga otsjeka u cjelosti još ne zadovoljava, a naročito ne u informativnoj službi.

Otsjek za vezu: ima referenta za operativnu mrežu i referenta za pozadinsku mrežu. Nedostaje šef otsjeka. Pitanje veze u našem korpusu, a naročito u operativnoj mreži je vrlo bolno pitanje. Nedovoljna količina telefonskog materijala i radio stanica, kao i mali broj sposobnog kadra za rukovodeće i specijalne službe onemogućava nam da ovo pitanje uspješno riješimo. Sadanji referent za operativnu mrežu ni najmanje ne zadovoljava potrebama te službe, jer za istu nije osposobljen. Nema dovoljno stručnog znanja, iskustva, slab je organizator, bez inicijative i sa vrlo uskim pogledima. Referent za pozadinsku mrežu javio se na dužnost tek u mjesecu martu i do sada se pokazao dobar, te se nadamo da će na toj dužnosti zadovoljiti.

Otsjek za naoružanje: ima šefa i jednog člana. Organizacija ovog otsjeka još nije u potpunosti izvedena iz razloga jer do danas još nisu dobivena konačna uputstva za organizaciju tog otsjeka od Glavnog štaba. Pod nadležnost ovog otsjeka spadaju korpusne vojno-tehničke radionice (radionica br. 1), korpusni oružni magazini (punkt 8, koji se tek prima od art. ot-

sjeka GŠH). Otsjek bi trebalo popuniti sa još jednim spremnim drugom koji bi bio zadužen sa magazinima i snabdjevanjem jedinica oružjem i municijom. Otsjek je izvršio konstrukciju nišanskih sprava za bacače i pristupio izradi. Rad otsjeka u cijelosti je zadovoljio

Intendantura: ima tri člana, nedostaje načelnik intendanture. Određen je drug Gledić, ali se isti još nije vratio sa kursa. Stručna sposobnost članova intendanture nije dovoljna, tc i rad nije bio zadovoljavajući. Ishrana jedinica bila je često neredovna i nepotpuna. Nije uspjevala stvoriti rezervu hrane ni za tri dana. Snabdjevanje jedinica mesom bilo je u posljednje vrijeme neredovno.

Sanitet: ima šefa i jednu higijeničarku za štapske jedinice. Zdravstveno stanje u jedinicama se popravlja. Evakuacija ranjenika bila je vršena pravilno i isti su na vrijeme stizali do kirurške ekipe. Prevoz ranjenika od kirurške ekipe do bolnica bio je pravilan. Rad otsjeka je dobar. Pri sanitetskom otsjeku nalazi se kirurška ekipa koja ima šefa i 5 članova. Ekipa radi vrlo dobro, zalaže se i pokazala je vrlo dobar uspjeh.

Vojni sud: ima jednog člana koji je došao na kraju mjeseca marta. O njemu ne možemo dati još nikakve ocjene, jer tek sada prima posao koji ga je već čekao.

Pri štabu korpusa nalazi se i nastavni centar u kome ima šef, komesar i jedan nastavnik. Sada održava kurs za komandante bataljona i komandire četa i izrađuje pravila i upute.

Četa za vezu štaba korpusa: ima komandira, komesara i 58 boraca. Ima dvije radio stanice, 2 gerc-aparata, 7 pari signalnih barjaka, 2 signalna pištolja, dvije telefonske centrale, 14 telefona, 4 km kabla. Veliki nedostatak se osjeća u kablu.

Pontonirska četa: ima komandira i 17 boraca. Četa je tek sada u formiranju. Izrađeni su planovi za mostovni materijal i pristupilo se njegovoj izradi. Čim bude materijal gotov, bataljon će se popuniti do potrebnog formacijskog stanja.

Dopunski bataljon: prebačen je tek pred kraj mjeseca marta iz Gorskog Kotara zbog nemogućnosti ishrane i gdje je djelovao kao dopunski bataljon XIII. divizije. Ima komandanta, komesara, 11 nastavnika, 15 vodnika i desetara i 527 novomobilisanih, većinom Istrana. Sa novomobilisanim izvodi se obuka i naoružava se i smatramo da će do 20. aprila moći da se izvježbano ljudstvo rasporedi u boračke jedinice. Smještaj ljudstva i obuka je vrlo teška zbog malog broja nastavnika i kratkoće vremena kojim se obuka mora izvršiti.

Artiljerijski divizion XI. korpusa: Ovaj divizion je tek u formiranju i to od materijala i ostataka ljudstva i starješina

diviziona XIX. divizije. Od strane ovog štaba upućen je poručnik Mihovilović Milanko da izvrši preformiranje diviziona i njegovu popunu tako da se za sada kompletira bar jedna baterija. Namjeravamo ovaj divizion formirati od tri baterije i to: dvije haubičke 100 mm i jedna teških haubica 105 ili 152 mm, što će zavisiti od količine municije kojom se raspolaže. Najveća teškoća pri formiranju tog diviziona čini pitanje zaprege odnosno prevoznih sredstava. Preduzete su mjere da se bar jedna baterija popuni konjskom zapregom, a ostale baterije bile bi motorizovane. Divizion ima sada komandanta, komesara, 34 borca, 34 puške, 2 puškomitraljeza, 4 poljska topa 75 mm i tri haubice 100 mm.

Tehnička radionica: ima upravnika, komesara i 57 radnika. Spada pod otsjek za naoružanje ovoga štaba.

Kod štaba korpusa nalazi se i straža, kuriri i pomoćno osoblje.

XIII. divizija:

Štab: ima komandanta, komesara, načelnika, ob. oficira, inf. oficira, načelnika intendanture, ref. saniteta, ref. za vezu i ref. veterine. Komesar divizije, Vinko Švob, određen je na novu dužnost,[9] a mjesto njega je postavljen Đuro Matić. Operativni oficir, kapetan Kovačić Armin, zarobljen od neprijatelja 12-III-1944. Za inf. oficira postavljen je Hodanić Vjekoslav, dosada na dužnosti nastavnika dopunskog bataljona.

Divizija se sastoji iz: štaba, I., II. i III. brigade, I. i II. odreda, art. diviziona, pionirskog bataljona, čete za vezu, izviđačke čete, divizijske prihvatne bolnice, divizijske glazbe i čete pri štabu.

I. brigada: ima štab, 4 bataljona, prateću četu, tehničku četu, ambulantu, izviđački vod i leteću udarnu grupu.

Ima na licu 854 borca, u rashodu 239, 37 šmajsera, 682 puške, 58 puškomitraljeza, 9 teških mitraljeza, 4 laka bacača, 3 teška bacača, 2 p. k. topa.

U štabu ima komandant, komesar, zamj. komandanta, zamj. komesara, oper. oficir, ob. oficir, intendant, ref. saniteta, ref. veterine i oficir pri štabu. Zamj. komandanta brigade, drug Rade Mrvoš, premješten je za komandanta Goranskog područja, dok je na njegovo mjesto došao kapetan Bogdan Lončar, do sada komandant I. odreda.

II. brigada: ima štab, 4 bataljona, prateću četu, tehničku četu, ambulantu, izviđački vod i leteću udarnu grupu.

[9] Određen je za člana naše vojne misije u Sovjetskom Savezu (vidi dok. br. 1—2, k. 119/1, depeša br. 1290 u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

Ima na licu 813 boraca, u rashodu 356, 39 šmajsera, 688 pušaka, 1 p. k. pušku, 38 puškomitraljeza, 9 teških mitraljeza, 3 laka bacača, 3 teška bacača.

U štabu ima: komandant, komesar, zamj. komesara, oper. oficir, ob. oficir, inf. oficir, ref. saniteta, intendant. Komandant brigade, major Viktor Bubanj, upućen je u avijaciju, a na njegovo mjesto postavljen je kapetan Milan Rustanbeg.

III. brigada: ima štab, 4 bataljona, prateću četu, tehničku četu, ambulantu, izviđački vod i leteću udarnu grupu.

Ima na licu 754 borca, u rashodu 148, 52 šmajsera, 601 pušku, 31 puškomitraljez, 10 teških mitraljeza, 7 lakih bacača, 3 teška bacača, 2 p. k. topa.

U štabu ima: komandant, komesar, zamj. komesara, ob. oficir, intendant, ref. faniteta. Za komesara brigade postavljen je drug Ivo Stipaničić do sada komesar II. brigade, a sadanji komesar postavljen je za zamj. komesara.

I. odred: ima štab, 2 bataljona, izviđački vod.

Ima na licu 404 borca, u rashodu 67, 25 šmajsera, 368 pušaka, 16 puškomitraljeza, 2 laka bacača.

U štabu ima: komandant, komesar, zamj. komesara, ob. oficir, ref. saniteta i intendant.

II. odred: ima štab, 2 bataljona i izviđački vod.

Ima na licu 406 boraca, u rashodu 21, 16 šmajsera, 361 pušku, 20 puškomitraljeza, 2 laka i 1 teški bacač.

U štabu ima: komandant, zamj. komesara, ob. oficir, ref. saniteta i intendant.

Artiljerijski divizion: ima štab, 3 baterije i vod za vezu.

Ima na licu 269 boraca, u rashodu 33, 4 šmajsera, 246 pušaka, 7 puškomitraljeza, 4 brdska topa 75 mm M. 28, 3 poljska topa 75/27 i 3 haubice 100/22.

U štabu ima: komandant, komesar, zamj. komandanta, zamj. komesara, ob. oficir, ref. saniteta, ref. veterine i intendant. Komandant major Slobođaninov, premješten je za načelnika Štaba XXXV. divizije, a na njegovo mjesto postavljen je poručnik Bursać Đuro iz IV. korpusa.

XXXV. divizija:

Sastoji se iz štaba, I. i II. brigade, I. ličkog odreda, bataljona »Plavi Jadran«, artiljerijskog diviziona, čete za vezu, izviđačke čete i sanitetskog voda.

Štab: ima komandanta, politkomesara, načelnika štaba, operativnog oficira, načelnika intendanture, ob. i inf. oficira, ref. saniteta, ref. za vezu, tri intendanta, ref. veterine. Štab je kompletan.

I. brigada: ima štab, 4 bataljona, prateću četu, četu za vezu, izviđački vod i sanitetski vod.

Ima na licu 808 boraca, u rashodu 191, 28 šmajsera, 610 pušaka, 39 puškomitraljeza, 6 teških mitraljeza, 3 p. a. mitraljeza, 6 lakih bacača, 2 teška bacača, 2 p. k. topa.

U štabu ima: komandant, zamj. komandanta, zamj. komesara, operativni oficir, intendant, ref. saniteta.

II. brigada: ima štab, 4 bataljona, prateću četu, četu za vezu, izviđački vod i sanitetski vod.

Ima na licu 845 boraca, u rashodu 302, 41 šmajser, 701 puška, 34 puškomitraljeza, 8 teških mitraljeza, 3 p. a. mitraljeza, 7 lakih bacača, 2 teška bacača, 2 p. k. topa.

U štabu ima: komandant, komesar, zamj. komandanta, zamj. komesara, oper. oficir, ob. oficir, intendant i ref. saniteta.

I. lički odred: ima štab i dva bataljona.

Ima na licu 247 boraca, u rashodu 56, 11 šmajsera, 214 pušaka, 9 puškomitraljeza.

U štabu ima: komandant, komesar, zamj. komesara, operativni oficir.

Bataljon »Plavi Jadran«: ima štab i tri čete.

Ima na licu 90 boraca, u rashodu 30, 2 šmajsera, 71 pušku, 2 puškomitraljeza, 2 teška mitraljeza, 1 laki bacač.

U štabu ima: komandant, komesar i zamj. komesara.

Artiljerijski divizion: ima štab i dvije baterije, te vod za vezu.

Ima na licu 163 borca, u rashodu 14, 9 šmajsera, 146 pušaka, 4 puškomitraljeza, 2 brdska topa 65 mm M.06, 3 poljska topa 75/27, 2 haubice 100 mm. Jedan brdski top predat je XIX diviziji.

U štabu ima: komandant, komesar, zamj. komandanta i zamj. komesara, ref. saniteta, intendant.

Operativni štab za Istru:

Ovaj štab nije nam dostavio opći vojno-organizacioni izvještaj.[10] Javio nam je radiogramom da je iz dosadašnjih udarnih i partizanskih bataljona i samostalnih četa formirano:

I. brigada, I. partizanski odred »Učka« i II. partizanski odred »Pulski«. Odred »Učka« ima 4 bataljona, a »Pulski« odred ima tri bataljona.[11]

Detaljni izvještaj ćemo vam naknadno dostaviti.

Popuna jedinica

XIII. divizija: Mobilizacijom Gorskog Kotara, Primorja, a najvećim dijelom Istre, popunjene su jedinice sa 500 boraca.

[10] Operativni štab za Istru poslao je ovaj izvještaj 11 aprila 1944 (vidi dok. br. 42).

[11] Opširnije o formiranju ovih jedinica vidi dok. br. 35 u ovoj knjizi i tom V, knj. 25, dok. br. 27.

XXXV. divizija: Jednim bataljonom I. ličkog odreda popunjena je I. i II. brigada. Mobilizacijom novih boraca u Lovincu i Metku popunjen je I. lički odred sa 80 boraca i tako stvoren opet II. bataljon.

Operativni štab za Istru: Popuna jedinica vrši se neprekidno, jer ima zato mogućnosti zbog velike rezerve ljudstva koje još nije mobilisano.

Mobilizacija ide dobro, te je sada mobilisano preko 1000 boraca koji se upućuju u dopunski bataljon štaba korpusa.

Brojno stanje ljudstva i naoružanje dostavlja se u prilogu.[12]

Socijalni i nacionalni sastav dostavlja se u prilogu.

Komandovanje:

XIII. divizija: Odnos viših i nižih štabova prema borcima je dobar. Osjeća se da viši štabovi nemaju dovoljno autoriteta kod nižih štabova, tako da je komandovanje vrlo otežano, naročito u odsudnim momentima za vrijeme borbe. U tim odnosima osjeća se i familijarnost koja ima uvijek loših posljedica u izvršavanju naređenja. Odnos unutar štaba je dobar. Štapski sastanci se rijetko održavaju. Odnos štaba prema referentima specijalnih službi pokazao je da su se služba veze, inf. služba i kontrašpijunaža prilično zapostavljale.

XXXV. divizija: Odnos štabova prema borcima nije dovoljno blizak i topao: Starješine nemaju dovoljno povjerenja u sve borce. Borci osjećaju da prema njima ima nepovjerenja, te su mnogi zatvoreni i bez poleta za borbu i učenje.

Odnos štabova brigada prema štabu divizije nije dobar. Osjeća se nedovoljan autoritet višeg štaba i nedovoljan respekt nižih štabova. Familijarnost je redovna pojava što ima za posljedicu da podčinjeni štabovi, a naročito bataljoni, svojevoljno rade, u borbi sami mijenjaju zadatak i bez naređenja se povlače.

Odnos unutar štaba nije dobar. Kontrola referenata je dosta slaba. Štapski sastanci održavaju se, ali se još ne vidi tendencija da se stanje popravi.

Obuka:

Pri štabovima divizija održavaju se kursevi za vodnike i desetare. Pri štabu ovog korpusa održava se kurs za komandire i komandante bataljona. Pri štabovima divizija održava se kurs za bacače. U trupnim jedinicama izvodi se obuka sa borcima po izrađenom planu i programu.

Kod nižih štabova izvodi se obuka sa starješinama. Gradivo se kolektivno obrađuje na diskusijama u štabovima.

[12] Dokumenat u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 12—1/7, k. 569 A.

Izvođenje obuke nailazi na velike smetnje. Loše vrijeme i slabe stanbene prilike u velikoj mjeri onemogućavaju rad trupnih jedinica. Ofanzivne akcije neprijatelja ometaju nas u održavanju kurseva koji se moraju nekada i prekinuti.

Ovaj štab je uputio Operativnom štabu za Istru jednog nastavnika koji će održavati vojne kurseve.[13] Do sada kursevi u Istri uopće nisu bili organizovani.

Moral:

Iako jedinice žive i rade pod vrlo teškim prilikama, moral jedinica je zadovoljavajući.

Jedinice u borbi:

Uzajamnom potpomaganju jedinica u borbi do sada se nije obraćala naročita pažnja. Jedinice su bile prepuštene same sebi od početka pa do završetka borbe. Uzrok je ovome što štabovi ne shvaćaju dovoljno potrebu za međusobno potpomaganje jedinica, a niti su same jedinice na ovo obučavane. Veza između jedinica u borbi, a naročito između susjednih, je vrlo slaba. Često se događa da napadnute jedinice ne budu pomognute od susjednih jedinica samoinicijativno, već za to čekaju naređenje koje vrlo često ne dolazi ili pak dolazi prekasno.

Manevrovanje naših jedinica u borbi je slabo. Borbenom rasporedu ne poklanja se dovoljna pažnja i isti je postavljen često protivno taktičkim načelima za vođenje borbe. Obično se sve snage bacaju u prvi borbeni red ne ostavljajući ništa u rezervi. Ako se pak ostavlja mala rezerva, ista se ne iskorišćuje.

Iznenađenju i čuvanju od iznenađenja obraća se u zadnje vrijeme mnogo veća pažnja, a tome je uzrok što su jedinice stekle dovoljno iskustva u borbi sa neprijateljem koji je koristio nebudnost naših jedinica.

Vatra:

Vatrena moć naših jedinica u borbi nije dovoljna premda imademo dovoljno oružja. Vatra pojedinih vrsta oružja ne dovodi se u sklad niti se pravilno taktički iskorišćuje. Poduzeli smo potrebne mjere da se naoružanje jedinica pojača i da se obuka ljudstva, naročito na bacačima i p. k. topovima, što bolje izvede. Kod mnogih rukovodilaca osjeća se da ne znaju pravilno rukovati vatrom pješadijskih oružja. Potrebno bi bilo da se na kursevima obrati veća pažnja na komandovanje u borbi, a naročito u upotrebi vatre.

Korištenje zemljišta:

Ovome načelu ne posvećuje se dovoljna pažnja. Još se događa da štabovi vode jedinice u borbi po takvom terenu,

[13] Vidi dok. br. 42.

gdje su izložene ubitačnoj vatri neprijateljskog teškog pješadijskog naoružanja, zemljišne neravnine i zakloni dovoljno se ne iskorišćavaju. Utvrđivanju se ne obraća skoro nikakva pažnja. Posljedica ovoga je da naše jedinice tešku neprijateljsku vatru teško izdrže i da pri tome trpe znatne gubitke.

Izviđanje:

Naše jedinice vrše izviđanje, ali su rezultati tog izviđanja vrlo nepotpuni, a sam način izvođenja je vrlo nepravilan, tako da su uspjesi daleko manji nego što bi trebali to od izviđačkih organa očekivati.

Specijalne službe:

Veze: Operativna mreža ovog konpusa ne zadovoljava. To se naročito osjeća u borbi, gdje skoro redovno između jedinica nemamo veze, tako da je koordinacija vrlo teška. Pomanjkanje telefonskog materijala, radio stanica i stručnog ljudstva osjeća se u velikoj mjeri.

Pozadinska mreža zadovoljava. Kurirska veza teško se održavala u toku mjeseca marta zbog teških vremenskih prilika i dejstva neprijatelja.

Služba snabdjevanja: Zbog teškog ekonomskog stanja na teritoriju Like, a naročito na teritoriju Gorskog Kotara, često je zatajila. Poduzete su mjere da se hrana prebacuje sa drugih sektora. Ovo prebacivanje je vrlo otežano zbog teških terenskih i vremenskih uslova i dejstva neprijatelja na onim pravcima, gdje bi se prebacivanje intenzivnije moglo vršiti.

Informativna služba: Stanje te službe još uvijek je nezadovoljavajuće. Osjeća se nedostatak sposobnog kadra za vršenje te službe.

...

Sanitetska služba: je zadovoljavajuća. Osjeća će nedostatak nekih vrsta ljekova.

Ishrana jedinica: Stanje u XXXV. diviziji nešto se malo popravilo u mjesecu martu, dočim je u XIII. diviziji još uvijek kritično. U toj diviziji bilo je nekoliko slučajeva umiranja od gladi. Prebacuje se stoka iz Istre i hrana i stoka iz Karlovačkog područja, ali sve to još nije poboljšalo stanje ishrane u toj diviziji. Pitanje odjeće i obuće je također postalo vrlo važno. U XIII. diviziji ovo se pitanje još teže postavlja zbog teških klimatskih i nestanbenih prilika. U XXXV. diviziji je obuća vrlo slaba, a odijelo nešto bolje.

Stanje u dopunskom bataljonu u pogledu obuće i odijela je vrlo slabo. Mnogo boraca ima bosih i poderanih.

Zdravstveno stanje jedinica: U XXXV. diviziji je zdravstveno stanje jedva zadovoljavajuće. Bilo je više slučajeva pjegavca. Ima mnogo prehlade i gripe. Fizička kondicija boraca nije zadovoljavajuća a tome je uzrok slaba ishrana.

U XIII. diviziji je zdravstveno stanje i fizička kondicija boraca slaba. Usljed slabe prehrane, nedostatka odijela i obuće, teških stanbenih prilika i oštre klime sposobnost za borbene napore znatno se smanjila. Bilo je nekoliko slučajeva trbušnog i pjegavog tifusa, vrlo veliki broj lakšeg i težeg smrzavanja, prehlada i gripa.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Dva priloga.

Politkomesar:
A. Turkulin[14]

Komandant, pukovnik:
P.[15] **Jakšić**

BR. 39

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE OD 11 APRILA 1944 ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOVJ O NAPADU NA NEPRIJATELJSKE SNAGE U ĐURĐENOVCU I FERIČANCIMA[1]

ŠTAB XII. DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. Broj: 258
Dana: 11/IV. 1944 G.

Operativni izvještaj o izvedenoj
akciji na Đurđenovac i Feričance.

ŠTABU VI. KORPUSA NOV I POJ

Dostavlja Vam se operativni izvještaj o akciji na Đurđenovac i Feričance[2] koja je izvedena noću između 9 i 10. IV. 1944. god.

---

[14] Artur Turkulin. Umro 1945 u Beogradu.
[15] Pavle

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 14—2, k. 882.
[2] i [5] Opširnije o tome vidi dok. br. 31, 73, 82, 161 i 162.

1) Opis položaja:

Ova akcija izvođena je u zapadnom dijelu sela Đurđenovac i na želj. stanici Feričanci (sekcija D. Miholjac 1 : 100.000). Položaj je bio potpuno ravan i mjestimično ispresjecan kanalima, što je onemogućavalo pokret naših jedinica.

2) Naziv naših i susjednih jedinica:

U ovoj akciji sudjelovale su sve jedinice Osječke brigade i Podravski bataljon.

3) Naziv, jačina i sastav neprijatelja:

Dijelovi 16 ustaške bojne i to u Đurđenovcu oko 200 ustaša i 1 satnija domobrana, a u Feričancima oko 60 ustaša iz te bojne.

4) Obostrana situacija:

Neprijatelj u jačini od 3—4000 ustaša i zdrugovaca nadirao je od Podrav. Slatine prema našoj oslobođenoj teritoriji.[3] Neprijateljska uporišta Đurđenovac i Našice bila su vrlo oslabljena, te je zbog toga trebalo koristiti priliku i napasti ih, a ujedno time omesti dalje neprijateljsko nadiranje na naš oslobođeni teritorij. Zbog toga je Štab ove Divizije odlučio da sa svojim jedinicama napadne neprijateljsko uporište Đurđenovac i Feričanci, sa ciljem likvidacije istih.

5) Izdate zapovijesti:

Prilaže se zapovijest izdata za napad.[4]

6) Vrijeme kada je borba počela:

Borba je počela noću 10. IV. 1944. u 0.30 čas.

7) Tok borbe:

Osječka brigada nastupala je sa svoja dva bataljona, s jednim sa sjeverozapadne strane, a s jednim sa jugoistočne strane neprijat. uporišta Đurđenovac. Svi borci i rukovodioci tih bataljona shvatili su od kolike je važnosti izvršiti dobiveni zadatak i pored jake neprijateljske vatre oni su jednovremeno izvršili juriš na neprijatelja u tom uporištu, slomivši otpor neprijatelja, pristupili su uništenju industrijskih postrojenja u Đurđenovcu. Neprijatelj se nije osjećao siguran u bunkerima nego se s jednim dijelom snaga zbio u zgradu tvornice tanina odakle je davao žestok otpor. Jedan dio se odmah po našem napadu razbježao u obližnje šume i uopšte se nije usudio ostati u uporištu.

Podravski bataljon napao je istovremeno neprijatelja na želj. stanici Feričanci.[5] Pošto je neprijatelj imao čvrste bunkere

[3] Vidi objašnjenje br. 2, uz dok. br. 31.
[4] Vidi dok. br. 31.

a s druge strane ti borci nemaju dovoljno iskustva u borbama na jače utvrđene objekte, nisu uspjeli likvidirati, jedino što su zadržali neprijatelja da nije mogao ići u pomoć napadnutom neprijatelju u Đurđenovcu.

III. bataljon Osječke brigade držao je zasjedu na želj. pruzi Đurđenovac—Našice jugoistočno od Ličkog Novog Sela, presjekavši na dva mjesta prugu između Ličkog Novog Sela i Našica.

Naše jedinice su se povukle iz uporišta, kao i sa zasjeda u 3.15 čas. 10. IV. 1944. u svoje sadanje baze.

8) Ishod borbe:

Jedinice koje su angažovane u ovoj akciji takoreći su izvršile zadatak a naročito I. i II. bataljon Osječke brigade koji su nevjerovatnom brzinom i naletom savladali prepreke od žica i prodrli u neprijat. uporište.

Zarobljeno je: 4 puške »Mauzer«, 3000 puščane municije, 5 šinjela, 5 konja i 10 kom. goveda.

Zapaljena i eksplozivom razorena električna centrala želj. ložiona i želj. stanica. Zapaljeno nadalje ekonomija, parketara i velike naslage građevinskog materijala u dužini od pola kilometra. Pruga presječena na dva mjesta. Neprijateljski gubitci u ljudstvu iznose 10 mrtvih i 1 zarobljen, broj ranjenih nije se mogao ustanoviti.

9. Naši gubitci u ljudstvu i materijalu:

U ovoj borbi ranjeno je naših 5 drugova od kojih je jedan umro na putu i to st. vodnik II. bataljona drug Kukić Đuro. Među ranjenim drugovima nalazi se zamj. politkomesara 3. čete II. bat. drug Čakalić Dragan.

Gubitaka u oružju nismo imali.

10) Utrošak municije:

U ovoj borbi utrošeno je 4100 puščanih i mitraljeskih metaka, 14 mina za laki bacač i 5 mina za teški bacač.

11) Imena učesnika koje treba pohvaliti:

U ovoj borbi istakli su se svi borci i rukovodioci I. i II. bataljona Osječke brigade, koji su pohvaljeni Naredbom ovog Štaba broj 12 od 12. IV. 1944.

12) Imena učesnika i pojedinaca koji su se slabo držali:

U ovoj borbi nema pojedinaca koje bi se trebalo pozvati na odgovornost zbog slabog držanja.

13) Kritički osvrt na akciju:

Akcija je bila dobro pripremljena. Prije same akcije održan je sastanak sa svim rukovodiocima koji su bili angažovani

u ovoj akciji. Sve odluke i zopovijesti izdate za ovu akciju bile su dobre.

Upravljanje i rukovođenje borbom također je zadovoljilo.

Zbog poduzete neprijateljske ofanzive na naše ustanove i naš oslobođeni teritorij, a pošto su se naše jedinice u ovom momentu nalazile više u neprijateljskoj pozadini, odlučili smo da izvršimo napad na ova dva neprijateljska uporišta, znajući da se najbolje na ovakav način razbija neprijateljska ofanziva. Zbog nemanja solidne veze u toku cijelog dana sa Štabom XVIII. brigade i ne znajući šta se na njenom sektoru događa, i zbog kratkoće vremena, istu nismo mogli angažovati u ovoj akciji već samo jedinice Osječke brigade i Podravski bataljon.

Da su u ovim akcijama učestvovale sve jedinice ove divizije, likvidacija Feričanaca i potpuna likvidacija Đurđenovca bile bi izvršene do kraja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
M. Bulović

Komandant, pukovnik:
Mil. Stanivuković

BR. 40

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESETE DIVIZIJE OD 11 APRILA 1944 ŠTABU OSMOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA NA KAMEŠNICI[1]

ŠTAB
XX. DIVIZIJE NOVJ
Br. 472
Dne 11. IV. 1944

Operativni izvještaj za akciju
u Kamešnici 26, 27, 28. III. 1944.

ŠTABU VIII. KORPUSA NOVJ

(Sekcija Split 1:100.000)

Za ove akcije Štab Divizije nije izdavao naročite zapovijesti, jer je brigada bila upućena na ovaj sektor radi vršenja mobilizacije i ispitivanja mogućnosti likvidacije garnizona Ar-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 10—1/3, k. 517A.

žano — Trilj — Čista. III. Brigada nalazila se je na sektoru Kamešnice od 1. IV. 1944 i kroz to vrijeme imala nekoliko manjih sukoba sa neprijateljem, koji su bili rješavani u korist jedinica III. Brigade. O ovome Štab Divizije je izvjestio Štab Korpusa u svom zadnjem operativnom izvještaju od 26. III. 1944.[2] Štab III. Brigade bio je upoznat sa snagama neprijatelja u Aržanu —Studencima i Trilju i mogao je blagovremeno i uspješno parirati neprijateljeve pokušaje iz gornjih pravaca radi pogodnosti terena na kome se brigada nalazila (Kamešnica), a iza III. Brigade nalazila se je jedna brigada[3] IX. Divizije, oko Buškog Blata.

Na desnom krilu ove brigade nalazio se je Mosorski i Dinarski odred.[4]

1. — III. Brigada bila je raspoređena na prostoriji Rože —Strizirep—Vrpolje—Tijarica—Podi.

Dinarski odred na zatvaranju pravca od Hana u pravcu Kamešnice, a raspoređen na liniji Gala—Glušac—Krivi Umac.

Mosorski odred nalazio se je u Rudi. Ovaj odred prebacio se je bio sa Mosora i nije imao konkretnog zadatka, jer je morao da odstupi sa Mosora pod pritiskom neprijatelja[5] i dan prije akcije na Kamešnici bio je smješten između naše III. Brigade i Dinarskog odreda.

2. — U ovoj akciji učestvovala je naša III. Brigada, Dinarski odred i Mosorski odred.

3. — U Aržanu nalazilo se je oko 800 domobrana, u Studencima 400 Njemaca, a u Trilju također 400. U Sinju se nalazilo 1200 domobrana, 2 bataljona Njemaca (1 SS i 1 »Vražje« divizije), u Hanu 150 domobrana, nešto Njemaca i oko 100 ustaša. Neprijatelj je raspolagao sa artiljerijom i tenkovima. 26. III. neprijatelj iz Čiste napao je položaje bataljona III. Brigade na Strizirepu uz podršku dva tenka i artiljerije, a iz Aržana na položaje u Tijarici. U ovim borbama neprijatelj je imao 4 mrtva, broj ranjenih nije nam poznat, zarobljen 1 domobran, zaplijenjeno 2 puške i 2 sandučića mina za teški bacač. Naše jedinice nisu imale gubitaka ni u ljudstvu, ni u materijalu.

27. III. neprijatelj je ponovio napad na Strizirep pojačan sa 200 Njemaca, 4 tenka i 6 kamiona.[6] Neprijatelj je uspio da

---

[2] Vidi tom V, knj. 25, dok. br. 104.

[3] Odnosi se na Prvu brigadu (vidi dok. br. 75).

[4] Vidi dok. br. 27.

[5] Odred je napustio Mosor 25 marta (vidi dok. br. 27).

[6] Njemačke snage iz Aržana, Čiste, Trilja i Sinja započele su toga dana prodor ka Kamešnici. O njihovom sastavu i jačini, kao i o zvjerstvima koja su tada počinili nad nenaoružanim narodom u selima na području Kamešnice vidi dok. br. 15 u ovoj knjizi i tom V, knj. 25, dok. br. 126, 164 i 165.

ovlada prednjim položajima na ovom sektoru. Neprijatelj je imao gubitaka u ljudstvu, dočim smo mi imali 4 lakše ranjena. Istoga dana jedna neprijateljska kolona u jačini od 120 vojnika, koja se kretala iz Aržana ka Donjoj Tijarici, bila je odbijena uz gubitke.

Štab brigade donio je odluku da sa dva bataljona u noći 27/28 izvrši demonstrativan napad na Aržano, kako bi olakšao položaj jedinicama orijentisanim ka Strizirepu. U ovoj akciji neprijatelj je imao 2 mrtva i pobjegao je iz zaseoka Dujmići. Ovom prilikom zaplijenjena su dva laka bacača, 4 sanduka municije za laki bacač, 1 talijanski puškomitraljez i 2 puške. Iste noći napravljen je slijedeći raspored jedinica brigade:

Grubišići—Podi—Botica—Rože, Mosorski odred u Kamberu.

27. III. na večer neprijatelj je prodro iz Hana i ovladao padinama Kamešnice. 28. III. u jutro neprijatelj je u jačini 400 ljudi pošao prema Gali i Otoku. Štab III. Brigade nije bio obavješten o novonastaloj situaciji na sektoru Dinarskog odreda i s obzirom na borbu prva dva dana računao je da može da spriječi prodor na svom sektoru. Neprijatelj je napao položaje III. Brigade na Rožama i Strizirepu. Čim je Štab Brigade primjetio paljenje kuća i neposrednu blizinu vatre na desnom krilu, naredio je izvlačenje svojih snaga u pravcu Gornjih Voštana prema Bijelom Polju. U ovim borbama imali smo 1 mrtvog, 4 lakše ranjena i 40 boraca novomobilizovanih, koji su bili sa tog sektora, i ostali kod svojih kuća.

Neprijatelj je imao dosta žrtava; prema podacima koje smo primili, u Sinj je stiglo 4 kamiona ranjenih.

Utrošak municije na našoj strani iznosio je oko 6000 metaka i 20 minobacačkih granata.

Zaplijenjeno je 1 puškomitraljez, 5 pušaka, 2 laka bacača i 120 mina.

U ovim borbama komandni kadar III. Brigade, kao i ljudstvo bilo je na relativnoj visini i ono se je u potpunosti snalazilo u datoj situaciji, izvršavalo naređenja i kad je bilo naređeno povlačenje, povuklo se u potpunom redu, izvukavši sav materijal.

Osnovna greška i nedostatak ove akcije je taj što veza Dinarskog odreda nije funkcionisala i održavana sa Štabom III. Brigade, pogotovo što obavještenje Dinarskog odreda o situaciji na njegovom sektoru nije došlo do Štaba III. Brigade.

U odnosu na naprijed navedeno taktički i borbeni postupci III. Brigade bili su pravilni, tim pravilniji ako se ima u vidu da su oni, tj. III. Brigada primili u svoje redove oko 300 novomobilizovanih boraca, koji su bez iskustva, i slabo naoružani bili.

Pouka iz ovoga je ta što treba u buduće održavati što češću i redovniju vezu sa susjednim jedinicama bez obzira na ravnodušnost susjeda i pojačati položaje sa dubinskim patrolama, tim više što se je pokazalo da neprijatelj u svoje 3 zadnje akcije prelazio je u napad direktno iz pokreta.

Za sve vrijeme dok je neprijatelj operisao na Kamešnici vladalo je nevrijeme sa velikom burom i snijegom.

Štab Divizije poduzeo je mjere da olakša položaj našim jedinicama na sektoru, bila su isturena dva bataljona I. Brigade na Bilom Brigu, da bi neprijatelju udarila iza leđa. Međutim, neprijatelj je odmakao, a pušavica nije dozvolila da bataljoni dođu do izražaja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Edo Santini

Komandant, major:
Mile J. Uzelac

BR. 41

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESET OSME UDARNE DIVIZIJE OD 11 APRILA 1944 ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOVJ O TOKU I REZULTATIMA NAPADA NA NEPRIJATELJSKI GARNIZON U PODRAVSKOJ SLATINI[1]

ŠTAB XXVIII. UDARNE DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj: 132
Dana: 11. IV. 1944 God.

Operativni izvještaj za akciju
Podrav. Slatina[2]

ŠTABU VI KORPUSA NOV I POJ

Položaj

1. — Neprijateljsko uporište, grad i sresko mjesto Podravska Slatina (sekcija Slatina) nalazi se na sjevernim padinama planine Papuka, nedaleko od rijeke Drave i Mađarske

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 9—4, k. 1123.

[2] Opširnije o organizaciji, toku i rezultatima napada vidi dok. br. 3, 4, 19 i 73.

granice. Samo mjesto zgodno je napadati sa njegove južne strane, jer je jedinicama omogućeno nastupanje kroz valovito i ispresjecano zemljište sa dosta mrtvih uglova, a sami položaji za artiljeriju su povoljni. Sa istočne strane uporišta mnogo je lakše nastupati nego sa zapada zbog toga što se sa zapada mora prelaziti potok Javorica koji u samom mjestu dosta je dubok, a pored toga je dobro branjen bunkerima međusobno povezanim sa saobraćajnicama. Sa sjeverne strane ga je vrlo teško napadati jer je samo mjesto oivičeno velikom ravnicom, a s te je strane i dobro štićeno bodljikavom žicom i jakim bunkerima pravilno postavljenim za odbranu.

Posada uporišta bila je sastavljena od ustaša XV. Ustaške bojne,[3] dobro poznata u okolini Podrav. Slatine zbog svog divljaštva i terora naročito nad srpskim življem. Samo mjesto je bilo učvršćeno vrlo jakim bunkerima od kojih se je jedan zvao »Staljingrad«, a drugi »Moskva«, dakle neprijatelj ih je smatrao neosvojivim. Sam »Staljingrad« je bio neobično tvrd, tako da su od desetak direktnih pogodaka protukolskog topa 47 mm i brdskih haubica 75 mm samo dvije granate uspjele da razbiju puškarnice. Pored toga taj bunker bio je ključ ne samo vanjske odbrane, nego i cijelog mjesta. Bunkeri su oko čitavog grada bili povezani saobraćajnicama i telefonskom linijom, a ispred bunkera nalazila se i bodljikava žica, a mjestimično i minska polja.

2. — Samo uporište napadala je Brodska brigada sa svoja 4 bataljona, a poslije je u borbu ubačen jedan bataljon XXI. Udarne brigade, dok se III. Bataljon XXI. Udarne brigade nalazio na blokadi mjesta sa sjeverne strane kuda se pretpostavljao bijeg neprijatelja. Pored ovih jedinica u napadu je učestvovao i Artiljerijski divizion Štaba VI. Korpusa sa 12 topova. Na zasjedi prema Virovitici nalazila se naša XVII. Udarna brigada, a prema Našicama, Đurđenovcu i D. Miholjcu jedinice XII. Divizije.

3. — Mjesto je branila XV. Ustaška bojna sa jačinom od oko 450 ljudi, te 80 domobrana i 60 žandara. Komandant posade bio je ustaški satnik Tomo Masarini.

4. — Neprijatelj je imao namjeru da aktivnom i pasivnom odbranom mjesta razbije naše napade i mjesto održi u svojim rukama. Na temelju procjenjene situacije i donesene odluke od strane VI. Korpusa naša Divizija dobija zadatak[4] da sa svojim jedinicama oslobodi grad, uništi neprijatelja i pokupi oružje.

---

[3] Vidi dok. br. 159.

[4] Vidi zapovijest Štaba Šestog korpusa — tom V, knj. 25, dok. br. 128.

5. — U prilogu Vam dostavljamo po jedan primjerak zapovijesti[5] izdanih u vezi sa ovom operacijom.

6. — Borba za uporište počela je 4 aprila 1944 u 4,30 sati u jutro.

7. — Izviđanjem koje je izvršeno nekoliko dana prije napada pregledali smo raspored neprijateljskih bunkera, a podaci informativni sa kojima smo raspolagali, kao i sama skica uporišta bili su tačni, mogli smo tačno da odaberemo težište prodora u mjesto i da ustanovimo gdje se nalazi ključ odbrane čitavog grada. Težište borbe, kao što se vidi iz priložene zapovijesti, određeno je na mjestu gdje se je nalazio bunker »Staljingrad«. To rješenje bilo je realno.

Artiljerija je postavljena na položaje koje je u zajednici sa načelnikom ovoga štaba[6] odabrao šef otsjeka za naoružanje VI. Korpusa drug Gajo Ivanković. U samo svitanje otvorena je artiljerijska vatra i izvršen prvi napad na mjesto koji nije uspio. Poslije prvog neuspjelog napada prišlo se organizaciji drugog napada koji je izveden istoga dana oko 16 sati. Taj drugi napad također nije uspio.

Napadi nisu uspjeli uglavnom radi slabe organizacije, a i radi nepreciznosti naše artiljerije. U 1 sat 5. IV. 1944. organizovan je treći noćni napad, gdje se uspjelo da se zauzmu pojedini objekti i da se prodre kroz odbranu sa istočne strane mjesta. Zahvaljujući nesnalaženju i labavom držanju komandanta te kolone koja je nadirala sa istočne strane, prodor nije u potpunosti iskorišten.

5. IV. 1944 u 10 sati poslije jake artiljerijske pripreme izvršen je dobro organizovan napad sa svih pravaca nadiranja naših jedinica koji je i uspio, za nepuna 2 sata jedinice sa istočne strane našle su se u centru grada. Sjajnim jurišem jednog voda[7] Brodske brigade likvidiran je ključ odbrane bunker »Staljingrad«, tako da je i tu omogućen prodor naših jedinica upravo do centra grada. Jedinice koje su nastupale sa zapadnog dijela također su prodrle do centra. U isto vrijeme jedinice XXI. Udarne Brigade likvidirale su posadu koja se nalazila u tvornici ulja izvan grada.[8]

Po likvidaciji bunkera »Staljingrada« i prodora naših jedinica do centra kod neprijatelja je zavladao nered, dezorganizacija i panika i oni su se počeli u neredu probijati prema željezničkoj stanici. Pri tom probijanju slijedile su ih jedi-

---

[5] Vidi dok. br. 3 i 4.

[6] Načelnik štaba ove divizije bio je tada Gedeon Bogdanović-Geco.

[7] Iz sastava Prvog bataljona (vidi tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Šestog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 16 maja 1944.

[8] Vidi izvještaj Štaba Dvadeset prve brigade u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 32—1, k. 1124.

nice Brodske brigade, a izvan grada ih je dočekao jedan bataljon XXI. Udarne brigade. Neprijatelj se očajnički branio i bjesomučno jurišao, te mu je tako i poslo za rukom da se probije kroz jedinice bataljona koji se nalazio u blokadi i da sa jednim dijelom svojih snaga pobjegne prema Barču (Mađarska). Jedinice koje su progonile neprijatelja izvršile su svoj zadatak samo djelomično i gonile su ga do sela Grabića (sekcija Podrav. Slatina), odakle su se vratile nazad u oslobođenu Podrav. Slatinu.

8. — U uporištu pri progonu neprijatelja zarobljen je slijedeći ratni materijal:

1 protivtenkovski top 37 mm sa 44 granate
6 teških mitraljeza
5 puškomitraljeza
172 puške
62.000 mauzer metaka
119 ručnih bombi
50 mina za lake bacače, bez detonatora i osnovnog punjenja
3 pištolja
2 kamiona
3 motocikla
50 pari odijela
2 vagona ulja, koje je djelomično evakuisano
20 metara soli
30.000 cigareta i druge spreme.

Ubijeno je:

220 ustaša, među njima 3 ustaška oficira.

Zarobljeno je:

70 ustaša, domobrana i žandara, među njima 1 ustaški, 1 domobranski oficir, a i samog logornika grada Podrav. Slatine.

Za vrijeme ovih operacija u uporištu na blokadi i u zasjedama jedinice naše Divizije imale su slijedeće gubitke:

40 mrtvih i
100 ranjenih drugova.

9. — Izgubljena su 2 p. m. i 2 karabina, a oštećen je 1 p. m. i 3 karabina. U isto vrijeme jedinice naše Divizije utrošile su 43.000 metaka.

Imena mrtvih i ranjenih drugova dostaviće se u spisku poginulih i ranjenih.

10. — U borbi su se dobro držali svi borci, dok kod rukovodilaca bilo je grešaka koje ćemo iznijeti na posljetku. Imena drugova koji su se istakli dostavićemo naknadno.

* * *

11. — Akcija je bila i vojnički i politički dobro pripremljena. Kod boraca Brodske brigade vidilo se silno oduševljenje i ponos što je njima stavljeno u zadatak da likvidiraju uporište.

Kod ostalih jedinica raspoloženje boraca za borbu također je bilo odlično.

Odluke izdate u zapovjesti bile su realne.

Komandno osoblje i više i niže nije se dovoljno snašlo u samoj akciji, to se vidi iz toga što komandanti bataljona nijesu procjenjivali situaciju i u vezi sa procjenjenom situacijom donosili potrebne odluke i naređenja. Pored toga opažala se slaba pozornost rukovodioca, a nije bilo niti dovoljno čvrstine i ustrajnosti. Pored ovih grešaka pravljene su još i sljedeće greške, a na koje je u naredbi ukazano. Nije se koristilo kuće, prosjecalo zidove i dolazilo u dodir sa neprijateljem, a također se [nije] koristio eksploziv, odnosno tek u poslednje vrijeme prišlo se rušenju objekata pomoću eksploziva.

Kod nižih rukovodilaca primjetilo se da ne umiju rukovoditi svojim jedinicama (desetinama i vodovima) i da ih nijesu dovoljno obučili za zauzimanje pojedinih objekata. Niži rukovodioci još uvijek neznaju da drže čvrsto jedinice u svojim rukama, te zato dopuštaju da se borci gomilaju i jasno dolazi do toga da padaju nepotrebne žrtve.

Artiljerija nije u potpunosti iskorištena radi toga što su gotovo svi rukovodioci bili ubjeđeni da artiljerijskom paljbom treba da se unište svi objekti, a i neprijatelj i da jednostavno treba doći i pokupiti oružje sa mrtvih neprijateljskih vojnika koje je artiljerija uništila. Iz ovakovog pogrešnog stava slijedio je to, da su drugovi zaboravili na sadejstvo artiljerije i pješadije. Uglavnom sadejstva nije bilo. Jedino je artiljerija pravilno iskorištena pri četvrtom jurišu koji je i uspio.

Primjećeno je da drugovi artiljerci neumiju pravilno da barataju sa svojim oruđem, netačno gađaju, a među njima ima i dosta plašljivih ljudi koji po našem mišljenju trebali bi da se udalje iz toga roda vojske.

12. — Taktički postupci starešina u svakom momentu nisu bili u skladu sa razvojem situacije na bojištu, to se naročito primjetilo kada je neprijatelj pokušao da se sa bijegom spasi. Drugovi rukovodioci ispustili su iz vida elemente borbe (pokret, vatra, udar iz kojih proizilazi borbeni raspored i manevar), a pored toga niži rukovodioci dozvolili su borcima da se gomilaju i presvlače mrtve ustaše i tako je propuštena jedna lijepa prilika da se čitav garnizon uništi. Pri samom nadiranju kroz mjesto rukovodioci ne drže čvrsto jedinice u svojim rukama, radi toga se dešava da borci švrljaju po kućama, uzimaju alkohol za vrijeme borbe, a da vode slabu kontrolu nad

civilima, što je ovoga puta bilo od vrlo velikog značaja jer su se ustaše presvlačile u civilna odijela.

Primjećeno je da drugovi viši rukovodioci još uvijek podcjenjuju teške mitraljeze, a ne poklanjaju dovoljno pažnje ni teškim bacačima, tako da ova dva vrlo važna i efikasna oruđa nisu u potpunosti iskorištena.

Organizacija evakuacije plijena može se reći da je potpuno podbacila. Predlažemo da se za sljedeće slične akcije organizacija evakuacija povjeri štabu Divizije ili Brigade koja upada, a da ne rukovodi s njom neposredno Intendantura Korpusa. Pored toga predlažemo da se za vrijeme akcije zabrani ulazak u uporište specijalnim četama Komandi područja, a i civilima.

Za vrijeme ove akcije služba veze može se komotno reći da je u potpunosti zadovoljila kako u uporištu, tako i na zasjedama. Sanitetska služba također je bila dobra. Naročito treba da naglasimo dobro držanje gotovo svih boraca za vrijeme borbe.

Greške koje smo napravili u ovoj akciji gledaćemo da se više ne ponove. Izvršićemo analizu akcije[9] sa svim štabovima i rukovodiocima i nastojaćemo da nam iskustva koja smo stekli u ovoj akciji dobro posluže za druge akcije koje budu izvodile jedinice naše Divizije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
otsutan

Komandant, potpukovnik:
Radojica M. Nenezić

(M.P.)

[9] Vidi dok. br. 70.

BR. 42

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA ZA ISTRU OD 11 APRILA 1944 ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ O ORGANIZACIONOM STANJU JEDINICA[1]

OPERATIVNI ŠTAB ZA ISTRU
XI. KORPUSA NOV i PO
JUGOSLAVIJE
Pov. broj: 10./44.
11-IV-1944.

ŠTABU XI. KORPUSA NOVJ

Opći vojno-ogranizacioni izvještaj

I. Operativna situacija na terenu: Neprijatelj je aktivizirao svoje jedinice u polovini prošlog mjeseca upadajući svuda po selima i u manjoj mjeri neutralisao naše jedinice. Svoje snage nije pojačavao. Osujetili smo namjere neprijatelja i njegovu taktiku i sve naše jedinice prešle su u napad. Inicijativa je prešla u naše ruke, ne bazirajući se na to kuda i kakvim snagama kreće neprijatelj, naše jedinice napadale su prve.[2]

Neprijatelj je u prvoj polovici prošlog mjeseca sa snagama (pokretnim) vršio neku vrstu ofenzive u zapadnom dijelu Istre, dok je koncem mjeseca prešao na istočni dio.[3] Tako je sa snagama od 1500 vojnika upadao u više kolona i pravaca u namjeri da zaplaši naše jedinice a sebi da osigura nesmetanu pljačku. Primjećuje se da neprijatelj ne želi doći u ona mjesta gdje zna da su naše jače snage.

U polovici prošlog mjeseca vršena je smjena neprijateljskih jedinica. 278. njemačka divizija, koja je zaposjela teren od Trsta do Rijeke, sastavljena je većinom od Bavaraca i Austrijanaca, koji su dosta demoralisani, a još nisu navikli na taktiku našeg ratovanja i može se reći da su slabi.

Naše jedinice su prilično aktivne i težimo zadržati inicijativu u našim rukama.

II. Organizacija štabova:

a) U naš štab pored komandanta i komesara došao je novi načelnik štaba drug major Gojko Trbović. U štab smo

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA, pod reg. br. 8—1/3, k. 1321.

[2] Vidi dok. br. 106 u ovoj knjizi i knjige depeša Štaba Jedanaestog korpusa NOVJ u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 2—1/1. 1/2. k. 572.

[3] Vidi dok. br. 6 i 35.

uzeli za ob. oficira druga Vozila Vladimira, politkomesara našeg III. bataljona. Štab djeluje kao cjelina, a većinom članovi štaba nalaze se na terenu kod jedinica.

Štab I. brigade popunjen je: komandant, komesar, zamjenik politkomesara, operativni oficir i ob. oficir.[4] Također je postavljen referent Saniteta i intedant. Štab brigade, iako nanovo sastavljen — svi su uslovi da postane dobar. Rješava sve zadatke u duhu postavljenih direktiva i ima smjelosti, umješnosti i odlučnosti. Ima uvida u sve ljudstvo i potčinjeni komandni kadar, tim više što je komandant bio operativni oficir našeg štaba i upoznat je sa svim.

Štab I. partizanskog odreda »Učka« Operativnog štaba za Istru popunjen je sa tri člana: komandant, politkomesar i operativni oficir.[5] Sastav štaba dosta je dobar. Ima uslova da se razvije. Na zadatcima kao štab odreda još nije provjeren. Komandant odreda je dobar vojnik, ima smjelosti i odlučnosti, dok komesar je nanovo došao iz O. K.[6] za Pulu a ranije je bio u Sloveniji zamj. komesara bataljona. Štab u cjelini će zadovoljiti uz dobru našu pomoć.

Štab II. »pulskog« partizanskog odreda Operativnog štaba za Istru sastavljen je od tri člana: komandanta, komesara i operativ. oficira.[7] Ovaj štab je ranije bio Štab I. istarskog partiz. bataljona. Komandant odreda je tih, hrabar i ima odlučnosti i inicijative. Komesar je također dosta dobar, ima sposobnosti i odlučnosti. Operat. oficir je komandir jedne naše čete, Rus, koji se u borbi naročito istakao, bio je u C. A. poručnik i dobar je vojnik, odlučan i hrabar. Štab kao cjelina se dobro snalazi i moći će zadovoljiti uz našu dobru pomoć.

Promjene od prošlog izvještaja su što ranije nismo imali ni štaba brigade ni štabova odreda, i što je naš štab malo oslabljen zbog toga što smo dali operativnog oficira za komandanta brigade.

b) Jedinice se popunjavaju na terenu same. Prvenstveno se uzimaju najbolji i mlađi ljudi. Posljednjih 20 dana naše jedinice popunjene su sa jednom trećinom novih boraca.

III. Formacisko stanje:

a) I. brigada »Vladimir Gortan« Operativnog štaba za Istru formirana je 1 aprila na Učki. Sastavljena je od tri bataljona i to: I. i II. udarni bataljon i dvije čete III. bataljona. Pored ovoga brigada ima desetinu za vezu i prateću četu. Bataljoni imaju po tri pješadiske čete i mitraljeski vod.

---

[4] i [5] Imena tih rukovodilaca navode se u naredbi o formiranju ovih jedinica (vidi dok. br. 35).

[6] Okružni komitet Komunističke partije Hrvatske za okrug Pula

[7] Odred je formiran 11 aprila 1944.

I. partizanski odred »Učka« formiran je od II. istarskog partizanskog bataljona koji je imao 6 četa i IX. i XV. i novoformirane Kastavske čete. Sve je preformirano u 4 bataljona, od kojih je jedan udarni. Bataljoni imaju dvije do tri čete koji će se ubrzo popuniti, tako da će imati svaki bataljon 3—4 čete. Ovaj odred djeluje na sjevernom dijelu Istre kako se vidi iz priloženog plana.

II. »pulski« partiz. odred Operat. štaba za Istru formiran je od I. istarskog partizanskog bataljona koji je imao 8 četa. Formirana su tri bataljona. Jedan je talijanski. Svaki bataljon ima 2—3 čete koje će biti popunjene, tako da ima svaki bataljon po 3—4 čete.

IV. Prilog: brojno stanje i naoružanje, nacionalni i socijalni sastav.[8]

V. Vojničko stanje:

Komandovanje je centralizovano, preko štaba brigade i štabova odreda i preko tih štabova naš štab provodi sve direktive i naređenja u djelo, dok je ranije bilo otežano rukovodstvo sa mnogo jedinica i nije mogla biti dovoljna kontrola.

a) Odnos štabova bataljona i boraca može se reći obzirom na mlade jedinice da je dobar. Bilo je u manjoj mjeri familijarnosti što je otklonjeno. Bilo je također u manjoj mjeri da su pojedinci iz štabova bataljona gledali na borce sa potcjenjivanjem i nepovjerenjem no i to je otklonjeno. To se naročito ispoljavalo kod starijih boraca koji su izdignuti na komandni kadar.

b) Odnos viših i nižih štabova za početak pokazuje se dobar. Ranije nismo ni imali višeg štaba od bataljona. Štabovi bataljona prema našem štabu odnosili su se pravilno. Novopostavljeni štabovi (brigade i odreda) također imaju autoriteta i nije se moglo primijetiti ništa nepravilnog zbog kratkog vremena. Ranije štabovi bataljona izvršavali su sva naređenja i provodili naše direktive, toliko koliko su oni bili sposobni. Propusti su bili samo zbog neznanja.

c) Odnos unutar štabova:

Naš štab održava sastanke svakih 10 do 15 dana na kojima se donose zaključci o radu i pretresa se o učinjenom. Održavaju se širi sastanci na kojima prisustvuje referent saniteta, intendant i referent za vojnopozadinske stanice. Na sastancima se donose zaključci za rad i zadužuje se svaki pojedinac. Uži sastanak štaba održava se češće kad za to ima mogućnosti i donose se načelna rešenja po svim tekućim pitanjima. Izvršena je raspodjela rada, ali uglavnom komandant,

[8] Vidi objašnjenje br. 77 uz dok. br. 141.

komesar i načelnik štaba rade po svemu, dok se ostali zadužuju svaki po svom sektoru rada.

Međusobni odnos je dobar i drugarski. Na sastancima postoji kritika i samokritika. Dnevni red se sastavlja prema potrebi i datoj situaciji.

Štabovi bataljona: održavani su sastanci redovito. Zaduživani su članovi štaba po sektorima rada. Na sastancima su se prorađivale naše direktive za rad i donosila su se konkretnija rješenja. Međusobni odnos je dobar izuzev manjih propusta gdje dođe do familijarnosti, što je otklonjeno premještanjem u drugu jedinicu.

Štab brigade i odreda nanovo su formirani i na prvim sastancima bili su prisutni komandant i komesar Operativnog štaba, na kojima su donijeti zaključci i date direktive i uputstva za rad.

d) Pomoć štabovima bataljona sa strane našega štaba bila je u tome što su članovi našega štaba češće obilazili štabove, kao i sve jedinice koliko je bilo moguće. Održavani su sastanci sa njima i donijeta uputstva po svemu. Također su se davala redovito i prema potrebi pismena uputstva.

U tome smislu data su uputstva štabu brigade i štabovima odreda. Održavate su konferencije cjelokupnog komandnog kadra pojedinih bataljona. O pomoći štabova brigada i odreda nižim štabovima za sada se ne bi moglo reći ništa.

e) Odnos našeg štaba prema referentu saniteta i referentu vojnopozadinskih stanica i intendantu bio je dobar i drugarski. Davali smo pomoć i zajedno sa njima radili. Intendantura nije izvršila svoj zadatak i smjenjen je intendant. Drugih referenata uz naš štab do sada nije bilo.

2. Obuka:

a) Vojno uzdizanje rukovodilaca. Na sastancima davata su uputstva kao i putem pisama. Posljednjih dana organiziran je vojni kurs za vodnike i desetare. Preko štabova bataljona izvodila se vojna obuka prema predviđenom planu i to počev od 1 marta.

b) Rad sa borcima ranije nije bio planski postavljen a od 1 marta izdat je nastavni plan i program koji je izrađen specijalno za sve jedinice. Po istom se radilo tada kad je bilo mogućnosti za to i po snalaženju štabova bataljona. Članovi našeg štaba proradili su ovaj plan sa štabovima bataljona i dali pored pismenih i usmena uputstva za rad. Obuka se izvodila u vrijeme kad se nije bilo na akcijama. Rezultati su dosta dobri, obzirom na stanje kako je bilo ranije.

c) Obuka specijalista. Do sada smo organizirali minerski kurs koji su završili 37 boraca sa dobrim uspjehom i već se poka-

zuju dobri rezultati. Ovaj kurs se produžuje i novi borci se obučavaju.

3. Moral jedinica: U toku prošlog i ovog mjeseca može se reći da je moral kod svih jedinica na dosta dobroj visini. To se najbolje vidi u akcijama na neprijatelja. Isto tako prilikom upada neprijatelja u sela može se zapaziti kolebljivosti. Naše jedinice su gotovo svuda pomješane sa neprijateljem i primaju borbu svuda. Ofanzivni duh vlada kod svih.

4. Jedinice u borbi:

Naše jedinice su mlade i neiskusan komandni kadar. Taktika našeg ratovanja je partizanska, zasjede, prepadi itd. Izbjegava se to da nam neprijatelj nameće borbu. Bataljoni su djelovali uskupno i po četama na raznim akcijama, pa i manjim grupama. Poslednjih dana djeluje brigada kao cjelina ali se ne otstupa od toga da se bataljoni rasporede i da djeluju u nekoj akciji samostalno.

Bataljoni odreda djeluju na terenu koji im je dodijeljen po četama a negdje se skupi više četa ili cijeli bataljon za pojedine akcije. Udarni bataljon djeluje kao cjelina.

a) Uzajamno potpomaganje jedinica u borbi nije došlo do potpunog izražaja ali se može osjetiti da se gotovo u svakoj borbi jedinice potpomažu međusobno (čete i vodovi).

b) Manevar na terenu, obzirom na samu prirodu našeg terena — svaka akcija zahtjeva manevar. Slabost naših jedinica je u tome što svaki neprijateljski pokret u njegovom manevriranju nije paralizovan i brzo ugrozi naša krila i bokove. U tom slučaju jedinice se teže snalaze i prinuđene su na brzo otstupanje a nekad i neuredno. U nekoliko slučajeva, gdje su pojedine naše jedinice bile opkoljne, komandni kadar se dobro snalazio, manevriranjem i dosta dobrim rasporedom na terenu uz borbu uspjelo je da se probiju kroz obruč i da nanesu neprijatelju gubitke.

c) Iznenađenje na neprijatelja gotovo u svim našim akcijama, kojih je bilo vrlo uspješnih, je postignuto. Isto tako prepadi na pojedine manje garnizone. Bilo je nekoliko slučajeva, gdje su naše jedince pojedine bile iznenađene i tokom mjeseca februara pretrpjeli smo i gubitke. U tome su poduzete sve mjere i poučen komandni kadar i borci, tako da ima već dobrih uspjeha, jer se nije poslije toga desilo nijedno iznenađenje naših jedinica i pored toga što se nalaze stalno među neprijateljskim garnizonima i pokretima neprijateljskih trupa.

d) U dosadašnjim borbama vatra je bila prilična. Raspored automatskih oružja također je omogućio dobar uspjeh vatre. Ima slučajeva da ponekad vatra nije sređena a u većini slučajeva ne nalazi se u rukama starješina. Obzirom na gubitke

neprijatelja i razvoj naših jedinica može se smatrati za sada zadovoljavajućom.

e) Korišćenje zemljišta i zemljišnih predmeta u većini slučajeva ne dolazi u obzir, a naročito onda ako se otstupa ili ako se borba primi ondje gdje nije predviđeno. U napadu i zasjedi ovo se mnogo više koristi, naročito za podilaženje neprijateljskim objektima. Dešava se da ponekad borci na položajima u borbi zaposjedaju vrh ili zadnju ivicu (topografsku) a u tome je griješio i komandni kadar.

f) Izviđanje kod naših jedinica nije još dalo nekih rezultata niti su postojale posebne jedinice za izviđanje, osim pred akciju išlo se izviđati teren. To je većinom vršio komandni kadar.

5. Specijalne službe:

a) Veza. Specijalnih jedinica za vezu nismo imali. Kako u borbi tako i van ove služilo se samo običnim kuririma. Tako smo održavali vezu sa svim našim jedinicama. Radio vezu imamo sa vašim štabom, Štabom XIII. divizije, sa GŠH[9] i IX. Korpusom.[10] Još nismo uspostavili vezu sa Štabom Mornarice za Jugoslaviju i Štabom II. obalskog sektora.

b) Snabdjevanje naših jedinica i ustanova hranom vrši se preko NOO-a od naroda. Sa ostalim potrebama snabdjeva ih naša intendantura ukoliko ima a sa oružjem i drugim materijalom većinom od zaplijenjenog ili pronađenim na terenu.

c) Informativna služba organizirana je preko naših jedinica, još nekih lica koja su na terenu bila zadužena po tome i dobijanjem podataka od POC-a[11] za Istru, no to sve nije zadovoljilo. Višim sadašnjim stepenom naše vojne organizacije i ova će se služba bolje razviti.

d) Kontrašpijunaža kod nas do sada nije bila organizirana, osim preko zamjenika komesara bataljona. Tek u posljednje vrijeme smo počeli organizirati a još nekih rezultata nema.

c) Sanitetska služba. U svim jedinicama, brigadi i odredima postavljeni su referenti saniteta. U nižim jedinicama također postoje bolničari. Raspolaže se sa dovoljnom količinom lijekova nabavljenih putem veza iz gradova i nešto zaplijenjeno u borbama.

Organizirana je bolnica i tri ambulante i pored ovoga organizirano je nekoliko ranjeničkih stanica. Detaljnije se vidi iz izvještaja referenta saniteta.

---

[9] Glavni štab Hrvatske
[10] Deveti (slovenački) korpus
[11] Pokrajinski obavještajni centar

VI. Ishrana jedinica je dobra. Stanje obuće i odjeće je prilično. Jedinice koje su duže u borbi bolje su obučene od plijena, dok pojačanom mobilizacijom u naše jedinice veći broj boraca je u civilu i sa dosta slabom obućom.

VII. Zdravstveno stanje jedinica je dobro. Nema slučajeva zaraznih bolesti i epidemija. Detaljnije se vidi iz izvještaja referenta saniteta.

U izvještaju je uzeto u obzir razvoj naših jedinica, mladi i neiskusni komandni kadar i sve druge okolnosti, te zbog toga u izvještaju igleda sve dobro, ma da ima mnogo nedostataka.

Po svim točkama po kojima treba izvještaj podnositi obzirom na naše jedinice, način borbe i terenske prilike, ne može se sve uočavati.

Prilažemo posebni izvještaj za vojnopozadinske stanice, koje smo od prošlog izvještaja reorganizirali unekoliko.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Jože Skočilić

Komandant, potpukovnik:
Savo Vukelić

BR. 43

ZAPOVIJEST ŠTABA ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA OD 11 APRILA 1944 PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA USTAŠE U SELU NOVI GOLUBOVEC[1]

ŠTAB
ZAPADNE GRUPE
PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
Op. broj 76/1944
11. travnja 1944. god.

ZAPOVJEST
(Sekcija Ptuj 1:100.000)

Prema podacima s kojim raspolažemo, neprijatelj se nalazi u ovim uporištima:

Krapina: 450 ustaša i gestapovaca, naoružani sa 2—4 teška bacača i 2 topa. Žutnica: 60 ustaša. Bednja: 150 ustaša sa

[1] Original. pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 9—2/I, k. 551.

jednim brdskim topom. Lepoglava i Ivanec imaju po jednu satniju, naoružane sa po jednim teškim bacačem. U Stažnjevcu na pruzi Ivanec — Cerje — Tužno nalazi se bunker koga čuvaju ustaši iz Ivanca. Varaždin raspolaže sa snagama od 1000—2000 ustaša, domobrana i gestapovaca. U Varaždinu nalazi se i brzi sklop (motorizovana jedinica) sa lakim tenkovima. U Novom Golubovcu nalazi se oko 200 ustaša,[2] naoružani sa jednim teškim i 2—4 laka bacača mina, te oko 10 puškomitraljeza. Smješteni su u željezničku stanicu, kancelarijske zgrade, rudnik, a po noći postavljaju zasjede na Veterničkoj Gori, Očuri i brdu Veternici.

12. na 13. jedinice XXXII Divizije NOVJ i Zapadne grupe (Zagorski partizanski odred i Udarni bataljon Zapadne grupe) izvršiće napad i likvidaciju neprijateljskog uporišta Novi Golubovec.[3]

XXXII Divizija za likvidaciju istog uporišta daće osiguranja iz pravca Krapine, Zlatara, Lepoglave sa rasporedom snaga na liniji Gorjani—Sv. Jakob—Veternička Gora (ako bi se neprijatelj nalazio na Veterničkoj Gori, istog će likvidirati) — Petrova Gora. Jedan bataljon nalaziće se u Starom Golubovcu za osiguranje previjališta, a ujedno će izbaciti na kotu 570 jednu četu za osiguranje od Lepoglave.

Zagorski partizanski odred i Udarni bataljon Zapadne grupe POH izvršiće napad i uništenje neprijatelja u Novom Golubovcu i dati osiguranje na cesti Novi Golubovec—Lepoglava i prema Bednji.

Za izvršenje zadatka:

NAREĐUJEMO:

Zagorski partizanski Odred: Izvršiće likvidaciju neprijatelja u Novom Golubovcu. Za napad odrediti jedan bataljon pojačan sa još jednom četom i dovoljnim brojem automatskog oružja. Bataljonu za napad pridodaje se antitenkovski top iz Brigade »Braća Radić« i avionski mitraljez[4] koga će dobiti od XXXII Divizije. Kod napada imati u vidu da neprijatelj postavlja zasjede oko samih uporišta u Novom Golubovcu, na okolnim brdima ili izbacuje patrole, koje ako se

[2] Odnosi se na Prvu bojnu Prve pješačke pukovnije PTS (podatak iz bojne relacije Prvog zbornog područja, u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 4/1—13, k. 58).

[3] O rezultatima napada vidi dok. br. 71, 77 i 166.

[4] Riječ je o mitraljezu izvađenom iz srušenog neprijateljskog aviona.

na njih naiđe treba snažnim jurišom satjerati i juriti u samo uporište, ne dajući neprijatelju vremena niti mogućnosti da se snađe i raspodjeli svoje snage za otpor. Pravce napada odrediće Štab odreda na osnovu izvršenog izviđanja sa komandnim kadrom i novoprikupljenim podacima o rasporedu snaga neprijatelja u uporištu.

U samome napadu zaposjesti okolne dominirajuće kote sa manjim djelovima i bar sa jednim automatskim oružjem i time spriječiti pokušaj neprijatelja da se probije iz uporišta ili zaposjeda visove sa kojih bi mogo tući jedinicu koja napada uporište ili doći drugima za leđa koje daju osiguranje.

Sa jednim bataljonom osigurati na raskršću puteva koji vode od kote 444—487 prema Malom Gorskom i Bednji. Taj bataljon ima manevarsku svrhu, a zadatak mu je da spriječi prodor neprijatelja od Bednje ili udari neprijatelja bočno, ako bi ovaj kretao iz pravca Lepoglava—Novi Golubovec, zaposjedajući visove oko ceste i time osigurati lijevi bok Udarnog bataljona kod Očure.

Udarni bataljon: Postaviće osiguranje na cesti Novi Golubovec—Lepoglava na mjestu gdje šumski putevi od Brda—V. Kalce (kota 725) presjecaju cestu. Jednu četu prebaciti na desnu stranu ceste Novi Golubovec—Lepoglava. Cestu i prugu učiniti neprohodnim za motorizovane jedinice. U tu svrhu cesta će se prekopati, zabarikadirati i minirati, a pruga porušiti. Bataljonu se pridodaje jedan vod II. čete III. Diverzantskog bataljona, koji će izvršiti miniranje i 1 antitenk. puška Udarne brigade »Braća Radić«.

Veza: Između jedinica i štabova mora biti redovita. Veza sa Udarnim bataljonom održavaće se kuririma, a sa bataljonom koji će vršiti napad, telefonskim i kurirskim putem. Štabovi uspostaviće i za sve

vrijeme operacije održavati vezu sa svim susjednim jedinicama.

Evakuacija plijena i zarobljenika: Iz uporišta vršiće se za Stari Golubovec, dok će zarobljenici i plijen na zasjedama biti evakuiran za Malo Gorsko. Organizaciju evakuacije plijena i zarobljenika povjerava se Štabu Odreda, koji će odrediti jednog člana svoga Štaba i jednog člana iz Bataljona.

Evakuacija ranjenika: Ranjenici sa zasjeda prema Lepoglavi i Bednji i djelomično iz N. Golubovca evakuiraće se za Brdo Bednjansko. Bataljon koji će napadati N. Golubovec svoje ranjenike otpremaće u divizijsko previjalište u Stari Golubovec. Štab Odreda organizovaće odredsko previjalište u Brdu i pobrinuti se za dovoljan broj kola koja će primati i prevoziti ranjenike od mjesta borbe za previjalište.

Znaci raspoznavanja: Redenik — Radoboj za noć; Zdravko —Luka, a za dan: 13.

P o z i v:

dva puta pušku u horizontalnom položaju s obje ruke izdignuti iznad glave.

O d z i v:

Desnom rukom pušku u stranu.

Vrijeme napada: Napad počinje točno u 24,00 sati i traje do završetka borbe. Povlačenje odrediće se pismenim putem odgovornih štabova.

Smještaj štabova: Štab Grupe i Odreda u toku noći nalaziće se u Malom Gorskom, a preko dana na koti 474. Štab XXXII Divizije nalaziće se u Starom Golubovcu ili Petrovoj Gori.

Naročite napomene: Svi štabovi i rukovodioci trebaju shvatiti od kolike je važnosti napad naših jedinica na N. Golubovec, kada je na ovom sektoru nastupilo izvjesno mrtvilo u radu naših jedinica. Zato svaki rukovodilac treba dati sve od sebe da se postigne uspjeh. Sa više elana i odlučnosti treba napadati neprijatelja danas, nego što je to bilo dosada, jer i ofenzivno nastupanje Crvene armije u Srednjoj Ev-

ropi i na Istoku i spremne Savezničke armije na invaziju na zapadu obećavaju skori slom fašizma, čije raspadanje i mi moramo ubrzati.

Veza treba savjesnije da se održava nego za vrijeme akcije na Đurmanec.[5]

Jedinice koje su na osiguranjima trebaju shvatiti svu važnost držanja svojih položaja i na njima se utvrditi i učiniti prodor neprijatelja nemogućim, jer je to jedan od glavnih preduslova likvidacije neprijatelja u uporištu. Cestom kroz Očuru ne smije niti jedan neprijateljski tenk, kamion ili voz proći. Zasjede moraju biti budne da ih ne bi neprijatelj izmanevrirao zaobilaznim putevima ili jarcima ili pak došao iza leđa iz samog uporišta. Položaji moraju biti tako odabrani, da se jedinica može prema potrebi boriti u svim slučajevima.

Za likvidaciju neprijateljskih objekata iskoristiti sva sredstva zapaljiva. Težiti da se postigne što veće iznenađenje, jer to je jedan od glavnih preduslova za uspješno daljnje vođenje borbe.

Zasjede na svojim mjestima trebaju biti u 23,00 sati i otpočeti sa radovima.

Intendanti neka organizuju ishranu za jedan dan, tako da se hrana doprema iz okolnih sela ili pak pripremi suha hrana.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
s. o.

Komandant — major:
Bulat Rade

Dostavljeno:
Na znanje:
Štabu X Korpusa (Zagrebačkog) NOV i POJ,
Štabu XXXII Divizije NOVJ.
Na znanje i izvršenje:
Štabu Udarnog bataljona Z. G. POH,
Štabu Zagorskog P. Odreda H.

[5] Napad na Đurmanec izveo je 28 marta 1944 Udarni bataljon Zapadne grupe NOP odreda (vidi dok. br. 72).

BR. 44

IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆE NO BRIGADE OD 11 APRILA 1944 ŠTABU TRIDESET PETE DIVIZIJE O BORBAMA OD 5 DO 10 APRILA[1]

ŠTAB III. BRIGADE
XIII. DIVIZ. NOVJ
Br. _____
11 aprila 1944 god.

Predmet: Operat. izvještaj
od 5. IV. do 10. IV.

ŠTABU XXXV. i XIII. DIVIZIJE

Dostavlja se naslovu operativni izvještaj u vremenu od 5 aprila do 10 aprila 1944 god.

Brigada od posljednjeg izvještaja[2] pa do 8. IV. nije imala borbe jedino što su naši položaji bili pod stalnom neprijateljskom vatrom (artiljeriskom).

Raspored jedinica bio je sljedeći:

(sekcija Senj — Gospić 1 : 100.000)

5/IV. I. bataljon je držao položaj kote: Perušić 913 i 944.

III. bataljon je držao položaj između Rudopolja i Vrhov. Dugog Dola, 1035 i 954. .

II. i IV. bataljon u rezervi i odmoru u Borić Selištu. Štab brigade sa jedinicama pri štabu u D. Babinom Potoku.

Promjena taj dan nije bilo. Preko patrola se održavala veza sa brigadom VIII. divizije koja se nalazila oko Dabra i sa bataljonom II. brigade koji je držao položaj na Metli.

6/IV. Bila je izmjena položaja kod nekih bataljona i to I. i IV. bataljon ostali su na svojim mjestima, dok je II. bataljon primio položaje od III. bataljona iznad Rudopolja, a III. bat. primio položaje kod Brezovca.

Promjena taj dan nije bilo.

7/IV. Noću između 6 i 7 o. m. smjenio je IV. bataljon II. brig. naš I. bataljon koji se povukao u rezervu kod Štaba brigade.

III. bataljon po naređenju Štaba brigade vratio se iz Brezovca i primio položaje od II. bataljona kod Rudopolja, dok su II. i IV. bataljon krenuli u pravcu Brezovca i to II.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 17—4, k. 1237 A.

[2] Vidi dok. br. 21.

bataljon primio položaje oko Brezovca, dok je IV. iznad Škara i to desnu stranu ceste Škare — Dabar, kotu Tuk.

8/IV. I. bataljon preuzeo od bataljona II. brigade položaje Perušić (kota 913) i 944, dok su ostali bataljoni bili na istim položajima kao i 7/IV. Istoga dana neprijatelj je nadirao preko Jurišine Metle i od Ramljana prodro u Turjanski, od kuda je krenuo u pravcu Metle i G. Babinog Potoka.[3] Jedinice II. brigade koje su se nalazile na Metli krenule su u pravcu Borić Selišta, od kuda su produžile za G. Babin Potok a dalje nam nije poznato, tako da je neprijatelj preko Metle krenuo u pravcu kote 901 koja nije bila zaposjednuta od naših snaga. Naš I. bataljon koji je držao gore navedeni položaj povukao se sa Perušića i kote 913 prema Velikom Ogratku sa zadatkom da spriječi neprijatelju nadiranje u Borić Selište preko kote 901.

III. bataljon istoga dana vodio je borbu sa neprijateljem koji je nadirao od Orlovčića preko Odanove Kose u jačini oko 200 vojnika. Bataljon se povukao na prihvatne položaje Uvala padina Krivog Javora i to zbog jačeg pritiska od neprijateljske strane.

II. i IV. bataljon nisu imali taj dan borbe.

Prema naređenju Štaba divizije kojega smo primili u 20 sati, da se rokiramo sa sva tri bataljona i zaposjednemo kote 940 i 828 te da dademo jače osiguranje prema s. Borić Selište (u ovo naređenje dolazi u obzir i bataljon koji se trebao vratiti iz Brezovca, ali međutim isti nije stigao). Ne poznavajući situaciju na sektoru G. Babinog Potoka, gdje se vodila borba, uputili smo jednu četu I. bataljona da uhvati vezu i ispita situaciju na tom sektoru, dok smo sa ostatkom bataljona čekali III. bataljon kojemu smo izdali naređenje da odmah krene u pravcu nas. Četa I. bataljona koja je išla po navedenom zadatku nije izbila na Gornji Babin Potok već na Plitvički Leskovac, dok je na samom putu imala jednoga mrtvog druga (od iznemoglosti), dok su drugoga donijeli koji isto zbog iznemoglosti nije mogao da ide. U 10 sati na večer uputili smo naš izviđački vod da ispita stanje kod Borić Se-

[3] O prodoru u Turjanski piše u istorijatu njemačke 392 legionarske divizije sljedeće: »Na dan 7. 4. su Izviđački odred od Otočca, 19 ustaški batalj. od Vrhovina i 34. ust. batalj. su zajedno nastupajući oko podne boreći se protivu slabijeg neprijatelja zauzeli Turjanski i sjedinili se sa 19. ust. batalj. koji je prodirao od Crne Vlasti. Za ovo vrijeme je III/846 (Treći bataljon 846 puka 392 legionarske divizije. Prim. red.) koji je priveden u Vrhovine prodorom prema severu vezivao neprijatelja, dok je 19. ust. batalj. obilazeći preko Babinog Potoka u večernjim časovima prispeo u Vrhovine«. (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 39/14, k. 18).

lišta i D. Babinog Potoka a koji su donjeli izvještaj da se neprijatelj nalazi u pomenutim mjestima. III. bataljon koji je stigao u 24 sata do I. bataljona gdje se nalazio i Štab brigade ispod kote Visibaba (1152), gdje su borci jeli i ostali svi zajedno kod vatara do 5 sati iza jutra.

U duhu naređenja od Štaba XXXV. divizije o rokiranju bataljona prema naprijed navedenim kotama, a ne poznavajući situaciju kod Donjeg Babinog Potoka, odnosno netačnog izvještaja vodnika koji je išao da ispita, tokom noći krenuli smo sa bataljonima u pravcu Bigine Ograde, južno od kote 1108, od kuda smo uputili III. bataljon da ispita Borić Selište, pošto smo vidjeli kretanje vojske u pravcu D. Babinog Potoka. I. bataljon krenuo je prema koti 940 (G. Babin Potok) koji se spustio u selo oko 10 sati, dočim je III. u 8.30 sati bio u Borić Selištu, od kuda su oba bataljona prema dobivenoj zapovjesti od Štaba divizije krenuli za Končarov Kraj.

II. bataljon, koji je krenuo 8 o.m. u 17.20 sati iz Brezovca u sastav brigade, stigao je u 7 sati do D. Babinog Potoka. Usljed noći i velikog snjega kroz šumu bataljon je bio primoran da naloži vatre i noći u šumi. Bataljon je isti dan smješten u G. Babin Potok na odmor.

Pošto smo 8 o. m. na večer imali namjeru, odnosno dobili naređenje da se rokiramo prema G. Babinom Potoku, u vezi toga izdali smo naređenje IV. bataljonu da krene pravcem Saborski — Plitvički Leskovac, misleći da će neprijatelj produžiti sa nadiranjem u pravcu Korenice ili Plitvičkog Leskovca. Bataljon je prema naređenju krenuo i 10 o. m. javio se iz Poljanka, gdje je prema naređenju Štaba XXXV. divizije upućen u Jezerce.[4]

9. IV. I. i III. bataljon sa Štabom brigade i jedinicama pri štabu u Končarovom Kraju.

II. Bataljon u Gornjem Babinom Potoku, dok se IV. bataljon nalazio na putu iz Dabra za Poljanak.

10/IV. III. i II. bataljon kao i prošlog dana, dok je I. bataljon krenuo u 15 sati na sektor Petrinić Polje — Dabar, a IV. bat. je stigao u Jezerce.

Neprijateljski gubitci što se je vidjelo jesu 4 mrtva i oko 10 ranjenih.

Naši gubitci jesu: jedan poginuo na položaju III. bataljona 8 o. m. kod Rudopolja, jedan na istim položajima nestao sa puškom, jedan umro na putu [iz jedne] čete I. bataljona.

Utrošeno municije i to: 600 komada za teški mitraljez »Breda«, za tal. p. mitraljez i tal. puške, 500 kom. za šmaj-

[4] Vidi dok. br. 146.

sere, 100 kom. mina, za laki bacač 20 komada, mina za teški bacač 14 kom.

Kritički osvrt:

Bataljoni koji su bili u borbi držali su se dosta dobro, dočim je bilo propusta u samom rukovođenju od strane štabova bataljona, tj. da štabovi bataljona ne mogu cio bataljon kao cjelinu držati u rukama sa kojima bi nanjeli neprijatelju veće udarce.

Pogreške od strane ovog štaba bile su te što se nije tačno ustanovilo gdje se neprijatelj nalazi iako smo imali naređenje da se rokiramo prema Gornjem Babinom Potoku ne bi bili pravili toliki put kroz šumu i noćili u istoj.

Drugo, što su naši bataljoni bili dosta zamoreni u par navrata odlazeći iznad Rudopolja u pravcu Orlovčića, misleći da se neprijatelj povlači, dočim do toga nije došlo, tako da su se vraćali nazad bez nekog postignutog cilja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

V. d. polit. komesara, Operat. oficir, Komandant, majora,
B.[5] Mamula

(M. P.)

[5] Bogdan

BR. 45

IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆEG DIVERZANTSKOG BATALJONA OD 11 APRILA 1944 ŠTABU DESETOG KORPUSA (ZAGREBAČKOG) NOVJ O IZVRŠENIM DIVERZIJAMA OD 25 MARTA DO 10 APRILA[1]

ŠTAB
III. DIVERZANTSKOG BATALJONA
X. KORPUSA »ZAGREBAČKOG«
N. O. V. i P. O. J.
Broj 39/44
Dana 11. IV. 1944 god.

Op. 274/44

ŠTABU X. KORPUSA »ZAGREBAČKOG« N. O. V. i P. O. J.

Izvještaj o izvršenim akcijama u vremenu od 25. III. — 10. IV. 1944, kao i o onim akcijama koje su izvršene prije tog vremena, za koje smo naknadno dobili podatke.

23. II. 1944. Na križanju cesta Gračec, Lupoglav i Brckovljani postavljena je šrapnel mina na koju je naišla njemačka vojna patrola, od kojih je 8 ostalo na mjestu mrtvih, a 2 teško ranjena.

17. III. 1944. Na pruzi Dugo Selo — Zagreb između stanica Sesvetski Kraljevec i Sesveta dignut je u zrak teretni vlak tovaren živežnim namirnicama. Oštećena je lokomotiva i 3 vagona, a 4 vagona su potpuno uništena. Pruge je uništeno 60 metara, a promet je stajao 14 sati.[2]

19. III. 1944. Na pruzi Zagreb — Dugo Selo između stanica Dugo Selo i Sesvetski Kraljevec dignut je u zrak teretni vlak tovaren živim blagom. Uništena je lokomotiva i 3 vagona, dok ih je 5 ostalo teško oštećenih. Pruge je uništeno 45 metara, a promet je stajao 16 sati.

30. III. 1944. Na glavnoj cesti Zagreb — Beograd kod sela Obedišća na rijeci Česmi miniran je most, koji je onesposobljen za kolni promet. Ova akcija je vršena u sastavu M. P. O.[3]

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 5—31/4, k. 551A.
[2] Vidi tom V, knj. 25, dok. br. 150.
[3] Moslavačkog partizanskog odreda

1. IV. 1944. Na pruzi Banova Jaruga — Zagreb kod stanice Kutina postavljena je nagazna mina, koju je neprijateljska patrola pronašla. Kod vađenja mine ista je stupila u djelovanje i ubila 11 neprijatelja, od toga 1 ustaški indjinir[4] i 1 ustaški satnik, a 1 neprijateljski vojnik ostao je teško ranjen.

2. IV. 1944. Na pruzi Banova Jaruga — Zagreb kod stajališta Voloder dignut je u zrak teretni vlak. Uništena je lokomitiva i 9 vagona, dok ih ima veći broj oštećenih. Pruge je oštećeno 70 metara, a promet je stajao 30 sati.[5]

3. IV. 1944. Na pruzi Križevci — Bjelovar kod stanice Rovišće uništene su 4 šinje, u isto vrijeme postavljena je pješadijska nagazna mina, koja je trebala kod opravka pruge stupiti i djelovati, ali učinak iste nije nam poznat.

6. IV. 1944. Na pruzi Banova Jaruga — Zagreb kod stanice Moslavačka Gračenica dignut je u zrak njemački transportni vlak. Uništena je lokomotiva, 4 vagona osobna i 2 teretna, a mnogo ih je oštećeno. O mrtvima i ranjenima podatke nismo dobili, ali je sigurno broj znatan, čim dobijemo podatke, javiti ćemo ih naknadno. Pruge je oštećeno 120 metara, a promet je stajao 48 sati. Ovo su akcije I čete.[6]

Ovo su podaci koje smo do sada dobili; nove podatke koje ćemo dobiti, uvrstiti ćemo u sljedeći 15-dnevni izvještaj.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar:
s. o.

Komandant:
Mirko Palčić

(M. P.)

[4] Inžinjerac-pionir
[5] Vidi dok. br. 153.
[6] Vidi dok. br. 157.

BR. 46

NAREDBA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 12 APRILA 1944 O POHVALI JEDINICA ŠESTOG KORPUSA NOVJ ZA USPJEHE POSTIGNUTE U MARTU I POČETKOM APRILA[1]

NAREDBA Br. 6.

Glavnog štaba Narodno-oslobodilačke vojske i partizanskih odreda Hrvatske od 12. IV. 1944.

Pohvaljujemo jedinice VI Korpusa koje su pod komandom generalmajora Drapšin Petra u mjesecu martu o. g. nanijele teške gubitke njemačkim divizijama na prolazu za Mađarsku,[2] zatim u aprilu izvršile veliku diverziju na željezničku prugu Beograd — Zagreb[3] i konačno nakon ogorčene borbe zauzele kotarsko mjesto Podravsku Slatinu.[4]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Rade Žigić, v. r.

(M. P.)

Komandant,
generallajtnant:
Ivan Gošnjak, v. r.

A. Br. 385/44.

Dostavljeno:
XII. Ud., XVIII. Osječkoj i Čehosl. Brigadi te Konjičkom, Divizionu s tim da se ista Naredba pročita pred strojem.

(M. P.)

Da je prepis vjeran originalu tvrdi:
Načelnik štaba, poručnik
Mile Puškarić

---

[1] Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 2/11, k. 893 A.

[2] Riječ je o gubicima koje je Nijemcima nanijela Dvadeset osma divizija napadajući njihove kolone na komunikaciji Daruvar — Virovitica. Divizija je istovremeno nanijela znatne gubitke Četvrtom gorskom zdrugu koji je obezbjeđivao prolaz Nijemaca ovom komunikacijom. Opširnije o tome vidi dok. br. 73 u ovoj knjizi i tom V, knj. 25, dok. br. 65, 79, 103, 122 i 161.

[3] Jedinice Šestog korpusa NOVJ (Dvanaesta divizija, Diverzantski bataljon, dijelovi Istočne i Zapadne grupe NOP odreda i Dvadeset prve brigade Dvadeset osme divizije) izvršile su ovu diverziju 27/28 marta 1944, na relaciji Stari Perkovci — Novska. Uništeno je 710 šina, porušen 861 telefonski stub, polupano 16.695 izolatora, sasječena žica i zapaljene 2 stražarnice na pruzi. Opširnije o tome vidi dok. br. 73 u ovoj knjizi, tom V, knj. 25 dok. br. 123, i knjigu depeša Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske, reg. br. 1—2, k. 119/1, br. depeše 1774, u Arhivu Istoriskog instituta JNA.

[4] O oslobođenju Podravske Slatine poslao je Štab Šestog korpusa Glavnom štabu Hrvatske 3 depeše sljedećeg sadržaja: »Poslije borbe od

Fotokopija dokumenta br. 46

BR. 47

ZAPOVIJEST ŠTABA SEDME NOU DIVIZIJE OD 12 APRILA 1944 PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKU POSADU U DIVUŠI[1]

ŠTAB prepis
VII UDARNE DIVIZIJE IV. KORPUSA N.O.V.
JUGOSLAVIJE
Op. br. 204/1944.
Dne 12 aprila 1944

ZAPOVJEST

(Sekcija Kostajnica 1 : 100.000)

Vojna situacija: *Divuša:* 130 ustaša, od toga oko 30 iz XII. ustaške bojne, ostali mobilisani seljaci iz sela. Raspoređen po kućama, noću u patrolama, zasjedama i u fortifikacijskim objektima. Dva brdska topa sa 30—40 domobrana XI. pješačke pukovnije kao posluga topova. Fortifikacija: natkriveni rovovi, crkva sa zidanom ogradom i udešenom za odbranu, dva mala zidana bunkera. Naoružanje: 1 teški bacač, 1 teški mitraljez, 3—4 puškomitraljeza, ostalo karabini. Skica mjesta i fortifikacijskih objekata prilaže se.

---

36 sati od 4. IV. u jutro do 5. IV na večer jedinice VI korpusa likvidirale su ustaško uporište i oslobodile sresko mjesto Podrav. Slatinu. Jedinice Šestog korpusa izbile na Dravu... Nakon likvidacije Slatine, držali smo istu još 40 sati uz žestoku borbu na zasjedama prema D. Miholjcu, Našicama i Medincima. Nepr. je koncentrisao oko 4000 vojnika, tenkova, tešku artiljeriju i jače zračne formacije. Zbog toga i zbog nepodesna vremena za manevar, morali smo napustiti Slatinu i povući se na prostor Rakovica — Bukovica — Sladojevci — Cabuna — Daruvar — Čeralije. Plen: 1 protutenk. top 67 mm, 44 granate, 1 brzometni top 20 mm sa 200 granata, 7 teških mitr. i laki mitr. 5 p. mitr. 172 puške, 67 hiljada metaka, 9 pištolja, 120 ručnih bombi, 50 nagaznih mina, 2 kamiona, 2 laka automobila, 3 motocikla, 4 radio stanice, 2 uništene bombardovanjem. Uništili 2 tenka, 2 oštetili. Na Dravi potopili motorni čamac sa vojskom. U Podravini srušeno 39 mostova. U Slatini porušeno trideset betonskih bunkera... Prema provjerenim podacima, konačan rezultat akcije na Slatini i borbi na zasjedama je slijedeći: Ubijeno oko 500 ustaša, ranjeno oko 200, a zarobljeno 70 ustaša, domobrana i žandara. 15-ta ustaška bojna iz Slatine uništena... Naši gubici 61 mrtav i 149 ranjenih.« Opširnije o borbama za P. Slatinu vidi dok. br. 3, 4, 19, 41, 70 i 73 u ovoj knjizi i dok. br. 1—2 i 5—2, k. 119/1, u Arhivu Istoriskog instituta JNA.

[1] Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 2—3/4/I, k. 426.

Kostajnica — most na Uni: stare posade. U Kostajnici veći broj tenkova koji dolaze u obzir za intervenciju.

Struga: 80—90 domaćih ustaša i po neprovjerenim podacima jedna satnija (120—130) Nijemaca šturm-bataljona II. panc. arme.[2]

Zamlača: jedna satnija istog bataljona kao u Strugi.

Dvor: stara posada ojačana jednom satnijom navedenog šturm-bataljona.

Naše snage: I. brigada, dva bataljona II. brigade i tri bataljona P. O. Banije, napašće u toku noći 12/13 ov. mj. i likvidirati neprijateljsku posadu u s. Divuši.[3]

Za izvršenje ovog zadatka.

n a r e đ u j e m o :

1) I. brigada i jedno odjelj. Inž. čete:

Zadatak: Sa jednim bataljonom izvršiće napad na s. Divušu sa sjeveroistočne strane glavnim napadnim pravcem preko groblja i obuhvatom jugoistočno od ceste Divuša — Kostajnica. Težiti brzo ovladati crkvom i prodirati obim paralelnim ulicama prema centru. Za likvidaciju uporišta kod crkve koristiti protukolske topove i teške bacače.

Sa dva bataljona u cilju osiguranja od Kostajnice posjesti uzvisinu između r. Krisnice i ceste Volinja — Kuljani, te bezimenu kotu zapadno od k. 115. Manjim snagama zatvoriti put Unski most — Volinja.

Jedan bataljon u rezervi kod Štaba brigade.

Minersko odjeljenje postaviće nagazne mine na cesti Volinja — Kuljani.

2) II. brigada:

Zadatak: Sa jednim bataljonom vršiće napad na s. Divušu sa sjeverozapadne strane glavnim napadnim pravcem preko kote 225 i obuhvatom preko ceste Divuša — Golubovec. Težiti što brže ovladati slabo utvrđenim djelom sela i likvidirati centar te produžiti pravcem crkve.

Jedan bataljon u rezervi kod Štaba brigade.

---

[2] Jurišnog bataljona Druge tenkovske armije

[3] O rezultatima napada vidi dok. br. 143.

3) P. O. Banije i 1 odj. Inž. čete: *Zadatak:* Sa dva bataljona u cilju osiguranja od Dvora zauzeće položaj južno od k. 233 (Šokačko Brdo) i zatvoriti cestu Struga — Unčani. Sa jednim bataljonom zatvoriti izlaze iz Dvora u pravcu Starog Groblja, Hrtića i Vojnića.

Minersko odjeljenje postaviće nagazne mine na cesti Struga — Unčani.

4) Vod Inž. čete: *Zadatak:* Prirediće sav potreban alat i materijal za postavljanje nagaznih mina. Po jedno odjeljenje uputiće kod komande Štaba I. brigade i Štaba P. O. Banije.

Veza: Održavaće se telefonom i kuririma. Štabovi brigade vezaće se na centralu Štaba divizije direktno. Štab P.O. Banije održavaće vezu sa Štabom divizije kurirom na konju, a isto tako sa Štabom II. brigade. Izvještaje poslati nakon izbijanja na polazne položaje a dalje po potrebi.

Sanitet: Pošto se diviziska kurirska ekipa ne nalazi ovdje, to će se ranjenici sa brigadnim i odredskim zavojištem slati u bolnice, koje se nalaze na dosadanjim mjestima.

Evakuacija plijena i zarobljenika vršiće se pravcem Oraovica — Šegestin — Brđani — Čavić Brdo. Intendanture brigada izvršiće evakuaciju sporazumno.

Pokret sa sadašnjih prostorija izvršiti u 19 časova. Osiguranja prema Dvoru i Kostajnici krenuće sat ranije.

Početak napada točno u 22.30 sati 12 aprila 1944.

Borbeni znaci za noć 12/13 biće: Ilija — Dragan.

Napomena: Prilikom povlačenja sve jedinice vodiće računa da je teren nepokriven, te se kretati po dijelovima radi neprijateljske avijacije, te je stoga potrebno da se isture pobočnice i zaštitnice.

Prijem zapovjesti potvrditi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant, sl. otsutan
Uroš Krunić, v. r. (M. P.)

Točnost prepisa ovjerava,

za načelnika, major:
(M. P.) **M.[4] Vojnović**

[4] Mihajlo

BR. 48

ZAPOVIJEST ŠTABA DEVETNAESTE DIVIZIJE OD 12 APRILA 1944 PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA ČETNIKE U SELU SUČEVIĆI[1]

ZAPOVJEST

Štaba XIX. divizije NOV Jugoslavije za dan 12. aprila 1944. godine.

(Sekcije Knin — 1 : 100.000 jug. izrade)

Podaci o neprijatelju:

Prema posljednjim podacima, stanje neprijateljskih garnizona na liniji Srbski Klanac — Otrić — Zrmanja — Gračac je slijedeće:

Srbski Klanac: stalna posada 50—60 legionara,[2] naoružanih sa 7 komada automatskog oružja i jednim t. bacačem. Utvrđeni su bunkerima od suvozida koji su ograđeni žicom, smješteni su u 2 barake.

Otrić: stalna posada 60 legionara, 140 četnika, četnici — kad je manje opasno — kontrolišu Veliku Popinu i stanuju u istoj u jačini 50—60, dok su ostali na Otriću i nalaze se sa legionerima. Naoružani su sa 2 t. bacača, 6 »šaraca«. Četnici: 2 p. mitraljeza i 2 t. mitraljeza. Osiguravaju se u neposrednoj blizini mjesta na ulazima u Otrić udvojenim stražarima.

Sučevići: posada 100 četnika, naoružanih sa 6 p. mitraljeza, 2 strojnice. Osiguranje daju više kuće cestareve kod stražare br. 109, kod kuće Cupine ima zidani bunker, koji drže i noću. Patrole isturaju prema stražari broj 108. Rutalji, zaseok: nema niko.

Vugonje: 50 četnika — komitski odred »Marić«, naoružanih sa 5 p. mitraljeza i 2 strojnice.

Bogunović, zaseok: 30 četnika. *Lazić, nadvrelo:* 20 četnika.

Zrmanjska dolina: 130 legionera i 30 četnika, raspodjeljenih na 3 grupe, u svom naoružanju imaju 2 brdska topa.

Susjedni garnizoni Srb, Gračac su — prema ranijem inf. izvještaju — nepromjenjeni. *U Vučipolju* se nalazi 119 četnika, naoružanih sa 6 p. mitraljeza i jednim teškim i jednim lakim bacačem i jednom strojnicom. Utvrđenja: portali tunela ograđeni su žicom, na svakom postavljena su po 3 p. mitraljeza.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 13—1 4, k 1020.

[2] Iz sastava njemačke 373 legionarske divizije »Tiger«.

Po danu nalaze se po selu, a na prenoćištu u tunelu. Osiguranje isturaju prema Malovanu i selu Kesići.

Naše snage: I. ud. brigada, 3 bataljona II. birgade i 1 bataljon III. brigade u sastavu II. brigade.

Naš zadatak: Napasti neprijatelja u Sučevićima, u cilju likvidacije, sa ostalim snagama osigurati ovu operaciju na prostoru Srbski Klanac, Malovan i na cesti Otrić — Sučevići, u povoljnom momentu neprijatelja na Srbskom Klancu napasti odsudno ako uslovi nisu povoljni za likvidaciju, onda demonstrativno u cilju vezivanja snaga.[3]

U cilju izvršenja prednjeg zadatka,

NAREĐUJEMO:

I. Ud. Brigada: Sa 2 bataljona napast će neprijatelja u zaseoku Sučevići u cilju likvidacije, sa jednim bataljonom obezbjediti se od Otrića, na mjestu gdje pruga sječe cestu — frontalno prema Otriću. Jedan bataljon zadržati u rezervi na Debelom Brdu, koji će isturiti potrebno osiguranje na Vijojlu.

II. Brigada: Sa 2 bataljona napast će neprijatelja demonstrativno na Srbskom Klancu, u povoljnom momentu pristupiti likvidaciji, ovo sve činiti u cilju zatvaranja pravca od Srba prema Otriću. Sa 2 bataljona, t.j. svojim jednim i jednim bataljonom III. brigade osigurat će pravac od Gračaca prema Otriću na liniji Jelovi Vrh. k. 999 i kota južno od Jelovog Vrha, 895.

Način izvođenja operacija: Jedinice koje napadaju trebaju snažnim naletom u prvom momentu da nastoje neprijatelja izbaciti iz prvih položaja i goniti ga na što uži prostor; za ovo vrijeme treba organizovati efikasnu vatru teškog oružja u cilju demoralizacije neprijatelja. Snage koje se nalaze na osiguranju minirat će puteve koji vode prema napadnutom mjestu i prezidati ih. Jača odjeljenja isturati ispred položaja u cilju hvatanja kontakta sa neprija-

[3] Pošto je neprijatelj napustio Sučeviće, Štab divizije je doneo odluku za napad na neprijatelja u Zrmanjskom Klancu i demonstrativni napad na Otrić i Srbski Klanac. Dopunskom naredbom stavljeno je u zadatak Trećoj brigadi da napadne četničko uporište Vučipolje (vidi dok. br. 49 i 144).

teljem i ispitivanja mogućnosti likvidacije neprijatelja. Snage II. brigade na Srbskom Klancu demonstrativno će napadati neprijatelja u cilju zatvaranja toga pravca i ispitivanja mogućnosti likvidacije, u povoljnim uslovima pristupiti likvidacji, što treba prethodno dobro ocjeniti.

Veza: Veza sa Štabom Divizije održavat će se preko telefona i to na taj način, što će I. ud. brigada uspostaviti telefonsku liniju sa Debelog Brda do Sučevića i po mogućnosti bataljonom na osiguranju prema Otriću. II. brigada iskoristit će postojeću zračnu liniju na cesti Gračac — Otrić i to na taj način što će se na Malovanu presjeći linija i spojiti se na ovaj kraj, a drugi kraj bit će kod k. 668, sjeverno od zaseoka Lukići, odakle će se linija — kabl postaviti do Debelog Brda, gdje će biti centar veze. II. brigada pokupit će sadašnju liniju, s tim što će sebi zadržati 3 km, a ostali dio linije sa komandom čete uputiti u I. ud. brigadu, odakle će podignuti liniju sa Debelog Brda do stalne linije. U slučaju da telefonska linija ne bude radila, što se ne smije dogoditi, organizovati vezu kuririma i relejima i to što bržu vezu.

Ishrana: Ishranu jedinica organizovati na sektoru djelovanja konfiskacijom neprijateljske imovine četničkih vođa i istaknutih bandita.

Sanitet: Divizijska prihvatna bolnica nalazit će se u Donjem Javorniku, gdje sve ranjenike upućivati, nakon ukazane prve pomoći. Brigadna previjališta odredit će štabovi brigada na podesnim mjestima gdje će imati mogućnosti najbolji prihvat ranjenika.

Znaci raspoznavanja: Za noć 12/13: Bomba — Bukovica, ugovoreni: Oj Mile — Oj Mane.
Za noć 13/14: Top — Travnik, ugovoreni: 36—55

Znaci raketlom: Likvidacija uporišta: 2 bjele raketle ispaljene pravo u vis. »Bacač neka tuče«: 1 zelena u pravcu neprijatelja. »Bacač neka prestane tući«: 1 crvena u pravcu neprijatelja.

Početak napada: Noću 12/13 o. mj. u 23 časa, po novom vremenu.

Mjesto štabova: Štab Divizije nalazit će se na Debelom Brdu, sa Štabom I. ud brigade; Štab II. brigade podjelit će se na dva dijela i sa bataljonima nalazit će se na položaju.

Zarobljenici i plijen: Sve zarobljenike upućivati u Štab Divizije, plijen zadržati a spisak dostaviti Intendanturi divizije.

Napomena: Bataljoni II. brigade, koji će se nalaziti na osiguranju prema Gračacu, svojim patrolama kontrolisat će put od Vučipolja prema Turovcu na liniji Pena — k. 970 i puteve između Pene i kote 948 iznad Turovca. Ako uspije likvidacija Sučevića, osiguranje na Srbskom Klancu ostaje do daljeg naređenja, a ako ne uspije likvidacija, onda će se povući u Veliku Popinu i uhvatiti vezu sa snagama na Malovanu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Politkomesar,
Petar Babić

Komandant — pukovnik,
M. Šakić

Dostavljeno:
Na znanje: Štabu VIII. korpusa NOVJ.
Na izvršenje: I. ud. i II. brigadi,
III. brigadi i Štabu Grupe odreda.

BR. 49

DODATAK ZAPOVIJESTI ŠTABA DEVETNAESTE DIVIZIJE OD 12 APRILA 1944 PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA ČETNIKE U VUČIPOLJU[1]

DODATAK ZAPOVJESTI[2]
od 12. 4. 1944.

Pošto će III. brigada ove Divizije noćas napadati četničko uporište Vučipolje,[3] mjenjamo zapovjest utoliko što će njen bataljon koji se nalazi na Malovanu ući u sastav brigade i djelovati pod komandom Štaba Brigade. Bataljon II. brigade koji je bio određen u zajednici sa bataljonom III. brigade na zatvaranje pravca na prostoru Malovan ostat će u rezervi u Turovcu kao rezerva. Ostala dva bataljona II. brigade krenut će na svoj zadatak, kako je predviđeno u zapovjesti. Teško oružje krenut će u sastav ova dva bataljona.

Pod tačkom **veza** mjenjamo utoliko što će I. brigada uhvatiti vezu sa jedinicama III. brigade čim otpočne borba na prostoru Vučipolje, upućujući borce koji dobro poznaju teren. Patrola koja bude uhvatila vezu treba da bude snabdjevena sa telefonom i po hvatanju veze sa Štabom III. brigade ili njenim jedinicama privezat će se na postojeću zračnu liniju, a jedan telefon treba da se nalazi negdje kod Lukića i kada se ova veza uhvati, III. brigada postavit će svoj telefon radi veze sa Štabom I. udarne brigade, a patrola I. ud. brigade vratit će se u sastav svoje jedinice. Pri ovome voditi računa da se linija presječe koja vodi za Otrić i Gračac.

III. brigada dužna je stalno održavati vezu sa Štabom Divizije i svojim aktivnim djelovanjem na uporište Vučipolje i Gračac obezbjediti izvođenje predviđenih operacija sa tog pravca. Ukoliko postoje uslovi, likvidirati četničko uporište Vučipolje, a svu imovinu konfiskovati.

Ukoliko postoji telefonska linija Srb — Otrić, Štab II. brigade povezat će se na tu liniju i uspostaviti vezu sa Štabom Divizije ili I. ud. brigade. Ne zaboraviti presjeći liniju do neprijatelja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Petar Babić, s. r.

Komandant — pukovnik,
Mićun Šakić, s. r.

---

[1] Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 2/1, k. 1009.

[2] Riječ je o zapovijesti Devetnaeste divizije od 12 aprila 1944 (vidi dok. br. 48).

[3] O rezultatima napada vidi dok. br. 93.

Dostavljeno:
Na znanje: Štabu VIII. korpusa NOVJ.
Na izvršenje: Štabu I. ud., II. i III. brigade i
Štabu Grupe odreda

Da je prepis vjeran svome originalu,
t v r d i :
Načelnik Štaba — major,
Vlaisavljević Dušan

(M. P.)

BR. 50

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESETE DIVIZIJE OD 12 APRILA 1944 ŠTABU OSMOG KORPUSA NOVJ O NAPADU NA HRVACE, ČITLUK, POTRAVLJE, MALJKOVO I JEŽEVIĆ[1]

Š T A B
XX. DIVIZIJE NOVJ
Br. 471
Dne 12. IV. 1944.

ŠTABU VIII. KORPUSA NOVJ

Operativni izvještaj[2]
za akciju 5/6.—6/7
aprila 1944.

1. *Opis položaja:* Jedinice ove divizije nalazile su se na lijevoj strani rijeke Cetine od sela Laktaca preko Bitelića do Modrih Greda, sa naslonom na Dinaru gdje su vršile potrebna obezbjeđenja. Na desnoj strani rijeke Cetine nalizio se je neprijatelj — u Čitluku 60 ustaša, Hrvace — 300 ustaša i žandara, Potravlje — 80 ustaša, Otišić — 200 četnika, Koljani — 60 četnika, Ježević i Garjak — 100 milicionera i ustaša, Han — 500 ustaša, Njemaca i domobrana, Sinj — 2500 Njemaca, ustaša i domobrana. Zaleđe neprijateljskim garnizonima je

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 11—1/3, k. 517 A.
[2] Izvještaji brigade o ovim akcijama nalaze se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 13/2, 14/2, 15/2, 16/2 i 18/2, k. 1029.

Svilaja. Teren od Maljkova pa do Hrvaca je brežuljkast sa malo šume, brisan, sa dosta ograda. Garnizon u Hrvacama je na istaknutoj čuki, a okolo brisan prostor, dočim je Čitluk u ravnici. (Sekcija Split 1 : 100.000).

2. U ovim operacijama uzela je učešća naša Divizija, a Dinarskom odredu je dato u zadatak da ispomogne naše snage koje su vršile demonstraciju na Han.

3. Naziv, jačina i sastav neprijateljske jedinice vidi se iz tačke br. 1. Naoružanje garnizona u Hrvacama: 3 teška bacača, 3 teška mitraljeza, 10 puškomitraljeza, 14 strojnica, ostalo puške; sam garnizon opasan je žicom. Čitluk: 2 puškomitraljeza, ostalo puške. Potravlje: 1 teški bacač, 2 teška mitraljeza, 4 puškomitraljeza, a ostalo puške. Ježević i Garjak: 3 laka mitraljeza, a ostalo puške. Han: 1 top 65 mm, 2 teška bacača, 2 laka bacača, 14 teških mitraljeza, 30 puškomitraljeza. Sinj: 2 topa od 150 mm, 4 haubice 100 mm, 4 topa 65 mm, 4 topa 75 mm i ostalo teško i lako pješadijsko naoružanje. Naše jedinice trebale su likvidirati Ježević, Maljkovo, Potravlje, Hrvace i Čitluk. U svim ovim mjestima kuće su od kamena.

4. Obostrana situacija: neprijatelj na desnoj strani Cetine svojim postojanjem u Potravlju i Hrvacama ometa već duže vremena prebacivanje karavana, hvata kurire i onemogućuje sprovođenje mobilizacije, a vezivanjem sa četnicima stalna je mogućnost da naprave ispade na sektor gdje se naše jedinice nalaze. Radi svega navedenog Štab Divizije donio je odluku da likvidira uporišta u Potravlju, Čitluku, Ježeviću i Hrvacama, te da istaknute ustaške elemente kazni za zločine nanesene, hvatajući naše kurire.

5. Izdata zapovjest priložena je ovom operativnom izvještaju.[3]

6. Akcija je otpočela 5. IV. u prvi sumrak, što je sve predviđeno udaljenošću naših jedinica od datih im zadataka, kako bi napad jednovremeno otpočeo na sva uporišta.

7. I. Brigada sa glavninom svojih snaga prešla je rijeku Cetinu na novopostavljenom mostu na Panju (kojeg je sama podigla) i pošla ka Čitluku, Karakašici da onemogući pristizanje pomoći iz Sinja i jednim djelom na jugoistočni sektor Hrvaca, koji je trebao da ispomogne III. Brigadu. Manji dio I. Brigade pošao je u pravcu Hana da izvrši demonstrativan napad na Han, dočim su teški mitraljezi postavljeni bili na lijevoj strani Cetine, iznad mosta na Panju, radi prihvata glavnine, koja je prešla rijeku Cetinu. II. Brigada sa dva bataljona krenula je da protjera, odnosno uništi neprijatelja u Maljkovu (koji se povremeno tamo nalazio u patrolnim formacijama) i

[3] Vidi dok. br. 18.

da omogući prebacivanje III. Brigadi. Dva bataljona ove brigade krenula su u pravcu Ježevića da likvidiraju ustaško uporište u istom selu. III. Brigada imala je zadatak da sa glavninom svojih snaga uz podršku djela I. Brigade likvidira Hrvace, da pošalje osiguranje na Zelovo u jačini jednog bataljona, da ne bi neprijatelj došao našim snagama iza leđa, odnosno boka, a jedan dio da blokira, odnosno likvidira uporište u Potravlju.

Neprijatelj u Čitluku, pod pritiskom naših snaga, napustio je 3 kuće i zbio se u jednu, odakle je u toku zore pobjegao. Zasjede u Karakašicama uspješno su postavile mine, gdje je jedan kamion odletio u zrak. U Ježeviću neprijatelj je pod pritiskom naših snaga morao da odstupi. Jedinice koje su išle ka Maljkovu naišle su na četničko-ustašku zasjedu, koja je bila raspršena i naše jedinice zauzele su potrebni položaj prema četnicima iz Otišića. Neprijatelj u Potravlju bio je primoran da se koncentriše u školi odakle je davao žilav otpor. Radi noći i nepoznavanja terena jedinice koje su imale zadatak da likvidiraju Hrvace zakasnile su, tako da je dio snaga I. Brigade primio borbu sa ustašama koje su bile prisiljene da se povuku u žicu. Docnije, tj. pred zoru, jedinice III. Brigade izvršile su pritisak na Hrvace, ali uslijed nejednovremenosti napada pokušaj likvidacije nije uspio.

Tokom noći Štab Divizije primio je izvještaj po kome se neprijatelj koncentriše u Hanu sa ciljem napada ka Vrdovu i Biteliću. Izdato je ponovno naređenje Štabu I. Brigade da povuče svoje djelove na stare položaje, kako je to predviđeno i u zapovijesti ovog štaba.

Jedinice III. Brigade nakon neuspjelog pokušaja likvidacije Hrvaca povukle su se na liniju Radan — k. 628 iznad Soldića. Tokom dana jedinice koje su se nalazile na Zelovu bile su prisiljene da pod pritiskom od 800—1000 neprijateljskih vojnika povuku se u sastav Brigade, međutim uporišta u Potravlju (škola i kulina) bila su likvidirana, tako da neprijatelj nije ni pokušao da se uputi iz Zelova ka Potravlju. U Maljkovu naše jedinice vodile su cijeli dan borbu sa četnicima koji su pokušavali da pruže pomoć ustašama u Potravlju. Svi ovi pokušaji bili su odbijeni.

U noći 6/7. IV. naše jedinice izvršile su ponovo pritisak na Hrvace iz pravca Satrića i sa Panja, sa zadatkom omogućavanja konfiskacije i rekvizicije na sektoru vršenih operacija. Istovremeno učinjeno je to i u Ježeviću.

8. Ishod borbe. Postavljeni ciljevi izvršeni su neputpuno, tj. neprijatelj u Potravlju i Čitluku bio je prisiljen da se povuče, dočim u Hrvacama da se zatvori u žicu. U ovim borbama

zapljenjene su 2 puške i 200 metaka. Neprijatelj je imao 25 mrtvih i 54 ranjena.

9. Naši gubitci u ljudstvu i materijalu. Mi smo imali 8 poginulih drugova, 21 ranjenog, od toga poginuo je zamjenik komesara 3 čete I. Bataljona II. Brigade Papić Ivan i komandir čete I. Bataljona II. Brigade Šljaka Venco. Izgubljeno je 1 puškomitraljez i 1 puška, oštećen 1 p. mit.

10. Utrošak municije naših jedinica je: 15.644 metka (za puške, puškomitraljeze i teške mitraljeze), 37 ručnih bombi, 50 mina za teški bacač, 76 mina za laki bacač i 5 nagaznih protutenkovskih mina.

11. U ovoj akciji istakao se je minersko-pionirski vod pri Štabu I. Brigade, koji je za jedan sat osposobio most preko rijeke Cetine kod mjesta Panja. Ovaj vod predlažemo za pohvalu.

12. U toku ovih akcija nije bilo ni rukovodilaca, ni boraca koji su se držali loše.

13. Kritika akcije, odnosno operacija. Akcija je bila pripremljena dobro. Zadatci dati brigadama odgovarali su njihovoj jačini, tj. brojnom stanju, naoružanju, borbenosti, iskustvu i kvalitetu kadra, iz čega proizlazi da su odluke bile realne.

Komandovanje nije bilo na visini. Ovo naročito vrijedi za jedinice koje su operisale u Potravlju, Hrvacama i Čitluku. Greška je učinjena u Čitluku, gdje je jedinica odustala od uspješnog završetka akcije, radi toga što je dato naređenje da se u toku noći mora povući preko rijeke, iako je od vremena stizanja naređenja do zore bio veliki vremenski razmak.

Upotreba oružja, naročito bacača, bila je necjelishodna kad se ima u vidu da je bila noć a polje gađanja ograničeno, pa samim tim dejstvo vatre bacačke nije bilo efikasno. Ovo važi i za teške mitraljeze koji su pucali a da se nisu imali elementi.

Postojalo je sadejstvo jedinica unutar brigade, dok među brigadama nije ga bilo koliko je to zahtjevala situacija i zadatci postavljeni pred njima. Razlog za ovo je taj što je III. Brigada suvišno se angažovala sa prevelikim snagama u Potravlju, što je prouzrokovalo zadocnjavanje za izvršenje zadatka u Hrvacama i time omogućilo da se neprijatelj koncentriše u Hrvacama i ne bude iznenađen.

Taktički postupci jedinica odgovarali su razvoju situacije na bojištu, dočim borbeni su podbacili (ovo vrijedi za Potravlje, kada su borci išli sa bombama na školu koja je od kamena, a prozori zazidani).

Pouke: Potrebno je prvi nalet na neprijatelja, ako ima više uporišta, izvršiti jednovremeno, a to zahteva brzo i tiho

kretanje jedinica bez obzira na manja prepucavanja neprijatelja. Osobito treba nastojati da se likvidira što prije osnovno uporište, a tek onda sporedno, na kojima je potrebno ostaviti male snage koje su potrebne da parališu eventualne namjere neprijatelja u malim uporištima. Od 15 granata minobacačkih na školu je palo svega dvije, iz čega proizlazi da noćno gađanje sa bacačem po jednoj kući je vrlo skupo i treba nastojati da se uzmu elementi u toku dana. Jurišanje na kamene kuće, ukoliko je neprijatelj uporan a nema se brdskih topova, ne treba činiti, jer se time povećavaju nepotrebne žrtve. Rastresitim strojem treba prilaziti neprijatelju i po noći, osobito ako je neprijatelj tokom dana podgotovio plan vatre za noćnu borbu. Blokiranje neprijatelja ne treba sprovoditi na uskom prostoru, jer to dovodi do nepotrebnog prepucavanja i žrtava, već na što širem (ovo se odnosi ako je neprijatelj primoran da se zatvori u jednu kuću, gdje su mu životne prilike teško izdržljive).

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Edo Santini

Komandant
major
Uzelac[4]

(M. P.)

[4] Miloš

BR. 51

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRIDESET DRUGE DIVIZIJE OD 12 APRILA 1944 ŠTABU DESETOG KORPUSA (ZAGREBAČKOG) NOVJ O BORBAMA U HRVATSKOM ZAGORJU OD 28 MARTA DO 10 APRILA[1]

ŠTAB XXXII. DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Oper. broj: 66/44
Dne 12. travnja 1944.—

Predmet: Operativni izvještaj za vrijeme od 28. III. do 10. IV. 1944 god.

ŠTABU X. KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOV i POJ

Dana 28. III. 1944 god. Naša divizija u zajednici sa snagama Zapadne grupe odreda izvršila je napad na neprijateljska uporišta Žutnica i Đurmanec.[2] Likvidaciju Žutnice trebala je izvršiti naša divizija. U Žutnici se je prema dobivenim podacima nalazilo 60 ustaša. Udarna brigada »Braća Radić« dobila je zadatak da izvrši likvidaciju tog uporišta. Za izvršenje ovog zadatka jedinice naše divizije imale su slijedeći raspored snaga. Udarna brigada »Braća Radić«: II. bataljon trebao je izvršiti likvidaciju uporišta, a I. i III. bataljon držali su položaj Preseka, kota 353 i Petrovsko sa zadatkom osiguranja prema Krapini i Krap. Toplicama, ne dozvolivši neprijatelju prodor prema neprijateljskom uporištu Žutnica. Naročitu pažnju trebalo je obratiti na prugu i cestu Krapina — Žutnica.

Jedinice brigade »Matija Gubec« držale su položaj: jedan bataljon Radoboj, sa jednom četom Gorjani (kota 335.) sa zadatkom osiguranja od pravca Lepoglave, Začretja i Zlatara. Jedan bataljon držao je položaj Sušelj Breg — kota 441 sa zadatkom ne dozvoliti prodor neprijatelju od pravca Krapine prema Žutnici. Jedan bataljon trebao je biti u s. D. Strahinje kao operativna rezerva Divizije (sekcija Ptuj).

Napad je prema izdatom naređenju trebao početi u 4 sata u jutro 28. III. 1944 god. Međutim, zbog toga što jedinice nisu stigle u određeno vrijeme, sa napadom se otpočelo u 5,30 sati. Pri izvršenju pokreta za zauzimanje određenih položaja,

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 14—6/I, k. 551 A.

[2] Opširnije o tome vidi tom V, knj. 25, dok. br. 163 i 166.

I. bataljon udarne brigade »Braća Radić« pri prelazu ceste Žutnica — Krapina naišao je na bunker, koji se nalazio na pomenutoj cesti, a koji u planu nije bio predviđen. Pri nailasku naših jedinica, neprijatelj je iz bunkera opalio nekoliko metaka i bataljon se je raspršio i vratio natrag. Od tog bataljona uspjela je preći prugu i cestu i prebaciti se na određeni položaj svega jedna četa. Ostale dvije čete prikupljene su od strane Štaba divizije i bačene na položaj poviše Podgore, pošto ih više nije bilo moguće prebaciti za Preseku na određene im položaje. Prema tome položaj koji je trebao zauzeti I. bataljon udarne brigade »Braća Radić« ostao je prazan. Neprijatelju je sa tim omogućeno slobodnije kretanje i manevriranje od Krapine prema Žutnici. II. bataljon iste brigade koji je trebao izvršiti likvidaciju uporišta nije u toku noći zauzeo pravi položaj, jer ga je vodič pogrešno zaveo, tako da se je morao po danu prebacivati na prave položaje iznad samog uporišta.

Jedinice brigade »Matija Gubec« zauzele su svoje određene položaje. Ali II. bataljon, koji je trebao biti operativna rezerva Divizije u s. D. Strahinje, trebao je predhodno izvršiti likvidaciju neprijatelja u centrali D. Strahinje, za kog smo doznali uoči same akcije poslije podne. U centrali se nalazilo oko 30 gestapovaca. Bataljon je sa uspjehom izvršio likvidaciju, ubijena su 3 bandita, zarobljeno je nešto oružja, a i ostale vojničke spreme, dok je veliki broj bandita pobjegao zbog toga što jedna četa nije stigla na vrijeme da zatvori pravac prema Krapini kuda je i banda pobjegla.

II. bataljon udarne brigade »Braća Radić«, pošto se je prebacio na položaj iznad samog uporišta, otpočeo je sa pripremom za juriš. Oko 12 sati jedna četa ovog bataljona uz dobru pripremu automatskog oružja, potpomognutog sa topom 47 mm., izvršila je sa uspjehom juriš na prvu zgradu gdje se nalazio neprijatelj i zauzela je. Neprijatelj se pod pritiskom i odlučnim nastupom naših boraca prebacio za samu tvornicu, ostavivši pri tome 2 karabina i jednog mrtvog ustašu, 2000 metaka i nešto vojničke spreme i ćebadi. Naši borci zadržali su se u zgradi s namjerom da im ona posluži za njihova daljnja nastupanja prema samoj fabrici i odmah su vršene pripreme za samu likvidaciju fabrike.

Za to vrijeme bataljon udarne brigade »Braća Radić« koji se nalazio na položaju kod Petrovskog vodio je borbu sa neprijateljem koji je nastupao od Krapine u pravcu Sv. Tri Kralja. Zapadna grupa odreda uspjela je protjerati neprijatelja iz Đurmanca, koji se je prebacio preko visova, na položaje iznad Žutnice i zauzeo mjesto gdje je trebao biti I. bataljon udarne brigade »Braća Radić«, te na taj način omogućio slobodniji rad i kretanje neprijatelja od Krapine prema Žutnici.

Na položaje brigade »Matija Gubec« neprijatelj je oko 8 sati u jačini od jedne satnije gestapovaca od pravca Krapine napao i skoro uspio iznenaditi I. bataljon iste brigade koji se je nalazio na Sušelj Bregu, tako da se je bataljon zbog momentalnog nesnalaženja povukao sve do kote 410. Od strane Štaba brigade bataljon je vraćen natrag, a ujedno je stigla i jedna četa II. bataljona koji se je nalazio oko D. Strahinje i uticajem komandanta brigade druga Došen Stevana izvršen je juriš i neprijatelj je odbačen i protjeran za Krapinu. Tom prilikom neprijatelju su nanijeti dosta veliki gubitci i zarobljen je jedan puškomitraljez, jedan laki bacač, 10 pušaka, 1 parabel pištolj i 600 metaka. Također je zarobljeno oko 15 pari cipela i odjela. Neprijatelj je na bojnom polju ostavio oko 15 bandita. ...

Oko 11 sati počela je pristizati od pravca Vel. Vesi za Krapinu motorizacija. Tog dana stiglo je u Krapinu 92 kamiona Švaba i 11 lakih tenkova. Istovremeno stigla su i dva neprijateljska bombardera koja su vršila mitraljiranje bataljona koji se nalazio na Šušelj Bregu i bomabardovanje III. bataljona oko Radoboja.

Zbog slabe kontrole nad cestom i prugom Krapina — Žutnica, jer nije bilo I. bataljona udarne brigade »Braća Radić« na određenom mu položaju, neprijatelju je bilo omogućeno da vrlo lako sa pješadijom potpomognutom sa motorizacijom prodre do same Žutnice i na taj način osujeti likvidaciju uporišta Žutnice od strane II. bataljona udarne brigade »Braća Radić«.

U 18 sati istog dana jedinice su povučene sa položaja.

U toku ovih borbi izbačeno je iz stroja oko 10 neprijateljskih vojnika.

Naši gubitci: 8 mrtvih i 14 ranjenih.

Utrošak municije: 13 granata za top 47 mm.
3500 metaka puščanih.

U ovoj borbi izkazali su se svojom pribranošću i hladnokrvnošću komandant brigade »Matija Gubec« drug Došen Stevan i komandant II. bataljona brigade »Matija Gubec« drug Đuričić Valent.

...

Kritika akcije: Podatci koje smo primili od O. K. Krapina[3] bili su pogrešni i manjkavi. Vodiči nesigurni. Kolebljivost jedinica. Niže rukovodstvo nije se osjećalo u jedinicama i izgubilo je glave. Jodinice nisu čvrsto držane u ruci, što se

[3] Okružni komitet Komunističke partije Hrvatske za okrug Krapinu

pokazalo i pri prelazu I. i III. bataljona udarne brigade »Braća Radić« ceste i pruge Krapina — Žutnica. . . .

Akcija bi bila uspjela u potpunosti samo da je I. bataljon udarne brigade »Braća Radić« stigao na svoj određeni položaj i da je na taj način bila zatvorena cesta između Krapine i Žutnice.

29. III. 1944. Naša divizija zauzela je nove položaje radi odmora i sređenja jedinica, koje su imale gubitaka u ljudstvu i rukovodiocima za vrijeme borbe na dan 28. III. 1944.

Jedinice udarne brigade »Braća Radić« zauzele su položaj Brdo (kod Jesenja), Trakošćan, Gor. Jesenje (sekcija Ptuj).

Brigada »Matija Gubec« zauzela je položaje: dva bataljona Veternička Gora, a jedan bataljon sa ranjenicima u Starom Golubovcu.

Istoga dana oko 10,30 sati III. bataljon iste brigade koji se nalazio na položaju Veternica prihvatio je borbu sa neprijateljem koji je nastupao od pravca Radoboj, u jačini od jedne bojne. Borba se vodila kroz cjeli dan, neprijatelj je uglavnom držao zauzete položaje i nije odstupao. Naši borci potisnuli su neprijatelja sa njegovih položaja i u sumrak povukli su se na položaje Petrove Gore.

Gubitci neprijatelja u ovoj borbi nisu poznati.

Sopstveni gubitci: 1 ranjen i 2 nestala.

Gubitci u oružju: 1 puškomitraljez, koji je zajedno sa puškomitraljescom i pomoćnikom otišao u neku drugu jedinicu Zapadne grupe odreda.

Utrošak municije: 300 kom. mauzer metaka, 160 manliher, 210 talijanske i 60 kom. šmajserske municije i 2 granate za laki minobacač.

Jedinice udarne brigade »Braća Radić« toga dana nisu vodile borbu.

30. III. 1944 god. Jedinice udarne brigade »Braća Radić« ostale su na istim položajima nastavivši sa sređivanjem.

Pošto je na dan 29. III. o. g. neprijatelj u jačini jedne satnije ušao i zadržao se u Novom Golubovcu, pojačan sa nekoliko manjih tenkova, to su jedinice brigade »Matija Gubec« zauzele nove i povoljnije položaje radi odbrane ranjenika u Starom Golubovcu, do njihove evakuacije. Jedan bataljon držao je položaj Stari Golubovec, jedan bataljon držao je kote poviše Star. Goluboveca u pravcu Lepoglave i to kota 725, 681 i 570, a jedan bataljon držao je položaj na Petrovoj Gori. Do sukoba sa neprijateljem nije došlo.

31. III. 1944. Noću 30 na 31. III. o. g. jedinice udarne brigade »Braća Radić« izvršile su pokret preko ceste i pruge Krapina — Đurmanec i zauzele nove položaje i to Sv. Jana

kod Pregrade i Prigorja. Cilj prebacivanja udarne brigade »Braća Radić« na taj sektor bio je da se u tom djelu Zagorja izvrši prikupljanje i mobilizacija novih boraca, jer su podatci političkih radnika za ovo dobiveni vrlo povoljni. Pri prelazu ceste i pruge i kretanjem u pravcu određenih mjesta, neprijatelj je sa artiljerijom i bacačima tukao u neposrednoj blizini kolone, ali gubitaka nije uopšte bilo i borci su pokazali savršenu marševsku disciplinu.

Jedinice brigade »Matija Gubec« ostale su i dalje na istim položajima. Do sukoba sa neprijateljem nije došlo.

1. IV. 1944 god. Jedinice udarne brigade »Braća Radić« toga dana ostale su na istim položajima. Usljed dugog marša i zamorenosti borci su se odmarali. Vršena su izviđanja i patroliranja u pravcu neprijateljskog uporišta u Pregradi i u pravcu njemačke granice.[4]

Jedinice brigade »Matija Gubec« u 19 časova 31. III. o. g. izvršile su pokret i 1. IV. o. g. zauzele su nove položaje i to: Belec, Juranšćina i Repno. Zbog izvršenog marša koji je bio vrlo težak radi lošeg vremena jedinice su se odmarale. Neprijatelj iz uporišta Zlatar nije izlazio jedino što je u jutro istoga dana opalio nekoliko metaka iz haubice 105 mm. na položaje brigade »Matija Gubec«. Gubitaka nije bilo.

2. IV. 1944 god. Jedinice udarne brigade »Braća Radić« ostale su na istim položajima i vršena je vojno-politička izobrazba boraca. Do sukoba sa neprijateljem nije došlo.

Brigada »Matija Gubec« u 4 sata istoga dana izvršila je pokret i zauzela nove položaje i to: Pažurovec, Sv. Križ, Prepuštovec, Gor. Konjšćina. Ranjenici koji su bili pod zaštitom ove brigade prebačeni su u dogovoru sa političkim radnicima u mjesto Grtovec uz potrebna osiguranja. Jedinice brigade »Matija Gubec« toga dana su sređivane. . . . Također izvođena je vojno-politička izobrazba boraca. Do borbe sa neprijateljem nije došlo.

3. IV. 1944. god. Jedinice udarne brigade »Braća Radić« izvršile su pokret i zauzele nove položaje i to: Desinić, Desinićki zaselak Gaber i Desinićki zaselak Tomaševce. Pošto neprijatelj nije uopšte izlazio iz svojih uporišta, brigada je to povoljno vrijeme iskoristila na vojno-politički rad i na dezinfekciju opreme i odjela.

Brigada »Matija Gubec« ostala je na istim položajima i nastavilo se sa sređivanjem i učvršćivanjem jedinica. Do borbe sa neprijateljem nije uopšte došlo.

[4] U dnevnom izvještaju Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 31 marta 1944 o tome piše: »Na području Krapine vode se borbe s jačim neprijateljskim skupinama, koje se pokušavaju probiti s našeg na njemačko područje« (vidi tom V, knj. 25, dok. br. 167).

4. IV. 1944 god. Udarna brigada »Braća Radić« ostala je na istim položajima. Rad se sastojao u vojničkoj i političkoj izobrazbi boraca, kao i dezinfekciji i kupanju boraca. Neprijatelj nije izlazio. Do borbe nije došlo.

Jedinice brigade »Matija Gubec« ostale su na istim položajima. Vršena je obuka ratne službe i borbene obuke. Neprijatelj sa jačim snagama nije izlazio iz uporišta jedino što su neprijateljske patrole krenule na izviđanje u pravcu Klimena, dok se je u Prepuštovcu nalazio jedan bataljon iste brigade. Do sukoba je došlo između naših i neprijateljskih patrola. Pala su tri neprijateljska vojnika (ustaše), dok na našoj strani nije bilo gubitaka. Zarobljeno je 3 mauzer karabina, 200 metaka, 9 bombi i tri para odjela i cipela. Istoga dana u 18 sati jedinice ove brigade vršile su pokret na nove položaje.

5. IV. 1944 god. Udarna brigada »Braća Radić« zauzela je nove položaje i to: Dubrovčan, Tuheljske Toplice i Rakovec. Po dolasku na nove položaje, jedinice su se ukopale i vršile izviđanje u pravcu Krap. Toplice i Klanjca. Za vrijeme izviđanja sukobile su se naše patrole sa patrolama neprijatelja. Neprijatelj zbog takovog razmještaja naših jedinica osjetio se je u Klanjcu blokiran i nekoliko puta vršio je prisilno izviđanje, ali je svaki puta bio spriječen. Gubitaka nije bilo niti na jednoj niti na drugoj strani. Brigada »Matija Gubec« toga dana držala je položaje: Zajezda, Pece, Topličica, Gotalovec, Krapinica (sekcije Ptuj). U 11 sati i 55 min. neprijatelj je od pravca Madžareva sa nepoznatim snagama nastupao prema položaju III. bataljona koji se nalazio u mjestu Pece. Nakon kratke borbe borci III. bataljona odbili su neprijatelja koji se je počeo povlačiti u pravcu svoje ishodne baze. Za vrijeme povlačenja vršio je zaštitu jakom mitraljeskom i minobacačkom vatrom.[5] Tom prilikom upalio je minobacačem jednu kuću u selu Pece od koje se je proširila vatra i izgorilo oko 6—7 kuća.

Gubitci neprijatelja bili su 4 mrtva i toliko ranjenih.

Naši gubitci: jedna drugarica teško ranjena, koja je kasnije podlegla ranama.

Utrošak municije: 120 metaka mauzer, 50 talijanskih i 50 šmajserskih.

6. IV. 1944. god. Jedinice udarne brigade »Braća Radić« ostale su na istim položajima. Pošto se neprijatelj u uporištu Klanjec osjetio ugroženim, to je zatražio pojačanje koje je stiglo

---

[5] Iz bojne relacije Prvog zbornog područja vidi se da su u ovoj borbi učestvovale ustaške jedinice iz Novog Marofa i da su one zapalile selo Pece (vidi dok. br. 4/1—12, k. 58 u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

iz Zagreba i od strane Slovenije. Iz pravca Slovenije nadirali su prema položajima naših jedinica Nijemci, dok od pravca Zagreba nastupali su ustaše P. T. S.[6] Ove neprijateljske jedinice bile su pojačane sa motorizacijom, 16 tenkova i oklopnih kola. Neprijatelj je pod svaku cjenu htio da se probije na naše položaje, ali borci I. i III. bataljona pokazali su dovoljnu čvrstinu i upornosti i sva četiri pokušaja prodora neprijatelja odbili su. U tim borbama oštećena su dva tenka, dok je neprijatelj dovukao 3 kamiona što mrtvih što ranjenih i povukao se u pravcu Zagreba i Klanjca. Zarobljeno nije ništa. Neprijateljski gubitci računaju se na 40 mrtvih i ranjenih.[7] Naši gubitci: 1 mrtav i 3 ranjena. Od rukovodilaca ranjen je i to vrlo lako komandir I. čete I. bataljona drug Grabrovac, dok je poginuo bivši komandir čete I. bataljona drug Horvat.

Jedinice brigade »Matija Gubec« ostale su na istim položajima i nastavilo se vojno-političkom izobrazbom.

7. IV. 1944 god. Udarna brigada »Braća Radić« izvršila je pokret i rokiranje snaga na visove iznad Tuheljske Toplice (sekcija Rogatec), s tim što je II. bataljon ostao na zasjedi kod Benkova. Neprijatelj tokom dana nije vršio napade na položaje ove brigade.

Jedinice Brigade »Matija Gubec« ostale su na istim položajima, s tim što je III. bataljon sa jednom četom I. bataljona postavio kombinovanu zasjedu ustašama, koji su obično kretali od Novog Marofa prema Madžarevu. Zasjeda je bila postavljena iznad Madžareva. Neprijatelj uopšte nije naišao i do sukoba nije došlo. Istog dana u 20 sati brigada je izvršila pokret i zauzela nove položaje.

8. IV. 1944. god. Jedinice udarne brigade »Braća Radić« prebacile su se sa sektora oko Tuhelja ponovno na sektor oko Jesenja i zauzele položaje Gor. Jesenje, zaseok Škaričevo i samo Gor. Jesenje. Zbog dugog i teškog marša jedinice su se odmarale. Do borbe sa neprijateljem nije došlo.

Brigada »Matija Gubec« zauzela je položaj Sv. Križ, Pažurovec, Prepuštovec, dok je jedna četa bila uz ranjenike kao osiguranje u Grtovcu. Radilo se na vojno-političkoj izobrazbi boraca. Do sukoba sa neprijateljem nije došlo. Istoga dana jedna četa krenula je sa intendantom brigade u selo Gor. Batinu radi konfiskacije. Tom prilikom jedno nepoznato lice iz kuće ubilo je sa tri metka druga Baliju Jurja, star. vodnika iz I. bataljona.

---

[6] Poglavnikovog tjelesnog sdruga (vidi dok. br. 1—268/26, k. 112 u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

[7] Vidi dok. br. 159.

9. IV. 1944 god. Udarna brigada »Braća Radić« zauzela je nove položaje i to: Lobor — Završje, Lobor — Martinšćina. Ujedno sa sobom je povukla i ranjenike koji su se nalazili kod Zapadne grupe odreda na Brdo (kod Jesenja). Zbog izvršenog dugog marša ljudstvo se odmaralo.

Jedinice brigade »Matija Gubec« ostale su na istim položajima, vršeći vojno-političku izobrazbu prije podne, a poslije podne zbog praznika Uskrsa održavani su mitinzi i veseli časovi za borce.

10. IV. 1944. god. Udarna brigada »Braća Radić« ostala je na istim položajima i vršila je patroliranje i pravila zasjede oko neprijateljskog uporišta Zlatar. Istoga dana došlo je do sukoba između naših i neprijateljskih patrola. Gubitaka nije bilo.

Brigada »Matija Gubec« ostala je na istim položajima, radilo se na političkoj i vojnoj izobrazbi boraca. Do sukoba sa neprijateljem nije došlo.

Za vrijeme ovog perioda izbačeno je iz stroja 151 neprijateljski vojnik.

Zarobljeno je: 1. p. mitraljez, 1 laki minobacač, 15 pušaka, 1 p. pištolj, 2600 metaka, 9 bombi i 2 tenka oštećena.

Gubitci u oružju: 1 p. mitraljez.

Gubitci u ljudstvu:	Utrošak municije:
11 mrtvih,	4.170 pušč. metaka,
17 ranjenih,	13 granata kal. 47 mm.,
2 nestala druga.	2 mine za laki minobacač.

Prilog: Zapovjest oper. broj 53/44.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Robić Ivan

Komandant — potpukovnik,
Štrok*

(M. P.)

* Izidor

BR. 52

IZVJEŠTAJ ŠTABA DESETOG KORPUSA (ZAGREBAČKOG) NOVJ OD 13 APRILA 1944 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA OD 21 MARTA DO 7 APRILA[1]

ŠTAB
X. KORPUSA »ZAGREBAČKOG«
NOV I POJ
Op. broj 223
Dne 13. IV. 44.

Operativni izvještaj za prvu polovicu mjeseca aprila dostavlja.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

Od poslednjeg izvještaja[2] jedinice X. Korpusa »Zagrebačkog« imale su slijedeće borbe sa neprijateljem:

XXXII. Divizija

21. III. 44. Jedinice XXXII. Divizije držale su slijedeće položaje:

Udarna brigada »Braća Radić«: Sudovec — Kostanjevac — Vukšinec (sekcija Čakovec 1 : 100.000) sa zadatkom izviđanja neprijateljskih uporišta Komin, Bisag i Novi Marof.

Brigada »Matija Gubec«: Visoko — Radešić — Vinično (sekcija Ptuj 1 : 100.000).

Istoga dana oko 8 sati neprijatelj je izvršio prepad na II. Bataljon Brigade »Matija Gubec« koji se nalazio na položajima kod Radešića. Neprijatelj je došao od Brezovog Huma u tri kolone. Uslijed nedovoljne opreznosti Bataljona, Bataljon nije bio u stanju da odbije neprijatelja i morao se je povući na položaje prema Visokom. Sa tih položaja Bataljon je uspio da zadrži dalje nadiranje neprijatelja.

Gubici neprijatelja nepoznati su.

Vlastiti gubici: 1 mrtav i dva ranjena.

Od rukovdilaca poginuo je komandir čete Severović Stevo.

---

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 4/4, k. 551 a.

[2] Vidi tom V, knj. 25, dok. br. 130.

22. III. 44. Divizija je produžila pokret, izvršila prelaz ceste Varaždin — Zagreb i zauzela položaje sa slijedećim rasporedom:

Udarna brigada »Braća Radić«: Turkovčina — Bosna — Bedenica (sekcija Ptuj 1 : 100.000).

Brigada »Matija Gubec«: Žitomir — Prepolno — Gor. Orešje — Globočec (sekcija Ptuj 1:100.000).

Pri prelazu ceste Varaždin — Zagreb, osiguranje pri prelazu davala je Udarna brigada »Braća Radić«.

Pokret Divizije nije bio zajednički već je jedna brigada vršila pokret neovisno jedna o drugoj. Brigada »Matija Gubec«, iako joj je bio dat itinerer[3] puta, nije izvršila pokret i prelaz pravcem kako joj je bilo naređeno, već je prelaz ceste izvršila poviše zasjede u pravcu Varaždina. U to vrijeme naišla je jedna veća kolona neprijateljskih kamiona i Brigada je u neredu odstupila. Bataljon Udarne brigade »Braća Radić« koji je bio na osiguranju otvorio je vatru na neprijatelja, a ujedno i po borcima Brigade »Matija Gubec«. Tom prilikom Brigada »Matija Gubec« imala je tri ranjena i 11 nestalih drugova.

Od oružja izgubljeno je 1 teški mitraljez tipa »Breda« sa konjima i poslugom.

Brigada »Matija Gubec« izvršila je prelaz ceste istoga dana.

23. III. 44. Oko 7 sati u jutro neprijatelj je otpočeo sa svojom ofanzivom koju je pripremao na jedinice Zapadne grupe odreda.

Ovoga dana oko 7 sati neprijatelj je izvršio iznenadan napad na Štab brigade »Matija Gubec«, a istovremeno i na jedinice I. Bataljona pomenute Brigade, koje su se nalazile oko Globočeca. Prepad je u potpunosti uspio, te je tom prilikom poginuo komandant Brigade major Bobetko,[4] referent Brigadnog saniteta drug Eterović Veljko, i još 12 drugova. Ranjena su tri druga.

Neprijateljski gubici iznosili su oko 10 mrtvih i isto toliko ranjenih.[5]

---

[3] pravac kretanja

[4] Mijo

[5] Prema podacima Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 24 marta 1944, ustaše su imale 1 mrtvog i 6 ranjenih (vidi tom V, knj. 25, dok. br. 156).

Na I. Bataljon prepad su izvršile dvije satnije ustaša i pošto je napad bio iznenadan, Bataljon je bio prisiljen da se povuče u šumu kod mjesta Pešćeno.

Tom prilikom Bataljon je imao tri ranjena druga.

Gubici neprijatelja iznose 9 mrtvih.

Istoga dana oko 9 sati neprijatelj je nastupao od pravca Orešja prema položajima III. Bataljona, koji se je nalazio na kosama iznad sela Beloslavec (sekcija Ptuj).

Napad neprijatelja bio je odbijen i isti je imao 4 mrtva i 6 ranjenih.

Vlastitih gubitaka nije bilo.

Oko 14 sati neprijatelj je ponovio napad od pravca šume Rogaršćina preko Prepolna prema položajima II. i III. Bataljona.

I ovaj napad je bio odbijen.

Gubici neprijatelja iznose 3 mrtva i 2 ranjena.

Vlastitih gubitaka nije bilo.

Oko 16 sati neprijatelj je nastupao cestom od Konjšćine — snaga jačine oko 200 ustaša, 2 motocikla i 6 tanketa.

Na pravcu neprijateljskog nastupanja nalazio se je II. Bataljon Brigade »Matija Gubec« koji je bio postavljen na nove položaje, pošto se znalo za koncentraciju neprijatelja u Konjšćini.

Napad neprijatelja bio je odbijen i tom prilikom ubijen je ustaški emigrantski poručnik, i 3 su oficira ranjena.

Od oružja zaplijenjeno je: 1 šmajser, 1 pištolj, 2 motocikla i oštećen je 1 tenk.

Vlastitih gubitaka nije bilo.

24. III. 44. Dva bataljona Udarne brigade »Braća Radić« držala su zasjedu na cesti između Bisaga i Komina (sekcija Ptuj).

U ovoj akciji uništena su 2 kamiona i 1 auto.

XXXIII. Divizija

21. III. 44. Ovoga dana izvršila je II. Brigada napad na vlak na pruzi Križevci — Dugo Selo.

Prije nego što su mineri uspjeli postaviti mine naišao je vlak. Kako su jedinice I. Bataljona bile primjećene kada su se prebacivale preko pruge, vlak je stao i neprijatelj je počeo izlaziti iz vlaka sa

namjerom da zauzme položaje. Izvršen je odmah energičan napad na vlak, ali je ovaj krenuo natrag odakle je i došao, dok su vojnici koji su izašli iz vlaka ostali i dijelom zarobljeni a dijelom potučeni i raspršeni.

Neprijatelj je imao oko 20 mrtvih, a zarobljeno je 13 vojnika i 13 željezničara.[6]

Od oružja zaplijenjeno je: 12 pušaka, 2 pištolja i 650 kom. metaka.

Vlastiti gubici: 1 poginuo i to komandir čete II. Bataljona drug Antun Vugrin.

22. III. 44. I. Brigada postavila je zasjedu sa jednim bataljonom kod mjesta Ladislav na putu za Trnavu (sekcija Bjelovar 1 : 100.000), a jedan bataljon zauzeo je položaje ispred željezničke stanice Pavlovac - Dražica.

Na IV. Bataljon koji je bio u zasjedi kod sela Ladislav naišao je neprijatelj u jačini oko 80 domobrana i 20 Nijemaca. Ova neprijateljska jedinica pripadala je II. Bojni I. Gorske pukovnije a krenula je iz uporišta Hercegovac.

Naišavši na našu zasjedu, neprijatelj je nakon kraće borbe odstupio.

U ovoj borbi neprijatelj je imao 7 mrtvih i 14 ranjenih vojnika.

Zarobljena su 2 neprijateljska vojnika.

Od oružja zaplijenjeno je: 2 puškomitraljeza »Brno«, 13 pušaka, 850 kom. metaka i nešto ostale spreme.

Vlastiti gubici: 1 mrtav.

28. III. 44. I. i III. Bataljon I. Brigade nalazili su se u zasjedi kod neprijateljskog uporišta Hercegovac. Kako neprijatelj nije izlazio, bataljoni su se oko 12 sati povukli u svoje baze Veliki i Mali Pašijan.

U 14 sati neprijatelj je naišao u Veliki Pašijan iz Hercegovca i iz Donje Garešnice. Poslije kratke borbe neprijatelj je odbijen.

Neprijatelj je imao 2 ranjena.

Vlastitih gubitaka nije bilo.

29. III. 44. Ovoga dana II. Brigada, koja je bila upućena da prihvati transport oružja koji je trebao stići preko Save, nalazila se je sa svojim jedinicama i

[6] Vidi tom V, knj. 25, dok. br. 154.

to: Štab brigade sa I. i III. Bataljonom u mjestu Oborovo, a II. Bataljon u mjestu Prečno (sekcija Zagreb 1 : 100.000).

Rano u jutro oko 5 sati opaženo je po raketlama da neprijatelj sa više pravaca nastupa u pravcu jedinica ove Brigade.

Oko 6.30 sati otpočela je borba između našeg I. Bataljona i neprijatelja u samom selu Oborovo. Tada je izdano naređenje da se I. i III. Bataljon povlače prema selu Prečno, da se spoje sa II. Bataljonom i da se cijela Brigada probije u pravcu šume Žutica. Ovo naređenje nije bilo otposlano jer je borba već bila u toku.

Neprijatelj je nastupao iz Dugog Sela, Trebovca, Ivanić Grada i Dubravčaka, a prebacivao se i preko rijeke Save.

II. Bataljon koji je prihvatio borbu u Prečnom povukao se većim dijelom svojih jedinica u pravcu šume Žutica, dok je neprijatelju uspjelo uhvatiti u obruč Štab brigade sa I. i III. Bataljonom i stisnuti ih na čistini između Oborova — Prevlake i potoka Černec. Samo manjim dijelovima ovih jedinica uspjelo je izvući se iz ovoga obruča.

Borba sa neprijateljem otpočela je oko 6,30 sati a završila se oko 11 sati.

Od neprijateljskih trupa u ovim borbama su učestvovale ustaške jedinice i dijelovi I. Kozačke divizije.

U ovim borbama neprijatelj je imao oko 150 mrtvih i ranjenih.

Vlastiti gubici iznose:

Mrtvih za koje se točno zna 37.
Zarobljenih i nestalih 147.
Ranjenih u našim bolnicama 28.
Od oružja izgubljeno je:
Puškomitraljeza 12.
Pušaka 207.
Lakih bacača 1.
Šmajsera 1.
Radio stanice 1.
Jahaćih konja 8.
Veća količina municije i ostale spreme.[7]

[7] Opširnije o tome vidi dok. br. 5.

Među poginulima nalaze se:

Šef Operativnog odsjeka Štaba korpusa major Hohšteter Vojko, komesar Brigade drug Štajner Jozo, načelnik Štaba brigade potporučnik Mazalek Josip, komandant I. Bataljona potporučnik Cindrić Ivan, komesar I. Bataljona drug Gostinčar Sveto, zamjenik komesara I. Bataljona drug Bistrović Stjepan, operativni oficir I. Bataljona drug Mato Janeković, komesar III. Bataljona drug Ivan Perković, zamjenik komandanta III. Bataljona drug Stevo Ruklić, operativni oficir III. Bataljona drug Emil Goranović, informativni oficir III. Bataljona Ivan Muhavec, komandiri četa: Stjepan Puvača, Petar Badanjak, Maks Lončarić, Josip Carić, Milan Otrčak, komesari četa: Prpić Đuro, Jovo Čuk, Lovasić Filip, zamjenik komesara III. Bataljona Novak Josip, referent saniteta Brigade Milan Kajić.

Glavni uzroci uslijed kojih je došlo do razbijanja ove Brigade jest predugo zadržavanje jedinica na jednom ovako opasnom mjestu.[8] Štab brigade nije bio dovoljno samoinicijativan i odlučan da preduzme potrebne mjere da bi se uklonila opasnost koja je prijetila jedinicama.

Štab brigade i u toku same borbe izgubio je svaku kontrolu nad jedinicama, tako da su se jedinice same probijale iz obruča. . . .

30. III. 44. I. i III. Bataljon I. Brigade koji su se nalazili u selu Vukovje i Rogoži (sekcija Bjelovar 1 : 100.000) prihvatili su borbu sa neprijateljem koji je nastupao iz pravca Donje Garešnice, Gojila i Kutine snagama jačine oko 800 domobrana i Nijemaca.

U ovim borbama neprijatelj je imao oko 25 mrtvih i oko 30 ranjenih vojnika.[9]

Zaplijenjene su 4 puške.

Vlastiti gubici iznose: 1 mrtav i 11 lakše ranjenih.

Pošto je neprijatelj bio u velikoj brojnoj nadmoćnosti, naše jedinice su se povukle u pravcu sela Vel. Bršljanica i Dišnik.

31. III. 44. Neprijatelj je snagama jačine oko 600 Nijemaca i ustaša krenuo predvođenim vodičima iz

[8] Brigada je stigla u s. Trebovec 23/24 marta a dan kasnije prebacila se u s. Oborovo koje se nalazi na samoj obali Save (vidi dok. br. 5).

[9] Vidi dok. br. 152.

Narte preko Bereka u pravcu sela Samarica (sekcija Čazma 1 : 100.000).

Štab divizije se nalazio u selu Donja Petrička i bio je napadnut od strane neprijatelja. Pri tom napadu poginula su 2 druga, a ranjen je 1 neprijateljski vojnik.

Štab divizije se povukao u selo Martinec.

Neprijatelj je produžio svoje nastupanje kosom između sela Samarica i Šimljanik, dok je jedna njegova manja kolona upala u selo Samarica, a zatim je produžila pokret za glavninom u pravcu sela Šimljanik.

I. Brigada izvršila je pokret u 6 sati iz sela Bršljanica preko Gor. Garešnice u pravcu Šimljanika, te je sa I. i III. Bataljonom došla u dodir sa neprijateljem kod k. 207 (između Šimljanika i Samarice). Borbu je prihvatio III. Bataljon, koji se nakon kraćeg vremena povukao u selo Šimljanik, dok su se čete I. Bataljona povukle svaka u svom pravcu prekinuvši vezu sa glavninom.

Neprijatelj je skoncentrisao puščanu, mitraljesku vatru i vatru iz teških oružja na položaj III. Bataljona kod Šimljanika, te se ovaj Bataljon povukao na kosu Josipoviča ispred Podgarića u cilju da zaštiti prilaze ka našim bolnicama. Neprijatelj je zaista i pokušao da prodre do bolnica ali je bio odbijen te se povukao u selo Gor. Garešnica.

U ovim borbama neprijatelj je imao 4 ranjena.[10]

Vlastiti gubici: 1 mrtav i dva ranjena.

Kako jedinice nisu održavale dodir sa neprijateljem, nisu bile obavještene da se neprijatelj i preko noći zadržao u selu Gor. Garešnica, već se mislilo da je ovo selo napustio.

1. IV. 44. Jedan vod III. Bataljona I. Brigade izvršio je nasilno izviđanje tokom noći u pravcu Gor. Garešnice i došao u sukob sa neprijateljem kod istog sela.

U toj borbi imao je dva lakše ranjena druga.

Kada je svanulo, neprijatelj se je počeo povlačiti u pravcu Narte. Kod povlačenja neprijatlj se je sukobio sa IV. Bataljonom Udarne brigade »Braća Radić«, koji se je nalazio na ovom sektoru na povratku iz Slavonije kuda je pratio ranjenike.

[10] Vidi dok. br. 154.

Uslijed neopreznog nastupanja ovoga Bataljona, Bataljon je dobio iznenadnu vatru od strane neprijatelja i tom prilikom je imao 8 mrtvih i 10 ranjenih.

Od oružja izgubljeno je: 1 puškomitraljez »Brno« 1 teški mitraljez »Fiat«, 5 pušaka i oko 1.600 kom. metaka.

2. IV. 44. Jedna četa II. Brigade razrušila je most na rijeci Česma na putu Bjelovar — Narta.[11]

4. IV. 44. Rano u jutro neprijatelj je iz Lupoglava u jačini od oko 600 Nijemaca i vojnika I. Kozačke divizije krenuo u pravcu Čazme.

U Čazmi se nalazio III. Bataljon I. Brigade i Turopoljski bataljon[12] koji je dan ranije stigao na naš sektor.

Uz pomoć jake artiljerijske i minobacačke vatre neprijatelju je uspjelo oko 12 sati ući u samu Čazmu. Oko 15 sati I. i III. Bataljon I. Brigade prešli su u napad i snažnim naletom uspjeli izbaciti neprijatelja iz mjesta.

Neprijatelj se je povukao preko rijeke Česma u pravcu sela Dereza, odakle je opet otvorio jaku artiljerijsku vatru na samo mjesto Čazma.

U ovim borbama neprijatelj je imao oko 20 mrtvih i preko 30 ranjenih.

Zarobljena su 2 neprijateljska vojnika.

Od oružja zaplijenjeno je: 1 mitraljez M. G., 6 pušaka, 2 pištolja, 600 kom. metaka i 2 bicikla.

Vlastiti gubici: 1 mrtav i 7 ranjenih.

Zapadna grupa odreda
— Kalnički part. odred

27. III. 44. I. Bataljon ovoga Odreda u zasjedi na ceste Križevci — Koprivnica kod mjesta Sokolovac zarobio je 2 legionara.

30. III. 44. II. Bataljon napao je na neprijateljsku kolonu koja se kretala iz Koprivnice prema Ludbregu. Bor-

---

[11] Vidi bojnu relaciju Prvog zbornog područja u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 4/1—4, k. 58.

[12] Bataljon je prebacivao preko Save oružje koje je Glavni štab Hrvatske poslao za jedinice Desetog korpusa (vidi knjigu depeša Glavnog štaba Hrvatske u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 4—2, k. 119/1).

ba je trajala oko pola sata poslije čega se je neprijatelj povukao natrag u Koprivnicu.[13]

Neprijatelj je imao više mrtvih među kojima i 1 satnik a isto tako i veći broj ranjenih.

Vlastitih gubitaka nije bilo.

Istoga dana jedna patrola ovoga Bataljona srušila je most između sela Bolfan i Subotice.

III. Bataljon nalazio se u selu Apatovac i na položajima kod s. Slanje. Patrola ovoga Bataljona koja se kretala u pravcu sela Slanje naišla je na neprijateljsku zasjedu i tom prilikom su 2 druga lakše ranjena.

3. IV. 44. I. Bataljon sa štabom i jednom četom nalazio se je u selu Apatovac, a dvije čete su bile na položajima na Medved brdu (k. 346), sa jednim vodom prema Segledu i Piramidi (k. 484), a dva voda prema Slanju (sekcija Čakovec 1 : 100.000).

Neprijatelj je počeo nastupati prema položajima naših jedinica uz predhodnu jaku artiljerisku vatru. Uslijed nadmoćnosti neprijateljskih snaga naše jedinice su se morale povući u pravcu Kamenjaka (k. 430). Prilikom povlačenja jedna četa je naišla na neprijateljsku zasjedu i u toj borbi imala je 1 mrtvog, 2 ranjena i jednog nestalog.

Neprijatelj je imao 2 mrtva i veći broj ranjenih.[14]

6. IV. 44. Ovoga dana neprijatelj[15] je otpočeo sa nadiranjem na sektor Kalnika jačim snagama od oko 800 do 900 vojnika iz svojih uporišta: Koprivnica i Ludbreg.

Naše jedinice imale su slijedeći raspored:

I. Bataljon kod sela Kamešnica, sa jednom četom u zasjedi na putu kod Križevaca a sa jednom četom na položajima kod sela Glogovnica.

II. Bataljon nalazio se je na položajima iznad sela Radeljevo.

---

[13] Vidi dok. br. 152.

[14] U bojnoj relaciji Prvog zbornog područja za april 1944 o tome piše: »Oklopni sklop vršio je razviđanje iz Varaždinskih Toplica u pravcu Leskovca i Medved brda. Kod s. Leskovca i k. 346 naišao je oklopni sklop na otpor protivnika. Nakon pola sata borbe odmetnici su protjerani u pravcu Ludbrega. Gubici protivnika: 7 mrtvih« (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 4/1—12, k. 58).

[15] Odnosi se na ustaše iz sastava PTS. (Vidi objašnjenje br. 72 uz dok. br. 141.)

III. Bataljon nalazio se je na položajima: Mali Botinovac — Mali Poganac — Prnjavor (sekcija Čakovec 1 : 100.000).

Oko 6 sati u jutro neprijatelj je otpočeo tući naše položaje jakom artiljerijskom i minobacačkom vatrom, a potom je preduzeo nadiranje od pravca Rasinje prema Belanovom Selu, drugom kolonom preko sela Vrhovac prema selu Prnjavor i trećom kolonom preko s. Vel. Grabičani za Vel. Poganac.

Uslijed brojčane nadmoćnosti neprijatelja naše su se jedinice morale povući i neprijatelj je uspio prodrijeti u selo Vel. Poganac i Ribnjak.

U 16.30 sati naše su jedinice izvršile napad na selo Ribnjak i neprijatelj se je morao povući. Pred večer neprijatelj je ponovno izvršio napad i uspio ponovno ući u selo Ribnjak.

Pred večer naše su jedinice zauzele položaje iznad sela Apatovac.

7. IV. 44. II. Bataljon izvršio je ponovno napad na neprijatelja koji se je još uvijek nalazio u selu Ribnjak. Borba je trajala od jutra do 16 sati po podne, kada se je neprijatelj povukao u pravcu sela Vel. Poganac. U toku noći neprijatelj se je povukao u svoja uporišta.

U ovim borbama neprijatelj je imao 27 mrtvih i veliki broj ranjenih.

Zaplijenjen je 1 revolver i nešto ostale spreme.

Vlastiti gubici iznose: 4 mrtva i 7 ranjenih.

Istočna grupa odreda
— Bjelovarski POH

30. III. 44. I. četa II. Bataljona ovoga Odreda nalazi se u selu Srednji Višnjevac. Kada je četa bila na doručku, uspjelo je neprijatelju da se privuče u samo selo, jer od strane komande čete nisu bila postavljena nikakova osiguranja, i da iznenadi ovu četu. Neprijatelj je bacio bombu u jednu kuću u kojoj se je nalazilo 5 drugova i 3 drugarice. Drugovi koji nisu poginuli od bombe bili su dočekani mitraljeskom vatrom pri izlasku iz kuća.

Ovom prilikom poginulo je 6 drugova i 3 drugarice.[16]

[16] Vidi dok. br. 14/3, k. 551 u Arhivu Istoriskog instituta JNA.

Izgubljeno je 5 pušaka.

Neprijatelj je imao 2 mrtva i 1 ranjenog.

Dok se ovo događalo u s. Srednji Višnjevac, u susjednom selu Gor. Višnjevac nalazio se je Štab bataljona sa II. četom. Štab bataljona nije ništa preduzeo da pritekne u pomoć drugovima koji su bili napadnuti. . . .

31. III. 44. Oko 9.30 sati na zasjedu koju je držao I. Bataljon kod sela Visovi naišao je neprijatelj u jačini od oko 60 ustaša. Kada je neprijatelj stigao do mjesta gdje je naš bataljon držao zasjedu, razvio se je u streljački stroj i počeo nastupati prema položaju našeg bataljona.

Naše jedinice otvorile su vatru na neprijatelja i ovaj se je počeo naglo povlačiti. Kada su naše jedinice krenule za neprijateljem, otvorila je vatru iza leđa naših jedinica straža O. K. Bjelovar, tako da je to stvorilo zabunu u redovima naših boraca. Jedna četa odmah se razvila u tom pravcu i za kratko vrijeme nesporazum je bio razjašnjen. Ovaj događaj imao je za posljedicu to, da je neprijatelju uspjelo da se izvuče.

Neprijatelj je u ovim borbama imao 2 mrtva i 3 ranjena.

Vlastiti gubici: 1 nestao.

2. IV. 44. I. Bataljon napao je neprijatelja u selu Hlebine, gdje se nalazilo oko 35 ustaša. Pri napadu našeg bataljona neprijatelj se je povukao u školu. Naše jedinice prodrle su u školu do prvog kata, ali se je neprijatelj povukao u gornje prostorije odakle se branio bombama. Zgrada je bila izgrađena od betona i nije se mogla zapaliti, tako da se nije uspjelo likvidirati neprijatelja.

Istovremeno jedna četa ovoga Bataljona bila je upućena u akciju u selo Sigetec sa zadatkom da pohvata miliciju koja se tamo nalazila. Ova akcija nije uspjela pošto se milicija razbježala kada se čula pucnjava u Hlebinama.

U ovoj borbi oslobođen je jedan naš drug koji je bio zatvoren od strane ustaša.

Gubici neprijatelja nepoznati.

U svim ovim borbama neprijatelj je pretrpio slijedeće gubitke:

Zarobljenih

vojnika	19
željez.	13
ubijeno	194
ranjenih	196

Zaplijenjeno

mitraljeza M. G.	1
puš. mitralj.	2
pušaka	35
šmajsera	1
pištolja	6
municije	2100
motor. bicikla	2
bicikla	2

Oštećeno

tenkova	1

Uništeno

kamiona	2
automobila	1

Vlastiti gubici

mrtvih	81
ranjenih	82
nestalih	160

Od oružja izgubljeno je

teških mitralj.	2
puš. mitralj.	13
pušaka	217
šmajsera	1
lakih bacača	1
radio stanica	1
municije	1600

U ovaj izvještaj nisu unijeti podaci o akcijama Zagrebačkog, Zagorskog i Moslavačkog odreda, a tako isto akcije XXXII. Divizije u mjesecu aprilu, pošto od tih jedinica nisu stigli izvještaji.[17]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komesar, Komandant general—major,

[17] O dejstvima ovih jedinica vidi dok. br. 51 i 72.

BR. 53

IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDME NOU DIVIZIJE OD 13 APRILA 1944 ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA NA PRAVCIMA OTOKA — CAZIN I BOSANSKA KRUPA — CAZIN[1]

ŠTAB
VII. UDARNE DIVIZIJE NOV
JUGOSLAVIJE
Op. broj 192/1944.
·13. aprila 1944.

Operativni izvještaj
dostavlja.

ŠTABU IV. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

I.

U vezi sa napadom na neprijateljsko uporište Cazin, naša divizija (sa III. i IV. brigadom) dobila je zadatak da zatvori pravce Otoka — Cazin i Bos. Kurpa — Cazin, i time osigura snage VIII. divizije i Unske operativne grupe u vršenju glavnog zadatka — likvidiranja Cazina.[2] Naš raspored snaga vidi se iz operativne zapovjesti, Br. 190/1944, prepis koji se prilaže.[3]

Naše jedinice stigle su na određene položaje i iste zaposjele na dan 9. travnja 1944. u 22 časa. Na ovim položajima nije dolazilo do borbe, jer nije neprijatelj u pravcu naših položaja nadirao.

Noću 10/11. IV. t. g. naša inžinjerska četa vršila je rušenje pruge između Bos. Krupe i Otoke. Pruga je na 8 mjesta prekinuta eksplozivom na sastavcima šinja te je tako izvjestan dio pruge bio onesposobljen za saobraćaj.

Pošto je neprijatelj nadirao od Ostrošca prema Cazinu preko sela Majetići i Macin Dola, mi smo dobili naređenje da sa 4 bataljonom krenemo noću 10/11. IV. t. g. prema Macin Dolu, da prihvatimo III. brigadu VIII. divizije koja je bila djelimično potisnuta sa svojih položaja i da zajednički sa III. brigadom VIII. divizije napadnemo neprijatelja na cesti Ostrožac — Cazin, oko Macin Dola i da ga razbijemo. Sa naša 4

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 39—1/3/I, k. 426.
[2] Opširnije o ovoj operaciji vidi dok. br. 29, 67, 80 i 119.
[3] Vidi dok. br. 28.

bataljona išao je komandant divizije i oko 2 časa 11. IV. t. g. krenuo sa bataljonima iz Stijene prema neprijatelju. Neprijatelj koji je iste noći bio zanoćio u Macin Dolu preko noći je vršio pokret u pravcu Cazina i to zapadno od komunikacije Ostrožac — Cazin, te je tako kad su stigli naši bataljoni neprijatelj bio sa svojom glavninom već prošao prema Cazinu. Sa tenkovima je neprijatelj išao komunikacijom. Naši bataljoni imali su kraću borbu sa neprijateljskom zaštitnicom. Vezu sa III. brigadom VIII. divizije nismo mogli uspostaviti, jer se ista povukla prije nego što smo mi stigli.[4]

Pošto je neprijatelj oko 6 časova probio se u Cazin, to su naši bataljoni se povukli prema Stijeni i prvobitnim položajima. Gubitaka u ovoj borbi mi nismo imali, a nije nam poznato da li je imao neprijatelj.

II.

Noću 12/13. IV. t. g. izvršili smo sa našom IV. brigadom i sa dva bataljona III. brigade rušenje pruge između Bos. Krupe i Otoke i Ostrošca i Bos. Krupe. III. brigada sa dva bataljona vršila je osiguranje i to sa jednim bataljonom od Cazina na položaju oko Stijene i Čardaka (k. 555) a sa jednim bataljonom od Otoke na položaju Tavanak, dok je cijela IV. brigada vršila rušenje i to sa jednim bataljonom i inž. četom između Bos. Krupe i Otoke na prostoru oko Kobiljaka, dok sa ostalim bataljonima između Bos. Krupe i Ostrošca na prostoru Bos. Krupa — želj. st. Grmuša.

Pred sam polazak na zadatak rušenja pruge 12. IV. 1944. oko 18 časova neprijatelj je napao naše neke dijelove u samome pokretu, tj. neprijatelj je od Grmuše i Ostrošca pojavio se sa jednom satnijom ustaša kod s. Stijene — k. 402 i Čardaka (k. 555), otvorivši vatru na naše dijelove koji su vršili pokret. Ovaj neprijateljski ispad i vođenje borbe sa neprijateljem od strane 4. bataljona I. brigade onemogućio je da se brigada u određeno vrijeme koncentriše i izvrši pripreme za dobiveni zadatak, te je na taj način brigada zakasnila na zadatak, te pruge nije srušeno onoliko koliko se moglo da je ranije pođeno na zadatak.

Neprijatelj koji je ispao od Stijene poslije kraće borbe sa 4. bataljonom IV. brigade, od 30 minuta, povukao se a brigada je krenula na zadatak.

Između Bos. Krupe i Otoke srušen je jedan kilometar pruge i na tom prostoru srušena su sva postrojenja, a između Bos. Krupe i Ostrošca također jedan klm. pruge i ostala postrojenja na tom prostoru. Ukupno 2 klm. pruge je uništeno.

[4] Vidi dok. br. 80.

U toku rušenja pruge imali smo dva posve lako ranjena druga od nagazne mine koju je izgleda neprijatelj postavio na pruzi. Za vrijeme borbe sa neprijateljem kod Stijene nismo imali gubitaka. Ova dva druga nisu trebali ni ljekarske pomoći — pa se lista ranjenih niti ne prilaže.

Neprijatelj je u borbi kod Stijene imao oko 5 ranjenih vojnika.

Municije utrošeno 500 metaka za puške i p. mitraljeze.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
sl. otsutan

Komandant, potpukovnik:
Mil.[5] Pavlović

(M. P.)

BR. 54

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE OD 13 APRILA 1944 ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOVJ O BORBI KOD STARE JOŠAVE[1]

ŠTAB XII DIVIZIJE
NARODNO-OSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj: 264
Dana 13/IV. 1944 g.

Operativni izvještaj o
borbi kod St. Jošave
dostavlja.—

ŠTABU VI. KORPUSA NOV i POJ

Dostavljamo Vam izvještaj o borbi kod sela St. Jošava 12. IV. 1944. g.

1) Opis položaja:

I. bataljon Osječke brigade bio je na položaju kod sela Crkvari na koti 206.

---

[5] Milan

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 15—2, k. 882.

Neprijatelj je nastupao od Stare Jošave prema Crkvarima (sekcija D. Miholjac 1 : 100.000) u 3 kolone.

2) Naziv naših i susjednih jedinica:

U ovoj borbi učestvovao je I. bataljon i 3. četa II. bataljona Osječke brigade.—

3) Naziv, sastav i jačina neprijatelja:

Neprijatelj koji je nastupao bio je u jačini od 300 ljudi.[2] Naziv njihove jedinice nije se mogao ustanoviti. Zna se samo da su bili gestapovci (feldžandari).

4) Obostrana situacija:

Naše jedinice u jutro rano napustile su sela i otišle na položaj u okolne šume radi zaštite od dejstva neprijateljske avijacije. Neprijatelj je vjerovatno bio obavješten da su naše jedinice napustile selo i zbog toga je došao sa 5 kola da isto opljačka.

5) Izdate zapovjesti:

Zapovjesti su izdate usmeno jer nije bilo vremena da se ista napiše.

6) Vrijeme kada je borba počela:

Borba je počela 12. IV. 1944. u 12 sati i trajala do 14.30 sati istoga dana.

7) Tok borbe:

Neprijatelj je nastupao od Stare Jošave. Primjetivši naše jedinice razvio se u 3 kolone i išao: sa jednom u pravcu kote 206, sa drugom u pravcu raskršća u selu Crkvarima a s trećom u pravcu sjevernog dijela s. Nova Jošava. Poslije toga razvio se u streljački stroj i nastupao prema našim položajima.

I. bataljon prihvatio je borbu i istu vodio 1.15 sati. Poslije toga vremena neprijatelj je počeo u manjim grupicama da se povlači u pravcu Feričanaca. U to vrijeme napala ga je jedna četa II. bataljona s boka (nastupala je cestom Orahovica — Feričanci). Neprijatelj je počeo naglo da otstupa u pravcu Feričanaca. Naše jedinice gonile su ga, do samog sela Feričanci.

8) Ishod borbe:

U ovoj borbi zarobljen je 1 laki mitraljez »Maksim« sa metalnim redenicima, postolje teškog tvrđavskog mitraljeza i 1000 metaka.

Neprijateljski gubitci iznose 20 što mrtvih što ranjenih.[3]

---

[2] i [3] Vidi dok. br. 164.

9) Naši gubitci u ljudstvu i materijalu:

U ovoj borbi naši gubitci iznose 4 lakše i 1 teže ranjen. Među ranjenima nalazi se i politkomesar II bataljona drug Pintarić Antun i zamj. politkomesara 3. čete I. bataljona drug Lukić Boško.

10) Utrošak municije:

U ovoj borbi utrošeno je 2400 puščanih i mitraljeskih metaka„ 5 kom. mina za teški bacač i 6 kom. mina za laki bacač. —

11) Imena učesnika koje treba pohvaliti:

Jedinice koje su učestvovale u ovoj borbi bile su na punoj visini i u potpunosti su izvršile svoj zadatak.

12) Imena lica i pojedinaca koja su se slabo držala:

U ovoj borbi ni pojedinci ni jedinice nisu se slabo držale.

13) Kritički osvrt na akciju:

Izuzev desetara i vodnika svi rukovodioci vrlo dobro su se snašli u situaciji, također vrlo dobro držali su se u borbi. Desetari i vodnici u borbi ne primjećuju se još uvjek kao rukovodioci već kao najbolji borci.

Saradnja između susjednih jedinica bila je vrlo dobra.

Kao pouku iz ove borbe možemo izvući i ovaj put da pobjedu nad neprijateljem donosi iznenađenje koje kod istoga izazove napad s boka i sa leđa, kao i veliki gubitci koje taj napad prouzrokuje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
M.[4] Bulović

Zamj. komandanta:
Miljanović Savo

(M. P.)

[4] Mirko

BR. 55

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESET ŠESTE DIVIZIJE OD 13 APRILA 1944 ŠTABU OSMOG KORPUSA NOVJ O ORGANIZACIONOM STANJU DIVIZIJE, UTVRĐIVANJU OTOKA VISA I O PRIPREMAMA ZA NAPAD NA KORČULU I MLJET[1]

ŠTAB
XXVI DIVIZIJE NOVJ
13. IV. 1944 god.

ŠTABU VIII KORPUSA

Dostavljamo vam redovni mjesečni opći izvještaj. Pošto je cio štab divizije novi, to će u izvještaj ući naša zapažanja do danas, kao i stanje u jedinicama, ukoliko smo upoznati od ranijeg štaba divizije.

1. Opće vojničko stanje jedinica izgleda ovako:

I brigada zadovoljava po svojoj borbenosti i izvježbanosti za sve vrste akcija kako u odbrani tako i u napadu i za danje i za noćne borbe. Iako je priliv mlađih boraca prilično jak, ipak sama tradicija brigade i primjer starijih drugova povoljno su uticali i uzdigli nivo borbenosti i izvježbanosti novopridošlih drugova. Ova brigada pored toga prokušana je i provjerena u borbama i sa ovim novim borcima i u svim akcijama pokazala se doraslom za izvršenje postavljenih zadataka. Pored toga na samom otoku[2] dopunjena je vježbanjem i egzercirom, kao i rukovanjem svih vrsti pješadijskog naoružanja, teorijsko znanje boraca i taktička upotreba oružja, tako da se u brigadu može potpuno pouzdati.

II brigada, ranije XI dalmatinska brigada, novoformirana po kapitulaciji Italije od Biokovskog odreda sa borcima sa Biokova i iz doline Neretve, po prirodi dosta borbenog elementa. Brigada je odmah po formiranju imala nekoliko lakših borbi[3] i držali su se prilično, ali prelaskom na otoke,[4] iako su intenzivnom vojničkom obukom svladali sva potrebna teorijska znanja i izvođenje borbene obuke — prilično istu shvatili, ipak o njenoj borbenoj gotovosti ne možemo dati točnu ocjenu dok ih ne prokušamo u borbama.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 3/5, k. 1100.
[2] Odnosi se na otok Vis.
[3] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 28 i 152.
[4] Vidi tom V, knj. 21, dok. br. 152.

III brigada[5] u teorijskom znanju i shvaćenoj obuci stoji vrlo dobro i za sada van borbe konsolidovala se i učvrstila, ali još nije prokušana u borbama te nikako ne možemo biti sigurni u istu dok je ne prokušamo i ne učvrstimo kroz manje akcije. Ukoliko bi ova brigada naišla na jače napore i borbe odmah po izvlačenju sa otoka, mislimo da bi iste teško prebrodila jer u njoj osim komandnog kadra od komandira unaprijed sve novi elemenat, dok je sanitet i intendantura sa potpuno neiskusnim ljudstvom. Ljudstvo je sa Brača i Hvara. Artiljerija štaba divizije nadopunjavana prema pridolasku novih oruđa teorijski se stalno izdiže i učvršćava ali sama njena upotreba mislimo da će zadovoljiti, ukoliko budu obezbeđene jačom jedinicom. Artiljerija je upotrijebljena i raspoređena za odbranu otoka Visa, gdje vrši stalnu obuku i bojna gađanja te se tako osposobljava za akcije na kopnu. Međutim, oruđa su većinom neupotrebljiva za tovarenje nego samo za vuču te u dogledno vrijeme ne dolazi u obzir za prenos na kopno. Sada pristižu brdski topovi 75 mm, amerikanski, koji se mogu prenositi i na mulama, pri čemu je za jedan divizion od 12 topova potrebno 375 mazgi sa specijalnim samarima te tako praktično ni ovi ne dolaze u obzir. Koliko smo upoznati, ovakvih topova treba da dođe 12 diviziona i određeni su za Vrhovni štab. Do sada je stigao jedan divizion i za isti je dano ljudstvo i starješinski kadar te kroz desetak dana će biti potpuno obučeno u pravilnom rukovanju i upotrebi uz potrebna bojna gađanja. Uopće sa ovom artiljerijom pred diviziju se postavlja problem popune ljudstvom iste, a isto tako komandnim kadrom, pri čemu nailazimo na veće poteškoće. Ukoliko budu pristizali novi divizioni, tim veći problemi postaviće se pred nas te bi zato bilo potrebno da se uredi, tako da za ovo budu određivani prikupljeni borci iz prekomorskih jedinica, odnosno da se upućuju artiljerci i iz ostalih jedinica, da bi se mogla dobivena artiljerija pravilno ljudstvom upotpuniti.

Divizija je za sada smještena cijela na otoku Visu[6] sa mogućim djelovanjem na bliže otoke Mljet, Korčulu, Hvar, Brač, Šoltu, poluotok Pelješac i eventualno manje prepade na kopno. Neprijatelj je sve ove otoke posjeo manjim garnizonima, a poslije posljednjeg prepada na otoku Hvaru[7] koncentriše se i uređuje pojedine položaje uz naseljena mjesta i

---

[5] Dvanaesta dalmatinska

[6] Ona je prebačena na Vis krajem decembra 1943 (vidi tom V, knj. 23, dok. br. 137).

[7] i [20] Riječ je o desantnoj akciji koju su 22 marta izvela dva bataljona Prve dalmatinske brigade i saveznički komandos. Opširnije o tome vidi tom V, knj. 25, dok. br. 113, 157, 158 i 159.

to sa prikupljenim jačim snagama i često mijenjajući i vršeći pregrupacije jedinica, tako da je otežano prikupljanje podataka i donošenje odluke za akcije, koje se uvijek moraju predvidjeti za koji dan unaprijed zbog sadejstva sa mornaricom, što opet ne može da se izvede potpuno konspirativno. Neprijateljske jedinice na ovom sektoru su iz 118 divizije i 264 njemačke divizije, dok zadnjih dana na Hvar je stigao i jedan bataljon SS divizije.[8] Na otoku Hvaru i Braču nalazi se jedna regimenta 118 divizije, a na Korčuli, Mljetu i Pelješcu druga regimenta iste divizije.[9] Obala i bliža zaleđa posjednuta je trećom regimentom[10] ove divizije, kao i djelovima ustaških i domobranskih jedinica sa podacima i rasporedom priloženim u informativnom izvještaju.[11] Neprijatelj se u svim garnizonima utvrđuje i minira i stavlja bodljikavu žicu oko uporišta. Kako za sada izgleda, u bližoj okolini posjedanje i raspored neprijatelja je defanzivan.

Svako izvođenje akcija skopčano je pored naših donijetih odluka sa mogućnošću prevoza od strane mornarice, a naročito od osiguranja ovog prevoza i prihvata u slučaju neuspjeha. Ipak omogućene su akcije na sva pojedina otočja i uporišta, pri čemu uvijek moramo računati da prokuvavamo nove jedinice uz bataljone I dalmatinske brigade, u kojima, u slučaju potrebe izvlačenja, može se imati siguran oslonac, da će se isti izvršiti u redu i da će biti mogućnost u borbi istrajati do noći, kada se jedinice mogu izvlačiti.

Sam otok Vis organizovan je za odbranu po priloženom planu i zapovjesti za odbranu.[12] Ovaj raspored praktički već produbljavamo sa jačom odbranom po dubini i sa tendencijom izvlačenja jače rezerve. Za sada se na Visu nalazi i Prekomorska brigada sa oko 1300 boraca[13] kojoj smo pridali za 15 dana cio nastavni kadar i svršene kursiste prvog kursa pri štabu divizije za vojne rukovodioce koji su tako praktičnom vježbom

---

[8] Redakcija nije mogla utvrditi koji je to bataljon.

[9] i [10] Njemačka 118 lovačka divizija imala je u svom sastavu dva pješadiska puka (750 i 738) koji su sa manjim povremenim izmjenama bili u sljedećem rasporedu: 750 lovački puk na Korčuli, Mljetu i Pelješcu, a 738 lovački puk sa po jednim bataljonom na Braču i Hvaru i jedan bataljon na liniji Makarska — Pavić. Pored ovih pukova u sastavu divizije bio je 118 (668) artiljerijski puk čiji je štab bio u Ljubuškom, gdje je bio i bataljon za vezu, 118 izviđački bataljon na liniji Imotski — Zadvarje, Poljski dopunski bataljon u Imotskom; 118 inžinjeriski bataljon i Divizion lovaca tenkova u Metkoviću (vidi dok. br. 1/3 i 9/3, k. 73 A, 3/3, k. 73 b, u Arhivu Istoriskog instituta JNA i knjigu »Der Weg Der 118 Jäger Division«).

[11] Izvještaj se nalazi u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 19—1/2, k. 521.

[12] Vidi tom V, knj. 25, dok. br. 14.

[13] Odnosi se na Treću prekomorsku brigadu.

upotpunili svoja stečena znanja i dali potrebnu prednaobrazbu Prekomorskoj brigadi. Ova brigada nije uzeta u obzir za akcije van otoka niti za samu odbranu, međutim, u slučaju potrebe, ista služi kao rezerva i za jedno i za drugo.

2. *Organizaciono stanje ove divizije:*

Divizija je formirana sa jedinicama pri štabu, tri brigade i artiljerija divizije.

Štab dvizije do sada je bio nepotpun pošto nije bilo obavještajnog i informativnog oficira, što smo popunili. Pored toga nedostajalo je pisara te kancelarija nije mogla zadovoljiti potrebe administracije te se osjećao zastoj u pravilnom odvijanju administracije. Naime, pored redovne prepiske sa jedinicama ove divizije i potrebnih izvještaja štabu korpusa u stalnoj smo prepisci sa štabom mornarice, sa odredima a i sa saveznicima.

Sastav štaba sada izgleda ovako: komandant. politkomesar, načelnik, na licu.

Informativni oficir Dorotka Milan, dosadašnji obavještajni oficir III brigade, dosta sposoban i umješan, ali sa nedovoljno iskustva i tvrdoće, što će pošto ima dobrih uslova za razvijanje uz potrebnu pomoć ubrzo svladati.

Obavještajni oficir Drago Galić, do sada ađutant ovog štaba, pouzdan i povjerljiv, energičan te će ubrzo potpuno svladati i ući u rad te moći odgovoriti postavljenim zadacima.

Operativni oficir Pecotić Bogdan, ranije zamjenik komandanta II brigade, vrlo dobro poznaje prilike na ovom sektoru, borben i ima uslova za razvijanje.

Oficir za organizaciju fortifikacijskog uređenja otoka Visa Dumanić Mario, bivši načelnik VIII brigade XX divizije, bivši jugoslovenski inžinjeriski kapetan, vrijedan i preduzimljiv i dobro poznaje posao i odgovara u potpunosti za dobiveni posao koji je vrlo razgranat, i može da poučava i starješinski kadar u organizovanju plana vatre i fortifikacijskom uređenju položaja u potpunosti, što je za naše jedinice uglavnom nova stvar.

Kancelariju vodi drug Rigi Mario, bivši pješadijski kapetan, vrlo sposoban za vođenje kancelarije, ali nije za pokret pošto je star oko 50 godina. U kancelariji ima još sekretara i lice za šifrovanje i dešifrovanje depeša. Intendantura organizovana je po statutima Vrhovnog štaba i upotpunjena po priloženom izvještaju intedanture. Načelnik intendanture Marko Gašpić je stari borac, koji se je dobro snalazio na terenu te vjerujemo da će odgovoriti potrebama i pri prebacivanju na kopno.

Sanitet po priloženom sanitetskom izvještaju potpun. Referent saniteta major Beljakov. Odgovara i ima iskustva za organizaciju saniteta i pri prelasku na kopno.

Tehnička sekcija štaba divizije rukovodi sa pojedinim granama i izvođenjem tehničkih radova na otoku i osposobljenjem minerskih i pionirskih vodova pri štabovima brigada te organizaciono rukovode radnim i omladinskim radnim četama, kao i pozadinskim radnim četama na otoku. Oni rukovode opravkom puteva, postavljanjem nagaznih mina, izradom fugasa, organizacijom, pripremama za rušenje komunikacija, problemom oko snabdijevanja vode itd., a sada i pomažu saveznicima pri izradi aerodroma i prilaza ka istome. Dok se nalazimo na otoku, ova sekcija je neophodno potrebna dok je pripremamo u slučaju prelaska na kopno i predviđa se da postanu rukovodioci pionirskih jedinica, tj. inžinjerskog bataljona pri štabu divizije i tehničkih četa pri štabovima brigada. Ove jedinice za sada nisu formirane ali ćemo nastojati da iz radnih bataljona i pozadinskih radnih četa izvučemo potreban broj sposobnog ljudstva za ove jedinice, a ukoliko ga ne bude, iste ćemo izvući iz naših jedinica i formirati ih kao našu jedinicu sposobnu za izvršenje zadataka (pionirsko, pontonirsko-minerskih).

Prateća četa služi ujedno kao škola za odgoj desetara i po usposobljenju pojedinih boraca upućivaćemo iste u jedinice i zamjenjivati sa novima.

Kuriri (8) odgovaraju potrebama na otoku i izabrani su da budu sposobni i sigurni i za teže situacije.

Veza: referent za vezu Milovan Miljenović, stari borac, sa još nedovoljno znanja, ali požrtvovan. Potreban mu je kurs. Ima dosta stručnih radnika te mu je olakšan rad.

Četa za vezu pri štabu divizije (36 boraca) za sada odgovara pošto ima sprovedenu stalnu liniju, koja, međutim, nije bila osposobljena za rešavanje i upotrebu u pokretu te sada radimo na tome da se osposobi i upotpuni za rad u pokretu, kao i da se snabdje potrebnim materijalom pored stalnih linija na otoku. Stanje veze vidi se iz izvještaja o vezi priloženog uz ovaj izvještaj.

Auto-četa (95 boraca) ima veći broj ljudstva nego što je potrebno za vozila sa kojima raspolažemo, međutim služi i kao škola za obuku novih šofera, jer se predviđa dobijanje »đipova« za vuču topova, ukoliko bude mogućnost prebacivanja artiljerije mehaničkim sredstvima. Komandni kadar odgovara.

Tehnika (5) odgovara potrebama. Od dolaska u tehnici smo izradili upute vojne i to: »Taktika i rešavanje taktičkih

zadataka«, »Pravilo za tjelesno vježbanje«, »Odbrana od bornih kola«, »Čitanje karata«, dok su u radu topografski znaci. Materijala imamo dovoljno i mogućnosti te mislimo da možemo štampati pravila i knjige za sve jedinice korpusa, ukoliko bi nam poslali što je potrebno da se tiska, jer je mnogo lakše prebacivati po malo štampane knjižice nego materijal za korpus. Pored toga izdani su članci iz časopisa: Nova Jugoslavija, Linija K.P.J., 26-godišnjica Oktobar. revol., Uloga proleterske omladine, Osmi mart, Organizacija civilnog saniteta, Organizacija saniteta u vojsci, Upute za engleski bacač (teški), O planu vatre.

Muzika (24) dobro se razvija i trudi da nauči što više partizanskih pjesama, pored toga engleskih i amerikanskih, jer često sudjeluju i na njihovim priredbama, kao i na zajedničkim priredbama koje priređuju ukupno vojske saveznika i naše jedinice, sa mješanim programom. Tako na pr. 10 ov. mj. I brigada priredila je priredbu zajedno sa Englezima i Amerikancima sa jednom ruskom tačkom, kojoj su prisustvovali pretstavnici savezničke i naše vojske a program su izvodili borci sviju jedinica, kao i neke tačke zajedničke uz učešće glazbe.

I brigada. Štab brigade potpuno kao pojedinci i cjelina odgovaraju. Brigada je formirana od jedinica pri štabu i četiri bataljona. Pored prateće čete i kurira, čete za vezu, intendanture i saniteta, pri brigadi postoji bacačka prateća četa sa 6 teških bacača van sastava bataljona. Najveći nedostatak je kod čete za vezu jer joj se nije poklonila dovoljna pažnja što smo postavili zadatak da se što prije popuni sa sposobnim ljudstvom, kao i upotpuni. Ostala odgovaraju kako potrebama na otoku, tako i pri pokretu na kopno. Bataljoni imaju po 3 pješadijske čete sa po dva voda po dvije desetine i četom pratećih oruđa. Štabovi btaljona su potpuni i sposobni da rukovode sa svojim jedinicama.

II i III brigada isto tako su organizaciono postavljene kao i I. Štabovi brigada i štabovi bataljona odgovaraju i stariji su i iskusniji borci, dok je već komandni kadar četa djelom novi i neiskusniji

Kod sve tri brigade uslijed prirode dosadanjeg rada i života, naročito kod II i III brigade, slaba je pažnja posvećena obuci i izboru ljudstva čete za vezu pošto su službu veze organizovale kao stalne linije sa postojećim stručnim osobljem te je izgubljena iz vida obuka za rad u pokretu i akcijama, kao i izbor ljudstva sposobnog da odgovori zadacima u tim prilikama, što će se u što kraćem vremenu i stalnim vježbanjem skidanja i postavljanja linija uz vježbe jedinica čim prije na-

stojati otkloniti, kao i požuriti obuka signalista, da bi mogli odgovoriti zadacima u borbi. Zatim, kako je već navedeno, potrebno je organizovati inžinjeriske jedinice kao organski sastav brigada.

Brigade nisu do sada održavale kurseve za niže vojne rukovodioce, te se osjeća uravnoteženost u postignutoj obuci kod boraca desetara i vodnika, što škodi ugledu desetara i vodnika. Preduzete su mjere i predvidili smo 18 ov. mj. početi sa kursevima pri brigadama, da bi se otklonili ovi nedostaci i izdigli desetari i vodnici a po mogućnosti da kroz iste prođu i borci.

Pored navedenog pri štabu divizije postoji vojnički kurs za komandire i komandante bataljona, koji sada broji 40 kursista, a izvodi se po planu i programu koji je dostavljen od štaba korpusa. Nastavni kadar je dobar i zauzimljiv a mogućnosti vrlo dobre te će dati vrlo dobre rezultate.

3. Sposobnost i snalaženje rukovodstva nastojaćemo provjeriti čim prije kroz akcije, dok smo pristupili intenzivnim manevrima i vježbama pojedinih brigada. Od prvog ov. mj. izvršili smo sa brigadama vježbu i to: sprema za pokret na kopno i prikupljanje sviju jedinica za isti, zatim nastupni marš sa posjedanjem položaja i obezbjeđenje predstražama, posjedanje položaja i razvoj za borbu. Pri ovome su se pokazali razni nedostaci, kao na pr. u osnovnim stvarima održavanja veze u pokretu, prenošenje veze, slaba služba kurira, organizovanje kuhanja za vrijeme pokreta, sporost pri posjedanju položaja, što se odmah na licu po završenoj vježbi prokritikovalo i objasnilo. Zatim su vršene vježbe u podilaženju i napadima na naseljena mjesta (uloge bombaša, potpomaganje vatrom, korišćenje zaklona), pri čemu se također pokazalo dosta neumješnosti, naročito kod novih boraca. Ovo sve nastojaćemo otkloniti na taj način, što jedinice nećemo stavljati na položaje preko dana nego ih prikupljati, s njima izvoditi razne vježbe a svaki drugi dan marševe, da bi se očvrstili u pješačenju i usposobili za što bolju pokretljivost. Pored toga u najskorije vrijeme počećemo sa izvođenjem manjih i obimnijih akcija na otoke,[14] pri čemu ćemo pretežno upotrebljavati bataljone I i II brigade sa po jednim do dva bataljona III brigade, kako bi i ovi stekli što više iskustva i borbenost u sadej-

[14] i [15] Napad na ove otoke izvele su jedinice Dvadeset šeste divizije i to 21 aprila na Mljet, 22 aprila na Korčulu, 10 maja na Šoltu i 2 juna na Brač. U septembru 1944 Divizija je oslobodila sve srednjedalmatinske otoke i poluotok Pelješac (vidi dok. br. 64, 88, 117, 123, 132 i 134 u ovoj knjizi, tom V, knj. 26, pismo Štaba Dvadeset šeste divizije komandantu savezničkih snaga na otoku Visu od 12 maja 1944 i dok. br. 16—1/5, k. 110, u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

stvu sa ovom brigadom. Same bataljone III brigade nećemo upućivati u akcije. ...

4. *Ishrana vojske:* je iz slagališta. Za posljednjih 15 dana dobijena je smanjena tablica uslijed momentalnog nedostatka hrane u slagalištu. Hrana je iz raznih konzerviranih produkata i po trebovanju, te se ne može ocjeniti na koji način bi se intendanture jedinica snašle pri organizaciji ishrane i sopstvenih sredstava i prikupljanja na terenu.

5. *Vojnička naobrazba:* kako je već navedeno u pojedinim tačkama, vojnička naobrazba, kao i podizanje teorijskog znanja organizovaćemo i mislimo postići na slijedeći način, da bi što vjernije i bliže odgovaralo stvarnim potrebama i zadacima koji se postavljaju pred diviziju.

Pojačanom nastavom po planu i programu štaba korpusa, stalnim praktičnim vježbama borbene obuke, marševima sa stvarnim pretpostavkama. Pošto smo predvidjeli kroz najkraće vrijeme obimnije angažovanje jedinica u akcijama, to smo ovih dana izvodili vježbe u obimu i potrebama pretstojećih akcija, dok će se program izvoditi postepeno i po redu, kako je dostavljeno. Zapravo, možda ne po jedinstvenom obrascu i redosljedu, manje-više jedinice su svladale najosnovnija vojnička znanja. Međutim, obilascima uvjeravamo se o postignutim rezultatima i prema tome sistematiziraćemo naš rad i vojničku obuku. Uopće borci su upoznati sa rukovanjem sa svim vrstama pušaka, strojnica, puškomitraljeza i mitraljeza skoro stopostotno, teži se da se to isto postigne sa bacačima i protivkolskim topovima. Uglavnom i borci i niži starješinski kadar jednako su se izdizali, dok predviđeni kursevi pri brigadama (sa po 25) i postojeći pri diviziji izdići će nivo starješinskog kadra. U tu svrhu za škole i kadar po jedinicama, dok imamo mogućnosti, forsiramo izlaženje raznih vojničkih priručnika, tako da bi pri kursevima kursisti imali i dobili gotove knjige te ne moraju gubiti vrijeme u pisanju, a pri povratku u jedinice moći će ih potpuno iskoristiti kao priručnike i po njima upotpunjavati znanje podređenog osoblja.

6. *Disciplina i borbeni moral jedinica:* su na vrlo dobroj visini. U jedinicama divizije postignuta je prava vojnička disciplina sa vrlo malim izuzecima. Također, borbenost jedinica osjeća se u stalnom traženju akcija od strane samih boraca na svim konferencijama. Ovo se naročito osjeća kod rukovodilaca, starih boraca i sve se preduzima da se borbenost i želja za akcijama što više podstaknu, naročito opisujući borbe ostalih jedinica naše vojske. Kao što smo naveli, ne znamo do kakvog će izražaja ova borbenost doći u stvarnoj situaciji. Ali je preduvjet, uz dobru izvježbanost u rukovanju s oružjem, borbenu

obuku i disciplinu da će olakšati i dosta ubrzati učvršćivanje jedinica u akcijama.

Držanje boraca ove divizije odskače na otoku. Borci su pored obuke i egzercira stalno uposleni na izradi bunkera i ostalih fortifikacijskih radova, tako da su stvarno u stalnom poslu. Uz jak politički rad i ovim se učvršćuje povezanost jedinica i disciplina boraca. Može se reći da nema slučaja nekog pijanstva, krađe i drugih pogrešaka koji bi škodili disciplini, a pogotovo ugledu vojske. Ovo je postignuto uz puno zalaganje komandnog kadra i stalno isticanje prisustva saveznika pred kojima se naše jedinice na Visu moraju pokazati dostojni predstavnici naših divizija i brigada koje su u stalnim borbama na kopnu.

7. *Dalji program.* U roku od 5—10 dana spremamo akciju na otoke i to najpre na Mljet i Korčulu, a zatim prema postignutim rezultatima na Pelješac odnosno na Brač i Hvar.[15] Međutim, razmjer naših akcija umnogome, a po nekad u potpunosti, zavisi ne samo od sadejstva mornarice nego i saveznika. Upravo zbog toga gubimo najjači adut uspjeha a to je iznenađenje. Međutim, ovome se ne da izbjeći, jer bez osiguranja avijacije i mornarice vrlo je riskantno prevoziti jedinice, jer neprijateljski izviđači stalno kontroliraju more te bi jedan napad neprijatelja mogao uništiti čitave pojedine jedinice, ako bi ih zatekao bez zaštite na moru. Uzmimo ovaj primjer: akcija na Korčulu: do najbližih točaka za iskrcavanje vožnja traje sa Visa 6 sati. Polazak ne može biti prije 8 sati u večer Iskrcavanje, ako se ne pristane uz izgrađeno pristanište, ide vrlo sporo i tovarna grla ne mogu se uopće prevoziti. Zatim dolazak do neprijateljskog uporišta može biti prije svanuća, a brodovi moraju se vraćati natrag i to po danu, pri čemu bez zaštite vrlo lako i sigurno mogu biti potopljeni. Ukoliko se više ulazi u detalje, tim stvar izgleda komplikovanija, ali uzevši u obzir partizansku taktiku sve se to lako prebrodi, međutim jedno je najteže, a to je osigurati obezbjeđenje transporta. Nastojaćemo uhvatiti vezu sa hercegovačkom divizijom,[16] i već smo joj uputili šifre za radiovezu. Molimo vas da nas preko depeše uglavnom upoznate sa situacijom na ostalim sektorima Dalmacije radi eventualnog sadejstva sa XIX ili XX divizijom.

8. *Uopće:*

Artiljerija: Kako je već spomenuto, a vidi se i iz priloženog pregleda, imamo jaku artileriju u sastavu divizije. Komandant artilerije je pukovnik Levičnik,[17] bivši marinski ofi-

[16] Odnosi se na Dvadeset devetu diviziju.
[17] Karel

cir. Artiljerija je podjeljena na tri sektora prema sektorima brigada, sa komandantima sektorske artilerije. U sastavu — u operativnom pogledu, štaba brigade, a u organizacionom i nastavnom neposredno pod komandom divizijske artilerije i spojeno sa vezom telefonskom i radiofonskom direktno sa osmatračnicom štaba divizijske artilerije, da se u slučaju potrebe može i direktno rukovoditi sa jednog mjesta. Pored toga neposredno pod štabom divizijske artilerije nalazi se haubički divizion i artilerijska škola. Ova artilerijska škola već je obučila uz skraćeni program vođe odjeljenja za sve topove na otoku a sada se poučava ljudstvo za divizion brdskih topova koji kurs traje 40 dana. Uz samu obuku boraca izvodi se obuka rukovodilaca za isti, zatim se izvodi obuka signalista za taj divizion, telegrafista, zatim radiofonista i za sve ostalo potrebno za potpuno kompletiranje ovog diviziona. Radi se vrlo intenzivno i po svim propisima i pravilima i postignuti su već vidni rezultati, što pokazuju bojna gađanja. Uskoro treba da dođe ili je već na putu i drugi divizion. Za ovo je potrebno novih 14 rukovodilaca, isto tako sto novih boraca, kako se vidi iz priloženog izvještaja komandanta artilerije.

Sam komandant artilerije stručno je vrlo spreman, pedantan i radišan i zalaže se da potpuno osposobi uz potpunu predviđenu organizaciju našu artileriju. Pri tome mu nedostaje potpunog prilagođavanja partizanskom načinu ratovanja, ali to dolazi do manjeg izražaja na otoku i njegov način rada i njegov trud stvarno su omogućili sređivanje, obuku i dobru organizaciju artilerije, tako da u perspektivama, pridolaska novih diviziona — samim tim oformljuje se artiljerijska škola za svu artiljeriju koja pridolazi, za potrebe ne samo naše divizije nego i ostalih jedinica.

Borbena gotovost artilerije dobra je, naročito se to opaža kod protuavionske odbrane, koja vrlo dobro funkcioniše i dejstvuje pri napadima neprijateljskog vazduhoplovstva, kao i za vrijeme bombardovanja, te je potpuno onemogućeno dnevno bombardovanje Visa i ukoliko se desi bombardovanje, isto neprijatelj izvodi noću, pri čemu nema tačnih pogodaka.

14 ovog mjeseca upućujemo 50 konjovodaca u Bari koji treba da dovedu 50 mazgi za artileriju, dok nam je već traženo da kroz desetak dana trebamo ponovo uputiti novih 100 konjovodaca.

Odredi po otocima. Na otocima postoje manji odredi. Odredi su jačine 15—30 ljudi... Naredili dnevne akcije ovim odredima, a također izmjeni i popuni kadra, čime se nadamo postići odgovarajuće vrijednosti ovih odreda. O njihovoj reorganizaciji još nismo detaljnije stvorili plan, međutim pristu-

pilo se odabiranju kadra i izdavanju potrebnih uputa i naređenja odredima za rad i nadamo se da će se ovi odredi moći osposobiti za izviđačku službu, za postavljanje mina, manjih zasjeda i stalnog uznemiravanja neprijatelja po otocima, pri čemu je najvažnije razbiti njihov oportunizam. Jačina je: Brački odred sa 25 ljudi, Hvarski odred sa 18, Korčulanski odred od 20 ljudi, Lastovski odred od 32, Mljet sa 7, a Pelješački 15.

Danas smo dobili depešu od Biokovskog odreda da im je potreban komandant za Makarski odred i više komesarskog kadra, kao i da im regulišemo pitanje hrane i odjeće. U depeši se navodi da im se pošalje kadara kako je to Štab korpusa naredio. Međutim, o tome ne postoji kod nas nikakvog naređenja. Učinićemo sve potrebno da pomognemo i ovim odredima.

Kadrovi: Pošto je spomenuto o potrebi kadrova, to bi mogli napomenuti slijedeće o stanju u diviziji: za popunjavanje u kadrovima uglavnom može se računati na I našu brigadu. Do sada je dat kadar za artileriju koja iznosi danas preko 900 ljudi, a potreban joj je srazmjerno veći broj kadra, jer su potrebne vođe odjeljenja za svako oruđe, a zatim vodnici i komandiri baterija. Pored toga dano je dosta kadra za Štab mornarice. Popuna II i III brigade kadrom također mora biti iz I brigade i to moramo produbiti i u nižem kadru vodnicima i desetarima, da bi tako protkali i ove brigade čvrstim kosturom. Momentalno kadrovi u odredima uopće ne odgovaraju i potrebno će ih biti pojačati novim kadrovima. Zatim daljnje jačanje artilerije zahtjeva nove kadrove. Pored toga formiranje novih jedinica pri štabu i jačanje postojećih, da bi bile sposobne za zadatke na kopnu, potrebuju nov kadar. Otvaranjem kurseva pri brigadama, zatim osnivanjem dopunskih jedinica morali smo izvući kadra iz jedinica. Što se tiče teorijske spreme, mogli bi dati još rukovodilaca, međutim uslijed izostajanja akcija ne može se imati povjerenja u teorijski spremne, a ne prokušane borce, da bi se moglo postaviti ih za rukovodioce. Dok se jače udubimo u ovaj problem, možda će se moći naći još kadrova, međutim kako stvar momentalno stoji, u nemogućnosti smo odvajati kadar za druge jedinice. Ovo naročito važi za rukovodioce prokušane i u borbi, jer su nam neophodni za jedinice.

Utvrđivanje: Pored izvođenja nastave jedinice su izvršile utvrđivanje i fortifikacijsko uređenje otoka Visa za odbranu. U početku je utvrđivanje teklo bez plana, dok nije bilo ustaljeno gledište radi odbrane, kao i određene jedinice za tu odbranu, a od tada se počelo utvrđivati sistematski i po planu. Za sva automatska oruđa izrađena su gnijezda, otporne tačke utvrđene su za pojedina oruđa i desetine, snabdjevana

preprekom i poljima nagaznih mina, sva pristupačna mjesta na obali za iskrcavanje ograđena su žicom, minskim poljima, fugasama, rezervoarima benzina za zapaljivanje površine mora, mjesta pristupačna tenkovima sa protutenkovskim nagaznim minama, najosjetljivija mjesta sa preprekom struje visokog napona, zatim sve ivice polja po otoku oivičene su preprekom i nagaznim minama radi odbrane padobranaca, izrađeni topovski anplasmani, mjesta uz obalu učvršćena i organizovana za odbranu (Vis, Komiža, Stončica, Milna, Rukavac, Okljućna), uz obalu izgrađeni bunkeri od kamena, od suvog i mokrog zidanja, udešene kuće za odbranu, komunikacije spremne za rušenje itd. Sve ovo pridonjelo je obučenosti boraca pored fortifikacijske spreme položaja također i organizovanju plana vatre, pošto se na terenu diskutuje i praktično postavljaju pojedina oružja uz potrebnu studiju plana vatre. U početku su i borci i rukovodioci — niži bili usredotočili odbranu na samu ivicu obale i tek uz postepeno ubjeđivanje u zauzimanju dubinskog rasporeda, kao i sistematski pristupilo se foritifikacijskom uređenju položaja.

Ostalo: Pored naše divizije na Visu se nalazi: štab mornarice, štab IV sektora mornarice, komanda područja sa komandama mjesta Vis — Komiža. Za potrebe ukrcaja i iskrcaja i u raznim radionama u Visu i Komiži nalazi se po oko 500 ljudi, više manje nesposobnih za operativne jedinice. Zatim postoje omladinske radne čete pod rukovodstvom Okružnog NOO. Zatim radni bataljoni uz pojedine sektore brigada. Postoje tri saveznička komandosa sa g. generalom Čerčilom[18] kao zapovjednikom ovih komandosa. Jačina komandosa je 400—450 ljudi, zatim postoji ljudstvo protivavionske odbrane padobranaca i avijatičara američkih i engleskih. U lukama je dnevno po 40—50 raznih brodova, koji dolaze i odlaze. Zatim etapna stanica, razna sanitetska i ostala slagališta, bolnice i ustanove itd. Sve ovo otežava organizaciju, nadzor i kontrolu na otoku. U ovom smislu preduzeli smo sve da bi ipak imali cijelu kontrolu u rukama.

Naime, pored svih ovih jedinica i ustanova dnevno dolaze zbjegovi sa otoka sjevernog, Srednjeg i južnog dalmatinskog područja itd. te je vrlo teško stati na kraj eventualnoj neprijateljskoj špijunaži.

U tom cilju u Visu otvoren je kurs za 110 kursista sa stražama pri komandama mjesta i područja, kao i obalskih straža i to kurs za borbu protiv pete kolone, kojim rukovodi bivši major Gerovac. Pri štabu divizije osnivamo izviđačku četu koja će patrolirati i krstariti po cijelom otoku, hapsiti

[18] Tom Čerčil

sve koji se nađu bez propusnice van svojih jedinica. U nju ćemo staviti 10 od ovih kursista i 20 dobrih i odanih boraca. Izdana su naređenja za jednoobrazne propusnice, kao i rok trajanja istih, kako bi mogli sprovesti kontrolu.

Mora se priznati da svi prolaznici sliku o Visu dobiju pogrešno, pošto vide život u samom Visu i Komiži. Međutim, jedinice se nalaze na položajima i u unutrašnjosti otoka i pod stalnom kontrolom i logorskim životom. Slika o Visu je da se pred svakom kućom vidi na desetke izležavajućih partizana i bezposličara sa rukama u džepovima. Međutim, protiv ovog smo htjeli poduzeti korake i ustanovili da se radi o radnicima koji čitavu noć istovaruju brodove i zato po danu imaju slobodno. Kako međutim i svi radnici, kao i sve civilno stanovništvo u omladinskim ili radnim četama i bataljonima nose partizanke, zato se dobija takova slika. Bez sumnje da i tu ima dosta stvarnih besposličara a i zabušanata, ali im je to tim teže ući u trag zbog gore navedenog.

Može se napomenuti da imamo veliki procenat bosih i neobučenih vojnika. Iako je primljen dosta velik broj odjela i obuće,[19] isto je izdavano pored boraca naših jedinica za Mosorski odred, Grupu južnodalmatinskih odreda, otočke odrede i sve prolaznike kroz diviziju, koji su odlazili na kopno, tako da imamo dosta velik broj neodjevenih vojnika, naročito pridošlih novomobilisanih. Preduzeto je da se to riješi.

Odnosi: Mora se naročito paziti na odnose sa Štabom mornarice i sa saveznicima, kao i vojno-pozadinskim ustanovama.

Odnosi sa mornaricom su dobri i dajemo sve od sebe i jedni i drugi da se postigne potpuna harmonija po svim problemima. Međutim nam izgleda da samim tim se ne riješava pitanje odgovornosti u pojedinim konkretnim slučajevima i zato nam je cilj da tačno utvrdimo granicu nadležnosti i odgovornosti za svaki pojedini konkretni slučaj — kako u odbrani Visa — tako i nadzoru nad životom u istome i radu pojedinaca ili jedinica, a tim više u raznim akcijama. Odnosi prema saveznicima održavaju se uglavnom preko štaba mornarice i do sada mi nismo imali prilike da se bliže sa tim upoznamo. Međutim štabovi brigada imaju na svojim sektorima pojedine komandose, koji su uključeni u raspored bri-

[19] Od 1 decembra 1943 do 20 marta 1944 Divizija je primila od saveznika sljedeću odjeću i obuću: 2.619 šinjela, 6.410 bluza, 5.869 hlača, 6.266 gaća, 6.064 košulje, 5.750 džempera, 3.028 čarapa, 4.647 rukavica, 502 ljetne bluze, 115 kapa, 100 šalova, 611 gležnjaka, 1.074 uvijača, 100 kišnih kabanica i 8 pari gumenih čizama. (Podaci iz knjige depeša Dvadeset šeste divizije u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 19—8/1, k. 523.)

gada za odbranu i uspostavljeni su vrlo dobri odnosi između kadra, kao i između boraca. Ovo je naročito poraslo poslije akcije na Hvaru,[20] gdje su naši borci spasili situaciju, kao i same Engleze i gdje su prvi put imali prigode da vide borbenost naših boraca i snalažljivost naročito komandnog nižeg kadra. Od našeg dolaska nije se desio nijedan incident, dok se osjeća sve veće međusobno povezivanje.

Ovih dana počelo se sa izradom aerodroma, koji će biti gotov do 25 ov. mj. Na aerodromu će se preko dana stalno nalaziti 3 eskadrile po 12 aviona, dok će po noći ostajati samo 4 aviona radi patrolne službe. Aerodrom rade zajedno naši i engleski i amerikanski vojnici.

Od prvog ovog mjeseca do danas srušio se na Vis jedan »liberator« četveromotorni sa 9 članova posade, koji su spaseni; zatim jedan lovački avion. 12 ovog mjeseca donio je neku poštu jedan amerikanski lovac-bombarder, koji je pri uzlijetanju zapalio se i pao na II četu II bataljona I brigade, gdje je nastradalo: 9 drugova mrtvih, 5 ranjenih.

Sredstva za vezu: Izvještaj veze upućen je otrag sedam dana, međutim prilažemo kopiju istog. Posebice napominjemo radiofonsku vezu. Do sada ovu vrstu veze nismo mogli dobiti za diviziju iako na tome radimo. Ova sredstva bi bilo dobro tražiti za sve jedinice. Radi se o vrlo praktičnim i laganim prijemo-predajnim radiofonima, vrlo lakim za rukovanje, sa dometom od 5—20 km., kojima se neposredno sa već uštimovanim talasima može razgovarati. Odlični su za vezu u artileriji (osmatračnice i mjesta oruđa). Zatim između divizija i brigada i brigade i bataljona čime bi se potpuno uspostavilo jedinstvo i neposrednost rukovođenja akcijama, kao i puno sadejstvo. Mislimo da ovih stanica saveznici imaju dosta, i da bi se intervencijom preko V. Š. moglo do istih doći, čime bi otpala upotreba žičnih veza, a i probijanje kurira i stalno trpljenje gubitaka zbog veze.

Saboterski kurs: Pored ostalih kurseva održava se i saboterski kurs, koji sada ponovo počima i na koji upućujemo 14 kursista. Radi se o usposobljavanju u rukovanju sa raznim sredstvima za rušenje savezničkog porijekla, kao i njihovoj upotrebi. Predavanja vrše engleski oficiri.

Novomobilisani: ... ne možemo [ih] uputiti dok ne bude otvoren kanal i isti siguran. Sa njima se u dopunskim jedinicama radi vojnički i politički, da bi ih se pripremilo za prelaz na kopno i usposobilo u vojničkim znanjima.

U priloženom brojnom stanju u svakoj brigadi mora se odbiti po 100—150 boraca nesposobnih za ikakav pokret. Za njih sada uzimamo podatke i od njih ćemo stvoriti neku vr-

stu posadnih jedinica, koje će na sektoru svojih brigada u slučaju odlaska istih za kraće ili duže vrijeme zaposjedati pojedina gnijezda na pojedinim otpornim tačkama i služiti ujedno kao straža za sva oruđa, slagališta municije i rezervne hrane na svom sektoru, kao i poznavaoce minskih polja i poznavaoce položaja i rasporeda jedinica novih koje dolaze na ove položaje.

Zatim prikupljamo podatke za sve borce koji su iz raznih drugih jedinica poslije bolesti pridošli u sastav naše divizije i iste ćemo uputiti u njihove jedinice. Za njih još ne znamo tačan broj.

Kako doznajemo, u Italiji se nalazi veći broj ozdravljelih bolesnika iz naše divizije i ostalih jedinica VIII korpusa. Uputićemo jednog odgovornog druga da ih nastoji što više prikupiti te ćemo ih uputiti u njihove jedinice.

Zaključak: U ovom izvještaju iznjeli smo opće zapažanje i smjernice našeg budućeg rada. Nisu potpuni podaci i ocjene štabova brigada i pojedinih bataljona, što će upoznanjem istih u slijedećem izvještaju biti potpunije. Pristupili smo prikupljanju podataka o poginulim, ranjenim, nestalim i dezerterima jedinica naše divizije od početka formiranja divizije i čim bude gotov, poslaćemo vam ga, zatim spisak komandnog kadra isto tako je u izradi.[21]

Prilažemo po jedan primjerak izdanih vojničkih uputstava i odredaba do sada.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Dušan Korać

Komandant, p. pukovnik:
B.[22] Božović

Načelnik, p. pukovnik
T.[23] Biočić

---

[21] Redakcija ne raspolaže ovim spiskovima.
[22] Božo
[23] Ante-Toni

BR. 56

IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE JUŽNODALMATINSKIH NOP ODREDA OD 13 APRILA 1944 ŠTABU OSMOG KORPUSA NOVJ O RASPOREDU I DEJSTVIMA JEDINICA OD 10 MARTA DO 10 APRILA[1]

ŠTAB GRUPE
JUŽNODALMAT. PART. ODREDA
Dana 13. IV. 1944.
Str. pov. 36/44

Dostavlja se operativni izvještaj.

ŠTABU VIII. KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE

Položaj

Naši odredi za vrijeme od 10. III. do 10. IV. t. g. nalazili su se na istom sektoru, kako smo u posljednjem našem izvještaju[2] naveli, s tom razlikom što su se u periodu ovog mjeseca akcije i djelovanje naših odreda proširili u dubinu i na širi sektor Imotskog, Neretvanskog kotara, a također isto i Ljubuškog, po kojemu je vršila akcije Ljubuška četa koja je u sastavu Neretvanskog part. odreda. Uslijed vršenja mobilizacije i jačanja Neretvanskog part. odreda isti je prebacio jednu četu preko Neretve na sektor Slivno — Ravno — Vukov klanac, koja na tom sektoru djeluje, vršeći akcije i sprovodeći mobilizaciju.

Makarski odred i dalje djeluje na srednjem i zapadnom dijelu Biokova, djelujući i vršeći akcije na primorskoj i sredozemskoj cesti.

Imotski odred pridržaje se gornje padine Biokova zalijetajući se češće po cijelom imotskom sektoru gdje se zadržaje, ostajući izvjesno vrijeme po tom terenu, dok njegove manje snage (udarne grupe) stalno krstare po svim krajevima Imotskog kotara, vršeći prepade i akcije.

Biokovo i dalje ostaje glavni oslonac naših snaga (odreda) služeći uglavnom kao uporište i prolazna baza za akcije naših jedinica.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 9/12 k. 1603 A.

[2] Riječ je o izvještaju od 26 marta 1944 (vidi tom V, knj. 25, dok. br. 106).

I. — Neretvanski part. odred izvršio je za ovo vrijeme niz većih i manjih uspjelih akcija i preživio je jedanu jaču neprijateljsku ofanzivu,[3] kao i niz manjih neprijateljskih ispada lokalnog karaktera poduzetih na njegov sektor.

a. — Od dana 10. III. do 19. III. t. g. jedinice Neretvanskog part. odreda bile su aktivne u uništavanju neprijateljskih kamiona i patrola vršeći prepade te na taj način remetili neprijateljski saobraćaj na cestama, a u isto vrijeme su sprovodili mobilizaciju i izazvali neprijateljsku ofanzivu koja je uslijedila 19. III. t. g. na cijeli istočni sektor Biokova, o kojoj smo Vam dostavili operativni izvještaj[4] od dana 26. III. t. g. pod Br. str. pov. 31/44.

b. — Dana 29—30. III. Neretvanski part. odred izvršio je napad na mjesto Komin (rijeka Neretva) koji je garnizon sa neprijateljskim vojnicima obezbjeđivao željezničku prugu Metković — luka Ploče. Nakon kraće borbe sa neprijateljem garnizon u kojemu su se nalazile ustaše je likvidiran. Za tu akciju u prilogu Vam dostavljamo operativni izvještaj od dana 29. III. t. g. kojeg je izdao Štab Neretvan. part. odreda sa priloženom zapovjesti od dana 29. III. t. g.[5]

c. — Za razdoblje od 10. III. do 10. IV. t. g. u ovim borbama i akcijama Neretvanski part. odred uništio je 7 neprijateljskih kamiona, 3 motocikla, 3 vojnička kola, 1 bolnički auto, 1 auto taxi, 2 kamiona koji su uništeni a uslijed brzog nadolaska nepr. vojnika i njihove blokade nije se moglo ustanoviti koliko je bilo mrtvih vojnika. Zarobljeno je: 14 nepr. vojnika, među kojima su se nalazila 4 podoficira, dok je svega mrtvih 80 nepr. vojnika. Za isto vrijeme neprijatelj je imao 43 ranjena. U ovim svim akcijama zaplijenjeno je 1 teški bacač sa 4 granate, 20 pušaka sa 500 metaka, 2 šmajsera, 1 teški mitraljez marke »Fiat«, 3 pištolja, novca 64.000 kuna, jedna pisaća mašina i ostale vojničke spreme.

Neretvanski part. odred za ovo vrijeme imao je gubitke i to: 2 mrtva i 3 ranjena. Prigodom neprijateljske ofanzive na sektoru istočnog dijela Biokova pronađeno je u zemunici od strane neprijatelja 13 pušaka i 8 pari cokula.

d. — Dana 14. III. t. g. jedinice Ner. part. odreda izvršile su hapšenje radnika organizacije »TOT« u selima Neretve, uhapšeno je 18 koji su dobrovoljno ostali u jedinicama Ner. part. odreda. Nužno je napomenuti da su ovi radnici rodom iz sela oko Neretve, i silom mobilisani od strane neprijatelja.

---

[3] i [4] Vidi tom V, knj. 25, dok. br. 106.

[5] Zapovijest se nalazi u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 3/9, k. 1617.

II. — Makarski part. odred izvršio je za isto razdoblje, t. j. od 10. III. do 10. IV. t. g., niz manjih akcija u kojima je uništeno 4 nepr. kamiona, 1 tenk, ubijeno 27 nepr. vojnika, ranjeno 35 nepr. vojnika, ubijeno 2 narodna neprijatelja (špijuna).

III. — Imotski part. odred izvršio je manje akcije na svom sektoru, kojom prilikom je uništeno 3 kamiona, 1 tenk, ubiveno je 26 vojnika, ranjeno 8 a zarobljeno 2 nepr. vojnika. Zaplijenjeno 2 puške, nekoliko komada metaka i 24.000 kuna.

Za ovo vrijeme Makarski i Imotski part. odred nisu imali nikakovih gubitaka.

IV. — Većina neprijateljskih kamiona uništeno je pomoću nagaznih mina, koje su postavljale diverzantske grupe formirane po jedinicama a ostatak pomoću udarnih grupa koje su također formirane u našim jedinicama.

V. — Rezultati i posljedice uništavanja neprijateljskih kamiona (motornih vozila) i patrola na cesti Vrgorac — Turija, Vrgorac — Makarska u većem dijelu smanjili su saobraćaj na tim cestama, tako da po više dana uopće neprijatelj sa kamionima ne saobraća.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

V. D. POLIT. KOMESARA:
Ž.[6] Šerić

KOMANDANT:
V.[7] Viskić

---

[6] Žarko
[7] Vlado

BR. 57

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 14 APRILA 1944 ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOVJ O REZULTATIMA NAPADA NA USTAŠKO DOMOBRANSKU POSADU U VUKMANIĆU[1]

ŠTAB VIII. DIVIZIJE N. O. V. JUGOSLAVIJE
Broj: 19. 1944 g.
14. IV. 1944 g.

Operativni izvještaj o napadu na Vukmanić.

ŠTABU IV. KORPUSA N.O.V.J.

Opis položaja: Borba se vodila u selu Vukmanić koje se nalazi na padinama Babine Gore.[2] Selo je dosta dugačko, a u njemu je bilo nekoliko zidanih zgrada iz kojih je neprijatelj davao otpor. Pretstavljeno je na sekciji Karlovac 1 : 100.000.

Naše jedinice: Na našoj strani u ovoj borbi učestvovala je II. Brigada, 2 bataljona, Prateća četa III. Brigade i dva bataljona Kordunaškog P. Odreda, i Brdski divizion.

Neprijatelj. jedinice: Neprijateljsku posadu sačinjavala je III. Satnija 30. ustaške bojne i III. Satnija III. Pješadijske pukvnije. Zapoviednik im je bio nadporučnik Švrljuga.

Obostrana situacija: Neprijatelj je uspostavio posadu u Vukmaniću kao predstražu za odbranu Karlovca s jed-

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 32—1/4, k. 426.

[2] U bojnoj relaciji Prvog zbornog područja piše o ovoj borbi sljedeće: »I. bojna 2 posadnog zdruga: 3. sat ove bojne koja se je nalazila na uporištu u s. Vukmanić bila je napadnuta tokom noći 5/6. sa dve brigade odmetnika i pod pritiskom nadmoćnijeg neprijatelja bila razbijena.

Naši gubitci: 12 mrtvih, 1 ranjen, 32 zarobljena.

X. ustaška bojna: jedan ojačani vod ove bojne nalazio se je sa 3. sati I bojne 2. posadnog zdruga u Vukmaniću, te istom prilikom kao i ova sat napadnut od odmetnika te razbijen. Naši gubitci 4 mrtva, 5 ranjenih i 15 nestalih« (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 4/1—16, k. 58).

ne strane, a kao bazu za ispade na oslobođeni teritorij s druge strane.

Naša odluka je bila da se napadne i uništi neprijateljska posada u tom selu i da se na taj način u vezi sa našim daljim operacijama i odlaskom sa Korduna omogući jedinicama Kord. P. O. lakše kontrolisanje i zatvaranje toga pravca.

Za napad je izdana pismena zapovjest[3] iz koje se vidi raspored naših jedinica, koju prilažemo.

Tok borbe: Borba je započela 5 aprila ov. godine u 22 časa.

Prilikom razvođenja jedinica na polazne položaje za napad, neprijatelj je davao trubom znak povečerja. Na temelju toga Štab II. Brigade donio je odluku da bez artiljerijske pripreme otpočne napad.

Bataljoni su se privukli neopaženo na 30 met. do neprijateljskih položaja kada je na njih otvorena vatra sa strane neprijatelja. Na neprijateljsku vatru odgovoreno je sa naše strane jakom pješadijskom vatrom. Istodobno otvorena je vatra iz pratećih oruđa i artiljerije. Od te vatre neprijatelj se u prvi momenat nije mogao snaći i otpor je počeo davati istom nakon 15 mnt. III. Bataljon upao je sa svoga pravca u selo i razdvojio neprijateljske snage na 2 dijela. Jedni su se povukli prema koti 180, a drugi su se prikupili oko crkve, odakle su počeli davati otpor. IV. Bataljon napadajući sa svoga pravca likvidirao je dijelove neprijatelja koji su se prikupili oko crkve. Dio neprijateljskih snaga koje su počele bježati prema rijeci Trebinji dočekao je II. Bataljon i pokosio ga. Poslije toga napadnut je neprijatelj na koti 180. Nakon kraće borbe naše jedinice ovladale su tom kotom, sa koje je neprijatelj dijelom pobjegao prema Cerovcu a dijelom uništen. Gonjenje neprijatelja produženo je do Cerovca a završeno je u 01,00 h., poslije čega su se naše jedinice povukle u baze, a za zatvaranje toga

[3] Vidi dok. br. 17.

Štab VIII. DIVIZIJE N.O.V.
J U G O S L A V I J E
Broj: [illegible] 1944 g.
14.IV.1944 g.

Operativni izvještaj o napadu na Vukmanić. ŠTABU IV. KORPUSA N.O.V.J.

OPIS POLOŽAJA: Borba se vodila u selu Vukmanić koje se nalazi na padinama Debine gore. selo je dosta topusko, a u njemu je bilo nekoliko kućanih zgrada iz kojih je neprijatelj davao odpor. Predstavljeno na oekeiji Karlovac 1:100.000.

NAŠE JEDINICE: Na našoj strani u ovoj borbi učestvovala je II.brigada..2 bataljona, prateća četa III.Brigade i dva bataljona Kordunaškog P.Odreda, i brdski divizion.

NEPRIJATELJ. JEDINICE: Neprijateljsku posadu sačinjavala je III.satnija 30 ustaške bojne i III.satnija III.Pješadijske pukovnije. Zapovjednik im je bio nacporučnik Švrljuga.

OBOSTRANA SITUACIJA: Neprijatelj je uspostavio posadu u Vukmaniću kao predstražu za odbranu Karlovca s jedne strane, a kao baza za ispade na oslobođeni teritorij s druge strane.

Naša odluka je bila da se napadne i uništi neprijateljska posada u tom selu i da se na taj način u vezi sa našim daljim operacijama iz odlaskom sa Kordunu omogući jedinicama Kord.P.O. lakše kontrolisanje i zatvaranje toga pravca.

Za napad je izdana pismena zapovjest iz koje se vidi raspored naših jedinica, koju prilažemo.

TOK BORBE: Borba je započela 4 aprila ov.godine u 22 časa.

Prilikom razvođenja jedinica za polazne položaje za napad, neprijatelj je davao trubom znak povečerja. Na temeljur toga štab II. Brigade donio je odluku da bez artilerijske pripreme odpočne napad.

Bataljoni su se privukli neopaženo na 30 met. do neprijateljskih položaja kada je na njih otvorena vatra sa strane neprijatelja. Na neprijateljsku vatru odgovoreno je sa naše strane jakom pješadijskom vatrom. Istodobno otvorena je vatra iz pratećih oruđja i artilerije. Ot ta vatre neprijatelj se u prvi moment nije mogao snaći i odpor je počeo davati istom nakon 15 min. III.Bataljon upao je sa svega pravca u selo i razbijšo neprijateljske snage na 2 dijela. Jedni su se povukli prema koti 180, a drugi su se prikupili oko crkve odakle su počeli davati odpor. IV.Bataljon napadajući sa svoga pravca likvidirao je dijelove neprijatelja koji su se prikupili oko crkve. Dio neprijateljskih snaga koje su pokušale bježati prema Kleci Trebinju dočekao je II.bataljon i pokosio ih. Poslije toga napadnut je neprijatelj na koti 180. Nakon kraće borbe naše jedinice ovladale su tom kotom sa koje je neprijatelj dijelom pobjegao prema Cerovcu a dijelom uništen. Gonjenje neprijatelja produženo je do Cerovca a završeno je u 01.00. h. poslije čega su se naše jedinice povukle u baze, a na zatvaranje toga pravca ostavljen je jedan bataljon II. Brigade u Vukmaniću, a jedan bataljon III. Brigade u Trebinju.

REZULTAT BORBE: Postavljeni zadatci u ovoj borbi postignuti su. Zarobljeno je 19, ranjeno 33, a ubijeno 68 neprijateljskih vojnika. Zaplijenjeno su 3 puškomitraljeza, 37 karabina, 8.000 metaka, 1 t.bacač, 1 bajser, 1 bicikl, 7 kamara, 60 pari opreme i ostale ratne spreme.

NAŠI GUBITCI: Mismo imali 2 mrtva i 7 ranjenih. Među ranjenim nalazi se najviši komandni poručnik ličke brigade.

UTROŠAK MUNICIJE: Utrošeno je 10.410 puščanih i mitraljeskih metaka, 146 mina za teški bacač, 53 granate za protivoklopne topove, 54 granate za brdske i poljske topove, i 30 mina za trombolonske puške.

IMENA LICA KOJA SU SE ISTAKLA: U ovoj borbi svojom hrabrošću i rukovođenjem jedinicom istakao se komandir II. čete III.bataljona drug

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 57

pravca ostavljen je jedan bataljon II. Brigade u Vukmaniću, jedan bataljon III. Brigade u Trebinju.

Ishod borbe: Postavljeni zadatci u ovoj borbi postignuti su. Zarobljeno je 19, ranjeno 33, a ubijeno 68 neprijateljskih vojnika. Zaplijenjena su 3 puškomitraljeza, 37 karabina, 8.000 metaka, 1 t. bacač, 1 šmajser, 1 bicikl, 7 kazana, 60 pari odijela i ostale ratne spreme.[4]

Naši gubitci: Mi smo imali 2 mrtva i 7 ranjenih. Među ranjenima nalazi se zamjenik komandira podporučnik Minić Marko.

Utrošak municije: Utrošeno je 10.410 puščanih i mitraljeskih metaka, 146 mina za teški bacač, 53 granate za protukolske topove, 54 granate za brdske i poljske topove, i 30 mina za tromblonske puške.

Imena lica koja su se istakla: U ovoj borbi svojom hrabrošću i rukovođenjem jedinicom istakao se komandir II. Čete III. Bataljona drug Milutin Manojlović i vodnik I. Čete III. Bataljona drug Mile Popović.

U ovoj borbi nije bilo ni jedinica ni pojedinaca koji su se slabo držali.

Kritički osvrt: Ovaj napad bio je dobro politički i vojnički pripremljen. Sve odluke, te usmene i pismene zapovjesti bile su realne i odgovarale su tadanjoj situaciji. Rukovođenje sa borbom bilo je dobro. Veza između jedinica bila je na vrijeme uspostavljena i dobro je funkcionisala. Saradnja pratećih oruđa i artiljerije sa pješadijom bila je dobra.

Brzim i energičnim napadom onemogućeno je neprijatelju da se pripremi i organizuje za borbu i da se planski brani, a pored toga postignuto je iznenađenje.

Kako je selo koje je neprijatelj držao dugačko, to se čitavo nije moglo opasati, pa je izvjesnim neprijateljskim dijelovima uspjelo da pobjegnu prema Cerovcu.

Štednji municije nije se posvećivalo pažnje i utrošen je veliki broj.

---

[4] Vidi dok. br. 154.

Pouke: Iz ove operacije možemo izvući sljedeće pouke: 1) Izvršiti neopaženo koncentraciju ljudstva i naoružanja. 2) Preduzimati noćne napade u slučaju ako se artiljerija u toku dana može plasirati i uzeti elemente. 3) Tući koncentričnom vatrom pojedine uporne tačke.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar:
A. Backović

(M. P.)

Komandant, p-pukovnik:
M. Šumonja

BR. 58

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 14 APRILA 1944 ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOVJ O DEJSTVIMA U MARTU I POČETKOM APRILA[1]

ŠTAB VIII. DIVIZIJE N.O.V.
JUGOSLAVIJE
Op. broj: 19 — 1944
14. IV. 1944 god.

ŠTABU IV. KORPUSA N. O. V. JUGOSLAVIJE

U vezi traženja gornjeg naslova, podnosimo kratak izvještaj o radu i djelovanju naše divizije u mjesecu martu i početkom aprila ov. godine.

U Plaščanskoj dolini ostala je III. Brigada da zatvara ovaj pravac prema kome je nadirala 846 pukovnija.[2] Sa dvije brigade izvršen je pokret po visokom snijegu, po neprolaznom putu prema Topuskom, gdje je tada bila situacija nejasna, pošto se je neprijatelj skoncentrisao u Petrinji. Poslije izvjesnog vremena sa ovim snagama, bez III. Brigade, prebacujemo se ubrzanim maršom (snijeg smanjen, blatan teren) do Kupe, na dva pravca prelazimo Kupu i napadamo neprijatelja (Čerkeze)

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 4/2, k. 827.

[2] O prodoru ove pukovnije u pravcu Tobolića vidi tom V, knj. 25, dok. br. 50 i istorijat 392 legionarske divizije u Arhivu Istoriskog instituta JNA, pod reg. br. 39/14, k. 18.

u Zdenčini.[3] Neprijatelj je bio jak, naneseni su mu gubitci, ali se jedinice moraju povući nazad preko Kupe. U isto vrijeme III. Brigada vodi žestoke borbe oko Plaškog — Tržića i Tobolića sa 846 pukom, ojačanim sa ustašama i jakom artiljerijom. Ova situacija zahtjeva da se sa ove dvije brigade ubrzanim maršom prebacimo od Kupe za Plaščansku dolinu. Prije polaska na ovaj marš neprijatelj nas napada sa avionima i izvršio je najjače bombardovanje zahvativši sanitet i komoru naše divizije. Ovaj ubrzani marš bio je dugačak, fizički naporan, pošto su na njega uticale vremenske nepogode i slaba a skoro i nikakva ishrana.

Dok smo mi sa ovim brigadama nalazili se oko Kupe, neprijatelj je potisnuo III. Brigadu te krstario kroz Tržić — Tobolić, gdje je pljačkao i palio i zauzeo Plaški — Dragu i Blata, gdje se utvrdio i nastanio. Naša divizija izvršila je napad na ovog neprijatelja i nanijela mu osjetne gubitke i poslije duže borbe i blokade primorava neprijatelja da se povuče na polazne položaje.[4] U polovini marta neprijatelj je skoro svakodnevno vršio upad prema Perjasici od pravca Generalski Stol, na ovaj pravac prebačena je II. Brigada koja je izvršila napad na neprijateljsku posadu (»Jeger«[5] bataljon) i uništila je.[6] Također neprijateljske snage prodrle su od Otočca prema Vrhovinama, zašto je dobila naša I. Brigada naređenje da se hitno prebaci na sektor Like, da djeluje neprijatelju u bok na prostoriji Dabar — Zalužnica — Doljani — Glavace. Na ovome sektoru I. Brigada nanijela je dosta teške gubitke neprijatelju i ugrozila mu dalje prodiranje. Sa II. i III. Brigadom prebacili smo se u unutrašnjost Korduna, odakle je izvršen napad na neprijateljsku posadu u Vukmaniću koja je brzo likvidirana i neprijatelj potisnut na liniju Slunjska brda.[7] Za ovo vrijeme I. Brigada vrši operacije na sektoru Like. Po likvidaciji Vukmanića situacija zahtjeva da se brigade (II. i III. i Štab divizije prebace na sektor Cazin i da se ugrožava komunikacija Bihać — Bos. Novi i vrši napad na neprijatelja u Cazinu. U borbama oko Cazina naneseni su neprijatelju dosta veliki gubitci u ljudstvu i materijalu.[8] I. Brigada prebacuje se iz Like na pravac Perjasica — Generalski Stol, gdje dolazi u sukob sa Njemcima iz »Jeger« bataljona i nanosi im gubitke.

U svim ovim borbama u gore navedenom periodu nanijeli smo neprijatelju gubitke u ljudstvu, i to: 656 ubijenih i 780

---

[3] Vidi tom V, knj. 25, dok. br. 8 i 46.
[4] Vidi tom V, knj. 25, dok. br. 50 i 55.
[5] Lovački
[6] Vidi tom V, knj. 25, dok. br. 59.
[7] Napad na neprijateljsku posadu u Vukmaniću izvršen je 5 aprila 1944 (vidi dok. br. 57).
[8] Opširnije o borbama za Cazin vidi dok. br. 29, 67 i 119.

ranjenih, i to: u Zdenčini 35 mrt., 50 ranjenih; u Plaškom — Dragi i Blatima 160 mrtv., ranjenih 190; Košare — Kamenica — Vojnovac: 96 mrtv. i 112 ranjenih; Keić most: 25 mrtv. i 50 ranjenih;[9] Doljani — Dabar — Zalužnica — Glavace: 50 mrtv. i 100 ranjenih; Cazin: 168 mrtvih i oko 200 ranjenih; Keić most 10. IV. 1944: 50 ubijenih i 25 ranjenih.[10] Zarobljeno je 46 neprijateljskih vojnika.

Zaplijenjeno: 1 protukolski top, 9 »šaraca« mitraljeza, 5 puškomitraljeza, 6 t. bacača, 6 šmajsera, 8 pištolja, 164 puške, 53.000 puščane municije, 190 mina za t. bacač, 59 granata za protukolski top, 3 tromblona, 180 mina za tromblon, 3 radiostanice, 4 telefona, 17 kola sa komorom i sljedovanje jedne bojne, 39 konja, 14 kareta sa spremom, 130 pari odijela i dr.

Uništeno: 5 kamiona, 2 tenka, 1 radiostanica, 2 »šarca«, 20 pušaka, 15 kola, 20 konja.

Svi pokreti koji su vršeni bili su naporni i ubrzani te su jedinice bile izložene velikim naporima. Borbe koje su vođene vođene su uvijek sa nadmoćnim neprijateljem i dobro naoružanim, naročito sa jakom artiljerijom, tako da su naše jedinice imale osjetne gubitke. Ishrana prosječno je bila slaba, većinom nalazili smo se u pasivnim krajevima.

Pored pretrpljenih gubitaka i smanjenog brojnog stanja poslije ovih teških borbi, borbenost i duh jedinica mnogo je bolji nego što je bio.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar:
A. Backović

Komandant, p-pukovnik:
M. Šumonja

(M. P.)

---

[9] Napad na neprijatelja na Keić mostu izveo je Treći bataljon Druge NOU brigade (vidi dok. br. 20).

[10] Vidi dok. br. 80.

BR. 59

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRINAESTE DIVIZIJE OD 14 APRILA 1944 ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ O NAPADU NA NEPRIJATELJSKA UPORIŠTA CARSKA KUĆA, RAZVALA I VRH KAPELE[1]

ŠTAB XIII. DIVIZIJE
NARODNOOSLOBOD. VOJSKE
HRVATSKE
Broj 194
Dne 14. IV. 1944

Operativni izvještaj iz
akcije na Kapeli 7.IV.44.
dostavlja.

ŠTABU XI. KORPUSA NOVJ

Akcija se izvodila na sektoru Velika Kapela i to na komunikaciji Brinje — Ogulin. Sama uporišta bila su Carska Kuća, Vrh Kapele i Razvala, koje neprijatelj drži radi osiguranja saobraćaja: Senj — Ogulin.[2] Oko pomenutih uporišta i uzduž ceste neprijatelj se utvrdio bunkerima građenim od zemlje, kamenja i greda, kao i iz ranije popaljene Carske Kuće. U prilogu se dostavlja skica terena na kome su se izvodile operacije, a nalazi se na sekciji Ogulin 1 : 100.000. Inače, sam teren, odnosno zemljište jako je pošumljeno i pokriveno dubokim snijegom ne manje od 1 metra, a na mjestima i više.

Za ovu operaciju bile su angažovane obje brigade bez jednog bataljona I. brigade, koji je ostao u Primorju, kod Krivog Puta. Susjednih jedinica nije bilo sa kojima bi bili kooperirali pomenutu akciju. Sa kordunaškom brigadom, koja se tada nalazila oko Dabra, nismo imali vezu. Ona je navodno iste noći napadala Stajnicu i Križpolje — kao što ste nam javili depešom — no to mi nismo primjetili.[3]

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 8—1/5 I, k. 569.

[2] O neprijateljskim snagama u ovim uporištima vidi primjedbu br. 8 uz dokumenat br. 106.

[3] U cilju koordinacije dejstva navedenih jedinica, Štab Jedanaestog korpusa NOVJ poslao je 6 aprila Štabu Prve NOU brigade depešu sljedećeg sadržaja: »Trinaesta divizija napada večeras sa dvije brigade neprijateljska uporišta na liniji Carska Kuća — Jezerane. Vaša brigada neka večeras napadne na neprijatelja u Stajnici i Lipici a po mogućnosti u Križpolju« ... Iz izvještaja Štaba Osme divizije vidi se da je odlučeno da Brigada napadne neprijatelja u Letincu, Stajnici i

Neprijateljske posade bile su u jačini od 4 satnije, a pripadale su 392. legionarskoj diviziji. Imena njihovih komandanata su nam nepoznata, sem njemačkog podoficira Fridolin Josefa, koji je nađen mrtav kod Carske Kuće.

Naredbom Štaba korpusa za likvidaciju uporišta na tom sektoru, Štab naše divizije odlučio je da se likvidiraju gore pomenuta uporišta, spriječi redoviti saobraćaj neprijatelja i snabdijevanje trupa. Isto tako privući što više snaga i s time rasteretiti pritisak na naše jedinice u Lici.[4]

U prilogu se dostavlja pismena zapovjest Štaba naše divizije.

Borba je otpočela dana 7. ov. mj. u 2 časa.

Prilaženje zadatku neprijatelj nije primjetio sve dotle dok nije I. bataljon II. brigade naišao na neprijateljsku zasjedu sjeverno od Carske Kuće, kada je ovaj išao u zasjedu prema Modrušu. Taj iznenadni susret bio je na 1/2 sata ranije nego je zakazano vrijeme za napad, tako da je bio alarmiran u svim uporištima. Sve su jedinice poslije toga naišle na već pripremljeni otpor neprijatelja. U Razvali je neprijatelj tada djelomično izišao iz kuća i zaposjeo nekoliko bezimenih kota zapadno od sela i našim jedinicama bio je onemogućen prilaz. Prvim naletom uspjelo je našim snagama istjerati neprijatelja iz 3 kuće južno od sela Razvale. Iz samog mjesta davan je žestoki otpor potpomognut sa snagama koje su zaposjele okolne kote sa teškim bacačem i nekoliko puškomitraljeza. Na sektoru II. bataljona I. brigade, koji je bio na osiguranju prema Jezeranima, neprijatelj je nekoliko puta pokušavao da prodre napadnutoj posadi u pomoć. ali je bio odbijen. Kada je uvidio da neće moći prodrijeti tim pravcem, uputio je nekoliko grupa koje su se bacale našim zasjedama iza leđa i sa bokova, i tada mu je uspjelo probiti se na našem desnom krilu. Takvim neprijateljskim manevrima parirale su i naše jedinice, tako da je češće puta došlo do vrlo bliskog sukoba, pa i prsa o prsa. Oko 9 časova, kada je neprijatelju uspjelo probiti se na našem desnom krilu, bio je ugrožen bataljon u napadu i prisiljen da se povuče na prihvatni položaj. Jedinice II. brigade koje su napadale Razvalu i Vrh Kapele također nisu uspjele likvidirati u potpunosti. III. bataljon je zakasnio na svoj položaj za čitavih 2 1/2 sata iz razloga što je ranije otvorena vatra na I. bataljon koji

---

Lipicama, da su izdane zapovijesti jedinicama, da su one krenule na izvršenje zadataka ali do napada nije došlo jer je neprijatelj 6 uveče napustio ova sela (vidi dok. br. 69 u ovoj knjizi i knjigu depeša Jedanaestog korpusa u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 2/1, k. 572).

[4] O pritisku neprijatelja na pravcu Otočac — Vrhovine — Crna Vlast — Babin Potok vidi dok. br. 146.

je išao u zasjedu prema Modrušu. Ovaj je bataljon zaobilazio i nije imao dovoljno odlučnosti u privlačenju neprijatelju. Naravski, da je i sam napad bio dosta slab. Zatim upotrebom teškog bacača u zoru uspjelo je razbiti neprijatelja koji je iskoristio gustu maglu i pobjegao u šumu istočno od ceste. II. bataljon je uzalud pokušavao zauzeti bunkere na Vrhu Kapele, jer je i tamo dočekan od neprijatelja koji je bio raspoređen u svim bunkerima u dužini od jednog kilometra uzduž ceste. U drugom jurišu uspjelo je zauzeti barake i potisnuti neprijatelja prema Razvali, gdje je naišao na jedinice I. brigade koje su ga odbile i bacile desno, t.j. istočno od ceste, gdje su došle iza leđa jednoj četi II. bataljona II. brigade i odvojile je od ostalih snaga svog bataljona.

Razmatrajući tako tu situaciju, nije se moglo dobiti pravo stanje na položajima, već je to bila prava jurnjava po šumi. Neprijatelj je bio dijelom razbijen, pomaknut sa svojih položaja u šumu gdje je nailazio čas na jednu, čas na drugu našu jedinicu. Oni sa Carske Kuće naišli su na Vrh Kapele, ovi sa Vrha Kapele na I. brigadu u Razvalu, vraćali se nazad itd. Zasjeda I. bataljona II. brigade prema Modrušu odbila je dva napada na neprijatelja koji je pošao iz Modruša sa jednom tanketom i nekoliko kamiona. Vidjeći tako nejasnu situaciju gdje se je borba po gustoj magli prenosila čas na jednu, čas na drugu stranu, onda slabu kondiciju naših boraca koji su gazili po metar dubokom i vlažnom snegu, Štab divizije donio je odluku za povlačenje svih snaga u 9,30 časova. Samo povlačenje izvršeno je u redu i jednovremeno sa osiguranjem.

Zadaci koji su postavljeni pred naše jedinice nisu bili postignuti u potpunosti iako je neprijatelj imao osjetne gubitke.

Zapljenjeno je 1 puškomitraljez, 1 pištolj, 11 pušaka, 3.000 metaka, 2 telefona, geodetski aparat, 2 daljinomera, te oko dvoja kola ostale ratne spreme.

Neprijateljski gubici iznose oko 70 vojnika, među njima 1 njemački podoficir je nađen među lješevima, dok se za ranjene ne zna koliko ih je bilo.

Naši gubici su: 16 mrtvih, 25 ranjenih i 4 nestala na putu za akciju.

Utrošak municije za akciju: 12.038 metaka, 50 kom. ručnih bombi, 103 mine za teški i 23 mine za laki bacač, 4 metka za protivtenkovsku pušku.

* * *

Sama akcija bila je dobro pripremljena, kako vojnički, tako i politički. Raspored snaga na pojedina uporišta bio je dobar, samo što se tačno nije znalo gdje se i u kojim bunke-

rima nalazi neprijatelj, što je bilo teško ispitati iz razloga što se nije po danu moglo privući neposrednoj blizini napadnutih tačaka i napraviti tačnu skicu i raspored neprijateljskih snaga. Borcima je prikazan značaj ove akcije i bilo im je i vrlo drago osobito kada su čuli da napadaju obje brigade jednovremeno što se na ovom sektoru nije dosad praktikovalo.

Upravljanje sa operacijom nije bilo na visini. Štabovi naših brigada, a skoro i svih naših bataljona su novi i nisu još do sada imali prilike da učestvuju, odnosno rukovode u ovakvim složenim operacijama, gdje se je baš ispoljila sposobnost naših rukovodilaca, koji moraju pratiti čitav tok borbe i pomagati svojim potčinjenim.

Do sada su naši štabovi brigada slali pojedine bataljone u akciju, ili vršili akciju sa jednom brigadom i to samo po noći i u jutro se povlačili, izvršili zadatak ili ne. Međutim ovdje gdje je trebalo izdržati nalete neprijatelja i gdje se nailazilo na nepredviđene prepreke, oni nisu znali na vrijeme doskočiti. Iako je postojala dobra telefonska veza između štabova brigada i njihovih bataljona, kao i sa Štabom divizije, nisu znali pravo stanje u pojedinim bataljonima. Kada je Štab divizije kontrolisao i tražio izvještaje, oni su se rasplinuli po jedinicama i tako se gubili u sitnicama ne rukovodeći s centrom. U Štabu II. brigade ostao je bio samo komesar, dok su drugi otišli po bataljonima i dešavalo se da su sami tukli iz teških bacača. Štabovi brigada bili su također međusobno povezani telefonom i nisu to iskoristili za međusobnu suradnju i obavještenje.

Dakle, viši rukovodioci nisu se dovoljno snašli u ovim operacijama, u kojima, kako smo gore napomenuli, po prvi puta učestvuju. U daljnjim operacijama, u kojima će učestvovati više naših snaga i gdje se poslije svake akcije budu izvlačile pouke i otklanjali nedostaci, stanje će se ubrzo popraviti. Niži rukovodeći kadar nije se snašao pogotovo kao rukovodioci, nego većinom kao borci, iz čega proizilazi da je baš kod njih bilo dosta gubitaka. Jedna od osnovnih grešaka bila je ta što nije bilo iznenađenja i što se nije iskoristila noć da se do zore likvidiraju glavni bunkeri. Sanitet po brigadama također nije zadovoljio zbog malog broja nosilaca. U ovakvim operacijama, gdje učestvuje čitava divizija, nedovoljna je divizijska bolnička četa, iz čega proizlazi da se do sada češće puta događalo ostavljati po kojeg ranjenog druga na bojištu, a isto nisu izvučeni i mnogi mrtvi drugovi.

Upotreba teškog oružja nije došla u obzir, sem teških bacača, jer se nije moglo privući po snjegu. Inače bi se mnogo više učinilo i u potpunosti likvidiralo da se je moglo privući bar 2 topa ma kojeg bilo kalibra.

Iz ovih akcija naši su borci i rukovodioci izvukli bogata iskustva i pouke. Nije se iskoristila noć, nije bilo iznenađenja i otsustvo teškog oružja. Dalje, nije bilo odlučnosti kod naših rukovodilaca i treba u buduće imati tačnije podatke o neprijatelju prije napada, kao i izviditi teren oko neprijateljskog garnizona. Isto tako treba težiti da se neprijatelj napada jednovremeno na svim sektorima. Za naše jedinice vrlo se dobro pokazalo učestvovanje više brigada zajedno u borbi, što će se i u buduće praktikovati, jer nema uporišta kojega bi jedna brigada uspješno likvidirala.

Na sastanku sa štabovima brigada poslije akcije ukazalo se na nedostatke koji su se zapazili, a iz kojih će se izvući pouke za naredne akcije. Štab divizije će također pismenim putem iznositi iskustva i pouke, kako za štabove brigada, tako i za štabove bataljona. Mi smo poduzeli korake da pojačamo bolničku četu divizije i da se bolnički vodovi u brigadama pojačaju na četu, koja treba za sada da broji bar do 40 ljudi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Matić Đuro

Komandant, pukovnik:
Vinko Antić

(M. P.)

Prilog: Skica uporišta na Vrh Kapele,
Zapovjest za napad,
Lista gubitaka.

BR. 60

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESETE DIVIZIJE OD 14 APRILA 1944 ŠTABU OSMOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA NA LINIJI SINJ — VRLIKA[1]

ŠTAB
XX. DIVIZIJE NOVJ
Br. 470
Dne 14. IV. 1944

ŠTABU VIII. KORPUSA NOVJ

Operativni izvještaj
za akciju od 8—9/IV.
1944.

U vezi vaše depeše br. 185 od 6. IV. mi smo postupili,[2] ali nismo mogli angažirati sve snage ove divizije iz razloga tog što je naša Divizija sa svim svojim djelovima bila u akciji na istom sektoru, koji je predviđen depešom 5/6. IV. iz koje su jedinice izašle umorne.[3] Zato smo u ovoj novoj akciji prišli angažirajući manje snage.

1. — Snage Divizije razmještene su na prostoriji od Miljkovića pa do Modrih Greda sa lijeve strane rijeke Cetine. Zadatak jedinica je uglavnom obezbjeđenje sektora na kome se nalaze. (Sekcija Split 1 : 100.000).

Neprijateljski položaji su u Maljkovu, Otišiću, Donjim Koljanima, Ježeviću, Vinaliću, Garjaku, Cetini, Hrvacama, Hanu i Sinju. Gornje Koljane neprijatelj povremeno kontroliše patrolama.

2. — U akciji učestvovao je jedan bataljon I. brigade sa zadatkom pritiska na Hrvace i tri bataljona II. brigade sa zadatkom čišćenja Koljana i Ježevića, dočim je jedan bataljon II. brigade skidao žicu u Potravlju, III. brigada nalazila se u Biteliću, a preostale snage I. brigade zatvarale su pravce od Hana.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 14—1/3, k. 517 A.

[2] Redakcija ne raspolaže s ovom depešom. Vjerovatno se odnosi na naređenje Dvadesetoj diviziji za dejstvo u pravcu Vrlike, Hrvaca i Aržana (vidi dok. br. 22).

[3] Divizija je od 5 do 7 napadala neprijateljska uporišta: Hrvace, Čitluk, Potravlje, Maljkovo i Ježević (vidi dok. br. 18).

3. — Neprijateljske jedinice protiv kojih se vodila [borba] su slijedeće: ustaški garnizon u Hrvacama 300 ustaša, Ježević i Koljani oko 180 ustaša i četnika.

Pored naprijed navedenih neprijateljskih snaga u toku same akcije, četnici su, ranije pripremani napad na Dinaru, izvršili pokret u noći 8/9.IV. preko Uništa, Gnjata i Modraša u jačini: Vrlička brigada (700—800 vojnika), pored toga Kosovska brigada, Leteći brigadni bataljon, Čučuzov bataljon, Prateća četa popa Đujića sa istim na čelu, — svi rukovođeni njemačkim oficirima. Ukupne snage neprijatelja bile su oko 1300 četnika, pored ovoga još oko 200 ustaških milicionera.

4. — Situacija: Neprijatelj je razmješten po selima u okolici Vrlike. Namjera neprijatelja je bila uništiti naše snage koje su se nalazile u Laktacu, Miljkovićima i Vrdovu, ili odbaciti naše snage podalje od ovog sektora, jer se osjećaju našim prisustvom stalno ugroženi i vojnički i politički (mi smo zadnjih mjesec dana mobilisali oko 130 Srba i Hrvata iz Perkovića, Laktaca i Miljkovića).

Naša situacija vidi se iz tačke br. 1. Na desnom našem krilu trebao je da vrši pritisak preko Uništa na Kijevo dio snaga IX. divizije, i prema primljenoj depeši o akciji ostalih snaga NOV na sektoru Knina, naše snage za predviđeni sektor bile su dovoljne.

5. — Prilažemo zapovjest u vezi akcije.[4]

6. — Borba je počela 8 aprila 1944 u 21 sat.

7. — Tok borbe: jedinice koje su vršile pritisak na Gornje Koljane i Ježević uspjele su da ista sela pročiste i ovladaju mostobranima na sektoru tih sela. Neprijatelj nije davao osobit otpor. Jedinice nakon izvršenog zadatka povukle su se na stare položaje: Miljkovići, Perkovići, Ćubrice i snage I. brigade izvršile su također povlačenje na mostu kod Panja i zauzele položaj iznad mosta. Ovo povlačenje bilo je izvršeno u toku noći.

9 aprila t. g. oko 5 sati neprijatelj je sa jakim udarom i nadmoćnijim snagama napao jedinice koje su se nalazile na sektoru Miljkovići, Perkovići i Ćubrice, a osobito je ugrozio desno krilo (Perkovići, Ćubrice). Neprijatelj se je kretao iz pravca Uništa — Gnjat — Kozja Jama — Modraš — Mala i Velika Lupoglava. Na ovom pravcu neprijatelj je bio jak sa 1000 ljudi. Neprijatelju je bio cilj sa ovim manevrom da uništi snage na ovom sektoru i da ovlada Debelim Brdom kao drugom fazom borbe, tj. otpočinjanja akcije za Vrdovo. II. bataljon II. brigade izvlačio se je pod borbom, spriječavajući neprijatelju da zauzme Bračev Dolac i da omogući našim snagama da prije neprijatelja izađu na Debelo Brdo. Razvoj ove borbe je bio

[4] Vidi dok. br. 30.

ovakav: II. bataljon držao je borbu i povlačio se je pravcem Pleć — Debelo Brdo i time omogućavao izvlačenje preostalih djelova II. brigade na Debelo Brdo. IV. bataljon ove Brigade uputio se je pogrešnim putem na Debelo Brdo i time utjecao na razvoj borbe. Brigada je zauzela položaj Debelo Brdo — Pleća, međutim neprijatelj je preko Modraša i Velikog Lupoglava izbio u Klapavice, čime je ugrozio naše snage na desnom krilu i time prisilio na povlačenje sa Pleća. Štab Divizije vidjeći ozbiljnu situaciju uputio je još tokom jutra djelove III. brigade da ispomognu II. brigadu i da bočnim udarcem preko Vještića Gore i Lupoglava prisile neprijatelja na odstupanje. Snage neprijateljske ovim manevrom jedinica III. brigade bile su prisiljene da odstupe iz Klapavica. U 15 sati neprijatelj je usprkos toga što mu je lijevo krilo odbačeno pokušao da na juriš osvoji Debelo Brdo. Ovaj pokušaj neprijatelja nije uspio i odmah iza toga jedinice II. Brigade napravile su kontrajuriš, koji ne uspijeva u potpunosti radi nedostatka municije. Neprijatelj je ovim kontrajurišem naših jedinica bio primoran da se povuče iznad samog Bračeva Doca i padina Debelog Brda iznad istog sela. Neprijatelj osjetivši na našoj strani slabu vatrenu moć pod zaštitom svoje vatre izvlači se na kose Debelog Brda i u 16,30 sati otpočimlje borba za vrh Debelog Brda. Jedinice II. brigade pod pritiskom jačeg neprijatelja prisiljene su da se povuku na Jelino Brdo (Jelinjak), zapadno od Debelog Brda. Jedinice III. brigade uspijevaju da bočnim udarcima potisnu neprijatelja, koji našavši se ugrožen preko Bračeva Doca biva prisiljen da se povuče sa Debelog Brda u 17,30 sati i uskoro naše jedinice i na lijevom krilu dolaze u kontakt sa neprijateljem, koji biva prisiljen da se povuče sa svim svojim snagama ka Koljanima, odnosno Vukovića mostu. Naše jedinice proganjajući neprijatelja uspijevaju da očiste cio sektor na kome se je neprijatelj zadržao u toku dana i kojim je ovladao u toku borbe.

8. — Ishod borbe: U prvoj fazi našim jedinicama uspjelo je da izvrše zadatke predviđene naređenjem ovog Štaba, međutim u drugoj fazi borbe kada se uopšte nije očekivalo napad četnika, tim više kada su naše snage NOV trebale dejstvovati preko Uništa, nisu bile spremne da u potpunosti osujete njegovu namjeru, što je tokom daljnjeg razvitka borbe uspjelo blagodareći blizini jedinica III. brigade.

Zarobljeno i zaplijenjeno nije ništa.

Neprijatelj je imao 8 mrtvih i 35 ranjenih.

9. — Naši gubitci: u ljudstvu 7 mrtvih, 10 ranjenih i 7 nestalih. Među poginulim su: zamjenik komesara III. bataljona Despot Davor, komesar I. čete III. bataljona Dobrijević Dušan, komesar II. čete I. bataljona drug Papo Aron, komesar I. čete

II. bataljona drug Miše Josip. Ranjeni su: komandant I. bataljona drug Živković Drago, kapetan, komesar III. čete I. bataljona drug Jeličić Drago i komesar II. čete III. bataljona drug Vještica Mile. Svi navedeni drugovi su iz II. brigade.

Gubitci u materijalu: izgubljen je 1 teški mitraljez, 1 puškomitraljez i 7 pušaka. Na teškom mitraljezu ranjen je nišandžija i pomoćnik, a puškomitraljezac je poginuo, što je uslijedilo da i oružje ostane. Puške su izgubljene sa nestalim borcima.

10. — Utrošak municije: U toku ove borbe utrošeno je 6300 metaka za puške, puškomitraljez i teški mitraljez.

11. — U ovoj akciji borci su se držali dobro, kad se ima u vidu da su svu noć vodili borbu i da je neprijatelj nametnuo borbu u toku zore, koja je vođena cjelog dana pod dosta teškim uslovima: nije se jelo 24 sata, a pred konac borbe ostale su neke jedinice sa vrlo malo municije.

12. — Borci kao i rukovodioci koji su se slabo držali u toku ove borbe uzeti su od štabova brigada na odgovornost. Osobitog lošeg držanja nije bilo.

13. — Kritika: I. faza borbe predviđena naređenjem ove Divizije završila je uspješno i bez gubitaka; u II. fazi borbe II. brigada je vodila borbu a da nije obavjestila Štab Divizije o razvoju situacije i promjenama na njenom sektoru. Sva obavještenja stizala su dockan, tako da i mjere koje je preduzeo Štab Divizije u toku borbe nisu dale onakav uspjeh kakav je trebao da bude. Desno obuhvatno krilo kretalo se sporo i nije na vrijeme stupilo u kontakt sa neprijateljem, što je glavni uzrok da je neprijatelj zauzeo Debelo Brdo. Pored ovoga učinjena je greška što se nije postavljalo dubinsko osiguranje (bočno), bez obzira na predviđeno sadejstvo jedinica u vezi depeše Štaba VIII. korpusa br. 185 od 6. III.

Odluke i izdate zapovjesti u toku borbe kako u prvoj fazi tako i u drugoj bile su realne, što se vidi i iz toga da neprijatelju nije uspjelo da prodre ka Vrdovu, nego se je morao povući na drugu stranu Cetine.

Upravljanje i rukovođenje borbom nije moglo da dođe do izražaja radi toga što su se jedinice pod borbom izvlačile na Debelo Brdo, koje je taktički ključ u ovim operacijama, pa su se jedinice izmješale, — bilo je potrebno izvjesno vrijeme dok se srede. Ovo sređivanje vršeno je pod borbom na samom Debelom Brdu. Niži komandni kadar u ovakovoj situaciji nije mogao da pravilno rukovodi jedinicama, a prema tome da preuzme inicijativu. Ljudstvo se je držalo dobro.

Upotreba oružja bila je dobra, dok se je raspolagalo mitraljeskom municijom, a docnije borba se je vodila samo sa puščanom vatrom koja nije mogla biti efektna da bi se postigla vatrena nadmoć nad neprijateljevom vatrom.

Taktički postupci nisu bili potpuni (nije bilo upućeno bočno osiguranje, kako je to naprijed navedeno), a borbeni su odgovarali situaciji.

Pouke: Borbenu gotovost treba podići na veću visinu, kako kod rukovodilaca, tako i kod boraca. Razvijati kod rukovodilaca smisao samoinicijative i odlučivanja u skladu sa razvojem borbene situacije na bojištu. Vezu među jedinicama pojačati. Razviti obavještajnu službu i ne dozvoliti da neprijatelj ima neku namjeru, a da se o tome ne bude obavješten. Moramo nastojati i nastojimo da napravimo nekoliko bunkera na pogodnim mjestima, gdje bi smjestili rezervnu municiju. Isto tako moramo sprovesti kod boraca i komandnog kadra disciplinu vatre, plan vatre i ekonomiju sa municijom.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
E.[5] Santini

(M. P.)

Komandant,
major:
Mile J. Uzelac

BR. 61

IZVJEŠTAJ ŠTABA OMLADINSKE BRIGADE »JOŽE VLAHOVIĆ« OD 14 APRILA 1944 ŠTABU TRIDESET ČETVRTE DIVIZIJE O BORBI NA LINIJI PLEŠIVICA — PRILIPJE[1]

ŠTAB
OMLADINSKE BRIGADE
»JOŽE VLAHOVIĆ«
Op. br. 20
Dan: 14. IV. 1944

Operativni izvještaj dostavlja.—

ŠTABU XXXIV. DIVIZIJE IV. KORPUSA

U vezi sa postojećim naređenjem dostavljamo operativni izvještaj o borbi sa neprijateljem 12. IV. 1944 u slijedećem:

1. — Borba se vodila od Betera do Plešivice i Prilipja i skroz do Sv. Jane. Ovi položaji nalazili su se na sekciji Samobor 1 : 100.000.

[5] Edo

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 8/8, k. 1296.

2. — Sa neprijateljem vodio je borbu naš IV. bataljon koji je imao u zadatku da prati Štab Divizije i otuda da osigura prevožena sredstva, t.j. sol i ostali materijal.

3. — Naziv neprijateljske jedinice sa kojom je vođena borba nije nam poznat, nego je bila u sastavu ustaša, Njemaca i Čerkeza.[2] Njihovi komandanti odnosno rukovodioci također nam nisu poznati.

Jačina neprijatelja je bila isto tako nepoznata jer se je neprijatelj kretao u pet pravaca, koji je bio odbijen u svim pravcima. Pored toga imali su 4 bornih kola i jedan tenk od 7 tona.

Bataljon koji je vodio borbu na tom sektoru uspjeo je sve neprijateljske kolone razbiti i tako kada je došlo pojačanje neprijatelju sa bornim kolima i tenkom naši su ih obasuli jakom vatrom iz teškog i puškomitraljeza, dok neprijatelj nije imao vremena da se snađe jer je bio iznenađen pa se nije mogao poslužiti s nijednim od dobivene pomoći. U bornim kolima je samo nastao jauk, a niti jedan metak nije bio iz njih ispaljen. Odmah su se povukli u svoje baze u Jasku.

4. — Borba je počela dne 12. IV. u jutro u 7 sati i trajala sve do 14.30 časova poslije podne.

5. — Bataljon koji je imao da osigura prelaz Štaba Divizije ujedno je izvršio i diverziju na pruzi, i to srušio je prugu na 8 mjesta, t.j. 32 šinje izbacio iz stroja.

U ovoj borbi borci ovog bataljona koji je pratio Štab Divizije i natrag opet pratio neki materijal pokazali su donekle svoju sposobnost i volju za borbu. Razbili su neprijatelja, tako da ovaj nije mogao niti sa svojim bornim kolima niti sa pješadijom da zaustavi prelaz našim jedinicama. U prvom naletu dok je neprijatelj primjećen naši su zauzeli glavne položaje i pustili ih na blizinu i raspršili ih.

6. — Neprijatelj je imao podatke da će se naše jedinice vraćati natrag i pokušao je zatvoriti prolaz kuda trebaju ići, ali mu nije uspjelo jer su borci i rukovodioci naših jedinica bili na oprezu na tom sektoru i blagovremeno opazili neprijatelja i nisu dozvolili da im isti put zatvori.

7. — Gubitci u ljudstvu i materijalu naših jedinica jesu dva ranjena druga i jedan mrtav. Ranjen je komandant istoga

[2] U dnevnom izvještaju Zapovjedništva Glavnog domobranskog zbora o ovoj borbi piše: »12. IV. jedna borbena skupina prigodom razviđanja u području 5 km s. z. Jastrebarskog odbacila je neprajatelja prema zapadu. Partizani su imali njemačke odore«. O istoj borbi u bojnoj relaciji Prvog zbornog područja rečeno je sledeće: »X. ustaška bojna: Stožerna sat ove bojne iz Jastrebarskog izvršila je razviđanje prema Plješivici. Pod samim vrhom Plješivice dali su odmetnici jak otpor, tako da se sat morala povući« (vidi dok. br. 166 u ovoj knjizi i dok. br. 4/1—16, k. 58, u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

bataljona drug Lako Volaš, ali lakše iz minobacača, a drugi je isto lakše ranjen.

8. — Neprijateljski gubitci, koliko nam je poznato i po podatcima koje su nam dali borci: viđeno je 4 mrtva i pored njih ranjenih nekoliko, a poslije smo dobili naknadne podatke od jedne drugarice koja je došla iz Jaske, da su dovežena 4 kola ranjenih i mrtvih. Tačan broj ne znamo.

9. — Utrošak municije: 973 talijanskih i »Mauzer« metaka zajedno.

10. — Od neprijatelja nije bilo ništa zaplijenjeno niti zarobljeno jer nije bilo mogućnosti.

11. — U ovoj borbi istakao se vodnik I. voda II. čete drug Kovač Andrija sa svojim vodom.

12. — Noću između 13 i 14 o.mj. izvršena je diverzija na pruzi između Čeglja i Desineca. Pruga je srušena na 9 mjesta. Diverziju je vršio naš III. bataljon bez ikakovih gubitaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Drago Bobetko

V. d. komandanta—poručnik:
Milan Popara

Operativni of.,
kapetan:
Lazo Dragaš

BR. 62

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE OD 15 APRILA 1944 ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOVJ O BORBI KOD SELA JOŠAVA[1]

ŠTAB XII. DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. Broj: 268
Dana: 15/IV. 1944 G.

Operativni izvještaj o
borbi kod s. Jošava.

ŠTABU VI. KORPUSA NOV I POJ

Dostavljamo Vam operativni izvještaj o borbi kod s. Šumeđe i Crkvara (sekcija D. Miholjac 1 : 100.000), koja je vođena 14. IV. 1944. god.

1.) Opis položaja:

Jedan vod Osječke brigade sa teškim mitraljezom držao je položaj na koti 206 u s. Crkvari. Ostale jedinice nalazile su se u Jošavi, Crkvarima i Šumeđu. Položaj koga su držale naše jedinice dominira nad selom i tko drži njega, gospodar je sela.

2.) Naziv naše jedinice koja se borila:

U ovoj borbi učestvovala su sva tri bataljona Osječke brigade.

3.) Naziv neprijateljske jedinice, jačina i sastav:

Sa neprijateljske strane u ovoj borbi učestvovalo je oko 260 gestapovaca (feldžandara), koji su došli iz Vinkovaca, Našica i Đurđenovca a pojačani su bili sa nešto ustaša.[2]

4.) Obostrana situacija:

Prema iskazu zarobljenika, neprijatelj je dobio podatke da se u naprijed navedenim selima nalazi oko 200 izmorenih i iznemoglih partizana koje treba pohvatati i uništiti. Nastupao je od k. 192, sjev. od s. Valenovac, preko Goveđe Glave, ka koti 206 — sa glavnim snagama, a sa pobočnicom išao je na selo Šumeđe.

Naše jedinice koje su se nalazile u Jošavi, Crkvarima i Šumeđu primile su nametnutu borbu.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 16—2, k. 882.

[2] Vidi dok. br. 164 i tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Šestog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 17 maja 1944 godine

5.) Izdate zapovjesti:

Radi kratkoće vremena, zapovjesti su bile usmene.

6.) Početak borbe:

Borba je otpočela 14. IV. 1944. u 7.30 čas. a prestala je istoga dana u 10 sati.

7.) Tok borbe:

Na kotu 206 i na selo Šumeđe neprijatelj je napao jednovremeno. Cilj mu je bio osvajanje kote 206, na prvi mah.

Naše jedinice izašle su odmah na položaj i prihvatile borbu. Pritisak na kotu 206 bio je neobično snažan. Kad je II. bataljon udario neprijatelja s boka neprijatelj je počeo otstupati u pravcu Feričanaca. Time je položaj na k. 206 ostao nedirnut. I. bataljon u tom trenutku udario je na neprijateljski desni bok preko ravnice i on je u paničnom bijegu otstupio u Feričance.

Po završenoj borbi naše jedinice vratile su se na svoje prvobitne položaje.

8.) Ishod borbe:

Zarobljeno je: 11 pušaka, 1 šmajser, 1 pištolj, 4 sanduka razne municije, postolje od teškog mitraljeza, 1 nosila za ranjenike, 12 pari odijela, 10 pari cipela, 2 para čizama i nešto ostale vojničke spreme.

Neprijateljski gubitci u ljudstvu iznose: 6 mrtvih, koje smo našli na terenu, 6 zarobljenih, dok je prema pričanju seljaka iz Feričanaca neprijatelj uspio izvući 30 vojnika što mrtvih što ranjenih. Među mrtvima ostavljen je na terenu bio 1 oficir.

9.) Naši gubitci u ljudstvu i materijalu:

U ovoj borbi imali [smo] 3 lakše i 1 teže ranjenog. Gubitaka u materijalu nismo imali.

Utrošeno je 2500 puščanih metaka, 18 mina za laki bacač i 5 mina za teški bacač.

10.) Imena učesnika koje treba pohvaliti:

Za vrijeme ove borbe naročito se istakao desetar III. bataljona, nišandžija kod teškog mitraljeza, drug Tadić Mihajlo, koji je majstorski rukovao sa svojim oruđem, sam ga premještao na rezervne vatrene položaje kad je od neprijatelja bio otkriven i gađan vatrom iz lakog bacača. (Naredbom ovog Štaba broj 18 od 15. IV. 1944. unapređen je u čin mlađeg vodnika).

Inače sve jedinice u ovoj borbi držale su se dobro.

11.) Imena pojedinaca i jedinica koje su se slabo držale:

Nijedan drug, nijedna jedinica nisu se slabo držali u borbi.

12.) Kritički osvrt na akciju:

Kako rukovodioci tako i borci u ovoj borbi potpuno su zadovoljili. Još se primjećuje da je partizane sramota leći u borbi i uzeti zaklon, jer su preko ravnice, pod jakom neprijateljskom vatrom, išli komotno naprijed u stojećem stavu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
sl. otsutan

Komandant, pukovnik:
Mil. Stanivuković

BR. 63

NAREDBA OPERATIVNOG ŠTABA ZA ISTRU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ OD 15 APRILA 1944 O FORMIRANJU DRUGOG NOP ODREDA ZA ISTRU I POSTAVLJANJE RUKOVODILACA[1]

Br. 273/44

NAREDBA BROJ 29.

Operativnog štaba za Istru XI. Korpusa NOV i POJ
za dan 15 aprila 1944. g.

I. Formiranje: 1.) Prema odobrenju Štaba XI. Korpusa NOV i POJ formira se II. Partizanski odred na teritoriju Istre.[2]

2.) U sastav ovog odreda ulaze jedinice I. Istarskog partizanskog bataljona. Odred će nositi naziv: **»II. Pulski partizanski odred operativnog štaba za Istru«.**

3.) U sastavu odreda formiraju se dva hrvatska i jedan talijanski bataljon, i to:

— I. Bataljon II. Pulskog partizanskog odreda Operativnog štaba za Istru. U sastav ovog bataljona ulazi I., III. i VI. Partizanska četa I. Istarskog partizanskog bataljona.

— II. Bataljon II. Pulskog partizanskog odreda Operativnog štaba za Istru. U sastav ovog ba-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 20—3/8, k. 1321 A.

[2] Odred je formiran 11 aprila 1944 (vidi dok. br. 103).

taljona ulazi II., V. i VII. Partizanska četa I. Istarskog partizanskog bataljona.
— III. Talijanski bataljon »Pino Budičin« II. Pulskog partizanskog odreda Operativnog štaba za Istru. U sastav ovog bataljona ulazi I., II. i III. Talijanska četa I. Istarskog partizanskog bataljona.
4.) Čete u bataljonima dobit će brojeve od 1 do 3 prema redu koji je upisan pod točkom 3 ove naredbe.

II. Postavljenja:

1.) Za v.d. komandanta II. Pulskog partizanskog odreda Operativnog štaba za Istru postavlja se drug Brnčić Vinko, dosadašnji komandant I. Istarskog partizanskog bataljona.
2.) Za v.d. politkomesara istog odreda postavlja se drug Defranceski Ivan, dosadašnji politkomesar I. Istarskog partizanskog bataljona.
3.) Za operativnog oficira istog odreda postavlja se drug Boris Sigajev, dosadašnji komandir VII. Čete I. Istarskog partizanskog bataljona.
4.) Za oficira pri Štabu postavlja se drug Ličan Josip, dosadašnji politkomesar V. Čete I. Istarskog partizanskog bataljona.
5.) za v.d. komandanta I. Bataljona II. Pulskog partizanskog odreda postavlja se drug Mate Radetić, dosadašnji operativni oficir I. Istarskog partizanskog bataljona.
6.) Za politkomesara I. Bataljona II. Pulskog partizanskog odreda postavlja se drug Stanko Pavletić, dosadašnji politkomesar II. Čete I. Istarskog partizanskog bataljona.
7.) Za zamjenika politkomesara istog bataljona postavlja se drug Roce Ivan, dosadašnji politkomesar VI. Čete I. Ist. partizanskog bataljona.
8.) Za operativnog oficira istog bataljona postavlja se drug Aman Zumagazev, dosadašnji komandir I. Čete I. Istar. partiz. bataljona.
9.) Za komandanta II. Bataljona II. Pulskog partizanskog odreda postavlja se drug Medančić Ive, dosadašnji komandir II. Čete I. Istarskog partizanskog bataljona.
10.) Za politkomesara istog bataljona postavlja se drug Blažina Ivan, dosadašnji zamjenik politkomesara I. Istar. partizanskog bataljona.

11.) Za zamjenika politkomesara II. Bataljona II. Pulskog partizanskog bataljona postavlja se drug Bančić Josip, dosadašnji v.d. politkomesara II. Čete I. Ist. partizan. bataljona.
12.) Za operativnog oficira istog bataljona postavlja se drug Šikić Marko, dosadašnji komandir V. Čete I. Istarskog partizanskog bataljona.
13.) Za komandanta III. Talijanskog bataljona »Pina Budičin« postavlja se drug Alizzi Giuseppe.
14.) Za politkomesara istog bataljona postavlja se drug Šimetić Luciano, dosadašnji politkomesar I. Talijanske čete.
15.) Za zamjenika politkomesara istog bataljona postavlja se drug Burato Antonio.
16.) Za operativnog oficira istog bataljona postavlja se drug Abba Antonio, dosadašnji zamjenik komandira I. Talijanske čete.

III. Popunjavanje:

1.) Štab II. Pulskog partizanskog odreda formirat će jednu samostalnu četu na sektoru Žminj — Pazin i dat će joj ime: 8 četa II. Pulskog partizanskog odreda.
2.) Komande četa popunit će štab odreda i naredbu o imenovanju poslati na uvid ovom štabu.
Naredba stupa odmah na snagu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Jože Skočilić

Komandant,
potpukovnik:

(M. P.)

BR. 64

ZAPOVIJEST ŠTABA DVADESET ŠESTE DIVIZIJE OD 16 APRILA 1944 PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD I UNIŠTENJE NEPRIJATELJSKE POSADE NA OTOKU MLJETU[1]

ŠTAB
XXVI DIVIZIJE NOVJ
16. IV. 1944 god.

ZAPOVIJEST

(Sekcija Mljet, Korčula 1 : 100.000, jugoslovensko izdanje i engleske kopije)

Podaci o neprijatelju:

Poslije prepada naše divizije na otok Hvar,[2] neprijatelj se ne zadržava u pojedinim selima niti u manjim grupicama, nego se pored naseljenih mjesta utvrđuje na pogodnim položajima. Ove otporne tačke neprijatelj većinom ograđuje bodljikavom žicom i osigurava minskim poljima.

Na otocima Brač, Hvar, Korčula, Mljet i poluotoku Pelješcu nalaze se dvije regimente 118 njemačke divizije.[3]

Na otoku Mljetu nalaze se dvije čete u ukupnoj jačini oko 250 ljudi.[4] Ove dvije čete raspoređene su na položajima oko sela Babino Polje. Neprijatelj je utvrdio i posjeo položaje i otporne tačke sjeverno od sela Babino Polje i to: kota 514 (V. Grad) — kota 488 (M. Grad) — kota 385 (V. Osoj). U Veljem Dolu nalazi se komandno osoblje i komore, na koti 372 (Straževac) nalazi se jedan vod sa zadatkom osiguranja prema uvali Sovra. Neprijatelj je na ovim položajima utvrđen, otporne tačke opasane su bodljikavom preprekom, i nagaznim pješadijskim minama.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 19/2, k. 1101.

[2] Vidi primjedbu br. 7 uz dok. br. 55.

[3] O rasporedu i sastavu njemačke 118 lovačke divizije u to vrijeme vidi objašnjenje br. 9 uz dok. br. 55.

[4] Iz izvještaja Štaba Druge brigade vidi se da je na Mljetu bilo 200 neprijateljskih vojnika koji su pripadali Drugom bataljonu 750 puka njemačke 118 lovačke divizije. Operativni oficir Štaba Dvadeset šeste divizije, koji je ranije bio upućen na Mljet, javio je 20 aprila Štabu divizije da se na otoku nalazi kompletna Sedma četa 750 puka sa nešto pionira (vidi dok. br. 123 u ovoj knjizi i knjigu depeša Dvadeset šeste divizije u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 18—13, k. 1100—I).

Namjera neprijatelja: Neprijatelj se na ovim položajima utvrdio radi uporne odbrane u cilju sačekivanja pojačanja na ovim položajima. Eventualno pojačanje može dobiti sa poluotoka Pelješca i to preko uvale Sovre, a malo vjerovatno i preko uvale i pristaništa Polače na zapadnom dijelu otoka. Pomoć neprijatelju može stići tek pred veče i po noći a manje vjerovatno u toku dana kada počinje napad.

Naše snage: Jedan bataljon[5] I dalm. brigade i dva bataljona[6] II dalm. brigade sa pratećom četom bacača II dalm. brigade.

Naš zadatak: napasti i likvidirati neprijateljsko uporište na otoku Mljetu.[7]

U cilju izvršenja prednjeg zadatka

NAREĐUJEMO:

I brigada (jedan bataljon): Sačinjava istočnu napadnu kolonu sa pravcem napada Rt Rogačica — kota 231 — kota 141 — kota 372 (Straževac). Desno od ovog bataljona ne nalazi se niko. Lijevo bataljoni II brigade. Zona širenja desno: kota 231 (Torci — pristanište Sovra). — Zona širenja lijevo: kota 179 — selo Babino Polje i dalje prema Radulićima na kojem pravcu hvatati vezu sa bataljonima II brigade. Bataljon će što munjevitije likvidirati neprijateljsko osiguranje na Straževcu (kota 372) i tu ostaviti osiguranje prema uvali Sovra. Desnim krilom produžiće prema Velikom Osoju (kota 385) radi obezbjeđenja desnog krila i tu hvatati vezu sa bataljonom II brigade. Pored toga po likvidiranju Straževca glavninom produžiti napad u pravcu kote 488, sjeverno od Babinog Polja.

II brigada (2 bataljona) i bac. prat. četa: Sačinjava zapadnu napadnu kolonu sa pravcem napada uvala Miholjska — Propadi — Pudarica — kota 409 (Glogovac) — kota 465 (V. od Kantuna) — kota 514.

---

[5] Treći

[6] Prvi i Drugi

[7] Napad na Mljet, Korčulu i druge otoke izvršen je u skladu sa direktivama Vrhovnog štaba NOV i POJ od 25 marta i 6 aprila 1944 (vidi knjige depeša u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 8/2, k. 2072, br. depeše 274 i 18—13, k. 1100, br. depeše 333).

O rezultatima napada na Mljet vidi dok. br. 117, 123, 175 i 176.

Zona širenja desno: Propadi — kota 260 (Veja G.) — kota 260 — Radulići — s. Babino Polje, gdje hvatati vezu sa lijevim krilom bataljona I brigade. Zona širenja lijevo Pudarica — Glogovac (kota 409) — kota 410 i kota 385, gdje hvatati vezu sa desnim krilom bataljona I brigade. Zadatak je kolone što bržim udarom likvidirati neprijateljsko uporište kotu 465 i 514 sa glavninom a lijevim krilom što prije izbiti i osigurati lijevo krilo na koti 410, odakle potpomoći likvidaciju kote 514.
Sa pratećom četom bacača potpomagati napad kolone, upravljajući svoju vatru u početku na minska polja i preprečna sredstva a zatim prenoseći vatru prema neprijateljskim oslonima.

Rezerva: Rezervu će odrediti komandanti pojedinih kolona prema momentalnoj situaciji. Desna napadna kolona može osiguranje na Straževcu koristiti i kao rezervu u slučaju da neprijatelju ne stigne pojačanje sa poluotoka Pelješca, s tim da u svakom slučaju tu ostane jača izvidnica sa automatskim oruđem.

Minersko odjeljenje: Sa desnom i lijevom kolonom povesti minerske desetine radi pronalaženja i otvaranja prolaza kroz minska polja i preprečna sredstva.

Odbrana iz zraka: Odbranu iz zraka izvršiti tako da se borci i pojedina oruđa maskiraju prilagođavanjem terenu (grančicama i sl.).

Izviđanje i obezbjeđenje: Radi sprječavanja i potpune sigurnosti od svakog iznenađenja od strane neprijatelju pridošlih pojačanja, komande napadnih kolona odmah po izbijanju na dominirajuće tačke odrediće izvidnice radi osmatranja Mljetskog Kanala. Sa ovim izvidnicama štabovi moraju biti u tijesnoj vezi da bi na vrijeme mogli biti izvješteni o svim promjenama. Komandanti lijeve kolone obratiće naročitu pažnju na zapadni dio otoka, isturiti u tom pravcu daljnu izvidnicu radi kontrolisanja uvale Polače.

Napadne kolone obezbjediće krila i bokove isturanjem patrola lijevo i desno od napadnih pravaca do same obale.

U slučaju pridolaska neprijateljske pomoći na istočni dio otoka, bataljon I brigade ostaviće zasjedu prema uporištu neprijatelja a isto tako osiguraće se na pravcu pridolaska pojačanja i po svaku cijenu izdržati do mraka, kada se ukrcati na brodove odnosno, ako brodovi ne mogu pristati na mjestu iskrcavanja, probiti se južnom ili sjevernom ivicom otoka i spojiti sa lijevom kolonom.

U slučaju pridolaska pojačanja sa zapadne strane, izdvojiti potrebno osiguranje sa tog pravca iz rezerve ili oslabivši napadnu kolonu, i osigurati mjesto ukrcavanja pod svaku cijenu do mraka.

U slučaju teže situacije kod jedne ili druge kolone, rukovodeći operacijom regulisaće potpomaganje jedne kolone drugom.

Organizacija veze: Na organizaciju veze u ovoj operaciji mora se obratiti najveća pažnja i sprovesti je u potpunosti, jer od pravilnog funkcionisanja veze u ovoj akciji zavisi ne samo uspjeh operacije, nego i eventualno potrebno izvlačenje jedinica.

Napadne kolone dobiće radiofonske stanice, sa kojima će biti u vezi sa komandnim mjestom komandanta ove operacije, koji će imati isto tako radiofonsku stanicu.

Komandant operacija imaće pored ove stanice za vezu sa kolonama i jednu radiofonsku stanicu za vezu sa komandnim mjestom Štaba divizije, a kojom će rukovati savezнички stručnjaci. Uz saveznike na ovoj stanici odrediti jednog rukovodioca koji će predavati depeše.

Pored ove veze pripremiti dovoljan broj kurira i u toku borbe održavati vezu i sa njima da bi upoznali put i bili sposobni uspostaviti vezu u slučaju zatajivanja radiofonske veze.

Početak napada: Sa polaznog položaja kolone će krenuti u napad u 6 sati i 30 minuta 19 ovog mjeseca.[8] Do tog vremena moraju biti kolone na polaznim položajima i početi napadom bez čekanja naređenja. Eventualno odlaganje od časa početka napada biće naređeno.

Sanitet: Za evakuaciju ranjenika od strane Štaba mornarice biće određen jedan brod. Inače sve ranjenike odmah prenositi na najpogodnije mjesto uz obalu na mjesto iskrcavanja, odnosno gdje se prema prilikama na licu mjesta predvidi mjesto ukrcavanja za povratak.[9] Štab II brigade odrediće referenta saniteta brigade za ovu akciju. U slučaju da sanitetski brod ne stigne do pojedinih previjališta, ranjenike ukrcati na transportne brodove jedinica.

Ishrana: Borce snabdjeti sa suhim obrocima za dva dana na ruke. Sa brodovima ponjeti hranu za 4 obroka, tj. za 4 dana. Na otoku Lastovu 18 ov. mjeseca pripremiti hranu za cio dan.[10] Hranu koju su borci dobili za dva dana na ruke trošiće za vrijeme zadržavanja na otoku Mljetu. Na Lastovu opet predvidjeti pri povratku jedinica hranu.

Snabdjevanje municijom: Borce snabdjeti sa municijom na ruke po 150 metaka, a sa brodovima ponjeti rezervu municije i na mjestu iskrcavanja istu

---

[8] Uslijed nevremena koje je tih dana vladalo na tom dijelu Jadrana napad je morao biti odgođen za 21 april, što se vidi iz depeše Štaba Dvadeset šeste divizije od 18 aprila operativnom oficiru div. na Mljetu u kojoj piše: »Ima li kakvih promena. Danas ćemo Ti javiti da li ćemo krenuti večeras ili ponovo zbog nevremena ostati. Može li se na Mljet pristati« (vidi knjigu predanih depeša Štaba Dvadeset šeste divizije u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 1—4/4, k. 1103/I, br. depeše 365).

[9] Ukrcavanje jedinica i ranjenika pri povratku sa Mljeta izvršeno je u uvali Miholjska (vidi tom VIII, knj. II, izveštaj Štaba Mornarice NOVJ Štabu Dvadeset šeste divizije od 30 aprila 1944).

[10] i [11] Prevoženje jedinica vršeno u etapama sa Visa na Lastovo a zatim na Mljet zato što Savezn̈ička komanda na Visu nije pristala da za njihovo prevoženje budu upotrijebljene njene plovne jedinice, a brodovi Mornarice NOVJ zbog male brzine nisu mogli u toku jedne noći izvršiti prevoženje sa Visa na Mljet (vidi »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2).

bunkerisati radi eventualne potrebe popune municijom.

Bacačke municije ponjeti što više i predvidjeti još potreban broj ljudstva za nošenje iste, a isto tako ponjeti rezervne i bacačke municije.

Prevoženje trupa: Prevoženje trupa izvršiće se brodovima naše ratne mornarice.[11]
Polazak sa Visa biće 17 ovog mjeseca u 20 časova.[12]

Bataljon I brigade ukrcaće se u Rukavcu.

Bataljoni II brigade ukrcaće se u Visu — Kut.

Na mjestima ukrcavanja jedinice moraju biti u 18 časova 17 ovog mjeseca sa svim djelovima neizostavno.

Red u prevoženju: Svaka kolona odrediće prethodnicu, kao da vrši nastupni marš. Ta prethodnica prevoziće se u zasebnom brodu i ići će ispred glavnine, prva će se iskrcati i osigurati potreban mostobran na mjestu iskrcavanja na otoku Mljetu i obezbjediti iskrcavanje glavnine.[13]

Na svakom brodu odrediti potreban broj automatskog oruđa, koje će u slučaju napada neprijateljskih jedinica na brodove za vrijeme prevoženja vršiti neposrednu odbranu broda. Pri tome najstrožije zabraniti ostalima upotrebu oružja osim određenih boraca da ne bi nastao nered.

Po iskrcavanju na svakom brodu ostaviti po jednu petinu sa jednim puškomitraljezom radi zaštite brodova za vrijeme dana.

Pri povratku isto tako odrediti potrebnu zaštitu za ukrcavanje glavnine koja će napustiti mostobran i ukrcati se na brodove poslije ukrcavanja glavnine.

---

[12], [13] i [14] Jedinice su pošle sa Visa 19 aprila u 20 časova. Poslije predanka na Lastovu, 20 aprila u 19,45 krenule su ka Mljetu, gdje su se iskrcale 21 u 2,30 časova, i to: Treći bataljon Prve brigade oko Rta Zaglavca a bataljoni Druge brigade u uvali Miholjska. Opširnije o tome vidi dok. br. 123.

Na Lastovu će se predaniti 18 ov mjeseca i krenuti u 20 časova istoga dana prema Mljetu,[14] do kojeg vremena jedinice moraju biti ukrcane, kao i pri polasku iz Visa.

Za vrijeme predanka na Lastovu sprovesti mjere izviđanja i obezbjeđivanja a naročito kamuflažu brodova.

Mjesto iskrcavanja: Za desnu napadnu kolonu mjesto iskrcavanja kod Rta Rogačica. Mjesto iskrcavanja lijeve kolone oko uvale Miholjske.

Tačno mjesto iskrcavanja saopštiće se komandantima kolona prije polaska sa Lastova.

Za vrijeme predanka na Lastovu do detalja proraditi plan iskrcavanja iz brodova, tako da se isto sprovede što hitnije.

Komandovanje: Štabovi brigada regulisaće komandovanje sa kolonama, koje oni obrazuju od svojih jedinica.

Rukovodilac cijelom operacijom biće kapetan Atlagić Milan, komandant II brigade.

Na otoku Mljetu nalazi se operativni oficir štaba divizije[15] koji će do dolaska jedinica prikupiti potpuno detaljne podatke i kapetan Atlagić odmah će s njima stupiti u vezu radi donošenja odluke u slučaju promjene situacije do dolaska jedinice na otoku i za vrijeme operacija nalaziće se zajedno. Veza sa štabom divizije biće na otoku Lastovu preko radiofona i radiotelegrafije, gdje će se nalaziti član Štaba divizije.[16]

Naročite odredbe: Sav starješinski kadar mora založiti sve sile da se u ovoj akciji uspije. Pripremiti borce i na jače napore i poteškoće pri ovoj akciji. Naročito poduprijeti polet u slučaju da u prvom naletu neprijatelj jakim otporom odbije napad. Smišljenim preba-

[15] Bogdan Pecotić

[16] Na Lastovu se nalazio načelnik Štaba Dvadeset šeste divizije Ante Biočić.

civanjem nezaustavno napredovati, organizujući pri tome precizno potpomaganje bacačima. Obratiti naročitu pažnju na jačinu prvog udara i iskoristiti nesređenost neprijatelja radi postignuća odlučujućeg uspjeha i gonjenja pokolebanog neprijatelja do potpunog uništenja ili zarobljavanja. Obratiti pažnju i još jedanput poučiti borce u vještinu podilaženja i prebacivanja prema položajima neprijatelja. Dok se jedni prebacuju, drugi potpomažu vatrom i tako naizmjenice. Skrenuti pažnju borcima, pošto u akciji učestvuju bataljoni iz dviju brigada, da svojim držanjem u borbi svi doprinesu da bataljoni jedni u druge, kao i brigada u brigade steknu potpuno povjerenje.

Akcija će trajati do 20 časova 19 ovog mjeseca, do kojeg vremena neprijatelj mora biti likvidiran.

Ostali detalji akcije i potpuniji podaci o eventualnoj promjeni situacije biće saopšteni za vrijeme predanka na otoku Lastovu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
D.[17] Korać

Komandant. p. pukovnik:
B. Božović

Načelnik, p. pukovnik:
T. Biočić

(M.P.)

Napomena: Postoji mogućnost saradnje savezničke avijacije u bombardovanju neprijateljskih položaja i zaštite prevoza.[18]

[17] Dušan

[18] Saveznička avijacija nije učestvovala u napadu na Mljet. Štab Dvadeset šeste divizije poslao je Štabu Mornarice NOVJ 22 aprila depešu sledeće sadržine: »Jedinice nam javljaju da ne vide savezničke avione. Neka Hardi (poručnik Hardi bio je komandant savezničke vazduhoplovne stanice na Visu. Prim. red.) insistira da avioni vrše ofanzivna izviđanja, jer izgleda da neprijatelj dovlači pojačanja«. Štab Mornarice odgovorio je na ovu depešu istog dana sljedeće: »Hardi odgovorio da su aerodromi u Italiji pod blatom i da je nemoguće svako uzletanje« (vidi tom VIII, knj. 2, zapovijest Štaba Mornarice NOVJ Četvrtom pomorskom obalskom sektoru od 17 aprila 1944 i depeše Dvadeset šeste divizije u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 1—6/4, k. 1103/I i 18—13, k. 1100—I. Broj depeša 369, 376 i 378).

Dostavljeno:
Na znanje:
Štabu VIII korpusa, Štabu Mornarice, komandantu savezničkih snaga na Visu.
Na izvršenje:
Štabu I i II brigade ove divizije.

ŠTAB
XI DALMATINSKE UDARNE BRIGADE
Str. pov. broj 7/44
dne 16. IV. 44 god.

BR. 65

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRIDESET ČETVRTE DIVIZIJE OD 16 APRILA 1944 ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA KOD KRAVARSKOG[1]

ŠTAB
XXXIV. DIVIZIJE IV. KORPUSA
NOV. JUGOSLAVIJE
Broj op. 106/44
Dne 16/IV 1944 god.

Op. 124/44

Operativne izvještaje
dostavljamo.

ŠTABU IV. KORPUSA N. O. V. JUGOSLAVIJE

Operativni izvještaj o
borbi na dan 3. IV. 1944.

(Sekcija Zagreb 1 : 100.000)

1) Selo Gudci nalazi se na maloj uzvisini jugozapadno od Vel. Gorice. Sjeverno i istočno od sela prostire se šuma Čret i Šiljakovička Dubrava, kroz koju protiče potok Peščenjak. Sa zapadne strane sela prolazi drum Hrašće — Dubranec koji se počev od potoka Peščenjak uspinje prema šumi Pržinec. Za-

[1] Original pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 27—1/4, k. 426.

padno od pomenutog druma nalazi se selo Markuševac. Južno od sela Gudci prostire se šuma Gudčinska Gora, koja je izvijugana blagim kosama i presjecima, pokrivena sa debelom hrastovom šumom, teren vrlo povoljan za manevrisanje. Jugozapadno od sela na jednoj uzvisini nalazi se nekoliko klijeti, ta uzvisina dominira cijelim sjevernim međuprostorom počev od Gudčinske šume (Gore), pa sve do sela Markuševac. Na padini jugozapadno od sela teče jedan mali potok (bezimeni), koji je gazan i ne smeta pri izvođenju operacija odnosno manevrisanja.

Kravarsko — šuma Kravarščica — Novo Brdo — Podvornica — Gornji Hruševac nalaze se uz i na glavnom drumu Vel. Gorica — Pokupsko, južno od Vel. Gorice. Selo Kravarsko — šuma Kravarščica — Novo Brdo povezani su jednim visokim grebenom koji se proteže prema selu Dubranec, greben nadvišava sav okolni teren. Dubokom padinom između Kravarskog — Novog Brda i Žitkovčice protiče mali potok (Bunica), koji se sastoji iz više izvora. Između kota 221 i šume Kravarščice cijeli međuprostor pokriven je sitnom šumom koja je djelimično i neprohodna, što otežava manevrisanje odnosno razvijanje jedinica za borbu. Sjeverno od sela Kravarsko nalazi se selo Kolarec, od koga se po blagim kosama prostire šuma u pravcu Ključić Brda i Barbarića. Sjeverozapadno od Kravarskog nalazi se selo Žitkovčica sa kotom 226 koja nadvišava teren u pravcu Kravarskog i Novog Brda, a povezuje se sa kotom 229 (Prelog), koja je djelimično pošumljena.

2) Borbu je vodila Brigada »Franjo Ogulinac-Seljo« i I. Bataljon Turopoljsko-posavskog odreda.

3) U selu Gudci neprijatelj se sastojao od oko 100 kozaka iz I. Kozačke divizije.

U selu Kravarsko i Novom Brdu neprijatelj se sastojao iz oko 200 domobrana, pripadnika Jurišne bojne iz Turopolja i oko 30 kozaka iz Buševca. Imena zapovjednika neprijateljskih jedinica nismo mogli ustanoviti.[2]

4) Neprijatelj je 3. o. mj. u rano jutro došao u selo Gudci ostavivši manje snage u istom selu, krenuo je u Šiljakovinu zapalivši tamo nekoliko klijeti. U isto vrijeme neprijatelj je nadro u Kravarsko i Novo Brdo. Cilj ovih neprijateljskih ispada

[2] O jačini neprijateljskih snaga i pravcima njihovog nastupanja piše u bojnoj relaciji Prvog zbornog područja sljedeće: »1. sat III bojne Zgb. pos. (zagrebačkog posadnog. Prim. red.) zdruga u Turopolju vršila nasilno razviđanje u zajednici sa kozacima u pravcu: Buševac — Podvornica — Kravarsko — Novo Brdo i natrag. Kod Kravarskog došlo je do sukoba sa odmeticima. 5. sat Zgb. pos. zdruga u zajednici sa gornjom sati i kozacima nasilno razviđala gornjim pravcem i nadalje prema Čakancu i natrag...« (Dokumenat u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 4/1—16, k. 58).

bio je pljačkanje obližnjih sela. Na osnovu prikupljenih podataka odnosno izviđanja, Štab Brigade donio je odluku da se neprijatelj napadne i protjera iz sela Gudci.

5) Pismene zapovjesti za akciju ovaj Štab nije izdavao, nego je Štab Brigade poslije donesene odluke izdao usmene zapovjesti a to su: jedan bataljon da krene preko šume Sopotnjak u pravcu sela Gudci, drugi bataljon sa dvije čete da krene u pravcu niz Peščenjak sa zadatkom da neprijatelja zaobiđe i napadne sa leđa, jedna četa tog bataljona kretala se putem od druma ka selu Gudci. III. Bataljon ostao je na položajima sjeverno od Bukovčaka sa zadatkom da u slučaju napadaja neprijatelja na naš bok odbije neprijatelja. Poslije završetka borbe kod sela Gudci Štab Divizije naredio je telefonski da dva bataljona Brigade potpomognu bataljon Odreda napadom na Novo Brdo.

6) Borba je vođena 3. IV. 1944. g., otpočela je oko 10 časova.

7) Oko 10 časova jedinice I. Bataljona Brigade »Franjo Ogulinac-Seljo« izvršile su napad na neprijatelja iz pravca juga koji je pljačkao u selu Gudci, nakon kraće borbe neprijatelj je u paničnom bijegu napustio sav opljačkani materijal i udaljio se u pravcu Lomnice. Jedinice II. Bataljona koje su trebale napasti neprijatelja s leđa nisu stigle u određeno vrijeme, te nisu stupale u borbu. Nakon izvlačenja zarobljenog materijala jedinice su se povukle putem do kapele Lurdska Božja Majka. U 12 časova, po naređenju Štaba Divizije, krenuo je Štab Brigade sa dva bataljona pravcem Dugi Vrh — kota 220 — Šabanovo Brdo — kota 229 — Novo Brdo sa zadatkom odnosno namjerom da napadne neprijatelja koji je već vodio borbu sa bataljonom Turopoljsko-posavskog odreda kod Novog Brda. Odmah po dolasku na kotu 229 isturili su jednu četu za osiguranje iz pravca Žitkovčice, a sa ostalim snagama krenuli preko Novog Brda za Kravarsko. Na koti 221 patrola se sukobila sa neprijateljem i poslije kraće borbe odbacila neprijatelja sa kote. II. Bataljon Brigade koji je išao na čelu kolone odmah je preuzeo gonjenje neprijatelja u pravcu Kravarskog, dok su dvije čete I. Bat. krenule na kotu 242 da osiguraju bok i leđa Bataljonu koji napada. Nakon borbe od jednog sata neprijatelj se paničnо povlači, ostavivši sav opljačkani materijal, koji je opljačkao od seljaka iz Čakanca i Novog Brda, ostavivši čak i mrtve, u pravcu Buševca.

Istovremeno, t.j. već rano ujutro bio je I. Bataljon T.P.O. u zasjedi kod sela Podvornica, kada je neprijatelj nastupio iz tri pravca, t.j. cestom Vel. Gorica — Kravarsko, cestom od Buševca prema Podvornici i od Vukojevca prema Kravarskom. Ba-

taljon se poslije kraće borbe morao povući u Kravarsko, odakle je ponovo prihvatio borbu sa neprijateljem, ali ga je neprijatelj ponovno prisilio na povlačenje do Gornjeg Hruševca. Kada je banda otišla u pravcu sela Čakanec, Bataljon se nastojao baciti neprijatelju za leđa, ali se neprijatelj odmah vraćao uslijed pritiska Brigade »Franjo Ogulinac-Seljo«, te je Bataljon mogao da napadne samo neprijateljsku zaštitnicu.

8) Ishod borbe zadovoljava, pošto je neprijatelj razbijen, a i spriječeno je pljačkanje sela, ali željeni rezultati nisu postignuti, pošto je neprijatelj imao uvijek mogućnosti da pobjegne. Narod u selima koja su opljačkali vrlo je lijepo primio ovu borbu, pošto mu je sve opljačkano vraćeno. Zaplijenjeno je 6.000 puščanih metaka, 90 bombi za 1. njemački bacač, 50 ručnih talijanskih bombi, 20 šinjela, bluza i hlača, 15 teglećih konja i mula, 7 kola, 2 jahaća konja, 10 pušaka, 2 šmajsera, 1 pištolj, 1 postolje za mitraljez šarac, kao i sav materijal koji je banda opljačkala u selima Gudci, Čakanec i Novo Brdo. Zarobljeno je 5 neprijateljskih vojnika i jedan oficir. Gubici neprijatelja su 25 mrtvih i ranjenih, od čega je 10 mrtvih ostalo na bojištu.[3]

9) Naši gubici su: jedan mrtav i 3 ranjena druga.

10) Utrošeno je 2.655 puščane i mitraljeske municije i 2 mine za laki talijanski bacač. Oštećenog ili izgubljenog oružja u borbi nije bilo.

11) Za cijelo vrijeme borbe borbenost je bila dobra, naročitih podviga nije bilo, sem jednog puškomitraljesca iz Brigade, koji se je naročito istakao svojom borbenošću.

13) Akcija — borba nije bila pripremljena, pošto je to bio neprijateljski ispad, donesene odluke i izdate zapovjesti bile su realne, upravljanje odnosno rukovođenje operacijama bilo je dobro. Štab Brigade dobro je ocjenio situaciju i pravilnu odluku donio. Niži rukovodioci pokazali su se manje-više svi labavi, saradnja između jedinica i upotreba oružja zadovoljila je. Taktički i borbeni postupci rukovodilaca bili su u skladu sa razvojem situacije na bojištu.

U ovoj borbi svi niži i viši rukovodioci, pa čak i borci uvidjeli su da je nepravilno prihvatiti borbu sa neprijateljem frontalno, nego da je potrebno sa manjim snagama zadržavati neprijatelja sa čela, a glavnim snagama bacati mu se sa leđa u bokove, odakle mu zadavati udarce.

---

[3] Prema podacima datim u dnevnom izvještaju Zapovjedništva Glavnog domobranskog zbora, neprijatelj je imao sljedeće gubitke: poginulo: 2 njemačka podoficira, 5 kozaka i 1 domobran. Ranjeno: 6 domobrana i 7 kozaka, i zarobljeno 5 kozaka (vidi dok. br. 157 u ovoj knjizi).

Operativni izvještaj
o borbi 3. IV. 1944.

(Sekcija Samobor 1 : 100.000)

1) Jedinice Ž.P.O.[4] nalazile su se na položajima odnosno u selu Sv. Jana i Draga, jedan bataljon, t.j. bataljon iz Sv. Jane uputio se ujutro rano na postavljanje zasjede između Plešivice i Jastrebarskog kod s. Novoseli, dok je III. Bat. koji se nalazio u Dragi imao zadatak iz Drage prokrstariti selo Brezari te preko kote 182 doći u selo Crnilovac i tamo postaviti zasjedu za hapšenje civila koji idu na sajam u Jastrebarsko. Jedna četa istog Bataljona imala je zadatak kontrolisanja terena Gornje Malunje — Sv. Jana — Prodin Dol. Neprijatelj je nastupio od Sv. Jane, pošto je predhodno zaposjeo Petrovinu — Miladine i Srednjak, te neke kote oko Sv. Jane.

2) Borbu je vodio odnosno bio napadnut III. Bat. Ž.P.O.

3) Neprijatelj se sastojao od Njemaca i ustaša u jačini od oko 200 sa 4 tenka, 3 kamiona, 4 motorbicikla. Imena njihovih zapovjednika nisu poznata, a došli su iz Jastrebarskog.

4) Jedinice III. Bat. Ž.P.O. imale su zadatak postavljanja zasjede za hapšenje civila koji odlaze u Jastrebarsko i nose podatke o našim jedinicama, prepad ih je zatekao u pripremanju za pokret. Neprijatelj je imao namjeru napasti Štab Ž.P.O., koji se nalazio dan ranije u selu Draga, ali se isti premjestio, te je napad izvršen na III. Bat. Nikakve odluke za obranu nisu donašane niti je borba prihvaćana.

5) Zapovjesti nisu izdavane.

6) Neprijatelj je izvršio napad na III. Bat. Ž.P.O. 3. IV. 1944. u 5,15 časova.

. . .

8) Ishod borbe uopće ne zadovoljava, t.j. Bataljon borbu niti nije vodio. Neprijatelju gotovo sigurno gubitaka nije naneseno.

9) Naši gubici su: 3 mrtva, 4 ranjena, 4 zarobljena i 2 nestala. Izgubljeno je jedno postolje teškog mitraljeza »Breda«, 1 talijanski p. mitraljez, 7 pušaka, 2 konja, 2 samara, arhiva Štaba Bataljona, pisaća mašina i 1 poljski telefon.

10) Utrošeno je 7 mina za teški bacač.

11) U borbi se nije istakao nitko.

. . .

---

13) Neprijateljski prepad dogodio se nepažnjom i boraca i rukovodilaca koji su od neprijatelja mislili da je Prvi bataljon.

. . .

---

[4] Žumberački partizanski odred

O borbi na dan 6. IV. 1944.

(Sekcija Zagreb 1 : 100.000)

1) Položaj Kravarsko, šuma Kravarščica — Novo Brdo nalaze se uz i na glavnom drumu Vel. Gorica — Pokupsko, 16—17 km južno od Vel. Gorice. Selo Kravarsko — šuma Kravarščica — Novo Brdo povezani su sa jednim visokim grebenom koji se proteže jugozapadno čak prema selu Dubranec, koji grebeni nadvišavaju sav okolni teren. Kroz duboku padinu između Kravarskog i N. Brda — Žitkovčice teče jedan mali potok Bunica, koji se sastoji iz više izvora. Između kote 221 i šume Kravarščice cijeli međuprostor pokriven je sa sitnom šumom koja je djelomično i neprohodna, pa otežava razvoj borbe. Sjeverno od Kravarskog nalazi se selo Kolarec, od koga se u blagim kosama prostire šuma u pravcu Ključić Brda i Barbarića. Sjeverozapadno od Kravarskog nalazi se selo Žitkovčica sa kotom 226 koja nadvišava teren u pravcu Kravarskog i N. Brda, a povezuje se sa kotom 229 (Prelog) koja je djelomično pošumljena.

2) Borbu je vodila Brigada »Franjo Ogulinac-Seljo«.

3) Neprijatelj je bio u jačini oko 1.000 vojnika, a sastojao se od kozaka, gestapovaca, ustaša iz Jurišne bojne iz Turopolja, žandara iz Vel. Gorice, iz garnizona Vel. Gorica — Turopolje — Buševac — Lekenik i Dužice. Imena njihovih zapovjednika nisu poznata.[5]

4) Brigada se je nalazila u selima Čakanec — G. Hrušev ac — Novo Brdo. Neprijatelj je nastupao preko Kozjače — Žitkovčice za Čakanec, te od Ključić Brda prema Kravarskom i od Vukojevca prema Kravarskom, namjere su mu bile opljačkati sela Novo Brdo i Kozjaču, a težište borbe da prenesu u pravcu Guštelnice i Dubranca. Po prikupljenim podacima, donesena je odluka da se neprijatelj napadne i protjera.

5) Zapovijesti poslije donesene odluke Štab Brigade izdao je usmeno.

6) Borba je otpočela 6. IV. 1944. g. u 9 časova.

7) I. Bataljon Brigade »Franjo Ogulinac-Seljo« nalazio se u selu Čakanec sa osiguranjem u jačini čete na koti 229 i sa isturenim patrolama u pravcu Kozjače i Žitkovčice. U 9 sati neprijatelj nastupa iz Kozjače u pravcu I. Bataljona odnosno kote 229 u jačini od oko 200 vojnika. Četa I. Bataljona prihvaća

[5] Iz bojne relacije Prvog zbornog područja za april 1944 vidi se da su u ovoj borbi učestvovale Prva, Druga i Treća sat Treće bojne Zagrebačkog posadnog zdruga u sadejstvu sa dijelovima Prve kozačke konjičke divizije. (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 4/1—7, k. 58).

borbu i odbija neprijatelja a za to vrijeme izlazi cio Bataljon na položaj. Sa te kote I. Bataljon vodio je borbu više od 2 sata kada je morao otstupiti uslijed zastoja teških oruđa, koja su se previše zagrijala te nisu htjela raditi. I. Bataljon otstupa na položaj Zagreb — Šuma, odakle prelazi u protunapadaj [neprijatelju] koji je krenuo za njim u jačini od oko 250 ljudi, odbija neprijatelja, ali se isti zadržava na položaju kod kote 229, odakle se povlači tek poslije podne oko 15 časova.

U isto vrijeme, t.j. dok je I. Bataljon vodio borbu, III. Bataljon nalazio se na položajima: sa jednom četom u selu Kolarec, a sa jednom u šumi Kravarščica (na koti 242). Kad je primjećeno neprijateljsko kretanje u pravcu Kravarskog, četa koja je bila u Kolarcu povukla se u sastav Bataljona na kotu 242. III. Bataljon na položajima koje je zaposjeo nije bio konspirativan te ga je neprijatelj primjetio i obasuo jakom iznenadnom mitraljeskom i minobacačkom vatrom sa čime ga je prisilio na otstupanje u pravcu II. Bataljona, koji se nalazio u Gor. Hruševcu.

Štab Brigade donio je zaključak da neprijatelja napadne pri povlačenju na slijedeći način: II. Bataljon da napadne neprijatelja od Gladovca i to dijelove koji se nalaze na koti 242, III. Bataljon da napadne neprijatelja preko G. Hruševca glavnom cestom prema koti 242 i Novo Brdo, I. Bataljon je pak dobio zadatak da goni neprijatelja odnosno njegovu zaštitnicu. Napad je izvršen u 18,30 sati. I. Bataljon je napadao zaštitnicu odnosno grupe vojnika koji su zaostali u Novom Brdu. I. Bataljon tjerao je neprijatelja, koji je u paničnom bijegu bježao sve do kote 242, gdje se priključio zaštitnici na pomenutoj koti. II. Bataljon napao je neprijatelja na koti 242 preko Gladovca odnosno kote 238, neprijateljsku kolonu koja se nalazila u Kravarskom od crkve do župnog dvora. Čete koje su napadale na kotu vodile su ogorčenu borbu sa neprijateljem i vršile na njega juriš, kojega je neprijatelj odbio. Nakon jednosatne borbe neprijatelj se povukao sa kote, a Bataljon je nastavio da ga goni glavnom cestom prema crkvi u Kravarskom. Neprijatelj se povlači i od crkve, a zaposjeda kotu iznad žup. dvora, ali se i odatle nakon kratke borbe povlači. Ovaj Bataljon bio je spor, čete su mu bile suviše razvučene i nije izvršio energičan napad niti gonjenje kad se je neprijatelj u panici počeo povlačiti. III. Bataljon krenuo je iz G. Hruševca u dvije kolone preko Novog Brda, odakle je još uspio protjerati zadnje dijelove zaštitnice, te produžio preko Novog Brda za selo Kolarec, odakle je imao zadatak izbiti na glavnu cestu Kravarsko — Buna i na taj način otsjeći otstupnicu zaštitnici. Bataljon je bio suviše spor, te je dospio samo da napadne zadnje dijelove zaštitnice.

Gonjenje neprijatelja dalje od Kravarskog nije poduzimano, pošto se isti ne bi mogao stići.

8) Ishod borbe ne zadovoljava potpuno, jedinice su bile suviše spore i neodlučne, te nisu postignuti postavljeni ciljevi, zarobljeno nije ništa, a izbačeno je oko 30 neprijateljskih vojnika iz stroja.

9) Naši gubici su: 8 drugova izbačenih iz stroja, od čega jedan poginuo i 7 ranjenih. Izgubljeno oružja nije ništa.

10) Utrošeno je 7.120 komada metaka za mitraljeze i puške, 24 mine za laki bacač i 5 mina za t. bacač.

11) Iz ove borbe nema nikog koji bi zaslužio specijalnu pohvalu.

12) Isto tako nema niti takovih rukovodilaca koji bi se morali pozvati na odgovornost zbog slabog držanja, istina svi rukovodioci pokazali su se labavi i neodlučni, a naročito se zapaža da se boje odgovornosti.

13) Zapaženo je da štabovi bataljona a naročito komandanti nikada se ne nalaze na mjestima odakle bi mogli najbolje procjeniti situaciju i brzo donašati odluke, te komandama četa biti pri ruci odnosno pomagati im. Ne stvara se plan vatre nego se puca pojedinačno svaki borac po svojoj samoinicijativi, a ne pod komandom, te se ne stvara nadmoćnost vatre u potrebnim momentima. Održavanje veze između štabova bataljona i Štaba Brigade bilo je vrlo slabo. Štabovi bataljona još neće da shvate važnost veze. Rukovodioci se boje odgovornosti, n.pr. komandant II. Bataljona drug Ćirko povlači čete sa položaja zbog toga što su mu dva druga ranjena, umjesto da izda naređenje za energičan juriš. Bataljoni suviše razvlače jedinice, te nisu u stanju u potpunosti iskoristiti uspjehe. Saradnja među jedinicama zadovoljavala je, ali je bila previše spora.

O borbi 8. IV. 1944.

(Sekcija Zagreb — Samobor 1 : 100.000)

1) Jedinice Turopoljsko-posavskog odreda držale su zasjedu ispred sela Kramarići i Hasan Brega u pravcu Zdenčine i Brezovice. Teren je manevarskog karaktera, djelimično pošumljen, za borbu jako podesan. Neprijatelj je nastupao cestom sa jakim pobočnicama od Zdenčine i Brezovice.

2) Borbu je vodio Turopoljsko-posavski odred sa svoja 3 bataljona.

3) Neprijateljske snage sastojale su se uglavnom iz kozaka I. Kozačke divizije iz garnizona Zdenčina i Brezovica, u

jačini od 3 eskadrona, pomješani konjica i pješadija, naoružani teškim i lakim bacačima i to p.m. mitraljezima — šarcima, šmajserima i puškama. Ime komandanta Diviziona nije poznato, dok se komandir III. Eskadrona zove Astrovski, ruski emigrant — bjelogardejac. Ime komandira V. Eskadrona iz Brezovice nije poznato pošto je skoro došao, a njegov pomoćnik zove se Zolotarjov, imena ostalih oficira nisu nam poznata.

4) Neprijatelj je iz uporišta Zdenčina i Brezovica izvršio upad na oslobođeni teritorij sa ciljem pljačkanja sela u čemu je djelimično i uspio. Bataljon Odreda bio je u zasjedi prema Zdenčini i Brezovici, ali pošto je neprijatelj ubacivao pojačanje, Bataljon ispred Kramarića povlačio se prema Jamnici (prema kapeli Sv. Vida). Poslije podne, po naređenju načelnika Štaba Divizije, druga majora Pekića,[6] Odred je protunapadom odbacio neprijatelja i progonio ga je prema uporištima.

5) Pismene zapovjesti niti od strane ovoga Štaba nisu izdavane, a niti od Odreda, nego je Štab Odreda po sugestijama načelnika Štaba Divizije izdao usmena naređenja bataljonima.

6) Borba je počela 8. IV. 1944. g. u 7,30 časova.

7) I. Bataljon držao je položaje ispred sela Kramarići i kada je neprijatelj naišao, morao se povući pošto nije imao pravovremeno raspoređene snage, a povukao se je dosta duboko čak do kapele Sv. Vida, odakle se je gotovo čitav dan napucavalo sa neprijateljem koji je pljačkao po selima. Neprijatelju je uspjelo da se oko 14 časova prebaci sa djelom snaga između I. Bataljona koji se nalazio kod kapele Sv. Vida i II. Bataljona koji se nalazio u Hasan Bregu, držeći položaje prema s. Radićevići i na taj način dospio je Bataljonu u Hasan Bregu s leđa, te se je isti morao povući na obližnju kotu. Istovremeno kada se je II. Bat. povukao iz Hasan Brega neprijatelj iz Radićevića nastupio je u Hasan Breg, gdje se je zadržao oko 45 minuta. Za ovo vrijeme III. Bat. osiguravao je sektor Dubranec — Gor. Hruševac.

Oko 15 časova izdato je naređenje I. i II. Bataljonu da napadnu i protjeraju neprijatelja a III. Bat. već je ranije upućen da postavi zasjedu neprijatelju kad se bude povlačio kod Hobolića (na koti 216) između Radićevića i Starjaka. Bataljoni su krenuli u napad, ali je dotle neprijatelj već otstupio i nalazio se već dosta daleko, pošto je u istom momentu već III. Bat. primio borbu na zasjedi kod Hobolića, te bataljoni uopće nisu mogli preduzeti gonjenje neprijatelja. Jedinice I. i II. Bat. poslije povlačenja neprijatelja vratile su se na svoje stare položaje.

8) Rezultati borbe ne zadovoljavaju potpuno, pošto je neprijatelj djelimično opljačkao sela, a zadatak da se neprijatelj

[6] Dušan Pekić

napadne u povlačenju nije uspio, pošto je Bataljon koji je bio u zasjedi slabo rasporedio svoje snage. Zarobljena su 3 kozaka, zapljenjene 3 puške, 700 metaka, 2 konja sa jahaćim priborom. Ubijeno je 12 neprijateljskih vojnika, dok je broj ranjenih nepoznat.

9) Naši gubici su: 1 poginuo i 2 lakše ranjena.

10) Utrošeno je 3.550 puščanih i mitr. metaka. Izgubljen je 1 t. mitraljez »Breda« . . .

11) U borbi se nitko nije naročito istakao, da bi ga trebalo pohvaliti.

13) Borba nije bila pripremljena pošto se je radilo o ispadu neprijatelja. Odluke izdate bile su pravilne, ali taktički i borbeni postupci rukovodilaca na terenu nisu odgovarali odnosno nisu bili u skladu sa razvojem borbe na terenu. . . . Automatska oružja slabo su došla do izražaja. Saradnja između pojedinih jedinica slaba je bila.

Zapaženo je da neprijatelj u ispadima najviše rezultate postiže baš zbog toga što su jedinice obično loše raspoređene, te ne iskorišćavaju priliku da neprijatelja tuku dok nastupa ili kada otstupa, nego se napucavaju s njim kada već zaposjedne položaj. Često se dešava da jedinica koja se nalazi na položaju prema neprijatelju uopće ne drži kontakt sa neprijateljem, pa čak ni ne zna kad se povuče.

Jedinice u zasjedi ne drže se konspirativno, te se obično dešava da neprijatelj koji nastupa prije otkrije zasjedu nego li zasjeda uopće otvori vatru.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Franjo Knebl

Komandant—p.pukovnik:
M. Dasović

BR. 66

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRIDESET ČETVRTE DIVIZIJE OD 16 APRILA 1944 ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOVJ O NAPADU NEPRIJATELJA NA ŽUMBERAČKI NOP ODRED[1]

ŠTAB
XXXIV DIVIZIJE IV KORPUSA
NOV JUGOSLAVIJE
Broj oper. 107/44
Dne 16/IV 1944 God.

Op. 124/44
19. 4. 44.

Predmet: Operativni izvještaj
o nepr. prepadu na štab ŽPO.

ŠTABU IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Dostavljamo operativni izvještaj o neprijateljskom prepadu na Štab Žumberačkog partizanskog odreda dne 9-IV-1944 god.

(Sekcija Samobor 1 : 100.000)

1) Jedinice ŽPO 9 ov.mj. bile su raspoređene na slijedeći način:

I bataljon sa dvije čete u Toplicama, a sa jednom četom u Dragovanšćaku, sa zadatkom osiguranja od Petrovine, Celina i Rastoka. Od pola noći toga dana dvije čete tog bataljona bile su na položajima iznad Toplica a treća četa u Dragovanšćaku sa zadatkom obezbjeđenja štaba odreda.

II bataljon nalazio se na položajima iznad sela Drage i Bukovca.

III i IV bataljon nalazili su se na terenu Vanjskog Samobora.

IV bataljon Omladinske brigade »Jože Vlahović« nalazio se u noći od 8/9 ov. mj. u akciji, tj. diverziji pruge Zagreb — Karlovac[2] a vratio se oko 2 sata izjutra i smjestio se u Slavetiću.

(Prilog: kroki terena gdje je izvršen prepad na štab ŽPO).

2) Prepad je izvršen prvo na I bataljon ŽPO a zatim na sam štab ŽPO, dok su u borbi učestvovali još i II bataljon ŽPO i IV bataljon Omladinske brigade »Jože Vlahović«.

---

[1] Original pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 37—1/4, k. 426.

[2] Zapovijest za diverziju izdao je Štab brigade 8 aprila (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 24/7, k. 1296).

3) U prepadu je učestvovalo oko 200 Njemaca iz Jastrebarskog, a oko 14 sati oko 100 ustaša iz Jastrebarskog.[3] Imena njihovih zapovjednika nisu poznata. Naoružani su bili uglavnom lakim pješadiskim oružjem, sa dosta šaraca i šmajsera.

4) Neprijatelj je nastupao od Dolanjskog Jarka, odnosno od Belčića, gdje je uzeo vodiča, sa namjerom da prvo napadne I bataljon u Toplicama sa većim djelom snaga, dok jednim manjim (biranim) djelom da se provuče i napadne sam štab ŽPO. Iako se dao naslutiti prepad, a pogotovo na štab ŽPO (pošto se ranije čulo pucanje u Toplicama), nije ništa preduzeto da se osigura od iznenađenja, nije donašana nikakova odluka da se prepad odbije, a niti su se rukovodioci na vrijeme snašli da prepad odbiju ili razbiju.

5) Zapovijesti ni pismene a ni usmene nisu izdavane.

6) Borba, prepad na I bataljon u Toplicama izvršen je 9-IV-1944 u 2.45 časova, na štab ŽPO u 4.30 časova, a sa ustašama u 14 časova.

7) U 2.45 časova neprijatelj je nastupao sa dvije kolone u pravcu snaga I bataljona i to jedna kolona na položaje između Bukovca i Toplice, a druga prema samome štabu bataljona u G. Toplice, neprijatelj je kasno primjećen i bataljon poslije kraće borbe uspio je da se povuče na kote iznad Toplica. U isto vrijeme kada su čuli borbu II bataljon izlazi na položaje a šalje kurire u štab odreda i u I bataljon, ali nijedan od ovih kurira nije stigao niti donjeo obavještenje. Pošto se I bataljon povukao sa položaja, ostao je otvoren put prema Goljaku, odnosno štabu odreda, banda se odmah razdvojila i jedna kolona u jačini oko 40 ljudi pošla je uvalom prema štabu odreda, a ostatak se je uputio preko Hrašća za Slavetić. Oko 4.30 časova neprijatelj je otvorio vatru iz nekoliko automatskih oružja na zgradu gdje je bio smješten štab odreda, komandant odreda poletio je iz zgrade kroz vrata niz stepenice, odakle je otvorio vatru na neprijatelja iz šmajsera, ali na dnu stepenica zahvatio ga je rafal iz šmajsera te je na mjestu ostao mrtav. Ostali članovi štaba i drugovi koji su se nalazili u zgradi iskočili su kroz prozor na zadnjoj strani kuće i povukli se u pravcu Slavetića, gdje se je nalazio IV bataljon Omladinske brigade »Jože Vlahović«. Iz zgrade nisu uspjeli pobjeći jedan drug i drugarica koji su bili ranjeni a kasnije zarobljeni. Neprijatelj je nastojao poslije toga napasti i četu koja se nalazila ispod Goljaka, ali se je ista blagovremeno povukla u Slavetić u sastav bataljona Omladinske brigade. Bataljon Omladinske brigade kada je čuo borbu u Goljaku, zauzeo je položaje, ali nešto kasnije neprijatelj je počeo nastupati i u Slavetić te je bataljon prihvatio sa istima borbu, ali pošto je

[3] Opširnije o ovom prepadu vidi dok. br. 163.

primjetio da su i kote iznad Goljaka zaposjednute i da se i odatle kreću prema Slavetiću, povukao se u pravcu Rude, odakle je pošto je procjenio situaciju izvršio ponovan napad na neprijatelja u Slavetiću, međutim isti se je odmah povlačio. Kasnije četa I bataljona i četa II bataljona napale su Goljak, prethodno izbacivši 10 mina na Goljak, ali se je neprijatelj dotle već povukao i spojio sa glavninom u Slavetiću.

Istog dana oko 12 sati oko 100 ustaša došlo je u Dolanjski Jarak. Jedinice I bataljona ŽPO sukobile su se sa tim neprijateljem na cesti Sv. Jana — Petrovina kod Dolanjskog mlina, bataljon uz pomoć dvije čete II bataljona natjerao je neprijatelja u bijeg prema Petrovini.

8) Ishod borbe ne zadovoljava, jer neprijatelj je uspio da iznenadi štab odreda, da ubije komandanta odreda i da zaplijeni svu arhivu odreda. Zarobljeno niti zaplijenjeno nije ništa, neprijateljski gubici nisu poznati, ali najvjerovatnije je da neprijatelj kod prepada uopšte gubitaka nije imao.

Kod upada ustaša u Doljanski Jarak neprijatelj je imao 6 mrtvih, dok broj ranjenih nije poznat.

9) Naši gubici su: poginuo komandant Žumberačkog partizanskog odreda drug Hinić Stevan, ranjeno 4 druga, jedan drug i drugarica ranjeni pa zarobljeni i 11 nestalih, koji su vjerovatno pobjegli svojim kućama.

10) Utrošeno 1000 mitraljeskih i pušanih metaka, 10 mina za teški bacač. Izgubljen je, tj. neprijatelj je zarobio šmajser i pištolj komandanta odreda, svu arhivu štaba odreda, i jedan telefon.

11) Borbenost drugova nije zadovoljila, rukovodioci se nisu odmah snašli . . .

13) Borba nije bila pripremljena, neprijatelj je postigao iznenađenje. Štab odreda, iako je neprijatelj već jednom pokušao da izvrši [napad] na njihov štab, nije vodio dovoljno računa o obezbjeđenju, smjestio se na krilo svojih jedinica, a pored toga i kada su bili upozoreni da se čuo rafal u Toplicama a nešto ranije i nekoliko puščanih metaka tome nisu obratili dovoljno pažnje. . . . Veza i dadejstvo jedinica uopšte nije funkcionisala. Upotreba oružja nije došla do izražaja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Franjo Knebl

Komandant—p.pukovnik,
M. Dasović

BR. 67

IZVJEŠTAJ ŠTABA UNSKE GRUPE OD 16 APRILA 1944 ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA ZA CAZIN[1]

ŠTAB
UNSKE GRUPE 4. KORPUSA
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Broj: op. 16/44.— 16-IV-1944

Operativni izvještaj

ŠTABU IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Dostavlja se operativni izvještaj o borbama oko Cazina.

Naziv naše jedinice i neprijateljske:	U borbi u Cazinu i oko njega učestvovale su sve jedinice ove grupe, a kao susjedne jedinice učestvovale su VII i VIII divizija.[2] Na strani neprijatelja učestvovala je VIII ustaška bojna i nepoznate jedinice iz 373 »Tigar« divizije.[3]
Obostrana situacija:	Prema podacima s kojima se je raspolagalo prije napada na Cazin, neprijatelj je u Cazinu bio u jačini od oko 900 ustaša i legionara, a prema istim podacima vjerovalo se je da je neprijatelj slabog morala. Na osnovu ovoga, i naših snaga s kojima smo raspolagali, donesena je odluka da se napadne i likvidira neprijateljsko uporište u Cazinu. Raspored naših jedinica prije napada vidi se iz priložene zapovijesti.[4]
Vrijeme početka i tok borbe:	Dana 9-IV o.g. oko 23 časa otpočela je naša artiljerija da tuče neprijateljske položaje oko Cazina, kao i sam Cazin.

[1] Original pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 42—1/4, k. 426.

[2] O učešću ovih jedinica u napadu na Cazin vidi dok. br. 29, 53, 80 i 119.

[3] Vidi dok. br. 80.

[4] Štab Unske grupe izdao je ovu zapovijest 9 aprila 1944 (vidi dok. br. 1/1—6, k. 1616, u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

Artiljerijska vatra trajala je 15 minuta, nakon čega krenula je pješadija u napad. Oko 24 sata uspio je I bataljon I brigade, koji je napadao na sjeverni dio grada, da se približi na 100 metara pred neprijateljske bunkere, ali uslijed dobivene jače vatre od strane neprijatelja isti bataljon povukao se je malo unazad. Iste noći u 1.40 sati čula se je jača borba na desnom krilu naše I brigade, na sektoru II brigade VIII divizije. Da bi se u zajednici sa ovom brigadom izvršio zajednički prodor u grad, naređeno je našoj I brigadi da pređe u napad sa zadatkom da zauzme neprijateljske predstražarske položaje. Jedna četa III bataljona navedene brigade uspjela je da se putem koji vodi od D. Koprivne probije u grad, ali je ukratko neprijatelj protunapadom odbacio na polazne položaje. Desno krilo ove brigade zbog neodlučnosti komandnog kadra i slabe uprave vatrom nije izvršilo svoj zadatak. Poslije ovoga neuspjeha, I brigada povratila se na svoje polazne položaje gdje je ostala do 7 sati u jutro, a u ovo vrijeme otpočela je ponovna artiljerijska priprema poslije koje krenula je cijela brigada u napad. Nakon borbe od 30 minuta uspjelo je I bataljonu koji se je nalazio na desnom krilu brigade podići neprijatelju pod rovove na otstojanje od 15 metara, sa koga otstojanja bačene su u jedan bunker 4 bombe (ručne). Neprijatelj iz bunkera davao je ogorčen otpor, tako da je na ovome mjestu I bataljon imao nekoliko mrtvih i ranjenih, te zbog ovoga, neodlučnosti rukovodioca i slabe uprave vatrom jedinice I brigade povukle su se na polazne položaje od kuda su s vremena na vrijeme pripucavale na neprijateljske položaje. Oko 18.30 sati a poslije završene artiljerijske pripreme otpočeo je ponovni napad na neprijatelja. Nakon kraće i žestoke

borbe uspjelo je I brigadi da zauzme spoljni odbranbeni pojas i da se probije u grad, gdje je neprijatelj davao još žilav otpor iz bunkera sa gradine i nekoliko kuća iz grada. Oko 19 časova nastalo je neko komešanje u gradu poslije čega Štab korpusa izdaje naređenje našem štabu da bacimo jedan bataljon južno od Gnjilovca sa zadatkom da zatvori cestu Gnjilovac — Cazin i da spriječi bjekstvo neprijatelja iz Cazina ukoliko bi to isti pokušao. Oko 20 časova jedna grupa ustaša iz Cazina uspjela se je probiti iz Cazina ali je na Gnjilovcu bila sačekana od strane II bataljona I naše brigade. Tom prilikom zarobljeno je 11 ustaša i nekoliko ranjeno... Oko 21 čas pokušan je napad na neprijatelja u gradu ali je ovaj napad odbijen, poslije ovoga naređeno je jedinicama našim da do daljega drže blokadu oko neprijatelja.

Dana 11-IV oko 5 sati u jutro izvršen je napad zajednički sa brigadom[5] VIII divizije ali isti nije uspio usljed toga što se je neprijatelj ogorčeno branio iz bunkera i kuća u kojima se je nalazio. Oko 8 časova neprijateljska pojačanja iz Bihaća probila su se kroz osiguranja i ušla u Cazin, poslije čega je naša I brigada otstupila u D. Koprivnu.

Dana 12-IV neprijatelj u nepoznatoj jačini pješadije i tri tenka uspio je da uđe u D. i G. Koprivnu. Kod G. Koprivne stupio je jedan bataljon u borbu sa neprijateljem, koji je potom odmah otstupio u Cazin pod zaštitom artiljerije koja je tukla iz Cazina i tenkova koje je imao sa sobom.

Na položajima kod Odreda[6] za ova tri dana nije došlo do neke borbe. Kod II brigade došlo je 10-IV do manjih

[5] Odnosi se na Drugu NOU brigadu (vidi dok. br. 80).

[6] Riječ je o Cazinskom NOP odredu.

sukoba, a 11 i 12-IV nije bilo nekih sukoba.

Noću 13/14-IV naša II brigada sa jednim bataljonom minirala je cestu Cazin — Ostrožac kod Macin Dola i pokupila poljske telefonske linije u dužini od 6 km. Dana 14-IV naišla su dvoja vojna kola i 1 kamion na mine i tom prilikom dignut je u zrak kamion i oboja kola. Detalji ovoga nisu poznati.

Noću 14/15 1 bataljon II brigade prekopao je cestu na okukama između Ostrožca i r. Une. Dužina jame bila je 6 m a dubina oko 2 m.

Ishod borbe:

Postavljeni zadaci nisu izvršeni. U borbi je zarobljeno 11 ustaša.[7]

Zaplijenjeno je 7 karabina, 1000 metaka i 6 km kabla.

Oštećen 1 kamion i dvoja vojna kola. Prekopana cesta na jednom mjestu.

Neprijatelj je imao 40 mrtvih vojnika. Ovi podaci su nam poznati a vjerovatno da je neprijatelj imao i više gubitaka. Broj ranjenih neprijateljskih vojnika nije poznat.

Naši gubici:

U naprijed navedenim borbama mi smo imali 9 mrtvih i 38 ranjenih drugova.

Utrošak municije:

Utrošeno je municije: 12.300 pješadijske, 4 ručne bombe i 44 kom. mina za teški bacač i 6 nagaz. mina.

Za vrijeme borbe oštećen je 1 p.mitraljez. Izgubljenog oružja nije bilo.

U borbi se nije nitko naročito istakao.

Kritika akcije:

Borci i starješine za gornje akcije bili su dobro pripremljeni.

Rukovođenje u borbi kako od štabova brigada tako i sa strane štabova

[7] O ukupnim neprijateljskim gubicima u borbama za Cazin vidi dok. br. 119.

bataljona i komandi četa bilo je dosta slabo. Većina starješina nisu se uopće snašli u borbi a naročito kad su došli u neposrednu blizinu neprijateljskih bunkera, gdje se najviše osjetila kolebljivost i neodlučnost. [Kod] većine starješina nije bilo zapaziti samoinicijative.

Skoro kod svih rukovodilaca naših jedinica osjetilo se da uopće ne znaju upravljati vatrom kako pješadijskom tako i vatrom ostalih oruđa. Niti jedan pokret pješadije nije vršen pod zaštitom vatre.

Prilog: liste gubitaka i zapovijest.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
Šukrija[8] (M.P.) Komandant
otsutan

BR. 68

IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDME NOU DIVIZIJE OD 17 APRILA 1944 ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOVJ O RUŠENJU PRUGE IZMEĐU OTOKE I OSTROŠCA[1]

ŠTAB
VII. UD. DIVIZIJE NOV
JUGOSLAVIJE
Op. broj 194 — 1944.
17. aprila 1944. god.

Operativni izvještaj
dostavlja.

ŠTABU IV. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

1. Noću 15/16.IV.1944. sa naše dvije brigade i Krajiškim partizanskim odredom izvršili smo rušenje pruge između Otoke i Ostrošca. U toku rušenja pruge postavljena su osiguranja i

[8] Bijedić

[1] Original pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 39—2/3/I, k. 426.

to: u pravcu Otoka — Bos. Krupa i Otoka — Cazin postavljeno je osiguranje na položaju Tavana, Ljusina i Vrletnica (k. 365). Na pravcu Bos. Krupa — Otoka osiguranje je postavljeno na položaju Stare Njive i k. 372. Sa jednim bataljonom zatvoren je pravac Cazin — Otoka i Cazin — Bos. Krupa, na položaju k. 402 — Glogovac — Selišta. Osiguranja su stigla na svoja mjesta u 21 čas, kada je trebalo početi sa rušenjem pruge. Međutim jedinice koje su imale zadatak rušiti prugu, stigle su na istu u 23 časa, kada je počeo rad. Rušenje pruge između Bos. Krupe i Otoke nije bilo moguće iz razloga što je neprijatelj sa desne obale r. Une držao pod vatrom dio pruge između Bos. Krupe i mosta na r. Uni kod Podvrana. Naši borci pokušali su par puta spuštati se na prugu i istu rušiti, ali je uvjek neprijatelj ih obasipao vatrom, te su tako morali napustiti rušenje pruge. Između Bos. Krupe i Ostrošca neprijatelj nije uznemiravao naše jedinice prilikom rušenja pruge.

Akcija, tj. rušenje pruge počelo je u 23 časa, a povlačenje sa pruge izvršeno je u 3 časa 16.IV.1944. g.

Između Bos. Krupe i Ostrošca srušeno je 6 km. pruge, a od toga 3 km. bačena su u r. Unu. Sva postrojenja, kao i telefonski stupovi, izolacije na njima i telefonska žica na čitavom ovom prostoru uništeni su. Iste noći na dva mjesta cesta je prekopana između Bos. Krupe i Otoke. Prekopavanje je izvršio jedan bataljon Kr. partizanskog odreda. Također na pruzi između Bos. Krupe i mosta na r. Uni naše minersko odjeljenje je na nekoliko mjesta izvršilo prekid pruge sa eksplozivom.

U toku ove akcije naše jedinice nisu imale nikakove borbe sa neprijateljem.

Gubitaka ni na jednoj strani nije bilo.

Municije nije ništa utrošeno.

U toku akcije naš štab nalazio se na drumu između Zmajevca i Bos. Krupe, 5 km. od raskrsnice puteva prema Bos. Krupi (kod škole).

Vezu sa III. brigadom u toku akcije nismo imali, pošto su telefonisti zalutali i nisu izbili na pravo mjesto. Za ovo je skrenuta pažnja i odgovorni će biti kažnjeni.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
sl. otsutan

Komandant, p. pukovnik:
Mil. Pavlović

(M.P.)

BR. 69

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 17 APRILA 1944 ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA KOD DABRA I DOLJANA[1]

ŠTAB VIII. DIVIZIJE IV. KORPUSA
N.O.V. JUGOSLAVIJE
Op. broj: 20/1944 g.
17. IV. 1944 god.

Operativni izvještaj o borbama I. Brigade na sektoru Dabar — Doljani u vremenu od 3. IV. do 7. IV. 1944 g. dostavlja.—

ŠTABU IV. KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE

Opis položaja: Zemljište na kom se vodila borba je brdovito, ispresjecano, a u vremenu dok se borba vodila bilo je pokriveno velikim slojem snijega. Pretstavljeno je na sekciji Gospić — Senj 1 : 100.000.

Naše jedinice: U ovim borbama učestvovala je naša I. Brigada.

Neprijateljske jedinice: Na strani neprijatelja u ovim borbama učestvovali su djelovi 392 legionarske divizije.[2]

[1] Original pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 31—4, k. 426.

[2] O prodoru njemačko-ustaških snaga u pravcu Vrhovina piše u istorijatu njemačke 392 legionarske divizije sljedeće: »Poslije detaljnih priprema i stavljanja u pripravnost svih raspoloživih snaga IV ust. brigade pod komandom majora Beherera za prodor ka sjeveru, naše su snage trebale da 31. 3. krenu ka Vrhovinama iz prostora Otočca i Gospića u kom cilju je diviziski štab premešten u Otočac. III/846 (Odnosi se na Treći bataljon 846 puka 392 divizije. Prim. red.) je prebačen u Otočac kamionima. Dok je borbena grupa »Beherer« trebalo da bude angažovana iz prostora Perušića preko Ramljana ka Perušiću (riječ je o mjestu Perušić, sjeverno od Gospića i kote Perušić, sjeveroistočno od Crne Vlasti. Prim. red.) dotle su Izviđački odred, III/846 i 19 ust. bataljon imali zadatak da širokim frontom nastupaju ka Vrhovinama. Potpuno iznenada za naše jedinice, još prije polaska naših snaga, u 01,00 čas. neprijatelj je izvršio napad na Prozor i u početku pošlo mu za rukom da prodre u Prozor uz teške gubitke. Naše snage su stupile odmah u protivnapad. III/846 je nastupajući preko Škara (5 km sev. ist. Otočca) oko podne zauzeo Atlagin Vrh (sev.-ist. Škara) boreći se sa slabijim neprijateljskim grupama dostigao sev. ivicu Zalužnice i

Obostrana situacija:

Neprijatelj je izvršio ispad prema Vrhovinama i Babinom Potoku i ovladao tom komunikacijom.

Naše namjere bile su da se napada neprijatelj na toj komunikaciji i da mu se onemogući slobodan pokret tom komunikacijom i da se na taj način prisili na povlačenje. U cilju izvršenja toga zadatka prebačena je I. Brigada sa sektora Plaški na sektor Dabar, odakle će dejstvovati na komunikaciju Otočac — Vrhovine.

Tok borbe:

Dne 3. ov. mjeseca ispao je neprijatelj u selo Doljane, gdje je pljačkao. Jačina toga neprijatelja bila je oko 200 legionara. U 10.00 časova napao je IV. Bataljon neprijatelja u selu. Ne nadavši se da će biti napadnut, neprijatelj je počeo bježati čim je primjetio naše djelove, ostavivši napljačkane stvari.
Ovoga puta neprijatelj je imao 15 izbačenih iz stroja.

Istoga dana na tome sektoru nije bilo drugih borbi.

Dne 4. IV. izvršen je sa tri bataljona fingirani napad na Otočac, Podum i Zalužnicu. Poslije toga bataljoni su se povukli na liniju Brezovac — Atlin Vrh — Drenovac — Glavace, a jedan se bataljon nalazio na Konjskoj Glavi i Kujači.

Oko 6 časova naišao je neprijatelj sa pravca Zalužnice i Poduma sa oko 350 do 400 vojnika prema našim položajima ispred Brezovca — Drenovca i Atlin Vrha. Naši bataljoni sačekali su toga neprijatelja i nanijevši mu osjetne gubitke prisilili ga da se povuče u polazne baze.

Dne 5 ov.mj. ujutro oko 03.00 časova napao je neprijatelj sa pravca Zalužnice — Doljana — Poduma — Škara naše položaje ispred Brezovca i Drenovca i sa pravca Letinca — Stajnice i Lipica naše položaje na Konjskoj Glavi i Kujači. Nadmoćnije neprijateljske snage

---

ovde uspostavio vezu sa Izviđačkim odredom koji je nastupao duž puta. U daljem nadiranju 1.4., boreći se sa žilavim neprijateljem, zauzeti su Vrhovine i Crna Vlast gdje je izvršeno sjedinjenje sa Borbenom grupom »Beherer« ...« (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 39/14, k. 18).

uspjele su odbaciti naše snage sa položaja. Naši bataljoni povukli su se prema selu Živice i prema Kapeli. Oko 17.00 časova neprijateljski djelovi koji su došli u Dabar otišli su prema Glibodolu, a poslije toga povukli su se prema Lipicama. Osjetivši da se neprijatelj povlači, izvršeno je sa jednim bataljonom gonjenje neprijatelja prema Lipicama. Poslije završenog gonjenja bataljoni su se smjestili u selo Živice — Glibodol — Dabar — Glavace.

Dne 6/7. ov. mjeseca odlučeno je da se u zajednici sa jedinicama XXXV. Divizije izvrši napad na neprijatelja u Letincu — Stajnici i Lipicama. Za napad na ova sela izdane su potrebne zapovjesti i bataljoni su krenuli na izvršenje zadatka, međutim u tim selima neprijatelj se nije nalazio, već se 6 ov. mjeseca uveče povukao dalje iz tih sela. Poslije toga brigada je zauzela ponovo svoj stari raspored.

Ishod borbe: Dolaskom brigade na ovaj sektor neprijatelj je bio prisiljen da angažuje svoje jače snage i da vršr napade u cilju odbacivanja brigade sa tog sektora.

U ovim borbama neprijatelj je imao 50 mrtvih i više ranjenih.

Zaplijenjen je 1 mali bacač sa 30 mina. 1 karabin sa 30 metaka.

Naši gubitci: Mi smo imali 5 mrtvih, među kojima komandir čete poručnik Madžar Milan; 19 ranjenih, među kojima komandir čete p.poručnik Zirić Jovo; i 4 nestala.

Utrošak municije: Utrošeno je 7.830 metaka, 42 mine za t. bacač, i 10 bombi.

Izgubljeno je 1 mitraljez, 1 puškomitraljez, 1 šmajser i 700 metaka.

Lica koja su se istakla: U ovim borbama nije bilo lica ni jedinica koji su se naročito istakli, a također nije bilo lica ni jedinica koji su se slabo držali.

Kritički osvrt: Borbe koje su vođene u ovo vrijeme bile su pripremane na brzu ruku, bez podpunih podataka, o neprijatelju o njegovim namjerama i pokretima i t.d. Odluke i donesene zapovjesti bile su realne. Komandovanje sa jedinicama

bilo je dosta otežano uslijed odvojenosti pojedinih bataljona kojima je bilo po neki put prepušteno da inicijativno djeluju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar:
s. o.

(M.P.)

Komandant, p-pukovnik:
M. Šumonja

BR. 70

PISMO ŠTABA DVADESET OSME UDARNE DIVIZIJE OD 17 APRILA 1944 ŠTABU ŠESTOG KORPUSA I POTČINJENIM JEDINICAMA O GREŠKAMA KOJE SU ZAPAŽENE PRILIKOM NAPADA NA PODRAVSKU SLATINU[1]

ŠTAB XXVIII. UDARNE DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. Broj: 140
Dana 17/4 1944 God.

ANALIZA GREŠAKA U AKCIJI NA PODR. SLATINU

Od dolaska naše Divizije na ovaj sektor pa do danas naše jedinice su odnijele nekoliko vrlo lijepih pobjeda nad Njemcima, ustašama, gestapovcima i jedinicama IV. gor. zdruga. Zapaljeni kamioni, uništeni i oštećeni tenkovi, oteti topovi i pobijeni fašisti najrječitije nam govore o uspjesima naših jedinica.[2]

Kao kruna rada, borbenosti i napora, ne samo naše Divizije nego i jedinica XII. divizije i drugih jedinica koje se bore u sastavu našega Korpusa, uslijedilo je razbijanje XV. ustaške bojne i oslobođenje grada i sreskog mjesta Podrav. Slatine.[3] U svim tim borbama vidjela se velika hrabrost i bo-

[1] Original pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 17—4, k. 1123.

[2] Riječ je o uspjesima jedinica Dvadeset osme divizije postignutim u martu napadima na njemačke kolone koje su prolazile komunikacijom: Banova Jaruga — Daruvar — Pivnica — Barč i na dijelove Četvrtog gorskog zdruga koji su ovu komunikaciju obezbjeđivali. Vidi o tome dok. br. 73 u ovoj knjizi i tom V, knj. 25, dok. br. 65 i 122.

[3] O borbama za oslobođenje Podravske Slatine vidi dok. br. 3, 4, 41 i 73 u ovoj knjizi i tom V, knj. 25, dok. br. 128.

raca i rukovodilaca, ali se vidjelo i to da naši rukovodioci još uvijek prave dosta grešaka, koje ometaju pravilan razvoj naših jedinica i onemogućavaju potpunu pobjedu nad neprijateljem. Ovdje ćemo ukratko iznijeti greške koje su primjećene u borbi za Podrav. Slatinu.

1. — *Slabo skoncentrisana vatra na mjestu težišta borbe:*

Naša informativna služba ovoga puta nam je dostavila tačne podatke o neprijatelju i njegovom rasporedu. Izviđanjem neprijatelja i zemljišta vidjelo se da je ključ i vanjske i unutrašnje odbrane grada bio bunker zvani »Staljingrad«. Njegovom likvidacijom bez mnogo poteškoća prodire se u centar, a prodorom u centar slomljen je svaki organizovani otpor neprijatelja. Težište glavnog prodora određeno je na tome mjestu. Međutim što smo vidjeli? Vidjeli smo da raspored naše artiljerije, odnosno njen rad, nije bio pravilan. Umjesto da se bunker obaspe jakom artiljerijskom vatrom, saobraćajnice dą se tuku teškim bacačima, a puškarnice da se zatvore mitraljeskim snopovima (teški i puškomitraljezi), naša artiljerija tukla je pojedinačno, teški mitraljezi nisu bili raspoređeni, a neki su se nalazili kod Štaba Brigade, dok teški bacač nije uopće iznesen na mjesto koje mu je bilo naredbom predviđeno!

Kad se vidjelo kakova je situacija kod »Staljingrada», trebalo je skoncentrisati sve protivtenkovske topove, a imali smo ih 5 i iz neposredne blizine (bilo je moguće na 100 — 150 met. od bunkera) tući ih, recimo, sa po 5—10 granata po cijevi. Uz dobro raspoređene teške mitraljeze, a potpomognuti teškim bacačem, naši bi drugovi sigurno zauzeli bunker još prvog dana do podne.

Iz ovoga se vidi ne samo to da koncentrična vatra, odnosno disciplina vatre svih oruđa nije bila dobra, nego i to da se naši rukovodioci još uvijek nepravilno odnose prema tako moćnom oružju, kao što je teški mitraljez. Pitamo se samo dokle ćemo mi pogrešne stavove pojedinaca plaćati krvlju naših drugova? Na ovo pitanje neka nam odgovore oni koji griješe, a mi ih posljednji put opominjemo i upozoravamo da ćemo u buduće strogo kazniti svakoga onoga rukovodioca koji pri organizovanju juriša ili općenito u borbi ostavi po strani teški mitraljez ili samovoljno i na svoju ruku napravi ono što je napravio sa teškim bacačem u posljednjoj akciji.

2. — *Slabo sadejstvo:*

U akciji na Čaglinu[4] Štab XVII. ud. brigade skrenuo je pažnju i borcima i rukovodiocima da ništa ne polažu na arti-

[4] Ovdje se misli na napad koji je Sedamnaesta brigada izvela na Čaglin 22 januara 1944 (vidi tom V, knj. 23, dok. br. 128 i 129).

ljeriju, već da sami bez njene pomoći slome neprijatelja. Posljedice takvog stava su nam dobro poznate. Ovoga puta Štab Brodske brigade i uopće svi rukovodioci u Brigadi napravili su drugu isto tako veliku grešku. Prevario ih je broj topova. Mislili su da će artiljerija biti ta koja će stući bunkere, pobiti sve ustaše, a oni samo trebaju da dođu i pokupe oružje. Izgleda da je i jedan i drugi štab previdio to da bez dobrog sadejstva svih rodova oružja nema uspjeha ili je uspjeh samo djelomičan.

Pored ovoga i sama organizacija juriša pod zaštitom artiljerije bila je slaba. Obično se čeka da topovska zrna padaju odmah na cilj, a kad se to ne dogodi, onda psuju artiljerce i drugo. O podilaženju i dolasku na jurišno odstojanje pod zaštitom artiljerije nema ni govora. Juriš se vršio obično 15 pa i više minuta po prestanku topovske vatre. Šta vidimo? Vidimo to da naši drugovi sami nisu proučili iz raspoloživih udžbenika o sadejstvu artiljerije i pješadije, a onda dobro znamo kako su naučili svoje borce. Nikad se ne smije ispustiti iz vida ono pravilo: *da kad posljednja topovska granata pada na cilj, prvi pješak mora biti u neposrednoj blizini cilja.*

U budućim akcijama treba dobro koristiti iskustvo iz borbe u Čaglinu i Slatini i ne dozvoliti da se stalno ponavljaju slične greške.

3. — *Štabovi bataljona su podbacili:*

U ovoj akciji smo vidjeli da štabovi bataljona još nisu dovoljno spremni i da ne rukovode pravilno svojim jedinicama, odnosno njihove taktičke radnje ne odgovaraju u svakom momentu razvoju situacije na bojištu. To se uglavnom dešava radi toga:

a) komandanti bataljona ne procjenjuju situaciju na terenu, i na temelju procjenjene situacije ne donose brze odluke kakovu će taktičku radnju u datoj situaciji izvesti. To se naročito primjetilo kod Štaba III. bataljona Brodske brigade. Već u samo svitanje uspjeli su likvidirati bunker na mostu na ulazu u grad sa zapadne strane. Mali broj neprijateljskih vojnika povukao se u prve kuće odakle je davao slabi otpor. Komandant bataljona nije vidio mogućnosti da ih istjera iz prvih kuća, premda je mogućnosti bilo više. Komotno je mogao sa jednom četom da pređe preko potoka Javorice, pročisti male rovove i saobraćajnice i dohvati se kuća sa lijeve strane ceste na ulazu u mjesto. Iz kuća je mogao da bočno tuče neprijatelja na desnoj strani i da ih tamo uništi ili barem prisili na povlačenje dalje u centar, a sa svojim jedinicama prodire prema kasarni. To nije napravio radi toga što nije procjenjivao situaciju i jasno nije to ni primjećivao. Ovakovih i sličnih grešaka mnogo su napravili i drugi komandanti, odnosno štabovi bataljona.

b) *Slaba prodornost:* ova slabost primjećena je gotovo kod svih štabova bataljona . . . Ta slabost dolazi uglavnom otuda što je kod naših rukovodilaca u štabovima bataljona osjećaj odgovornsti slabo razvijen. Čim se naiđe na neki čvršći objekt, prestaju da misle na to, da se zadatak mora izvršiti i već pronalaze isprike kako će pred svojim predpostavljenim štabom opravdati zašto zadatak nije izvršen. Često se puta čuju čak i diskusije o tome da li je zadatak izvodljiv ili nije?!? . . .

c) *Nema dovoljno ustrajnosti i čvrstine:* mi ćemo sve češće da nailazimo na vrlo čvrsta neprijateljska uporišta, dobro utvrđena i branjena uglavnom od posada koje se neće lako da predaju. Da bi mi takovo uporište mogli likvidirati, potrebno je da pored velikog vojnog znanja i iskustva kod naših rukovodilaca bude mnogo više ustrajnosti i čvrstine. Ovoga puta kod naših rukovodilaca nije bilo niti dovoljno ustrajnosti, a niti čvrstine. Poslije prva dva juriša zavladalo je kod rukovodilaca mišljenje da se uporište neće moći likvidirati. Interesantno je to da ovakovo mišljenje nije vladalo kod boraca, već naprotiv svaki borac je bio čvrsto uvjeren da se uporište može i da će se sigurno likvidirati. Na pr. iskustvo nam je pokazalo da i najbolje utvrde kao što su bili i Podrav. Slatina i Čaglin moraju da kapituliraju pred ustrajnim i čvrstim borcima i rukovodiocima.

Slabost u ovom pogledu naročito se opažala kod I. i II. bataljona Brodske brigade, odnosno kod njihovih rukovodilaca.

4. — *Slabo korištenje zgrada:*

Gotovo kod svih naših borbi u uporištu slabo se koriste zgrade za prodiranje u grad. Ovoga puta nam je ta greška ponovila se. Da su borci II. i III. bataljona Brodske brigade pravilno koristili zgrade, prosijecali zidove i tako nadirali dalje, sigurno bi uporište bilo likvidirano još prvoga dana borbe. Kao primjer kako se prodire kroz zgrade najbolje nam može poslužiti primjer II. bataljona Brodske brigade, koji je drugi dan borbe, za nepuna dva sata, prodro sa polaznog položaja u centar grada. Jedinice koje probijaju zidove moraju u buduće biti mnogo bolje snabdjevene sa pijucima, sikirama, čekićima i drugim, a isto tako moraju biti bolje štićeni i pješadijskom i artiljerijskom vatrom svojih jedinica.

Primjećeno je da se drugovi boje boriti iz zgrada. Da je taj strah neosnovan, najbolje će nam poslužiti primjer III. čete II. bataljona XVII. udarne brigade u Čaglinu, koja je prodrla u mjesto, zauzela zgradu i odbila dva neprijateljska juriša na zgradu, nanijevši im tom prilikom osjetne gubitke. Isto tako za primjer može poslužiti i slučaj II. bataljona Brodske brigade u Podrav. Slatini.

Kod I. bataljona Brodske brigade u prva dva juriša na »Staljingrad« nije se posvetila pažnja dvjema kućama koje su se nalazile na 30—40 m. od bunkera i iz kojih je bunker na posljetku likvidiran.

5 . — *Slabo se koristio eksploziv:*

Za likvidaciju pojedinih zgrada uvijek treba predviditi potrebne količine eksploziva i imati spremne dobre diverzante, koji će pod jakom zaštitom naše vatre prići zgradi ili bunkeru i dignuti ga u zrak.

Pod zaštitom noći drug koji treba da eksplozivom likvidira objekt privlači mu se što bliže, kopa cik-cak rov, dubok toliko da se može što nesmetanije privući i potom iz svoga rova podmeće eksploziv i diže bunker u zrak.

U ovoj akciji jedino su pred kraj borbe pravilno upotrijebili eksploziv drugovi iz II. bat. XXI. udarne brigade, čije diverzante treba pohvaliti zbog pokzanog junaštva, premda su i oni mogli mnogo prije sa istim sredstvima likvidirati uljanu. Ovdje se pokazalo od kolike će nam velike koristi biti jurišni pioniri kad se dobro obuče i steknu potrebno iskustvo nekoliko prvih borbi.

Napominjemo da II. bataljon Brodske brigade kome su bili dodijeljeni diverzanti XXI. udarne brigade sa eksplozivom nije za cijelo vrijeme borbe imao veze sa njima i nije znao gdje se nalaze.

6. — *Nevojničko držanje pri zauzimanju pojedinih objekata i gomilanje boraca:*

Osmatrali smo juriš jednoga voda IV. bataljona XXI. ud. brigade na jedan bunker južno od crkve. Vidjela se velika hrabrost i boraca i rukovodilaca, ali se moglo vidjeti i nevojničko držanje pri tom jurišu. Bez dobre zaštite svoga automatskog oružja u stojećem stavu, bez brzih i energičnih pokreta, naši su drugovi nalijetali na bunker, umjesto da se pod jakom zaštitom svoga automatskog oružja puzajući privuku na jurišno odstojanje, koristeći pri tom svaki mrtvi ugao i sa svojim ašovima praveći sebi zaklon, pa onda da sa jurišnog odstojanja daju znak za prekid vatre i potom silovito jurnu i zauzmu objekt.

Primjećeno je da se desetari, vodnici, komandiri i općenito rukovodioci malo staraju da im ljudi za vrijeme borbe u uporištu budu u rukama, da imaju pregled nad njima i da ih pravilno zalažu u borbi. Gomilanje bez ikakvog reda najčešća je slika koju vidiš u borbi na uporištu. Onda nam može biti jasno od kud nam padaju nepotrebne žrtve i gubitci budu osjetni. Kako se na ovu stvar ne skreće prvi put pažnja, krajnje

je vrijeme da viši rukovodioci nauče svoje najmlađe starješine i borce kako se moraju držati i od kolike je štetnosti gomilanje za vrijeme borbe.

. . .

7. — *I ovoga puta se nije progonilo neprijatelja:*

Ponovo se čuje jedno te isto: neprijatelja se nije progonilo. Poslije toliko mnogo ukazivanja na tu stvar, savjetovanja, opomena i drugog, bio bi red da poslije sljedeće borbe ova tačka izostane iz rubrike »Greške i nedostatci« i da neprijatelj osjeti na svojim leđima da mi znamo ne samo razbiti, nego i progoniti i tako uništavati njegovu živu silu. Ukratko ćemo se osvrnuti da vidimo zašto smo to propustili u prošloj akciji: Evo zašto:

. . .

Zbog toga što su rukovodioci izgubili iz vida elemente borbe (pokret, vatra, udar, iz kojih proizlazi borbeni raspored i manevar).

Žalosno je bilo gledati kako koljači XV. ustaške bojne u najvećem neredu bježe, ostavljajući puške, šinjele, municiju, cipele i drugu spremu, da mogu lakše pobjeći, a naši drugovi iz III. bataljona XXI. ud. brigade i IV. bataljona Brodske brigade ne progone ih i dozvoljavaju im da umaknu.[5]

U buduće će svaki štab brigade da odredi jedinicu koja će progoniti neprijatelja, a štab kojemu bude dodijeljen Konjički divizion mora ga bolje iskoristiti nego što je bio iskorišten ovoga puta od strane Štaba Brodske brigade.

8. — *Držanje boraca i rukovodilaca pri nailasku neprijateljske avijacije za vrijeme borbe u uporištu:*

Neprijatelj već nekoliko puta pokušava da pomoću avijacije spasi posadu u uporištu. Oni to čine radi toga da bi demoralisali naše jedinice, uglavnom, bukom avionskih motora i slabim mitraljiranjem ili da tuku naše artiljerijske položaje van grada, kao što je to bio slučaj ovoga puta pri napadu na Podrav. Slatinu. Ako bolje posmatramo rezultate njihovog dejstva u uporištu, onda vidimo da je ono ravno nuli. On ne može da precizno tuče naše položaje, jer ne zna tačno gdje se nalaze naše jedinice, ne zna njihov raspored. Kad bi tukao po čitavom gradu, onda bi tukao i po svojima. Vidimo da nam nisu opasni.

Posada je grada pokušavala da pomoću raketa, bačenih u pravcu naših jedinica, označi naše položaje. Ali tome se da lako doskočiti. Potrebno je da svaka napadna kolona bude dovoljno snabdjevena sa raket-pištoljima i raketama i da onda

[5] Vidi dok. br. 157 i 159.

kad neprijatelj baci raketu u istom pravcu i iste boje, izbaci raketu i komandant napadne kolone. Treba paziti da se baci isto toliki broj sa istim rasporedom sa kojima baca i neprijatelj.

Dok avioni kruže, naše jedinice mogu komotno koristiti slabu budnost neprijatelja i izvršiti prodor kroz kuće, te brzim i iznenadnim prepadom razbiti neprijatelja i protjerati ga dalje. Ovo je samo djelimično, u akciji na Slatinu, koristio II. bataljon Brodske i IV. bataljon XXI. udarne brigade. Kad su prodrli gotovo do centra, sami borci su međusobno govorili kako se moglo još dalje prodrijeti da su se rukovodioci još bolje snašli.

Pri nailasku avijacije potrebno je budno pratiti na kojoj strani uporišta najviše kruže i mitraljiraju, jer postoji mogućnost da se neprijatelj, koristeći zabunu naših boraca i rukovodilaca, probije na tu stranu i pod zaštitom avijacije izvuče i pobjegne. Isto tako mora se paziti da li avioni bacaju kakove znake, kao i to ima li posada mjesta znake na zemlji (platna, zastave, dimove i druge) i kakovi su.

Po osvajanju uporišta u mjestu se ostave samo manje snage za uspostavljanje reda, pretresa sumljivih stanova, evakuacije plijena itd., dok se glavnina izvlači iz uporišta i smješta u okolini mjesta. Na taj način će se izbjeći žrtve od eventualnog neprijateljskog bombardovanja poslije zauzimanja grada. Ako uporište napada jedna brigada, onda se poslije borbe u gradu ostavlja jedan bataljon, po potrebi pojačan.

Položaji artiljerije, teških bacača i općenito teškog oruđa moraju biti dobro kamuflirani, a oko njih se ne smije nalaziti nitko sem posade. Treba zabraniti svako nepotrebno šetanje po položajima. Za vrijeme noći posada teškog oruđa mora se ne samo dobro ukopati i učvrstiti svoje položaje, nego mora da iskopa duboke i uske rovove kako se mogu u njih skloniti kad naiđe avijacija.

9. — *Rad jedinica kroz mjesto:*

Primjećeni su razni nedostaci, koji se dešavaju uslijed nebudnosti boraca i slabe kontrole rukovodilaca u radu naših jedinica u uporištu. Iznijećemo neke koje su se naročito ispoljile u posljednjoj akciji i da nisu na vrijeme primjećene i spriječene, donijele bi nam dosta nepotrebnih gubitaka.

a) Švrljanje po kućama. Nailazili smo po kućama na mnogo drugova koji su napustili svoje jedinice i išli od kuće do kuće, a pri tome su pregledali razne sitnice i gubili vrijeme van svojih jedinica. Interesantan je slučaj jednoga druga i drugarice iz III. bataljona Brodske brigade, koji su se zadržali za vrijeme borbe u jednoj kući na 30 met. od rovova. Tamo su našli album sa slikama i počeli su ga pregledati. S vremena na

vrijeme otvorili bi prozor i ispalili po nekoliko metaka u puškarnice bunkera i poslije bi se ponovno vratili stolu i nastavili su pregledavanjem albuma. Ovakovih i sličnih slučajeva bilo je mnogo kod naših svih jedinica. ...

b) Uzimanje alkohola u toku borbe. Ovo se naročito primjetilo kod II. bataljona Brodske brigade, jednoga dijela IV. bataljona XXI. udarne brigade i nekih drugih jedinica. Borcima koji su umorni, gladni, a pored toga pucanje i buka, dovoljno je samo malo alkohola i da budu potpuno nesposobni za borbu. Ne samo to, nego zamislite što bi se desilo da neprijatelj izvrši kontrajuriš, što treba uvijek očekivati, jer neprijatelj u posljednje vrijeme sve češće primjenjuje aktivnu odbranu mjesta (Đakovo — Čaglin i djelimično u Podrav. Slatini), i naleti na naše jedinice koje nisu spremne, ... Katastrofa bi bila neizbježna. Radi toga najstrožije zabranjujemo i borcima i rukovodiocima uzimanje ma i jedne kapi alkoholnih pića u toku borbe.

Po završenoj borbi štabovi brigada i bataljona trebaju organizovati i nabaviti izvjesnu količinu vina i drugog pića i dati borcima.

c) Slaba kontrola nad civilnim stanovništvom. Ovoga puta smo primjetili da su mnoge ustaše vidjeći da će biti uništeni pokušali da se presvlačenjem u civilna odijela spasu. Nekolicini je nažalost i uspjelo to, uglavnom, radi slabe kontrole naših rukovodilaca. Mislimo da nije potrebno mnogo govoriti o tome kakovu nam štetu takvi tipovi mogu nanijeti i onda kad kao »civili« ne bi pucali u leđa našim drugovima koji prodru u mjesto, nego ćemo ukratko objasniti šta se mora u buduće napraviti. Ako se jedinici koja upada u uporište ne dodijele jedinice P.P.K.[6] bataljona, onda će štab brigade da dodijeli obavještajnim oficirima potreban broj drugova (do jedne čete) sa po jednim komesarom bataljona (koji će imati zadatak da legitimišu sve civile sumljive i sa neispravnim legitimacijama dovedu na unaprijed određeno mjesto, gdje treba svakoga ispitati i o svakom posebno donijeti odluku. Na taj način će se pohvatati petokolonaši i ustaše, a našim jedinicama biće osigurana leđa pri prodiranju u dubinu uporišta.

Postupak pri legitimisanju mora biti najljepši, a ljudima objasniti radi čega se to radi.

10. — Evakuacija plijena i ishrana boraca za vrijeme trajanja borbe:

O nekoj organizovanoj evakuaciji ovoga puta ne bi se moglo ni govoriti. Da je to ispalo tako, ima više razloga, ali

[6] Protiv pete kolone

između ostalih je i taj što naši rukovodioci ne pridaju nikakav značaj izvlačenju onih stvari koje se direktno ne odnose na pušku i mitraljez. Ovakav odnos prema evakuaciji zarobljenog materijala (pšenica, zob i drugo) je nepravilan i u budućim akcijama štabovi brigada i bataljona moraju dati veću pomoć našim intendantima. Ta pomoć ne smije se ogledati samo u tome što će im staviti na raspoloženje potreban broj ljudi, već i u tome što će ih se upućivati i naređivati im što mogu i moraju evakuisati.

Dobro je kad borci idu u borbu a stomaci im nisu napunjeni sa hranom, ali ako se borba produži više dana, onda oni ne mogu izdžati gladni. Naši intendanti ne znaju da organizuju ishranu drugova za trajanje borbe. ...

Štabovi brigada u sljedećim akcijama moraju narediti i prekontrolisati da li su intendanti organizovali ishranu boraca ili nisu. Ne smije se više nikad desiti da naši drugovi kraj sveg obilja hrane budu gladni i da glad utječe na izdržljivost, a i na borbenost naših boraca. Ovom pitanju svi rukovodioci moraju posvetiti punu pažnju.

11. — U ovoj akciji Štab Brodske brigade napravio je jednu krupnu grešku, koja bi da je neprijatelj bio odlučniji bila fatalna za sve jedinice njihove Brigade, a možda i cijele naše Divizije. Neprijatelj je probio zasjedu XVIII. brigade na sektoru Čađavica — Saševo i došao u selo Medinci. Gotovo sve jedinice njihove Brigade nalazile su se u Podrav. Slatini. Bilo je potrebno da se organizuje vrlo jaka bojna predstraža koja bi imala zadatak:

1. — da izviđa neprijatelja i da su prednji dijelovi u stalnom dodiru sa neprijateljom,

2. — da spriječava izviđanje neprijatelju,

3. — da spriječi iznenadni napad na naše jedinice,

4. — da borbom stvara vrijeme za pregrupisavanje glavnine, evntualno za njen izlazak (na polazni napadni položaj), kao i za njen odmor ili povlačenje.

Međutim od svega toga na položajima prema Medincima nalazila su se tri druga iz ruske čete II. bataljona, dok su sve ostale jedinice spavale u mjestu. Daljnji komentar mislimo da nije potreban!

Nije se to desilo samo Brodskoj brigadi. Rukovodioci i XVII. i XXI. udarne brigade ne posvećuju nikakovu pažnju taktičkim radnjama: izviđanju i obezbjeđenju. Samo zahvaljujući neprijateljskoj slabosti, naše jedinice nisu dosad doživjele težih iznenađenja, ali s tim se ne smije više računati. Neprijatelj svakim danom upotrebljava razne načine da nam doskoči i da nam nanese što veće gubitke. Zato svaki rukovodilac mora

najozbiljnije shvatiti i bolje kontrolisati kako njegovi mlađi rukovodioci postavljaju osiguranja i općenito kakova je budnost i spremnost za borbu njihovih jedinica ma na kome se mjestu nalazile.

Služba izviđanja kod nas je nikakova. To je uglavnom radi toga što se ništa ne radi sa izviđačkim vodovima, ne daju im se konkretni zadaci i ne kontroliše ih se kako oni dobijeni zadatak izvršuju. Slučaj koji se desio jedinicama XVII. udarne brigade poslije borbe kod Macuta ne smije se dogoditi ni kod jedne naše jedinice. Načela kojih se treba pridržavati pri izviđanju uglavnom su sljedeća:

1. — tajnost — vidjeti, a ne biti viđen.

2. — brzina — radi brzog odlučivanja i blagovremenog izdavanja potrebnih zapovjesti, dakle, radi pravilnog komandovanja.

3. — neprekidnost — inače neizvjesnost.

Najbolji primjer je slučaj kod Macuta gdje Štab XVII. udarne brigade nije znao od 8 do 16 sati da li je neprijatelj u Bokanama ili se povukao, a razmak između ta dva mjesta je 3—4 klm.

4. — Blagovremeno izvještavanje radi korištenja dobivenih podataka.

Sa više kontrole ova dva velika nedostatka brzo ćemo otkloniti.

12. — U posljednje vrijeme desilo se nekoliko puta da pojedini bataljoni XXI. ud. brigade (naročito III. [napuste] položaje pred slabijim neprijateljskim snagama, a da o tome ne izvjeste svoje susjedne jedinice. Kakove sve posljedice može da prouzrokuje ovakovo neodgovorno povlačenje svima nama je dobro poznato. Mi se samo pitamo dokle će se to događati? Rukovodilac koji u buduće sa položaja povuče svoje jedinice bez naređenja pretpostavljenog štaba, a da ne izvjesti svoju susjednu jedinicu, biće odmah smjenjen sa dužnosti, a prema težini učinjene greške i najoštrije kažnjen. Isto tako je primjećeno da pojedini bataljoni (I. i IV. XXI ud. brigade i II. bat. Brodske brigade) pred borbu pokušavaju da se izvuku sa izgovorom: »Nemamo municije«! Ovaj izgovor uzeće se u obzir samo onda kad borci dotičnog bataljona budu ispucali i posljednji metak. Čak i onda postoji mogućnost da se nožem i kundakom vodi borba i od neprijatelja otme municija za daljnju borbu. O tome kako mi nemamo tvornica oružja i municije i da se naše oružje uglavnom nalazi kod neprijatelja, od koga ga moramo oteti, nećemo ovoga puta govoriti.

Kad otklonimo sve ove greške i onda kad postanemo pravi majstori svoga oružja, što nažalost nismo, naša Divizija po-

staće još snažnija i neprijatelj će na svojoj koži bolje osjetiti kako udarnici udaraju. Znači, da moramo udarnički pristupiti i odklanjanju grešaka da bi nam jedinice bile još mnogo bolje.

Na posao drugovi!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politički komesar:
Grbić Čedo

Komandant, potpukovnik:
Radojica M. Nenezić

(M.P.)

Dostavljeno:

Štabu VI. korpusa NOV i POJ, na znanje.
Štabu XVII. udarne brigade NOVJ.
Štabu XXI. udarne brigade NOVJ.
Štabu Brodske brigade NOVJ, radi znanja i razrađivanja sa štabovima bataljona.

BR. 71

IZVJEŠTAJ ŠTABA ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA OD 17 APRILA 1944 ŠTABU DESETOG KORPUSA (ZAGREBAČKOG) NOVJ O NAPADU NA USTAŠE U SELU NOVI GOLUBOVEC[1]

ŠTAB
ZAPADNE GRUPE
PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
Op. broj 73/44
17. IV. 1944.

ŠTABU X. KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOV I POJ

Operativni izvještaj
napada na Novi Golubovec
(Sekc. Ptuj: 1 : 100.000)

Novi Golubovec i Veternička Gora zatvaraju otvor između planine Ivanšćice i planine Strahinšćice. Pošto je neprijatelj (ustaše) zaposjeo ova dva mjesta, veza između Zlatarskog

[1] Original pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 16—6/I, k. 551 A.

sektora sa Jesenjskim sektorom i sektorom između pruge Zaprešić — Krapina i rijeke Sutle bila je za naše jedinice jako ugrožena. Sam Novi Golubovec leži u dolini. Veternička Gora je ključ cijelog položaja, jer dominira Golubovcem i cestom Novi Golubovec — Lepoglava, Radoboj — Mače.

Neprijatelj je groom snaga držao Novi Golubovec, dok je na Veterničkoj Gori držao slabije snage, ukupno 200 ustaša, pripadnika prometnih sdrugova, naoružanih jednim teškim i dva laka bacača i oko 10 puškomitraljeza.[2] Neprijatelj u najbližoj okolici nalazio se je još sa jačim snagama u Zlataru, Krapini, Lepoglavi i Bednji.

Napad su imali izvesti Zagorski odred sa snagama XXXII Divizije.

Zagorski odred trebao je sa jednim bataljonom pojačanim s jednom četom izvršiti samu likvidaciju neprijateljskog uporišta Novi Golubovec, dok je jedan bataljon XXXII Divizije trebao likvidirati slabijeg neprijatelja na Veterničkoj Gori i istu zaposjesti tako da povezan sa ostalim snagama XXXII Divizije koje su bile smještene na Veternici, Sv. Jakobu i Petrovoj Gori zapriječi neprijatelju da dođe u pomoć posadi u Novom Golubovcu sa pravca Zlatara i Krapine.[3] Jedan bataljon Zagorskog odreda zatvarao je pravac Lepoglava — Novi Golubovec kod Očure, a jedan bataljon pravac Bednja, Lepoglava — Novi Golubovec između kote 487 i 444.

Bataljon Zagorskog odreda ima likvidirati neprijatelja u samom Novom Golubovcu, dok bi bataljon XXXII Divizije trebao likvidirati neprijatelja na Veterničkoj Gori. Ukoliko se neprijatelj ne bi odmah mogao likvidirati u Novom Golubovcu, to se bezuvjetno ima likvidirati na Veterničkoj Gori kako bi se sa tog dominirajućeg položaja likvidirao kasnije i u Novom Golubovcu.

Napad je počeo bataljon Zagorskog odreda u 23,55 sati, 13.IV.1944. U prvom naletu neprijatelj je izbačen iz Novog Golubovca, te se je povukao na Veterničku Goru, odakle je otvorio vatru na bataljon koji je zaposjeo Novi Golubovec te se je ovaj morao povući na okolišne bregove. Neprijatelj na Veterničkoj Gori napadnut je pola sata kasnije kada je već bio pojačan snagama koje su odstupile iz Novog Golubovca te tako nije bio likvidiran.[4]

---

[2] U ovim uporištima nalazile su se ustaše Prve bojne Prve pješačke pukovnije Poglavnikovog tjelesnog zdruga.

[3] Vidi dok. br. 77.

[4] U bojnoj relaciji Prvog zbornog područja o napadu na Novi Golubovec piše: »14. IV. 1944 g. oko 01.00 sat skupina odmetnika nepoznate jačine izvršila je napad na I. bojnu 1 pješačke pukovnije PTS u s. Golubovcu. Napad je trajao sve do 03.00 sata, kada su odmetnici pro-

U 3,00 sati 14. 1944. nadirao je neprijatelj iz Lepoglave u nepoznatoj jačini prema Novom Golubovcu u tri kolone. Dvije njegove kolone bile su odbijene kod Očure, ali je treća uspjela preko brda V. Kalce obići položaj čete koja se nalazila na padini istog brda, odbaciti je preko ceste Lepoglava — Novi Golubovec i prodrijeti u uporište. U jutro je jedna motorizovana kolona cestom Mihovljan — Novi Golubovec došla na Veterničku Goru i Novi Golubovec. Neprijatelj je time dobio pomoć. U 16,00 sati jedna jaka neprijateljska kolona uspjela je da se iz Novog Golubovca preko kote 474, brda i kote 487 probije kroz naše zasjede prema Lepoglavi. Time je neprijatelj potpuno probio obruč oko uporišta i osigurao saobraćaj po cesti Radoboj — Golubovec — Lepoglava.

Jedan dio bataljona koji je napadao Golubovec bio je otsječen i povukao se u Stari Golubovec. U 17,00 sati naređeno je povlačenje jedinica Zagorskog odreda kako bi se sprovelo sređivanje na brdu Jesenjsko.

Neprijatelj je imao oko 40 mrtvih i priličan broj ranjenih. Zaplijenjeno: 3 puške i jedan pištolj sa 500 komada metaka. Ubijen jedan ustaški satnik.

Zagorski odred imao je tri mrtva. Poginuo zamjenik politkomesara bataljona drug Branko Gretić. Ranjeno je 36 boraca, 2 od metka 34 od bacača.

Ispaljeno oko 1000 metaka.

Plan akcije, kao i priprema, bio je u Zagorskom odredu dobro pripremljen. Neuspjeh akcije leži u tome što je velikim zakašnjenjem napada na Veterničku Goru omogućeno neprijatelju da se na istu povuče i zagospodari položajem. Neprijatelj iz Lepoglave prodro je kroz položaje bataljona Zagorskog odreda kod Očure zahvaljujući odlično upotrebljavanom elementu iznenađenja time što je još noću došao do položaja ovoga bataljona, izmanevrirao ga i prodro u Novi Golubovec. Na V. Kalcu trebala je biti jedna četa XXXII Divizije, kao što je bilo određeno, ali pošto ona nije bila na svom položaju, uspio je manevar neprijatelja. Posljedica tolikog broja ranjenih boraca je u tome što se jedinice nisu ukopavale i što nisu manevrovale već se uporno držale na svojim položajima.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Iveković Stjepan

Komandant—major:
Bulat Rade

---

tjerani. Posada u Lepoglavi pošla je u pomoć napadnutoj bojni. Ove postrojbe od strane odmetnika dočekane su u zasjedi kod s. Očure. Naši gubici 6 mrtvih i 11 ranjenih...« (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 4 1—13, k. 58).

BR. 72

IZVJEŠTAJ ŠTABA ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA OD 17 APRILA 1944 ŠTABU DESETOG KORPUSA (ZAGREBAČKOG) NOVJ O BORBAMA OD 20 MARTA DO 10 APRILA[1]

ŠTAB
ZAPADNE GRUPE
PARTIZANSKIH ODREDA
HRVATSKE
Op. broj 72/44
17. IV. 1944.

ŠTABU X. KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOV I POJ

Dostavlja operativni
izvještaj od 20. III.
do 10. IV. 1944.

I.) Opća vojna situacija na sektoru djelovanja Zapadne grupe POH.

Nakon posljednje ofanzive[2] i prolaska neprijateljskih trupa za Mađarsku[3] neprijatelj je zaposjeo nova mjesta u sektoru Zagorskog i Zagrebačkog POH. U sektoru Zagorskog odreda zaposjeo je mjesta Veliku Ves, Bednju, Mače, Novi Golubovec i Veterničku Goru (Ptuj 1 : 100.000). Na sektoru Zagrebačkog odreda brojno se je pojačao Odred »Narodne odbrane« i broj njihovih stanica u Prigorju (Zagreb 1:100.000). Iskoristivši djelomičnu evakuaciju naših snaga sa pojedinih sektora i djelova sektora, neprijatelj je pojačao aktivnost van svojih uporišta i zagospodario djelovima Kalničkog i Zagrebačkog sektora. Nakon sređivanja naših jedinica poslije neprijateljskih ofanziva i ponovnim aktiviranjem naših jedinica neprijatelj je ponovno potisnut u uporišta odakle se sem u nekim sektorima usuđuje krstariti samo jačim snagama.

U posljednjim borbama koje su se vodile sa neprijateljem ovaj sve više i više upotrebljava partizansku taktiku. Kreće se šumama često, čak i noću. Tako se desilo da je jedan bataljon Zagrebačkog odreda bio u noći iznenađen.

a) Vojna situacija po sektorima pojedinih odreda.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 15—6/I, k. 551 A.

[2] Vidi tom V, knj. 25, dok. br. 159.

[3] Riječ je o prolazu jednog dijela njemačkih snaga koje su 19 marta 1944 ušle u Mađarsku i okrupirale ju. Vidi tom V, knj. 25, dok. br. 65 i 122.

SEKTOR KALNIČKOG ODREDA

Poslije prolaska njemačkih jedinica za Mađarsku u cilju okupacije ove zemlje, neprijateljske posade pojedinih uporišta koristeći momentalnu neaktivnost naših jedinica uspjele su izvjesno vrijeme uzeti inicijativu i kontrolu velikog djela ovog sektora u svoje ruke. Jedinice Kalničkog odreda bile su primorane da se pod pritiskom jačih neprijateljskih snaga prebace sa svog sektora preko ceste Križevci—Koprivnica na sektor Bilo Gora.

SEKTOR ZAGORSKOG ODREDA

Situacija na ovom sektoru poslije ofanzive krajem mjeseca februara i nakon prolaska njemačkih jedinica za Mađarsku znatno se je promjenila. Neprijatelj je manjim snagama zaposjeo nekoliko novih uporišta: Bednju, Novi Golubovec, Veliku Ves, Mače. Posjedanjem ovih novih uporišta neprijatelj je htio pojačati vezu između Varaždina i Zagreba. Posjedanjem ovih uporišta neprijatelj je prilično ugrozio veze i pokrete jedinica sa sektora Zlatar na sektor [pl.] Strahinščica —[pl.] Macelj i sektor između pruge Zaprešić—Krapina i reke Sutle. Zagorski odred gospodari svojim terenom ma da su uporišta prilično gusta i ma da je brojna jačina neprijatelja znatna. Naročitu aktivnost pokazuje neprijatelj na sektoru Zlatara vršeći stalna patroliranja jačim snagama i iz isturenog uporišta Zlatara. Na ovom sektoru neprijatelj raspolaže dobro organizovanom informativnom službom tako da je odlično upoznat našim jedinicama i njihovim pokretima. To mu omogućava da može jače kontrolisati teren.

SEKTOR ZAGREBAČKOG ODREDA

Neprijateljska gusta mreža uporišta onemogućava u prilično mjeri kretanje jedinicama Zagrebačkog odreda naročito na sektoru Prigorje (Zagreb 1:100.000) koji neprijatelj odlično kontrolira zahvaljujući svojoj dobro organizovanoj informativnoj mreži, koja je omogućena postojanjem Odreda »Narodne odbrane«. Jedinice mogu vršiti samo pojedinačne upade u Prigorje koji se svode na lovljenje manjih grupica pripadnika »Narodne odbrane« koji su smješteni po svojim selima. Sektorom Žitomir i Stubica (Ptuj 1 : 100.000) gospodare jedinice Zagrebačkog odreda, pošto neprijatelj ne pokazuje neku naročitu aktivnost van svojih uporišta, jer mu se postavljaju česte zasjede nedaleko samih uporišta. Važnu komunikaciju Zagreb—Sv. Ivan Zelina—Varaždin neprijatelj dobro osigurava. Po njoj se vrši rijedak saobraćaj. Neprijatelj još komunicira cestom Oroslavje—Zagreb, ali pod jakim osiguranjem. Naročito na ovom sektoru odlikuje se neprijatelj partizanskom taktikom

vršeći pokrete noću i skrivenim šumskim stazama. Međutim naše jedinice dobro pariraju ovoj taktici vršeći skoro svakodnevno pokrete.

II.) Rad po odredima.

a) *Kalnički odred.*

20. III. Kalnički odred sa jedinicama i ustanovama Komande Kalničkog područja preduzima pokret sa sektora Bilo Gore na sektor Kalnik. U selu Sokolovcu na cesti Križevci—Koprivnica (Čakovec 1:100.000) nailazi na neprijateljsku zasjedu te je primoran da se pod mitraljeskom paljbom povuče. Svoja dva bataljona prebacuje preko Lepavine na sektor Kalnik. Štab Odreda sa jednim bataljonom i Komandom Kalničkog područja ostaje na sektoru Bilo Gore.

21. III. Štab Odreda i jedan bataljon na kantonovanju u Maloj Mučnoj.

22. III. Štab Odreda i bataljon zauzimaju baze u toku dana u s. Trnovcu, a uvečer se prebacuju preko pruge Križevci—Koprivnica na sektor Kalnika, s njima i jedan dio ustanova Komande Kalničkog područja.

23. III. Cijeli Odred nalazi se na svom sektoru, sa bataljonima u s. Dugoj Rijeci—Grabičanima i Velikom Botinovcu. Štab u Malom Pogancu (Čakovec 1:100.000).

24. III. Bataljoni su rokirani: jedan na komunikacijama Koprivnica—Križevci, jedan na komunikacijama Ludbreg—Koprivnica, dok jedan ima služiti kao veza ovih dvaju bataljona i zaštita Štabu Odreda i Komandi Kalničkog područja.

Od 25. III. do 3. IV. Bataljoni se nalaze na svojim sektorima, postavljaju zasjede i uništavaju komunikacije. Neprijateljska aktivnost svodi se na izviđanje najbliže okolice pojedinih uporišta.

3. IV. Jedna četa je u zasjedi kod s. Leskovca (Čakovec 1:100.000). Položaj prilično loš za male snage koje ga drže, jer je okružen prilično prohodnim šumama koje se mogu koristiti za prikriveno podilaženje samom položaju ove čete. Neprijatelj nepoznate jačine, krećući iz Ludbrega i Varaždinskih Toplica, koristio je povoljne uslove podilaženja položaju krećući se šumom u dvije kolone. Jedna je kretala pravcem Ludbreg—Stražbenica—Medved, a druga Varaždinske Toplice—s. Drenovec—Glavica—Medved htijući četi presjeći odstupnicu u šumi i najuriti je na cestu Varaždinske Toplice—Ludbreg, kojom su se kretali tenkovi.[4]

Priprema napada izvršena je topovskom paljbom na položaje oko s. Leskovca. Odmah zatim neprijatelj je napao na

[4] Vidi primjedbu br. 14 uz dok. br. 52.

položaje brdo Medved—kosa s. z. od Medveda do ceste. Četa se je uspjela probiti kroz neprijateljski obruč i otstupiti prema s. Ivancu, dok je neprijatelj zaposjeo Leskovec. Neprijatelj je imao 4 mrtva i 2 ranjena. Naša četa imala je 6 nestalih. Položaj Leskovec je već jako dobro poznat neprijatelju koji je tu već nekoliko puta uspio razbiti naše jedinice, prema tome četa nije smjela držati dugo taj tako kompromitovani položaj (držala ga je 2 dana), pogotovo što stvarno zasjeda na toj cesti i na tom mjestu nema važnosti jer neprijatelj ne saobraća između Ludbrega i Varaždinskih Toplica.

Kalnički odred ne zadovoljava svojom aktivnošću, neprijatelju propušta inicijativu time što se ograničava na čuvanje nekoliko sela u okolici s. Apatovca, mjesto da blokira neprijateljska uporišta zasjedama, koje bi postavljao uz samo uporište, uništavajući na taj način manje neprijateljske snage koje imaju zadatak da izviđaju okolicu i održavaju vezu između pojedinih uporišta. Jedinice često ne upotrebljavaju partizansku taktiku, čestih i prikrivenih pokreta i iznenadnih napada. Zadržavaju se dugo na jednom mjestu čime otkrivaju svoje položaje te omogućavaju dobro izvježbanim ustaškim jedinicama da vrše prepade na jedinice Kalničkog odreda.

b) *Zagorski odred.*

Na sektoru Zagorskog odreda dolazi XXXII Divizija NOVJ 22. III. koja ima zadatak da u zajednici sa snagama Zapadne grupe POH izvrši nekoliko akcija.[5]

21. III. Bataljoni Zagorskog odreda bili su raspoređeni: jedan na sektoru između pruge Zaprešić—Krapina—rijeka Sutla, jedan na sektoru Zlatara, jedan na sektoru planina Strahinšćica—planina Macelj. Zadaci: uništavanje komunikacija, ometanje saobraćaja, blokiranje neprijateljskih uporišta u cilju uništavanja manjih snaga.

22. do 26. III. Bataljoni izvršavaju svoje zadatke.

26. III. Bataljoni: jedan na sektoru Strahinšćica—Macelj osigurava sastanak O.K.K.P.H. Krapina, jedan na sektoru Radoboj (Ptuj 1:100.000), dok se Štab Odreda sa jednim bataljonom nalazi na Veternićkoj Gori. Izvršena je koncentracija snaga Zagorskog odreda da bi se mogla izvršiti akcija na fabriku Žutnicu i Đurmanec (Ptuj 1 : 100.000) u zajednici sa snagama XXXII Divizije NOVJ i Udarnim bataljonom Zapadne grupe POH.

27. III. Dva bataljona Zagorskog sa Štabom Odreda, Štabom Grupe i Udarnim bataljonom rokiraju se na sektor G. Jesenje.

---

[5] O njenim dejstvima u Hrvatskom Zagorju u drugoj polovini marta i u aprilu vidi dok. br. 51, 77 i 100.

28. III. U 4,00 sati počinje napad na fabriku tkanina Žutnicu koju napada XXXII Divizija i Đurmanec koji napada Udarni bataljon Zapadne grupe POH.[6]

Jedinice Zagorskog odreda zatvaraju pravac Lepoglava—Đurmanec sa dva bataljona i pravcem Macelj—Đurmanec, Rogatec—Đurmanec sa jednim bataljonom. Oko 11,00 sati neprijateljska motorizovana kolona krenula je pravcem Rogatec—Đurmanec i pred mostom preko rijeke Sutle zaustavila se. Jedna četa Zagorskog odreda koja je bila na položaju kod Bandića otvorila je vatru na ovu kolonu i zapalila tri kamiona i ubila 20 Njemaca, dok je veći broj ranila.

29. III. Situacija od jučer nepromjenjena, bataljoni su na svojim položajima.

30. III. do 1. IV. Sprovedeno je sređivanje cijelog Zagorskog odreda, te su jedinice bile skoncetrisane na sektoru G. Jesenje.

2. IV. Jedan bataljon Zagorskog odreda upućen je na sektor Đurmanca sa zadatkom da otjera slabijeg neprijatelja iz Đurmanca. Na pojavu naših jedinica neprijatelj je odstupio u pravcu Krapine. Jedan bataljon kreće na sektor Ravna Gora sa zadatkom da likvidira slabije neprijateljsko uporište Vinicu,[7] nekoliko njemačkih pograničnih straža i uništava važne komunikacije.

4. IV. I. Bataljon Zagorskog odreda postavio je zasjedu kod Đurmanca na cesti Krapina—Đurmanec. Jedna neprijateljska jača patrola kretala je tom cestom prema Đurmancu, te je zasjeda na nju izvršila napad i gonila je sve do Krapine tako da je na Sv. Tri Kralja uspjela zaplijeniti jedno postolje teškog mitraljeza. Neprijatelj je tom prilikom imao nekoliko mrtvih i ranjenih koje je uspio da odvuče sa sobom u uporište.

Zagorski odred pokazuje priličnu aktivnost, neprijateljska uporišta su dobro blokirana osim Zlatara. Komunikacije su pod stalnim nadzorom jedinica Zagorskog odreda sem komunikacije Zaprešić—Krapina, Zaprešić—Zlatar po kojima se donekle vrši nesmetan saobraćaj.

c) *Zagrebački odred*

Od 20. III. do 23. III. Oba bataljona Zagrebačkog odreda i Štab Odreda skoncentrisani su na sektoru Žitomir (Ptuj 1 : 100.000) u cilju sređivanja organizacionih prilika u Odredu.

[6] Vidi dok. br. 51 u ovoj knjizi i tom V, knj. 25, dok. br. 163 i 166.

[7] U bojnoj relaciji Prvog zbornog područja za mjesec april o tome piše: »U 23.00 sata (5. IV. 1944 g.) skupina odmetnika jačine oko 250 naoružanih ljudi sa strojopuškama, bacačima i bombama (vjerovatno Zagorski odred) napala je oružničku postaju u Vinici. Napad je trajao sve do 6. travnja do 04.00 sata kada su odmetnici odbijeni. Naši gubici: 3 ranjena« (vidi dok. br. 4/1—12, k. 58 u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

23. III. Jedan bataljon ovog Odreda prebačen je na sektor Stubica sa zadatkom postavljanja zasjeda i uništavanja komunikacija. Jedan bataljon i Štab Odreda ostaju na sektoru Žitomir gdje u zajednici sa jedinicama XXXII Divizije treba izvršiti napad na slabe snage neprijatelja u Donjem Orešju. U toku dana drugi bataljon Zagrebačkog odreda držao je položaj na Vinskom Vrhu.

Blagodareći dobroj informativnoj službi, doznao je neprijatelj da se na sektoru Žitomir nalaze slabije naše snage, to je preduzeo ofanzivu lokalnog značaja na ovaj sektor. Ovu ofanzivu vodio je bojnik Orešković, zapovjednik Brzog sklopa PTS; [učestvovali su] 12 sat. III. bojne PZUV,[8] Posadna sat u Zlataru, Posadna sat Marije Bistrice i Brzi sklop PTS. Zadatak svim jedinicama bio je stiskanje obruča oko s. Žitomira.

Izvjesne snage Posadne sati Marije Bistrice napale su drugi bataljon Zagrebačkog odreda koji je bio na Vinskom Vrhu i odbacile ga prema G. Jertovcu i dalje prema D. Jertovcu i desno krilo brigade »Matija Gubec«. Na naređenje Štaba Grupe prebacuje se preko ceste Konjščina—Žitomir i zauzima položaj kod s. G. Jertovca. Neprijateljska motorizacija nailazi cestom prema Žitomiru. Bataljon u zajednici sa snagama brigade »Matija Gubec« odbio je neprijateljsku motorizaciju koja se povlači prema Konjščini.

Neprijatelj je imao dva mrtva motorista, od kojih jedan ustaški poručnik, 2 motorbicikla i jedna parabela i jedan pištolj zaplijenjeno. Naši nisu imali gubitaka.

Uspjeh bi bio daleko veći da na kolonu nije bila prerano otvorena vatra. Trebalo je pustiti motorizaciju da sredinom svoje kolone dođe između dva bataljona, koji su bili smješteni sa obje strane ceste.

24. III. Jedan bataljon na odmoru u s. Beloslavcu, jedan bataljon porušio okna rudnika u Selnici.

25. III. I. Bataljon na sektoru Stubica, na odmoru u s. Karivarošu. II. Bataljon uništava cestu Zlatar-Bistrica—Konjščina.

26. III. Jedan bataljon u zasjedi na cesti Marija Bistrica—Kašina (Ptuj 1:100.000 i Zagreb 1:100.000), kod s. Laza, međutim neprijatelj ne nailazi. Bataljon se prebacuje iste noći na sektor Žitomir. Drugi bataljon uništava cestu Konjščina—Beloslavec.

Od 27. III. do 29. III. Oba bataljona nalaze se na sektoru Žitomir gdje uglavnom uništavaju komunikacije.

30. III. Oba bataljona prebacili su se na sektor Prigorje i u 5,00 sati opkoljavaju s. Planinu u cilju hvatanja pripadnika

[8] Prometni zdrug ustaške vojnice

»Narodne odbrane«. Uhvaćena su tri organizatora. Odred se poslije izvršene akcije na s. Planinu povlači na kotu 709. Neprijatelj slabim snagama nastupa prema istom položaju ali ga jedinice Zagrebačkog odreda odbacuju, odakle se jedan bataljon iste noći prebacuje na Stubički sektor, a jedan na Žitomirski.

31. III. Bataljoni na sektoru Stubica i Žitomir uništavaju komunikacije i postavljaju zasjede.

1. IV. I. Bataljon u s. Šušobregu (Ptuj 1:100.000). U noći neprijatelj je izvršio napad na Bataljon koji se sa jednim ranjenim drugom povukao u s. G. Jertovec.

Od 2. IV. do 5. IV. Situacija bez promjena.

5. IV. II. Bataljon Zagrebačkog odreda postavio je zasjedu na cesti Oroslavje—Zagreb. U 7 sati u jutro nailazi jedan kamion sa 7 pripadnika »Časne radne [službe]«. Zasjeda napala na kamion. Ubijen je jedan zastavnik, jedan ranjen i 5 zarobljeno. Kamion uništen, zaplijenjeno 3 šmajsera sa municijom. Bataljon nije imao gubitaka.

Do 8. IV. Bataljon je na svojim sektorima postavljao zasjede i uništavao komunikacije.

8. IV. Oba bataljona u 2,00 sata opkoljavaju selo Glavnicu (Zagreb 1:100.000) gdje su uhvatili i strijeljali pred narodom 4 organizatora »Narodne odbrane«.

Ovaj Odred zadovoljava svojom aktivnošću. Upotrebljava partizansku taktiku koja je potrebna na njegovom sektoru i zato ima uspjeha. Čestim i dobro postavljenim zasjedama drži neprijatelja neaktivnog u svojim uporištima, te na taj način gospodari terenom.

d) *Udarni bataljon*

Ovaj Bataljon ima zadatak da krstareći po sektoru Zapadne grupe partizanskih odreda Hrvatske postavlja zasjede, uništava komunikacije, likvidira manja neprijateljska uporišta.

Od 20. III. do 22. III. Bataljon se nalazi na sektoru Konjščina (Ptuj 1:100.000) postavljajući zasjede prema Zlatar-Bistrici i uništavajući komunikacije, cestu i prugu Zlatar-Bistrica—Konjščina.

23. III. Rano u jutro počinje neprijateljska ofanziva lokalnog značaja na sektor Žitomir. Udarni bataljon u 7,00 sati kreće prema ranijem naređenju Štaba Zapadne grupe pravcem Donja Konjščina—Prepuštovec—G. Selnica. U 7,30 s. od D. Konjščine dobio je vatru u bok svoje kolone od slabije prethodnice ustaške posadne sati Zlatar koja kreće pravcem Zlatar—Marigutić. Lijeva pobočnica Udarnog bataljona zadržava

neprijatelja, dok glavnina dostiže s. Petruševec. Desna pobočnica udarnog bataljona kod s. Maretića razbija slabijeg neprijatelja.

24. III. Udarni bataljon u s. Prepuštovcu sa izbačenim pretstražama koje osiguravaju Bataljon od ceste Konjščina—Kraljevec. U jutro pretstraže javljaju da jedna dugačka neprijateljska kolona kreće istom cestom i bili su Njemci. Sudeći po dužini kolone, bio je to jedan neprijateljski puk sa svom komorom. Bataljon je smjesta zauzeo položaj po kosi s. z. od s. Prepuštovca (Ptuj 1:100.000) i otvorio vatru na začelje kolone. Neprijatelj je odmah reagirao izbacivši dio snaga na istu kosu koji je napredovao i ugrožavao bokove Udarnog bataljona te se je ovaj morao povući. Neprijatelj je zatim produžio svoj pokret prema Konjščini.

Neprijatelj je imao oko 30 mrtvih, 5 ubijenih konja i nepoznati veći broj ranjenih. Udarni bataljon imao je 2 lakše ranjena.

Udarni bataljon je prekasno otvorio vatru na neprijatelja, inače bi gađajući gustu njemačku kolonu zadao neprijatelju znatne gubitke u živoj sili.

Poslije ovog napada na njemačku kolonu Udarni bataljon prebacio se je preko Lobora u s. Vojnovec (Ptuj 1 : 100.000) gdje hvata vezu sa Štabom Zagorskog odreda koji se nalazi sa svoja dva bataljona na Veterničkoj Gori.

Od 25. III. do 26. III. Bataljon na odmoru u s. Vojnovcu i Veterničkoj Gori.

27. III. Prema dogovoru Štaba XXXII Divizije i Štaba Zapadne grupe POH ima se izvršiti napad na fabriku tkanina Žutnicu i Đurmanec (Ptuj 1:100.000). Udarni bataljon rokira se sa Štabom Grupe na Brdo (Jesenjsko). Napad je određen za 28. III. u 04,00 sati.

28. III. Posjedanjem Đurmanca neprijatelj je htio uspostaviti vezu prugom i cestom između Krapina—Rogatec. Osim toga osigurati saobraćaj i po cesti Đurmanec—Bednja—Lepoglava i time pojačati vezu između Zagreba i Varaždina. Ostvarivanjem ovoga plana neprijatelj bi formalno odsjekao veliki sektor između pruge Zaprešić—Krapina—Đurmanec, ceste Krapina—Đurmanec—Lepoglava i rijeke Sutle. Da bi osujetili planove neprijatelja, preduzet je napad na Đurmanec, ključ te situacije.[9]

Đurmanec leži u kotlini te je branilac u prilično lošem položaju pogotovo što gusta šuma dopire do samog uporišta čime je napadaču omogućeno prikriveno podilaženje. Zgodno postavljenim jakim bunkerima neprijatelj je donekle osigurao

[9] Vidi tom V, knj. 25, dok. br. 163 i 166.

Đurmanec. Ključ uporišta bio je humak, 400 metara s. z. od raskrsnice cesta u Đurmancu. Neprijatelj (ustaše) Prometnog odruga bio je smješten u dvije zgrade na pilani, 400 m. z. od raskrsnice cesta; u školi, 200 m. s. od raskrsnice; jednoj zgradi na raskrsnici i u bunkerima: jedan na humku, s. z. od raskrsnice; jedan na brdu, 300 m. i. od raskrsnice i u jednom bunkeru, j. 200 m. od raskrsnice cesta.

U 04,30 sati Udarni bataljon počinje sa napadom na Đurmanec. Međutim, pošto se već dani, nemoguće mu je prodrijeti u samo uporište zbog dobro raspoređene vatre bunkera koji su zatvarali prilaze u uporište. Situacija je bila neizvjesna sve do 10,30 sati kada je pridošlim minobacačem izbačen neprijatelj iz bunkera. Neprijatelj se neometano ali u paničnom bijegu povukao u fabriku Žutnicu, koju je napadao jedan bataljon XXXII Divizije NOVJ. Udarni bataljon na taj način prodro je i zaposjeo uporište.

Gubitci neprijatelja: oko 5 ranjenih. Zaplijenjeno: 7 pušaka, 6.500 mauzer metaka i druge opreme. Bataljon je imao jednog mrtvog i jednog ranjenog. Napad na Đurmanec zakasnio je za oko pola sata te je morao napadati kada se već danilo. Krivica je do Štaba Bataljona, jer nije izračunao vrijeme kada mora poći na zadatak, te da stigne točno u određeno vrijeme. U samom napadu nije bilo dovoljno odlučnosti, čime je dopušteno neprijatelju da se bez osjetnih gubitaka povuče. Blokada samog Đurmanca bila je nepotpuno sprovedena od strane Udarnog bataljona te se je neprijatelj mogao nesmetano povući u fabriku Žutnicu, čime je pojačao posadu ovoj fabrici, te su napadi bataljona XXXII Divizije na nju ostali bezuspješni.

Sam napad bio je dobro pripremljen ali se je napad trebao odrediti barem dva sata ranije kako bi se uspjelo još po noći zauzeti važne točke uporišta. Štab Bataljona nije držao jedinicu u rukama. Raspored snaga bio je dobro izveden.

29. III. Udarni bataljon u Đurmancu uništava želj. stanicu, tračnice, vagone i bunkere. Uvečer odlazi na sektor Pregrada (Rogatec 1:100.000) sa zadatkom da na sektoru između pruge Zaprešić—Krapina i rijeke Sutle uništava komunikacije i postavlja zasjede.

30. III. Bataljon na odmoru u G. Plemenščini (Rogatec 1:100.000) sa postavljenom zasjedom na cesti Pregrada—Rogatec.

31. III. Bataljon u Desiniću. Motorizovana neprijateljska kolona (Njemci) sa 5 tenkova, 6 oklopnih automobila (amfibija) i 41 kamionom, koja se prema Krap. Toplicama i Pregradi kretala, prema Desiniću brzo je po cesti nadirala rušeći svaku barikadu. Bataljon se je pred pojavom neprijateljske kolone u 15 sati povukao iz Desinića na položaj z. od njega. Neprijatelj je

ušao u Desinić bez borbe. U njemu se zadržao do 17,30 sati, kada je otišao istim putem nazad. Udarni bataljon za cijelo to vrijeme ostao je neaktivan. U 19 sati spustio se je Bataljon u Desinić.

Komandno osoblje, Štab Bataljona, nije se snašao i pokazuje neodlučnost jer nije napao uopće neprijateljsku kolonu, ni na neprijatelja koji se nesmetano kretao u Desiniću.

Od 1. do 6. IV. 1944. Bataljon pravi zasjede i uništava komunikacije. 3. IV. jedna četa Kozjanskog bataljona P. O. Slovenije priključila se uz Udarni bataljon. Ova četa bila je primorana da pređe rijeku Sutlu pod pritiskom njemačkih snaga, koje su vršile ofanzivu na sektor Kozje u kojem je operirao ovaj Bataljon.

6. IV. 1944. Udarni bataljon postavljao je zasjedu na cesti Kraljevec—Klanjec, jedna četa bila je kod s. Gredice, jedna četa kod Cesargradskih Dvora, jedna četa u s. Ledinama i jedna četa (Slovenska) u s. Gorkovcu.

Neprijatelj jačine 60 ustaša držao je uporište Klanjec, koji je cestom Klanjec—Kraljevec—Zaprešić držao vezu sa ostalim neprijateljskim snagama. Teren dobar za postavljanje zasjeda, kao i za manevrovanje, jer je djelomično pošumljen i neravan. Zasjeda je imala zadatak da zatvori pravac Zaprešić—Klanjec, pošto je brigada »Braća Radić« namjeravala napasti neprijateljsko uporište Klanjec.

U 7,00 sati cestom od Kraljevca prema Klanjcu nailazi neprijateljska motorizovana kolona (Njemci), ukupno oko 200 ljudi, sa 2 tenka model »Panter«, jedan tenk od 7 tona, jedan brdski top 75 mm, 2 topa 45 mm, 2 teška bacača i 9 kamiona. Četa koja je bila kod Cesargradskih Dvora otvorila je vatru na čelo kolone, kada je ovo zastalo pred barikadama koje su bile postavljene na cesti. Neprijatelj je smjesta otvorio vatru topovima po položaju Bataljona, a u isto vrijeme nastupao sa ceste prema s. Ledinama i Cesargradskim Dvorima. Pod jakom vatrom obje čete su morale sa ovog položaja odstupiti prema crkvi Sv. Filip, prema kojoj su uskoro odstupile i druge dvije čete. Tenkovi su odgurali barikade i ušli u Klanjec. Neprijateljska pješadija je uskoro stupila također prema Klanjcu, prethodno opljačkavši narod.

Gubitci neprijatelja nepoznati.

Bataljon je imao dva ranjena.

Zasjeda je bila dovoljno postavljena, 2 čete na cesti u prvoj liniji i 2 čete u drugoj liniji, od koje je jedna osiguravala Bataljon od Klanjca, a jedna je činila rezervu. Barikade nisu smjele biti postavljene na cesti kod Cesargradskih Dvora kako bi kolona ušla u poluobruč.

Od 7. IV. do 9. IV. Bataljon se kretao selima Dubrovčan i Strmec, uništavajući komunikacije i postavljajući zasjede.

10. IV. Bataljon kod s. Gredice. Ustaška patrola u jačini od 15 ljudi preko s. Lepoglavca prodrla je između položaja dva voda, a da ih ovi nisu na vrijeme primjetili. Četa je otvorila vatru na neprijatelja, koji je otstupio prema Klanjcu.

Neprijatelj je imao 2 mrtva i 2 ranjena, koje je odvukao sa sobom.

Rukovodstvo čete je podbacilo, nije izvršen juriš, što je neprijatelj iskoristio da se povuče u uporište.

Do 12. IV. Bataljon uništava cestu Kraljevec—Zaprešić.

13. IV. Izvršena je akcija na željezničku stanicu Pušća (Samobor 1:100.000). Samu akciju trebala je izvršiti jedna četa. Napad je uspio.[10]

Ubijen jedan domobran, 6 zarobljeno, zaplijenjeno 9 pušaka i 500 kom. metaka.

Bataljon je imao dva ranjena. Ranjen je operativni oficir bataljona Pavliša Mijo.

Raspored snaga bio je rđav: dok se s jedne strane fingiralo, s druge se je napadalo, usljed čega su od naših snaga ranjena dva borca.

Do 15. IV. Udarni bataljon u pokretu prema G. Jesenju, gdje je trebao sudjelovati u akciji na neprijateljsko uporište Novi Golubovec.[11]

Udarni bataljon pokazuje priličnu aktivnost, međutim čini pogreške koje proističu od toga što rukovodstvo ne umije rukovoditi jedinicama tokom same borbe jer mu ne dostaje borbeno iskustvo.

III.) Kritički osvrt

Uopće uzevši, jedinice Zapadne Grupe odreda zadovoljavaju svojom aktivnošću i svojim postignutim uspjesima sem Kalničkog odreda. Pogreške se sastoje u slabom obezbjeđivanju jedinica, usljed čega dolazi da neprijatelj vrši pojedine prepade.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Iveković Stjepan

Komandant—major:
Bulat Rade

---

[10] O ovoj akciji u bojnoj relaciji Prvog zbornog područja piše: »12. IV. 1944 g. u 23.30 sati napala je skupina odmetnika stražu XVIII. želj. straž. bojne na želj. postaji Pušća Bistra. Nakon borbe od 1 sata odmetnici su se povukli« (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 4/1—6, k. 58).

[11] Napad na ustaše u Novom Golubovcu izveli su 13/14 aprila dijelovi Zagorskog NOP odreda, dok je Udarni bataljon bio na osiguranju pravca Novi Golubovec — Lepoglava. Opširnije o tome vidi dok. br. 43, 71, 77 i 166.

BR. 73

IZVJEŠTAJ ŠTABA ŠESTOG KORPUSA OD 18 APRILA 1944 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA OD 10 MARTA DO 10 APRILA[1]

ŠTAB VI. KORPUSA
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. Broj: 132
Dana: 18 IV 1944 u sati

Operativni izvještaj
za vrijeme od 10. III. do
10. IV. 1944. dostavlja.

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO HRVATSKE

Dostavlja se izvještaj o akcijama, koje su jedinice ovoga korpusa izvele u vremenu od 10. III. do 10. IV. 1944, kao i one koje su izvedene prije ovog vremena, a za koje još nije podnijet pismeni izvještaj.

XII. DIVIZIJA

9. III. 1944. dva bataljona Osječke brigade postavila su zasjedu iznad sela Vranovci (sekc. Sl. Brod 1:100.000) i to u visini kote 146.

Jedinice su imale zadatak da sačekaju jednu od neprijateljskih kolona koje svakodnevno kreću drumom Brod—Andrijevci.[2]

U 7 i 40 sati na zasjedu su naišle dvije neprijateljske kolone i to jedna pravcem Brod—Vranovci u jačini od oko 150 koturaša[3] koji su imali zadatak da u šumi Dolci sjeku drva i druga kolona koja je išla preko s. Donja Vrba, nepoznate jačine i nepoznatog sastava.

Naše jedinice koje su bile na 150 m od ceste otvorile su vatru na neprijatelja koji je nastupao u pravcu sela Vranovci, ali zbog neodlučnosti rukovodilaca neprijatelju se dalo vremena da zaposjedne jarke i da organizira odbranu. Za ovo vrijeme dok su jedinice na cesti vodile borbu sa koturašima, neprijateljska kolona koja je nastupala preko sela D. Vrba produžila je pokret u pravcu k. 138, gdje se je nalazio u zasjedi,

[1] Original pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 29—1/3, k. 473 A.

[2] Vidi tom V, knj. 25, dok. br. 18 i 34.

[3] Riječ je o jednoj satniji biciklista iz Slavonskog Broda (vidi tom V, knj. 25, dok. br. 142).

kao bočno osiguranje glavnim našim snagama, jedan vod. Taj vod nije primio borbu već se je bez borbe povukao i tako omogućio neprijatelju da je krenuo u pravcu sela Vranovci. Za ovo vrijeme jedinice koje su vodile borbu na glavnoj cesti sišle su u selo Vranovci i izvršile juriš na neprijatelja, ali su se poslije kratke borbe, t. j. u 9,20 časova, povukle u selo Podvinjsko Bukovlje zbog nailaska neprijatelja sa boka, od k. 138.

Neprijateljski gubici:
10 mrtvih

Naši gubici:
5 mrtvih
1 zarobljen
1 nestao
2 lakše ranjena
1 puškomitraljez
1 postolje za t. mitraljez
4 puške

Utrošeno:
1700 metaka
3 teške mine

Borba se nije završila u našu korist iz sljedećih razloga: niži rukovodioci bili su nedovoljno odlučni, nisu smjeli pustiti neprijatelja na blisko otstojanje, štabovi bataljona nisu se snašli i ništa nisu preduzeli da se bar jedna manja jedinica uputi neprijatelju u bok ili sleđa a rukovodioci voda koji je bio u zasjedi na koti 138 pozvani su na odgovornost zbog toga što su se povukli bez ičijeg naređenja, bez borbe i što nikoga nisu izvjestili o svom povlačenju.

11. III. 1944. tokom cjeloga dana neprijateljske jedinice, uglavnom Njemci, kretale su cestom Brod—Vinkovci, navodno sa Jadrana za Mađarsku.[4] Te jedinice bile su sastavljene od svih rodova vojske i to: pješadije, artiljerije, auto-mehaničke jedinice i jedinice bornih kola. Jedan dio te kolone zadržao se je u selu Trnjani i Selna (sekc. Brod 1:100.000).

Jedinice Osječke brigade dobile su zadatak da u toku noći napadnu neprijatelja u s. Trnjani i Selna, da zarobe kog neprijateljskog vojnika i da zaplijene oružje. Za izvršenje tog zadatka jedinice Osječke brigade izvršile su napad na pomenuta sela od pravca s. Klokočevik i s. Vranovci. Jedinice koje su nastupale od s. Vranovci ostavile su na k. 138 jednu četu sa zadatkom da minira cestu i da spriječi dolazak pomoći iz Broda. Jedinice koje su napadale sa pravca s. Klokočevik nastupale su istočno i zapadno od ceste Klokočevik—Selna. Jedinice

[4] Ove njemačke jedinice učestvovale su u okupaciji Mađarske koja je počela 19 marta 1944 (vidi tom V, knj. 25, dok. br. 122).

koje su nastupale istočno od ceste Klokočevik—Selna došle su do rijeke Brezna Potok i tu se zadržale sve do znaka za povlačenje, pošto je voda bila duboka 2 m i jedinice isti nisu mogle pregaziti. Jedinice koje su nastupale istočno od ceste Klokočevik—Selna nisu se zbog velikog blata mogle privući neprijatelju na blisko otstojanje, već su iste primjećene još na dosta velikom udaljenju. Jedinice su se pod borbom prebacivale do prvih kuća u selu i izvršile juriš usljed čega je jedan dio neprijatelja pobjegao na željezničku stanicu, a drugi se je dio skoncentrisao na raskrsnici i davao jak otpor. Treći bataljon iste brigade, koji je nastupao od pravca s. Vranovci, uspio je da uđe u selo Trnjani, ali usljed jake neprijateljske automatske i minobacačke vatre njegov je pokret bio ukočen.

Vidjevši da je neprijatelj nadmoćniji kako brojčano tako i u naoružanju, naređeno je u 21,25 časova povlačenje. Jedinice su se povukle i s. Klokočevik i Vrhovine.

Plijen:

2 puške i nešto ostale ratne spreme

Neprijateljski gubici:

15 mrtvih

Naši gubici:

4 poginula

11 ranjenih

10 nestalih (vjerovatno poginulih)

Od rukovodilaca poginuo je zamjenik politkomesara I. čete 2. bataljona drug Savić Dušan, a lakše je ranjen komandir 1. čete II. bataljona drug Ilija Stjepanović.

Izgubljeno:

15 pušaka

1 p. mitraljez

Utrošeno:

1600 kom. metaka

10 ručnih bombi

U ovoj borbi nije postignut željen rezultat, iako su se jedinice u borbi dobro držale. Prilikom izdavanja zapovjesti nije se dovoljno vodilo računa o tome da je bilo zemljište jako blatnjavo i da jedinice neće moći početi sa napadom u određeno vrijeme, t.j. u sumrak, kada je opreza kod neprijatelja još nepotpuna, kad isti još nije izvršio sve pripreme za odbranu i preduzeo sve mjere predostrožnosti. Jedinice koje su nastupale zapadno od ceste Klokočevik—Selna imale su zadatak da presijeku neprijatelja, a pošto to nisu izvršile, već su se zadržale na Brezna Potoku, te se je omogućilo neprijatelju da bude povezan, t.j. baš ono što mi nismo želili i na osnovu čega je bio stvoren plan za napad.

13. III. 1944. tri bataljona Osječke brigade i Diverzantska četa divizije postavili su minu i zasjedu na pruzi Brod—Vinkovci južno od sela Sapci (sekc. Brod 1:100.000).

U 23 sata na minu je naišao njemački transportni voz u kome se je prevozio jedan bataljon 42. lovačke divizije iz Brčkog za Pleternicu.[5]

Prva mina na koju je voz naišao je izgorela a druga mina na koju je naišao presjekla je vlak kod petog vagona na dva dijela. Prednji dio, t.j. lokomotiva i 4 vagona produžili su prugom dalje za jedno 300 metara, gdje su se Njemci iskrcali i otvorili vatru na naše položaje. Tri vagona drugog dijela vlaka, u kojima je bila njemačka vojska, potpuno su uništena, dok se je u posljednjim vagonima, koji su ostali čitavi, neprijatelj pribrao i otvorio vatru. Naše jedinice su prihvatile borbu i dok je jedan dio napadao čelo vlaka, dotle je drugi dio napadao začelje vlaka, a manji dio je izvlačio plijen. Jedinicama koje su napadale čelo vlaka uspjelo je da istog likvidiraju, dok se je u posljednjim vagonima neprijatelj još uvijek držao i zbog dolaska pomoći koja je dolazila od pravca s. Garčina naše su se jedinice morale povući.

U borbi nije postignut 100% uspjeh iako su se jedinice u borbi dobro držale. Svakako bi bio ishod borbe drukčiji da prva mina nije sabotirala.

Plijen:

1 tenkovski mitraljez
75 karabina
3 šmajsera
1 pištolj
123 hilj. metaka
6400 šmajserskih metaka
186 teških mina
36 lak. mina
300 tromblonskih bombi
280 ručnih bombi
20 nagaznih mina
1 telefonska centrala
9 telefona
1 radio stanica

---

[5] Zapovjedništvo Glavnog stožera domobranstva u svom izvještaju od 15 marta o tome piše: »O već javljenom napadaju partizana na vojni vlak kod Garčina saznaje se: u napadaju je sudjelovalo oko 400 partizana, posebno izobraženih za napadaje na vlakove oboružani sa puno teškog pješ. naoružanja. Vlastiti gubici 22 poginula (1 časnik) i 27 ranjenih — svi Nijemci. Neprijateljski gubici: nađeno 2 poginula, dok su gubitci vjerovatno mnogo veći. Za odmazdu Nijemci su spalili polovicu s. Sapci (15 km s.i. Broda)«. Vidi o tome tom V, knj. 25, dok. br. 147.

15 kl. kabla
1 baterijski durbin
1 sanduk makaza za rezanje žice

Naši gubitci:
6 mrtvih
11 ranjenih

Od rukovodilaca poginuo je politkomesar čete drug Drago Krmar.

Utrošeno:
7.300 metaka
120 ručnih bombi

Gubitci neprijatelja:
150 mrtvih
1 zarobljen i nepoznat broj ranjenih

Uništeno:
2 lokomotive
6 vagona

Sve jedinice u ovoj borbi pokazale su se dobre i požrtvovane. Upravljanje borbom od strane štabova bataljona i štaba brigade bilo je dobro, dok se niži rukovodioci nisu u potpunosti snašli. Da je bila veća brzina u radu, da se neprijatelju nije dozvolilo da se pribere i organizira odbranu, t.j. da je udar bio brži, rezultati borbe bili bi još bolji.

U vremenu dok je Osječka brigada vodila borbu na glavnoj pruzi, dva bataljona XVIII. brigade držala su zasjedu na cesti Brod—Trnjani kod k. 138. Na zasjedu nije nitko naišao, na nagazne mine koje su bile postavljene na cesti i namjerno ostavljene naišla su sutradan dva kamiona koja su izgorjela, a treći je oštećen. Prema pričanju seljaka, neprijatelj je imao 2 mrtva i veći broj ranjenih.

Neprijateljski gubitci:
2 mrtva

Uništeno:
2 kamiona izgorjela
1 kamion oštećen

17. III. 1944. jedinice XII. divizije postavile su zasjedu i minu na glavnoj pruzi Zagreb—Beograd i to:

Dva bataljona XVIII. brigade zaposjela su položaj jugoistočno od k. 90, uzduž pruge St. Topolje—Andrijevci (seks. Brod 1:100.000). Dva bataljona Osječke brigade bila su u zasjedi prema Vinkovcima i Brdu na liniji k. 98—k. 90—St. Topolje. Treći bataljon iste brigade bio je u divizijskoj rezervi. Zasjeda prema Vinkovcima bila je na liniji s. Klajići—fabrika tanina u selu Andrijevci.

Nagazne mine bile su postavljene na međuprostoru između bataljona XVIII. brigade. Diverzanti su dobili zadatak

da poslije nailaska voza na minu presjeku šine u visini sela Klajića i Jelasa u cilju sprječavanja pomoći.

U 22.30 časova na minu je naišao neprijateljski transportni voz sa oko 5—600 njemačkih vojnika i mnogo teretnih vagona natovarenih tenkovima, kamionima, municijom, naftom itd. Transport koji je kretao u pravcu Vinkovaca imao je 84 vagona. Od eksplozije mine uništena je i lokomotiva i prednji vogoni. Iz ostalih vagona neprijatelj je davao žestok otpor. Po svemu sudeći, neprijatelj je bio u tom prevoženju jako oprezan. Voz je išao jako lagano i odmah poslije eksplozije mina neprijatelj je otvorio jaku vatru iz tenkova, iz mitraljeza i brzometnih topova, što znači da je posada tih oruđa za vrijeme prevoženja bila na svojim mjestima spremna za borbu. Naši su borci poslije eksplozije mine otvorili vatru ali je neprijateljska vatra bila kud i kamo nadmoćnija. Od naše vatre zapaljeni su vagoni natovareni municijom i cisterne pune benzina ili nafte, što je izazivalo silne eksplozije. U 23.40 časova naređeno je povlačenje, jer se je vidjelo da su naše snage nedovoljne da bi se voz mogao likvidirati.[6]

Zarobljeno nije ništa.

Uništeno:

2 lokomotive
20 vagona
2 cisterne
6 vagona natovarenih artiljerijskom i ostalom municijom

Naši gubitci:

8 mrtvih
18 ranjenih

Od rukovodećih drugova poginuli su komandir čete drug Jovo Saratlija, vodnik drug Vida Franjo, desetar Lavaković Jovo i politkomesar Klaić Đorđe, svi iz XVIII. brigade.

Ranjeni su sljedeći drugovi rukovodioci: komandir čete Kramarić Mirko, komandir čete Ivan Račak, zamjenik komandira Dobrić Milan, zamjenik komesara Živojin Dein i zamjenik komesara Farkaš Nikola.

Utrošeno:

3.000 metaka
12 metaka za protutenkovsku pušku
6 lakih mina
4 teške mine
1 pištolj i 5 pušaka izgubljenih.

U ovoj borbi dobro su se pokazala oba bataljona XVIII. brigade, koja su držala položaje pod najtežom vatrom sve do

[6] Opširnije o tome vidi tom V, knj. 25, dok. br. 150.

znaka za povlačenje. Između ostalih istakli su se sljedeći drugovi.

1) Nišandžija kod teškog mitraljeza drug Joco Ratković i Mato Golić, koji su sa svojim teškim mitraljezima držali neprekidnu vatru, tukući po neprijateljskim otvorima na vagonima, štiteći ostale snage tih bataljona u toku povlačenja. Oba ta druga su iz drugog bataljona XVIII. brigade.

2) Komandir III. čete drug Jovo Saratlija, koji zaslužuje najvišu pohvalu. On pokušava vršiti juriš da postigne cilj, koji je pred njega i njegovu četu stavio njegov štab bataljona. U tom smjelom junačkom naletu poginuo je drug Jovo, vičući: »drugovi, juriš, da spriječimo i olakšamo teret našim drugovima za koje se ova municija vozi«.

3) Bolničar II. bataljona XVIII. brigade drug Sabo Josip, koji je pod najžešćom mitraljeskom i artiljerijskom vatrom savjesno vršio svoju dužnost, služeći kao primjer svim ostalim bolničarima. On je preko 500 m brisanog terena, bez ikakvog zaklona izvukao tri ranjena druga.

Ova borba bila je najteža i najžešća od svih borbi koje je do sada vodila XVIII. brigada. Računa se da je na položaje zasjede XVIII. brigade (dva bataljona) neprijatelj izbacio oko 1000 što mina što granata iz brzometnih topova.

Akcija je bila dobro pripremljena, odluke i zapovijesti bile su realne, ali u ovoj borbi stečena su nova iskustva i to u sljedećem: neprijatelj ne prevozi materijal više sa malim osiguranjem već poslije nekoliko vagona natovarenih materijalom umeće oklopne vagone u kojima je posada svakog momenta spremna za borbu ili vagone natovarene tenkovima i artiljerijom gdje je posada isto tako u stalnoj pripravnosti.

Da bi se u buduće mogli likvidirati i takvi neprijateljski transporti, nužno je potrebno da se na prugu postavlja nekoliko mina i to uzduž pruge, kako bi se uništili i po neki od tih oklopnih vagona ili vagona iz kojih se daje otpor.

27. III. 1944. jedinice XII divizije i Diljskog NOP odreda vršile su po naređenju ovoga štaba sabotažu glavne pruge Zagreb—Beograd.[7] Jedinice su trebale eksplozivom presjeći šinje i tako prugu onesposobiti za saobraćaj. Poslije izvršene diverzije, brigade su se trebale povući a jedinice odreda su trebale ostati u blizini pruge i ometati opravljanje pruge.

Za rušenje pruge i tt. veza jedinice su bile raspoređene na sljedećim sektorima:

XVIII. brigada: sektor Brod—Oriovac (sekc. Brod).

II. bataljon Diljskog odreda: sektor Oriovac—Nova Kapela.

Osječka brigada: sektor Brod—Perkovci (sekc. Brod).

[7] Vidi tom V, knj. 25, dok. br. 123.

Bataljon XXI. U. brigade: sektor Perkovci—Vrpolje.

I. bataljon Diljskog odreda: sektor Vrpolje—Mikanovci (sekcija Vinkovci).

Sve jedinice sem I. bataljona Diljskog odreda počele su sa diverzijom pruge tačno u 00 časova 27. III. 1944.

Prvi bataljon Diljskog odreda na putu za izvršenje dobivenog zadatka saznao je da se na pustari Ravno (sekc. Vinkovci 1:100.000) nalazi neprijatelj. Bataljon, nesavjesno izvršavajući dobiveno naređenje za sabotažu na glavnoj pruzi, postavio je istom neprijatelju zasjedu pred samom pustarom Ravno. Neprijatelj, vraćajući se u svoju bazu, naišao je na zasjedu istog bataljona na 50 m i poslije prvog plotuna pustio se u paničan bijeg, ostavljajući mrtve i ranjene. Ali kako su istovremeno nailazile dvije neprijateljske kolone i to jedna od Trnave a druga iz šume zvane »Kulovac«, naši borci nisu mogli iskoristiti svoj uspjeh već su bili usljed nadmoćnosti neprijatelja primorani da se povuku, i da tako zadatak koga su dobili u pogledu sabotaže glavne pruge nisu izvršili.

Jedinice Osječke i XVIII. brigade prilikom izvršenja svog zadatka naišle su na glavnoj pruzi na neprijatelja, ali su istog poslije kratke borbe bez naročitih rezultata natjerale u bijeg.

Uništeno:

355 presjeka šinja na glavnoj pruzi. Šinje su se sjekle na sastavcima dviju šinja.

890 telefonskih stubova (duplih).

16700 izolatora polupanih i sva žica makazama isječena.

1 željeznička stražara zapaljena.

Saobraćaj na ovom djelu pruge nije radio 48 sati.

Neprijateljski gubitci:

53 mrtva (na pustari Ravno).

Naši gubitci:

6 mrtvih (u borbi kod pustare Ravno), među kojima i zamjenik komandira Diverzantske čete drug Pecikozić Stanko.

2 ranjena

Utrošeno:

1000 metaka

7 lakih mina

9 granata za protiv tenkovski top 37 mm

U ovoj diverziji istakao se III. bataljon XVIII. brigade koji je presjecao prugu između Broda i Sibinja i izvršio najviše presjeka[8] iako je to morao raditi pod stalnom neprijatelj-

[8] U izvještaju Zapovjedništva Glavnog štožera domobranstva od 31 marta 1944 je o tome rečeno: »Naknadno je ustanovljeno da je noću 27/28 na pruzi Zagreb — Zemun bila postavljena 141 mina, a 172 b.b. (brzojavna, brzoglasna — telegrafsko, telefonska. Prim. red.) stuba posječena«. Vidi o tome dok. br. 167 u knj. 25, tom V.

skom vatrom koja je dolazila iz neprijateljskog uporišta Gromačnik.

4. IV. 1944. jedinice XII. divizije imale su zadatak da za vrijeme napada Brodske brigade na neprijateljsko uporište Podravsku Slatinu dadu osiguranje prema D. Miholjcu, Našicama i Đurđenovcu.[9]

U cilju izvršenja tog zadatka jedinice XII. divizije posjele su sljedeće položaje:

XVIII. brigada: s Dobrović—nasip kanala u Đurin Lugu —lijevu obalu Voćin Potoka—nasip Dravskog kanala preko željezničke pruge Čađavica—Moslavina sve do ušća Dravskog kanala u Dravu (sekc. D. Miholj.).

Osječka brigada sa jednim bataljonom (Podr. bataljon) iz sastava Istočne grupe odreda posjela je sljedeće položaje: lijeva obala Voćin Potoka—s. Humljani (sekc. Miholjac).

Položaj koga su držale jedinice potpuno je ravan i otkriven, na mjestima ispresjecan kanalima. Kao prirodna prepreka poslužili su Dravski kanal i Voćin Potok, koji su dosta duboki a svi mostovi na njima bili su porušeni.

Nagazne mine bile su postavljene na cesti Čađavica—D. Miholjac.

Štab divizije nalazio se u s. N. Bukovica (sekc. Slatina).

4. IV. 1944. u 8 časova na naše zasjede naišli su dijelovi XVIII. ustaške bojne iz Našica, XVI. ustaške bojne iz Đurđenovca, jedna ustaška bojna iz Osijeka i jedna iz Valpova i okoline. Neprijatelj je imao namjeru da se probije kroz naše zasjede u pomoć napadnutom neprijatelju u Podrav. Slatini. Neprijatelj je nailazio u više kolona i to:

Jedna kolona od oko 200 ustaša išla je cestom D. Miholjac—Čađavica. Naši su borci otvorili na iste vatru sa bliskog otstojanja, nakon čega se je neprijatelj dao u paničan bijeg ostavivši mrtve i ranjene.[10]

Druga kolona nastupala je kolskim putem od s. Crnca preko s. Suhomlaka (sekc. D. Miholjac 1 : 100.000) do k. 101, gdje je naša zasjeda na istu otvorila vatru. Neprijatelj je iskoristio kanal koji se nalazi na tom mjestu, poskakao u njega i istim se povlačio nazad ka selu.

Treća kolona je nastupala pravcem Predrievo—Rajnopolje (sekc. D. Miholjac), gdje se je razdvojila i jednim dijelom

---

[9] O toku borbi za Podravsku Slatinu i postignutim rezultatima vidi dok. br. 3, 4, 41 i 70.

[10] i [11] Iz izvještaja Štaba Šestog korpusa od 16 maja 1944 vidi se da su ukupni neprijateljski gubici u borbama za P. Slatinu bili: oko 400 mrtvih i 70 zarobljenih ustaša, domobrana i žandara. (Vidi tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Šestog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 16 maja 1944).

otišla u pravcu s. Bjelkovac, a drugim u pravcu Oskoruš Majura za Đurin Lug Majur, do samog nasipa Voćin Potoka. Neprijatelj je zaposjeo i pored naše jake vatre desnu obalu Voćin Potoka, dok je svoju artiljeriju smjestio u Krivaja Majur, odakle je tukao naše položaje.

Sutradan 5. IV. oko 9 sati neprijatelj je nadirao na iste položaje, ali sa mnogo jačim snagama i potpomognut tenkovima. Kolona koja je išla cestom Moslavina—Čađavica bila je potpomognuta sa tenkovima, a koji su tenkovi naišli na naše mine. Prvi tenk je uništen i zapalio se. Posada je iskočila iz tenka i pobjegla u pravcu Moslavine. Drugi tenk približio se je s namjerom da prvi tenk izvuče, ali vatrom naših protutenkovskih pušaka oštećen je i ovaj.

Neprijatelj vidjevši da su naši položaji minirani prestao je nadirati motorizacijom, već je sve otsjeke našeg fronta stavio pod jaku minobacačku i artiljerijsku vatru, pod zaštitom koje je pokušao da izvrši prodor kroz naše položaje. Zahvaljujući tome što su naši borci bili dobro ukopani, nismo pretrpjeli većih gubitaka i neprijatelj je bio prisiljen na povlačenje.

Istoga dana oko 14.30 časova neprijatelj je ponovo pokušao prodor kroz naše položaje šta mu je djelomično i uspjelo i to na sektoru IV. bataljona XVIII. brigade kod pustare Jarići.

Četa koja je držala taj položaj imala je 9 mrtvih i 7 ranjenih drugova zbog čega se je osjećala na tom mjestu nesigurna i povukla se. Neprijatelj je iskoristio to povlačenje i prebacio na levu obalu Voćin Potoka jedno odjeljenje od 30—50 vojnika. Naša rezerva, koja je bila ubačena na taj sektor, prisilila je neprijatelja da se ponovo prebaci na desnu obalu Voćin Potoka. Za ovo vrijeme neprijatelju je na svim sektorima dolazilo pojačanje i borba se je vodila duž celog fronta naše XII. divizije i tako je neprijatelju uspjelo da istoga dana u 21. čas izvrši prodor kod Đurin Luga, gdje je i zanoćio.

Noću između 5 i 6. IV. izvršen je sa dva bataljona napad na neprijatelja koji se je prebacio preko Voćin Potoka i zanoćio u Đurin Lugu, ali napad usljed pomanjakanja teškog oružja nije uspio.

6. IV. u 10 časova neprijatelj je skoncentrisao jaku artiljerijsku, minobacačku i mitraljesku vatru na sektor IV. bataljona XVIII. brigade u visini k. 101. Pošto je borcima tog bataljona nestalo municije morao se je povući. Poslije ovog proboja neprijatelj je na istom mjestu prebacio jače snage preko Voćin Potoka i krenuo u pravcu s. Adolfovac, a jedna neprijateljska kolona u jačini od jedne bojne, kretala je pravcem Đurin Lug —k. 108. Kolona koja je išla u pravcu Adolfovca naišla je na

položaje drugog bataljona XVIII. brigade i bila prisiljena, da promjeni svoj pravac kretanja, t.j. krenula je u pravcu s. D. Bazje. Pošto je neprijatelj na ovaj način izvršio dubok prodor u naše položaje, a jednim našim jedinicama prijetila je opasnost od opkoljavanja, naređeno je svim jedinicama koje su se nalazile na sektoru Drava—Dobrović povlačenje na prihvatni položaj.

Jedinice su se sredile i organizovale prihvatni položaj na liniji: sjevero-istočno od šume Ražljevo-kanal Dobrovina — k. 104— s. G. Viljevo — s. D. Bukovica — s. St. Miljevci, gdje je uhvaćena veza sa jedinicama Osiječke brigade. U toku noći izvršen je sa 5 bataljona napad na neprijatelja koji je bio u selu D. Bazje, Đurin Lug i Adolfovac. U tom napadu su učestvovala dva bataljona Čehoslovačke brigade, jedan bataljon Osiječke brigade, jedan bataljon XVIII. brigade i jedan bataljon XXI. U. brigade. Jedinice u tom svom napadu nisu uspjele usljed nadmoćnosti neprijatelja i iz rasloga što se napad preko dana nije mogao produžiti obzirom na to da je teren ravan i da je neprijatelju pristizala u pomoć motorizacija. Jedinice su doduše prodrle u gore pomenuta sela u kojima se neprijatelj skoncentrisao i davao jak otpor.

7. IV. 1944. jedinice XII. divizije, Čehoslovačke brigade i jedan bataljon XXI. U. brigade povukle su se na liniju Mikleuš—Aleksandrovac—N. Bukovica. Oko 10.30 časova neprijatelj je nastupao u streljačkom stroju od s. Brezik preko k. 104 i Brdo Polja u pravcu s. Kozice. Drugom kolonom nastupao je pravcem D. Bukovica—St. Miljevci i dalje potokom Dobrovina. Na tom pravcu naišao je na naše položaje i svi pokušaji koje je izvršio u cilju da izvrši proboj, nisu mu uspjeli.

Pošto su se jedinice XXVIII. U. divizije, koje su držale s. Kozice povukle, to je neprijatelj nesmetano došao preko tog sela N. Bukovica na naše položaje. Borba koja je vođena oko 20 minuta nije završena u našu korist, pošto su se naše jedinice usljed nadmoćnosti neprijatelja morale povući na liniju: s. Orahovica—s. Pištana—s. Humljani, s. Krajna—s. Pušina i s. Četekovac—s. Balinci.

U toj borbi kod s. N. Bukovica uništen je jedan neprijateljski tenk a jedan je oštećen.

Za vrijeme akcije na neprijateljsko uporište Podrav. Slatinu, jedinice XII. divizije i Čehoslovačke brigade, koje su imale zadatak osiguranja prema D. Miholjcu i Našicama, vodila su borbu sa kratkim prekidima od 4. IV. u 8.30 časova do 7. IV. do 12. časova.

U svim tim borbama postignuti su dobri rezultati, iako zadatak nije izvršen u potpunosti.

Plijen:
1 brzometni top 20 mm sa 200 granata
1 teški mitraljez
1 njemački laki mitraljez »šarac«
22 puške
3 pištolja
2 radio stanice
5500 metaka i ostale ratne spreme

Uništeno:
2 tenka, a dva su oštećena
1 motorni čamac sa posadom potopljen na Dravi
5 betonskih mostova od po 10 metara srušeno

Neprijateljski gubici:
112 ubijeno
76 ranjeno, među kojima i nekoliko oficira[11]

Naši gubici:
21 poginuo
49 ranjenih
4 nestala
12 pušaka
2 puško mitraljeza (uništena od granate, zajedno sa poslugom)
1 teški mitraljez oštećen

Utrošeno:
20500 puščanih i mitraljeskih metaka
47 mina za teški bacač
28 lakih mina

Sve jedinice u borbi pokazale su se dobre i dale su od sebe sve da izvrše dobiveni zadatak. Akcija je bila dobro pripremljena i izdate zapovijesti bile su realne kao i postupci rukovodioca, ali velika nadmoćnost neprijatelja u ljudstvu i materijalu, a pogotovo njegovo teško oružje i tenkovi prisilili su naše jedinice na povlačenje.

9) 10. IV. 1944. jedinice XII. divizije bez XVIII. brigade izvršile su noću napad na neprijateljska uporišta Đurđenovac i Feričanci (sekc. D. Miholjac 1 : 100.000).[12]

Odluku za tu akciju donio je sam Štab XII. divizije i to iz razloga da se neprijatelju poremeti plan upada na naš oslobođeni teritorij. Jače neprijateljske snage su naime odmah poslije napuštanja Podrav. Slatine od strane naših jedinica prodirale u pravcu Voćina. Te snage neprijatelja bile su jednim dijelom popunjene posadom iz okolnih uporišta među kojima i Đurđenovac. Tako je u Đurđenovcu ostalo svega oko 200

[12] Vidi dok. br. 39.

ustaša a u Feričancima na željezničkoj stanici oko 60 ustaša. Pored ustaša, u Đurđenovcu bila je još i jedna satnija domobrana.

U akciji nije učestvovala XVIII. brigada zbog njezine velike udaljnosti od pomenutih uporišta i zbog slabe veze između Štaba brigade i Štaba divizije.

Na uporište željeznička stanica Feričanci napad je vršio Podravski bataljon, koji nije uspio, pošto borci toga bataljona nisu naučili na slične akcije, slabo je njihovo naoružanje, i neprijatelj se je u svojim bunkerima osjećao dovoljno sigurnim i davao je jak otpor.

Uporište Đurđenovac napadala su dva bataljona Osječke brigade, dok je Treći bataljon bio u zasjedi prema Našicama u visini Ličkog N. Sela. Napad je počeo u 0.30 časova, a u tri i petnaest časova naređeno je povlačenje. Poslije prvog izvršenog juriša neprijatelj je napustio bunkere i razbježao se jednim dijelom po selu, jednim dijelom u obližnje šume, odakle nije davao otpora (već se je tu sakrio) a jednim dijelom se skoncentrisao u fabrici tanina, odakle je davao jak otpor.

Povlačenje naređeno iz razloga što nije bilo izgleda na likvidaciju fabrike, a zadržavanje u uporištu preko dana zbog slabih zasjeda i blizine drugih neprijateljskih uporišta nije bilo moguće.

Plijen:
8 pušaka
3000 metaka i nešto odijela i obuće

Uništeno: eksplozivom razorena i zapaljena električna centrala, željeznička stanica i ložionica. Zapaljena fabrika parketa, skladišta i naslage građevinskog materijala u dužini od pola kilometra.

Neprijateljski gubici:
10 mrtvih
1 zarobljen (ustaša)

Naši gubici:
1 mrtav (st. vodnik drug Kukić Đuro)
4 ranjena, među kojima i zamjenik politkomesara čete drug Dragan Čakalić

Utrošeno:
4100 metaka
5 teških mina
14 lakih mina

Akcija je bila dobro pripremljena. Rukovođenje borbom bilo je dobro, Prvi i Drugi bataljon Osječke brigade, koji su napadali Đurđenovac, pokazali su u svom radu puno poleta i brzine.

5/6. III. 1944. jedinice Brodske brigade na svoju inicijativu izvršile su napad na neprijatelja (Njemci), koji se je nalazio u s. Pčelić[13] (sekc. Slatina 1:100.000).

Napad sam je bio slabo pripremljen. Informativni podaci bili su netačni, a kod proračuna vremena nije se uzimalo u obzir veliki snijeg i njegov uticaj na brzinu kretanja. Računalo se da ima u selu oko 300 gestapovaca, dok ih je ustvari bilo oko 2000. U borbi nije postignut nikakav uspjeh već su se naše jedinice posije kratke borbe morale povući.

9. III. 1944. jedna neprijateljska kolona u jačini od oko 200 gestapovaca kretala je iz Virovitice u pravcu s. Pivnica (sekc. Slatina). Ispred samog sela dva bataljona XVII. U. brigade bila su u zasjedi, dok se je jedan bataljon iste brigade nalazio u s. Vel. Babina Gora. Neprijatelj je naišao na našu zasjedu, koja ga je razbila i natjerala u paničan bijeg. Usljed velikog snijega nije se moglo izvesti manevar u cilju presjecanja otstupnice neprijatelju i tako naš uspjeh nije bio potpun. Bataljon XVII. U. brigade trebao je iz V. Babine Gore da se prebaci na k. 204 (Dakino Brdo) sa zadatkom da sačeka otstupajućeg neprijatelja, ali mu to iz naprijed navedenih razloga nije uspjelo.

Istoga dana krenula je jedna neprijateljska kolona u jačini od oko 150 Njemaca iz Čabuna u pravcu G. i D. Kusonje (sekc. Slatina), gdje su se nalazile na položajima jedinice Brodske brigade. Poslije kraće borbe neprijatelj je odbijen uz osjetne gubitke. Na mjestu borbe ostavio je 2 mrtva oficira i 6 vojnika. Zbog lošeg vremena i ovdje se nije mogao uspjeh iskoristiti u potpunosti.

16/17. III. 1944. dva bataljona XXI. U. i dva bataljona XVII. U. brigade postavili su zasjedu na liniji Daruvar—Pivnica (sekc. Slatina) sa zadatkom da sačekaju jednu od neprijateljskih kolona koje su tom cestom prolazile za Mađarsku.[14] Na zasjedu su naišli dijelovi SS divizije »Princ Eugen«.[15] Prva dva kamiona i jedan tenk naišli su na naša minska polja i bili uništeni. Ali rukovodioci, naročito II. bataljona XXI. U. brigade, nisu se dovoljno snašli. Nije bilo dovoljno odlučnosti, nije otvorena na kolonu koja je stajala jaka vatra, već se je neprijatelju omogućilo da se pribere i da izvrši protivnapad i tako potisne naše jedinice sa položaja. Samo povlačenje naših jedinica bilo je neorganizovano i bez zaštite, što je imalo za posljedicu priličan broj gubitaka. Isto tako štabovi nisu imali rezerve niti su vršili ikakav manevar. Štab II. bataljona XXI. U. bri-

[13] i [14] Vidi tom V, knj. 25, dok. br. 122.
[15] Vidi tom V, knj. 25, dok. br. 65, objašnjenje br. 2.

gade, koji je u ovoj borbi pokazao najmanje snalaženja i preduzimljivosti, pozvan je na odgovornost.

18/19. III. 1944. jedan bataljon XVII. U. brigade postavio je zasjedu na raskrsnici puteva: Pivnica—Voćin i Pivnica—Đulavec (sekc. Slatina). Položaj zasjede bio je u samoj ravnici, na čistini, 30—40 metara od ceste. Na zasjedu je naišla veća kolona neprijateljskih motornih vozila, od kojih je zasjeda propustila pored sebe 48 kamiona i tenkova, pa tek onda otvorila na ostali dio kolone vatru. Tri kamiona su potpuno uništena, ali usljed slabog snalaženja rukovodilaca plijen nije bio izvučen, iako je za to bilo mogućnosti. Borci su se dobro držali i disciplina vatre bila je uzorna.

Jedinice Brodske brigade su iste noći bile na odmoru pošto su dan ranije vodile borbu kod s. Hum Varoš (sekc. Slatina) a u kojim su borbama uništili 1 tenk.

19/20. III. 1944 II. i IV. bataljon XVII. U. brigade postavili su zasjedu kod sela Pepelana i Pčelića (sekc. Slatina), dok su dva bataljona XVII. U. i Brodske brigade davali osiguranje prema Đulavcu i Pčeliću. Zasjeda sama bila je postavljena vrlo drsko, na svega 20 do 30 m od ceste na brisanom prostoru. Zasjeda je propustila trideset kamiona i tenkova i vatru otvorila samo na začelje kolone, pošto isto nije bilo osigurano tenkovima. U zasjedi je bilo oko 40 automatskih oruđa. Od naše vatre zapaljena su 4 kamiona sa prikolicama, koji su prevozili gumene čamce i ostali pontonirski materijal. Od gumenih čamaca spaseno je svega 8, dok su ostali izgorili.

20/21. III. 1944. sve jedinice XXVIII. U. divizije nalazile su se u zasjedi duž ceste Đulavec—Pepelane (sekc. Slatina) sa zadatkom da ometaju pokret neprijateljskim kolonama, koje su se prebacivale za Mađarsku. Dva bataljona Brodske brigade i jedan bataljon XVII. U. brigade sačekali su začelje I. alpinske divizije i obasuli ga vatrom. Disciplina vatre nije bila zadovoljavajuća, a gusti mrak i snježna vijavica spriječili su našim borcima da pokupe plijen.

Poslije prolaska neprijateljskih divizija pravcem: Banova Jaruga—Daruvar—Đulavec—Pčelić 3 bojne IV. gorskog zdruga rasporedile su se na liniji Bastaji—Korenčani—Đulavec—Pivnica sa zadatkom da osiguravaju prolaz njemačkim snagama i da pljačkaju okolna sela. Oni su uglavnom iskoristili prisustvo jačih neprijateljskih snaga (njemačkih kolona) i uvukli se u naš oslobođeni teritorij.[16]

Štab XXVIII. U. divizije, vidjevši da je neprijatelj razvučen na dugačkoj liniji, donio je odluku da počesno tuče ta pojedina njegova uporišta. Donesena je odluka da se prvo

[16] Vidi tom V, knj. 25, dok. br. 161.

napadne neprijatelj u Đulavecu. U tom cilju sve jedinice XXVIII. U. divizije prebacile su se na Bilo Goru.

24. III. 1944. u 6 sati ujutro neprijatelj je sa svim svojim snagama krenuo iz Đulaveca u pravcu Daruvara, t.j. nazad u svoju bazu. Njegova prethodnica sukobila se sa III. bataljonom XVII. U. brigade pod komandom kapetana Radomira Markovića, koji se je u borbi naročito istakao. Neprijatelju nije uspjelo da se probije, ali su se zato probile njegove pobočnice i to uz osjetne gubitke. Neprijateljsku kolonu koja se je probijala u pravcu Daruvara napala su u bok i leđa dva bataljona XXI. U. brigade i već je bilo izgleda na potpuni uspjeh. Ali neprijatelj čuvši borbu krenuo je iz Daruvara u pomoć podpomognut tenkovima zbog čega su se naše jedinice morale povući. U toj borbi zaplijenjena su dva brdska topa, 75/28 i 3 puškomitraljeza.

U svim tim borbama koje su vodile jedinice XXVIII. U. divizije od 5. III. do 24. III. uglavnom sa njemačkim kolonama[17] učinjeno je sljedeće:

Plijen:
2 brdska topa 75 mm M. 28, sa 65 granata
1 teški mitraljez
10 puškomitraljeza
61 puška
6 šmajsera
15000 metaka
12 telefona
1 telefonska centrala
20 klm. kabla
8 gumenih čamaca i ostale ratne spreme

Neprijateljski gubici:
295 mrtvih
68 zarobljenih

Uništeno i oštećeno:
25 kamiona
4 tenka
2 motocikla
10 luksuznih automobila
28 kola
150 konja i mazgi ubijeno

Naši gubici:
72 mrtva
101 ranjen
1 teški mitraljez, 2 p. mitraljeza i 10 karabina izgubljeno.

[17] Vidi tom V, knj. 25, dok. br. 65, 122 i 161.

Utrošeno:
18000 metaka

U svim tim borbama pokazalo se da su niži štabovi nedovoljno samostalni, nedovoljno odlučni i da se boje komandantske odgovornosti.

U borbama sa jedinicama Gorskog zdruga uočilo se da su njihove pobočnice jake, dobro naoružane automatskim oružjem te će se u buduće baš tim pobočnicama morati posvetiti najviše pažnje. Te pobočnice ne samo da su jake i dobro naoružane, već su sastavljene i od najboljih njihovih jedinica.

27. III. 1944. Prvi bataljon XXI. U. brigade vršio je u zajednici sa jedinicama XII. divizije i Zapadne grupe odreda diverziju glavne pruge Zagreb—Beograd na sektoru između Kapela-Batrina — Nova Gradiška (sekc. Požega). Tom prilikom glavna pruga eksplozivom je presječena na 25 mjesta.

Uništeno: 25 presjeka na glavnoj pruzi.

4. IV. 1944. jedinice XXVIII. U. divizije uz pripomoć jedinica XII. divizije izvršile su napad na neprijateljsko uporište i sresko mjesto Podrav. Slatinu.

Izvještaj o toj akciji, izdane zapovijesti i skica uporišta dostavljaju se u prilogu.[18]

ISTOČNA GRUPA NOP ODREDA

3. III. 1944. Podravski bataljon u zajednici sa diverzantima sačekao je u neposrednoj blizini Đurđenovca neprijateljski pancer.

Plijen:
10 karabina
2 bombe
800 metaka
Neprijateljski gubici:
30 ustaša ubijenih
Uništeno:
1 lokomotiva
3 vagona
1 p. mitraljez
Mi nismo imali gubitaka.

7. III. 1944. neprijatelj u jačini od 150 ustaša upao je u selo N. Jošava (sekc. D. Miholjac). Podravski bataljon koji se je nalazio u Orahovici krenuo je da napadne pomenutog neprijatelja, ali kad je bataljon stigao, neprijatelj se već povlačio. Na neprijatelja u povlačenju otvorena je vatra i naneseni su mu gubici, a jedan je ustaša zarobljen.

[18] Vidi dok. br. 41 u ovoj knjizi i tom V, knj. 25, dok. br. 128.

Neprijateljski gubici:

1 zarobljen

8. III. 1944. jedna četa Diljskog odreda postavila je zasjedu kod uporišta Pleternica (sekc. Požega). Na zasjedu je naišao neprijatelj, ali jačim snagama, tako da se je četa poslije prvih plotuna morala povući. Neprijatelj je imao gubitaka, ali se nije moglo ustanoviti koliko.

9. III. 1944. jedinice Požeškog odreda vršile su konfiskaciju kožare u Novoj Kapeli (sekc. Požega). Za ovo vrijeme, dok se je vršilo izvlačenje, neprijatelj je pripuckavao iz daljine i ranio 3 naša druga. Na pruzi Kapela-Batrina — Pleternica skinuto je 3,5 km kabla.

Plijen:

3500 m telefonskog kabla.

Naši gubici: 3 ranjena.

9. III. 1944. jedinice Požeškog odreda napale su neprijateljski bunker zvan »Kamen« koji se nalazi u Požeškim vinogradima i koji služi kao predstraža Slav. Požegi.[19] Neprijatelj je pomoću patrola na vrijeme osjetio naše namjere i povukao se u samu Slav. Požegu.

Plijen: 1 puška.

13. III. 1944. Podravski bataljon Osječkog odreda sa diverzantima sačekao je na pruzi D. Miholjac—Belišće, u blizini D. Miholjca, neprijateljski pancer.

Plijen:

1 p. mitraljez

10 karabina

Neprijateljski gubici:

18 ubijeno (15 ustaša i 3 željezničara)

Uništeno:

1 lokomotiva

1 vagon

Istoga dana jedan bataljon istog odreda postavio je zasjedu na pruzi D. Viljevo—Kapelna (sekc. D. Miholjac). Na zasjedu je naišao neprijatelj nepoznate jačine, ali koji je išao jako oprezno i može se reći da je istovremeno otvorena vatra i sa naše i sa neprijateljske strane. Neprijatelj se odmah poslije prvih metaka povukao. Prema prikupljenim informacijama, neprijatelj je imao 5 ranjenih, dok mi nismo imali gubitaka.

Neprijateljski gubici:

5 ranjenih

[19] Vidi tom V, knj. 25, dok. br. 143.

14. III. 1944. upućena je u selo Pdgorač (sekc. Brod) jedna patrola u jačini od jedne desetine sa zadatkom da ispita selo. U selu se je nalazio neprijatelj nepoznate jačine i sastava, koji je otvorio na našu patrolu vatru. Poslije kratke borbe patrola se je morala povući bez vlastitih gubitaka.

18. III. 1944. jedinice Požeškog odreda izvršile su napad na jedan dio odbrane Požege. Na tom sektoru bilo je oko 20 domobrana i 25 Njemaca. Napad nije uspio, jer neprijatelj nije bio u bunkeru već u zasjedama ispred bunkera pa se onda pod borbom postepeno povlačio u bunkere odakle je produžio sa davanjem žestokog otpora. Gubici neprijatelja nisu nam poznati, dok smo mi imali 6 ranjenih. Od te šestorice dvojica su pala u ruke neprijatelju, koji je tenkovima progonio odred prilikom povlačenja u pravcu s. Brestovca (sekc. Požega).

Naši gubici:

6 ranjenih

19. III. 1944. Osječki odred postavio je zasjedu na cesti Krndija — Poganovci (sekc. Vinkovci). Oko 10 sati na zasjedu je naišlo 80 neprijateljskih vojnika. Borba je vođena jedan sat, poslije čega se je naša zasjeda morala povući, jer je neprijatelju došlo pojačanje.

Plijen:

1 p. mitraljez

4 puške

Neprijateljski gubici:

15 mrtvih

22. III. 1944. jedinice Diljskog odreda prilikom svog pokreta trebale su da prođu kroz s. Lovčić. U selu se je nalazila grupa ustaša koja je, kada je saznala za dolazak naših jedinica, pobjegla. Jedan od njih se je u selu sakrio i toga su naše jedinice zarobile.

Plijen:

1 puška i 400 metaka

Neprijateljski gubici:

1 zarobljen

23. III. 1944. jedinice Diljskog odreda postavile su zasjedu na pruzi Pleternica—Kapela-Batrina (sekc. Požega) sa zadatkom da sačekaju pancer ili osobni vlak koji prolazi tom prugom svakog dana između 9 i 10 časova. Ali mjesto pancera naišao je teretni vlak sa 44 vagona, prazan. Vlak je zaustavljen i lokomotiva punom parom puštena da naleti na vagone sa daljine od oko 700 do 1000 metara. Od tog sudara lokomotiva i 4 vagona su uništena, a ostali su zapaljeni. Izgorilo je svega 22 vagona. Ubijen je jedan njemački vojnik, koji je bio u vlaku i koji je počeo bježati kad su naši vlak zaustavili.

Neprijateljski gubici:
1 mrtav
6 zarobljenih (željezničara)
Uništeno:
1 lokomotiva
26 vagona

Usljed dolaska pomoći naša se je zasjeda morala povući.

24. III. 1944. Podravski bataljon potukao je ustaške kurire koji su išli iz Podrav. Slatine za Našice. Neprijatelj je išao jako oprezno, te je poslije prvog plotuna počeo bježati tako da su ubijena samo dvojica. Zaplijenjena je službena pošta koja je dopremljena u ovaj štab. Iz te službene pošte dobili smo tačne podatke o brojnom stanju i naoružanju neprijateljske vojske u Podrav. Slatini prije napada na Podrav Slatinu.

Plijen:
1 puška
1 pištolj
Neprijateljski gubici:
2 ustaše ubijene

27. III. 1944. jedinice Diljskog odreda bile su u sastavu XII. divizije i trebale su vršiti diverziju na glavnoj pruzi kod s. Perkovci (sekc. Vinkovci). Jedinice su krenule na izvršenje zadatka iz s. Klokočevika pravcem s. Novo Topolje. Na putu su saznali da se u selu Trnjani i na pustari Ravno nalazi oko 50 neprijateljskih vojnika,[20] pa su usput htjeli i ovima da postave zasjedu. U 15.30 časova stvarno je naišao neprijatelj sa prethodnicom u tri kolone, koja je puštena na 50 met. i skoro sva potučena. Ali glavnina neprijateljske kolone koja se je nalazila na jedan km pozadi prethodnice brzo je stigla u pomoć i nije dozvolila da naši izvuku oružje, a kada je stiglo još i pojačanje iz s. Andrijevci i udarilo naše jedinice s leđa, iste su se morale povući. Neprijatelj je imao 53 mrtva i veći broj ranjenih, a mi smo imali 6 mrtvih i 2 ranjena druga.

27. III 1944. kada su jedinice XII. divizije i Zapadne grupe odreda vršile diverziju glavne pruge, jedinice Požeškog odreda vršile su fingirani napad na Slav. Požegu i to na topovske šupe, ciglanu i Sokolovac brdo. Sa Sokolovca neprijatelj je brzo protjeran u grad i jedno odjeljenje vojnika ušlo je u ulicu Sv. Roka, odakle se je moralo povući usljed dolaska neprijateljskih tenkova.

---

[20] Iz izvještaja Štaba Istočne grupe NOP odreda vidi se da je neprijatelj naišao u jačini od 350 ljudi (vidi dok. br. 30—1/2 I, k. 473, u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

Plijen:
1 puška i 1100 metaka
1 telefon, nekoliko ćebadi i odijela

27. III. 1944. II. bataljon Diljskog odreda bio je u sastavu XII. divizije i vršio sabotažu glavne pruge na sektoru Oriovac—Lužani (sekc. Požega). Bataljon je presjekao prugu na 40 mjesta, porušio 100 telefonskih stubova i uništio 2800 izolatora.

29. III. 1944. Podravski bataljon nalazio se u kantonmanu u selu Čačinci (sekc. D. Miholjac). Rano ujutro oko 4 sata neprijatelj je krenuo u pravcu sela Čačinci sa tri strane i to: preko s. N. Bukovica, preko Brezovljana i preko s. Zdenci. Bataljon u kantomanu nije preduzeo nikakvih mjera predostrožnosti niti je izdao zapovjest za kantonman u kojem bi regulisao sve ono što predviđa ratna služba. Bataljon je bio preko cjele noći osiguran samo sa nekoliko stražara u samom selu i tek u 4 sata su upućene dvije patrole van sela, jake svaka po dva vojnika. Za to vrijeme neprijatelj je već opkolio selo na udaljenju od 1200 m i otvorio po selu jaku vatru čim je primjetio patrole. Među našim jedinicama u selu nastao je pravi haos. Niko nije znao za zborno mjesto, niko za položaj koga bi trebalo zaposjesti, već je svaki bježao na svoju ruku, na svoju stranu. U tom bježanju bataljon je imao 10 mrtvih i 5 ranjenih, među njima i politkomesar bataljona.[21]

Naši gubitci:
10 mrtvih
5 ranjenih

Pošto je samo nepažnjom i nesavjesnošću rukovodećih drugova tog bataljona, a pogotovo štaba bataljona, toliki broj drugova izbačen iz stroja, to je štab istog bataljona pozvan na odgovornost i stavljen pod ratni sud.

3. IV. 1944. I. bataljon Osječkog odreda u zajednici sa diverzantima sačekao je na glavnoj pruzi između St. Mikanovci — Vrpolje (sekc. Vinkovci) neprijateljski pancer od 1 lokomotive i 7 oklopnih vagona.

Neprijateljski gubici:
20 ubijenih gestapovaca

Uništeno:
1 lokomotiva
2 vagona

4. IV. 1944. I. bataljon Osječkog odreda za vrijeme akcije na Podrav. Slatinu držao je zasjedu prema Našicama u visini s. Zoljan (sekc. Brod). Neprijatelj je nekoliko puta naišao jačim snagama na zasjedu tog bataljona, ali bataljon nije vodio uporne borbe, već se je povlačio i onda sa boka i leđa pripu-

[21] Vidi tom V, knj. 25, dok. br. 167.

cavao na neprijatelja i time uspio da se je isti osjećao nesigurnim i da se je uvijek vraćao nazad u uporište. Na nagaznu minu naišlo je 17 gestapovaca, koji su svi od eksplozije mine poginuli.

Neprijateljski gubici:
23 mrtva
Naši gubici:
2 mrtva
3 ranjena

5. IV. 1944. I. bataljon Diljskog odreda postavio je zasjedu kod Našica u s. Zoljan (sekc. Brod). Na zasjedu je naišlo oko 100 ustaša, kojima je doduše uspjelo da uđu u selo i to u sjeverni dio sela, odakle su bili prinuđeni da se odbace prema zapadu u s. Seona, odakle su se vratili u svoje uporište Našice.

Neprijateljski gubici:
4 mrtva
10 ranjenih
Naši gubici:
2 ranjena
1 se je predao neprijatelju.

ZAPADNA GRUPA NOP ODREDA

10. III. 1944. jedna četa Bilogorskog odreda postavila je zasjedu u s. Bušetina (sekc. Bjelovar). Oko 10 sati prije podne na zasjedu je naišlo oko 50 neprijateljskih vojnika, što ustaša što Njemaca. Neprijatelj nije naišao sa svim svojim snagama na zasjedu, već je naišla samo njegova patrola, a ostatak je posjeo položaj na 300 m od sela, gdje je htio da sačeka izvještaj patrole. Naši su borci otvorili na patrolu vatru i krenuli na juriš i time natjerali neprijatelja na povlačenje.

Plijen:
1 puška sa 230 metaka
Neprijateljski gubici:
1 mrtav
4 ranjena
Mi nismo imali gubitaka.

13. III. 1944. II. bataljon Daruvarskog odreda postavio je zasjedu na cesti Daruvar — Pakrac kod s. Podbor. Doljani (sekc. Bjelovar). Oko 10 sati prije podne na zasjedu je naišla jedna satnija IV. gorskog zdruga, koja je imala zadatak da osigurava popravljanje tt. veza. Neprijatelj je išao oprezno, jer je od petokolonaša bio tačno upoznat sa rasporedom i jačinom naše zasjede. Bataljon je primio borbu, koja se je razvijala u našu korist, ali oko 11 časova naišla su iz Daruvara 4 tenka,

koji su obišli nagazne mine (izdane od nekog seljaka), zbog čega su se naše jedinice morale povući.[22]

Neprijateljski gubici:
4 mrtva
7 ranjenih

Naši gubici:
1 ranjen
1 se je predao neprijatelju (bio ranije gestapovac)
1 puška

Utrošeno:
520 metaka
6 lakih mina
3 nagazne mine (nisu se mogle povaditi).

15. III. 1944. II. bataljon Bilogorskog odreda, pojačan sa jednom četom iz I. bataljona, postavio je zasjedu kod s. Špišić Bukovica (sekc. Bjelovar) prema neprijateljskom uporištu Virovitica. Oko 7 sati ujutru na zasjedu je naišlo iz uporišta Virovitice oko 400 neprijateljskih vojnika, uglavnom gestapovaca.

U početku je neprijatelj nastupao samo pješadijom i to u dva pravca: cestom iz Virovitice za Špišić Bukovicu i preko Golog Brda. Zasjeda je pustila neprijatelja na blisko otstojanje i otvorila brzu paljbu i tako u prvom naletu potukla oko 60 nepriajetljskih vojnika i natjerala ga u bijeg. Ali za to vrijeme neprajatelj je popravio cestu kod s. Korija i tako mu je došlo pojačanje od 13 motornih vozila, što tenkova, oklopnih automobila i automobila, a prugom su došla neprijatelju u pomoć dva pancera. Naša je zasjeda primila borbu u kojoj je oštetila jedan petnaestotonski tenk, jedan oklopni automobil i jedan luksuzni auto, ali je konačno ipak bila prinuđena na povlačenje, a da plijen ne izvuče.

Poslije povlačenja naše zasjede, neprijatelj je produžio svoj pokret do s. Pitomača kojom je prilikom uhvatio jedna naša kola sa kuhinjom.

Neprijateljski gubici:
60 mrtvih

Naši gubici:
4 ranjena, među kojima komesar čete drug Branko Poldrugač i operativni oficir štaba bataljona drug Karlo Domlagovac.

Uništeno i oštećeno:
1 tenk
1 oklopni automobil
1 luksuzni auto

[22] Vidi tom V. knj. 25, dok. br. 146.

16. III. 1944. II. bataljon Daruvarskog odreda postavio je zasjedu na cesti: Vukovje — Vrijeska — Bastaji (sekc. Bjelovar) sa zadatkom da napada neprijateljske kolone koje su se ovom cestom prebacivale za Mađarsku.

Zasjeda je bila postavljena u neposrednoj blizini ceste i sa tog istog položaja izvršena su na guste neprijateljske kolone četiri vatrena prepada, u kojima su neprijatelju nanijeti gubitci. Plijen se nije mogao izvući zbog jačine neprijatelja i zbog toga jer se je zasjeda poslije svakog ovakvog vatrenog prepada morala povlačiti na prihvatni položaj zbog jake neprijateljske minobacačke i artiljerijske vatre. Kada je kolona opet krenula naprijed, zasjeda se je prebacila nazad, na stari položaj, gdje je opet dočekala kolonu.

Neprijateljski gubici:

20 mrtvih, i ubijeno nešto konja

Naši gubici:

3 ranjena

Te borbe vodile su se na dan 16. III. od 16 do 18 časova i na dan 17. III. od 11 do 14 časova.

16. III. 1944. jedinice Posavskog odreda, u zajednici sa diverzantima, postavile su minu na pruzi Banova Jaruga — Pakrac, kod s. Brezine (sekc. Pakrac). Na minu nije naišao voz, već neprijateljska patrola i od eksplozije mine poginulo je 12 neprijateljskih vojnika.[23]

Neprijateljski gubici:

12 mrtvih

20. III. 1944. jedan vod Bilogorskog odreda postavio je zasjedu na pruzi Bulinac — Bjelovar (sekc. Bjelovar) sa zadatkom da otvori vatru na teretni vlak koji će naići u pravcu Bjelovara i u kome će se prevoziti opljačkana hrana i stoka. Za sabotažu pruge nije bilo vremena, a eksploziva nije bilo da bi se postavila mina.

U 17 časova naišao je voz, otvorena je jaka vatra, ali je neprijatelj iz vlaka davao otpor i vlak je produžio u pravcu Bjelovara. Gubitci neprijatelja nisu poznati, dok mi nismo imali gubitaka.

20. III. 1944. dvije čete Daruvarskog odreda postavile su zasjedu na cesti Daruvar — Dežanovac (sekc. Bjelovar).

Oko 23 časa na zasjedu je naišlo 13 neprijateljskih kamiona, koji su prebacivali vojsku iz Poljane za Daruvar. Prvi kamion koji je naletio na minu oštećen je i neprijatelj ga je na-

[23] U izvještaju Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 18 marta 1944 rečeno je o tome sljedeće: »16 III u 0500 sati minirana je ž. pruga kod ž. p. Brezine-Bujavica. Promet je prekinut« (vidi tom V, knj. 25, dok. br. 150).

pustio. Naši su borci otvorili vatru, ali se ostali kamioni nisu zaustavili već su punom brzinom jurili u pravcu Daruvara. Vojska koja se je prevozila u kamionima davala je samo neznatan otpor. Neprijateljski gubitci nisu poznati sem onoga što je ostalo na licu mjesta. Kamion koji je oštećen od nagazne mine je zapaljen.

Neprijateljski gubici:

4 mrtva

Plijen:

7 pušaka sa 250 metaka i dosta ostale spreme kao: veša, cipela, odijela, ranaca, torbica itd.

Uništeno:

1 kamion sa prikolicom zapaljen.

21. III. 1944. u s. Lasovac (sekc. Bjelovar) nalazio se je jedan bataljon Bjelovarskog odreda. Oko 10 sati prije podne na isto selo naišao je neprijatelj u jačini od oko 200 Njemaca. Bataljon je primio borbu, ali je bio prinuđen na povlačenje.

Bataljon Bilogorskog odreda koji se je nalazio u blizini čuo je pucnjavu i borbu te je zato odmah krenuo napadnutom Bjelovarskom bataljonu u pomoć. Ali dok je bataljon stigao do sela Lasovca, napadnuti bataljon se je već povukao i neprijatelj je zaposjeo položaje oko sela. Naš bataljon, vidjevši da je došao kasno, a sa bataljonom Bjelovarskog odreda nije se mogla uspostaviti veza, otstupio je.

Neprijateljski gubici:

2 mrtva

Naši gubici:

1 mrtav

1 ranjen

Gubici bataljona Bjelovarskog odreda nisu poznati.

24. III. 1944. I. bataljon Daruvarskog odreda vodio je borbu sa XI. ustaškom bojnom, potpomognutom tenkovima, kod s. Vukovje (sekc. Bjelovar).

Istoga dana ujutru jedinice XXVIII. U. divizije vodile su borbu sa neprijateljem koji se je iz Đulaveca htio prebaciti za Daruvar. Bataljon odreda dobio je zadatak da neprijatelju iz Daruvara spriječi izlazak u pravcu Đulaveca, t.j. u pravcu gdje su naše jedinice vodile borbu.

Bataljon je vodio borbu sa pomenutom bojnom od 9.15 časova do 10.15 časova, kada se je zbog nailaska neprijateljskih tenkova morao povući na prihvatni položaj odakle nije mogao više uspješno da zadrži neprijatelja.

Neprijateljski gubici:

3 mrtva

Mi nismo imali gubitaka.

26. III. 1944. jedinice Posavskog odreda postavile su minu na glavnoj pruzi između Bodegraja — Lađevaca (sekc. Pakrac) sa namjerom da unište pancer, koji se nalazi na sektoru Okučani — Novska. U tom cilju izvršen je fingirani napad na Okučane i Rajić, ali pancer nije izlazio i zasjeda se je morala povući. Mina je opet izvađena.

27/28. III. 1944. jedinice Daruvarskog odreda vršile su fingirani napad na neprijateljska uporišta Lipik i Pakrac, no bez ikakvih naročitih rezultata.[24] Ovaj fingirani napad bio je u vezi sa diverzijom glavne pruge, koju su iste noći vršile jedinice XII. divizije, Istočne i Zapadne grupe odreda. Diverzija pruga vršena je na sektoru Nova Gradiška — Novska.

Uništeno:

1 most, dug 6 m, na rijeci Draževac, porušen
17 presjeka glavne pruge
1 km pruge porušen između Lađevaca i Bodegraja

18. III. 1944. Posavski odred postavio je zasjedu u šumi sjeverno od sela Brestače i Novske sa zadatkom da neprijatelju spriječi sječenje drva.

Na zasjedu su naišle jače neprijateljske snage, zbog čega se je zasjeda morala povući.

Neprijateljski gubici:

10 mrtvih

Naši gubici:

2 mrtva
2 puške izgubljene

Plijen:

2 puške

19. III. 1944. jedan bataljon Posavskog odreda postavio je zasjedu kod s. Bodegraji (sekc. Pakrac). Na zasjedu je naišla neprijateljska motorizirana kolona, koja je kretala od Okučana prema Novskoj. Na kolonu je otvorena vatra, ali uslijed nadmoćnosti neprijatelja zasjeda se je morala povući.

Neprijateljski gubici:

8 mrtvih

Oštećeni: 1 tenk, 2 kamiona

30. III. 1944. jedan bataljon Posavskog odreda postavio je zasjedu na glavnoj pruzi kod sela Dragalić (sekc. Pakrac). Na zasjedu je naišla neprijateljska patrola, koja je razbijena.

Plijen:

1 p.mitraljez
2 puške

---

[24] Vidi tom V, knj. 25, dok. br. 163.

Neprijateljski gubici:
5 mrtvih (ustaša)
3 ranjena
Mi nismo imali gubitaka.

31. III. 1944. jedinice Posavskog i Daruvarskog odreda postavile su u zajednici sa diverzantima minu na pruzi Banova Jaruga — Pakrac sa zadatkom da sačekaju pancer ili putnički voz. Voz nije naišao već je naišla samo neprijateljska patrola, koja je minu primjetila i odmah počela bježati. U tom bježanju ubijen je jedan neprijateljski vojnik.

Plijen:
1 puška
Neprijateljski gubici:
1 mrtav

4. IV. 1944. jedinice Daruvarskog odreda vodile su borbu na cesti Daruvar — Đulavec i kod s. V. Miletinac (sekc. Bjelovar).

U 10 sati prije podne na položaje naše zasjede naišla je I. ustaška bojna IV. gorskog zdruga i prva domobranska bojna istog zdruga.[25] Neprijatelj je imao namjeru da opljačka sela: Koreničani i Katinci i da uđe u Đulavec. Naše su jedinice primile borbu, koja je poslije jedan sat završena, jer se je neprijatelj počeo odmah poslije prvih metaka povlačiti. Plijena nije dobiveno ništa, gubitci neprijatelja nisu poznati,[26] a na našoj strani nije bilo gubitaka. Neprijatelj se je povukao u Daruvar.

5. IV. 1944. jedinice Bilogorskog odreda vodile su borbu sa neprijateljem iz Virovitice, u jačini od oko 200 ustaša i gestapovaca, kod sela N. Rezovac i Milanovac[27] (sekc. Bjelovar i Slatina).

Neprijatelj je imao namjeru da opravi prugu Virovitica — Suhopolje, kako bi tom prugom mogao krstariti pancer. U tom cilju on je uputio u pravcu pomenutih sela svoja osiguranja, a koja su naišla na naše zasjede. Borba se je vodila od 10 do 15 časova i naše su se jedinice morale povući jer je neprijatelju dolazilo iz Virovitice pojačanje potpomognuto sa oklopnim vozom.

---

[25] U bojnoj relaciji Prvog domobranskog zbora za 4 april 1944 o tome piše: »Pothvat 4 gorske pukovnije u prostoru Trojeglava — Turčević Polje — Miletinac — Bastaji — Brđani, te je protjeran jači neprijatelj. Ometana odmetnička mobilizacija u s. Bastaji« (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 4/1—11, k. 58).

[26] Vidi dok. br. 151 u ovoj knjizi i dok. br. 27/2—3 u Arhivu Istoriskog instituta JNA.

[27] i [26] Vidi dok. br. 27/2—3, k. 162, u Arhivu Istoriskog instituta JNA.

Gubici neprijatelja:
4 mrtva i neznatan broj ranjenih
Naši gubici:
2 mrtva i 1 puška izgubljena

6. IV. 1944. dva bataljona Posavskog odreda imala su zadatak da na glavnoj pruzi kod s. Lađevac (sekc. Pakrac) uz pripomoć diverzanata postave minu. Jedinice su na pruzi naišle na jaku neprijateljsku zasjedu uslijed čega su se morale povući, a da zadatak nisu izvršile.[28]

Naši gubici:
1 mrtav

6. IV. 1944. Jedinice Bilogorskog odreda nalazile su se na položajima kod s. N. Rezovac (sekc. Bjelovar). Njihov zadatak je bio bočni napad na neprijatelja, koji je iz Virovitice htio da krene upomoć napadnutom neprijatelju u Slatinu.

Istoga dana oko 9 sati neprijatelj je iz Virovitice izašao u jačini od oko 400 gestapovaca i ustaša sa namjerom ne da se probije do Slatine, već da popravi prugu i most na pruzi Virovitica — Suhopolje, koju su jedinice Bilogorskog odreda noć ranije porušile.

Zasjeda je na neprijatelja otvorila vatru i sa istim vodila borbu sve do 14.30 časova, kada je bila primorana da se povuče. Neprijatelj je izbio na prvobitni položaj naše zasjede, odakle se je poslije kratkog vremena povukla nazad, u Viroviticu.

Neprijateljski gubici:
11 mrtvih i
Naši gubici:
1 ranjen
. . .[29]

DIVERZANTSKI BATALJON

U vremenu za koji se podnosi izvještaj jedinice Diverzantskog bataljona izvršile su samostalno sljedeće akcije:

1. III. 1944. dignut je u zrak teretni vlak između stanice St. Topolje — Garčin[30] (sekc. Brod).

Uništeno: 4 vagona, dok je lokomotiva samo oštećena. Promet obustavljen 18 sati.

11. III. 1944. dignut je na glavnoj pruzi između St. Topolje i Andrijevaca (sekc. Brod) transportni vlak.[31]

---

[29] Redakcija je izostavila dio izvještaja koji govori o dejstvima Dvanaeste NOU brigade. Ova je brigada tada bila u Bosni pa će njeni dokumenti za taj period biti objavljeni u IV tomu Zbornika.

[30] Vidi tom V, knj. 25, dok. br. 136.

[31] Vidi tom V, knj. 25, dok. br. 144.

Uništena: 1 lokomotiva i nepoznat broj vagona.

Promet obustavljen 20 sati na jednom kolosjeku.

Istoga dana dignut je na Gutmanovoj pruzi između stanica Belišće — Prandanovci (sekc. Osijek) oklopni vlak.

Uništeno: 1 lokomotiva i 3 vagona.

Neprijateljski gubici: 10 mrtvih.

16. III. 1944. razbijeno je na stanici Brezine-Bujavica (sekc. Pakrac), na pruzi Banova Jaruga — Pakrac, jedno skretničko srce a u jamu koja je nastala uslijed eksplozije postavljena je šrapnel mina. Poslije toga naišla je neprijateljska patrola, koja se je htjela na tom istom mjestu skidati, a jedan od vojnika je htio da stane u jamu. Mina je eksplodirala i ubila 10 vojnika, a nepoznati broj ranila.[32]

Neprijateljski gubici:

10 mrtvih

19. III. 1944. postavljene su nagazne mine na cesti Zagreb — Beograd kod s. Lađevac (sekc. Pakrac). Na mine su naišla dva kamiona i 1 tenk.

Uništeno: 1 tenk i 2 kamiona.

20. III. 1944. dignut je na pruzi Virovitica — Barč transportni vlak.

Uništeno: lokomotiva i 4 vagona.

Broj žrtava, kojih je moralo biti mnogo, jer je voz bio pun vojske, nije nam poznat.

26. III. 1944. srušen je na pruzi Bjelovar — Grubišno Polje kod Severina (sekc. Bjelovar) most dugačak 18 m.

Dan kasnije dignut je na istom mjestu, odnosno u neposrednoj blizini pancer.

Uništeno: 1 lokomotiva i 2 oklopna vagona.

Broj žrtava nije poznat.

29. III. 1944. postavljene su dvije mine na glavnoj pruzi između stanice Andrijevci i St. Topolje. Jedna od njih je sabotirala, t.j. prosto izgorjela, a na drugu je naišao voz, koji se je od eksplozije prevalio. Detaljnijih podataka o tome nemamo.[33]

Za vrijeme akcije na Slatinu jedinice Diverzantskog bataljona u zajednici sa operativnim jedinicama porušile su u Podravini između Virovitice i D. Miholjca 18 mostova, a poslije oslobođenja Podrav. Slatine u istoj je porušeno 32 betonska bunkera.

[32] Vidi tom V, knj. 25, dok. br. 150.

[33] U dnevnom izvještaju Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 1 aprila 1944 piše o tome sljedeće: »Na pruzi Brod — Vinkovci između ž.p. Garčin i Andrijevci naišao je njemački oklopni vlak na minu. Iskliznula su 1 kola 4 njemačka vojnika su teže i 3 lakše ranjena (vidi dok. br. 151).

PARTIZANSKE STRAŽE

10. IV. 1944. I. četa partizanske straže Psunjskog područja napala je neprijatelja u s. Krivaj (sekc. Pakrac). U selu se je nalazilo oko 40 gestapovaca i ustaša, smještenih u 3 zgrade. Četi je uspjelo da dvije zgrade likvidira, dok treću nije mogla.

Plijen:

2 p.mitraljeza
10 karabina
3 šmajsera
3 pištolja
1 laki bacač sa 50 mina
1 kola razne spreme

Neprijateljski gubici:

5 mrtvih
5 ranjenih
10 zarobljenih

Gubici neprijatelja su sigurno veći, jer su bačene bombe i u treću zgradu, koja je ostala neosvojena.[34]

Mi nismo imali gubitaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:	Šef operat. otsjeka,	Komandant,
s. o.	major:	general—major:
	Inkret	**Petar Drapšin**

(M.P.)

UKUPAN REZULTAT AKCIJA

koje su izvršile jedinice VI. korpusa u vremenu od 10. III. do 10. IV. 1944. U ovaj pregled unijete su i one akcije koje su izvršene prije ovog vremena, a za koje još nije podnijet pismeni izvještaj.

ZAPLJENJENO:

2 brdska topa 75 mm M 28 sa 65 granata
1 protivtenkovski top 37 mm sa 44 granate
1 brzometni top 20 mm sa 200 granata
1 tenkovski mitraljez
9 teških mitraljeza
1 laki mitraljez
22 puškomitraljeza
1 laki bacač

[34] Vidi dok. br. 161.

12 šmajsera
14 pištolja
414 pušaka
186 teških mina
136 lakih mina
300 tromblonskih bombi
403 ručne bombe
218000 puščanih i mitraljeskih metaka
20 nagaznih mina
5 radio stanica
2 telefonske centrale
22 telefona
38 km kabla
8 gumenih čamaca
2 kamiona
2 luksuzna automobila
3 motocikla
2 vagona ulja
20 m soli
mnogo ostalog ratnog materijala, odijela i obuće

NEPRIJATELJSKI GUBICI:

1391 neprijateljski vojnik ubijen
126 ranjeno (stvaran broj je sigurno mnogo veći)
163 zarobljeno

NAŠI GUBICI:

186 mrtvih
332 ranjena
1 zarobljen
17 nestalih

IZGUBLJENO:

1 teški mitraljez
4 p.mitraljeza
45 pušaka

UNIŠTENO:

13 lokomotiva, od toga 1 oštećena
75 vagona, od toga 6 vagona artiljerijske municije
33 kamiona, od toga 3 oštećena
11 tenkova, od toga 3 oštećena
11 luksuznih automobila
2 motocikla
42 mosta porušena
397 presjeka šina na glavnoj pruzi Zagreb — Beograd

890 telefonskih stubova porušeno
16700 izolatora uništeno
1 motorni čamac sa vojskom potopljen
28 kola uništeno
150 konja ubijeno
1 oklopni automobil uništen
32 betonska bunkera srušena

U vremenu za koji se izvještaj podnosi jedinice ovog korpusa izvele su:

23 zasjede
14 akcija na željezničke pruge
25 akcija na neprijateljska uporišta, odnosno napada na neprijatelja na terenu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:	Šef operativnog otsjeka, major: **Inkret**[35]	Komandant, general—major: **Petar Drapšin**

(M.P.)

[35] Franc

BR. 74

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETE DIVIZIJE OD 18 APRILA 1944 ŠTABU OSMOG KORPUSA NOVJ O NAPADU DRUGE BRIGADE NA STRMICU I GOLUBIĆ[1]

ŠTAB
IX. DIVIZIJE N. O. V. JUGOSLAVIJE
18. IV. 1944.—

Op. br. 24

ŠTABU VIII. KORPUSA N.O.V. I P.O. JUGOSLAVIJE

Operacijski izvještaj za akcije
II. brigade ove Divizije 8, 9
i 10 o.mj.

1.) Prema postavljenom zadatku[2] II. brigada je 8 o.mj. na večer imala izvršiti čišćenje Strmice i pritisak na s. Golubić sa dvije kolone, jendom od Strmice komunikacijom, a drugom preko Pleševice i sela Vukovići i Kesići. Ovaj predio se vidi na sekciji Knin razmjere 1 : 100.000.

2.) Napadala je II. brigada ove divizije (komandant brigade major Dukljan Vukotić), a sadejstvovao je Grahovsko-peuljski odred napadom svojih snaga na s. Plavno i I. bataljon I. brigade ove Divizije preko s. Uništa na Cetinsku dolinu.

3.) Njemačke snage u jačini 1.500 vojnika nalazile su se u Kninu, Kninskom Polju, Vrpolju i Žagrovici. Četničke bande popa Đujića nalazile su se sa Njemcima, a jedan njihov dio nalazio se je u Golubiću i Strmici — dvije brigade u jačini oko 500 četnika. Brigada »Petar Mrkonjić« pod komandom kapetana biv. jug. vojske Simovića i nepotpuna brigada Brane Bogunovića — Strmička brigada.

4.) Predviđeno je čišćenje Strmice, a napad na Golubić je bio više demonstrativnog karaktera zbog neposredne blizine jačih njemačkih snaga i motorizacije. Napad je imao za cilj da se nanesu udarci neprijatelju i sa tim da se sadejstvuje, t.j privuku snage na sebe radi olakšanja glavnog napada VI. divizije na prostoru Srb — Lapac, te je po zadatku ova brigada imala držati neprijatelja u vremenu dok bi VI. divizija uglavnom izvršila zadatak, što znači, da se imalo poslije noći ostati u borbi ili tijesnijem kontaktu sa neprijateljem.

---

[1] Original pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 12/2, k. 842 A.

[2] Vidi dok. br. 26.

5.) Zapovijest ovoga Štaba izdata za akcije I. i II. brigade dostavljena je u prepisu Štabu VIII. korpusa 7 o.mj., a prepis zapovijesti Štaba II. brigade, koja se odnosi na ovu akciju, prilažemo ovome izvještaju.

6.) Prvi sukobi sa neprijateljem otpočeli su na Pleševici i Strmici 8 o.mj. u 22 časa.

7.) U prvim naletima naših jedinica protjeran je neprijatelj iz Strmice i sa Pleševice u Golubić. I. bataljon ove brigade sa jednom četom III. bataljona po čišćenju Strmice produžio je po zadatku u pravcu Golubića, ali neodlučnošću i slabim komandovanjem Štaba I. bataljona u nastupanju se išlo vrlo sporo, tako da je put od Strmice do Golubića koji je dugačak 6 km. pređen za vrijeme od 8 časova i kad se je stiglo do Golubića, te je uhvaćen prvi kontakt sa neprijateljem, ovaj se bataljon zadržao i poslije manjeg otpora neprijatelja povukao se je nazad u pravcu Strmice, a zbog slabe veze izgubio je ispod komande pridatu četu III. bataljona i jedan dio svoje jedne čete, koja se je povukla u pravcu Pleševice. Ova četa pri povlačenju, pošto se je već bilo svanulo, bila je iznenađena od okuraženog neprijatelja poslije našeg slabog pritiska i tom prilikom prilično razbijena.

II. bataljon, koji je napadao preko Pleševice, vodio je borbu u s. Vukovići, a pošto je iznenadio neprijatelja, natjerao ga je u bjekstvo preko Kesića i Dragoša, neprijatelj se je prebacio na desnu obalu Butušnice, odakle je iz kuća davao žilav otpor. Pri napadu ovoga bataljona i poneki stanovnici neprijateljski raspoloženi prema nama gađali su naše vojnike puškama i kamenicama. Poslije borbe od nekoliko časova, ovaj se bataljon pred zoru povukao na Pleševicu. U jutro rano neprijatelj je sa jačim snagama krenuo od Vrpolja preko Urljaja za Suho Polje, da bi zaišao iza leđa našim snagama koje napadaju Golubić, ali je tamo bio IV. bataljon ove brigade, dočekao ga i poslije borbe od dva sata vratio ga natrag u Vrpolje. Prije podne neprijatelj je pokušavao nekoliko protunapadaja iz Golubića u pravcu Pleševice i Strmice i svaki put je vraćen.

9 o.mj. na večer predviđen je ponovan napad na Golubić u kojem je učestvovao III. bataljon sa jednom četom I. bataljona od Strmice i IV. bataljon sa pravca Pleševice. Borba je počela dockan, tako da se je ista vodila svega nekoliko sati. Za ovo vrijeme neprijatelj je potisnut iz s. Dragaši, Vukovića i Kesića, Plavšića i Radinovića. U jutro rano neprijatelj je sa jačim snagama krenuo od Knina preko Golubića i od Vrpolja na Kraljev Dol i poslije borbe i slabe komande štabova bataljona uspio ovladati Pleševicom.

Ovoga dana su naši bataljoni pretrpjeli nekoliko puta iznenađenja od manjih neprijateljskih grupica i štabovi bataljona nisu mogli objediniti komandu nad svojim bataljonima, jer su bili prilično izgubili ljudstvo iz ruku, udaljavajući se od istog, t.j. ostajući mnogo pozadi svojih jedinica.

8.) Rezultati borbe su nezadovoljavajući. Postavljeni ciljevi nisu postignuti, dati zadatci nisu izvršeni. Nije zarobljeno neprijateljskih vojnika, niti je zaplijenjeno kakvog materijala sem nešto malo vojničke spreme.

U ovim borbama neprijatelj je imao 20 mrtvih i ranjenih vojnika.

9.) Mi smo imali 3 mrtva, 4 ranjena i 9 nestalih drugova. Ranjen je poručnik File Radić, zamj. komandanta IV. bataljona.

Izgubljena su 3 puškomitraljeza »Breda«.

10.) U ovim borbama utrošeno je 2.500 metaka za pušku i 4 bacačke mine. Izgubljena su 3 puškomitraljeza i osam pušaka, koje su se većinom nalazile kod nestalih.

11.) Naročito se je istakao borac II. bataljona-bombaš, koji se je pokazao hrabar, iz neposredne blizine bacao bombe na četnike i ubio i ranio šestoricu. Također i borac istog bataljona Benzon Marinko pokazao se je hrabar, hitar i izdržljiv, stalno je jurio prvi u borbu. Dobro se je držala II. četa I. bataljona i njezin komandir Simić bio je vrlo hrabar i pokazao se je vješt u komandovanju.

. . .

Štabovi I. i IV. bataljona su uzeti na odgovornost.

13.) Kritika ove akcije bila bi od prilike slijedeća:

a) Sama akcija primljena je dobro i jedinice su sa pjesmom krenule na zadatak.

b) Odluke i izdate zapovijesti bile su prilično realne, a imalo se uslova i moglo se je neprijatelju nanijeti velikih gubitaka. Rukovođenje borbom nije bilo dobro, nije bilo objedinjenosti komande, niti dobre veze u borbi.

c) Štabovi bataljona u svome komandovanju su mnogo podbacili, . . .

d) Bacači i automatska oružja nisu iskorištena u potpunoj mjeri.

Sadejstvo između jedinica i oružja je bilo slabo, najviše zbog neobjedinjene komande.

f) Taktički i borbeni postupci štabova bataljona i nižih rukovodilaca nisu bili u skladu sa raznim situacijama u borbi, jer zbog neobjedinjenosti komande i ispuštanja jedinica ispod iste, zbog gubljenja veze i držanja mnogo pozadi jedinica nisu mogli na vrijeme upotrebljavati svoje rezerve i intervenisati tamo gdje bi se ukazala potreba.

g) Pouke iz ove akcije treba izvući slijedeće:

Starješine naročito u noćnim akcijama uvidjele su gdje im treba biti mjesto u borbi i kako treba komandovati sa svojim jedinicama, pa da se ne dese propusti koji su se zapazili ovoga puta.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **Andro Kovačević** (M.P.) Komandant—p.pukovnik: **A. Banina**

BR. 75

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETE DIVIZIJE OD 18 APRILA 1944 ŠTABU OSMOG KORPUSA NOVJ O DEJSTVIMA JEDINICA OD 19 MARTA DO 18 APRILA[1]

ŠTAB Op. br. 25
IX. DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE
18. IV. 1944.—

ŠTABU VIII. KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE

Operacijski izvještaj za razdoblje od 19. III. 1944 g. do 18. IV. 1944 g., t.j. pregled rasporeda i položaja naših jedinica za svaki dan.

19. III. 1944.— I. brigada sa dva bataljona na sjevernoj strani Livanjskog Polja na prostoru Vrbica — Čelebić — Strupnić, a dva bataljona na jugozapadnoj strani Livanjskog Polja na prostoru Čaprazlije — Rujani. Ovoga dana je brigada položila zakletvu.

II. brigada na sektoru Bos. Grahova sa slijedećim rasporedom snaga: I. bataljon u s. Kesići, II. bataljon u s. Obljaju, III. bataljon u s. Trkulje i IV. bataljon u s. D. Peulje, svi sa zadatkom izviđanja u

[1] Original pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 11/2, k. 842 A.

pravcu Knina i Cetinske doline i osiguranja sa tih strana.

III. brigada sa dva bataljona na prostoriji Bastasi — Nuglašica, a dva bataljona: Grkovci — Peulje.

Štab Divizije u s. Grkovci.

20. III. 1944.— Bez promjena na položajima i u rasporedu snaga.

21. III. 1944.— Bez promjena, sem što se IV. bataljon II. brigade prebacio iz s. D. Peulje u Markovaču, sa ranijim zadatkom.

22. III. 1944.— Bez promjena na položajima.

23. III. 1944.— Ovog dana je izdato naređenje brigadama, t.j. I. i III. brigadi za slijedeće pomjeranje snaga: I. brigada da se čitava prebaci na jugozapadnu stranu Livanjskog Polja na prostoriju Rujani — Ličtane i izvodi akcije u pravcu Buškoga Blata i ispod Kamešnice, južno od puta Prolog — Livno i da uspostavi vezu sa djelovima XX. divizije na pravcu Aržano.[2]

III. brigada da pomjeri svoje bataljone na prostoriju Vrbica — Čelebić sa zadatkom održavanja veze sa djelovima III. krajiške brigade u pravcu Korićne i Krug Planine i da vrši osiguranje prema Livnu.

II. brigada na istim položajima, s istim zadatkom, s tim da joj se IV. bataljon ponovo premjesti iz Markovače u D. Peulje.

24. III. 1944.— Ovoga su dana brigade izvršile pokrete svojih snaga na određene prostorije.

25. III. 1944.— Bez promjene u rasporedu i na položajima.

26. III. 1944.— I. brigada se čitava prebacila u pravcu Buškoga Blata, južno od puta Prolog — Livno i izvršila čišćenje svih sela na ovoj prostoriji od manjih posada

[2] Na tom pravcu nalazila se Treća brigada ove divizije (vidi dok. br 40).

i milicije, prethodno je srušila most na Sturbi kod Gubera.

II. i III. brigada bez promjene.

27. III. 1944.— Ovoga dana neprijatelj vrši ispad iz Livna sa 4 tenka i nekoliko kamiona u s. Čuklić na djelove I. brigade.[3] Poslije kraćeg otpora sa položaja ispod Kamešnice neprijatelj se je povukao u Livno. Gubitaka je imao, ali nisu ustanovljeni. Naši su imali 1 mrtvog i 1 ranjenog druga, izgubili su 4 konja iz komore.

Na položajima II. i III. brigade nema promjena.

28. III. 1944.— Ovoga dana I. brigada produžuje sa akcijama i prikupljanjem hrane u selima Podgradina, Bijelo Polje, Vržerala i Srđevići.

29. III. 1944.— Poslije pokreta jačih neprijateljskih snaga od Sinja i Aržana u pravcu Kamešnice III. brigada XX. divizije i Mosorski odred prebacili su se u Livanjsko Polje.[4]

Neprijatelj je ponovo izvršio ispad iz Livna sa nekoliko tenkova i kamiona i došao do Han Prologa, gdje je napao karavan naše I. brigade i djelove koji su ga štitili, borba je trajala nekoliko sati. Neprijatelj je imao gubitaka u mrtvim i ranjenim oko 10, a naši su imali 1 mrtvog i 2 zarobljena druga. U isto vrijeme neprijatelj je napravio ispad i u pravcu s. Srđevići i Čuklić, poslije kraće borbe neprijatelj je odbijen. Sa oba pravca neprijatelj se je povukao u pravcu Livna.

30. III. 1944.— I. brigada poslije dolaska neprijatelja od Sinja i Aržana u Voštane i na Kamešnicu, kao i jačih i češćih ispada motorizacije iz Livna povukla se od Buškoga Blata i smjestila na prostoriju Prolog — Ličtane — Rujani.

---

[3] Brigada je vodila borbu protiv dijelova Šestog ustaškog zdruga (vidi tom V, knj. 25, dok. br. 162 i 167).

[4] Vidi dok. br. 15.

31. III. 1944.— Neprijatelj je sa nekoliko tenkova i kamiona iz Livna došao u Han Prolog, gdje ga je dočekao I. bataljon I. brigade i poslije kraće borbe primorao ga da se vrati u Livno.[5] Na večer je jedan bataljon ove brigade izvršio akciju na s. Guber i tamo ponovo srušio most na Sturbi, a dva bataljona su vršila prikupljanje hrane iz s. Vržerala i Podgradine.

II. i III. brigada su bile na svojim položajima bez promjena.

1. IV. 1944.— Bataljoni I. brigade su se vratili iz noćne akcije i smjestili na prostoriju Prolog — Lištane. Oko 17 časova neprijatelj je sa 5 tenkova i 3 kamiona napao I. bataljon ove brigade kojom je prilikom imao 4 mrtva i nekoliko ranjenih, a naši 2 mrtva. Pred mrak se je neprijatelj povukao u Livno.

Kod III. i II. brigade nije bilo promjena.

2. IV. 1944.— Bez promjena kod svih jedinica.

3. IV. 1944.— Bez promjena kod svih jedinica, sem što je 1 bataljon I. brigade vršio ekonomsku akciju u pravcu Buškoga Blata. Izvršeno je postavljanje mina na putu Livno — Prolog i Livno — Karlov Han.

4. IV. 1944.— Bez naročitih promjena kod svih jedinica.

5. IV. 1944.— Bez promjena kod svih jedinica.

6. IV. 1944.— II. brigada je rušila put na Deralima prema Strmici, kojom je prilikom upućena jedna patrola od tri vojnika sa vodnikom Jozom Civadelićom u s. Mračaj, tamo su ih četničke bande obmanule pozivajući ih seljaci u kuće, gdje su ih pohvatali i poubijali.

Ostale brigade bez promjena.

Po naređenju Štaba VIII. korpusa naša divizija ima u zajednici sa XX. divizijom da sadejstvuje napadu, koji vrši VI. divizija na prostoriju Srb — Lapac i

[5] Vidi dok. br. 151.

da vrši pritisak u pravcu Knina i Cetinske doline.[6] Ovo se ima uraditi u toku noći 8/9 o.mj. Po tome smo naredili I. brigadi, da se hitno prebaci na prostoriju s. Peulje i odatle da uputi jedan bataljon preko Uništa u Cetinsku dolinu.

II. brigada da očisti s. Strmica i izvrši pritisak na Golubić, a Grahovsko-peuljski odred na Plavno. Za ovo je izdato naređenje.

7. IV. 1944.— Izdata je zapovijest[7] za akcije prema Kninu i Cetinskoj dolini, koje su imale početi 8. o.mj. na večer.

III. brigada je prebacila jedan bataljon na prostoriju Rujani — Čaprazlije, dva bataljona zadržala na prostoriji Čelebić — Vrbica i jedan u s. Nuglašica.

8. IV. 1944.— Za akcije II. brigade 8, 9 i 10 o.mj., kao i za akcije I. brigade 8, 9, 10, 11 i 12. o.m., dostavlja se poseban operacijski izvještaj.[8]

11. IV. 1944.— II. brigada se vratila iz akcije i smjestila na raniju prostoriju, tako isto i Grahovsko-peuljski odred.

Kod III. brigade nije bilo nikakovih promjena.

12. IV. 1944.— Štab II. brigade održao sastanak sa štabovima bataljona, gdje su se analizirale akcije od 8, 9 i 10 o.mj.

13. IV. 1944.— I. i III. bataljon I. brigade vratili su se iz akcije u Cetinskoj dolini.

Izdata je zapovijest od strane Štaba Divizije za pokret II. brigade u Livanjsko Polje na prostoriju Rujani — Ličtane, I. brigada da primi njene položaje na sektoru Bos. Grahova.

III. brigada da prebaci svoje bataljone iz Rujana na sjeverni dio Livanjskog Polja u sastav svoje brigade.

14. IV. 1944.— Dovršena je pregrupacija snaga po izdatoj zapovijesti prvoga dana. Na večer

---

[6], [7] i [8] Vidi dok. br. 22, 26, 74 i 81.

je održano savjetovanje štabova I., II. i III. brigade sa Štabom Divizije, gdje je uglavnom izvršena analiza posljednjih akcija.

15. IV. 1944.— Brigade su stigle na svoja mjesta po rasporedu.

Iz Livna je neprijatelj napravio ispad preko Priluke u pravcu Rujana sa 7 tenkova i nekoliko kamiona, tom prilikom jedan njihov veći tenk naišao je na minu od koje je uništen, poginula su 2 Njemca, a dva su ranjena.

16. IV. 1944.— Bez promjene na položajima.

(M.P.)

Pol. komesar:
Andro Kovačević

Komandant—p.pukovnik:
A. Banina

BR. 76

ZAPOVIJEST ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE ŠESTOG KORPUSA NOVJ OD 18 APRILA 1944 PODREĐENIM JEDINICAMA DA SRUŠE MOSTOVE NA RIJECI KARAŠICI I CESTI PODRAVSKA SLATINA — DONJI MIHOLJAC[1]

ŠTAB XII DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. Broj 270
Dana: 18 IV 1944 g.

Z A P O V J E S T

(Sekcija D. Miholjac, raz. 1 : 100.000)

U cilju vršenja diverzije[2] na rijeci Karašica P. i cesti Podrav. Slatina — D. Miholjac, t.j. dizanja mostova koji služe za prolaz neprijateljskoj motorizaciji,

[1] Original pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 19—5, k. 908.

[2] O rezultatima ove diverzije vidi dok. br. 86.

1) **XVIII. brigadi:**
Sastav:
4 bataljona
1 protikol. top. 37 m/m.
1 brdski top 65 m/m.
2 brzomet. topa 20 m/m.
vod teških bacača
i ostali pripadajući dijelovi

a) Sa dva svoja bataljona krenuće nastupnim maršem Beljevina — Rajnopolje — Suhomlaka, odakle će s jednim bataljonom krenuti preko Crnca za most koji se nalazi na cesti Moslavina — Crnac, južno od želj. stanice Moslavina (k. 98). Sa drugim svojim bataljonom krenuti Suhomlaka — Crnac — želj. st. Moslavina — s. Krčenik za most koji se nalazi na cesti Moslavina — Čađavica — Dravski kanal.

Sa jednom četom IV. bataljona krenuti nastupnim maršem Beljevina — Brezovljani — Klenik — Dobrović — nasipom kanala Voćinski Potok preko Jasenik šume do želj. st. Čađavica, koja će fingirati napad na neprijatelja koji se nalazi u Čađavici i držati ga pod vatrom sve dotle dok bataljoni pod a) ne izvrše dobiveni zadatak, samo voditi računa o utrošku municije.

Bataljoni pod a) imaju zadatak da uz pomoć dodeljenih diverzanata temeljito poruše mostove (most južno od ž. st. Moslavina-Crnac na Potoku Karašica sa 200 kg. eksploziva, a most na cesti Moslavina — Čađavica također sa 200 kg. eksploziva).

Jedinice koje budu određene za vršenje diverzije na tim mostovima treba da u najžešćem naletu likvidiraju neprijatelja, ukoliko se bude nailazilo na istog.

Ostale jedinice te brigade ostaće u sadanjim bazama.

Sa jedinicama koje su dobile zadatak treba da krene jedan član Štaba brigade.

2) Osječkoj brigadi:
Sastav:
3 bataljona
1 protutenk. top 37 m/m.
vod teških bacača
i ostali pripadajući dijelovi

Sa jednim svojim bataljonom krenuće nastupnim maršem Jošava — Bare Slavonske — Kutovi — Petrovo Polje — Mali Rastovac — ž. st. Brestanovci Pusta — kolskim putem preko šume Kapelna pokraj lugarne Stepanik za selo Kapelna.

Sa jednim dijelom krenuti: Kapelna, desnom obalom Karašica Potok do želj. mostova koji spajaju želj. prugu sjeverno od Karlovac pustare sa želj. st. Gložđe (jedan krak), a drugi krak koji vodi kroz Karaš Šumu, južno od k. 95, sjeverozapadno od Krunoslavlje pustare do želj. mostova koji se nalaze na toj prugi Karašica Potoka.

Zadatak tih jedinica: da temeljito poruše uz pomoć diverzanata sa dodjeljenim eksplozivom mostove, t.zv. Bijeli most na cesti koja spaja Kapelnu — Viljevo (250 kg. eksploziva). Druge na želj. prugi koje vode kroz Karaš Šumu za Karlovac pustaru, drugi krak preko Dubrave (svaki po 100 kg. eksploziva).

Ostale jedinice te brigade ostaće u sadanjim bazama. Sa jedinicama koje su dobile zadatak treba da pođe 1 član Štaba brigade.

3) Mjesto štabova:

Štabovi brigada kao i Štab divizije nalaziće se na starom mjestu.

4) Vrijeme pokreta: Štabovi brigada odrediće čas polaska svojim jedinicama koje su dobile zadatak, taka da stignu na određeno vrijeme do mjesta gdje će vršiti diverziju.

5) Početak diverzije: XVIII. brigada na mostu koji veže cestu Čađavica — Moslavina izvršiće diverziju najkašnje do 1 sat 19. IV. 1944. Ako stigne i ranije, može odmah po dolasku pristupiti izvršenju zadatka. Po završetku dobivenog zadatka te jedinice povlače se u pravcu mosta koji se nalazi južno od ž. st. Moslavina-Crnac gdje će ih sačekati jedan bataljon njihove brigade i po završetku prelaza preko tog mosta, isti dignuti u zrak.

Osječka brigada sa jedinicama koje su dobile zadatak pristupiće dizanju mostova bilo čuli eksploziju mostova u pravcu Čađavice, bilo čuli borbu u tom pravcu, a ako ne čuju ni jedno ni drugo, onda najkašnje do 2 sata 19. IV. 1944. izvršiti dobiveni zadatak.

6) Znaci raspoznavanja: Za dan i noć važe opšti znaci raspoznavanja.

7) Povlačenje: Po izvršenju dobivenog zadatka, te jedinice povući će se u sadanje baze.

Napomena: Jedinice koje budu određene za izvršenje gore navedenog zadatka trebaju prije polaska da blagovremeno prime potreban eksploziv koji će se nalaziti u Komandi mjesta Orahovica.

Ukoliko dođe do borbe, sve ranjene drugove upućivati najhitnije za Orahovicu. U vezi toga referenti saniteta brigada trebaju da za svaki bataljon organizuju po jedno manje previjalište.

Prije polaska treba vojsku dobro nahraniti i snabdjeti sa dovoljnim brojem vodiča, koji dobro poznaju teren, kako ne bi

lutali i na taj način gubili vrijeme. Po povratku u sadanje baze podnijeti izvještaj o rezultatu akcije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
M. Bulović

Komandant, pukovnik:
Mil. Stanivuković

Dostavljeno:
Štabu XVIII. brigade i
Štabu Osječke brigade
na izvršenje.

BR. 77

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRIDESET DRUGE DIVIZIJE OD 18 APRILA 1944 ŠTABU DESETOG KORPUSA (ZAGREBAČKOG) NOVJ O BORBAMA NA VETERNIČKOJ GORI I KOD LOBORA[1]

ŠTAB XXXII. DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Oper. broj: 58/44.
18. travnja 1944. g.

Predmet: Operativni izvještaj
po tačci 14.

ŠTABU X. KORPUSA »ZAGREBAČKOG« N.O.V.J.

Dana 14. travnja 1944. g. naša Divizija osiguravala je izvršenje akcije na Novi Golubovec jedinicama Zapadne grupe odreda.[2]

Radi osiguranja i spriječavanja prodora neprijatelja u pravcu Novog Golubovca, jedinice su držale položaj na liniji Sv. Jakob — kota 511 — Ranjen Isus — Veternička Gora — Petrova Gora — Lobor — Pilana — Košenica Gora. Prije zauzimanja Veterničke Gore trebala je brigada »Braća Radić« izvršiti likvidaciju neprijatelja na Veterničkoj Gori. Čišćenje

[1] Original pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 17—6/1, k. 551 A.

[2] O rezultatu napada na ustaše u Novom Golubovcu vidi dok. br. 43, 71 i 166.

Vetemice nije uspjelo. Neprijatelj se nalazio u jačini 40 ustaša naoružanih sa jednim teškim mitraljezom i dva puškomitraljeza.

Na zasjedama došlo je do borbe na koti 511 i kod Lobora. Na koti 511 vodila je borbu brigada »Braća Radić« sa neprijateljem koji je nadirao od pravca Krapine u jačini 200 ustaša, 3 tankete i 12 blindiranih kamiona.[3] Neprijatelj je odbijen poslije 4-satne borbe i nanijeti su mu osjetni gubitci.

Brigada »Matija Gubec« vodila je borbu u zasjedi u pravcu Zlatara, kod Lobora, sa neprijateljem koji je nastupao u jačini jedne ustaške bojne pojačane sa 6 tanketa, 3 kamiona i 7 motocikla. Neprijatelj nije uspio da se probije preko položaja ove brigade.

U borbama toga dana neprijatelj je imao oko 60 vojnika izbačenih iz stroja.

Zarobljeno je: jedan karabin, 4 okvira za M. G. mitraljez sa metcima i oko 600 komada puščane municije.

Oštećen je jedan blindirani kamion i jedna tanketa.

Naši gubitci: dva mrtva, 18 ranjenih.

Od rukovodilaca ranjeni: komandir čete Kovačić Milan, operativni oficir bataljona Živković Damjan i komandir čete Boltek.

Dana 16. travnja 1944. g. naša Divizija izvršila je pokret na nove položaje i to: Lobor — Juranščina. Brigada »Matija Gubec« trebala je zauzeti položaje oko Belca. Međutim, dok su prednji dijelovi brigade stigli do Repna, saznali su od voda koji je poslan još u toku noći na izviđanje da se u Belcu nalazi jedna satnija ustaša II. ustaške bojne. Brigada je dobila naređenje za likvidaciju neprijatelja, dok je brigada »Braća Radić« osiguravala u pravcu N. Golubovca — Lepoglave i Ivanca.

Napad je izvršen, ali zbog brzog reagiranja neprijatelja, koji je odmah poslao pojačanje od pravca Zlatara, N. Marofa i Zagreba, napad nije uspio. Neprijatelj je bio u jačini oko 1000 vojnika, 12 tenkova i većeg broja topova i bacača.

Naše jedinice zadržavale su svoje položaje, nanijevši neprijatelju osjetne gubitke, koji se je već u prvi mrak povlačio.

Svih neprijateljskih vojnika izbačeno je iz stroja oko 60 i oštećen jedan tenk veće tonaže.

Naši gubitci: 6 mrtvih i 18 ranjenih.

Od rukovodilaca: komandir čete Vukelić Josip i vodnici Blažiško Vlado i Novak Stjepan.

---

[3] Iz bojne relacije Prvog zbornog područja za april 1944 vidi se da je tim pravcem (Zagreb — Varaždin) prodirao oklopni sklop PTS (vidi dok. br. 4/1—13, k. 58, u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

Opširan operativni izvještaj o ovim borbama dobit ćete u toku sutrašnjeg dana.[4]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
s. o.

Komandant, potpukovnik:
Štrok[5]

BR. 78

ZAPOVIJEST ŠTABA DESETOG KORPUSA (ZAGREBAČKOG) NOVJ OD 19 APRILA 1944 PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA IVANEC[1]

ŠTAB
X KORPUSA »ZAGREBAČKOG«
NOV i POJ
Op. br. 238
Dne 19. IV. 44. u 21 sat

Z A P O V J E S T
(Sekcija Ptuj 1 : 100.000)

Pod neprekidnim silnim udarcima nad Hitlerom, bratska Crvena armija prešla je granice svoje socijalističke zemlje i naglo se približuje Dunavu i našim granicama, da sa savezničkim armijama zada još ove godine smrtni udarac hitlerovskim fašističkim hordama. Tako slavni uspjesi Crvene armije daju nam podstreka da i mi što prije očistimo našu zemlju od mrskih okupatora i njihovih slugu.

Naša junačka Narodno-oslobodilačka vojska Jugoslavije prelazi u ofanzivne operacije za oslobođenje naše popaljene i opustošene zemlje, za konačno oslobođenje naroda Jugoslavije od svih natražnjačkih elemenata koji su se udružili sa hitlerovskim pljačkaškim hordama.

Borci i rukovodioci I. Moslavačke brigade, Brigade »Matija Gubec«, Udarne brigade »Braća Radić«, Zagorskog par-

[4] Vidi tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Desetog korpusa NOVJ Glavnog Štabu NOV i POH od 3 maja 1944.
[5] Izidor

[1] Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 12/1, k. 551.

tizanskog odreda i Udarnog bataljona pođite u nove pobjede za oslobođenje Hrvatskog Zagorja, a prva neka nama bude oslobođenje Ivanca.[2]

Podaci o neprijatelju: Neprijateljsko uporište Ivanec zaposjednuto je svega jednom satnijom neprijateljske vojske (ustašama[3]). Dio te satnije, t.j. oko 20 ljudi nalaze se kod crkve Sv. Duh, jugoistočno od Ivanca. Naoružanje prema nepotvrđenim podacima: 4 do 6 puškomitraljeza, 1 do 2 teška mitraljeza i možda 1 teški bacač.

Neprijateljsko uporište Lepoglava: Jačina posade: oko 1 satnija ustaša. Naoružanje slično kao i u Ivancu.

Na pruzi Varaždin — Ivanec kod željezničke stanice Stažnjevec nalazi se jedan zidani bunker sa posadom jačine 15 do 20 vojnika. Bunker je zidan od cigle.

Neprijateljsko uporište Belec: Posada: jedna satnija ustaša. Naoružanje nepoznato. Prema nepotvrđenim vijestima imadu 2 tankete.

Radi likvidiranja neprijateljskog uporišta Ivanec,

NAREĐUJEMO:

1. I. Brigada XXXIII. Divizije: 2 bataljona.

1. Sa 2 bataljona će izvršiti napad na neprijateljsko uporište Ivanec.[4] Prije napada na samo uporište sa 1 četom izvršiti likvidaciju neprijateljskog isturenog voda kod crkve Sv. Duh. Dok ova četa bude vršila likvidaciju posade kod Sv. Duha, za to vrijeme čete određene za napad na uporište Ivanec vršit će podilaženje ka samom uporištu i otpočeti napad u određeno vrijeme.

Od ova 2 bataljona zadržati 2 čete u rezervi.

Sa 1 bataljonom[5] postaviti osiguranje prema neprijateljskom uporištu Belec. Osiguranje postaviti na liniji k. 314 — Junanšćina — Krč, sjeverno od uporišta Belec.

---

[2] O borbama za oslobođenje Ivanca vidi dok. br. 104 i 108.

[3] Iz izvještaja Prve NO brigade Trideset treće divizije vidi se da je u Ivancu bila Četrnaesta ustaška satnija, koja je imala 164 vojnika (vidi dok. br. 104).

[4] Napad na Ivanec izveo je Četvrti i dvije čete Drugog bataljona.

[5] Riječ je o Trećem bataljonu. Iz dopunske zapovijesti Štaba korpusa od 20 aprila vidi se da je u cilju objedinjavanja dejstava i lakšeg rukovođenja jedinicama u ovoj akciji, Bataljon stavljen pod komandu Štaba Zapadne grupe NOP odreda (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 12/1—1, k. 551).

Jedan bataljon ove Brigade nalazit će se u rezervi ovoga Korpusa.

2. XXXII. Divizija
Udarna brigada »Braća Radić«:
4 bataljona.

2. Sa 3 bataljona postavit će osiguranje na pravcu Varaždin — Ivanec, a sa 1 bataljonom osigurat će pravac Podrute — Bela.

Osiguranje prama Varaždinu postaviti sjeverozapadno od linije: Tužno — k. 261 — k. 267.

Cilj ovoga osiguranja jeste da spriječi nadiranje neprijatelja od pravca Varaždin — Ivanec. U tom cilju izvršiti potrebne diverzije na pruzi i cesti.

Bataljon koji vrši osiguranje prema Podrutama zauzet će položaj na liniji s jedne i s druge strane ceste Podrute — Bela kod Majdana kamena, južno od k. 516 — k. 491.

Jedinice koje budu osiguravale pravac prema Varaždinu izvršit će ujedno likvidaciju neprijateljske posade u bunkeru kod željezničke stanice Stažnjevec.[6] Po izvršenoj likvidaciji ovoga bunkera top 47 mm uputiti u pomoć trupama koje napadaju Ivanec.

Divizijsku izviđačku četu uputiti u pravcu Podruta sa zadatkom da osmatra put Kraljevec — Moždjenec i put Podrute — Bela.

Izviđački vod Brigade »Braća Radić« uputiti na sjeverne padine brda Čevo sa zadatkom da osmatra put Sv. Ilija — Beletinec — Završje i o svakoj pojavi neprijatelja odmah izvještava.

Brigada »Matija Gubec«:
3 bataljona.

Sa 2 bataljona vrši zatvaranje pravca Lepoglava — Ivanec sa ciljem spriječavanja dolaska neprijateljskih trupa u pomoć uporištu Ivanec. Radi izvršenja ovog zadatka zauzeti slijedeće položaje: Čretno — Ves Lepoglavska — Borje.

[6] Posada bunkera je zarobljena i razoružana (vidi dok. br. 108).

Sa 1 bataljonom zauzeti položaje: Cukovec — k. 419 (Kamec), zapadno od sela Margečan. Cilj ovog osiguranja jeste da spriječi prolaz neprijatelju pravcem Margečan — Ivanec.

3. Zapadna grupa odreda: Udarni bataljon.

3. Postavit će se na položaj kod Črne Mlake sa zadatkom spriječavanja prolaza neprijateljskih trupa od pravca Lobor ili Belec u pravcu Ivanec.

Zagorski partizanski odred:

Sa 1 bataljonom postavit će se na položaj selo Jerovec — k. 253 sa zadatkom da spriječava dolazak neprijatelja od pravca selo Druškovec ili selo Lipovnik. Ovaj bataljon srušit će mostove na Jazu kod sela Druškovec i oba mosta na glavnoj cesti kod sela Jerovec.

Sa 1 bataljonom postavit će se na položaj Bedenec — k. 263 sa zadatkom spriječavanja prolaza neprijateljskim trupama cestom Lepoglava — Žarovnica — Kuljevčica. U cilju što boljeg spriječavanja prolaza neprijateljskim trupama porušiti mostove na potocima Žarovnica i Kamenica, ukoliko isti nisu srušeni.

4. Rezerva Korpusa: 1 bataljon I. Brigade XXXIII. Divizije.

4. U korpusnoj rezervi bit će 1 bataljon I. Brigade XXXIII. Divizije. Mjesto korpusne rezerve: selo Ivanečka Željeznica, istočno od sela Prigorec.

Previjalište. Previjalište će se nalaziti u selu Ivanečka Željeznica i u tom pravcu će se vršiti evakuacija ranjenika. Za organizaciju previjališta uputit će Štab XXXII. Divizije u pomenuto selo svog referenta saniteta sa Bolničkim vodom.

Veze. Sve jedinice koje imaju radio stanice održavat će sa ovim Štabom vezu preko istih. Održavanje veze bit će po šiframa koje su dostavljene u prilogu. Ove šifre važe samo za vrijeme dok se izvodi ova akcija. Početak rada točno u vrijeme kada otpočne napad, t.j. u 3.31 sati.

Evakuacija plijena. Evakuacija plijena po zauzeću uporišta vršit će se u pravcu sela Ivanečka Željeznica. Sve potrebno za ovu evakuaciju organizovat će šef Intendantskog odsjeka ovoga Štaba.

U ovome pravcu isto tako vršit će se i evakuacija zarobljenika.

Ishrana. Pri preduzimanju pokreta u cilju izvršenja određenih zadataka jedinice će ponijeti sobom svu hranu za jedan dan: U ostalo vrijeme ishrana jedinica vršit će se na terenu iz mjesnih sredstava.

Vrijeme napada. Naređenje za izvršenje pokreta iz dosadašnjih baza u cilju koncentracije i zauzimanja određenih položaja izdat će se naknadno.[7]

Znaci raspoznavanja. Znaci raspoznavanja za cijelo vrijeme trajanja akcije bit će:

Bliski znaci: Ivanec — Stažnjevec,

a ugovoreni daljnji znaci: Alojz — Žiga.

Dnevni znaci biti će: poziv — nekoliko puta mahati kapom u krug iznad glave, a odgovor — staviti kapu na pušku i dignuti je tri puta u vis s desnom rukom.

Mjesta štabova. Štab XXXII. Divizije nalazit će se u selu Gaćice, Štab Zapadne grupe odreda u zaseoku sjeverno od k. 253 (Rudnica). Ovaj Štab nalazit će se za prvo vrijeme u selu Ivanečka Željeznica a po likvidaciji neprijateljske posade kod crkve Sv. Duh u selu Prigorec. Štab I. Brigade XXXIII. Divizije bit će u prvo vrijeme u selu Prigorec a potom u selu Vitešinec.

Napomena. Napad na neprijateljsko uporište treba da bude snažan i energičan, kako bi se neprijatelj jednim snažnim udarom razbio i uništio. Ovo je tim prije moguće pošto je neprijateljska posada veoma mala. Naročito se skreće pažnja na likvidaciju neprijateljske posade, kod crkve Sv. Duh. Za ovu likvidaciju naoružati četu sa što većim brojem šmajsera i puškomitraljeza. Samom vrhu, t.j. crkvi prići što tajnije tako da se postigne iznenađenje.

Jedinice koje će biti na osiguranju treba da se ukopaju i naročito na pogodna mjesta da postave antitenkovska oružja. Osiguranja ne smiju biti kruta već elastična i ni u kom slučaju ne dozvoliti da neprijatelj prodre do uporišta.

Jedinice koje budu napadale uporište pripremit će potreban broj benzinskih flaša za slučaj da se neprijatelj bude zabarikadirao u pojedinim zgradama uporišta.

---

[7] U dopunskoj zapovijesti Štaba korpusa od 20 aprila stoji da sve jedinice moraju biti 22 aprila u 4 časa na svojim mjestima spremne za početak napada, a jedinice na osiguranju jedan čas ranije. Poslije iznenadne borbe koju su jedinice Korpusa vodile 20 aprila došlo je do izvjesnih izmjena u ovoj zapovijesti, što se vidi iz dopunske zapovijesti koju je Štab korpusa izdao 22 aprila (vidi dok. br. 97 u ovoj knjizi i dok. br. 12/1—1, k. 551, u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

Jedinice na osiguranju prekinut će sve t.t. veze između Ivanca — Varaždina i Lepoglave, kao i prugu između Ivanca i Lepoglave.

Naročitu pažnju skrenuti jedinicama na štednju municije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
službeno otsutan

Komandant general-major,
Vlado Matetić v.r.

Dostavljeno:
na znanje:
Glavnom Štabu NOV i PO Hrvatske,
na znanje i postupak:
Štabu XXXII. Div., Štabu Zap. grupe i Štabu I. Brigade.

BR. 79

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 19 APRILA 1944 ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOVJ O BORBI KOD KEIĆ MOSTA[1]

ŠTAB VIII. DIVIZIJE IV. KORPUSA
N.O.V. JUGOSLAVIJE
Op. broj: 22/1944 god.
19. IV. 1944 god.

Operativni izvještaj o borbi
I. Brigade dne 11 ov.mj.
dostavlja.

ŠTABU IV. KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE

Opis položaja: Položaj na kome je vođena borba talasast je, mjestimično pošumljen i podesan za manevriranje jedinicama. Zemljište je predstavljeno na sekciji Karlovac 1:100.000.

Naše jedinice: Na našoj strani u ovoj borbi učestvovala su 2 bataljona I. Brigade.

[1] Original pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 43—4, k. 426.

Neprijateljske jedinice: Na strani neprijatelja u ovoj borbi učestvovalo je oko 200 vojnika iz Lovačke pukovnije.

Obostrana situacija: Odlaskom naših snaga sa Korduna[2] neprijatelj je izvršio ispad u selo Perjasicu i popalio je. Poslije toga neprijatelj je ponovno vršio ispade sa pravca Generalskog Stola prema oslobođenom teritoriju. Uslijed toga prebačena je I. Brigada sa sektora Dabra na sektor Perjasice.[3]

Štab I. Brigade donio je odluku da postavi zasjedu i da sačeka neprijatelja na cesti Keić most — Perjasica i da ga potuče.

Tok borbe: Dne 11 ov. mjeseca postavila su dva bataljona I. Brigade neprijatelju zasjedu na cesti Keić most — Perjasica, na liniji Ruškovac — Stražbenica.

Oko 06.30 časova naišao je neprijatelj sa oko 200 vojnika sa pravca Keić mosta. Neprijatelj je pušten prema Mateškom Selu i Oreščanskom Selu, a potom je na njega otvorena vatra od strane III. Bataljona koji se nalazio na Ruškovcu. U tom momentu, tj. kada je otvorena vatra na neprijatelja, napalo je oko 40 vojnika bočno III. Bataljon koji se uslijed toga morao povući prema koti 277 i 231. Kada je neprijatelj produžio za III. Bataljonom koji je odstupio prema koti 277 i 231, II. Bataljon koji se nalazio na Stražbenici i Bosiljevu izvršio je snažan napad na neprijateljski bok, a odmah zatim prešao je i III. Bataljon u napad. Snažnim napadom sa dvije strane bio je neprijatelj prisiljen da se povlači prema Generalskom Stolu. Gonjenje neprijatelja vršeno je sve do Mrežnice, tj. do Keić mosta. U toj borbi neprijatelju su zadani osjetni gubitci.

Ishod borbe: Uspjeh u ovoj borbi bio bi veći da neprijatelj nije sa pravca Mrežnice napao i izmanevrisao III. Bataljon na Ruškovcu.

---

[2] Ostale snage Osme divizije napadale su tada Cazin (vidi dok. br. 80 i 119).

[3] O dejstvima ove brigade na području Dabra vidi dok. br. 69.

Neprijatelj je imao 45 mrtvih, među kojima 2 oficira, više ranjenih i 1 zarobljenog.

Zaplijenjena su 2 karabina sa 200 metaka i 1 tromblonska puška, i 8 pari odijela, dok se ostali plijen nije mogao pokupiti.

Naši gubitci: U ovoj borbi na našoj strani bila su dva mrtva, i to: komandir čete Lovrić Nikola i zamjenik komandira čete podporučnik Madžarević Simo, i 6 ranjenih, među kojima zamjenik komandira čete zastavnik Vidović Mile.

Utrošak municije: Utrošeno je 3.370 puščanih i mitraljeskih metaka, 120 metaka za šmajser, 10 mina za mali bacač, i 5 ručnih bombi.

Lica koja su se istakla: U ovoj borbi naročito su se istakli Mutić Miloš, Lacković Mile, puškomitraljesci iz III. Bataljona, Savić Milan, delegat, Marinković Rade i Vuletić Đuro, puškomitraljezci iz II. Bataljona.

Kritički osvrt: Iako su odluke pravilno donesene i zasjeda postavljena na dobrom mjestu, nisu postignuti željeni rezultati usled toga što je III. Bataljon dozvolio da mu neprijatelj sa pravca Mrežnice neopaženo dođe na bok i prisili ga na povlačenje. Uprava i rukovođenje vatrom bilo je dobro. Saradnja između oba bataljona bila je dobra.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar:
A. Backović

Komandant, p-pukovnik:
M. Šumonja

(M.P.)

BR. 80

IZVJEŠTAJ ŠTABA OSME DIVIZIJE OD 19 APRILA 1944 ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOVJ O NAPADU NA CAZIN[1]

ŠTAB VIII. DIVIZIJE IV. KORPUSA
N.O.V. JUGOSLAVIJE
Op. broj: 21 — 1944 god.
19. IV. 1944 god.

Operativni izvještaj o napadu na Cazin.—

ŠTABU IV. KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE

Opis položaja: Napad se vršio na Cazin, u kojem je neprijatelj imao široki odbranbeni sistem, a raspolagao je sa rovovima i bunkerima. Pored toga borba se je vodila na prostoriji između Cazina i Ostrošca.[2] Na tom odsjeku zemljište je uglavnom ravničasto, odkriveno u istoj visini sa cestom, tako da su neprijateljska oklopna kola mogla nesmetano skretati na jednu i drugu stranu ceste. Zemljište je predstavljeno na sekciji Bihać 1 : 100.000.

Naše jedinice: U ovim borbama učestvovala je naša divizija bez I. Brigade, dvije brigade VII. Divizije, Unska operativna grupa i Haubički divizion. Samo mjesto napadala je naša II. Brigada, I. Muslimanska brigada, te Brdski i Haubički divizion, dok su se ostale jedinice nalazile na osiguranju prema Ostrošcu i Bihaću i prema Otoki i Bos. Krupi.

Neprijateljske jedinice: Borba se vodila sa VIII. Ustaškom bojnom, s jednom bojnom »Tigar« divizije[3] koje su branile Cazin i sa još jednom bojnom »Tigar« divizije, ojačanom sa 5 tenkova i 5 blindi koja je nadirala iz Ostrošca prema Cazinu.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA, pod reg. br. 41—1/4, k. 426.
[2] Opširnije o tome vidi dok. br. 53 i 119.
[3] Riječ je o 373 legionarskoj diviziji (vidi dok. br. 17/2, k. 74 A, u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

Obostrana situacija:

Neprijatelj je uspostavio jaku posadu u Cazinu koja mu je branila komunikaciju Bihać — Bos. Krupa i nije dozvoljavala prilaz našim većim jedinicama da neposredno ugrožavaju tu komunikaciju, a k tomu neprijatelj je u Cazin dovukao ratnog materijala iz Bihaća da ga zaštiti od bombardovania.

Naše namjere bile su likvidirati neprijateljsko uporište u Cazinu, a potom pristupiti uništavanju komunikacije Bihać — Ostrožac — Bos. Krupa i rušenjem mosta izbaciti tu komunikaciju iz upotrebe.

Tok borbe:

Napad na Cazin počeo je dne 9 aprila u 22.20 časova. Nakon artiljerijske pripreme koja je trajala 00.20 mnt. krenule su pješadijske jedinice u napad. Za vrijeme artiljerijske pripreme neprijatelj je iz centra grada upućivao pojedine dijelove i pojačavao svoj vanjski odbranbeni pojas. Snažnim i energičnim naletom prodro je II. Bataljon, koji je napadao mjesto sa jugozapadne strane preko sela Puškara, [ušao] u samo mjesto i došao do blizu džamije. Međutim, uslijed toga što je taj prodor bio usamljen, tj. što i na ostalim pravcima nije bio vršen jak pritisak, a pogotovo sa sjeveroistočne strane, to je neprijatelj skoncentrisavši svu vatru na Drugi bataljon, prisilio ga da se povuče pred zoru 10. IV. prema selu Puškarima i Šepićima. IV. Bataljon koji je napadao cestom Skokovi — Cazin uspio je također protjerati neprijatelja u grad i zaposjesti prednje rovove.

I. Bataljon koji je napadao sa pravca Seferagića nije uspio u svom naletu, jer ga je neprijatelj tukao jakom bočnom vatrom i vršio je protivnapade te se taj bataljon morao zadržati na polaznim položajima. U 05.00 časova 10. ov.mj. ujutru smijenio je III. Bataljon II. Bataljon, koji se povukao prema selu Slatini kao brigadna rezerva.

Na zauzetim položajima ostale su naše jedinice u toku čitavoga dana. Bacači i artiljerija tukli su neprijatelja u samom mjestu. Ali to nije donijelo naročitih rezultata

jer je ta vatra bila rasparčana. Sa strane neprijatelja gadali su samo bacači, dok artiljerija nije mogla dejstvovati usljed toga što je bala pod našom pješadijskom vatrom.

Istoga dana u 10.00 časova krenuo je neprijatelj sa jednom satnijom pješadije, 2 blinde, i 3 tenka iz Ostrošca prema Cazinu. Na liniji Laškića Brdo — selo Kula sačekala je neprijatelja naša III. Brigada i otvorila na njega vatru. Ispred položaja prema Ostrošcu bila je minirana cesta. Međutim neprijateljski tenkovi i blinde nisu išli cestom nego pored ceste. Blinde i tenkovi izbili su na položaje II. Bataljona koji se nalazio na Laškića Brdu. Bataljon se povukao prema selu Kuli. U 11.00 časova krenuo je neprijatelj sa istim snagama prema položajima IV. Bataljona koji se nalazio na bezimenoj koti sjeveroistočno od sela Kule. Na tom položaju dočekan je neprijatelj sa vatrom iz protukolskih topova i protukolskih pušaka, i bio je prisiljen, pošto mu je bila oštećena jedna blinda i jedan tenk, da se povuče u Ostrožac. Poslije povlačenja neprijatelja prema Ostrošcu II. Bataljon zaposjeo je ponovo svoje položaje. Oko 11.00 čas. došao je iz Bihaća u Ostrožac jedan vlak od 25 vagona s vojskom i ratnim materijalom.

Istoga dana u 18.00 časova krenuo je neprijatelj sa 5 tenkova i 5 blindi i sa oko jednom bojnom pješaka iz Ostrošca cestom prema Cazinu i preko Krivodola prema Osretku. Nakon kraće borbe ovladao je neprijatelj položajima II. Bataljona koji se povukao prema selu Kuli. Neprijateljska pješadija koja je išla preko Krivodola prema Osretku bila je odbačena. Poslije zauzimanja položaja II. Bataljona krenuo je neprijatelj prema položajima IV. Bataljona koji ga je kao i prvi put dočekao vatrom iz protukolskih oruđa i mitraljeskom vatrom. Taj napad neprijatelja podpomagala je artiljerija, tako da je u tom momentu kada su tenkovi prilazili položajima IV. Bataljona od granata bio oštećen protukolski top koji se morao povući sa položaja. IV. Bataljon koji je bio

tučen jakom artiljerijskom vatrom i vatrom iz tenkova koji su se sve više približavali bio je prisiljen da se povuče preko sela Kule prema Osretku. U 20.00 časova neprijatelj je ovladao položajima IV. Bataljona. Na tim položajima neprijatelj je zanoćio i nije se kretao dalje prema Cazinu.

Istoga dana u 18.00 časova jedinice koje su napadale Cazin prešle su ponovno u napad. I. Bataljon uz pomoć artiljerijske i minobacačke vatre uspio je na svom pravcu protjerati neprijatelja iz rovova u grad i tom prilikom zarobio protukolski top. Istodobno napadao je III. Bataljon neprijateljske položaje na Bašćama i uspio da se približi na 30 met. neprijateljskim topovima, ali je jakim protunapadom od strane neprijatelja odbačen. Ovim napadom neprijatelju je naneseno mnogo gubitaka i neprijatelj je bio pokoleban i počeo je sa dijelom snaga bježati iz grada prema Ostrošcu. Daljnji napad na neprijatelja nije se poduzimao radi toga što je ponestalo municije za teška oruđa, a neprijatelj je pribravši se počeo davati ogorčen odpor a pogotovo onda kad je osjetio da će mu doći pomoć iz Ostrošca. Međutim kako neprijatelj nije nadirao u toku noći od Ostrošca prema Slatini, to je odlučeno da se prema neprijatelju u Cazinu ostave manji dijelovi, a ostatak da se povuče i odmori za opći napad koji je trebao odpočeti sutradan u 05.00 časova.

11 ov.mj. u 05.00 časova pokušala je III. Brigada izvršiti povratni napad. Međutim taj je napad bio odbijen i neprijatelj je krenuo prema Cazinu odbacivši poslije bataljon III. Brigade sa Čungar Brda prema Cazinu.

Istoga dana u 05.30 časova odpočeo je napad na Cazin. Istodobno stizala je neprijatelju pomoć sa pravca Ostrošca. Usljed toga naređeno je II. Brigadi da se povuče na liniju Karaula — Seferagići — Slatina, a III. Brigada na liniju Osredak — Glavica — Stovrelo.

Na tim položajima ostale su jedinice tokom čitavog dana. Neprijatelj nije dalje nadirao, nego je vršio saobraćaj cestom Cazin — Ostrožac. Na toj cesti uništena su tri neprijateljska kamiona koji su naletili na mine. Na tim položajima ostale su jedinice tokom 12 ov.mj. Neprijatelj je izvršio ispad prema Karauli sa pravca Cazina i prema Osretku sa pravca Ostrošca. Naše jedinice povukle su se, i to: II. Brigada prema Brezovoj Kosi i Gornjoj Koprivni, a III. Brigada prema Krivaji — Ćoralića Selu, Tahirovića Selu i Ćajić Selu. Na tim položajima ostale su jedinice tokom 13 i 14 ov. mjeseca, a 14 naveče povukle su se na druge sektore radi odmora i sređivanja.

Ishod borbe: Iako su se jedinice u borbi dobro držale, iako je neprijatelju naneseno mnogo gubitaka, postavljeni ciljevi nisu postignuti.

Neprijatelj je imao 158 mrtvih, 150 ranjenih i 4 zarobljena.[4]

Zaplijenjeno je 1 protukolski top 52 mm sa 9 granata, 1 »šarac«, 1 puškomitraljez, 22 karabina sa 4.300 metaka, 1 trombon sa 30 mina, 40 ručnih bombi, 20 pari odijela, 1 radiostanica, 1 telefon, i druge razne vojničke spreme.

Uništena su 3 kamiona, a oštećen 1 tenk i jedna blinda.

Naši gubitci: U ovim borbama mi smo imali 26 mrtvih, među kojima p.poručnik Miščević Pavao, v.d. komandira Šaša Milan; 111 ranjenih, među njima p.poručnik Kvočka Mile, zamjenik komesara čete Vorkapić Slavko, oficir pri štabu bataljona Savić Mile, poručnik Đurić Miloš, p.poručnik Vukojević Dragan, zamjenik komesara čete Savić Nikola, komandir čete Zatezalo Branko, komandir čete Kušić Simo, zamjenik komandanta bataljona Bućan Pero, komandir čete Karan Dušan i komandir čete podporučnik Maćešić

[4] Iz izvještaja Štaba Četvrtog korpusa NOVJ vidi se da su ukupni neprijateljski gubici u borbama za Cazin, Ostrožac i Otoku bili: 198 mrtvih, 153 ranjena i 15 zarobljenih (vidi dok. br. 119).

Ninko; 15 ogluvljelih, među kojima poručnik Tepšić Dušan, komesar čete Krilić Gojko, komesar čete Relić Simo, zamjenik komesara čete Tepšić Petar, i 4 nestala borca.

Utrošak municije: U ovim borbama utrošeno je 36.092 metka za pješadijska oružja, 337 mina za teške bacače, 45 mina za male bacače, 258 granata za protukolske topove, 209 granata za topove 75 mm., 12 tromblonskih mina, 34 ručne bombe, 150 metaka za protuavionski mitraljez i 20 nagaznih mina.

Izgubljena su 3 karabina, a oštećen 1 protukolski top, 1 protukolski mitraljez, 1 protukolska puška.

Lica koja su se istakla: U ovim borbama držale su se obadvije brigade dobro. Naročito se istakao II. Bataljon II. Brigade svojom borbenošću i upornošću za sve vrijeme napada, te zalaganjem i umješnim rukovođenjem sa jedinicama svih starješina toga bataljona. Također pohvalu zaslužuje radi svojeg hrabrog držanja Prateća četa III. Brigade na čelu sa svojim komandirom Graorom Milanom.

U ovim borbama nije bilo ni lica ni jedinica koji su se slabo držali.

Kritički osvrt: Ova operacija bila je dobro pripremljena. Prije samog napada izvršeno je rekognosciranje sa komandnim kadrom. Rukovođenje sa jedinicama kako kod višeg tako i kod nižeg komandnog kadra bilo je dobro. Starješine su se dobro snalazile i brzo donosile potrebne odluke u novonastalim situacijama. Sadejstvo artiljerije sa pješadijom nije bilo zadovoljavajuće iako je u pojedinim momentima (na primer zauzimanje bezimene kote na pravcu I. Bataljona II. Brigade) artiljerija odigrala glavnu ulogu. Komandovanje sa artiljerijom, naročito sa haubičkom, bilo je dosta otežano i artiljerijska vatra nije se mogla skoncentrisati na pojedine otporne tačke. Također ni suradnja sa muslimanskim jedinicama[5] nije bila do-

[5] Odnosi se na jedinice Prve muslimanske brigade Unske operativne grupe.

voljna. Tako na primjer u momentima kada je bio potreban energičan i jak pritisak vatrom i pokretom sa njihovog pravca vršen je samo pritisak vatrom sa veće udaljenosti. To je omogućilo neprijatelju da obrati veću pažnju prema nama i da tuče naše jedinice jačom vatrom i da vrši protu i povratne napade.

Naše jedinice nisu vodile dovoljno računa o trošenju municije te se ista često puta neracionalno trošila, a naročito municija za teška oruđa, pa se ponekad moralo čekati po nekoliko sati dok se ista dopremi.

Četa za vezu Štaba divizije nije uspostavila na vrijeme telefonsku vezu s jedinicama, s kojima je trebala, te je uslijed toga sam napad kasnije odpočeo. Za vrijeme daljnjih borbi veza sa svim jedinicama funkcionisala je dobro, jedino je bila slabija sa Haubičkim divizionom, što je otežavalo pravilno komandovanje s njim.

Pouke iz borbe: U mjestima gdje neprijatelj ima široki odbranbeni pojas potrebno je skoncentrisati artiljerijsku vatru na pojedine tačke, a po likvidaciji tih prenijeti vatru na druge i tako lomiti neprijatelja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar:
A. Backović

Komandant, p-pukovnik:
M. Šumonja

(M. P.)

BR. 81

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETE DIVIZIJE OD 19 APRILA 1944 ŠTABU OSMOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA PRVE BRIGADE U CETINSKOJ DOLINI[1]

ŠTAB
IX DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE
19. IV. 1944.—

Op. br. 29

ŠTABU VIII. KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE

Operacijski izvještaj za
akcije I. brigade 8, 9, 10,
11 i 12 o.mj.

1.) Za zajednički pritisak na neprijatelja, u cilju sadejstva naših snaga sa VI. divizijom koja je izvodila glavni napad na prostor Srb — Lapac,[2] I. brigada naše divizije dobila je zadatak[3] da sa jednim bataljonom napravi pokret iz s. Peulje preko Borove Glave i Uništa, očisti ista od neprijatelja i izvrši pritisak u Cetinsku dolinu, u pravcu Kijeva i Vrlike, čisteći Cetinu i obližnja sela, te da bi na taj način nanijela udarce neprijatelju i vezala njegove snage sa toga sektora za sebe. Položaj i pravci dejstva ovog bataljona vide se na sekciji Drvar — Split razmjere 1 : 100.000.

2.) U zadatku 8, 9 i 10 o. mj. učestvovao je I. bataljon I. brigade, a 11 i 12 o.mj I. i III. bataljon I. brigade, sadejstvujući sa snagama naše II. brigade, koja je napadala Strmicu i Golubić,[4] kao i sa snagama XX. divizije i Dinarskog NOP odreda, koji su imali vršiti pritisak uz Cetinsku dolinu u pravcu Vrlike.[5]

3.) Jačina neprijatelja na pravcu Kijevo — Vrlika i u selima oko Cetine iznosila je oko 500 vojnika. Sastav neprijatelja — bili su četnici — bande popa Đujića — Cetinska i Šatorska brigada. Ove neprijateljske snage imale su oslonac na njemačke snage u pravcu Knina i na ustaške u Vrlici i južno od nje.

4.) Moral kod neprijatelja—četnika bio je vrlo loš. Nije kod njih bilo jedinstva komande, niti pak kakvog reda u jedi-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 13/2, k. 842.
[2] i [3] Vidi dok. br. 22 i 26.
[4] Vidi dok. br. 74.
[5] Vidi dok. br. 60.

nicama u pogledu davanja otpora ili preduzimanja protivnapada. Neprijatelj je imao namjeru da izvrši pokret preko Dinare i Vještića Gore, vjerovatno za Livanjsko Polje, pa je u tom smislu sa većim dijelom svojih snaga i krenuo tim pravcem, gdje je kod Bračeva Doca dočekan od snaga XX. div. i Dinarskog odreda i poslije borbe uz gubitke ponovo vraćen u Cetinsku dolinu. I. bataljon I. brig. zbog neodlučnosti i neslaganja članova štaba bataljona po dolasku u selo Uništa nije ozbiljno pristupio akciji na Cetinu 8 ov. mjes. na večer, kako je to trebao po zadatku, već je samo uputio manje djelove u tome pravcu.

5.) Zapovjest Štaba Div. za zajedničku akciju naših jedinica dostavili smo Štabu Korpusa, a Štab I. brig. izdao je pismeno i usmeno naređenje Štabu ovog bataljona o zadatku.

6.) Sjutradan 9 ov. mj. izvršeno je izviđanje u pravcu Cetine i Kijeva i upućena veza Dinarskom odredu, koji je trebao napadati sa Dinare u pravcu Vrlike. Predveče je preduzeto čišćenje Cetine do Kosora i Vinalića i jači pritisak na Kijevo, ali do potpunog izvršenja ovog zadatka nije došlo opet zbog nesporazuma između članova Štaba bataljona i nepoznavanja postavljenog zadatka od pojedinaca pri Štabu. 10 i 11 ov. mj. I. bataljon je upadao u Cetinu i protjerao četničke bande za Vrliku sa kojima je pobjeglo i neprijateljski raspoloženo stanovništvo prema nama. Ovog dana je bila borba djelova XX. div. sa četnicima kod Bračeva Dolca.[6] Zbog ovakve situacije na sektoru XX. div. naređeno je Štabu I. brig. da odmah uputi još jedan bataljon u Cetinsku dolinu da zajedno sa I. bataljonom izvrše jači pritisak u pravcu Vrlike i sa tim pomognu XX. div. u što većem nanošenju gubitaka neprijatelju.

12 ov. mj. I. i III. bataljon I. brig. preduzeli su čišćenje Kijeva, Cetine, Civljana, Vinalića i Garjaka. Iz ovih sela je neprijatelj očišćen i protjeran u Vrliku, tako da iako su se povratile njihove snage sa Dinare, također u Vrliku, nijesu smjeli preduzeti nikakav ispad u pravcu naših snaga za vrijeme ovoga čišćenja. Ova akcija izvedena je dobro, može se reći sa uspjehom.

7.) Tok same borbe u ovim akcijama u početku nije bio dobar jer I. bataljon sam, ne poznavajući pravo stanje neprijatelja, nije preduzimao korisne radnje, koje je mogao izvoditi s obzirom na slab moral neprijatelja, a u drugoj akciji po dolasku III. bataljona, sadejstvo se korisno ispoljilo i akcija po zadatku uspješno završena. Očišćena su sva sela i zaseoci, a četa koja je vršila pritisak na samo Kijevo nije izvršila zadatak. . .

[6] Borbu protiv četnika kod Bračevog Dolca vodio je Drugi bataljon Druge brigade ove divizije (vidi dok. br. 60).

Završetak ove borbe uslijedio je poslije povlačenja naših snaga iz Cetinske doline, na položaje iznad same Cetine, kod sela Lukovača i Glavaš.

13 u jutro neprijatelj je krenuo sa dvije kolone od Vrlike preko Civiljana u pravcu naših snaga i sa naših položaja dočekan, pa uz gubitke poslije borbe od nekoliko časova vraćen natrag.

Po završenom zadatku ovoga dana poslije podne bataljoni su dobili naređenje da se povuku na svoje ranije položaje.

8.) S obzirom na sami zadatak, da je više bio demonstrativnog karaktera, uglavnom su postignuti postavljeni ciljevi. I. bataljon je u početku podbacio, dok je u zajednici sa III. bataljonom u akciji zadovoljio. Zbog toga što se neprijatelj organizovano povlačio ispred naših snaga prilikom napada, tj. da je prosto bježao, a sa njim i stanovništvo koje je neprijateljski raspoloženo, nije bilo naročitog plijena u ratnom materijalu. Izvučeno je nešto stoke i hrane od neprijatelja.

U ovim borbama neprijatelj je imao 7 mrtvih i 5 ranjenih četnika. Ranjen je i komandant Cetinsko-civljanske četničke brigade Knežević.

9.) Naši su imali u ovim borbama 3 lakše ranjena druga i jednog nestalog iz patrole, koja je išla za vezu sa Dinarskim odredom, pa je ista na putu naišla na neprijateljsku zasjedu. Sudbina ovog druga se ne zna. Nismo imali nikakovih gubitaka u materijalu.

10.) U ovim borbama potrošeno je oko 3000 metaka za pušku i automatska oruđa i izvjestan broj ručnih bombi.

11.) Naročito se je istakao Barišić Marko, zamj. k-dira 3. čete I. bat., koji se pokazao hrabar i vješt u komandovanju, tako da je nanio neprijatelju gubitke najviše blagodareći njegovoj ličnoj hrabrosti i hrabrosti njegovih boraca. Od ostalih starješina nije se niko naročito istakao.

13.) Naš kritički osvrt na ove akcije bio bi slijedeći:

a) Prema postavljenom zadatku, prilikom pripreme akcija kod ljudstva se primjetilo prilično veliko raspoloženje za borbom i volja da se napada neprijatelja.

b) Odluke i izdate zapovijesti bile su u osnovi realne.

c) Rukovođenje samom borbom u prvim akcijama kod I. bat. — podbacio je sami Štab Bataljona, nisu shvatili važnost zadatka, već su zbog naročitog pridavanja važnosti ishrani ljudstva zaboravili na važnost postavljenog zadatka.

U zajedničkoj akciji I. i III. bataljona komandovanje je bilo ujedinjeno prisustvom poručnika Žužulja Josipa, oficira na službi pri Štabu Brig.

d) Komandovanje jedinicama je bilo relativno dobro.

e) Automatska oruđa pravilno su sadejstvovala sa jedinicama.

f) Taktički i borbeni postupci starješina prilikom same borbe bili su dobri i u skladu sa razvojem situacije.

g) Na zajedničkom savjetovanju štabova bataljona sa Štabom Brig. u prisustvu Štaba Div., ukazato je na sve vojničke propuste i nedostatke kod pojedinaca i jedinica u cilju izvlačenja pouka za daljni rad i pravilnijeg komandovanja u borbama i akcijama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **Andro Kovačević** (M.P.) Komandant, p.pukovnik: **A. Banina**

BR. 82

IZVJEŠTAJ ŠTABA ISTOČNE GRUPE NOP ODREDA OD 19 APRILA 1944 ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA I STANJU U JEDINICAMA OD 10 DO 19 APRILA[1]

ŠTAB ISTOČNE GRUPE
N.O.P. ODREDA VI. KORPUSA
JUGOSLAVIJE
Broj: 228/44 G. u 20h
Dana: 19/IV 1944 G.

Predmet: Dostavlja desetodnevni operativni izvještaj za razdoblje od 10. do 19. IV. 1944 god.

ŠTABU VI. KORPUSA N.O.V. I P.O. JUGOSLAVIJE

Položaj

OPĆA SITUACIJA:

Ovih dana a naročito u posljenje vrijeme je neprijatelj počeo gotovo stalno upadati u našu oslobođenu teritoriju iz uporišta Starog Topolja, Donjih Andrijevaca, Slav. Broda i Gromačnika, gdje je nakon bombardovanja Sl. Broda smješten veći broj — dio neprijateljske vojske. U obližnjim selima ovih upo-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 31—1/22, k. 473.

rišta neprijatelj je uspio organizovati svoju mrežu, tako da je znao za svaki i najmanji pokret naše vojske. Ova služba dojavljivanja organizovana je preko nekih dezertera iz okolice koji su preko svojih povjernika po selima kupili podatke i dostavljali u uporišta. Sa ovako dobrim informacijama neprijatelj je imao mogućnosti i sa manjim snagama neprestano upadati u sela, gdje je po upadu iseljavao porodice onih koji su pobjegli u uporišta, hapsio NOO-e ili pak što je najčešće pljačkao. Dezerteri koje je neprijatelj upotrijebio za povjerenike na pojedinim sektorima služe kao vodiči prilikom njihove akcije, što im je na ovaj način donekle omogućilo primjenjivanje naše taktike. Ovu primjenu vidjeli smo u borbi kod Klokočevika 17 ov. mj. kada je neprijatelj nakon povratka sa pruge napao I. bataljon Osječkog N.O.P. odreda.

Za ovo isto vrijeme dogodile su se razne promjene u neprijateljskim uporištima, naročito u Brodu, Andrijevcima, Topolju i Vrpolju. Posada koja je bila u Starom Topolju u jačini od 1200 vojnika otputovala je za Srem. Iz Broda je nakon bombardovanja[2] veći dio vojske iseljen u Sibinj i Gromačnik, gdje su se zadržali stalno, i odakle upadaju u okolna sela i pljačkaju.

Ovih dana je primjećeno da na Dilju postoji neka udarna grupa, koja boravi negdje oko Soskog Dola i Ruševa. Jačina im je oko 15 ljudi, od kojih su samo neki naoružani. Isti su prije dva dana uhvatili jednog partizana iznad sela Pake iz Diljskog N.O.P. odreda, koji se vraćao u jedinicu iz Paučja sa komisije, gdje su ga svezali i istukli, kada su ga pustili i izgubili se u nepoznatom pravcu. Odmah su poduzete mjere i već postoje podatci o njima na osnovu kojih ćemo ih moći fizički uništiti.

Saobraćaj je bio u posljednje vrijeme neredovit. Najviše je saobraćala glavna pruga Beograd—Zagreb i Našice—Osijek, dok neke sporedne pruge uopšte ne rade, kao Vrpolje—Đakovo —Osijek. Cestama Brod—Vrpolje—Osijek saobraćaj je radio nesmetano. Glavna pruga je utvrđena betoniranim bunkerima u kojima je posada 15 do 20 vojnika naoružanih puškama i nekim automatskim oružjem.

Nakon likvidacije Podravske Slatine,[3] neprijatelj je ponovo došao s jačim snagama u mjesto, odakle vrši upad u podravska sela.[4]

U Požeškoj kotlini vršeni su mjestimično upadi u neka sela sa pješadijom i tenkovima. Ovo se naročito događalo u

---

[2] Trećeg aprila 1944 savezнички avioni bombardovali su Slavonski i Bosanski Brod. O rezultatima vidi dok. br. 154 i 155.

[3] O uništenju neprijateljske posade u Podravskoj Slatini vidi dok. br. 41, 70 i 73.

[4] Vidi dok. br. 159 i 162.

vrijeme kada su naše jedinice bile na položaju prilikom akcije na Podravsku Slatinu. Ovdje se osjeća aktivnost trupova koji su nekoliko puta upadali u sela Vetovo, Podgorje i Lukač. Istima je pravljena zasjeda kod Tominovca i Alilovca, gdje je došlo do borbe ali se banda odmah razbježala i svojih 4—5 dana nisu se uopšte pojavljivali. Ovdje je neprijatelj isto dobro uspio organizovati inf. službu, tako da je malo sela podpuno slobodnih gdje mogu pojedinci dolaziti i sa narodom raditi. Iz ovih razloga narodu je nepoznata situacija kod nas i u svijetu, a zadojen fašističkom propagandom naklonjen je neprijatelju.

RAD NAŠEG ŠTABA I PODREĐENIH JEDINICA:

Rad u našem štabu odvija se normalno. Zadnjih dana slabo se posvetilo proučavanju materijala usljed toga što su članovi gotovo stalno bili na putu ili u jedinicama gdje je na vojničkim sastancima od strane ovoga štaba posvećena naročita pažnja izgradnji nižih rukovodilaca. Štabovi odreda su manje posvećivali pažnju svojoj ličnoj izgradnji, a nisu mnogo uticali ni na podčinjene te su i ovi ovom prilikom mnogo zaostali. Primjećuje se naporan rad u jedinicama usljed nedostatka vojnog i političkog kadra.

Niži štabovi bi donekle i zadovoljili kada bi u podpunosti primjenjivali pravu partizansku taktiku, koja je naročito potrebna odredima i u ovo vrijeme kad i sam neprijatelj upotrebljava partizanski način ratovanja. Ovo naročito važi za Osječki odred koji je već tri put bio iznenađen i pretrpio nepotrebne gubitke.[5]

DISCIPLINA I MORAL U JEDINICAMA:

Samovolje, kao ni pljačke u posljednje vrijeme nije bilo. Obična disciplina je dosta dobra, naročito u Požeškom i donekle u Diljskom N.O.P. odredu. Slaba disciplina je u I. bataljonu Osječkog N.O.P. odreda, dok u Podravskom bataljonu prilično zadovoljava. Borbena disciplina i moral su dobri u I. bataljonu Diljskog N.O.P. odreda i Podravskom bataljonu, dok u ostalim jedinicama prilično zadovoljava. Strojeva disciplina je u svim jedinicama dosta slaba iz razloga što su nakon odpremanja nekih jedinica u XII. diviziju, odredi popunjeni novacima, koji još nemaju dovoljno razumijevanja za ovo. Pozdravljanje starijih drugova nešto se popravilo a u nekim jedinicama Požeškog N.O.P. odreda podpuno zadovoljava.

[5] Vidi dok. br. 73 u ovoj knjizi i dok. br. 30—1/2 I, k. 473, u Arhivu Istoriskog instituta JNA.

STANJE UNUTAR JEDINICA:

U zadnjem periodu imamo 66 novopridošlih drugova i drugarica koji su najvećim dijelom mobilisani na bazi dobrovoljstva. Za isto vrijeme imali smo 19 izbačenih iz stroja, od kojih je 6 poginulo, 7 ranjeno, i 3 pobjegla. Pored toga 30 drugova sa jednim komandirom i komesarom čete upućeni su za P.P.K.[6] bataljon, 30 nenaoružanih drugova upućeno je XII. diviziji i 7 drugova je poslato na razne službe po potrebi, kao i u N.O.O., R.D.S. i t. d.

U borbama koje smo imali izgubljen je 1 laki njemački mitraljez (Šarac), 3 puške i 1 tenkovska mina. Municije je utrošeno 1600 komada. Prilikom upućivanja drugova u P.P.K. bataljon i ostale jedinice odnesen je 1 puškomitraljez »Brno« i 33 puške. U borbama su dobivene 2 puške sa 150 metaka.

SLUŽBA VEZE:

Veza je uglavnom održavana pomoću kurira pješaka i konjanika. Telefonska veza postoji između Štaba grupe i štabova odreda. Vodovi za vezu formirani su u svim odredima ali su slabo primjenjivani usljed nedostatka materijala. U Osječkom i Diljskom N.O.P. odredu organizovani su manji kursevi gdje određeno ljudstvo obučava referent za vezu ove grupe.

IZVEDENE AKCIJE:

Nakon izvršene akcije na Podravsku Slatinu Podravski bataljon je ostao pod komandom Osječke brigade, po čijem je naređenju 12 ov. mjeseca fingirao napad na Feričance za vrijeme napada na uporište Đurđenovac.[7] Obzirom na to da je na uporište fingiran napad, neprijatelj iz istog nije izlazio, te prema tome borbe nije bilo. Idućeg dana, t.j. 13 ov. mjeseca ovaj bataljon srušio je 4 betonska mosta na rijeci Vojlovici. Dana 15. IV. 1944 sa II. bataljonom XVIII. brigade Podravski bataljon je izvršio konfiskaciju u nekim podravskim selima i mlinu u selu Poreču, odakle je dovezeno oko 100 metara žita.

Dana 14 i 15 ov. mjeseca II. bataljon Osječkog N.O.P. odreda osiguravao je oranje kod sela Vel. Nabrđa.

Noću između 16 i 17 ov. mjeseca jedinice Diljskog N.O.P. odreda izvršile su diverziju na glavnoj željezničkoj pruzi između Kapele Batrine i Broda. Pruga je presječena na 10 mjesta i saobraćaj je bio zaustavljen 8 sati. Iste noći I. bataljon Osječkog N.O.P. odreda presjekao je glavnu prugu kod Bro-

[6] Protiv pete kolone

[7] Riječ je o napadu koji su na Đurđenovac izvele jedinice Dvanaeste divizije 9/10 aprila 1944 (vidi dok. br. 39).

da.[8] Pruga je popravljena i saobraćaj je odmah uspostavljen. Nakon ove diverzije ovaj bataljon Osječkog N.O.P. odreda se povukao u selo Klokočevik, gdje ga je neprijatelj[9] 17 ov. mjeseca u jačini od . . .[10] vojnika naoružan sa 3 teška bacača i većim brojem automatskog oruđa iznenada napao. Borba se odvijala uglavnom na sektoru Vožnice—Male Surevice. Naši gubitci su 4 mrtva, 5 ranjenih i 3 nestala, dok je neprijatelj imao 6 mrtvih i 5 ranjenih. Izgubljene su 3 puške i 1 tenkovska nagazna mina. Sa nestalim drugovima nalaze se 2 puškomitraljeza za koje se vjeruje da nisu izgubljeni. Nakon završene borbe neprijatelj se probio u selo Klokočevik, odakle je preko Garčina otišao za Andrijevce.

Dana 14 ov. mjeseca 1. četa Diljskog N.O.P. odreda imala je borbu kod Kindrova (sekcija Sl. Brod 1:100.000) sa neprijateljem[11] koji je u jačini od 250 vojnika krenuo iz Broda u pomenuto mjesto radi pljačke. Naši gubitci su 1 mrtav, 2 ranjena i izgubljen 1 laki njemački mitraljez (Šarac). U borbi je utrošeno 250 komada metaka, a nije dobiveno nikakvog oružja. Neprijateljski gubitci nisu nam poznati.

Jedinice Diljskog N.O.P odreda noću između 18 i 19 ov. mjeseca izvršile su diverziju na glavnu željezničku prugu Beograd—Zagreb, na sektoru između Malina i Oriovca.[12] Pruga je prekinuta na 19 mjesta i zapaljena vaktarnica kod sela Kujnika. Prilikom diverzije neprijatelj je tukao iz bunkera na pruzi kod sela Malina i Oriovca i tom prilikom imali smo 1 mrtvog i 1 ranjenog i 1 mrtvog i 1 ranjenog iz diverzantske čete broj 2. Prije samoga napada trebalo je prije likvidirati vaktarnicu kod sela Kujnika, u kojoj je bilo 30 Švaba i ustaša naoružanih sa 1 lakim »Maksimom«, 1 njemačkim puškomitraljezom (Šarac), 1 šmaiserom i ostalo puškama. Vaktarnica je likvidirana i neprijatelj je uz nepoznate gubitke protjeran.

STEČENO ISKUSTVO:

Mnogi naši rukovodioci ne znaju da se pravilno obezbijede, naročito prilikom stanovanja, što je dovelo do toga da su više puta jedinice bile iznenađene. Kada dođe do borbe, onda

---

[8] Vidi dok. br. 39.

[9] Vjerovatno dijelovi Druge bojne brzog zdruga koji su dejstvovali na tom području (vidi bojnu relaciju Drugog zbornog područja u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 4/1—15, k. 60).

[10] U originalu je izostavljen broj.

[11] Odnosi se na 5 i 6 satniju Druge bojne brzog zdruga (podatak iz Arhiva Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 4/1—6, k. 60).

[12] U dnevnom izvještaju Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 19 aprila o tome piše: »Na pruzi Nova Kapela-Batrina — Sl. Brod u noći 18/19 IV. eksplodiralo je 16 mina između ž. p. Nova Kapela-Batrina i Oriovac« (vidi dok. br. 169).

se ne znaju snaći već borci pod rukovodstvom nižih rukovodilaca prodijaju se sami prema svom nahođenju. Stoga smo zaključili da jedinice ne borave u selima sem takovih koja odgovaraju taktičkim uslovima.

RASPORED JEDINICA I NJIHOVO STANJE:

Jedinice Diljskog N.O.P. odreda operišu na sektoru Dilja i to jedan bataljon na sektoru Brod—Pleternica—Kapela, a drugi: Brod—Vrpolje—Đakovo. Jedinice Osječkog N.O.P. odreda operišu sa jednim bataljonom na sektoru Našice—Đakovo, dok II. (Podravski) bataljon operiše na sektoru Podr. Slatina —Donji Miholjac. Jedinice Požeškog N.O.P. odreda operišu u Požeškoj kotlini i na Babjoj Gori.

Stanje u odjeći i obući je dosta loše. Ishrana se vrši po selima preko prehranbenih komisija. Hrana je dobra, a ista se kuva na kazanima. Zdravlje boraca je prilično, jedino ima manjih oboljenja od reume, prehlade i skorbuta. Pri odredima postoje ambulante gdje se ovakovi bolesnici liječe.

DALJNJE OPERATIVNE NAMJERE:

Za buduće bi imali u planu napadati željezničke pruge Našice—Osijek, te Osijek—Đakovo—Vrpolje. Sačekati voz na pruzi Kapela—Pleternica.

Na istoj cesti praviti zasjede, pošto ovuda prolaze neprijateljske kolone. Pored toga sa manjim snagama praviti zasjede na svim mjestima gdje krstare tzv. trupovi radi uništenja istih.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar:
Stjepan Domankušić

Za komandanta, kapetan:
Petar Romanić

(M.P.)

BR. 83

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG KORPUSA OD 20 APRILA 1944 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBI NA PROSTORIJI SELA HRAŠĆE — BREZNIK — JUGOVAC — ZALUKA — VELIKA PAKA I PRAVUTINA[1]

ŠTAB IV KORPUSA
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj: 118/44
20. IV. 1944.

GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE

Operativni izvještaj
o borbama Karlovačke
brigade na dan 4. IV.
1944. g.

Borbe vođene na prostoriji s. Hrašće, s. Breznik, s. Jugovac, s. Zaluka, s. V. Paka, s. Pravutina. (Sekcija Samobor i Novo Mesto 1 : 100.000.)

Naše snage: Karlovačka brigada i Karl. partiz. odred.

Snage neprijatelja: 5., 10. i 30. ustaška bojna, slunjska bojna, 2 ustaška i 1 domobranska bojna iz Zagreba, te dijelovi garnizona Bosiljevo, Duga Resa, Ozalj. Sve ove jedinice spadaju pod prvi sektor generala Tomaševića, koji je lično rukovodio operacijama.[2] U borbi je učestvovao zapovjednik posade Ozalj bojnik Ratković i zapovjednik 3. ustaškog stajačkog zdruga ppukovnik Rogoz.

---

[1] Kopija, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 28—4, k. 426.

[2] O jačini neprijateljskih snaga koje su učestvovale u ovoj borbi i njenim rezultatima, piše u bojnoj relaciji Prvog zbornog područja sljedeće: »Treća bojna 2. posadnog zdruga: 1, 2 i 4 sat ove bojne iz Ozlja preduzele su pothvat u ciju pročišćavanja zemljišta i otkupa živežnih namirnica na području u velikom luku r. Kupe i to na pravcu: s. Novaki — Breznik. Neprijatelj je dao jak otpor na crti: s. Jugovac — s. Breznik — s. Žakanje. U višesatnoj borbi neprijatelj je primoran na povlačenje, te je postignuta crta: s. Ribnik — s. Žakanje. Naši gubitci: 1 mrtav, 3 ranjena. V ustaška bojna: 1. sat ove bojne učestvovala je u pothvatu sa III bojnom 2. posadnog zdruga od s. Netretić prema s. Ribniku, te je potiskujući neprijatelja dostignuta crta: Ribnik — M. Paka. Naši gubitci: 4 ranjena. Gubitci neprijatelja 62 mrtva, 32 zarobljena«. (Dokumenat u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 4/1—15, k. 58.)

Obostrana situacija: Neprijatelj nije imao jačih koncentracija u Karlovcu niti u Ozlju. Primljena je vijest o neprijateljskoj ofenzivi kojoj se nije polagala veća pažnja baš iz razloga što nisu postojale veće neprijateljske snage a nije se znalo za dolazak neprijateljskih snaga iz Zagreba te zbog toga nisu preduzete naročite mjere opreznosti sa naše strane. Ipak su upozorena dva bataljona Karlov. brigade da budu oprezni a snage Karlov. odreda bačene su na sektor Netretić sa zadatkom da kontrolišu taj teren.

Tok borbe:

4. IV. 1944. U 6,30 sati neprijatelj je počeo pokrete iz svojih baza slijedećim pravcima:

Jedna četa Nijemaca iz Bosiljeva kretala je sredinom terena između rijeke Dobre i Kupe, gdje se zadržala do poslije podne a potom se vratila u svoj garnizon.

Dijelovi garnizona Duge Rese prešli su rijeku Dobru kod Novog Grada i krenuli u pravcu sela Kučevice, gdje su se zadržali.

5. ustaška bojna po prelasku r. Dobre kod Stativa krenula je prema sjeveru šireći se od r. Dobre do ceste Netretić — Ribnik. Kod s. Hrašće ova bojna spojila se sa drugim snagama, koje su nastupale u pravcu G. Pokupja.

10. ustaška bojna prešla je r. Dobru kod Stativa i po izbijanju u Netretić krenula u pravcu Orešnjaka (k. 355), koju je zauzela te produžila pokret u pravcu sjeverozapada šireći se od r. Kupe do ceste Netretić — Ribnik.

Jedna bojna nastupala je iz pravca G. Pokupje — Vuksani — V. Erjavec — Hrašće.

Jedna bojna nastupala je pravcem Ozalj — Oštri Vrh — Breznik — Vodenica.

Jedna bojna: Ozalj — Dvorište — k. 475 — Jugovac.

Jedna bojna: Ozalj — Kamanje — Restovo — Žakanje.

Dijelovi posade iz Ozlja nastupali su: D. Bukovac — G. Bukovac — Žakanje.

Najbrže napredovanje neprijatelja bilo je cestom Netretić — Ribnik — Ozalj — Oštri Vrh — Breznik — Vodenica. Ove snage bile su ojačane sa dva tenka i jednim oklopnim automobilom i kao takve imale su glavni zadatak uništenja naših snaga, dok su ostale snage demonstrirale da bi privukle na sebe pažnju.

Naše snage: t.j. 1 bataljon koji se nalazio u s. Hrašće isturio je jednu četu u Martinski Vrh, a sa jednom četom zadržavao neprijatelja na Vodenici. Ova četa sa Vodenice kasnije je prebačena u s. Jugovac gdje je neprijatelj usmjerio svoj jak napad u namjeri da prekine vezu između naših snaga. Kod s. G. Stranica dijelovi Karlov. odreda vodili su jaku borbu te im je

bila upućena pomoć, koja je kasno stigla, te su se morali povući. Bataljon koji je bio kod Jugovca povukao se u pravcu Sopčić Vrha. Četa Karlov. odreda i mitr. vod koji su se povukli od G. Stranice probili su se u pravcu Pišćetke — Lončar Brdo, napali neprijatelja u pozadini i protjerali neke dijelove u D. Stative.

U ovakvoj situaciji Štab brigade naredio je 2. i 3. bataljonu koji su bili u s. Zaluka i s. V. Paka da se krenu zapadnim padinama šume Lipnik i u pravcu jugoistoka grebenom, te da protjeraju neprijatelja i produže napredovanje u pravcu Rosopanjeka (k. 482). 2. bataljon po izbijanju na k. 330 zadržao se pošto se neprijatelj nalazio na k. 453. 3. bataljon usljed nevojničkog kretanja susreo se sa neprijateljem u šumi istočno od Okrugljaka (k. 317), gdje je bio razbijen i prebačen preko r. Kupe kod s. Mošanci. Oko 14 časova uhvaćena je veza i sa ostalim jedinicama i pošto se pretpostavljalo da neprijatelj namjerava preći r. Kupu izvršen je novi raspored snaga: 1. i 3. bataljon zadržani su na lijevoj obali r. Kupe, 2. bataljon ostavljen je na k. 330 a dijelovi 4. bataljona bili su u s. Griblje, dok sa ostalim dijelovima 4. bataljona nije bilo veze. Na tim tačkama borba je i završena a neprijatelj pošto je izvršio svoj zadatak povukao se.

Postavljeni ciljevi nisu postignuti.

Zarobljeno 2 domobrana i zaplenjene 2 puške, 2000 metaka i nešto ostale spreme.

Gubitci neprijatelja: 43 ubijena i 78 ranjenih vojnika. Među ubijenima su 2 oficira, od kojih je jedan časnik Vukelić,[3] poznati krvnik.

Naši gubitci: 7 mrtvih, među kojima operativni oficir brigade kapetan Oreščanin Nikola, 5 ranjenih i 27 nestalih i zarobljenih. Od nestalih neki su se već povratili svojoj jedinici.

Izgubljeno: 1 mitraljez šarac, 5 puškomitraljeza, 2 postolja za mitraljez »Bredu«, 37 pušaka i 9 tovarnih konja.

Utrošeno: 10079 pušč. i mitr. metaka, 127 bombi i 375 šmajserskih i pištoljskih metaka.

U borbi su se naročito istakli operativni oficir brigade kapetan Oreščanin Nikola koji je na čelu jedne čete jurišao na neprijatelja, i borac Polović Mijo, nišandžija na mitraljezu, koji je vješto tukao neprijatelja, a kada mu je nestalo municije, tukao se dijelovima od mitraljeza sa ustašama. Obadva ova druga su hrabro poginula. Držali su se dobro svi oficiri i borci.

---

[3] Andrija (vidi dok. br. 155 i 156).

Kritika: Neprijatelj je svoj napad brižljivo pripremio prebacujući u toku noći između 3. i 4. IV. vlakom iz Zagreba 2. ustaške bojne i jednu domobransku bojnu, prikupivši u isto vrijeme dijelove 30. i Slunjske bojne, koje je iznenada doveo na mjesto borbi i sa njima odmah otpočeo napade. Ovo je donekle zbunilo Štab brigade koji nije pripremio svoje jedinice na borbu sa jačim neprijateljskim snagama, jer nije ni računao na mogućnost ovog i ako su dobijeni podatci da neprijatelj namjerava vršiti ofanzivu.

Štab brigade nije upravljao ni rukovodio sa borbom, jer je neprijatelj razdvojio naše snage i onemogućio vezu. 3. bataljon pri susretu neprijatelja u šumi bio je iznenađen i raspršen od neprijatelja, jer nije vojnički nastupao niti su borci bili pripremljeni na mogućnost ovakve borbe.

Borbeni postupci nisu bili u skladu sa razvojem situacije na bojištu i sve do kraja borbe nije se znalo za prave namjere neprijatelja niti se ocjenila njegova jačina. Brigada nije bila prikupljena da bi se mogao izvršiti naš manevar i uspješniji napad u bok i pozadinu neprijatelja, što znači da Štab brigade uopšte nije raspolagao sa nikakvom rezervom.

Informativnim podatcima ne poklanja se dovoljna pažnja niti se svestrano provjeravaju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant, general-major:

BR. 84

ZAPOVIJEST ŠTABA ŠESTOG KORPUSA NOVJ OD 20 APRILA 1944 ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKA UPORIŠTA FERIČANCI I DURĐENOVAC[1]

ŠTAB VI. KORPUSA
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. Br. 135
Dana: 20/IV 1944 u 7.00 sati

ZAPOVJEST

(Sekcija P. Slatina, D. Miholjac, Slav. Požega, Brod 1 : 100.000)
Prilozi: 1. Skica o uporištu Feričanci, 2. Skica uporišta Đurđenovac, 3. Podaci o okolnim uporištima, 4. Dopunska sanitetska zapovjest, 5. Dopunska zapovjest za vezu.[2]

U cilju likvidacije neprijateljskih uporišta Feričanci i Đurđenovac,[3]

NAREĐUJEMO:

1. — **XII. Divizija:**
Sastav:
a) XVIII. Brigada — 4 bataljona
b) Osječka brigada— 3 bataljona
c) 1 brdski top 65 mm.
d) 2 protivtenkovska topa 37 i 47 mm.

Ukupno: 7 bataljona 3 topa

Zadatak: Jednom brigadom likvidirati neprijateljsko uporište Đurđenovac.[4] Prethodno uništiti prugu i mostove oko Đurđenovca. Drugom brigadom osigurati se od D. Miholjca i Moslavine na položajima: s. Kovačica — s. Bokšić Lug — s. Bare.[5] Artiljeriju upotrebiti prema usmeno dobivenim uputama. Vjerovatne pravce neprijateljskog nastupanja minirati ispred pretstražnih položaja, što dublje prema neprijatelju.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 17—1, k. 1123.

[2] Navedene dopunske zapovijesti i podaci o okolnim uporištima nalaze se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 17—1, k. 1123.

[3] O rezultatima napada na ova neprijateljska uporišta vidi dok. br. 107 i tom V knj. 27, izvještaj Štaba Šestog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 17 maja 1944.

[4] Ovaj zadatak dobila je Osamnaesta NO brigada (vidi dok. br. 85).

[5] Ovaj pravac osiguravala je Osječka NO brigada.

2. — **XXVIII. Udarna divizija:** *Sastav:* a) XVII. Udarna brigada — 4 bat. b) XXI. Udarna brigada — 4 bat. c) Brodska brigada — 4 bataljona d) 2 brdska topa 75 mm. e) Konjički divizion Ukupno: 12 bataljona Konj. divizion 2 topa	*Zadatak:*[6] Dijelom jedne brigade likvidirati Feričance, a ostalim snagama osigurati sljedeće pravce: a) jednom brigadom osigurati se od Našica na položajima: s. Žestilje — Brezik (k. 146) — Stari Zoljan (k. 186), te porušiti prugu Našice — Đurđenovac i mostove na ovom sektoru; b) jednom brigadom osigurati se od Podrav. Slatine i Čađavice na položajima: s. Paušinci, pa na zapad na potok Vojlovicu, te uz taj potok do Humljana. Artiljeriju upotrijebiti prema usmeno dobivenim uputama. Vjerovatne pravce neprijateljskog nastupanja minirati ispred stražarnog položaja što dublje prema neprijatelju.
3. — **Istočna grupa NOP odreda:** *Sastav:* Osječki odred Požeški odred	*Zadatak:* Osječkim odredom postaviti zasjedu na cesti Našice — Osijek kod s. Našička Breznica i izvršiti rušenje istočno od tog položaja. Postaviti zasjedu na južnoj cesti Našice — Osijek kod s. Stipanovci. Manjim snagama tog odreda fingirati napad na Našice s južne strane. Požeškim odredom zatvoriti cestu Orahovica — Kutjevo, kontrolišući cestu Gradište — Kula. Jedan bataljon tog odreda uputiti u Gazije u korpusnu rezervu.
4. — Artiljerijski divizion:	Pridodaće 2 brdska topa 75 mm. XXVIII. Udarnoj diviziji, a jedan protivkolski top 47 mm. dodjeliće XII. Diviziji. Zadaci prema usmeno dobivenom naređenju.
5. — Diverzantski bataljon:	Jedna četa tog bataljona miniraće cestu od Ćeralija do Slatine.

[6] Detaljnija razrada zadataka po jedinicama vidi se iz zapovijesti Dvadeset osme divizije, dok. br. 89.

6. — Korpusna rezerva:	Bataljon Požeškog odreda i bataljon Bilogorskog odreda.
7. — Mjesto štabova:	Štab Korpusa — s. Gazije, Štab XXVIII. Udarne divizije — s. Valenovac, Štab XII. Divizije — s. Beljevina, Štab Istočne grupe NOP odreda — Seona.
8. — Veza:	Prema dopunskoj zapovjesti za veze.
9. — Obavještajna služba za Štab korpusa:	Organiziraće šef Obavještajnog otsjeka, prema usmeno dobivenim direktivama.
10. — Početak akcije:	Noću od 21. na 22. aprila 1944. u 23 časa.
11. — Znaci raspoznavanja:	Za noć 21. na 22. aprila: — uporište — pada. Za dan 22. aprila — poziv: pušku u horizontalnom položaju tri puta dići iznad glave lijevom rukom; Odziv: desnom rukom kapom učiniti 3 kruga iznad glave. Za noć od 22. na 23. aprila: smrt — ustašama. Od tog vremena, pa nadalje važe opći znaci.
12. — Povlačenje će se izvršiti:	Po pismenom, telegrafskom ili telefonskom naređenju Štaba Korpusa. Svjetlosni znaci za povlačenje: 3 zelene rakete ispaljene jedna za drugom. Pravac povlačenja: sektor Orahovica — Kutjevo — Našice.
13. — Evakuacija ranjenika:	Prema dopunskoj sanitetskoj zapovjesti.
14. — Evakuacija plijena:	Organiziraće načelnik intendanture VI. Korpusa u saglasnosti sa načelnicima intendantura divizija.

Napomena: Uporišta treba napasti organizovano i svom silinom pokreta i udara, tako da se akcija završi 22. aprila do mraka najdalje. Sve zasjede treba da poruše pred sobom mostove, ukoliko isti nisu srušeni.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
sl. otsutan

Komandant,
generalmajor:
Petar Drapšin

(M. P.)

Dostavljeno:

1. — Štabu XII. Divizije, na izvršenje
2. — Štabu XXVIII. Udarne divizije, na izvršenje
3. — Štabu I. Artiljerijskog diviziona, na izvršenje
4. — Štab Istočne Grupe NOP odreda (izvadak), na izvršenje

BR. 85

ZAPOVIJEST ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE ŠESTOG KORPUSA NOVJ OD 20 APRILA 1944 PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA ĐURĐENOVAC[1]

ŠTAB XII. DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj: 486
Dana: 20/IV. 1944 g. 22h

ZAPOVJEST

(Sekcija Podrav. Slatina, D. Miholjac, Brod 1 : 100.000)

Neprijatelj u jačini od 300 ustaša 18. jurišne bojne, 45 domobrana željezničke stražarske bojne, 40 žandara sa nepoznatim naoružanjem nalazi se u Đurđenovcu. Povremeno noću stiže mu pojačanje od oko 150 feldžandara. Neprijatelj je utvrđen u zidanim bunkerima, u bunkerima od drveta, kao i u pojedinim zgradama prema priloženoj skici.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 12/1, k. 882.

Štab VI. Korpusa NOV i POJ zapovješću[2] svojom Op. broj 135 od 20. IV. 1944. naredio je likvidaciju Đurđenovca, Feričanaca i željezničkog mosta između Đurđenovca i Feričanaca preko St. Rijeke.

Likvidaciju Đurđenovca i postavljanje zasjeda prema D. Miholjcu i Moslavini naredio je XII. Diviziji. Likvidaciju Feričanaca i naprijed navedenog željezničkog mosta, kao i postavljanje zasjeda prema Našicama, Podrav. Slatini i Čađavici naredio je XXVIII. Udarnoj diviziji, a postavljanje zasjeda prema Osijeku i Đakovu, kao i zatvaranje puta Kutjevo — Orahovica povjerio je Istočnoj Grupi NOP odreda.

NAREĐUJEMO:

Zadatak:

1) **XVIII. brigadi:**
Sastav:
4 bataljona,
4 protutenk. topa,
2 brz. p. t. topa 20 mm.,
2 teška bacača
i ostali pripadajući dijelovi.—

a) Sa tri bataljona izvršiće likvidaciju neprijateljskog uporišta Đurđenovac, sa pravaca: Sušina (glavni), prethodno prebacivši jedinice preko potoka Bukovik, likvidirati dio uporišta j.i. od pomenutog potoka, željez. stanicu Đurđenovac i otporne tačke u j.z. dijelu uporišta do potoka Bukovik; uskotračnom šumskom prugom D. Miholjac — Đurđenovac sa pravcem nadiranja činovnički dom, žandarm. stanica, tvornica tanina, sa težnjom da neprijatelja što prije odbace iz bunkera u pojedine zgrade a potom da izvrše brzu likvdaciju istih.

Za izvršenje prednjeg zadatka koristiti se obilno pridatim teškim oruđima i bombama od eksploziva. Pokret i udar živom silom iskoristiti odmah po dejstvu teškog oružja i eksploziva, kako bi zadatak bio izvršen u potpunosti sa što manje gubitaka.

b) Jedan bataljon (II.) ostaje u brigadnoj rezervi.

Zadatak:

2) **Osječkoj brigadi:**
Sastav:
3 bataljona,
2 teška bacača
i ostali pripadajući dijelovi.—

Sa tri bataljona daje osiguranje od pravca D. Miholjac — Moslavina na položajima: šuma Kovačica (zaključno) — s. Bokšić Lug — s. Kutovi — s. Bare (zaključno).
Položaj zaposjesti grupno a ne kordonski.

[2] Vidi dok. br. 84.

Međuprostore kontrolisati patrolama. Rezerve držati čvrsto u rukama.

Izviđačke vodove uputiti u: Poreč, Kapelnu i na most j. od ž. st. Moslavina - Crnac sa zadatkom da kontrolišu međuprostore na r. Karašici a eventualne pokušaje neprijatelja da popravi ili napravi most preko iste[3] da ometaju svojom vatrom. Izvještaj o svim promjenama dostavljaće hitno svojim bataljonima a ovi brigadi.

Pored toga dići će u vazduh 21. na 22. IV. 1944. u 23 sata most preko r. Vučice na svom sektoru i miniraće ceste: D. Miholjac — Našice i Moslavina — Feričanci ispred linije izviđačkih vodova a i pozadi nje postavljajući mine svaku posebno na udaljenjima od 20—30 met.

Jedinice Osječke brigade održavaće vezu patrolama: desno sa jedinicama XXVIII. Ud. divizije u s. Žestilje, j. od s. Klokočevci i lijevo u s. Paušinci.

3) **Mjesto štabova:** Štab Divizije nalaziće se u j. i. dijelu s. Beljevina, s. z. od Đurđenovca.

Štab XVIII. Brigade oko k. 103 (sjev. od fabrika).

Štab Osječke brigade nalaziće se u s. Bokšić Lug.

4) **Veza:** Veza između Štaba Osječke brigade i Štaba Divizije održavaće se radiostanicom u kom cilju će se Osječkoj brigadi dodjeliti radiostanica. U slučaju njezinog kvara, vezu održavati kuririma na konju.

Veza između XVIII. Brigade i Štaba Divizije održavaće se telefonom i kuririma, u kom cilju će Osječka brigada pridati na upotrebu XVIII. Brigadi sav raspoloživi kabl i telefone. Telefonsku liniju vući će bataljoni koji ulaze u uporište sa sobom.

5) **Početak napada:** Napad otpočeti noću 21. aprila 1944. god. tačno u 23 sata. Do tog vremena sve jedinice moraju biti na svojim polaznim

[3] Divizija je ovaj most srušila 18/19 aprila (vidi dok. br. 86).

položajima za napad, odnosno na položajima određenim za zasjede.[4]

6) **Znaci raspoznavanja:**

Za noć 21. na 22. IV. 1944. — **Uporište ..... Pada.**

Za dan 22. 1944.

Poziv: Pušku u horizontalnom položaju tri puta izdići iznad glave lijevom rukom.

Odziv: Desnom rukom kapom učiniti tri kruga iznad glave.

Za noć 22. na 23. IV. 1944. — **Smrt ..... Ustašama.**

Od toga vremena nadalje važe opći znaci raspoznavanja.

7) **Povlačenje:**

Povlačenje će se izvršiti po pismenom, telegrafskom ili telefonskom naređenju ovoga Štaba. Svjetlosni znaci za povlačenje jesu: tri zelene rakete ispaljene jedna za drugom.

Pravac povlačenja, kao i baze za povlačenje odrediće se naknadno.

8) **Evakuacija ranjenika:**

Divizijsko previjalište sa hirurškom ekipom nalaziće se u s. Beljevini.

Drugo previjalište organizovaće referent saniteta divizije u j. kraku s. D. Motičina. Tamo će se nalaziti i hirurška ekipa Štaba VI. Korpusa.

Evakuaciju ranjenika iz Đurđenovca i sa sjev. zasjede (Osječka brigada) za s. Beljevinu, odakle najkraćim putem za Orahovicu, gdje će biti prihvatište.

Po likvidaciji Feričanaca pravac za evakuaciju ranjenika je Beljevina, ž. st. Feričanci, St. Jošava, Crkvari, N. Jošava, Orahovica za prihvatište.

Na drugo previjalište upućivati ranjenike iz j. dijela Đurđenovca. Odavde pak pravac evakuacije je za Orahovicu.

---

[4] Iz izvještaja Dvanaeste divizije vidi se da uslijed zakašnjenja jedinica napad nije počeo u određeno vrijeme i jednovremeno (vidi dok. br. 107).

9) **Evakuacija plijena:** Pravac evakuacije plijena odrediće načelnik intendanture VI. Korpusa[5] konkretno prema situaciji.

10) **Ishrana:** Jedinice na položaju hraniti suhom ili toplom hranom (prema situaciji i mogućnosti). Intendanti brigada odgovorni su da se ishrana vrši redovno.

Napomena: Neprijatelja u uporištu ispresjecati, tako da mu se onemogući davanje organizovanog otpora sa svim snagama i sa jednog položaja.

Nastup mora biti energičan, žestok i brz. Tačnim gađanjem automatskim oruđima i topovima u puškarnice bunkera omogućiti prilaz jurišnim pionirima za bacanje eksploziva na bunkere. Također ih koristiti za pravljenje prolaza kroz zgrade i za likvidaciju istih.

Na mjesta gdje se neprijatelj grupiše skoncentrisati vatru svih oruđa da se neprijatelj ošamuti i na taj način lakše likvidira.

Težiti postepenom likvidiranju pojedinih tačaka otpora jer to vodi sigurnom uspjehu. Sve odjedanput se neće moći postići, a isto tako će ići teško ako se teška oruđa rasture na sve strane. Njih treba skoncentrisati na jedno mjesto i sa njima svima tući jednu tačku otpora dok se ona ne slomi i tako redom do potpune likvidacije uporišta.

Vezu među jedinicama koje upadaju održavati stalno, da se ne desi slučaj međusobne borbe.

Sa eksplozivom (300 kg.), koji se dodjeljuje XVIII. Brigadi minirati uređaje na ž. st., fabriku tanina, pancer itd.

Ispresjecati sve kablove telefon. linije u uporištu da bi se dezorganizirala veza neprijatelja.

Po ulasku u uporište odrediti stražare kod trgovina i ostalih ureda i radnji sa odgovornim drugovima da u njih ne ulazi nitko izuzev intendanata. To je potrebno radi pravilne evakuacije plijena.

Štab Osječke brigade prekontrolisaće rušenje mostova na r. Vučici.

Jedinice koje ostanu na položaju moraju iskopati zaklone za stav ležeći i iste maskirati. Ukoliko to situacija bude dozvoljavala, zaklone produbljivati. Isto tako izraditi zaklone za teška oruđa.

U slučaju da neprijatelj pokuša prebacivanje preko r. Vučice, manevrisanjem i udarom odbaciti istoga nazad. Zbog toga je potrebno održavati čvrstu vezu kuririma na konju sa

[5] Rade Pavlović

bataljonima. Također treba obratiti pažnju na leđa, jer se može desiti da neprijatelj pokuša probijanje na sjever da bi se spasao bjekstvom.

U slučaju proboja od strane neprijatelja, Osječka brigada povlačiće se dijelom snaga u pravcu napadnutog uporišta a sa drugim dijelom napadaće stalno njegova leđa i bokove. Obratiti pažnju na međuprostor između Ribnjaka i šume Kovačica.

Diverzante i izvjestan broj jurišnih pionira, kao i eksploziv potreban za predviđenu akciju ovaj Štab dodjeliće brigadama a one će raspodjeliti isti svojim jedinicama.

Štab XVIII. i Osječke brigade po izdavanju potrebne zapovjesti uputiće po jedan primerak u ovaj Štab.

Prilog: Skica uporišta sa slikama (19 kom.) pojedinih neprijateljskih nastanbi — XVIII. Brigadi.

Šifrant za rad između Štaba Divizije i Osječke brigade sa planom rada njihovih radiostanica — Osječkoj brigadi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
M. Bulović

Komandant, pukovnik
Mil. Stanivuković

(M. P.)

Dostavljeno:
Štabu XVIII. Brigade i
Štabu Osječke brigade
na izvršenje.
Štabu VI. Korpusa NOV i POJ
na uvid.

BR. 86

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE OD 20 APRILA 1944 ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOVJ O RUŠENJU MOSTOVA NA RIJECI KARAŠICI I NA CESTI PODRAVSKA SLATINA — DONJI MIHOLJAC[1]

ŠTAB XII. DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj. 283
Dana: 20/IV. 1944 g.

Desetodnevni operativni
izvještaj u razdoblju
od 10—20. IV. 1944. god.

ŠTABU VI. KORPUSA NOV i POJ

1) Opća situacija:

Poslije likvidacije uporišta Podrav. Slatina,[2] neprijatelj je iz okolnih svojih uporišta sakupio priličan broj svojih vojnika i uperio svoj napad protiv naše oslobođene teritorije, te u tu svrhu angažovao priličan broj tenkova i aviona. Da bi oslabili neprijateljski pritisak na naš oslobođeni teritorij, t. j. da bi ugrozili neprijateljsku pozadinu, naša Divizija je upotrijebila taktiku ratovanja pod čl. 8-c,[3] što je izdao Glavni

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 17/2, k. 882.

[2] Vidi dok. br. 3, 4, 41, 70 i 73.

[3] U ovom uputstvu pod tačkom 8c piše: »U ofanzivnim dejstvima i operacijama: Treba redovno upućivati u neprijateljsku pozadinu manje jedinice, vodove i čete, a katkada i bataljone, koji će se neopaženo probiti do najosjetljivijih tačaka u neprijateljskoj pozadini: štabova, logora, saobraćajnih čvorova, aktivnih komunikacija i t.d. na istima, u *vidu prepada ili zasjeda* nanositi udarce neprijatelju i na taj način stvarati mu nesnosne uslove za život i borbu na tom terenu, razvlačiti mu snage i odvratiti mu pažnju od pravca naših glavnih operacija, odnosno akcija. Ovakve jedinice treba da se u punoj mjeri posluže ratnim lukavstvom da bi što uspješnije izvršile postavljene zadatke. Dakle, po neprijateljskoj pozadini treba stalno da krstare ovakve manje lako pokretne jedinice. Zadaci koji se daju ovakvim jedinicama treba da budu jasni, određeni sa rokom trajanja, sa širokom inicijativom u pogledu izbora cilja i načina izvršenja. Ove jedinice treba da budu odabrane u svakom pogledu, dobro opremljene sa lakim naoružanjem. Da ne bi odavale svoj pokret i prisustvo treba da budu snabdevene suhom hranom po mogućstvu za sve vrijeme dok traje zadatak, a ako je to nemoguće onda da bazira na ona naša sela u neprijateljskoj pozadini, koja su nam odana. Jedinice na ove zadatke treba rešati tako da što

štab NOV i POH, Op. br. 11/44: upadanje u neprijateljsko uporište Đurđenovac,[4] rušenje mostova u dubokoj neprijateljskoj pozadini i vršenje mobilizacije na istoj.

Za sada ne primjećuju se neki veći pokreti neprijatelja po sektoru gdje naša Divizija vrši operacije, jedino što izgleda da neprijatelj hoće da osigura desnu obalu Drave i cestu koja spaja Osijek sa Podrav. Slatinom. U tu svrhu zaposjeo je mnoga sela uzduž navedene ceste.

2) Rad štabova i podređenih jedinica:

Štab ove Divizije kao i štabovi brigada međusobno se slažu i u istima za sada vlada harmonija.

Štabovi bataljona i komande četa dosta su dobri, ali se kod njih još osjeća nesamostalnost i nedovoljna elastičnost. Vodnici i desetari u posljednje vrijeme pokazali su se dosta dobro, i ima izgleda da će oni u najskorije vrijeme postići dovoljno autoriteta, bez koga oni ne mogu vršiti pravilno svoju dužnost.

3) Disciplina i moral:

Moral kod naših jedinica je na prilično visokom stupnju. Strojeva disciplina nije onakova kakova bi trebala da bude, ali može se reći da je dobra. Druželjublje vlada među svim borcima, što se je vidilo u posljednjim borbama, velika pažnja druga prema drugu.

Pozdravljanje se vrši, ali ne u potpunosti. Za ovo su preduzete mjere da se drugovi srastu sa životom i disciplinom u vojsci. Borbenost je dobra.

4) Stanje unutar jedinica:

Za ovih 10 dana izbačeno je iz stroja 14 drugova i to: 1 poginuo i 13 ranjenih.

U ovom periodu bilo je svega 3 dezertera i to od novomobilisanih. Novomolisanih za ovih 10 dana iznosi 43 druga.

Gubitaka u oružju za ovo vrijeme nismo imali. Dobiveno oružje: 1 laki mitraljez »Maksim«, 12 pušaka, 1 šmiaser i 1 pištolj i 3000 metaka.

5) Služba veze u jedinicama:

Služba veze u našim jedinicama vrlo je otežana pošto smo u prošlim borbama koje smo imali u Podravini izgubili

---

više jedinica pođe na ovakve samostalne i teške zadatke. Bitno je postići *tajnost i iznenađenje* kako u pogledu priprema tako i u pogledu izvršenja postavljenih zadataka...« (Arhiv Istoriskog instituta JNA reg. br. 16—4/1, k. 111).

[4] Vidi dok. br. 39.

oko 12 km. telefon. kabla, te se veza održava jedino pomoću kurira. Vezu sa Štabom Korpusa održavamo pomoću telefona i putem radiostanice.

6) Izvedene akcije:

Pod ovom tačkom vidjećete pregled u dostavljenim operativnim izvještajima o akcijama, jedino što ovdje donosimo izvedene akcije na rušenju mostova u Podravini.

Prema usmenom naređenju Štaba VI. Korpusa od 16. ov. mj. naša Divizija dobila je zadatak da poruši most na rijeci Vučici, sjev. od k. 94, koji spaja cestu D. Miholjac — Našice, drugi most na rijeci Karašici, na istoj cesti, sjev. od s. Poreč, kod k. 94. Treći most na želj. prugi koja spaja želj. prugu preko rijeke Karašice sa s. Karlovac Pusta i želj. st. Gložđe. Četvrti most na rijeci Karašici, cesti koja spaja selo Kapelnu sa Viljevom. Peti most na Marianac Potoku, cesti Feričanci — Zdenci, sjev. od Čitluk pustare. Šesti most na potoku Pištanac, na cesti Zdenci — Crnac, kod k. 106. Sedmi most na rijeci Karašici, cesti Crnac — Moslavina, južno od ž. st. Moslavina - Crnac. Osmi most na cesti Čađavica — Moslavina, na Dravskom kanalu.[5]

Sve ove mostove porušili smo bez da je dolazilo do borbe, izuzev most na Dravskom kanalu. Na cesti koja spaja Čađavicu sa Moslavinom nismo uspjeli porušiti pošto se neprijatelj dobro utvrdio na tom mostu, iskoristivši jugoslovenske bunkere[6] koji se nalaze na istom.

7) Stečena iskustva:

Iz dosadašnjih borbi stekli smo iskustvo da treba što više izvoditi obuku u nišanjenju i gađanju s obzirom da imamo mnogo mladih drugova u našim jedinicama, koji nisu još potpuno vješti u rukovanju svojim oružjem i preciznim gađanjem.

8) Raspored jedinica i njihovo stanje:

Jedinice ove Divizije nalaze se u kantonmanu: XVIII. brigada u selima Orahovica, Rijenci, D. Pištana i Dolci. Osječka brigada u s. Jošava, Crkvari i Šumeđe. Štab Divizije u Orahovici (Rijenci).

Ljudstvo je slabo obučeno, pored sve odjeće, najviše oskudjevamo u obući i vešu. Ishrana se vrši po kućama i dosta je dobra. Naročitih oboljenja nema.

---

[5] Vidi zapovijest Štaba Dvanaeste divizije podređenim jedinicama, dok. br. 76.

[6] Odnosi se na bunkere građene u bivšoj Jugoslaviji.

9) *Daljnje operativne namjere:*

Danas smo primili zapovjest od toga Štaba, Op. br. 135, po kojoj ćemo postupiti.[7]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
M. Bulović

Komandant, pukovnik:
Mil. Stanivuković

(M. P.)

BR. 87

ZAPOVIJEST ŠTABA DEVETNAESTE DIVIZIJE OD 20 APRILA 1944 PODREĐENIM JEDINICAMA DA NAPADAJU MANJE NEPRIJATELJSKE GARNIZONE, SPRJEČAVAJU ISPADE NEPRIJATELJA NA OSLOBOĐENU TERITORIJU I OMETAJU NJEGOV SAOBRAĆAJ NA KOMUNIKACIJAMA U SJEVERNOJ DALMACIJI[1]

DIREKTIVNA ZAPOVJEST

Štaba XIX. Divizije NOV Jugoslavije za dan 20. aprila 1944. godine

(Sekcija Knin — Novigrad — Šibenik — Žirje 1 : 100.000)

Podaci o neprijatelju: Na sektoru sjeverne Dalmacije stanje neprijateljskih garnizona uglavnom je kao i u direktivi br. . . . .,[2] garnizoni se kreću u brojnom stanju od 60 do 350 vojnika, s tim što neprijateljski garnizon Zadar — Šibenik, Knin i Benkovac imaju jače posade i promjenljive obzirom na jači saobraćaj kroz ta mjesta. Također u posljednje vrijeme neprijatelj sa manjim motoriziranim kolonama ojačanim tenkovima krstari komunikacijama kroz sjevernu Dalmaciju, i jednovremeno vrši manje ispade na oslobođeni teritorij, nakon kraće borbe povraća se natrag u svoje garnizone. Namjere

[7] Riječ je o zapovijesti da se ponovno napadnu Đurđenovac i Feričanci (vidi dok. br. 84).

[1] Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 3—1, k. 1009.

[2] Redakcija nije mogla utvrditi na koju se direktivu odnosi.

neprijatelja jesu da svojim češćim ispadima ometaju pravilan rad naše pozadine, ometaju mobilizaciju novih boraca u NOV-u, kao i pljačkaju naša sela i materijal koji stiže sa obale na oslobođeni teritorij, što mu je u posljednje vrijeme i uspjevalo zbog otsutnosti naše Divizije.[3] Neprijatelj raspolaže izvjesnim djelom kamiona i tenkova na sektoru sjeverne Dalmacije koji mu omogućuju brzo manevrisanje i pojavu na raznim pravcima, što neprijatelju omogućuje da može postići iznenađenje našim jedinicama i dovlačenje intervencije napadnutom neprijatelju. Uslijed nedostatka jačih neprijateljskih snaga na prostoru svejerne Dalmacije neprijatelj je primjenio taktiku brzog manevrisanja koristeći se dobrim cestama koje vode iz garnizona prema oslobođenom teritoriju, kao i između njih.

Saobraćaj neprijatelja naročito se osjeća pojačan na liniji Knin — Srb u oba smjera. Kamioni koji saobraćaju većinom vuku razni materijal sa manjim brojem posade, a kao osiguranje svaka kolona ima po nekoliko tenkova srednje tonaže.

Naše snage: I. Udarna i II. Brigada i Grupa odreda sjeverne Dalmacije.

Naš zadatak: ometati saobraćaj neprijatelja na svim komunikacijama stalnim dejstvom na komunikacije, napadom na manje garnizone neprijatelja, sprečavanje ispada neprijatelju na oslobođeni teritorij, osigurati sigurnu vezu između otoka i kopna u cilju dopreme materijala.

U cilju izvršenja prednjeg zadatka[4]

NAREĐUJEMO:

I. Udarna brigada: ima zadatak svojim snagama postaviti se na liniju Brgud — Dobropoljci — Bijelina, zatvarajući pravce Benkovac — Brgud, Lisičić — Lišane — Brgud, Đevrske — Dobropoljci, Kistanje — Bijelina, kao i aktivno djelovanje na tome prostoru, postavljanje zasjeda neprijatelju, napad na njegove manje garnizone, miniranje i prekopavanje cesta a sve u svrhu sprečavanja i ometanja saobraćajne veze neprijatelja.

II. Brigada: svojim snagama postaviće se na liniju Medvidje — Zelengrad — Bilišane — Muškovci, ovu liniju posjesti sa 4 bataljona, a jedan bataljon ostaviti na prostoru Turo-

---

[3] Vidi primjedbu br. 9 uz dok. br. 16.

[4] O izvršenju postavljenih zadataka vidi dok. br. 144 u ovoj knjizi i tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Devetnaeste divizije Štabu Osmog korpusa NOVJ od 3 maja 1944.

vac — Duboki Dol. Zadatak svih jedinica je stalno i aktivno djelovanje na komunikaciju Obrovac — Gračac, Obrovac — Karin, a bataljon iz Turovca svojim aktivnim djelovanjem ometaće neprijatelja u izviđanju i saobraćaju na prostoru Gračac — Otrić, kao i osiguranje veze sa Likom.

Grupa SDP odreda: svojim snagama zatvoriće pravce Knin — Mokro Polje, Radučić — Mokro Polje, Zrmanja — Rujišta, Kistanje — Biovičino Selo — Modrino Selo. Također svojim snagama organizovaće i osigurati Podgorski Kanal — Stari Grad i na prostoru Vodice — Pirovac. Zadatak svih jedinica Grupe: aktivno dejstvo na pravcima djelovanja, mobilizacija novih boraca.

IZVIĐANJE I OBEZBJEĐENJE:

Od vrlo velike važnosti je obezbjeđenje i izviđanje neprijatelja kako bi se izbjeglo svako iznenađenje jedinica. U cilju izvršenja ovoga zadatka sve jedinice organizovati izviđačka odjeljenja na prostorima svog djelovanja koji će imati zadatak osmatranje pravaca neprijateljskog kretanja, njegovih položaja i garnizona, prikupljanje detaljnih podataka o snazi, naoružanju i pokretu neprijatelja kako bi sve jedinice imale detaljan pregled svoga sektora djelovanja i mogle upoznati susjedne jedinice. Za obezbjeđenje od brzih prepada neprijatelja, naročito motorizacije, sve ceste minirati, prekopati i prezidati, aktivirati engleske bombe postavljajući ih u prezide i sa nagaznim minama kako bi se neprijatelju spriječilo dizanje mina i prezida. Maskiranju nagaznih mina posvetiti više pažnje, kao i njihovom pravilnom postavljaju da ne budu previše ukopane ili pak malo ukopane van kolosjeka, što se do sada događalo. O pravilnoj upotrebi štabovi brigada i odreda trebaju se lično uvjeriti svojom kontrolom kako bi se izbjegle ranije nepravilnosti. Trebovati šrapnelske granate koje koristiti postavljanjem na pravce kuda neprijatelj saobraća. Kod postavljanja istih od najveće je važnosti maskiranje i pravilno vezivanje. Skicu minskih polja i prezida postavljenim bombama dostaviti Štabu Divizije na uvid.

VEZA:

Veza između Štaba Divizije, brigada i Grupe biće telefonska koristeći već postavljenu liniju, s tim što će se štabovi ukopčati na tu liniju. Također veza između štabova brigada, odreda i bataljona treba da bude, gdjegod za to postoji mogućnosti, telefonska, a gdje za to nema mogućnosti, onda kuririma. Telefonsku liniju urediti u cilju sprečavanja kidanja, stalnim patrolama kontrolisati istu. Važnije depeše šifrovati

po već poslatom ključu. Veza sa susjednim jedinicama mora biti stalna kako bi se omogućilo međusobno izvještavanje i potpomaganje u slučaju neprijateljskog nadiranja.

ISHRANA:

Ishranu jedinica organizovati na sektoru djelovanja kako je to ranije regulisano u sporazumu sa intendanturom Divizije radi pravilnije raspodjele namirnica.

SANITET:

Prihvatna Divizijska bolnica nalazi se u Komazecu, gdje upućivati ranjenike nakon ukazane prve pomoći. Drugove kojima je potreban pregled upućivati referentu saniteta Divizije u Parčiće. Brigadne ambulante organizovati na prostoru djelovanja jedinica, vodeći računa o njihovoj bezbjednosti.

ZNACI RASPOZNAVANJA:

Obzirom na razvučen teren, otežan saobraćaj kurira kroz opasne terene, svaka brigada i Grupa odreda izdavaće znakove raspoznavanja u krugu svojih jedinica i to izdavati znakove za dan i noć kako bi se vodila veća kontrola na licima koji saobraćaju preko teritorija jedinica i time izbjegli nepoželjni slučajevi.

MJESTO ŠTABOVA:

Štab Divizije nalaziće se u Parčićima, mjesto štabova brigada i Grupe regulisaće sami štabovi, o čemu će izvjestiti ovaj Štab.

Posjedanje dodijeljenih položaja izvršiti po primitku ove direktive.

NAPOMENA:

Napominjemo da je neprijatelj u poslednje vrijeme postao drzak i svojim manjim snagama ispada u raznim pravcima oslobođenog teritorija, postizava mjestimično iznenađenje, a da bi se ovo spriječilo, potrebno je razviti što jaču aktivnost naših jedinica, imati inicijativu u svojim rukama, što znači treba jedan dio snaga svakodnevno angažovati za ofanzivno dejstvo, dok jedan dio snaga držati na okupu i sa njime djelovati tamo gdje se pokaže potreba. Koristiti sve vrste oružja, naročito teškog naoružanja, vodeći računa o disciplini vatre i korišćenju oružja na ciljeve koji stvarno zahtjevaju tučenje teškim oružjem, ranije se događalo da je teško oružje često korišćeno za nevažne ciljeve i samim tim vatra teškog oružja nije se iskoristila u granicama mogućnosti. Sređivanju

jedinica, popuni oružja i municije takoređer treba posvetiti punu pažnju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Petar Babić, s. r.

(M. P.)

Komandant—pukovnik:
Mićun Šakić, s. r.

Dostavljeno:

Na znanje: Štabu VIII. Korpusa NOVJ.
Na izvršenje:

Štabu I. Udarne i II. Brigade,

Štabu Grupe SDP odreda.

Da je prepis vjeran originalu tvrdi
načelnik Štaba,
major:
Vlaisavljević[5]

[5] Dušan

BR. 88

ZAPOVIJEST ŠTABA DVADESET ŠESTE DIVIZIJE OD 20 APRILA 1944 PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA KORČULU[1]

ŠTAB
XXVI. DIVIZIJE NOVJ
20. IV. 1944
Br. . . . . .

ZAPOVJEST
(Sekcija Korčula, razmjer 1 : 100.000)

Podatci o neprijateljskim snagama na Korčuli:

Na ovom otoku nalazi se 2 bataljon[2] 118 njemačke divizije i 30 hrvatskih žandara.

Njemačkoj vojsci pridodato je i nešto artiljerije, raspored po garnizonima je ovakav:

Vela Luka: 1 četa, *Prigradica:* oko 15 vojnika stalne posade. Minirani su svi pristupi od obale prema unutrašnjosti. *Blato:* Na položajima oko Blata smještene su 4 čete. Tri čete su naoružane sa po 9 »šaraca«, 2 laka bacača, jedan P. K.[3] top 37 mm., a jedna četa sa 12 teških mitraljeza i 6 teških bacača. Vojska je smještena po položajima okolo samog Blata.

Blato je opasano rovovima, zaprekama bodljikave žice i minskim poljima. Također na položajima oko sela izgrađena su mitraljeska gnjezda i rovovi za pješadiju. Desno od puta Blato — Vela Luka nalazi se baterija topova 75 mm. Rovovi su iskopani 100 m. sjeverno od ceste koja ide za Korčulu, pa oko brda na kojem je kapela Sv. Vita preko ceste za Prigradicu, onda oko drugog brda na kojem je kapela, preko ceste za Velu Luku, pa prema k. 351 i oko cjele ove uzvisine. Odavde jedan krak rovova ide prema koti 399, koja je cjela okružena rovovima. Detaljniji podaci i tačan raspored stalno se mjenjaju i pravi podaci dobiće se na licu mjesta od informativnog oficira ove Divizije.[4]

Brna: Na Rtu Zaglavu pred Brnom postavljen je jedan teški mitraljez sa osiguranjem od 50 ljudi. *Smokvica:* Smokvice i selo Čara: jedna četa. Na liniji Pupnatska Luka — Pupnat — Račište raspoređene su dvije čete. U Žrnovu nalaze se

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 7/3, k. 1 100.
[2] Sedamsto pedesetog lovačkog puka
[3] Protukolski
[4] Milan Dorotka

komore i manje snage. U gradu Korčuli i Lumbardi također su manje snage.

Detaljna i poslednja obavještenja, ukoliko se naknadno dobiju, dostavićemo vam.

Naš zadatak: Likvidirati ovo neprijateljsko uporište i očistiti otok od neprijateljskih snaga.[5]

Posebni zadatak za ovu akciju: likvidiranje neprijateljskih uporišta u Veloj Luci, Blatu, Brnu, Smokvici i Čari.

U cilju izvršenja tog zadatka,

naređujemo:

Sjeverna kolona:[6]
1. bat. I brigade,
2 bat. III. brigade,
čet. bac. III. brig.
Komandant: kapetan Borko Arsenić.

Ima zadatak da likvidira neprijateljsko uporište u Veloj Luci, vrši pritisak na Blato i spriječi međusobno potpomaganje ovih dvaju uporišta. Velu Luku što brže likvidirati a zatim potpomoći svim snagama napad na Blato i osigurati pravac Smokvica — Blato sjevernim dijelom otoka. Zona širenja, lijevo, zaključno komunikacija Prigradica — Blato; desno: Mrtinjak (kota 255) — kota 197, k. 181, sve zaključno. Desno i lijevo nalaziće se jedinice južne kolone.

Južna kolona:[7]
2 bat. I. brigade,
2 bat. II. brigade,
čet. bac. I. brigade.
Komandant: kapetan Bogdan Stupar.

Ima zadatak da likvidira neprijateljsko uporište u Blatu ofanzivnim dejstvom, pravcem Smokvica — Čara, osigura napad na Blato i spriječi pridolazak pojačanja neprijatelju od pravca Pupnata. Ofanzivno obezbjeđenje u pravcu Smokvice izvršiti sa jednim bataljonom, s tim da se minira cesta Smokvica — Blato i sjevernim dijelom otoka postave osiguranje na koti Spivnik (k. 313). Zona širenja lijevo i desno do granice sjeverne kolone, gdje uhvatiti i vezu sa istima.

Artiljerija:
baterija — 4 topa
75 mm. brdski.

Plasiraće se na južnom dijelu otoka na otočiću Zvirinović do otočića Vrhovnjaka, na najpogodnijem mjestu. Vatrom će potpomagati likvidiranje uporišta Blata

[5] O toku napada i postignutim rezultatima vidi dok. br. 117 i 134.

[6] i [7] Sastav kolona bio je izmijenjen. Sjevernu kolonu sačinjavali su: Prvi i Četvrti bataljon i minobacačka četa Treće brigade, Četvrti bataljon Prve brigade i jedna baterija brdskih topova 75 mm divizije, a južnu kolonu Prvi i Drugi bataljon i minobacačka četa Prve brigade i Treći i Četvrti bataljon Druge brigade (vidi dok. br. 132 i 134).

i eventualno potpomoći likvidiranje Vele Luke. Štab II. brigade, za obezbjeđenje ove baterije, daće prateću četu Štaba Brigade, koju staviti pod komandu Štaba Divizijske artiljerije od koje će dobiti zadatak.

Rezerva:[8]
2 bat. II. brigade,
1 bat. I. brigade.
Komandant: kapetan Atlagić Milan.

Nalazeći se na otoku Lastovo, kao divizijska rezerva, po povratku sa akcije na Mljetu.[9]
Bataljon sjeverne kolone, koji će se nalaziti između Vele Luke i Blata, kao osiguranje, ujedno služiće kao rezerva. Južna kolona izdvojiće iz bataljona koji napada na Blato rezervu prema stvarnoj situaciji.

Mineri i pioniri:

Minerske desetine po brigadama snabdjeti sa nagaznim minama, pješačkim i protutenkovskim i minirati sve puteve i prilaze između Smokvice i Blata. Za ovo je odgovoran komandant južne kolone.

Odbrana iz zraka:

Baterija topova 75 mm. osiguraće bateriju sa 2 P. A. mitraljeza 20 mm. i pogodnim maskiranjem baterije.

Sve jedinice svoja oruđa prilagodiće terenu upotrebom granja. Skrenuti pažnju borcima na držanje prilikom eventualnog napada iz zraka.

Izviđanje i obezbjeđenje:

Obezbjeđenje transporta vršiće savezničke pomorske jednice. Pored toga povremenim nadlijetanjem savezničkа avijacija vršiće djelimično obezbjeđenje iz zraka.[10]
Sve jedinice postaviće izvidnice radi osmatranja sviju prilaza ka Korčuli mo-

---

[8] i [9] Sastav divizijske rezerve bio je također izmijenjen. Poslije napada na Mljet povučeni su na Lastovo 22/23 aprila u divizisku rezervu Prvi i Drugi bataljon Druge brigade i Treći bataljon Prve brigade. U napadu na Korčulu ove snage nisu bile upotrijebljene. Poslije odmora na Lastovu one su vraćene na Vis, gdje su stigle 25 aprila. Opširnije o tome vidi dok. br. 123 u ovoj knjizi i knjigu depeša Štaba Dvadeset šeste divizije u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 1—5/4, k. 1103/I, br. depeša 373 i 374.

[10] Vidi dok. br. 117.

rem, a južna kolona i za izviđanje eventualnog pokreta neprijatljskih jedinica sa istočnog dijela otoka na zapadni dio.

Organizacija veze: Veza između južne i sjeverne kolone biće radiofonskom vezom i kuririma. Radiofone dobiće od divizijskog referenta za vezu.
Veza između artiljerije i izvidnice biće radiofonskim putem.
Veza između komandnog mjesta artiljerije i komandnog mjesta južne kolone biće radiofonskim putem i uspostaviće je komandant artiljerije.[11]
Veza između komandanta južne kolone i Štaba Divizije biće radiofonskim putem i uspostaviće je referent za vezu Štaba Divizije. Vezu između komandnog mjesta artiljerije i Štaba Divizije uspostaviće Štab Artiljerije. Izvještaj slati pri svim promjenama, pored stalnih, koje slati svaka 2 sata.

Znaci raspoznavanja: Odrediće se zasebnim naređenjem.

Pljen i zarobljenici: Sav zapljenjeni materijal i oružje jedinice će privremeno zadržati kod sebe, a potom podnjeti detaljan spisak zapljenjenog oružja, materijala i ostale spreme.[12] Zarobljenike preslušavati na licu mjesta i sprovoditi u ovaj Štab.[13]

Sanitet: Divizijska kurirska ekipa nalaziće se kod južne kolone. Sve ranjenike odmah prenositi na najpogodnije mjesto uz obalu, na mjesto iskrcavanja, odnosno gdje se prema prilikama na licu mjesta predvidi najpovoljnije mjesto za ukrcavanje. Referent saniteta ove Divizije zapovješću regulisaće detaljno organizaciju sanitetske službe za ovu akciju.

Intendantura: Ishrana i popuna municije. Borcima izdati na ruke hranu za 2 dana. Na brodovima ponjeti hranu još za 2 dana. Za suhu hranu predvidjeti hranljivi-

[11] Karel Levičnik
[12] i [13] Vidi dok. br. 117, 132 i 134.

je artikle. Intendantura će se pobrinuti da se spremi borcima kruh za 2 dana. Borce snabdjeti sa 150 metaka na ruke, i ponjeti potrebnu rezervu na brodu.

Početak napada: Sa napadom početi sa polaznih položaja 22 o. mj. u 6.30 sati. Eventualno odlaganje časa napada odredićе se naročitim naređenjem.

Mjesto štaba: Komandno mjesto Štaba Divizije biće na otoku Lastovo.
Komandant sjeverne i južne kolone i komandant artiljerije odredićе mjesto svojih štabova i izvjestiti ovaj Štab, kao i međusobno izvjestiti susjedne jedinice i Štab Artiljerije.

Naročite odredbe za prevoženje jedinica:

1. Sredstva za prevoz: Jedinice će se prevoziti sa jedinicama naše ratne mornarice.[14]

2. Ukrcaj jedinica: Jedinice će naknadno određenog dana za ukrcaj, na mjestima za ukrcavanje biti toga dana najkasnije do 18 sati. Mjesto ukrcavanja za pojedine kolone, kao i za artiljeriju odredićе se naknadno.[15]

3. Red za vrijeme prevoženja: Svaka kolona odredićе predhodnicu, koja će se prva ukrcati i zasebnim brodom ići ispred kolone i na mjestima iskrcavanja odmah obezbediti mostobran za iskrcavanje glavnine. Jačina ove predhodnice: jedna trećina do jedne četvrtine pojedinih kolona.
Na svakom brodu odrediti potrebna automatska oružja, koja će za vrijeme prevoženja vršiti neposredno osiguranje lađa. U slučaju neprijateljskog napada, samo određena oružja mogu dejstvovati, dok ostali miruju, da se ne bi stvorio nered.

[14] Vidi tom VIII, knj. 2, dok. br. 74.

[15] Poslije uspješno izvedenog napada sve jedinice i zarobljenici su noću 24.25 aprila ukrcani na brodove u Veloj Luci i vraćeni na Vis (vidi dok. br. 132).

Pored toga, za svaki brod, odrediti jednu petinu sa puškomitraljezom, koja će vršiti osiguranje broda, dok su jedinice u akciji.
Pri povratku isto tako odrediti potrebnu zaštitu za ukrcavanje glavnine, koja će napustiti mostobran i ukrcati se na brodove poslije ukrcavanja glavnine.

4. Mjesta iskrcavanja: Za sjevernu kolonu biće na sjevernom dijelu o. Korčula, između uvale Prapratna i Prigradice.
Mjesto iskrcavanja južne kolone: između Rta Zaglav (uvala Brna) do Zaglavskog Rta (uvala Karbun). Mjesto iskrcavanja artiljerije: na jednom od otočića Zvirinović, Kosor, Sriednjak i Vrhovnjak.
Točne uvale i mjesta iskrcavanja odrediće se naknadno.

Ova akcija biće poduprta savezničkom avijacijom.[16]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **D.**[17] **Korać** Načelnik, pukovnik: **Biočić**[18] Komandant, p.pukovnik: **Božović**[19]

(M. P.)

---

[16] Vidi dok. br. 117.
[17] Dušan
[18] Ante
[19] Božo

BR. 89

ZAPOVIJEST ŠTABA DVADESET OSME DIVIZIJE ŠESTOG KORPUSA NOVJ OD 20 APRILA 1944 PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKE POSADE U FERIČANCIMA I DURĐENOVCU[1]

ŠTAB XXVIII. UDARNE DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. Broj: 145
Dana: 20/4 1944 God. 18.30 h

ZAPOVJEST
(Sekcija: Slatina, D. Miholjac i Brod 1 : 100.000)

Prilog: skica uporišta Feričanci, podaci o okolnim uporištima, dopunska sanitetska zapovjest, dopunska zapovjest za vezu.

U cilju likvidacije neprijateljske posade na željezničkoj stanici Feričanci i mosta na prugi Đurđenovac — Feričanci — Stara Rijeka, osiguranja iste, kao i osiguranja uporišta Đurđenovac, kojeg će likvidirati jedinice XII. Divizije,[2] ovaj štab

NAREĐUJE:

1. — **XXI. Udarna brigada:**

Sastav:	3 bataljona
	1 top pr. kolski 37 mm.
	1 top brdski 75 mm.
	1 odjelj. t. bacača
Svega:	3 bataljona
	2 topa
	1 odjelj. t. bacača

Zadatak:

a) bataljon u pratnji 2 topa dodjeljena brigadi i sa 1 teškim bacačem likvidiraće željezničku stanicu sela Feričanci, tako da snage jedne čete, koristeći Ciglanu i grupu kuća sjeverno od ove stanice, pomoću eksploziva pokidaju žicu i likvidiraju bunker broj 5 i u zajednici sa druge dvije čete, koristeći nasip pruge, likvidiraju željezničku stanicu. Druge dvije čete, koristeći se zgradama koje dolaze iz Feričanaca ka stanici, kao i prugom (Gutman) jugozapadno od

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 17—1, k. 1123.

[2] O rezultatima napada na ova neprijateljska uporišta vidi dok. br. 107 i tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Šestog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 17 maja 1944.

stanice, uz pomoć topova i teškog bacača, kao i korištenjem eksploziva, potrgati prepreku bodljikave žice, uništiti bunkere 1, 2, 3 i 4, te u zajednici sa prvom četom istrijebiti ustaše i osloboditi ovu željezničku stanicu.

Snage i oruđa ovog bataljona trebaju biti tako raspoređeni da se ovaj čvor tako obuhvati da nijedan neprijateljski vojnik ne utekne.

b) bataljon: jedna četa ovog bataljona snabdjevena sa pripremljenim paketićima eksploziva za trganje žice likvidiraće dva neprijateljska bunkera kod mosta Stara Rijeka na željezničkoj pruzi između Feričanaca i Đurđenovca i to sa zapadne strane. Jedna četa ovog bataljona određuje se za osiguranje divizijskog zavojišta, a jedna kod Štaba brigade u rezervi.

c) bataljon dodjeljuje se XVII. Udarnoj brigadi za pojačanje i to kao brigadna rezerva.

d) bataljon određuje se u divizijsku rezervu u selo Valenovac.

2. — **XVII. Udarna brigada:**

Sastav:	5	bataljona
	2	topa pr. kolska
	1	top 75 mm.
	3	odjelj. t. bacača
Svega:	5	bataljona
	3	topa
	3	odjelj. t. bacača

Zadatak:

Osigurati likvidaciju Đurđenovca od strane uporišta Našica i to: jedan bataljon na cesti Našice — Klokočevci — selo Velimirovac, te sjeverni dio nasipa koji se proteže od Šipovca, te presjeca jednu i drugu prugu Đurđenovac — Našice. Ovaj bataljon pojačaće se jednim protukolskim topom i jednim teškim bacačem.

Dva bataljona pojačana jednim protukolskim topom i jednim teškim bacačem zaposješće položaje sjeverni dio nasipa Šipovac, preko pruga — zaseok Brezik (k. 146) i šumicu zapadno od Pivoko Polje.

Jedan bataljon pojačan topom 75 mm. i jednim teškim bacačem postaviće zasjedu na cesti Našice — Feričanci, kod šumice zapadno od Sv. Martina i grebenu istočno od sela Stari Zoljan, kontrolišući i cestu Našice — Slav. Požega.

Zadatak:

3. — **Brodska brigada:**

Sastav: 4 bataljona
1 top. pr. kolski
2 odjelj. t. bacača

Svega: 4 bataljona
1 top pr. kolski
2 odjelj. t. bacača

Osigurati pravce od neprijateljskog uporišta Podrav. Slatina i Čađavica, i to:

Na cesti Podrav. Slatina — Čačinci sa dva bataljona pojačana protivkolskim topom i jednim teškim bacačem zaposjesti položaje sjeverno od sela Humljani — k. 186, preko ceste i pruge uz potok Vojlovica, Heblova pustara. Jedan bataljon pojačan sa jednom četom i jednim teškim bacačom zatvoriće pravce od Čađavice, selo Rajnopolje i cestu sjeverno od sela D. Predrievo — k. 106.

Ostali dio snaga u brigadnu rezervu.

Zadatak:

4. — **Konjički divizion:**

Sastav: 2 eskadrona

Svega: 2 eskadrona

U sastav Brodske brigade za rezervu u korišćenju brzog manevrisanja ili zaobilaska neprijateljskih snaga.

Zadatak:

5. — **Izviđačka četa:**

Nalaziće se u selu Balinci, Sadovi i bukovički vinogradi sa kojeg će područja izviđati neposredno teren oko Podrav. Slatine i podnositi neposredno izvještaje Štabu Brodske brigade.

6. — **Mjesto štabova:**

Štab Divizije nalaziće se u selu Valenovac.

Štab XXI. Udarne brigade u selu Feričanci (južni dio sela).

Štab XVII. Udarne brigade: Brđani (k. 140).

Štab Brodske brigade: zapadni dio sela Čačinci.

7. — **Početak napada:**

Noću od 21/22 aprila o.g. u 23 časa.

8. — **Znaci raspoznavanja:**

Za noć 21/22 april **uporište — pada.**

Za dan 22. aprila o.g.: poziv: pušku u horizontalnom položaju tri puta dići iznad glave lijevom rukom.

Odziv: desnom rukom kapom učiniti tri kruga iznad glave.

Za noć: 22/23 aprila o.g.: **Smrt — Ustašama.**

Od tog vremena pa nadalje važe opći znaci.

Povlačenje će se izvršiti po pismenom ili telefonskom naređenju ovoga štaba. Svjetlosni znaci za povlačenje: tri zelene rakete ispaljene jedna za drugom.

Evakuacija ranjenika izvršiće se prema sanitetskoj dopunskoj zapovjesti.

Evakuaciju plijena organiziraće intendant ovoga štaba po uputstvima koje će dobiti od načelnika intendanture VI. Korpusa.

Napomena: Kako se ove neprijateljske posade, određene za likvidaciju, nalaze među dosta jakim neprijateljskim garnizonima, Štab XXI. Udarne brigade koristeći se svim iskustvima u borbi za likvidaciju zgrada i objekata, a naročito upotrebom eksploziva, iskustvom iz Podrav. Slatine, treba upotrebiti u punoj mjeri, tako se ovaj čvor likvidira najkasnije u zoru 22. ov. mj. Diverzanti ove brigade porušiće prugu između Đurđenovca i Feričanaca u šumici Golubovac i između Feričanci — Duga Međa kod zaseoka Karlovac.

Kako je neprijatelj od posljednje naše diverzije rušenja mostova na podravskom sektoru neke uspio već popraviti, stoga će jedinice određene na zasjede na svom sektoru porušiti sve mostove, a ispred samih zasjeda postaviti nagazne mine i to u više grupa, tako će Brodska brigada minirati cestu u pravcu Podr. Slatine ispred sela Mikleuš — k. 140, istočno od sela Bukovice, kod djerma i po mogućstvu zapadno od sela Bukovice. Od pravca Čađavice: sjeverno od D. Predrievo — put Bjelokovac — Rajnopolje. Mostove: D. Predrievo — k. 106. Dva mosta: Rajnopolje, most Bjelkovac, Klenik, dva mosta kod Heblove pustare, na cesti i prugi potoka Vojlovica.

XVII. Udarna brigada: porušiće sve mostove ispred svoje zasjede u pravcu uporišta Našica i most istočno od sela Velimirovac, Porečki Gaj — k. 108. Također minirati sve pravce iz Našica kojima bi mogla motorizacija ići. Napominjemo da naši drugovi ne vode dovoljno računa o kamuflaži nagaznih mina. Ovdje ćemo ukratko reći da mjesto nagazne mine mora se potpuno prilagođavati stvoru okolnog zemljišta oko nje,

t. j. ako se na jednoj cesti postavlja mina, pa se taj dio prorije, onda je potrebno i okolni dio ceste isto tako sa raznim predmetima istrugati, tako da se ne može primjetiti da je ova radnja vršena samo na jednom komadu ili manjem prostoru ceste. Ujedno je preporučljivo da se ovakove radnje vrše na cijelom sektoru, a ustvari ne postavljati mine, već zavaravati neprijatelja sa lažnim minama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Politkomesar:
Đ.[3] Kladarin

Komandant, služb. otsutan,
Načelnik štaba,
major:
Bogdanović Geco[4]

Dostavljeno:
Štabu VI. Korpusa NOV i POJ, radi znanja,
Štabu XVII. i XXI. Udarne brigade,
Štabu Brodske brigade,
Konjičkom divizionu i
Izviđačkoj četi sa izvadkom, a svima radi znanja i postupka.

[3] Đuro
[4] Gedeon

BR. 90

DOPUNA IZVJEŠTAJA OPERATIVNOG ŠTABA ZA ISTRU OD 20 APRILA 1944 ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ O DIVERZIJAMA I BORBAMA OD 31 MARTA DO 15 APRILA[1]

Prilog pregledu akcija od 31. III. do 15. IV. 1944.[2]

4. IV. 1944. Jedna četa II. Pulskog partizanskog odreda porezala je i uništila 346 komada t. t. stupova uz cestu Kanfanar — Žminj i Žminj — Pazin.

Jedna druga četa istog odreda uputila je jednu desetinu u zasjedu na cesti Rovinj — Bale, tom prilikom naišla je iz Rovinja jedna neprijateljska patrola u jačini od 12 vojnika. Desetina je otvorila vatru na nju, ali je kroz 10 minuta neprijateljskoj patroli stigla pomoć. Tom prilikom ubijeno je 5 a ranjeno 2 fašista. Na našoj strani nije bilo gubitaka i desetina se nakon 15 minuta borbe morala povući.

Jedna desetina istog odreda spustila se do mora kod Vrsara (Rovinj). Tom prilikom išle su dvije neprijateljske lađe. Na iste je otvorena vatra i pored prilično dalekog odstojanja ubijen je 1 Nijemac. Lađe su pobjegle, a desetina se povukla.

7. IV. 1944. Jedna četa I. partizanskog odreda »Učka« postavila je zasjedu na cesti Oprtalj — Livade. Naišao je jedan neprijateljski kamion sa šoferom i jednim civilom, koji su išli po drva za neprijateljski garnizon. Kamion je zaustavljen i spaljen, a šofer i civil zarobljeni.

Istog dana jedan bataljon II. Pulskog partizanskog odreda sukobio se sa jednom neprijateljskom kolonom koja je išla da pljačka u sela Premci i Frankovići. Nastupilo je manevriranje na terenu i borba je vođena 5 sati. Tom prilikom neprijatelj je odbijen i imao je 10 mrtvih i 6 ranjenih, dok je na našoj strani bio ranjen jedan drug.

Jedna desetina istog odreda bila je u zasjedi na cesti Trst — Pula blizu sela Golaš. Naišla su dva kamiona sa neprijateljskom vojskom iz jednog pravca, a iz drugog pravca dolazila su četiri kamiona isto sa vojskom. Desetina je otvorila vatru na ova dva kamiona. Kamioni su prošli, t. j. nisu se ni zaustavili, tek su stali kad su se odmakli za 1 km i susreli druga četiri kamiona. Neprijatelj se počeo razvijati za borbu

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 10—9/3, k. 1321.

[2] Vidi dok. br. 91.

i obilaziti desetinu, našto se ova bez gubitaka povukla. Tom prilikom neprijatelj je imao 5 mrtvih vojnika i nekoliko ranjenih.

Istog dana jedna četa II. Pulskog partizanskog odreda postavila je minu na cesti Pula — Rijeka kod Barbana. Tom prilikom naišla su iz Rijeke dva kamiona sa neprijateljskom vojskom i za njima jedna autoblinda. Neprijatelju se na putu pokvario jedan kamion, našto su se vojnici pretovarili svi u drugi kamion i krenuli naprijed. Kada je kamion sa vojskom naišao na minu, mina je zapaljena i kamion je zajedno sa vojskom dignut u zrak. Zatim je stigla autoblinda sa kojom je primljena borba. Nakon 15 minuta borbe neprijatelj je krenuo iz Pule sa tri kamiona u pomoć, našto se četa morala povući. Borba je trajala pola sata. Na strani neprijatelja bilo je u kamionu mrtvih 47 vojnika, a u autoblindi 5, uništen je kamion i oštećena autoblinda. Na našoj strani pri povlačenju nestala su dva druga.

8. IV. 1944. Desetar Tofeti Aleksandar iz II. Pulskog partizanskog odreda došao je sa još jednim drugom u patrolu u selo Bale kod Barbarige. U selu se nalazio jedan njemački oficir sa jednim vojnikom, koji su došli da popisuju hranu kod naroda. Desetar je odmah pošao da ih potraži, jer nije znao u kojoj se kući nalaze. Kad je došao pred kuću u kojoj su se nalazili navedeni oficir i vojnik, prebacio je pušku i ušao u kuću, gdje je našao oficira za stolom, koji piše, a vojnik se grije uza vatru. Prišao je oficiru i uperenom puškom pozvao ga da se preda. Oficir ga je pograbio za pušku, našto je ovaj ispalio metak u oficira, zgrabio ga za vrat i dohvatio postolarski čekić i dotukao ga. U to vrijeme njegov pratilac ubio je njemačkog vojnika, koji je pokušao da pritekne u pomoć svome oficiru. I tako poslije izvršene akcije drug desetar je objasnio civilima zašto je to učinio, a potom se vratio u sastav svoje čete, sa zaplijenjenim 2 puškama, dva para cipela, opasačem i nožem, municijom, 300 lira i odijelom.

9. IV. 1944. Jedan vodnik išao je cestom i kod Mošćeničke Drage srio jednog talijanskog financa, koga je zaustavio i pozvao na predaju, financ nije htio da posluša, našto ga je vodnik iz šmajsera ubio, ...

13. IV. 1944. Minerska grupa I. Partizanskog odreda »Učka« postavila je minu na prugi Borut — Lupoglav. Naišao je vlak sa dvije lokomotive i 6 vagona koji je dignut. Zbog toga promet je obustavljen 8 dana.

15. IV. 1944. Neprijatelj je upao sa jačinom oko 150 vojnika u sela Brest i Dane, sa namjerom da opljačka navedena sela. Jedinice III. Bataljona I. Partizanskog odreda »Učka«

napale su ga i potjerale. Neprijatelj je ostavljao opljačkanu hranu i dva ranca municije. Tom prilikom imao je 7 mrtvih, 6 teže i 13 lakše ranjenih. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba,
major:
Gojko Trbović

BR. 91

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA ZA ISTRU OD 20 APRILA 1944 ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ O DIVERZIJAMA I BORBAMA OD 31 MARTA DO 15 APRILA[1]

OPERATIVNI ŠTAB ZA ISTRU
XI. KORPUSA NOV I POJ
Broj 12/44.
20-IV-1944

Pregled akcija od 31-III.
do 15-IV-1944.

ŠTABU XI. KORPUSA NOV I POJ

31. III. 1944. Diverzantska grupa II. bataljona I. partizanskog odreda »Učka« postavila je minu na cesti Raša — Punta. Naišao je kamion sa fašistima. Mina je eksplodirala i dignula ga u zrak sa čitavom vojskom. Poginulo je 18 fašista i 1 oficir.

Istog dana porušeno je 50 metara ceste Labin — Rijeka.

1. IV. 1944. Noću od 1 na 2 aprila t.g. I. i II. četa bataljona I. partizanskog odreda »Učka« srušile su 100 metara pruge između Lupoglave i Boruta. Saobraćaj je stajao 1 dan. Iste noći postavljena je mina na prugu Borut — Cerovlje. Naišao je vlak sa 31 vagonom pun njemačke vojske. Mina je eksplodirala i dignula u zrak vlak. Uništene su 2 lokomotive i nekoliko vagona prevrnuto. Saobraćaj je stajao 30 sati. Neprijatelj je ima veći broj mrtvih i ranjenih ali se točno ne zna koliko.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 10—1/3, k. 1321.

2. IV. 1944. Jedan vod II. bataljona I. partizanskog odreda »Učka« izvršio je fingirani napad na Cerovlje. Neprijateljski gubitci nepoznati.

Istog dana II. četa I. bataljona II. pulskog partizanskog odreda postavila je zasjedu na pruzi Kanfanar — Sv. Petar u jačini od jedne desetine. U 9 sati u jutro naišla je neprijateljska patrola od 9 vojnika na koju su naši borci otvorili vatru, našto su Nijemci odgovorili te se razvila borba koja je trajala 15 minuta, nakon čega su Nijemci popustili i počeli bježati, bacajući sa glava kape. Naši borci išli su za njima u potjeru. U toj borbi na mjestu borbe poginula su 4 Nijemca a prilikom bježanja još 1. Zaplijenjeno: 1 šmajser, 2 automatske puške, 1 njemačka puška i 1 njemački puškomitraljez i 400 metaka.

Istog dana I. i II. četa III. bataljona I. brigade »Vladimir Gortan« izvele su akciju nedaleko od mjesta Ružići, gdje se sastaje pruga i cesta Trst — Rijeka. Zbog strmovitog terena zasjeda je zauzela položaj 100 metara iznad pruge. Naišla je neprijateljska patrola od 7 vojnika koja je propuštena, odmah iza nje naišla je druga patrola od 12 vojnika, od kojih je 11 ubijeno, dok je 1 pobjegao. Zatim je neprijatelju stiglo pojačanje od 60 vojnika. Razvila se borba sa automatskim oružjem i minobacačima, koja je trajala tri sata, nakon čega su se naše jedinice vješto povukle bez gubitaka.

3. IV. 1944. Jedan vod III. čete II. bataljona I. partizanskog odreda »Učka« napao je željezničku stanicu i kasarnu u Borutu. Neprijatelj je pustio maglu i time maskirao teren, zbog čega su gubici neprijatelja nepoznati.

4. IV. 1944. II. bataljon I. partizanskog odreda »Učka« postavio je minu na pruzi Cerovje — Pazin. Naišao je vlak i mina eksplodirala i uništila jednu lokomotivu. Saobraćaj je stajao 48 sati. Neprijateljski gubitci nepoznati.

Istog dana I. četa III. talijanskog bataljona II. pulskog partizanskog odreda postavila je zasjedu u duljini od 1 km. na cesti kod Rovinja, u jačini 12 boraca sa komandirom čete. U 8 sati u jutro izašlo je iz grada 8 fašista u namjeri da pljačkaju po okolnim selima. Naša zasjeda napala je patrolu i ubila 5 fašista, među kojima i ubojicu sekretara K. K. za Rovinj Pina Budičina[2]. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

5. IV. 1944. I. brigada »Vladimir Gortan« krenula je u 2 sata poslije pola noći prema Lupoglavu sa zadatkom da napadne neprijateljsko uporište, u kojem je bilo 100 fašista i 20 karabinjera, naoružani sa automatskim oružjem i bacačima. Jedinice su tačno u 4 sata u jutro zauzele svoje položaje i u 5 sati započela je borba koja je trajala puna 4 sata. I. bata-

[2] Pino Budićin. Poginuo februara 1944.

ljon osiguravao je komunikacije prema Trstu a II. prema Pazinu, a III. bataljon vršio je napad. Odmah nakon što je otvorena vatra prema gradu uništen je bunker ispred željezničke stanice i neprijatelj je bio istjeran iz stanice i obližnje zgrade pokraj stanice. Nakon 4 sata žestoke borbe jedinice su se morale povući, pošto je neprijatelju dolazilo pojačanje iz pravca Pazina. U ovoj borbi držale su se jedinice III. bataljona koji je napadao garnizon vrlo dobro, a pogotovo I. četa, koja je došla na blisko otstojanje ispred samih bunkera i ručnim bombama napala na bunkere i time uništila neprijateljsku posadu. II. bataljon koji je osiguravao prilaz neprijatelja iz pravca Pazina sukobio se sa neprijateljem i uslijed velike nadmoći neprijatelja morao se povući, zadavši neprijatelju gubitke od 10 mrtvih i nekoliko ranjenih. Zatim je naišlo pojačanje iz pravca Trsta i to prvo jedna patrola od 8 vojnika, kojih je 6 ubijeno i zaplijenjen 1 puškomitraljez sa 120 metaka, nakon čega je naišao vlak sa 9 vagona, koji je uništen i spaljen. Ubijeno je 35 Nijemaca, dva uhvaćena živa i 15 civila. Zaplijenjena 3 teška mitraljeza, 22 puške i 3000 metaka, kao i veća količina raznog ratnog materijala. U toj borbi poginuo je operativni oficir III. bataljona drug Ivančić Josip, smrtno pogođen kada je jurišao na bunkere. U svim ovim borbama poginulo je ukupno 80 neprijateljskih vojnika i isto toliki broj ranjenih. Na našoj strani poginula su 4 druga i 14 ranjenih.

6. IV. 1944. Jedna jedinica II. bataljona I. partizanskog odreda »Učka« dignula je u zrak most na cesti između Cerovlja i Paza dug 7 metara.

7. IV. 1944. I. bataljon I. brigade »Vladimir Gortan« zauzeo je položaj na cesti Trst — Rijeka u blizini Rupe. Njegovo desno krilo štitio je III. bataljon iste brigade koji je imao zadatak da potuče neprijatelja koji bi došao iz pravca Rupe. Položaj je zauzet u jutro još prije zore. U 6 sati naišao je kamion pun Nijemaca na kojeg je otvorena vatra i ubijeno 10 Švaba. Odmah zatim naišao je drugi kamion pun Nijemaca, koji su se iskrcali i udarili na lijevo krilo našeg I. bataljona, ali bataljon se je vješto povukao. Neprijatelj je nadirao u drugoj koloni iz pravca Rupe i sukobio se sa III. bataljonom. S ovim pojačanjem vođena je borba 4 sata, nakon čega se je bataljon povukao na određeno mjesto. II. bataljon zauzeo je položaj sa zadatkom da minira prugu ali pošto je bio zapažen od neprijatelja nije mogao izvršiti zadatak. U ovim borbama ubijeno je svega 30 Nijemaca, dok naših gubitaka nije bilo.

9. IV. 1944. Minerska grupa I. brigade »Vladimir Gortan« postavila je minu na električno paljenje između sela Mučići i Šapjane. U 6.30 sati naišao je vlak od kojeg je uništena loko-

motiva i tri vagona. Promet je bio obustavljen 32 sata. Neprijateljski gubitci: 5 mrtvih i nekoliko ranjenih. Porušeno je 50 metara pruge. Naših gubitaka nije bilo.

10. IV. 1944. Minerska grupa I. brigade »Vladimir Gortan« minirala je prugu kod sela Ružići. Neprijateljski gubitci nisu poznati.

11. IV. 1944. I. udarni bataljon I. brigade »Vladimir Gortan« postavio je zasjedu na cesti kod Šapjana. Naišla je neprijateljska patrola od 8 vojnika, od kojih je 5 ubijeno a tri su pobjegla. Odmah nakon toga naišle su jake neprijateljske snage koje su se razvile u napad na našu zasjedu sa boka. Naši su se borci morali povući te nisu mogli pokupiti oružje neprijateljskih palih vojnika.

Istog dana II. udarni bataljon I. brigade »Vladimir Gortan« nalazio se u selu Vele i Male Mune, gdje je bila I. i II. četa, dok je III. četa istog bataljona bila u selu Žejane. Naša osiguranja nalazila su se nad kotama iznad sela. Neprijateljskoj koloni od 200 vojnika je uspjelo da se približi neopaženo našem osiguranju, koje je otvorilo vatru čim je primjetilo neprijateljsku prethodnicu. Čete su odmah krenule na položaj koji je bio već zaposjednut po neprijatelju. Na naše borce otvorio je neprijatelj vatru iz dva teška i nekoliko lakih bacača te iz teških mitraljeza, ali su naši borci očuvali hladnokrvnost i žestoko navalili na neprijatelja. Borba je trajala 1 sat i pol, onda se neprijatelj pod vatrom naših boraca povukao i vratio u pravcu otkuda je i došao. Neprijatelju nije dakle uspjelo da opljačka sela. Gubitci neprijatelja nisu poznati, a vjerovatno je bilo gubitaka uslijed koncetrisane vatre našeg automatskog oružja i bacača. Naši gubitci: 6 mrtvih i 8 ranjenih.

Istoga dana Minerski vod I. brigade »Vladimir Gortan« uz pomoć II. udarnog bataljona koji je dao osiguranje postavio je mine na pruzi Trst — Rijeka, između Matulja i Rukavca. Na prvu minu naišao je vlak (litorino[3]) kojeg je mina samo oštetila. Odmah nakon toga naišao je drugi vlak od dvije lokomotive i dva vagona kojeg je druga mina potpuno razbila. Fašistička banda rastrčala se po obližnjim selima, pucajući, našto su došli Nijemci i otvorili vatru na fašiste misleći da su to partizani. Tu su poginula 3 fašista. U vagonima nalazila se njemačka vojska od koje je, po dobivenim informacijama, ubijeno 9 vojnika i više ranjenih. Uništeno je 80 metara pruge. Promet je stajao 34 sata.

13. IV. 1944. I. i II. četa III. bataljona I. brigade »Vladimir Gortan« zauzela je položaj u blizini Svetog Mateja kod

[3] Vidi objašnjenje br. 2 uz dok. br. 6.

same ceste. Naišao je neprijatelj u jačini od 50 vojnika koji je počeo pucati i krenuo dalje prema selu Marčelji u namjeri da opljačka narod. Naše su se jedinice uputile u istom pravcu i kod sela Marčelji razvile se u strijelce nastupajući prema neprijatelju. Borba je počela u 8 a završila se u 17 sati. I. i II. četa stupile su u napad i počele opkoljavati neprijatelja. Pošto je neprijatelju stigla pomoć i naše jedinice tražile su pomoć. Upućen je sa strane Štaba brigade mitraljeski vod iz I. bataljona i dva bacača iz III. bataljona. Bacači su odmah stupili u dejstvo i kod neprijatelja izazvali paniku. Na cesti koja vodi za Marčelji kod sela Mavri neprijatelj je bio potpuno opkoljen i svi su uslovi bili dati za njegovo potpuno uništenje. Borci I. i II. čete stezali su obruč i jurišali. U isto vrijeme iza leđa zapucali su mitraljezi. Naše čete misleći da je neprijatelj iza leđa počele su se povlačiti. Pošto se ustanovilo da to nije bio neprijatelj već naoružane civilne grupe, čete su se ponovno razvile u strijelce i krenule u napad. Neprijatelj se dao u paničan bijeg sve do svoje žice. Na povlačenju neprijatelj je minirao jednu kuću i zapalio jednu štalu u selu Mladenići. Neprijatelju su došla jaka pojačanja u topovima i teškim bacačima, također je išla jedna kolona iz Rijeke ali samo do Pehljina i dalje se nije dala. Izvršen je jak pritisak na neprijatelja u selu Marinići gdje je neprijatelj dobro utvrđen i naoružan, dao je jak otpor iz mitraljeza i teških bacača. Pošto nije bilo moguće uništiti neprijateljsko gnijezdo otpora, naše su se jedinice vješto povukle. Tu je ranjen politkomesar III. bataljona drug Vrban Ante. Neprijateljski gubitci su 1 mrtav i 6 ranjenih, među njima i komandant garnizona Marinići.

14. IV. 1944. Minerska grupa I. udarnog bataljona I. brigade »Vladimir Gortan« postavljala je zasjedu na pruzi između Šapjana i tunela prema Ilirskoj Bistrici. U 13.30 sati naišao je vlak. Čitav vlak izbačen je iz tračnica, a lokomotiva i nekoliko vagona uništeno.

15. IV. 1944. I. brigada »Vladimir Gortan« i II. četa II. bataljona I. partizanskog odreda »Učka« zaposjele su položaj od Šapjana do Matulja i to na slijedeći način: I. bataljon sektor Rupa — Šapjane, II. bataljon zaposjeo je položaj između Ružića i crvene kuće na raskrsnici pruge i ceste, III. bataljon imao je zadatak da izvrši napad prema Jurdanima i da napadne kasarne pokraj sela Mučići. Neprijateljske snage bile su slijedeće: u Šapjanama 400 do 500 vojnika većinom Nijemaca, u Rupi 38 fašista i karabinjera, u kasarnama kod Mučića 70 Nijemaca, u Jurdanima 60 fašista i karabinjera. I. i III. bataljon imali su zadatak da fingiraju napad na garnizone, tako da

neprijatelj stekne uvjerenje da se radi o uništenju tih garnizona. Iste jedinice uz pomoć II. čete II. bataljona I. partizanskog odreda »Učka« privukle su se još u toku noći između 14 i 15. IV. neprijateljskim garnizonima i tamo čekale neopažene sve dok II. bataljon na glavnoj zasjedi nije otvorio borbu. U 12 sati naišao je vlak sa 20 vagona koji je od II. bataljona miniran i spaljen. Istovremeno sve ostale jedinice u zasjedama su otvorile borbu sa neprijateljskim garnizonima i tako stvorile kod neprijatelja paniku. Lokomotiva je naknadno još minirana i potpuno uništena. Tu je trajala borba 40 minuta. III. bataljon vodio je borbu 1 sat i pol a I. bataljon 5 sati. U 15.30 sati naišao je još 1 vlak iz Šapjana na minu koja je uništila lokomotivu i jedan vagon. Uništeno je dakle dvije lokomotive i 21 vagon koji su potpuno izgorjeli. Zarobljeno je 7 činovnika koji su bili u službi neprijatelja. Neprijateljski gubitci nisu poznati a naših gubitaka nije bilo.

8. IV. 1944. Jedna četa II. pulskog partizanskog odreda postavila je minu na cesti Pula — Rijeka kod Barbana i čekala u zasjedi. Naišla je autokolona i 1 kamion sa vojskom što je raznijela mina, a drugi jedan kamion uništen iz mitraljeza i 1 autoblinda oštećena. Potučena je pomoć koja je dolazila iz Raše. Uslijed neprijateljskog pojačanja iz Pule, četa se povukla. Neprijateljski gubitci: 42 mrtva vojnika, 7 civila; naši gubitci: 2 mrtva. U Rovinju jedna talijanska četa uništila je jednu dogotovljenu lađu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Joža Skočilić

Komandant,
potpukovnik:
s. o.

(M. P.)

BR. 92

IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE SREDNJEDALMATINSKIH NOP ODREDA OD 20 APRILA 1944 ŠTABU OSMOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA OD 7 DO 20 APRILA[1]

ŠTAB
GRUPE SREDNJEDALMAT. PART. ODREDA
20-IV-1944

ŠTABU VIII KORPUSA N. O. V. JUGOSLAVIJE

Mosorski odred: Od posljednjeg operativnog izvještaja pa do danas odred se nalazio na sektoru Mosor — Kamešnica, i to na sektoru Mosora nalaze se dvije čete sa zadatkom kontrolisanja toga sektora i vršenja akcija i ne dozvoljavanje neprijatelju vršenja terora nad tim sektorom. I bataljon i jedna četa II bataljona nalaze se na sektoru Kamešnice, orijentisane prema neprijatelju, kontrolišući garnizon Trilj, cestu Split — Omiš, Zadvarje i Šestanovac.

Dana 30-III ov. god. udarna grupa zarobila je dva neprijateljska vojnika (domobrana) koji su otpremljeni na raspored u IX diviziji, pošto su izjavili da će ostati u N.O. vojsci.
Naših gubitaka nije bilo.

Dana 29 i 30-III ov. god. druga četa II bataljona koja se nalazila na Mosoru vodila je borbu sa neprijateljem na sektoru Kotlenice.
Neprijatelj je kretao iz pravca Dugog Polja za Kotlenice u jačini 100—120 vojnika. II četa II bataljona sačekala je i napala neprijatelja na liniji k. 483 i 470, jugoistočno od Dugog Polja, na koga je otvorena vatra iz svih oružja.[2]
Na navedenoj liniji otpočeta je borba koja je trajala šest sati i nakon toga neprijatelj je bio prisiljen na povlačenje u pravcu Dugog Polja. U ovoj borbi neprijatelj je imao osjetljivih gubitaka, ali se nije moglo ustanoviti.

---

[1] Original, pisan na mašini, ćirilicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 16/7, k. 1603.

[2] Vidi dok. br. 157.

Sa naše strane nije bilo nikakvih gubitaka u ljudstvu i oružju.

Dana 4-IV ov. god. II četa II bataljona vodila je borbu sa neprijateljskom patrolom na sektoru Kotlenice — Dolac. Nakon kraće borbe neprijatelj je bio prisiljen da se povuče. Neprijateljski gubitci nisu ustanovljeni.
Na strani naše II čete nije bilo nikakovih gubitaka.

Dana 6—7-IV minersko odjeljenje postavilo je nagaznu minu na cesti Dicmo—Klis (Križice), na koju je naišao jedan neprijateljski kamion i dignut u zrak, u kojemu je bilo 6 mrtvih i nekoliko ranjenih.

Dana 7-IV postavljena je neprijatelju zasjeda sa I četom I bataljona na cesti Čista, Vrpolje i D. Tijarica, ali je ista bila bezuspješna, pošto neprijatelj nije naišao za sve vrijeme držanja zasjede.

Dana 16—17-IV udarna grupa podigla je neprijateljsku telefonsku liniju u dužini od 500—600 met. Također u toku noći 17—18 udarna grupa zapalila je jedan neprijateljski kamion pun hrane na cesti Šestanovac — Lovreć. Ostalih borbi kod ovoga odreda nije bilo u toku ovog vremena.

Dinarski odred: Poslije protekle ofanzive na sektoru Kamešnice i Dinare[3] odred je izvršio sređivanje jedinica i učvršćenje istih. Razmještaj je bio sljedeći: I bataljon zatvarao je pravac, sa svoje dvije čete, Obrovac — Gala, a jedna četa nalazila se u selu Gljev. II bataljon zatvarao je pravac Otok—Ovrlja, održavajući vezu sa Mosorskim odredom.

Dana 5-IV ov. god. prema zapovjesti Štaba XX divizije, a u vezi akcije na selo Hrvace, Dinarski odred dobio je zadatak da izvrši demonstrativni napad na neprijateljski garnizon u Hanu na Cetini i da izvrši osiguranje u slučaju neprijateljskog intervenisanja i davanja pomoći napadnutima u selu Hrvace.[4]
Raspored jedinica bio je sljedeći:

---

[3] Vidi dok. br. 7.
[4] Vidi dok. br. 18 i 50.

I bataljon zatvarao je pravac Čačijin Dolac, Bajagić i Bili Brig (Knežice) sa zadatkom da onemogući svako neprijateljsko nadiranje iz pravca Hana i pružanja pomoći napadnutima. II bataljon dobio je zadatak da izvrši demonstrativni napad na Han i da se isto izvrši u toku noći između 5—6 u 2 sata. Napad je izvršen sa I četom II bataljona sa pridodatim dva p. mit. tačno u određeno vrijeme, ostali dio, tj. II i III četa smjestile su se u zaselke Kulić i Kuštrnu kod Gale sa zadatkom da u slučaju neprijateljskog ispada i prodora prema I bataljonu dejstvuje u zaleđa neprijatelju i onemogući njegovo napredovanje.

Napad koji je izvršen sa I četom II bataljona bio je efikasan i neprijatelj je reagirao iz samoga garnizona sa težim oružjem — bacačima i artiljerijom tukao je sela bez ikakovog uspjeha.

Vatra je trajala oko dva sata, nakon čega je prestala. Odred je ostao na dodjeljenom mu zadatku do 13 sati 6-IV ov. god. Gubitaka na našoj strani nije bilo u ljudstvu i oružju. Po završenom zadatku odred se povratio na svoje prvobitne položaje.

Dana 2-IV ov. god. jedna neprijateljska kolona u jačini 100—150 vojnika krenula je iz Hana prema Gali, isturajući ispred sebe patrolu u jačini 20 vojnika u pravcu Gale, a jednu patrolu isturio je bočno za svoje obezbjeđenje padinama ispod kose k. 468, Kulić, Brčić, k. 485.

I i III četa II bataljona Dinarskog odreda koje su se nalazile na zatvaranju pomenutog pravca otvorile su vatru na neprijatelja koji je nastupao. Prihvativši borbu na tim položajima, i nakon šestosatne borbe, neprijatelju je dolazilo pojačanje sa 10 kamiona te je uspjelo da potiskuje naše snage sa prvih položaja. Štab II bataljona izdaje naređenje II četi da zaobiđe iz neprijateljskog lijevog krila od pravca Jagnjića staje i da sa bočnim napadom u zajednici sa I i III četom zbace neprijatelja sa položaja kojim je bio ovladao iznad samog puta koji vodi Han — Gala, Otok.

Energičnim napadom na neprijatelja uspjeli su da ga potisnu i natjeraju na odstupanje.
Neprijatelj se povukao uz gubitke od 15 teže ranjenih, od kojih je nekoliko na samome putu umrlo.
Naših gubitaka u ovoj borbi nije bilo ni mrtvih ni ranjenih. Naknadno doznajući, namjera neprijatelja je bila da ustanovi štetu u selu Gali i Otoku koju je počinio posljednje ofanzive na Kamešnici, a koja je došla iz Zagreba.[5]
U ovoj borbi naročito su se istakli kao borci rukovodioci sljedeći drugovi: komandir i zamj. komandira I čete, komandir III čete i puškomitraljezac . .aurina Mate, Munivrana Ivan, Masnić Mirko, imena komandira i zamjenika nisu dostavljena.

Šibensko-trogirski odred: Na dan 12-IV upućena je jača patrola u selo Suni Dolac i tom prilikom uhvatila je dva neprijateljska vojnika (ustaše) koji su prije izvjesnog vremena primili oružje. Ovom prilikom zarobljene su dvije puške.
Zarobljeni ustaše upućeni su u Štab VIII korpusa uz pratnju i njihova saslušanja.

Svilajsko-mosećki odred: Ovaj odred za vrijeme od prošlog operativnog izvještaja — odred se nalazio na sektoru Moseć — Svilaja, za to vrijeme izvedene su akcije:

Dana 16-IV 1944 na samoinicijativu Štaba Svilajsko-mosećkog odreda izvršen je napad i likvidiranje neprijatelja (milicije u selu Čavoglavama) sa tri čete, t. j. I bataljonom S.M.P. odreda.
Milicijski garnizon u selu Čavoglavama brojio je 30—40 vojnika naoružanih sa puškama, nikakvog utvrđenja nije bilo. Pristup ka samom selu bio je dosta povoljan. Naziv neprijateljske jedinice (nema naziva) sem što se zove seoska milicija Čavoglave, koja je brojila 30—40 milicionera naoružanih, dok ih je bilo još koji su bili u istoj miliciji ali bez oružja.

---

[5] Vjerovatno se misli na komisiju koju su ustaške vlasti uputile iz Zagreba, da bi pred narodom skinule sa sebe odgovornost za zvjerstva koja su njemačke snage (po jedan bataljon 118 lovačke, 369 legionarske i Sedme SS divizije) počinile nad nenaoružanim narodom na području Kamešnice krajem marta 1944 (vidi dok. br. 7, 15 i 27 u ovoj knjizi i tom V, knj. 25, dok. br. 126, 164 i 165).

Štab odreda predviđao je da je neophodno potrebno da se razoružaju pomenuti milicioneri, koji se nisu ni najmanje nadali da bi mogli da budu napadnuti, pošto se ispred njihovog sela nalazi milicija sela Crivace. Procjenivši prethodno nadmoćnost u ljudstvu i oružju, donijeto je rešenje da se isti garnizon likvidira na sljedeći način.

I četa I bataljona izvršiće osiguranje od pravca sela Kljaka, koja je imala zadatak da obiđe selo sa jugozapadne strane.

III četa ima da prođe padinama Vel. Vrh (k. 966) i da prođe sa sjeverozapadne strane i sa te strane da izvrši napad na selo, a sa jednom desetinom i p. mitraljezom da se osigura iz pravca sela Mirilovića. II četa dobila je zadatak da napadne neprijatelja od sjev. istočne strane.

Borba počela u 12 i 30 noću 16—17 ov. mj. naletom u selo, neprijatelj nije davao jači otpor, pošto je isti bio iznenađen i nađen po civilnim kućama.

Akcija je djelimično uspjela u kojoj je zarobljeno 12 milicionera i ubijena dva, t.j. jedan domobran koji je pokušavao da se otimlje i da bježi i jedan milicioner.

Zaplijenjeno je 12 pušaka i 130 metaka za iste, 1 šatorsko krilo, 4 para cipela, 15 pari skrojenih guma za opanke koje su nađene u kući u kojoj su isti stanovali i držali stražu.

U borbi je utrošeno 120 metaka za puške i p. mit.

II.

Svi zarobljeni upućeni Štabu VIII korpusa na daljni postupak uz pratnju i njihova saslušanja.

Dana 15-IV ov. god. I četa II bataljona dobila je zadatak od Štaba bataljona da postavi neprijatelju zasjedu na cesti Gizdavac — Klis u noći između 15 i 16 ov. mj. Mjesto zasjede bilo je određeno na prostoru između k. 354 i 347, dok komanda čete koja je rukovodila sa istom zasjedom nije postavila zasjedu na određenom mjestu, tako da je sama zasjeda bila otkrivena

i primjećena od strane neprijatelja. Tada je jedno odjeljenje neprijateljskih vojnika došlo za leđa i otvorilo vatru, tako da je tada, u toj borbi, poginuo jedan drug i jedan teže ranjen. Sa neprijateljske strane bilo je 2 mrtva i nekoliko ranjenih.

Kritički osvrt na akcije: Do sada akcije koje su izvođene nisu imale detaljnijih priprema i razrađivanja za što bolji uspjeh.

Komandni kadar ne osjeća se dovoljno odgovoran i samoinicijativan u preduzimanju potrebnih mjera za vrijeme akcije.

Nikada se nije dostavio tačan pregled jedne operacije, tako da bi se iz istog mogli da donesu tačni zaključci za davanje pomoći na učinjene greške. Sami štabovi odreda ne opisuju sam položaj kakav je po svojoj konfiguraciji te samo kotiranje uzima se dosta površno ili se uopšte ne uzimaju pojedina imena sa karte već domaći nazivi, kako ih narod naziva. Još do danas nismo mogli da dademo tačan raspored oružja za vrijeme borbe, tako da bi se moglo viditi plan vatre i uzajamno pomaganje sa vatrom.

Preduzete su potrebne mjere u davanju uputa, kako bi se i tome štabu mogla da prikaže tačnija slika jedne akcije koja se izvede ma i najmanjeg obima.

Lista gubitaka dostavlja se po ovom izvještaju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
D. Crnogorac

Za komandanta—kapetan:
Milan Počuča

(M. P.)

P. S. Dana 8-IV ov. god. udarna grupa Šibensko-trogirskog odreda postavila je neprijatelju zasjedu na cesti Šibenik — Trogir kod Marine na koju je naišao jedan neprijateljski kamion koji je napadnut i u njemu su ubijena 3 vojnika, ali pošto nije bio ubijen šofer, kamion im je uspio da pobjegne. Dana 8-IV ov. god. na cesti Trogir — Pra-

patnica postavljena je nagazna mina na koju je naišao neprijateljski kamion koji je uništen, u njemu je bilo 11 mrtvih i 7 ranjenih neprijateljskih vojnika.

Za k-ta, kapetan
Počuča

BR. 93

IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆE NO BRIGADE OD 20 APRILA 1944 ŠTABU DEVETNAESTE DIVIZIJE O NAPADU NA VUČIPOLJE I BORBAMA PROTIV NIJEMACA I ČETNIKA OD 12 DO 19 APRILA[1]

ŠTAB
III BRIGADE XIX DIVIZIJE NOVJ
20. IV. 1944

ŠTABU XIX DIVIZIJE NOVJ
ŠTABU XXXV DIVIZIJE NOVJ

Operativni izvještaj:
o akciji na Vučipolje
od 12-og do 19-og IV.

1). *Opis položaja:* Akcija izvođenja na ispresjecanom terenu i neprohodnom, za držanje položaja povoljnom, ali za napad nepovoljnom uslijed velikog kamenjara. Na terenu se nalazi tunel u kojem se banda držala, koji je dug 280 m., raspon odnosno šupljina 6 m., prilaz otvorima tunela je nemoguć. Teren je mjestimično i pošumljen. Preko terena prolazi komunikacija Gračac — Otrić, kao i željeznička pruga i uz tu prugu stara austrijska cesta. Položaji oko komunikacija su dobri i sa njim se može da spriječi prolaz neprijatelju tim komunikacijama, jedino što je potrebno više vojnika. Sekcija Knin 1 : 100.000.

2). *Naziv jedinice:* Prvi dan naša dva bataljona i jedna četa, Prateća četa ove Brigade. Drugi dan, kao pojačanje, dobili smo I. udarni bataljon I. udar. brigade i protikolski top. Treći dan na ovaj sektor je došlo još dva bataljona II brigade XIX divizije.[2]

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 12—15, k. 1237 A.
[2] Vidi dok. br. 49 i 144.

3). *Borba je vođena* sa četničkom bandom Vučipolja, čija je jačina bila 140 četnika, naoružanih sa tri teška mitraljeza, 1 teškim bacačom, 1 tromblonom, i 8 puškomitraljeza; sa četničkom bandom iz Graba u jačini 40 bandita, naoružanih sa dva teška mitraljeza i 2 puškomitraljeza. Prvi dan pojačanje koje je došlo iz Gračaca [bilo je] jačine oko 120 četnika iz gračačke bande sa jednim odjeljenjem legionera,[3] uz koje se nalazilo: 1 teški bacač, 1 šarac, pored puškomitraljeza koje su imali četnici (komada 6).

4). *Obostrana situacija:* Neprijatelj je iz svojih garnizona vršio ispade u najbliža sela u cilju pljačke i uznemiravanja naše vojske i pozadine, sprečavanja normalnog saobraćaja između Dalmacije i Like i sačekivanja pojedinih kurira i manjih grupica partizana.

Naša definitivna odluka je bila satjerati bandu iz Vučipolja i Graba u Gračac, izvršiti blokadu Gračaca, nanijeti neprijatelju što više gubitaka i konfiskovati neprijateljsku imovinu.

5). Izdate zapovjesti za ovu akciju dostavljaju se u prilogu.[4]

6). Borba je počela 13. IV. u 3 sata.

7). *Tok borbe:* Naše snage podvukle su se pod same položaje neprijateljske na Čulumu i došle do pred sam izlaz i ulaz tunela, potpuno neprimjetno, i odmah blokirale neprijatelja u tunelu, a banda koja je bila na službi po patrolama i na samom Čulumu odmah se je razbježala u pravcu Gračaca i to prugom i zadržala se oko žandarmerijske stanice Cerovci, odakle je skupa sa bandom iz Graba, koja je noćila u špilji iznad sela Kesića, čitav dan pripuckavala na naše položaje. Banda u tunelu je bila blokirana sve do 16 sati. Oko 12 sati banda iz Gračaca u jačini 120 bandita i banda iz Graba u jačini od 40 bandita krenule su u tri kolone prema Vučipolju i to jednom kolonom preko kote 693 — Graba, kote 804 i 721 te preko Bezimene kote prema Vučjem Vrhu. Drugom kolonom preko polja, preko Kesića, Javorovića i Ivezića za Čulum, a treća kolona preko Plasa (kote 978), Lukovca (931) na Planu. Naš II bataljon, koji je držao Kamaru, kotu 721 i Rujevac, već u 12 sati se povukao sa tih položaja bez borbe i bez ičijeg odobrenja. Na položajima je ostao samo I bataljon koji je u tom momentu držao sa dvije čete Vučji Vrh (kotu 754), blokadu tunela na otvorima, kotu

[3] Iz sastava njemačke 373 legionarske divizije.
[4] Vidi dok. br. 49.

Čulum i kotu 951 (Plana). Neprijatelj je uspio u 16 sati da zauzme Planu, Čulum, Vučji Vrh i Kamaru — kotu 721. U tom momentu od Štaba XIX divizije došao je kao pojačanje jedan bataljon I udarne brigade. Sa ovim pojačanjem i s našim I bataljonom, II i III bataljonom i Pratećom četom izvršili smo kontranapad u 22 časa, ali četnička banda se je povukla sa zauzetih položaja i oko 30 bandita u Gračac. Mi smo bez većeg otpora nanovo blokirali tunel i zauzeli sve izgubljene položaje. 14-og IV. sa Brigadom smo držali položaje oko tunela i zatvarali pravac Gračac — Otrić, jedan naš bataljon za to vrijeme je bio u Čankovića Drazi sa zadatkom da zatvara pravac Gračac — Mazin i da vrši pritisak na garnizon. Tokom cijelog dana nije bilo značajnijih borbi, već samo što smo u jutro protivkolskim topom istjerali iz bunkera bandu (bunker se nalazio iznad samog ulaza u tunel). Naša 1. četa I bataljona, koja je imala zadatak da zauzme Planu (kota 951), zauzela je položaje na istoj koti ne naišavši na otpor, ali četnička banda koja se pritajila izvršila je kontranapad na tu četu i istu zbacila sa položaja, nakon čega smo sa čitavim I bataljonom potpomognutim sa jednom četom I udar. bataljona izvršili napad na Planu i uspjeli neprijatelja zbaciti sa položaja. Tokom 15. IV. naša Brigada je bila smjenjena sa položaja koje je preuzela II brigada i I udarni bataljon. Toga dana naša Brigada dobila je zadatak da 16-og IV. izvrši čišćenje Velebita i da napadne bandu u špilji i Svetinji. Ovo smo trebali napraviti sa tri bataljona, dok jedan bataljon smjestiti u Vučipolje kao brigadnu rezervu. 15. IV. t. g. u 24 sata sa jednim bataljonom krenuli smo preko Plane za Jabukovac sa zadatkom da ukoliko bude bande u Jabukovcu istu likvidiramo, neprijateljsku imovinu konfiskujemo, sve pojate uništimo. Sa jednim bataljonom krenuli smo preko kosica k. 910, 935, 978 sa zadatkom da blokiramo pećinu i ukoliko bude bande u njoj istu likvidiramo. A sa jednim bataljonom preko Bukovog vrha, Vratce — k. 1035, 740, 698 blokirali smo Svetinju sa istim zadatkom. U samu zoru prišli smo izvršenju zadatka: pretresti Velebit, na bandu nismo naišli, a ostali dio zadatka izvršili, poslije čega smo izbili sa snagama na želj. prugu. U tom momentu vidjeli smo da je neprijatelj preko k. 693, 607, 804—721 zbacio snage naše II brigade sa namjerom da deblokira bandu iz tunela. Također sa jednom kolonom htio je da ide štrekom i poljem. U tome momentu smo samoinicijativno sa jednim bataljonom i jednom četom (ostatak snaga ostavili smo na Velebitu kao osiguranje)

spustili se u tri pravca preko polja i napali neprijatelja na položajima koje je zauzeo, istog uspjeli izbaciti sa položaja te smo ga tjerali sve do Gračaca. 17. IV. t. g. naša brigada dobila je zadatak da zauzme položaje Jelovi Vrh, Smrekovac, Kamaru, Rujevac, Crni Vrh i da sa tih položaja zatvara pravac Gračac — Otrić, a u slučaju da neprijatelj bude zbacio djelove I udarne brigade, preuzme zatvaranje pravca Otrić — Gračac. U 9 sati, kad je naša Brigada počela preuzimati položaje od II brigade, čula se je jača bacačka i pješadijska vatra od Otrića i naš III bataljon, koji je zauzimao položaje na Jelovom Vrhu — Smrekovcu, naišao je na Jelovom Vrhu na neprijatelja, koji je svojom vatrom spriječio da Bataljon zauzme taj položaj. U to vrijeme također se je čula pucnjava i od pravca Debelog Brda i Lumbardenika koja se je približavala Glogovu, a i tenkovi su došli do pod Smrekovac. Tada smo donijeli odluku da naše snage povučemo prema Glogovu i ne dozvolimo neprijatelju nadiranje u Glogovo. Neprijatelj se bio već sa svojim manjim snagama spustio u Jakšiće (Točak) i zaposjeo kose iznad Glogova. Naša Prateća četa odmah je zauzela položaj na suprotnim kotama, a u tom času stigao je IV bataljon i neprijatelj se je odmah počeo povlačiti. Pretpostavljajući da je neprijatelj deblokirao bandu u tunelu i zato što nam nisu bile poznate neprijateljske snage kojima je prodro, kao i to da li se je zadržao u Vučipolju, donesena je odluka da svoje snage orijentišemo na sektor Glogovo, Bruvno sa zadatkom da zatvaramo pravce Gračac — Mazin i Vučipolje, Popina, Glogovo. Oko 21.30 sati dobili smo od Štaba XIX divizije naređenje koje je bilo u skladu sa tom našom odlukom. Ali poslije jedan sat i po dobili smo novo naređenje od Štaba XIX divizije po kojem smo trebali da se vratimo na sektor Vučipolje — Gračac sa zadatkom da zatvaramo taj pravac. Izdali smo naređenje bataljonima za pokret i bataljoni su već bili u pokretu kad smo preko telefona bili obavješteni da neprijateljska kolona je prodrla iz Lapca za Mazin i da se tenkovi nalaze na Mazinskoj previji. Odmah smo samoinicijativno izdali naređenje bataljonima za pokret prema komunikaciji Mazin — Gračac jer smo pretpostavili da neprijatelj ima namjeru da prodre za Gračac. Neprijatelj prije nego smo mi dospjeli da dođemo do komunikacija prodro je u Bruvno sa tenkovima. Iz Bruvna se povukao oko 4 sata poslije podne.

Za likvidiranje bande u tunelu pokušali smo sljedeće sredstvo u prva dva dana: imali smo namjeru da

zatrpamo tunel kamenjem, ali smo odustali od toga, jer nismo imali dovoljno radne snage. Pokušali smo paliti slamu, ali iste nije bilo dovoljna količina, a nije bilo ni djelovanja naročitog. Najkasnije pokušali smo sa protukolskim topom kojeg smo dovukli na 10 metara pred tunel, ali se isti nije mogao korisno upotrijebiti, jer na toj strani tunel zavija u oštrom kutu i top se nije mogao postaviti, tako da bi mogao tući direktno u otvor tunela.

Tokom noći 18/19 ustanovili smo da je neprijatelj zanoćio u Mazinu, ali njegove snage i namjere nismo mogli doznati. Tu noć smo izdali naređenje jednom bataljonu da zaposjedne Šolobanicu i kotu 1279, a ostale snage smjestili smo na sektor Plećaši — Bruvno — Tupala Tomingajska. Prije nego je naš bataljon stigao na određeni položaj neprijatelj je popalio Mazin i povukao se prema Lapcu.[5]

8). *Ishod borbe:* Postavljeni ciljevi djelomično su postignuti, banda nije uništena, jer je naša Brigada dobila nov zadatak, nije sudjelovala do kraja u protjerivanju bande u Gračac. Bandu smo uspjeli stjerati i držati blokiranu u istom. Pročistili Velebit, tj. prokrstarili smo ga, ali bande u istom nije bilo. Svetinju smo onesposobili za stanovanje polupavši crijepove. U Kosica pećini popalili smo slamu i krevete koji su bili u njima i minirali pećinu koja je bila već minirana sa 8 mina. Konfiskovali smo neprijateljsku imovinu u Jabukovcu. Izvršen protunapad uspio je potpuno 16. IV. Zapljenjeno je oko 280 komada sitne stoke, 15 goveda, 3 konja, 4 svinje, 4 biljca, 6 čaršava, 11 ručnika, 1 kola. Neprijateljski gubitci za sve vrijeme borbi bili su 30 mrtvih i 49 ranjenih i 1 zarobljen. Rezultat borbe u tunelu nije nam poznat, jer nismo ni sudjelovali do kraja.

9). Naši gubitci: 5 mrtvih i 9 ranjenih, među kojima poginuo je zamjenik intendanta II bataljona Korda Petar, ranjeni su komesar I čete III bataljona, komesar III čete I bataljona Zorzin Zvone i desetar III čete II bataljona Štrbac Vase. Izgubljen je 1 puškomitraljez i 1 puška.

10). Utrošeno je municije: 5600 komada puščane municije, 5910 puškomitraljeskih metaka, 2378 za teški mitraljez, 170 za protivtenkovski mitraljez, 220 metaka za strojnicu, 19 mina za teški bacač, 2 mine malog bacača, 133 ručne bombe.

---

[5] Vidi objašnjenje br. 4 uz dok. br. 127.

11). Imena učesnika — lica i pojedinaca — koji su se naročito istakli, kao i onih koje treba pohvaliti ili odlikovati: nije bilo, jedino dobro se držala I četa I bataljona i II četa III bataljona u kontranapadima.

...

13). *Kritika akcije:* Pripreme za akciju nisu bile dovoljne, i plan napada nije bio prorađen sa štabovima bataljona. Odluke nisu bile u potpunosti realne, premda su donesene na vrijeme. Nije se pretpostavljalo da bi mogla banda da se odlučno bori iz tunela i zato je napravljen propust i išlo se u akciju a da se prethodno nije pobrinulo za sredstva koja su potrebna za uništenje bande u tunelu. Upravljanje i rukovođenje akcijom bilo je dobro jedino što se griješilo u tome što štabovi nisu dovoljno energično i racionalno koristili vatru svog oružja. Komandovanje više i niže a naročito niže nije se snašlo u pojedinim situacijama i akcija nije se odvijala pod komandom, tj. u napadu i protivnapadu, kao i u odbrani komandovanje nije došlo do izražaja. Izvještaji nisu se slali na vrijeme i nisu bili ni realni ni tačni često puta. Samoinicijativa nije došla do izražaja kod štabova bataljona i komanda četa i zato sa zakašnjenjem su se izvodile pojedine radnje (na pr. kontranapad 16. IV.). Budnost starješina i opreznost nije bila na visini i zato se dogodilo da je 15. IV. četa I bataljona pri zauzimanju položaja na Plani bila iznenađena. Sadejstvo i uzajamni rad vojske i pojedinih vrsta oružja nisu bili potpuni. Ni u napadu ni u otstupanju pješadija nije bila potpomognuta automatskom vatrom. Taktički borbeni postupci starješina i jedinica nisu bili u potpunom skladu sa razvojem situacije na bojištu. Dogodilo se da je štab bataljona povukao se sa položaja bez ikakvog odobrenja procijenivši pogrešno situaciju. Vršeni protunapadi nisu bili u pravo vrijeme na pravim tačkama, tj. u protivnapadima nije se birala takva tačka kod n . . . lja[6] preko koje bi mi se moglo nanijeti najviše gubitaka. U pojedinim situacijama precjenjivale su se snage neprijatelja i nepotrebno se gubio kontakt sa istim. Pouke iz ove akcije možemo izvući slijedeće: prije nego se priđe izvođenju akcije treba dobro sa komandnim kadrom razraditi čitav tok akcije, predvideti sve moguće slučajeve koji mogu nastupiti u toku operacije, pravilno cijeniti situaciju, štediti ljudsku snagu i sa nepotrebnim stvarima je ne zamarati, imati dovoljnu rezervu na najpodesnijem mjestu i napad i povlačenje

[6] Ovako u dokumentu.

vršiti pod dobro organizovanom automatskom vatrom, manevrisanjem zbuniti neprijatelja, pravilno uočavati najslabije tačke kod neprijatelja, strogo voditi računa i brigu o ranjenicima, kao i pravilno organizovati ishranu boraca za vrijeme akcije.

Napomena: Zaboravili smo napomenuti u ovom operativnom izvještaju da ishrani boraca nije bila posvećena dovoljna pažnja naročito sa strane štabova bataljona kao i da nije se vodilo računa o snabdijevanju sa municijom niti o njezinom utrošku. Ovaj operativni izvještaj možda nije pravilno sastavljen radi toga što se u njemu izvještava o operacijama koje su se izvodile u više dana a i bile različite.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar

Za komandanta, načelnik Štaba
kapetan

BR. 94

ZAPOVIJEST ŠTABA SEDME NOU DIVIZIJE OD 21 APRILA 1944 PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKU POSADU U DIVUŠI[1]

ŠTAB
VII. UDARNE DIVIZIJE IV. KORPUSA N.O.V.
JUGOSLAVIJE
Op. br. 217/1944.
Dne 21. aprila 1944.

ZAPOVJEST
(Sekcija: Kostajnica 1 : 100.000)

Vojna situacija: **Divuša:** 90—100 ustaša mobilisanih iz okolnih sela. Raspoređeni po kućama, noću u rovovima, bunkerima i zasjedama i u patrolama. Fortifikacija: natkriveni rovovi, dva zidana bunkera, crkva i zid oko crkve udešen za odbranu kao glavno uporište, ojačano sa 5 zidanih bunkera. Naoružanje: 1 teški bacač, 2 teška mitraljeza, 4 p. mitraljeza. Skica mjesta i fortifikacijiskih objekata prilaže se.

[1] Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg br. 7/1, k. 813.

Kostajnica: XII. ustaška bojna raspoređena sa dvije satnije u Kostajnici a dvije satnije na osiguranju pruge, vijadukata i mosta na Uni — od Kostajnice do Grdanovca; pripremna ustaška satnija i 2 eskadrona kozaka uključeni u obranu Kostajnice. To je tenkovska baza u kojoj se nalazi uvjek 10—15 ispravnih tenkova koji dolaze u obzir za intervenciju.

Struga: 80—90 domaćih ustaša pod rukovodstvom podoficira iz XII. ustaške bojne.

Zamlača: Po neprovjerenim podacima jedna bojna domobrana koja se tu nalazi posljednjih dana.

Dvor: 400—500 vojnika 373 divizije, djelom artiljerija a djelom pješadija.

Naše snage: III. i IV. brigada, dva bataljona II. brigade, P. O.[2] Banije i brdska baterija sa 2 topa napašće u toku noći 21/22. ov. mj. i likvidirati neprijateljsku posadu u s. Divuši.[3]

Za izvršenje ovoga zadatka

NAREĐUJEMO:

1. — II. brigada ojačana sa baterijom brdskih topova, jedan bataljon IV. brigade:

Zadatak: Napašće i likvidirati neprijateljsku posadu u samom mjestu. Nakon likvidacije porušiti sve fortifikacijske objekte i izvršiti konfiskaciju imovine ustaša.

2. — III. brigada, vod Inž. čete:

Zadatak: U cilju osiguranja iz pravca Kostajnice postaviće zasjede na pogodnim položajima zapadno od ceste između r. Volinje i r. Krisnice.

Minersko odjeljenje postaviće 3 minska polja na cesti između s. Krisnice i Kuljana.

3. — IV. brigada bez jednog bataljona, vod Inž. čete:

Zadatak: U cilju osiguranja iz pravca Dvora postaviće zasjede na Šokačkom Brdu i na padinama Metle (k. 256).

Minersko odjeljenje postaviće minsko polje na cesti između Struge i Unčana.

4. — P. O. Banije:

Zadatak: Zatvoriće izlaze iz Dvora u pravcu Vojnića, Hrtića i Starog Groblja.

---

[2] Partizanski odred

[3] O rezultatima napada vidi dok. br. 143.

5. — Brdska baterija: *Zadatak:* Staviće se pod komandu Štaba II. brigade i dejstvovati po njenom naređenju.

6. — Inž. četa: *Zadatak:* Prirediće nagazne mine za tenkove za 4 minska polja i nagazne mine za pješadiju. Jedan vod uputiti pod komandu Štaba III. brigade sa minama za 3 minska polja, a jedno odjeljenje sa minama za jedno minsko polje uputiti pod komandu Štaba IV. brigade. Uz minska polja postaviti i nagazne mine za pješadiju.

7. Veza: Održavaće se prema priloženoj zapovjesti za vezu.

Pored telefonske veze slati pismene izvještaje kuririma u centar za vezu, koji će se nalaziti kod crkve u Šegestinu.

8. *Sanitet:* Hiruška ekipa nalaziće se u s. Brđanima kod crkve. Ovamo slati ranjenike kojima je potrebna hirurška intervencija. Ostale ranjenike upućivati u stalne bolnice koje se nalaze na istim mjestima.

Evakuacija plijena vršiće se u s. Švrakaricu. Evakuaciju iz Divuše vršiće intendantura II. brigade. Intendantura IV brigade treba da izvrši konfiskaciju ustaške imovine u s. Unčanima i Golubovcu. Konfiskacija može da se vrši samo po popisu i u sporazumu sa kotarskim narodno-oslobodilačkim odborom.

Štab divizije nalaziće se na Jurakovcu u osamljenoj kući (na mjestu gdje se nalazio kod posljednjeg napada).

Početak napada tačno u 23 časa, do kojeg vremena osiguranja treba da izbiju na određene položaje.

Borbeni znaci za noć 21/22. IV. 1944. biće: Pero — Rara.

Nakon završene akcije jedinice na osiguranjima ostaće na svojim položajima. Bataljoni II. brigade koji vrše napad povući će se u s. Brđane. Bataljon IV. brigade koji se nalazi u sastavu III. brigade zadržaće se na položajima s obje strane ceste u G. Craovici.

Jedinice na osiguranjima izvršiće prekid telefonskih linija u času kad počne napad.

Prijem zapovjesti potvrditi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

(M. P.)

Politkomesar:
Uroš Krunić, v. r.

Komandant, p. pukovnik:
Mil. Pavlović, v. r.

Dostavljeno:
Štabu II., III. i IV. brigade,
Štabu P. O. Banije,
Inž. četi.

Dostavljeno 21.IV. 1944.
u 12.10 časova.

(M. P.)

Za točnost prepisa:
Načelnik, major
Kole Kajić

BR. 95

IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE NOP ODREDA OD 21 APRILA 1944 ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOVJ O DEJSTVIMA ODREDA OD 1 DO 15 APRILA[1]

PARTIZ.

ŠTAB GRUPE
ODREDA IV. KORPUSA
NOV i PO
JUGOSLAVIJE
Op. broj 12
Dne 21. IV. 1944

Operativni 15-o dnevni izvještaj
u vremenu od 1. IV. do 15. IV. 1944
dostavlja se.—

ŠTABU IV. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Dostavljamo vam 15-o dnevni operativni izvještaj u vremenu od 1. IV. do 15. IV. 1944 godine.

Kordunaški odred: I. bataljon: Dana 1. IV. 1944 jedinice ovog bataljona djelovale su na sektoru Perjasica između Korane i Mrežnice, zatvarajući pravac prema neprijatelju. Jedinice istog bataljona bile su raspoređene na k. 251 (Bosiljevo), i k. 322 (Kestenjak). Istog dana naišla je jača njemačka patrola prema trig. 251 (Bosiljevo), što je na iste otvorena vatra sa strane naših jedinica i neprijatelj se naglo povukao uz gubitak 5 mrtvih i nepoznati broj ranjenih, dok na našoj strani nije bilo gubitaka. Dana 2. IV. o. g. jedinice istog bataljona držale su iste položaje, neprijatelj nije izbijao na položaje naših jedinica, dok patrola naših jedinica susrela se sa neprijateljskom patrolom i otvorili vatru jedni na druge, a zatim se povukli jedni i drugi u svoje

[1] Original, pisan na mašini, ćirilicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 33—3, k. 426.

baze. Tom prilikom na našoj strani 1 mrtav drug, a na neprijateljskoj strani gubitci nepoznati.
Dana 3. IV. 1944 i 4. IV. 1944 jedinice ovog bataljona isturivale su patrole prema neprijatelju, ostali održavali vojnički i politički čas.
Dana 5. IV. 1944 cio bataljon je bio u pokretu sa sektora Perjasica za Tušilović, dje je učestvovao u akciji na Cerovac — Vukmanović sa II. ud. brigadom,[2] a što se vidi iz izvještaja broj 10 koji je ranije dostavljen.
Dana 6. IV. 1944 poslije akcije: Cerovac — Vukmanić bataljon je odmarao a nakon toga krenuo je opet na sektor Perjasica — Kestenjak.
Dana 7. IV. o. g. održana konferencija komandnog kadra u istom bataljonu, dok su se ostali borci odmarali i čistili oružje.
Dana 8. IV. o. g. cio bataljon vodio je borbu na sektoru Perjasica, što se vidi iz izvještaja broj 11 koji je ranije dostavljen.[3]
Dana 9. IV. o. g. dvije čete istog bataljona povukle su se preko Korane u Veliku Crkvinu, dje su održavali vojničke i političke časove, dok je jedna četa ostala na položaju Kestenjak (k. 322).
Dana 10. IV. o. g. iste dvije čete ovog bataljona bile su u Donjem Skradu, dje je s njima izvađana vojnička obuka i ratna služba, dok je jedna četa držala i dalje položaj na Kestenjaku.
Dana 11. IV. o. g. iste čete ovog bataljona bile su na istom mjestu s kojima je izvođen pješadijski egzercir i nastava gađanja, a potom navečer krenule su na Vukmanić, dok je četa koja se nalazila na Kestenjaku ostala i dalje na istom položaju.
Dana 12. IV. o. g. iste dvije čete ovog bataljona bile su u Vukmaniću, održavajući konferenciju komandnog kadra, dok je četa koja se nalazila u Kestenjaku (k. 322) bila u pokretu: Cerovac — Tušilović.
Dana 13 i 14. IV. o. g. isti bataljon isturivao je manje patrole prema neprijatelju u pravcu Turjanska Brda — Štrekovac, dok se sa ostalim održavao vojnički i politički čas.
Dana 15. IV. o. g. isti bataljon vodio je borbu sa ustašama na sektoru Tušilović, a biti će obrazloženo na završetku izvještaja kod istog odreda.

II. bataljon:

Dana 1. IV. o. g. jedinice ovog bataljona nalazile su se na sektoru Tušilović sa rasporedom na k. 222 (Opačić glavica), k. 269

[2] Napad na ustaško-domobransku posadu u Vukmaniću izveli su dva bataljona Druge brigade Osme divizije, Prateća četa Treće brigade iste divizije, dva bataljona Kordunaškog NOP odreda i jedan brdski divizion (vidi dok. br. 57).
[3], [4] i [5] Izvještaji se nalaze u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 34—4 i 36—4, k. 426.

(Svinjarica), k. 265, Cvijanovići, kontrolišući puteve koji vode kroz šumu Babina Gora.

Dana 2, 3, 4, i 5. IV. o. g. isti bataljon se je nalazio na istom mjestu sa zadatkom da zatvara i kontroliše sa manjim djelovima gore navedene pravce, dok su sa ostalim održavani vojnički časovi ratne službe i pješadijski egzercir.

Dana 6. IV. o. g. isti bataljon bio je u napadu na neprijatelja, što se vidi iz izvještaja broj 10 koji je ranije dostavljen.[4]

Dana 7 i 8. IV. o. g. jedinice ovog bataljona raspoređene su na sektorima Tušilović, Koranjski Brijeg, prema Bariloviću, Vukmanić i Cerovac sa zadatkom kontrolisanja ovih terena, kao i kontrolisanja raspoloženja naroda na istim sektorima prema NOB, kroz koje vrijeme je održana i konferencija komandnog kadra.

Dana 9, 10 i 11. IV. o. g. jedinice ovog bataljona nalazile su se na istim položajima, isturivanjem manjih patrola prema neprijatelju, ostalim održavani vojnički i politički časovi.

Dana 12. IV. o. g. cio bataljon bio je u pokretu sa sektora Tušilović na sektor Kestenjak.

Dana 13. IV. o. g. jedinice ovog bataljona bile su na položaju Lipovštane, u Perjasici, k. 230 i na Kestenjaku (k. 322), istog dana do borbe nije dolazilo.

Dana 14 i 15. IV. o. g. jedinice ovog bataljona nalazile su se na položaju Mateško Selo (k. 196), Perjasica, k. 230 i Kestenjak (322) kroz koje su vrijeme dana 14. IV. o. g. naišle neprijateljske patrole iz više pravaca, ali su se brzo povukle, jer su vjerojatno saznali da su se naše jedinice nalazile na položajima i tako do borbe nije došlo.

III. bataljon:

Dana 1, 2, 3, i 4. IV. 1944 godine jedinice ovog bataljona nalazile su se u selima Klipino Brdo, Ivanovići sa zadatkom da zatvaraju pravac Trebinja — Utinja — Vukmanska, Bukovica — Vukmanić kojim pravcima neprijatelj je upadao sa svojim jačim patrolama, ali do sukoba nije dolazilo istih dana uslijed toga što neprijatelj nije nailazio. Kontrolisanje rečenih dana ovog terena vršeno je sa manjim patrolama jedinica istog bataljona, dok sa ostalim održavani su vojnički i politički časovi.

Dana 5. IV. o. g. u 18 časova cio bataljon krenuo je na položaj Turanjska Brda, dje je sudjelovao u operaciji, a što se vidi iz izvještaja broj 10 koji je dostavljen ranije.[5]

Dana 6. IV. o. g. isti bataljon prebacio se u Tušilović, gdje je ostao na odmaranju, zatim uveče prebačen na sektor Trebinja.

Dana 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13 i 14. IV. o. g. jedinice istog bataljona isturavale su patrole prema Kamenskom i Kupskom mostu, ostali održavali vojničke i političke časove, konferenciju komandnog kadra, pješadijski egzercir, čišćenje oružja i smotru nad oružjem, sa razlogom i rasporedom rečenih dana, dok je ujedno pruženo i osiguranje prema Kupskom mostu dana 9. IV. za vrijeme održavanog sastanka u Skakavcu, a isto tako rečenog dana 9. IV. vršen je i fingirani napad sa jednim vodom na Kamensko (ustaški garnizon).

Dana 15. IV. o. g. isti bataljon u noći između 14 i 15. IV. krenuo je sa sektora Trebinja na položaj Macutovo brdo (k. 248), dje je istog dana, 15. IV., bio napadnut od strane ustaša koje su pravile ispad iz Karlovca prema Cerovcu.

Štab istog odreda predvidio je akciju u selu Ladvenjaku i okolici, u kojima se selima nalazilo nekoliko ustaša, kao i naoružanih civila koju bi akciju imao izvršiti noću između 14 i 15. IV. I. bataljon istog odreda, a kojega je smjenio III. bataljon sa položaja Tušilovićki Cerovac i Macutovo brdo, tako da je I. bataljon dana 14. IV. u 16 časova krenuo na izvršenje predviđene akcije, ali uslijed novonastale situacije od akcije se odustalo, tako da je I. bataljon ostao u Tušiloviću, dok je III. bataljon bio napadnut u noći između 14 i 15. IV. u 2 sata sa strane ustaša u Cerovcu, to su se zbog nadmoćnosti neprijatelja i drskog nadiranja jedinice III. i I. bataljona morale povlačiti sve do Opačić glavice (k. 222) i Cvijanovića — k. 269, jer je neprijatelj nastupao sa jačim snagama kroz šumu Babina Gora, dok je sa drugim snagama kretao u pravcu Tušilovića koje su bile potpomognute sa 2 mala tenka i sa jednim oklopnim automobilom. Uslijed toga što je neprijatelj istoga dana rano stigao u Tušilović jedinice ovih dvaju bataljona bile su prisiljene povući se pod borbom preko ceste i rijeke Radonje i to jedna četa I. bataljona prebacila se preko rijeke prema Koranjskom Brijegu, k. 213 (Galovo Brdo), odakle je branila prelaz preko rijeke neprijatelju kod zadružnog mlina u Tušiloviću, jer je neprijatelj pokušavao da pređe preko rijeke Galovo i da pređe kod Mihajlovića mosta uz pomoć 2 tenka i 1 oklopnog kamiona, ali su ga jedinice I. bataljona na oba ova mjesta odbacile, zato što su ga tukle dvije čete I. bataljona iz Zimića, a jedna četa sa Galova Brda. III. bataljon istog odreda nije prihvaćao borbu pošto se je povlačio nepovoljnim terenom sa sektora Macutovo brdo preko Okića, Živkovića Kose za Vukmansku Bukovicu. U ovoj borbi ustaše su pretrpile gubitke od 7 mrtvih i većeg broja ranjenih, dok na našoj strani nije bilo gubitaka u ljudstvu, a u oružju izgubljena 2 karabina III. bataljona koji su bili napadnuti.

Utrošak municije u ovim borbama: 1043 metka raznog kalibra.

Kritički osvrt kod borbe 15. IV. o. g. jeste što je neprijatelj u zadnje vrijeme promjenio taktiku i napada noću, a naše snage su prema samom terenu i naoružanju dosta slabe, što se je vidjelo da se nisu mogle suprotstaviti i odbiti neprijatelja koji je napadao na čitavom sektoru, već samo zadržavati, t.j. osporavati njegovo napredovanje.

Plaščanski odred: I. bataljon:

Dana 1, 2 i 3. IV. 1944 nalazio se u Starom Selu isti bataljon sa zadatkom da zatvara pravce neprijatelju i to na brdu Tulačnik sa jednom četom, i na Vrhovcu (k. 526) sa jednom četom, dok je jedna četa ostala kao rezerva pri štabu bataljona, a u međuvremenu istih dana održavani su vojnički i politički časovi.

Dana 4. IV. o. g. isti bataljon uputio je jednu četu da prođe u streljačkom stroju kroz Kneju u pravcu Čičina mosta, jer se je istog dana na rečenom mostu nalazio neprijatelj, ali se je neprijatelj sa Čičina mosta povukao prije stignuća ove čete. Jedna četa istog bataljona upućivala je patrole prema neprijatelju koji se nalazio na Trojvrhu i Vojnovcu, dok je jedana četa bila upućena u pravcu Tržića, ali se je ista četa sukobila sa neprijateljem na Čičinu mostu, pošto je toga dana neprijatelj vršio upade u pravcu Čičina mosta. Ovom borbom neprijatelj je odbijen, što je ista četa produžila gonjenje neprijatelja prema Tržiću, u kojoj borbi je isti imao 5 ranjenih, a na našoj strani nije bilo gubitaka u ljudstvu. U istoj borbi utrošeno je 160 komada metaka raznog kalibra.

Dana 5 i 6. IV. o. g. jedinice istog bataljona držale su položaj Tulačnik i Vrhovac (k. 526) sa dvjema četama, dok je jedna četa bila na položaju Tržićki most, isturavanjem jačih patrola prema neprijatelju, ostalim održavan vojnički čas.

Dana 7. IV. o. g. isti bataljon sa dvije čete postavio je zasjedu neprijatelju na k. 519 (Cerik) ukoliko bi neprijatelj krenuo iz Skradnika i Vojnovca prema Toboliću, ali do borbi došlo nije, jer neprijatelj nije nailazio, dok je jedna četa ostala na položaju Tržićki most.

Dana 8. IV. o. g. dvije čete istog bataljona bile su na položaju Tulačnik — Vrhovac, a jedna četa na odmoru u Starom Selu, održavajući vojnički čas.

Dana 9. IV. o. g. dvije čete istog bataljona nalazile su se na položaju Rebar, k. 316 i Srednja G. (k. 516) sa zadatkom da zatvaraju pravce neprijateljskih prodora za Tobolić, a sa jednom četom držat položaj Tulačnik — Vrhovac. Dana 10. IV.

o. g. dvije čete istog bataljona držale su položaj Tulačnik — Vrhovac i upućivale patrolu u Tržić, a jedna četa odmarala se i održavan vojnički i politički čas.
Dana 11. IV. o. g. isti bataljon prema dobivenom zadatku od štaba odreda na položaju Tulačnik i Hum (k. 863) napao je neprijatelja. Borba je počela u 10 sati, a trajala 30 minuta, što je uspjelo tom borbom neprijatelja sa tih položaja protjerati uz nepoznate gubitke, dok na našoj strani nije bilo gubitaka. Vođenom borbom utrošeno je 447 komada metaka raznog kalibra. Dana 12. IV. o. g. cio bataljon bio je na položaju i to sa jednom četom Sekulić Poljana, jednom četom Vrhovac i jednom četom Tulačnik. Istoga dana neprijatelj je krenuo sa Trojvrha u pravcu Vrhovca u streljačkom stroju sa jačinom oko 100 vojnika legije pod komandom njemačkih oficira,[6] te je došlo do borbe u 6 sati i 30 minuta, a trajala je sve do 8 sati, u kojoj borbi neprijatelj je odbijen uz gubitak 2 ranjena oficira i nepoznati broj vojnika, dok na našoj strani nije bilo gubitaka u ljudstvu. Ovom borbom utrošeno je 150 metaka raznog kalibra.
Dana 13. IV. 1944 isti bataljon sa dvije čete držao je položaj Tulačnik — Vrhovac, a jedna četa bila na odmaranju, održavajući vojnički čas.
Dana 14. IV. o. g. isti bataljon sa dvije čete postavio je zasjedu neprijatelju prema Radošovićima i prema Carevom Polju, ali do borbi nije došlo, jer neprijatelj nije nailazio, dok je jedna četa bila na položaju Tulačnik — Vrhovac.
Dana 15. IV. o. g. isti bataljon sa dvije čete bio je na položaju Tulačnik — Vrhovac, a sa jednom četom održan vojnički čas.

II. bataljon:

Dana 1. IV. o. g. cio bataljon nalazio se u selu Blati, upućivajući manje patrole prema Glibodolu, [održan] s ostalima vojnički i politički čas, a potom istoga dana naveče preselio se u selo Zebići. Dana 2. i 3. IV. o. g. jedna četa istoga bataljona bila je na položaju u Kuniću Selu, jedna jača patrola u šumi Vrela Dretulje, ostalim održavani vojnički i politički časovi.
Dana 4, 5 i 6. IV. o. g. jedinice ovog bataljona nalazile su se u selu Zebići, isturavanjem patrola prema neprijatelju u pravcima Kapele više V. Dretulje, Klipine Drage, Kunić Selo i Modruš, ostalim održavani vojnički i politički časovi.
Dana 7. IV. o. g. sa dvije čete istog bataljona postavili zasjedu neprijatelju na cesti Modruš — Jezerane ispred k. 882, do borbe nije došlo, jer neprijatelj nije naišao.

[6] Vjerovatno dijelovi njemačkog lovačkog rezervnog puka.

Dana 8 i 9. IV. o. g. jedinice istog bataljona nalazile su se na položajima i to jedna četa u Kunić Selu, jedna četa u Klipinoj Dragi, a jedna četa upućivala patrole više V. Dretulje u šumi.

Dana 10. IV. o. g. jedinice ovog bataljona nalazile su se i to jedna četa na položaju Kunić Selo, jedna četa upućivala patrole u Kapelu, ostalim održavan vojnički i politički čas.

Dana 11. IV. o. g. jedinice ovog bataljona bile su na istim položajima kao i 10. IV. o. g., dok je jedna četa koja se je nalazila u Kunić Selu postavila neprijatelju zasjedu u Kunić Selu, t. j. Bocino Brdo, k. 441, u kom pravcu je neprijatelj naišao sa svojom patrolom i prešao preko vode Vrnjike sa namjerom da dođe u Kunić Selo. Jedinice naše koje su bile u zasjedi otvorile su vatru na neprijatelja, te je neprijatelj imao u toj borbi nekoliko ranjenih i dvojica su se potopili u povlačenju preko vode Vrnjike, dok na našoj strani nije bilo gubitaka u ljudstvu. Ovom borbom utrošeno je 80 komada metaka raznog kalibra.

Dana 12, 13, 14 i 15. IV. o. g. jedinice ovog bataljona bile su na položaju Bocino Brdo, k. 441, zatvarajući pravac neprijateljskog prodora na naš oslobođeni teritorij, isturavajući patrole prema neprijatelju u pravcu Modruša i Sabljaka, ostalim održavani vojnički i politički časovi.

III. bataljon:

Dana 1. IV. do 15. IV. o. g. jedino su ove jedinice istog bataljona imale borbu sa neprijateljem dana 10. IV. o. g. na položaju Ličko Petrovo Selo i Cesarov Kamen i k. Čelopek (528) nakon što je neprijatelj naišao od Zavalja — Baljevca — Željave prema Ličkom Petrovom Selu. Borba je počela u 10 časova i trajala do 13 časova, te ovom borbom imao je neprijatelj gubitaka, a na našoj strani nije bilo gubitaka. Ovom borbom utrošeno je 500 komada metaka raznog kalibra.

Osim toga dana 9. IV. o. g. na našoj strani u jedinicama istog bataljona bez borbe bilo je gubitaka jedan mrtav i dva ranjena druga, uslijed toga što su dirali u avionsku bombu koji su otšerapljivali[7] i ista je među njima eksplodirala i tako je došlo do stradanja ove trojice drugova, za koje liste gubitaka poginulih i ranjenih dostavljamo uz ovaj izvještaj.

Sve ostalo vrijeme jedinice istog bataljona djeluju na sektoru Vaganac — Ličko Petrovo Selo kontrolisanjem terena, održavanjem vojničkih i političkih časova, jer isti bataljon i nema mogućnosti da izvršava neke veće akcije, i tako da je

[7] Odvrtali

kroz čitavo vrijeme od 1 do 15. IV. o. g. većinom radio na vojnoj i političkoj naobrazbi kako je to već jednom gore rečeno.

Kritički osvrt. Iz samog izvještaja vidi se da jedinice istoga odreda nisu bile aktivne iako im je bila mogućnost, obzirom na to što je neprijatelj svakodnevno krstario i upadao na sektor njihovih položaja. Razlog tome jest neaktivnost komandnog kadra.

Izvještaj Karlovačkog odreda ne dostavljamo zato što ga nismo od njih još do danas dobili.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR: s. o.

KOMANDANT—MAJOR otsutan

OPER. OFICIR—KAPETAN:
S. Gabrić

(M. P.)

BR. 96

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE BRIGADE TRIDESET TREĆE DIVIZIJE OD 21 APRILA 1944 ŠTABU DESETOG KORPUSA (ZAGREBAČKOG) NOVJ O BORBI PROTIV USTAŠA KOD BUDINŠĆINE[1]

ŠTAB
I BRIGADE XXXIII DIVIZIJE
X KORPUSA »ZAGREBAČKOG«
NOV i POJ

Dne 21. IV. 1944. u 18.35
Oper. broj 44/44.
Predmet: Operativni izvještaj.

ŠTABU X KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOV I POJ
(Sekcija Ptuj 1 : 100.000)

U vezi naređenja Štaba X korpusa »Zagrebačkog« od 20. IV. 1944.[2] za izvršenje pokreta i zauzimanje baza naše jedinice su bile smještene u bazama i vršile osiguranja na položajima kod istih.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 15/3, k. 551 A.

[2] Riječ je o dopunskoj zapovijesti za napad na Ivanec (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 12/1—1, k. 551).

I ud. bataljon: selo Sv. Križ (položaj: kota 253), te ispod sela s južne strane i zalomivši prema zapadu. U produženju ovoga bataljona, t. j. od njegovog lijevog krila, nalazio se je naš III bataljon — od vrha gornjeg sela Sv. Križa i protežući se putem do šumice prema selu Pažurovec. Jedna četa ovoga bataljona nalazila se je duž kote 234 i zatvarala je nadiranje neprijatelja od pravca Petruševec i Vižanovec.

II bataljon nalazio se je u šumici ispod sela Zajezda, povezan sa našim IV bataljonom, koji se je nalazio u Grtovcu. Dalje, II bataljon držao je položaj koji se je protezao preko pruge na kotu 237 sve do dvorca. IV bataljon držao je položaj ispod sela Grtovca osiguravajući Četu pratećeg oruđa i jedinice pri Štabu.

Zemljište je brdovito, mjestimično ispresjecano šumom. Pregled dobar.

Neprijatelj je dne 21. IV. 1944. god. u 9 h. artiljerijskom pripremom počeo podilaziti ka našim položajima i to sa pravca Marigutić (rudnik uglja) — Prepuštovec na naš istureni desni bok, t. j. I bataljon. U isto vrijeme podilazi od željezničke stanice Budinšćina cestom prema Zajezdi a na položaj našeg II bataljona. Neprijatelj bio je potpomognut sa tenkovima, no ovi se nisu mogli kretati dalje od ceste radi ispresjecanosti samog terena i barikada koje su bile postavljene na putu ka našem II bataljonu.

Jačina neprijatelja i njegovo naoružanje nisu nam poznati s obzirom da je napadao i druge jedinice, koje su bile u produženju naših položaja.[3] Namjera neprijatelja bila je da se probije preko dvorca na selo Zajezdu i presječe odstupanje odnosno opkoli jedinice koje su bile na položajima kod Sv. Križa, Pažurovca i Grtovca.

Shvativši ozbiljnost situacije, II bataljon isturio se je na naprijed rečene položaje, ali tu se nije uspio održati zbog jake neprijateljske artiljerije, već se je povukao na povoljnije položaje, prema koti 253 i tu se je spojio sa IV bataljonom i napravivši slovo V tukao je neprijatelja bočno i time ga prisilio na povlačenje.

I bataljon bio je izložen glavnom udaru neprijatelja i nije mogao manevrisati, već se je održavao na položaju koji mu je bio određen korisnom vatrom, spriječavajući nadiranje neprijatelja prema položajima našeg III bataljona, dok četa koja mu je bila prebačena na kotu 234 spriječila je nadiranje neprijatelja sa ovoga pravca.

---

[3] Prodirući navedenim pravcima, neprijatelj (dijelovi Prve pješadijske pukovnije PTS) dočekan je od snaga Trideset druge divizije koje su mu nanijele znatne gubitke u ljudstvu i naoružanju (vidi dok. br. 100).

Izdate zapovjedi nisu bile pismene, dok usmeno date su instrukcije: voditi borbu i potom oko 14 h. krenuti na određeni marš.[4]

Borba je otpočela u 10.30 h. i trajala je do 15.10 h.

Naša brigada vodila je uglavnom defanzivnu borbu iz razloga što neprijatelj, zaposjednuvši važnije kote, vršio je pojedinačne juriše na položaje naših jedinica, pod zaštitom teškog oružja uvijek se je povlačio.

Neprijatelj je protjeran i time njegova namjera da uništi naše snage je osujećena. Gubitci neprijatelja nisu poznati, ali su svakako veliki u mrtvim i ranjenim, koje su uspjevali sve izvlačiti iz razloga naše oskudice u municiji.

Gubitaka u ljudstvu imali smo 3 mrtva i 4 ranjena. Municije utrošeno oko 4.000 metaka, 12 mina, od tih 10 lakših iz teškog bacača.

Kritički osvrt: Neprijatelj je bio u preimućstvu samo u početku borbe u kojoj je htio da na brzinu prodre kroz naše položaje i nas rastjera odnosno uništi. Naše rukovodioce u prvi čas zbunjuje oštrina akcije, ali odmah su im bile jasne namjere neprijatelja i iste predusreću protumjerama. Manevrisanje na našim krilima nije bilo moguće, jer su ista bila čvrsto vezana uz neprijatelja, već brigada »Matija Gubec«, koja se je nalazila u sredini, trebala je da vrši prodor prema želj. stanici Budinšćina, dok naša grieška bila je što nismo uputili jedinu četu, koja nam je bila slobodna, da bar markira napad na neprijatelja s leđa, i to negdje sa pravca s. Topličica.

Radio depeše nismo slali.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Luka Juras

Komandant:
poručnik
Alojz Kovačić

[4] Cilj toga marša bio je približiti se Ivancu koji je ova brigada napala 23 aprila 1944 (vidi dok. br. 104).

BR. 97

DOPUNSKA ZAPOVIJEST ŠTABA DESETOG KORPUSA (ZAGREBAČKOG) NOVJ OD 22 APRILA 1944 PODREDENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA IVANEC[1]

ŠTAB
X KORPUSA »ZAGREBAČKOG«
NOV i POJ
Op. broj: 249
Dne 22. IV. 1944.

DODATAK ZAPOVJESTI
(Sekcija Ptuj 1 : 100.000)

Pošto se nije moglo postupiti po zapovjesti ovoga Štaba, Op. br. 238 od 20. IV. o. g.,[2] jer su jedinice bile angažovane u borbi sa neprijateljem toga dana,[3] to će se u cilju izvršenja akcije prema gore spomenutom naređenju ovoga Štaba postupiti po slijedećem:

1. Jedinice I. Brigade XXXIII. Divizije krenut će danas u 14 sati iz svojih baza u cilju izvršenja koncentracije za izvršenje napada na određeno neprijateljsko uporište.[4] Do ovoga vremena jedinice imaju biti spremne za pokret. Voditi računa da jedinice prije toga ručaju.

Za izvršenje same akcije pridaje se I. Brigadi brdski top 75 mm, sistem »Škoda« sa pripadajućom količinom municije, koji je jučer zarobljen od neprijatelja.

Isto tako napad Brigade na neprijateljsko uporište bit će potpomognut sa jednim tenkom od 7,5 tona koji je isto u jučerašnjim borbama zarobljen od neprijatelja. Ukoliko ne bi tenk stigao na određeno mjesto do vremena početka napada, napad bez obzira na dolazak tenka ima da otpočne u vrijeme kako je to naređeno naređenjem ovoga Štaba, Op. br. 238 od 20. IV. o. g.

U ovaj Štab uputiti jedan bataljon bez jedne čete, koji će biti kao korpusna rezerva i koji će se kretati sa ovim Štabom. Ovaj bataljon da bude u ovome Štabu danas do 16.30 sati najkasnije.

Sve ostalo ostaje po naređenju ovoga Štaba, Op. br. 238.

---

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 12/2—1, k. 551.
[2] Vidi dok. br. 78.
[3] Opširnije o tome vidi dok. br. 100.
[4] Riječ je o Ivancu.

Tenk će biti upućen pravcem Podrute — Bela — Margečan — Jasenovac — Vrhovec — Ivanec.

Komandant I. Brigade[5] regulisat će sve potrebno za održavanje veze i suradnje između svojih jedinica i tenka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik Štaba
major,

DOSTAVLJENO:
Štabu XXXII. Divizije
Štabu Zapadne grupe odreda
Štabu I. Brigade XXXIII. Divizije

BR. 98

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETE DIVIZIJE OD 22 APRILA 1944 ŠTABU OSMOG KORPUSA NOVJ O PRODORU NEPRIJATELJSKIH SNAGA U PRAVCU VRDOVA I VAGNJA[1]

ŠTAB
IX. DIVIZIJE N. O. V. JUGOSLAVIJE
22. IV. 1944.

ŠTABU VIII. KORPUSA N. O. V. I P. O. J.

Neprijatelj je jutros od Sinja i Cetinske doline napao snage XX. divizije u pravcu Vrdova.[2] Ovo su nas oni, t.j. Štab XX. divizije, danas prije podne obavijestili radio-vezom, dok danas poslije podne sa njima nijesmo mogli uspostaviti vezu, vjerovatno da se pomjeraju. Danas se čula artiljerijska i minobacačka vatra prilično duboko u pravcu Sinja.

---

[5] Alojz Kovačić

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 25—1/3, k. 517 A.

[2] i [3] Neprijateljske snage sastava: njemački 105 izviđački bataljon, dijelovi Trećeg bataljona 893 puka 264 divizije i Dvadeset sedmog ustaškog bataljona Devetog posadnog zdruga, 600 četnika i kolona od 300 vozila iz Livna — prodrle su ka Dinari. Savladavši otpor Prve i Druge brigade Dvadesete divizije, neprijatelj je 24 aprila izbio u Vrdovo. Neprijateljske snage koje su prodirale iz Livna zadržala je Druga brigada Devete divizije u rejonu Han Prolog. Opširnije o tome vidi dok. br. 125, 145 i 177 u ovoj knjizi i »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, izdanje Istoriskog instituta JNA, Beograd, 1958.

Neprijatelj je jutros iz Livna došao u Prolog i krenuo u pravcu Vagnja, naša II. brigada vodi borbu sa njima.[3]

Od Knina i Cetinske doline preko Uništa nema još nikakovih neprijateljskih pokreta.

Pošto su se u Livanjsko Polje već spustili neboračke djelovi XX. divizije, to smo naredili II. brigadi da sa dva bataljona čvrsto zatvara pravac od Prologa prema Rujanima i da napada neprijatelja u samom Prologu i u Prološkoj Drazi, a dva bataljona da u toku noći prebaci na prostoriju Peulje i da odatle odmah produže preko Borove Glave i Uništa, te da izvrše pritisak na neprijatelja u pravcu Cetinske doline, a jedan bataljon I. brigade će to uraditi još noćas, ili sutra rano. III. brigada ostaje na prostoriji Čelebić za zatvaranje pravca od Livna, sjevernom stranom Livanjskoga Polja.

Naredili smo svim brigadama da što dublje u pravcu neprijatelja postavljaju nagazne mine na komunikacije i da ofanzivno djeluju na neprijatelja manjim djelovima bočno, kao i da štite, t.j. da brane pravce nadiranja neprijatelja.

Prema obavještenju nekih drugova, koji su jutros pošli iz Štaba XX. divizije, neprijateljske snage koje su pošle u pravcu Vrdova nisu velike.

O daljem razvijanju situacije i svakoj promjeni koja se desi na našim položajima izvještavaćemo vas.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Andro Kovačević

Komandant — p.pukovnik:
A. Banina

(M. P.)

BR. 99

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRINAESTE DIVIZIJE OD 22 APRILA 1944 ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA NA PODRUČJU DREŽNICE[1]

ŠTAB XIII. DIVIZIJE
NARODNOOSLOBOD. VOJSKE
HRVATSKE
O. Broj 205
Dne 22/IV-1944.

Operativni izvještaj iz
akcija 8. IV. do 21. IV. 44.

ŠTABU XI. KORPUSA NOVJ

Akcije su izvođene na sektoru Tužević — Primorje i Drežnica. Neprijatelj je sa svojih uporišta iz Brinja, Senja, Novog, Zlobina i Ogulina vršio ispade i veće pothvate u cilju čišćenja pojasa oko ugroženih komunikacija i s namjerom da uništi naše magacine oružja i spreme, kao i [radi] pljačke okolnih sela na našem slobodnom teritoriju.[2] Teren gdje su izvođene akcije je većinom pošumljen i pokriven, osobito u šumi,

---

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 22/2, k. 913.

[2] Njemačka 392 legionarska divizija započela je 14 aprila ranije planirani koncentrični napad radi ovladivanja širim rejonom Drežnice i uništenja naših jedinica, vojnopozadinskih ustanova i skladišta hrane i municije. U početnoj fazi napada neprijatelj je angažovao na pravcu Krivi Put — Tužević Izviđački odred bez Druge čete i na pravcu Vodoteč — Tužević, Treći bataljon 846 puka i Drugu četu Izviđačkog odreda koja je stavljena pod komandu ovog bataljona. Navedene snage neprijatelja ovladale su 15 aprila rejonom Tužević, ali su njihov dalji prodor onemogućile jedinice Druge NO brigade Trinaeste divizije. Osamnaestog aprila neprijatelj je produžio napad, uvodeći u borbu 4 nova bataljona na sljedećim pravcima: Senj — Alan — Stalak — južno s. Jasenak Drugi bataljon 847 puka, Novi — Ledenice — Mošune — Stalak Treći bataljon 847 puka, Vodoteč — Gostovo Polje — Zrnići Drugi bataljon 846 puka i Trideset treći ustaški bataljon na pravcu Ogulin — Brezno (7 km sjev. ist. od Drežnice). Izviđački odred je produžio napad ranije navedenim pravcem. Savladavši otpor jedinica Prvog odreda kod Brezna i Druge brigade u rejonu Škalić — Tužević — Miškovica, neprijatelj je ušao u Drežnicu, a zatim produžio s pročešljavanjem šumovitih predjela oko ovog mjesta, gdje je zaplijenio i uništio nekoliko skladišta municije i druge ratne spreme. Ostavivši posadu u Drežnici i okolnim selima, neprijatelj se povukao u polazne garnizone. (Podaci iz istorijata njemačke 392 legionarske divizije u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 39/14, k. 18).

velikim snijegom. Teren na kome su izvođene akcije nalazi se na sekciji Ogulin 1 : 100.000.

U ovim operacijama angažovana je bila čitava II. Brigada, I. Odred i 1 bataljon II. Odreda. Susjednih jedinica sa kojima bi kooperirali ove akcije nije bilo.

II. Brigada raspoređena na položajima Bukovlje — Tužević sa tri bataljona sa ciljem zatvaranja pravca prema Brinju i vršenje pritiska na komunikaciju Križpolje — Senj, dok jedan bataljon u Primorju u cilju vršenja akcija na komunikaciji Senj — Novi.

I. Odred sa jednim bataljonom u selu Brezno — Radulovići kod Drežnice sa ciljem zatvaranja pravca od Kapele i Ogulina i vršenje akcije na komunikaciji Ogulin — Jezerane, a jedan bataljon: Ljubošina kod Ogulina sa istim zadatkom.

II. Odred na položaju Zlobin — Mrzla Vodica, zatvaranje pravca prema Sušaku i Primorju.

I. Brigada na odmoru i pribavci hrane u Gorskom Kotaru i na sektoru Karlovačkog područja.

Akcije: Dana 8. IV. o.g. jedan vod III. Bataljona I. Brigade koji je samostalno kao udarna grupa djelovao na sektoru Primorje izvršio je napad na jednu kolonu Njemaca i Poljaka iz organizacije »TODT« kod Triblja, jačine 25 vojnika, koji su opravljali električne vodove. Poslije borbe od 20 minuta ubio je 8 i ranio 7, a zarobio 5 vojnika. Zaplijenjeno je 5 pušaka, 1 pištolj i nešto spreme. Naših gubitaka nije bilo.

Dana 12. IV. o. g. jedna četa II. Odreda izvršila je akciju kod Trsata na kotu 229 ispred Orehovice — na zemaljsku miliciju koja je toga dana tu vježbala. Neprijatelja je bilo oko 50 vojnika i vježbali su egzercir. Naša četa se privukla na blisko odstojanje do 100 metara i jakom mitraljeskom vatrom koja je trajala 10 minuta ubila je 12 i 7 ranila. Naših žrtava nije bilo.

Dana 12. ov. mj. jedan bataljon II. Brigade u zasjedi na Goljaku na cesti Brinje — Senj sačekao je jedan kamion pun vojske. Jakom mitraljeskom vatrom neprijateljski kamion je uništen i ubijeno u njemu 14, a ranjeno 18 vojnika. Plijen nije mogao biti pokupljen usljed toga što je stiglo pojačanje od 3 tenka.

Dana 14. IV. o. g. neprijatelj u jačini 5—600 ljudi (plave legije i Njemaca) iz garnizona Brinje u 8 časova izjutra napravio je ispad preko Bukovlja i Kamenice na naše položaje Gostovo Polje — Tužević. II. Brigada na položaju: jedan bataljon prema Bukovlju, a jedan Tužević — Draškovica, dok je jedan držala u rezervi u Škaliću, sačekala je neprijatelja i prihvatila borbu. Namjere neprijatelja bile su te da potisnu naše

jedinice sa položaja kod Bukovlja i bočnim manevrom ovlada Ivakušom, položajem koji dominira čitavim Gornjim Krajem i nastavi čišćenje terena oko Miškovice, gdje su se nalazili naši magacini. U prvom naletu neprijatelj je zadržan jakom našom mitraljeskom i bacačkom vatrom i na položaju kod Bukovlja potisnut do samog Bukovlja. Neprijatelj je sa jednom haubičkom i jednom brdskom baterijom tukao naše položaje, a naročito položaje na Ivakuši. U 12 časova neprijatelj je jednom kolonom od 100 vojnika sa pravca od Županjola preko Ploča iznenada potisnuo naše jedinice na vrhu Ivakuše i ovladao njome. Brzim pregrupisavanjem snaga koje su se povlačile i ubacivanjem bataljona u rezervu uspjelo je II. Brigadi da kontrajurišem u 14,30 časova ponovo zauzme Ivakušu i neprijatelja natjera u paničan bijeg preko Tuževića za Draškovicu. Čitavom linijom ovoga fronta neprijatelj je vršio juriše cijelog dana, te je dolazilo do borbe prsa o prsa, te su pojedine kote po nekoliko puta padale iz ruke u ruku. Borba se je vodila sa nesmanjenom žestinom čitavog dana do mraka. Neprijatelj je zanoćio u Morvama, Oklinku i kotama oko Tuževića. U toku ovih borbi neprijatelj je imao 80 mrtvih i 115 ranjenih. Naši gubitci: 2 mrtva, 6 ranjenih i 4 nestala.

Dana 15. IV. o. g. u 10 časova neprijatelj je sa svojih položaja koje je imao u večer 14. ov. mj. kod Tuževića prešao u napad na naše položaje. U početku borbe neprijatelj je imao namjeru da se probije od Bukovlja prema Škaliću i bočnim manevrom izbaci naše snage sa Ivakuše i ovalada čitavim Gornjim Krajem. Bataljon na položaju prema Bukovlju dočekao je neprijatelja i snažnim protivjurišem uspio ga odbaciti natrag za Bukovlje. U 15 časova neprijatelj je prebacio težište svoga napada prema Tuževiću, koncentrišući jaku artiljerijsku i minobacačku vatru na Tužević i Ivakušu. U isto vrijeme jedna kolona od 300 vojnika kao pojačanje došla je na ovaj pravac. Jakom artiljerijskom vatrom i premoćnom snagom svojih trupa neprijatelj je poslije trosatne borbe uspio odbaciti naše jedinice sa položaja i zauzeti selo Tužević i kotu iznad sela (Ljetište). Bataljon sa položaja Ivakuša uputio je jednu četu ispod Ritavca naoružanu sa šarcima i na blisko odstojanje otvorio vatru na neprijatelja koji se je kretao za Tužević. Neprijatelj je mislio, s obzirom na naoružanje (šarci i šmajseri), da su to njihovi dijelovi, te je samo davao signale ne dajući otpor. Ovdje je neprijatelju naneseno više gubitaka. Na čitavom sektoru borba se vodila do u sami mrak. Neprijatelj je zanoćio u Tuževiću i koti iznad Tuževića (Ljetište). Raspored naših snaga ostaje uglavnom nepromijenjen, t.j. dva bataljona na položaju, dok je jedan bio u rezervi, Ivakuša i be-

zimena kota prema Bukovlju. U toku ove borbe neprijatelj je imao 35 mrtvih i 61 ranjen. Naši gubitci su bili 3 mrtva, 6 ranjenih i 8 nestalih.

Dana 16. ov. mj. neprijatelj nije iz Tuževića vršio pokrete, već je jedino žestokom artiljerijskom vatrom tukao čitavog dana položaje Ivakuša — Škalić. Primjećeno je preko dana da su se 2 aviona često spuštala i dizala iz Brinja. O ovome su pričali seljaci da su prevozili ranjenike za Zagreb.

Noću 16/17. ov. mj. II. Brigada sa tri bataljona pripremila je napad na selo Tužević i okolne kote, na Oklinku i Macanima. U borbi su učestvovala tri bataljona. Za napad izdata je pismena zapovjest sa strane Štaba brigade. Napad je počeo u 24 časa. Namjere naše su bile zbaciti neprijatelja sa obližnjih kota i nabaciti ga u s. Tužević, odsjecajući ga od glavnine Brinja u cilju uništenja. Napad nije uspio iz razloga što jedinice nisu blagovremeno došle na određena mjesta. Borba se odvijala od 24 sata do 6,30. Bataljon koji je napadao od Ivakuše na Tužević uspio je ubaciti neprijatelja u samo selo, očistivši sve kote okolo, dok bataljoni koji su napadali Macane i Oklinak nisu došli na vrijeme da iskoriste zajednički napad, te su sa napadom otpočeli u 3,30 časova. U prvom naletu naše jedinice su uspjele da zbune neprijatelja, ali zakašnjenjem dobrog dijela snaga neprijatelj se je pribrao i pred zoru izvršio protivnapad, povraćajući izgubljene položaje. Naše snage su se zadržale na položaju Ivakuša i koti iznad Bukovlja. U toku ovih borbi neprijatelj je imao 39 mrtvih i 49 ranjenih, dok su naši gubitci bili 4 mrtva, 7 ranjenih i 6 nestalih.

Dana 17. IV. o. g. neprijatelj nije produžavao sa napadom na ovom sektoru, već je jedino tukao Ivakušu povremeno sa artiljerijom.

U toku ovog dana jedna četa I. Bataljona II. Odreda na položaju kod Krasice zarobila je 2 Njemca podoficira i 4 ustaška vojnika.

Dana 18. IV. o. g. neprijatelj u jačini 5—600 (legije i Njemaca) iz Tuževića napao na naše položaje u Gor. Kraju tačno u 8 časova, dok je jedna kolona jačine od 150 vojnika, 8 tenkova i 10 drugih motornih vozila iz Krivog Puta prodirala prema Tuževiću ispod Ritavca.

Iz garnizona Senj jedna neprijateljska kolona jačine oko 1000 vojnika sa 150 konja natovarenih preko Alana počela da prodire za Vodice i Stalak na cesti Mošune — Jasenak. Istovremeno jedna neprijateljska kolona jačine 6—700 vojnika (većinom Njemaca) iz Ogulina probila se preko Breznoga za Krakar na putu za Drežnicu. Oko 10 časova jedna neprijateljska kolona jačine 6—700 sa motorizacijom iz Novog preko Ledenica

probila se do Mošuna. Namjere neprijatelja sa njegovim brzim i višestrukim prodorom nisu se mogle odrediti tačno, ali smo predpostavljali čišćenje prostora oko ugroženih komunikacija i uništavanje naših magacina u šumi južno od komunikacije Jasenak — Mošune.

Štab divizije se nalazio u Mrkoplju. Prema podatcima koje smo imali o neprijatelju, pretpostavljalo se da mu je namjera odbaciti naše snage sa linije Ogulin — Brinje — Senj — Novi i uništiti naša skladišta municije koja se nalaze na tom sektoru. Postajala je opasnost da naše snage angažovane u borbi kod Škalića budu ugrožene sa svih strana brzim prodorom neprijatelja od Vodica — Stalka i Drežnice. Postavljen je zadatak da se jedinice orijentišu prema glavnom prodoru njihovog od Mošuna i Vodica i na podesnom mjestu dočekaju u šumi i odbace natrag. Za branjenje magacina ostavljen je na položaju jedan bataljon II. Brigade kod Škalića u šumi, dok su dva bataljona upućena na cestu Mošune — Stalak. Bataljon II. Brigade koji je bio u Primorju rokiran je u desno na Maloj Gori kod Mošuna u cilju povezivanja sa bataljonima II. Brigade koji bi prispjeli na tu liniju u cilju razbijanja neprijatelja kod Mošuna. Bataljon I. Odreda na položaju Brezno — Krakar imao bi zadržavati neprijatelja u njegovom nadiranju za Drežnicu, dok bataljon I. Odreda i 1 bataljona I. Brigade sa položaja Vrbovsko — Gomirje imali bi otsjeći kolonu koja bi prodrla iz Ogulina preko Musulinskog Potoka za Drežnicu, udarajući ju s leđa. Zapovjest je izdata usmeno preko telefona (jer je još postojala telefonska veza do 16 sati).

Na sektoru Tužević — Škalić i oko magacina kod Miškovice borba je vođena čitavog dana gdje je neprijatelj jurišao bezbroj puta u cilju da ovlada Ivakušom i magacinima u šumi. Jedinice su uspjevale da ga zadrže na položajima, a na nekim mjestima, kao kod Tuževića, da ga odbace natrag. Neprijateljska kolona koja je išla od Alana ka Vodicama bila je dočekana od bataljona II. Brigade iz Primorja na njegovom glavnom pravcu nadiranja i borba se vodila čitavog dana. Podatke o borbi nismo mogli dobiti zato što je bataljon bio otsječen od nas.

Na sektoru Brezno — Krakar bataljon I. Odreda vodio je čitavog dana borbu i neprijatelju je uz potporu avijacije i artiljerije uspjelo se probiti na cestu Krakar — Drežnica i oko 16 sati upao je u Drežnicu. Veza sa ovim jedinicama od 15 časova bila je prekinuta, te ishod borbe nije poznat.

Dva bataljona II. Brigade pred sami mrak izvukli su se iz borbe sa položaja Ivakuša i pošli za Stalak, dok je jedan bataljon ove brigade ostao na Škaliću.

U toku vođenja borbe kod ova dva bataljona ubijeno je 20, a ranjeno 32 neprijateljska vojnika. Naši gubitci su kod ova dva bataljona nepoznati usljed toga što su pojedine manje grupice bile odvojene od glavnine i vraćaju se natrag — gubitci nisu veliki.

Rad jednog bataljona II. Brigade koji je bio u Primorju i oba bataljona I. Odreda na sektoru Drežnica — Vitunj — Musulinski Potok, prema Ogulinu, nije poznat usljed nemanja veze. Čim se prikupe detaljni podatci od jedinica, poslaće se nadopuna ovom izvještaju.[3]

Rezime: U toku ovih borbi naše jedinice za koje smo dobili podatke ubile su: 222 nepr. vojnika, ranile 307, zarobile 2 podoficira Njemca i 10 ustaša. Uništen je 1 kamion. Zapljenjeno je 17 pušaka, 3 pištolja, 1 šmajser, 2 bicikla, 2 konja tovarna i nešto sitne vojničke spreme.

Naši gubitci: mrtvih 9, ranjenih 19, nestalih u borbi 18.

Utrošeno municije puščane i mitraljeske: 25.000 metaka
šmajserske 2.000 metaka
mina za teške bacače 350 komada
mina za lake bacače 100 komada
ručnih bombi 263 komada

Izgubljeno u borbi 8 pušaka, dok 2 puškomitraljeza nalaze se kod 8 nestalih drugova koji su pošli zajedno i do danas se još nisu vratili — mislimo da nisu nastradali.

Kritički osvrt: U borbama koje su vođene u toku ovih akcija II. Brigada kao cjelina pokazala je veliku otpornost i dobro se snašla u odbranbenim borbama. Borbenost i moral kod boraca s obzirom na duže odmaranje brigade u Gor. Kotaru bila je dobra. Rukovodstva u bataljonima prilično su se dobro snalazila, dok kod nižeg komandnog kadra su bila dosta slaba, jer niži rukovodioci često izgube komandu svoje jedinice i umješaju se u prvim redovima kao obični borci gdje u većini slučajeva i nastradaju. Držanje II. Brigade na položaju Škalić — Tužević je bilo vrlo dobro. Drskost u prodoru očitovala se u svim napadajima i protunapadajima, dok u manevrovanju sa jedinicama nisu u dovoljnoj mjeri iskorišćena, ma da je imalo sa manjim grupicama dobrih manevarskih poteza. Istrani koji su u ovoj brigadi, kao većina, pokazali su se dobri borci, izdržljivi i disciplinovani. Pravilnim rukovodstvom i izdizanjem mogu se podići na jak borbeni stepen. Jedino otpornost njihova

---

[3] Vidi tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Prvog NOP odreda Štabu Trinaeste divizije od 1 maja 1944 i dok. br. 28/2, k. 913 u Arhivu Istoriskog instituta JNA.

prema gladi i zamoru nije velika, te se desilo da na putu od Škalića do Stalka umru 3 druga od iznemoglosti i gladi.

Ishrana jedinica na sektoru Gornjega Kraja je u danima borbe bila vrlo loša, što je otežavalo pravilan tok operacija II. Brigade, te je većinom ishrana išla od dobrovoljnih priloga siromašnog Gornjeg Kraja, gdje je II. Brigada sa svojim dobrim akcijama omiljena.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant, pukovnik:

Prilog: liste gubitaka[4]

(M. P.)

BR. 100

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRIDESET DRUGE DIVIZIJE OD 22 APRILA 1944 ŠTABU DESETOG KORPUSA (ZAGREBAČKOG) NOVJ O BORBI PROTIV USTAŠA KOD BUDINŠĆINE[1]

ŠTAB XXXII. DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Oper. broj: 78/44

Dne 22 travnja 1944.—

Predmet: Operativni izvještaj po tač. 14 o borbi na dan 21. IV. 1944.—

ŠTABU X. KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOV i POJ

Dana 21 travnja 1944 god. jedinice naše Divizije držale su položaje: Podrute — Pece, Kranjci, Pažurovec, Gotalovec, Budinšćina.[2]

[4] Nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 22/2, k. 913.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 19—6/I, k. 551 A.

[2] Iz izvještaja Štaba Desetog korpusa vidi se da je Brigada »Braća Radić« držala položaj: Podrute — Kamena Gorica — Mačkovec, a Brigada »Matija Gubec«: Kranjci — Pažurovec — Budinšćina. Opširnije o tome vidi tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Desetog korpusa Glavnom štabu NOVJ od 3 maja 1944.

Neprijateljske snage: II. i III. Ustaška bojna P.T.S. pojačane sa brzim i oklopnim sklopom napale su brigadu »Matija Gubec« na položajima Pažurovec — Budinšćina (sekcija Ptuj). Poslije teških i žestokih bojeva neprijatelj je uspio da se sa motorizacijom i pješadijom probije za Budinšćinu. Naše jedinice povukle su se do kote 222 i tamo držale položaje. Neprijatelj je nadirao i dalje, ali je bio odbijen i nanjeti su mu osjetljivi gubitci. Tom prilikom oštećen je jedan kamion, jedan tenk i jedan motocikl.

Ubijenih i ranjenih oko 30 nepr. vojnika.

Gubitci ove brigade iznose 1 mrtav i 5 ranjenih drugova. Neprijatelj je sada počeo nadirati u pravcu Zajezde, gdje je došao u sukob sa jedinicama I. Brigade XXXIII. Divizije i uspjelo mu je poslije žestoke borbe probiti se do Zajezde.[3] Neprijatelj se u Zajezdi nije dugo zadržavao već se je poslije kratkog vremena počeo povlačiti u pravcu Budinšćine i Konjšćine. Motorizacija, komora i jedan deo snaga krenuo je prema Humu i Novom Marofu s ciljem da se tim pravcem probije i dođe u svoje ishodne baze. U tom svom kretanju naišao je na položaje udarne brigade »Braća Radić«, gdje su ga jedinice propustile da im dođe u dolinu među položaje, a zatim zatvorile sa leđa, boka i čela, tako da neprijateljska motorizacija i komora nije mogla napred niti nazad. Ocjenivši položaj neprijatelja, jedinice su nakon kratkog vremena izvršile energičan i snažan juriš i neprijatelju nanjele teške gubitke u oružju, materijalu i ljudstvu.

Tom prilikom jedinice udarne brigade »Braća Radić« zarobile su 1 tenk od 7 i pol tona potpuno ispravan sa cjelokupnim naoružanjem i posadom, 2 topa 75 mm. sa 13. granata, 5 motocikla, teški mitraljez, jedan mitraljez M. G. **»Šarac«**, jednu radio stanicu, 1. šmajser, nešto pušaka, 5000 puščanih metaka, 2 pištolja i 7 konja.

Uništeno: 3 kamiona, motocikl i 2 tankete oštećene.

Ubijeno: 10 ustaša, među njima 4 oficira.

Naši gubici: 1 mrtav i 4 ranjena druga.

Ukupni gubitci neprijatelja u ljudstvu, oružju i materijalu u toj borbi jesu:

Ubijeno i ranjeno 40 neprijateljskih vojnika.

Oštećeno: 3 tenka, 1 kamion i 1 motocikl.

Uništeno: 3 kamiona i jedan motocikl.

Zarobljeno: 1 tenk od 7,5 tona, 2 topa 75 mm. sa 13 granata, 5 motocikla, jedan teški mitraljez, jedan mitraljez M. G.

[3] Vidi tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Prve brigade Trideset treće divizije od 30 aprila 1944.

»šarac«, jednu radio stanicu, jedan šmajser, 7 konja, 5000 puščanih metaka, nešto pušaka i 2 pištolja, kao i dosta ostalog ratnog materijala.[4]

U ovim borbama istakao se I. i II. Bataljon udarne brigade »Braća Radić«.[5]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Načelnik štaba,
(M. P.) **Miloš Manojlović**

---

[4] U dnevnom izvještaju od 24 aprila 1944 Poglavnikovog tjelesnog zdruga o ovoj borbi piše: »21 i 22. 4. 1944. izvršen je na području Ivanščice pothvat protiv partizana... Neprijatelj je bio naoružan topovima, bacačima, teškim zrakoplovnim strojnicama, protukolskim oružjem te sa mnogo strojnog i ostalom pješačkog oružja... Vlastiti gubici: 9 mrtvih i 15 ranjenih. Izgubljeno 1 krugopostaja »Signal«, koja je prije toga uništena, 2 gorska topa (domobranska) nakon što je sve streljivo ispucano i topovi uništeni, 1 teretni i 1 putnički samovoz u kojima su bili ranjenici, koji su spašeni a samovozi uništeni, te 1 bojna kola koja su onesposobljena«.

Podaci dati u ovom izvještaju o uništenju topova i tenka, kao i gubicima u ljudstvu nisu tačni. Iz izvještaja Trideset druge divizije, Prve brigade Trideset treće divizije, kao i iz dopunske zapovijesti Štaba Desetog korpusa od 22 aprila vidi se da su ova oruđa jedinice već sljedeći dan upotrijebile pri napadu na ustaše u Ivancu.

U bojnoj relaciji Prvog zbornog područja o toku ove borbe, sastavu ustaških snaga i njihovim gubicima pored ostalog piše: »21. IV. 1944 g. oko 21.00 sat došlo je do borbe na prostoriji: Kamena Gorica — Podrute — Zajezda — Budinšćina između 1 kombinirane bojne 1. pješačke pukovnije P.T.S. — oklopnog sklopa PTS i voda gorskih topova Domobranske središnje škole i odmetničkih skupina... Noću oko 24.00 sata na naznačenoj prostoriji naše oružane snage su opkoljene. Borba je trajala do 22. IV. do 11.00 sati, kada se je našim snagama uzpjelo izvući u Novi Marof. Naročito teško se izvukao oklopni sklop P.T.S. zbog prekopanih cesta. Naši gubici: 31 mrtav, 9 ranjenih. Gubici protivnika: 400 mrtvih«. Vidi o tome dok. br. 97, 108 i 113 u ovoj knjizi, tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Desetog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 3 maja 1944 i dok. br. 1—268/19, k. 112 i 4/1—14, k. 58 u Arhivu Istoriskog instituta JNA.

[5] Za pokazanu hrabrost, požrtvovanje i postignuti uspjeh, Štab korpusa pohvalio je pismenom naredbom te jedinice (vidi dok. br. 113.)

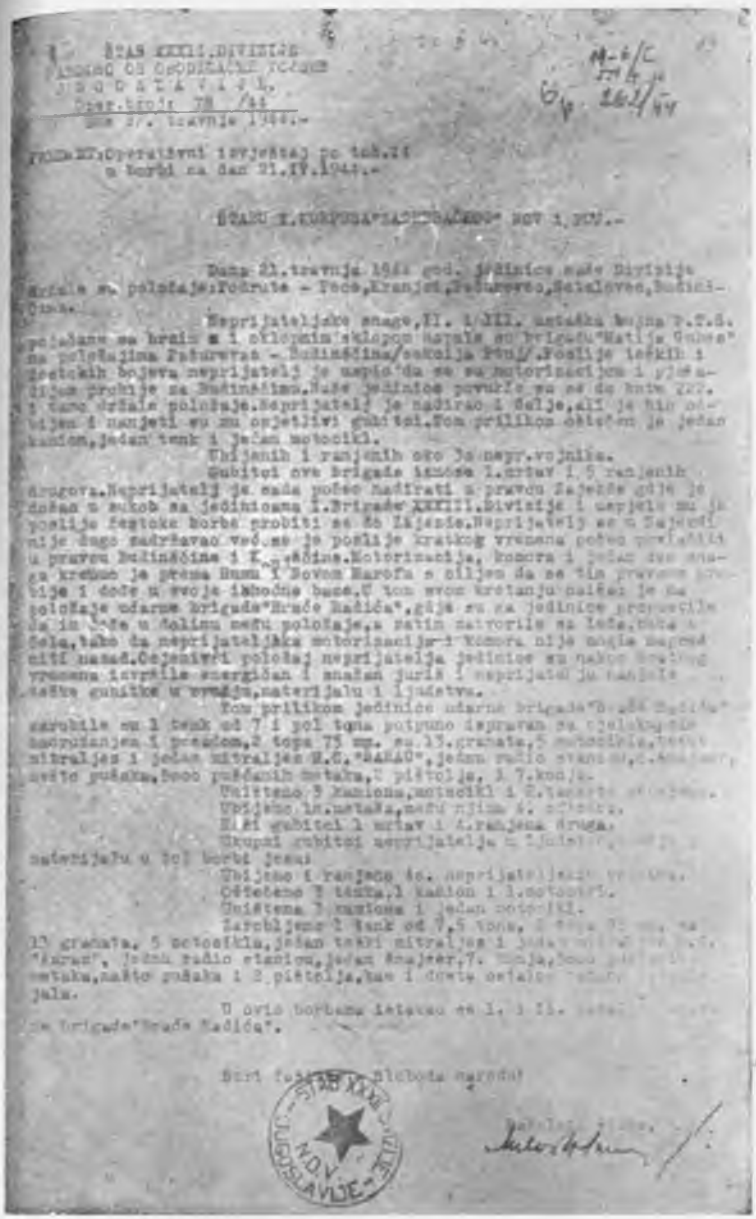

Fotokopija dokumenta br. 100

BR. 101

ZAPOVIJEST ŠTABA GRUPE SREDNJEDALMATINSKIH NOP ODREDA OD 22 APRILA 1944 PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA ČETNIKE U SELU MIRLOVIĆ[1]

ZAPOVIJEST

za napad (sekcija Split — Šibenik 1 : 100.000, tal. izrada)

Štabu Grupe srednjedalmatinskih partizanskih odreda za 22-IV 1944 god.

Prema dobijenim zadatcima Štaba VIII Korpusa koji se postavljaju pred Grupu srednjedalmatinskih odreda da se ista brojčano poveća i da se proširi što više sektor na kojemu djeluje, te da na tome sektoru ujedno postiže politički prestiž nad samim neprijateljem i mobiliše što više ljudstva za N.O.V.

II

Podatci o neprijatelju: U neprijateljskom uporištu Mirlović (selo) nalazi se četnika.[2] Naoružanje je njihovo 1 p. mitraljez i ostalo talijanske puške. Ti četnici spadaju pod komandu Baljackog bataljona, koji se nalazi sa sjedištem u selu Baljci. Komandir te čete zove se Sarac Božo.
Pored navedenih četnika u istome selu nalazi se 55—60 milicionera. Naoružani su talijanskim puškama, a ne raspolažu sa automatskim oružjem, ukoliko su se mogli o njima dobiti podatci. Zapovjednik milicije zove se Buzov Vuka-Petrov. Prema do sada nepotvrđenim podatcima, navedena milicija dosta je sklona N.O.B.

Okolni garnizoni: *U selu Kljaci* nalazi se 40 ustaša i 80 milicionera koji stalno patroliraju kroz selo radi obezbjeđenja, dok ustaše nemaju svoje stalno sjedište osim što na brdu Galebinjaku drže položaje, na kojemu su izgrađeni položaji od suvozida.
U selu Čavoglave nalazi se oko 25 milicionera koji vrše straže u navedenom selu.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 17/7, k. 1603.

[2] U originalu izostavljen broj. Iz izvještaja se vidi da je neprijatelj imao u selu 100 do 120 ljudi (vidi dok. br. 110 i 129).

Na Svilaji se nalazi 300 četnika koji se nalaze na položaju Sovro (trig. 1301) i svoja osiguranja izbacuju na Ljuti Gaj (k. 1005). Također su se posljednjih dana mogla zapaziti manja četnička osiguranja na Svilaji, isturena od četnika iz sela Otišića na položaj k. 1283 (Jelenjak).

Radi izvršenja gore navedenog zadatka

NAREĐUJE SE:

Svilajsko-mosećki odred: Pristupiće izvršenju istoga sa cjelokupnim ljudstvom sa kojim raspolaže da napadne neprijatelja u selu Mirlović[3] i da sa istim ovlada, prethodno da izvrši potrebno osiguranje pravca s. Čavoglave i s. Kljaci sa jugoistočne strane, od pravca sjevera prema Ljutom Gaju i od pravca Otišića (Jelenjaka) na Turljaće (k. 1342).

Napad treba da bude što žešći kako se ne bi neprijatelju dozvolilo da se sredi i da dade jači otpor.

Izvršenju zadatka pristupiti najozbiljnije u vremenu od 23-IV do 24-IV o.g.:
Napad da se izvede u ponoći, tako da u samu zoru jedinice budu svaka na svom polaznom položaju.

Za samu akciju da se ljudstvo pripremi politički i vojnički kako se ne bi dešavali ispadi i nevojničko držanje naročito u tom selu u kome se nalaze i četnici i milicija zbog čega će se u ovoj akciji odstupiti od svake konfiskacije i nasilnog oduzimanja. Na ovo posljednje naročito da se skrene pažnja političkim rukovodiocima, pošto je ista akcija više politička nego vojnička. Dolaskom u dodir sa stanovništvom da se istom što bolje priđe i da mu se prikaže cilj današnje borbe, a po mogućstvu da održi i jedan govor u samom selu i da se pozivaju u N.O.V.

Šibensko-trogirski odred: U toku noći između 23 i 24 o.mj. da sa jednom četom napadne neprijatelja u selu Nevest i da ga likvidira, te da se na taj način stvori zabuna kod neprijatelja u garnizonu Utore te G. i D. Vinovu. Sa jednim vodom od Druge čete da se izvrši osiguranje od pravca Koprno i Cera te

[3] O rezultatima napada vidi dok. br. 110.

da na ista sela izvrše demonstrativni napad, a ukoliko bi prema samoj situaciji dozvoljavalo, da se i zauzme.
Prilikom samog napada treba biti što drskiji prema neprijatelju i sam napad izvršiti u naletu.

Znaci raspoznavanja: Znakove koristiti koji su izdani za posljednjih 15 dana.

Zarobljenici: Svi zarobljeni da se sprovode do Štaba Grupe sa prethodno sačinjenim saslušanjem, odakle će se isti upućivati na daljnju nadležnost i postupak.

Ranjenici: Svilajsko-mosećki odred će sve ranjene drugove najkraćim putem upućivati do odredske ambulante, a Šibensko-trogirski odred do svoje ambulante, a dalje, ukoliko bude teže ranjenih, da se otpremaju za bolnicu XX divizije.

Napomena: Zadatku da se pristupi najozbiljnije radi što boljega uspjeha u istome.
Za vrijeme same borbe ne dozvoliti da neprijatelj nametne frontalnu borbu te na taj način da bi nanio gubitaka našim snagama, jer je svrha postignuti cilj, a ne imati gubitaka. Prije same akcije da se upozna komandni kadar sa zadatkom i samo ljudstvo sa ciljem samog zadatka.
Za vrijeme pripremanja i izvršenja akcije mora da bude najveća konspirativnost, kako se ne bi dalo neprijatelju mogućnosti da dozna za naše namjere.
Po izvršenom zadatku da se podnesu operativni izvještaji u kojima da se detaljno iznese tok borbe i razvoj iste.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

POLITKOMESAR:
Crnogorac

ZA KOMANDANTA — KAPETAN:
Milan Počuča

BR. 102

ZAPOVIJEST ŠTABA TRINAESTE DIVIZIJE OD 23 APRILA 1944 PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKI GARNIZON U BOSILJEVU[1]

ŠTAB
XIII. DIVIZIJE NOVJ
O. broj 209
Dne 23. aprila 1944. g.

ZAPOVJEST

(Sekcija Ogulin — Karlovac 1 : 100.000)

U mjestu Bosiljevo nalazi se neprijateljska posada jačine do 250 legionara kojima stoje na čelu njemački podoficiri i oficiri.[2] Naoružani su sa 9 puškomitraljeza i 3 bacača raznog kalibra. Ostalo puške. Teškog naoružanja nemaju.

Ova se posada većinom nalazi po kućama i to: kod Žunićke, Marjanovića, Kirša, Kamničke, Pupića i u školi. Osim toga utvrđeni su sa rovovima cik-cak koji su naznačeni na priloženoj skici i nekoliko bunkera spojeni sa rovovima. Imaju 6 stražarskih mjesta koji su označeni pod brojem od 1—6. Najviše ih ima u školi, a spojeni su sa telefonom. Prateća četa nalazi se u školi na spavanju.

Ostali garnizoni su: Lešće 60 legionara, Generalski Stol oko 200, Lipa oko 100 i Ogulin 1500 vojnika.

Da bi se uporište Bosiljevo potpuno likvidiralo[3] i time pomoglo našim jedinicama i narodu na sektoru Drežnice i Gornjeg Kraja, gdje neprijatelj vrši pritisak već nekoliko dana ubijajući nemilice naš narod i uništavajući njegovu imovinu[4]

NAREĐUJEMO:

1) **I. brigada:** Ova će brigada sa svoja tri bataljona likvidirati neprijateljsko uporište, dok će joj IV. bataljon služiti kao rezerva za svaku eventualnost i osiguranje baterije. Raspored snaga za napad tre-

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 2—1/1, k. 913.

[2] U Bosiljevu se nalazio jedan bataljon njemačkog Prvog lovačkog rezervnog puka.

[3] Napad na neprijateljsku posadu u Bosiljevu izveden je 26 aprila. O toku napada i postignutim rezultatima vidi dok. br. 135.

[4] Prodor jakih njemačko-ustaških snaga ka Drežnici počeo je 14 aprila. Poslije upornih borbi neprijatelj je 18 aprila ovladao širim rejonom Drežnice. Opširnije o tome vidi dok. br. 135 u ovoj knjizi i dok. br. 1/2 i 2/1, k. 572 u Arhivu Istoriskog instituta JNA.

ba podesiti tako da se istovremeno napadnu sva uporišta sa odgovarajućim brojem naših snaga prema neprijatelju.

2) **II. brigada:** Sa dva bataljona zatvoriće pravac prema Ogulinu i Generalskom Stolu na sektoru Ravno — Špehari. Jedna četa fingiraće napad na Ogulin sa najpodesnijeg mjesta k. 466.

3) **Karlovačka brigada:** Sa dva bataljona postaviće zasjedu na Lujzijani prema Karlovcu i to ispred Vukove Gorice. Sa Trećim bataljonom zatvoriće pravac Bosiljevo — Donje Stative kod Sv. Jelene, a sa IV. bataljonom Bosiljevo — Generalski Stol ispred toplica Lešće.[5]

4) **Artiljerijski divizion** Divizion će dodjeliti bateriju brdskih topova I. brigadi za pomoć likvidacije uporišta sa dovoljnom količinom granata. Štab I. brigade dodjeliće jednog člana svoga štaba u bateriju koji će koordinirati rad sa baterijom prema potrebi vatre.

5) **Služba veze:** Sve će brigade uspostaviti telefonsku vezu sa štabovima svojih bataljona, a naročito I. brigada sa bataljonima u napadu i rezervi, kao i sa baterijom. I. i Karlovačka brigada povezaće se telefonski sa Štabom divizije, dok će II. brigada održavati kurirsku vezu svaka 2 sata, a u izvanrednim slučajevima i češće.

6) **Sanitet:** Divizijsko sanitetsko previjalište i kirurška ekipa nalaziće se u Severinu, gdje će sve jedinice poslije prvog zavoja upućivati svoje ranjenike, a referent saniteta divizije će odrediti daljnju evakuaciju.
Brigadna sanitetska previjališta nalaziće se u neposrednoj blizini štabova brigada na najpodesnijem mjestu za brzu evakuaciju prema divizijskom previjalištu. Skreće se pažnja referentima saniteta da se pronađe dovoljan broj kola i da se ranjenici čim prije evakuišu prema divizijskom previjalištu.

7) **Evakuacija:** Evakuacija plijena, zarobljenika i ostalog materijala biće u selu Lukovdolu, a odgovoran za pravilnu organizaciju evakuacije biće intendant I. brigade.

---

[5] Vidi tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Karlovačke brigade Štabu Četvrtog korpusa NOVJ od 4 maja 1944.

8) **Mjesto štabova:** Štab divizije nalaziće se u selu Vrtlišće.
Štab I. brigade u selu Resnik.
Štab II. brigade u selu Grabrk.
Štab Karlovačke brigade u selu Račak.

9) **Početak napada:** Napad će otpočeti 25. ov. mj. u 22,30 sati,[6] a trajaće do potpune likvidacije.

10) **Povlačenje:** Naređenje za povlačenje izdaće Štab divizije pismenim putem ili preko telefona. Istovremeno Štab divizije, odnosno štabovi brigada ispaliće po dvije ture signalnih raketla i to: crvena, bijela, crvena, na razmaku vremena od 3 minute. Sve jedinice moraju ostati na svojim položajima dok ne dobiju pismeno naređenje za novi razmještaj.

11) **Znakovi raspoznavanja:** *Za noć od 25. na 26. ov. mj.:*
Odziv: **Zgazimo;** Lozinka: **Aždaju.**
Za dan 26. ov. mj.:
Mahati kapom u krugu iznad glave.
Odgovor: pušku u lijevoj ruci isturiti u stranu.

VAŽNE NAPOMENE

a) Štabovi će brigada odrediti mjesto koncentracije jedinica za polazak na zadatak. Privlačenje naših snaga mora se izvesti što konspirativnije, kako neprijatelj ne bi otkrio naše namjere.
b) Napad treba da bude jednovremeno na sva utvrđenja i što silovitiji. Najglavnije je postići iznenađenje i onemogućiti neprijatelju organizovani otpor.
c) Sadejstvo pješadije i artiljerije mora biti savršeno, tako da artiljerija u danome momentu da najveću pomoć pješadiji kada joj to ustreba. To će se postići na taj način ako budu sve veze dobro funkcionisale, a naročito štabova bataljona u napadu, koji treba da ocjene pomoć artiljerije, a koja treba da bude u neposrednoj blizini i dobro zaštićena. Treba težiti zatim da se uporište likvidira još prije zore kako ne bi bili izloženi napadu avijacije i obližnjih neprijateljskih uporišta.
d) Zasjede moraju biti neprobojne i elastične. Neprijatelj se služi raznim manevrima ubacujući manje snage koje se probijaju i kroz neprohodne terene, zato naše zasjede moraju osiguravati se isturanjem daljnjih patrola na bokove

[6] Uslijed zakašnjenja jedinica napad je počeo 26 u 5,45 časova (vidi dok. br. 135).

i ispred sebe, te na povezanost između sebe. Svaka zasjeda mora imati izvjesnu rezervu koja će biti na najpodesnijem mjestu da svakog momenta bude spremna doskočiti neprijateljskim naletima ma gdje se on pojavio. Uvjek treba izbjegavati krutu frontalnu borbu, već sa manjim snagama zadržati neprijatelja, a sa ostalim manevrisati u cilju uništavanja.

e) Potrebno je pobrinuti se na vrijeme za dovoljan broj dobrih vodiča, kako se ne bi ponovio slučaj na Kapeli kada su jedinice lutale čitave sate bez vodiča.

f) Sve će zasjede na komunikacijama postaviti nagazne mine i pored toga obavezno narušiti drveća i prekopati ceste, kako neprijateljska motorizacija ne bi mogla prodrijeti prema Bosiljevu. Osim ovoga zasjede će ispred sebe duboko isturati manje snage pa čak i do neprijateljskih uporišta, koje će ga zadržavati ukoliko on izađe i ne dozvoliti mu normalan pokret do glavnine zasjede koju unaprijed obavjestiti o pokretu i jačini neprijatelja.

g) Neprijatelj će vjerovatno reagirati sa avijacijom. Zato treba skrenuti naročitu pažnju štabovima bataljona i komandama četa te ostalim pomoćnim jedinicama da se skloni sve što je vidljivo iz zraka i što je nepotrebno. Kada naiđe avijacija, svako mora ostati na svojim mjestima i ne vršiti nikakav pokret. Naročito to važi za saobraćaj, previjališta, evakuaciju materijala itd.

h) Karlovačka brigada izvršiće diverziju pruge Karlovac — Ogulin i to što bliže Karlovca i pokidati sve telefonske veze na tom sektoru.

II. brigada također će pokidati telefonske veze na svom sektoru, a u vezi sa Bosiljevom pokidati još prije samog napada.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Matić Đuro

Komandant, pukovnik:
Vinko Antić

(M. P.)

DOSTAVLJENO:
Na znanje: Štabu XI. korpusa NOVJ.
Na znanje
i postupak: Štabu I. udarne brigade, sa skicom uporišta,
Štabu II. brigade,
Štabu Karlovačke brigade,
Štabu Art. diviziona.

BR. 103

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ŠTABA ZA ISTRU OD 23 APRILA 1944 POLITIČKOM KOMESARU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ O POLITIČKOM I ORGANIZACIONOM STANJU U JEDINICAMA I PRILIKAMA NA TERENU[1]

OPERATIVNI ŠTAB ZA ISTRU
XI. KORPUSA NOV I PO
JUGOSLAVIJE
Br. 24, dne 23. IV. 1944

Pov. br. 24/44
23-IV

Politički izvještaj.

POLITKOMESARU XI. KORPUSA NOV i POJ[2]

I. **Politička situacija u jedinicama.**

1.) Formiranjem udarnih bataljona aktivnost naših jedinica općenito bila je popustila. Dosta teško su se drugovi u štabovima bataljona snalazili u pripremanju akcija, nedostajalo je odlučnosti i smjelosti, kao i vojničke sposobnosti da se rukovodi složenijim akcijama, a s druge strane smatrano je da bataljoni uvijek moraju izvoditi samo skupne bataljonske akcije. Udarni bataljoni su skoro 20 dana preživljavali ovu krizu i njihova aktivnost bila je vrlo slaba.[3] Kroz to vrijeme terenski bataljoni su bili jako oslabljeni uslijed povlačenja najboljih četa u udarne bataljone i njihova aktivnost bila je prilično slaba. Bavili su se popunjavanjem jedinica i njihovim organizacionim sređivanjem. Ova nedovoljna aktivnost utjecala je i na političku situaciju na terenu, neprijatelj je u malim grupama krstario po selima, uslijed [čega] i autoritet naše vojske bio je opao. Ovo se odrazilo pogotovo oko Pule i Poreča. Ovakvo stanje bilo je uglavnom prvom polovinom mjeseca marta.

Naš štab je uzeo sebi kao glavni zadatak aktiviziranje udarnih bataljona i provođenje istih kroz složenije i teže borbe, kako bi tako stvorio preduvjet za formiranje brigade. Također smo nastojali aktivizirati terenske bataljone, jer pojačanom aktivnošću mogli smo samo da izvršimo potrebni uticaj i da razvijemo političku aktivnost vojske na terenu, i uvlačenje još preostalih masa u borbu; jedino akcijama mogli smo povećati mobilizaciju. Možemo reći da smo u tome prilično uspjeli,

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 12—1/10, k. 1321 A.

[2] Politički komesar toga korpusa bio je tada Artur Turkulin.

[3] Vidi dok. br. 6, 36, 90 i 91.

i da su jedinice postale prilično aktivne. Taj period bio je period najvećeg poleta naših jedinica kako u organizacionom sređivanju tako i u vojničkoj i u političkoj djelatnosti.

Period od druge polovine mjeseca marta i prva polovina mjeseca aprila može se smatrati kao period poleta našeg pokreta u Istri i početak stvaranja jakih vojnih jedinica. Aktivnošću naših jedinica stvorili smo teren za masovnu mobilizaciju i uvlačenje velikog djela narodnih masa u aktivnu borbu. U samoj drugoj polovici mjeseca marta mobilisano je oko dvije hiljade boraca, koji su upućeni preko,[4] a povrh toga naše su jedinice znatno povećane.

Danas možemo reći da aktivnost naših jedinica uglavnom zadovoljava. Brigada vrši svakodnevno vrlo uspješne akcije i njezina udarna snaga svakodnevno osjetno skače. Također odredi su dosta aktivni, pogotovo II. odred, dočim I. nije toliko aktivan uslijed velikog razvodnjavanja komandnog kadra. Po jedinicama imademo organizirane diverzantske vodove i desetine, koje stalno napadaju željeznički saobraćaj. Odredi uglavnom do sada su vršili samo akcije pojedinim četama, nekih kombiniranih akcija nisu imali. Mi imademo prednost baš u tome što nemamo slobodnog teritorija, nego je priličan dio terena poluoslobođen, kojeg ne trebamo držati i na to vezati snage. Neprijatelja možemo tući svagdje gdje mi hoćemo, rijetko se događa da nam neprijatelj nametne borbu, takva situacija i dozvoljava prilično dobre uspjehe u borbi uz relativno male naše gubitke. Ređe se događa da naše jedinice prihvate borbu u odbranu pojedinih predjela, one se obično povuku i lupe neprijatelja tamo gdje se on ne nada. Ovakav način borbe ima za posljedicu da se naše jedinice ne privikavaju na defanzivnu borbu, jedino je brigada pod zadnje vrijeme učinila korak naprijed u ovom pogledu. Bilo je i kod odreda akcija gdje su naši bataljoni vodili s neprijateljem borbu na otvorenom polju, koja je ponekad znala trajati i po cijeli dan. Ali ovakvih akcija bilo je vrlo malo.

Neprijatelj je zadnjih dana vršio lokalna čišćenja i prokrstario našim poluoslobođenim selima. Neprijatelj je počinio krupne političke pogreške, a vojnički uopće nije imao uspjeha.

---

[4] Riječ je o upućivanju boraca iz Istre u Hrvatsko Primorje, Gorski Kotar, Liku i Žumberak. O tome je Operativni štab za Istru poslao 9 odnosno 11 aprila 1944 depeše Štabu Jedanaestog korpusa, u kojima se kaže: »Dobili smo depešu od Trinaeste divizije da ne šaljemo više novomobilisane Istrane do daljeg... Pored popune naših jedinica bilo je oko 1000 Istrana kojima nismo imali šta dati jesti, pa smo ih preko Karlovačkog područja poslali za Liku, stim da Karlovačka (riječ je o brigadi. Prim. red.) uzme 200 što u buduće nećemo činiti...« Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. dok. 1/2, k. 572).

Neprijatelj je u nekim selima strijeljao starce i slijepe ljude, a također i nekoliko dječaka, također je bacao ljude i žene u zapaljene kuće.[5] Poslije ovih pohoda neprijatelja, naše jedinice su se učvrstile, moral kod boraca je podignut, jer su osjetili slabost neprijatelja. Slabost neprijatelja pogotovo se odrazila u zvjerskom artiljerijskom bombardiranju naših sela, čak su neka sela kao Brest i Brgudac bombardirali avionima. Slabost naših jedinica bila je u tome što nisu uopće primili borbu sa neprijateljem već su se gledale samo izvući ispod udarca neprijatelja, što im je i uspjelo poći za rukom. Pasiviziranju naših jedinica prilikom ovog neprijateljskog čišćenja doprinio je dijelom i neprijatelj svojom propagandom zastrašivanja. Deset dana prije toga počelo se zvoniti na sva zvona kako će poduzeti ofanzivu velikih razmjera i sa velikim snagama pješadije, konjice, artiljerije i motorizacije. Lansirao je vijesti o nekim psima koji će svakog pronaći po bunkerima pa čak i o nekim pticama koje će tražiti po drveću. Iako je ova propaganda blesava i glupa, postigla je donekle svoj cilj zastrašivanja kako kod vojske tako i kod naroda.

Aktivnost jedinica svakim danom će rasti i može se očekivati lijepih kombiniranih akcija, koje ćemo nastojati izvadati jačim snagama. Brigada će sigurno opravdati nade, dočim odrede će trebati prije organizaciono učvrstiti i popuniti dobrim komandnim kadrom, kojeg treba provesti kroz borbe i tada će i oni u pogledu aktivnosti udovoljiti.

Naš krupan nedostatak u pogledu aktivnosti je taj što nismo još uspjeli prebaciti aktivnost u zapadni dio Istre, na obalu od Pule do Umaga. Do sada su na tom sektoru izvedene samo neznatne akcije. Jedan razlog je takvom stanju što je teren vrlo težak i što smo morali više pažnje posvetiti komunikaciji Trst — Rijeka da vežemo neprijateljske snage za sjeverni dio Istre. Nadamo se da ćemo pokrenuti aktivnost i na tom terenu, nastojati ćemo poslati neke čvršće jedinice koje će imati zadatak da aktiviziraju čete na tom sektoru i pronesu duh narodnog ustanka.

2.) Akcije pokazuju da naš komandni kadar nema još ni osnovnog vojničkog znanja u rukovanju složenijim akcijama. Štab jednog bataljona izvađao je akciju sa cijelim bataljonom

---

[5] U depeši koju je Operativni štab za Istru poslao 6 maja 1944 Štabu Jedanaestog korpusa piše: »Neprijatelj je osvojio i popalio skoro sva mjesta na sektoru Kastav — Klana — Bistrica. Mi smo u povlačenju i orijentirani smo na XI Korpus... Na naš teren neprijatelj vrši ofanzivu sa 3 divizije. Brigada je do sada u cijelosti i uz nju su komandant i komesar...« (vidi knjigu primljenih depeša Štaba Jedanaestog korpusa u Arhivu istoriskog instituta JNA, reg. br. 1/2, k 572).

i on uopće nije smatrao za potrebno da treba netko komandovati i rukovoditi akcijom. Svaka četa dobila je zadatak i članovi štaba bataljona raspodjelili su se po četama i svaki se je borio za svoj račun. Rezultat je bio bezglavost i bježanija. Dakle umješnost rukovođenja sa složenijim akcijama nedostaje našim rukovodiocima. . . . pomoć komandnom kadru da se izdigne mora biti naš glavni zadatak. U zasjedama sa jednom četom naši su rukovodioci postali pravi majstori, ali kombinirane akcije sa više četa rijetko daju željene rezultate baš zbog gornjih slabosti komandnog kadra.

Još uvijek je krupan nedostatak nepripremanje akcija. Skoro uvijek se radi bez plana. Još je veći nedostatak u tome što rijetko se događa da se akcije politički pripreme i obično sve su akcije politički nepripremljene.

Brigada će učiniti prekretnicu u ovim nedostatcima naših jedinica. Štab brigade vrlo dobro rukovodi bataljonima u borbi, pa su počeli da se i štabovi bataljona osjećaju. Štab brigade svoje akcije prilično dobro priprema, naročito vojnički, dočim i tamo je nedostatak u tome što akcije se politički ne pripremaju.

Akcije brigade pokazuju da smo mi danas u Istri u toj fazi razvoja gdje rukovodioci moraju biti uvijek prvi u borbi, ako se želi postići uspjeh, tako da veliki postotak pogiba komandnog kadra. Brigada stalno gubi drugove iz komandi četa i štabova bataljona. U ovo kratko vrijeme izgubili smo ih desetak a među njima i jednog polit. komesara bataljona. Ove kadrove teško možemo nadoknađivati, te će stanje postati još teže ako se produži ovako nesrazmjerno gubljenje rukovodilaca. Morati ćemo ovaj problem postaviti pred borce i komandni kadar i razbiti mišljenje da rukovodilac mora biti uvijek naprijed.

3.) Rezultat raspisanog takmičenja od strane Štaba XI. korpusa je dobar. Takmičenje je dalo lijepe rezultate. Naš štab je u toku takmičenja počeo izdavati »Pregled« izvršenih akcija, putem koga smo htjeli potstreći rukovodioce i borce na čim veću aktivnost. Mi smo raspisali takmičenje po bataljonima, ali nismo uspjeli organizirati i rukovoditi takmičenjem, takmičenje se razvijalo spontano. Neke naročite političke pripreme za takmičenje nije bilo. Razlog je taj što smo baš u ovom periodu imali prekretnicu u razvoju vojske i kako smo rekli rad oko organizacije takmičenja uglavnom se odvijao spontano bez plana i reda. Mi ćemo ocjeniti rad i donijeti rezultate naših jedinica i nastojati ćemo da sa tim potstreknemo borce i komandni kadar na neprestano takmičenje. Svi smo bili i suviše zaposleni radovima oko organizacije jedinica i podizanjem

njihove aktivnosti pa nismo mogli veću pažnju posvetiti samoj pripremi i rukovođenju takmičenjem.

Rezultate takmičenja i pregled ocjene takmičenja dostaviti ćemo telegrafskim putem.

4.) Kako smo već naprijed rekli, u mjesecu martu i prvoj polovici aprila naše jedinice su se počele naglo razvijati. Jedinice su primile više nego duplo novih boraca. Udarni bataljoni postali su već prilično čvrste i organizaciono sređene jedinice. Situacija je bila takva da smo morali pomišljati na formiranje većih jedinica. Ovo je diktovao i daljnji razvoj pokreta u Istri, a i rukovođenje postalo je otežano, naš štab se je rasplinjavao u moru stvari koje su padale na njega. Dakle trebalo je učiniti smjeliji korak naprijed. Prilično teško se je bilo odlučiti, jer očekivanu pomoć u kadrovima nismo mogli dobiti. Ozbiljno smo shvatili postavljanje pitanja kadrova i njihovog izdizanja od strane Štaba Korpusa. U drugoj polovici mjeseca marta dali smo se na vršenje priprema za stvaranje novih bataljona i formiranje većih jedinica. Trebalo se je osmjeliti i podići mlade rukovodioce na odgovorna mjesta. Svakako razvoj pokreta zahtjeva da napravimo širi i solidniji temelj za organizaciju vojske u Istri. Odmah smo uočili mlade borbene i agilne drugove koji istina nemaju mnogo znanja ali posjeduju puno volje za rad.

1. aprila formirali smo brigadu.[6] Brigadi smo dali ime »Vladimir Gortan«. Formiranje brigade nastojali smo politički iskoristiti koliko god se više dade, u tome može se reći da smo i uspjeli. Formiranje brigade smo povezali sa održavanjem Oblasne konferencije USAOH-a na kojoj je bilo prisutno oko 800 omladinaca i omladinki i skoro iz svih krajeva Istre. Omladina je jedva našla oduška kada je vidjela veliki broj vojske, koja se pred njenim očima formira u brigadu, s druge strane naši su borci dobili novog poleta u borbi, kad su vidjeli kako ih je oduševljeno primila i pozdravila omladina. Bataljoni koji su ušli u brigadu bili su najbolji. Komandni kadar, a pogotovo štabovi bataljona sastavljeni su od najboljih rukovodilaca kojima su raspolagali. U štab brigade dali smo također najbolje drugove.

6. aprila formiran je I. odred, kome smo dali ime »Učka«.[7] Ovaj odred je samo organizaciono oformljen i tekar treba da postane odred.

11. aprila formirali smo II. odred, kome smo dali ime Pulski partizanski odred.[8] Ovaj odred je nešto bolji od I., iako je brojčano dosta slabiji.

---

[6] i [7] Vidi dok. br. 35.
[8] Vidi dok. br. 63.

Za formiranje brigade i odreda morali smo formirati i pet novih bataljona, tako da danas imademo ukupno deset bataljona.

U II. odredu imali smo već ranije formiranu talijansku četu koja se je brzo popunjavala, te smo kod formiranja odreda pristupili i formiranju jednog talijanskog bataljona, kojemu smo dali ime »Pino Budičin«. Drug čije ime nosi bataljon hrabro je poginuo u borbi sa okupatorom[9] i zaslužio je da njegovo ime nosi I. talijanski bataljon u Istri. Ovaj drug bio je vrlo popularan. Poginuo je kao sekretar K. K. Rovinj.[10] Formiranje talijanskog bataljona nije dovoljno politički iskorišćeno, ali je isto vrlo dobro odjeknulo njegovo formiranje u redovima talijanskih rodoljuba. Da bi pospješili uvlačenje našeg življa u Puli u redove Narodnooslobodilačkog pokreta, formirali smo bili i dvije puležanske čete. Veliki broj Puležana uopće ne zna govoriti hrvatski, iako se osjećaju Hrvatima. pa smo se bavili mišlju da bi je ubacili u talijanski bataljon, međutim došli smo do zaključka da je bila politička griješka baciti Hrvate u talijanski bataljon, a i oni sami htjeli su da budu u hrvatskim četama i izražavali želju da uče maternji jezik. Sada u talijanskom bataljonu imademo jedan dio Hrvata, koje smo tamo dali radi prenašanja borbenog iskustva na mlade talijanske borce.

Štab talijanskog bataljona služi se u saobraćaju sa svojim višim štabom talijanskim jezikom i ovaj njemu izdaje naređenja na talijanskom jeziku. Komanda je talijanska, jedino što smo uzeli na straži i patroli da se zaustavlja hrvatski. Ovo smo bili primorani obzirom na hrvatski živalj u selima i na saradnju sa drugim hrvatskim četama. Zakletvu polažu na talijanskom jeziku.

Dosta je otežan saobraćaj i naš rad sa ovim talijanskim bataljonom. Konferencije komandnog kadra održavamo na talijanskom i na hrvatskom jeziku pa je potreban u mnogo slučajeva prevodilac, ali uglavnom dobro ide.

Mislimo da smo po ovom pitanju pravilno postupili.

Ovako široko postavljena organizacija dati će dobre rezultate, mladi i borbeni rukovodioci došli su do izražaja i imati će velike mogućnosti da se razviju. Teren je sav obuhvaćen i pod našom kontrolom. Zapadna obala Istre, ona je slabije obuhvaćena. Nadamo se da ćemo pojačati i mobilizaciju. Brigada će biti kovačnica novih kadrova, samo ako uspijemo da ih obuhvatimo vojničkim i političkim radom. Odredi su sada jako oslabljeni i svakako moramo njima posvetiti mnogo više pa-

[9] Vidi objašnjenje br. 2 uz dok. br. 90 i 91.

[10] Kotarski komitet Komunističke partije Hrvatske za kotar Rovinj

žnje i nastojati provesti i borce i komandni kadar kroz borbu, kao i organizaciono srediti i učvrstiti. Popuna komandnog kadra biti će najteže pitanje. Slabost odreda je u tome što je komandni kadar, kako je ranije rečeno, razvodnjen, uslijed povlačenja najboljih rukovodilaca u brigadu. Kod odreda biti će i ozbiljnih poteškoća, pogotovo što se tiče popune štaba odreda. Zamjenike politkomesara odreda nećemo moći tako lako izdići ako ne dobijemo pomoć od partijske organizacije, također teško ćemo naći i ostale članove štaba odreda. Ovako nepotpuni štabovi odreda neće moći dati dovoljnu pomoć bataljonima i četama.

Čete u odredima djeluju kao samostalne i nisu pod stalnim nadzorom štaba bataljona, a kako su komande četa popunjene sa samim novim borcima, to se mogu očekivati razne političke dreške koje će ove učiniti na terenu u postupku sa narodom i ostalim organizacijama, a isto tako prebrzo izdizanje može im zavrtiti glavom i njihov postupak naprama borcima može biti nepravilan i dovesti do dezertiranja. Jedinice će još nekako zadovoljiti u vojničkom pogledu jer smo nastojali kod odabiranja da izaberemo za komandni kadar dobre i borbene drugove, ali njihova politička svijest je vrlo niska i oni neće biti u stanju da pravilno i u duhu linije NOV usmjere svoj rad. Skretanje sa linije može se očekivati a, kako smo rekli, biti će i krupnih političkih grešaka.

5.) Ako nam uspije savladati sve naprijed iznesene nedostatke, jedinice će se kroz daljnji mjesec dana prilično učvrstiti i pod konac mjeseca maja ili početkom juna nadamo se da ćemo moći pristupiti formiranju još jedne brigade i još jednog odreda.[11] Obrazlažemo to slijedećim: I. brigada »Vladimir Gortan« imade već sada dosta veliko brojno stanje[12] i u toku ovog mjeseca popuniti ćemo ju još sa tri pješadijske čete iz II. odreda, koji radi terena ne smije imati preveliko brojno stanje. Ako ikako bude moguće, nastojati ćemo od ovih triju četa formirati novi bataljon kao četvrti bataljon brigade. Povrh toga mi imademo još jedan dosta dobar udarni bataljon I. odreda kojeg treba malo prekaliti u borbi i organizaciono učvrstiti pa

[11] Druga brigada Operativnog štaba za Istru formirana je 11 juna 1944 kod Klane od Prvog Udarnog bataljona Prve brigade »Vladimir Gortan«, Prvog bataljona NOP odreda »Učka« i jednog novoformiranog bataljona. Komandant brigade bio je Ivan Brozina-Slovan a politički komesar Josip Matas (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 33—1/8, k. 1321).

[12] Iz izvještaja Štaba Jedanaestog korpusa Glavnom štabu Hrvatske od 18 aprila 1944 vidi se da je ova brigada tada imala 683 borca, a od naoružanja 472 puške, 45 puškomitraljeza, 6 teških mitraljeza i 91 automat. (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. dok. 12—1/7, k. 569 A.)

će moći ući u sastav te nove brigade. Iz brigade »Vladimir Gortan« uzeli bi najbolji bataljon kao jezgro nove brigade. Najteže bi bilo pronaći komandni kadar za štab brigade, ali ako ne budemo imali većih gubitaka, moći ćemo i to pronaći, a i imademo već u izgledu neke drugove.

Također će trebati formirati na zapadnom dijelu Istre još jedan odred, jer sadanji prvi odred ne može obuhvatiti i kontrolisati teren od Umaga do Rijeke. Kadrove će doduše biti teško pronaći.

Naši glavni zadatci u daljnjem razvoju i u daljnjem našem radu: učvršćivanje i organizaciono sređivanje postojećih jedinica. Također podići planski rad na vojničkoj i političkoj izobrazbi. Daljnji zadatak bio bi formiranje druge brigade, jer bi u tom slučaju mogli razviti mnogo veću aktivnost u predjelima oko Pule i na zapadnoj obali Istre. Brigada bi jedna drugu uspješno pomagala.

Naše operativne jedinice danas brojčano prelaze 2.000 boraca, prema situaciji moći ćemo ovaj broj i povećati.

Ovo su ukratko iznesene naše namjere, koje će se realizirati ako ne budemo ometeni nekom jačom neprijateljskom ofanzivom.

6.) Moralno-političko stanje kod boraca i komandnog kadra općenito se može reći da je zadovoljavajuće. Politička svijest boraca stalno se podiže. Linija NOB borcima, a i mnogim drugim rukovodiocima nije u potpunosti poznata, osjećaju jedino da se moraju boriti protiv okupatora, koji ugrožava i njih lično, njihovu slobodu i njihovu imovinu. Glavno je što znadu da je cilj njihove borbe uspostava boljeg, ljepšeg i pravednijeg života, gdje će se poštivati onaj koji radi. Ovdje treba uočiti da ima priličan broj boraca koji su potpunoma svjesni današnje borbe i jasan im je cilj i zadatci NOP-a. Upoznati su sa ulogom SSSR-a u današnjoj oslobodilačkoj borbi i zato su ponosni da su borci NOV, koja je priznati i najpožrtvovaniji saveznik Crvene armije. Pobjede Crvene armije kod boraca izazivaju ushićenje i pobuđuju želju za borbom. Nepovjerenje napram Engleskoj i Americi kao saveznicima postoji i u tome se dosta skreće sa linije borbe. Borci još nisu svjesni teškoća koje borba nameće i sigurno je da imade jedan mali broj onih koji ne bi izdržali neko teže iskušenje i vjerovatno bi otpali. Općenito se može reći da se veliki broj boraca osjeća komunistima a svi cijene Komunističku partiju kao rukovodioca i njene članove kao najbolje borce za slobodu. Uloga Kompartije u NOB borcima nije jasna. Ovo se osobito odnosi na borce iz Labina, okolice Pule i Rovinja. Radi ovoga i ovakvog shvaćanja i ne-

poznavanja linije NOB dolazi često do sektaških grešaka ali ove nisu krupne.

Kad se podigne politička svijest, moralno-političko jedinstvo u jedinicama biti će čvrsto.

Borbenost nije kod svih jedinica na jednakoj visini, može se reći da su jedinice sve mlade i da nisu navikle na borbu, ali pokazuju želju za borbom i traže borbu. Općenito se zapaža da se borbenost podiže svakim danom. Uspješne akcije brigade pod zadnje vrijeme umnogome su doprinijele da se borbenost kod svih jedinica podigla, ovo se prenaša i na narodne mase, koje žive sa borbom vojske. Ofanzivni duh prožim asve borce i polet za borbom se svuda osjeća. Disciplina nije zadovoljavajuća, pogotovo ne borbena disciplina. Zapaža se da se borci općenito osjećaju odgovorni i da izvršavaju naređenja starješina prilično dobro. Disciplina će se dati postići kad podignemo autoritet starješina i kada se budu oni osjećali. Starješine trebaju umjeti rukovoditi pa da i vojska bude dobra. Karakteristično je da jedinica preko noći promjeni izgled ako na mjesto slabog rukovodioca dođe drug sa znanjem i autoritetom. Možemo utvrditi da bi naša vojska bila i borbena i disciplinovana kada bi imali starješine sa znanjem i autoritetom. Jedan primjer gdje su borci tražili smjenu komandira samo zato što je bio preblag i neenergičan, kažu da komandir mora biti strog i energičan, imade dosta slučajeva da borci vode sami borbu protiv familijarnosti. Ovdje borci vole kad im se naređuje, kako ovdje se kaže vole red i »ordin«, ovaj momenat je pozitivan i mi ga koristimo. Disciplinovanost starješina, kao i borbenost je prilična, starješine naređenja svojih pretpostavljenih izvršuju prilično dobro i savjesno i, općenito rečeno, osjećaju se odgovornim.

Mi smo već nešto rekli kakvi odnos traže borci prema komandnom kadru, borci vole starješinu sa autoritetom i poštuju ga kao druga, ali uočiti treba da odnos starješina prema borcima je i suviše samo vojnički a malo drugarski. Kad se ne bi skretala pažnja starješinama, ova pojava dovela bi do štetnih posljedica u odnosu komandnog kadra naprama borcima. Ovo je jedna specifičnost kojoj treba posvetiti pažnju, ako se misli izdići dobre rukovodioce, koji će moći uživati poštovanje i ljubav svojih boraca. Imade također i ponešto familijarnosti koja proizlazi iz dosadašnjih malograđanskih običaja. . . .

Drugarstvo nastojimo razviti, ali borci koji su pretežno iz sela ne poznaju još ono pravo drugarstvo i njegov smisao, često se sastaju u grupama kao susjedi i dosta teško se saživljavaju sa drugovima iz grada. Osjeća se pomalo nepovjerenje naprama borcima iz grada, sve što je bilo u gradu oni smatraju

gulikožama, te i radi toga saživljavanje otežano. Ovu pojavu nastojimo razbiti, jer može biti štetna obzirom na ulogu koju treba da odigra radništvo grada.

Za sada još se ne osjeća rad neprijateljskih agenata u našim jedinicama, iako postoji mogućnost da je neprijatelj već ubacio svoje ljude u naše redove.

Imade i pojave pljačke. U par navrata borci u akciji prigrabili su novaca i satove i to su zadržali za sebe. Borbu protiv pojava pljačke, koja svakako podgriza moral naše vojske stavili smo na dnevni red.

Napominjemo da brigada u svakom pogledu odskače od odreda, a tako isto i u moralno-političkoj čvrstini. Odredi su još dosta šareni u svom sastavu.

7.) Nešto o moralno-političkom stanju u vojno-pozadinskim sastancima .... Greška je naša bila u tome da smo u više navrata loše ljude iz operativnih jedinica prebacivali u pozadinske stanice. Svakako ćemo morati u čim kraćem roku izvršiti čišćenje istih od ovih štetnih tipova. Rukovodioci u tim ustanovama su slabi i izim nekolicine koji u potpunosti zadovoljavaju, ostalima treba još mnogo pomoći da postanu dobri rukovodioci u vojno-pozadinskim stanicama.

8.) Stanje u sanitetskim ustanovama je dosta dobro. Izvukli smo nekoliko dobrih komesara i popunili politkomesarska mjesta u bolnici i ambulantama i možemo reći da stanje za sada zadovoljava. Radi konspiracije nadzor nad ovim ustanovama je prilično težak, pa postoji bojazan da se ne bi te ustanove pretvorile u legla zabušanata.

9.) Na štetu političko-moralnog stanja u jedinicama bio je jedan slučaj dezertiranja iz brigade, smatramo da je ovo radi kukavičluka i da nema drugu pozadinu. Imade slučajeva i pojava pijančevanja kao i krađe. Nikako da se spriječi u odredima da borci odlaze samovoljno kući. ...

10.) Razvijanjem jedinica i brzim formiranjem novih nameće nam se problem kadrova kao vrlo važan. Naši kadrovi pa čak i u štabovima bataljona nisu solidno izdignuti. Vodnik koji skoro nije ni rukovodio vodom mora se izdići za komandira čete, kao i politdelegat za politkomesara čete. Znanje vojničkih i političkih kadrova je također nesolidno. Da smo prije održali nekoliko vojničkih kurseva situacija bila bi danas mnogo bolja. Za politički kadar može se reći da nam nameće posebni problem u pitanju kadrova, jer vrlo mali broj boraca znade hrvatski čitati i pisati, tako da imademo politkomesara koji vrlo slabo hrvatski čitaju i pišu. Imali smo nešto koristi od političkih kurseva, ali je mali broj prošao te kurseve. Imademo

komandira i politkomesara koji nisu ni sa osnovnim upoznati, t.j. ne znaju kakva je njihova dužnost i kakva su njihova prava kao rukovodilaca. Vodnike, delegate i desetare je mnogo lakše izdignuti. Ovdje treba napomenuti da smo uspjeli izdići jedan dobar procenat solidnih političkih rukovodilaca koji se uglavnom nalaze u štabovima bataljona i koji drže te jedinice pružajući svakodnevnu pomoć mlađim rukovodiocima. Stvar je u tome što se ovdje brzo događaji razvijaju i rukovodioci nemaju vremena steći potrebnu rutinu u svojoj dužnosti. Oni rukovodioci koji su stupili pred par mjeseci u borbu su dobri i posjeduju prilično znanja i snalažljivosti. Dakle kroz daljnji rad izdići će se i dobrih rukovodilaca. Vojnički kurs u pogledu izdizanja vojnih rukovodilaca dati će dobre rezultate.

11.) Organizacija štabova je izvršena i štabovi prilično dobro funkcionišu. Rješavaju sva pitanja zajednički i održavaju redovito sastanke. Nedostatak je u tome što nisu znali raspodjeliti rad u štabu i što nisu donašali konkretne zaključke i zaduživali konkretno svakog pojedinog člana. Na sastancima se je samo diskutovalo a bez konkretnih zaključaka za budući rad. Bila je tendenca da se štabovi bataljona odvoje od vojske i mnogo se je voljelo izdavati pismena naređenja a ličnog kontakta bilo je premalo, zato je naređeno da štab terenskog bataljona uvijek bude uz jednu četu, u štabu da ostane samo po jedan drug, a ostali sa konkretnim zadatcima da idu u čete. Na ovaj način štab bataljona pomoći će najviše komandama četa. Štabovi odreda smješteni su u selu i imaju stalan centar gdje se nalazi po jedan član a ostali opet po bataljonima. Štabovi se konkretno zadužuju za izvođenje akcija, da bi se postigla čim veća aktivnost, ovo međutim ne isključuje samoinicijativu za izvođenje akcija.

Štabovi bataljona u brigadi mogu se ocjeniti kao dosta dorbi, u I. odredu slabi, dočim kod II. odreda će zadovoljiti. Popunjeni su sa određenim brojem članova. Općenita ocjena štabova bataljona kao cjeline može se reći da su borbeni i poletni, također su disciplinovani i osjećaju se odgovornim. Imaju i znanja ali im nedostaje iskustvo i rutina u radu.

Štab I. brigade »Vladimir Gortan« pokazao se je do sada da umije rukovoditi i da imade potrebnog znanja. Daje puno povjerenje da će opravdati nade koje se u njega polažu. Organizatori su dobri, požrtvovani u radu i puni inicijative. Njihova pomoć štabovima bataljona je svakodnevna. Politički rukovodioci su mnogo slabiji nego vojnički i izgleda da politički rad ide dosta slabo, to je radi toga što se komesarski kadar nije još snašao. Štab je popunjen sa članovima i postavljeni su svi pomoćni organi.

Štab I. odreda nije potpun i drugovi su skoro svi dosta neiskusni rukovodioci. Imaju volje, ali znanja nemaju i teže će biti usposobiti ih da postanu stvarni rukovodioci. Štab treba popuniti sa zamjenikom politkomesara i ob. oficirom, također i sa svim pomoćnim organima. Uglavnom može se reći da je štab u formiranju i još se nije počeo osjećati kao štab.

Štab II. odreda ima samo tri člana, koji su također vrlo mladi rukovodioci, ali imaju mnogo volje za rad, nedostaje im rutina u radu. Organizatori su dobri ali slabi u rukovođenju jedinicama u borbi. Imademo u izgledu jednog druga za ob. oficira, dočim zamjenika politkomesara nećemo za sada moći postaviti. Nadamo se da ćemo dobiti jednog druga iz partijske organizacije. Za operat. oficira smo postavili Borisa Sigajeva (Rus), poručnika Crvene armije, koji je bio u njemačkom zarobljeništvu. Ovaj drug imade mnogo volje za rad, neobično je hrabar i energičan, on će na tom položaju sigurno zadovoljiti. Ovaj štab je također u formiranju, ali je nešto bolji i solidniji od štaba I. odreda.

12.) Rad na vojničkoj izobrazbi zadnjih mjesec dana krenuo je nešto naprijed. Rad je postavljen od strane našeg štaba planski i pruža se prilična pomoć u tom pogledu mlađim rukovodiocima. Plan vojničke nastave je dosta dobar i štabovi bataljona dobro se njim služe za sastavljanje rasporeda vojničkog rada. Kod izvođenja plana poteškoća je u tome što rukovodioci ne mogu postavljeno gradivo dobro prenijeti na borce, ali uza sve to rezultati se već vide, osnovno iz vojničkog znanja borci su shvatili. Mnogo nam pomaže vojni kurs koji se je počeo održavati i ovih dana će prvi svršiti. Borci na kursu pokazuju interesovanje i mogu se očekivati dobri rezultati. Bavili smo se mišlju da na kursevima pozivamo komandire i komandante, ali smo morali od toga odustati jer nismo imali njima zamjenu u jedinici, zato smo odlučili da na prva dva kursa pozivamo samo vodnike i desetare, a kada se izdigne nešto nižeg kadra, moći ćemo održati i par kurseva za komandire i komandante ako se pokaže kao potrebno. Političkog rukovodioca na kursu još nemamo ali se nadamo da ćemo nekoga pronaći. O rezultatu postignutom na kursu obavijestiti ćemo vas.

Da bi pomogli našim vojnim rukovodiocima, nakanili smo štampati jedan priručnik iz vojne nastave, koji sadrži samo osnovne i najnužnije potrebne stvari. Ovo će nam Agitprop umnožiti, tako da bude imao svaki desetar po jednu takvu knjižicu, kojom će se služiti kod izvađanja vojne nastave.

Svakako bi trebalo poduzeti veći nadzor i pružiti bolju pomoć kod provođenja plana za vojničku izobrazbu kako od

strane našeg štaba tako i od strane svih podređenih štabova. Uslovi za jedan planski rad postoje kod svih jedinica ali poteškoće stalnog pokreta naši mladi rukovodioci smatraju kao nepremostive, zato im treba u tom pogledu pomoći.

Dobro je što su pozvani drugovi na viši oficirski kurs, kao i jedan drug na brigadni kurs. Molimo da u buduće pozivate čim veći broj kursista iz naših jedinica, jer trebamo mnogo rukovodilaca, a znanje kod svih fali.

13.) Politička nastava postavljena je planski, ali se nije svuda pristupilo planskom izvođenju već se rad u mnogome odvijao spontano. Samo neki bataljoni su na osnovu našeg plana napravili raspored političkog rada i to dosta dobro, samo nisu ni oni izdržali i radili po tom rasporedu. Teško je početi raditi planski, pogotovo kad se jedinice stalno miješaju i rukovodioci u njima premještaju. Iz priloženog plana vidi se kako je rad postavljen. Kod sastavljanja plana služili smo se uglavnom planom koji je postavljen od politkomesara Korpusa sa nekim dopunama i izmjenama obzirom na mladost jedinica i naročite prilike u Istri. Radi jednoobraznog rada izdali smo direktivno pismo svim politkomesarima, koje šaljemo u prilogu.[13]

Rezultati dosadašnjeg rada su prilični, borci su počeli misliti i dobivati volju za učenje, tako da sile oni sami na rad svoje pretpostavljene. Ovdje se osjeća želja za znanjem. Politkomesari bataljona ne proraduju materijal sa politkomesarima četa i delegatima i rijetko istupaju sa referatima. Krupan nedostatak je u tome što mnogi rukovodioci ne rade sami nad sobom i tako zaostaju. Uz malo više volje postoje svi uslovi za plansko izvođenje političko-prosvjetnog rada, planskom radu najteže se prilagođavaju rukovodioci.

Naše je mišljenje da plan za politički rad koji je bio predviđen za mart i april[14] treba produžiti i za maj samo što treba uvesti neke nove teme prema pismu politkomesara Hrvatske i vašeg pisma kojeg smo dobili pred kratko vrijeme. Napominjemo da naš glavni zadatak na kulturno-prosvjetnom radu jeste suzbiti polupismenost i da borce najprije naučimo čitati i pisati. Plan za politički rad za mjesec maj poslati ćemo naknadno.

Kako smo već rekli direktive u pismu politkomesara Hrvatske i u vašem pismu uzeti ćemo u obzir kod sastavljanja plana za maj. Teme za koje nam kažete da unesemo u plan unijeti ćemo ih, ali poteškoća će biti u tome što nema materijala za proradivanje. Mi bi materijal umnožili kad bi imali od kuda.

---

[13] i [14] Navedeno pismo političkim komesarima i plan rada za mart i april nalaze se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 10/11 i 34/10, k. 1321 A.

Štampa koja dolazi prilično se dobro prorađuje sa borcima ali se još uvijek osjeća manjak štampe pogotovo centralne.

Da bi naše jedinice bile u toku događaja počeli smo početkom ovog mjeseca izdavati radio vijesti. Događalo se je da naši štapci bataljona po 15 dana ne čuju novih vijesti pa nas je to i pobudilo da izdajemo radio vijesti. Ove vijesti su isključivo za naše jedinice. Jedan primjerak šaljemo na uvid.

Da bi pojačali aktivnost naših jedinica i rukovodiocima dali mogućnost da vide kako druge jedinice izvađaju akcije i tuku neprijatelja pa da tako i oni organiziraju akcije, odlučili smo da izdajemo svakih deset dana **»Pregled«** izvršenih akcija u Istri. Ovaj pregled je postao vrlo interesantan i borci ga traže i sa interesovanjem čitaju. »Pregled« je uspio u svome zadatku. Nekoliko primjeraka šaljemo u prilogu.

Već smo štampali neki materijal koji je potreban za izvođenje političkog plana. Umnožili smo kod Oblasnog agitpropa knjižicu »Stvaranje NOV«, Rezoluciju ZAVNOH-a sa zasjedanja u Plaškom. Da bi našim politkomesarima pomogli shvatiti njihovu dužnost i zadatke koje ona pred njih postavlja, dali smo umnožiti brošuru »Našim politkomesarima« kako na hrvatskom tako i na talijanskom jeziku. Za plan političkog rada za maj također ćemo dati neke stvari umnožiti. Naknadno ćemo javiti što i koliko. Šaljemo u prilogu po 1 primjerak umnoženog materijala.

14.) Kulturno-prosvjetni rad nije postavljen planski i vrši se neorganizirano. Rezultati do sada ipak su srazmjerno vrlo veliki i kada nam uspije da rad postavimo planski biti će rezultati još bolji. Raspored rada za kulturno-prosvjetni rad još nismo izdali. Na kulturno-prosvjetnom polju najveći napredak je u pjevanju, pjesma je već prodrla do posljednjeg borca. U drugom izvještaju ćemo se opširnije osvrnuti na kulturno-prosvjetni rad i rezultate toga rada.

Imademo namjeru organizirati foto-sekciju. Radionicu za umnožavanje i razvijanje već imademo. Jedinice imaju svoje foto-amatere. Mi tražimo jednog dobrog fotografa za naš štab. Od umnoženih slika slati ćemo po jedan primjerak vama.

Kulturnim predavanjima do sada uopće nismo posvjećivali nikakvu pažnju iako bi ta predavanja bila od velikog značaja.

15.) Informativna služba uopće ne daje poželjne rezultate. Služba nije dobro organizirana. Naš zadatak biti će na tom polju čim prije poboljšati je.

16.) Obavještajna služba tekar se počela razvijati, rezultata još nema. Kadrove moramo pronaći i postaviti ovu službu malo ozbiljnije. Imademo svega dva ob. oficira, jedan u briga-

di i u našem štabu. Drugovi su dobri, a mi sa naše strane trebamo im pružiti punu pomoć da se ob. služba razvije kako treba.

17.) Organizacija saniteta je zadovoljavajuća. Referent saniteta je požrtvovan i odličan organizator, ulaže sve da čim prije poboljša sanitetsku službu. Zadnjih dana bilo je dva slučaja oboljenja od tifusa.

18.) Intendantura operativnog štaba je tekar organizirana. Nema znanja ni iskustva u radu i ona je bolno pitanje našeg rada, jer se pred tu službu svaki dan postavljaju novi zadatci. Druga koji je bio odgovoran za rad intendanture morali smo radi korupcije strpati u zatvor i sad vodimo istragu nad njim. Novoodređeni intendant obećaje da će zadovoljiti na svojoj dužnosti, a i organizaciju same intendanture postavili smo planski i izdali smo pismena uputstva o radu i zadatcima intendanture. Ishrana vojske je dobra i za sada ne pretstavlja nikakvi problem. Također pitanje odjeće i obuće ne zabrinjuje nas. Također imademo još dosta oružja i municije. I intendantskim kadrovima moramo posvetiti veću pažnju nego do sada, jer situacija postavlja pred intendanturu svaki dan složenije zadatke. U sastavu intendanture imademo radionice i to: šustersku, krojačku, puškarsku, mehaničarsku, radio-tehničku i fotografsku. Imademo i klaonicu, kao i vojnu pekaru.

19.) Vojni sudovi su organizirani kod štaba brigade, štabova odreda, kod komanda vojno-pozadinskih stanica područja Buzet, Pula i Pazin, kao i kod našeg štaba. Sudovi još ne rade prema propisima i ne sastavljaju propisne osude. Naredbom GŠH svi sudovi moraju slati smrtne osude na potvrđenje pa tekar onda i po njihovom odobrenju može se izvršiti smtrna kazna. Ovaj postupak za prilike kod nas je predugačak, te vas molimo da ishodite kod GŠH iznimku i da se našem štabu dā odobrenje da može odobravati smrtne osude. Mi ovdje nemamo oslobođenog teritorija i zatvorenici ne mogu dugo čekati u zatvoru. Mi smo podređenim vojnim sudovima dali upute o njihovom radu...

Sudovi časti nisu formirani, a niti je bilo takvih prestupaka radi kojih bi trebali suditi. Mi političke i vojne rukovodioce ako ne zadovoljavaju na položaju smjenjujemo naredbama i kratkim putem, jer to najviše odgovara prilikama kod nas. Međutim već situacija nalaže da rukovodioce u štabovima bataljona i komandama četa, ukoliko izvrše neki prestup ili zanemare dužnost, sudi Sud časti.

20.) Vojno-pozadinske stanice i njihove područne komande imaju zapravo karakter vojno-pozadinske vlasti. U vojno-pozadinskom organizacionom izvještaju smo detaljno iznijeli

razvoj i sadašnje stanje istih, kao i njihove zadatke u buduće. Komande mjesta i područja ne možemo za sada još formirati jer situacija nije sazrela za to, nemamo oslobođenog teritorija. Ali naše stanice po opsežnosti zadataka koje smo postavili pred njih potpuno zamjenjuju te ustanove. Prema našoj ocjeni, moći ćemo ubrzo pristupiti formiranju nekoliko komandi mjesta, ali samim tim komande vojno-pozadinskih stanica područja trebalo bi prevesti u komande područja. Mi smo izdali upute o radu ovih stanica, a sada ćemo izdati pismene upute o radu i zadatcima područnih komandi, komandi stanica, kao i partizanskih straža. Napominjemo, da kod izdavanja uputa uglavnom smo se rukovodili i držali zadataka i djelokruga koji je dat Korpusnoj vojnoj oblasti, samo što smo to primjenjivali na skučene naše prilike. Ovdje treba za sve da se izdaju pismene upute, svako hoće da zna što mu je za raditi, zahvaljujući ovom momentu mi smo postigli ipak zadovoljavajuće rezultate u razvoju ovih stanica. Rad stanica može se ocjeniti kao zadovoljavajući. Poteškoće su opet u sposobnim kadrovima, jer uza sva uputstva rukovodioci prave krupne pogreške u svom radu koje su prouzrokovane samo neznanjem.

Naš glavni zadatak na tom polju je da izvršimo pripremne radnje za pretvaranje stanica i područne komande u pravu vojno-pozadinsku vlast. Također moramo već sada stvarati aparat koji će u danom momentu izvršiti svoj zadatak kod preuzimanja i organizacije vlasti od naših organa. Usput napominjemo da smo već napravili štambilje za sve predviđene komande mjesta i područja, koje ćemo čuvati kod nas dok ne ustrebaju. Našli smo jednog druga koji se bavi pripremnim radnjama oko organizacije komandi mjesta u Rijeci i Puli. Iz izvještaja o organizaciji vojno-pozadinskih stanica vide se točno zadatci koji su postavljeni u tom pogledu. Nastojali smo postaviti stvar čim šire i spremiti se za svaki slučaj. Uglavnom iz ovoga mogu se razumjeti i naše namjere. Izdati ćemo i jedno povjerljivo pismo kao uputstvo kako treba da se odvija i organizuje posao za slučaj da se spustimo u gradove, tako da svatko zna šta će raditi u onaj prvi momenat. Glavni zadatak biti će spriječiti pljačku i pohvatati neprijateljske elemente, kao i preuzeti neoštećene arhive i kartoteke. U tu svrhu štampati ćemo proglas za narod kojim ćemo prvi dan i noć zabraniti uopće izlaženje iz kuća dok naše vojne i civilne vlasti ne preuzmu najvažnije ustanove, magacine i vojne fabrike.

Kad već govorimo o spuštanju u gradove, izvješćujemo i to da smo našim operativnim jedinicama dali zadatak da u slučaju kapitulacije okupatora zauzmu pruge i ceste i da nijednog neprijatelja ne puste da pobjegne iz naše zemlje, pogotovo ne sa oružjem.

II. **Politička situacija na terenu.** Na političku situaciju na terenu osvrnuti ćemo se samo ukratko. U slijedećem izvještaju biti ćemo u tome opširniji.

Situacija na terenu je zadovoljavajuća. Dobro je obuhvaćena unutrašnjost Istre i u tim predjelima može se reći da je narod potpunoma uz našu borbu i svesrdno ju pomaže. Odavde je skoro sve mobilizirano i tome uglavnom treba zahvaliti da je stanje takvo. Narod je pripreman na žrtve i počeo je da živi sa vojskom i da je svesrdno pomaže, kao i da sa vojskom učestvuje u borbi. Dijeli dobro i zlo sa vojskom. U nekim selima organizirane su i seoske straže ali u mnogim selima straža se ne drži već sve što se smatra ugroženo spava u bunkerima, a u kućama ostaju samo žene i starci. Narodnooslobodilački odbori u vojnim predjelima organizirani su i počeli su se osjećati, ali su još uvijek dosta neaktivni. Istarska lokalnost se je počela razbijati i narod se je već u toku borbe počeo povezivati sa ostalim djelovima naše zemlje. Stanje će se još više popraviti kad uspijemo još novomobilisanih prebaciti prijeko. Bilo je slučajeva da su neki pojedinci pred našom mobilizacijom pobjegli neprijatelju na rad. Ovo nije imalo nekih ozbiljnijih posljedica na razvoj pokreta. Akcije narod voli i veseli im se, a imade dosta slučajeva da seljaci odlaze skupa sa vojskom na akcije.

Vojska vrši pozitivan uticaj na raspoloženje masa, tako da sada svuda traže vojsku pa i po selima gdje nekada nisu htjeli ni čuti za partizane. Prosto narod neda vojsci da odlazi iz njihovih sela i kaže da će ju neprestano hraniti i snabdjevati samo neka ostane kod njih. Sa aktivnošću jedinica jedinstvo naroda i vojske svakim danom vidno raste. Naši rukovodioci iako neiskusni ipak prenašaju na narod ono što znadu i zahvaljujući borbenom autoritetu naših jedinica vrlo brzo postizavaju uspjehe. Vojska pravi dakako i krupne pogreške u saobraćaju sa narodom, ali narod znade da ocjeni da je to djelo samo pojedinaca. Vršeći mobilizaciju u kotaru Čepić bez političke pripreme sa naše strane, napravljena je krupna pogreška koja je mogla biti kobna za razvoj pokreta u tom kotaru da se nije na vrijeme interveniralo. Naime, jedna grupa seljaka koji su trebali biti mobilizirani pobjegla je u šumu sa jednim puškomitraljezom i jednom prilikom napala naše borce kad su došli u njihovo selo. Situacija se može smatrati da je ispravljena. Od odbjeglih neki su se predali a neki su pobjegli na Rijeku. Narodu je na mitingu objašnjeno i izgleda da je shvatio. Napominjemo da baš u ovom kotaru reakcija imade dosta velike prste, jer smo otkrili i jednu neprijateljsku špijunsku

organizaciju, dakle svaku i najmanju našu pogrešku vrlo vješto i brzo koriste.

Situacija je ovakva u unutrašnjosti Istre, ali stvar stoji mnogo drukčije uz zapadnu obalu gdje smo još vrlo slabi. Obala od Pule do Umaga je skoro neobuhvaćena i samim tim reakcija ovdje imade mnogo veći uticaj. U ovim predjelima nismo uspjeli sa mobilizacijom. Dali smo direktive našim jedinicama da pojačaju aktivnost na ovim predjelima pa se nadamo da će uz pojačanu našu aktivnost vojničku i pojačani politički rad situacija i na ovom terenu biti bolja.

Radništvo iz gradova još uopće nije jače angažirano u borbi, posljednjih dana tekar je počelo dolaziti nešto iz Pule, dočim Rijeka još skoro stoji na mrtvoj tački što se tiče mobilizacije. U gradovima postoje organizacije a bolje i čvršće su na Rijeci nego u Puli, pred vojsku se postavlja zadatak da prodire u okolicu gradova, vrši akcije i tako pospješi mobilizaciju.

Oportunizam koji je prije u Istri bio jedna opasna bolest danas se može reći da je počeo da nestaje i narod je postao revolucionaran.

Talijane nije još uspjelo uvući u borbu onako kako bi trebalo, ... Reakcija svim silama nastoji napraviti jaz između [Hrvata i Talijana], to se može zapaziti i na držanju karabinjera, koji su sada postali neskromni i bezobrazni i pokazuju veću borbenost i otpornost, javno izjavljuju da će se predati Englezima a ne nama. Općenito se osjeća pojačani rad reakcije i njihovo povezivanje. Četnici su neobično aktivni i rade punom parom. Za sada uticaj na mase još se ne osjeća. Preko četnika vidi se povezivanje reakcije sa okupatorom.

Neprijatelj je počeo biti nestrpljiv i vrši teror po selima. Očigledno je da smo ga našim akcijama izgnali iz ravnoteže koju je on svakako nastojao da održi. Kod zadnjeg čišćenja terena ubijeno je dosta muškaraca, jedan slijepi čovjek i nekoliko visokih staraca, kao i nekoliko dječaka, bacao je žive ljude u vatru. Neprijatelj ovim nije pokolebao narod, nego ga je još razbjesnio i podigao u njemu borbenost i volju za otporom. Narod je ogorčilo zadnje bombardiranje sela i počeo je uviđati da je jedini spas prionuti svim srcem i dušom uz NOB-u i tući neprijatelja gdje god se stigne. Neprijatelj odvodi djevojke na rad u Njemačku i nastoji pokupiti nešto muškaraca i od njih stvoriti svoju zaštitu ovdje. Naročito vrbuje talijanski živalj. Uspio je u tome dobro kod talijanskog življa, dočim kod Hrvata ne uspjeva.

No neprijatelj pristupa i prefinjenim metodama. Fašisti pljačkaju a Nijemci i ustaše vraćaju opljačkano. Jednog našeg

komandira koji je pao u borbi mrtvog su prevezli u Labin. Fašisti su ga mrtvog tukli i masakrirali, a Nijemci su tobože razbjesnili se na ovo barbarstvo fašista i dali ih zatvoriti. Nijemci pak dali su napraviti sanduk i zakopati ga uz stražu i neke počasti. Ovo se baš lako neda objasniti. Nadalje svim sredstvima neprijatelj nastoji da nas odvoji od naroda, našao je najplodnije tlo da nas prikaže kao bezbošce i ljude koji rušimo crkve i ubijamo popove. Izdaje veliki broj letaka i brošura u smislu ove propagande.

III. **Mobilizacija** uglavnom zadovoljava i dalje se mogu očekivati dobri rezultati. Glavni zadatak mobilizacije je prodrijeti u gradove i mobilizirati talijanski živalj, kao i izvršiti mobilizaciju na području Buja.

IV. **Moral** kod neprijatelja je vrlo slab. Naše jedinice vrlo često natjeraju Nijemce na bezglavo bježanje. Imade i slučajeva i dezertiranja iz njemačke vojske i prelaženja na našu stranu.

V. **Rad operativnog štaba.** Naš štab je nepopunjen. Može se utvrditi da ima autoritet i da je zaista rukovodilac podređenih jedinica iako je rukovođenje uslijed ogromnog teritorija otežano. Članovi štaba su uvijek na terenu, obično se po jedan zadržava u štabu. Ocjenu rada štaba kao cjeline i pojedinaca poslati ćemo u slijedećem izvještaju. Nastojati ćemo da popunimo naš štab vlastitim snagama. Pitanju proizvođenja oficira i podoficira kao i unapređenja u buduće treba da posvetimo više pažnje.

Izvještaj nismo mogli ranije poslati jer smo bili na terenu i stalno zaposleni organizacijom novih jedinica. Nastojati ćemo u buduće da šaljemo redovito izvještaje.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Komandant, potpukovnik:
s. o.[15]

Politkomesar:
Joža Skočilić

(M. P.)

U prilogu dostavlja se:

1.) Plan političkog rada za mart i april
2.) Pismo politkomesarima
3.) Brošura »Stvaranje NOV«
4.) »Pregled« izvršenih akcija
5.) Radio vijesti
6.) Rezolucija ZAVNOH-a
7.) Neprijateljski letci

[15] Službeno otsutan

BR. 104

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE BRIGADE TRIDESET TREĆE DIVIZIJE OD 23 APRILA 1944 ŠTABU DESETOG KORPUSA (ZAGREBAČKOG) NOVJ O REZULTATIMA NAPADA NA IVANEC[1]

ŠTAB
I. BRIGADE XXXIII. DIVIZIJE
X. KORPUSA »ZAGREBAČKOG«
Dne 23/IV. 1944. g.

Predmet: Operativni izvještaj

ŠTABU X. KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOV i POJ
(Sekcija Ptuj 1 : 100.000)

U vezi naređenja[2] Štaba X. korpusa »Zagrebačkog« od 19. IV. 44 g., Broj 238/44., jedinice naše brigade zauzele su i oslobodile trgovište Ivanec.[3]

Neprijatelj[4] je posio i branio ovo uporište koje je djelomice pokriveno, brdovito a smjestio se na Svetom Duhu (kota 471), sa 16 ustaša naoružanih sa jednim puškomitraljezom i karabinima te dosta bombi, na koti 260 sa jednom desetinom, te utvrđenje kod groblja (kapelica) sa jednim vodom pojačanim teškim mitraljezom i jednim puškomitraljezom, te po jednim bunkerom lijevo i desno po 500 metara posjednuo sa po jednom desetinom. Štab neprijatelja nalazio se u dvorcu u kojem je također bio i magacin. Na istočnoj strani kod same crkve nalazio se jedan bunker sa jednom desetinom, dok na kosi koja se proteže od Vitešinca prema Ivancu i koti 227 nalazila su se 3 bunkera — svi bunkeri bili su solidno građeni od cigle i na katove. Prilaz težak, ali s obzirom na lošu vidljivost podilaženje je uspjelo i neprijatelj nije nas osjetio sve do samoga napada.

Napad je izvršen sa našim IV. bataljonom i dvije čete II. bataljona. I. bataljon se nalazio u rezervi. Zasjede su imale jedinice XXXII. divizije i I. grupa odreda.[5]

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 16/3, k. 551 A.

[2] Vidi dok. br. 78.

[3] Vidi dok. br. 175, 176 i 178.

[4] Dijelovi Prometnog zdruga ustaške vojnice (vidi dok, br. 1/26—19, k. 122 u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

[5] Jedinice Trideset druge divizije obezbjeđivale su pravce: Ivanec — Lepoglava, Ivanec — Varaždin i Ivanec — Novi Marof. Pored toga one su napale i razoružale ustaše u bunkeru na željezničkom

Neprijatelj se sastojao uglavnom iz ustaša 14. satnije, jačine 164 vojnika dobro naoružanih pješačkim oružjem. Sa ovom satnijom zapovjedao je poručnik Jure Rukavina.

Neprijatelj utvrđen na svojem položaju nije očekivao napad NOV, iznenađen i zbunjen teško se snalazi. Po primljenoj zapovjedi Štaba korpusa izdana je pismena zapovjed jedinicama (prilog: zap. jedinicama).

Akcija je počela samim podilaženjem prihvatnim položajima za napad u 01 sat dana 23. ov. mjeseca, sama akcija u 04. sata.[6]

Borba se razvija prema postavljenim zadatcima, I. četa napada Sv. Duh i likvidira ga na brzinu. Borba završena u 04.30. sati. II. četa II. bataljona napada bunker na koti 260. Isti je likvidiran po prilici u isto vrijeme. III. četa IV. bataljona dobila je zadatak da napadne groblje koje je zaposjela nakon juriša. Neprijatelj se povlači ka sredini. U isto vrijeme povlači se i iz bunkera na strani lijevo od groblja čim nije čuo da se neprijatelj opire na groblju i na bunkeru koji se nalazio desno od samog groblja koje je dobila u zadatak da likvidira I. četa ovog bataljona. Prilaz ovom bunkeru težak, podilaženje otežano radi ispresjecanosti terena. Neprijatelj odbija I. juriš bombama, dok nakon drugog juriša se i on povlači i bježi k centru uporišta. III. četa dobila je zadatak da napadne neprijatelja od ceste koja vodi iz Varaždina. Ova se četa teško probija jer je na ovoj strani neprijatelj žilaviji i mnogobrojniji a raspolaže sa većim brojem bunkera. Po svršenom [zadatku sa] Sv. Duhom I. četa kreće preko Vitešinca i posjeda položaje na kosi vinograda nad crkvom i napada bunker na čistini kod crkve. Neprijatelj se poslije ovoga po-

---

mostu kod s. Stražnjevec. Jedinice Zapadne grupe NOP odreda obezbjeđivale su napad na Ivanec sa pravca Lobor i Belec. Opširnije o tome vidi dok. br. 78.

[6] U bojnoj relaciji Prvog zbornog područja rečeno je o tome sljedeće: »23. IV. 1944. g. odmetničke skupine jačine oko 3000 ljudi (sastava kao i na dan 21. IV.) (Toga dana razbile su jedinice Trideset druge i Trideset treće divizije dijelove Poglavnikovog tjelesnog sdruga kod Budinšćine. Prim. red.) počele su u 03.30 sati napad na posadu u Ivancu i bunker na željezničkom mostu na rijeci Bednji kod Stražnjevca. Odmetnici su napadali topovima, bacačima i 1 bornim kolima koje su zarobili kod Novog Marofa. Oko 07.00 sati odmetnici su osvojili bunker na željezničkom mostu kod Stražnjevca a oko 09.00 sati upali su u Ivanec sa bornim kolima. Posada u Ivancu sa zapovjednikom počela se povlačiti, te se je i probila u Varaždin. Naši gubitci: 6 mrtvih, 12 ranjenih«.

Iz dnevnog izvještaja Poglavnikovog tjelesnog sdruga — 1-a od 25 aprila vidi se da su ustaški gubici u Ivancu bili 34 mrtva i 40 izgubljenih (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 4/1—14, k. 58 i 1/26—20, k. 112).

vlači na kosu koja vodi ispod Vitešinca ka cesti. No po pojavi našega tenka i po njegovom ulasku u selo neprijatelj bježi pravcem Varaždin, kojega goni naš vod koji se nalazio u rezervi kod Štaba brigade.

Zadatak je izvršen ali ne zadovoljava jer se neprijatelj uspio provući u većem broju. Ovom akcijom zarobljeno je kako slijedi: puškomitraljeza 8, od toga 1 »Šoša« neispravan — ostalo njemački, 1 teški mitraljez (ruski) bez municije, 1 askerica[7] sa 3 šanžera, 31 karabina, 20 bombi defanzivnih, 10 ofanzivnih, 1 laki bacač sa 5 mina, 11.100 metaka mauzer, 600 metaka manliher municije za teški mitraljez, 3 telefona stolna i 1 centrala, šinjela 11, 5 pari cipela, hlača 3, bluza 4 i 2 deke. Neprijatelja je poginulo 6, zarobljeno 17. Naši gubici: 3 (tri) poginula i 9 ranjenih. U materijalu nismo imali gubitaka; municije utrošeno iz topa 75 mm 3 granate, iz 37 mm 7 probojnih granata, iz teškog bacača 8 mina, 10 bombi i 3.500 mauzer metaka.

Priprema akcije bila je dobra, kao i zapovjedi. Rukovanje sa jedinicama nije zadovoljilo u potpunosti jer po svršenom jednom zadatku niži rukovodioci su premišljali o napadu na drugi bunker u njihovom pravcu. Veza nije funkcionisala kako treba iako su sva sredstva bila na raspoloženju. Suradnja raznih vrsta oružja bila je dobra.

Griješilo se kada se nije zatvorio pravac prema Varaždinu potpuno jer tada ne bi došlo do probijanja neprijatelja koji je bježao već bi ga se sa toga pravca moglo natjerati u r. Bednju i tamo potpuno uništiti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Luka Juras

Komandant, poručnik:
Alojz Kovačić

P. S. Skica uporišta, kao i zapovjed za napad već je ranije dostavljena.

[7] automat

BR. 105

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGOG DIVERZANTSKOG BATALJONA OD 23 APRILA 1944 O IZVRŠENIM DIVERZIJAMA OD 22 MARTA DO 22 APRILA[1]

ŠTAB II. DIVERZANTSKOG BATALJ.
INŽINJERSKOG OTSJEKA GLAVNOG ŠTABA
HRVATSKE
Broj: 124
Dne 23. IV. 1944.

ŠTABU IV. KOROPUSA N. O. V. JUGOSLAVIJE

IZVJEŠTAJ

o izvršenim diverzantskim akcijama u vremenu od 22. III. 1944. do 22.IV.1944. godine:

22. III. 1944. Na pruzi Zagreb — Karlovac dignut je u vazduh njemački transportni vlak sa novomobilisanim ustašama.
Prema podacima bilo je što mrtvih što ranjenih oko 250 Njemaca i ustaša. Uništena je lokomotiva i 3 vagona a 4 vagona su oštećena i izbačena iz šinja. Promet je stajao 24 sata.[2]

22. III. 1944. Na pruzi Bos. Novi — Bihać, između Bos. Krupe i Grmuše, dignut je u vazduh jedan oklopni vlak. Oštećena su 3 vagona. Promet je stajao 12 sati.—

23. III. 1944. Na glavnoj cesti Zagreb — Vel. Gorica susrela se jedna desetina 3. čete sa ustaškom patrolom jačine 20 ljudi te su stupili u borbu. Ustaška patrola se je raspršila i naši su zarobili nešto od rezervnih odjevnih predmeta i 2.000 kuna, našto je bandi stiglo pojačanje i naša desetina se je morala povući ne vidjevši tačne rezultate borbe. Nismo imali gubitaka.—

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 35—1/3, k. 426.

[2] U dnevnom izvještaju Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 23 marta 1944 o tome piše: »Na pruzi Zagreb — Karlovac 22. III u 08,18 sati između ž. p. Leskovac i Zagreb putnički vlak je naletio na minu. Lokomotiva i službena kola su se prevrnula, a 4 putnička kola su teže oštećena. Poginulo je 16 osoba (od toga 1 ustaša, 2 domobrana i 1 njemački časnik). Teško je ranjeno 47 a lakše 70 osoba. Promet je uzpostavljen istog dana u 18 sati« (vidi tom V, knj. 25, dok. br. 155).

24. III. 1944. Na putu u akciju kod sela Dragonožec jedna desetina 3. čete imala je borbu sa Čerkezima (patrolom). Ubijen je 1 Čerkez a zarobljen je jedan konj sa cijelom ratnom spremom. Mi nismo imali gubitaka.—

25. III. 1944. Na pruzi Zagreb — Beograd, kod Staze, dignut je u vazduh njemački transportni vlak. Podatke nismo mogli dobiti.[3]

26. III. 1944. Na pruzi Zagreb — Beograd, kod Sunje, dignut je u vazduh njemački transportni vlak. Uništena je lokomotiva i 3 vagona, mrtvih i ranjenih je nepoznati broj.
Promet je stajao 20 sati.—

26. III. 1944. Na cesti Skakavac — Karlovac dignut je u vazduh jedan most duljine 30 metara, koji je potpunoma uništen.—

26. III. 1944. Na pruzi Sunja — Bihać, između Majura i Kostajnice, dignuta su u vazduh 2 vagona i potpunoma uništena. Promet je stajao 12 sati.—

27. III. 1944. Na pruzi Karlovac — Zagreb, između Jaske i Zdenčine, dignut je u vazduh ustaški oklopni vlak. Uništena je lokomotiva sa cijelom kompozicijom. Mrtvih i ranjenih je bilo ali podataka o broju nismo mogli dobiti.[4] Promet je stajao 36 sati.—

27. III. 1944. Na pruzi Zagreb — Sisak, između Odre i Sv. Klare, dignut je u vazduh njemački transportni vlak. Uništena je lokomotiva a 3 vagona su teško oštećena i bačena iz kolosjeka. Prema podacima bilo je 2 mrtva i 3 ranjena. Promet je stajao 18 sati.—

27. III. 1944. Zagreb — Sisak, između Sv. Klare i Remetinca u samome trokutu, dignut je u zrak neprijateljski vlak. Podatke nismo nikakove mogli dobiti.

27. III. 1944. Na pruzi Zagreb — Sisak, između Vel. Gorice i Odre, dignut je u vazduh jedan vlak. Podaci se nisu mogli dobiti, a vlak je naišao na minu i ista je detonirala, još kada su se drugovi vraćali iz akcije.—

---

[3] Iz dnevnog izvještaja Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva za 26 mart vidi se da je 25 marta između želj. stanica Sunja i Staza minom oštećena pruga i da je istog dana popravljena (vidi tom V, knj. 25, dok. br. 158).

[4] Vidi tom V, knj. 25, dok. br. 162.

29. III. 1944. Na pruzi Bos. Novi — Bihać, između Blatne i Čađavice, dignut je u vazduh vojni transportni vlak. Uništena lokomotiva i 7 vagona. Mrtvih i ranjenih je prema podacima bilo dosta, ali nam je broj nepoznat. Promet je stajao 27 sati.

1. IV. 1944. Na pruzi Zagreb — Karlovac, između Karlovca i Draganića, dignut je u vazduh jedan neprijateljski vlak. Podatke o uništenju nismo mogli dobiti.[5]

1. IV. 1944. Na pruzi Karlovac — Rečica dignut je u vazduh ustaški oklopni vlak, mrtvih i ranjenih bio je veći broj.[6] Uništena 2 oklopna vagona a oštećena i bačena iz šinja lokomotiva i jedan oklopni vagon. Mrtvih i ranjenih je bilo ali nam podaci nisu poznati. Promet je stajao 48 sati.—

3. IV. 1944. Na pruzi Zagreb — Sisak, kod Grede, dignut je u vazduh transportni vlak sa vojskom. Uništena je lokomotiva i cijela kompozicija od 8 vagona, vlak je dignut na jednom propustu od 8 m. duljine. Prema podacima od civila bilo je 50 mrtvih a ranjenih preko 100 neprijateljskih vojnika i oficira.[7] Promet je stajao 27 sati.—

3. IV. 1944. Na pruzi Zagreb — Sisak, kod Siska, dignut je u vazduh vlak sa vojskom i civilima. Uništena je lokomotiva i 3 vagona, a 3 vag. su oštećena. Prema nepotpunim podacima bilo je 3 mrtva i 9 ranjena.[8] Promet je stajao 10 sati.—

4. IV. 1944. Na pruzi Sunja — Kostajnica u suradnji sa 1. brig. VII. divizije dignuto je u vazduh 2 km. željezničke pruge. Promet je stajao više dana.[9]

5. IV. 1944. Na pruzi Zagreb — Sisak, između Sv. Klare i Odre, dignut je u vazduh teretni vlak. Uništena je lokomotiva i 7 vagona, mrtvih i ranjenih je bilo ali nam je broj nepoznat.[10] Promet je stajao 10 sati.—

6. IV. 1944. Na pruzi Zagreb — Beograd, kod Staze, dignut je u vazduh jedan njemački transportni vlak sa vojskom. Uništena je lokomotiva i 3 vagona, a

---

[5] i [6] Vidi dok. br. 151 i 152.

[7] Vidi dok. br. 153.

[8] Iz dnevnog izvještaja Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva vidi se da su 2 lica poginula a 8 je teže ranjeno (vidi dok. br. 154).

[9] i [10] Vidi dok. br. 155.

dva vagona su oštećena. Mrtvih i ranjenih je bilo ali nam je broj nepoznat. Promet je stajao 24 sata.—

6. IV. 1944. Na pruzi Zagreb — Beograd, kod Kostreša, dignut je u vazduh vlak sa radnicima, koji su išli u pomoć srušenom vlaku kod Staze. Uništena lokomotiva i 2 vagona, a 3 vag. su oštećena. Bilo je prema podacima 8 mrtvih i 16 ranjenih radnika. Promet je stajao 24 sata u oba pravca.

7. IV. 1944. Na pruzi Zagreb — Sisak, između Sv. Klare i Odre, dignut je u vazduh vojni transportni vlak sa Njemcima i Čerkezima. Uništena su službena kola i 4 vagona. Mrtvih je bilo 16 a ranjenih 30. Promet je stajao 10 sati.[11]

8. IV. 1944. Na pruzi Sunja — Banja Luka, kod Majura, sječena je pruga na 18 mjesta. Saobraćaj je stajao 12 sati.—

9. IV. 1944. Na pruzi Zagreb — Sisak, između Turopolja i Lekenika, u suradnji sa Turopoljsko-posavskom brigadom sječena je pruga na 8 mjesta. Promet je stajao 12 sati.—

10. IV. 1944. Na pruzi Sunja — Bihać, kod Blatne, sječena je pruga na 3 mjesta u suradnji sa Banijskim odredom.—

12. IV. 1944. Na pruzi Zagreb — Sisak, između Grede i Lekenika, uz suradnju sa Turopoljsko-posavskom brigadom sječena je pruga na 5 mjesta. —

14. IV. 1944. Na pruzi Zagreb — Karlovac, između Desinca i Jaske, sječena je pruga na 17 mjesta u suradnji sa jednom četom T.P.[12] odreda.—

12. IV. 1944. Na cesti Cazin — Ostrožac dignuta su u vazduh 3 teretna automobila i jedan tenk u suradnji sa VIII. divizijom.—

15. IV. 1944. Na cesti Cazin — Ostrožac dignut je u vazduh jedan kamion i dvoja vojnička kola u suradnji sa II. muslimanskom brigadom.—

20. IV. 1944. Na pruzi Zagreb — Karlovac, između Horvata i Zdenčina, sječena je pruga na 46 mjesta u surdnji sa Turopoljsko-posavskim odredom.[13]

---

[11] Vidi dok. br. 158.
[12] Turepoljsko-posavskog
[13] Vidi dok. br. 172.

U svim ovim akcijama utrošeno 526 kg. raznovrsnog eksploziva.

(M. P.)

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar:
Bogomil Ivković

Komandant:
Mićo Bulat

BR. 106

IZVJEŠTAJ ŠTABA JEDANAESTOG KORPUSA OD 24 APRILA 1944 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA OD 27 MARTA DO 10 APRILA[1]

ŠTAB
XI. KORPUSA NOV
— JUGOSLAVIJE —
O. br. 81/24. IV. 1944

Kopija

Operativni izvještaj
za vođenje borbe od
27. III. do 10. IV. 1944
dostavlja.

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO HRVATSKE

Dostavlja se operativni izvještaj o vođenim borbama u vremenu od 27 marta do 9 aprila 1944 god. kod XIII. i XXXV. divizije u slijedećem:

(Sekcija Sušak—Senj—Zadar—Novigrad—Gospić 1 : 100.000)

27. III. 1944. g. Neprijateljska posada u jačini 80 ustaša utvrđena za odbranu aerodroma u Grobniku. Oko hangara 3 betonska bunkera, a na dvije obližnje kote napravljeni zakloni. U bunkerima preko dana i noći manja odjeljenja posade. Naoružanje: 3 teška bacača, 4 teška mitraljeza i 6 p. mitraljeza. Prilazi ka aerodromu minirani i ograđeni žicom. Borbenost posade osrednja.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 47—1/3, k. 569.

Štab XIII. divizije izdao je naređenje II. brigadi koja se nalazi na prostoru Ravna Gora — Fužine i II. odredu na položaju prema Zlobinu i Mrzlim Vodicama da napadnu neprijateljsku posadu u Grobniku i likvidiraju.[2]

Raspored jedinica za napad: dva bataljona II. brigade ojačana sa 2 t. bacača i pr. kolskom puškom. Zadatak: izvršiti napad na aerodrom i likvidirati posadu. Jedan bataljon II. odreda da izvrši fingirani napad na Zlobin, a jedan bataljon istog odreda u zasjedu na cesti Grobnik — Škrljevo radi osiguranja tog pravca.

Zapovjest je izdata usmeno na sastanku Štaba brigade i II. odreda od komandanta divizije.[3] Napad je trebao početi u 24 sata 26. III. 1944. g.

TOK BORBE:

Početak napada 27. III. u 3 sata. Neprijatelj je primjetio pokrete naših jedinica i bio pripravan za doček. Bataljoni su izvršili podilaženje i u prvom naletu bila su likvidirana dva bunkera oko hangara i jedna utvrđena kota. Neprijatelj je davao jak otpor i vršio česte povratne napade. Naše jedinice jakom minobacačkom vatrom obasipavale su barake i bunkere oko hangara, kao i sam hangar. U početku rasvanjivanja naše jedinice nalazeći se djelimično u utvrđenjima ograđenim žicom nisu ostale uporne, već je došlo do mjestimičnog povlačenja iz osvojenih utvrđenja. Ispred bataljona u neprijateljski raspored ubačena je bila udarna grupa koja nije dobila pomoć, a pošto je bila prodrla duboko u neprijateljski raspored, bilo joj je onemogućeno da vodi borbu s obzirom da je neprijatelj tukao sa svih strana. Ova grupa u momentu povlačenja nije se mogla povući kao cjelina, te su većinom borci zarobljeni, ranjeni ili ubijeni. Bataljon kod Zlobina vodi borbu od 1 do 7 sati.

---

[2] Opširnije o tome vidi dok. br. 33 u ovoj knjizi i knjigu depeša Jedanaestog korpusa NOVJ u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg br. 1/14—2, k. 572.

[3] Komandant Trinaeste divizije bio je tada Vinko Antić.

Borba je trajala do 10 sati 27. III. 1944. g. Bataljon u zasjedi prema Škrljevu i Sušaku nije imao borbe, jer pojačanje nije stizalo.

ISHOD BORBE:

Gubici neprijatelja: 28 mrtvih i ranjenih veći broj (izvještaji za to dobiveni od organizacija sa neoslobođenog teritorija).

Naši gubici: 5 ubijenih, 9 zarobljenih, 4 ranjena i 7 nestalih.

Uništeno: Dvije barake zapaljene, a dvije oštećene.

KRITIČKI OSVRT:

Pripreme za akciju nisu izvedene u tajnosti s obzirom na blizinu neprijatelja. Napad nije otpočeo u predviđeno vrijeme iako su jedinice do tog vremena stigle na polazni položaj. Štab brigade nije pravilno rukovodio akcijom, uputio je udarnu grupu duboko u neprijateljski raspored, a nije joj pružena nikakva pomoć, uslijed čega je ova grupa većinom nastradala. (Po ovome je povedena istraga od Štaba XIII. divizije radi uzimanja na odgovornost).

31. III. 1944. g. U vezi radiotelegrafskog naređenja ovog štaba, Štab XIII. divizije radi aktivnosti na komunikaciji Senj — Brinje — Kapela izdao je naređenje I. brigadi da izvrši pritisak na neprijateljsku posadu u Jelovici kod Križpolja, Brinjskom Klancu i Prokikama, kao i da se postavi na pogodnim mjestima zasjeda.[4]

I. brigada za ovaj zadatak bila je raspoređena: jedan bataljon u zasjedi u Brinjskom Klancu, jedan bataljon vršio pritisak na Jelovicu, a jedan na Bukovlje (Borići).

Neprijatelj[5] je 1. IV. oko 7 sati sa 2 satnije naišao na bataljon u Brinjskom Klancu. Borba je vođena 3 i pol sata sa manjim prekidima i bataljonu je uspelo potući neprijatelja i odbaci-

[4] 31 marta 1944 poslao je Štab Trinaeste divizije depešu Štabu Jedanaestog korpusa u kojoj o dejstvima ove brigade kaže: »Naša I. brigada vodi od zore borbu na liniji Žuta Lokva — Brinje. Preduzeli smo sve u duhu vaše naredbe«.

[5] U Prokikama se nalazila Prva četa Protivtenkovskog bataljona njemačke 392 legionarske divizije (vidi istorijat ove divizije u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 39/14, k. 18).

ti ga za Brinje. U pomoć neprijatelju došle su iz Brinja 2 blinde koje su omogućavale odstupanje, prikupljanje mrtvih i ranjenih. Zapadno od Brinjskog Klanca naišao je iz Senja jedan kamion sa 30 neprijateljskih vojnika na našu zasjedu koja je otvorila na njega jaku vatru, uspjevši mu nanjeti gubitke: 15 mrtvih i 8 ranjenih. Kamion je uništen. Zaplijenjeno nije ništa jer je u kratkom vremenu stigla jedna blinda i ometala kupljenje (izvlačenje) plijena.

Gubici neprijatelja: 22 mrtva i 13 ranjenih. Uništen jedan kamion.

Naših gubitaka nije bilo, osim jednog borca koji je dezertirao. Bataljoni na Jelovicu i na Bukovlje (Borići) vršili su samo pritisak bez vidnog rezultata.

2. IV. 1944. g. Neprijatelj (oko 200 ustaša) sa jednim t. bacačem krenuo je iz Barić Drage sa dvije kolone: jednom u pravcu Krušćice, cestom, a drugom preko Pogledala — Trošelja u pravcu Šibuljine.

Jedna četa bataljona »Plavi Jadran« raspoređena na Obljaku (k. 444) i k. 559 dočekala je neprijatelja na bliskom odstojanju, otvorila vatru iz p. mitraljeza i pušaka, uspjevši zaustaviti neprijatelja. Neprijatelj je tukao minobacačima dijelove čete na Obljaku, a za to vrijeme jedan vod ove čete izvršio je prebacivanje na Trošelje i napao neprijatelja sa boka, nakon čega se neprijatelj povukao u pravcu Barić Drage, na polazni položaj. U 20 sati jedno odjeljenje (grupica) iz ove čete privuklo se neprijateljskim utvrđenjima, bacivši nekoliko ručnih bombi na neprijatelja, povuklo se u sastav čete.

3. IV. 1944. g. U jutro rano neprijatelj iz Obrovca prema Starigradu u jačini 300 vojnika (Nijemaca, ustaša, četnika) izvršio pokret. U sastavu kolone: 1 tenk, 2 blindirana kamiona, 1 običan kamion i 1 brdski top.

Jedna četa bataljona »Plavi Jadran« na položajima kod mjesta Seline u toku noći 2/3 napustila je položaj, ostavivši na istom samo jednu patrolu, krenula je prema Obljaku, radi aktivnosti neprijatelja iz pravca Barić Drage. Patrola kod Selina blagovremeno je otkrila

nailazak neprijatelja, otvorivši na njega vatru, bila je prinuđena da se povuče. Neprijatelj je ušao u Starigrad i produžio prema Krušćici, te je kod Šibuljine dočekan od dijelova jedne čete bataljona »Plavi Jadran«. Neprijatelj se zadržao u Krušćici i Šibuljini do noći, kada se povukao za Starigrad.

4. IV. 1944. g. Neprijatelj od Barić Drage izvršio je pokret u pravcu Tribnja, držeći se uzvišica Velebita, u namjeri da opkoli jedinice bataljona »Plavi Jadran«. Četa na k. 264 sa automatskim oruđima na Obljaku spriječila je neprijatelju zaobilaženje sa sjevera. Neprijatelj je energično napadao na čuke, koje su držale naše jedinice, uslijed čega je pretrpio gubitke. Oko 15 sati naše jedinice izvršile su na neprijatelja protivnapad, odbacivši ga prema Barić Dragi. Iste večeri neprijatelj je ukrcao spremu u motorne čamce, kao i ljudstvo i otišao za Karlobag. U Barić Dragi ostavio je 1 blindirani kamion koji je zaplijenjen od naših jedinica (vjerojatno uništen od naših jedinica).

Neprijatelj je iz Starigrada krenuo prema Obrovcu praćen vatrom automatskih oruđa jedne čete bataljona »Plavi Jadran« sa čuka više Seline — Modrić Drage.

Gubici neprijatelja 2, 3 i 4. IV. iznašaju 8 mrtvih i više ranjenih.

Bataljon nije imao gubitaka.

Zaplijenjen jedan blindirani kamion sa 50 litara benzina, nešto sanitetskog materijala, jedna fišeklija sa 30 metaka.

Utrošeno: 1560 metaka za pušku, 400 metaka za mitraljez »Bredu« i 12 ručnih bombi.

U mjestu Prokika za osiguranje komunikacije Brinje — Senj — Otočac nalazi se jedna satnija legionera. Naoružanje: 3 pr. kolska topa, 1 bacač i oko 8 automatskih oruđa. Vojnici većinom muslimani.

I. brigada XIII. divizije sa 2 bataljona izvršila je napad na gornju posadu,[6] dok je jedan bataljon postavila na osiguranje (zasjedu) prema Žutoj Lokvi — Vratniku. Borba je počela

[6] Napad na Prokike izveden je 4 aprila 1944 (vidi dok. br. 34 u ovoj knjizi i dok. br. 1/2, k. 572, u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

u 2 sata. Neprijatelj je davao jak otpor iz bunkera ispred sela, kao i iz kuća. Našim jedinicama uspjelo je neopaženo prići spoljnim utvrđenjima, izbacivši iz prvih utvrđenja neprijatelja u samo selo. Obruč oko neprijateljske posade sve više se sužavao i pored jakog otpora.

U 5 sati neprijatelj iz Brinja šalje pojačanje koje nailazi na zasjedu u Brinjskom Klancu. Nakon pola sata borbe vještim manevrom neprijatelj udara (ugrožava) jedinice koje vrše napad na posadu u Prokikama. Isto tako neprijatelju stiže pojačanje sa 2 kamiona vojnika od Vratnika (oko 60 ljudi) koji nailaze na zasjedu. Četa u zasjedi pustila je neprijatelja na blisko odstojanje koji je išao pješke i sa istim vodila borbu oko 2 sata. Neprijatelj koji se probio od Brinja spojio se sa posadom u Prokikama. Zasjeda prema Vratniku minirala je cestu, na kojem je mjestu uništen 1 kamion sa vojnicima.

ISHOD BORBE:

Gubici neprijatelja: 42 mrtva i više ranjenih. Uništen 1 kamion.

Naši gubici: 2 mrtva, 3 ranjena, 2 se predala neprijatelju, i 1 nestao.

Izgubljeno: 3 puške i 1 pištolj.

KRITIČKI OSVRT:

Bataljoni nisu pokazali prodornost kada su uspjeli zauzeti spoljna utvrđenja. Komandni kadar zaboravljao je na svoju dužnost, te je većinom istrčavao jurišajući na bunkere. U zasjedi jedinice nemaju opreznosti na krila.

7. IV. 1944. g. Neprijateljska posada za osiguranje komunikacije Brinje — Modruš raspoređena na prostoru Jezerane — Modruš u jačini 4 satnije legionara 392. divizije. Drže Razvalu, Vrh Kapele i Carsku Kuću. Oko pomenutih uporišta i uzduž ceste izgradio utvrđenje od kamenja, oblica i zemlje.

Po naređenju ovoga štaba, XIII. divizija dobila je zadatak likvidirati gore pomenuta uporišta, spriječiti redoviti saobraćaj neprijatelja, privući na taj prostor neprijateljske sna-

ge i s time rasteretiti pritisak na naše jedinice u Lici.[7]

TOK BORBE:

Napad je otpočeo 7. IV. u 2 sata.[8] Podilaženjem k neprijateljskim uporištima, jedan bataljon II. brigade naišao je na neprijateljsku zasjedu sjeverno od Carske Kuće. Taj iznenadni nailazak na neprijatelja na pola sata prije predviđenog vremena za napad dao je mogućnost neprijatelju da posjedne utvrđenja za odbranu. Sve jedinice u početku napada naišle su na otpor neprijatelja, kako u Razvali, tako i na Vrh Kapele, kao i u Carskoj Kući. U Razvali neprijatelj je zaposjeo nekoliko brežuljaka oko mjesta, dok je izvjestan dio njegovih snaga ostao u kućama pružajući jak otpor. Prvim naletom naše jedinice uspjele su zauzeti 3 kuće južno od sela Razvale. Na otsjeku 2. bataljona I. brigade koji je bio na osiguranju prema Jezeranima neprijatelj je nekoliko puta pokušavao da prodre u pomoć napadnutoj posadi u Razvale, ali je bio odbijen. Ne uspjevši izvršiti prodor duž ceste, neprijatelj je uputio nekoliko grupa kroz šumu, koje su napale 2. bataljon s boka a djelimično i s

[7] O pritisku koji je neprijatelj vršio krajem marta i početkom aprila na pravcu Otočac — Vrhovine i Perušić — Vrhovine vidi dok. br. 69 i 146 u ovoj knjizi i dok. br. 39/14, k. 18, u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

[8] O ovom napadu piše u istorijatu 392 legionarske divizije sljedeće: »Zbog poduhvata protivu Glavnog štaba za Hrvatsku (riječ je o prodoru ka Vrhovinama — prim. red.), koji je zahtijevao prikupljanje svih raspoloživih snaga, 13. divizija dugo vremena nije uznemirivana, te je ista 7. 4. u 02,00 čas. svojom II brigadom napala oslone tačke Razvalu i prevoj Kapela, dok je dijelovima I brigade ka Jezeranima i Keserima zaštićivala ovaj napad sprečavajući slabijim napadima privođenje pojačanja... Glavni napad je bio upravljen na oslonu tačku na Kapeli, koju je posedao jedan vod i ovaj napad je u toku prijepodneva odbijen. Neprijatelj koji je prodro u Razvalu odbacio je u osvit zore ostatak 2. čete 847 protivnapadom. (Odnosi se na 847 puk — prim. red.). U ovo vrijeme je oslona tačka na Kapeli dala svijetlosni signal da je sva municija utrošena. Jedan vod koji je bio upućen kao pojačanje prihvatio je posadu oslone tačke koja se probijala u pravcu Razvale... Dijelovi II/846 (Drugog bataljona 846 puka — prim. red.) koji su od Stajnice upućeni kao pojačanje oslobodili su drum između Razvale i Jezerana, a dijelovi I/846 oko 07,00 čas dostigli su Kesere i preduzeli napad na prevoj, tako da je oko podne situacija ponovo bila raščišćena« (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 39/14, k. 18).

leđa. Ovom neprijateljskom manevru bataljon je parirao, tako da je došlo do djelimičnog sukoba u šumi prsa o prsa. Oko 9 časova kada se je neprijatelju uspjelo probiti na našem desnom krilu bio je ugrožen bataljon u napadu, te je prisiljen na povlačenje na prihvatni položaj. II. brigada u napadu na Razvalu i Vrh Kapele nije uspjela likvidirati neprijateljsku posadu, jer je neprijatelj pružao energičan otpor. 3. bataljon zakasnio je na svoj položaj za čitavih 2 i pol sata iz razloga što je ranije otvorena vatra na 1. bataljon, koji je išao u zasjedu prema Modrušu. Uslijed ovoga bataljon je morao zaobilaziti. 2 bataljon nije mogao likvidirati posadu na Vrhu Kapele, jer je dočekan od neprijatelja u rasporedu po svim bunkerima i duž ceste. Teški bacači uslijed noći nisu mogli biti dobro iskorišćeni. U zoru upotrebom teškog bacača uspjelo se razbiti neprijatelja koji je iskoristio gustu maglu i sa Vrh Kapele pobjegao u šumu istočno od ceste. Neprijatelj je pružao otpor iz šume pripucavajući na naše snage. Neprijatelj od Carske Kuće bježao je na Vrh Kapele, odatle prema Razvali, a pošto je bio dočekivan od I. brigade, vraćao se natrag kroz šumu, tako da je situacija bila nejasna uslijed nadiranja neprijatelja iz Modruša, kao i iz Jezerana. Štab divizije, imajući u vidu stanje na položajima, umor boraca, donio je odluku u 9.30 časova za povlačenje svih snaga. Povlačenje je izvršeno u redu i jednovremeno sa osiguranjem.

Zadatak postavljen pred diviziju nije postignut iako je neprijatelj pretrpio osjetljive gubitke.

ISHOD BORBE:

Gubici neprijatelja: oko 70 ubijenih i ranjenih, od kojih 1 njemački podoficir nađen na bojištu.

Naši gubici: 16 mrtvih, 25 ranjenih i 4 nestala na putu za akciju.

Zaplijenjeno: 1 p. mitraljez, 1 pištolj, 11 pušaka, 3000 metaka, 2 telefona, geodetski aparat, 2 daljinomjera i oko 2 kola ostale ratne spreme.

Utrošeno: 12.038 metaka za pješ. oružja, 50 ručnih bombi, 103 mine za teški i 23 mine za laki bacač, 4 metka za pr. tenkovsku pušku.

...

KRITIČKI OSVRT:

Štab divizije nije imao dovoljnih podataka o rasporedu neprijateljske posade, bunkerima i drugim utvrđenjima u navedena tri uporišta. Sam napad nije se izvodio energično sa poletom niti je rukovodstvo pružilo dovoljno umjeće u raznim slučajevima. Akcija nije uspjela, jedno, iz nedovoljnih podataka o neprijatelju; drugo, što nije izvršen tajni pokret na polazni položaj; treće, slabo rukovođenje i prodornost jedinica; četvrto, slaba fizička kondicija boraca, zamor uslijed velikog snijega i slabe ishrane i peto, što je neprijatelj vršio pritisak od Modruša i Jezerana.

Upotreba teškog oružja nije iskorištena osim t. bacača, koji u toku noći nisu pružili očekivano dejstvo uslijed nemanja elemenata. Topovi se nisu mogli dovući uslijed velikoga snijega i ispresjecanog zemljišta.

Na sastanku štabova brigada ukazalo im se na nedostatke iz ove borbe, iz kojih su izvučeni zaključci za pouke za iduće akcije.

9. IV. 1944. g. Neprijatelj u jačini jedne satnije držao je Bilaj — Gradinu, kao i okolne čuke. U svom sastavu imao je 1 brdski top 75 mm, 1 t. bacač, 5—6 p. mitraljeza.[9]

Raspored naših jedinica bio je slijedeći: 2. četa I. bataljona sa jugoistočne strane da izvrši napad na neprijatelja u Bilaju. Specijalna četa II. ličkog područja da napadne neprijateljsku posadu sa zapadne strane, Gradinu (k. 634). Terenska četa Komande mjesta Medak duž ceste Barlete — Bilaj prema školi. Jedan vod zadržat će u rezervi kod štaba bataljona, koji se nalazio kod Srednje Glave.

---

[9] Iz bojne relacije Prvog zbornog područja vidi se da je Bilaj tada branila Milicіska satnija i da je u toku napada imala 1 poginulog (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 4/1—16, k. 58).

TOK BORBE:

Borba je počela 9. IV. 1944. g. u 23 sata i 15 minuta. Terenska četa naišla je na neprijateljsku patrolu kod samog sela s kojom se sukobila. Neprijatelj je uspio da sa svim snagama posjedne položaj za odbranu i pruži jak otpor. Specijalna četa Ličkog područja u isto vrijeme naišla je na neprijateljski predstražarski položaj, otvorila vatru na neprijatelja, bacivši nekoliko ručnih bombi.

2. četa I. bataljona uspjela je privući se na blisko odstojanje k neprijatelju te je uspjela odbaciti neprijatelja u pravcu Bilajskog mosta, gdje je neprijatelj dobio pojačanje i prešao u povratni napad. Ova četa bila je potisnuta od neprijatelja prema Ribniku za oko 400 metara, odakle je prešla u protivnapad i ponovno uspjela neprijatelja odbaciti. Terenska i specijalna četa po zauzeću predstražarskog položaja naišla je na jak otpor i nisu mogle dalje napredovati zbog jake vatre automatskih oruđa, minobacačke iz Bilaja, istočno od Gradine.

Borba je trajala do 1 sat 10. IV. 1944. g. kada su se jedinice povukle na polazni položaj u Vrebac i Barlete.

ISHOD BORBE:

Gubici neprijatelja: 2 mrtva nađena na licu mjesta. Za druge gubitke nije se moglo ustanoviti uslijed noći.

Naši gubici: komandir 2. čete Dragosavac Nove lakše ranjen, a jedan borac iz terenske čete nestao.

Zaplijenjena 1 puška sa 150 metaka.

Utrošeno: 1367 metaka za pješ. oružja, 27 ručnih bombi i mine za mali bacač.

KRITIČKI OSVRT:

Jedna četa II. lič. područja predviđena za napad nije stigla na vrijeme, jer je dobila zadatak da se prebaci u Smiljan.

Na dan 13. ov. mj. Dopunski bitaljon bio je prikupljen u šumici blizu raskrsnice Vrelo — Korenica radi ljekarskog pregleda. Oko 9.30 časova naišao je jedan neprijateljski avion koji

je primjetio bataljon u šumi jer je nastalo bježanje iz šume i pretrčavanje uslijed niskog leta aviona. Avion se povratio i bacio 2 bombe, nakon čega je šumu mitraljirao.

Tom prilikom bataljon je pretrpio gubitke: 13 mrtvih i 16 ranjenih, od kojih 4 teže.

Dana 17. IV. 1944. g. 12 »Štuka« izvršilo je bombardovanje zaselaka u Uvalici, kao i zaselak Štaba korpusa. Tom prilikom ranjen je borac telegrafist lakše, dok je jedna drugarica teže ranjena, koja je u bolnici drugog dana umrla.

Prilog liste gubitaka,[10] pregled gubitaka i zapovjest izdata od Štaba XIII. divizije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
A. Turkulin

Komandant, pukovnik:
s. o.

(M. P.)

P. S.
U borbi 27. III. poginulo 5, od kojih desetar Legović Marko; ranjeno 4, od kojih potporučnik Stanić Danika i k-dant II. bataljona XIII. div. Kosanović Ilija.
Zarobljen komesar Mufić Andrija.
U borbi 4. IV. ranjen komesar čete Kosanović Savica, nestao potporučnik Mikić Ivan.
U borbi 7. IV. poginuo potporučnik Tatalović Rade, komesar čete Novković Novica. Ranjen zamj. komesara čete Kovačić Juraj, poručnik Zrnić Mile, zamj. k-dira čete Stanić Andre. U borbi 9. IV. lakše ranjen k-dir čete L.P.O. Dragosavac Nove.
Od bombardovanja 13. IV. komandir čete Matalia Mate lakše ranjen.

[10] Nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 47—4/3, k. 569.

BR. 107

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVANAESTE DIVIZIJE OD 24 APRILA 1944 ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOVJ O NAPADU NA NEPRIJATELJSKO UPORIŠTE ĐURĐENOVAC[1]

ŠTAB XII. DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. Broj: 293
Dana: 24/IV. 1944 g.

Operativni izvještaj o
akciji na Đurđenovac.

ŠTABU VI. KORPUSA NOV I POJ

Prema naređenju Štaba VI. Korpusa Op. broj 135 od 20. IV. 1944. naređeno je XII. Diviziji da likvidira neprijateljsko uporište Đurđenovac i da postavi zasjedu prema D. Miholjcu.[2]

Likvidiranje uporišta naređeno je XVIII. Brigadi sa tri strane i to: sjeverne, sjeveroistočne i južne. Položaj na zasjedi prema D. Miholjcu držala je Osječka brigada. Naše susjedne jedinice bile su brigade iz XXVIII. Ud. divizije.[3]

Uporište je branila 18 ustaška jurišna bojna, jačine 400 — 500 vojnika, 40—50 žandara i nešto domobrana iz želj. straž. bojne. Imena komandanata neprijateljskih jedinica nisu nam poznata.

Namjere neprijatelja bile su odbraniti uporište. Naša odluka bila je da se isto uporište likvidira.

Borba je počela sa pojedinim jedinicama oko 23.30 sati 21.IV. o.g., dok su neke jedinice borbu započinjale slijedećeg dana oko 2 sata u jutro.[4] Zbog toga neprijatelju je bilo lako parirati takove pojedinačne napade. Zakašnjenje je prouzrokovalo samovoljno mijenjanje pravaca kretanja od strane komandanta III. Bataljona XVIII. Brigade, kao i pojava pancera na uskotračnoj pruzi koja vodi u pravcu D. Miholjca. Nenadni napad neprijatelja na bok naših jedinica koje su napadale uporište primorao nas je da naredimo povlačenje jer nismo imali čime parirati taj napad, jer je bataljon koji se nalazio u rezervi bio već angažovan u borbi. Samo pak povlačenje jedinica također nije izvršeno jednovremeno zbog nemanja dobre

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 18/2, k. 882.
[2] Vidi dok. br. 84 i 85.
[3] Vidi dok. br. 89.
[4] Vidi dok. br. 174, 175 i 176.

veze sa jedinicama XVIII. Brigade. Tome je bio uglavnom po danu kriv veliki brisani prostor. Samo pak otstupanje izvršeno je u neredu, jer niže starješine nisu dovoljno izrazile svoj uticaj u vođenju podređenih im jedinica.

Zadatak nije izvršen jer se nije uspjelo likvidirati uporište.

Gubici neprijatelja kako u mrtvima tako i u ranjenim nisu nam poznati. Zarobljen je 1 ustaša i 1 domobran. Pored toga porušeno je neprijatelju 11 mostova cestovnih i željezničkih preko r. Vučice i Karašice.

Naši gubici iznose: 5 mrtvih, 24 ranjena, 2 zarobljena. U borbi je izgubljeno 1 protutenkovski top 47 m/m, 1 teški mitraljez i 2 puške.

Utrošeno je 9000 puščanih i mitralj. metaka, 17 mina za teški bacač, 30 mina za laki bacač, 11 metaka za protutenk. mitraljez, 30 granata za protutenk. top, 34 granate za brdski top, 40 granata za brzometni top. U borbi se nije nitko naročito istakao, . . .

Akcija nije bila pripremljena od strane Štaba XVIII. Brigade. Upravljanje jedinicama u borbi nije bilo na visini zbog neodržavanja veze potčinjenih jedinica. Štabovi bataljona nisu se snašli i bili su neaktivni naročito pri nailasku pancera i pri samom dolasku na položaj.

Upotreba raznih rodova vojske i teškog oruđa nije se u potpunosti iskoristila jer se noću teško oružje zbog mraka nije moglo iskoristiti a danju se isto nije moglo privući u blizinu bunkera zbog brisanog prostora. Prema tome sadejstva između pješadije i teškog naoružanja nije bilo.

Taktički i borbeni postupci nisu bili u skladu sa razvojem situacije.

Stečena iskustva: vojnička i politička priprema mora se izvršiti najsavjesnije. Veza treba neprestano da funkcioniše a ne da se desi da se po nekoliko sati sa jedinicama ne može uhvatiti veza, i ne zna šta se kod njih dešava. Jedinice treba čvrsto držati u rukama. Zbog toga se pokazalo da bi bilo bolje odmah u početku pri svakom nižem štabu uputiti po 1 člana višeg štaba koji će kontrolisati izvršenje zapovjesti višeg štaba i neće dozvoliti samovoljno odstupanje od iste. Svako zakašnjenje početka akcije može imati vrlo veliki uticaj na ishod same akcije.

Prilog: Zapovjesti ovog Štaba i štabova brigada.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Otmar Kreačić

Komandant, pukovnik:
Mil. Stanivuković

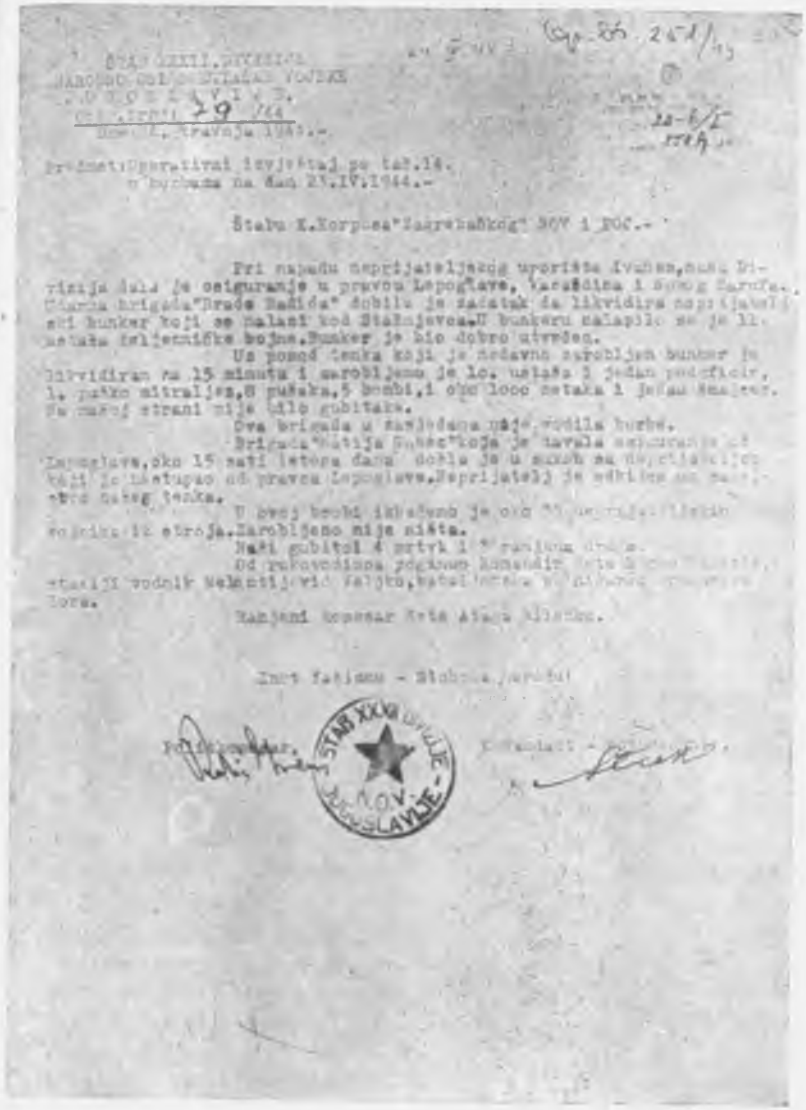

Fotokopija dokumenta br. 108

BR. 108

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRIDESET DRUGE DIVIZIJE OD 24 APRILA 1944 ŠTABU DESETOG KORPUSA (ZAGREBAČKOG) NOVJ O OBEZBJEĐENJU NAPADA NA IVANEC I RAZORUŽANJU USTAŠA KOD STRAŽNJEVCA[1]

ŠTAB XXXII DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Oper. broj: 79/44
Dne 24 travnja 1944.—

Predmet: Operativni izvještaj po tač. 14.
o borbama na dan 23. IV. 1944.—

ŠTABU X. KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOV i POJ

Pri napadu neprijateljskog uporišta Ivanec,[2] naša Divizija dala je osiguranje u pravcu Lepoglave, Varaždina i Novog Marofa. Udarna brigada »Braća Radić« dobila je zadatak[3] da likvidira neprijateljski bunker koji se nalazi kod Stražnjevca. U bunkeru nalazilo se 11 ustaša željezničke bojne. Bunker je bio dobro utvrđen.

Uz pomoć tenka koji je nedavno zarobljen[4] bunker je likvidiran za 15 minuta i zarobljeno je 10 ustaša i jedan podoficir, 1 puškomitraljez, 8 pušaka, 5 bombi i oko 1000 metaka i jedan šmajser. Na našoj strani nije bilo gubitaka.

Ova brigada u zasjedama nije vodila borbe.

Brigada »Matija Gubec« koja je davala osiguranje od Lepoglave, oko 15 sati istoga dana došla je u sukob sa neprijateljem koji je nastupao od pravca Lepoglave. Neprijatelj je odbijen uz sadejstvo našeg tenka.

U ovoj borbi izbačeno je oko 35 neprijateljskih vojnika iz stroja. Zarobljeno nije ništa.

Naši gubitci: 4 mrtva i 3 ranjena druga.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 20—6/I, k. 551 A.

[2] Napad na ustaše u Ivancu izvela je Prva NO brigada Trideset treće divizije 23 aprila 1944 (vidi dok. br. 104).

[3] Vidi zapovijest Štaba Desetog korpusa od 19 aprila 1944 — dok. br. 78.

[4] Spomenuti tenk otele su od ustaša jedinice brigade »Braća Radić« 21 aprila u borbi kod Budinšćine (vidi dok. br. 100).

Od rukovodilaca poginulo: komandir čete Mirko Matetić, stariji vodnik Milentijević Veljko, bataljonska bolničarka drugarica Zora.

Ranjeni komandir čete Ataga Milenko.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
Robić Ivan

Komandant — potpukovnik,
Štrok[5]

(M. P.)

BR. 109

OBAVJEŠTENJE ŠTABA TRIDESET PETE DIVIZIJE OD 24 APRILA 1944 ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ O PRIPREMAMA ZA NAPAD NA VRHOVINE I ZALUŽNICU[1]

ŠTAB
XXXV. DIVIZIJE XI. KORPUSA
NOVJ
Br. 284/24-IV-1944

ŠTABU XI. KORPUSA N.O.V.J.

Naša divizija i dvije brigade VIII. divizije izvršiće 26. ov. mj. napad na neprijateljske snage u Vrhovinama i Zalužnici s ciljem da ih unište i protjeraju sa cijelog ovog sektora.[2]

---

[5] Izidor

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog Instituta JNA pod reg. br. 13—1/5, k. 569.

[2] Iz izvještaja Štaba Osme divizije od 18 maja 1944 vidi se da su njene brigade pristupile izvođenju ovog napada. Prva NOU brigada ušla je u Zalužnicu bez borbe, jer se neprijatelj nije nalazio u mjestu. Treća NOU brigada napala je sa dva bataljona (ostali bataljoni stigli su na polazni položaj sa zakašnjenjem) neprijatelja na kotama 944 i 913, istočno od Vrhovinskog Rudopolja. Poslije izvršenog juriša zauzeta je k. 913, ali je neprijatelj protivnapadom povratio istu i prisilio bataljone da se povuku na polazni položaj. Jedinice Trideset pete divizije nisu stigle na polazni položaj za napad. U depeši Glavnog štaba Hrvatske Vrhovnom štabu NOV i POJ rečeno je o tome sljedeće:

»... Operaciju smo sa 5 brigada pripremili na Vrhovine, Zalužnicu i Crnu Vlast. Radi velike sniježne mećave i bure te neobično tamne noći 3 brigade su lutale cijelu noć po šumi i nisu izbile ni na polazne položaje za napad. U samom pokretu umrlo je od iznemoglosti i zime 18 boraca, 16 teško promrzlih i 55 lakše. Osim toga radi napora neki putem nestali... Ukupno bez borbe izbačeno iz stroja 138 boraca. Radi te situacije morali smo prekinuti i odgoditi operacije. Bura i mećava je

Naše jedinice vode od početka ovog mjeseca borbu sa neprijateljem, pred kojim smo više puta zbog njegove nadmoći morali odstupati i trpiti gubitke u borcima i materijalu.[3] Sada pak uz pomoć odličnih snaga VIII. divizije pruža nam se prilika da uspješno potučemo neprijatelja, da uspjesima podignemo borbeni duh i elan kod naših boraca i starješina i da dođemo do plijena u materijalu. Da li ćemo u tome uspjeti, zavisi najviše od štabova, tj. od toga kako će biti izvršene pripreme, kako će jedinice biti vođene, kako će se održavati veze, koliko će biti upornosti i brzine, koliko će se ispoljiti inicijative u radu, koliko će se pokloniti pažnje saradnji i uzajamnom potpomaganju susjednih jedinica itd.

Mi ne smijemo propustiti ovako sjajnu priliku da postignemo uspjeh koji će biti od najveće važnosti za dalji razvoj naših jedinica. Uz nas i sa nama idu brigade VIII. divizije koje su prošle kroz mnogo borbi i koje su postigle velike uspjehe. One će sigurno i ovaj put izvršiti svoj zadatak, pa će uspjeh cijele operacije zavisiti najviše od toga da li će naše jedinice izvršiti svoj zadatak. Ne učiniti u ovoj akciji sve što se može, ne dati od sebe sve, ne zahtjevati od svojih podređenih da se do krajnosti založe, to bi bilo grijeh i zločin prema našoj borbi i prema onim mnogim i mnogim žrtvama koje smo do sada u ovoj borbi dali.

Akcijom će rukovoditi neposredno Glavni štab.[4]

Pristupite odmah pripremama za ovu akciju. Jedinice pred akciju trebaju biti prikupljene, koliko je moguće bolje odmorene i nahranjene, borci i starješine upoznate sa važnošću i planom akcije, sva oružja pregledana i snabdjevena municijom, te predviđene sve mjere i stvoren detaljan plan za veze i drugo.

Da bi se mogle vršiti i tehničke pripreme, dajemo Vam prije zapovjesti sumaran plan akcije. I. brigada napadaće pravcem Dolac — Godača — M. Grič — Zalužnica i na sjeverna osiguranja Ramljana. II. brigada biće upotrijebljena na sektoru Ramljane — Vrhovine. III. brigada napadaće pravcem Vrhov. Dugi Dol — Orlovčić — Vrhovine. Artiljerija će djelovati s pravca Babin Potok — Vrhovine. Svaka jedinica na svom pravcu prići će odmah izviđanju i podatke do kojih dođe slati odmah našem štabu.

---

uslijedila kad su jedinice bile već u pokretu i nismo mogli obustaviti operacije«. Vidi o tome tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Osme divizije Štabu Četvrtog korpusa NOVJ od 18 maja 1944 i knjigu depeša Glavnog štaba NOV i PO Jugoslavije u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 4—2, k. 119/1.

[3] O ovim borbama vidi dok. br. 69 i 146.

[4] Glavni štab je izdao zapovijest za napad na ova mjesta (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 24—1/1, k. 111).

Da akcija ne bi bila otkrivena, pripreme se imaju vršiti tako da sa planom odmah budu upoznati samo štabovi bataljona i brigada, a borci tek pred polazak na akciju, tj. 25. ov. mj. po podne. Treba spriječiti svaki saobraćaj između oslobođene i okupirane teritorije da neprijatelj ne bi doznao za naše pripreme. Zapovjest ćete dobiti u toku današnjeg dana.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **S. Mrđa** (M. P.) Komandant, potpukovnik: **P. Kleut**

BR. 110

IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE SREDNJEDALMATINSKIH NOP ODREDA OD 24 APRILA 1944 ŠTABU OSMOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA I IZVRŠENIM DIVERZIJAMA OD 16 DO 24 APRILA[1]

ŠTAB
GRUPE SRED. DALMAT. PARTIZ. ODREDA
24. IV. 1944

ŠTABU VIII KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE

Dostavlja operativni izvještaj za Šibensko-trogirski i Svilajsko-mosećki odred od 16-IV do 24-IV 1944

Šibensko-trogirski odred: Ovaj Odred djeluje na sektoru Trogir — Rogoznica, Rogoznica — Perković i Perković prema Trolokvama i Labinu.

Pored ostalih dužnosti koje taj Odred obavlja u vršenju osiguranja za prebacivanje materijala za jedinice VIII Korpusa, imao je sljedeće akcije:

Dana 16 ov. mj. jedna jača neprijateljska patrola koja je kretala iz Trogira prema G. Segetu

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 18/7, k. 1603.

došla je u sukob sa 8 boraca iz udarne desetine. Borba je primljena u najbližoj okolini ceste Trogir — Prapatnica kod navedenoga sela koja je trajala kraće vrijeme, nakon čega su se borci udarne desetine Š.T. Odreda morali da se povuku sjevernim padinama k. 505 i 589 u pravcu Rastovca.

U toj borbi neprijateljski gubici bili su 4 ranjena, dok sa naše strane nije bilo nikakovih gubitaka.

Od oružja i materijala nije ništa zarobljeno.

Dana 19—20 ov. mj. na cesti Seget — Prapatnica naišao je jedan neprijateljski kamion na nagaznu minu koja je bila postavljena na toj cesti i bačen je u zrak u kojemu je bilo 7 mrtvih i 3 ranjena. Neprijatelj je nakon toga vremena pokupio dijelove razbijenoga kamiona i odpremio ga u Trogir.

Dana 20—21 ov. mj. na cesti Prapatnica — Ljubitovica naišao je na nagaznu minu neprijateljski kamion koji je uništen, u kojem je bilo 5 mrtvih i 4 ranjena neprijateljska vojnika. Također istoga dana postavljena je neprijatelju zasjeda na cesti Trogir — Seget koja je sačekala neprijateljski izlazak na položaj Vilajica — k. 437. Neprijatelj koji je izlazio na navedeni položaj izlazio je jedan po jedan, tako da nije bilo moguće da se sačekaju grupna izlaženja, tako da su otvorili vatru na predposljednju dvojicu koji su zajedno išli te su obadvojicu ubili, dok ostali koji su [izašli] na već navedeni položaj otvorili su vatru na desetinu koja se nalazila u zasjedi. Desetina se povukla na svoj polazni položaj u pravcu Labina, pošto njezin daljnji boravak na tome mjestu ili primanje borbe ne bi imalo nikakvog rezultata.

Neprijateljski gubitci su 2 mrtva, na strani postavljene zasjede nije bilo nikakovih gubitaka. Zaplijenjena je jedna puška i jedno vojničko odjelo sa mrtvoga ustaše.

Dana 21 ov. mj. jedna patrola od 7 vojnika iz Šibensko-trogirskog odreda sa kojom je bio i komandant Odreda drug poručnik Ninić i komandir I čete istoga Odreda imali su da se prebace preko ceste iz Labina za Bristivicu te ujedno su postavili neprijatelju zasjedu, tj.

kontrazasjedu, pošto je neprijatelj pokušavao više puta da postavi zasjedu našim patrolama i kuririma koji prelaze iz Labina za Bristivicu.
Zasjeda je postavljena na cesti Trogir — Prapatnica kod zaselka Tomasi na koju je naišla neprijateljska patrola od 12 vojnika. Kada su ih pustili na sasvim blisko odstojanje, otvorena je vatra iz p. mitraljeza i šmajsera na neprijateljsku patrolu, tako da su ih zbunili i nisu im dozvolili da odgovore vatrom.
U ovoj borbi neprijatelj je imao 9 mrtvih i 3 ranjena. Zaplijenjeno je 1 p.mitraljez »Šarac«, 3 puške ispravne, 1 dvogled, 1 pištolj i 800 metaka za »Šarac«, ostale puške su uništene sa bombama. Sa naše strane nije bilo nikakovih gubitaka u ljudstvu ni materijalu.
Nakon kratkoga vremena neprijatelj je reagirao iz Prapatnice, do toga vremena naša patrola koja je imala da se prebaci preko ceste krenula je za svojim zadatkom.

Svilajsko-mosećki odred: 19 ov. mj. udarna desetina koja je bila upućena sa zadatkom vršenja akcije u Sedam Kaštela ispod padina Kozjaka, ista je sakupila 3000 m poljskog kabla koji je bio pružen niz Sedam Kaštela a služio je neprijatelju za telefonsku vezu.
Dana 23—24 ov. mj. u toku noći dobio je Odred u zadatak da likvidira neprijateljsku posadu četnika i milicije u selu Mirloviću Polju.[2]

Podaci: U selu Mirloviću Polju nalazi se 50—60 četnika i 55—60 milicionera koji drže straže po samome selu i vrše patroliranje. Njihovo naoružanje jeste 1 p. mitraljez i ostalo puške talijanske i francuske.

Naše snage: Odred koji se sastoji od dva nepotpuna bataljona, tj. 5 četa i jedna udarna desetina — svega 135 vojnika, naoružanje: 15 p. mitraljeza, 1 bacač 65/mm, a ostalo puške i nekoliko šmajsera.

Plan za napad: I bataljon sa svoje tri čete dobio je zadatak da krene sa pravca s. Milešina — Pribude, Blaževići — Grdovac — k. 639 sa pravcem ka s.

[2] Vidi dok. br. 101 i 129.

Drežnici. Zadatak 1 i 2 čete je da napadne i likvidira neprijatelja u selu Drežnici, a 3 četa da krene sa sjv. istočne strane do zasel. Zagradine i da isto pročisti. Pročišćavanjem tog zaselka da postavi osiguranje ostalim snagama na sj.-ist. strane na padinama Šušnjevca.
II. bataljon sa svoje dvije čete i udarnom desetinom kreće istim pravcem, kao i I bataljon do zasel. Blaževića prema Kušatićima — k. 401, prema D. Selu. Druga četa ima zadatak da pročisti selo Kušatiće, a I četa sa udarnom desetinom da produži do D. Sela sa udarnom desetinom i da isto likvidira. II četa kada pročisti Kušatiće da sa jednim djelom svojih snaga krene također da pruži pomoć I četi, a sa jednim djelom da izvrši osiguranje od pravca Čavoglava kod s. Goretića.

Početak: Početak napada bio je tačno u određeno vrijeme u 22 h 23—24 ov. mj.

Tok borbe: Borba je vrlo kratko trajala pošto je neprijatelj koji se nalazio u tim zaselcima uspio da se izvuče i sakrije po špiljama.

Ishod borbe: Borba je unekoliko uspjela, ali ipak nije onako kako se to predviđalo. Zarobljeno je 12 četnika i 10 pušaka raznih sa 600 metaka za iste puške. Naših gubitaka nije bilo u ljudstvu ni materijalu.

Završetak: Akcija je završena u 2 h 24. IV. ov. god. Po završenoj akciji Odred se povratio na svoje polazne položaje s. Milešina — Ogorje.

Zarobljenici: Od naprijed navedenih koji su zarobljeni koji su bili sposobni za vojsku zadržali smo u Svilajsko-mosećkom odredu, koji nisu sposobni, tj. zbog starosti, pustili smo ih svojim kućama. Prethodno je sa njima održan jedan duži polit. čas a također i sa onima koji su ostali u našim redovima. Od zadržatih trojica su se javila dobrovoljno da ostanu u N.O.V.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
s. o.

(M. P.)

Za komandanta — kapetan
Milan Počuča

BR. 111

IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆE BRIGADE OD 24 APRILA 1944 ŠTABU TRINAESTE DIVIZIJE O BORBAMA KOD BABINOG POTOKA[1]

ŠTAB III BRIGADE
XIII DIVIZIJE N. O. V. J.
24 aprila 1944. god.

Operativni izvještaj
od 22 i 23 IV. 44. g.

ŠTABU DIVIZIJE N.O.V.J.

Dostavlja se naslovu operativni izvještaj od 22 i 23 ov.mj.

Brigada je 22 ov. mj. držala sljedeće položaje: I Bataljon na sektoru Dabra; II Bataljon Prijeboj, kod ova dva bataljona nije došlo do borbe; III Bataljon Borić Selište, sa položajem na Perušiću, koti 913 i 944; IV Bataljon u rezervi u G. Babinom Potoku. Štab brigade u G. Babinom Potoku.

Borbu je vodio naš III i IV Bataljon, susjedne jedinice, lijevo na Metli bataljon II Brigade, dok se na desnom krilu nije nalazilo naših snaga.

Jačina neprijatelja koji je nadirao sa sjeverne strane ceste mogla je biti oko 300 legije i ustaša.[2]

Naš bataljon koji je držao položaj imao je zadatak da spriječi eventualno nadiranje neprijatelja sa tog pravca. Neprijateljske su namjere bile da pocjepa naše jedinice sa kolonom koja je došla od Metle na kotu 901, te poslije da udari i preko tunela.

Neprijatelj je otkriven od strane patrole III Bataljona u 3 sata poslije pola noći 22 ov. mj., borba je otpočela u 5 sati.

Neprijatelj je došao preko polja od pravca Metle prema koti 901, te izbio na kotu gdje je zapucala patrola na njega. Pošto je bataljon držao Perušić[3] i kote prema tunelu, stoga je manje pažnje posvećivao ovom pravcu od kuda je neprijatelj naišao. Jedna četa sa odjeljenjem teškog mitr. nalazila se na položajima prema Rudopolju, dok je druga četa u isto vrijeme kada je patrola zapucala krenula na položaj kota — 901.

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 18—4, k. 1237 A.

[2] Vjerovatno dijelovi njemačke 392 legionarske divizije i Devetnaestog ustaškog bataljona (vidi dok. br. 176).

[3] Riječ je o k. 913 (Perušić).

Prilikom izbijanja čete na kotu, neprijatelj je već izbio na vrh i kretao prema G. Babinom Potoku. Dežurni koji je pošao da povuče odnosno uhvati vezu sa patrolom kretao je naprijed pred četom i naišao na neprijatelja gdje je i poginuo; četa je otvorila vatru na neprijatelja i poslije se povukla iznad Borić Selišta. Kroz kratko vrijeme neprijatelj je krenuo od kote 934 prema položajima na koti 920, borba je otpočela i neprijatelj je počeo da napada od tunela na naše položaje. Bataljon se povukao u 6 sati sa Perušića i kote 913 radi bočnog napada od strane neprijatelja. Zauzet je prihvatni položaj na V. Ogratku i kota 920, dok se neprijatelj spojio u Borić Selištu i krenuo naprijed preko kote 934 uz cestu koja vodi iz G. Babinog Potoka za Čorkovu Uvalu.

Pošto III Bataljon nije mogao da se poveže odmah sa Štabom brigade radi neprijatelja koji je bio na međuprostoru, stoga smo odmah uputili jednu patrolu od Izviđačkog voda da uhvati vezu koja je i nastradala, trojica su poginula, jedan ranjen. IV Bataljon koji se nalazio u rezervi krenuo je u pet sati na položaj kada se čula borba kod bataljona u Borić Selištu i bataljon je dobio naređenje da krene ispod kote 940 prema Biginoj Ogradi, kako bi napao neprijatelja sa boka. Kada je bataljon sjeverno od Vreline sukobio se sa neprijateljem koji je nadirao naprijed navedenom cestom i borba se vodila jedan sat poslije koje se neprijatelj bacio prema koti 940 i zbacio mitraljeski vod IV Bataljona sa kote. Bataljon se povukao na položaje kota — 923, te prema groblju, — na desnom krilu se nalazio III Bataljon II Brigade. U 16 sati bataljon je izvršio protivnapad na kote iznad groblja, dok je II Brigada na kotu 940, gdje je bio i uspio te poslije kratkog vremena se povukao, naš bataljon potisnuo je neprijatelja sa manjih kota ispod kote 940 prema selu. U 18 sati neprijatelj je napustio kotu 940, gdje smo izbili sa IV Bataljonom i krenuli naprijed do Perušića, — bataljon je ostao i dalje na tim položajima. III Bataljon je dobio naređenje od G.Š.H. da pomogne napad sa pješadijom i tenkovima koji su trebali da dođu od Čorkove Uvale koji nisu opće došli do izražaja, pošto se neprijatelj povukao.

Naši gubitci u ovoj borbi sljedeći: 8 mrtvih, od kojih su tri vodnika, Mile Mrvoš, Tomić Pero i Dimitrović Josip i delegat Justić Nikola. Ranjenih trojica boraca.

Municije utrošeno: za »Bredu« 1.000 komada, za puš. mitr. tal. 1.200, za mauzer 300 komada, za mali bacač 30 mina, za teški 40 mina.

U ovoj borbi dosta se slabo pokazao III Bataljon koji je otstupao poslije kratke borbe da uopće nije imao kontakt sa nepr. 23 ov. mj. neprijatelj je ponovo zauzeo Perušić (kota 913)

i k. 944. Borba za Perušić (kota 913) nije uopće bila, pošto je neprijatelj bio usmjerio napad prema tunelu i tako je bataljon povukao sve snage na desno krilo i manjom borbom dobio neprijatelja koji se bacio na navedene kote. Istu veče oko 19 sati neprijatelj je napao na kotu 944 koju je zauzeo poslije borbe jedan sat uz gubitke 4 mrtva i 5 ranjenih zašta se sigurno zna. Na našoj strani nije bilo gubitaka. Noću 23/24 bataljon je dobio naređenje da napadne neprijatelja na koti 944 i da ga protjera ili uništi. Bataljon je napao u pola 12 navedene noći i nije uspio sa napadom, pošto je neprijatelj držao i tunel.

Gubitaka nije bilo na našoj strani, dok je utrošeno 400 komada metaka za »Bredu« i 300 za p. m., te 15 mina za laki bacač i 7 za teški.

U ovim posljednjim borbama nije se vidila odlučnost kod pojedinih drugova u napadu a razlog je taj što su borci bili dosta izmoreni i nije se imalo povjerenja da se zadatak može izvršiti.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant. major:

BR. 112

IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆE BRIGADE OD 24 APRILA 1944 ŠTABU DVADESETE DIVIZIJE O BORBAMA NA DINARI[1]

ŠTAB
III BRIGADE XX DIVIZIJE NOVJ
Položaj 24. IV. 1944.

Operativni izvještaj.

ŠTABU XX DIVIZIJE NOVJ

Položaj

SEKCIJA
Split 1 : 100.000

22 o. mj. ujutro oko 6 časova neprijatelj[2] je poduzeo ofanzivu na Vrdovo u namjeri da izbaci sa Vrdova naše jedinice i da nam popali i uništi sve kuće koje služe za smještaj vojske.[3]

Neprijatelj je ofanzivu poduzeo iz tri pravca. Prva kolona (motorizovana) napadala je pravcima od Obrovca — Bili Brig — Knežice — Čačijin Dolac — Begova Draga — Dubova Vrata — Vrdovo. Druga kolona sastavljena od ustaša i domobrana napadala je iz pravca Hrvace—Panj—Bitelić—Vrdovo. Ovu kolonu u njenom nastupanju potpomagala je artiljerija od 2—3 topa iz Hrvaca. Treća kolona napadala je iz pravca Šegin most — Zasiok — Dabar — Vrdovo. Četvrta kolona sastavljena od četnika trebala je da udari bočno jedinice koje su branile Vrdovo. Ova kolona nastupala je grebenima Dinare, ispod Vještića Gore, koja u prvoj fazi borbe nije došla do izražaja, već čekala posljednju fazu borbe koja bi gonila naše rastrojene jedinice.

Jačina ovih neprijateljskih snaga koje su učestvovale u ofanzivi na Vrdovo iznosi od 1000—1300 vojnika.

U ovim borbama sudjelovali su Druga i Prva brigada naše divizije, dva bataljona naše brigade (I i II) i Dinarski odred.

Prije početka napada naš Prvi bataljon se nalazio na položaju Gljeva, jedna četa u Jagnjića Staji kao predstražni po-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 21/2, k. 1029.

[2] O njegovoj jačini i sastavu vidi objašnjenje br. 2 uz dokumenat br. 98.

[3] Vidi dok. br. 176, 177 i 178.

ložaj, dok ostale dvije čete nalazile su se na glavnom položaju Bili Brig — Knežice.

Nakon kraće borbe neprijatelj je uspio da ovlada našim predstražnim položajima, našto se naša četa povukla na glavni položaj: Bili Brig. Po ovladanju k. 468 (Glušac) neprijatelj je sa motorizacijom došao na Bili Brig, gdje je iskrcao 60—80 vojnika i krenuo preko Knežica — Begova Draga — Modre Grede. Ostali dio neprijateljske snage prebacio se je motorizacijom od Obrovca za Bajagić — Čačijin Dolac, od kuda je nastupao sa pješadijom prema Kužnjaku.

Naš Prvi bataljon stupio je u borbu sa neprijateljem sjeveroistočno od Efendića, gdje se je nalazilo oko 60 neprijateljskih vojnika koje su nakon kraće borbe izbacili i natjerali ih preko Rašeljke i Begove Drage, i tu uhvatili vezu sa Prvom brigadom kod Debelog Umca.

Neprijatelj u prvom svom nastupanju 22 o. mj. zanoćio je u Čačijinom Docu i ispod Debelog Umca. U cilju toga da se neprijatelj izbaci iz pomenutog sela i najuri preko Cetine, Štab naše divizije je izdao sljedeće naređenje:

Dva bataljona naše brigade trebali su da napadnu neprijatelja sa istočne i sjeveroistočne strane, dok jedan bataljon Prve brigade sa zapadne strane sela Čačijin Dolac. Ovaj napad nije uspio iz razloga toga što bataljon Prve brigade nije stigao, već se isti povukao prema Vrdovu, i tako nije nam uspjelo izbaciti neprijatelja sa ovog položaja.[4] Zapovjest primljena preko I brig. 23 o. mj. u 9,30 časova.

Sljedećeg dana neprijatelj je produžio svoje nadiranje prema Debelom Umcu preko Modrih Greda u pravcu Efendića kuća. Da bismo spriječili neprijateljsko napredovanje u ovom pravcu, odmah je poslat i Prvi bataljon kao pojačanje da u zajednici sa Drugim bataljonom odbiju i odbace neprijatelja sa tih položaja. Oko 9 sati uspjeli smo neprijatelja potisnuti, pri čemu mu je nanesen izvjestan broj gubitaka, ali u isto vrijeme neprijatelj je izbio na Vrdovo i počeo paliti kuće. Jedna četa Prve brigade koja se je nalazila na desnom krilu dobila je naređenje za hitno povlačenje, a o tome nas je izvjestila, te prema tome i naš Drugi bataljon odmah se je počeo povlačiti sa Debelog Umca prema Trnovim Poljanama, dok mu je Prvi bataljon štitio povlačenje, zatim se po djelovima povukao i Prvi bataljon. Neprijatelj je iza toga krenuo nesmetano preko Dubovih Vrata na Vrdovo, ostavivši jača osiguranja na Modrim Gredama i Debelom Umcu.

22 o. mj. jedno bacačko odjeljenje ostavili smo pod komandom Dinarskog odreda, koji su tukli neprijatelja poviše

[4] Vidi dok. br. 130.

Obrovca (k. 448). Granate su padale dobro i neprijatelj je počeo bježati sa položaja. U blizini na cesti nalazio se je jedan kamion koji je odmah pobjegao. Po osmatranju padanja naših granata može se zaključiti da je neprijatelj i ovdje ostavio nekoliko mrtvih.

Drugo bacačko odjeljenje sa teškim mitraljezom nalazilo se je poviše Bilog Briga. Ovo odjeljenje dejstvovalo je na neprijatelja koji se je nalazio na Modrim Gredama i Barakovinama. Prema izjavi Štaba Prvog bataljona, neprijatelj je i ovdje imao od naše bacačke vatre najmanje 10 mrtvih i više ranjenih, jer se je neprijatelj nalazio u većim grupama i sunčao se. Prema pričanju štabova Prvog i Drugog bataljona, Njemci su nagonili domobrane sa pištoljima da nastupaju naprijed prema našim položajima a to potvrđuje i zarobljeni domobran.

Po pričanju seljaka, kažu da su Njemci postrijeljali jednu grupu ustaša i domobrana (oko 20), koji su bježali ispred naše minobacačke vatre na položaju Glušac do Obrovca.

23. o.mj. naveče u sam mrak jedan dio neprijatelja se je povukao u pravcu Hana za Sinj. Ujutro 24 o.mj. nije se primjetilo nikakvih neprijateljskih pokreta u pravcu Čačijinog Doca, našto smo mi poslali patrolu da provjeri da li se zaista neprijatelj povukao.

Prema izvještajima naših štabova koji tvrde da je neprijatelj u ovim borbama imao oko 50 mrtvih, dok za ranjene ne možemo odrediti broj, što je vjerovatno da na ovakav procenat mrtvih mora biti i toliko ranjenih. Ovo tvrde i seljaci iz Obrovca da je neprijatelj dovezao u Sinj oko 50 mrtvih. U ovim borbama zarobljeno je jedan domobran, 5 pušaka i preko 2 hiljade komada jug. municije, kao i nešto spreme.

Za vrijeme ovih borbi na našoj strani bilo je svega 6 ranjenih (tri teže i tri lakše), od spreme nije ništa izgubljeno.[5]

U ovim borbama utrošeno je 2000 komada puščane municije, 800 komada za puškomitraljez, 24 komada minobacačkih granata, teškog bacača, od kojih 5 nije eksplodiralo.

[5] O borbama na Dinari poslao je Štab Osmog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske depešu sljedeće sadržine: »... Borba je trajala tri dana i tri noći sa 4 puta nadmoćnijim nepr. U borbi učestvovali Nijemci, četnici i ustaše. Nepr. ima 104 mrtva, 116 ranjenih i 4 zarobljena. Uništen jedan tenk, 11 prikolica, 1 kamion. Zapljenjeno 11 pušaka, dosta municije i ostale spreme. Držanje boraca odlično. Vršeno je više uzastopnih napada. Predlažemo za pohvalu čitavu Prvu brig. i prvi i drugi bat. 3 brig. XX div. Ako se složite, javite depešom...«

Glavni štab je istog dana (30 aprila) odgovorio sljedeće: »Pohvaljujemo Prvu Brigadu i Prvi i Drugi bataljon Treće brig. 20 div. za hrabro i požrtvovano držanje u borbama na Dinari. Naredba slijedi.« (Podaci iz knjige depeša Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 4—2 i 5—2. k. 119/1).

Držanje boraca i rukovodilaca u ovoj akciji bilo je vrlo dobro, jedino u momentu nastupanja neprijatelja Štab Prvog bataljona je napravio dosta veliku grešku što nije odmah prilikom samoga nastupanja udario neprijatelja bočno, da ga već u nastupanju rastroji i natjera na povlačenje. Štab Prvog bataljona nije pravilno procjenio situaciju i odmah prešao u napad, već kruto se privezao položaja, zatvarajući pravce Bili Brig — Kamešnica.

Odluke i izdate zapovjesti bile su realne.

Upravljanje i rukovođenje sa borbom bilo je dobro sem ovog propusta Prvog bataljona.

Komandovanje višeg i nižeg kadra u jedinicama bilo je dobro.

Upotreba teških bacača i teških mitraljeza bila je efikasna a naročito teških bacača, sa dejstvom i saradnjom naših jedinica bila je dobro povezana.

Taktički i borbeni postupci naših starješina i trupa na bojištu u prvoj fazi borbe, kao i do završetka borbe, bili su dobri sem slučaja Štaba Prvog bataljona u prvoj fazi borbe.

Iz ovih borbi povučene su dobre pouke kako kod boraca tako i kod starješina, novomobilasno ljudstvo dosta se je dobro držalo u ovim borbama.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zam. politkoma:
Dušan Šijan

Komandant — major:
Ivan P. Vulin

BR. 113

NAREDBA ŠTABA DESETOG KORPUSA (ZAGREBAČKOG) NOVJ OD 25 APRILA 1944 O POHVALI JEDINICA, ŠTABOVA I RUKOVODILACA ZA POKAZANO POŽRTVOVANJE, HRABROST I RUKOVOĐENJE JEDINICAMA U BORBI KOD BUDINŠĆINE I O NAPADU NA USTAŠE U IVANCU[1]

GLAVNI ŠTAB NOV I POH
Broj 1503, dne 26. V. 1944

NAREDBA BR. 20
Štaba X. Korpusa »Zagrebačkog« od 25. IV. 1944.

I.

U borbama koje su vođene 21. IV. o. g. kod sela Pažurovca, Budinšćine i s. Podrute borci i rukovodioci jedinica XXXII. Divizije pokazali su visoku svijest, požrtvovanje i hrabrost, tako da su neprijatelju nanijeti veliki gubici i da je zaplijenjen veliki ratni plijen.[2]

U ovim borbama naročito su se istakli I. Bataljon Udarne brigade »Braća Radić«, II. Bataljon Udarne brigade »Braća Radić« na čelu sa komandantom drugom Vulić Ivanom i III. četa I. Bataljona Brigade »Matija Gubec« na čelu sa komandantom Livada Pajom, koji su svojim držanjem u borbi mnogo doprinjeli da se postignu gore navedeni uspjesi.

II.

U borbama za oslobođenje Ivanca 23. IV. o. g. naročito su se istakli Štab I. Brigade XXXIII. Divizije svojim smišljenim i uspješnim rukovođenjem jedinica u borbi. II. i IV. Bataljon I. Brigade XXXIII. Divizije, koji su svojim hrabrim držanjem u borbi i snažnim napadom uspjeli osloboditi Ivanec i zadobiti znatan ratni plijen.[3]

Za ovakvo njihovo držanje u borbi

POHVALJUJEMO:

Borce i rukovodioce XXXII. Divizije, a naročito I. Bataljon Udarne brigade »Braća Radić«, II. Bataljon Udarne brigade »Braća Radić« sa komandantom drugom Vulić Ivanom i

[1] Prepis originala pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 35—1, k. 113 A.
[2] Vidi dok. br. 96 i 100.
[3] Opširnije o tome vidi dok. br. 104, 108, 175, 176 i 178.

III. četu Brigade »Matija Gubec« na čelu sa komandantom drugom Livada Pajom za njihovo držanje u borbi.

III.

Štab I. Brigade XXXIII. Divizije i II. i IV. Bataljon I. Brigade XXXIII. Divizije za njihovo držanje u borbi.

Ovu naredbu pročitati pred strojem.

Politkomesar,
službeno otsutan

Komandant general-major,
Vlado Matetić, v. r.

(M. P.)

Dostavljeno:
Glavnom Štabu NOV i PO Hrvatske
Štabu XXXII. Divizije
Štabu XXXIII. Divizije
Štabu I. Brigade XXXIII. Divizije
Štabu Zapadne grupe odreda
Štabu Istočne grupe odreda

Da je prijepis vjeran originalu, jamči
Načelnik štaba
major,
Josip Rukavina

BR. 114

ZAPOVIJEST ŠTABA DESETOG KORPUSA (ZAGREBAČKOG) NOVJ OD 25 APRILA 1944 PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA USTAŠKU POSADU U SELU BELEC[1]

ŠTAB
X KORPUSA »ZAGREBAČKOG«
NOV i POJ
Op. br. 253
Dne 25. IV. 44.

ZAPOVJEST
(Sekcija Ptuj 1 : 100.000)

Nastavljajući našu ofanzivu protiv neprijatelja, jedinice I. Brigade XXXIII. Divizije i Zapadne grupe odreda imaju zadatak da likvidiraju neprijateljsko uporište Belec.[2]

Podaci o neprijatelju:

Uporište Belec: posada jedna satnija ustaša, naoružanje, pored ostalog, 1 teški bacač mina. 1 teški mitraljez postavljen je na crkvi u tornju. Posada je smještena u tri zgrade, koje se nalaze u blizini crkve, a izrađene su od cigala.

Uporište Zlatar: posada oko 600 ustaša, većinom prisilno mobilisani, čija je borbenost dosta slaba. Pored ostalog naoružanja imaju 2 tankete i 2 topa, od kojih je 1 vjerojatno haubica 100 mm.

Uporište Lepoglava: posada 2 satnije ustaša.

Uporište Novi Golubovec: posada 1 satnija ustaša.

Uporište Marija Bistrica: posada 1 satnija ustaša.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 13/1, k. 551.

[2] Napad na Belec izvela je jedna četa Udarnog bataljona Zapadne grupe NOP odreda. Ona je poslije artiljerijske pripreme izvršila juriš i ovladala uporištem. Neprijatelj je imao 9 mrtvih i 12 zarobljenih. Zaplijenjeno je 12 pušaka i 60.000 metaka. Četa nije imala nikakvih gubitaka. Glavnina posade uspjela je pobjeći prema Zlataru ali je pritom naišla na zasjedu jedinica Prve NO brigade Trideset treće divizije koje su ubile 24 i zarobile 12 ustaša. Zaplijenjeno je: 21 puška, 1 puškomitraljez, 1 automat i 800 metaka.

U dnevnom izvještaju Prvog zbornog područja za 29 april o napadu na Belec piše: »Nakon ogorčene borbe s premoćnim neprijateljskim snagama posada Boleca (5 km s.s.i. Zlatara) povukla se 28. IV i probila u Zlatar, zadavši neprijatelju osjetljive gubitke. Za sudbinu zaostalih 50 vojničara posade Belec nezna se«. Opširnije o tome vidi dok. br. 149 i 180 u ovoj knjizi i tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Desetog korpusa (Zagrebačkog) NOVJ od 3 maja 1944.

Uporište Novi Marof i Breznički Hum: posada 1 bojna.
Radi likvidiranja neprijateljskog uporišta Belec,

NAREĐUJEMO:

1. Zapadna grupa odreda.

1. Ima zadatak da izvrši likvidiranje neprijateljskog uporišta Belec.

Sa dijelom svojih snaga kontrolisat će prelaz na pravcu Črne Mlake — Pilana.

Sa dijelom snaga osiguravat će pravac Donja Konjšćina — Donja Batina.

Voditi računa da se prekopa cesta i postave prepreke na pravcu Donja Konjšćina — Donja Batina.

2. XXXII. Divizija: Udarna brigada »Braća Radić«.

2. Ima zadatak da osigurava pravac Novi Marof — Kraljevec i pravac Hum — Hrašćina — Trgovišće.

U cilju izvršenja ovog zadatka zauzet će položaje na liniji: Podrute — k. 428 — Hrašćina — Trgovišće. Na položajima kod k. 428 postaviti jedan bataljon, a jednu četu ovog bataljona postaviti na polažaje kod samog mjesta Hrašćina — Trgovišće, tako da kontroliše pravac Hum — Hrašćina — Trgovišće.

Vodite računa da se sruši most kod sela Jarek a isto tako da se na cesti prema Humu postave nagazne mine.

Jedan bataljon ove Brigade nalazit će se u Korpusnoj rezervi.

Sa Brigadom »Braća Radić« treba da pođe i jedan član Štaba Divizije.

Brigada »Matija Gubec«.

Zauzet će položaje u pravcu Varaždin — Ivanec, a na sektoru koje je do sada držala Udarna brigada »Braća Radić«.

3. I. Brigada XXXIII. Divizije.

3. Ima zadatak da osigura pravac Zlatar — Belec.

U cilju izvršenja ovog zadatka, zauzet će slijedeće položaje: sa dva

bataljona zauzeti položaje oko sela Gor. Batina, a sa jednim bataljonom zauzeti položaje na liniji: selo Repno — k. 261.

Jedan bataljon zadržati u rezervi na desnom krilu, t. j. iza položaja kod sela Repno — k. 297 (Juranšćina) za izviđanje ka selu Martinšćina.

Voditi računa da se prekopa cesta Gor. Batina — Borkovec i da se postave prepreke.

Radio stanice te Brigade nalazit će se kod sela Repno, gdje će biti i Štab Brigade. Sa bataljonima koji se nalaze na položaju kod sela Gor. Batina treba da bude i jedan član Štaba Brigade.

4. Korpusna rezerva: III. Bataljon Udarne brigade »Braća Radić«.

4. U Korpusnoj rezervi biće jedan bataljon Udarne brigade »Braća Radić«.

Mjesto Korpusne rezerve: selo Petruševec.

5. **Previjalište.** Evakuaciono mjesto za ranjenike bit će u selu Grtovec. Za organizaciju evakuacije ranjenika, kao i organizaciju previjališta ostalih jedinica, izdat će potrebno naređenje šef Sanitetskog odsjeka ovoga Štaba.

6. **Veze.** Sve jedinice održavat će vezu sa ovim Štabom putem radio stanice. Za održavanje veze preko radio stanica dostavljaju se šifre u prilogu, koje vrijede samo za vrijeme izvođenja ove akcije. Po završetku ove akcije šifre vratiti ovome Štabu.

7. **Evakuacija plijena.** Evakuacija plijena po zauzeću uporišta vršit će se u pravcu sela Grtovec. U ovome pravcu vršit će se i evakuacija zarobljenika.

Sve potrebno za organizaciju evakuacije plijena regulisat će šef Intendantskog odsjeka ovoga Štaba.

8. **Ishrana.** Za vrijeme izvršenja koncentracije jedinica, kao i za vrijeme izvođenja same akcije ishrana trupa vršit će se iz mjesnih sredstava na terenu.

Voditi računa da jedinice prije polaska na marš večeraju.

9. **Vrijeme napada.** Napad na neprijateljsko uporište ima otpočeti točno 26. IV. o. g. u 4.30 sati. Jedinice koje se nalaze na

osiguranju imaju biti na svojim mjestima točno i neizostavno do 4 sata 26. IV. o. g.

10. **Znaci raspoznavanja.** Znaci raspoznavanja za vrijeme trajanja akcije bit će:

Bliski znaci: Belec — Zlatar.
Daljnji znaci: Rade — Vlado.
Danji znaci: Poziv: tri puta dignuti lijevu ruku u vis;
Odziv: dva puta pušku pružiti u stranu desnom rukom.

11. **Mjesta štabova.** Štab Korpusa nalazit će se u selu Grtovec. Štab XXXII. Divizije nalazit će se u selu Bela, Štab I. Brigade XXXIII. Divizije u selu Repno, a Štab Zapadne grupe odreda u selu Završje.

Napomena:

— Za izvršenje prednjeg zadatka pridaje se Zapadnoj grupi odreda tenk, top 75 mm »Škoda« i jedan antitenkovski top 37 mm iz I. Brigade XXXIII. Divizije.

— Potrebne vodiče za I. Brigadu XXXIII. Divizije odredit će Štab Zapadne grupe odreda i dodijeliti avionski mitraljez za tenkove.[3]

— Štab Zapadne grupe odreda vodit će računa i preduzeti potrebne mjere da se poruše svi mostovi na cesti Zlatar — Bistrica — Donja Konjščina.

— Pošto je posada u uporištu Belec mala, to napad na uporište treba da bude snažan i uz pomoć topova i tenka da se likvidacija što prije završi.

— Svi podčinjeni štabovi, pošto budu izradili svoje zapovjesti, dostavit će po jedan primjerak ovome Štabu na uvid. Isto tako dostaviti zapovjesti svojih referenata.

— Skrenuti pažnju jedinicama na štednju municije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
službeno otsutan

(M. P.)

Komandant general-major,
Vlado Matetić

Dostavljeno:
na znanje:
Glavnom Štabu NOV i PO Hrvatske

na znanje i postupak:
Štabu XXXII. Divizije
Štabu Zapadne grupe odreda
Štabu I. Brigade XXXIII. Divizije.

[3] Za borbu protiv tenkova

BR. 115

ZAPOVIJEST ŠTABA SEDME NOU DIVIZIJE OD 25 APRILA 1944 PODREĐENIM JEDINICAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJSKU POSADU U SELU GORE[1]

ŠTAB
VII. UDARNE DIVIZIJE IV. KORPUSA N. O. V.
— JUGOSLAVIJE —
Op. br. 220/44
Dne 25-IV-1944

ZAPOVJEST
(Sekcija: Petrinja 1 : 100.000)

Vojna situacija: Neprijatelj je dana 23 ov. mj. odbacio naše snage sa položaja Župić — Kosinjak i zaposjeo Gore, Sibić, Strašnik sa isturenim dijelovima na Marinovićima, Šestanju, Župiću i Kosinjaku.[2] Ukupna jačina neprijatelja: jedna bojna ustaša u jačini oko 300—350 vojnika, i 1 eskadron kozaka.

Petrinja: Posadne snage oko 800 domobrana sa jednom [baterijom] od 4 topa, petrinjska ustaška bojna jačine oko 200 ljudi, jedan divizion sa oko 700 kozaka[3] i jedna kozačka baterija sa 4 topa.

Naše snage: 4 brigade i Art. divizion.

Naša divizija sa navedenim snagama ima zadatak da napadne i uništi neprijateljsku posadu u Gorama, Sibiću i Strašniku i ovlada prijašnjim našim položajima na Župiću i Kosinjaku.[4]

Za izvršenje ovoga zadatka

NAREĐUJEMO:

1. — I. brigada: *Zadatak:* Sa dva bataljona napašće neprijateljske položaje na Župiću (kota 135), izbiti na cestu i zatvoriti pravac Petrinja — Gore.

Sa dva bataljona napašće neprijateljske položaje na Šestanju (kota 205) i produžiti napad pravcem crkve sv. Jovan i Pavao (kota 169), crkva u Gorama.

---

[1] Prepis originala, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 36—1/I, k. 426.
[2] Vidi dok. br. 176, 177 i 178.
[3] Iz sastava Prve kozačke konjičke divizije
[4] O rezultatima napada vidi dok. br. 133, 178 i 179.

2. — II. brigada: *Zadatak:* Sa tri bataljona rasporediće se na prostoriju Klinac — G. Bačuga — Pecki i zatvoriti pravce Križ — dolina Utinje — Pecki; Cepeliš — D. Bačuga — Hrastovica — Tešnjak. Jedan bataljon u divizijskoj rezervi u Glinskom Novom Selu.

Odjeljenje Inž. čete postaviće u Tješnjaku jedno minsko polje nagaznih mina za tenkove, kombinovanih sa nagaznim minama za pješadiju.

3. — III. brigada i Inž. č.: *Zadatak:* Sa dva bataljona napašće neprijateljske položaje na Kosinjaku i produžiti napad u pravcu Jelačić spomenika te izbijanjem na cestu zatvoriti pravac Petrinja — Gore. Po izbijanju na cestu privući protivkolske topove na kotu 226. Sa dva bataljona napašće i protjerati neprijateljske dijelove u Sibiću i Stračniku, i produžiti napad sa jednim bataljonom na kotu 226 i izbiti na cestu u cilju zatvaranja iste iz pravca Petrinje, sa jednim bataljonom produžiti napad pravcem Sibić — groblje — Gore.

Inž. četa pod komandom Štaba brigade porušiće most na Utinji i postaviti 3 minska polja za tenkove, kombinovanih sa nagaznim minama za pješadiju.

4. — IV. brigada: *Zadatak:* Izvršiće napad glavnim napadnim pravcem Marinovići — Gore. Zona širenja potok Šišak, desno potok Šanja.

5. — Art. divizion: *Zadatak:* Plasiraće poljsku bateriju na prostoriji južno od Bilega, na raskrsnici puteva Kosa Šuma — Luščani — Gl. Novo Selo, brdsku bateriju na Crkovićku (trig. 189) i staviti je pod komandu Štaba IV. brigade.

6. — Inž. četa: *Zadatak:* Pripremiti sav potrebni alat i materijal za rušenje mosta i postavljanje minskih polja. Četa će se staviti pod komandu Štaba III. brigade, a jedno odjeljenje sa minama za jedno minsko polje pod komandu Štaba II. brigade.

Veza: Telefonska veza održavaće se prema priloženoj zapovjesti i šemi. Osim telefonske veze slati pismene izvještaje u toku borbe kuririma.

Hirurška ekipa: Nalaziće se u s. Luščanima, zaselak Drljani. Štab divizije nalaziće se na sjevernoj ivici šume Bilega. Početak napada dana 25 aprila 1944 u 23 časa.

Borbeni znaci za noć 25/26. IV. 44: Janko — Branko, za dan 26. IV. 1944: lijevom rukom kružiti kapom iznad glave.

Napomena: Borba može da se produži i tokom dana, zato će sve jedinice izvršiti pripreme za dnevnu borbu, vodeći računa o mogućnosti nailaska avijacije u pravcu Jame — Haćer i za slučaj daljnjeg neprijateljskog prodora prema Glini bočno dejstvovati na cestu Gore — Glina. IV. brigada zatvaraće cestu Gore — Glina.

Za vrijeme napada u cilju orijentacije na pravcima prodora paliti vatre pomoću slame, manjih objekata itd.

Jedinice na osiguranjima isturiće duboke patrole ispred samih položaja odbrane Petrinje, kako bi na vrijeme otkrili svaki neprijateljski pokret i razvijale neprijatelja za borbu.

Primitak zapovjesti potvrditi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Uroš Krunić, v. r.

Komandant, p.pukovnik:
M. Pavlović, v. r.

P. S. Jedan bataljon P. O. Banije nalaziće se u s. Borojevićima sa zadatkom zatvaranja pravca Kostajnica — Petrinja. II. brigada održvaće s njim vezu i prenositi njegove izvještaje.

Dostavljeno:
Štabu I., II., III. i IV. brigade
Art. divizionu i Inž. četi

dne 25. IV. 1944.
u 9 časova.

Načelnik, major:
Kole Kajić

(M. P.)

BR. 116

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETE DIVIZIJE OD 25 APRILA 1944 ŠTABU OSMOG KORPUSA NOVJ O PRODORU NEPRIJATELJSKIH SNAGA KA VRDOVU I HAN PROLOGU[1]

ŠTAB
IX. DIVIZIJE N. O. V. JUGOSLAVIJE
25. IV. 1944.
u 8,30 h

ŠTABU VIII. KORPUSA N. O. V. I P. O. JUGOSLAVIJE

Primili smo izvještaj od III. proleterske brigade od 23. o.mj. i oni javljaju: da ih je Štab I. divizije izvijestio još 22. o.mj. da je neprijatelj od Jajca sa motorizacijom unišao u Mrkonjić Grad i preko Jezera prošao za Šipovo.[2] Tamo se nalazi I. proleterska brigada. Njihove snage se nalaze na zatvaranju pravca Livno — Glamoč u dubinskom rasporedu i dva bataljona na Mliništu. Traže od nas pancirnih granata za protivkolski top.

Situacija na položajima XX. divizije još nam nije poznata, jer vezu sa Štabom divizije još nismo uspostavili. 23. o. mj. neprijatelj je napao na njihove položaje i potisnuo njihovo desno krilo s Vještića Gore i Vrdova, popalio je sve zgrade i barake na Vrdovu i Vještića Gori, pa se je predvečer povukao za Cetinsku dolinu.[3] Jučer se na tome pravcu nije čula nikakova borba. Naš jedan bataljon je prekjučer upućen u Dinaru kao pomoć djelovima XX. divizije, koji su se povlačili, ali je on gore stigao u sami mrak, kada se neprijatelj bio povukao.

Jučer je neprijatelj od Sinja preko Vagnja prošao za Prolog i udario na položaje naše II. brigade, koji su se pod borbom morali povući u pravcu Čaića. Naređen im je odmah protivnapad i poslije podne nije se čula nikakova borba tamo, te prema tome računamo da se je neprijatelj opet povukao. Bataljon I. brigade, koji je još 23. o. mj. u jutro krenuo u pravcu Uništa, još istoga dana očistio je Unište, a noću napao s. Cetinu, očistio ga bez naročitog otpora, a u njemu je bilo oko 40 četnika, produžio je dalje i očistio sve zaselke do Kosore,

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 27—1/3, k. 517 A.

[2] Opširnije o tome vidi »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945« knj. 2, str. 78—82.

[3] Vidi dok. br. 98 i 145.

vršeći pritisak na Vrliku. U Ježeviću davao je jači otpor. Ovaj bataljon nam pored toga javlja, da je neprijatelj — četnici sa jačim sngama noću između 22/23 o.mj. krenuo od Vrlike prema Bračevom Docu i Vještića Gori, a to je onaj što je 23. o.mj. u stvari i izšao na Vještića Goru, pa se istoga dana prije noći povukao.

Od Knina do sinoć nije bilo nikakovih promjena. Naredili smo I. brigadi, da u toku noći uputi jednu izviđačku četu u nasilno izviđanje prema Strmici i Kninu i da sazna tačne podatke neprijatelja tamo. Skrenuta im je pažnja na provjeravanje podataka o neprijatelju, koje dobijaju putem obavještajne službe i drugih jedinica i to da rade svojim jačim izviđačkim djelovima. Ukoliko saznaju tačne podatke u toku noći, oni će vam ih danas prije prenijeti telefonom.

Prema Uništima upućen je istoga dana za bataljonom I. brigade i jedan bataljon III. brigade za dejstvo na Cetinsku dolinu i južnim padinama Dinare u bok neprijatelja, koji je pošao na položaj XX. divizije. Ovaj se bataljon nije pokazao dobro, nije tokom noći 23. o.mj. vršio napad na neprijatelja, već se zadržao u Uniškim Docima, a za to se izgovarao da mu je ljudstvo bilo zamoreno, premda se ovaj bataljon više od mjesec dana nalazio skoro na jednom mjestu na odmoru. Štab bataljona ćemo za ovo uzeti na odgovornost. Ova dva bataljona nalaze se još tamo, naređeno im je da budu aktivniji i da vrše pritisak na neprijatelja.

Dva bataljona II. brigade nalaze se na pravcu Rujane — Prolog, jedan je još prekjučer stigao u D. Peulje i zauzeo položaje na Markovači kao lijevo krilo I. brigade u slučaju da neprijatelj prodre u Bos. Grahovo, a jedan bataljon koji je bio na Vještića Gori prebaciće se također na prostoriju Peulje kao rezerva i da posluži kao prihvat bataljonima od Uništa u slučaju da bi neprijatelj bio aktivan od Knina i Cetinske doline.

Mi smo prekjučer i jučer izvršili mobilizaciju na prostoru Čelebića i Rujana i već je kod nas stiglo 70 mobilisanih. Pitali smo vas depešom za mišljenje gdje ćemo sa ovim ljudstvom. Mi predlažemo da se sve ovo ljudstvo uputi V. korpusu ili Glavnom štabu na raspored, . . . Boja Ćurak iz Ličtana, koja je doskora bila u N.O.O.-u i kao obavještajni organ Komande Područja prekjučer je pobjegla ustašama u Livno. Molimo vas da nam po ovome što prije javite. Terenske organizacije i pozadinske vojne vlasti razdijelile su terene za mobilizaciju. Mi smo na našem terenu to odmah uradili, dok Livanjski odred izgleda još nije ništa, a zašto — još nismo izvješteni.

Poslije vaše depeše i naređenja o pomjeranju naših snaga u pravcu Bos. Grahova, taman kad smo to bili preduzeli, do-

bili smo izvještaj od naše I. brigade da ste vi naredili da ne postupamo po izdatom naređenju, jer da ste krivo obaviješteni o situaciji od Knina, što je ustvari i bilo. Te prema tome mi imamo raspored naših snaga ovakav, kakvog smo vam naprijed iznijeli.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Za Štab Divizije
(M. P.) Načelnik — p.pukovnik:
Momčilo Poleksić

BR. 117

OBAVJEŠTENJE ŠTABA DVADESET ŠESTE DIVIZIJE NOVJ OD 25 APRILA 1944 KOMANDANTU SAVEZNIČKIH SNAGA NA OTOKU VISU O REZULTATIMA OPERACIJA NA MLJETU I KORČULI[1]

ŠTAB
XXVI DIVIZIJE NOVJ
25. IV. 1944.

KOMANDANTU SAVEZNIČKIH SNAGA NA O. VISU
GOSPODINU GENERALU CHURCHILL [ČERČIL]

Izveštavamo Vas o rezultatima operacija na otocima Mljetu i Korčuli.[2]

1.) Zadatak naših jedinica na otoku Mljetu bio je likvidirati njemački garnizon. Naše su jedinice taj zadatak izvršile u potpunosti poslije dvodnevnih oštrih bojeva. Borci su pokazali masovni herojizam.[3] Postignuti rezultati ove operacije su sljedeći:

»Gubitci neprijatelja:
mrtvih 96
zarobljenih 46

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 2/11, k. 1100.

[2] Opširnije o tome vidi dok. br. 64, 88, 123, 132, 134, 174, 175, 176, 177 i 178.

[3] Vrhovni komandant NOV i POJ uputio je Štabu Dvadeset šeste divizije poslije uspješno izvedenog napada na Mljet i Korčulu pohvalu sljedeće sadržine: »Borcima, komandirima, komandantima, politkome-

Zapljenjeno:

2 teška bacača i 8 lakih
120 pušaka
12 strojnica
25 parabeluma
1 radio stanica

i veća količina municije i drugog ratnog materijala.

Naši gubitci:

Mrtvih 25
ranjenih 76

2.) Zadatak likvidacije neprijateljskog garnizona u Veloj Luci, Blatu i Smokvici naše su jedinice također izvršile u potpunosti oslobodivši otok od neprijateljskih snaga do visine sela Smokvice. Borbe su trajale tri dana. Najupornije borbe vodile su se oko garnizona Blato kojeg je neprijatelj dobro fortifikovao i branio sa čitavim jednim bataljonom (I bat. 750 puka 118 divizije). Zadatak je ispunjen zahvaljujući i opet masovnom herojizmu sviju boraca i preciznom izvršenju sviju zadataka koje su starješine postavljale.

Postignuti rezultati ovih operacija su sljedeći:[4]

Gubitci neprijatelja:

mrtvih 297
zarobljenih 459

Plijen:

4 haubice, kalibar 75 mm
4 protutenkovska topa
10 teških mitraljeza

---

sarima XXVI divizije i Mornarici koji su se istakli prilikom napada na otoke Mljet i Korčulu izražavam svoju zahvalnost i priznanje za njihovo držanje i upornost prigodom uništavanja fašističkih zločinaca koji su toliko zločina počinili. U ovoj borbi Vi ste proneli još jedanput slavu oružja NOV i POJ u svim savezničkim zemljama. Slava palim herojima koji su dali živote za oslobođenje svog naroda. — Tito maršal Jugoslavije.«

General Vilson, komandant savezničkih snaga na Sredozemlju, poslao je maršalu Titu povodom napada na Mljet i Korčulu sljedeću depešu: »Mnogo cijenim rad Vaše vojske u napadu na Mljet i Korčulu. Bio bih Vam zahvalan da isporučite komandirima i borcima moju čestitku za njihovu uspješnu borbu«.

Komandant savezničkih snaga na otoku Visu, general Tom Čerčil, u svom pismu komandantu Dvadeset šeste divizije, povodom napada na Mljet i Korčulu, također je istakao izvanredan uspjeh i borbenost jedinica ove divizije (vidi dok. br. 120 u ovoj knjizi, tom V, knj. 27, prepis pisma M. Vilsona upućenog svim jedinicama Dvadeset šeste divizije od 3 maja 1944, i depeše Štaba Dvadeset šeste divizije od 2 i 3 maja 1944 u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 18—13, k. 1100/I).

[4] Vidi dok. br. 134.

26 lakih mitraljeza
5 teških bacača
5 lakih bacača
33 strojnice
510 pušaka
20 tromblonskih pušaka
115 revolvera (parabeluma)
12 radio stanica
5 kamiona
3 motor bicikla
15 bicikla
kompletna tehnička radionica
nekoliko vagona topovske i puščane municije
više skladišta sa hranom koja je razdijeljena pučanstvu.

Naši gubitci:

35 mrtvih
176 ranjenih

3.) Prebacivanje trupa izvršili smo s našim brodovima pod zaštitom jedinica engleske mornarice. Drugog i trećeg dana nad područjem operacija letjeli su savezнички avioni.

Najljepše Vam se zahvaljujemo za sadejstvo Vaše mornarice i avijacije koje su nam pomogle u izvršenju naših zadataka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant, p. pukovnik:

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 117

BR. 118

IZVJEŠTAJ DRUGOG DIVERZANTSKOG BATALJONA OD 25 APRILA 1944 ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOVJ O IZVRŠENIM DIVERZIJAMA OD 22 MARTA DO 22 APRILA[1]

ŠTAB II. DIVERZANTSKOG BATALJ.
INŽENJERSKOG OTSJEKA
GL. ŠT. HRVATSKE
Broj 125
Dne 25. IV. 1944.

ŠTABU IV. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Nadopuna izvještaju

o izvršenim diverzantskim akcijama u vremenu od 22. III. 944. do 22. IV. 1944. god. koji je nama naknadno stigao:

6. IV. 1944. na pruzi Karlovac — Ogulin, između Duge Rese i Zvečaja, dignut je u vazduh oklopni vlak sa ustašama. Uništena je lokomotiva i 4 vagona. Po podacima od civila bilo je mrtvih i ranjenih ali broj nismo mogli ustanoviti. Promet je stajao 12 sati.—

9. IV. 1944. na pruzi Karlovac — Ozalj dignut je u vazduh ustaški oklopni vlak sa ustašama. Uništena lokomotiva i 2 vagona. Bilo je mrtvih i ranjenih. Promet je stajao 15 sati.—

10. IV. 1944. na pruzi Karlovac — Ozalj dignut je u vazduh ustaški oklopni vlak. Uništena je lokomotiva i 5 vagona. Promet je stajao 22 sata.[2]

15. IV. 1944. na pruzi Karlovac — Ozalj dignut je u vazduh ustaški vlak. Uništena lokomotiva i 6 vagona. Promet je stajao 48 sati.[3]

20. IV. 1944. u Karlovcu, kod tvornice Mustad, bačen je u vazduh njemački transportni vlak sa vojskom.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 35—3/3.

[2] Vidi dok. br. 162.

[3] Vidi dok. br. 166.

Uništena je lokomotiva i 8 vagona. Po podacima od onih koji su se vozili u tom vlaku bilo je 36 mrtvih i veći broj ranjenih. Promet je stajao 18 sati.—

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar:
Bogomil Ivković (M. P.) Komandant:
M.[4] Bulat

BR. 119

IZVJEŠTAJ ŠTABA ČETVRTOG KORPUSA OD 26 APRILA 1944 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O BORBAMA ZA CAZIN[1]

ŠTAB IV KORPUSA
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. broj 131/44
26. IV. 1944.

GLAVNOM ŠTABU NOV i PO HRVATSKE

Operativni izvještaj
o napadu na Cazin

Cazin je dosta dobro utvrđen, sa dosta širokim odbranbenim sistemom. Pored ovoga izgrađeni su bunkeri, koji zatvaraju pravce i prilaze k Cazinu. Zemljište je manevarsko, talasasto i nešto pokriveno, dok prema Ostrožcu više ravničasto i otkriveno i pogodno za kretanje bornih kola i van puteva.

Teren je dosta komunikativan, te u tom pogledu daje neprijatelju pogodnost upotrebe motorizacije, a pri dnevnoj borbi osiguravajućih dijelova prema Ostrožcu na nepokrivenom zemljištu upotrebe i avijacije. Konfiguracija terena je prestavljena na sekciji Bihać 1 : 100.000.

[4] Mićo

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 38—1/4, k. 426.

U borbama za Cazin učestvovale su slijedeće naše jedinice:

VIII divizija bez prve brigade, VII divizija sa 2 brigade i Artiljerijskim divizionom, Unska operativna grupa i Haubički divizion.[2]

Samo mjesto Cazin napadala je II brigada VIII divizije potpomognuta sa I muslimanskom brigadom Unske grupe i Haub. divizionom, dok su ostali dijelovi osiguravali pravce prema Ostrožcu, Bihaću, Otoki i Bos. Krupi.

Neprijatelj je u Cazinu imao VIII ustašku bojnu (slunjsku) u jačini 450 ustaša i 1 bojnu 373. »Tiger« divizije u jačini 450 legionara sa 6 topova, 6 teških mitraljeza, nekoliko bacača i 3 mala tenka.

U Ostrožcu neprijatelj je imao dvije satnije legionara 373. »Tiger« divizije, 3 brdska topa, 2 blinde i 3 tenka.

U Otoki: 180 legionara, 150 domobrana iz 11. pukovnije sa 4 mala tenka, 2 haubice, 1 teški bacač i 3 teška mitraljeza.

Neprijatelj je imao jaku posadu u Cazinu, s tim da što bolje osigura komunikaciju Bihać — Bos. Krupa.

Naša namjera bila je likvidirati Cazin, potom Ostrožac i Otoku, pristupiti rušenju komunikacije Bihać — Ostrožac — Bos. Krupa i istu izbaciti iz upotrebe.

Raspored naših snaga bio je: II brigada VIII divizije sa I. brigadom Unske grupe i Haub. divizionom napadale su na Cazin. III brigada VIII divizije zatvarala je pravac Ostrožac — Cazin. II muslimanska brigada nalazila se je desno od III brigade VIII divizije, s tim da zatvori pravac Bihać — Osredak. Krajiški odred Unske grupe imao je zadatak da zatvori pravac Otoka — Bužim. III i IV brigada VII divizije zatvarale su pravce Bos. Krupa — Cazin i Otoka — Cazin.

Napad na Cazin počeo je 9 aprila 1944 u 22,20 časova.

Nakon artiljerijske pripreme, koja je trajala 20 minuta, počeo je napad pješadijom. Dok je otpočela artiljerijska priprema neprijatelj je pojačavao svoj spoljni pojas odbrane Cazina.

II bataljon II brigade VIII divizije uspio je odmah prodrijeti u sam grad blizu džamije, a 4. bataljon iste brigade protjerao je neprijatelja sa spoljnih položaja u grad, ali su ovi prodori ostali usamljeni i nepotpomognuti dovoljno od ostalih dijelova, a naročito od I musl. brigade, koja je samo djelomično vodila manje lokalne uspjehe. Prodori su ostali usamljeni, tako da je neprijatelj mogao da tuče ove bataljone koncentričnom artiljerijskom i bacačkom vatrom prisilivši 2. bataljon VIII divizije, da se predzoru povuče prema s. Pu-

[2] Vidi dok. br. 29 i 80.

škarima i Šepićima. 1. bataljon VIII divizije, koji je napadao sa pravca Seferagića, nije uspio jer ga je neprijatelj tukao jakom bočnom vatrom, pa se zadržao na polaznim položajima. Ujutro je zamjenjen 2. bataljon VIII divizije sa 3. bataljonom, koji se je povukao u pravcu s. Slatine kao brigadna rezerva.

Na zauzetim položajima ostale su jedinice II brigade VIII divizije u toku čitavog dana.

I musl. brigada otpočela je napad jednovremeno sa dijelovima VIII divizije, ali je taj napad bio mnogo sporiji, što je krivica do nižih rukovodilaca. Oko 24 sata uspio je I bataljon, koji je napadao na sjeverni dio grada, da se približi na 100 metara pred neprijateljske bunkere, ali usljed jake neprijateljske vatre isti se je bataljon malo povukao. Jedna četa istog bataljona uspjela je da se probije putem koji vodi od D. Koprivne u grad, ali je neprijatelj protunapadom odbacio na polazne položaje. Desno krilo ove brigade zbog neodlučnosti rukovodećeg kadra i slabe uprave vatrom nije izvršilo svoj zadatak. Poslije ovog neuspjeha I brigada povratila se na svoje polazne položaje, gdje je ostala do 7 sati ujutro, a u ovo vrijeme počela je ponovna artiljerijska priprema poslije koje je krenula cijela brigada u napad. Nakon pola sata borbe uspjelo je I. bataljonu, koji se nalazio na desnom krilu brigade, podići neprijatelju pod rovove na blisko odstojanje, sa koga su odstojanja bačene u bunker 4 ručne bombe. Neprijatelj je iz bunkera davao ogorčen otpor, da je na ovom mjestu taj bataljon imao nekoliko mrtvih i ranjenih. I ovaj puta zbog neodlučnosti rukovodilaca i slabe uprave vatrom jedinice I brigade povukle su se na polazne položaje.

10. IV. 1944. u 10 sati krenuo je neprijatelj sa jednom satnijom pješaka, 2 blinde i 3 tenka iz Ostrožca prema Cazinu. Na liniji Laškića Brdo — s. Kula sačekala je neprijatelja naša 3. brigada i otvorila vatru. Ispred položaja prema Ostrožcu bila je minirana cesta, međutim neprijateljski tenkovi i blinde nisu išli cestom nego pored ceste. Blinde i tenkovi izbili su na položaje 2. bataljona koji se nalazio na Laškića Brdu. Bataljon se povukao prema s. Kuli. U 11 časova krenuo je neprijatelj sa istim snagama prema položajima 4. bataljona koji se je nalazio na bezimenoj koti sjeveroistočno od s. Kule, gdje je bio dočekan vatrom iz protukolskih topova i protutenkovskih pušaka, i pošto mu je bila oštećena jedna blinda i jedan tenk, bio je prisiljen da se povuče u Ostrožac. Poslije povlačenja neprijatelja prema Ostrožcu 2. bataljon VIII divizije ponovno je zaposjeo svoje položaje.

Oko 11 sati došao je iz Bihaća u Ostrožac jedan vlak od 25 vagona sa vojskom i ratnim materijalom.

Istog dana u 18 sati krenuo je neprijatelj sa 5 tenkova i 5 blindi sa 1 bojnom pješadije iz Ostrožca cestom prema Cazinu i preko Krivodola prema Osredku. Nakon kraće borbe ovladao je neprijatelj položajima 2. bataljona, koji se je ponovno povukao prema s. Kuli. Neprijateljska pješadija je nastupala preko Krivodola prema Ostrožcu i bila je odbačena. Pošto se 2. bataljon povukao, krenuo je neprijatelj prema položajima 4. bataljona gdje je bio dočekan vatrom iz protukolskih topova, kao i mitraljeskom vatrom. Napad neprijatelja potpomagala je artiljerija iz Ostrožca, tako da je u momentu kada su tenkovi prilazili položajima 4. bataljona VIII divizije bio oštećen protukolski top, koji se morao povući sa položaja. 4. bataljon koji je bio tučen jakom artiljerijskom vatrom i vatrom iz tenkova, a koji su prilazili sve bliže, bio je prisiljen da se povuče preko s. Kule prema Osredku. U 2 sata neprijatelj je ovladao polžajima 4. bataljona. Na tim položajima neprijatelj je zanoćio i nije se kretao dalje prema Cazinu.

10. IV. 1944. u 18 časova II brigada VIII divizije i I. brigada Unske grupe ponovno su prešle u napad na Cazin. Prvo je izvršena artiljerijska priprema.

II brigada VIII divizije: 1 bataljon uz pomoć artiljerijske i minobacačke vatre uspio je u svom pravcu protjerati neprijatelja iz rovova u grad i tom prilikom zarobio jedan protukolski top. Istodobno je napadao 3. bataljon neprijateljske položaje na Bašćama i uspio da se približi na 30 metara blizu neprijateljskih topova, ali je jakim protunapadom od strane neprijatelja bio odbačen. Ovim napadom neprijatelju je naneseno mnogo gubitaka i neprijatelj je bio pokoleban i već je počeo sa jednim dijelom izlaziti iz grada prema Ostrošcu. Ovaj momenat svakako je trebalo iskoristiti, ali je ponestalo municije za teška oruđa, što je dalo neprijatelju prilike da se pribere, te je davao ogorčeni otpor, vjerovatno osjetivši da će mu doći pomoć iz Ostrožca.

I muslimanska brigada poslije izvršene artiljerijske pripreme otpočela je sa napadom. Nakon kratke borbe uspjelo je I brigadi da zauzme spoljni obrambeni pojas i da se probije u grad. Neprijatelj je davao vrlo žilav otpor sa gradine i nekoliko kuća iz grada. Kada je nastalo komešanje u gradu izdato je naređenje od Štaba Korpusa da jedan bataljon te brigade zatvori cestu Gnjilovac — Cazin i da spriječi eventualno bjekstvo neprijatelja iz Cazina. Ova pretpostavka bila je tačna i oko 20 časova jedna grupa ustaša iz Cazina uspjela se probiti, i na Gnjilovcu je bila sačekana od strane 2. bataljona Muslimanske brigade. Tom prilikom zarobljeno je 11 ustaša i nekoliko ranjenih, . . . Oko 21 čas pokušan je napad na neprijatelja u gradu ali je ovaj odbijen.

S obzirom da se zbog nestašice municije za teška oruđa napad nije mogao uspješno produžiti, jer je ta nestašica nastala baš u momentu kad je neprijatelj bio pokoleban i nije mogao biti taj momenat pravilno iskorišten, pa je neprijatelj poslije uspio da se pribere, naređeno je da se prema neprijatelju u Cazinu ostave manji dijelovi a ostatak da se povuče i odmori za opći napad koji je trebao otpočeti 11. IV. o. g. u 5 sati ujutro.

11.IV. o.g. u 5 sati otpočeo je napad na Cazin, ali pošto je neprijatelj nadirao iz Ostrožca i iz Bihaća, to su odbacili naše dijelove i uspjeli se probiti u Cazin. Zbog toga je naređeno 2. brigadi VIII divizije da se povuče na liniju Karaula — Seferagići — Slatina, a III brigada na liniju Osredak — Glavica — Stovrelo, a II musl. brigada odstupila je u D. Koprivnu.

Noću između 10/11. IV. o. g. inžinjerijska četa VII divizije izvršila je rušenje pruge između Bos. Krupe i Otoke.[3] Pruga je na 8 mjesta prekinuta eksplozivom na sastavcima šinja, te je tako izvjestan dio pruge bio onesposobljen za saobraćaj.

Pošto je neprijatelj nadirao iz Ostrožca prema Cazinu preko Majetića sela i Macin Dola, izdato je naređenje VII diviziji da sa 4 bataljona krene noću prema Macin Dolu radi prihvata 3. brigade VIII divizije, koja je djelomično odstupila, s tim da sa istom uhvati vezu i da zajednički napadne neprijatelja na cesti Ostrožac — Cazin. Ovi bataljoni VII divizije nisu mogli uhvatiti vezu jer se ista brigada bila povukla prije nego što su oni stigli. Neprijatelj je iste noći zanoćio u Macin Dolu i već je vršio probijanje u pravcu Cazina i to zapadno od komunikacije Ostrožac — Cazin, te je tako kad su stigli ovi bataljoni neprijatelj bio već prošao sa svojom glavninom prema Cazinu. Ovi bataljoni imali su samo kraću borbu sa neprijateljskom zaštitnicom.

Na spomenutim položajima ostale su sve jedinice tokom čitavog dana. Neprijatelj nije dalje nadirao, nego je vršio saobraćaj cestom Cazin — Ostrožac. Na cesti uništena su 3 neprijateljska kamiona, koji su naletili na mine.

12. IV. 1944. neprijatelj je izvršio ispad prema karauli sa pravca Cazina i prema Osredku sa pravca Ostrožac i iz Cazina u D. i G. Koprivnu.

II brigada VIII divizije povukla se prema Brezovoj kosi i G. Koprivni, a III brigada prema Krivaji, Ćoralić Selu, Tahirović Selu. Kod G. Koprivne u koju je neprijatelj uspio da uđe sa nešto pješadije i 3 tenka stupio je 1. bataljon I musl.

[3] Vidi dok. br. 155.

brigade u borbu sa neprijateljem, koji je odmah odstupio u Cazin pod zaštitom artiljerije, koja je tukla iz Cazina.

Noću između 13/14 o. mj. jedan bataljon II musl. brigade minirao je cestu Cazin — Ostrožac kod Macinih Dolova i pokupio je 6 klm. telef. linije.

Dana 14. IV. o. g. naišla su dvoja vojna kola na mine i dignuti u zrak. Detalji ovog nisu poznati.

Noću između 14/15 o. mj. II musl. brigada prokopala je cestu na okukama između Ostrožca i r. Une.

Ostale jedinice tokom 13 i 14 ov. mj. ostale su na položajima koji su naprijed spomenuti a 14 uvečer povukle se na druge sektore radi odmora i sređivanja.

12. IV. 1944. oko 18 časova neprijatelj je napao dijelove IV brigade VII divizije od Grmuše i Ostrožca, tako da su dijelovi VII divizije zakasnili i nisu u potpunosti izvršili zadatak rušenja pruge između Bos. Krupe i Otoke, tako da je između Bos. Krupe i Otoke srušen 1 klm. pruge i porušena sva postrojenja, a također između Bos. Krupe i Ostrožca 1 klm. i porušena sva postrojenja na tom prostoru.

Noću između 15/16 o. mj. 3. i 4 brigada VII divizije i Krajiški partizanski odred izvršili su rušenje pruge između Otoke i Ostrožca. Pruga je prekinuta na nekoliko mjesta i cesta prekopana. Između Bos. Krupe i Ostrožca srušeno je ukupno oko 6 klm. pruge a od toga su 3 klm. bačeni u rijeku Unu. Sva postrojenja, kao i telefonski stubovi, izolacije i telefonska žica na čitavom ovom prostoru uništeni su.

Iako su pojedine jedinice pa i pojedini rukovodioci u borbi se dobro držali, iako je neprijatelju naneseno dosta gubitaka, postavljeni ciljevi nisu postignuti.

Neprijatelj je imao 198 mrtvih, 153 ranjena i 15 zarobljenih. Pored toga Unska pruga nije mogla dati podatke o broju ubijenih neprijatelja.[4]

Zaplijenjeno je 1 protukolski top 52 mm., 1 šarac, 1 puškomitraljez, 29 karabina, 5300 pušč. i mitraljeskih metaka, 1 tromblon sa 30 mina, 40 ručnih bombi, 20 pari odijela, 1 radio stanica, 1 telefon, te 6 klm. kabla i druge razne vojničke spreme.

Uništena su 4 kamiona i 2 vojna kola.

---

[4] U bojnoj relaciji Prvog zbornog područja, kao i u dnevnom izvješću Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 14 aprila 1944, piše o borbi za Cazin sljedeće: »Borbe za Cazin se nastavljaju. Jaka skupina partizana (oko 2000), koja je napadala Cazin, odbačena je poslije ogorčene borbe uz 120 poginulih partizana. Vlastiti gubici: 6 Nijemaca, 5 domobrana i 30 ustaša poginulo, a ranjeno: 22 Nijemca, 15 domobrana i 49 ustaša« (vidi dok. br. 164 i dok. 4/1, k. 58, u Arhivu Istoriskog institut JNA).

Oštećen je 1 tenk i 1 blinda.

Naši gubitci: 35 mrtvih, 151 ranjen, 4 nestala i 15 ogluvljelih drugova. Među mrtvima pporučnik Miščević Pavao, v. d. komandira Saša Milan, oba iz VIII divizije, a od ranjenih pporučnik Kvočka Mile, zamj. komesara Vorkapić Slavko, oficir pri štabu bataljona Savić Mile, poručnik Đurić Miloš, pporučnik Vukojević Dragan, zamj. komesara čete Savić Nikola, komandir čete Zatezalo Branko, komandir čete Kušić Simo, zamjenik k-danta bataljona Bućan Pero, k-dir čete Karan Dušan i k-dir čete pporučnik Maćešić Ninko.

Utrošeno municije: 48892 pušč. i mitr. metka, 381 mina za teški bacač, 45 mina za laki bacač, 250 granata za protukolski top, 209 granata za top 75 mm., 12 tromblonskih mina, 38 ručnih bombi, 150 metaka za protuavionski mitraljez, 26 nagaznih mina, 340 metaka za haubice i 27 metaka za merzer.

Oštećeno za vrijeme borbe: 1 protukolski top, 1 protivtenkovska puška, 1 protivtenkovski mitraljez i 1 puškomitraljez.

Izgubljena su 3 karabina.

U ovim borbama osobito su se vrlo dobro držale obadvije brigade VIII divizije. Naročito se je istakao 2. bataljon II brigade VIII divizije svojom borbenošću i prodornosti za vrijeme napada. Istakla se prateća četa III brigade VIII divizije umjesnim rukovanjem i rukovođenjem vatre.

Istakli su se i rukovodioci 2. bataljona II brigade VIII divizije svojim umjesnim rukovođenjem za vrijeme borbe.

Komandir prateće čete III brigade VIII divizije Graor Milan također se istakao umješnim rukovođenjem.

Kod ostalih jedinica nije se niko naročito istakao.

* * *

Operacija je bila vrlo dobro pripremljena. Izvršena su sva potrebna rekognosciranja terena sa komandnim kadrom. S obzirom da su neprijateljske baze dosta blizu i s obzirom na prolaznost terena, neprijatelj iz Cazina mogao je dobiti vrlo brzo pojačanje, što je trebalo da napad na Cazin uspije u toku prve noći. Da napad na Cazin nije uspio, krivo je slabo plasiranje artiljerijskih oruđa, slaba koncentracija artiljerijske vatre, neracionalno trošenje municije, tako da se u odsudnom momentu nije raspolagalo sa municijom za teška oruđa, pa je na istu trebalo čekati duže vremena. Artiljerisku vatru potrebno je bilo skoncentrisati na pojedine otporne tačke, a po zauzeću tih tačaka prenjeti koncentričnu vatru na druge tačke. Haubički divizion također je otpočeo vatru bez prethodne pripreme i bez korekture pa je u prvo vrijeme potrošio veliki

broj municije. Efikasnost artiljerije, iako je bio veliki broj oruđa, bila je slaba, naročito u početku.

Koordinacija brigada koje su napadale Cazin nije bila zadovoljavajuća, jer iako je postojala veza, nije postojala povezanost u radu, a naročito rad I muslimanske brigade u početku nije bio dobar, tako da su uspjesi i prodori II brigade VIII divizije ostali usamljeni.

Rukovodioci I muslimanske brigade vrlo slabo su se držali, što je mnogo uticalo i oslabilo udarnu moć te brigade. Uprava vatrom kako pješadijskom tako i ostalih oruđa kod I muslimanske brigade bila je vrlo slaba. Nikada nije bio pokret potpomognut sa vatrom.

Da se zatvore prilazi k Cazinu od Bihaća, Ostrožca, Bos. Krupe i Otoke, pored postavljenih osiguranja, trebalo je minirati ceste samo na prolazima kuda borna kola ne mogu zaobići ceste, a ne kao kod Ostrožca, kada je cesta bila minirana, a tenkovi se kretali pored ceste. Pored toga na zgodnijim tačkama trebalo je postaviti protukolske topove radi tučenja tenkova koji bi se kretali pomenutim komunikacijama.

Osiguranje zatvaranja prilaza Cazinu nisu bila u stanju zadržati neprijatelja da dođe u pomoć Cazinu.

Nije na vrijeme minirana i dignuta pruga od Bihaća za Ostrožac, jer se je neprijatelj njom koristio za prebacivanje trupa vlakom iz Bihaća u Ostrožac.

Neprijatelju je jako pomagala komunikativnost i preglednost terena, kao i nepokrivenost od Ostrožca prema Cazinu, a pošto je raspolagao i sa motorizacijom, to se je uspio probiti u Cazin.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant, general-major:

BR. 120

PISMO KOMANDANTA SAVEZNIČKIH SNAGA NA VISU OD 26 APRILA 1944 KOMANDANTU DVADESET ŠESTE DIVIZIJE U VEZI S NAPADOM NA MLJET I KORČULU[1]

Borovik,
Ref: G. 201/33
26. apr. 44.

Od: komandanta
savezničkih snaga
garnizona Vis

Za: komandanta
partizanskih snaga
V i s.[2]

Gospodine,

imam čast da sa zahvalnošću potvrdim primitak Vašeg dopisa od 25 aprila,[3] koji sadrži izvještaj o posljednjoj partizanskoj akciji na otocima Mljetu i Korčuli.

Želim da izrazim svoje divljenje u pogledu postignutih rezultata na ovim otocima i borbenog duha pokazanog od partizanskih snaga.

Srećan sam što je ograničena podrška, koju je bilo moguće ostvariti iz britanskih sredstava s obzirom na kratkoću vremena raspoloživog za projektovanje, bila od pomoći.

Imam čast,
gospodine,
da sam Vaš pokorni sluga,

TBLC/JNC

T. Br. Churchill,[4]
Brigadir

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 3/11, k. 1100.

[2] Odnosi se na komandanta Dvadeset šeste divizije.

[3] Vidi dok. br. 117.

[4] Tom Čerčil, brigadni general. Došao je na Vis početkom marta 1944, radi preuzimanja komande nad savezničkim snagama na ovom otoku.

BOROVIK.

Ref: G.204/33.

26 Apr 44.

From: Commander,
Allied Troops,
VIS Garrison.

To: Commander,
Partisan Forces,
JUG.

Sir,

I have the honour to acknowledge with thanks the receipt of your communication of the 25th April, containing a report on the recent Partisan action on the Islands of KLJUC and VISOVLA.

I wish to express my admiration of the results obtained on these Islands and of the fighting spirit displayed by the Partisan forces.

I am happy to think the limited support which it was possible to provide from British resources owing to the shortage of time available for planning was of assistance.

I have the honour to be,

Sir,

Your obedient servant,

JMC Armstrong

Brigadier.

TSLG/JMC.

Fotokopija dokumenta br. 120

BR. 121

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRIDESET PETE DIVIZIJE OD 26 APRILA 1944 GLAVNOM ŠTABU NOV I PO HRVATSKE O UZROCIMA OBUSTAVLJANJA NAPADA NA ZALUŽNICU, VRHOVINE I CRNU VLAST[1]

ŠTAB XXXV. DIVIZIJE XI. KORPUSA
NOVJ
Br. sl. 26. IV. 1944, sati 8.15

GLAVNOM ŠTABU HRVATSKE

Štab se divizije sa izviđačkom četom i kuririma i stražarima nalazi na Metli, gdje je predviđeno po zapovjedi.[2] Jedinice, tj. naše brigade: I., II. i III.[3] krenule su sinoć iz svojih baza na zadatak, uslijed rđavog vremena noćas brigade nisu uspjele doći ni na položaj koji im je bio dodijeljen.[4] Prema usmenom razgovoru komandanta III. brig.[5] XIII. divizije, brigada je još u toku noći izgubila veliki broj ljudi na putu, tj. ostajali su iza kolona i vraćali se nazad iznemogli u maršu. Tako je ta brigada, po usmenom razgovoru komandanta, samo sa manjim dijelovima došla do sela Bogdanovića i velika izmorenost, kao i studen i vijavica onemogućili su im svaki pokret i vratili su se u selo Turjanski. II. brigada u toku noći također nije uspjela da zauzme predviđeni položaj već je sa nekim dijelovima izašla u selo Hiniće a neki dijelovi ne zna se do sada točno gdje su izbili, jer je komandant II. brigade[6] pismeno izvijestio štab divizije da su mu III. bat., četa za vezu i sanitet zalutali još sinoć u Turjanskom Polju. I.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 1/5, k. 1234.

[2] Prema zapovijesti Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 26 aprila 1944, jedinice Osme divizije (Prva i Treća brigada), Trinaeste divizije (Treća brigada) i Trideset pete divizije (Prva i Druga brigada) trebalo je da napadnu i unište neprijateljska uporišta u Zalužnici, Vrhovinama i Crnoj Vlasti i na kotama oko ovih mjesta. Ova, kao i ostale zapovijesti izdane za napad na navedena neprijateljska uporišta nalaze se u Arhivu Istorijskog instituta JNA pod reg. br. 24—1/1 i 24—4/1, k. 111; 1/2, k. 1234. Redakcija ih neće objaviti jer je napad obustavljen.

[3] Treća brigada je organizaciski pripadala Trinaestoj diviziji a privremeno je dejstvovala pod komandom Trideset pete divizije.

[4] Opširnije o tome vidi dok. br. 127, 141 i 147.

[5] Komandant ove brigade bio je Bogdan Mamula.

[6] Vršilac dužnosti komandanta u ovoj brigadi bio je tada Miloš Ivošević.

brigada isto je lutala jer je istu štab divizije oko pola 12 sati noćas prilikom prolaza na položaj srio, naime našao štab brigade i neke dijelove prema Turjanskom Klancu i izvjestili su da im je brigada rasuta i da nisu u stanju produžiti sa vrlo malim brojem ljudi na položaj. Štab divizije naredio je da se mora ići na položaj i odredio svoga operativnog oficira[7] za pomoć toj brigadi. Još od I. brigade nije došao nikakav izvještaj, ali prema procijenjenom vremenu vjerujem da nije mogla ni stići na položaj.

Imamo nekoliko slučajeva, po izvještaju štabova bataljona, tj. usmenom razgovoru, smrzlih boraca od velike zime s obzirom na vrlo slabu obuću i odjeću. Divizija sada momentalno nije u stanju da izvrši ni najmanji zadatak iz gore navedenih razloga, te sam bez znanja komandanta XXXV divizije[8] i komesara XI korpusa[9] uputio izvještaj da se upozna, a dijelove III. i II. brigade zadržao sam u Turjanskom do daljnjeg Vašeg naređenja. Ja sam u dogovoru sa komesarom korpusa i komandantom divizije baš ovoga momenta sašao sa položaja u selo Turjanski radi usmenog razgovora sa Vama preko telefona o ovim stvarima, tj. u pogledu daljnjeg naređenja za našu diviziju, pošto nismo uspostavili vezu sa Vama, kako je to u zapovjedi predviđeno. Telefonska linija sa broja 6 iz Turjanskog preko broja 7 sa Vama negdje je prekinuta te Vas nisam mogao usmeno izvijestiti, odmah sam poslao da se uspostavi ova linija. Ja ću izvijestiti komesara korpusa i komandanta divizije da i oni dođu ovdje, tj. u Turjanski, pa Vas molim da nam izdate daljnje naređenje. Ovog momenta dobio sam usmeni izvještaj od komandata I. .....[10] III. bataljona koji je stigao u Turjanski da je i I. brigada sa svojim nekim dijelovima u selu Turjanskom, zaselak Bobići, što znači jedinice uopšte nisu na položaju, osim štaba divizije i izviđačke čete.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar:
S.[11] Mrđa

---

[7] Momčilo Novković
[8] Komandant ove divizije bio je Petar Kleut.
[9] Artur Turkulin. Umro u Beogradu 1945.
[10] Ovako u originalu.
[11] Simo

BR. 122

NAREDBA OPERATIVNOG ŠTABA ZA ISTRU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ OD 26 APRILA 1944 O POHVALI TREĆEG BATALJONA PRVE BRIGADE »VLADIMIR GORTAN« ZA USPJEHE U BORBAMA PROTIV NEPRIJATELJSKIH JEDINICA[1]

NAREDBA BROJ 32

Operativnog štaba za Istru XI. korpusa NOV i POJ za dan 26-IV-1944

I.
Pohvala III. bataljona I. brigade »Vladimir Gortan«

Pohvaljujemo borce i komandni kadar III. bataljona I. brigade »Vladimir Gortan« koji su u dosadašnjim borbama uništili najviše neprijateljske žive snage.

Naročito su se istakli borci ovog bataljona u borbama 25 ov. mj. na cesti Trst — Rijeka, 5 o. m. prilikom napada na Lupoglav i na neprijateljski transportni vlak kod Rakitovca te u mnogim drugim borbama.[2]

Borce i komandni kadar ovog bataljona ističemo za primjer, pozivajući ih da još smjelije i odlučnije udaraju po neprijatelju do konačnog oslobođenja našeg naroda.

II.
III. bataljon I. brigade »Vladimir Gortan« proglašen udarnim

Zbog osobito hrabrog držanja u borbama, kako je naprijed navedeno, III. bataljon I. brigade »Vladimir Gortan« Operativnog štaba za Istru nosit će naziv Udarni, jer je u dosadašnjim borbama to ime zaslužio. Borci ovog bataljona pokazali su kako se mrzi neprijatelj i kako se osvećuju patnje naših naroda pod okupacijom neprijatelja. Uvjereni smo

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 23—2/8, k. 1321 A.

[2] Opširnije o uspjesima tog bataljona vidi dok. br. 90 i 91 u ovoj knjizi i knjigu depeša Štaba Jedanaestog korpusa NOVJ u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 1/2, k. 572.

da će ovaj bataljon u budućim borbama opravdati zasluženo priznanje.
Ovu naredbu pročitati pred strojem.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Jože Skočilić

Komandant, potpukovnik:
Savo Vukelić

(M. P.)

Dostavljeno:
Na znanje:
Štabu XI. korpusa NOVJ
Na postupak:
Štabu I. brigade »Vladimir Gortan«
Štabu I. i II. odreda
Komandama V.P.S. područja
Buzet — Pazin i Pula.

BR. 123

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE BRIGADE OD 26 APRILA 1944 ŠTABU DVADESET ŠESTE DIVIZIJE O NAPADU NA OTOK MLJET[1]

ŠTAB
II. BRIGADE XXVI. DIVIZIJE N. O. V. J.
26. IV. 1944.
Str. pov. br. 10/44

Akcija na Mljetu
16. IV. — 23. IV. 44 g.

Predmet: *Operativni izvještaj akcije na otoku Mljetu.*

ŠTABU XXVI. DIVIZIJE N. O. V. J.

Položaj

Zadatak:

I. i II. Bataljon te Minobacačka i Prateća četa naše Brigade ojačani III. Bataljonom I. U. Brigade dobili su za zadatak da dana 21. IV.

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 4—3, k. 1101.

napadnu i likvidiraju neprijateljska uporišta na o. Mljetu.[2]

Podatci o neprijatelju:

Prema dobivenim podatcima od obavještajne službe, na otoku se nalazi oko 250 neprijateljskih vojnika iz 118 divizije (118 »Jeger« divizije), te 6 N.D.H. žandara.
Prema saslušanju zarobljenih izlazi da je na otoku bilo oko 200 neprijateljskih vojnika, koji su pripadali II. Bataljonu 750 puka 118-e lovačke divizije. Komandant Bataljona je major Babarick. Obje čete, koje su na Mljetu, imaju u svom sastavu većinom Slovence, Poljake i Austrijance, dok su manji dio, i to većinom komandni kadar, pravi Njemci.
Borbeni moral neprijateljev bio je srednji, hrana i odjeća loša.

1. **Pokret:**

Pokret jedinica određenih za izvršenje zadatka izvršen je 19. IV. u 20 sati iz luke Vis — Kut na otok Lastovo, kao prelaznu bazu.[3] Na Lastovu jednodnevni odmor i konačne pripreme za izvršenje zadatka. Polazak sa Lastova 20. IV. u 19.45 sati. 21. IV. u 2 sata iskrcala se na Mljetu naša predhodnica (I. Bataljon), stvorivši mostobran za iskrcavanje ostalih jedinica. Iskrcavanje je izvršeno u uvali Miholjska. Ostale jedinice iskrcale su se u 2.30 sata i to u dvije kolone: istočnu i zapadnu. Istočna napadna kolona (III. Bataljon I. U. Brigade) iskrcala se oko Rta Zaglavac, a zapadna napadna kolona u uvali Miholjska. Po iskrcavanju, obje napadne kolone krenule su pravcem svojih polaznih položaja za napad i to: istočna napadna kolona pravcem Zaglavac — k. 94 — Sovra, a zapadna napadna kolona pravcem Miholjska — Propadi — Pudarica, gdje se je razdvojila u sjevernu i južnu kolonu. Sjeverna kolona krenula je u smjeru V. Osoja, mimo k. 514, izbacivši u pravcu u. Polača jednu patrolu od 5 boraca. Južna kolona krenula je pravcem k. 260, razdvojivši se kod

[2] Vidi dok. br. 64 u ovoj knjizi i dok. br. 20/2 i 23/2, k. 1101, u Arhivu Istoriskog instituta JNA.
[3] Vidi primjedbu br. 10 uz dokumenat br. 64.

iste na dva dijela, od kojih je jedan dio produžio kretanje pravcem s. Radulići, a drugi pravcem k. 200 (Sv. Spas).

2. **Opis borbe:**

Napad je započeo napadom II. čete II. Bataljona na sela Radulići — Babino Polje u 6.15 sati. Selo Radulići zauzeto je u vrlo kratko vrijeme jer se u istom nalazilo svega 6 žandara. Borba u Babinom Polju trajala je do 11 sati, kada je II. četa izbila na Vodice. Nakon likvidiranja pomenutih sela postavljeni su na k. 200 i na padinama k. 514 — k. 488 iznad puta teški mitraljezi za pomaganje napada na pomenute kote.

U 6.30 sati počeo je III. Bataljon I. U Brigade napad na selo i uvalu Sovra koja je bila branjena od 37 neprijateljskih vojnika. Nakon uporne odbrane borba je završena u 11 sati potpunim uništenjem neprijatelja. U 6.50 sati dijelovi istoga bataljona izvršili su napad na k. 372, koja je likvidirana u 9.30 sati. Nakon toga bataljon je zauzeo drugi borbeni raspored skoncentriravši glavne snage u pravcu k. 488 na kojoj je bio jedan od glavnih neprijateljskih položaja. Borba za kotu 514 trajala je od 7 do 18 sati. Kroz to vrijeme na istu je izvršeno 4 juriša koji su bili odbijeni upornom odbranom neprijatelja. U 18 sati izvršen je peti juriš u kojem su sudjelovale I. i III. četa II. Bataljona i I. četa I. Bataljona. Ovim jurišem konačno je likvidiran neprijatelj na istoj koti.

Na k. 488 izvršena su tri neuspjela napada u toku samoga prijepodneva. U 20 sati izvršen je, nakon likvidiranja k. 514, četvrti juriš kojim je zauzeta pomenuta kota. U sumraku neprijatelj je izvršio kontrajuriš kojim je uspio da zbaci naše snage na istoj koti i da je ponovo zaposjedne.

U toku dana između 10 i 11 sati letjeli su nad otokom isprva savezнички avioni, a zatim 6 neprijateljskih aviona.

U toku noći naše snage napustile su k. 514, zadržavši ostale položaje.

Oko 23 sata istoga dana neprijatelj je sa dalekometnim topovima tukao sa poluotoka Pe-

lješac istočni dio Mljeta, na kojem nije bilo naših snaga. Nakon toga je uslijedilo iskrcavanje njegova pojačanja, koje je izvršeno prema neprovjerenim podatcima pomoću triju brodova u uvalama lijevo od uvale Sovra. Jačina pojačanja nije poznata.
23. IV. između 10 i 12 sati neprijatelj je ponovo dalekometnim topovima tukao sjeverni obalni pojas istočnog dijela otoka i to: k. 410 — k. 268 — k. 129. Naše snage izvršile su izviđanje na k. 514, koja nije bila zaposjednuta od neprijatelja. U isto vrijeme na pomenutu kotu je sa druge strane nadirao neprijatelj. Radi pomanjkanja municije i malobrojnosti izvidnica se povukla. Četa koja je u isto vrijeme bila poslana da iznese materijal i pokopa mrtve na istoj koti povukla se sa njenih padina uz nekoliko gubitaka.
Tokom cijeloga [dana] držani su isti položaji uz neprekidnu vatru sa obje strane.
U 18 sati nad uvalom Miholjska nadletjeli su u dva kruga tri neprijateljska aviona, mitraljiravši naše brodove. Žrtava ni štete nije bilo. Avioni su rastjerani našom protivavionskom odbranom.

3. **Povlačenje:**

Naređenje za povlačenje izdano je u 18 sati. Izvršeno je planski sa osiguranjima. Ukrcavanje na brodove započelo je u 20.30 sati kako slijedi: I. Bataljon, ranjenici, evakuirano pučanstvo, II. Bataljon, III. Bataljon, Minobacačka i Prateća četa, osiguranje ukrcavanja (dijelovi I. Bataljona).
Povlačenje se oteglo radi velikog broja ranjenika, prenatrpanosti oružjem i radi same vale koja je vrlo nepovoljna za ukrcavanje. Za vrijeme ukrcavanja naoružani brodovi patrolirali su ispred vale. Brodovi su pojedinačno izlazili iz vale jer se predviđala mogućnost bombardovanja. Pri susretu dvaju brodova na ulasku u valu došlo je do sudara u kojem je M.B.[4] 7 »Enare« naletivši na M.B. 8 »Kornat« teško oštećen da je bio prisiljen da se nasuče. U samoj vali isti je naletio na brod »Sv. Ni-

[4] Motorni brod

kola« i neznatno ga oštetio. Budući da M.B. 7 »Enare« nije bio u stanju da izađe na pučinu da ga se potopi, a nije bilo vremena da se iz njega izvuče naoružanje, isti je, nakon što su sa oružja poskidani zatvarači, poliveni naftom i zapaljen. Naoružanje broda je: 1 P.K. top 40 m/m, 1 P.A. mitraljez 20 m/m, 1 dvocijevni avionski mitraljez, 3 teške »Brede« i 1 P.K. puška.

Prebacivanje brodova sa Mljeta na Lastovo nije bilo u redu, radi zatajivanja nekih motora i pucanja konopa koji su povezivali brodove međusobno. Ipak su svi brodovi na vrijeme stigli na o. Lastovo gdje se je ljudstvo iskrcalo u Porto Roso oko 7.30 sati, a ranjenici u Porto Lago oko 5.30 sati. Ranjenici su na otoku pregledani i uveče oko 18 sati preveženi na Vis. Na Lastovu su jedinice imale jednodnevni odmor a pred polazak smotru i pregled oružja koja je izvršena zasebno po bataljonima.

Sa Lastova polazak u 20.30 sati, zadržavanje u jednoj vali radi ispražnjivanja naoružanog broda »Topčider«, koji je dobio zadatak da se uputi u pravcu Korčule, nastavak pokreta u 11 sati, dolazak na Vis u 6.35 sati (25. IV.).

Jedinice su bile na svojim mjestima u 11 sati.

4. **Ratni plijen:**

Oteto od neprijatelja ili nađeno na mjestima borbe: 5 »Šaraca«, 1 teš. bacač, 1 laki bacač, 8 strojnica, većinom njemačkih »Šmajsera«, 12 pištolja, 2 signalna pištolja, 1 trombl. puška, veći broj pušaka i municije te ručnih granata, nekoliko komada dalekozora, satova, fotoaparata, 1 pisaća mašina, desetak hiljada komada cigareta, 10.000 kuna i 100 maraka (RM).[5]

5. **Gubitci neprijatelja:**

Nešto preko stotinu mrtvih, 64 zarobljena i 7 uhvaćenih domaćih izdajnika (špijuna).

---

[5] Štab Dvadeset šeste divizije javio je depešom Štabu Osmog korpusa NOVJ 27 aprila da je u borbama na Mljetu zaplijenjeno: 2 teška i 8 lakih minobacača, 8 »Šaraca«, 120 pušaka, 12 strojnica, 25 parabeluma, 1 radio stanica i veće količine municije. (Vidi dok. br. 117 u ovoj knjizi i knjigu depeša Štaba Dvadeset šeste divizije u Arhivu Istorijskog instituta JNA pod reg. br. 1—7/4, k. 1103/I, br. depeše 393).

6. **Vlastiti gubitci:**

22 mrtva, 66 ranjenih i nekoliko ozlijeđenih. Većina mrtvih sahranjena je na položaju između k. 488 i k. 514. Svega nekoliko drugova nije pokopano.

7. **Pohvale:**

U I. Bataljonu istakla se cijela III. i Prateća četa.

Od pojedinaca zaslužuju pohvalu:

Jakić Ivan, zamj. komandira čete; Mucić Jozo, borac; Zec Stipe, borac; Prodan Ante, borac; Miličić Zore, vodnik; Bjažević Luka, desetar; Zec Mate i Popović Vjeko, desetar; Delić Rita, vodna bolničarka; Čović Krsto, politkomesar čete; Štedrić Nikola, desetar; Barada Jozo, borac; Kunjašić Ivan, borac; Dvornik Vesela, četna bolničarka; Jujinović Ivka, četna bolničarka; Balić Ana, higijeničar bataljona; Šućur Ante, Bogunović Radoslav, Klobasa Ivan, Jonjić Ivan, kuriri.

U II. Bataljonu istakli se: Rakić Marko, Majić Mate, Franičević Mato, Marija Sinković, Caratan Marinko, koji je i poginuo, Tulić Ivica, Kekić Marko, komandir čete, Musulin Ante, zamj. komandira, koji je i poginuo, Dropulić Jozo, vodnik, koji je i pao, Petrić Ante, zamj. komesara, Skorin Ante, vodnik, Skegro Ante, Dvornik Lenka, Sulić Zdenka i Franković Mare, bolničarke, Gabričević Martin, komesar čete, Cesarić Vlado, vodnik, Škarica Ksenija, Prajak Mirko, intendant bataljona.

U III. Bataljonu istakli su se: Kurtović Vida, Dominović Berta, Marinović Martin, Kostović Nikola, Krnić Šimun, Rodić Stipe, Petrovac Vlado, Karamatić Ante, Vukman Milan, Uvoda Ivan, Klarić Šime, Žuvela Šime, Vlastelica Grgo, Balta Filip, Kokan Jere, Borić Ante, Mardešić Boris, Marija Orešnjak, Kundić Mirko, koji je poginuo, Buhovski Branko. U Minobacačkoj četi istakli su se savršenim ulaganjem bacačke vatre i potpomaganjem pješaka, te preciznom procjenom, dalje, komandir čete Mateljak Mate i nišandžija Minatti Santino.

jatelj je sa većeg otstojanja otvorio vatru na naše snage. Nakon kraće borbe neprijatelj je protjeran na svoje polazne položaje.

Ubijeno je 10 neprijateljskih vojnika (među kojima 1 oficir) i nepoznat broj ranjenih.

Mi smo imali 1 ranjenog.

Zaplijenjenog materijala nije bilo u nijednoj borbi. U prvoj usljed toga što je zasjeda bila postavljena blizu neprijateljskog garnizona, te je odmah dok se zapucalo stigla intervencija iz Zavalja od 3 tenka i 2 kamiona s vojskom koji su onemogućili pokupiti plijen. U drugoj uslijed toga što su neprijateljski vojnici ubijeni na dosta velikom otstojanju, te ih je neprijatelj odvukao sobom.

Prilažemo liste gubitaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar: **A. Backović** (M. P.) Komandant, p-pukovnik: **M. Šumonja**

BR. 125

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETE DIVIZIJE OD 27 APRILA 1944 ŠTABU OSMOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA KOD HAN PROLOGA[1]

ŠTAB
IX. DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE
27. IV. 1944.
u 18 h.

Op. br. 28

ŠTABU VIII. KORPUSA NOV I PO JUGOSLAVIJE

Izvještaj o akcijama II. brigade 24 i 26 o. mj.

23 o. mj. na večer odlučili smo da izvršimo mobilizaciju u svim hrvatskim selima zapadno od Livna. Zbog situacije koja je toga dana vladala kod XX. divizije[2] donijeli smo od-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 14/2, k. 842.

[2] Vidi dok. br. 98, 116 i 145.

luku da u toku te noći izvršimo mobilizaciju sa dva bataljona naše II. brigade i dva bataljona III. brigade na zapadnoj strani Livanjskoga Polja, a u selima na sjevernoj strani Livanjskoga Polja trebao je da izvrši Livanjski NOP odred, uz pomoć djelova naše III. brigade. II. brigada je dobila zadatak da izvrši mobilizaciju sa jednim bataljonom u s. Čaići, s. Odžak i s. Lištane, a sa jednim bataljonom da drži položaj iznad Han Prologa i Velikog Ponora.

Neprijatelj[3] u jutro došao je sa motorizacijom do Han Prologa, gdje se zaustavila, a pješadija je produžila istočnim padinama Kika i poljem u strijeljačkom stroju u pravcu Čaića i Odžaka. Bataljon II. brigade nije bio na svojem položaju, nego se je i on zabavio oko mobilizacije i na dolazak neprijatelja nije mogao da zauzme položaje koji su bili predviđeni za obranu toga pravca. Na tim položajima nalazila se je jedna desetina, koja nije mogla stvoriti dovoljno vremena da se ostali dio bataljona razvije za borbu na predviđenim položajima. II. bataljon zauzeo je položaje na Modroj Gredi, gdje je prihvatio borbu sa neprijateljem, koji je nadirao poljem i cestom. Druga neprijateljska kolona uspjela je da zauzme Malinovac (k. 1289), odakle je bočno ugrozila II. bataljon, koji je bio primoran da se povuče i to vrlo brzo na k. 1206 i Rasoje. Povlačenje sa prvih položaja na slijedeći položaj nije se moglo pravilno izvesti, jer je neprijatelj ugrožavao sa lijevog i desnog krila. Neprijatelj je uspio da prodre u s. Odžak i Lištane i ovlada položajima k. 1206 i Debelica (k. 1275). IV. bataljon sadejstvovao je sa II. bataljonom, ali vrlo kasno, tako da mu u prvom momentu nije mogao pružiti efikasnu pomoć, ali njegovim angažovanjem neprijatelj je bio primoran na povlačenje i naše su snage u sumrak ponovo izbile u Han Prolog. U ovoj borbi neprijatelj je imao oko 20 izbačenih iz stroja. Naši gubitci su dosta osjetljivi, ali tačan broj još ne znamo, do sada fale 24 druga, a od toga se znade da su dvojica poginula. Jedan dio od ovih izgubljenih predao se je sam neprijatelju, a jedan dio zarobljen, odnosno izgubljen i pojedinci se još vračaju, koji su bili zgubili vezu, u sastav bataljona.

U ovoj borbi drugovi su posvetili veću pažnju mobilizaciji, a potcijenili su osiguranje i obezbjedili se samo jednom desetinom. Kada je došlo do borbe sa neprijateljem, bilo je dosta boraca i rukovodilaca koji su pokazali primjere junaštva i hrabrosti, ali isto tako bilo je pojedinih kukavica, pa čak i dezertera. . . .

Poduzeli smo mjere da se ispita tko je kriv da je došlo do iznenađenja, o čemu ćemo vas naknadno izvijestiti.

---

[3] Vidi objašnjenje br. 2 uz dok. br. 98.

26 o. m. u jutro rano neprijatelj je izašao iz Livna u jačini od 600 Njemaca i ustaša sa 4 tenka, 19 kamiona. Neprijatelj je dovukao i 2 haubice, koje je plasirao jugoistočno od k. 703 na komunikaciji Livno — Prolog. Naši bataljoni držali su položaje Kik (k. 1117), istočne padine Malinovca. Kad je neprijateljska pješadija podišla našim položajima, otvorena je jaka vatra iz našeg automatskog oruđa, gdje su neprijatelju naneseni osjetljivi gubitci. Neprijatelj se je tada razvio u desno preko polja, pokušao da sa desnog krila primora naše jedinice na povlačenje, a isto tako i sa desnog krila preko Prološke Drage. Borba je bila vrlo jaka i neprijatelj je uspio da ovlada Kikom i Malinovcem tek u 11 sati, a naše snage povukle su se na slijedeće položaje: k. 1316 — k. 1310, k. 1206 i neprijatelj je uspio da poljem prodre u Čaiće. Tada mu je stiglo novo pojačanje iz Livna i pokušao je da ovlada Lištanima i Rujanima, gdje mu je uspjelo poljem prodrijeti do škole u Lištanima. Tada su izvršile naše jedinice kontranapad preko k. 1206 u Odžak, gdje je neprijatelj natjeran u bijeg preko polja u pravcu Livna, gdje je ostavio nešto hrane i stoke. Oko 15 sati neprijatelj je bio primoran na povlačenje i oko 16 časova naše su jedinice ovladale starim položajima.

Gubitci neprijatelja u ovoj borbi prema izvještaju boraca i seljaka su vrlo veliki. Neprijatelj je bio vrlo uporan da ovlada svim ovim položajima i u tome je pretrpio jake gubitke, gdje su se naročito istakli naši puškomitraljesci sa engleskim puškomitraljezima. Naši gubitci u ovim borbama su: 1 ranjen.

U akciji 24 i 26 o. mj. osjeća se da je bila jedina namjera neprijatelja da izvrši mobilizaciju u ovim selima i pokupi stoku, što je djelimično i uspjelo. Skoro u svim selima seljaci koji su ostali u selu pridružili su se neprijatelju i povukli se zajedno s njim u Livno, tako da su prvi dan borbe odveli sobom oko 1.000 komada krupne stoke. U svim selima osjeća se neprijateljska organizacija i očekivali su unaprijed dolazak neprijatelja, tako da iz D. Rujana, gdje neprijatelj nije bio prodro, bježali su seljaci sa stokom i hranom k neprijatelju.

Sjutra u jutro uputićemo vam novomobilisane, kojih ima 130. Sela, koja su bila određena našim jedinicama, u njima je izvršena mobilizacija, dočim u selima u kojima je vršio mobilizaciju Livanjski odred nije izvršena tu noć i s time kompromitovali akciju i seljaci iz s. Strupnići i Lusnića napustili su svoje kuće.

Na komunikaciji Livno — Karlov Han naišao je jedan kamion na minu u kojem je bilo 15 vojnika, od kojih je bilo 7 mrtvih, a ostali teško ranjeni.

O svim ovim akcijama i o akciji koju vrši naša II. brigada i I. brigada sa po dva bataljona večeras u Cetinskoj dolini poslaćemo naknadno operativni izvještaj.[4]

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Andro Kovačević

Komandant — p.pukovnik:
A. Banina

(M. P.)

P. s. Kod nas se nalazi uhapšen HSS-ovski prvak iz Rujana Filip Pošalić. On, u savezu sa Bojom Ćurak, u ovom kraju mnogo utječe na stanovništvo i potajno radi na pasiviziranju masa prema NOP. Smatrali smo da ga je potrebno ukloniti iz ovih sela kako bi se mobilizacija mogla uspješnije izvršiti. Pošalić je vrlo lukav, znade da se pretvara. Mišljenja sam da je istog potrebito uputiti negdje daleko od ovog kraja, u vojsku, gdje ne bi bio povezan sa poznatima iz istog ili susjednih sela. Imenovani je član KNOO. Boja Ćurak je pobjegla u Livno k ustašama. Javite nam da li ćemo vam Pošalića poslati gore do vas.

[4] Vidi tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Devete divizije Štabu Osmog korpusa NOVJ od 25 maja 1944.

BR. 126

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRIDESET TREĆE DIVIZIJE OD 27 APRILA 1944 ŠTABU DESETOG KORPUSA (ZAGREBAČKOG) NOVJ O DEJSTVIMA DRUGE BRIGADE OD 5 DO 20 APRILA[1]

ŠTAB XXXIII DIVIZIJE X KORPUSA ZAGREBAČKOG N. O. V. i P. O. J. Op. 265/44
Broj. oper. 49
Dne 27 travnja 1944.

Predmet: Operativni izvještaj od 5. IV. do 20. IV. 1944 godine dostavlja.

ŠTABU X KORPUSA »ZAGREBAČKOG« NOV i POJ

U toku posljednjih 15 dana II. brigada XXXIII divizije kretala se je na sektoru Moslavine (sekcija Čazma 1 : 100.000 i Bjelovar 1 : 100.000).

I brigada krenula je 9. IV. 1944 na sektor Kalnika i Hrvatskog Zagorja i privremeno se nalazi pod neposrednom komandom Štaba X. korpusa, te rad i kretanje iste nije obuhvaćeno u ovom izvještaju.[2]

6. IV. 1944 Jedinice II. brigade nalazile su se u bazama Šušnjara i G. Petrička. Ista brigada ima svega 2 bataljona, jer je nakon borbe kod Oborova I. i III. bataljon teško stradao[3] te se je od ostataka istih bataljona formirao jedan bataljon i to kao treći bataljon brigade.

7. IV. 1944 Jedinice II. brigade ostale su u starim bazama. Jedan bataljon postavio je zasjedu između Ivanske i Narte, jer je predhodno primljen izvještaj da će neprijatelj izaći u pravcu Bereka. Međutim kako neprijatelj nije izlazio, bataljon se povukao u staru bazu.

8. IV. 1944 II. brigada ostala je na starim položajima. Preko dana radilo se je sa jedinicama na sređivanju istih, te su održani sastanci sa rukovodiocima. Nije bilo nikakovih promjena.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 5—16/4, k. 551 A.

[2] O njenim pokretima i dejstvima vidi dok. br. 149.

[3] Vidi dok. br. 5.

9. IV. 1944 Brigada je ostala na starim položajima. Tokom dana stigao je jedan bataljon iz Moslavačkog odreda i ušao u sastav II. brigade i to kao njezin I. bataljon. Isti bataljon broji svega 70 boraca, a bazu je uzeo u selu Krišci.

10. IV. 1944 III. bataljon II. brigade izvršio je pretres tokom noći u selu Sišćani, jer je bilo javljeno da se u istom selu nalaze milicioneri, a koji dolaze iz uporišta Gudovac svojim kućama. Selo je blokirano i temeljito pretreseno, ali nije ništa pronađeno, te se je bataljon povukao u svoju bazu.

Pri Štabu Divizije formirana je podoficirska škola. Istu školu pohađati će 16 drugova, a nastavnici su uzeti iz jedinica. Program i raspored rada dostavljeni su od Štaba Korpusa.

11. IV. 1944 II.brigada izvršila je pokret i zauzela položaje u selima Mlinska, Kostanjevac i Popovac. Tokom dana do susreta sa neprijateljem nije došlo.

12. IV. 1944 Brigada je sa dva bataljona izvršila pokret do V. i M. Bršljanice, dok je jedan bataljon ostao u Popovcu. Drugih promjena nije bilo.

13. IV. 1944 Jedinice II. brigade ostale su u starim bazama. Tokom dana stiglo je 110 dobrovoljaca iz kotara Čazma za našu Diviziju. Isti su raspoređeni u II. brigadu, osim dvadesetorice, a koji su dodjeljeni u Pontonirsku četu. Ista četa kroz cijelo vrijeme nalazi se u selu Grabovnica, gdje se vrši izobrazba.

14. IV. 1944 Jedan bataljon brigade dobio je zadatak da postavi zasjedu na putu između Kutine i Gojila, ali kako je udarna grupa na tamošnjem terenu kompromitovala samo mjesto gdje je trebala biti zasjeda, bataljon se je povukao a da nije izvršio zadatak. Borbe sa neprijateljem nije bilo.

15. IV. 1944 Brigada je sa dva bataljona izvršila pokret do Srp. Selišća i Mikleuške te su izvršene pripreme za akciju na prugu. Jedan bataljon, kao i Štab Divizije ostali su i dalje u Popovcu.

16. IV. 1944 Tokom noći II. brigada sa dva bataljona, Četom za vezu i diverzantima izvršila je rušenje željezničke pruge između Popovače i Krivaje. Postavljene su

zasjede odnosno osiguranja na cesti ispred Popovače i kod Volodera, te na pruzi ispred stanice Popovača i Krivaj. Četa koja je trebala postaviti osiguranje od željezničke stanice Popovača prilikom nailaska na prugu naišla je na neprijateljsku patrolu koja je kretala samom prugom. Došlo je do kratke borbe, nakon koje se neprijateljska patrola povukla. Na samu prugu stiglo se je sa zakašnjenjem od dva sata te je porušeno svega oko 100 metara pruge. Posječeno je oko 30 bandera za t.t. vezu. Postavljene su nagazne mine na cesti ispred same Popovače. Tokom rušenja pruge neprijatelj je stalno otvarao vatru iz bunkera kod Krivaje i Popovače. Međutim ista vatra bila je neefikasna i gubitaka na našoj strani nije bilo. Poginuo je jedan drug, a koji je naišao na prekinuti električni vod. U tri sata ujutro jedinice su se povukle u Mikleušku i Srpsko Selišće. Tokom same akcije bila je vrlo slaba veza između pojedinih jedinica na položaju, a i pripreme za samu akciju nisu bile izvršene u dovoljnoj meri. Komandanti bataljona imali su slab pregled nad jedinicama i tu se je pokazalo da im nedostaje iskustva za rukovođenje bataljonima.

17. IV. 1944 Ujutro u 8 sati bataljon koji je bio u Mikleuški izvršio je pokret prema Srp. Selišću. Kratko vrijeme nakon toga naišao je neprijatelj u jačini, od kojih 400 domobrana i nešto ustaša iz uporišta Popovača i upao u Mikleušku.[4] Bataljon je odmah vraćen natrag sa zadatkom da zauzme okolne visove i da izvrši napad na neprijatelja, međutim neprijatelj je istovremeno zaposjedao pomenute visove, te je došlo s njime do borbe. Čim je neprijatelj osjetio da naše jedinice vrše manevar u cilju da mu presjeku otstupnicu, povukao se je u paničnom bijegu u pravcu Popovače.

Istovremeno je neprijatelj nastupao iz pravca Kutine i stigao do sela Čaira, ali čim je osjetio blizinu naših jedinica, odmah se je povukao. U

[4] U bojnoj relaciji Prvog zbornog područja o tome piše: »17. IV. 1944 g. na temelju prikupljenih podataka, dielovi 1. gorskog zdruga i njemački dielovi sa Gojila razviđali su područje: Mikleuška — Srp. Selišće — Čaire, te su vodili jaku borbu sa II. Moslavačkom brigadom, te ovu odbacili iz Srp. Selišća i postava kod s. Mikleuške. Naši gubici 1 ranjen« (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 4/1—9, k. 58).

borbi kod Mikleuške ubijeno je 9, a ranjeno 11 neprijateljskih vojnika. Zarobljeno nije ništa. Naši gubitci bili su 1 mrtav i 1 lakše ranjeni drug. Poslije podne jedan bataljon je izvršio pokret i zauzeo položaj u selu Dišnik, dok je II. bataljon ostao u Srp. Selišću. Bataljon koji je bio u Popovcu tokom dana nije imao susreta sa neprijateljem.

18. IV. 1944 I. bataljon II. brigade postavio je zasjedu u šumi kod ceste Hercegovac — V. Grđevac, međutim kako do 12 sati nije ništa naišlo, bataljon se je povukao u Popovac. II. bataljon, a koji je bio u Srp. Selišću, postavio je zasjedu između Kutine i Gojila, postavljene su šrapnelmine. te je porušeno oko 20 bandera i prikupljeno nekoliko stotina metara žice. Niti na ovu zasjedu nije nitko naišao te se je bataljon povukao u V. Bršljanicu.

19. IV. 1944 II. brigada izvršila je pokret na položaj V. Trnovitica, N. Ploščica — D. Potok. Štab Divizije premjestio se je u Ruškovac. Tokom dana do sukoba sa neprijateljem nije došlo.

20. IV. 1944 Jedinice brigade izvršile su preko noći od 20 na 21. IV. akciju na miliciju u V. Grđevcu. Međutim kod pretresa pojedinih kuća pronađeno je i ubijeno svega 6, a ranjeno 10 milicionera, zarobljena je jedna puška. Kad su se naše jedinice povlačile, neprijatelj je izašao iz uporišta V. Grđevac, tj. sa drugog kraja samog mjesta a koje je utvrđeno i otvarao vatru na naše jedinice koje su bile u povlačenju. Istovremeno je srušen most preko Cesme na pruzi Bjelovar — Daruvar dugačak 25 metara, te popaljene vojničke barake kod željezničke stanice V. Grđevac. Tokom ove akcije naši gubici bili su jedan lakše ranjen, a izgubljena su 3 konja sa samarima, a koji su pobjegli konjovodcima kada se je zapucalo.
I tokom ove akcije vrlo slabo je funkcionirala veza između pojedinih jedinica na položaju.
Poslije akcije jedinice brigade povukle su se u svoje polazne baze.
U razdoblju od 5. do 20. IV. 1944. II. brigada izvršila je nekoliko manjih akcija, a veće akcije nisu poduzimane s razloga što se je baš s malim akcijama nastojalo srediti i ojačati brigadu, a to

se je i uglavnom i postglo. Ista brigada broji danas oko 550 boraca i sposobna je da izvrši manje zadatke.
U ovom periodu *gubitci neprijatelja* bili su slijedeći:
16 mrtvih,
21 ranjen.
Zarobljena 1 puška.
Uništeno 100 metara želj. pruge,
1 most dugačak 25 metara.
Posječeno oko 50 bandera.

Vlastiti gubitci:
2 mrtva,
2 lakše ranjena.
Utrošeno je 500 kom. metaka,
2 mine za teški bacač,
2 nagazne mine,
4 šrapnel-mine.
Kako je već pomenuto, u ovaj izvještaj nije ubačeno: rad, kretanje i operacije I brigade, jer će ista dostaviti operativni izvještaj direktno u Štab Korpusa.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Mutak Vlado

(M. P.)

Za komandanta
Načelnik Štaba,
potporučnik:
Vlado Kobal

BR. 127

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRIDESET PETE DIVIZIJE OD 27 APRILA 1944 ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ O PRODORU NEPRIJATELJSKIH SNAGA PRAVCEM OTOČAC — VRHOVINE I LAPAC — MAZIN I O ORGANIZACIONOM STANJU JEDINICA[1]

ŠTAB
XXXV. DIVIZIJE XI. KORPUSA
NOVJ
Br. 293/27-IV. 1944

Opći vojno-
organizac.
izvještaj.

ŠTABU XI. KORPUSA NOVJ

I. Operativna situacija.

U toku proteklog mjeseca nastupile su sljedeće promjene u rasporedu neprijateljskih snaga na sektoru na kome djeluje naša Divizija:

Početkom ovoga mjeseca neprijatelj je iz Otočca izvršio napad na naše snage te ovladao Gackom dolinom i Vrhovinama.[2] Sa sektora Perušić — Gospić pomjerena je jedna ustaška bojna[3] i smještena na sektor Ramljane — Lešće, tako da neprijatelj sada vlada cestom Perušić — Otočac. Na ostalim sektorima stanje je kao i prošlog mjeseca.

Neprijatelj je iz Vrhovina pravio ispade u Turjanski i D. i G. Babin Potok te je pritom popalio sela Crna Vlast, Turjanski, Rudopolje, D. i G. Babin Potok. Iz Lapca je neprijatelj

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 14—1/5, k. 569.

[2] Iz istorijata njemačke 392 legionarske divizije vidi se da je ovaj napad preduzet protiv Glavnog štaba Hrvatske i jedinica raspoređenih u ovom dijelu Like, kao i sa ciljem oslobođenja puta Otočac — Gospić — Split. Angažovanjem relativno jakih snaga (Treći bataljon 846 puka i Izviđački odred 392 legionarske divizije, Devetnaestu, Trideset prvu i Trideset četvrtu ustašku bojnu) neprijatelj je samo djelimično ostvario postavljeni cilj, ovladavši privremeno komunikacijom Otočac — Gospić. Opširnije o tome vidi dok. br. 69, 109, 144, 153, 154 i 155 u ovoj knjizi i dok. br. 4/1, k. 58 i 39/14, k. 18, u Arhivu Istoriskog instituta JNA.

[3] Riječ je o Trideset četvrtoj ustaškoj bojni koja je poslije prodora u pravcu sela Turjanski povučena 2 aprila 1944 na položaje Ramljane — Janjče. (Podatak iz bojne relacije Prvog zbornog područja u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 4/1, k. 58.)

također napravio ispad do Mazina i to selo popalio.[4] Neprijatelj je ubijao civilno stanovništvo u selima koja je palio.[5]

Naša Divizija vodila je borbe preko cjelog mjeseca sa neprijateljem koji je prodro s pravca Otočac — Vrhovine i sa bojnom koja je iz Ramljana vršila ispade prema Turjanskom i Kuzmanovači.[6] Vršeno je i nekoliko protivnapada. U svim ovim borbama neprijatelj je bio vojnički nadmoćniji, te su naše odbrane, otstupanje i protivnapadi imali slabe rezultate.

. . .

III. Formacijsko stanje: vidi se iz priloženog izvještaja.

Reorganizacija u jedinicama nije vršena. Jedino je Bataljon »Plavi Jadran« bio rasformirao III. četu, ali smo mu naredili da je ponovo formira. Pri našem Štabu formirali smo radničku četu.

IV. Brojno stanje jedinica i pregled naoružanja prilaže se.

V. Pregled socijalnog i nacionalnog sastava prilaže se.

VI. Vojničko stanje:

1. Komandovanje:

a) Odnos štabova prema borcima nije dovoljno blizak.

. . .

b) Odnos viših i nižih štabova je dosta dobar. Promjenama koje su izvršene u štabovima brigada i bataljona uklonjen je familijarni odnos koji je postojao u I. brigadi i u Divizionu.

c) Odnos unutar našeg Štaba je priličan. U štabovima brigada i bataljona odnosi su dobri. Štapski sastanci održavaju se a i sastanci u intendanturi, dok referenti saniteta i referenti za vezu nisu održavali sastanke.

d) Naš Štab pružao je pomoć nižim štabovima putem pismenih uputa i sastanaka. U toku ovog mjeseca održani su sastanci sa svim štabovima brigada i bataljona, osim Odreda i Bataljona »Plavi Jadran« na kojim se sastancima pretresao rad štabova u akcijama.

---

[4] U depeši Pokrajinskog obavještajnog centra Štabu Jedanaestog korpusa NOVJ o tome piše: »Jutros 18-IV Nijemci su došli iz Lapca u Mazin kamionima a sa tenkovima na Mazinsku Previju. Tuku topovima u Bruvno. Također su tukli gdje je bila komanda mjesta Donji Lapac. Mazin pale...« (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 1/1, k. 572). Mazin su tada vjerovatno spalile jedinice njemačke 373 legionarske divizije, koje su obezbjeđivale komunikaciju Bihać — Lapac — Gračac — Knin.

[5] Iz depeše Štaba Jedanaestog korpusa, upućene 19 aprila Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske, vidi se da je neprijatelj tom prilikom odveo iz Mazina 17 ljudi i nekoliko ubio (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 2/1, k. 572).

[6] Vidi dok. br. 146 i 147.

e) U našem Štabu odnos užeg štaba prema referentima je dobar, a u štabovima brigada također.

Informativna služba je i dalje najslabiji sektor rada u našem Štabu i u nižim štabovima.

2. U cilju podizanja stručnog znanja kod starješinskog kadra pri Štabu naše Divizije održava se vodničko-desetarski kurs (drugi). Jedan vodnički kurs je završen sa vrlo dobrim uspjehom.

Održava se također minobacački kurs, ali bez dobrog stručnjaka — nastavnika. Nastavnik koga smo imali upućen je u Art. ofic. školu, a predviđena zamjena za njega nije došla, te za sada obuku izvodi jedan drug sa osrednjim poznavanjem ovog oružja.

U toku mjeseca izveden je sedmodnevni signalni kurs sa dobrim uspjehom.

Obuka boraca izvođena je u okviru bataljona i četa. Zbog čestih pokreta i borbi obuka je izvođena sa prekidima i nejednako po jedinicama. Ona nije ujednačena i ne izvodi se dovoljno intenzivno jer tome pitanju nismo stigli posvetiti pažnju koju zaslužuje.

Obuka u četi za vezu, na protukolskim topovima i u Art. divizionu izvodi se sa više sistema i redovitije. Plan i program za obuku artiljeraca poslali smo vam ranije.

Minerska odjeljenja upotrebljavaju se sve češće, a sam način postavljanja mina usavršen je, tako da neprijatelj ne može podići minu koju otkrije, a da ona pritom ne eksplodira.

3.... Izdržljivost boraca je slaba zbog slabe ishrane, odjeće i obuće. Naročito je slaba otpornost Primoraca i Istrana prema studeni, tak da ih je u zadnjoj akciji (noću 25/26.IV.) od smrzavanja izbačeno iz stroja preko 100, od čega 10 umrlih (a vjerovatno i više, jer od 30 nestalih sigurno ima i jedan dio umrlih).[7]

4. U vođenim borbama pokazalo se je da je:

uzajamno potpomaganje bilo općenito slabo.

Manevarska sposobnost jedinica dosta slaba, uglavnom zbog slabih veza i preopterećenosti boraca teškim oružjem i materijalom, pošto jedinice ne raspolažu sa tovarnim konjima, pa sve nose borci.

Iznenađenje je doživio jedan bataljon II. brigade i jedan bataljon III. brigade kod Babinog Potoka, a opreznost kod svih brigada bila je općenito slaba. Efikasnost i disciplina vatre nije još postignuta, jer se vatra otvara bez komande i na veća

[7] Opširnije o tome vidi primjedbr br. 2 uz dok. br. 109

ostojanja. Utvrđivanje, maskiranje i prikriveno držanje na položaju još se dosta ne praktikuje, pa su pretrpljeni znatni gubitci od neprijateljske artiljerije i bacača. U odbrani se ne preduzimaju potrebne ofanzivne radnje, a odstupanje se vrši bez plana i korišćenja prihvatnih položaja. Na sve ove nedostatke ukazivano je štabovima na održanim konferencijama, ali se ovo sporo popravlja, jer je stručna sprema starješina slaba a uslovi za rad dosta teški.

5. Specijalne službe:

a) Veza. Korištene su telefonske i kurirske veze a ponegdje u akciji i relejne veze. Veze su bile spore i slabe naročito od štabova brigada naniže. Signalne veze nisu još dovoljno korištene.

b) Informativna služba, kao što smo već napomenuli, općenito je slaba: spora, neprecizna, nepouzdana i nesistematska.

c) Sanitet je dobro organizovan, ali bez dovoljno stručnog osoblja. Po premještaju druga Zimolova, dužnost referenta saniteta divizije primio je drug Dimnik, koji je savjestan i vrijedan, ali sa daleko manjim iskustvom od druga Zimolova. Sada je u toku jedan bolničarski kurs.

6) Ishrana jedinica je slaba. Većina boraca su mršavi i neizdržljivi na maršu i prema hladnoći.

Obuća i odjeća je slaba. Naročito su slabo odjeveni i obuveni novi borci Istrani. Zbog nedostatka veša pojavljuje se svrab i uši.

7) Zdravstveno stanje je dosta slabo. U ambulantama ima dosta bolesnika, najviše iznemoglih, reumatičnih, sa katarem organa za disanje i nešto svrabljivih. Zaraznih bolesti nema, ali je bilo par slučajeva trbušnog i pjegavog tifusa, ali je zaraza ugušena.

NAPOMENE:

Od devet pari konja koje ima naš Divizion samo tri para su upotrebljivi, a ostali konji su od pregladnjelosti i šuge toliko oslabili da će neki sigurno uginuti. Divizionu nedostaje za dvije baterije koje su sada u upotrebi 20 pari konja. Divizionu nedostaju dva baterijska durbina, dvije busole, tri dvogleda, tri džepne busole i sitometar, te dva transportera.

Iz II. brigade dva oficira i nekoliko boraca samovoljno su prešli u XIII. diviziju, a iz I. brigade nekoliko boraca u VI. diviziju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
S. Mrđa

Komandant, potpukovnik:
P. Kleut

BR. 128

IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE SREDNJEDALMATINSKIH NOP ODREDA OD 27 APRILA 1944 ŠTABU OSMOG KORPUSA NOVJ O STANJU NA PODRUČJU DRNIŠA I NAPADU NA ČETNIKE U SELU MIRLOVIĆI[1]

ŠTAB
GRUPE PARTIZANSKIH ODREDA
ZA SREDNJU DALMACIJU
Pol. 27-IV-1944

ŠTABU VIII KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Izvještavamo vas o političkoj situaciji na sektoru Drniša, u vezi primljene depeše, u pogledu aktiviranja Svilajsko-mosećkog odreda u tom pravcu.

Već dugo vremena naše jedinice uopće nisu vršile pritisak na tom sektoru, tako da je uspjelo četnicima da potpuno politički stave pod uticaj skoro sva pravoslavna sela i da u svakom selu organizuju takozvane leteće čete (miliciju). Politički rad i prodiranje letaka (proglasa) također nije praktikovano prema dobivenim izvještajima, u posljednje vrijeme moral kod četnika je opao, a naročito poslije savezničkog bombardovanja Drniša i Knina,[2] tako da ima mogućnosti vršenja uspješnih akcija na tom sektoru i razbijanja njihovih redova, a isto tako postoji mogućnost, ukoliko bi na tom sektoru bio jači pritisak naših jedinica, da bi četnici počeli u jačem broju prelaziti na našu stranu.

Mi smo sa naše strane u vezi dobivene depeše izvršili napad na selo Mirlović,[3] kao što vas izvještavamo u operativnom izvještaju.[4] Ovo selo bilo je četničko. Otpora nije bilo nikakvog, a zarobljeno je 12 četnika. Utisak koji su naši borci ostavili kod naroda bio je veoma dobar, pošto isti nisu pristupili nikakovoj konfiskaciji, a isto se tako borcima nije dozvoljavalo zalaženje u seoske kuće gdje bi postojala i sama mogućnost pljačke. Sav narod, koji je u početku prestrašen pobjegao, nakon što je vidio da naši ne poduzimaju nikakove represalije, počeo se vraćati kućama i pozivati na povratak one koji su se sklonili po okolnim brdima. U pomenutom selu

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 28—1/3, k. 517A.

[2] Saveznički avioni su bombardovali ova mjesta 3 aprila 1944 (vidi dok. br. 155 i 156).

[3] Vidi dok. br. 101.

[4] Vidi dok. br. 110.

nastojali smo da održimo zbor, ali pošto je narod bio prilično iznenađen, pa je bilo potrebno da se zadrži bataljon više vremena da bi održao zbor, a osim toga nedaleko jedan sat vremena nalazi se selo Baljci, gdje je smješten Štab četničke Svilajske brigade, a pri ovom Štabu imaju stalno jedan bataljon, pa su se naše snage koje su bile veoma male morale povući. Isto tako su se na Svilaji nalazili oko 300 četnika, koji su već počeli da pripuckavaju pa je prijetila opasnost da našima presijeku otstupnicu, pa su se i zbog toga morali povući.

Sada smo uspostavili stalnu vezu sa selom Mirlović, te će nas ova veza obavještavati o situaciji na ovom sektoru, a isto tako nastojimo uhvatiti vezu sa Prominskim odredom i organizacijama iz Drniškog kotara.

Mogućnost sa naše strane djelovanja koliko vojnog toliko i političkog u četničkim selima postoji samo nam najviše otežavaju rad četnici i to njih oko 300 koji se nalaze na Svilaji, pa mislimo 28 o. mj. izvršiti napad sa čitavim Odredom na pomenuti njihov garnizon.[5] Ukoliko uspijemo likvidirati pomenuti garnizon u Svilaji, a za to ima mogućnosti, situacija će se puno popraviti u našu korist.

Od četnika zarobljenih u Mirloviću i pored 2—3 dana razgovaranja s njima i pozivanja da ostanu u našoj vojsci nijedan se nije odazvao, pa smo mislili da ih pustimo kući, ali pošto smo dobili jedan prijeteći dopis od nekog štaba njihovog bataljona, kojega prilažemo, odlučili smo da ih pošaljemo u Štab Korpusa na dalji postupak, jer ukoliko bi ih mi pustili, oni bi iskoristili u propagandističke svrhe tobože da smo mi njih morali pustiti od straha pred njihovom prijetnjom.

Dostavljamo vam jedan primjerak letka, kojega smo uputili u četnička sela u okolini Drniša.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Crnogorac[6]

Komandant:
otsutan

(M. P.)

---

[5] Svilajsko-mosećki NOP odred i dva bataljona Prve brigade Dvadesete divizije napali su četnike na Svilaji 27/28 aprila. Otkrivši nailazak naših jedinica, četnici su pobjegli. U selu Čavoglavu zarobljena su 3 četnika i zapljenjene 4 puške. (Podaci iz Arhiva Istoriskog instituta JNA, reg. br. 21/7, k. 1603.)

[6] Dragutin

BR. 129

IZVJEŠTAJ ŠTABA GRUPE SREDNJEDALMATINSKIH NOP ODREDA OD 27 APRILA 1944 ŠTABU OSMOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA OD 19 DO 24 APRILA[1]

ŠTAB
GRUPE PARTIZANSKIH ODREDA
ZA SREDNJU DALMACIJU
Pol. 27-IV. 1944

ŠTABU VIII KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE

Položaj

Dostavlja operativni izvještaj za Šibensko-trogirski i Mosorski odred od 19 do 24-IV. o. g.

Mosorski odred: Ovaj Odred djeluje na liniji Mosor — Ugljane, te je u vremenu za koji se dostavlja izvještaj imao slijedeće akcije:

Dana 19—20 jedna udarna grupa II bataljona postavila je zasjedu ustaši Čaktaš Mirku iz Dugog Polja, te je isti u toj zasjedi ubijen.

Dana 20—21 na Mojanki između Sinja i Dicma jedna grupa (udarna) II bataljona sačekala je u zasjedi jednu ustašku patrolu u jačini od 10—15 ljudi, te je u kratkoj borbi ubila 5 ustaša i 1 ranila, te je zarobila 4 puške i oko 500 metaka,[2] a bez vlastitih gubitaka.

Dana 21 neprijatelj je sa dva kamiona puna vojske izbio u selo Ugljane, u zaselak Kovači. Njegova vjerojatna namjera je bila uspostava garnizona u Ugljanima, jer je isti sa sobom nosio i kazane za kuhinje.

Jedna četa Drugog bataljona sačekala je neprijatelja na odstojanju od 80—100 metara, te je onda otvorila vatru na istoga. Neprijatelju nije uspjelo da iziđe iz kamiona, ali nakon kraće borbe istome je stiglo pojačanje od još 2

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 19/7, k. 1603.

[2] Ovaj dio rečenice dopisan je u originalu plavim mastilom.

kamiona vojske, tako da je bočno ugrozilo našu četu, te se ista morala povući.

Ova borba trajala je oko 4 sata, neprijatelj je imao gubitaka i to oko 30 do 40 mrtvih i ranjenih. Tačan broj nije se mogao utvrditi. Mi smo imali samo jednog ranjenog.

Jedna udarna desetina upućena je na sektor Omiške Dinare sa zadatkom likvidiranja nekih špijuna i ometanja popravljanja električne linije Gubavica — Omiš.

Šibensko-trogirski odred:

Ovaj Odred djeluje i na dalje na liniji Trogir — Rogoznica, Rogoznica — Perković, te na liniji koja ide od Perkovića prema Labinu.

Isti Odred u gornjem razdoblju imao je slijedeće okršaje sa neprijateljem:

Dana 22—23 o. mj. na cesti između Ljubitovice i Lepenice naišao je jedan neprijateljski kamion na postavljenu minu. Ovaj kamion bio je pun vojske, te je bilo žrtava, ali nam njihov broj nije poznat.[3]

Dana 23 o. mj. udarna grupa postavila se u zasjedu na Vilajici.

Dva neprijateljska vojnika naišli su na ovu zasjedu kad su htjeli poći do vode. Naša desetina otvorila je vatru na ovu dvojicu, te je od njih jednoga ubila, a drugoga ranila, ali se ovaj ranjeni ipak uspio izvući. Mi nismo imali gubitaka, a zarobljena je 1 puška.

Dana 23—24 o. mj. u noći druga četa ovoga Odreda postavila je zasjedu u Vranjici. Na ovu zasjedu naišlo je 60 neprijateljskih (njemačkih) vojnika.[4] Naša četa pustila ih je na bliže odstojanje, a zatim je na njih otvorila unakrsnu vatru iz 4 puškomitraljeza.

Borba, koja se zatim razvila, trajala je oko 25 minuta, te su naši uspjeli da ubiju u istoj 32 neprijateljska vojnika, a 12 ih ranili. Među

[3] Iz izvještaja Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 24 aprila vidi se da su 22 aprila napadnuta dva kamiona poslije nailaska na minu i da je tom prilikom poginulo 6 a ranjeno 13 Nijemaca (vidi dok. br. 175).

[4] Vjerovatno iz sastava njemačke 264 pješadijske divizije koja je bila raspoređena na ovom području (vidi dok. br. 8/2a, k. 74, u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

ubijenima nalazi se jedan kapetan i 1 oberleitnant.[5]

U istoj borbi bilo je zaplijenjeno 2 njemačka puškomitraljeza (Šarca), 2 tromblona, 2 strojnice, 1 poluautomatska puška, 7 pušaka u ispravnom stanju, dok ih je veći broj uništen uslijed djelovanja ručnih bombi. Nadalje je zaplijenjeno 13 mina za tromblon, 2000 metaka jugoslovenskih (7,9), 200 metaka za strojnice, 14 ručnih bombi, 15 šinjela i 6 pari čizama.

Naši borci nisu imali u ovoj borbi gubitaka niti u ljudstvu niti u materijalu.

Za pohvalu[6] U ovoj borbi naši borci su se odlično držali, te su se u njoj naročito istakli komesar čete Mise Ive i nišandžija na puškomitraljezu drug Ivica Mijo. Ovaj posljednji, kad mu je puškomitraljez zaglavio, uzeo je kamen te je s njim udario neprijateljskog mitraljesca i oduzeo mu puškomitraljez, te je odmah sa neprijateljskim mitraljezom nastavio da tuče neprijatelja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
D. Crnogorac

Zamj. komandanta — kapetan:
otsutan

(M. P.)

[5] poručnik
[6] U originalu dopisano mastilom.

BR. 130

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE BRIGADE OD 27 APRILA 1944 ŠTABU DVADESETE DIVIZIJE O BORBAMA NA DINARI[1]

ŠTAB
I BRIGADE XX DIVIZIJE
27/IV-44 god.

Operativni izvještaj
od 22 do 24 o. m.

ŠTABU XX DIVIZIJE
Sekcija Split 1 : 100.000

1. Opis položaja: Naša brigada zatvarala je pravce i držala položaje od Panja do Han Prologa. 22 o. m. Brigada je bila raspoređena na sljedećim položajima: I bataljon sa jednom četom na Visibabi (k. 1166), Kiku (k. 1117), Debelom Umcu (k. 1153) — sa jednom četom, a jedna četa bila je u rezervi na Kođomanovoj Staji. II bataljon zaposjedao je položaje Modre Grede, Debeli Umac (k. 720), Efendiće (k. 517), koji je zatvarao položaje od glavne komunikacije Sinj — Livno, a isturio predstražna odjeljenja na V. i M. Knežicu, na Modre Grede, južno od Pišteta, povezivao se sa III bataljonom a sjeveroistočno povezivao se sa III brigadom i Dinarskim odredom iznad Bilog Briga prema koti 972. III bataljon posjedao je položaje: sa jednom četom kao predstražne položaje na Barakovinama (Vrče 610), sa mitraljeskim vodom Šuste — k. 538, jedna četa u početku same borbe nalazila se na putu između Panja i Kužnjaka koja nije mogla prihvatiti borbu na predstražnim položajima nego je ista raspoređena na padinama poviše Kužnjaka. IV bataljon bio je po naređenju Štaba divizije određen da prati karavan do Satrića i da demonstrativno napadne na Maljkovo i D. Otišić, a isti je u početku borbe se nalazio na putu između Bitelića i Pod Gradine koji je poslije zaposjeo kote iznad Gradine, Lovrića Dolac, Šljivak (k. 715), Bulovića Gredu i Privir (k. 921).

2. Naziv jedinice koja se borila: I brigada XX divizije N.O.V.J.. I bataljon koji je vodio borbu sa neprijateljem u Prološkoj Drazi, — sa istim nije bila u sastavu nijedna susjedna jedinica. II bataljon koji je vodio borbu na modrim Gredama, Debelom Umcu i Knežicama, vodio je borbu u sadejstvu sa III brigadom i jedinicama Dinarskog odreda koje su napadale neprijatelja

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 23/2, k. 1029.

sa desnog boka preko Gljeva i Trnovih Poljana.[2] III i IV bataljon vodili su borbu svaki na svome pravcu a sa istima nisu učestvovale jedinice drugih brigada niti odreda.

3. Naziv, jačina i sastav neprijateljskih jedinica[3] protiv kojih se vodila borba: Neprijateljske snage koje su vodile borbu sa I bataljonom u Han Prologu i Prološkoj Drazi bili su Njemci u jačini 400 vojnika, 20 kamiona i 8 tenkova. Neprijateljske snage koje su vodile borbu sa II bataljonom bili su ustaše, Njemci i domobrani. Jačina neprijateljskih snaga bila je oko 200 vojnika; sa svim rodovima komandovali su Njemci. Ove neprijateljske snage dovezle su se u 6 kamiona do V. Knežica. Neprijateljske snage koje su napadale na III bataljon bili su Njemci i ustaše u jačini oko 600 ljudi, 20 kamiona, 4 tenka i 6 haubica, koje su tri bile u Bajagiću kod crkve, a 3 su bile u Čačijinom Docu. Sa neprijateljem koji je napadao na Prološku Dragu bile su 3 haubice, sve haubice stalno su tukle naše položaje, kao i nepoznat broj bacača. Neprijatelj koji je napadao na naš IV bataljon bio je jačine oko 600 vojnika koji su se sastojali od Njemaca, ustaša, četnika sa jačim pješadijskim naoružanjem; sa svima su komandovali Njemci.

4. Obostrana situacija: Neprijatelj koji je napadao na naše položaje, isti je pripremljeno napadao i po ugovorenom vremenu i času sa svih strana, iz svih okolnih garnizona: Livna — Sinja — Hrvaca i Vrličke krajine. Neprijatelj je imao namjeru uništiti našu brigadu, protjerati našu diviziju, popaliti sve Vrdovo i nastanjenja u kojima su se smjestile naše jedinice, kao i odgovor na naše svakodnevno napadanje i uznemiravanje istih. Naše namjere bile su dočekati neprijatelja, nanijeti mu što više gubitaka, spriječiti mu izvršenje njegovog zadatka i namjere i istom ne dati na Vrdovo, a ukoliko bi neprijatelj sa jačim snagama i pod svaku cijenu htio da probije do Vrdova, da istog ne branimo ni pod svaku cijenu nego da se povučemo predviđenim pravcem.

5. Izdate zapovjesti: Štab ove brigade dobio je pismenu zapovjest od Štaba XX divizije za držanje i zatvaranje položaja i pravaca, kao i odbrane Vrdova, kako je gore navedeno, a dana 21. o. mj. Štab divizije izdao je naređenje Štabu brigade da sa jednim bataljonom, to jest IV bataljonom, otprati karavan Štaba divizije do Satrića, izvrši demonstrativni napad na Maljkovo i Donji Otišić i vrati se na svoje položaje: Pod Gradinu i Panj. Štab brigade u vezi naređenja Divizije i obavještenja za napad od strane neprijatelja izdao je zapovjest bata-

---

[2] Vidi dok. br. 112 i 145.

[3] Vidi objašnjenje br. 2 uz dok. br. 98.

ljonima i napravio raspored odbrane navedenih položaja gdje se prihvatila borba.

6. Vrijeme kada je borba otpočela: Neprijatelj koji je napadao sa 5 pravaca na našu brigadu isti je došao do naših predstražnih položaja 22/IV. o. g. i otpočela se je borba na svima pravcima ujutro tačno u 5 časova.

7. Tok borbe: Neprijatelj koji je došao iz Sinja preko Hana u dvije kolone, — jedna kolona je u jačini oko 200 ljudi i 6 kamiona došla do Velikih Knežica, gdje se je iskrcala i stupila u borbu sa našim II bataljonom. II kolona produžila je iz Hana u Čačijin Dolac u jačini oko .... ljudi[4] sa 20 kamiona, 4 tenka i 6 haubica, od koji hsu raspoređene 3 u .... Čačijin Dolac, a 3 u Bajagiće kod crkve. Jedna neprijateljska kolona koja je došla iz Sinja u Hrvace pojačana sa garnizonom u Hrvacama nadirala je iz Hrvaca prema mostu na Panju, a jači dijelovi od navedene kolone produžili su cestom prema Šeginom mostu koji su se probili preko istog. Neprijateljska kolona koja je pošla iz Livna sa 20 kamiona i 8 tenkova a sa istima su išle i 3 haubice. Od ovih pravaca neprijatelj je najprvo stupio u borbu njegovim glavnim nastupanjem i glavninom njegovih snaga koje su išle preko Čačijinog Doca prema položajima našeg III bataljona gdje je dočekala neprijatelja I četa III bataljona i mitraljeski vod istog bataljona. Na položaju Barakovina i Vrča (k. 610), po stupanju u borbu jedinica III bataljona sa neprijateljem, istovremeno stupio je u borbu i II bataljon na Knežicama i Modrim Gredama, I bataljon sa neprijateljem koji je napadao na Prološku Dragu, a poslije pola sata i IV bataljon sa neprijateljem koji je bio pokušao da se prebaci preko mosta na Panju.

Po stupanju u borbu između I bataljona i neprijatelja u Prološkoj Drazi neprijatelj je jurio sa tenkovima naprijed i u svom naletu naišao je na minu na cesti koju smo postavili gdje je dignut u zrak, kao i prikolica koju je za sobom vukao. Kada su tenk i prikolica dignuti u zrak, neprijatelj se je motorizacijom zaustavio i izišao iz svih kamiona, skupio se oko uništenog tenka gdje je naša jedinica iskoristila neprijateljsko gomilanje i otvorila vatru iz 3 puškomitraljeza i pušaka. Neprijatelj se je raspršio i zaposjeo položaje gdje je prihvatio borbu sa našim jedinicama. Ponovno je neprijatelj pokušao uz Prološku Dragu sa tenkovima da bi našu jedinicu zaobišao i napao bočno. Taj njegov manevar naši su predvidjeli i postavili zasjedu neprijateljskim tenkovima sa protutenkovskom puškom a promijenili položaj — na padine ispod Visibabe, gdje su ponovno stupili u borbu sa neprijateljem i nakon 4 sata

[4] U originalu nedostaje cifra.

borbe neprijatelj je bio primoran da odstupi. Naš II bataljon na svojim položajima, t. j. Modrim Gredama, Efendićima i Debelom Umcu zadržavao je neprijateljsku kolonu od 200 boraca koja je napadala preko Knežica prema Bilom Brigu i koja je imala zadatak da se probije preko Trnovih Poljana i prođe našim jedinicama iza leđa kako bi ih izbila sa glavnih položaja. Sprječavanje u nadiranju ove kolone pomogla je II bataljonu III brigada koja je tukla bočno neprijatelja od Gljeva, kao i dijelovi Dinarskog odreda. Bataljon se je povukao sa svojih položaja prema Malinovcu (trigonometar 991) tek onda kada je neprijatelj jakom artiljerijskom vatrom nadmoćnosti neprijatelja kako u ljudstvu tako i u vatri potiskao naš III bataljon iz Barakovina i sa Vrča (k. 610) te isti uspio da se popne na Modre Grede i da bočno izbije dijelove II bataljona sa Debelog Umca. III bataljon, koji je držao Barakovine — Vrče (k. 610), padine ispod Pišteta i Kužnjaka, isti je bio oslabljen pošto mu se jedna četa nalazila kao udarna grupa na zadatku na donjem sektoru a jedna četa u odsutnosti IV bataljona bila je spuštena na Panju koja je držala i zatvarala pravac te ista nije mogla na vrijeme zaposjesti svoj položaj, pa je to neprijatelj iskoristio. Četa koja je držala Barakovine, mitraljeski vod koji je držao Vrče (k. 610) dočekali su neprijatelja u jačini oko 300 ljudi koji je išao u tri kolone prema njihovim položajima na blizini do 70 m. i po istim raspalili iz svih oruđa gdje su mu nanijeli gubitke i bez obzira na njegovu artiljerijsku i pješačku vatru istog zadržali 2 sata na navedenim položajima, gdje je neprijatelj sa svojom drskošću i ne računajući na žrtve primorao jedinice III bataljona na odstupanje koje su stalno pod borbom odstupale do padina Malinovca i padina iznad sela Pišteta i Kužnjaka. IV bataljon po dolasku sa određenog zadatka koji mu je postavljen 21. o. mj. i po odbijanju neprijatelja na Panju, prodora neprijatelja na predstražne položaje III bataljona, povukao se je sa jednom četom na Šljivak (k. 715), na čuke poviše Pod Gradine, k. 663 i Privir (k. 921) koji je zatvarao pravce od Bitelića i povezao se sa četom III bataljona koja je bila na Panju a poslije zaposjela položaje iznad Kužnjaka. III bataljon kad se je povezao sa II bataljonom, a II bataljon sa I bataljonom i sa dijelovima III brigade i Dinarskog odreda naredili smo i izvršili protivnapad na neprijatelja koji je nadirao prema Malinovcu, Kužnjaku i Pištetima i istoga odbacili na Modre Grede i Debeli Umac, gdje je neprijatelju došlo pojačanje i nismo uspjeli istoga da zbacimo sa Debelog Umca i Modrih Greda, pošto je neprijatelju na te položaje došlo pojačanje. Za zbacivanje neprijatelja upotrijebili smo naš teški bacač i tukli neprijateljske položaje, koji je precizno tukao ali ni taj pokušaj nije uspio. Ponovno smo dobili

naređenje od Štaba divizije[5] da u toku noći izvršimo napad na neprijatelja koji se je nalazio na Modrim Gredama, Debelom Umcu i Čačijinom Docu u sadejstvu sa III brigadom. Na istoga smo izvršili napad ali uslijed toga što je neprijatelj bio jak, dobro naoružan i isti se utvrdio nismo uspjeli istog likvidirati. Po ovome neuspjehu naših namjera a po koncentraciji neprijateljskih snaga u Biteliću, Zasioku i prodiranju istog na Vrdovo, kao i po novom naređenju Štaba divizije mi smo se povukli sa II, III i IV bataljonom pod borbom na Beginu Kosu (k. 890), Debeli Umac (k. 1153), Debelu Kosu (k. 1194), Privir (k. 921), a poslije smo dali raspored bataljonima, tako da I bataljon se baci cio na komunikaciju Vaganj — Livno, u Prološku Dragu i da zaposjedne Visibabu (k. 1166), Kik (k. 1117) i Malinovac (k. 1289). II bataljon da se povuče na Gradinu (k. 1259), Jelovi Umac (k. 1377) a III bataljon da sa jednom četom zaposjedne Mračnu Pećinu (k. 1238) a sa jednom četom da ostane na Miloševom Umcu (k. 1106). IV bataljon da se povuče sa Privira i da zaposjedne Veliki i Mali Medovac (k. 994), k. 993 i k. 1116 a sa jednom četom da posjedne padine niže Tripine Kose i spriječi nastupanje neprijatelja od Vrdova i obezbijedi odstupanje našim jedinicama prema Čaprazlijama, ukoliko bi to bilo potrebno. Neprijatelj koji je prodro u Vrdovo i popalio kuće i pljačkao po kućama isti se je počeo povlačiti gdje smo dobili ponovno naređenje od Štaba divizije, t.j. 23/IV. o. g. da neprijatelja u njegovom povlačenju progonimo.

Naše jedinice u toku noći između 23 i 24 o.mj. zaposjele su sve svoje stare položaje a neprijatelj se je povukao sa svih pravaca sem Bitelića koji je prenoćio u Biteliću (Majstoroviću i Đapiću).

8. Ishod borbe: Naša brigada postigla je rezultat bez obzira na nadmoćnost neprijatelja i zadržavala istoga na svojim pravcima uz stalnu borbu i nije mu dala doći na svoje glavne položaje sve dotle dok nije neprijatelj prodro preko Debelog Brda (k. 1251) i Jelinjaka (k. 1123) i sa toga pravca došao u Vrdovo i počeo paliti kuće i prošao našim jedinicama iza leđa gdje smo po naređenju povukli naše jedinice i rasporedili ih bočno prema neprijatelju a u svima borbama bili su dobri uspjesi i zbog toga što smo neprijatelju nanijeli ogromne gubitke. U borbi sa I bataljonom neprijatelj je imao 10 mrtvih, 10—15 ranjenih, od kojih je veći broj teže ranjen i neprijatelj je iste vukao do kamiona; uništeni jedan tenk i prikolica koju je isti vukao, jedan automobil i jedan motocikl. Neprijatelj je imao

[5] Vidi dok. br. 145.

u borbi sa II bataljonom oko 30 izbačenih iz stroja, od kojih je bilo 15 mrtvih i 13 ranjenih i 2 zarobljena domobrana, od kojih je jedan upućen u Štab divizije. . . . Od materijala našlo se nešto ranaca, dok su ostali materijal pokupili borci III brigade. Zarobljene su 3 puške i 300 metaka. Neprijatelj je imao u borbi sa III bataljonom oko 20 mrtvih i ranjenih nepoznat broj. Ovaj bataljon nije zarobio nikoga a niti zaplijenio materijala niti oružja od neprijateljskih izgubljenih vojnika pošto je neprijatelj vršio sa jakim snagama protunapad i bataljon je morao odstupati. Neprijatelj je u borbi sa IV bataljonom imao jednog mrtvog i jednog ranjenog kojeg su neprijateljski vojnici vukli sa položaja.

9. Naši gubici u ljudstvu i materijalu: U borbama između neprijatelja i I bataljona u Prološkoj Drazi imali smo jednog mrtvog i to vodni delegat Grubišić Ante i 5 drugova lakše ranjenih (ogrebani kamenjem), sa II bataljonom jednog mrtvog i jednog nestalog, sa III bataljonom 2 mrtva, 5 ranjenih i 3 nestala. Među mrtvima je zamjenik komandira I čete Butorac Josip koji je vršio dužnost komandira.

10. Utrošak municije: Od municije potrošili smo 720 metaka od jugosl. puškomitraljeza i pušaka, od talijanskih puškomitraljeza 880 metaka, od talijanskih pušaka 1550 metaka i 1220 metaka od teške brede.

11. Imena učesnika: U ovim borbama učestvovale su sve jedinice čitave brigade i dobro su se pokazali svi skupa u izvršenju zadataka koji su pred iste postavljeni. U ovoj borbi naročito se je istakao zamj. komandanta I bataljona p.poručnik Simić Dušan koji je umjesno rukovodio sa jedinicom i služio kao primjer borcima uzevši puškomitraljez s kojim je tukao po neprijatelju. Komandir III čete istog bataljona drug Bebić Ante koji je isto tako služio za primjer borcima i hrabrio borce da se ne plaše, sva tri puškomitraljezca III čete i to drugovi Nakić Jozo, Jurković Joso i Erak Jozo koji su se dobro držali u borbi i tukli nemilosrdno neprijatelja a istima su radili puškomitraljezi bez zastoja, a pored navedenih i cijela III četa ovog bataljona herojski se držala i branila svoje položaje i nije dozvolila da se neprijatelj probije preko Prologa već ga je natrag povratila i primorala da se povuče u Livno. U borbama između neprijatelja i III bataljona na Barakovini, Modrim Gredama i oko Debelog Umca naročito se je istakla I četa koja je vodila sa neprijateljem borbu na odstojanju od 50—70 metara, zatim mitraljesko odjeljenje, a svima su služili za primjer drugovi: vodnik Barać Ivan, nišandžija na teškom mitraljezu »Bredi«, Salvadore Gutadori i kurir pri Štabu bataljona Livaja Mate koji je savjesno prenosio poštu kroz neprijatelj-

sku vatru, a vodnik Barać Ivan i nišandžija Gutadori nemilosrdno su tukli neprijatelja. U borbama sa neprijateljem od IV bataljona treba istaknuti druga vodnika I voda III čete Čolaka Krstu radi njegovog hrabrog držanja i davanja primjera ostalim borcima.[6]

13. Kritika akcije odnosno operacije: U borbama sa neprijateljem, kako je po gornjim tačkama iznijeto, akcija je bila pripremljena od strane Štaba brigade po uputstvima i naredbama Štaba divizije, kao i plan vatre za odbranu.

Zapovjesti su bile realne a sam početak borbe, kao i sam pokret od Hana prema našim položajima bio je na vrijeme uočen i Štab brigade prije borbe sa neprijateljem bio je upoznat koji je bio telefonski izvješten od Štaba III bataljona a isto tako Štab brigade izvjestio je Štab divizije. Štab brigade rukovodio je sa operacijom na položajima i povezao bataljone kojima je davao potrebne zapovjesti i naređenja i sa istima razvijao borbu prema situaciji koja se je nametala. Štabovi bataljona u borbama koje su se vodile dobro su se snašli i bilo je pravilno vođenje jedinica u odstupanju, jedino nisu još jedinice dovoljno se osposobile u proganjanju neprijatelja i jurenju istoga munjevitom brzinom, tako da neprijatelj ne bi imao vremena da se ponovno zabarikadira i pravi odbranu. Štabovi bataljona još ni do danas ne shvaćaju važnost veze koju moraju stalno i neprekidno održavati sa Štabom brigade gdje se u svakoj borbi dešava da vrlo rijetko šalju izvještaje Štabu brigade zbog čega se koči brzo donošenje odluke i upravljanje pravilno sa jedinicom. Po dolasku i stupanju u vezu sa III brigadom radilo se je zajednički i koordinacija snaga bila je dobra i pravilna

Taktički i borbeni postupci naših jedinica i starješina bili su u skladu sa razvojem situacije na terenu i vršeni su manevar i razvijanje jedinica onako kako bi se spriječavao neprijatelj u svakom njegovom pokušaju prema našim položajima. Bila je dovoljna vještina sa rukovanjem jedinica koja je spriječila sve pokušaje neprijatelja da prodre na naše položaje.

U ovoj borbi cio vojnički rad i upravljanje sa jedinicama — jedini nedostatci su bili ti koje smo već gore naveli, a da bi se ova borba u potpunosti i sa uspjehom izvršila i nanijeli neprijatelju gubitci i isti bio uništen, moglo bi se samo uzeti sa ovakovim rasporedom kad bi bila jedinica jača brojčano i po naoružanju, tako da bi imalo dovoljno snaga za manevri-

[6] Za pokazanu hrabrost i požrtvovanje Brigadu je pohvalio Glavni štab NOV i PO Hrvatske (vidi dok. br. 112).

sanje i udaranje neprijatelja na pravcima koje smo zatvarali. Brigada s obzirom na njezino brojčano stanje snalazila se je i besprekorno davala otpor neprijatelju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **Koča**[7] (M. P.) Komandant, major: **Nedeljko**[8]

BR. 131

IZVJEŠTAJ ŠTABA DRUGE BRIGADE OD 27 APRILA 1944 ŠTABU DVADESETE DIVIZIJE O BORBAMA NA DINARI[1]

ŠTAB
II BRIGADE XX DIVIZIJE N. O. V. J.
Broj 343
27 aprila 1944 godine

Operativni izvještaj
dostavlja

ŠTABU XX DIVIZIJE N.O.V.J.

1.— 23 aprila t. g. brigada razmještena na položajima, tj. na liniji Kameniti (k. 1308) — k. 1347 — k. 1220 — Umac (k. 1306) — Popovača — k. 1257 — k. 1097 — k. 1032 i to sa dva bataljona. Sa druga dva bataljona na liniji Budimove staje — Vranjača (k. 1890) — Jančag — k. 1686 — Veliki Troglav (k. 1913), u cilju zatvaranja tih pravaca od eventualnog neprijateljskog nadiranja prema Vještića Gori — Čaprazlijama i Sajkoviću.

Neprijateljski položaj: Donje Vrdovo — Miljkovići — Perkovići — Ježević — Cetina.

Sekcija Split 1 : 100.000.

2.— II brigada XX divizije N.O.V.J. Susjedno lijevo od nas I brigada XX divizije[2] N.O.V.J. Iza leđa u Livanjskom

[7] Nikola Jončić-Koča
[8] Manojlović

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 24/2, k. 1029.
[2] O rasporedu Prve brigade vidi dok. br. 130.

Polju na prostoru Ličtane — Rujani — Sajković II brigada XX divizije[3] N.O.V.J.

3.— Neprijateljske jedinice protiv kojih se izvodila operacija jesu slijedeće:[4]

Vrlička brigada, Čučuzov bataljon, Kosovska brigada, ježevičke, vinaličke i garjačke ustaše, kao i nešto Njemaca, pod rukovodstvom popa Đujića, Bogunovića, Markice Čučuza i nekoliko njemačkih oficira. Ukupna jačina neprijateljskih snaga oko 1000 vojnika, naoružani sa jednim teškim bacačem, 5 teških mitraljeza i nepoznatim brojem puškomitraljeza.

4.— *Situacija:* Neprijatelj skoncentrisan na prostoriji Koljane — Ježević — Vinalić — Garjak — Cetina — Kosore — Podosoje. Vjerovatna neprijateljska namjera: uz pomoć Njemaca i ustaša koji su nadirali na našu I brigadu prema Vrdovu napasti našu brigadu, zauzeti Vještića Goru i ugroziti ostale naše snage koje se bore protiv Njemaca na komunikaciji Sinj — Livno, kao i otsjeći otstupnicu i prići uništenju naših snaga koje se nalaze na Vrdovu i spojit se sa neprijateljem koji je trebao da napadne od Han Prologa prema Rujanima. Pravci i teren kojim je neprijatelj nadirao su dosta naporni, ali su prostrani i zaobilazni, kao i nadmoćnost njegovih snaga donekle mogli su se smatrati da bi njihove namjere mogle i uspjeti.

Naša situacija: Zaposjednuti položaj je prirodno dobar, koji pruža efikasan otpor neprijatelju, ali dubina uzastopnih položaja je mala sa koje se ne bi moglo dati odnosno voditi dugotrajna borba. Povlačenje naših snaga na zadnje grebene omogućava neprijatelju zauzeti rešavajuće položaje sa kojih bi nas mogao goniti u Livanjsko Polje na geografski slabu oslonu tačku, a još pogotovo kad bi neprijatelj uspio motorizacijom prodrijeti od Livna preko Rujana i Sajkovića. Naša definitivna odluka bila je: zaposjednute položaje braniti čvrsto i pod svaku cijenu zadržati neprijatelja u toku dana da ne iziđe na Troglav i Sokolac, kako bi nas mogao po danu goniti strmo i u Livanjsko Polje. Zadržavanjem naših snaga do noći omogućilo bi nam procjeniti situaciju i, ukoliko bi bili uvjereni da je neprijatelj u stanju da nas odbaci sa zadnjih grebena, da se preko noći blagovremeno povučemo i na taj način onemogućimo neprijateljske namjere, tj. razbijanje naših snaga.

5.— Izdata zapovjest za ovu akciju dostavlja se u prilogu, kao i zapovjest u kojoj je ranije unesen zadatak II bataljona,

---

[3] Vidi dok. br. 98.

[4] Vidi objašnjenje br. 2 uz dok. br. 98.

a na terenu je dopunjavana zapovjest usmena i pismena prema datoj situaciji.

6.— Borba je počela dana 23 aprila t. g. u 7 časova.

7.— *Tok borbe:* Neprijatelj je krenuo iz pravaca Miljkovići — Perkovići — Ježević — Cetina i to preko: Modriča Kula — Crvene Grede — Kozje Jame — Klenovci — Bračev Dolac — Klapavice — Ćubrice i Modraš. Naš III bataljon koji je držao položaje na Budim brdu (k. 1290) i na Pometeniku primio je borbu sa neprijateljem i zadržao neprijatelja do 12 sati. Neprijatelj koji je nadirao na Kozje Jame — Crvene Grede i Modriča Kulu poslije 12 sati napao je naš II bataljon koji je držao položaje [na] Jančarskoj Glavi — Golešu, zaključno do Troglava. Neprijatelj je uspio da odbaci naš II bataljon na Troglav i ugrozi desno krilo III bataljona. U tom slučaju III bataljon povukao se je na liniju Vještića Gora (k. 1517) i 1317 i to sa dvije čete, a jednu četu rokirao do II bataljona prema Crnom Vrhu — k. 1721 da pojača II bataljon i spriječi neprijatelja na desnom krilu. Neprijatelj je i dalje nadirao na desnom krilu i odbacio II bataljon sa Troglava i to oko 18 časova, koji se povukao prema Sajkoviću. Četa III bataljona u tom slučaju zadržavala je neprijatelja oko 1 sat i u 19 časova bila je prisiljena da se povuče prema Sajkoviću. Prodiranjem neprijatelja na desnom krilu nismo rokirali III bataljon, tj. ostale dvije čete na liniju Mali Sokolac, a Četvrti bataljon koji je držao položaje na Umcu i Popovači rokirali na Mali Sokolac (k. 1559), tj. na zapadni dio Malog Sokolca i k. 1431, sa kojih položaja smo udarili bočno neprijatelja i odbacili na zapadni dio Vještića Gore i spriječili prodiranje prema Malom Sokolcu, Cijepalama i Bekalovcu. I bataljon koji je držao položaje na Kamenitima (k. 1308) i k. 1347 rokirali smo jedan dio prema Popovači koji je štitio neprijateljski eventualni prodor od Vrdova (Buljanovih staja). Borba se vodila cijeli dan na Vještića Gori i završena u 20 časova. Poslije toga neprijatelj se počeo povlačiti prema Modrašu — Crvenim Gredama i Cetini. Sa našim snagama krenuli smo za neprijateljem prema Budimu i Troglavu. Noć je uhvatila, jedinice su bile umorne i dalje nije bilo gonjenje neprijatelja nego sa jedinicama zanoćeno je na zapadnoj strani Vještića Gore, a sutra, 24. t. mj., krenuli smo sa jedinicama u pravcu Debelog Brda — Pleća i Modraša. Također II bataljon i djelovi III bataljona iz Sajkovića krenuli su preko Crnog Vrha prema Modrašu. Neprijatelj u svom nadiranju palio je staje sve na prostoriji dokle je stizao.

8.— *Ishod borbe:* Postavljeni cilj nije u potpunosti uspio, tj. nije se spriječilo da neprijatelj prodre u Vještića Goru i

Troglav, ali uglavnom spriječene su neprijateljske glavne namjere, tj. koje su navedene pod tačkom 4 ovog izvještaja. Zarobljeno i zaplijenjeno nije ništa. Gubitci neprijatelja u ljudstvu: 4 mrtva, 10 ranjenih — po izvještaju boraca koji su vidjeli da ih nose.

9.— Naši gubitci u ljudstvu i materijalu: 3 ranjena, od kojih jedan teže i tri nestala borca, od kojih se jedan predao. Izgubljene su tri puške na nestalim borcima i 100 metaka.

10.— *Utrošeno municije:* za pušku i mitraljez 2.570 metaka, za teški mitraljez 1.230 metaka i 5 bacačkih granata. Oštećenog oružja, kao i drugih borbenih sredstava nije bilo sem što je oštećena podloga od bacača, tako da je isti sada neupotrebljiv.

11.— Nije bilo lica ni jedinica koji su se naročito istakli da bi ih trebalo odlikovati ili pohvaliti.

12.— ... Bilo je pojedinih lica koja su se slabo držala, kao i kuriri koji su nosili izvještaje od Štaba brigade do Štaba divizije i nisu ga donijeli na određeno mjesto, za koje su pozvani na odgovornost i biće kažnjeni od strane Štaba brigade.

13.— Akcija je bila dobro pripremljena odnosno zaposjednuti su odgovarajući položaji i to blagovremeno. Odluke i izdate zapovjesti bile su realne. Rukovanje i upravljanje borbom odnosno operacijom bilo je dobro sem kod II bataljona što je bilo loše uslijed toga što je bio udaljeniji od Štaba brigade, a Štab bataljona nije se samoinicijativno snašao. Komandovanje više i niže snalazilo se dosta dobro, sem u II bataljonu. Greška komandnog kadra II bataljona je u tome što su dozvolili da neprijatelj zauzme Troglav, koji se mogao efikasno braniti i na istom se zadržati do same noći, odakle se mogao izvršiti protivnapad.

Upotreba automatskog oružja bila je dosta dobra, koja je uglavnom i spriječavala neprijateljsko brzo nadiranje.

Sadejstvo i uzajamni rad između bataljona bilo je dosta dobro do 18 časova, a poslije 18 časova kod II bataljona slabo jer se udaljio i odvojio od susjednih jedinica.

Uzajamni rad automatskog oružja i bacača mina bio je dobar.

Taktički i borbeni postupci naših starješina i jedinica bili su u skladu sa razvojem situacije na bojištu do 18 časova, a poslije 18 časova II bataljon nije postupio po razvoju situacije kako je mogao.

Pouke iz ove akcije mogu se izvući: *Držati se čvrsto na položajima* sa kojih nanositi neprijatelju što veće gubitke, a jači dio snaga držati na riješavajućem položaju, kao što je to

kod nas bio slučaj da smo držali jače snage na Vještića Gori, tj. ispod Troglava i Jančaga, gdje bi slomili neprijateljsko nadiranje i odakle bi mogli preći u protivnapad i goniti neprijatelja na vrlo zgodnom terenu, jer izlaskom neprijatelja ka Troglavu, i da je neprijatelj bio energičniji i vještiji, mogao je da ugrozi ostale naše snage, kao i snage I brigade. Treba usavršiti veze kako bi brzo i na vrijeme mogli dostavljati izvještaje, da bi se znalo kakva je situacija na ostalim sektorima i prema istoj se ravnati.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar,
V.[5] D. Janković

(M. P.)

Komandant, major,
Sava Kesar

BR. 132

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE NOU BRIGADE OD 27 APRILA 1944 ŠTABU DVADESET ŠESTE DIVIZIJE O BORBI NA KORČULI[1]

ŠTAB
I. UDARNE BRIGADE
XXVI DIVIZIJE NOVJ
27. IV. 1944.

ŠTABU XXVI. DIVIZIJE

Operativni izvještaj

U toku dana 19. o. mj. II. i IV. bataljon ove brigade smijenjeni su na položajima po III. i IV. bataljonu III. prekomorske brigade. Sve jedinice ove brigade koncentrisane su na prostoriji Podselje — Podstražje — Zlo Polje.

Po naređenju Štaba Divizije naš III. bataljon stavlja se pod komandu Štaba II. brigade u vezi predviđenih akcija. Istog dana taj bataljon sa dva bataljona II. brigade ukrcaje se u 20 sati na brodove i plovi na Lastovo, sa zadatkom likvidacije neprijateljskog uporišta na otoku Mljetu. Operativni izvještaj

[5] Vojo

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 10—4, k. 1102.

o borbama ovog bataljona na otoku Mljetu dostaviće Štab II. brigade pod čijom se komandom ovaj bataljon nalazio.[2]

Dana 21. o. mj. dobili smo zapovjest od Štaba Divizije za likvidaciju neprijateljskih uporišta Vela Luka i Blato na ostrvu Korčuli.[3] Za ove operacije predviđeno je sedam bataljona koji nastupaju u dvije kolone. U sastav južne kolone kojom je komandovao ovaj štab ušli su I. i II. bataljon ove brigade, III. i IV. bataljon II. brigade i bacačka četa ove brigade. Naš IV. bataljon ušao je u sastav sjeverne kolone i nalazio se pod komandom Štaba III. brigade.

Jedinice južne kolone ukrcale su se u 20 sati istog dana u uvalama Rukavac, Milna i kod Češke vile, sa zadatkom iskrcavanja na jugozapadnoj obali otoka Korčule.

Zbog mračne noći i slabih transportnih brodova prevoz morem bio je dosta težak i sa zakašnjenjem. Jedna četa I. bataljona ove brigade koja je kao prethodnica imala zadatak osigurati mostobran nije se uopće iskrcala već se zbog kvara na brodu »Augustin« povratila na Vis. II. bataljon koji se nalazio na lijevom krilu naše kolone iskrcao se u 3 sata u uvali Karbuna i nastavio pokret u pravcu Blata. I. bataljon bez jedne čete, III. bataljon II. brigade također bez jedne ojačane čete (koje su se nalazile u zaštiti artiljerije i hirurške ekipe) i minobacačka četa iskrcale su se u 5 sati u uvali Prižba. IV. bataljon II. brigade koji je dobio zadatak osiguranja, obezbeđenja i ofanzivnog dejstva u pravcu Smokvice iskrcao se u 5 sati u uvali Pričepcu. Sve jedince iskrcale su se bez smetnji od strane neprijatelja. Mine na putevima bile su otklonjenje od strane Korčulanskog odreda.

1. Opis položaja.

Sekcija Sušac i Korčula 1 : 100.000. Neprijateljski položaji koje je napadala naša kolona nalazili su se na koti 181, koti 270 (Špivnik), k. 248 i k. 351 (Vela Strana). Neprijateljski položaji u Smokvici nalazili su se na k. Sv. Vito. Svi ovi položaji dobro su utvrđeni izgradnjom dubokih a uskih bun-

[2] Vidi dok. br. 64 i 123.
[3] Opširnije o napadu na Korčulu vidi dok. br. 88, 117 i 134.

kera u visini zemlje. Sve drveće i šikarje pred položajima je posječeno. Naša kolona napadala je i dvije kapelice sjeverno od Blata i to Sv. Vita i Gospu od Zdravlja. Ove kote utvrđene su na isti način. Na južnim padinama k. 181 i zapadnim padinama Sv. Vita bila su postavljena minska polja. Bodljikave žice na položajima nije bilo.

2. Naziv naših jedinica.

Neprijateljske položaje južno od Blata napadao je II. i nepotpun I. bataljon ove brigade, kao i nepotpun III. bataljon II. brigade. Obezbjeđenje i ofanzivno dejstvo u pravcu Smokvice vršio je IV. bataljon II. brigade.

3. Naziv, jačina i sastav neprijateljske jedinice.

Neprijateljski garnizon u Blatu i okolne položaje branio je I. bataljon 750 regimente 118 divizije »Hrastov list«.[4] Ovaj bataljon je bio nepotpun jer su mu se manji dijelovi nalazili u Veloj Luci i Smokvici. Ovom neprijateljskom bataljonu bila je pridodata haubička baterija od 4 topa i 4 p. k. topa. Broj neprijateljskih vojnika u Blatu iznosio je oko 650, a u Smokvici u početku 80, dok kasnije po dolasku pojačanja mnogo više. U sastavu bataljona bile su 4 pješadijske i jedna četa pratećeg oružja.

4. Obostrana situacija.

Namjere neprijatelja i njegov zadatak bio je uporna obrana položaja oko i u samom Blatu. Naš zadatak i odluka bili su potpuno uništenje neprijateljskog garnizona.

5. Izdate zapovjesti.

Zapovjest za napad izdata od strane ovog štaba dostavljena vam je 21. o. mj. prije polaska sa Visa. U toku borbe izdato je bataljonima pojedinačno nekoliko naređenja za likvidaciju pojedinih uporišta.

6. Vrijeme kada je borba počela.

Borba je otpočela u 8 sati 22. o. mj. najprije na položajima k. 270 i k. 351.

---

[4] Na Korčuli su se nalazila dva ojačana bataljona 750 lovačkog puka njemačke 118 lovačke divizije, od kojih je jedan bio u Veloj Luci i Blatu a drugi na istočnom dijelu otoka (vidi dok. br. 134, 176, 177, 178 i 179.

7. Tok borbe.

Zbog nedolaska jedne čete I. bataljona na njeno mjesto upotrebljena je četa III. bataljona II. brigade koja je po zapovjesti bila u rezervi. II. bataljon koji se iskrcao u Karbunima pred polaznim položajima uspostavio je vezu sa I. bataljonom koji se nalazio na njegovom desnom krilu. Malo prije 8 sati na položajima Špivnika (k. 270) i k. 351 razvila se žestoka borba koja je trajala do 10 sati, a rezultat borbe je razbijanje i protjerivanje neprijatelja sa položaja. Gusta magla koja je tada bila mnogo je olakšala naše podilaženje i uspješan ishod borbe. Minobacačka četa svojim dejstvom, iako u magli, utjecala je na demoralizaciju neprijateljskih vojnika. Za vrijeme samog podilaženja i po zauzeću ovih položaja naše jedinice tukla je naša artiljerija i od toga smo imali dosta gubitaka.

Po likvidaciji k. 351, 270, 248 i 193 naši borci upali su u Blato i dalje gonili neprijatelja koji se koncentrisao i pružao žestok otpor sa kote Sv. Vito i oko crkvice Gospe od Zdravlja.

Istovremeno jedna četa II. bataljona i jedna četa III. bataljona koja se do tada nalazila u rezervi krenule su u napad na k. 181. Neprijateljska artiljerija koja se nalazila na sjeveroistočnim padinama k. 181 dejstvom naše minobacačke čete bila je potpuno onesposobljena i van svakog dejstva. Naše položaje tukli su jedino neprijateljski p. k. topovi i minobacači. Napad na k. 181 nije potpuno uspio zbog minskih polja, žilavog otpora neprijatelja i velikih naših gubitaka. Neprijatelj je jedanput pod našim pritiskom otstupio sa k. 181, ali je malo zatim izvršio protunapad na naše dijelove koji su se morali sa dijela kote povući. Ovi naši dijelovi zadržali su položaje južno ispod samog vrha kote 181, dok se neprijatelj nalazio na samom vrhu pozadi jednog jakog zida.

Uslijed jakog dejstva naših minobacača na neprijateljsku artiljeriju i bočnim napadom II. bataljona koji se nalazio u gradu zauzeta je u 15 sati neprijateljska haubička ba-

terija. Tu se predalo 20 artiljeraca, sa oberlajtnantom[5] na čelu.

Od pravca Smokvice, kao i sa položaja sjeverno od Blata neprijatelj nije preduzimao jače ofenzivne radnje. Nastojali smo da uspostavimo vezu sa bataljonom sjeverne kolone koji je sa sjevera napadao Blato, radi skupnog noćnog napada, ali istu nismo mogli uhvatiti.

U 23 sata iste noći poslije minobacačke pripreme izvršen je napad svih naših dijelova na k. 181, kotu Gospe od Zdravlja i Sv. Vito. Napad na Sv. Vito i Gospu od Zdravlja nije potpuno uspio premda je neprijatelj bio odbačen sa prednjih položaja. Napad na kotu 181 potpomogle su jedinice sjeverne kolone sa zapada i ista je u 24 sata bila zauzeta.

Iste noći u 24 sata IV. bataljon II. brigade napao je neprijateljsko uporište Sv. Vito u Smokvici i isti je bio zauzeo, ali je neprijatelj vršio 3 protujuriša, tako da je ovaj bataljon pretrpio jake gubitke i pod pritiskom neprijateljskog napada se povukao.

Dana 23. o. mj. neprijatelj se nalazio jedino na Sv. Vitu i na koti Gospe od Zdravlja. Ove položaje tokom cijelog jutra tukli smo jakom minobacačkom vatrom. Naša artiljerija također je uspješno tukla ove položaje. Poslije jake artiljerijsko-minobacačke pripreme prešlo se u skupni napad na ova dva preostala neprijateljska utvrđenja. Kotu Gospe od Zdravlja napadao je sa juga II. bataljon a kotu Sv. Vita I. bataljon sa jednom četom III. bataljona II. brigade. Na lijevom krilu II. bataljona i na desnom krilu I. bataljona iste kote napadale su jedinice sjeverne kolone. Poslije 2 sata borbe zauzeta je u žestokom napadu kota Gospe od Zdravlja na kojoj je bio neprijatelj pobijen a dijelom zarobljen. Malo poslije likvidacije ove kote zauzeta je i kota Sv. Vito. U 16 sati bio je potpuno likvidiran neprijateljski garnizon Blato, a neprijateljske snage dijelom pobijene a glavninom zarobljene.

[5] poručnik

Neposredno po likvidaciji Blata naše jedinice krenule su u pravcu Smokvice, sa zadatkom obezbjeđenja. IV. bataljonu II. brigade dat je zadatak da uz pomoć minobacačke čete likvidira neprijateljsko uporište Smokvicu. Kako je minobacačka četa na određene položaje došla za vrijeme noći i nije uhvatila kontakt sa ovim bataljonom, to nije mogla uspješno dejstvovati i bataljon je izvršio samo demonstrativan napad.

U jutro 24. o. mj. stiglo je u Smokvicu pojačanje oko 120 vojnika. Sa ovim snagama neprijatelj je napao položaje IV. bataljona II. brigade, ali je u borbi koja je trajala od 12 do 19 sati bio odbijen i prisiljen na povlačenje. U ovoj borbi učestvovao je naš I. i IV. bataljon i po iskazu zarobljenika neprijatelj je imao vrlo velike gubitke u mrtvim i ranjenim. Za vrijeme same borbe neprijatelju su stigla jača pojačanja od pravca Pupnata[6] i ista su pred samo naše izvlačenje posjela kotu 301 i 278, sjeverno od Smokvice.

U 20 sati sve naše jedinice izvlačile su se sa položaja i prema ranijem naređenju izvršile pokret pravcem Blato — Vela Luka, gdje su se ukrcale na brodove. Ukrcavanje na brodove i prevoz bio je dosta dobar, tako da su se jedinice slijedećeg dana u 6 sati nalazile na Visu.

8. Ishod borbe.

Postavljeni zadatak u potpunosti je izvršen. Neprijateljski garnizon je likvidiran.[7] Zarobljeno je 370 neprijateljskih vojnika, a pobijeno je oko 120 neprijateljskih. Zapli-

[6] Iz dnevnog izvještaja Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva vidi se da je pomoć napadnutim posadama upućena iz Korčule (vidi dok. br. 176).

[7] Štab Dvadeset šeste divizije poslao je 27 aprila depešu Štabu Osmog korpusa NOVJ o rezultatima napada na otok Korčulu, u kojoj pored ostalog piše: »Ni jedan neprijateljski vojnik iz ova dva garnizona (odnosi se na Vela Luku i Blato. Prim. red.) nije uspio da se spasi.« Komandant njemačke 118 lovačke divizije u svojoj izjavi na saslušanju rekao je pored ostalog: »Prilikom borbi na Korčuli izgubio sam čitav bataljon«. A zarobljeni kapetan Oto Primavesi koji je također pripadao ovoj diviziji izjavio je na saslušanju sljedeće: »Najveći neuspjeh koji je doživjela divizija bilo je iskrcavanje neprijateljskih jedinica — vjerovatno sa Visa — na Korčulu u aprilu 1944 pri čemu je II. bataljon 750 lovačkog puka uništen, odnosno zarobljen«. Komandant njemačkih

jenjeno je sve naoružanje ovog bataljona, plus 4 topa 57 mm., 4 p. k. topa, 5 kamiona i mnogo spreme i materijala.[8]

9. Naši gubitci.

Jedinice južne kolone u toku ovih borbi imale su gubitke od 44 mrtva i 109 ranjenih drugova. Jedinice naše brigade u borbama na Korčuli i Mljetu[9] imale su 39 poginulih i 135 ranjenih drugova (ovo za izvještaj po brigadama).

Među poginulima nalazi se komandant našeg II. bataljona kapetan Marko Lagator, zamj. politkoma II. bataljona Pivac Ivan, zamj. komandira II. čete II. bat. Caktaš Nikola, komesar iste čete Krnić Šime, zamj. kom. III. čete Čapeta Ante, komandir I. čete I. bat. Branović Dane, politkom. intendanture Ivanica Ivković Stjepan, zamj. komandira III. bataljona Bukovski Branko i zamj. komandira IV. bat. Dragićević Marko.

Među ranjenima nalazi se politkom. II. bataljona Franić Aleksandar, komandir I. čete II. bat. Buljan Stipe, zamjen. politkoma III. čete II. bat. Čapeta Ante, komesar III. čete III. bat. Jakšić Marko, komesar III. čete IV. bataljona Vukman Mijo i zamj. komesara III. čete IV. bat. Arula Mine.

10. Utrošak municije.

Utrošeno je 1300 bacačkih granata, 500 granata za laki bacač, oko 50.000 metaka za »bredu« i oko 70.000 metaka 7.9 mm., oko 1000 komada ručnih bombi. Većina ove municije nađena je na prvim zauzetim neprijateljskim položajima i istu su borci neumjereno trošili, jer je iste bilo u velikoj količini. U borbi je potpuno upropaštena jedna »bre-

---

snaga za jugoistok izvještavajući Vrhovnu komandu o situaciji na Korčuli kaže: »... neprijatelj je zauzeo Blato poslije junačke odbrane posade do posljednjeg čovjeka.« O potpunom uništenju njemačke posade u mjestu Blato pisalo je i Zapovjedništvo Glavnog stožera domobranstva u izvještaju od 27 aprila (vidi dok. br. 178 u ovoj knjizi, knjigu depeša Štaba Dvadeset šeste divizije, reg. br. 1—4, k. 1103 I, dok. br. 1/3 i 9/3—24, k. 73 i Minhen — N 5/744 — 749 u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

[8] Ovo su nepotpuni podaci (vidi dok. br. 176 i 179).

[9] U napadu na otok Mljet pored dva bataljona Druge brigade učestvovao je i jedan bataljon (Treći) Prve brigade (vidi dok. br. 123).

da« i jedan puškomitraljez od direktnog pogotka neprijateljskog topa.

11. Imena učesnika i jedinica koji su se istakli.

Sve jedinice puno su se zalagale i sa uspjehom izvršavale pred njih postavljene zadatake, te sve jednako zaslužuju pohvalu.

Većina boraca u borbi se je odlično držala i zaslužuje pohvalu,[10] a među njima su se naročito istakli:

II. bataljon: Buliškov Ivan, Kuzmanić Frano, Đeldum Luka, Mužić Ante, Angez Arsaturov, Janjić Sonja, Livaković Nikola, Kovačev Ivan, Baričević Ivan, Bonačić Petar, Trsić Mijo, Fiorentini Josip, Mitalić Marica, Lambaša Franka, Crnobrinja Tode, Parunov Ante i Rokov Kuzma.

Minobacačka četa: Franičević Frane, Lalić Duje, Karlović Damjan i Fulmezi Petar.

III. bataljon: Kokan Jere, Bratanić Polo, Vukman Ivan, Karamatić Ante, Radić Stipe, Krnić Šime, Mardešić Boris, Zaninović Berta, Nadilo Dušan, Uvoda Ivan, Kurtović Vida i Ercegović Kata.

I. i IV. bataljon ove brigade nisu još dostavili popis odnosno imena boraca koji zaslužuju pohvalu, te ćemo iste dostaviti naknadno.

12. Lica i jedinice koji su se slabo držali.

Sve jedinice izvršavale su svoje zadatke te se ni za jednu ne može reći da se je slabo držala. Među novomobilisanim borcima i to u manjem broju osjećalo se sustezanje ali ponijeti općim poletom isti su se prilično dobro držali.

13. Kritika operacije.

Operacije su bile dobro pripremljene, ljudstvo je bilo snabdjeveno rezervnom hranom i municijom. Prevoz morem bio je dosta težak, a također iskrcavanje u divljim lukama. Zbog neispravnosti jednog broda zaostala nam je jedna četa, a da se ispita ovaj slučaj obrazovana je komisija. Podaci o neprijatelju, njegovim utvrđenjima, minskim poljima i posjednutim položajima nisu bili detaljni ni potpuno tačni. Izdate zapo-

[10] Vidi objašnjenje br. 3 uz dokumenat br. 117.

vjesti bile su realne, a naređenja izdavana tokom borbe odgovarala su momentalnoj situaciji u duhu općeg zadatka. Rukovođenje i upravljanje borbom bilo je dobro. Osjećalo se slabo funkcionisanje radio veze i službe veze uopće između pojedinih kolona i artiljerije. Komandovanje viših i nižih starješina osjećalo se i isti su čvrsto držali jedinice u svojim rukama. Neposredno prisustvo starješina ulijevalo je borcima povjerenje u pobjedu. Pojedine niže starješine, kao vodnici i desetari nisu se kao takvi osjećali, već su bili najbolji borci. Upotreba artiljerije do podne prvog dana nije bila dobra, ali je kasnije vrlo efikasno djelovala. U ovim borbama odigrali su bacači veliku ulogu. Taktički i borbeni postupci naših starješina i trupa bili su u skladu sa momentalnom situacijom na bojištu. Jedino položaj Štaba II. bataljona nije bio pogodan zbog uočljivosti, za smještaj istog, te je to bio uzrok gubitku nekoliko drugova. U borbama zadnjeg dana borci su se mnogo grupisali i raspored jedinica je bio dosta gust, ali u ovom momentu demoralisanog neprijatelja prisililo je to na predaju.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Zam. politkomesara: **Raos**[11] Načeliik, kapetan: Komandant, kapetan:

[11] Zvonko

BR. 133

IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDME NOU DIVIZIJE OD 28 APRILA 1944 ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOVJ O NAPADU NA USTAŠE U SELU GORE[1]

ŠTAB
VII UDARNE DIVIZIJE IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE
Op. br. 230/44
Dne 28 aprila 1944

Operativni izvještaj dosatavlja se.

ŠTABU IV KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

1) Noću 25/26 ov. mj. t. g. naša divizija izvršila je napad na neprijateljsko uporište u Gorama. Raspored i zadaci naših jedinica vide se iz operativne zapovjesti broj 220 od 25 ov. mj., koja se prilaže uz ovaj izvještaj.[2]

Položaji gdje su vođene borbe su sljedeći:

za I brigadu: Šestanj (kota 205), Župić (kota 264) i Međurače (kota 200),

za III brigadu: Kosinjak, južno od sela Križa, kota 226, s. Strašnik (kota 217) i kota 189, i

za IV brigadu: s. Marinovići, s. Gore (kota 150) i Crkovička (kota 189). Detaljnije o ovim položajima vidi se iz sekcije Petrinja 1 : 100.000.

2) U ovoj borbi učestvovale su I, III i IV brigada, dok je II naša brigada bila na osiguranju, kako se to vidi iz priložene operativne zapovjesti. Ova brigada nije imala borbe sa neprijateljem za vrijeme napada na neprijatelja u Gorama.

3) Neprijatelj u Gorama bio je: Glinska ustaška bojna, jačine oko 300 vojnika i navodno eskadron konjice, koji se nije ispoljio u borbi i po naknadno prikupljenim podacima nije ni bio u Gorama, odnosno povukao se pred naš napad u Petrinju.[3] Imena komandnog kadra neprijatelja nismo saznali.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 41—3/I, k. 426.

[2] i [5] Vidi dok. br. 115.

[3] U dnevnom izvještaju Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva o napadu naših jedinica na Gore piše: »Prigodom napadaja partizana (oko 200) na Goru (8 km j.z. od Petrinje u noći 25/26. IV. hrabra posada koja je spristiglim pojačanjem odbila partizane imala je 25 poginulih ustaša«. O istom napadu u bojnoj relaciji Prvog zbornog

4) Obostrana situacija: Neprijatelj koji je 21 ov. mj. izvršio upad i zaposjeo selo Gore[4] vjerovatno je imao namjeru zaposjesti Gore radi lakšeg ispadanja prema Glini i oslobođenom teritoriju, a postojala je vjerovatnoća da ovaj neprijatelj pojačan sa snagama iz Petrinje krene za Glinu. Naša divizija imala je zadatak da napadne neprijatelja u Gorama i da ga uništi.

5) Zapovjest za ovu akciju, broj 220, prilažemo.[5] Štabovi brigada također su izdali pismenu zapovjest, a u toku borbe zapovjest je dopunjavana prema momentalnoj situaciji na bojištu.

6) Tok borbe: Prema dobivenom zadatku naše jednice krenule su u napad na neprijatelja, s tim što su predhodno imale pročistiti spoljne odbranbene položaje, tj. predstraže Gore, na položajima Kosinjak, kota 226, Župić (kota 264) i Šestanj (kota 205). Čišćenje ovih položaja od neprijatelja izvršile su I i III brigada, a potom imali su zadatak da na ovim položajima izvrše osiguranje i dolaženje pomoći opkoljenom garnizonu u Gorama iz Petrinje, dok IV brigada vršila je glavni napad drumom Graberje — Gore. Zbog jake kiše koja je padala čitavu noć i velike pomrčine, naše jedince nisu stigle na određene položaje u određeno vrijeme, te je tako napad počeo 26. IV. oko 2 časa umjesto 25. IV. u 23 časa, kako je to bilo u zapovjesti predviđeno.

Naša IV brigada u prvom svom naletu uspjela je zbaciti neprijatelja iz sela Marinovića, dok jedan bataljon uspjeo se probiti do raskrsnice u samom selu, tj. do sredine sela bliže crkvi, gdje je neprijatelj izgubio svaku prisebnost i počeo bježati prema crkvi Sv. Jove i Pavla, pretrpivši tom prilikom osjetljive gubitke. Ostali bataljoni svaki u svom pravcu vršili su pritisak na neprijatelja i sabili ga u crkvu i popov stan, odakle je neprijatelj davao žestok otpor. I i III brigada zbog zakašnjenja nisu izbile na svoje određene položaje, te je neprijatelj uspjeo se ubrzo zatim probiti prema Gorama, sa dosta jakim snagama, našto je IV brigada obustavila daljnji na-

---

područja rečeno je slijedeće: »Ustaška posada u Gori pomoću kozačkih odjela spašena od zarobljavanja. Naši gubitci: 15 mrtvih, 3 ranjena, 20 zarobljeno« (vidi dok. br. 178 i 179 u ovoj knjizi i dok. br. 4/1—8, k. 58, u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

[4] Iz bojne relacije Prvog zbornog područja za mjesec april 1941 vidi se da je Druga bojna Ustaškog krajiškog zdruga u sadejstvu sa dijelovima Prve kozačke divizije 18 aprila izvršila prodor pravcem: Petrinja, Gore i pritom zauzela Gore, Glinsku Poljanu i Graberje. 21 aprila, iste ove jedinice vršile su nasilno izviđanje u 3 skupine pravcem: Bačuga — Čuntić — Mlinoga — Dodoši — Tremušnjak — Pecki — Gore (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 4/1—8, k. 58).

pad na neprijatelja u crkvi i popovom stanu, i povukla se prema Marinovićima. Neprijatelj koji je došao u pojačanje iz Petrinje kretao se uglavnom drumom Petrinja — Gore kao glavnim pravcem, a sa jednom svojom kolonom zbacio je bataljon III brigade sa kote 226 i krenuo u pravcu sela Strašnika. Na koti 226 u sjevernom dijelu sela Strašnika dijelovi III brigade vodili su žestoku borbu i neprijatelj nije uspio da se probije za s. Strašnik iako mu je to bio cilj. Sa desnom svojom kolonom neprijatelj je krenuo od Jelačić spomenika preko Župića (kota 264), Šestanja (kota 205), a odavde spuštao se prema selu Gorama odbacujući naše snage. Jedna slabija kolona neprijateljska vršila je napad, tj. dolazila je u pojačanje neprijatelju u Gorama, sa pravca Mokrice, preko Međurača u namjeri da ugrozi naše lijevo krilo. Na ovom pravcu dijelovi I brigade uspjeli su neprijatelja zadržati sve dok nije naređeno povlačenje jedinica. Važni momenti u ovoj akciji bili su upadanje jednog bataljona IV brigade u s. Gore, dezorganizacija odbrane na tom pravcu i hvatanje i ubijanje ustaša u samom selu. Računa se da je postojala mogućnost potpunog uništenja neprijatelja u Gorama, samo da nije dobio pojačanje iz Petrinje, a pojačanja su prodrla zato što I i III brigada nisu uspjele da izbiju na svoje određene položaje i zatvore pravac prema Petrinji. Na pravcu II brigade neprijatelj nije pokušavao napad iz Petrinje, te tako na tome otsjeku nije došlo do borbe.

Nakon što je neprijatelj prodro i povezao sa posadom u Gorama, s obzirom na izmorenost ljudstva u toku noći po nepovoljnim prilikama, naš štab donio je odluku da se jedinice izvuku iz borbe, ostavljajući slabije dijelove prema neprijatelju.

Po izvršenom izvlačenju jedinica iz borbe, neprijatelj je istog dana oko 11 sati krenuo iz Gora prema Crkovički (kota 189) i prema Bilegu preko Graberja. Jačina neprijatelja: oko 300 kozaka, od kojih je 80 bilo konjanika. Drumom je išao jedan tenk. Naša IV brigada organizirala je položaje na položajima Bileg — Crkovička i Glinsko Novo Selo i prihvatila borbu sa neprijateljem. Posle borbe od 2 časa neprijatelj je povraćen u Gore uz osjetljive gubitke. Na ostalim pravcima neprijatelj nije pokušavao nadiranje.

7) Borba, tj. napad na neprijatelja u Gorama počeo je 25. IV. t.g. u 2 časa, a borba sa neprijateljem koji je bio iz Gora krenuo prema Graberju i položajima IV brigade počela je 26. IV. t.g. u 11 časova.

8) Ishod borbe: U ovoj borbi nisu postignuti željeni rezultati. Postavljeni zadatak izvršen je djelimično.

Zarobljeno je 6 ustaša. Zaplijenjeno: 1 p. mitr., 20 karabina, 1400 metaka, 16 pari odjela, 10 opasača, 11 bombi.

Gubici neprijatelja iznose 45 mrtvih i 25 ranjenih neprijateljskih vojnika i oficira.

9) Naši gubici u toku borbe: 18 ranjenih i 4 mrtva druga. Gubitke u materijalu nismo imali.

10) U ovoj borbi utrošeno je municije i to: 4700 metaka za sve vrste pušaka, p. mitr. i mitr., 30 mina za teški bacač, 12 ručnih bombi, 8 granata za brdske topove 75/mm, 15 granata za poljske topove i haubicu.

Izgubljenog i oštećenog oružja nije bilo.

11) U ovoj borbi naročito se istakao II bataljon IV brigade, koji je vršio glavni napad i upao u neprijateljske rovove, dezorganizovao odbranu i nanijeo neprijatelju osjetljive gubitke. Također se istakao u borbi komandir III čete, zamj. komesara Vujičić Milan, Zec Božo, Zlonoga Jovan i Paurić Stevo.

12) Jedinica i lica koji su se slabo držali u toku borbe nije bilo.

13) Kritika akcije:

— priprema za akciju izvršena je dobro,

— odluke i izdate zapovjesti bile su realne,

— rukovođenje borbom bilo je dobro,

— snalaženje komandnog kadra jedinica prosječno bilo je dobro. Griješke su bile sljedeće: I. i III. brigada nisu zauzele na vrijeme određene položaje, a I brigada uopšte nije došla na položaj Župić (kota 264), iako je to po zapovjesti bilo predviđeno.

— Taktički i borbeni postupci starješina jedinica bili su u skladu sa razvojem situacije.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Uroš Krunić

Komandant, p. pukovnik:
Mil. Pavlović

(M. P.)

Riješeno pod Op. br. 138/44

BR. 134

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESET ŠESTE DIVIZIJE OD 28 APRILA 1944 ŠTABU OSMOG KORPUSA NOVJ O NAPADU NA OTOK KORČULU[1]

ŠTAB
XXVI DIVIZIJE NOVJ
28. IV. 1944

ŠTABU VIII KORPUSA

Dostavlja operativni izvještaj za akcije na otoku Korčuli.[2]

1. Operacije su izvođene na otoku Korčuli oko neprijateljskih uporišta Vela Luka, Blato, Smokvica. (Sekcija Korčula 1 : 100.000.) Točan pregled na priloženoj skici.

2. U ovim operacijama učestvovali su I, II bataljon, i bacačka četa I brigade, te III i IV bataljon II brigade kao južna kolona;

I i IV bataljon, te bacačka četa III brigade i IV bataljon I brigade kao sjeverna kolona i jedna baterija brdskih topova 75 mm artiljerije Štaba divizije.

Rezerva: I i II bataljon II brigade i III bataljon I brigade na otoku Lastovu po povratku sa akcije na Mljetu.[3]

3. U Veloj Luci i Blatu nalazio se I bataljon 750 regimente 118 divizije sa pridodatom haubičkom baterijom od 4 topa i 4 protukolska topa.[4] U Smokvici nalazila se jedna četa iste divizije kojoj su naknadno stigla pojačanja.

4. Neprijatelj je utvrdio i fortifikaciski ojačao naročito uporišta u Blatu, od kojih najjače kotu 181 i crkvicu Sv. Vito. Namjera mu je uporna odbrana do dobijanja pojačanja.

Naša odluka: iznenadni napad i brzo likvidiranje Blata i Vele Luke sa ofanzivnim obezbjeđenjem u pravcu Smokvice.

5. Izdata zapovjest dostavlja se u prilogu.[5]

6. Borba je počela 22. IV. 1944 na Velu Luku u 06.45 časova a na Blato u 08.00 časova.

7. Tok borbe. Jedinice su na otok prebačene sredstvima naše ratne mornarice. Južna kolona iskrcala se oko Zaglavskog Rta, a sjeverna u Prapratni. Pod zaštitom mraka jedinice su podišle polaznim položajima po predviđenom planu.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 4/5, k. 1100.
[2] Opširnije o tome vidi dok. br. 88, 117 i 132.
[3] O napadu na otok Mljet vidi dok. br. 64 i 117.
[4] O njemačkim snagama na Korčuli vidi dok. br. 132.
[5] Vidi dok. br. 88.

Napad na Velu Luku odvijao se po predviđenom planu. Pod zaštitom vatre teških pješadijskih oruđa jedinice su podišle neprijateljskim položajima i izvršen je juriš i zauzeta utvrđenja na ivici grada. Neprijatelj se povukao u sam grad i davao otpor iz zgrade. Smjelim jurišom likvidirane su sve zgrade i neprijatelj se pokušao probiti u pravcu kote [327] (Hum), gdje je dočekan i djelom uništen odnosno zarobljen. Grad je potpuno likvidiran i neprijatelj uništen u 15.00 sati 22.IV.1944.

Južnoj koloni jedan brod sa predhodnicom zalutao je te se povratio na Vis. Zbog nedolaska ove čete I bataljona na njeno mjesto upotrijebljena je četa III bataljona II brigade iz otsječene rezerve. II bataljon koji se iskrcao u Karbunima pred polaznim položajima uspostavio je vezu sa I bataljonom koji se nalazio na njegovom desnom krilu. Nešto prije 08.00 sati na položajima Špivnik (kota 270) i kota 351 razvila se žestoka borba koja je trajala do 10.00 sati, a rezultat borbe je razbijanje i protjerivanje neprijatelja sa ovih položaja. Gusta magla koja je tada nastala u mnogome je olakšala podilaženje i razbijanje neprijatelja. Minobacačka četa umnogome je potpomogla ovom uspjehu preciznošću vatre. Usljed brzog podilaženja i spore veze naša artiljerija je nanijela dio gubitaka našim jedinicama ubacivši nekoliko metaka među naše jedinice.

Po likvidaciij kota 351, 270, 248 i 193 južna kolona upala je u Blato i gonila neprijatelja, koji se skoncentrisao i pružao žestok otpor sa kote Sv. Vito i oko crkvice Gospe od Zdravlja.

Istovremeno jedna četa II bataljona i jedna četa III bataljona koja se do tada nalazila u rezervi krenule su u napad na kotu 181. Neprijateljska artiljerija koja se nalazila na sjeveroistočnim padinama kote 181 dejstvom minobacačke čete južne kolone bila je potpuno onesposobljena i van svakog dejstva. Naše položaje tukli su jedino neprijateljski PK topovi i minobacači. Napad na kotu 181 nije potpuno uspio zbog minskih polja, žilavog otpora neprijatelja, prepreke oko položaja i fortifikacijski dobro utvrđenog, i velikih naših gubitaka. Neprijatelj je jedanput pod našim pritiskom odstupio sa kote 181, ali je malo zatim izvršio nekoliko protunapada i potisnuo naše djelove sa same kote. Ovi naši djelovi zadržali su položaje južno ispod samog vrha kote 181, dok se neprijatelj nalazio na samom vrhu pozadi jednog jakog zida.

Pod zaštitom minobacača i naše artiljerije bočnim napadom II bataljona, koji se nalazio u gradu, zauzeta je u 15.00 sati neprijateljska haubička baterija. Tu se predalo 12 artiljeraca sa ober-lajtnantom na čelu. Topovi su odmah iskorišteni u daljem razvoju akcije protiv neprijatelja.

Dio sjeverne kolone sa sjeverne strane počeo je sa napadom na Blato u 09.00 sati. U napadu su učestvovala IV bataljon III brigade i I bataljon I brigade. Napadali su kotu 181 i Sv. Vito. Napad nije uspio.

Predveče uhvatila se veza sa svim jedinicama i potpuno je objedinjen rad. Izvršene su pripreme i u 23.00 sati poslije minobacačke i artiljerijske pripreme izvršen je napad svih naših djelova na kotu 181, kotu Gospe od Zdravlja. Napad na Sv. Vito i Gospu od Zdravlja nije potpuno uspio premda je neprijatelj bio odbačen sa prednjih položaja. Kota 181 zauzeta je u 24.00 časova od jedinica sjeverne kolone.

U isto vrijeme IV bataljon III brigade napao je neprijateljsko uporište Sv. Vito u Smokvici i isto je zauzeo, ali je tri put opetovanim kontrajurišem neprijatelja bio ponovo odbačen i morao se povući.

Dana 23 o. mj. u Blatu neprijatelj se nalazio jedino na Sv. Vito i na koti Gospe od Zdravlja, odakle je davao žestok otpor. Ovi položaji tokom cijelog jutra jakom artiljerijskom i minobacačkom vatrom uspješno su tučeni. Poslije jake i brze artiljerijsko-minobacačke pripreme u 13.30 časova prešlo se u opći napad na preostale položaje neprijatelja. Sa sjeverne strane IV bataljon III brigade napadao je na kotu Sv. Duh, a IV bataljon I brigade na kotu Sv. Vito sa zapadne strane. S južne strane kotu Sv. Duh (Gospa od Zdravlja) napadao je II bataljon I brigade a kotu Sv. Vito I bataljon I brigade sa jednom četom III bataljona II brigade. Poslije 2 sata žestokog napada velikom hrabrošću i zalaganjem sviju zauzeti su najprije kota Gospe od Zdravlja a zatim Sv. Duh i tako neprijatelj potpuno likvidiran, djelom uništen, a djelom zarobljen.[6] Borba se svršila u 16.00 sati 23. IV. 1944.

Neposredno po likvidaciji Blata jedinice južne kolone krenule su u pravcu Smokvice radi obezbjeđenja. IV bataljonu II brigade dat je zadatak da uz pomoć minobacačke čete I brigade likvidira neprijateljsko uporište Smokvicu. Kako je minobacačka četa na određeni položaj došla za vrijeme noći i nije uhvatila kontakt sa ovim bataljonom, to je bataljon izvršio samo demonstrativan napad.

U jutro 24. IV. stiglo je u Smokvicu pojačanje oko 120 neprijateljskih vojnika. Sa ovim snagama neprijatelj je napadao položaje IV bataljona II brigade, ali je u borbi koja je trajala od 12 do 19 sati bio odbijen i prisiljen na povlačenje. U ovoj borbi učestvovao je i I i IV bataljon I brigade. Prema iskazima zarobljenika neprijatelj je u ovim borbama kod Smok-

[6] Vidi objašnjenje br. 7 uz dok. br. 132.

vice imao preko 100 mrtvih i veliki broj ranjenih. Za vrijeme borbe neprijatelju su pristizala jaka pojačanja od pravca Pupnata.

U 20.00 časova sve naše jedinice po naređenju i planu izvlačile su se i izvršile pokret pravcem Blato — Vela Luka, radi ukrcavanja.

U toku noći 24/25 sav materijal, zarobljenici i jedinice ukrcani su i prebačeni na Vis u potpunom redu, i bez pritiska neprijatelja.

8. Ishod borbe: Svi postavljeni ciljevi i zadaci u potpunosti su postignuti. Zarobljena je ili uništena cijela posada u Veloj Luci i Blatu i zapljenjena sva oprema i naoružanja ovih garnizona. Ubijeno je: prebrojanih 297 neprijateljskih vojnika, i zarobljeno 459. Pored toga preko 100 ubijeno je u Smokvici a više od 100 ranjeno. Zapljenjeno: 4 haubice 75 mm, 4 PK topa, 10 teških mitraljeza, 34 »Šarca«, 5 teških bacača, 5 lakih bacača, 510 pušaka, 20 tromblonskih pušaka, 115 revolvera, 12 radio stanica, 5 kamiona, 3 motorcikla, 15 bicikla, 1 poljska tehnička radiona, više skladišta hrane, nekoliko vagona topovske i puščane municije, 1 motorni brod i sva arhiva, kao i ostali sitni ratni plijen.

9.) Naši gubitci: 48 mrtvih i 184 ranjena, od kojih većina lakše. Prilaže se lista poginulih i ranjenih.

10.) Utrošak municije: 2.400 granata za teški bacač, 700 bombi za laki bacač, 450 artiljerijskih zrna, 1.400 ručnih bombi i oko 150.000 puščane, puškomitraljeske i mitraljeske municije. Većina ove municije nađena je na prvim zauzetim neprijateljskim položajima i istu su borci trošili.

Od direktnog pogotka jednog topa uništena je jedna naša »Breda« i jedan puškomitraljez.

11.) Sve jedinice potpuno su se zalagale i sa uspjehom izvršile postavljene zadatke i sve zaslužuju jednaku pohvalu. Predlažemo da se za ovu akciju kao priznanje I i IV bataljon III brigade proglase udarnim, kao i III i IV bataljon II brigade i cijela II brigada da se proglasi udarnom. Kao naročito priznanje da se I i IV bataljon I brigade za držanje u akciji na Hvaru,[7] kao i u ovoj akciji, kao i u opće za pokazanu borbenost u IV i V ofanzivi, proglase proleterskim bataljonima.[8]

---

[7] Riječ je o napadu koji su ove jedinice izvele 22 marta 1944 (vidi tom V, knj. 25, dok. br. 113).

[8] U toku Četvrte i Pete neprijateljske ofanzive Brigada je bila u sastavu Treće divizije. Naziv »proleterska« dobila je sredinom septembra 1944 (vidi depešu Štaba Dvadeset šeste divizije br. 36 od 20 septembra 1944 u Arhivu Istoriskog instituta JNA i »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije 1941—1945«, knj. 2).

Pored boraca koji su pohvaljeni brigadnom i divizijskom naredbom predlažemo za pohvalu komandante sjeverne i južne kolone, kao i štabove I i III brigade i pukovnika Levičnika, komandanta diviziske artiljerije za dobro organizovane i dobro izvršene pripreme i umješno rukovođenje artiljerijom u ovoj akciji.

Prilaže se priznanje i pohvala delegata NOV i POJ generallajtnanta Sretena Žujovića-Crnog za ovu akciju, kao i komandanta savezničkih snaga na otoku Visu i glavnokomandujućeg Komandosa iz Italije.[9]

12.) Ni pojedinaca ni jedinica koji su se slabo držali nema.

13.) Kritički osvrt:

Akcija je bila dobro pripremana i proučena.

Donesene odluke izdate zapovjesti bile su potpuno realne i dobro donijete.

Upravljanje i rukovođenje borbom bilo je dobro kako od strane Štaba divizije tako i od štabova pojedinih kolona, štabova brigada i štabova bataljona, a u duhu izdatih zapovjesti i momentane situacije za vrijeme akcije.

Komandno osoblje dobro se snalazilo i sprovodilo naređenja, kao i samoinicijativno preduzimalo izvođenje akcije prema situaciji. Niži komandni kadar — desetari i vodnici u mnogo slučajeva izgubili su se kao takovi zanijevši se borbom, i prednjačeći hrabrošću kao najbolji borci, čime bi izgubili desetinu ili vod iz ruke.

Upotreba pješadije, bacačkih jedinica i artiljerije bila je vrlo dobro sprovedena i postignuto potpuno sadejstvo, što je jedan od glavnih činilaca postignutog uspjeha.

Taktički borbeni postupci starješina i jedinica bili su u skladu sa razvojem situacije.

Najveći nedostatak osjetio se je u slabom funkcionisanju veze. Naime, dobivene su radiofonske stanice od saveznika koje nisu odgovorile zbog slabo sprovedene organizacije, što je dobro uočeno i što će se nastojati u sljedećim akcijama otkloniti i jedinice osamostaliti i u ovome sredstvu za održavanje veze.

U ovoj akciji pokazalo se je sadejstvo dobro obučene i izvježbane artiljerije, kao i bacačkih četa kao vrlo moćan i odlučan faktor za postignuće jačih uspjeha i likvidiranje solidnih i dobro organizovanih položaja a uz to uporno branjenih.

---

[9] Za uspjehe postignute u borbama na Mljetu i Korčuli Dvadeset šestu diviziju je pohvalio Vrhovni komandant NOVJ maršal Tito, komandant savezničkih snaga na Sredozemlju general Vilson i komandant savezničkih snaga na Visu brigadni general Tom Čerčil (Churchill). Vidi o tome objašnjenje br. 3 uz dok. br. 117.

Uopće upotreba ovih rodova oružja može se primjeniti u svim našim akcijama, pošto raspolažemo sa dovoljno municije a prevoz brodovima omogućava sigurno snabdjevanje i popunu municijom.

U ovoj akciji bataljoni III brigade ove divizije, kao i bataljoni II brigade, kao i bolničko i ostalo pomoćno osoblje po prvi put učestvovali su u borbama i pokazali primjernu borbenost i upornost, što pokazuje da dobro izvedena obuka u rukovanju i upoznavanju oružja, kao i borbena obuka uz podizanje političke svijesti mogu donijeti i dati odličnih rezultata. Svi uočeni nedostaci produžavanjem obuka, kao i daljnjim akcijama nastojati će se potpuno ukloniti i jedinice usposobiti za sve vrste akcija i snalaženjem u promenjenoj situaciji pri prelasku na kopno.

Još jednom napominjemo masovnu borbenost i hrabrost sviju jedinica, koja nijednog momenta nije bila pokolebana ni onda kad bi jedinice trpile jače gubitke.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Načelnik, p. pukovnik: Komandant, p. pukovnik:
D. Korać **T. Biočić** **B. Božović**

(M. P.)

BR. 135

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRINAESTE DIVIZIJE OD 29 APRILA 1944 ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ O NAPADU NA BOSILJEVO I DREŽNICU[1]

ŠTAB XIII. DIVIZIJE
NARODNOOSLOBOD. VOJSKE
HRVATSKE
Broj 237
Dne 29/IV. 1944.

Operativni izvještaj
iz akcije na Bosiljevo dana 25/26. IV. 44.

ŠTABU XI. KORPUSA NOVJ

Akcija je izvođena u samom mjestu Bosiljevu i na komunikaciji Ogulin — Trošmarija — Bosiljevo i Generalski Stol — Lešće — Bosiljevo. Uporište koje je trebalo likvidirati bilo je mjesto Bosiljevo, dok su na komunikacijama vođene borbe sa pojačanjima koja su prodirala iz glavnih uporišta. Samo uporište Bosiljevo ograđeno je žicom i osigurano bunkerima na podesnim prilazima — (vidi skicu i zapovjest).[2] Jačina posade u samom Bosiljevu, prema dobivenim podacima, bila je 250 legionara, Njemaca iz »Jäger« bataljona, dok se naknadno u toku borbe provjerilo da je posada preko noći 25/26. IV. pojačana sa nepoznatim snagama.[3] Naoružanje ove posade je bilo pješadijsko, dok je također preko noći stiglo pojačanje i u naoružanju. Bunkeri oko samog uporišta bili su od drveta, zemlje i kamena, ali nedovoljno jaka izgradnja i na brzu ruku. Uporište se nalazi na sekciji Ogulin 1 : 100.000, o čemu se prilaže skica. Prilazi uporištu su mogući motorizacijom sa više strana, jer se mjesto nalazi na samoj cesti, teren je blagog nagiba i otkriven, bez kamenjara.

Tačan sastav neprijateljske posade u Bosiljevu (s obzirom da se ona preko noći za vrijeme napada pojačala), njenu jačinu i tačno naoružanje nismo mogli utvrditi, kao ni imena komandanata ove posade.

---

[1] Kopija originala, pisana na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 25/2, k. 913.

[2] Divizija je izdala zapovijest 23 aprila 1944 (vidi dok. br. 102).

[3] U Bosiljevu se nalazio jedan bataljon njemačkog Prvog lovačkog rezervnog puka. (Podatak iz istorijata njemačke 392 legionarske divizije u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 39/14, k. 18.)

Obližnji neprijateljski garnizoni: Ogulin, Generalski Stol, Karlovac — nisu tačno ispitani, jer je njihova posada promjenljiva (kako smo obavješteni u ovo vrijeme, pošla je jedna njemačka divizija komunikacijom Brinje — Ogulin — Karlovac).

Naredbom Štaba korpusa bila je predviđena likvidacija uporišta Bosiljevo u zajednici sa snagama Karlovačke brigade i Odreda.

Štab divizije odlučio je da ovo uporište likvidira sa svojim snagama, uz pomoć I. Karlovačke brigade.[4] Značaj likvidacije ovog uporišta za našu diviziju je od velike važnosti s obzirom na mogućnost pribavljanja hrane sa tog sektora. Pored ovoga naš je zadatak bio pritiskom na garnizone Generalski Stol, Ogulin, rasteretiti položaj naših snaga oko Drežnice i Škalića s obzirom na intervenciju koja bi došla otuda.

Za ovu operaciju bile su angažovane I. brigada u sastavu 4 bataljona, ojačana sa jednom brdskom baterijom od 4 topa, dva bataljona II. brigade i Karlovačka brigada sa četiri bataljona.

U prilogu se dostavlja pismena zapovjest Štaba naše divizije.

Prema izvještaju Štaba XI. korpusa, a na naše traženje da će jedinice IV. korpusa vršiti pritisak na liniji Karlovac — Ogulin, dok će XXXV. divizija napadati na prostoriji: Ramljane — Vrhovine — Zalužnica,[5] te bi borba naših jedinica oko Bosiljeva bila povezana sa akcijama jedinica na komunikaciji Karlovac — Ogulin — Otočac — Vrhovine.

U ovu svrhu Štab naše divizije angažovao je za dejstvo jedan bataljon I. odreda i dva bataljona II. brigade na sektoru Drežnica — Škalić u cilju protjerivanja bandi sa tog sektora. Također je angažovan u isto vrijeme II. Odred sa oba bataljona na sektorima Mrzla Vodica — Primorje i Brdo — Zlobin.

Napad je trebao da počne 25/26. IV. 1944. u 22,30 časova, na svim sektorima.

Borba je otpočela 26. IV. u 5,45 časova, jer su jedinice zakasnile zbog mraka i što su im vodiči utekli.

I. brigada napala je sa tri bataljona mjesto Bosiljevo, dok je jedan bataljon bio u rezervi.

Prilaženje zadatku neprijatelj nije primjetio sve dotle dok patrole IV. bataljona koji je napadao cestom Bosanci — Bosiljevo [nisu] upale u zgrade gdje su stanovali neprijateljski

---

[4] Karlovačka NO brigada i Karlovački NOP odred obezbjeđivali su napad od Karlovca i Generalskog Stola (vidi tom V, knj. 27, izvještaj Karlovačke brigade Štabu Cetvrtog korpusa NOVJ od 4 maja 1944).

[5] O napadu jedinica Osme, Trinaeste i Trideset pete divizije na liniji Otočac — Vrhovine — Crna Vlast (vidi dok. br. 146).

oficiri i pred stanom ubili stražara. Oficiri koji su bili u stanovima na spavanju nisu se nadali našem napadu i moglo se vidjeti kako skaču kroz prozore i bježe. Četa IV. bataljona koja je upala u grad nije iskoristila zabunu neprijatelja za gonjenje i hvatanje, već se dala na zapljenu stvari u stanovima oficira. Neprijatelj je nakon male stanke iz bunkera sjeverno od crkve otvorio vatru na naše koji su se nalazili u predgrađu mjesta. II. bataljon koji je napadao sa sjeverne strane Bosiljeva preko Resnika (cesta Resnik — Bosiljevo) dočekan je žestokom vatrom. Bataljon II., kome se na desnom krilu nalazila četa IV. bataljona, izvršio je juriš na bunkere sjeverno i sjeveroistočno od crkve. Juriš nije uspio zato što je počela zora, a teren čist — otkriven. IV. bataljon, koji je napadao cestom Bosanci — Bosiljevo, u svom naletu je upao u predgrađe mjesta i poveo uličnu borbu. Neprijatelj u momentu prodora ovog bataljona bio je skoncentrisao svu svoju pažnju na pravce nadiranja II. bataljona i pritisak III. bataljona od pravca Majke Božje i Novog Sela, te je IV. bataljonu bila omogućena pravilna borba unutar samoga mjesta. Jedna četa ovog bataljona prodrla je duboko unutar mjesta i ugrozila neprijateljska uporišta. Neprijtelj je uvidio sve ovo i kontrajurišem kroz Varoš odbacio je četu ovog bataljona, odnosno čitav bataljon do sela Varoš, gdje je došlo do neurednog povlačenja bataljona preko čistine. Ovaj bataljon je napravio propust još u samom momentu prodora u mjesto, gdje je njegova četa postigla iznenađenje i napala oficire koji su bili nezaštićeni, i što je, mjesto da nastavi brzo gonjenje sa svim raspoloživim snagama razdvajajući neprijateljska uporišta klinovima radi lakše likvidacije, zadržao se kroz oficirske stanove kupeći spremu i dozvoljavajući neprijatelju da se pribere i otpočne sa protivjurišima, koji su naše koštali izbacivanjem iz grada i izvjesnim gubicima na tom terenu. Oko 9,30 časova III. bataljon, koji je napadao preko k. 296, izvršio je pritisak na utvrde neprijatelja na tom pravcu i uspio da putem bacačke vatre izbaci neprijatelja iz nekoliko bunkera. Brdska baterija podjeljena u dva voda, pridodata bataljonima, radila je ovako: jedan vod od 2 brdska topa 75 mm pridodat IV. bataljonu kretao se cestom Bosanci — Bosiljevo i jugozapadno ispod sela Vrtlišće, na okuki ceste, odstojanje od crkve 1400 met., tukao je neposredno u neprijateljska uporišta. Vatrom je rukovodio većinom komandir baterije, dok Štab bataljona kome su bili pridodati nije znao niti rukovoditi, niti iskoristiti postignute rezultate dejstvom artiljerijske vatre. Neprijatelj je tukao jakom bacačkom vatrom iz mjesta naše položaje, dok je iz Generalskog Stola tukao jednom baterijom haubica. U toku borbe vođene za Bosiljevo provjerilo

se da podaci koje smo imali o neprijatelju u Bosiljevu nisu tačni, t. j. da neprijatelja u Bosiljevu ima više oko 350—400, da su unutra bila 2 mala tenka i da im je naoružanje bilo jače, nego ustvari što smo imali podatke. Neprijatelj u svojim uporištima se grčevito branio do 10 časova, ali kasnije se primjetilo da kod njega popušta moral, osobito u momentima kada je naša artiljerija tukla plotunima po utvrdama i stanovima u mjestu. Štab I. brigade je sa sjedištem u selu Resniku rukovodio radom bataljona sa vrlo bliskih odstojanja. S obzirom da se nije iskoristilo noćno približavanje i udar po neprijatelju u mjestu i moral koji se očitovao preko njegove borbenosti unutra u samome mjestu, osobito u posljednjem vremenu, Štab divizije koji se nalazio u selu Vrtlišću donio je odluku da se izvrši pritisak u cilju sabijanja neprijatelja u unutrašnjost grada i guščim utvrdama gdje bi se jakom artiljerijskom vatrom i u sami mrak jurišem potpuno uništio. Oko 10 časova neprijatelj je pokušao da se iz Generalskog Stola preko Lešća probije ka Bosiljevu.[6] Karlovačka brigada raspoređena na položajima prema dobivenoj zapovjesti dočekala je neprijatelja i čitavog dana sa njime vodila upornu borbu. Neprijatelj je na ovom sektoru dovlačio pojačanje i sa nešto motorizacije pokušavao se pod svaku cjenu probiti preko Lešća za Bosiljevo, ali Karlovačkoj brigadi je uspjelo da ga na ovom sektoru odbije i ne dozvoli mu nikakav prodor prema napadnutom mjestu. Na ovom sektoru napad je trajao čitavog dana i ma da je neprijatelj uz žestoku artiljerijsku vatru iz Generalskog Stola i vatru automatskih topova sa tenkova tukao cestu kojom se imao probiti na naše položaje, nije mu uspjelo, već se morao oko 17 časova vratiti natrag za Generalski Stol. O borbama na ovom sektoru nismo dobili detaljan izvještaj od Karlovačke brigade. Vjerovatno će se on preko svog Korpusa[7] dostaviti dalje. Doznali smo da je jedan kamion uništen, 1 tenk oštećen, ubijeno 9 Švaba, dok je veći broj ranjen.

Bataljoni II. brigade raspoređeni na zatvaranju pravca prema Ogulinu, i to: II. bataljon imao je da sa dvije čete, oja-

---

[6] O upućivanju pomoći napadnutoj posadi u Bosiljevu piše u bojnoj relaciji Prvog zbornog područja sljedeće: »XXX ustaška bojna: 3 sat ove bojne iz Zvečaja sa djelovima 3. sati III bojne 2. posadnog zdruga i djelovima njemačkih oružanih snaga preduzela pothvat prema s. Bosiljevu, gdje su odmetnici napali njemačku posadu«. Iz istorijata njemačke 392 legionarske divizije vidi se da je na ovom zadatku angažovan Trideset treći ustaški bataljon iz Ogulina i Drugi bataljon 846 puka 392 divizije koji je kamionima prebačen u Generalski Stol a odatle upućen ka Bosiljevu. Opširnije o tome vidi dok. br. 178 i 180 u ovoj knjizi i dok. br. 4/1, k. 58 i 39/14, k. 18 u Arhivu Istoriskog instituta JNA.

[7] Odnosi se na Četvrti korpus NOVJ.

čane sa jednom protivkolskom puškom i 1 četom »Lovaca tenkova«, zatvori pravac Trošmarija — Ogulin, dok sa jednom četom zaposjedne Kalnik i vrši pritisak na sam Ogulin. Jedan bataljon bio je rezerva u selu Grabrku koji bi intervenisao u potrebnom pravcu za slučaj potrebe. Oko 3,30 časova izjutra 26 ov. mj. patrole bataljona sukobile su se kod Trošmarije sa neprijateljem, jačine oko 200 vojnika, naoružanim sa teškim bacačima i mitraljezima, koji je bio u pokretu. Izgleda da je neprijatelj osjetio prisustvo naših snaga i htio na brzu ruku da zauzme Trošmariju, osigurajući time i Ogulin. Sa dobrim vodičima koje je imao, neprijatelj je uspio da uđe u Trošmariju, gdje je bio vod ovog bataljona i izbaci ga. Borba se je povela između Tonkovića i Trošmarije na mostu. Neprijatelj je pokušao nekoliko puta jurišati da bi se prebacio preko rijeke. Tukao je brzom paljbom iz bacača i mitraljeza položaje naših snaga, ali nije uspio sve do 5 sati. Neprijatelj je, ne uspjevši frontalno da odbaci naše snage, pokušao bočnim manevrom da preko sela Munjasa napadne naše lijevo krilo, što mu nije uspjelo i nakon borbe od jednog sata morao se povući uz gubitke.

Oko 11 časova neprijatelj je dobio pojačanje iz Karlovca i Ogulina u jačini od oko 600 vojnika sa 4 tenka i 6 blindi, te frontalnim napadom pokušao odbiti naše snage kod Trošmarije. Pošto nije momentalno mogao uspjeti da prodre, neprijatelj je razredio snage i bočnim manevrom preko Lalić Dola, Munjasa i na mostu kod Tonkovića, uz jaku topovsku i minobacačku vatru, prisilio naše snage na povlačenje. Izdajom seljaka iz okolnih sela, neprijatelj je doznao gdje su postavljene nagazne mine na cesti i brzom mobilizacijom seljaka uspio je popraviti most i prebaciti se preko rijeke. U 2 sata poslije podne neprijatelj se je probio i svim snagama pošao u pravcu Ponikava. Bataljon iz rezerve bačen je na glavnom pravcu neprijateljskog nadiranja u cilju njegovog zadržavanja i odbacivanja natrag, što je donekle i uspjelo, te je neprijatelj morao svaku stopu jurišem osvajati uz strahovito jaku vatru. Četa na Kalniku prema Ogulinu je zatajila i postavljeni zadatak pred njom je većinom neizvršen. Također ova četa, kad je prodro neprijatelj, imala je zadatak da napadne sa leđa, to nije učinila, već se bez borbe povlačila u pravcu Ponikava. Borba na ovom sektoru je vođena od 3,30 do 16,30 časova, kada je neprijatelj uspio da se probije do Ponikava i jednim krakom preko Drage dođe do Bosiljeva — opsjednutom garnizonu. Rad ovih bataljona II. brigade u odbrani bio je prilično dobar, ali i suviše krut. Bacačka odjeljenja također su tukla efikasno i umnogome ometala neprijateljsko nadiranje. U toku ove borbe ubi-

jeno je 56, a ranjeno 100. Zapljenjeno nije ništa. Sopstveni gubici: poginula 2, ranjeno 5, nestalo 20.

U 17,30 časova neprijatelj koji se probio preko Ponikava, Drage, Hrsina, i vezao se sa snagama u Bosiljevu, izvršio je ispad na snage I. brigade oko Bosiljeva koje su se pripremale za juriš u cilju likvidacije. Oba topovska voda, koja su bila kod bataljona brigade i koja su do 14 časova efikasno tukla sa bliskih odstojanja neprijateljske bunkere, sastavljena su u cilju zajedničkog dejstva sjeverno na 200 metara od sela Vrtlišća i po uzetoj korekturi počela da tuku neprijateljsko uporište plotunskom paljbom. Pripreman je juriš kod jedinica I. brigade u cilju potpune likvidacije. Spajanje neprijateljskih kolona preko sela Orišje učinilo je da III. bataljon I. brigade sa kote 296 povuče se za Ponikve uz tešku borbu sa neprijateljem. Spoljne neprijateljske snage od Ponikava i Bosiljeva ispale su preko Skoblić Brda i Fučkovca, zaobilazeći selo Resnik jednim krakom, dok jedna kolona koja je išla od Ponikava preko Varoši spustila se na Vrtlišće, težeći da obuhvati naše snage oko Bosiljeva i domogne se artiljerije koja je bila na cesti. Štab divizije, promatrajući situaciju kakva je ustvari bila tada, donio je odluku da bataljon kojeg je imala I. brigada u rezervi zatvori pravac Vrtlišće, cestu prema Bosiljevu, služeći kao obezbjeđenje bateriji topova i u slučaju eventualnog jačeg prodora neprijatelja da se osloni na kotu 469 (Veliki Družac) radi potpomaganja izvlačenja snaga oko Bosiljeva, dok sa dva bataljona držala bi se elastična blokada samoga mjesta. Jakom bacačkom vatrom i mitraljeskom, kao pripremu, neprijatelj je odbacio naše snage sa položaja pored samog mjesta i bočnim manevrom kroz šumu uspio je zaći za leđa našim snagama preko Mrzljaka, južno od kote 206, kroz šumu. Borba se odvijala najvećom žestinom i došlo je do miješanja jedinica i borbe prsa u prsa. Jedna i druga strana je vršila juriše. Kod naših jedinica nije se moglo sprovesti dovoljno komandovanje i održavanje jedinica u rukama koje bi kao jača udarna snaga mogle odbaciti neprijatelja, već je došlo do manjegrupnog jurišanja i rada. U 19,45 časova žestokim protivjurišem I. brigada uspjela je da potuče neprijatelja, odbaci ga od kote 206 do sela Resnika, kada je pao i mrak. Došlo je kod I. brigade s obzirom na borbu kroz šumu do razdvajanja jedinica, te jedinstva u komandi nije moglo biti, te je izdato naređenje I. brigadi da se kod sela Zdihova skoncentriše i sredi, imajući stalan kontakt sa neprijateljem. Brdska baterija i teža oruđa također su na vrijeme prebačena cestom do Zdihova.

Dva bataljona II. brigade i bataljon I. odreda sa položaja Lisina — Tomić — Krakar napali su preko noći 25/26. IV. u

okviru akcije čitave divizije neprijatelja koji se nalazi u Drežnici[8] i okolnim mjestima, i to: jedan bataljon preko Krakara napao bi na Zečeve i Maraviće, zaseoke Drežnice, jedan bataljon napao bi preko Trbovića sa 2 čete, prelazeći preko kote 557 samu Drežnicu, a jednu četu u rezervi na međuprostoru bataljona, dok bi bataljon I. odreda napao selo Vukelić i Jezera, gdje se je neprijatelj zadržao sa manjim snagama. Namjera ovih jedinica bi bila ta da se neprijatelj na prepad jačim pritiskom odbaci za Jezera. Napad je počeo u 11,30 časova kod bataljona koji je napadao na Drežnicu, sa manjim pripucki-vanjem sve do tri časa izjutra, gdje je na Vučjaku dočekan od neprijatelja koji je i sam prešao u protivnapad. Borba je bila jaka i trajala je do u zoru. Bataljon koji je napadao Vukelić i Jezera vršio je samo manji pritisak koji je trajao sve do zore, dok bataljon koji je trebao napasti na Zečeve i Bosniće, uopšte nije došao na položaj zbog pomrčine i šume. Neprijatelj je preko čitavog dana tukao okolna mjesta kroz šumu bacačkom, topovskom i mitraljeskom vatrom, ali nije vršio ispade.

II. odred na položaju Mrzlih Vodica poslao je jednu četu svog bataljona koja je kod Krasice napala danju 26. IV. t. g. grupu kamiona koji su se kretali za Kraljevicu. Uništen je 1 kamion i ubijeno 5 Švaba, dok ih je više ranjeno. Plijen nije izvučen obzirom na prisutnost tenkova koji su došli iz Sušaka. Preko noći 25/26. IV. vršen je stalan pritisak na Zlobin.

Postavljeni zadaci pred jedinice nisu u potpunosti izvršeni. U toku svih vođenih borbi naše divizije za vrijeme 25/26. i 26. IV., danju, ubijeno je 115, a ranjeno 140. Uništena su 2 kamiona i oštećen 1 tenk. Zapljenjeno 1 oficirsko odijelo i nešto sitne spreme.

Naši gubici: I. brigada: 16 mrtvih, 43 ranjena, 32 nestala.
II. brigada: 2 mrtva, 5 ranjenih, 30 nestalih.
I. odred: 1 mrtav, 3 ranjena, 8 nestalih.
II. odred: — mrtvih, 1 ranjen, — nestalih.

Ukupno: 19 mrtvih, 52 ranjena, 70 nestalih.

Od ovoga broja poginuli su: operativni oficir bataljona I. brigade, zastavnik drug Marušić Ivan, zamjenik komesara bataljona drug Kalić Nikola, komandir čete drug Vraneš Milan. Među ranjenima: zamjenik politkomesara II. brigade drug Simo Vučković, komesar I. bataljona I. brigade drug Mile Trbović, zamjenik komesara bataljona I. brigade drug Rade Zr-

[8] U Drežnici su se tada nalazili dijelovi njemačke 392 legionarske divizije (vidi dok. br. 99).

nić, komesar čete u I. brigadi drug Jovanović Radovan, komandir Ruske čete drug potporučnik Mandikov Nikola, komandir čete u I. brigadi drug Radulović Đuro, dva vodnika i 6 desetara.

Izgubljeno od oružja: 2 puškomitraljeza (jedan raznesen bacačkom bombom, a jedan ostao zajedno sa puškomitraljescem na položaju) i 11 pušaka.

Utrošeno 20.835 puščanih i mitraljeskih metaka, 200 bacačkih granata za teški bacač, 33 za laki bacač, 180 granata za top 75 m/m., 150 komada ručnih bombi.

. . .

Slaba strana naših jedinica u ovoj borbi je ogledana u tome: kod I. brigade: ma da su bataljoni dobili na vrijeme i na bliskom odstojanju od Štaba brigade detaljno proređenu zapovjest, bataljoni nisu pošli ka neprijateljskim utvrdama sve donde dokle je morala da uslijedi intervencija Štaba divizije, odnosno Štaba brigade. ... Nedovoljna kontrola štabova nad mlađima jedinicama u pogledu tačnosti izvršenja zadatka, odnosno njegovog blagovremenog početka, činilo je uvjek do sada, a naročito ovdje da preduzeti podhvat neuspije. Naše jedinice, odnosno štabovi još dovoljno ne mogu da se snađu kako treba u noći, osobito kad je kiša: da nađu potreban broj vodiča, da blagovremeno stignu na određeno mjesto, da koriste noć kao zaklon i bolju mogućnost za podilaženje i za dobro održavanje veze u noći. Sve ovo naše jedinice, odnosno štabovi su zanemarili i došlo je u većini slučajeva do propusta koji su koštali izvršenje zadatka. Naročito kod I. brigade se zapazilo da su njene jedinice ... više vole voditi borbu danju nego noću.

U akciji na Bosiljevo nije se iskoristila trenutna probojnost jedinica koje su postigle iznenađenje kod neprijatelja, što je došlo usljed nedovoljne kontrole štabova nad jedinicama koje su se bacile na zapljenu neprijateljskih stvari ne vodeći računa o daljem neprijateljskom radu i gonjenju neprijatelja iz svih uporišta, te je došlo do odbacivanja naših snaga iz mjesta. Stav isčekivanja pojedine jedinice drugu, dok ne otpočne borba, ovdje se naročito očitovalo, da su bataljoni čekali jedan na drugog tako da se zakasnilo. Održavanje veze između bataljona, osobito noću, bilo je takoreći nikako. Štab brigade se upinjao da poveže bataljone i povede ih u borbu, ali mu to nije uspjevalo, osobito noću, kada je zaista veza bila vrlo teška. Naše jedinice nisu dovoljno uporne, osobito kad neprijatelj vrši protivnapade. Vođenje borbe danju u naseljenom mjestu i okolo na utvrdama kod naših jedinica se očituje veliki propust u tome što borci stalno šetkaju s jednog mjesta na

drugo, istrčavaju i ne koriste nikakve zaklone, te dolazi do većih gubitaka. Kod jedinica II. brigade očitovala se slabost u krutom držanju položaja prilikom neprijateljskog nadiranja od Ogulina, te je došlo do toga da je neprijatelj izmanevrisao naše snage i probio se do opsednutog garnizona. Ono što se stalno ponavlja i kod jedinica I. i II. brigade nepravilna upotreba težeg oruđa i nevezivanje rada pješadije sa dejstvom teških i automatskih oruđa, te dolazi često da bacači i artiljerija istjeraju neprijatelja iz utvrđenja, a pješadija posmatra pasivno. Nije iskorišteno po pravilu dejstvo artiljerijske vatre, odnosno nije vezan rad pješačkih djelova sa radom artiljerije.

Do sada naši štabovi vrlo malo ili gotovo nikako nisu imali preko noći u naseljenim mjestima borbe i da se te borbe produžuju preko dana, te je došlo uvjek do nervoze štabova, osobito kad se čula vatra na mjestima gdje je išlo neprijateljsko pojačanje.

Pored svih nedostataka, iako postavljeni zadatak nije u potpunosti završen, naše jedinice koje do sada to nisu imale pokazale su izvjesno poboljšanje rada. Kod I. brigade u odsudnom momentu kada je neprijatelj probio sa svih strana u šumi gdje su se nalazila dva bataljona brigade, Štab brigade sa štabom jednog bataljona energično je zadržao ljudstvo u rukama i snažnim protujurišima uspio da odbaci neprijatelja i nanese mu veće gubitke, ne dozvoljavajući mu da se domogne naše artiljerije i težeg oruđa, koji su bili na cesti. Akcija je bila prilično dobro pripremljena, ali ta priprema nije učinjena po planu, odnosno ona u izvršenju nije bila onakva kakva je trebala da bude. Artiljerija je dobro gađala i imala odlične pogotke, osobito kad je gađala razdvojeno po vodovima, što je nanijelo neprijatelju malo gubitaka. Povjerenje boraca u dejstvo naših oruđa bilo je veliko, ali naše starješine to nisu znale da iskoriste u cilju zauzimanja već očišćenih položaja.

Akcija čišćenja Bosiljeva bi zaista uspjela sa apsolutnom vjerovatnoćom samo da se nije probilo pojačanje, koje je došlo iz Ogulina. Bila je pripremljena jaka baražna vatra artiljerije, dok bi jedinice u prvi suton snažnim naletom jurišale na neprijatelja koji je već bio pokoleban gubicima.

Iz ovih akcija su borci i rukovodioci izvukli dobru pouku. Naročito se vidio veliki propust pošto je noć propuštena kao moć za najveći udar i iznenađenje i što se nije znalo pravilno iskoristiti dejstvo artiljerije kao zaštita za podilaženje pješaka. Također kao dobru pouku mogu da uzmu naši rukovodioci i borci, da se i u najvećim slučajevima, kada je neprijatelj premoćan, može zadržati položaj, odstupiti sa položaja najbolje, jurišima i protivjurišima.

Na sastanku štabova I. i II. brigade i štabova bataljona obih brigada Štab divizije podvukao je propuste učinjene u ovoj akciji.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: Komandant, pukovnik:

Prilog: Zapovjest za napad;
Liste gubitaka i
Skica.

BR. 136

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESET OSME DIVIZIJE OD 29 APRILA 1944 ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA NA LINIJI KUZMA — LISIČINE — HUM — POPOVAC I O RAZMJEŠTAJU JEDINICA I PRIPREMAMA ZA NAPAD NA NEPRIJATELJA KOJI PRODIRE NA PAPUK[1]

ŠTAB XXVIII. UDARNE DIVIZIJE
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Op. Broj 153
Dana: 29/4 1944 god. 03 h

ŠTABU VI. KORPUSA NOV i POJ

Položaj

Neprijatelj je u toku jučerašnjeg dana izbio na liniju Kuzma — Lisičine — Hum — Popovac, gdje je i zanoćio.[2] Naše XXI. i Brodska brigada vodile su borbe sa njim na toj liniji i uništili dva tenka, jedan od 20, a jedan od 15 tona. Gubitci neprijatelja u mrtvim i ranjenim nisu nam još poznati.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 30—3, k. 473—A.

[2] Poslije uspjeha Šestog korpusa u prvim mjesecima 1944, a naročito poslije prenošenja težišta dejstava u Podravinu i napada na Podravsku Slatinu, Đurđenovac i Feričance, neprijatelj je u namjeri da razbije jedinice ovog korpusa i ovlada slobodnom teritorijom Slavonije — započeo 26 aprila ofanzivu, zvanu »Ungeviter« (oluja), u kojoj su učestvovali dijelovi njemačke Četrdeset druge lovačke divizije i jednog policiskog puka, dijelovi Četvrtog domobranskog zdruga i Šeste lovačke pukovnije, Druga bojna Brzog zdruga, Šesnaesta ustaška bojna i usta-

Druga neprijateljska kolona koja je prekjuče, 27 ov. mj., zanoćila u Ćeralijama, jučer je izbila u Gornje Meljane i Rijence ne napredujući dalje. Sela Rijenci i Meljane su zapalili.[3] Naše snage XXI. Ud. brigade pred mrak preduzele su napad na neprijatelja sa zadatkom da ga odbace nazad, ali se napad završio bez rezultata.[4]

U duhu našeg zadatka i na osnovu izložene situacije mi smo donijeli sljedeću odluku: da prikupimo sve naše snage na prostoru: Točak — k. 365 — Gradina — Jovanovica — Kuzminski Kamen — Petlova Noga — Crni Vrh — Vrani kamen i Lutoč.

Izviđačka četa divizije sa jednim vodom nalaziće se nad Koreničanima, gdje će osmatrati selo i cestu, a jedna patrola mora otići na Bilo Goru do sela Đakovca da izvidi kakova je situacija tamo i da nam dostavi podatke najzad do 20 sati. Drugi vod izviđačke čete ima zadatak da izviđa Đulavec i cestu Đulavec — Pivnica.

Izviđački vod XVII. U. brigade ima zadatak da ispituje Voćin i Kuzmu. Izviđački vod XXI. U. brigade nalaziće se na Starom Zvečevu i ispitivaće samo Zvečevo i Cestu Korlati — Vučjak. Isto tako jedinicama ove Brigade stavljeno je u zadatak ispitivanje Ravne Gore i sela Borki i Zajle. Izviđački vod Brodske brigade biće upućen u pravcu Markovca i Vrbovca sa zadatkom da izviđa pomenuta sela i sam Daruvar.

Kako se na Vranom kamenu nalazi radio stanica, a i veza sa uporištem, mi ćemo nastojati da odmah uhvatimo sa

---

ško-domobranske snage iz Podravske Slatine i Virovitice. Dejstva je započeo sa linije: Slavonski Brod — Našice — Podravska Slatina — Virovitica — Daruvar — Pakrac — Nova Gradiška — Slavonska Požega. Borbe su vođene do 8 maja, kada se neprijatelj, ne postigavši postavljeni cilj, povukao u polazne rejone. Opširnije o tome vidi dok. br. 179, 180 i 182 u ovoj knjizi; tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Šestog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 17 maja 1944; knjigu depeša Glavnog štaba Hrvatske, reg. br. 5—2, k. 119/1; bojnu relaciju Prvog i Drugog zbornog područja, reg. br. 4/1, k. 38 i 4/1, k. 60; mikrofilm Minhen — N5, snimak 750—756 u Arhivu Istoriskog instituta JNA i »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije od 1941—1945«, knj. 2.

[3] U depeši Štaba Šestog korpusa Glavnom štabu Hrvatske od 13 maja o tome piše: »Za vreme ofanzive nepr. spalio sve zgrade Pož.[eškog], Slatinskog i Pakračkog područja. (Riječ je o zgradama u kojima su bile smještene komande i ustanove ovih komandi područja. Prim. red.) Ekonomski otsjek Štaba korpusa, Oblasni NOO, Oficirsku školu, školu za vezu i 3 bolnice. Zapaljena potpuno sela: Voćin, Bokane, Macute, Ćeralije i Drenovac. Pronašao [je] 2 bunkera mehan[ičke] radionice sa svim alatom i materijalom. Bunkeri sa ranjenicima nisu nigdje otkriveni.« (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 5—2, k. 119/1, br. depeše 2448.)

[4] Vidi tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Dvadeset prve brigade Štabu Dvadeset osme divizije od 8 maja 1944.

njima vezu i da preko njih saznamo kakova je situacija na ostalim sektorima.

Naše jedinice raspoređene su ovako:

XVII. Ud. brigada sa P.P.K. bataljonom drži sektor Točak — k. 365 — Gradina — Jovanovica — Kuzminski Kamen — Petlova Noga.

XXI. Ud. brigada sa divizijskom poljskom bolnicom nalazi se na Lutoču. Smjestili smo je radi toga što postoji najmanje vjerovatnoće do tamo doći, pošto su te jedinice najzamorenije.

Jedinice Brodske brigade smještene su na prostoru Crni Vrh — Dujanova Kosa — k. 830 — k. 721.

Naša namjera je da tokom današnjeg dana odmorimo naše jedinice, sredimo i osposobimo za borbu pa potom da na sektoru Pivnica — Daruvar odaberemo jednu kolonu i smlavimo.[5]

Štab naše Divizije nalaziće se na Crnom Vrhu. Sa nama se nalazi drug komandant generalmajor Petar Drapšin.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Đ.[6] Kladarin

Komandant, potpukovnik
Radojica Nenezić

[5] Vidi tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Dvadeset osme divizije Štabu Šestog korpusa NOVJ od 17 maja 1944.

[6] Đuro

BR. 137

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRIDESET ČETVRTE DIVIZIJE OD 29 APRILA 1944 ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOVJ O UPADIMA NEPRIJATELJSKIH SNAGA NA OSLOBOĐENU TERITORIJU ŽUMBERKA I O ORGANIZACIONOM STANJU JEDINICA[1]

ŠTAB
XXXIV. DIVIZIJE IV. KORPUSA
NOV JUGOSLAVIJE
Op. Broj 113
Dne 29. IV. 1944 god.

Opći vojni izvještaj.

ŠTABU IV. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

I. VOJNIČKA SITUACIJA:

a.) **Žumberak:** Po odlasku kozačkih jedinica iz Jaske i Draganića došla su u ove garnizone dva bataljona »Jägerersatz-regimente«,[2] tako da pored ovih jedinica prugu Zagreb — Karlovac osiguravaju djelovi I. donskog puka (Zdenčina), djelovi X., XXX. ustaške bojne i stražarska bojna.

Neprijatelj iz uporišta sa ove komunikacije vrši češće ispade na oslobođeni teritorij Žumberka u cilju pljačke i uznemiravanja naših jedinica.[3] Ove ispade vrši sa manjim snagama (100—200 vojnika), koje redovito ne primaju jače borbe, već ako ih se na to prisile, dobivaju pojačanja bornim kolima. Tendencija ovih ispada je razbijanje pojedinih naših manjih jedinica (najviše bataljona), što je neprijatelju nekoliko puta i uspjelo zahvaljujući neopreznosti naših jedinica, kao i razvučenom rasporedu kojega su naši štabovi do sada praktikovali. Ova taktika neprijateljska je naročito imala uspjeha pri napadu na Žumberački odred, čiju je slabost neprijatelj osjetio i iskoristio. 26. o.mj. neprijatelj je u jačini od tri ustaške bojne i 500 Njemaca potpomognut artiljerijom i bornim kolima otpočeo sa ofanzivom na Žumberak.[4] Karakter ove ofanzive je

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 48—1/6, k. 426 A.

[2] Odnosi se na Lovački rezervni puk. (Podatak iz dnevnog izvještaja komandanta za Jugoistok od 30 aprila 1944, mikrofilm u mikroteci Istoriskog instituta JNA pod reg. br. Minhen — 5/757 — 764.)

[3] Vidi dok. br. 61, 65 i 66.

[4] O ovom neprijateljskom prodoru na oslobođenu teritoriju Žumberka rečeno je u bojnoj relaciji Prvog zbornog područja sljedeće: »Deseta ustaška bojna: 2, i 3 sat ove bojne iz Karlovca u zajednici sa

lokalan, što se vidi po jačini neprijateljskih snaga i po tome što je išao samo iz jednog pravca (Draganići — Jaska). Izgleda da je neprijatelj poduzeo ovu ofanzivu sa ciljem da razbije našu mobilizaciju, koju smo vršili na Žumberku, te da izvuče što više vina.

Rad naših jedinica na ovom sektoru uslijed jače utvrđenih i jačih neprijateljskih garnizona ograničen je uglavnom na postavljanje zasjeda i vršenje diverzantskih akcija.

b) **Pokuplje i Posavina:** Prugu Zagreb — Sisak osiguravaju I. donski, II. sibirski, III. kubanski, V. donski kozački puk i I. jurišna bojna. Sve posade na ovoj komunikaciji su dosta jake, prilično utvrđene, ograđene bodljikavom žicom i nagaznim minama. Njemci izgrađuju kod Plesa veliki aerodrom na koji već sada dovlače veće količine pogonskog materijala. Radi konspiracije aerodroma i smještaja posade ovih dana je prisilno iseljeno selo Pleso, u kojemu su smjestili njemačke avijatičare. Postoje informacije da neprijatelj namjerava iseliti sva sela od Vel. Gorice prema Savi. Do sada je neprijatelj za odbranu toga aerodroma dovukao 20 protuavionskih topova.

Poslije odbacivanja Moslavačke brigade sa Save,[5] neprijatelj je potrgao sve skele i čamce na Savi, koji su nam služili za vezu sa Moslavinom i u zadnje vrijeme sa jakim patrolama kontroliše lijevu i desnu obalu Save, kao i cijelu Posavinu, te nam tako otežava dolazak u Posavinu i prelaz za Moslavinu. Uslijed ovoga naše jedinice nisu mogle otići u Posavinu u cilju mobilizacije.

Kozačke jedinice sa ove komunikacije u zadnje vrijeme su prestale biti aktivne i ne vrše tako česte ispade na sektor Pokuplje. Posljednjih 8 dana nisu uopće izlazile iz garnizona.

II. ORGANIZACIONO STANJE:

a.) **Omladinska brigada »Jože Vlahović«:** Ima 4 bataljona — po tri pješadijske čete, prateću četu, četu za vezu, inžinjerijsku četu i bolnički vod.

---

dijelovima njemačkih oružanih snaga preduzele su pothvat protiv odmetnika na Žumberak. Na ograncima Žumberka dali su odmetnici jači otpor, ali su se poslije duže borbe morali povući prema granici Slovenije...«

Iz izvještaja Štaba Trideset četvrte divizije od 17 maja vidi se da je otpor pružala neprijatelju Omladinska brigada »Jože Vlahović«. Opširnije o tome vidi dok. br. 178 u ovoj knjizi, tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Trideset četvrte divizije Štabu Četvrtog korpusa od 17 maja 1944 i dok. br. 4/1—17, k. 58 u Arhivu Istorijskog instituta JNA.

[5] Drugu Moslavačku NO brigadu neprijatelj je odbacio od Save 29 marta 1943 (vidi dok. br. 5 i 52).

b.) **Brigada »Franjo Ogulinac-Seljo«:** Ima 3 bataljona — po 3 pješadijske čete, prateću četu, četu za vezu, bolnički i minerski vod.

c.) **Žumberački P. odred:** Ima 4 bataljona — po 3 pješadijske čete, četu za vezu, sanitetski i minerski vod.

d.) **Turopoljsko-posavski P. odred:** Ima 3 bataljona — po 3 pješadijske čete, prateći vod, minerski i sanitetski vod.

e). **Ruski bataljon:** Ima 2 pješadijske čete.

f.) **Auto vod:** Ima 5 kamiona od kojih su 3 neispravna, 5 motocikla, od kojih su 3 neispravna i 2 luksuzna automobila.

III. REORGANIZACIJA I FORMIRANJE NOVIH JEDINICA:

Da bi ojačali Brigadu »Franjo Ogulinac-Seljo«, odlučili smo iz Turopoljsko-posavskog odreda uzeti jedan najbolji bataljon i staviti ga u Brigadu kao četvrti, a Ruski bataljon će umjesto ovoga ući u sastav Odreda, tako da bi mogao ostati na ovome terenu radi popune. Popunu Brigade »Franjo Ogulinac-Seljo« izvršit ćemo sa Istranima koji budu dodjeljeni našoj Diviziji, kao i djelom novomobilisanih sa ovoga terena. Ukoliko bi uspjela mobilizacija u Pokuplju, namjeravamo formirati Pokupski bataljon, koji bi djelovao u prvom času u Pokuplju i vršio mobilizaciju u svoje redove. Ovaj bi bataljon organizacijski spadao pod Odred. Žumberački odred smo pojačali sa komandnim kadrom iz Omladinske brigade i nadamo se da će ova mjera moći popraviti stanje u tom Odredu.

V. PREGLED VOJNIČKE OBUKE:

Vojnička obuka u našim jedinicama nije dosada izvođena po jednom planu već su pojedine jedinice radile svaka za sebe, bez veće kontrole i pomoći odozgo. Izdali smo plan za rukovodioce i borce koji se ima proći za 30 radnih dana. Obuka se ima izvoditi pod kontrolom jednog člana Štaba, koji će biti garancija da će se postavljeni program preći. Za izobrazbu nižih rukovodilaca imamo podoficirsku školu za koju nam manjka jedan nastavnik, tako da nam škole ne mogu pravilno funkcionisati. Potrebno bi bilo da nam se dodjeli jedan stalni nastavnik za tu školu.

VI. VOJNO-POLITIČKA SITUACIJA U JEDINICAMA:

Naše su jedinice posljednji mjesec preživljavale dosta veliku krizu. Posljednje se vrijeme osjeća da je ta kriza dobrim djelom prebrođena, a naročito u Seljinoj brigadi, koja je u nekoliko posljednjih obranbenih borbi pokazala dovoljno odluč-

nosti i čvrstoće. Još je uvijek u našim jedinicama problem komandni kadar, a naročito niži.

Stanje u Omladinskoj brigadi je prilično dobro, ali Brigada još uvijek nije došla do svoje stare forme. Poslije izvršene popune Brigada još nije imala jačih borbi.

Stanje u Brigadi »Franjo Ogulinac-Seljo« se je u zadnje vrijeme mnogo popravilo i u posljednjim odbranbenim borbama pokazala je dosta čvrstoće i borbenosti. Zbog malog brojnog stanja Brigada nije sposobna za veće operacije. Brigada će moći primiti sve Istrane koji budu dodjeljeni našoj Diviziji.

Stanje u Žumberačkom odredu je još uvijek najslabije. Dolaskom novog komandanta[6] i nižeg komandnog kadra iz Omladinske brigade ima izgleda da će se stanje uskoro popraviti. Borci i rukovodioci primili su sa povjerenjem novog komandanta, što će na taj način biti podignut autoritet Štaba i povjerenje boraca u njega, što je ranije nedostajalo.

Stanje u Turopoljsko-posavskom odredu u zadnje vrijeme je nešto popustilo uslijed odlaska komandanta iz Štaba, zbog toga što ostali članovi štaba nisu dovoljno bili aktivni u radu.

Zadnjih dana je prestalo dezerterstvo iz jedinica, pa se je i stanje u političkom pogledu popravilo. Od dezertera uspjelo se je prikupiti jedan neznatan dio, dok ih se još većina krije kod kuća ili u šumama. Sa mobilizacijom na sektoru Pokuplja se još nije otpočelo, tako da je priliv novih boraca vrlo malen.

VII. SADAŠNJI RASPORED JEDINICA:

a.) **Omladinska brigada »Jože Vlahović«:** Nalazi se na sektoru Krašića uslijed neprijateljskog napada na Žumberak.

b.) **Brigada »Franjo Ogulinac-Seljo«:** Nalazi se na sektoru Vukomerić — Dubranec — Guštelnica.

c.) **Žumberački P. odred:** Nalazi se kod bolnice u Žumberku za zaštitu ove.

d.) **Turopoljsko-posavski odred:** Nalazi se sa dva bataljona na sektoru Hasan Breg — Mikša, a jedan bataljon u Kupčini. Ruski bataljon se nalazi u Salajcima.

VIII. NAČIN ISHRANE I ZDRAVSTVENO STANJE:

Sve jedinice osim Žumberačkog odreda hrane se na kazanima i ishrana je u pojedinim jedinicama, kao n.pr. Omladinskoj prilično dobra, a isto tako i u Brigadi »Franjo Ogulinac-Seljo«. Turopoljski odred nije još uspio da pravilno organizira kazansku ishranu, jer još kod njega ima zastoja. Obzi-

[6] Boris Balaš

rom na to da su jedinice sad tek prešle na kazansku prehranu, i obzirom na to da pozadinske ustanove još nemaju dovoljno iskustva niti čvrste organizacije, pokazuju se početnički nedostatci koji će se kroz kratko vrijeme ispraviti. Zdravstveno stanje u jedinicama je dobro.

IX. PLAN ZA BUDUĆE AKCIJE I OPERACIJE:

Sutra uvečer prelazimo sa Seljinom brigadom na sektor Žumberak, pa ćemo u zajednici sa Omladinskom izvršiti nekoliko akcija u okolici Samobora na manja neprijateljska uporišta.

X. STANJE OBUĆE I ODJEĆE:

Pošto u zadnje vrijeme nismo nigdje zaplijenili obuće ni odjeće, a ono što su jedinice ranije imale već je u derutnom stanju, pa će u najkraće vrijeme biti problem i odjeća u našim jedinicama. Već sada ima dosta slučajeva da su pojedini borci ostali bosi.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Franjo Knebl

Komandant — p.pukovnik:
M. Dasović

(M. P.)

BR. 138

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRIDESET ČETVRTE DIVIZIJE OD 29 APRILA 1944 ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOVJ O BORBI KOD KRAŠIĆA[1]

ŠTAB
XXXIV. DIVIZIJE IV. KORPUSA
NOV JUGOSLAVIJE
Op. broj 114/44.
Dne 29. IV. 1944 god.

Predmet: Operativni izvještaj o borbi Omladinske brigade »Jože Vlahović« dne 20. IV. 1944.

ŠTABU IV. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

1. Položaj Gornji i Donji Pribić — Sorževo — Hutin, gdje se je vodila borba, teren manevarski, većim djelom naseljen. Teren između Hutina i Donjeg Pribića je ravan i presjeca ga cesta Krašić — Sošice. Sam teren je pogodan za borbu i manevar ako se pravovremeno dozna za kretanje neprijatelja. (Sekcija Samobor 1 : 100.000.)

2. Borbu je vodila Omladinska brigada »Jože Vlahović«.

3. Neprijatelj je napadao sa I. A. Bataljonom od Jäger erzatz regimente i 1 satnija X. Ustaške bojne, potpomognuti sa 2 mala tenka i 3 borna kola.[2] Imena komandanata nisu nam poznata.

4. Omladinska brigada »Jože Vlahović« nalazila se raspoređena na položajima i to: jedan bataljon: Gornji Pribić i Pribić Crkveni, jedan: u s. Dol, jedan: Hutin a IV. Bataljon vršio je mobilizaciju u općini Kalje. Iako je neprijatelj imao da prevali preko 10 klm put do naših položaja, naša osiguranja nisu uspjela otkriti pokrete neprijatelja.

Neprijatelj je krenuo iz svojih polaznih baza u pola noći, tako da se je za vrijeme noći privukao sa pješadijom sve do položaja Brigade, t.j. do neposredne blizine gdje je čekao do zore. Jedna kolona nastupala je od Jaske preko s. Črnilovac —

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 46—4, k. 426.

[2] U ovom napadu učestvovale su sljedeće neprijateljske jedinice: dijelovi njemačkog Lovačkog rezervnog puka, Deseta ustaška bojna i Četvrta bojna Drugog posadnog zdruga (vidi dok. br. 174 i 175 u ovoj knjizi, bojnu relaciju Prvog zbornog područja, reg. br. 4/1—15, k. 58 i dok. Minhen N—5, 757 — 764 u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

Petrovina — Brebrovac na s. Okrug. Druga je nastupala od Draganića preko Brlenića i Bresarića na Hrženik i Hutin.

Namjera neprijatelja bila je izvršiti prepad na štabove bataljona i Štab Brigade, onemogućiti vezu i komandovanje sa jedinicama, i kasnije tenkovima koji su im dolazili, ispresjecati i razbiti jedinice. Od Štaba Brigade donesena je odluka za prelaz jedinica u kontranapad, onda kad su jedinice već bile djelomično iznenađene i otstupile sa prvih položaja te je trebalo dosta vremena dok su se sredile i prešle u kontranapad.

5. Zapovjesti su izdavane usmeno štabovima bataljona od Štaba Brigade, samo jednom štabu bataljona izdana je zapovjest telefonski.

6. Borba je počela 20. IV. 1944 u 5.30 sati ujutro i trajala je do 17 časova istoga dana, kada je neprijatelj prisiljen na otstupanje.

7. Kolona koja je nastupala od Jaske u pravcu Pribića i Dola uspjela je neprimjetno prići do neposredne blizine III. i IV. Bataljona Omladinske brigade, izvršiti prepad na njih. Jedinice IV. Bataljona kao i Štab, pošto se prije otvorila borba kod III. Bataljona, uspjeli su bez gubitaka da se izvuku sa onog položaja, koji se nalazio u rupi na s. Sorževo. III. Bataljon, koji je bio u Pribiću, neprijatelj je uspio iznenaditi i to naročito Štab Bataljona, koga je čitavog opkolio i koji se probijao sa borbom van iz kuće, ostavivši svu arhivu i spremu. Također je uspio iznenaditi i opkoliti u školi u Pribiću jednu četu toga Bataljona, ali zahvalnošću drugih četa koje su, vidjevši opkoljenu svoju četu krenule u pomoć, probile se sve do škole i omogućile izlazak toj četi, gdje su se povezale i zajednički dalje vodile borbu pod rukovodstvom Štaba Bataljona, ali istovremeno neprijatelj je prodirao sa tenkovima od Krašića te je Bataljon morao otstupati u pravcu Sorževa i s. Bude, ne uspjevši osloboditi i uzeti svoje arhive.

Istovremeno je druga kolona, koja je nastupala od Draganića, izvršila napad na Štab Brigade i I. Bataljon, koji su se nalazili na Hutinu. Tu neprijatelj nije postigao potpuno iznenađenje i Bataljon je primio borbu ali uz pomoć tenkova i bornih kola uspio je probiti se na Hutin. Brigada je otstupala do Prekrižja i Čunkove Drage, gdje su se jedinice sredile i Štab Brigade povukao je Bataljon iz Kalja i sa cjelom Brigadom krenuo u kontranapad iz pravaca Sorževo — Prekrižje i Bukovica. Neprijatelj u tome momentu također se sređivao i spremao za povlačenje. Jedan bataljon Brigade izbio je od Bukovice na groblje kod Krašića, dva koji su nastupali iz Prekrižja izbili su na Hutin a jedan na Sorževo, dok je neprijatelj još u koloni kretao cestom od Pribića prema Krašiću. Čitava Bri-

gada otpočela je sa napadom na tu kolonu, gdje su naneseni neprijatelju osjetljivi gubitci u mrtvima i ranjenim i oštetili jedna borna kola i uništili jedan teretni kamion, ali u to vrijeme neprijatelj je iz Draganića artiljerijskom vatrom žestoko tukao naše položaje i neprijatelj uz pomoć tenkova i bornih kola uspio je pokupiti sve mrtve i ranjene i povući se sa njima. Borba se je završila kod Krašića.

8. Postavljeni ciljevi kod donošenja odluke: da se snažno napadne neprijatelj u povlačenju, unište njegovi zadnji djelovi i pokupi plijen, nisu postignuti u potpunosti, jer se nije ništa uhvatilo od materijala. Neprijatelju su naneseni gubitci od 60 mrtvih i ranjenih vojnika i oficira, oštećena jedna borna kola i uništen jedan teretni kamion.

9. Naši gubitci: 11 mrtvih, 18 ranjenih i 5 nestalih drugova.

Izgubljen je 1 p. mitraljez, 2 postolja od t. mitraljeza, 8 karabina i štapska arhiva III. Bataljona.

10. Utrošeno je 7.340 metaka, 44 mine za t. bacač.

11. U ovoj borbi nije se niko naročito istakao a već u samoj borbi nije se niko slabo ni ponio osim rukovodilaca, koji su dozvolili da ih neprijatelj iznenadi.

12. Štab Brigade je nepravilno rasporedio jedinice i nije konrtolisao njihova obezbjeđenja, tako da je neprijatelj mogao iznenaditi bataljone, pa čak i Štab Brigade. Jedinice se nisu nalazile na onim položajima, odnosno III. i IV. Bataljon gdje ako budu napadnuti mogu primiti borbu, jer neprijatelju u Donjem Pribiću i Okrugu jedinice iz Dola, Pribića Crkvenog i Gornjeg Pribića ne mogu da mu se suprotstave već samo pod teškim okolnostima da se povlače. Od strane našeg Štaba iz iskustava ranijih borbi skrenuta je pažnja tome Štabu Brigade da jedinice ne postavlja na taj položaj ako nema naprijed isturenih osiguranja, koja mogu da kontrolišu sve prilaze, a naročito sada je bilo nepotrebno da se jedinice tu nalaze kada se hrane na kazanu i nije bio problem ishrane, koji bi ih vezao u tim selima.

Kada su bataljoni već bili napadnuti, dugo je trebalo vremena da se povežu sa Štabom Brigade i on sa njima, što je neprijatelju uspjevalo da pojedine jedinice snažno goni u otstupanju, jer nije bilo uzajamnog pomaganja i veze. Teško oružje nije iskorišćeno a naročito protukolsko oružje, koje je moglo da uništava one male tankete i borna kola. Utrošen je veliki broj municije prema kome su naneseni mali gubitci neprijatelju, što znači da se je pucalo bez komande i disciplina vatre nije bila nikakva i pucalo se je iz velike daljine.

Također u gonjenju neprijatelja jedinice nisu bile brze i energične i podilazile ispred artiljerijske vatre, već su ostajale djelomično na položajima i pasivne.

Prilažemo liste gubitaka.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **Franjo Knebl** (M. P.) Komandant p. pukovnik: **M. Dasović**

BR. 139

IZVJEŠTAJ ŠTABA ISTOČNE GRUPE NOP ODREDA OD 29 APRILA 1944 ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA I STANJU U ODREDIMA OD 19 DO 29 APRILA[1]

ŠTAB ISTOČNE GRUPE
N.O.P. ODREDA VI. KORPUSA
JUGOSLAVIJE
Broj: 249/44 g. u . . . h
Dana: 29/IV 1944 g.

Predmet: Dostavlja desetodnevni operativni izvještaj za razdoblje od 19 do 29. IV. 1944. g.

ŠTABU VI. KORPUSA N. O. V. I P. O. JUGOSLAVIJE

Položaj

OPĆA SITUACIJA

U posljednje vrijeme neprijatelj je počeo upadati na našu oslobođenu teritoriju i sa jačim snagama. Tako je 26 ov. mj. jedna bojna sa lakim i teškim pješadijskim naoružanjem izvršila demonstrativni upad na Dilj.[2] Ove neprijateljske snage krenule su iz Broda izgleda s namjerom da ometu poljski rad u selima oslobođene teritorije, jer je te noći Diljski N.O.P. Odred mobilisao plugove u selima Vranovci i Bukovlju. Istoga dana u jačini oko jedne bojne neprijatelj je krenuo iz Đakova i Donjih Andrijevaca i došao do Lev. varoši, gdje su zapalili stražaru komande mjesta i nešto pljačkali po selu.[3] Drugih

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 10—1/2, k. 473.

[2] i [3] Opširnije o tome vidi dok. br. 180.

neprijateljskih pokreta na istočnom dijelu našeg sektora nije bilo, jedino je bilo većih promjena u neprijateljskim uporištima. Naročito su jače koncentracije neprijateljskih snaga bile u Brodu odakle su odmah nakon nekoliko dana prebačene za Požegu i Pleternicu. Pruga, koja je i do tada bila dobro osigurana, sada se naročito duž nje nalazi veći broj neprijateljske vojske, za koju nemamo tačnih podataka da li misli kretati dalje ili će ostati ovdje za osiguranje same pruge. Ovo se misli na glavnu prugu Beograd — Zagreb, dok pruga Vrpolje — Đakovo — Osijek uopšte ne radi. Od vremena kada su srušeni željeznički mostovi na pruzi Našice — Osijek, obustavljen je saobraćaj i na ovoj pruzi. Tamo gdje ne radi pruga, za saobraćaj je upotrebljena cesta kojom krstare i pojedini kamioni.

U Požeškoj kotlini pored neprijateljskih upada koje on čini naročito su aktivni trupovi. Oni se tamo kreću u manjim grupama, od dva do tri čovjeka, presvučeni u civilna odijela, a naoružani civilnim ili vojničkim puškama. Ovako obučeni i naoružani prave zasjede naročito u okolici sela Drage pokraj puta gdje sačekuju pojedine partizane. Primjećeno je da su ovi trupovi formirani od domaćih ustaša, koji imadu dobru podršku tamošnjeg stanovništva.

Kako je naprijed navedeno, neprijateljska vojska koja je krenula iz Broda otišla je za Pleternicu i Požegu gdje se nastanila i po nekim selima, kao: Mihaljevci, Trenkovo, Jakšić i Treštanovci. Za sada neprijatelj, iako je skoncentrisao jače snage na ovom sektoru, nije ništa poduzeo, jedino što iz uporišta izlaze i pljačkaju po okolnim selima. Sem toga neki gotovi transporti stoje na pruzi za Zagreb u kom pravcu ima izgleda da će sva ova vojska otići.

RAD NAŠEG ŠTABA I PODREĐENIH JEDINICA

Rad u našem Štabu odvija se normalno. U posljednje vrijeme nije se toliko posvetila pažnja ličnoj izobrazbi uslijed neprestanog putovanja. Štabovi odreda su također slabo proučavali materijal, a naročito je slaba pažnja posvećena proučavanju vojnog materijala. Sa jedinicama se radilo nešto više i većinom se prorađivale najosnovnije stvari iz nastave gađanja, borbene obuke i ratne službe zato što su borci u odredima mladi i najveći ih je dio koji nisu služili bivšu jugoslovensku vojsku. Sav rad kada je to bilo moguće svođen je na praksu, jer je iskustvo pokazalo da se ovakvim načinom učenja može najviše postići. S naše strane davana je puna pomoć svim jedinicama naročito u vojno-teoretskom podizanju boraca i rukovodilaca. Općenito rečeno, rukovodioci su prilični, ali budući

da su to mladi ljudi i brzo izdignuti, nemaju potrebnog vojničkog iskustva te im se radi toga mora davati mnogo pomoći. Uglavnom pokazuju volju za rad i dosta su zainteresirani na časovima.

Ovih dana formirali smo podoficirski kurs pri Štabu Grupe. Za nastavnike smo uzeli sve drugove koji su do sad predavali na kursevima pri štabovima odreda. Plan rada je sastavljen prema planu i programu izdanom od Glavnog štaba, i sam kurs će početi 1 maja o. g.

DISCIPLINA I MORAL JEDINICA

U zadnje vrijeme nije se događalo slučaja samovolje ni pljačke u našim jedinicama. Obična disciplina je dosta dobra, a tako isto zadovoljavaju strojeva i borbena. Ovo naročito možemo naglasiti za Diljski odred, donekle za Požeški i Podravski bataljon. Kod svih ovih jedinica je i borbenost dobra. Moral je tako isto dobar gotovo kod svih jedinica. Pozdravljanje starijih se znatno popravilo.

STANJE U JEDINICAMA

U posljednje vrijeme imali smo 4 mrtva i 4 ranjena druga, dok je 4 pobjeglo, a 60 ih je bez oružja upućeno za XII. Diviziju. Manjak u oružju je 2 laka njemačka mitraljeza i 3 puške. Za ove mitraljeze posljednji put je javljeno da se vjeruje da nisu izgubljeni, međutim je kasnije tačno ustanovljeno da su stvarno izgubljeni. Za ovo isto vrijeme novopridošlih drugova i drugarica je bilo 78, koji su najvećim dijelom mobilisani na bazi dobrovoljnosti. Višak oružja je 1 puškomitraljez »Brno« i 18 pušaka.

SLUŽBA VEZE U JEDINICAMA

Veza u našim jedinicama najvećim dijelom održava se kuririma pješacima ili konjanicima. Ova veza je u posljednje vrijeme prilično zadovoljavala, sem nekih nedostataka koji su odmah otklonjeni.

Što se tiče tehničke veze, ona je postojala između štabova odreda, Štaba Grupe i toga Štaba. Za ovu vezu možemo napomenuti da je slabo funkcionisala usljed nedostatka potrebnog materijala i radi toga što je neprijatelj svojim češćim upadanjem kidao telefonsku liniju te je veza bila prekinuta i po dva dana. Da bi se ova veza opravila, u jedinicama su formirani vodovi za vezu koji su za sada brojčano slabi i ne raspolažu sa potrebnim materijalom. Održano je nekoliko teoretskih časova, kasnije ovo primjenjujući u praksi. Pokazalo se dosta

uspjeha u ovom radu i zapaženo veliko interesovanje kod ljudstva za vezu.

IZVEDENE AKCIJE

Noću između 16 i 17 ov. mj. jedinice Požeškog N.O.P. Odreda likvidirale su bez vlastitih gubitaka jedan bunker u Požegi na ciglani i tom prilikom zarobili 3 domobrana sa oružjem, koji su pripadali 2 posadnom satu V. Pukovnije čija je komanda u Doboju. Dana 20 aprila jedinice Podravskog bataljona vodile su borbu sa neprijateljem kod Feričanaca jačine 70 vojnika naoružani sa 3 puškomitraljeza i karabinima. Ovdje je bez vlastitih gubitaka ubijeno 4 neprijateljska vojnika, 3 zarobljeno, a zarobljeno 1 puškomitraljez »Brno«, 4 puške, 980 kom. metaka, 20 kom. bombi, 10 pari cipela, 15 šinjela i 7 uniformi.

Noću između 22 i 23 ov.mj. jedinice Požeškog odreda izvršile su diverziju na glavnoj pruzi Beograd — Zagreb na prostoru između Nove Gradiške i Petrovog Sela. Pruga je presječena na 8 mjesta i porušena u dužini od 145 m. oba kolosjeka. Iduće noći 23/24 dvije čete Osječkog odreda bile su na osiguranju prilikom prevoženja nekih artikala ljudske hrane koje je izvršio O.K. Osijek.

Dana 22 ov. mj. jedinice Diljskog odreda izvršile su diverziju na pruzi Našice — Osijek između želj. stanice Naš. Breznica — Koška. Dignuta su u vazduh dva želj. mosta i pruga presječena na nekoliko mjesta. Saobraćaj je na ovoj pruzi od ovoga dana zaustavljen i još do danas nije uspostavljen.[4] Kako su dignuti mostovi bili osigurani, to je trebalo neprijatelja najprije protjerati. U toj borbi smo imali 3 mrtva i 3 ranjena druga, dok gubitci na neprijateljskoj strani nisu provjereni. Istoga dana dignut je kameni most na cesti Podgorač — Budimci kod mjesta Klenik. Noću između 27 i 28 ov. mj. jedinice Osječkog N.O.P. Odreda izvršile su diverziju na istoj pruzi između Našička Breznica — Koška (sekcija D. Miholjac 1 : 100.000). Srušen je jedan most i pruga je presječena na 8 mjesta. Pored toga je skinuto oko 2 km. telefonskog kabla. Prilikom diverzije bilo je nešto malo borbe, ali bez gubitaka na našoj strani, dok nam neprijateljski gubitci nisu poznati.

STEČENO ISKUSTVO

U ovo posljednje vrijeme izvršili smo nekoliko diverzija na prugu ali se vidi da su uspjesi bili sasvim loši, gotovo ni-

[4] Iz izvještaja Glavnog stožera domobranstva od 29 aprila vidi se da je saobraćaj na ovoj pruzi ponovno uspostavljen 26 aprila (vidi dok. br. 176 i 180).

kakovi. Razlog tome je što naši rukovodioci nemaju dovoljno iskustva u tom radu te je bilo potrebno s naše strane ukazati im tu pomoć koja se sastojala uglavnom u pravilnom rasporedu nije same akcije i jednovremenim dolaskom na prugu kada po grupama počinje sječenje šinja na sastavcima, dok se na krajevima postave nagazne mine sa nekom jedinicom, koja bi po nailasku voza i eksplozije same mine izvršila juriš i time dovršila likvidaciju voza. Drugo neko iskustvo nije stečeno.

RASPORED JEDINICA I NJIHOVO STANJE

Naše jedinice raspoređene su na sektorima: Slav. Brod, Našice, Slav. Požega i Donji Miholjac. Jedinice Diljskog odreda operišu uglavnom na sektoru Dilja, gdje svaki bataljon imade svoj određeni sektor gdje vrši akcije. Osječki odred sa jednim bataljonom operiše oko Našica i Đakova, a drugim bataljonom kontroliše Podravinu u sektorima Podr. Slatina i Donjeg Miholjca. Požeški odred se kreće uglavnom na sektoru Požega, Pleternica i Nova Gradiška.

Ovih dana formirali smo Županjsku četu jačine 40 boraca naoružanih sa puškama i 2 puškomitraljeza. Ova četa operiše na tom pravcu i za ovo vrijeme njom rukovodi Štab Grupe.

Stanje u odjeći i obući dosta je loše, jer nešto spreme što se zarobi nikako ne može podmiriti potrebe jedinica. Hrana je dosta dobra i ishrana je organizovana po vojničkim kuhinjama, sem slučaja ako neka jedinica ode u neprijateljsku pozadinu radi izvršenja nekog zadatka. Zdravlje je također dobro. Zaraznih bolesti nije se pojavljivalo u većem obimu. Događa se slučaj manjih oboljenja koja se liječe u pokretnim ambulantama, koje postoje pri odredima.

DALJNJE OPERATIVNE NAMJERE

Za buduće imamo u planu napadati neprijateljske pruge, sačekivati pojedine patrole koje na pruzi krstare u jačini od 8 do 14 ljudi, naoružanih puškama i 1 puškomitraljezom te na cestama koje su u prometu sačekivati neprijateljske automobile koji pojedinačno krstare. Na mjestima gdje se pojavljuju neprijateljski trupovi praviti im zasjede.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Polit. komesar:
Stjepan Domankušić

Komandant, major:
Jergović[5]

(M. P.)

---

[5] Ivan-Priša

BR. 140

IZVJEŠTAJ ŠTABA TREĆE BRIGADE OD 29 APRILA 1944 ŠTABU DVADESETE DIVIZIJE O NAPADU NA NEPRIJATELJSKU POSADU U ARŽANU[1]

ŠTAB
III. BRIG. XX. DIVIZIJE
Položaj
29/IV-44.

ŠTABU XX. DIVIZIJE N. O. V. J.

Operativni izvještaj o akciji na Aržano.

(Sekcija Livno 1 : 100.000)

27 o.mj. naša brigada u sadejstvu jednog bataljona, (50 boraca) Mosorskog odreda izvršila je napad na Aržano.[2] Prije napada izvršena je priprema sa borcima i rukovodiocima, kako sa političke strane, tako i sa vojničke, priprema je bila dobra i raspoloženje za akciju kod boraca i rukovodilaca bilo je dobro.

Jačina ovoga garnizona broji oko 550 vojnika, od toga jedna [satnija] ustaša (zapovjednik satnije Emil Storeli). Ova satnija je bila u sastavu dom. bojne u Aržanu. Komandant II-A. bojne nadporučnik Petar Kosović, učitelj, rodom iz Gospića.

Brigada je krenula u nastupnom maršu po grupama: I. i III. bataljon kretali su se pravcem Voštane — Kamensko — Aržano, a IV. bataljon zaobišao je na Liskovaču, kako bi se neopaženo privukao i postavio zasjedu između Belobrca i Dudića. Čim je IV. bataljon stigao u Rašeljku, jedan civil sa jednim domobranom dotrčao je u stožer bojne i obavjestio da se partizani nalaze u Liskovači. U vezi toga, preduzele su se mjere opreznosti i neprijatelj se je spreman nalazio na položaju. Druga grupa — II. bataljon i Mosorski odred izvršili su pokret pravcem Vrpolje — G. Tijarica. Mosorski odred postavio je osiguranje na položaju Orlovači, u cilju hvatanja izbjeglih domobrana koji bježe u pravcu Studenaca i zatvaranja pravca od Studenaca. Ovaj odred nije imao borbe, jer se neprijatelj nije povlačio ovim pravcem.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA, pod reg. br. 25/2, k. 1029.
[2] Opširnije o tome vidi dok. br. 181.

Napad na Aržano vršila su sva četiri bataljona, napad je otpočeo u 0.15 sati

I. bataljon je napadao od Brekala prema Aržanu sa lijeve i desne strane druma, na komšiluk Dujmići, u pravcu raskrsnice samog Aržana. U svom nastupanju isturili su ispred sebe bombaška odjeljenja koja su izvršila juriš i pobacala bombe na neprijatelja. Ovaj napad nije uspio, u njemu smo imali jednog mrtvog i jednog ranjenog. Ponovno smo pokušali tri juriša, od kojih nijedan nije uspio, tu smo imali tri ranjena druga. Držanje boraca i rukovodilaca u ovom bataljonu bilo je dobro.

II. bataljon napadao je na neprijateljske predstražne položaje u selu Ljubičići, sa glavnim pravcem napada prema stožeru kod crkve. Jedna četa ovog bataljona u svom nastupanju prema selu Ljubičići promašila je kuću u kojoj se je neprijatelj nalazio, odmah se četa povratila nazad radi likvidacije istoga, ali pošto je neprijatelj to primjetio, uspjeli su samo jednog zarobiti, dok su ostali uspjeli pobjeći. Ostali dio čete hitro je nastavio nastupanje prema stožeru,[3] kojega su uspjeli iznenaditi i nakon kraće borbe od 15 minuta istoga likvidirali, zarobivši jednog oficira, jednog lječnika i 23 vojnika. Po likvidaciji stožera, jedna četa išla je za pojačanje — osiguranje Mosorskom odredu, dok ostale dvije čete su vršile evakuaciju plijena.

III. bataljon napadao je na Gradinu pravcem Pištelek — Milkovi — Kotarci ka glavnoj raskrsnici Aržana, gdje se je trebao povezati sa I. bataljonom. Ovaj bataljon je isto naišao na spremnog neprijatelja i nije ga uspio likvidirati. Po samoj borbi vidi se da je ovaj bataljon utrošio 210 metaka i 3 ručne bombe i prema tome zaključujemo da je štab ovog bataljona previše bukvalno shvatio štedite municiju i ljudstvo, te nije pokušavao da izvrši ponovni juriš nego se je ograničio na opsedanju zgrada. Pošto je bio brisan prostor, tako se je kasnije teško bilo privući da im se ubaci bomba u kuću. Ovaj bataljon nije imao vezu za cijelo vrijeme borbe sa zamjenikom komandanta brigade koji je rukovodio sa ovom grupom bataljona i tako mu nije mogao dati uputstva radi likvidiranja. Sam štab bataljona ovoga puta previše je kruto shvatio naređenje o štednji municije i ljudstva. Ovo im je vjerovatno dalo povoda kada su imali borbu u Potravlju, gdje je njihova jedna četa jurišala na Kulu Vundušić, gdje su imali nekoliko ranjenih i jednog mrtvog.

IV. bataljon kretao se je pravcem Rašeljke — Aržana u cilju postavljanja zasjeda između komšiluka Belobrca i Dudića. Ovaj bataljon imao je naređenje da ne otvara vatru dok neprijatelj ne počne bježati u tom pravcu. Nakon kraćeg vremena

[3] Štabu

naišla je jedna grupa od koje su dva zarobili i jednog ubili i s time je već bio kompromitovan i trebali samoinicijativno da udare u desni bok neprijatelju kako bi ispomogli prvi bataljon. Ovaj bataljon imao je jednu četu na osiguranju ceste Aržano — Livno.

Usljed slabe veze između štaba kao cjeline i zamjenika komandanta brigade kasno smo primili izvještaj da je neprijatelja teško likvidirati a dalje nismo mogli da ostanemo, pošto je već svanulo. Izdali smo naređenje za povlačenje. Kada je neprijatelj primjetio naše povlačenje, izvršio je kontranapad u samu zoru sa manjim snagama koje je prikupio od razbježalih vojnika. Ovaj napad nije bio tako jak, tako da su se naši bataljoni skoro bez borbe povlačili, jedino II. bataljonu nije uspjelo da evakuiše nešto materijala.

Rezultat ove borbe nije u potpunosti postignut jer nismo uspjeli likvidirati tri uporišta. U ovoj borbi neprijatelj je imao tri mrtva koja smo mi svukli i 30 zarobljenih; broj ranjenih i mrtvih nije nam tačno poznat, ali kako seljaci iz Rašeljke pričaju: da smo zarobili oko 150, da ih ima dosta mrtvih i ranjenih. Prema pričanju ovih seljaka, izgleda da ih je mnogo pobjeglo svojim kućama.[4]

Po zauzeću stožera isti je zapaljen i pored njega jedna baraka.

Zapljenjeno: 10 pušaka, 1 puškomitr. (Brno), 1 radio stanica bez akumulatora, jačine 60 km., 12 komada mina za teški bacač, 320 komada za laki bacač, 1 telefon, 2 gerc aparata bez baterija, 12 komada ručnih bomba, 1000 komada jug. municije, 2 sanduka bredine municije, 1 omot telefonskog kabla (oko 500 metara), veća količina sanitetskog materijala i manja količina hrane.

Naši gubici: Samo Prvi bataljon imao je jednog mrtvog i četiri lakše ranjena, dok ostali bataljoni nisu imali nijednoga.

Utrošak municije: 1870 komada metaka, 16 komada mina za teški bacač, i 11 za mali bacač, 15 ručnih bombi.

U ovoj borbi borci su se dobro držali, dok rukovodioci II. i III. bataljona nisu se dovoljno založili. Imali su manjih grešaka. Kod II. bataljona pokazalo se je nereda kada su upali u stožer, a zato su dali primjera četni rukovodioci, koji su prvi počeli uzimati neke sitnice. Štab u ovom nije bio dovoljno energičan da bi to spriječio. Inače, prvi dio borbe do same likvidacije zgrade bio je u redu bez primjedbe. Rukovodioci III. bataljona mnogo su kruto shvatili naređenje: štedi municiju i ljudstvo, a to se je moglo primjetiti na sinoćnoj konferenciji

[4] O neprijateljskim gubicima u ljudstvu i materijalu vidi dok. br. 181.

štabova bataljona. Kod I. i IV. bataljona ne bi se imala pripisati neka greška u rukovođenju, jedino kod I. bataljona, što je odredio mali broj bombaša — na svaku četu po trojicu, te što nije pokušao da zabaci ljevokrilnu četu iza leđa neprijatelju. IV. bataljon nije se momentano snašao da bi u momentu kada je već bio kompromitovan ispomogao I. bataljon. Naročitih krupnijih grešaka nije bilo.

Odluka i izdate zapovjesti nisu bile realne iz razloga toga što nas informativna služba nije izvjestila da neprijatelj ima utvrđenja — izgrađene bunkere na liniji od Kotarca preko Dujmića do Dudića te prema tome nismo ni predvidjeli da će neprijatelj dati takav otpor na ovoj liniji. Radi toga procjena situacije nije mogla biti najbolja, iako smo obavješteni da je neprijatelj slaba morala, nismo tome pridavali važnosti nego smo odlučno prešli na zadatak.

Komandovanje viših i nižih rukovodilaca bilo je dobro, sem manjih propusta kod svih bataljona.

Propust štaba brigade je u tome što štab brigade od tri člana nije bio na pogodnom mjestu na ljevom sektoru gdje su operisala 3 bataljona, već je bio između II. bataljona i Mosorskog odreda, dok je zamjenik komandanta bio sa ova tri bataljona na levom sektoru.

Veza između nas nije bila najbolja i razlog je tome što nismo mogli pravilno procjeniti situaciju za vrijeme borbe, jer mogućnost je postojala da produžimo borbu još dva sata po danu.

Dejstvo teškog oružja (bacača) nije bilo pravilno raspoređeno, jer su dva bacača bila pod direktnom komandom štaba brigade koje nismo mogli pravilno iskoristiti kao što su mogli iskoristiti štabovi bataljona.

Taktički i borbeni postupci nisu bili u potpunosti u skladu sa razvojem situacije, jer pojedini štabovi nisu iskoristili sve moguće.

Iz ove akcije možemo izvući pouke da u buduće se ne bi desile greške, kao slaba veza, malo samoinicijativnosti i drugih sličnih.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom: Komandant, major:

(M. P.) **Ivan P. Vulin**

BR. 141

IZVOD IZ KNJIGE POSLANIH DEPEŠA GLAVNOG ŠTABA NOV I PO HRVATSKE OD 1 DO 30 APRILA 1944 GODINE[1]

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
1511	1. IV.	09,30	V.Š. 110	**Op. Banija: 30. III.** odbijen napad iz Kostajnice prema Umetiću. Na našu stranu prešlo 15 kozaka sa oružjem.[2] Porušenu prugu Majur — D. Hrastovac nepr. još ne popravlja. **Kordun:** manje borbe kod Vukmanića, Cerovca i Perjasice.[3] **Bos. Krajina:** od 29 do 31. III. muslimanske jedinice odbijaju nepr. ispade kod Skokova.[4] **Lika: 31. III.** vođena borba sa jačim snagama na sektoru Otočac — Vrhovine. Pred mrak nepr. ušao u Vrhovine.[5]
1516	2. IV.	12,11	VI. K.	Francuskog kapetana uputite do nas.[6] **Moslavina: 30. III.** vođene borbe kod sela Vukovja. Ubijeno 17, ranjeno 26 nepr. vojni-

[1] Original, pisan rukom, mastilom, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 4—2, k. 119/1.

[2] Oni su došli iz Sunje i Petrinje (vidi dok. br. 3/14—2, k. 426 u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

[3] Odnosi se na borbu koju je 29 marta vodio Kordunaški NOP odred protiv jedinica Tridesete ustaničke bojne (vidi dok. br. 30—1/3, k. 426 u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

[4] Ispade neprijateljskih jedinica iz Cazina odbijale su jedinice Unske grupe (vidi knjigu depeša Štaba Četvrtog korpusa u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 3—2, k. 119).

[5] Opširnije o tome vidi dok. br. 21 i 146 u ovoj knjizi i tom V, knj. 25, dok. br. 132.

[6] Iz depeše Štaba Šestog korpusa od 1 aprila 1944 vidi se da je spomenuti kapetan (Pjer Redevaledence) prebjegao k nama iz njemačkog zarobljeništva u Mađarskoj i izrazio želju da stupi u De Golovu vojsku (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 1—2, k. 119/1).

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
				ka.[7] 31. III. odbijen napad dijelova Prve kozačke divizije na selo Dubravu. Ubijeno i ranjeno 15 nepr. vojnika.[8]
1517	2. IV.	18,00	V.Š. 112	**Zagorje: 29. III.** napali Njemce kod Lupinjaka, blizu Huma, na Sutli. Ubijeno 30, spaljena 3 kamiona.[9] 30. III. likvidirano uporište Đurmanec a Žutnica djelimično. Ubijeno 25, ranjeno 30 nepr. vojnika. Plijen: jedan laki bacač, jedan p. mitraljez i 10 pušaka.[10] Oko centrale Strahinja vođena borba dva dana. Izbačeno iz stroja preko 100 nepr. vojnika. Plijen: 2 l. bacača, 74 puške, 9.000 metaka. **Lika: 1. IV.** vođene borbe na sektoru Vrhovine sa djelovima 392 legion. divizije i ustašama.[11] Nepr. ušao u D. Babin Potok.
1523	3. IV.	17,15	X. Korp.	Gdje je sada njemačka divizija, koja se vratila sa Mađarske granice?[12]

[7] Ove podatke dostavio je Štab Desetog korpusa depešom od 30 marta. Međutim, u izvještaju od 13 aprila Štab korpusa navodi da su dijelovi Prve brigade Trideset treće divizije ubili 25 i ranili 30 neprijateljskih vojnika. (Vidi dok br. 52 u ovoj knjizi i dok. br. 1—2, k. 119/1, u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

[8] Napad je odbio Udarni bataljon Istočne grupe NOP odreda Desetog korpusa i dijelovi Čehoslovačke brigade. Borba je trajala 8 časova. Gubici naših jedinica: 3 mrtva i 6 ranjenih. (Podaci iz Arhiva Istoriskog instituta JNA, pod reg. br. 1—2, k. 119/1).

[9] Napad je izveo Drugi bataljon Zagorskog NOP odreda (vidi tom V, knj. 26, izvještaj Štaba Desetog korpusa NOVJ od 3 maja 1944).

[10] Navedena ustaška uporišta napadala je Trideset druga divizija u sadejstvu sa Zapadnom grupom NOP odreda Desetog korpusa. Opširnije o tome vidi dok. br. 51.

[11] Vidi dok. br. 21 i 146.

[12] Štab korpusa je 6 aprila odgovorio depešom: »330 njemačka divizija po povratku sa Mađarske granice navodno se nalazi na sektoru Zagreb — Križevci. Ambulanta je sigurno u Božjakovini (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 2—15/4, k. 556 A). Redakcija nije mogla utvrditi da li je ovaj podatak tačan.

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
1525	3. IV.	12,15	VI. K.	Za Stevu Hinića. Kad svršiš posao u VI. korpusu, otiđi u X. korpus. Tamo treba obrazovati bataljon P. P. K.[13]
1528	3. IV.	19,00	V.Š. 117	**Op. Moslavina:** Već 3 dana vode se borbe oko sela *Šamarice, Gornje Garešnice i Novog Sela.*[14] **Banija: 2. IV.** kod Gline pao američki bombarder i izgorio. Sva posada (10 članova) spasena.[15] *Lika:* Na liniji *Rudopolje, Donji Babin Potok, Crna Vlas* kod Vrhovina vode se borbe.[16] Kod Otočca pao američki bombarder i izgorio sa četiri člana

[13] U martu 1944 Hinić je po naređenju Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske otišao u Štab Šestog korpusa da pomogne pri formiranju PPK bataljona (bataljon za borbu protiv pete kolone). U Slavoniji je PPK bataljon formiran 10 aprila 1944. Redakcija nije mogla utvrditi datum formiranja PPK bataljona Desetog korpusa (vidi tom V, knj. 25, objašnjenje br. 60 uz dok. br. 127).

[14] O tim borbama poslao je Štab Desetog korpusa 2 aprila depešu Glavnom štabu Hrvatske: »31. III. Nijemci i domobrani iz Narte, Hercegovca i Garešnice prodrli su u jačini oko 1000 ljudi u Samaricu, G. Garešnicu i Novo Selo. U Novom Selu spalili bolnicu. Ranjenici spremljeni u bunkere. Dva bataljona 1 brig. 33 div. vodili borbu sa nepr. preko celog dana i kroz noć. Danas se nepr. nalazi u s. Šimljanik (sekcija Čazma). Borba još traje.«

U depeši od 5 aprila Štab korpusa je javio da se neprijatelj poslije dvodnevnih borbi povukao. Gubici neprijatelja bili su 18 mrtvih i 3 ranjena, a vlastiti 11 mrtvih i 12 ranjenih (vidi dok. br. 154 u ovoj knj. i knjigu depeša Glavnog štaba Hrvatske u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 1—2, k. 119/1, br. depeša 1818 i 1862).

[15] Iz depeše Štaba Četvrtog korpusa NOVJ od 2 aprila vidi se da je posada sama zapalila avion (»Liberator«) pošto je prethodno demontirala nekoliko mitraljeza (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 3/14—2, k. 119/1, depeša br. 92).

[16] Od naših jedinica u ovoj borbi su učestvovale: Prva i Druga brigada Trideset pete divizije, Treća brigada Trinaeste divizije i Prva brigada Osme divizije, a na strani neprijatelja dijelovi njemačke 392 legionarske divizije, Devetnaesti ustaški bataljon i dijelovi Četvrtog ustaškog zdruga. Opširnije o tome vidi dok. br. 21, 69 i 146.

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
				posade. 2 člana spasena, za ostalim se traga.[17]
				. . .
1534	4. IV.	15,15	VIII. Korp.	Br. 31. Ne možemo uputiti 3. brig. XIX. div. Divizija za svoj teren imade dosta snaga.[18]
1537	4. IV.		V.Š. 118	**Op. Turopolje: 27. III.** minirana dva vlaka na pruzi Zagreb — Sisak kod *Odre i Vel. Gorice.*[19] **Žumberak: 1. IV.** miniran vlak na pruzi Zagreb — Karlovac kod Draganića i ustaški oklopni vlak kod Rečice. Oštećena lokomotiva, uništeno više vagona. Veći broj žrtava.[20]
1537	4. IV.	09,10	V.Š. 118	**Kordun: 3. IV.** uništen njemački mostobran na Mrežnici kod Generalskog Stola. Ubijeno 50 Njemaca; plijen: 1 šarac, 1 šmajser, pušaka i ostalog.[21] **Lika 3. IV.** vođene borbe na sektoru Vrhovine — Otočac.[22]

[17] Štab Četvrtog korpusa javio je depešom 5 aprila Glavnom štabu Hrvatske da je na Humu pronađeno 5 američkih avijatičara koji su se spustili iz oštećenih aviona (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 3/16—2, k. 119/1, br. depeše 100).

[18] Treća brigada (Sedma dalmatinska) Devetnaeste divizije došla je u Liku početkom decembra 1943 i stavljena pod komandu Operativnog štaba za Liku. Krajem januara ona je stavljena pod komandu Štaba Trideset pete divizije (ova je divizija tada formirana) a 16 juna iste godine definitivno je ušla u njen sastav (vidi tom V, knj. 22, dok. br. 49, knj. 23, dok. br. 13, 126, knj. 25, dok. br. 17 i 132 i dok. br. 12/7, k. 1234, u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

[19] i [20] Mine je postavio Drugi diverzantski bataljon Inžinjerijskog otsjeka Glavnog štaba Hrvatske (vidi dok. br. 105).

[21] Neprijateljski mostobran kod Keić mosta likvidirali su dijelovi Druge brigade Osme divizije (vidi dok. br. 20).

[22] Vidi dok. br. 146.

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
1541	4. IV.	11,15	G.Š. Slovenije	Prehranbena je situacija na teritoriju naše XIII. div. vrlo kritična. Radi vojničke situacije ne možemo im hranu prebacivati iz drugih krajeva. Molimo da odobrite kupovanje hrane na vašem teritoriju. Javite koliko odobravate.[23] G. Š. H.
1542	4. IV.	18,42	V.Š. 119	Budući sad ne dolazi u obzir Crna Vlast, određujemo novo mjesto koje nam je bolje radi evakuacije materijala. To mjesto je Homoljačko Polje uz cestu Korenica — Vrhovine. Signalne vatre će goriti na sredini Homoljačkog Polja na koti 768. Na bregovima okolo će goriti vatra da se avion ne bi suviše nisko spustio i to na kotama 880, 980, 892 i 922. Petog aprila bit će sve spremno.[24]
1546	6. IV.	11,27	V.Š.	**Op. Žumberak: 3. IV.** vođena borba kod *Svilane*. Detalji nepoznati.[25] **Pokuplje: 3. IV.** odbijen napad jednog diviziona Trećeg konjičkog puka 1. kozačke div. kod *Mraclina i Lomnice*. Zarobljen jedan njemački oficir i

[23] Redakcija nije mogla utvrditi kolike su količine hrane nabavljene u Sloveniji za potrebe Gorskog Kotara.

[24] Istog dana poslao je Vrhovni štab NOV i POJ Glavnom štabu Hrvatske depešu: »Bjelo Polje neka bude Vaše stalno mesto za prijem materijala od saveznika. Izvestite.« Sljedećeg dana poslao je Vrhovni štab depešu po istom pitanju u kojoj kaže: »Postavite signale na Bjelom Polju. U buduće se ne smije desiti da mijenjate naša naređenja.« (Podaci iz Arhiva Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 1—2, k. 119/1.)

[25] Vjerovatno se odnosi na borbu između Žumberačko-pokupskog odreda i njemačko-ustaških snaga vođenu kod Svete Jane (vidi dok br. 66).

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
				pet kozaka. Ubijeno 25, ranjeno preko 30. Plijen: jedan šarac, 2 šmajsera, 4 pištolja, 6000 metaka, 90 mina za bacač, 73 bombe, 17 konja, 7 kola i ostale spreme. Naši gubici: 1 mrtav, 10 ranjenih.[26] **Banija: 3. IV.** porušeno pet km. pruge između Sunje i Kostajnice i skretnice u Majuru.[27] 4. IV. odbijen napad kozaka i četnika od Sunje i Petrinje.[28]
1546	5. IV.	09,30	V.Š. 121	**Lika: 4. IV.** vođene manje borbe na sektoru Vrhovine. Nepr. vrši protivnapade u pravcu *Doljana* i *Dabra*. Borbe u toku.[29] Iz Otočca prema Brinju nepr. evakuisao 150 ranjenika. Uništen tenk kod *Bilaja* blizu Gospića. U Lapačkoj dolini Njemci pale i pljačkaju sela i odvode ljude.[30]
1555			VIII. Korp.	Br. 35. Protuavionski kurs otpočinje rad 24. IV. Uputite na ovaj kurs u rejon Podlapače iz

[26] Iz izvještaja Trideset četvrte divizije vidi se da je brigada »Franjo Ogulinac-Seljo« u sadejstvu sa Prvim bataljonom Turopoljsko-posavskog odreda napala dijelove Prve konjičke kozačke divizije koji su vršili pljačku u selu Gudci. Opljačkane stvari Brigada je otela od neprijatelja i vratila narodu (vidi dok. br. 65).

[27] Prugu su porušile Prva i Treća brigada Sedme divizije (vidi dok. br. 11 i 23).

[28] Napad je odbila Četvrta brigada Sedme divizije (vidi dok. br. 23).

[29] Borbe je vodila Prva brigada Osme divizije protiv jedinica njemačke 392 legionarske divizije (vidi dok. br. 69).

[30] Pokrajinski obavještajni centar za Liku izvijestio je o tome depešom 3 aprila Štab Jedanaestog korpusa NOVJ, gdje pored ostalog kaže: »2-IV neprijatelj je sa kamionima prevezao trupe (iz sastava njemačke 373 legionarske divizije. Prim. red.) prema Lapcu koje su spalile Dobro Selo. Narod i hranu su potrpali u kamione i odagnali u Bihać. Ovi kamioni su naišli u 8 sati i prolazili cio dan. Neprijateljska posada se još nalazi u Dobro Selu u 3 kuće koje su ostale nespaljene...« (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 1—9/1, k. 572).

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
				XIX. divizije 10 boraca iz brigade sa najmanjim brojem do sada svršenih kursista. Sef art. otseka major Vlahov.
1557	6. IV.	19,20	V.Š. 125	**Op. Moslavina: 2. IV.** miniran teretni vlak na pruzi Zagreb — Banova Jaruga. Uništena lokomotiva i 10 vagona. Promet stajao 48 sati.[31] 4. IV. dijelovi I. kozačke div. upali u Čazmu. Povratnim napadom protjerani sa gubicima: 20 ubijenih, 30 ranjenih. Plijen: jedan šarac, 2 p. mitr., 6 pušaka, 2 pištolja, 500 metaka, 3 bicikla.[32] **Žumberak: 3. IV.** odbijen napad kod Sv. Jane. Ubijeno 10, ranjeno 20 nepr. voj.[33] **Pokuplje: 4. IV.** Karlovačka brigada vodila borbu sa jačim neprijateljem potpomognutim tenkovima. Naši gubici osjetni.[34] Detalji još nepoznati. **Kordun: 3. IV.** na Humu kod Plaškog pronađeno 5 američkih avijatičara.[35] **Lika: 5. IV.** kod Dabra ubijeno 25 i ranjeno oko 50 nepr. vojnika. Na sektoru Vrhovine manje borbe. Neprijatelj dovlači pojačanja.[36]

[31] Miniranje izvršio Treći diverzantski bataljon (vidi dok. br. 45).

[32] Neprijatelja su protjerali iz Čazme Prvi i Treći bataljon Prve brigade Trideset treće divizije (vidi dok. br. 52).

[33] Vidi dok. br. 65.

[34] Vidi dok. br. 83 u ovoj knjizi i dok. br. 37—1/3, k. 426, u Arhivu Istoriskog instituta JNA.

[35] Oni su se spustili padobranima iz oštećenog aviona (vidi knj. depeša Štaba Četvrtog korpusa NOVJ u Arhivu Istoriskog instituta JNA, pod reg. br. 3/1—2, k. 119/1, br. depeše 100).

[36] i [37] Vidi dok. br. 21, 69 i 146.

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
1558	6. IV.	19,50	V.Š. 125	Op. 31. III. 846 puk. 392 legion. div. i četiri ustaške bojne sa sektora Otočac otpočeli ofanzivne borbe preko Vrhovina na oslobođeni dio Like uz pomoć avijacije i tenkova. Naša 35. div. davala je žilav otpor četiri dana i nepr. je uspio da prodre samo do Turjanskog i D. Babinog Potoka. Zatim su naše snage prišle u povratne napade i protjerale neprijatelja u Vrhovine. Krvave borbe vođene su šest dana. Nepr. je pretrpio gubitke od 380 ubijenih i ranjenih. Naši gubici: 267 izbačeno iz stroja.[37]
1559	6. IV.	17,25	VI i X. Korp.	U duhu općeg plana aktivirajte odmah sve vaše jedinice. Svaka jedinica mora imati zadatak i odmah pristupiti akciji. Javite što ćete poduzeti.[38]
1560	6. IV.	15,25	VIII. Korp.	Br. 36. Aktivirajte odmah sve vaše jedinice u duhu vašeg operativnog plana. Svaka jedinica mora imati zadatak i odmah pristupiti akciji. Javite što ste poduzeli.[39]

[37] Štab Desetog korpusa javio je depešom 8 aprila sljedeće: »32 div. i Zap. grupa napašće Ivanec, 2 brig. i Istočna grupa od 10—20 o. mj. vršiće akcije na pruzi Dugo Selo — Banova Jaruga, od 20—25 na pruzi Bjelovar — Garešnica, od 25 — 1 na pruzi Dugo Selo — Križevci. Mi krećemo na put 11 o. mj.«

Štab Šestog korpusa odgovorio je 13 aprila: »Naš budući plan: Pristupiti odmah rušenju svih mostova na sektoru Virovitica — Barč — D. Miholjac — Našice i pristupiti likvidaciji uporišta na tom sektoru koristeći strahovitu paniku kod neprijatelja i momentalno oslabljenje garnizona. Odredi će da izvrše diverziju« (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg br. 5—2, k. 119/1, br. depeša 1909 i 2017).

[38] Štab Osmog korpusa odgovorio je depešom 8 aprila: »Mi smo izdali naređenje jedinicama da se aktiviraju 8 o. mj. na večer (Štab korpusa je naredio 6 aprila Devetoj, Devetnaestoj i Dvadesetoj diviziji da

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
1562	6. IV.	18,00	VI., VIII. i X. Korp.	Izvjestite obratnim putem koliko imate teških bacača i kojih bez nišanskih sprava.[40]
1566	7. IV.	14,20	V.Š. 127	Op. Za uspješne borbe VI. korpusa sa njem. divizijama koje su prolazile za Mađarsku, za diverziju na glavnoj pruzi i za likvidaciju Podravske Slatine naš štab pohvalio je štab i jedinice Šestog korpusa.[41] Op. jedinicama je komandovao generalmajor Petar Drapšin. Molimo da to istaknete preko Slob. Jugoslavije.[42]
1568	7. IV.	14,31	V.Š. 129	**Op. Pokuplje: 5 i 6. IV.** vođene borbe sa divizionom kozaka.[43] **Banija: 6. IV.** odbijeni ispadi neprijatelja iz Kostajnice i Petrinje.[44] **Kordun: 6. IV.** likvidirano nepr. uporište Vukmanić. Pobi-

sađejstvuju Šestoj diviziji koja je napadala neprijateljska uporišta na komunikaciji Srb — Lapac. Prim. red.) Deveta div. sa jednom brig. i Grahovsko-peuljski odred Golubić — Plavno i jednom preko Uništa na Kijevo, Treća brig. koja je ispod tristo ljudi zatvara komunikaciju Livno — Čelebić. Devetnaesta div. sa Kninskim odredom na komunikaciji Zrmanja — Pađene — Kistanje. Sev. Dalm. odred Benkovac — Skradin — r. Krka. Dvadeseta div. da sa dve brig. napadne Hrvace u cilju otvaranja kanala do Moseća a jednu svoju brig. orijentiše prema Livnu — Karlov Hanu. Dinarski odred u zajednici sa dijelovima IX div. prema Vrlici. Ostali odredi Srednje Dalm. grupe odreda na komunikaciji Drniš — Split« (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 5—2/2, k. 119/1, br. depeše 1917).

[40] Redakcija nije mogla pronaći izvještaje korpusa koji se odnose na ta pitanja.

[41] Jedinice Šestog korpusa pohvaljene su Naredbom br. 6 od 12 aprila 1944 (vidi dok. br. 46).

[42] Riječ je o radio stanici »Slobodna Jugoslavija«.

[43] Vidi dok. br. 65.

[44] Pokušaj dijelova Prve konjičke kozačke divizije da prodru na oslobođenu teritoriju Banije onemogućile su Prva i Treća brigada Sedme divizije (vidi dok. br. 142).

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
				jeno 72 vojnika i 1 ustaški nadporučnik. Veći broj ranjeno. Zarobljeno 24 domobrana. Plijen: 1 t. bacač sa 50 mina, 3 p. mitraljeza, 1 šmajser, 37 pušaka, 10.500 metaka, 50 pari odijela, 6 konja i ostalo.[45]
1563	7. IV.	15,17	VIII. Korpus	Br. 38. Hitno naredite Devetnaestoj diviziji da se skoncentriše na sektoru Bruvno — Mazin i da uhvati s nama radiovezu po starom planu. Treba odmah da krene.[46]
1569	7. IV.	18,46	V.Š. 130	Moli se drugarski naslov da pošalje ovu radio depešu: »Maršalu Titu — Hrvatsko Primorje i Gorski Kotor mogu izbjeći glad ako im damo kredit od 5,000.000 lira. Molimo doznaku te svote. Ostali pasivni krajevi mogu izbjeći katastrofu jedino direktnim pošiljkama hrane. ZAVNOH« Isto tako molimo drugarski naslov da pošalje priložene 3 depeše. Smrt fašizmu - sloboda narodu!
1570	8. IV.	13,46	XI. Korpus	Okružni Hrvatsko Primorje: [U] vezi vašeg izvještaja od 18, ovlašćujemo vas da od unovčenih obveznica zajma lira upo-

[45] Ustaško-domobransku posadu u s. Vukmanić uništile su jedinice Osme divizije (vidi dok. br. 17 i 57).

[46] Devetnaesta divizija tada nije bila koncentrisana na tom sektoru. Poslije napada na ustašku posadu u Ostrovičkim Lišanima 7/8 aprila, Divizija je dobila zadatak da dejstvuje na komunikacijama Knin — Srb i Gračac — Otrić (vidi dok. br. 24 i 144).

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
				trijebite utrošak za nabavku sjemenja i prehranu naroda. Ujedno naređujemo Oblasnom Istra da vam doznači od utroška obveznica jedan milion lira u istu svrhu. Šaljite izvještaj o unovčenim obveznicama i o utrošenim iznosima. Potvrdite prijem depeše. ZAVNOH
1572	31. III 8. IV.	15,16	Istra	Oblasni Istra: Od unovčenja obveznica zajma isplatite što prije Okružnom Gorski Kotar 2 miliona lira za potrebe naroda. Nakon toga isplatite Okružnom Hrvatsko Primorje jedan milion u istu svrhu. Šaljite izvještaj o unovčenju obveznica. Potvrdite prijem depeše. ZAVNOH
1573	31. III. 8. IV.	11,55	XI. Korpus	Okružni Gorski Kotar: Naredili smo Oblasnom Istra da vam isplati od unovčenih obveznica zajma 2 miliona lira koje upotrijebite za prehranu naroda i nabavu sjemenja. Javite da li je sto sanduka žigica namijenjenih Čabru upotrijebljeno za razmjenu za hranu sa Slovenijom. Vaš izvještaj ne govori o stanju prehrane Drežnica — Jasenak. Potvrdite prijem depeše. ZAVNOH
1576	8. IV.	14,10	V.Š. 131	Op. Gor. Kotar: 6. IV. 3 nepr. aviona bombardovali Delnice, Lokve i Mrkopalj. Izgorelo 100

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
				kuća. Pobijeno i ranjeno oko 25 duša.
1578	8. IV.	18,45	V.Š. 132	Devetnaesta div. je sa 2 brigade u sjevernoj Dalmaciji. Naredili smo da se odmah uputi na sektor Bruvno — Mazin, gdje se već nalazi jedna brigada.[47]
1582	9. IV.	15,15	V.Š.	Br. 4. Istra: Posljednje vrijeme stiglo na oslobođeni teritorij oko 2000 novomobil. Istrana. Osim toga pojačane naše jedinice u Istri.
1583	9. IV.	15,23	Istra	Br. 5. Sve novomobilisane koji vam nisu potrebni šaljite do XIII. diviz. Šaljite samo sposobne za borbu. Javite koliko ukupno snaga imaju vaše jedinice, koliko je jaka brigada i odred.[48]

[47] Na ovom sektoru bila je tada Treća brigada Devetnaeste divizije (vidi dok. br. 146).

[48] O načinu sprovođenja mobilizacije i njenim rezultatima, kao i o brojnom stanju jedinica, Operativni štab za Istru poslao je 10 i 11 aprila depeše sljedećeg sadržaja: »Mobilizaciju vršimo uz saradnju ostalih organizacija na dobrovoljnoj bazi. Naše jedinice popunjavale su se same na terenu. Sada mobilizacija teče dobro. Započela je mobilizacija iz Pule. Imamo dvije čete Puležana iz grada. Iz Rijeke svega nekoliko boraca. Nastojaćemo formirati makar jednu, Riječku četu ako uspijemo. Mobilizacija Talijana se povećava. Formirali smo liječničku komisiju koja pregledava sve novomobil. i šaljemo samo sposobne... « »Bolničko osoblje, intendantura, radne grupe i radionice, brojno stanje 173 sa svim osobljem. Naš štab 64 sa svim osobljem. Vojno pozadinska stanica oko 456 boraca. Stanica ima 83 koje će se razviti u komande mjesta. Formirane su 3 komande v.p.s. i to na okrugu: Buzet, Pula i Pazin, koje će se razviti u komande područja. Brigada na licu 683. Naoružanje 472 puške, 45 puškomitralj., 6 teških mitr., 91 šmajser. Prvi odred »Učka« 571 borac. Ima 4 batalj. od kojih jedan udarni. Drugi »Pulski« odred u formiranju imat će 3 batalj. od kojih jedan talijanski. Brojno stanje oko 560 boraca« (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 5—2, k. 119/1).

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
1584	9. IV.	18,31	V.Š.	Br. 133. Op. U duhu primljenog naređenja[49] naše snage u noći 8/9. IV. porušile 4 km. pruge Sunja — Kostajnica, izvršile diverziju na pruzi Sisak — Sunja i Bos. Krupa — Ostrožac. Nepr. još u toku noći reagirao. Borbe na komunik. su u toku.[50] Sljedeće noći će se borba pojačati na čitavom sektoru jer je stigla glavnina IV. Korpusa. Napasti ćemo Cazin.[51]
1585	9. IV.		V.Š.	Br. 134. Lika: 8. IV. nepr. nastavio iz Vrhovina i Ramljana prodor na osloboď. teritoriju.[52] Borbe se vodile čitav dan, Nepr. zapalio selo Turjanski i Donji Babin Potok. Paljenje Kuzmanovače spriječeno. Uz osjetne gubitke nepr. se pod pritiskom povukao u polazne baze, nakon što je pomoću naših tenkova izbačen iz G. Babinog Potoka. Jedan zaroblj. Njemac kaže da su dobili naređenje da pale i uništavaju sve redom.

[49] Odnosi se na naređenje Vrhovnog štaba NOV i POJ od 6 aprila koje glasi: »Angažujte glavninu snaga IV korpusa na sektoru Novi, Bihać i Sisak. Težište akcija u Unskoj dolini. Početi dejstva 8 u veče. Cilj akcije duže onemogućenje prometa. Na komunikacijama što duže ostati. Južno od Bihaća dejstvovaće naše druge snage. (Na komunikaciji Lapac — Srb dejstvovala je Šesta divizija a sadejstvovali su joj dijelovi Osmog korpusa. Prim. red.) Uopšte aktivirajte snage na svim sektorima« (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 1—2, k. 119/1).

[50] Diverziju su izvršile jedinice Sedme divizije (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 3—2, k. 119/1).

[51] U napadu na Cazin učestvovale su sljedeće jedinice Četvrtog korpusa: Druga i Treća brigada Osme divizije, Treća i Četvrta brigada Sedme divizije i Prva i Druga muslimanska brigada Unske operativne grupe. Napad je počeo 9 aprila (vidi dok. br. 28, 29, 53, 80 i 119).

[52] Prodor njemačko-ustaških snaga prema Turjanskom spriječavale su jedinice Trideset pete divizije. (Opširnije o tome vidi dok. br. 146.)

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
				Gorski Kotar: 6 i 7 aprila njem. avijacija bombardovala razornim i zapalj. bombama mjesto Delnice, Lokve, Crni Lug, Mrzla Vodica, Brod na Kupi i Mrkopalj. Uništeno oko 300 kuća, ubijeno 4 partizana, 30 civila, dosta ranjeno. **Kordun:** 8. IV. jače snage Njemaca, ustaša i legion. napale od Generalskog Stola sektor između Mrežnice i Korane. Zapalili u Perjasici i okolnim selima oko 200 kuća i koliba. Nakon borbe pred noć se nepr. povukao.[53] **Pokuplje:** 6 i 8. IV. u borbama s Njem. i kozacima 34. div. ubila i ranila 77, među njima 2 oficira, zarobila 3 kozaka. Oteta pljačka od nepr. i nešto oružja i spreme.[54]
1591	9. IV.		Žumberak	Br. 6. Osigurajte prebacivanje američkih pilota iz Slovenije na Kordun. Treba im putem obezbijediti hranu i zaštitu. Po tome budite u vezi sa Slovencima.[55]

[53] Sa navedenim neprijateljskim snagama borbu je vodio Prvi bataljon Kordunaškog NOP odreda i jedna četa PPK bataljona (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 35—4, k. 426).

[54] Vidi dok. br. 65.

[55] U depeši koju je u vezi s tim 9 aprila poslao Glavni štab Hrvatske Glavnom štabu Slovenije piše: »Molimo šaljite engleske pilote (Riječ je o posadama savezničkih aviona koje su zbog oštećenja ili kvarova na avionima morale da se spuste na našoj teritoriji odakle su brodovima i avionima prebačene u svoje baze u Italiji. Prim. red.) preko Žumberka. Prelaz preko Gorskog Kotara vrlo težak.«

Glavni štab Slovenije odgovorio je istog dana: »... Šaljemo danas preko Žumberka 80 pilota spasenih kod nas. Molimo brinite se za njihov transport i zaštitu« (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 4—2 i 5—2, k. 119/1, depeše br. 1591 i 1935).

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
1595	10. IV.		X. Korp.	Br. 51. U vašem brojnom stanju se vidi da šest p.k. pušaka imate u vašem štabu. Javite zašto.[56] U predlozima za činove uzmite viši kriterij, tako da kom. čete bude poručnik, kom. bat. kapetan, kom. brig. major i ostalo u srazmjeri sa tim. Otstupanja moguća radi naročitih razloga. Predloge ispunjavajte savjesnije da se iz rubrike karakteristika stvarno vidi vrijednost ljudi.
1606	11. IV.		V.Š. 139	Op. snage IV. korpusa vode već 36 sati borbu u Cazinu. Očišćen cijeli grad osim gradine. Vode se žestoke borbe na osiguranju prema Ostrošcu gdje neprijatelj napada tenkovima i piešadijom.[57] Porušeno kilometar i pol pruge Sisak — Zagreb.[58] Na Baniji neprijatelj dovukao pojačanje na liniju Sunja — Kostajnica. Borbe su u toku.[59]
1608	11. IV.	13,42	VI. Korpus	Zašto radite sa slabom stanicom i slabim telegrafistom. Hitno to izmjenite da možemo normalno raditi. Javite detalje

[56] Štab Desetog korpusa je odgovorio depešom 11 aprila da u jedinicama ima 3 protukolske puške a da u štabu nema nijedne i da se radi o grešci (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 5—2, k. 119/1, br. depeše 1981).

[57] Opširnije o tome vidi dok. br. 28, 29, 53, 67, 80 i 119.

[58] Prugu su porušili dijelovi brigade »Franjo Ogulinac-Seljo« u sadejstvu sa Drugim diverzantskim bataljonom (vidi dok. br. 105 u ovoj knjizi i knjigu depeša Glavnog štaba Hrvatske u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 3—2, k. 119/1, br. depeše 117).

[59] Vidi dok. br. 142.

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
				o plijenu, nepr. i našim gubicima u Slatini.[60]
1609	11. IV.	14,20	V.Š.	Op. Po iskazu Rusa, koji su prebjegli iz Bihaća,[61] nepr. ima u Zavalju 600 vojnika, 500 kamiona i mnogo ostalog materijala. Treba Zavalje bombardovati.
1615	11. IV.	18,50	V.Š.	**Zagorje:** Br. 142. 9. IV. napadali smo uporište Žutnicu kod Krapine.[62] Postignut djelimičan uspjeh. Kod Pažurovca pao američki avion. Posada se spasila. Dosada pronađen 1 član.[63] **Žumberak:** 8. IV. vođene borbe kod Slavetića i Goljaka sa nepr. pješadijom i tenkovima.[64] **Banija:** 8 i 9. IV. porušeno 4 km. pruge Sunja — Kostajnica.[65]

[60] Jedinice Šestog korpusa napale su ustaški garnizon u Podravskoj Slatini 4 aprila. O postignutim rezultatima vidi dok. br. 3, 4, 46 i 73.

[61] Jedanaestog aprila 1944 prebjeglo je u Plaščanski NOP odred 16 Rusa bez oružja. Oni su u njemačkim jedinicama bili šoferi i mehaničari. Nekoliko dana ranije prebjeglo je u Sedmu diviziju 15 kozaka sa oružjem (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 3—2, k. 119/1, br. depeša 91 i 117).

[62] Napad na Žutnicu i Đurmanec izvela je 28 marta 1944 Trideset druga divizija u sadejstvu sa jedinicama Zapadne grupe NOP odreda Desetog korpusa. Opširnije o tome vidi dok. br. 51 u ovoj knjizi i tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Desetog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 3 maja 1944.

[63] O tome je Štab Desetog korpusa poslao 13 aprila Glavnom štabu Hrvatske sljedeću depešu: »Kod Zlatara 6 aprila srušen američki avion »Tortiss« s 42 — 231831, baza Foggia. 3 člana posade kod nas, 6 kod ustaša. Za jednog još ne znamo« (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 5—2, k. 119/1, br. depeše 2018).

[64] Borbu je vodio Žumberački NOP odred (vidi dok. br. 66).

[65] Prugu su porušile jedinice Sedme divizije (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 3—2, k. 119/1, br. depeše 109).

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
				Pokuplje: 8. IV. odbijen napad pet eskadrona I. Kozač. div. kod Hasan Brega. Ubijeno i ranjeno 37 nepr. vojnika i 2 oficira.[66] **Lika:** 6. IV. odbijen ispad ustaša iz Gospića prema Divoselu. 7. IV. likvid. nepr. uporište Carska Kuća na cesti Ogulin — Brinje.[67] Pobijeno 80 Njemaca i 1 oficir. Spaljene barake i 1 motocikl. Zaplj.: 1 mitralj., 11 pušaka, 3000 metaka, 3 kola spreme. Naši gubici: 11 mrtvih i 19 ranj. **Istra:** 5. IV. napali smo uporište Lupoglav. Potučeno pojačanje. Pobijeno i ranjeno 83 Njem. Zaplj.: 16 mitralj. i druge spreme. Uništen oklopni vlak.[68]
1618	12. IV.	18,50	V.Š.	Br. 143.—19. diviz. stigla iz sjev. Dalm. na sektor Otrić — Zrmanja. Dolazi na sektor Bruvno — Mazin.[69]
1621	12. IV.	15,15	VIII. Korpus	Br. 48. Načelno svaka komanda mjesta nosi naziv onog mjesta gdje joj je sjedište. Iznimku čine one komande mjesta gdje su morale svoje sjedište napustiti, jer ga je nepr.

[66] Prodor neprijateljskih snaga na oslobođenu teritoriju na Žumberku spriječavao je Turopoljsko-posavske NOP odred (vidi dok. br. 65).

[67] Napad na uporišta njemačke 392 legionarske divizije na liniji Carska Kuća — Jezerane izvele su Prva i Druga brigada Trinaeste divizije (vidi dok. br. 59 i 106).

[68] Napad na neprijateljsku posadu u Lupoglavu izvela je Prva istarska brigada »Vladimir Gortan« (vidi dok. br. 91).

[69] Divizija tada nije došla na sektor Bruvno — Mazin (vidi dok. br. 144).

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
				zauzeo. One mogu da nose staro ime u novom sjedištu. Nepravilno je formirati nove komande mjesta sa nazivom gradova koji još nisu oslobođeni.
1625	12. IV.	01,37	V.Š.	Br. 1622 — 23 — 24 od C.K za V. Š. Op. Nepr. od Bihaća prodro preko Ostrošca u Cazin uz pomoć tenkova i avijacije. U borbama razbijena je 8. ustaš. bojna u Cazinu. Zaplj.: 1 top. te oružja i ostale spreme. U samom mjestu nepr. imao 150 mrtvih. Naši gubici osjetni. Detalji slijede. Vršimo i dalje pritisak u Unskoj dolini.[70] Molimo javite do kada trebamo napadati komunikaciju u Unskoj dolini pošto je avijacija vrlo aktivna i trpimo gubitke.[71]
1626		vrijeme	V.Š.	Op. **Zagorje:** 6 i 7. IV. ustaše iz Koprivnice i Ludbrega napadale Kalnik i palile kuće.

[70] i [82] Vrhovni štab je naredio 6 aprila Glavnom štabu Hrvatske da glavninom snaga Četvrtog korpusa vrši pritisak prema Bihaću sa zadatkom rušenja komunikacija u dolini Une. Izvršavajući postavljeni zadatak, jedinice Korpusa (po dvije brigade iz Sedme i Osme divizije i Unske grupe ojačane haubičkim divizionom Korpusa) su napale neprijateljsku posadu u Cazinu i rušile komunikacije Bosanska Krupa — Otoka i Cazin — Ostrožac — Otoka. Opširnije o tome vidi dok. br. 67, 80 i 119 i depeše Glavnog štaba Hrvatske u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 1—2, k. 119/1.

[71] Vrhovni štab je dan kasnije postavio Štabu četvrtog korpusa sljedeći zadatak: »Povucite vaše glavne snage ispod udara avijacije na komunikaciji, ali izvršite takav raspored da se te snage mogu upotrebiti na sektoru Bihaća čim mi to naredimo. Nepr. nesme znati za taj raspored. Manjim snagama vršite diverzione akcije na pruzi Kostajnica i dalje prema d-navu (Ovako u depeši. Prim. red.). Snage moraju biti raspoređene tako daleko od Bihaća — pruge da mogu za jedan najviše dva [sata] i uz kratki marš stignuti na cilj« (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 5—10/2, k. 119/1, br. depeše 2023).

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
				Pružen im je jak otpor i nanijeti gubici. Kod kuća zatečeni narod poklan.[72]
1627	12. IV.	14,45	V.Š.	**Kordun:** 10. IV. odbijena 3 juriša jednog batalj. 1 Jäger-erzatz puka[73] od Generalskog Stola na Keić mostu na Mrežnici. Pobijeno preko 50 Njem., 1 zarobljen. Plijen: 10 pušaka i 10 pari odijela. Naročito se je istakao Omladinski batalj. I. brig. VIII. divizije. 11. IV. odbijen ispad Njem. i ustaša kod Plaškog i nanijeti im gubici.[74] **Lika:** 7. IV. kod Brotnje naše nagazne mine uništile 2 nepr. kamiona. 8. IV. Njemci i ustaše[75] u Donjem Babinom Potoku poklali 57 duša.
1629	12. IV.	17,20	X. Korpus	Br. 57. U duhu našeg naređenja izaberite takove zadatke

[72] Prema podacima koji su dati u izvještaju Desetog korpusa NOVJ od 13 aprila 1944 ustaše su imale u ovoj borbi 27 poginulih i veći broj ranjenih, dok je Kalnički NOP odred imao 4 mrtva i 7 ranjenih. U dnevnom izvještaju PTS (Poglavnikov tjelesni sdrug) od 7 aprila o tome piše: »... U akciji dop. (dopukovnika — Prim. red.) Bobana u pravcu Kalnika razbijena neprijateljska skupina te zapaljena sela: Radeljevo, V. i M. Poganac, Rasinica i Grabičane. Zarobljeno 300 pušaka, za gubitke neprijatelja u ljudstvu za sada se još nezna. Na našoj strani nema gubitaka...« (vidi dok. br. 52 u ovoj knjizi i dok. br. 1—268/26, k. 112, u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

[73] Lovački rezervni puk (vidi dok. br. 79).

[74] Ispad Nijemaca i ustaša odbili su dijelovi Plaščanskog NOP odreda. (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 3/2, k. 119/1 br. depeše 118.)

[75] Odnosi se na dijelove 846 puka njemačke 392 legionarske divizije i 19 ustaški bataljon. Opširnije o tome vidi dok. br. 146 u ovoj knjizi i dok. 1/1, k. 572 i 39/14, k. 18, istorijat 392 legionarske divizije u Arhivu Istoriskog instituta JNA.

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
				koje 32. može izvršiti obzirom na stanje u njoj.[76]
1638	12. IV.	16,00	Istra	Br. 7. Javite depešom ukupan broj pušaka, puškomitralj., mitralj., bacača, šmajsera, pištolja, bombi, municije po vrsti oružja, eksploziva, korde, telefona i telef. centrala, konja. Javite koliko imate u jedinicama muških, ženskih, po spisku i na licu, zatim socijalni i nacionalni sastav po uobičajenom formularu. Hitno sve javite. Brojeve ispunite slovima. Nastojte da bude što tačnije.[77]
1647	13. IV.		V.Š.	Br. 153. Op. **Žumberak**: 12. IV. porušen 1 km. pruge Zagreb — Karlovac kod Horvata i 5 km. t.t. linije.[78]
1650	13. IV.	08,45	VIII., VI. i X. Korpus	Br. 50. Šaljite odmah u V. Š. predloge za odlikovanje na osnovu ukaza V.Š. o odlikovanju u N.O. vojsci u biltenu

[76] O dejstvima Trideset druge divizije u drugoj polovini aprila 1944 vidi tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Desetog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 3 maja 1944.

[77] Jedinice Operativnog štaba za Istru imale su u aprilu 1944 1825 pušaka (od toga 100 jugoslovenske i 1725 talijanske proizvodnje), 151 mitraljez i puškomitraljez, 6 minobacača, 276 šmajsera, 451 pištolj, 4010 bombi. Od municije imale su: za puške 71.000 metaka, za šmajser 34.372 metka, za mitraljeze i puškomitraljeze 66.760 metaka. Od sredstava za vezu imale su 1 radio stanicu i 5 telefona. Ukupno stanje ljudstva bilo je 2504, i to: 2480 muškaraca i 24 žene. Od toga je bilo: 1339 radnika, 987 seljaka, 20 intelektualaca, 140 zanatlija i sitnih trgovaca, 17 namještenika i srednjoškolaca i 1 vojno lice. Nacionalni sastav: 2355 Hrvata, 7 Srba, 30 Slovenaca, 1 crnogorac, 110 Talijana i 1 Rus (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 4—1/6 i 4—17/6, k. 1321).

[78] U rušenju pruge učestvovala su dva bataljona Turopoljsko-posavskog NOP odreda i jedan bataljon Omladinske brigade »Joža Vlahović« (vidi dok. br. 61 u ovoj knjizi i br. 3—2, k. 119/1, u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
				za juni, juli, avgust 1943 g. U predlozima mora biti ukratko istaknuto zašto se predlaže za odlikovanje borac, komandir, komandant, i politkomesar. Šaljite odmah za one koji su najzaslužniji, naročito one iz 1941-42 i 43 god. Javite i za koji stepen i orden dotičnog predlažete. Predloge za odlikovanje daju komandiri četa, komandanti batalj., brigada, div. i korpusa zajedno sa politkomesarom.
1657	13. IV.	08,25	VI. K., VIII. Korp. i XI. Korp.	Br. 65. Radi upoznavanja stanja, pružanja efikasne pomoći i prenašanja iskustva sazivajte po mogućnosti svaki jedan i po ili dva mjeseca konferencije komandi područja. Izvještaje nam s tih konferencija pošaljite. Isto treba praktikovati i u komandama područja. Sazivati konferencije komandi mjesta bar jedanput mjesečno.
1664	13. IV. 14. IV.	14,15	V.Š. 155	**Turopolje:** 5. IV. miniran teretni vlak na pruzi Zagreb — Sisak kod Odre. Uništena lokomotiva i sedam vagona. Nepr. imao dosta gubitaka. Promet stojao 10 sati. Noću 12/13. IV. porušeno 800 metara pruge Zagreb — Sisak kod Lekenika.[79] **Pokuplje:** 13. IV. miniran vlak na pruzi Karlovac — Ozalj.[80]

[79] Prugu je porušio Turopoljsko-posavski NOP odred i diverzanti Drugog diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 105).

[80] Iz dnevnog izvještaja Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva vidi se da je 11 aprila putnički vlak naišao na minu između Zorkovca i Ozlja (vidi dok. br. 162).

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
				Banija: 12. i 13. IV. zauzeli smo uporište Divuša, osim crkve. Pojačanje iz Kostajnice dočekali i razbili kod Krasnice sa osjetnim gubicima. Oštećen jedan tenk.[81] **Bos. Krajina:** U borbama za Cazin[82] od 9. do 12. IV. ubijeno 208 ustaša, Njemaca i legionara, ranjeno oko 200. Zarobljeno šesnaset. Plijen: jedan p.k. top, jedna tromblon puška sa 30 mina, dva mitraljeza, jedan puškomitraljez, 26 pušaka, jedan pištolj, 55.000 metaka, jedna radio stanica, jedan telefon, 20 odjela, 40 ćebadi, spaljena tri kamiona, oštećena dva blindirana kamiona. Naši gubici: 40 poginulo, 170 ranjeno. **Lika:** 13. IV. bombardovana Korenica i Plitvički Leskovac. Manje žrtve i šteta.
1665	14. IV.	16,25	Žumberak	Javite rezultat bombardovanja Zagreba i aerodroma.[83]
1666	14. IV.	19,37	VI. Korp.	Javite rezultat bombardovavanja Slav. Broda.[84]

[81] Ustaško-domobransku posadu u Divuši napali su Prva i Druga brigada Sedme divizije i Banijski NOP odred (vidi dok. br. 47 i 143).

[83] Zagreb su bombardovali saveznički avioni 12 aprila. Rezultate bombardovanja dostavio je Štab Trideset četvrte divizije preko Štaba Četvrtog korpusa. Opširnije o tome vidi dok. br. 163 u ovoj knjizi i dok. br. 3—2, k. 119/1, u Arhivu Istoriskog instituta JNA.

[84] Štab Šestog korpusa javio je depešom 3 maja sljedeće: »Rezultat bombardovanja u Brodu 13. IV sledeći: ložiona potpuno uništena u njoj ošt.[ećeno] mnogo lokomotiva. 1 njemački transp.[ort] sa vojskom potpuno uništen. Jedna strana stanice oštećena, sa jednim pogotkom u blizini stanice hotel Jankomir razrušen. U njemu su stanovali njemački... (Vjerovatno oficiri, Prim. red.). U klasijama uništena 2 njemačka bunkera. Uništen je glavni magacin tvornice kao i njene barake kod tvornice. Vagonsko odelenje tvornice uništeno. Uništen njemački maga-

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
1669	14. IV.	20,10	VI., VIII. i X. Korpus	Za personalne poslove i pitanja kadrova uzmite u štabove korpusa u operativni otsjek jednog oficira kao referenta za kadrove. Obratite naročitu pažnju pri izboru toga oficira. On treba da ima pregled kadrova, da prati njihov razvitak i upotrebu, da se brine za proizvođenje, unapređenje, odlikovanje. Dakle, ne smije biti samo tehničko lice.
1673	14. IV.	17,45	X. Korpus	**X. Korpus, za komesara**[85] Br. 68. Primljen je izvještaj. Vaša procjena neprijateljske aktivnosti nije potpuna. Nisu namjere neprijatelja usmjerene samo u cilju mobilizacije. One su šire postavljene. To je pokušaj da nas potpuno onemoguće u tim krajevima. Neprijatelj je u tom pogledu postigao i izvjesne uspjehe. To potvrđuje slučaj u nekim selima koja navodi komesar 33 divizije.[86] Vi ste već upozoreni na ovu opasnost. Ukazan vam je put kojim treba da osujetite namjere neprijatelja, a to je preuzimanje inicijative u svoje ruke kako vojničke tako i političke. No nažalost vi niste u

zin sa hranom i njemačke barake kod mlina...« U depeši od 15 aprila Štab Šestog korpusa javlja: »13 IV. oštećena su dva američka aviona-bombardera, 10 avijatičara se spustilo kod nas. Javite šta ćemo s njima. Oni žele da se vrate u Italiju.«

Podaci o bombardovanju Slavonskog Broda dati su i u dnevnim izvještajima Zapovjedništva glavnog stožera domobranstva (vidi dok. br. 164 i 165 u ovoj knjizi i dok. br. 5—2, k. 119.1, br. depeša 2043 i 2287 u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

[85] Politički komesar Desetog korpusa NOVJ bio je tada Ivan Šibl.

[86] Vlado Mutak

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
				tom pogledu uspjeli. Ako vi brzo ne pređete u ofanzivu, može se očekivati da ćete doći u još teži položaj. Na zasjedanje Zavnoha svakako dođite.
1674	14. IV.	17,55 08,30	VI., VIII. i X. Korpus	Odmah poslati podatke prema primljenom formularu viših oficira komesara, brigada, divizija i korpusa i svih aktivnih jugoslavenskih i domobranskih oficira za našu kartoteku. U podatke staviti datum unapređenja i rang. Naknadno nastale promjene mjesečno javljati.
1676	14. IV.	12,00	VI., VIII, i XI. Korpus	*Najhitnije odgovorite na ova pitanja:* 1.) Koliko je škola otvoreno u toku 1944 g. i u kojim mjestima. 2.) Koliko je načinjeno novih školskih zgrada ili adaptirano starih. 3.) Koliko je održano učiteljskih tečajeva, koliko su dugo trajali, koliko je bilo polaznika. 4.) Koliko je održano analfabetskih tečajeva i koliko je polaznika završilo tečaj. Odgovori treba da stignu najkasnije do 28. IV. 1944. u sjedište ZAVNOH-a.[87]

[87] Oblasni narodnooslobodilački odbor za Slavoniju odgovorio je 18 aprila depešom (služeći se sredstvima za vezu Šestog korpusa) sljedeće: »... Sagrađeno je 26 školskih zgrada, adaptirano je 35 zgrada. Tokom 44 g. otvoreno je 33 škole. Daruvarski kotar: Đulavec, Katinci, Puklica, Koreničani, Veliki Bastaji. Virovitički kotar: Removac, Krivaja. Grubišnopoljski: Cremušina, Mali Miletinac, Gornje Cjepidlake, Hrastovac, Mala Barna, Velika Peratovica, Mali Grđevac, Dapčevica, Vukosavljevica. Požeški kotar: Svrzigaće, Oblakovac, Nježić, Velika, Novogradiški kotar: Opršinac. Slatinski kotar: Jargić, Gornje Kusonje, Krašković. Brodski kotar: Paka, Korduševci, Gornji Slatnik, Kindrovo. Đakovački kotar: Drenski Slatnik, Levanjska Varoš, Veliko Nabrđe,

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
1686	15. IV.	14,12	V.Š. 156	Op. Lika: 14. IV. na cesti Senj — Otočac kod Goljaka pobijeno je 20 nepr. vojnika i uništen 1 kamion.[88]
1695	15. IV.	17.26	X. Korpus	Br. 76. Partizanske straže načelno vrše kontrolu oslob. teritorija. Djelatnost prema neprijatelju je zadatak snaga odreda. Brojno je stanje partiz. straže u Moslavačkom području suviše veliko. Smanjite ga na najnužniji broj. Ostatak uključite u odred. Poslije redukcije izvjestite nas o brojnom stanju part. straža Mosl. podr.[89]
1705	16.IV.	08,50	VI. Korpus	Vaši odredi su dosta neaktivni. Aktivirajte ih po planu.

Tomaševci. Radila su tri učiteljska tečaja. Tečajevi su trajali 20 dana. Bilo je 54 polaznika. Radilo je 150 analfabetskih tečajeva sa 1844 polaznika. Do sada je završilo 54 tečaja sa 280 polaznika.« Redakcija ne raspolaže izvještajem Osmog korpusa (Dalmacija). Sa područja Jedanaestog korpusa (Gorski Kotar, Hrvatsko Primorje, Istra) redakcija raspolaže samo izvještajem Oblasnog NOO za Istru, gdje piše: »... Od marta mjeseca ove godine (Izvještaj je dostavljen 22 aprila 1944. Prim. red.) započelo se u Istri sa prosvjetnim radom. Škole nemaju karakter potpunih škola nego više tečajeva za upoznavanje hrvatskog jezika. Škole — tečajevi, otvoreni su u Buzet (okrugu), kotar Kastav, Klana. Studena, Marčelji, Bručići. Podatke o broju polaznika nemamo. Kotar Kras: Vela Učka, Mala Učka, Vranja, Boljunsko Polje, Boljun, Brest, Račja Vas, tečajeve polazi 719 polaznika. Kotar Buzet: Dvije škole koje polazi 60 djece i 6 večernjih tečajeva za upoznavanje hrvatskog jezika koje polazi 175 odraslih. Kotar Motovun: Vrh, Račice, Marčelji. Kotar Lovran: Poljane, Veprinac, koje polazi 67 polaznika. Okrug Pazin: Kotar Čepić, Brdo, Sušnjevica. Zbog pomanjkanja prosvjetnih radnika i zbog lokalnih čišćenja neprijatelja rad se u drugim okruzima i kotarevima nije razvio. Pred četiri dana smo Vam pisali opširan izvještaj. Molimo Vas da imena [mjesta] u kojima se održavaju tečajevi neobjavljujete u štampi. Održan je jedan kurs za narodne učitelje sa 11 polaznika. Drugi sa 22 polaznika raspušten uslijed nepredviđenih akcija neprijatelja. Analfabetski tečajevi drže se na večernjim časovima...« (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 5—2, k. 119/1).

[88] Iz izvještaja Štaba Trinaeste divizije vidi se da je napad na kamion u kojem su bili vojnici izveo jedan bataljon Druge brigade 12 aprila (vidi dok. br. 99).

[89] Redakcija ne raspolaže ovim izvještajem.

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
				Ako nemaju sami dovoljno inicijative, neka im štab grupe daje konkretne zadatke.
1707	16. IV.	19,30 20,30	V.Š. 159	**Op. Moslav.:**[90] Kod Pitomače pao savezнички avion, posada spasena. **Zagreb:** Bombardovan 12. IV. Uništen niemački kolodvor, R.K. aerodrom i 64 aviona. Pobijeno je 200 nepr. vojnika i željezničara. **Pokuplje:** 13—14. IV. porušeno je 1300 m. pruge Zagreb — Karlovac.[91] Odbijen napad eskadrona kozaka od Zdenčine prema Hasan Bregu.[92] Na našu stranu prebjeglo 2 učenika — pilota iz Zagreba, 2 njemačka vojnika — studenta iz Jastrebarskog, 3 feldžandarma iz Bregana. **Kordun:** 13, 14 i 15. IV. vođene su borbe sa oko 3000 Njemaca, ustaša i domobrana koji su nadirali iz Karlovca na liniju Sjeničak — Lasinja, Skakavac — Tušilović, ali su odbačeni.[93] **Gor. Kotar:** 14. IV. bombardovano Vrbovsko. Uništena fabrika šibica i 20 kuća.
1718	16. IV.	10,17	X. Korpus	Br. 82. Javite gdje ima uslova za operacije sa divizi-

[90] Moslavina

[91] Prugu su porušili: jedan bataljon Omladinske brigade »Jože Vlahović« i jedna četa Turopoljsko-posavskog NOP odreda sa diverzantima Drugog diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 137 u ovoj knjizi i dok. br. 3—2, k. 119/1, u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

[92] Napad je odbila Omladinska brigada »Jože Vlahović« (vidi dok. br. 61 i 105).

[93] Vidi dok. br. 95 u ovoj knjizi i dok. br. 3/23—2, k. 426. u Arhivu Istoriskog instituta JNA.

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
				jom VI. Korpusa na terenu Moslavine.[94]
1719	16. IV.	07,45	VI., VIII. i X. Korpus	Javite odmah koliko imate slobodnog i koliko kontrolisanog teritorija i gdje se nalazi. Opišite ukratko u depeši tako da bi ga mogli ucrtati na karti.[95]
1721	16. IV.	12,20	VI. Korpus	Hitno javite koje sve odrede sada imate i u glavnim crtama gdje djeluju.[96]

[94] Štab Desetog korpusa je odgovario 17 aprila: »Divizija na sektoru Moslavine može se angažovati na Narti, Garešnici, Hercegovcu i Zdencima« (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 5—14/2, k. 119/1).

[95] Šesti korpus: »Naš slobodni teritorij prostire se između pruga Zagreb — Osijek sa prilično brojnim točkama... (Tačkicama su označeni nejasno dešifrovane riječi u depeši. Prim. red.). Virovitica — Šibenik — Grubišno Polje — Daruvar — Pakrac — Banova Jaruga — Brod — Đakovo — Našice — Virovitica. Isključuje se jedino polukrug... od Slavonske Požege i Pleternice sa radiusom od 5—8 km. Kontrolisani terit.[orij] je od spomenutih pruga ... i ka Dravi s druge starne.« Osmi korpus: »Oslobođena teritorija Velebita i Bukovice unutar linije: Gračac, Obrovac, Karin, Smilčić, Benkovac, Vransko Jezero, Pirovac, Bribirske Mostine, Kistanje, Knin, Zrmanja — Otrić — Gračac, Dinara i Kamešnica. Kornat, Vis i Lastovo. Ostala teritorija korpusa kontrolisana osim garnizona, strogog obalskog pojasa, Ravnih Kotara iz kojih nas je neprijatelj momentalno potisnuo, Kninske krajine sa Kosovom, Petrovo Polje, Vrličke krajine i Ljubuškog sreza.« Deseti korpus: »Granica oslob. [ođenog] teritorija sektor Kalnika i Bilo Gore: Ludbreg — R. Bednja — Ključ — Ludovice — Sv. Petar Orehovec — Potokec — Majurec — Lozovac — Čađavac — Brzaja — St. Gradac — put St. Gradac — Đurđevac — Novi Grad — Srdinec — Jagnjedovac — Rijeka — Subotica — Ludbreg. Sektor Moslavina: Gradec — P. Glogovnica — R. Česma — glavni drum Pitomača — Kutina — Garešnica — Trnovitica — R. Česma — M. Markovac — Farkaševac — Srpska Kapela — Cugovac — Gradec. U Zagorju ne postoji takav oslob. teritorij da bi se mogao ograničiti« (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 5—2, k. 119/1, br. depeša 2111, 2120 i 2145).

[96] Štab Šestog korpusa je 22 aprila javio depešom sljedeće: »Imamo 6 odreda: Bilogorski, Daruvarski i Posavski pod štabom zap.[adne] grupe, odreda, te Diljski, Požeški, Osječki pod štabom istočne grupe odreda. Bilogorski odred djeluje na sektoru između Virov.[itice] i pruga Kloštar — Slatina, Podravina... Dalje oko pruge i ceste Pivnica — Daruvar. Daruvarski odred djeluje na sek.[toru] Daruvar — Brestovac — Uljanik — Lipik — Pakrac. Posavski odred na prostoru Lipik — Banova Jaruga — Sunja — Sava — Nova Gradiška. Požeški odred na sektoru N.

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
1722	16. IV.	12,28	VI. Korpus	Br. 74. Javite kad iz operacije u Podravini možete osloboditi jednu diviziju za saradnju sa X. korpusom.[97] Predvidite popunu za brigadu »Joža Vlahović«, koja će za izvjesno vrijeme doći u Moslavinu.[98]
1728	17. IV. 1944	18,40	V.Š.	Op. 162. **Bos. Krajina: 15. IV.** uništen 1 kamion i 2 kola na cesti Ostrožac — Cazin i porušeno 6 i pol km. pruge Bos. Otoka — Ostrožac. **Gorski Kotar: 16. IV.** odbijen ispad ne-

Gradiška te Savom do Kobaša — Batrina — Pleternica — Trenkovo — Toranj — Brestovac — N. Gradiška. Taj odred se slabo razvija i ne obuhvata dovoljno svoj teritorij. Diljski odred djeluje na prostoru između Save i glavne pruge od Batrine do Mikanovaca, te oko Đakova između ceste Podgorač — Osijek — Mikanovci. Ni ovaj odred nije dovoljno jak da infiltrira svoj teritorij. Nadopunjuju ga udarne [grupe]. Osječki odred djeluje na ostatku Podravine. Jedan bataljon tog odreda razviće se uskoro u Podravski, te će stime Osječki odred pomerati više na istok i time smanjiti teritorij Diljskog odreda... Naši su odredi mnogo aktivniji nego što to izlazi iz naših depeša upućenih Vama. Iskazi su sljedeći: I. Gotovo u svim akcijama, operacijama i diverzijama angažovano je 3 do 4 odreda, što smo mi ispuštali dosad da vas o tome obavještavamo. II. Odredi vrše svakodnevno sitne akcije ali mi ne dobivamo na vreme izvještaje od njih... III. Odredi pomažu mnogo NOO-ima pri izvlačenju gospodarskog alata i osiguravaju narod, osobito sjetvu na polju oslobođenog teritorija. IV. Za osiguranje ranjeničkih transporata najčešće se upotrebljavaju odredi, njihovi dijelovi. No pored svega činjenica je da mogu biti još aktivniji, pri čemu će ih sada Štab Korpusa moći mnogo više pomoći zbog stalnog boravka na terenu. Naša pomoć prije nije im bila dovoljna« (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 5—2, k. 119/1).

[97] Štab Šestog korpusa je 22 aprila odgovorio, da jednu diviziju može osloboditi odmah i predložio je da to bude Dvadeset osma, s obzirom na iskustva i uspjehe koje je postigla boreći se u sjeverozapadnom djelu Hrvatske u drugoj polovini 1943 (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 5—2, k. 119/1, br. depeše 2135).

[98] Omladinska brigada »Joža Vlahović« otišla je iz Slavonije u Žumberak 20 oktobra 1943, gdje je stavljena pod komandu Štaba Žumberačko-posavskog sektora, a krajem januara 1944 ušla je u sastav novoformirane Trideset četvrte divizije, gdje je ostala do maja iste godine. Dvadeset šestog maja Brigada je preko Kupe otišla na Kordun a zatim na Baniju, gdje vodi borbe do 29 juna kada se prebacuje preko Save u Moslavinu a zatim u Slavoniju (vidi tom V, knj. 20, dok. br. 172, knj. 23, dok. br. 126 i operaciski dnevnik Omladinske brigade »Joža Vlahović« u Arhivu Istoriskog instituta JNA, reg. br. 60/8, k. 1296).

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
				prijatelja iz Ogulina prema Vrbovskom. **Hrv. Primorje: 16.IV.** odbijen ispad neprijatelja kod Zlobina.[99] **Istra:** 13. IV. miniran neprijatelj. vlak kod Buzeta. Uništena lokomotiva i nekoliko vagona. 16. IV. kod Mučića spaljen neprijateljski vlak. Uništena lokomotiva i 21 vagon.[100] Njemačka avijacija bombardovala Brgudac i Brest. Bilo žrtava i štete. **Lika:** 16. IV. na cesti Modruš — Jezerane pobijeno 20 nepr. vojnika i više ranjeno, vođene manje borbe kod Brinja.[101]
1738	17. IV.	14,12	V.Š. 164	**Op. Pokuplje:** 17. IV. odbijen ispad Nijemaca i ustaša iz Karlovca prema Kupčini. **Banija:** 15 i 16. IV. miniran vlak na pruzi Sisak — Sunja kod Blinjskog Kuta. Uništena je lokomotiva i 7 vagona. Saobraćaj je stajao cio dan.[102] 17. IV. odbijen ispad jedne bojne iz Petrinje prema Glini kod Strašnika.[103]
1740	17. IV.	19,14 07,50	V.Š. 165 i VIII. K. Javite to hitno XIX. Diviziji.	Op. U Bihać stiglo od pravca Bos. Novog dva puka njem. vojske. Izgleda da se radi o 13 i 15 puku 383 SS divizije.

[99] i [101] Vidi dok. br. 99 i dok. br. 1/2, k. 572 u Arhivu Istoriskog instituta JNA.

[100] Diverzije je izvršila Prva istarska brigada »Vladimir Gortan« (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 1—25/2, k. 572).

[102] Vidi dok. br. 166.

[103] Napad Druge bojne krajiškog ustaškog zdruga na pravcu Gore — Kosinjak — Strašnik — Šestanj — Župić odbili su dijelovi Prve brigade Sedme divizije (vidi dok. br. 142).

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
				Dijelovi produžili odmah prema Lapcu i danas upali u Mazin. U sastavu imaju 10 tenkova od 15 tona, 9 od 5 tona, 18 blindiranih automobila, 9 haubica, 8 p. k. topova i 6 brdskih topova. Po našim podacima idu za Knin.[104]
1755	19. IV.	17,04	VI., VIII. i X. Korpus	**Redovan mjesečni izvještaj vojne oblasti** treba da sadrži: **Prvo:** U općim crtama vojničku, političku i ekonomsku situaciju. **Drugo:** Organizaciono stanje i rad vojne oblasti kao cjeline a napose svakog pojedinog otsjeka. Navesti uspjehe, greške i nedostatke. **Treće:** Organizaciono stanje i rad svake pojedine komande područja po sektorima rada. O radu k-di mjesta samo općenito. **Četvrto:** Organizaciono stanje i djelatnost partiz. straža. **Peto:** Razno — problemi, namjere i sl. **Šesto:** Brojno stanje prema formularu kojeg ćemo Vam poslati.
1756	19. IV.	14,55	V.Š. 167	Op. Lika: 17. IV. njemačkih 13 »Štuka« bombardovalo selo Uvalicu, južno od Plitvičkih Jezera. Ubijena 1 žena, ranjena 4 partizana, porušene 2 kuće. Na Gorski Kotar neprijatelj otpočeo ofanzivu, potpomognut

[104] Vjerovatno 383 puk njemačke 373 legionarske divizije koji je djelovao na tom području.

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
				motorizacijom i avijacijom. Dosad prodro od Ogulina do Drežnice.[105] Takođe nadire od Brinja, Novog i Zlobina. Kod Zlobina odbijen. Vode se žestoke borbe.[106]
1761	19. IV.	21,44	VIII. Korpus	Br. 67. Javite detaljnije što su sve saveznički avioni spustili u Plavno. Kakove su uniforme bačene.[107] O tome izvjestite i V. Š.
1765	20. IV.	09,14	V.Š. 168	Br. Op. Neprijatelj napustio Mazin i Bruvno i povukao se za Lapac. Zapalio veliki dio Mazina i opljačkao hrane od civila.[108]
1771	20. IV.	14,15	V.Š. 191	**Op. Moslavina:** 15. IV. porušeno 150 met. pruge Zgb — Bgd kod Popovače i 2 km. t.t. veze.[109] 17. IV. u 7-satnoj borbi kod Kutine ubijeno 4 i ranjeno 10 nepr. vojnika.[110] **Pokuplje: 19. IV.** odbijen ispad ustaša i Niiemaca sa 2 tenka iz Karlovca prema Kupčini. Ubijeno 15, mnogo više ranjeno nepr. vojnika. U borbi učestvovao i naš ruski bataljon.[111]

[105] i [106] Riječ je o prodoru dijelova njemačke 392 legionarske divizije koji je počeo 14 aprila 1944. Opširnije o tome vidi dok. br. 99.

[107] Redakcija nije pronašla odgovor na ovu depešu.

[108] Vidi dok. br. 127.

[109] Prugu su porušili dijelovi Trideset treće divizije sa diverzantima Trećeg diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 126).

[110] Ove gubitke nanijela je neprijatelju Druga brigada Trideset treće divizije (vidi dok. br. 126).

[111] Bataljon je formiran od bivših pripadnika Prve kozačke konjičke divizije koji su prišli NOV. On je bio u sastavu Turopoljsko-posavskog NOP odreda (vidi tom V, knj. 72, izvještaj Štaba Trideset četvrte divizije Štabu Četvrtog korpusa od 31 maja 1944 i dok. br. 3—2, k. 119/1, u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
				Banija: 18. IV. miniran teretni vlak na pruzi Sunja. Promet stajao 7 sati. 19. IV. ustaše iz Petrinje vršile ispad u selo Gore.[112] Pri povlačenju poveli sobom ustaške familije. Zadati im gubitci: 5 ubijenih i 19 ranjenih. **Gorski Kotar: 19. IV.** vođene žestoke borbe sa neprijateljem koji vrši ofanzivu iz Novog, Senja, Brinja i Ogulina.[113] **Lika:** Odbijen ispad ustaša iz Ramljana prema Čanku.[114]
1782	22. IV.	08,37	VI. Korp.	**Br. 81.** Naredbom V. Š. br. 11. postavljen je za zamjenika komandanta G.Š.H. Petar Drapšin. Za kom. VI. korp. Mate Jerković. Drug Drapšin treba da preda dužnost što prije i da se uputi na Moslavinu sa jednom vašom divizijom. U zajednici sa snagama 33. divizije treba likvidirati: V. Zdence, Garešnicu i Hercegovac. Drapšin treba samo da organizuje ove akcije.[115]
1783	20. IV.	08,20	IV. Korp.	**Br. 82.** Drapšin treba zatim da ode do Štaba X. Korpusa, tamo će se upoznati sa stanjem u cijelom Korpusu i neka im

[112] Pored dijelova Druge bojne krajiškog ustaškog zdruga u napadu na položaje Prve brigade Sedme divizije učestvovale su i jedinice Prve kozačke konjičke divizije (vidi dok. br. 142).

[113] Opširnije o tome vidi dok. br. 99.

[114] Na pravcu Ramljane — Čanak pokušala je prodrijeti Trideset četvrta ustaška bojna vidi dok. br. 127.

[115] Jedanaestog maja 1944 jedinice Dvadeset osme divizije u sadejstvu sa Drugom brigadom Trideset treće divizije napale su neprijateljski garnizon u Hercegovcu, ali nisu izvršili u potpunosti postavljeni zadatak — V. Zdence i Garešnicu Divizija tada nije napadala (vidi tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Dvadeset osme divizije Štabu Šestog korpusa NOVJ od 17 maja 1944).

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
				pruži pomoć kao zamjenik komandanta G.Š.H. Za načelnika vašeg štaba javite koga predlažete.[116]
1786	22. IV.	09,36	VI. Korp.	**VI. Korpus — za Drapšina** Br. 84. Sa stanjem u X. Korpusu G.Š. nije zadovoljan. Nakon postignutih značajnih vojničkih i političkih uspjeha Štab korpusa nije znao iskoristiti povoljnu situaciju i ići dalje. Svojom pasivnošću dopustili su neprijatelju da se priberu i da preuzmu inicijativu u svoje ruke. Već kada se komesar vraćao iz Slavonije na Moslavinu uočio je da se situacija naglo pogoršava. Naime, korpus je nepravilno procjenio situaciju i povukao 33 diviziju u Koprivnici i tamo je divizija ležala 15 dana u iščekivanju ofanzive.[117] Za to vrijeme neprijatelj je počeo da vrši ispade iz garnizona i da ugrožava pozadinu. S druge strane razvili su jaku političku propagandu Mačekovci, ustaše i okupator. Korpus je bio nekoliko puta upozoren o opasnostima koje mogu nastati iz takvog stanja. (Kad tamo stigneš, potraži sve naše telegrame pa ih pročitaj.)[118] Pored svega toga njima nikako nije pošlo za rukom da pređu u ofanzivu. Sa

[116] Štab korpusa je predložio Franca Inkreta, koji je do tada bio šef Operativnog otsjeka u Korpusu.

[117] Riječ je o ofanzivi koju su 8 februara izvršile na oslobođenu teritoriju Hrvatskog Zagorja i Kalnika jedinice Pavelićevog tjelesnog zdruga i Petog ustaškog stajaćeg zdruga (vidi tom V, knj. 24, dok. br. 61).

[118] Poslane depeše Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske nalaze se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 4—2, k. 119/1.

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
				njihovog teritorija u zadnje vrijeme otišlo je u neprijateljsku vojsku 4—5000 ljudi, a 32 divizija broji svega 1.100 boraca. Drugovima u korpusu treba ukazati na njihove nedostatke i pomoći im da ih otklone. Nastoj da im u jednoj zgodnoj formi ukažeš. No ipak tamo treba nastupiti kao zamjenik komandanta, tj. staviti im do znanja da se tvoja naređenja moraju izvršiti. Mi ćemo ih također upoznati sa tvojim dolaskom i zadacima. U korpusnoj oblasti isto nije dobro stanje pa im nastoj pomoći i po tim pitanjima. **Gošnjak**[119]
1789	21. IV.		V.Š.	**Op. Žumberak: 19 i 20. IV.** porušeno 1200 metara pruge Zagreb — Karlovac između Zdenčine i Horvata.[120] **Banija: 19 i 20. IV.** rušena je pruga Zagreb — Novska. **Gorski Kotar: 20. IV.** vođene borbe sa neprijateljem u Drežnici, Mošunama i Gornjem Kraju.[121]
1790	21. IV.	19,10	V.Š. 201	Op. formirali smo Prvu istarsku brigadu »Vladimir Gortan«. Šaljemo njene pozdravne telegrame.[122]

[119] Ivan

[120] Prugu su porušili Turopoljsko-posavski NOP odred i diverzanti Drugog diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 105).

[121] i [132] Borbe su vođene između jedinica Trinaeste divizije i njemačko ustaških snaga (vidi dok. br. 99).

[122] Brigada je formirana 1 aprila 1944 na Učki (vidi dok. br. 35 i 103).

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
1792	21. IV.	19,40	V.Š. 203	Vrhovnom komandantu NOV i POJ Sa formiranja naše I. Brigade sa gorde planine Učke šaljemo vam plamene borbene pozdrave. Zaklinjemo se da ćemo još smjelije i odlučnije udarati po mrskom okupatoru i boriti se protiv svih neprijatelja do konačnog oslobođenja našeg naroda. Smrt fašizmu — sloboda narodu! Borci i komandni kadar I. Istarske brigade »Vladimir Gortan«
1793	21. IV.	20,40	V.Š. 204	Antifašističkom vijeću narodnog oslobođenja Jugoslavije Povodom formiranja I. naše brigade, sa gorde planine Učke, šaljemo vam plamene i borbene pozdrave. Oružjem u ruci branit ćemo historijske odluke II. zasjedanja AVNOJ-a u kojima su izražene vjekovne težnje naših naroda. Borit ćemo se za novu Jugoslaviju, federativnu i demokratsku zajednicu svih južnih Slavena i nećemo dozvoliti nikada da nas neprijatelji otrgnu od te zajednice. Smrt fašizmu — sloboda narodu! 1 aprila 1944 Borci i komandni kadar I. Istar. brigade »Vlad. Gortan«

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
1794	21. IV.	07,57 08,50 14,55	VI., VIII., X. Korpus, IV. K. Br. 1820	Najhitnije su nam potrebni nacrti važnijih nepr. garnizona sa ucrtanim vojnim objektima, nacrti svih važnijih mostova na cestama i prugama sa oznakom kontraavionske odbrane, popisi i nacrti želj. centara, luka rječnih i morskih te aerodroma. Unesite i orijentacionu tačku za avijaciju. Kada neprijatelj bombarduje naše položaje, javljajte otkuda je došao, kamo je otišao, tip aviona i aerodrom. Prilikom savezničkih bombardovanja, javljajte efekat i stavite svoje primjedbe. G. Š. H.
1799	23. IV.	10,25	X. Korpus	Br. 91. Čestitamo na uspjehu kod Zajezde. Nastojte da sačuvate tenk, makar ga morali zakopati.[123] Iskoristite uspjeh da podignete polet u diviziji. Nastavite sa djelatnošću po planu.
1801	23. IV.	07,27	VIII. Korpus	Br. 74. javite po čijem je naređenju 3. brigada XIX. div. otišla cijela iz Mazina na akci-

[123] i [126] U borbama kod Zajezde 21 aprila 1944 jedinice Desetog korpusa NOVJ razbile su kombinovanu bojnu Prve pješačke pukovnije PTS koja je bila ojačana oklopnim sklopom PTS i brdskim topovima domobranske središnje škole. Zaplijenjeni tenk uspješno je iskorišćen u borbama protiv neprijatelja, naročito prilikom napada na Ivanec i Novi Marof, kada je zbog pada gusjenica morala posada da ga napusti skinuvši sa njega teški mitrljez. Opširnije o tome vidi dok. br. 96, 100, 104 i 113 u ovoj knjizi, tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Desetog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 3 maja 1944, bojnu relaciju Prvog zbornog područja za april 1944 i dnevne izvještaje PTS u Arhivu Istoriskog instituta JNA. reg. br. 4/1—13, k. 58 i 1/268—26, k. 112.

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
				ju kod Gračaca. Ona je sektor Mazin ostavila bez kontrole i omogućila da nas neprijatelj iznenadi.[124]
1812	23. IV.	19,30	V.Š. 208	**Op. Zagorje: 19. IV.** Zagrebački odred izvršio prepad na Sv. Ivan Zelina, ubio 1, zarobio 10 ustaša. Plijen: 1 t. bacač sa 14 mina, 1 mitraljez, 10 pušaka, 1150 metaka. Naši bez gubitaka.[125] 21. IV. naša 32 divizija vodila žestoku borbu kod rudnika *Zajezda*. Pobila 5 ustaških oficira, 42 ustaša, ranila 35 ustaša, zaplijenila 1 tenk od 7 i pol tona, 2 topa 75 mm, 2 mitraljeza, 3 šmajsera, municije, 2 kamiona, 1 automobil i 6 motocikla. Uništila 1 kamion i 1 motocikl. Oštetila 2 tenka. Naši gubici: 7 mrtvih i 10 ranjenih.[126] **Žumberak: 20. IV.** . vođene borbe. Ubijeno i ranjeno 60 nepr. vojnika. Uništena 1 borna kola.[127] **Pokuplje: 22. IV.** odbijen napad 3 eskadrona kozaka i ustaša

[124] Štab Jedanaestog korpusa NOVJ je naredio Brigadi 10 aprila da blokira neprijatelja u Gračacu i time sadejstvuje jedinicama Šeste divizije koje su napadale neprijatelja na komunikaciji Lapac — Srb. Trinaestog aprila Brigada je na sopstvenu inicijativu napala četnike u Vučipolju. Do 19 aprila, kada je neprijatelj prodro u Mazin, Brigada je sa ostalim snagama Devetnaeste divizije dejstvovala na području Gračaca. Opširnije o tome vidi dok. br. 144 u ovoj knjizi i dok. br. 2/1, k. 572 — i 5—2, k. 119/1, u Arhivu Istoriskog instituta JNA.

[125] Vidi tom V, knj. 27 izvještaj Štaba Desetog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 3 maja 1944.

[127] Opširnije o tome vidi dok. br. 138 u ovoj knjizi i knjigu depeša Glavnog štaba Hrvatske u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 3/22—2, k. 119 1, br. depeše 163.

iz Vel. Gorice prema *Dubrancu*. Ubijeno i ranjeno oko 30 nepr. vojnika. Plijen: 8 mina, 300 metaka i 1 konj. Naši gubici: 2 mrtva i 10 ranjenih.

Banija: 21 i 22. IV. napadali *Divušu*. Zauzeto sve osim utvrđene crkve. Potpunu likvidaciju omelo nepr. pojačanje, stiglo preko *Une*.[128] Odbijeni ispadi *Kostajnice* i *Sunje*. Vode se borbe sa neprijateljem koji je iz Petrinje ispao na liniju *Bačuga — Šušnjar — Strašnik — Župić — Brnjeuška*.[129]

Kordun: 20. IV. na sektoru Plaškog ubijeno deset nepr. vojnika, mnogo više ranjeno i oteto 19 napljačkanih goveda.

22. IV. odbijen napad uštaške bojne kod Karlovca prema *Popović Brdu*.[130] Ubijeno devet, ranjeno 12 ustaša. *Kod Baljevca* zapadno Bihaću napali smo 2 nepr. automobila i jedan kamion sa vojskom.[131] Ubijeno 19 a više ranjeno nepr. vojnika. Uništen 1 kamion. Naši gubici: 2 mrtva, 3 ranjena.

Gor. Kotar: 20 i 21. IV. naša 13. divizija vodila žestoke borbe kod *Breze, Mošuna* i *Drežnice*. Na *Mošunama* nepr. razbijen i odbačen u Novi. Za poslednja 3 dana nepr. gubici: *170*

[128] Jedinice Sedme divizije izvele su u aprilu 1944 dva napada na neprijateljsku posadu u Divuši (vidi dok. br. 47, 95 i 143).

[129] Vidi dok. br. 143.

[130] Napad ustaša odbila su dva bataljona Druge brigade Osme divizije (vidi dok. br. 124).

[131] Napad je izveo Drugi bataljon Treće brigade Osme divizije (vidi dok. br. 124).

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
				ubijenih, *250* ranjenih.[132] 21.IV. odbijen napad ustaša iz Perušića prema *Širokoj Kuli* i *Vukavi*.[133] 22. IV. odbijen napad neprijatelja od Vrhovina prema Gornjem Babinom Potoku i iz *Ramljana* na *Dumane*.[134] Kod *Deringaja* vodi se borba sa četnicima.
1815	23. IV.	16,30	Žumberak	Hitno javite na kojim aerodromima kod Zagreba ima i koliko aviona, koliko su Njemci povješali partizana o bandere.[135]
1818	24. IV.	17,00	XIX.Div.	Javite koliko trebate mauzer municije i punjenja. Koliko može biti jaka četvrta brigada u momentu njenog formiranja i koliko će odred biti jak.[136]

[133] Napad Trideset prve ustaške bojne odbila je Prva brigada Trideset pete divizije (vidi dok. br. 147).

[134] Opširnije o tome vidi dok. br. 147.

[135] Štab Trideset četvrte divizije odgovorio je 26 aprila sljedeće: »Aerodrom Pleso kod Velike Gorice ima oko 200 aviona. Rastureni su po poljima i uz rubove šume. Aerodrom Ježdovec kod sela Lučko ima 100—120 vaona. Ustaše su objesili u Horvatima 12 ožujka 7 partizana«. (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 5—22/2, k. 119/1, br. depeše 2192).

[136] U odgovoru Divizije od 4 maja piše: »... Potrebno nam je 10 do 15 hiljada mauzer metaka, 500 osnovnih punjenja s odgovarajućim dopunskim ... 4 brigada bi se imala formirati od 3 bataljona s.d.o. (Sjevernodalmatinskog odreda — prim. red.) i jednog bataljona Kninskog odreda. Dosadašnje brojno stanje tih bataljona jest 450—500 boraca«. Četvrta brigada (četvrta po redu formiranja na području sjeverne Dalmacije) formirana je kao Treća bukovička (kasnije dobila naziv Četrnaesta dalmatinska) 28 juna 1944 u selu Biočina od grupe bukovičkih bataljona. Komandant brigade bio je Simo Dubajić a politički komesar Ferdo Toplak. Ova je brigada ušla u sastav Devetnaeste divizije kao njena treća brigada, umjesto ranije Treće brigade (Sedme dalmatinske) koja je u junu 1944 organizaciski pripala Trideset petoj diviziji (vidi dok. br. 1—3, k. 1020/I, u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
1819	24. IV.	13,50 14,05	V.Š. 209	**Op. Zagorje: 23. IV.** naš X. Korpus nastavio ofanzivu. Likvidirana neprijateljska uporišta Ivanec i Stažnjevec. Detalji slijede.[137] **Banija: 23. IV.** na sektoru Petrinja napadnut neprijatelj i otpočeo povlačenje.[138] Od Sunje prebjeglo k nama 2 Rusa sa 1 p. mitraljezom. **Istra: 11. IV.** naši zauzeli uporište kod Šapjana.[139] 13. IV. poslije višesatne borbe odbijen napad neprijatelja iz Rijeke prema Sv. Mateju. Ubijeno 3, ranjeno 6 nepr. vojnika.[140] 14. IV. miniran vlak na pruzi Trst — Rijeka. Uništena lokomotiva i 4 vagona.[141] 15. IV. Istarska brigada napala vlak na pruzi Trst — Rijeka kod Mučića. Uništena lokomotiva i spaljeno 20 vagona sa ljudskom i stočnom hranom. Također miniran vlak koji je pošao u pomoć. Uništena lokomotiva i 1 vagon. Promet stajao 60 sati.[142]
1816	24. IV.	10,15 16,54	VI., VIII., X. Korp.	Štabu VI. — VIII. — X. Korpusa NOVJ Molimo da nam čim prije pošaljete detaljne podatke o

[137] O borbama za Ivanec vidi dok. br. 78, 97, 104. 113 i 149.

[138] Neprijatelj se povukao pod pritiskom dijelova Prve brigade Sedme divizije (vidi dok. br. 143).

[139] Prva istarska brigada »Vladimir Gortan« napala je 11 aprila iz zasjede neprijateljsku patrolu kod Šapjana, a 17 aprila njeni dijelovi su na juriš zauzeli neprijateljski bunker kod Šapjana (vidi dok. br. 91 u ovoj knjizi i dok. br. 1/2, k. 572 u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

[140] Napad su odbili dijelovi Prve istarske brigade »Vladimir Gortan« (vidi dok. br. 91).

[141] i [142] Ove diverzije su izvršili dijelovi Prve istarske brigade »Vladimir Gortan« (vidi dok. br. 91).

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
				pošiljkama primljenim od Saveznika.[143] Načelnik odjeljenja P. Magašić
1821	24. IV.	15,30	VIII. K.	Br. 77. Možete izdati Obl. odboru milion kuna za pomoć postradalom narodu.[144]
1823	24. IV.	10,40 17,57	VI., VIII., X.	Pošaljite do 1. V. depešom ukupan rezultat dvomjesečnog natjecanja, tj. od 23 februara do 23 aprila. Javite po tačkama takmičenje da bi mogli objaviti uspjehe pojedinih korpusa.[145]

[143] Redakcija nije pronašla odgovor Korpusa na ovu depešu.

[144] Riječ je o narodu sa područja Kamešnice, gdje su Nijemci krajem marta 1944 spalili veći broj sela i ubili oko 1.600 staraca, žena i djece. Opširnije o tome vidi dok. br. 7 i 15 u ovoj knjizi i tom V, knj. 25, dok. br. 126, 164 i 165.

[145] Takmičenje je zakazano na prijedlog Štaba Četvrtog korpusa a učestvovali su svi korpusi na području Glavnog štaba Hrvatske. Pitanja po kojima je takmičenje zakazano data su u objašnjenju br. 6, dok. br. 18. O rezultatima postignutim na ovom takmičenju Redakcija je pronašla izvještaje Šestog i Osmog korpusa i djelimično Jedanaestog (ono što se odnosi na Trinaestu diviziju i Operativni štab za Istru). Šesti korpus: »Od 23. II. do 23. IV. jedinice VI korp.[usa] učinile su sljedeće: izvršena je 71 uspješna akcija, od toga 2 korpusne neprekidnim borbama sa ukupnim trajanjem od 20 dana, 3 div.[iziske], 5 brigadnih, 2 akcije Grupa odreda, ostalo manje akcije. Plijen: 4 topa, 10 teških mitraljeza, 2 laka mitraljeza, 27 puškomitraljeza, 19 šmajsera, 27 pištolja, 511 karabina, 5 lakih minobacača, 186 teških i 180 lakih mina, 300 tromblon bombi, 421 ručna bomba, 235 hiljada puščanih metaka, 20 nagaznih mina, 5 radio stanica, 2 telefon. centrale, 22 telefona, 35 km. kabla, 8 gumenih čamaca ... 2 luksuzna automobila, 3 motocikla. Ubijenih ostalo na terenu: 1556 ustaša i Nijemaca, ranjeno 900 ustaša i Nijemaca, zarobljeno 183 neprijateljska vojnika. Potpuno uništena 15 (ustaška u Podravskoj Slatini. Prim. red.) bojna. Oslobođena Slatina, Feričanci i 15 sela u Podravini ... Mobilisali u naše jedinice 648 novih boraca. Formirana Osječka brigada, konjički divizion i jedna brdska baterija.«

Osmi korpus: »... 1.) Izvršeno uspješnih akcija: korpusnih jedna, divizijskih 9, brigadnih 52 i 148 drugih manjih ili većih borbi i akcija. 2.) Neprijatelju naneseni gubici: u ljudstvu: ubijenih 1824, ranjenih 912, zarobljenih 1412, svega izbačenih iz stroja 3148 nepr. vojnika i oficira. Broj ranjenih je vjerovatno veći. Uništeno 52 kamiona, 10 motocikla, 11 prikolica, potopljeno 11 brodova, porušeno 6 mostova, oštećeno 6 ka-

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
1825	24. IV.	19,03 18,11	VI.Korp., za Drap- šina	U zadnjih par dana X. Kor. pus imao je izvjesnih uspjeha, vjerovatno ste ih čuli.[146] Pored mnogih slabosti u X. Korpusu

miona, 1 autobus i 1 top. Zaplijenjeno: 1415 pušaka, 63 strojnice, (automata — prim. red.) 187 pištolja, 59 puškomitraljeza, 12 teških mitraljeza, 4 haubice, 4 protukolska topa, 20 protukolskih pušaka, 9 teških bacača, 21 laki bacač, 18 radio stanica, 5 kamiona, 1 auto, 4 broda, 3 tromblonske i 2 poluautomatske puške, 16 dvogleda, 3 motocikla, 15 bicikla, nekoliko magacina razne municije i mnogo druge spreme. Uništeno 65 stubova i skinuto 6 i po km. telefonske linije. 3.) Oslobođeno teritorije: veliki deo sjev. Dalmacije i 41 mjesto u drugim dijelovima Dalmacije. Oslobođena ostrva: Dugi Otok, Kornati, Lastovo, Mljet, Hvar i veliki deo Korčule. Očišćen sjeverni dio Cetinske doline, zauzet aerodrom i zapaljene zgrade na njemu. 4.) Uništeno 5 tenkova, 1 blindirani auto, 1 tenk oštećen. 5.) Mobilisano oko 2900 boraca. Formirano novih jedinica: Bukovička brigada XIX divizije, Benkovački i Prominski odred i Grupa otočkih odreda sa odredima: hvarskim, bračkim, korčulanskim, lastovskim i mljetskim. *Razno:* oslobođeno 38 Rusa i 3 partizana. Borbom spašeno 10 američkih avijatičara koji su iskočili iz aviona, minirano i uništeno više komunikacija, potpornih zidova i t.d. Razbijena četničko-njemačka ofanziva u sjev. Dalmaciji i Dinari ...« Jedanaesti korpus (Operativni štab za Istru): »... Jedinice Operativnog štaba za Istru ubile su 893 Nijemca, 122 fašista, ranile 527 Nijemaca, 32 fašista i zarobile 1 Nijemca i 17 fašista. Izbačeno iz stroja 1590 neprijateljskih vojnika. Spaljeno: 1 kamion, 1 motor, 12 blindiranih automobila, 7 autobusa. Zaplijenjeno: 4 teška mitraljeza, 4 puškomitraljeza, 52 puške, 9 šmajsera, 15 pištolja, 10.310 metaka i 11 bicikla. Oštetile: 5 lokomotiva, 10 vagona, 6 kamiona, 3 luksuzna automobila. Srušili 8 mostova, saobraćaj stajao 1.408 sati, srušena 2 željeznička stupa, šest stupova visokog napona, 738 telefonskih stupova, 1776 metara želj. pruge, uništene 2 električne centrale, srušeno 50 metara ceste, uništen 1 brod. Oslobođeno iz zatvora u Rovinju 18 drugova. Izvršeno 114 akcija. Od nekih jedinica još nemamo izvještaja...« Trinaesta divizija: »Za vreme od 23. februara do 23 aprila ov. god. naša divizija je imala 45 akcija od kojih 19 ofanzivnih, 17 defanzivnih i 9 manjih. Uspješno je izvedeno 39 akcija. Ubijeno je 826 vojnika i oficira među njima jedan major i veliki župan Jurica Frković. Ranjeno 798 vojnika i oficira, zarobljeno 5 oficira, 1 podoficir, 23 vojnika, prešlo 87 vojnika, 1 oficir i 3 podoficira. Zaplijenjeno: 3 šarca, 96 pušaka, 3 šmajsera, 11 pištolja, 25000 metaka, 6 sanduka bombi, 200 pari cipela i čizama, pola vagona hrane, pola vagona šećera, 400 čebadi, 180 šatorskih krila i druge vojničke spreme. Oslobođena mjesta: Zlobin, Plase, Hreljin, Križišće, Krasica, Grižane, Tužević, Vodoteč, Gomirje. Uništeno 6 kamiona, 1 blinda, 6 kola konjskih, 1 motorkotač. Mobilizirano 1600 boraca bez Istrana ...« (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 5—2, k. 119/1, br. depeša 2256—2263, 2288, 2290, 2324 i reg. br. 1 2, k. 572, br. depeša 304 i 312).

[146] O uspjesima koje su postigle jedinice Devetog korpusa u aprilu 1944 vidi dok. br. 51, 52, 71, 72, 77, 78, 96, 100, 104, 113 i 149 u ovoj knjizi i tom V, knj. 27 izvještaj Štaba Desetog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 3 maja 1944.

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
				je problem u kadrovima. Nastoj da im VI. Korpus pošalje kadrova. Treba što prije da obaviš poslove i da žuriš ovamo.
1829	25. IV.	14,22	V.Š. 213	**Op. Zagorje:** Rezultati oslobođenja Ivaneca 23. IV. jesu: ubijeno 10, ranjeno 15, zarobljeno 17 ustaša. Plijen: 1 m. bacač sa 14 mina, 1 teš. mitraljez, 8 puškomitraljeza, 30 pušaka, 10.000 metaka, 1 centrala i 3 telefona pored ostale spreme.[147] U napadu upotrijebljeni zaplijenjeni tenk i top. Pri likvidiranju uporišta želj. st. Stražnjevec 23. IV. zarobljeno 11 ustaša. Plijen: 1 p. mitraljez, 1 šmajser, 8 pušaka, 1200 metaka.[148] **Kordun: 23. IV.** u Močila kod Slunja spustilo se padobranom 11 savezničkih avijatičara. **Gor. Kotar: 24. IV.** vođene borbe u Drežnici. Na našu stranu prebjeglo 20 Poljaka.[149] **Lika: 23. IV.** prebjeglo na našu stranu 4 četnika iz Lapca. Kod Srba spaseno 6 savezničkih avijatičara. 24 i 25. IV. vođena borba kod Vrhovina.[150]

[147] Ivanec je napadala Prva brigada Trideset treće divizije, dok su jedinice Trideset druge divizije i Zapadne grupe odreda Desetog korpusa bile na obezbjeđenju (vidi dok. br. 78, 104, 108 i 113).

[148] Posadu bunkera kod želj. stanice Stražnjevec napala je i razbila brigada »Braća Radić« (vidi dok. br. 108).

[149] Oni su pripadali nekoj njemačkoj jedinici a predali su se Trinaestoj diviziji (vidi dok. br. 1—26 2, k. 572, depeša br. 287. u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

[150] Vidi dok. br. 147.

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
1836	26. IV.	14,11	V.Š. 216	**Op. Žumberak: 25 i 26. IV.** porušeno 500 met. pruge Zagreb — Karlovac.[151] **Istra: 19. IV.** napadnuta nepr. biciklistička kolona na cesti Kastav — Sv. Matej. Plijen: jedan šmajser, šest bicikla i ostala sprema.[152] 21. IV. napadnut jedan vlak na pruzi Šapjane — Mučići. Pobijeno 30 i više ranjeno nepr. vojnika. Uništena 4 vagona.[153] **Lika: 25/26. IV.** sa 5 brigada otpočeli smo napad na Vrhovine, Zalužnicu, Crnu Vlast i Ramljane, ali zbog rđavog vremena morali smo odložiti.[154]
1847	27. IV.	14,35	V.Š. 217	**Op. Zagorje: 23. IV.** brigada »Radić« cio dan vodila teške borbe sa nepr. koji je pokušao da prodre u Ivanec. Odbijen je sa osjetljivim gubicima. Naših 16 ranjeno. 24. IV. ista brigada ponovno odbila 800 ustaša sa artiljerijom i tenkovima koji su pokušali prodrijeti u Ivanec. Zapaljen 1 tenk od 7 i pol tona

[151] Prugu su porušile jedinice Trideset četvrte divizije (vidi dok. br. 3—2, k. 119/1, u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

[152] i [153] Navedene akcije su izvele jedinice Operativnog štaba za Istru (vidi dok. br. 1—26/2, k. 572 u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

[154] Po prijemu ovog izvještaja, Vrhovni komandant NOV i POJ poslao je Glavnom štabu Hrvatske sljedeću depešu: »U Vašoj depeši saopštavate da ste odgodili napad na Vrhovine zbog toga što se pokvarilo vreme. Ovakova izjava i ovakovo gledanje na operacije nema ništa zajedničkog sa pravim vojnim vodstvom. Vetar i kiša ne mogu biti uzrok za obustavljanje operacija. Neka se ovo više ne ponavlja. Tito.«

Depeša koju je Glavni štab Hrvatske poslao Vrhovnom štabu 28 aprila, kao i izvještaj i operacijski dnevnik Trideset pete divizije daju mogućnost potpunijeg sagledavanja uzroka koji su doveli do obustavljanja ovog napada (vidi dok. br. 121, 127 i 146).

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
				zajedno sa posadom.[155] 26. IV. likvidirano uporište Belec, 10 km južno od Ivaneca. Ubijeno 28, zarobljeno 24 ustaša. Plijen: 1 p. mitraljez, 1 šmajser, 30 pušaka, 50 hiljada metaka. Naš 1 poginuo.[156]
1847	27. IV.	14,35	V.Š. 217	**Žumberak 25/26. IV.** porušena pruga Zagreb — Karlovac kod Domagovića. **Banija 25/26. IV.** napadali uporište Gore i satjerali neprijatelja u 2 kuće. Neprijateljsko pojačanje iz Petrinje probilo osiguranje te se odustalo od potpune likvidacije. Ubijeno 23, više ranjeno, a zarobljeno 6 ustaša. Plijen: 1 mitraljez, 22 puške, 20 pari odijela i ostale spreme.[157] **Gorski Kotar: 26. IV.** vođene žestoke borbe na cesti Ogulin — Jasenak i kod Mošuna. Neprijatelj imao velike gubitke. Borbe se nastavljaju.[158]

[155] i [163] Veoma uporne borbe vodile su jedinice Desetog korpusa NOVJ od 23 do 26 aprila protiv neprijatelja (Prva bojna Petog ustaškog zdruga, dijelovi Prve pješačke pukovnije P. T. S., oklopni sklop P. T. S., njemačke žandarmerijske jedinice i 1 vod haubica domobranske središnje škole) čija je namjera bila — što se vidi iz dnevnog izvještaja P.T.S. od 26. 4. 1944 — osloboditi Ivanec i okružiti i uništiti naše jedinice na ovom području (vidi dok. br. 104, 113 i 149), u ovoj knjizi, tom V, knj. 27 izvještaj Štaba Desetog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 3 maja 1944, bojnu relaciju Prvog zbornog područja i dnevne izvještaje Poglavnikovog tjelesnog zdruga u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 4/1—14, k. 58 i 1—268/26, k. 112).

[156] Ustaško uporište u s. Belec uništila je jedna četa Udarnog bataljona Zapadne grupe NOP odreda (vidi dok. br. 114 i 149).

[157] i [165] Napad na ustašku posadu u s. Gore izvela je Sedma divizija (vidi dok. br. 115 i 133).

[158] Štab Trinaeste divizije u depeši poslanoj 22 aprila 1944 Štabu Jedanaestog korpusa NOVJ o ovim borbama kaže: »Nijemci, ustaše i legija jačine 3000 vojnika sa nešto motorizacije probili su se iz Ogulina za Drežnicu, iz Brinja za Škalić i iz Senja i Novog za Mošune. U toku tri dana borbe ubijeno je 170 i ranjeno 250 [neprijateljskih] vojnika.

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
				Lika: 23. IV. na cesti Brušane — Oštarije kod Gospića ubijene 4 ustaše i zarobljen 1 p. mitraljez.[159]
1850	27. IV.		VI. Korpus	Br. 97. Javite koga bi mogli poslati za komandanta XII. divizije ako bi pukovnika Stanivukovića[160] postavili za načelnika Korpusa. U vaš štab treba da uđe jedan Slavonac.[161]
1853	27. IV.	16,15	G.Š. Slovenije	I Kozačka divizija: Sisak — Zagreb — Karlovac, I Jäger-ersatz regimente:[162] Jastrebarsko — Karlovac — Bosiljevo, 392 legionarska divizija: Ogulin — Drežnica — Brinje — Novi — Senj — Otočac — Vrhovine, 278 divizija: zapadna Istra — Rijeka — Sušak — Crikvenica.
1862	28. IV.	14,11	V.Š. 219	Op. 27. IV. Zagorje: 23. IV. odbijen treći pokušaj ustaša da prodru u Ivanec. Ubijeno 27 a ranjeno 16 ustaša. Naših poginulo 3, a ranjeno 3.[163]

Od svih jedinica nemamo podataka. Neprijatelj je razbijen kod Mošuna bačen u Novi, dok se borbe vode kod Drežnice« (vidi dok. br. 135 u ovoj knjizi i dok. br. 1—25/2, k. 572, depeša br. 273 u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

[159] Ustaše je ubila Terenska četa Drugog ličkog područja dočekavši njihovu patrolu iz zasjede na cesti Brušane — Oštarije (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 2—14/1, k. 572, depeša br. 79).

[160] Narodni heroj Milan Stanivuković. Poginuo 28 decembra 1944 u borbi protiv Nijemaca. Čerkeza i ustaša, kao komandant Dvanaeste divizije.

[161] Za komandanta Dvanaeste divizije postavljen je Nikola Demonja a za načelnika Štaba Šestog korpusa Milan Stanivuković (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 47/3, k. 473 A).

[162] Prvi lovački rezervni puk

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
				Žubmerak: 25/26. IV. porušeno 700 metara pruge Zagreb — Karlovac kod Domagovića. 26. IV. neprijatelj otpočeo ofanzivu na Žumberak.[164] Naše tamošnje snage pod borbom povlače se prema Sloveniji. **Banija: 27. IV.** pod pritiskom neprijatelj napustio s. Gore i povukao se u Petrinju.[165]
1863	28. IV.	14,05	V.Š. 220	S. O.[166] Zbog velikog broja teških ranjenika molim te nastoj hitno urediti avionsko prebacivanje ranjenika. Naš je aerodrom pripravljen za noćne lijetove. Molim te javi kada možemo s tim računati. Šef S.O.G.Š.H. Dr Žarković[167]
1864	28. IV.	14,37	V.Š. 221	V. K. Radi kratkoće naše depeše o akciji na Vrhovine niste mogli dobiti pregled situacije. Operaciju smo sa 5 brigada pripremili na Vrhovine, Zalu-

[164] i [176] U bojnoj relaciji Prvog zbornog područja o tome piše: X. ustaška bojna: 2 i 3 sat ove bojne iz Karlovca u zajednici sa dijelovima njemačkih oružanih snaga preduzele su podhvat protiv odmetnika na Žumberak. Na ograncima Žumberka dali su odmetnici jači otpor, ali su se poslije duže borbe morali povući prema granici Slovenije. Gubici odmetnika: 19 mrtvih, 9 zarobljenih. III bojna 2 posadnog zdruga: 1. sat ove bojne učestvovala je u pothvatu na Žumberak iz Ozlja. Došlo je do borbe sa odmetnicima koji su bili potisnuti. Od naših jedinica u ovim borbama je učestvovala Omladinska brigada »Jože Vlahović« (vidi dok. br. 178 i 179 u ovoj knjizi, tom V, knj. 27 izvještaj Štaba Trideset četvrte divizije Štabu Četvrtog korpusa NOVJ od 17 maja 1944 i dok. br. 4/1—17, k. 58, u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

[166] Depeša je poslana načelniku Sanitetskog otsjeka Vrhovnog štaba koji je javio 11 maja depešom sljedeće: »Javite još danas da li možete primiti na vaš aerodrom jedan avion sa kojim bi došao čovjek radi organizacije evakuisanja ranjenika.« (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 5—39/2, k. 119/1, br. depeše 2418).

[167] Grujica

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
				žnicu i Crnu Vlast. Radi velike snježne mećave i bure te neobično tamne noći 3 brigade su lutale cijelu noć po šumi i nisu izbile ni na polazne položaje za napad. U samom pokretu umrlo je od iznemoglosti i zime 18 boraca, 16 teško promrzlih i 55 lakše. Osim toga radi napora neki putem nestali. Ukupno bez borbe izbačeno iz stroja 138 boraca. Radi te situacije morali smo prekinuti i odgoditi operacije. Bura i mećava je uslijedila kad su jedinice bile već u pokretu i nismo mogli unaprijed obustaviti operacije.[168]
1865	28. IV.	20,25	V.Š. 222	Omladinskom kongresu.[169] Duboko žaleći što ne možemo lično prisustvovati Drugom kongresu USAOJ-a, šaljemo Kongresu uime predsjedništva AVNOJ-a naše najtoplije pozdrave. Visoko cenimo ogromni prilog koji je omladina svih naših naroda dala oslobodilačkoj borbi i pune 3 godine sa divljenjem smo očevici njenih herojskih napora i žrtava za slobodu i srećnu budućnost naroda Demokratske Federativne Jugoslavije. Jedinstveni uspesi NOV, snažna povezanost pozadine i fronte i nerazdruživo bratstvo naših naroda ne bi se ostvarili bez oduševljenih napora i herojske požrtvovanosti

[168] Vidi dok. br. 121, 127 i 146.

[169] Drugi kongres Ujedinjenog saveza antifašističke omladine Jugoslavije počeo je 2 maja 1944 u Drvaru.

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
				naše divne omladine. Zato smo uvereni da će vaš Kongres imati neocenjive rezultate za konačnu pobedu nad fašizmom i reakcijom. Napred omladinci i omladinke da dovršimo veliko narodno delo. Kroz vaša teška stradanja i patnje u ratu sve silnije sjaji sunce vaše srećne budućnosti. Živio USAOJ! Živio Drugi kongres. Za pretsedništvo AVNOJ-a dr. Ribar,[170], pretsednik Pijade,[171] Rus,[172] Vujačić,[173] potpretsednici.« »Omlainski kongres. Žalim što lično nisam s vama. Pozdravljam vas kao otac svoju djecu. U vama gledam svoje sinove i dok je omladina takova kakova je naša, ja znam da moji sinovi žive i da s vama sarađuju. Moram priznati vi ste mi danas najbliži i ostati ćete takovi, a vas molim da me prigrlite ne samo kao druga već i kao oca. Pročitajte pismo koje sam vam uputio. Želim s vama u borbi i u zajedničkom radu izdržati do kraja. Vaš drug i otac stari **Ribar.**« Smrt fašizmu — sloboda narodu!
1866	28. IV.	21,17	VI. Korpus	Br. 101. Zadržite 28. div. koliko je potrebno radi razbijanja ofanzive u Slavoniji. Toliko neka se zadrži i Drapšin.[174]

[170] Ivan
[171] Moša
[172] Josip
[173] Marko
[174] Po pitanju odlaska ove divizije u Moslavinu, Štab Šestog korpusa poslao je Glavnom štabu 28 aprila sljedeću depešu: »Za 2 dana

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
1867	28. IV.	18,52 18,25	V.Š. 223 Mornarici	O. B. Br. 223. Kod Velike Gorice na sjevernoj strani sela Pleso — Pleso, po polju i na rubovima šuma ima 200 aviona. Jugozapadno od Zagreba između sela Lučko — Lučko i Ježdovec — Ježdovec ima 120 aviona.
1873	29. IV.	14,24	V.Š. 224	**O. P. Žumberak: 28. IV.** porušena pruga Zagreb — Karlovac na 10 mjesta. Banija: po naknadnim podacima pri napadu na Gore 25 i 26. IV. neprijatelj imao 45 mrtvih i 25 ranjenih.
1875	29. IV.		G.Š. Slovenije	Početkom svibnja održat će se Treće zasjedanje ZAVNOH-a.[175] Drugo zasjedanje AVNOJ-a, kome su prisustvovali i izaslanici Hrvatske, udarilo je temelje Demokratskoj Federativnoj Jugoslaviji. Pred Trećim zasjedanjem ZAVNOH-a stoje krupne

28. spremna za polazak. Usljed novonastale situacije (Njemačke i ustaško-domobranske snage preduzele su napad na oslobođenu teritoriju Slavonije. Prim. red.) bilo bi zgodno da ostane nekoliko dana više i da se potuče sa jednom od neprijateljskih kolona sa sektora N. Gradiška [ili] Virovitica. Molimo slobodne ruke u izboru pravca prilikom odlaska za X korpus. On će biti donekle diktiran vojničkim merama neprijatelja. (Divizija je izvršila pokret iz Slavonije za Moslavinu 5 maja formirajući dvije marševske kolone. Sedamnaesta i Brodska brigada pravcem: Psunj — slavonski »Trokut« — Moslavina i razmjestile se u selima: Veliko Vukovje — Rogoža — Bršljanica — Dišnik. Drugu kolonu sačinjavala je Dvadeset prva brigada koja je izvršila marš pravcem: Metla — Sirač — Kip — Trojeglava — Tomašica i razmjestila se u Popovcu — Kostanjevcu i Dišniku. Prim. red.) Uspostavićemo direktnu vezu 28—10 korpus. Biću uz 28 div. a pomoćiću i VI korpus. Molimo Vaše mišljenje i hitan odgovor. Drapšin« (vidi tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Dvadeset osme divizije Štabu Šestog korpusa NOVJ od 15 maja 1944 i dok. br. 5—24/2, k. 119 1, u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

[175] Treće zasjedanje Zemaljskog antifašističkog vijeća narodnog oslobođenja Hrvatske održano je 17 i 18 maja 1944 u Topuskom.

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
				zadaće. Oslanjajući se na dosadanje velike tekovine svog djelovanja i na odluke Drugog zasjedanja AVNOJ-a, Treće će zasjedanje ZAVNOH-a udariti čvrste temelje slobodnoj Federativnoj Hrvatskoj, kao ravnopravnom članu Federativne Jugoslavije. Najvažnije odluke, koje će donijeti Treće zasjedanje ZAVNOH-a, bit će proglašenje ZAVNOH-a zakonodavnim i izvršnim tijelom, t.j. Saborom Hrvatske. To će zasjedanje zadati teški udarac svim narodnim neprijateljima i pospješiti izgradnju nove Jugoslavije. Ono će mnogo doprinjeti mobilizaciji hrvatskih masa.
1879	29. IV.		VI. i X. Korpus	*Okružni N. O. O. Bjelovar, Moslavina, Varaždin, Zagreb, Slavonija.* Pospješite unovčenje i prebacivanje novca iz zajma jer nam je to važni izvor nakupa hrane za vojsku i narod. Šaljite izvještaje u vezi zajma. ZAVNOH
1885	30. IV.	14,00	V.Š. 227	**Op.** U Zagorju posle likvidacije Ivaneca i Beleca neprijatelj napustio Bednju, Golubovec, Konjščinu i Hum. U Žumberku završena neprijateljska ofanziva koja je započela 26. IV.[176] 20. IV. Otpočela nepr. ofanziva na teritoriju Istre — na prostoru Učke i Čičarije.[177]

[177] Iz izvještaja Operativnog štaba za Istru od 14 maja 1944 vidi se da je ova neprijateljska ofanziva počela 25 aprila i trajala do 8 maja.

Br.	datum	sat	kome	Sadržaj depeše
				29. IV. na sektoru Brinje — Otočac odbijen jedan nepr. ispad uz nepr. gubitke: 40 mrtvih i više ranjenih.[178]
1889	30. IV.		VIII. Korp.	Br. 80. Pohvaljujemo Prvu brigadu i Prvi i Drugi bataljon Treće brig. 20 div. za hrabro i požrtvovano držanje u borbama na Dinari. Naredba slijedi.[179]

Neprijatelj (dijelovi njemačke 278 pješadijske i 188 rezervne divizije i Desetog SS policiskog puka i neke teritorijalne jedinice) je u toku ofanzive pohapsio i poubijao mnogo nenaoružanog naroda i spalio više sela. U navedenom izvještaju o tome pored ostalog piše: »Svirepo klanje u selu Lipi gdje je poklao 267 ljudi, žena i djece, koje su Njemci zapalili zajedno sa kućama a omladinu koju su uhvatili u tome selu zatvorili su u školu, polili benzinom i zapalili. I paljenje sela M. Učka, V. Učka, Brest, sela iznad Opatije i još drugih sela, odvođenje cijelog naroda iz pojedinih sela, djelomično klanje ženske omladine, još više je pojačalo strah kod naroda . . .« Opširnije o tome vidi dok. br. 103 u ovoj knjizi, tom V, knj. 27, izvještaj Operativnog štaba za Istru Štabu Jedanaestog korpusa NOVJ, dok. br. 2—18/1, k. 572, u Arhivu Istoriskog instituta JNA i drugu knjigu »Oslobodilački rat naroda Jugoslavije od 1941—1945«.

[178] Vidi dok. br. 146 u ovoj knjizi i tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Prve brigade Osme divizije od 4 maja 1944.

[179] O borbama na Dinari od 22 do 24 aprila 1944 vidi dok. br. 112, 130, 131 i 145.

BR. 142

IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDME NOU DIVIZIJE OD 30 APRILA 1944 ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA NA PODRUČJU PETRINJE I KOSTAJNICE[1]

ŠTAB
VII. UDARNE DIVIZIJE IV. KORPUSA N.O.V.
JUGOSLAVIJE
Op. br. 235/1944
Dne 30. aprila 1944.

Dostavljaju se operativni
izvještaji.

ŠTABU IV. KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE

I.

1) Noću 17. aprila tek. god. neprijatelj[2] je napao položaje koje su držala dva bataljona I. brigade. Položaji su bili sljedeći: s. Gore, Kosinjak, s. Strašnik, Šestanj (k. 205) i Župić (k. 264). Detalji položaja vide se na sekciji 1 : 100.000. Napad je izvršen iz Petrinje. Jačina neprijatelja bila je 120 ustaša (Glin. ustaška bojna).

Na ovim položajima borbu su vodila dva bataljona I. brigade. Neprijatelj ih je uspjeo mjestimično odbaciti sa položaja. Naši bataljoni dobro su se držali na položajima, prelazeći mjestimično u povratni napad, zauzimajući izgubljene položaje, odbacujući neprijatelja ka svojim polaznim položajima.

Oko 9 časova istoga dana neprijatelj se pojačao sa još oko 100 Čerkeza i Švaba. Ovo pojačanje napalo je naše položaje od s. Međurače. Naša dva bataljona I. brigade vodila su borbu sa ovim neprijateljem do 11 časova, nakon čega se neprijatelj, pod pritiskom naših snaga, povukao u pravcu Petrinje. Naše jedinice zauzele su svoje prvobitne položaje. Borba je završena u 11 časova. Gonjenje neprijatelja vršeno je u pravcu Petrinje.

U toku ove borbe neprijatelj je imao 9 mrtvih i 30 ranjenih vojnika. Zaplijenjena je manja količina municije, koju je neprijatelj bacio pri svom bjegu.

---

[1] Original pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 1—I/4/I, k. 426.

[2] Druga bojna Ustaškog krajiškog zdruga (vidi dok. br. 171 u ovoj knjizi i bojnu relaciju Prvog zbornog područja u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 4/1—7, k. 58).

Sopstvenih gubitaka u ovoj borbi nije bilo.

Municije utrošeno je i to: 4.000 metaka za sve vrste pušaka, puškomitraljeza i mitraljeza i 20 mina za bacač 81 mm.

II.

Na dan 19. aprila tek. god. neprijatelj[3] je napao položaje koje su držala dva bataljona I. brigade. Jačina neprijatelja bila je 600—700 Čerkeza, među kojima 100—150 konjanika i oko 80 ustaša.

Položaji bili su sljedeći: s. Gore, Kosinjak, M. Gora, s. Strašnik, Sibić, Bileg, Župić, Šestanj (k. 205), k. 129, Međurača, k. 200, k. 119 i prema Glinskom Novom Selu.

Neprijatelj je u navedeno vrijeme napao jednovremeno sve navedene položaje, koje su držali naša dva bataljona. Naši bataljoni pod pritiskom nadmoćnijeg neprijatelja povlačili su se pod borbom te oko 10 časova bili su napušteni svi položaji na kojima su bataljoni prihvatili prvu borbu sa neprijateljem. Poslije kraće i žestoke borbe neprijatelj je ovladao Gorama, iste zaposjeo izvršivši i spoljnja osiguranja. Naši bataljoni povukli su se u pravcu Glinske Poljane, k. 119, Marinbroda, Bilega, te obrazovali položaje u s. Graberju, Crkovički (k. 189) i prema Bilegu i Glinskom Novom Selu. Na ovim položajima bataljoni su zadržali neprijatelja ne dozvolivši mu daljnje napredovanje.

Oko 14 časova istog dana jedan bataljon I. brigade koji se nalazio na prostoriji s. Luščana, te odavde napao neprijatelja sa jugozapadne strane u s. Marinovićima prema k. 129. Pošto je neprijatelj bio odbačen sa spoljnih odbranbenih položaja, počeo se povlačiti iz Gora u pravcu Petrinje. Naše jedinice vršile su gonjenje neprijatelja prema Petrinji, te oko 16 časova istoga dana bataljoni su zauzeli svoje prvobitne položaje.

U toku ove borbe neprijatelj je imao 7 mrtvih i 25 ranjenih vojnika.

Naši gubitci: 1 mrtav drug, 3 konja poginula, 4 konja zarobljena.

Municije utrošeno i to: 2.500 metaka za puške, puškomitraljeze i mitraljeze, 14 mina za bacač 81 mm, 6 ručnih bombi.

III.

Na dan 6. aprila tek. god. neprijatelj je izvršio napad na naš oslobođen teritorij od pravca Kostajnice, Sunje, Komareva

[3] Druga bojna Ustaškog krajiškog zdruga u sadejstvu sa dijelovima Prve kozačke konjičke divizije (vidi dok. br. 173).

i Petrinje,[4] te napao naše jedinice na položajima i to: brigadu: s. Kostreši, Bjelovac, Knezovljani, Ratkovića Grm, s. Umetić, s. Prevršac, Kukuruzarsko groblje i s. Babina Rijeka. Na ovim položajima vodile su borbu jedinice I. brigade. Naša III. brigada vodila je borbu na položajima:
Klinac, s. Deanovići i Babino Brdo (k. 409) i k. 341.

Neprijatelj je bio naoružan sa 3 topa, 7 bacača, većim brojem automatskog oružja i troja borna kola.

Detalji navedenih položaja vide se na sekciji Petrinja i Kostajnica 1 : 100.000.

2) U borbi na našoj strani učestvovala je I. i III. brigada[5] i jedan bataljon P. O. Banije.

3) Tačan naziv neprijatelja nismo doznali, ali uglavnom bio je sastavljen od kozaka i Njemaca. Četnici su im služili kao putovođe. Imena komandanata nismo doznali.

4) Situacija: Namjera neprijatelja bila je: napasti naše jedinice na položajima i odbaciti ih što dublje u pozadinu, te zatim vršiti pljačku narodne imovine. Naša definitivna odluka bila je: ne dozvoliti neprijatelju dublje prodiranje u oslobođeni teritorij, a na položajima prihvatiti borbu i nanesti mu što više gubitaka.

5) Zapovjest za ovu akciju izdata je od strane [ovog Štaba] štabovima brigade. U toku akcije izdavata su kraća naređenja od Štaba divizije, a prema momentalnoj situaciji.

6) Borba sa neprijateljem počela je 6. IV. između 2 i 3 časa kod I. brigade, dok kod III. brigade borba je počela oko 14 časova, tj. onda kada se neprijatelj počeo povlačiti iz s. Graduse.

7) Tok borbe: Neprijatelj koji je krenuo iz Petrinje napao je preko Bijelnika i Blinja jedinice III. brigade u s. Deanovićima. Istovremeno sa jačim svojim snagama, tenkovima i konjicom, krenuo je neprijatelj od Kostajnice u pravcu s. Kukuruzara i s. Umetića. Vjerovatno je imao namjeru da se spoji sa kolonom koja je išla preko Bijelnika. Bataljoni I. brigade i jedan III. brigade koji su se nalazili u s. Kostrešima, s. Bjelovcu i s. Gradusi bili su otsječeni po spajanju neprijatelja iz Bijelnika i Kostajnice na drumu Kostajnica — Bijelnik. Ovi bataljoni prebacili su se preko ceste pod borbom i

[4] Iz dnevnih izvještaja Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 7 i 9 aprila i iz bojne relacije Prvog zbornog područja vidi se da su ovaj prodor izveli dijelovi Prve kozačke konjičke divizije (vidi dok. br. 157 i 159 u ovoj knjizi i dok. br. 4/1—7, k. 58 u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

[5] Vidi izvještaje ovih brigada u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 11/9 i 15/2, k 816.

zaposjeli Ravnovac, ne dozvolivši neprijatelju da se probije ka Jošavici. Prilikom probijanja preko ceste bataljoni su bili dočekani jakom neprijateljskom vatrom i neke jedinice bile su razbijene. Četa koja je bila na čelu bataljona na juriš između neprijateljskih redova prebacila se u pravcu Ratkovića Grma, odakle je neprijatelj na nju otvorio jaku vatru, ali je ova četa na juriš potjerala neprijatelja i na juriš zauzela Ratkovića Grm. Neki dijelovi nisu mogli da se probiju preko ceste i tako ih je neprijatelj odbacio u pravcu šume Živaja i s. Graduse. Borba je vođena na ovoj komunikaciji oko 1 sat. Neprijatelj koji je nastupao od s. Bijelnika dobio je vatru od bataljona III. brigade koji su se nalazili na položajima V. Graduse. Bataljoni I. i III. brigade koji se još u to vrijeme nisu probili donjeli su odluku i oko 15 časova istog dana izvršili su jak napad na neprijatelja u s. Knezovljanima i probili se u pravcu Ravnovca. Neprijatelj je ovdje pretrpio velike gubitke. Kolona koja se probijala bila je sastavljena od tri bataljona, a neprijatelj nastupajući od s. Svinjice sustizao je našu kolonu i uspio razbiti začelje, tj. jednu bataljonsku komoru, čije se ljudstvo razbježalo po šumi a tovarna grla i ostali pribor ostavili, te je neprijatelj zarobio izvjestan broj konja i ostale spreme. Ovdje se nalazilo i jedno minobacačko odjeljenje. Vođa odjeljenja, vidjevši da ne može bacač izvući iz borbe, pristupio je zakopavanju bacača, ali ga je neprijatelj pronašao. U vrijeme prebacivanja bataljona preko ceste jedan bataljon I. brigade nalazeći se na Borojevića visu, prebacio je jednu četu prema ovim bataljonima, koja je u isto vrijeme napala neprijatelja u s. Knezovljanima. Neprijatelj je bio izbačen iz s. Knezovljana. U isto vrijeme jedan bataljon III. brigade izvršio je napad sa Ravnovca na neprijatelja koji se puštao u Bijelnik te mu nanjeo osjetljive gubitke. Oko 15 časova istoga dana bataljoni III. brigade napali su neprijatelja u Deanovićima, u njegovom povlačenju prema G. Budičini. Neprijatelj je ovdje pretrpio gubitke.

Borba u s. Umetiću vodila se i dalje. Neprijatelj je i dalje bio natjeran u zidove porušenih kuća, te je odavde davao jak otpor. Neprijatelju su dolazila pojačanja u 5 kamiona i 1 tenku na koje su otvorile jaku vatru naše jedinice i nanjele mu velike gubitke. Oko 16 časova izvršen je ponovni napad na neprijatelja u s. Umetiću. Neprijatelj je bio ovdje razbijen i počeo se povlačiti u pravcu Kukuruzara. U tom vremenu iz Kostajnice naišla su dva veća tenka s jednim oklopnim automobilom, te tako su omogućili izvlačenje neprijatelja koji je bio u dosta kritičnom stanju. Završetak borbe sa neprijateljem od pravca Kostajnice bio je oko s. Umetića, Kukuruzara i

Mečenčana. Gonjenje neprijatelja vršeno je u pravcu njegovih garnizona.

8) Ishod borbe: U ovoj borbi željeni rezultati nisu ispunjeni. Zadaci su djelomično izvršeni.

Gubitci neprijatelja: 30 mrtvih i 45 ranjenih vojnika i oficira.

Od oružja i ostalog materijala nije zarobljeno ništa.

9) Sopstveni gubitci bili su sljedeći: 8 mrtvih, 6 ranjenih i 9 zarobljenih drugova.

Gubitci u materijalu bili su sljedeći: 1 talijanski teški bacač sa 6 mina, 1 talijanski mali bacač sa 19 mina, 15 karabina, 22 konja, od kojih 8 poginulo, a ostali zarobljeni, 9 željeznih i 9 drvenih samara za tovarna grla i 4 jahaća sedla, 1 puškomitraljez (šarac).

10) Utrošak municije: U ovoj borbi utrošeno je i to: 7.000 metaka za sve vrste pušaka, mitraljeza i puškomitraljeza, 33 mine za teški bacač, 35 granata za P.O. topove, 20 ručnih bombi i 120 metaka za šmajser.

11) Jedinica i lica koji su se naročito istakli u borbi nije bilo. Također nije bilo ni onih jedinica koje su se naročito slabo držale, te da bi ih trebalo uzimati na odgovornost i kazniti.

12) Kritika akcije:

a) Ova operacija nije bila pripremljena, jer je neprijatelj iznenada napao, dok su naše jedinice bile dosta duboko i nismo imali podataka da će neprijatelj toga dana vršiti napad.

b) Odluke i zapovjesti koje su izdavate bile su realne i u skladu sa postojećom situacijom.

v) Rukovođenje jedinicama bilo je dosta dobro i ako je kod pojedinih bataljona situacija bila dosta kritična, a i bataljoni su ostali samostalni te snalaženje štabova i njihove odluke bile su pravilne. Ovo se odnosi na one bataljone koji su se samostalno probijali preko s. Knezovljana.

g) Taktički i borbeni postupci starješina i jedinica bili su u skladu sa situacijom na bojištu.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politk. komesar:
Uroš Krunić

K-dant, p.pukovnik:
sl. otsutan

(M. P.)

BR. 143

IZVJEŠTAJ ŠTABA SEDME NOU DIVIZIJE OD 30 APRILA 1944 ŠTABU ČETVRTOG KORPUSA NOVJ O NAPADIMA NA USTAŠE U DIVUŠI I BORBAMA NA LINIJI PETRINJA — KOSTAJNICA[1]

ŠTAB IV. KORPUSA
NARODNOOSLOBODILAČKE VOJSKE
JUGOSLAVIJE
Broj 138/44

ŠTAB
VII. UDARNE DIVIZIJE IV. KORPUSA N O. V.
JUGOSLAVIJE
Op. br. 236/44
Dne 30 aprila 1944 g.

Dostavljaju se operativni
izvještaji.

ŠTABU IV. KORPUSA N.O.V. JUGOSLAVIJE

I.

1. Noću 12/13 aprila tekuće godine naša I. i II. brigada izvršile su napad na neprijateljsko uporište u selu Divuši.[2] Raspored jedinica za napad, kao i za osiguranje vidi se iz operativne zapovjesti, Op. br. koja se prilaže uz ovaj izvještaj.[3]

Položaji na kojima je vođena borba su sljedeći: s. Divuša, s. Krisnica i Crlješnica (k. 284). Detaljnije o ovim položajima vidi se na sekciji Kostajnica 1 : 100.000.

2. Napad na neprijatelja vršila je naša I. i II. brigada u zajednici sa P. O. Banije.

3. Jačina neprijatelja u s. Divuši bila je: 130 ustaša i naoružanih civila i 30—40 domobrana. Naoružanje: 2 brdska topa, 1 teški bacač. 1 teški mitraljez, 2 protuavionska mitraljeza, 4 puškomitraljeza, a ostalo puške. Ime komandanta posade u selu Divuši nismo saznali.

4. Situacija: Vjerovatne namjere neprijatelja bile su poznate. Držanje posade u Divuši važno je za neprijatelja zbog držanja druma Bos. Kostajnica — Dvor. Pored toga, neprijatelj je češće vršio ispade prema oslobođenoj teritoriji. Sopstvena namjera bila je: napasti neprijatelja i uništiti ga, za-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 2—1/4/I. k. 426.
[2] Opširnije o tome vidi dok. br. 165.
[3] i [4] Vidi dok. br. 47.

dobiti njegovo oruđe i izvršiti konfiskaciju stoke od ustaških familija u navedenom selu.

5. Zapovjest za ovu akciju izdata je pismeno,[4] a u toku borbe zapovjest je dopunjavana kratkim naređenjima, prema situaciji. U prilogu ovog izvještaja zapovjest se dostavlja.

6. Borba, tj. napad na neprijatelja u s. Divuši počeo je 12 aprila u 22,55 časova.

7. Tok borbe: Napad na neprijatelja u s. Divuši vršila su dva bataljona: 1 bataljon iz I. brigade a jedan iz Druge. Bataljoni su podišli neprijatelju na blisko otstojanje, a potom izvršili napad. Neprijatelj je bio razbijen u svojoj spoljnoj odbrani i pod borbom povlačio se prema glavnom svom uporištu oko crkve. Jedan dio neprijatelja razbježao se po polju, te odavde napucavao na naše jedinice, koje su vršile sam napad. Neprijatelj koncentrišući se oko crkve davao je jak otpor iz crkve i bunkera, kojih je bilo 5 i solidno izgrađenih. Borba sa neprijateljem i oko crkve trajala je oko 2 časa. Zbog neuspjeha u prvom napadu, a i zbog toga što topovi nisu mogli razbijati bunkere i zidove crkve, Štab I. brigade bez znanja Štaba divizije povukao je svoj bataljon, a ovaj bataljon saopštio je bataljonu II. brigade da se povlači.

Pošto je Štab divizije dobio izvještaj o povlačenju bataljona I. brig., doneo je odluku da se i ostale jedinice povuku, jer je bilo već prekasno da se ponovo naredi napad na neprijatelja. Ovo zato jer je počelo svanjivanje, a u toku dana borba bi bila, po našem mišljenju, neuspješna, jer je neprijatelj bio dobro utvrđen i davao je žestok otpor. Povlačenje je izvršeno oko 3 časa.

U međuvremenu napada, tj. oko 2 časa neprijatelj je naišao iz Kostajnice prema Divuši, kao pojačanje napadnutoj posadi u s. Divuši. Jačina ovog neprijatelja bila je 200 pješaka i oko 4 bornih kola. Borna kola naišla su na postavljene nagazne mine kod Crlješnice. Mine su eksplodirale i borna kola nisu dalje kretala. Pješadija je vodila borbu sa našom zasjedom na Crlješnici (k. 284) i u s. Krisnici. Neprijatelj je na navedenim položajima bio zadržan i poslje borbe bio natjeran na povlačenje, tom prilikom pretrpjevši znatne gubitke. Povlačenje jedinica sa osiguranja izvršeno je oko 4 časa, kada je borba i završena.

8. Ishod borbe: Postavljeni cilj nije postignut. Zadatak koji je postavljen pred jedinice nije izvršen.
U ovoj borbi nismo zarobili niti jednog neprijateljskog vojnika. Zarobljeno je: 4 karabina, 600 metaka, 3 ručne bombe, 4 kompletne uniforme, 4 para veša, 5 ćebadi, 15 konja i 24 komada rogate stoke.

Gubitci neprijatelja u toku borbe: 25 mrtvih i ranjenih neprijateljskih vojnika. Oštećena su jedna neprijateljska borna kola.

9. Naši gubitci u toku borbe bili su 10 ranjenih drugova. Gubitaka u materijalu nije bilo.

10. U toku borbe utrošena je municija i to: 4.000 metaka za sve vrste pušaka i mitraljeza, 40 mina za teški bacač, 15 mina za laki bacač, 17 granata za p. o.[5] topove, 5 ručnih bombi, 4 metka za p.o. pušku. Oštećenog i izgubljenog oružja nije bilo.

11. Pojedinaca i jedinica koji su se naročito istakli u ovoj borbi nije bilo.

12. Pojedinaca i jedinica koji su se naročito slabo držali u borbi nije bilo.

13. Kritika akcije:

a) Priprema za akciju izvršena je dobro.
b) Odluke izdate zapovjesti bile su realne.
v) Rukovođenje borbom bilo je pravilno.
g) Komandovanje sa jedinicama bilo je dobro.
d) Greške su bile sljedeće: nemanje veze sa II. brigadom, povlačenje bataljona I. brigade bez naređenja Štaba divizije, te još sitnijih grešaka koje su otklonjene na licu mjesta.
e) Upotreba pratećih oruđa bila je vrlo slaba.
f) Taktički i borbeni postupci starješina jedinica bili su u skladu sa situacijom.

II.

1. Noću 21/22 aprila tekuće godine naše III. i IV. brigada ojačane sa dva bataljona II. brigade izvršile su napad na neprijateljsko uporište u s. Divuši. Sam napad vršili su bataljoni II. brigade, a osiguranja vršila je III. i IV. brigada. Raspored jedinica za napad, kao i za osiguranja vidi se iz priložene operativne zapovjesti.[6]

Položaji gdje su vođene borbe bili su sljedeći:

II. brigada: Golubsko Brdo i s. Divuša.
III. brigada: južni dio s. Volinja, k. 115, padine k. 284.
IV. brigada: koja nije imala naročite borbe sem dva bataljona koja je imala u II. brigadi, u s. Golubovcu.

Detalji ovih položaja vide se na sekciji Kostajnica 1 : 100.000.

2. U borbi sa naše strane bile su angažovane sljedeće jedinice:

III. i IV. brigada, dva bataljona II. brigade i Art. divizion.

---

[5] Protuoklopne (protivtenkovske)
[6] Vidi dok. br. 94.

3. Neprijatelj u s. Divuši bio je sastavljen od ustaša i naoružanih civila, jačine oko 130 vojnika. Naoružanje im je bilo kao i prvog napada, sem brdskih topova, koje su prije napada izvukli i odpremili u s. Strugu.

4. Situacija: Neprijatelj držeći s. Divušu štitio je komunikaciju Kostajnica — Dvor. Naša odluka bila je napasti i uništiti neprijatelja u s. Divuši.

5. Zapovjest za ovu akciju izdata je pismeno koja se prilaže uz ovaj izvještaj.

6. Borba je počela 21. IV. u 23 časa.

7. Tok borbe: Bataljoni II. brigade koji su vršili napad u određeno vrijeme krenuli su sa polaznih položaja u napad, te odmah u prvom naletu pročistili samo selo. Neprijatelj je imao izvan sela 30 vojnika u zasjedi na koje je naišao bataljon, te tako ovoga puta napad je vršio samo jedan bataljon ove brigade. Neprijatelj se pod borbom povukao u crkvu i bunkere oko crkve, odakle je davao jak otpor. Bataljon kod crkve uspješno je vodio borbu sa neprijateljem držeći ga opkoljena. Sada je privučena artiljerija i počelo se tući crkvu i bunkere oko crkve. Topovi nisu mogli probiti zid na crkvi, a gađanje bunkera bilo je otežano zbog noći, jer se bunkeri nisu dobro vidjeli. Na ovaj način postalo je pitanje likvidacije crkve, a to je bilo nemoguće jer se neprijatelj grčevito branio.

Za vrijeme vođenja borbe u s. Divuši neprijatelj je neopaženo došao iz Struge lijevom obalom rijeke Une i napao naše dijelove u s. Divuši, sa leđa, te na taj način stanje se još više pogoršalo i izgledi su bili slabi za dalji uspjeh na neprijatelja. Na osnovu ovakvog stanja, naš štab donio je odluku da se naše jedinice u zoru povuku, s tim da ostave slabije dijelove prema neprijatelju dok se ne povuku topovi. Za razbijanje neprijatelja koji je došao iz Struge upotrijebljena je jedna četa II. brigade koja je vršila napad.

Na osiguranjima nije dolazilo do borbe, sem kod III. brigade što je došlo do kraće borbe sa neprijateljskom grupom vojnika u s. Kozibrodu, te nakon kraće borbe bio je razbijen.

Povlačenje jedinica naređeno je oko 4 časa, kada je i borba završena.

8. Ishod borbe: Postavljeni cilj nije postignut, a zadatak uopšte nije izvršen. U ovoj borbi nije ništa zarobljeno niti zapljenjeno.

Gubitci neprijatelja nisu nam poznati.

9. Naši gubitci u toku borbe su sljedeći: imali smo 2 ranjena i 2 zarobljena druga. Gubitaka u materijalu nismo imali.

10. U toku borbe utrošeno je municije i to: 1.500 metaka za sve vrste pušaka i mitraljeza, 20 granata za protukolski top, 10 mina za bacač i 15 granata za brdske topove 75 mm.

11. Lica i jedinica koje bi trebalo pohvaliti za naročito isticanje nije bilo.

12. Lica i jedinica koji su se slabo držali, te da bi ih trebalo pozvati na odgovornost i kazniti nije bilo.

13. Kritika akcije:

— priprema akcije izvedena je dobro,
— odluke izdate zapovjesti bile su realne,
— upravljanje i rukovođenje jedinicama bilo je relativno dobro,
— greške bile su sljedeće: jedan bataljon I. brigade nije došao na određeni položaj i nije vršio napad, kako je to bilo predviđeno našom zapovjesti, nemanje stalne veze sa Štabom II. brigade, što je sve u izvjesnoj mjeri pridonjelo za neuspjeh akcije.

III.

1. Na dan 21. IV. 1944 god. neprijatelj je napao položaje naše I. brig. i položaje od 2 bataljona II. brigade. Neprijatelj je vršio napad iz Kostajnice, Petrinje i s. Komareva. Neprijatelj koji je napadao iz Kostajnice bio je jačine od 700—800 kozaka i Njemaca, a od pravca Petrinje jačina neprijatelja bila je: jedna ustaška bojna pojačana sa 180 konjanika — kozaka.[7]

Položaji na kojima je vodila borbu I. brigada su sljedeći: s. Mlinoga, Jošavica, D. i G. Pastuša, Begovića, Tremušnjak, Mačkovo Selo, Dodoši, Sveti Lazar (k. 345) i k. 225, Glinski Trtnik, Sibić, k. 185, Strašnik (217), s. Marinovići i s. Gore.[8]

Položaji II. brigade bili su sljedeći: Staro Selo (groblje), Severovac, M. Gradusa, Klupica, G. Bjelovac, Kukuruzarsko groblje i vjenac prema Babinoj Rijeci. Detalji navedenih položaja vide se na sekciji Petrinja i Kostajnica 1 : 100.000. Naoružanje neprijatelja pored pušaka bilo je 2 topa, 3 teška bacača i veći broj teškog oružja.

2. U ovoj borbi učestvovala je naša I. brigada potpunog sastava i dva bataljona II. brigade. Susjednih — sadejstvujućih jedinica nije bilo.

---

[7] Odnosi se na Drugu bojnu Ustaškog krajiškog zdruga i dijelove Prve kozačke divizije (vidi dok. br. 176 u ovoj knjizi i bojnu relaciju Prvog zbornog područja u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 4/1—8, k. 58).

[8] Vidi izvještaj Štaba Prve NOU brigade u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 19 2, k. 816.

3. Neprijateljske jedinice sa kojima je vođena borba bile su i to: od pravca Kostajnice 700—800 Čerkeza. U sastavu imali su oko 5 tenkova srednje tonaže. Sa pravca Petrinje neprijatelj je bio sastavljen od jedne ustaške bojne i oko 200 kozaka konjanika. Pravi naziv jedinica i imena njihovih komandanata nismo mogli doznati.

4. Obostrana situacija: Namjere neprijatelja bile su: odbaciti naše snage od Gore, te istim ovladati, kao i vršiti terorisanje stanovništva ispadanjem u okolna sela, te zadržati se u s. Gorama zaposjedajući iste i uspostavljajući ponovno svoj stalni garnizon. Namjera neprijatelja koji je vršio napad kod Kostajnice i Petrinje u pravcu Mlinoge i Kraljevčana bila je: izvršiti širi manevar, odbaciti naše snage od komunikacije, a i vjerovatno hvatanje u kliješta naših snaga koje su vodile borbu kod Gora. Pored toga neprijatelj je vršio pljačku sela kroz koja je prolazio. Sopstvena definitivna odluka bila je sljedeća: ne dozvoliti neprijatelju dublje prodiranje u oslobođenu teritoriju, te sačekati ga na položajima, naneti mu što više gubitaka i odbaciti ga nazad u svoje garnizone.

5. Zapovjest za ovu akciju izdata je od strane štabova brigade. Štab divizije izdao je direktivu o držanju ovih položaja, prihvaćanju borbe sa neprijateljem, a i eventualnom povlačenju na sljedeće položaje pred nadmoćnijim neprijateljem.

6. Borba sa neprijateljem počela je 22. IV. 1944 g. i to kod bataljona II. brigade na liniji Staro Selo (groblje), G. Bjelovac — Kukuruzarsko groblje — Babina Rijeka u 3 časa, dok kod I. brigade na ostalim položajima borba je počela oko 5—6 časova istoga dana.

7. Tok borbe kod I. brigade: Neprijatelj je napao navedene položaje najprije od pravca Komareva i Petrinje, sa jačim svojim snagama. Borba se najprije razvila na Vinodolu i Babinom Brdu. Neprijatelj imajući u sastavu svoje kolone i konjicu brzo je ovladao ovim položajima. Naše jedinice povukle su se iz Vinodola u pravcu Metle. Takođe jedan bataljon povukao se u pravcu Metle. Jedna jača neprijateljska kolona prodrla je do D. Jabukovca i krenula je u pravcu Mlinoge, te tako ugrozila bataljon kod s. Drobnjaka, koji se morao povući u pravcu G. i D. Pastuše.

U međuvremenu neprijatelj je bio izbio u G. i D. Pastušu, te su naši bataljoni naišli na otpor i poslje kraće borbe probili se do visova iznad G. Pastuše i s. Begovića. Neprijatelj je dalje nadirao u pravcu Tremušnjaka i Dodoša, gdje ga je na k. 241 sačekao jedan bataljon i sprječio mu dalji prodor. Odavde se neprijatelj odvojio sa jednom kolonom i krenuo u

pravcu s. Šušnjara i Glavice (k. 338), odakle je krenuo u pravcu Svetog Lazara.

Bataljoni I. brigade zaposjeli su položaje u s. Tremušnjaku i Mačkovom Selu u cilju da sprječe daljno neprijateljsko napredovanje. Jedan bataljon prebacio se i zaposjeo Rakita Brdo (k. 304), te da sprječi dalje napredovanje prema s. Mijočinovićima i V. Gracu. Poslje toga neprijatelj se povukao u pravcu s. Šušnjara i Glavice.

Na osnovu ovakve situacije, naređeno je da se jedan bataljon prebaci kod Marovaca, kao da se i zaposjedne Lebrnica — k. 302, dok sa jačim snagama na k. 225 — Jovčići. Istoga dana oko 15 časova neprijatelj je od Bačuge krenuo u pravcu Luščana, gdje su ga na položaju Viluskog groblja sačekali dijelovi jednog bataljona i razbili. Neprijatelj je takođe krenuo iz Petrinje, sa jednom kolonom preko Međurača, a sa drugom kolonom preko Kosinjaka. Pod pritiskom neprijatelja naše jedinice bile su prisiljene da se povuku u pravcu s. Marinovića. Poslje toga neprijatelj je nastavio sa prodiranjem u pravcu Glinskog Novog Sela i s. Sibića. Jedan bataljon sa ivice šume iznad rijeke Šanje otvorio je vatru na neprijatelja i nanjeo im osjetljive gubitke.

Neprijatelj je istoga dana zanoćio u s. Šušnjaru, s. Gori i s. Sibiću. Snage I. brigade u sumraku zadržale su se i to: 1 i 3 bataljon na položajima kod Glinskog Novog Sela, dok 2 i 4 bataljon kod Svetog Lazara.

Na dan 23. IV. tekuće god. u jutro rano krenuo je u pravcu Drenovca i k. 225, gdje je dočekan od Drugog bataljona, te natjerao ga na povlačenje prema Grabovcu i Luščanima. Iz Luščana neprijatelj je produžio u pravcu s. Brnjeuške, ovdje ga je dočekao jedan bataljon, natjerao ga na povlačenje gdje su ga nastavili goniti i drugi bataljoni prema s. Luščanima.

Oko 15 časova istoga dana dva bataljona I. brigade dobila su naređenje da napadnu neprijatelja u s. Graberju i Perkovića brdu i da ih protjeraju. Borba je trajala oko 40 minuta, nakon čega je neprijatelj povraćen u Gore. Ovi bataljoni zadržali su se na položajima zatvarajući pravac prema Glini.

Bataljoni II. brigade, koji su u vremenu neprijateljskog napada nalazili se na osiguranju sjetve na prostoriji M. i V. Gradusa i Staro Selo, bili su prinudeni da se pod borbom [povuku] preko Biskupovca (k. 288). U međuvremenu neprijatelj je probio za Bjelovac i Babinu Rijeku, a neprijateljski tenkovi izbili su do Komogovine i D. Pastuše. Također i neprijateljska pješadija ovladala je D. Pastušom. Bataljoni II. brigade pod borbom prebacivali su se vjencem iznad Borojevića i Komogovine i u pravcu Gradine, gdje je organiziran položaj. U Pa-

stuši neprijatelj se spojio sa kolonom, koja je nastupala od Petrinje. Neprijateljski tenkovi stalno su krstarili drumom G. Pastuša — Komogovina.

Oko 16 časova 22. IV. tek. god. neprijatelj je se počeo povlačiti u pravcu Kostajnice. Naši bataljoni zamoreni od prethodnih borbi nisu mogli da nastave gonjenje, te je tako neprijatelj na ovome pravcu povratio se, a da nije pretrpio veće gubitke.

8. Ishod borbe: Rezultati nisu udovoljavali, jer je neprijatelj prodro dosta duboko u našu pozadinu, a da zato nije pretrpio veće gubitke. Postavljeni zadatak izvršen je djelimično jer iako je neprijatelj imao namjeru prodiranja za Glinu, nije mu uspjelo.

U ovoj akciji nije zarobljeno neprijateljskih vojnika, a niti zapljenjena sprema i materijal.

Gubitci neprijatelja u toku borbe na dan 22 i 23. IV. bili su: 34 mrtva i oko 40 ranjenih neprijateljskih vojnika i oficira.

9. Naši gubitci u toku borbe u ljudstvu i materijalu bili su sljedeći: 10 mrtvih, 16 ranjenih, 2 nestala i 9 zarobljenih drugova. U materijalu i oružju izgubljeno je i to: 1 puškomitraljez »šarac«, 3 karabina.

10. Municije utrošeno i to: 7.000 metaka za sve vrste pušaka, mitraljeza i puškomitraljeza, 30 mina za mali bacač, 17 granata za p. o. topove i 42 metka za šmajsere.

11. Jedinica i pojedinaca koji su se naročito istakli u ovoj borbi nije bilo, a ni onih koje bi trebalo uzeti na odgovornost i kazniti.

12. Kritika akcije: Rukovođenje borbom bilo je dosta slabo, a što se vidi iz izloženog u tačci 7, jer niti jedan jači protunapad nije izvršen. Greške su bile sljedeće: povlačenje pred neprijateljem dosta neorganizovano, nemanje stalnog kontakta sa neprijateljem poslje prekida borbe, izvještavanje od strane brigada bilo je vrlo slabo, te tako namjere neprijatelja nisu se mogle saznati.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Uroš Krunić

Komandant p. pukovnik:
sl. otsutan

(M. P.)

BR. 144

IZVJEŠTAJ ŠTABA DEVETNAESTE DIVIZIJE OD 30 APRILA 1944 ŠTABU OSMOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA OD 9 DO 23 APRILA[1]

ŠTAB
XIX. DIVIZIJE NOV JUGOSLAVIJE
Op. br. 31
30. IV. 1944. g.

Operativni izvještaj
od 9. IV. do 23. IV. 1944. g.

ŠTABU VIII. KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE
(Sekcija Žirje 1 : 100.000)

1. — Neprijateljsko uporište Lišane pružilo je povoljan teren za napad, pošto su prilazi istom selu dosta podesni. Samo selo i zgrade u kojima se neprijatelj nalazio izgrađene su od kamena, kao i pokrivene sa kamenim pločama, podesne za odbranu.

2. — U ovoj operaciji učestvovale su jedinice u napadu — I. ud. brigada, a kao osiguranje dva bataljona II. brigade i jedan bataljon SDP odreda.

3. — Neprijateljska jedinica koja se nalazila u Ostrvičkim Lišanima: 5. bojna, jačine 100 boraca. Ime komandanta nepoznato. U sastavu ustaške 5. bojne bili su većinom novomobilisani ustaši — mještani, oko 30 starih ustaša, koji su iz okolnih sela i zaseoka Lišana.

4. — Zapovjest za napad prilaže se.[2]

5. — Namjere neprijatelja u garnizonu Lišane bile su: uporna odbrana položaja u cilju osiguranja komunikacije Mostine — Benkovac, sprječavanje našeg saobraćaja između Primorja i Bukovice, postavljanje zasjeda na pravcima kojim su saobraćali naši kuriri i jedinice. Naša odluka bila je napasti neprijatelja, uništiti ga, kao i poništiti sve zgrade u kojima se neprijatelj nalazio i kuće istaknutih ustaša, pošto je ovo selo jedno od najgorih na teritoriji sjeverne Dalmacije poslije Lisičića. Likvidacijom sela Lisičića stvoriti uslove za mobilizaciju Bukovice, pošto je pomenuto selo u mnogome kočilo mobilizaciju obližnjih sela, a i čitave Bukovice koja se bojala pomenutog sela.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 33—1/3, k. 517 A.

[2] Vidi dok. br. 24.

6. — Borba je otpočela u određeno vrijeme u 21 sat 7. o. mj.

7. — U prvom nailasku naših jedinica neprijatelj je sačekao na kotama iznad sela gdje se razvila oštra borba, nakon kraćeg vremena neprijatelj je zbačen sa kote 239 i naše su jedinice upale u zapadni dio sela, gdje je neprijatelj ponovno organizovao odbranu, gdje se vodila borba u kućama i zauzimata je kuća po kuća ručnim bombama. Na koti 223 neprijatelj se držao uporno sve do jedan sat poslije pola noći, kada su se dvije čete spustile u sredinu sela, presjekle neprijatelja i svojim bočnim napadom uspjele ga rastjerati i omogućiti ostalim jedinicama da pristupe potpunoj likvidaciji uporišta na kotama. Potom se prenijela borba u samo selo kod crkve, ispod kote 223 i u samoj školi i nakon kraće borbe neprijatelj je bio primoran na bjekstvo u pravcu sela Vukas, probijajući se kroz obruč, što mu je uspjelo da jednim dijelom snaga pobjegne, dok je drugi dio pobijen i pohvatan. Gonjenje neprijatelja nije uslijedilo, pošto je noć i teren nepodesan, pristupilo se prikupljanju oružja i materijala, koji je neprijatelj napustio i pobacao po selu. Borba se završila u samom selu kod škole. Po likvidaciji brigada se povukla na prostor Brgud — Dobropoljci.

8. — Ishod borbe: Postavljeni zadatak je djelomično izvršen, neprijatelj je razbijen, ali je uspio jednim dijelom da pobjegne, u čemu zadatak nije u potpunosti izvršen. Zarobljeno je 14 ustaša, ubijeno 20 i 5 ranjeno. Od materijala i oružja zarobljeno je 1 p. m. »Šoša«, 57 pušaka, 5 konja, 3.300 metaka, 14 šinjela, 11 ćebadi, 5 komada šatorskih krila, 5 košulja, 7 pari cipela, i ostalih živežnih namirnica.

9. — Naši gubici: 1 mrtav i 3 lakše ranjena. Od materijala nije ništa izgubljeno.

10. — Utrošeno je 5.317 metaka za pješad. naoružanje, 38 ručnih bombi i 8 topovskih granata 47 mm.

11. — U ovim borbama kao pojedinac istakao se kurir IV. bataljona drug Budanović Ante, koji je sačekao ustašu na 5 koraka i ubio ga; kao cjelina istakla se 2. četa IV. bataljona, koja je likvidirala neprijateljsko uporište na koti 239. Naročito se istakao p. mitraljezac istog bataljona Čakić Nikola, koji je jurišao sa p. mitraljezom, štiteći svojom vatrom nastupanje kako jedinice tako i svoje. Isto tako istakla se 3. četa III. bataljona koja se za vrijeme čitave borbe dobro držala i u prvom naletu na juriš likvidirala neprijatelja koji je bio na prvim kotama iznad škole.

12. — Jedinica i pojedinaca koji su se slabo držali nije bilo.

13. — Pripreme akcije bile su dovoljne, jedino nije se izvršila priprema za evakuaciju neprijateljske imovine, te je time ostala izvjesna količina žita da nije izvučena. Odluke i izdate zapovjesti bile su realne. Upravljanje i rukovođenje borbom bilo je dobro, upotreba oružja bila je dobra, bacači i top došli su do punog izražaja. Veza između jedinica unutar brigade, kao i Štaba Brigade sa Štabom Divizije, bila je slaba, razlog je da nije bila dobro organizovana, tako da bataljoni i čete nisu imali veze na pojedinim mjestima više sati. Pouke iz ove operacije: treba posvetiti više pažnje službi veze u toku priprema, evakuaciju zarobljenog materijala organizovati i predviditi još u toku priprema, kako se ne bi koristile za tu svrhu jedinice koje izvode akciju.

Jedinice II. brigade koje su se nalazile na osiguranju na liniji Lepuri — Mijanca nisu imale borbe, nakon završene akcije povukle su se na sektor Medviđe — Zelengrad. Povlačenjem jedinica naišla je motorizacija od pravca Mostina, kojom prilikom je dignuto u vazduh 3 kamiona nagaznim minama, koje je postavila I. ud. brigada, broj žrtava nije poznat.

(Sekcija Knin 1 : 100.000)

10/11. IV. 1944. g. izvedena je sljedeća akcija:

1. Nakon prebacivanja Divizije sa sektora sjeverne Dalmacije na liniju Turovac — Duboki Dol u cilju iznenađenja neprijatelja napadnuta su neprijateljska uporišta Sučevici, Rutalji i Kranjci. Teren brisan i nepodesan za privlačenje. Napad noću pružao je mogućnost privlačenja do prvih zgrada.

2. — U ovoj borbi učestvovala su tri bataljona I. ud. brigade i dva bataljona II. brigade, jedan bataljon I. ud. brigade nalazio se u rezervi u Smrdljivcu, a II. brigade jedan bataljon u Turovcu, a jedan se nalazio u Primorju u pratnji ranjenika na obalu.

3. — Neprijateljske jedinice u napadnutim garnizonima bile su četnička banda — Štab I. četničkog korpusa, II. brigade i II. bataljona sa ukupno oko 200 četnika. Komandant četničkog korpusa je Vuksanović, komandant brigade Terzić Dmitar.

4. — Pošto je obustavljen pokret Divizije za Liku i Divizija se zadržala na pomenutom prostoru sa zadatkom da djeluje na komunikaciju Knin — Srb, Gračac — Otrić[3], a pošto

[3] Prema naređenju Vrhovnog štaba NOVJ trebalo je da se Divizija prebaci na područje Bruvno — Mazin radi sadejstva Šestoj diviziji koja je napadala neprijateljska uporišta na komunikaciji Srb — Lapac (vidi dok. br. 22 u ovoj knjizi i knjige depeša Glavnog štaba Hrvatske u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. ber. 4—2 i 5—2, k. 119/1).

Štab
XIX divizije NOV Jugoslavije
Op.br. 31
30.IV.1945.g.

OPERATIVNI IZVJEŠTAJ
za 29.IV. do 30.IV.1945.g.

BORBE VII.KORPUSA NOV JUGOSLAVIJE

Dalmacija Srijem 1: 100.000

1.- Neprijateljske uporište Liješ prvotno je zaveljan teren za napad,pošto su prilazi istom selu dosta nepovoljni.Osim sela i zgrada u kojima je neprijatelj smješten izgrađene su od kamena, koje i pokrivene su kamenim pločama,pogodna za odbranu.

2.- U svoj operaciji učestvovale su jedinice u napadu I.uc.brigade, a koje osiguranje dva bataljona II.Brigade i jedan bataljon 8.D.P.Odrede.

3.- Neprijateljske jedinice koje se nalazile u četvrtak Liješnjar 8.bojna,jačine 100 boraca.Ima komandante komande. U sastavu ustaša 8.bojne bili su većinom nesavjesni ustaše pojedini, oko 30 starih ustaša, koji su iz okolnih sela iz zarobka Liješa.

4.- Topovjstvo se nepad nalazi se.

5.- Komande neprijatelja u garnizonu Liješa bile su: uredno odbrane pokretanja u cilju osiguranja komunikacija Vaština-Benkovac,osiguravanje svog povlačenja izmeđju Primorja i Bukovice,nastavljanjem napada na pravcima kojim su osnovali naši borci i jedinice. Koje odluke bile je onemogućiti neprijatelja,uništiti ga koe i uništiti sve zgrade u kojima se neprijatelj nalazio i kuće istaknutih ustaša,pošto je ove sela jačina od najjačih na teritoriji Sjeverne Dalmacije poslije Liješića.Likvidacijom sele Liješića povukli snage za mobilizaciju Bukovice,pošto je zaposlena sela u onome kojima mobilizaciju obližnjih sela, a i Bitove Bukovice koje se bojala pomoćnog sela.

6.- Borba je otpočela u određeno vrijeme u 01 sat 7 s.v.

7.- U toku napadaka naših jedinica neprijatelj je pokušao se [illegible] iznad sela gdjese razvila žestoka borba,nekom kroćog oporavka neprijatelj je uhvaćen za kata 220 i naše su jedinice upale u zatečni dio sela,koje je neprijatelj pomoćne snage,organizovao odbranu,pošto se vodile borbe u kojima [illegible] je kuća po kuća,muškim borbama. Po kati 220 neprijatelj se držao uporno,sve do jedan sat poslije pola noći,kada su se čvršće čete povukle u središnji dio sela presjekle neprijatelja i svojim bočnim napadom uspjele ga rasterati i onemogućiti odbranu jedinicama da pristupe potpuj likvidaciji uporišta na katama, potom se prenijela borba u dno sela kod crkve ispod kata 223 i u zonoj škali,nekon kroće borbe neprijatelj je bio prisiljen na bjegstvo u pravcu sela Bukšića,prebijajući se kroz obruč,što mu je uspjelo da jednim dijelom snage pobjegne,dok je drugi dio pobijen i pohvaćen. Gonjenje neprijatelja nije uspjelo pošto je noć i teren nepogodan,pristupilo se prikupljanju oružja i materijala, koji je neprijatelj napustio i pobjegao po selu.Borbe su završile u zoru pola kod Škala,pa likvidaciji brigade se povukle na prostor Drnuš-Debrnopljci.

8.- Izbačene borbe: Neprijateljski sastav je djelimično izvršen,neprijatelj je razbijen, ali je uspio jednim dijelom da pobjegne u čemu sastavu nije u potpunosti izvršen. Zarobljeno je 14 ustaša,ubijeno 30 i 8 ranjena. Od materijala i oružja zarobljeno je i p.m."Šeša",67 puška,3 bacača, 3000 metaka,14 bicikla,11 čebadi,6 bačava [illegible]terskih krila,5 kačulja,7 perli obuća, i ostalih vojnih namirnica.

9.- Naši gubici: 1 mrtav i 3 lakše ranjena. Od materijala nije [illegible] izbačeno.

10.- Otkrivene je 5317 metaka za puške, municije, 38 ručnih bombi i 8 tenkovskih mina 47 mm.

11.- U svim borbama kao pojedinci istakao se borac IV.bataljona Ivan Pudarević Ante,koji je pokazao ustašu na 6 koraka i ubio ga,kao oficira istakla se 9.čete IV.bataljona,koja je likvidirala neprijateljsku uporište na kati 220. Narečite se istakla p.mitraljeska istog bataljona čekić Milenka,koji je gurnuta sa p.mitraljeskom,štiteći svojom vatrom razbijanje koka jedinice koka i svoje. Isto tako istakla se 9.čete III.bataljona koja se za vrijeme Bitove borbe dobro držala i u svom sektoru na juriš likvidirala neprijatelja, koji je bio na [illegible] kate Škala.

./.

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 144

su neprijateljska uporišta Rutalji, Sučevići, Kranjci bili sa manjom posadom i slabo utvrđeni, donijeta je odluka za napad pomenutih uporišta. Koncentracija neprijatelja nije bila u donošenju odluka za napad. Namjere neprijatelja u ovim garnizonima bile su osiguranje komunikacije Knin — Srb, kojom se neprijatelj služio, kao i češći ispadi na oslobođeni teritorij u cilju pljačkanja naših sela.

5. — Izdate zapovjesti prilažu se.[4]

6. — Napad na neprijatelja otpočeo je u 24 časa 10/11. IV. t.g.

7. — Tok borbe: U prvom nailasku naših snaga neprijatelj je iz zaseoka Kranjci i Rutalji povukao se u Sučeviće, gdje je davao grčevit otpor. Nakon kraće borbe naše su jedinice uspjele neprijatelja izbaciti iz okolnih kuća i tako ga satjerati u pet zgrada, odakle je davao jak otpor. Nastupanje jedinica potpomagala je vatra teških bacača, koja je u prvom momentu bila efikasna. Promjenom granata jedna teška mina podbacila je oko 80 metara, tako da je pala u blizini Štaba II. bataljona I. brigade, gdje je poginuo komesar bataljona Dukić Ilija i v.d. komandanta p.poručnik Rade Maričić. Ovaj slučaj u mnogome je djelovao na tok operacije, pošto je bataljon koji je imao glavni zadatak ostao bez rukovodstva, a zamjenici komandanata i komesara toga časa nisu bili na licu i samim tim bataljon ostajući bez rukovodstva nije izvršio svoj zadatak. Inače su jedinice bile primorane da se povuku, pošto preko dana nisu u stanju da se zadrže na položajima u blizini ceste, pošto su Nijemci u Otriću raspolagali sa teškim oružjem, a i njihova intervencija vrlo brzo mogla je stići, i ugroziti jedinice na osiguranju.

Bataljon II. brigade koji se nalazio na Malovanu odbio je četničku pomoć koja je prošla od Vučipolja.

8. — Postavljeni zadatak nije izvršen, pošto nije uspjelo likvidirati neprijatelja u Sučevićima, a iz Rutalja i Kranjaca uspio je pobjeći. Gubici neprijatelja: 10 ranjenih, od kojih su dvojica umrla (naknadni podaci).

9. — Naši gubici: 3 mrtva i 4 ranjena, među poginulima komesar II. ud. bataljona I. ud. brigade Dukić Ilija i komandant (vršilac dužnosti) istog bataljona poručnik Maričić Rade.

11/12. IV. 1944. g. pošto nije uspjela akcija noću 10 na 11. IV. tg. a neprijatelju nije stiglo pojačanje, donesena je ponovno odluka da se neprijatelj napadne u Sučevićima i na Srbskom Klancu. Snage koje su napadale Srbski Klanac imale su zadatak osiguranje od tog pravca i demonstrativni napad,

---

[4] i [6] Redakcija ne raspolaže ovim zapovijestima.

u povoljnom momentu izvršiti napad na neprijatelja u cilju likvidacije, pošto informativni podaci nisu mogli tačno ustanoviti koliki broj neprijateljskih vojnika na položaju Srbski Klanac, za što se nije ni mogla donijeti u zapovjesti odluka za likvidaciju uporišta Srbski Klanac.

2. — U napadu na Sučeviće učestvovali su dva bataljona I. brigade, dok su dva bili na osiguranju prema Otriću, na Viojli i u rezervi. Dva bataljona II. brigade demonstratirali su napad na Srbski Klanac, dok je jedan bataljon bio u rezervi u Turovcu.

3. — Neprijateljske jedinice bile su četnička banda i Nijemci u Otriću, ukupna jačina 350—400 ljudi. Na Srbskom Klancu neprijateljska posada su legioneri iz sastava 373 »Tigar«[5] divizije (NDH), jačina neprijatelja oko 70 vojnika. Njemački komandanti su nepoznati, a četnički komandanti su isti kao i u podacima pri napadu 10/11. IV. t.g.

4. — Namjere neprijatelja na prostoru Otrić — Sučevići — Srbski Klanac bile su osiguranje komunikacije, pošto je saobraćaj svakog dana bio živ u oba smjera. Naše namjere bile su razbiti neprijatelja na pomenutim položajima, a naročito je bio usmjeren napad i likvidacija četnika u Sučevićima.

5. — Izdate zapovjesti prilažu se.[6]

6. — Borba je otpočela na Srbskom Klancu u 3 sata 12. IV. 1944. g., a borba na prostoru Sučevići — Otrić u 3.15 istog dana, bilo je zakašnjenje, pošto se neprijatelj nije nalazio u Sučevićima, te je na položaju donijeta odluka da se demonstrativno napadne Otrić.

7. — Pošto se neprijatelj nije nalazio u Sučevićima, donijeta je na položaju odluka da se demonstratira napad na Otrić sa dva bataljona I. brigade, a sa jednim bataljonom da se napadne neprijatelj na Zrmanjskom Klancu. Demonstrativni napad na Otrić i Srbski Klanac je izvršen jačom vatrom na koju je neprijatelj pripremno odgovorio jakom vatrom i zaustavio naše jedinice u napadu. Izgledi likvidacije bili su slabi, jedinice prilično umorne, neprijatelj utvrđen i organizovao odbranu, pošto se nadao našem napadu. Na položaju Zrmanjski Klanac neprijatelj se nije nalazio. Pošto napad nije uspio, jedinice su se povukle na svoje polazne položaje, s tim što su se jedinice II. brigade na Srbskom Klancu u istom momentu u povlačenju sukobile sa neprijateljem na Debelom Brdu, koji je stigao iz nepoznatog pravca, a vjerovatno iz Vel. Popine i napao snage jedne čete pri povlačenju na padinama Debelog Brda, gdje je četa bila prisiljena na odstupanje u pravcu Šupljeg Brda i uspjelo joj je da se izvuče iako dosta

[5] Njemačka 373 legionarska divizija »Tiger«

neorganizovano i pod slabom zaštitom vatre, izgubivši pri tome 2 p.mitraljeza, koji su ostali uz poginule p.mitraljesce. Nakon povlačenja u G. Labuse, gdje su se bataljoni zadržali da se odmore, neprijatelj je ponovo napao od pravca Otrića preko Sučevića i Pekića Brda — Ljuta na snage II. brigade, gdje se razvila oštra borba. Nakon borbe do pred sami mrak bataljoni su se povukli, pošto su morali krenuti na sektor Malovan u cilju obezbjeđenja operacija III. brigade ove Divizije na prostoru Vučipolje,[7] koja je istog dana samoinicijativno napala neprijateljsko uporište u Vučipolju i neprijatelja satjerala u tunel »Ćulum«. Na položaju I. brigade preko čitavog dana neprijatelj je vršio pritisak na Viojli, Debelom Brdu i Popovim Mudima. Istog dana oko 3 sata noću primljen je izvještaj od Štaba Grupe SDP odreda da je neprijatelj u toku 11 o. mj. stigao u Bilišane, gdje je zanoćio. U vezi sa ovim, bataljon II. brigade, dok je bio u rezervi u Turovcu, upućen je pravcem Duboki Dol — Krupa — Bilišane da spriječi neprijatelja u njegovom daljnjem nadiranju.

Pošto je Štab III. brigade tražio pojačanje istog dana za likvidaciju neprijatelja u Vučipolju, učinjen je sljedeći raspored snaga: tri bataljona I. ud. brigade ostali su na prostoru Cerov Dol — Mrkići — Smrdljivac, jedan bataljon prebačen na Malovan, položaj Pena, osiguranje prema Otriću. Dva bataljona II. brigade povučeni su i zadržani na Šibulji, zaseok Cvjetkovići, više Malovana.

8. — Postavljeni zadaci nisu izvršeni, neprijatelj je davao otpor iz kuća i utvrđenih položaja, dok je iz slabijih svojih uporišta pobjegao i koncentrisao se. Gubici neprijatelja: 12 ranjenih u Otriću, dok neprijateljski gubici u Srbskom Klancu i Popini nisu tačno poznati. Od nagaznih mina koje je postavila II. brigada na cesti Otrić — Srbski Klanac uništen je jedan kamion u kome je poginulo 15 vojnika. Zaplijenjeno je nešto municije raznih vrsta.

9. — Naši gubici: 3 mrtva, 7 ranjenih i 2 nestala. Izgubljeno je 3 p. mitraljeza, koje su izgubile jedinice II. brigade u borbi na Srbskom Klancu i Popini (Labusi).

U toku dana 13, 14, 15, 16 i 17. IV. t.g. tri bataljona III. brigade i dva bataljona II. brigade i jedan bataljon I. brigade držali su u blokadi i osiguranje prema Gračacu neprijatelja na prostoru Vučipolje, dok su jedinice I. brigade (tri bataljona) djelovale na komunikaciju Otrić — Zrmanja i osiguravale pravac neprijateljskog nadiranja od Otrića. Za vrijeme blokade neprijatelja u tunelu »Ćulum« neprijateljske manje grupe u toku 13, 14, 15 i 16 iz Velebita napadale su više demonstrativno,

[7] Vidi dok. br. 49.

dok ozbiljnog napada nisu poduzimale. Neprijateljske snage u tunelu bile su u jačini oko 100 četnika mješatana iz Vučipolja. Komunikacijom Zrmanja — Srb saobraćaj je bio živ u oba smjera. Tok borbe po danima razvijao se na sljedeći način:

13. IV. Na prostoru Vučipolje bez promjena, manja pripucavanja neprijatelja od Velebita.

Na komunikaciji Zrmanja — Otrić I. brigada postavila je zasjedu sa dvije čete ispod kote V. Ljuti sa zadatkom da napadne neprijateljsku kolonu iz zasjede, koja je svakodnevno saobraćala. Oko 10 časova neprijatelj je naišao motorizacijom od pravca Knina, na koju su jedinice otvorile vatru, na što je neprijatelj intervenisao sa Zrmanjskog Klanca, iz pravca Zrmanje, i nakon kraće borbe naše su se jedinice povukle, nanijevši neprijatelju gubitke 30 mrtvih, među kojima jedan general, koji je umro od zadobivenih rana. Oštećena su 3 kamiona.

14. IV. t.g. na sektoru Otrić — Zrmanja nije bilo nikakvih promjena, jedino što je neprijatelj manjim patrolama vršio izviđanje i pripucavao na položaje I. ud. brigade.

Na sektoru Vučipolje nije bilo nikakvih promjena, neprijatelj je držan u tunelu blokiran, dok su druge snage nalazile se na osiguranju od pravca Velebita i Gračaca. Jedna četa III. brigade imala je zadatak da izađe na Planu, koju je zauzela bez borbe. Po izlasku na položaj neprijatelj je iz špilja Velebita izvršio napad na ovu četu i zbacio je, nakon čega je upućen čitav I. bataljon II. brigade, koji je ponovno zbacio neprijatelja i zaposio Planu.

15. IV. 1944. g. preko čitavog dana jedinice su se držale na svojim položajima, vođene su borbe manjeg značaja, uznemiravanje neprijatelja, kao i uznemiravanje naših snaga od strane neprijatelja.

16. IV. t.g. bez promjena na položaju I. brigade.

Blokadu neprijatelja u tunelu Čulum preuzeo je I. ud. bataljon I. ud. brigade. Jedinice II. brigade preuzele su položaje jedinica III. brigade na liniji Rujevac, k. 693, Kamara, k. 721, Vučji Vrh. Tri bataljona III. brigade dobili su zadatak da izvrše čišćenje Velebita likvidacijom Svetinje i Pećine u Velebitu kod Kesića, gdje su bile glavnije baze neprijatelja. Jedan bataljon ostao je u rezervi na Vučjaku.

Velebit je pretresen još u toku noći. »Pojate« u Velebitu su pretresene i uništene i neprijatelj nije pronađen, pošto se sklonio po špiljama i jednim dijelom pobjegao u Gračac. Oko 10 časova neprijatelj je iz Gračaca izvršio napad na jedinice II. brigade, na položaj Rujevac, Kamara i uspio izbaciti jedan bataljon II. brigade koji je držao taj položaj. U istom momentu jedinice III. brigade spustile su se na prugu kod

Svetinje i više zaseoka Kesići, odakle su procijenivši situaciju krenule preko polja u pravcu Rujevca i Kuka, sa zadatkom da odsjeku neprijatelja i da ga tako ugroze s leđa. Čim je neprijatelj osjetio nastupanje naših snaga, počeo se povlačiti u pravcu Gračaca i pod borbom uspjelo mu je pobjeći u Gračac. Jedinice III. brigade nakon što su ga protjerale povratile su se na prostor Smrekovac, Drobci, Kamara, sa zadatkom da zatvore pravac prema Gračacu.

17. IV. t.g. jedan bataljon I. ud. brigade postavio je zasjedu na Zrmanjskom Klancu, kojom prilikom je naišla kolona neprijateljskih kamiona, ukupno 30 motornih vozila, na koje je otvorena vatra iz svih oružja, našto je neprijatelj odmah intervenisao od pravca Doljani i Bogunovića, gdje su jedinice na osiguranju prihvatile borbu, koja je trajala od 5—12 časova. Oštećena su dva neprijateljska kamiona, ubijeno i ranjeno 20 neprijateljskih vojnika, neprijatelj je nakon kraće borbe odbacivši naše snage od ceste produžio kamionima pod zaštitom snaga koje je isturio i koncentrisao se u Otriću, odakle je poduzeo nadiranje u pravcu Malovana za Gračac. Jedan bataljon I. brigade sačekao je neprijatelja na liniji Pena — Brkljači i nakon kraće borbe bio je odbačen na kote 843 i 872. Snage neprijatelja bile su 5—600 sa 3 tenka i 15 kamiona, izmješani Nijemci i četnici. Pošto je neprijatelj zbacio bataljon sa Pene (k. 970), nastavio je svoje nadiranje preko Malovana za Vučipolje, držeći se glavnim snagama sjeverno od ceste i nastupajući pobočnicom preko Gole Mile, Jelovog Vrha i Bobije prema Drobčevoj Drazi, gdje je bočno ugrozio snage III. brigade koje su se bez borbe povukle u pravcu Razvršja i Glogova, gdje su se zadržale. Pošto je neprijatelj odbacio snage III. brigade, izvršio je jak pritisak uz pomoć tenkova i artiljerije na položaje II. brigade na Vučjem Vrhu, Čulumu i kod Pumpe i uspio da ih potisne, da se spoji sa četnicima u tunelu, koji su čim su se spojili sa neprijateljem krenuli zajednički za Gračac naglim povlačenjem, u kome su momentu naše jedinice II. brigade i I. ud. bataljon I. ud. brigade izvršile pritisak i uspjele oteti neprijatelju jedan bacač, nešto materijala i živežnih namirnica. Pošto je neprijatelj naglo otstupio u pravcu Gračaca, nije uspjelo našim snagama da ga gone. Izvršen je pretres tunela Čulum.

Istog dana neprijatelj je bombardovao selo Turovac, kojom prilikom je od avionskih bomba oštećeno 4 puške sa 150 metaka, 2 p. mitraljeza, kojima je potrebna popravka. Isječeno je parčadima 8 šinjela, 4 ranca, 3 para veša.

18. IV. 1944. g. bez promjena. Jedinice su se zadržale na prostoru Vučipolje — Glogovo, Smrdljivac — Turovac. Odmaranje i sređivanje jedinica.

19. IV. 1944. g. dva bataljona I. ud. brigade postavili su zasjedu na Zrmanjskom Klancu sa osiguranjem lijevo prema Viojli i desno prema Doljanima — Zrmania. Tri čete nalazile su se u neposrednoj blizini ceste na jugoistočnoj padini Viojle. Oko 7 časova neprijatelj je naišao od Knina sa 130 motornih vozila, kolona je propuštena, tako da je začelje sačekano i napadnuto 20 kamiona. U momentu kad se otvorila vatra 4 neprijateljska kamiona izvrnula su pod cestu i jedan luksuzni auto. Ostali 15 kamiona ostali su na cesti i nije se moglo ustanoviti da li su oštećeni. Ova kolona vozila je većinom materijal. Broj vojnika nepoznat. Neprijatelj je odmah intervenisao od pravca Doljana i Bogunovića, i artiljerijskom vatrom sa Zriline Glavice a bacačima iz Male Popine, tako da je zasjeda bila izložena vatri teškog oružja i morala se povući da bi izbjegla veće gubitke.

Ishod borbe: U operacijama na sektoru Zrmanja — Otrić — Srbski Klanac i Vučipolje od 12. IV. do 19. IV. 1944. g. ubijeno je 110 neprijateljskih vojnika, među kojima jedan general i jedan pukovnik. Ranjeno 94 neprijateljska vojnika, od kojih su dva naknadno umrla (četnika). Zarobljen jedan četnik. Uništeno 8 kamiona, a oštećena 3. Zarobljeno 14 pušaka i 1 teški bacač, zarobljeno 3.800 puščanih metaka, 80 ručnih bombi, 4 sanduka mina za mali bacač, 180 mina za mali bacač, jedan poljski telefon i jedna pisaća mašina, jedno postolje od malog bacača. Konfiskovano od narodnih neprijatelja oko 6.000 kg. žita, 18 komada goveda, 9 konja, 4 čaršafa, jedna šivaća mašina i drugih stvari. Zarobljena je četnička arhiva od 1941 i 1942 godine Vučipoljske čete.

Naši gubici: 9 mrtvih, 9 ranjenih, 2 nestala. Izgubljena 2 p. mitraljeza, oštećena 2 p. mitraljeza, 3 puške izgubljene, a 4 oštećene i 225 metaka.

Utrošak municije: 37.546 metaka za pješadijsko oružje, 150 metaka za protitenkovski mitraljez, 127 mina za teški bacač, 67 mina za mali bacač, 18 granata za top 47 mm., 8 nagaznih mina, 138 komada ručnih bomba i 74 metka za protitenkovske puške.

20. IV. 1944. g. iz pravca Obrovca Nijemci i četnici napali su jedinice III. bataljona II. brigade, koje su se nalazile na položaju V. Greblje — Oluići.

2) U prvom nailasku neprijatelja u borbenim položajima učestvovao je III. bataljon II. brigade, a pošto se borba produžila preko noći 20 na 21. IV. t. g. upućena je jedna četa u pomoć bataljonu »Boško Jokić«.

3) Neprijatelj je napadao snagama od oko 150 vojnika, sastav neprijateljskih jedinica; Nijemci i četnici, komandant nepoznat.

4) Namjere neprijatelja bile su pljačkanje sela Muškovci i Bilišane, spriječavanje mobilizacije, koja se tih dana vršila u pomenutim selima. Naše namjere bile su spriječiti neprijatelju svaki ispad u pomenuta sela u cilju pljačke i smetanja mobilizacije.

5) Zapovjesti bile su usmene na položaju Štaba bataljona.

6) Borba je počela u 10 časova 20 o.mj. i trajala do 7 časova 22 o.mj., s tim što je bila ograničena na blokadu i zadržavanje neprijatelja.

7) Tok borbe: Neprijatelj je u svom prvom nailasku kretao se u dva pravca, jednim krakom cestom Obrovac — Bilišane, a drugim pravac Obrovac — Muškovci. Neprijatelj koji je nadirao preko Muškovaca, kad je stigao do Stulin Dolca, prebacio se preko Zrmanje i udario na snage III. bataljona, koje su se nalazile na položaju Veliko Greblje i tako ugrožavajući ih s boka uspio ih zbaciti i zaposjesti Greblje. Nakon povlačenja bataljon se ponovno sredio i svojim lijevim krilom preko Oluića, Kalinića obuhvatio neprijatelja sa leđa i otsjekao ga od pravca Obrovca. Neprijatelj je prihvatio borbu na V. Greblju, koje je podešeno za odbranu i držao se na pomenutoj koti čitavu noć iako je bataljon pokušavao tri puta jači napad, nije mu uspjelo da likvidira neprijatelja. U toku noći stigla je jedna četa bataljona »Boško Jokić«, kao pomoć, ali i dalje neprijatelj se nije dao protjerati. Ujutro oko 7 časova 21. IV. t.g. neprijatelju je stiglo pojačanje od pravca Obrovca, spojilo se sa snagama na V. Greblju i zatim se povukli natrag u Obrovac.

8) Ishod borbe: Ubijeno je 10 neprijateljskih vojnika i 15 ranjeno, od materijala nije ništa zarobljeno, niti izgubljeno.

9) Naši gubici: 3 druga ranjena.

10) Utrošak municije: 2.867 metaka za pješadijsko naoružanje.

11) Jedinica i pojedinaca nije bilo koji su se istakli, niti koji su se slabo držali.

22 i 24. IV. t.g. neprijatelj je u jačini 120 vojnika-četnika i Nijemaca napadao povremeno položaje III. bataljona I. brigade koji se nalazio na liniji Gošić; neprijatelj je oba puta odbijen uz gubitke 3 mrtva i 6 ranjenih. Naši gubici: 2 mrtva. Zaplijenjena je od neprijatelja sva stoka koju je opljačkao iz sela Gošića i povraćena je narodu čija je bila.

Utrošak municije: U ovim akcijama iznosi 2.149 metaka.

Ukupni gubici u vremenu od 9 do 23. IV. 1944. g.

a) neprijatelja: 157 ubijenih, od kojih 1 njemački general i jedan pukovnik, 134 ranjena i 15 zarobljenih;

b) sopstveni gubici: 18 poginulih, od kojih komesar bataljona Dukić Ilija, v.d. komandanta bataljona p. poručnik Rade Maričić, zamjenik komandira Smolić Niko, zastavnik Diklić Milan. Ranjenih 28, od kojih komandir Komozec Lazo, zamjenik komandira Lazinica Gojko, zamjenik komandira poručnik Majstorović Milan, komesar čete Zorzin Zvone i komesar čete Grubelić Grga i 4 nestala.

Zaplijenjeno: 1 teški bacač 81 mm., jedan p. mitraljez, 71 puška, 5 konja, 7.100 metaka, 14 šinjela, 11 ćebadi, 5 šatorskih krila, 5 košulja, 7 pari cipela, 80 ručnih bombi, 180 mina za mali bacač, jedan telefon, jedna pisaća mašina, jedno postolje od malog bacača.

Izgubljeno: 5 p. mitraljeza, 3 puške i 225 metaka.

Oštećeno i pokvareno u toku borbe: 2 p. mitraljeza, 4 puške.

Uništeno: 9 neprijateljskih kamiona i 3 oštećena.

Utrošeno municije: 47.879 metaka za pješadijsko naoružanje, 150 metaka za protitenkovski mitraljez, 237 mina za teški bacač, 72 mine za laki bacač, 176 ručnih bombi, 26 granata za protitenkovski top, 8 nagaznih mina i 79 metaka za protitenkovske puške.

Kritički osvrt: Sama priprema operacije nije bila dovoljna uslijed kratkog vremena, pošto se težilo iznenađenju, a i sredstva za likvidaciju utvrđenih položaja nisu se unaprijed pripremala kao: top i razorne mine, municija za teške bacače. Izdate zapovjesti izdavate su sa zakašnjenjem, pošto se situacija često mijenjala, što je zahtjevalo donošenje novih odluka i izdavanja zapovjesti. Komandovanje operacijom bilo je dobro, kod nižih rukovodilaca osjetilo se dovoljno nesnalažljivosti u momentima naglih promjena situacije. Isto tako snalaženje pojedinih rukovodilaca nije bilo dobro, slučaj sa jedinicama II. brigade na Srpskom Klancu, kada su dobile bočnu vatru, nisu vršile povlačenje pod zaštitom niti je pak komandno osoblje preuzelo potrebne mjere da se potpomogne izvlačenje napadnute čete s onim jedinicama koje nisu bile ugrožene, a imalo je mogućnosti samo se neprijatelj potcjenjivao. Upotreba svih vrsta oružja bila je dobra, sem što bacači i protikolski top nisu svakog puta imali dobre elemente, te su se događali slučajevi podbacivanja što je osnovni nedostatak, a isto tako pojedinačno upravljanje bacača nije dalo željenih rezultata, pokazalo se da je plotunska vatra teškog oružja mnogo efikasnija, moralno dejstvo mnogo jače. Uzajamno potpomaganje jedinica nije bilo dobro, naročito se slabo pokazalo prilikom neprijateljskog nadiranja od Otrića prema Gračacu, kada je neprijatelj izvršio pritisak na jedinice II. bri-

gade na Čulumu. Jedinice III. brigade ostale su pasivne sjeverno od ceste iako su uslovi bili povoljni da neprijatelja ugrozi sa desnog boka. Pouke iz ove operacije bile bi pojačati: upornost jedinica, detaljnije vršiti pripreme, predviditi više vremena za pripreme, kako bi se izvele u potpunosti. Pojačati odgovornost rukovodilaca. Teška oružja koristiti plotunskom paljbom.

Nakon izvedenih operacija na prostoru Otrić — Vučipolje, divizija se spustila na sektor Bukovica i to: I. ud. brigada na liniju Brgud — Dobropoljci — Bjelina, II. brigada na liniju Žegar — Bilišane — Medviđe, III. brigada ostala je u Lici na prostoru Bruvno — Mazin.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar: **Petar Babić**

Komandant — p.pukovnik: **Tom. J. Popović**

(M. P.)

BR. 145

IZVJEŠTAJ ŠTABA DVADESETE DIVIZIJE OD 30 APRILA 1944 ŠTABU OSMOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA NA DINARI[1]

ŠTAB
XX. DIVIZIJE NOVJ
30 aprila 1944
Br. 570
Operativni izvještaj
za operaciju 22, 23 i
24 aprila 1944.

ŠTABU VIII. KORPUSA NOVJ
(Sekcija Split 1 : 100.000 jugosl. izrade)

1. **Opis položaja:** Položaji ove divizije bili su, i to: *predstražarski:* Modraš — Mali Lupoglav (k. 1036) — Čubrice — Perkovići — Laktac — Dabar — Zasiok — Bitelić — Čačijin Dolac — Velika i Mala Knežica — Gljev. *Glavni položaji:* Troglav (k. 1890) — Jančag — k. 1686 — Debelica Gr. — k. 1341 — Veliki Lupoglav (k. 1237) — Debelo Brdo (k. 1251) —

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 31—1/3, k. 517A.

Jelinjak (k. 1123) — Golo Brdo (k. 922) — Ljut (k. 861) — Privir (k. 921 i 909) — Vranovac (k. 979) — k. 1128 — Debeli Umac (k. 1153) — Trnovi Umac (k. 1041). *Prihvatni položaji:* na liniji Crni Vrh (k. 1517) — Ledena Kosa k. 1742 — k. 1621 — Crni Vrh — k. 1721 — Vještića Gora — Budim (k. 1200) — Umac (k. 1306) — k. 1032 — Popovača (k. 1257) — Prijenovac (k. 1341) — Kameniti Umac (k. 1308) — Peratovac (k. 1273) — Tripina Kosa (k. 1223) — preko k. 1316 — k. 1316 — Jelovi Umac (k. 1377) ka Debeloj Kosi (k. 1194) sa naslonom na cestu Obrovac — Han Prolog. II. brigada nalazila se je na desnom krilu od Troglava do zasioka sa zadatkom zatvaranja pravca prema Vrlici i Maljkovu.[2] I. brigada nalazila se je na prostoru Bitelić — Knežice sa zadatkom zatvaranja pravca neprijateljskog nadiranja od Hrvaca i Sinja. III. brigada sa dva bataljona u Gljevu, pojačani sa Dinarskim odredom sa zadatkom bočnog udara.[3]

Neprijateljski položaji: Garnizon u Sinju, Han — Obrovcu — Hrvacama i sa svima garnizonima ustaškim i četničkim Cetinske doline, Vrličke krajine, pojačani sa nekoliko četničkih brigada koje su došle iz kninske okoline i garnizona Livno.

2. U ovim borbama učestvovali su I. i II. brigada, dva bataljona naše Treće brigade i Dinarski odred,[4] a na pravcu Čaić — Rujani — Sajković jedna brigada IX. divizije.

3. **Snage neprijatelja:**[5] dva bataljona Njemaca, jedna nepotpuna bojna ustaša i jedna nepotpuna bojna domobrana, 8 tenkova, 45 kamiona, nekoliko trokolica, 3 baterije haubica, više teških bacača, pored pješadijskog naoružanja. Četnici: Vrlička brigada, Kosovska brigada, Šatorska brigada (Čučuzova), Prateća četa Đujića, pojačani sa jednom četom Njemaca, ustaškom milicijom iz Ježevića — Vinalića i Garjaka (IV. sat I. bojne VII. stajaćeg zdruga). Svega oko 1.000 Njemaca, 400 ustaša, 400 domobrana i oko 1.000 četnika. Sa ovom operacijom rukovodio je ustaški pukovnik Potočnik, pop Đujić sa nekoliko njemačkih, ustaških i četničkih oficira, među kojima i Brane Bogunović. Pop Đujić bio je u njemačkoj uniformi.

4. **Situacija:** Neprijatelj skoncentrisan u Sinju, Hrvacama, Obrovcu, Livnu, Cetinskoj dolini i Vrličkoj krajini sa namjerom opkoliti i uništiti ovu diviziju koja se nalazi na jugozapadnoj padini masiva Dinare, zaplijeniti po njihovom mišljenju ogromni materijal koji se na tom prostoru nalazi, popaliti i uništiti sela i tako osigurati i odvojiti Dalmaciju od Bosne.

---

[2] Vidi dok. br. 131.
[3] Vidi dok. br. 130.
[4] Vidi dok. br. 112.
[5] Vidi objašnjenje br. 2 uz dok. br. 98.

Raspored naših snaga vidi se pod točkom 1.

Pravac neprijateljskog nadiranja je sa 4 kolone i to prva kolona: Njemci i ustaše sa domobranima pravcem Obrovac — Knežica — Čačijin Dolac — Trnove Poljane — Vrdovo sa težnjom odvajanja naših snaga od Kamešnice, t.j. desnim obuhvatnim manevrom izbiti na Vrdovo. Druga kolona: Zasiok — Dabar — Vrdovo i sa podkolonom: Bitelić — Vrdovo. Ova kolona sastavljena je od ustaša i domobrana sa rezervom od 600 Njemaca, a krenula je iz polazne baze Hrvace preko Potravlja za Zasiok. Treća kolona: četnici sa jednom četom Njemaca i manjim ustaško-domobranskim snagama pravcem Vrlička i Cetinska kotlina u više podkolona preko Čubrice — Bračev Dolac — Budima ka Vještića Gori i vrhom Dinare — Modrića Kula — Crvene Grede — ka Troglavu. Jedna podkolona kretala se je u pravcu Vrdova. Četvrta kolona: dvije čete Njemaca sa tenkovima i topovima pravcem Livno — Han Prolog — Čaić — Odžak — Ličtane, a sa jednom manjom kolonicom putem preko Prološke Drage za Trnove Poljane.

S obzirom na jake neprijateljske snage koje su nadirale iz više pravaca, neprijateljski plan uništavanja naših snaga bio je izvodljiv, a pogotovo kada su ove snage potpomognute sa teškim naoružanjem, topovima, bacačima, kao i tenkovima.

Naša odluka bila je ovakova: s obzirom da je jugozapadna padina Dinare otkrivena, pregledna, vrlo teška za manevrisanje, da se naše jedinice nalaze na prohodnom prostoru, bez naslona, jer se u našoj pozadini nalazi Livanjsko Polje, a pored toga nismo u momentu napada poznavali ni snage neprijatelja, donijeli smo odluke da naše jedinice prvoga dana na predstražarskim položajima dadu neprijatelju slabiji otpor povlačeći se na glavni položaj. Ovo zato da bi tokom borbe doznali njegove snage na pojedinim pravcima napada. Ne braniti kruto pojedine pravce i kote, ali neprijatelja tući počesno nanoseći mu što veće gubitke, sačuvati živu snagu i cjelinu naših jedinica i obezbijediti po mogućstvu dva pravca odstupanja, a naročito pravac za Kamešnicu, t.j. preko puta Obrovac — Han Prolog, stvoriti potrebno vrijeme za izvlačenje naših manje pokretnih djelova.

5. Borba sa prvom, drugom i četvrtom kolonom, kao i sa podkolonama otpočela je 22/4. 44 u 6 časova ujutro. Prema četvrtoj koloni na položajima Kik (k. 1117) i Visibaba (k. 1166) stajao je jedan naš bataljon I. brigade. Još prije same borbe, t.j. na dan 21 o.mj. naše snage prebačene su na desnu obalu rijeke Cetine, upale u selo Otišić, zapalile nekoliko četničkih kuća u namjeri da ometemo koncentraciju istih. Vjerovatno da je ovo jedan od razloga da su četnici, t.j. treća neprijatelj-

ska kolona otpočeli svoj napad tek 23 o.mj. u 7 časova. U momentu napada u Gljevu se nalazio samo jedan bataljon naše Treće brigade, dok je jedan bataljon iste brigade krenuo ubrzanim maršem noću 21—22/44 iz G. Voštana i stigao u Gljev oko 10 časova 22 o.mj.

6. **Tok borbe:**

Prva kolona kretala se je od Hana prema Bilom Brigu sa podkolonom prema Čačijinu Docu. Ova kolona pojačana je sa 4 tenka i 6 haubica. Druga kolona kretala se je iz Potravlja prema Zasioku i Biteliću, pojačana sa jednom baterijom haubica iz Hrvaca. Jedan bataljon Njemaca nalazio se je početkom borbe u rezervi u Potravlju, a docnije je prešao u Bitelić. Četvrta kolona krenula je iz Livna preko Prologa sa 4 tenka, nekoliko motocikla i kamiona uz podršku jedne baterije haubica. Ova kolona bila je oko 200 ljudi.

U dvočasovnoj borbi neprijatelj uspjeva uz gubitke da nas odbaci sa predstražarskih položaja na glavne položaje. Najžešće nadire njegova prva kolona blagodareći koncentričnoj artiljerijskoj paljbi i tenkovima. Njegovo desno krilo izbija na Trnove Poljane. Druga neprijateljska kolona zauzima Zasiok i Bitelić, dok njegova četvrta kolona biva dočekana iznenadnom i jakom vatrom našeg bataljona sa Kika i Visibabe koja je predhodno postavila mine kod Han Prologa, tako da neprijatelj gubi jedan tenk, jedan auto, jednu trokolicu i jedna seljačka kola sa hranom i municijom i nekoliko konja. Kao što smo naprijed naveli, prva kolona uspjela je da napreduje do na liniju Begina Kosa (k. 890) i Marendića Staja, dok je njezino desno krilo izbilo na Trnovu Poljanu. Ova kolona, a naročito desno krilo, ugrožavalo je, t.j. presjecalo nam odstupnicu ka Kamešnici. Oko 14 časova dva bataljona Treće brigade preko Dražice, kote 972 i k. 717 energičnim dejstvom u desni neprijateljski bok razbijaju ovo njegovo krilo, tako da neprijatelj u paničnom strahu odstupa, ostavljajući mrtve na položaju. Ovo ima za posljedicu da se cijela prva neprijateljska kolona u toku od nekoliko časova borbe povlači ka Čačijinu Docu i Knežicama. Preko dana osmotreno je da ova neprijateljska kolona dobija pojačanja iz Sinja. Ova pojačanja, kao i kamione sa municijom tuku uspješno naš teški bacač i snage odreda sa Glušca (k. 468). Prvi dan borbe je završen i neprijatelj je zanoćio na liniji: Laktac — Dabar — Zasiok — Bitelić — Čačijin Dolac — Knežica. Ovaj dan donosi mogućnosti da Štab divizije pravilnije ocjeni jačinu neprijateljskih napadnih kolona. Ovog dana neprijatelj je imao na svima pravcima dosta gubitaka. Neprijateljska artiljerijska vatra bila je žestoka. Štab divizije izdaje naređenje da dva bataljona I. i

dva bataljona III. brigade u noći 22/23 izvrše napad na prvu neprijateljsku kolonu koja je zanoćila u Čačijinu Docu — Debelom Umcu (k. 720) i Bilom Brigu. Ovaj napad u potpunosti ne uspjeva, jer se je neprijatelj na kotama u zidovima kuća dobro utvrdio i daje žestok otpor. Zbog ovog nepotpunog protivnapada i jakih neprijateljskih snaga na svim pravcima Štab divizije donosi odluku za sutrašnji dan. Pošto se treća neprijateljska kolona nije pojavljivala, a očekivali smo njen napad sutradan, povukli smo dva bataljona II. brigade ka Vještića Gori — Troglav (k. 1890) — k. 1913 — 1742 — 1686 preko kote 1585, k. 1431 ka Budimu (k. 1200), protežući snage II. brigade do Kameniti (k. 1308). Izviđački djelovi sa pridodatim automatskim oruđima nalazili su se na Debelom Brdu (k. 1251) prema Bračevom Docu i Velikom Lupoglavu (k. 1237). Snage I. brigade držale su sa snagama Jelinjak (k. 1123) — Golo Brdo (k. 922) — Privir (k. 921) — Malinovac (k. 950) sa zadatkom zadavanja neprijatelju što više gubitaka i pod pritiskom jačih neprijateljskih snaga da se povlači ka Debelom Umcu, Miloševom Umcu, Medovcu i Gradini, držeći upornije svoje lijevo krilo prema Vlaki. Dva bataljona III. brigade štitili su lijevo krilo I. brigade i put Knežica — Trnova Poljana, dejstvujući stalno u desni bok neprijatelja.

23/4—44 u 6,30 sati napala je treća napadna kolona — četnici sa više krakova prema Vještića Gori, Troglavu i Vrdovu. Naši istureni djelovi daju neprijatelju lakši otpor povlačeći se u sastav svojih jedinica. Ovoj koloni daju snage II. brigade otpor do 12 časova gdje je bataljon koji je bio na Troglavu morao se povući oko 15 sati, kao i jedinice na Vještića Gori odstupile su ka V. Sokolcu (k. 1589) i Malom Sokolcu (k. 1559). Na sektoru I. brigade neprijatelj je sa ojačanim snagama vršio pritisak ali nije mogao da brzo napreduje. Tek oko 10 časova ustaške snage prodrle su preko Golog Brda i Jelinjaka na Vrdovo, paleći kuće na istome. Bataljon II. brigade odbačen sa Troglava, premoren, neodgovorno se povlači prema Sajkoviću. Prodiranjem četnika na desnom krilu II. brigade — vrši brzo pregrupaciju svojih snaga da bi zatvorila četničko nadiranje ka Sajkoviću, bacajući u borbu cijeli svoj III. bataljon, dok sa jednim svojim bataljonom vrši preko k. 1431 bočni udar na neprijatelja koji ga prisiljava na povlačenje. Pošto neprijateljska rezerva nije izašla na Vrdovo, t.j. nije ni upotrijebljena, dok su neprijateljskim snagama u toku cijeloga dana usporavani pokreti i naneseni gubitci, Štab divizije ocjenio je da je neprijatelj izmoren, naređuje da sve jedinice u 9,30 časova istoga dana pređu u napad svaka na svome sektoru. Jedan bataljon I. brigade upućen je hitno ka Debelom Brdu sa za-

datkom bočnog udarca četničkoj koloni koja je odstupala od Vještića Gore prema Bračevom Docu i Cetinskoj dolini. Četnici primjetivši ovaj manevar bivaju prisiljeni da se povlače padinama Dinare, ka izvoru Cetine. Neprijatelj na Vrdovu, osjetivši nedovoljno izpomaganje četnika u mjeri u kojoj je očekivao i pokrete naših jedinica, počima da se povlači. Ovo povlačenje vrši se u neredu i pod pritiskom naših snaga ka Biteliću i Modrim Gredama, noću 23—24 naše jedinice na svima sektorima izvršavaju nekoliko prepada, tako da neprijatelj tokom cijele noći biva uznemiravan. Četvrta neprijateljska kolona preko cijelog dana na dan 23 o.mj. također pokušava da prodre, bilo cestom Han Prolog — Trnove Poljane, bilo ka Rujanima, ali ne uspjeva, jer je u tome spriječavaju naše snage na Kiku i Visibabi i snage IX. divizije na pravcu Odžak — Lištane — Rujani.[6] Ova ista kolona ponavlja svoj napad i 24 o.mj., ali ne uspjeva, dočim na sektoru Bitelić — Vučipolje — Miljkovići — Bračev Dolac naše snage postaju aktivnije, te se istoga dana i spuštaju u pomenuta sela koja su držali ranije, a neprijatelj se povlači preko rijeke Cetine ka Potravlju — Hrvacama i Hanu. Prije nego što je neprijatelj odstupio, pokušao je da zapali kamione u Biteliću, ali ga je u tome spriječila naša štabna četa, te u tome nije ni uspio.

Dana 25/4 u zoru neprijatelj uz podršku tenkova i artiljerije pokušava da iziđe iz Hana u pravcu Knežica i Bilog Briga sa namjerom da pokupi svoje mrtve, ali energičnim napadom dvaju bataljona III. brigade i dvaju bataljona I. brigade biva natjeran u bjekstvo i povraćen u Han.

7. **Ishod borbe:** U ovoj borbi postavljen je cilj, t.j. ne braniti uporno sektor na kojem se jedinice nalaze, a nanjeti neprijatelju što više gubitaka što je postignuto. Postavljeni zadaci našim jedinicama bili su dobro izvedeni. Ovo osobito važi za djelove III. brigade, t.j. njen I. i II. bataljon i I. brigadu, dočim na sektoru Vještića Gore, gdje se je nalazila II. brigada, uspjesi i manevar jedinica nisu zadovoljavajući i mogli su da budu i veći. Neprijatelju nije uspjelo niti da postigne sadejstvo kolona a kamoli da opkoli i uništi naše snage. On čak nije uspio niti da nam nanese velike gubitke, dok je nama uspjelo da parališemo sve njegove manevre, da usporavamo njegove pokrete, nanoseći mu osjetljive gubitke i da se nakon ovakove od strane neprijatelja pripremljene ofanzive uprkos svemu održimo na Dinari, pa čak i da ponovo zaposjednemo sela na lijevoj strani rijeke Cetine. Neprijatelj koji je očekivao bogati

---

[6] Navedeni pravac zatvarala je Druga brigada Devete divizije (vidi dok. br. 116).

ratni plijen povratio se je u svoju bazu samo sa jednom kravom. Pored ovoga opljačkao je još nešto stoke u selu Biteliću.[7]

U ovim borbama neprijatelj je imao oko 104 mrtva, 116 ranjenih, 4 zarobljena, od kojih su 2 ubijena, a dva ostala u našim jedinicama. Uništen je jedan tenk, jedan kamion sa prikolicom i jedna trokolica, te jedna seljačka kola sa municijom i hranom i nekoliko konja. Zapljenjeno je 13 pušaka, oko 2000 metaka, nešto ranaca i ostale ratne spreme.

8. Naši gubici u ljudstvu su 4 mrtva, 5 teže ranjenih, 13 lakše ranjenih i 7 nestalih. Sa ovim nestalim nestale su i puške koje su sa sobom imali. Isti su nestali uglavnom kao kuriri ili patrole.

9. **Utrošak municije:** Bio je oko 11.000 metaka. Oštećen je jedan teški bacač od neprijateljske granate.

10. U ovim borbama istakla se je kao cjelina I. brigada sa svojim štabom koji je pravilno rukovodio i manevrisao sa istom i Prvi i Drugi bataljon III. brigade pod komandom zamjenika komandanta majora Luke Knezovića. Također se je istakao u rukovođenju sa jedinicom zamjenik komandanta I. bataljona I. brigade potporučnik Simić Dušan, koji je služio kao primjer u rukovođenju u kritičnim momentima kada je lično ponekad i rukovao sa puškomitraljezom tukući po neprijatelju. Istakao se je i komandir III. čete I. bataljona I. brigade Berić Ante, kao i puškomitraljesci III čete, I. bataljona I. brigade — borci Naki Jozo, Jurković Joso i Erak Jozo, koji su sa svojim puškomitraljezima onemogućili napredovanje neprijatelja iz Han Prologa ka Prološkoj Drazi. U borbama kod Modrih Greda istakla se je I. četa III. bataljona I. brigade koja je na 50 metara dočekala neprijatelja, nanjela mu velike gubitke i povratila ga nazad. Istakao se je i vodnik Barač Ivan, kao i Italijan Salvadore Gutadori, nišandžija na teškom mitraljezu i vodnik Čolak Krsto, vodnik I. voda III. čete IV. bataljona I. brigade.

Gore navedene jedinice i pojedince predlažemo za pohvalu koja će dobro djelovati na naše rukovodioce i borce i dati im podstreka za predstojeće borbe koje nas očekuju.[8]

11. U ovim borbama Štab II. brigade nije se najbolje snalazio, kod istoga nije bilo dovoljno inicijative i brzog odlučivanja. Također se je dosta slabo držao Štab II. bataljona II. brigade koji je pokazao malo upornosti. Isti nije održavao

---

[7] U izvještaju zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 27 aprila o tome pored ostalog piše: »... zaplienjena je 1 strojnica, mnogo ručnog vatrenog oružja i streljiva, te 265 ovaca i konja...« (vidi dok. br. 178).

[8] Vidi primjedbu br. 5 uz dok. br. 112.

vezu sa štabom svoje brigade, te je neodgovorno odstupio ka Sajkoviću. Ima i još nekoliko primjera slabog držanja nižih rukovodilaca koje ćemo pozvati na odgovornost.

12. **Kritika akcije:** Štab divizije bio je izvješten o namjerama neprijatelja, ali informativna služba je nagovjestila ovaj neprijateljski poduhvat za jedan dan docnije. Također prema podacima informativne službe neprijateljske snage za ovu operaciju bile su mnogo manje nego što su ustvari učestvovale. S obzirom da je mnogo puta informativna služba u svojim izvještajima podbacila, zamarajući naše jedinice na položajima, Štab divizije i ako je poduzeo sve potrebne mjere nije se u potpunosti mogao osloniti i primiti ove izvještaje kao potpuno tačne.

Donesene odluke i izdata naređenja bili su pravilni i realni u odnosu na situaciju na ovom sektoru. Greška koju je učinio Štab divizije jeste ta što nije odredio rezervu koja je potrebna u svakoj operaciji, iako ovo nije dovelo do posljedica. Upravljanje i rukovanje operacijama u ovim operacijama zadovoljilo je i ako ne u dovoljnoj mjeri, s obzirom da je neprijatelj, i ako premoćan, bio relativno slab.

Kod jedinica I. i III. brigade sadejstvo, saradnja i veza, kao i samo ispomaganje u borbi bili su dobri. Ove jedinice bile su u stalnoj vezi sa Štabom divizije, dok je kod II. brigade ovoga svega u dovoljnoj mjeri nedostajalo, te ni komandovanje kod ove brigade nije došlo do izražaja onakovog kakovog je moglo doći. Nije bilo inicijative, nije sprovodila aktivno odbranu, nego je očekivala neprijatelja na svom pravcu, t.j. jedinice su čekale da ih se napadne, a kada ih je neprijatelj napao, štabovi nisu bili dovoljno elastični i inicijativni da bi mogli ne čekajući naređenje Štaba divizije, odnosno brigade, da sprovedu odgovarajući manevar prema konkretnoj situaciji čiji bi manevar bez sumnje pridonio mnogo većim žrtvama četničkim bandama.

Taktički i borbeni postupci u ovim operacijama bili su pravilni, jer s obzirom da je neprijatelj vršio koncentričan napad na Dinaru, bilo je potrebno da se na jednom sektoru sprovede uporna odbrana, dok bi na drugim sektorima mogao da se izvede manevar radi izbijanja iz stroja što većeg broja neprijateljskih vojnika.

U ovoj borbi sanitet je prilično podbacio. Također i intendanture jedinica. Referenti saniteta brigada odstupali su ponekad i bez naređenja mnogo udaljeni od svojih jedinica, a također i intendanture brigada koje nisu pokazale dovoljno organizacije oko spremanja hrane za borce koji su se tako junački na položajima borili.

Pouke: U ovoj operaciji pokazalo se je da za pravilno rukovođenje jedinicama neophodno mora biti dobra veza, a naročito idejna veza. Držanje jedinica mora biti čvrsto sprovedeno počev od desetara sa desetinom pa do Štaba divizije. Ova čvrstoća držanja jedinica u rukama bila je dobra, ali još nedovoljna i mogla bi biti bolja. Obavještajna služba ovoga puta radila je bolje nego ikada, ali još nedovoljno. I ako je neprijatelj u ovoj borbi imao nadmoć kako u živoj sili — ljudima, tako i u tehnici, moglo se je jasno uočiti da je on vrlo slab, da ga se može efikasno tući, naročito kada se upotrebljava vješt manevar sa jedinicama. Jedan od osnovnih činilaca za uspjeh je imati jaku i odmornu rezervu sa kojom izvršiti odsudan udar na najosjetljivije neprijateljsko mjesto. Također predvidjeti ishranu boraca koja mora biti blagovremena i pojačana.

I ako je ovo naša dosada najveća pobjeda, i ako je ovo potpuni krah neprijateljske ofanzive na Dinaru, Štab ove divizije nije u potpunosti zadovoljan sa rezultatom u borbi, jer je uspjeh mogao biti mnogo veći. Ovaj štab izvukao je iz ove operacije potrebne pouke, uvidio sve nedostatke pomoćnog osoblja i jedinica, te će sve ovo iskustvo prenijeti na potčinjene štabove i borce.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkom:
Edo Santini

Komandant — major:
Mile J. Uzelac

(M. P.)

BR. 146

IZVOD IZ OPERACISKOG DNEVNIKA TRIDESET PETE DIVIZIJE O DEJSTVIMA U APRILU 1944 GODINE[1]

1. IV. 1944 g.

Štab divizije u Babinom Potoku.[2]

I brigida na putu iz Lešća za Turjanski.

II brigada na prostoru Crna Vlast — Babin Potok u borbi sa neprijateljem.[3]

III brigada XIII div.: 2 bataljona u Rudopolju, a 2 bataljona iz Petrinić Polja za Rastopolje.

U 21,40 III brigada izvještava da je neprijatelj u 17,30 h izbio na Perušić.[4] II bat. koji je vodio borbu sa neprijateljem na k. 913 uslijed jake artiljerijske vatre povukao se prema k. 944 i tukao k. 913.[5] Gubitci bataljona: 4 mrtva i 3 ranjena druga.

Od I brigade nema nikakav izvještaj. II bataljon povukao se preko Vrhovina — Crne Vlasti za Klanac.

II. bat. II brig. na položaju kod Golića, a III bat. na odmoru u Mašićima i Hinićima sa isturenim dijelovima na Klancu.

Gubitci neprijatelja, kao i naši gubitci nisu prikupljeni.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar
S.[6] Mrđa

Komandant, potpukovnik
P.[7] Kleut

(M. P.)[8]

2. IV. 1944 g.

Raspored: I brigada stigla u Turjanski, na prostor Mašići — Božićkovići — Bobići. U toku 1. IV. pri prelazu pruge više Vrela Gacke otvorena je vatra na neprijatelja koji se spuštao u Vrelo Gacke iz Ramljana.

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 1/11, k. 1234.

[2] Riječ je o Štabu Trideset pete divizije.

[3] Brigada je vodila borbu protiv Trećeg bataljona 846 puka i Izviđačkog odreda njemačke 392 legionarske divizije (vidi primjedbu br. 2 uz dok. br. 69 u ovoj knjizi i dokumenat 39/14, k. 18, u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

[4] Odnosi se na k. 913 (Perušić), sjeveroistočno od Crne Vlasti.

[5] Ove kote se nalaze istočno od Vrhovinskog Rudopolja.

[6] Simo

[7] Petar

[8] U originalu se poslije svakog dnevnog opisa događaja nalazi pečat i potpis komandanta i političkog komesara.

II brigada: II i III bataljon na položaju Metla — Vel. Greda — Klanac (Turjanski). I i IV bataljon na položaju Metla — D. B. Potok.

III brigada na prostoru Borić Selište — G. Potok.

U 6 h neprijatelj je napao na bataljone II brigade i I brigadu na prostoru Turjanski. Neprijatelj je odbacio naše snage, ušao u Turjanski i popalio zaselak Stojanovići, južno od crkve Bobići — Mašiće i Božićkoviće.

U 14,30 h neprijatelj je odstupio od zaselka Bobići — Nerandžići, a zatim i od Stojanovića u pravcu Crne Vlasti. Neprijatelj koji je napadao na I brigadu od Ramljana preko Korita odstupio je oko 14,30 h u pravcu Ramljana.[9]

Gubitci neprijatelja i naši gubitci nisu prikupljeni.

Večernji raspored: I brigada na istom položaju prema Ramljanima — 1 bataljon kod Golića, 1 bataljon na Klancu, a 2 bataljona na odmoru u zaseoku Narandžići — Divjaci.

II brigada dijelom na Metli, na Velikoj Gredi i Klancu.

III brigada XIII div.: Donji Babin Potok — G. Potok.

Kod ostalih jedinica raspored je bez promjene.

3. IV. 1944 g.

Raspored jutarnji:

I brigada na prostoru Turjanski — položaj prema Ramljanima i Crnoj Vlasti.

II brigada na prostoru G. Babin Potok — Sječivica, na položaju Perušić — Metla.

III brigada XIII div. na položaju Rudopolje — Dugi Dol.

III brigada XIX div. na prostoru Bruvno — Mazin — Glogovo.

I divizion u G. Babinom Potoku. Ostale jedinice bez promjene.

Naređenja:

Naređeno II brigadi i III brigadi XIII div. da izvrše napad na neprijatelja na Obljaju i Crnoj Vlasti,[10] pošto je isti

[9] Iz bojne relacije Prvog zbornog područja za mjesec april 1944 vidi se da su na pravcu Ramljane — Babin Potok — Crna Vlast tada prodirale Trideset prva i Trideset četvrta ustaška bojna. Poslije borbi 2 aprila one su povučene — u Perušić Trideset prva bojna, a na položaje Ramljane — Janjce Trideset četvrta bojna, u cilju zaštite komunikacije Gospić — Otočac (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 4/1—15, k. 58).

[10] U istorijatu njemačke 392 legionarske divizije o ovom napadu piše: »Neprijatelj, koji se ponovo prikupio ist. Babinog Potoka, 3. 4. je ponovo preduzeo očekivani napad. Shodno naređenju i bez gubitaka, III/846 i Izviđački odred povukli su se ka Vrhovinama. Napad neprijatelja na Crnu Vlast je odbijen; ovom prilikom je neprijatelj imao 13 poginulih« (vidi dok. br. 39/14, k. 18, u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

odstupio sa Metle i Perušića. Napad je otpočeo u 9 sati, nije uspio iz razloga jake artiljerijske vatre, kao i jakog otpora neprijatelja.

Izvještaji:

I brig. VIII div. izvj. da je neprijatelj sa 200 vojnika ušao u Doljane radi pljačke.[11]

U 13,45 h III brig. XIII div. izvj. da neprijatelj drži k. 827 i k. 793 kod Crne Vlasti. U Vrhovinama ima jedan top. Po naređenju upućena patrola za Brezovac da uhvati vezu sa I brigadom VIII div.

Večernji raspored uglavnom bez promjene.

4. IV. 1944 g.

Jutarnji raspored uglavnom bez promjene.

Cijeloga dana nije bilo borbi, već što je neprijatelj povremeno tukao minobacačima naše položaje.

Gubitci neprijatelja u borbama od 31. III. do danas:

ubijenih: 123, ranjenih 183, od koga broja 3 oficira.

Naši gubitci: ubijenih 51, ranjenih 142, nestalih 135. Od broja nestalih svaki dan neko pridolazi u jedinicu.

Izgubljeno: 1 mitr. »Breda«, jedno postolje mitr. »Breda«, 14 puškomitr. 113 pušaka, 1 protivkolski top, 3 mala bacača, 10 konja, 2 mule, 5 samara, 2 zaprežna pribora, 33 granate za protivkolski top i 1280 metaka.

U ruke neprijatelja pao je materijal u magazinu ove divizije u Vrhovinama.[12] Između ostalog materijala pao je u ruke 1 protivkolski top 47 mm, 470 mina za teški bacač, 9.900 metaka za talij. puškomitraljeze.

Utrošeno: 67.420 metaka po svim pješadijskim oružjima, 58 granata za protivkolski top, 197 mina za mali bacač, 125 mina za teški bacač, 171 komad ručnih bombi, 1.110 metaka za šmajser, 11 komada nagaznih mina i 15 raketa. Za poljski top i haubicu utrošeno 71 komad granata.

Večernji raspored uglavnom bez promjena.

5. IV. 1944 g.

Jutarnji raspored:

I brigada na prostoru: Turjanski — Duman (Golići), sa položajem prema Crnoj Vlasti i Ramljanima.

II brigada na prostoru Gor. Babin Potok, sa položajem na Metli.

---

[11] O borbama ove brigade na području Dabra i Doljana vidi dok. br. 69.

[12] Vidi dok. br. 156 u ovoj knjizi i dok. br. 39/14, k. 18, u Arhivu Istoriskog instituta JNA.

III brigada na prostoru D. Babin Potok, sa položajem: Rudopolje — Perušić.

Ostale jedinice uglavnom bez promjene.

Cijeloga dana nije bilo borbi.

Večernji raspored bez promjena.

6. IV. 1944 g.

Raspored: bez promjene.

Cijeloga dana nije bilo borbi osim što je neprijatelj izvršio napad na I ud. brigadu VIII div.[13] te se pri povlačenju od Doljana brigada zadržala na prostoru Dabar — Glibodol — Živica.

Naređenja:

U 15,30 h III brigadi XIII div.: da uputi 2 bataljona na prostor Brezovec — Petrinić Polje radi čuvanja boka I. ud. brigadi VIII div.

U 16,30 h Štab XI korpusa naredio je da se upute dva bataljona I brigade na sektor Kuzmanovača — Ljubovo sa zadatkom da osiguraju pravac prema Buniću, da izviđaju neprijatelja i vrše pripreme za iduće akcije na liniji Ramljane — Lički Osik. Jedan bataljon zadržati na prostoru Turjanski, a jedan na Klancu.[14] Ovo je naređenje prenijeto Štabu I brigade.

Večernji raspored uglavnom bez promjena.

7. IV. 1944 g.

Raspored: I brigada na prostoru Turjanski — Kuzmanovača.

II brigada na prostoru G. Babin Potok — Metla — Klanac — Sječivica.

III brigada: Donji Babin Potok — Perušić — Rudopolje.

Ostale jedinice uglavnom bez promjene.

Cijeloga dana nije bilo borbi.

8. IV. 1944 g.

Raspored uglavnom bez promjena.

U 5 sati neprijatelj je počeo vršiti napad prema Turjanskom i od Ramljana.[15]

---

[13] Iz izvještaja Osme divizije i istorijata 392 legionarske divizije vidi se da su ovaj napad izveli Drugi i Treći bataljon 846 puka 5 aprila (vidi dok. br. 69 u ovoj knjizi i dok. br. 39/14, k. 18, u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

[14] Vidi knjigu depeša Štaba Jedanaestog korpusa NOVJ u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 2—6/1, k. 572.

[15] U napadu su učestvovale sljedeće neprijateljske snage: »Izviđački odred 392 legionarske divizije pravcem Otočac — Crna Vlast —

U 11,40 h II brigada javila je da je neprijatelj ovladao Vel. Gredom, a III bat. povukao se nepoznato kuda.

U 12,15h II brigada javlja da je neprijatelj ušao u zaselak Divjaci, Stojanovići koje pali. III bataljon drži položaj na jugozapadnim padinama Lisine. Sa I bataljonom nije uhvaćena veza.

U 14 h Štab divizije i II brigade povukli su se prema Čudinom Klancu i Končarevom Kraju iz G. B. Potoka.

Neprijatelj je iz Turjanskog preko šume spustio se u zapadni dio G. B. Potoka, gdje je zapalio kuće, dok je prije toga ušao u Donji Potok iz Crne Vlasti, gdje je zapalio mnogo kuća.

U 17 sati počeo se na neprijatelja vršiti protivnapad te se uspjelo odbraniti veći dio sela G. B. Potok od paljevine.

U 21 sat dijelovi II brigade izbili su na Metlu, dok je neprijatelj odstupio za Crnu Vlast.

Večernji raspored: II brigada na prostoru G. B. Potok — Metla. I brigada: Turjanski — Kuzmanovača. III brig. XIII div. u Borić Selištu a dijelom u šumi prema Čorkovoj Uvali.

Gubitci neprijatelja i naši gubitci nisu prikupljeni.

9. IV. 1944 g.

Raspored uglavnom bez promjene, osim III brigade XIII div. koja je u prikupljanju. 1 bataljon odvaja se i otišao za Saborski.[16]

Naređenja: I brigadi: U toku 10 i 11 ov. mj. odmoriti i srediti jedinice. Izviđački vod da izvidi Ramljane a jedna udarna grupa da postavi mine na cesti Perušić — Lešće. Što prije prikupiti podatke o neprijatelju u Gospiću i Perušiću.

Cijeli dan uglavnom bez borbe.

10. IV. 1944 g.

Raspored: Štab divizije u Končarevom Kraju.

Štab I brigade u Turjanskom. 1 bataljon u Kuzmanovači, 1 bat. na Ljubovu, 1 bat. na Klancu, u Turjanskom, prema Crnoj Vlasti. 1 bat: Sječivica — Vel. Greda — Žutulja.

Turjanski, Devetnaesta ustaška bojna pravcem Vrhovine — Turjanski i Trideset četvrta ustaška bojna pravcem Ramljane — Turjanski. Ovim jedinicama sadejstvovao je Treći bataljon 846 puka, koji je prodorom sjeverno od Vrhovina vezivao dio naših snaga. (Podaci iz istorijata 392 legionarske divizije u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg br. 39/14, k. 18.)

[16] Pravcem Saborski — Plitvički Leskovac Brigada je uputila svoj Četvrti bataljon (vidi dok. br. 44).

Štab II brigade u G. Potoku, bataljoni na prostoru G. Potok — Metla — Donji Potok.

Štab III brigade XIII div. u Končarevom Kraju, bataljoni na prostoru Končarev Kraj — Babin Potok. 1 bat. na prostoru Brezovac — Dabar, a 1 bat. stigao iz Poljanka za Jezerce.

Lički partiz. odred javlja da su na cesti Srb — Lapac uništena nagaznim minama dva kamiona.

Naređenja:

Štab XI korpusa naredio da se 1 bat. III brig. XIII div. iz Jezerca uputi za Ličko Petrovo Selo radi napada na neprijatelja. Ako neprijatelja nema u L. P. Selu, batalj. da produži prema Bihaću i da uvati kontakt sa neprijateljem.

Plaščanski odred da krene prema Izačiću.

Jedna četa odreda na Drenovaču i da postavi zasjedu. Sve ovo treba poduzeti radi rasterećenja snaga kod Cazina.

Sutra, 11 ov. mj., najveća opreza, jer izgleda da će neprijatelj poduzeti ofanzivu.

U 22,23h naređeno jedinicama na koje se odnosi prednje naređenje.

Večernji raspored uglavnom bez promjene.

11. IV. 1944 g.

Raspored: Štab diviz. u Končarevom Kraju.

I brigada: 1 bat. u Kuzmanovači, a 3 bat. sa Štabom brigade i jedinicama pri štabu u Turjanskom.

II brigada na prostoru G. B. Potok — Borić Selište sa položajem na Metli i Perušiću.

III brigada XIII diviz.: Štab brigade u G. Babinom Potoku, 1 bat. u G. B. Potoku, 1 bat. u Jezercu, 1 bat. na putu Lička Jesenica — Dabar, a 1 bat. u Konč. Kraju. III brigada XIX div. na prostoru Bruvno — Plećaši — Tupale.

Lički partiz. odred: Štab odreda u Toliću, 1 bat. u Vrebcu — Barlete — Ostrovica, 2 bat. na prostoru Kuk — Frkašić — Kamensko.

Bat. »Plavi Jadran« bez veze. Danas nije dobiven izvještaj. Uglavnom na istom prostoru.

Naređenja:

U 14,45 h naređeno IV bat. III brigade XIII divizije da vrši pritisak od Ličkog Petrovog Sela prema Bihaću. Plaščanskom odredu saopštite da po naređenju G.Š.H.[17] vrši pritisak na Izačić.[18] Sa odredom održavajte vezu.

[17] Glavni štab Hrvatske

[18] O dejstvima Plaščanskog NOP odreda od 1 do 15 aprila vidi dok. br. 33—3, k. 426, u Arhivu Istoriskog instituta JNA.

Izvještaji primljeni:

U 12h 1 bat. III brig. XIII div. stigao u L. Jesenicu, jer je imao slabog vodiča kroz šumu. Bataljon produžava na određeno mjesto, tj. Dabar.

Jutros su bile postavljene dvije mine na cestu između Lapca — Nebljusa, 20 kamiona je naišlo i prvu su minu našli, a druga je eksplodirala i ubila 15 vojnika neprijatelja. Neprijatelj se razvio u strijelce, dijelovi L. p. odr.[19] privatili borbu. Nakon 1½ sat borbe naši dijelovi se povukli bez gubitaka.

U 15h obav. ofic. I brigade javlja: Iz pouzdanih izvora doznaje se da će neprijatelj izvršiti ispad na oslobođ. teritorij. Bunić — Ljubovo. Dan ispada nije poznat. Snage neprijatelja: 34 ustaška bojna na prostoru Ramljane — Janjče — Kosa. 31 ust. bojna na prostoru Konjsko Brdo — Lipova Glavica — Čardak — Čakovac i Jasenovača. Kuhinje iz Perušića prebačene u Lipovu Glavicu. (Ovaj izvještaj prenijet je telefonom Štabu XI korpusa u 16,15 h.)

12. IV. 1944 g.

Raspored: Štab divizije u Beloj Reci.

I brigada na prostoru Turjanski — Kuzmanovača. II brigada na prostoru G. B. Potok — Metla — Perušić.

III brigada XIII div. na prostoru G. B. Potok — Končarev Kraj. Bataljon iz Jezerca vratio se u Končarev Kraj. 1 bat. u Dabru.

Ostale jedinice na istoj prostoriji.

Izvještaji:

3 brigada XIX diviz. javlja: Prema naređenju Štaba XI korpusa zauzet je raspored: 1 bat. u[20] 2. bat. u Kijanima 3. bat. u Glogovu i 4 bat. u Tupalama. Namjera brigade pročistiti Vučipolje i Grab.

3 brigada XIII div.: Bataljon stigao u Dabar. Neprijatelja nema u Dabru, Doljanima i Stazama.

1 brigada — obav. oficir javlja: L. Osik: 1 satnija lovačke bojne i neki dijelovi 34 bojne, 1 top 75 mm.

Perušić: dijelovi 34 bojne i 40 ljudi iz odbranbene bojne.

Ramljane: 2 satnije ustaša na čukama oko mjesta.

L. odred javlja da se bataljon nalazi u Frkašiću jer barake na Kamenskom nisu gotove.

Izviđačka četa divizije na putu za Štab divizije.[21]

---

[19] Ličkog partizanskog odreda

[20] U originalu izostavljeno mjesto rasporeda ovog bataljona.

[21] U operaciskom dnevniku nedostaju stranice o dejstvima od 12 do 26 aprila. O tome govore izvještaji Trideset pete divizije (vidi dok. br. 127 i 147).

26. IV. 44 g.

Naređeno je jedinicama da se što prije srede i da stvore bolje uslove ishrane jedinica.

27. IV. 44 g.

Raspored jedinica: kao i prošlog dana.

Susjedne jedinice: kao i prošlog dana.

Mjere izviđanja i obezbjeđenja: poduzete su, II brigada manjim izviđačkim dijelovima izviđati neprijatelja na prostoru k. 944—k. 913 (Perušić) i Crnoj Vlasti.

Primljeni izvještaji: 5,30 sati. Naređenje za preuzimanje položaja primili smo i po istom postupili smo odmah.[22]

22,45 sati. Odred[23] javlja: Uništen jedan neprijateljski kamion. Na komunikaciji Lapac — Bihać poginulo 15 neprijatelj. vojnika.

U toku dana prošlo je 75 neprijatelj. kamiona iz Bihaća za Lapac, iz Lapca za Bihać 150 kamiona. U toku dana čula se jača borba prema Srbu.

1,35 sati. 3 brig. XIX javlja: Iz Osredaka za Srb prošlo 150 kamiona, 15 tenkova, od Lapca za Srb prošla jedna kolona pješadije, jačine 1 bat. Iz Srba za Lapac prošlo 50 kamiona i 7 tenkova sa vojskom. Danas se čula neka borba kod Lič. Osredka.

28. IV. 44 g.

Raspored jedinica: kao i predhodnog dana.

Susjedne jedinice: kao i ranije.

Mjere izviđanja i obezbjeđenja: II brigada uputila je izviđačke dijelove u pravcu neprijatelja. Obezbjeđenje u mjestu.

Primljeni važni izvještaji: 9,20 sati. I brig. javlja da kod nje nema ništa novoga.

21,15. II brig. javlja: Neprijatelj osmotren na željez. st. Rudopolje i k. 1152 — nepoznate jačine.

21,20. IV bat. II brig. javlja: Na položaju nema ništa novog. Doznali smo da se nepr. kreće prema Zavalju — Skočaju

---

[22] Prema naređenju Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske, od 26 aprila, Divizija je u sadejstvu s Prvom i Trećom brigadom Osme divizije trebala napasti neprijateljske posade na komunikaciji: Otočac — Vrhovine — Crna Vlast. Uslijed veoma rđavog vremena i jake zime (samo Trideset peta divizija imala je 110 boraca premrzlih i izbačenih iz stroja) jedinice nisu uspjele izbiti na polazne položaje za napad, pa je isti obustavljen. Opširnije o tome vidi dok. br. 121 u ovoj knjizi, knjigu 27, izvještaj Štaba Osme divizije Štabu Četvrtog korpusa od 18 maja 1944 i zapovijest Glavnog štaba Hrvatske od 26 aprila u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 24—1/1, k. 111.

[23] Odnosi se na Lički NOP odred.

— Drenovici i Lapcu. Cijelu noć čula se motorizacija. Pješadija nije osmotrena.

8,30 sati. Primljeno naređenje od G.Š. da sa dva bataljona potpomognu se snage VIII div. i to: jedan bataljon osiguranje desnog krila, a jedan bataljon osig. lijevog krila.[24]

Izdata važnija naređenja: U 8,40 II brigadi da pripremi 2 bat. za borbu. U 1,10 sati da se pripremi za miniranje i prekopavanje ceste.

29. IV. 44 g.

Raspored jedinica: kao i predhodnoga dana osim 2 bataljon II brigade koji su osigurali krilo III brigade VIII divizije, koja je napadala na k. 944 i k. 913 (Perušić).[25]

Susjedne jedinice: kao i predhodnog dana.

Mjere izviđanja i obezbjeđenja: održavan kontakt sa neprijateljem prema Crnoj Vlasti.

Primljeni važniji izvještaji: II brigada javlja u 10,20 da je krenula jedna neprijatelj. kolona jačine do 150 ustaša sjeverozapadno od k. 944, u pravcu Crnog Vrha — sa namjerom da napadne batalj. u Borić Selištu. Bataljonu je naređeno da natkrili neprijatelja i da ga napadne.

16,43 h. II brigada javlja: Neprijatelj je izvršio napad na jednu četu III bataljona, ista se raspršila, a neprijatelj se povukao.

23,45 sati. III brig. XIX divizije javlja: Rudopoljski četnici ponovo su 28-IV ušli u Vučipolje, jačina snaga nije nam poznata.

Izdata važnija naređenja: U 14,40 sati svima jedinicama da se pripreme za operaciju, da izvrše popunu sa municijom i sređivanje jedinica.

10,30 h. Divizion da plasira haubičku bateriju sjeverno od Metle, a poljsku na Klanac.

30. IV. 44 g.

Raspored jedinica: kao i 29-og ovog mjeseca.

Susjedne jedinice: kao i prošlog dana.

Mjere izviđanja i obezbjeđenja: izviđanja neprijatelja nije bilo, obezbjeđenje vanjskim patrolama.

Primljeni važniji izvještaji: 8,35 sati. I bataljon II brigade javlja: Neprijatelj nepoznatim snagama preko *Drvenjaka*

---

[24] Ovi su bataljoni sadejstvovali Trećoj brigadi Osme divizije u napadu na k. 944 i k. 913 (Perušić).

[25] O rezultatima napada na ove kote vidi tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Osme divizije Štabu Četvrtog korpusa od 18 maja 1944 godine.

od *Ramljana* izbio u *Turjanski,* svojim prednjim [dijelovima] stigao do zaseoka *Borići.*[26]

9,20 h. Neprijatelj se pojavio u Dolcu i na koti Jurišina Metla sa nepoznatim snagama. Snage I bataljona orijentisane su prema neprijatelju.[27]

9,30 sati. Odred javlja: Jedna desetina postavila je 2 nagazne mine na cesti Srb — Lapac, od tih mina jedna je eksplodirala i uništila je jedan neprijateljski kamion.

U toku dana iz Srba za Lapac prošlo je 86 kamiona. U toku dana jedan njemački bataljon ušao je u Dnopolje, namjere nepoznate. Nepoznate neprijatelj. snage stigle su u Lapac.

10,20 sati: Nepijatelj je saobraćao Otrić — Lapac sa 120 kamiona. Manjim snagama neprijatelj je izvršio ispad u Glogovo. Terenska četa zapucala je na iste te su se odmah povukle bez borbe.

16,10 sati. I brigada javlja: Došli smo u sukob sa neprijateljem koji je nadirao od Ramljana, — o događaju bićete izviješteni.

22,15 sati. I brigada javlja: Naše snage protjerale su neprijatelja i nanijele mu osjetne gubitke. Zaplijenjeno je do sada: 30 ručnih bombi, 10 ranaca, 500 metaka, 20 porcija, više pušaka, jedan džak hleba.

Gubitci kod neprijatelja: 20 mrtvih, — kod nas nije bilo gubitaka.

Naš IV bataljon vodi žestoku borbu na otsjeku Korito — Kuzmanovača — Tromeđa. Sa brigadom smjestićemo se u Živulju i Turjanski.[28]

Izdata važnija naređenja: U 9,40 h I brigadi da uputi jedan bataljon na k. 10,45, da na istu izvrši napad.

Tenkovskoj četi naređeno da se iz Trnovca prebaci za Turjanski i da potpomogne snage I brigade.

11,30 sati. Naređeno I brigadi da sa cijelom brigadom krene u pravcu neprijatelja i da istog napadne, uništi i protjera u pravcu Ramljana.

U 18,30 sati naređeno I brigadi da ispita Jurišinu Metlu i ukoliko se neprijatelj na istoj nalazi, da ga uništi ili protjera.

U 19,30 I [brigada] javlja: Na Jurišinoj Metli nema neprijatelja.

---

[26], [27] i [28] Na navedenim pravcima napadale su: Trideset prva i Trideset četvrta bojna Četvrtog ustaškog zdruga. (Vidi istorijat njemačke 392 legionarske divizije u Arhivu Istoriskog instituta JNA.)

BR. 147

IZVJEŠTAJ ŠTABA TRIDESET PETE DIVIZIJE OD 30 APRILA 1944 ŠTABU JEDANAESTOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA KOD ŠIROKE KULE, PERUŠIĆA, BABINOG POTOKA I BILAJA[1]

ŠTAB
XXXV. DIVIZIJE XI. KORPUSA
N.O.V.J.
Op. br. 298/30. IV. 1944

Dostavlja se operativni
izvještaj za vođenje
odbranbene operacije
na dane 21. IV., 22. IV.
i 23. IV. 1944. g.

ŠTABU XI KORPUSA N. O. V. J.

1) 21. IV. 1944. I. brigada bila je raspoređena sa jednim bataljonom u Vukavi, sa jednim bataljonom u Serdarima, dva bataljona u Kuzmanovači. Brigada ima zadatak zatvaranje pravca prema Ljubovu i Kuzmanovači i aktivnim djelovanjem u pravcu Perušića — Ličkog Osika.

Istog dana u 5.30 časova neprijatelj jačine 3 satnije od 31. bojne izvršio je napad na položaje 1. bataljona u Vakavi, a sa manjim snagama prema Sv. Trojici. Neprijatelj je nastupao sa jednom kolonom pod zaštitom mraka pravcem Široka Kula — Klenovac — s. Koraći na k. 773, jednom kolonom istim pravcem na k. 912 (Gradina). Sa trećom kolonom nastupao je pravcem Lički Osik — sjeverno od s. Ćukovca i izbio na k. 570. Na ovim položajima neprijatelj je osvanuo i u 5.30 časova odpočeo sa napadom na bataljon u Vukavi, koji je bio slabo osiguran. Čim je neprijatelj otvorio vatru, bataljon je neorganizovano povlačio se putem koji vodi iz Vukave u pravcu Kneževića stana. Na tom mjestu bataljon se sredio i krenuo u pravcu neprijatelja, ali se isti povlačio u pravcu Široke Kule i bataljon nije uspio da ga stigne.

2. bataljon koji se nalazio u Serdarima nije krenuo u pomoć napadnutom bataljonu, nego je zauzeo položaje na liniji Tepšanovac (k. 852) — Serdari — k. 738 i tako je neprijatelju uspjelo povući se nekažnjeno u bazu.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 2/5, k. 1234.

U ovo miznenađenju 1. bataljon pretrpio je gubitke od 3 mrtva i 1 ranjenog. Među poginulim jedan je komandir čete drug Žegarac Đuro, ostali su borci.

Gubitci neprijatelja: nisu poznati.

Utrošeno je 750 metaka, a izgubljeno 1 puškomitraljez. 2 konja, 2 samara i 2 mine.

Kritički osvrt: Bataljon se slabo obezbijedio i kad je bio napadnut, povlačio se nesređeno i bez komande, te mu je trebalo dugo vremena da se sredi. Kod 2. bataljona koji se nalazio u Serdarima nije bilo snalaženja i samoinicijative.

II.

22. IV. 1944. g. II. brigada nalazila se na prostoru sa dva bataljona u G. Babinom Potoku, a sa dva bataljona u Turjanskom sa zadatkom da zatvara pravac Turjanski — G. Babin Potok.

III. brigada sa dva bataljona nalazila se u Borić Selištu, a sa druga dva bataljona — jednim na Prijeboju, a jednim u Dabru. Bataljoni koji su se nalazili u Borić Selištu imali su zadatak zatvarati pravac prema Čorkovoj Uvali i spriječavati neprijatelja u njegovim ispadima prema oslobođenoj teritoriji.[2] 22. IV. u 3 sata u jutro patrole III. brigade osjetile su neprijatelja koji je kretao od Vrhovina prema k. Perušić. Patrola je odmah izvjestila bataljon, a zapucala na neprijatelja i povukla se na k. 913. Bataljon je odmah izišao na položaj na k. 913 i 944 i uputio patrole u pravcu neprijatelja.

U 5.15 časova jedna neprijateljska kolona osmotrena na Metli (k. 911), jedna kolona ulazi u šumu prema k. 901, jedna kolona na Perušiću i jedna kolona od tunela nadire prema k. 944. Bataljon je prihvatio borbu sa kolonom koja je napadala od pravca tunela prema k. 944, ali se osjećao opkoljen i odmah je odstupio na V. Ogradak (k. 970), a bataljon iz Borić Selišta prebacio se na k. 923, gdje je zauzeo položaje za odbranu. Neprijateljska kolona koja se zadržala na Metli produžila sa napredovanjem u prvacu Stajina i Kosa i na k. 990 sukobila se sa 2. bataljonom II. brigade koji se nije snašao u šumi i poslije kraće borbe povukao se na Lisinu, a neprijatelj je odstupio jednim dijelom prema Metli, a jednim dijelom spuštao se prema G. Babinom Potoku. Štab II. brigade kad je osjetio vatru na lijevom krilu povukao je 2. bataljon sa k. 940 i zaposjeo Klanac i tako je neprijatelju ostala kota slobodna

[2] Na ovom pravcu vršili su ispade Treći bataljon 846 puka njemačke 392 legionarske divizije i Devetnaesta ustaška bojna (vidi istorijat 392 legionarske divizije u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 39/14, k. 18).

da je zaposjedne. 3. bataljonu naređeno je da preko k. 923 izvrši napad na k. 940 i da se poveže sa snagama III. brigade.

U 11 časova neprijatelj je tukao jakom artiljerijskom vatrom položaje na Klancu i k. 923 i otpočeo napad pješadijom, ali je bio odbijen. U 12.15 časova 3. bataljon II. brigade i 4. bataljon III. brigade izvršili su napad na neprijatelja, 3. bataljon II. brigade na k. 940, a 4. bataljon III. brigade sjeverno od k. 940 preko Vrelina i Borić Selišta. 3. bataljon II. brigade u napadu uspjeva i zauzima k. 940 i zarobljava jedan mitraljez »šarac«, ali neprijatelj odmah izvrši protunapad i odbaci bataljon prema k. 940. 4. bataljon III. brigade nije uspio u napadu, ali je zadržao zauzete položaje sjeverno od k. 940 i povezao se sa 3. bataljonom koji se nalazio na k. 934 i Vrelini. Neprijatelj u toku cjelog popodneva bombardovao je položaje artiljerijom, naročito u 17 časova, u koje je vrijeme odpočeo sa povlačenjem prema k. Perušić i Crnoj Vlasti.

Jedan bataljon II. brigade i dva bataljona III. brigade pošli su u gonjenje neprijatelja, ali se isti zadržao na kotama Perušić, 913 i 944 i odmah se utvrdio za odbranu. 3. bataljon III. brigade u 19 časova izvršio je napad na k. 944, ali u istom nije uspio, pošto je neprijatelj istu kotu uporno branio i na istoj imao dosta jake snage. Bataljon se povukao u Borić Selište.

Gubitci neprijatelja: U ovoj borbi neprijatelj je imao 32 mrtva i 45 ranjenih.

Zaplijenjen je jedan »šarac« mitraljez sa postoljem i 300 metaka.

Sopstveni gubitci: Kod II. brigade 2 mrtva i 9 ranjenih, 1 zarobljen i 4 nestala. Kod III. brigade 8 mrtvih od kojih su tri vodnika i to Mile Mrvoš, Tomić Pero, i Dimitrović Josip i delegat Justić Nikola i 3 ranjena borca.

Utrošak municije: 6615 metaka za puške i p.mitraljeze, 80 mina za teški bacač, 56 mina za mali bacač, 40 ručnih bombi.

Kritički osvrt: Nedovoljna budnost, sporo manevrisanje sa jedinicama, slaba procjena neprijatelja i njegovih namjera i nedovoljna odpornost u držanju položaja, a naročito kod zauzetih položaja od neprijatelja.

Istog dana jedan vod od odreda postavio je zasjedu neprijatelju sjeverno od s. Ornice i dočekao jednu ustašku kolonu jačine od 150 ustaša i na istu otvorio vatru sa rastojanja od 200 metara. Neprijatelj je pretrpio gubitke: 5 mrtvih i više ranjenih, na strani voda nije bilo gubitaka. Neprijatelj se povukao u bazu, a vod u sastav bataljona u Vrebcu.

III.

24. IV. 1944. g. Dva bataljona II. brigade u 22 časa izvršili su napad na k. 913 i 944. Podilaženje bataljona izvršeno je dosta dobro, ali nije bilo kod istih dovoljno energičnosti da izvrše juriš na samog neprijatelja. Bataljoni su se osjetili nemoćni i povukli se bez naređenja.

Naši gubitci: 1 mrtav i 1 ranjen. Gubitci kod neprijatelja nisu poznati.

IV.

25. IV. 1944. g. 3. i 2. bataljon II. brigade i 3. bataljon III. brigade dobili su zadatak da napadnu neprijatelja na k. 944, 913 i Perušiću. Napad bataljona bio je potpomognut baterijom poljskih topova i sa 4 teška bacača.

Raspored bataljona za napad: 3. bataljon sa sjeveroistočne strane napao k. 913, 2. bataljon sa sjeverne i sjeverozapadne strane k. 944, bataljon III. brigade bio je neposredna rezerva. 4. teška bacača tukli su k. 944, a poljska baterija k. 913.

Artiljerija i bacači otvorili su vatru u 10.30 časova i za to vrijeme bataljoni su se podvlačili i u 23 časa otpočeli su sa napadom. Prvi nalet bio je dobar, a naročito kod 3. bataljona, ali bataljoni bili su odbijeni jakom mitraljeskom vatrom i ručnim bombama. Ponovni napad izvršen je u 1.30 časova od 3.bataljona. Napad je opet bio energičan ali je bio ponovno odbijen i odmah poslije toga neprijatelj je izvršio snagama sa Perušića i manjim snagama sa k. 913 povratni napad i odbacio bataljon potpuno. Bataljon se povukao na sjeverne padine, a 2. bataljon u Borić Selište.

Gubitci neprijatelja nisu nam poznati, ali je imao gubitaka.

Sopstveni gubitci: 3 ranjena, dvojica teže, a jedan podlegao ranama.

Utrošak municije: 1200 metaka po pješadijskim oružjima, 20 malih mina za bacače i 30 komada za teške bacače.

V.

25. IV. 1944. g. jedna desetina I. bataljona L. P. Odreda sačekala je neprijatelja na cesti Gospić — Bilaj. U 11 časova naišla je jedna ustaška patrola jačine 10 vojnika. Na istu je otvorena vatra i nanjeti gubitci. Nakon 15 minuta naišla je jedna ustaška satnija na koju je otvorena vatra sa dosta velike daljine i desetina se je pod zaštitom vatre izvukla iz borbe.

Neprijatelj je pretrpio 10 mrtvih i više ranjenih.
Sopstveni gubitci: 1 poginula drugarica.
Utrošak municije: 480 metaka za puške i p.mitraljeze.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
S. Mrđa

Komandant, potpukovnik:
P. Kleut

BR. 148

IZVJEŠTAJ ŠTABA ZAPADNE GRUPE NOP ODREDA OD 30 APRILA 1944 ŠTABU ŠESTOG KORPUSA NOVJ O BORBAMA I STANJU U ODREDIMA OD 20 DO 30 APRILA[1]

ŠTAB ZAPADNE GRUPE
N.O.P. ODREDA VI. KORPUSA NOV
JUGOSLAVIJE
Broj 237
Dana: 30/IV 1944

Predmet: Desetodnevni operativni izvještaj dostavlja

ŠTABU VI. KORPUSA NOV i PO JUGOSLAVIJE

Položaj

Dostavljamo Vam desetodnevni operativni izvještaj o radu naših jedinica za proteklih 10 dana.

1.) *Opća situacija na sektoru naših jedinica:*

Na sektoru jedinica Posavskog odreda neprijatelj je izvršio dva upada na našu oslobođenu teritoriju i zapalio selo Kričke. Dana 19. ov.mj. ubila je ista banda 17 duša u istom selu. Neprijatelj koji je palio isto selo došao je iz Jazavice šumom, i spustio se je u Donje Kričke. To je radila crna legija iz Jazavice. Dana 20. IV. o.g. neprijatelj je upao od Novske i Brestače u jačini od 500 vojnika u selo Bair, i ubio 7 duša, te spalio nešto kuća. Istog dana upao je neprijatelj i u selo Bu-

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 33—1/2 I, k. 473.

javicu. To su bili Njemci iz Gojila, Banove Jaruge i Poljane.[2] Neprijatelj je bio u jačini od 1000 vojnika sa dva tenka, jedna borna kola. Štetu koju su počinili: polupali su samo prozore po kućama. Namjere neprijatelja jesu kako se saznaje da u Lipik treba da dođe Luburićeva bojna, te isto tako se saznaje da neprijatelj ima namjeru opraviti most na Krndiji i prugu Pakrac — Daruvar.

Na sektoru jedinica Daruvarskog odreda za prošlih 10 dana u neprijateljskim uporištima brojno stanje i naoružanje se je promjenilo u uporištu Daruvar, pošto je došla neprijateljska vojska iz Pakraca za Daruvar u jačini jedne mitraljeske satnije koja je sa sobom dovezla 4 topa. Kalibar topova nepoznat. U Badljevini se vojska promjenila, ali je brojno stanje i naoružanje isto. Isto tako neprijatelj se počeo utvrđivati u selu Doljanima na križanju kod škole. Jačina neprijatelja u istom mjestu jeste jedna satnija. Isto tako za posljednjih 10 dana neprijatelj je zaposjeo cestu Daruvarski Batinjani, Vrijeska prema Bastajima, te je ujedno iseljavao neke civile sa Vukovja u uporište Daruvar.

Na sektoru jedinica Bilogorskog odreda u posljednjih 10 dana neprijatelj je izlazio iz uporišta Virovitice u selo Korije, kao i vršio saobraćaj na cesti Virovitica — Suhopolje — Cabuna za Slatinu. Dana 25. IV. o. g. prolazio je neprijatelj sa motorizacijom u jačini od 30 motornih vozila iz Virovitice prema Slatini. Isto tako u posljednjih 10 dana neprijatelj je napravio nova uporišta i to: Suhopolje u jačini od jednog bataljona, Cabuna isto jedan bataljon. Iz uporišta Grubišno Polje neprijatelj izlazi neodređeno do Ivanovog Sela. Iz uporišta Veliki Grđevac —Pisanica neprijateljski »Trup« upadne čas u jedno, čas u drugo selo u okolici ova dva uporišta. Iz uporišta Bjelovar i Velikog Trojstva neprijatelj upada u selo Šandrovac. U Pitomaču neprijateljski »Trup« iz Križnice preko Drave upao je dva puta. Smjena neprijateljskih vojnika po uporištima koliko nam je poznato nije bila, kao niti pojačanja nisu dolazila, sem ovih jedinica koje krstare cestom Virovitica — Suhopolje — Cabuna i Slatina.

2.) *Rad naših štabova i podređenih jedinica:*

Što se tiče članova štabova naših odreda, tj. njihovog rada, dobar je. Sva primljena naređena koja se izdaju podređe-

[2] Iz bojne relacije Prvog zbornog područja za april 1944 vidi se da su u ovom upadu na oslobođenu teritoriju Slavonije učestvovali dijelovi Prvog gorskog zdruga iz Kutine, Pakračke Poljane i Novske i ustaše iz Jasenovca (vidi dok. br. 4/1—59, k. 58, u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

nim jedinicama rešavaju se u suglasnosti. Članovi štabova bataljona nisu dovoljno inicijativni, i tako se osjeća slabost kod rukovodilaca u upravljanju sa jedinicama u borbi, što se je već više puta dokazalo. Iste nedostatke nastojaćemo da se čim prije otklone. Obuka se izvodi prema planu rada i drugovi su upoznati sa rukovanjem oružja sa kojima raspolažu. Rukovodioci su upoznati sa predmetom čitanje karata i planova. Predmet ratne službe i borbene obuke treba više praktično izvoditi jer se pokazao nedostatak u samom podvlačenju pod vatrom. Što se tiče fortifikacije, borci su upoznati i pravilno primjenjuju, tj. koriste zaklone i udešavaju za odbranu. Stražarska služba zadovoljava. Služba veze u našim jedinicama donekle zadovoljava.

3.) *Disciplina i moral jedinica:*

Što se tiče discipline, obična i strojeva dobra je, dok borbena disciplina isto je dosta dobra, a u Bilogorskom odredu može se reći da je i odlična. Pozdravljanje starijih u Posavskom odredu je dosta slabo, u Daruvarskom dobro, dok u Bilogorskom je odlično. Pljačke nema. Samovolje se desi po kada i to ređi slučaj. Moral jedinica je zadovoljavajući.

4.) *Stanje unutar jedinica:*

U Posavskom odredu za prošlih 10 dana izbačeno je iz stroja 9 boraca, 3 druga su poginula, 2 ranjena, 2 otišla u prekomandu kao Dalmatinci za svoj kraj. Priraštaj oružja jest jedan šmajser dobiven preko veze, jedan njemački p. m. dobiven u borbi. Manjak oružja 15 talijanki[3] metnute u bunker, 11 mauzera, od kojih su 3 izgubljena u borbi, 8 mauzera dato drugovima prilikom njihovih upućivanja na druge dužnosti. Isto tako manjak jedan laki minobacač koji je izgubljen u borbi sa neprijateljem.

U posljednjih 10 dana u Daruvarskom odredu izbačeno je iz stroja 4 druga, od kojih su 3 poginula i jedan ranjen. Manjak oružja jest 5 manlihera, 2 talijanske puške koje su date drugovima prilikom njihovog prekomandovanja u druge jedinice. Isto tako pokazao se manjak jedan laki bacač, koji je dat Bilogorskom odredu. Viška oružja jest 5 mauzera, koji su dobiti u borbama i jedna protivtenkovska puška koja je dobivena iz art. slagališta VI. korpusa.

U prošlih 10 dana u Bilogorskom odredu izbačeno je iz stroja 2 druga koja su ranjena u borbi. Novopridošlih boraca ima 8, gubitak u oružju i materijalu nismo imali. U borbama dobito jedan mauzer, 150 metaka i jedno kompletno odijelo.

[3] Riječ je o puškama italijanske proizvodnje.

5.) *Služba veze:*

Služba veze u jedinicama ne zadovoljava s obzirom da vodovi za vezu ne raspolažu sa dovoljnom količinom telefonskog kabla a naročito u Bilogorskom odredu koji ne raspolažu od više jedan km. iste žice. Kurirska veza je dobra, ista se održava kuririma pješice, a ponekad kada je hitnija pošta istima se dodijeljuju konji.

6.) *Izvedene akcije:*

a.) *Posavski odred:*

Za posljednjih 10 dana imao je sljedeće borbe na svome sektoru:

Dana 19. IV. o. g. neprijatelj je upao od Novske u jačini od 300 crne legije u selo Kričke, gdje je palio isto selo. I. bataljon je udario na njega od Baira, a II. bataljon od Alavuka, te su ga tako uspjeli protjerati da nije uspio zapaliti cijelo selo i otjerati marvu koju je opljačkao. Borba je vođena jedan sat.

Dana 20. IV. o. g. iste jedinice dale su osiguranje za konfiskaciju sela Antunovca. Tom prilikom neprijatelj je upao u Trokut od Novske i Poljane, s kojima je I. i II. bataljon vodio borbu na Bairu i Bujavici.

Dana 20. IV. o. g. uz pomoć diverzantske čete jedinice istog Odreda porušile su mostove na glavnoj cesti i to na sektoru Lipovljani — Novska na rijeci Subockoj. Most je potpuno uništen. Isto tako porušen je most u Paklenici. Isto tako jedinice istog Odreda u posljednjih 10 dana davale su osiguranje u vezi sa sjetvom na našem oslobođenom teritoriju.

b.) *Daruvarski odred:*

U prošlih 10 dana jedinice istoga Odreda vodile su 3 puta borbu i to: 20. IV. o. g. u selu Bijeloj, 21. IV. o. g. u selu Siraču i 22. IV. o. g. u selu Kusonjima sa neprijateljem koji je kretao od Pakraca da ometa oranje i sjetvu u Španovici. Isto tako taj Odred nalazio se je na osiguranju sjetve na našem oslobođenom teritoriju.

c.) *Bilogorski odred:*

Dana 23. IV. o. g. jedinice istog Odreda, tj. II bataljon vodio je borbu sa neprijateljem na cesti Suhopolje — Cabuna, i tom prilikom ubijen je jedan neprijateljski vojnik, te zarobljen jedan karabin i jedan par odijela.

Dana 24. IV. o. g. neprijatelj je gađao jedinice ovoga Odreda u selu Pčeliću iz Suhopolja i ceste ispred stanice

Pčelić sa dva topa, te tom prilikom izbacio je oko 10 granata iz topa 75 mm, te je lakše ranio jednog druga iz I. bataljona.

Dana 25. IV. o. g. II. bataljon ovoga Odreda vodio je borbu sa neprijateljem u selu Pčelicu koji je bio u jačini od 200 vojnika sa dva tenka. Tom prilikom ubijen je jedan gestapovac i dva su teže ranjena. Zarobljeno je dva redenika sa municijom za »Šarac«. Sopstvenih gubitaka nije bilo.

7.) *Stečeno iskustvo:*

U svim našim jedinicama treba poučiti rukovodioce u boljoj upravi i rukovanju s vatrom, kao i manevrisanju jedinica u borbi. Drugove poučiti u pravilnom korištenju vatre i pokreta.

8.) *Raspored jedinica i njihovo stanje:*

Jedinice Posavskog odreda, i to I. i II. bataljon nalazili su se na sektoru Trokuta. Bataljon »Hajduk Veljko«: u okolini Okučana, dok četa »Matija Gubec« nalazi se u Hrvatskoj Posavini. Stanje u odjeći i obući je dosta slabo. Imade dosta drugova bosih i pocjepanih. Ishrana, kao i zdravlje je dosta dobro.

Jedinice Daruvarskog odreda nalazile su se, i to: I. i II. bataljon na sektoru Bijele, tj. kontrolisali cestu Pakrac — Daruvar.

Jedinice Bilogorskog odreda nalazile su se na sektoru, i to: I. btaljon nalazi se u Bukovoj, dok II. bataljon u selu Jasenašu.

Odjeća i obuća u Daruvarskom i Bilogorskom odredu ista je dosta slaba. Ishrana donekle zadovoljava. Zdravlje je dobro.

9.) *Daljnje namjere:*

Namjere jedinica naših odreda jesu da spriječavaju neprijatelju upadanje na naš oslobođeni teritorij, te isto tako ometati neprijatelja koji se kreće cestama kroz našu teritoriju, i uznemiravati ga u njegovim uporištima, te praviti mu zasjede i tako uništavati neprijatelja.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Stojan Divić

Zamj. komandanta, kapetan:
Milaković Jovan

(M. P.)

BR. 149

IZVJEŠTAJ ŠTABA PRVE NO BRIGADE OD 30 APRILA 1944 ŠTABU TRIDESET TREĆE DIVIZIJE O DEJSTVIMA OD 6 DO 30 APRILA[1]

ŠTAB
I BRIGADE XXXIII DIVIZIJE
X KORPUSA »ZAGREBAČKOG«
NOV I POJ
Dne 30. IV. 1944. u 9.45 h.
Oper. broj 50/44

Op. 266/44

Predmet: Operativni izvještaj

ŠTABU XXXIII DIVIZIJE X KORPUSA »ZAGREBAČKOG«
NOV i POJ

U vezi naređenja Štaba XXXIII divizije dostavljamo vam operativni izvještaj za razdoblje od 6. do 30. IV. 1944. g.

6. IV. 1944. Jedinice naše brigade nalaze se u slijedećim bazama: I. bataljon u selu D. Draganac, III. bataljon u mjestu Čazma, IV. bataljon u Vagovini, Štab brigade i jedinice pri Štabu u G. Dragancu. Jedinice se sređuju nakon prekjučerašnje borbe u Čazmi, i nalaze se na položajima. U noći oko 23.30 h. čuje se pucnjava iz pravca sela Sišćani. Štab IV bataljona uputio je odmah jednu četu na raskrsnicu puteva Sišćani — Draganac — Komuševac i posjeo položaj, dok je jedan vod te čete upućen u selo Sišćane da razvidi tamošnje stanje. Saznalo se je da je milicija u selu Sišćani zapucala na tamošnje terence sa ciljem da ometu jedan politički sastanak. I bataljon upućivao je patrole duž rijeke Česme. III bataljon upućivao je patrole u pravcu Cerine i Dabaca. II bataljon još se nalazi na službenom putovanju.

7. IV. 1944. Snage naše brigade nalaze se u istim bazama kao predhodnog dana. IV bataljon vrši nastupni marš u pravcu Narte, pošto se je saznalo da neprijatelj kreće u pravcu Štefanje — Laminac.

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 5—19/4, k. 551—A.

Neprijatelj nije izašao iz uporišta i do okršaja nije došlo. Bataljon se je povratio u svoju bazu do 17 h. Postavljena su osiguranja i upućene patrole u određenim pravcima. Jedinice pri Štabu održale su časove prema rasporedu rada.

8. IV. 1944. Naša brigada drži iste baze kao jučer s tom promjenom što je u sastav ušao naš II bataljon, koji se je povratio sa puta iz Banije i sobom donio oružje.[2] Taj bataljon smjestio se je u selu Komuševac. Vrši se podjela oružja i priprema za skori pokret.[3] Postavljena su osiguranja i upućene patrole kao pređašnjeg dana.

9. IV. 1944. Jedinice naše brigade nalaze se u istim bazama. U 13.45 h. brigada vrši pokret i to: III bataljon zasebno do sela Prnjarovac, gdje ostaje do 17 h. sa zadatkom da štiti bok glavnini brigade, koja se kreće u pravcu Dubrave. Zatim III bataljon produžuje za Zetkan, gdje stiže u 18 h., pravi zapreke, ukopava se i upućuje patrole u pravcu Lipovčana i Brezje — Zvekovac. Glavnina brigade i to: I, II i III bataljona sa Štabom brigade i jedinicama pri Štabu kreću skupno i zauzimaju slijedeće baze: I bataljon u selo Zgališće, II bataljon sa pratećom četom u selo Kostanj, IV bataljon između sela Podlužana i Zgališća na raskrsnici puteva kod kote 120, Štab brigade sa ostalim jedinicama pri Štabu u selo Podlužan. Postavljena su osiguranja i upućene daljinske patrole.

10. IV. 1944. Jedinice naše brigade nalaze se u jutro u istim bazama. U 15 h. vrši čitava brigada sa Štabom X korpusa i IV bataljonom Ud. brigade »Braća Radić« pokret u pravcu Crkvene. Pruga Križevci — Bjelovar pređena je oko 20 h. Naš IV bataljon odvojio se je kod sela Mački i krenuo u pravcu sela Mikinaši. Na patrolu prednodnicu ovoga bataljona otvorena je iz busije vatra, koju je patrola suzbila i ubila jednog ustašu, a drugog zarobila. Plijen: 2 karabina i

[2] Riječ je o oružju dobivenom od Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske.

[3] Brigada je 9 aprila pošla za Kalnik i Hrvatsko Zagorje, gdje je dejstvovala pod neposrednom komandom Štaba Desetog korpusa (vidi dok. br. 126).

odijela istih dvaju ustaša. Do 24 h. zauzete su slijedeće baze: I bataljon sa Štabom brigade i jedinicama pri Štabu, te sa Štabom X korpusa »Zagrebačkog« u selo Cepidlaka, II i III bataljon u selo Glovnovi, naš IV bataljon i IV bataljon Ud. brigade »Braća Radić« u selo Ladinac. Postavljena su potrebna osiguranja i upućene daljinske patrole u određenim pravcima.

11. IV. 1944. IV bataljon vrši u 4.30 h. pokret za selo G. Križ, III bataljon u 3 h. za selo Cepidlaka i zatim za selo Topolovac. Štab brigade sa jedinicama pri Štabu i sa II bataljonom u 5.30 h. za selo Topolovac, I bataljon sa Štabom X korpusa za selo Jakopovac, IV bataljon Ud. brigade »Braća Radić« za selo Mala Mučna. Sve ove baze zauzete su do 9 h. Postavljena su osiguranja prema nepr. uporištu Rovišće i upućene daljinske patrole. Borci se odmaraju i čiste oružje, te ostalu spremu.

12. IV. 1944. U jutro jedinice naše brigade nalaze se u istim bazama. U 15.30 brigada vrši pokret u pravcu V. i M. Sesveta. Zauzete su slijedeće baze: I bataljon sa Štabom X korpusa u Veliku Branjsku, II bataljon sa Štabom brigade i jedinicama pri Štabu u Velike Sesvete, III bataljon u Male Sesvete, IV bataljon u selo Malu Branjsku, dok IV bataljon Ud. brigade »Braća Radić« ostao je u Maloj Mučnoj. Upućivane su dubinske patrole u pravcu Brezovog Mosta, Carevdara, koje su izviđale cestu Križevci — Koprivnica. Postavljena su osiguranja do 21 h. kada su sve jedinice zauzele novoodređene baze.

13. IV. 1944. U jutru jedinice naše brigade nalaze se na istim položajima kao jučer. III bataljon, koji je zauzeo položaj kod M. Sesveta, sa dvije čete na kosi koja se od kote 302 proteže ka koti 213, zapadno od sela Rajića. Preostala četa je na položaju u M. Sesvetama. Na vijest, da neprijatelj kreće iz Carevdara i Kloštra u dvije kolone u obliku slova V u pravcu naših položaja, upućena je četa III bataljona prema Carevdaru na položaj sa zadatkom da drži kontakt sa neprijateljem. Od tamošnjih civila u Carevdaru dobiva ova četa krive podatke o neprijatelju,

t.j. da neprijatelja nema u selu, te ulazi u selo. Neprijatelj koji je bio u kućama otvorio je na ovu četu žestoku vatru, koja je smjesta pošla na juriš. Neprijatelj imao je 5 mrtvih i to: 1 poručnik, 1 vodnik i 3 čarkara, osim toga ubijena su i 3 civila, koji su se dali u potjeru za jednim ranjenim drugom iz ove čete III bataljona, kojeg su hteli uhvatiti živa. Naši gubici bili su 1 mrtav i 2 ranjena. Utrošak municije oko 200 metaka. Zbog naređenja za pokret ova četa kreće u selo Donjara, gdje postavlja u 18.30 h. zasjedu preko ceste i pruge u smjeru Križevci, da osigura pokret glavnine brigade. Zborno mjesto za čitavu brigadu bilo je Manastir Lepavina, gdje je ta četa ušla u sastav svoga bataljona, koji je u zajednici vršio sa ostalim bataljonima pokret i to: III bataljon u selo M. Poganac, svi ostali bataljoni i jedinice u Botinovac. Pokret se je vršio od 17 do 22.30 h., kada su se sve jedinice smjestile za prenoćište. Postavljena su osiguranja i upućene su daljinske patrole.

14. IV. 1944. U 5 h. jedinice naše brigade vrše pokret u pravcu Kalnika. IV bataljon, došavši u selo Glogovnica, zauzeo je položaj i ukopao se. Neprijatelj pripucavao je preko dana i u 17 h. napao položaj IV bataljona. Nakon 2-satne borbe neprijatelj se je povukao i njegovi gubitci nisu nam poznati. IV bataljon imao je 1 ranjenog druga. I, II bataljon i prateća četa smjestili su se u selu Habdije, III bataljon sa Štabom brigade i jedinicama pri Štabu u selu Marinovac, IV bataljon Ud. brigade »Braća Radić« sa Štabom X korpusa u zaselcima Apatovca. Baze su zauzete do 10.15 h. Postavljena su osiguranja, borci su se ukopali, upućene su daljinske patrole prema Ludbregu, Varaždu. Toplicama i Križevcima. Utrošeno je oko 250 metaka municije.

15. IV. 1944. U 4 h. jedinice naše brigade vrše pokret sa zbornog mjesta Osijek u pravcu Kalnika. Do 7 h. zauzete su slijedeće baze: I, III, IV bataljon sa Štabom brigade i jedinicama pri Štabu u mjesto Kalnik, II bataljon u selo Vojnovec, IV bataljon Ud. brigade »Braća Radić« u selo Ka-

mešnica, jedan bataljon »Zagrebačkog« P. odreda u mjestu Gornja Rijeka. U ovim bazama vrši se ishrana boraca, a u 15 h. sve jedinice vrše daljni pokret i to: I bataljon sa Štabom brigade i jedinicama pri Štabu u mjesto Vukovec, II bataljon u G. Rijeku, III bataljon u Deklešanec, IV bataljon u Hižanovec, IV bataljon Ud. brigade »Braća Radić« u Vojnovec. Nakon večere dolaze sve jedinice u 21 h. na zborno mjesto G. Rijeka, odakle se vrši pokret kroz cijelu noć preko Bisag Grada pravcem Zagorje.

16. IV. 1944. U 5.30 h. došle su jedinice naše brigade do mjesta Beloslavec i Jertovec, te su se bataljoni odmah smjestili na okolne čuke i borci se ukopali. Iz pravca Konjšćine čulo se je puškaranje, ali neprijatelj nije naišao na položaje naše brigade. U cilju prenoćišta jedinice napuštaju položaje, koje su držale preko dana i zauzimaju slijedeće baze: I bataljon sa Štabom brigade i jedinicama pri Štabu u mjesto Bosna, II i III bataljon u mjesto Turkovčina, IV bataljon sa Štabom X korpusa u selo Beloslavec. Ovo rokiranje završeno je do 23 h. Upućene su daljinske patrole u potrebnim pravcima.

17. IV. 1944. U 4.30 h. snage naše brigade vrše pokret i do 8 h. zauzimlju nove baze i to: na sektoru sela Trgovišće — Hrašćina, gdje su zauzeti položaji na okolnim čukama, borci su se ukopali, postavljene su barikade, IV bataljon Ud. brigade »Braća Radić« smjestio se je u mjestu Kraljevec, a bataljon Zagrebačkog P. Odreda u mjesto Vrbovo. Oko 12 h. u pravcu naših položaja nastupala je jedna neprijateljska kolona koja se je sastojala od 2 tenka od 7.5 tona, 3 tankete i 2 kamiona. Ista kolona povratila se pravcem kojim je i došla. Snage naše brigade ostale su u pripravnosti. Kroz noć dio snaga ostao je na položaju, dok ostali prenoćili su u bazama.

18. IV. 1944. Jedinice naše brigade nalaze se preko dana i izvjestan dio snaga preko noći na istim položajima kao predhodnog dana. U noći dvije čete II bataljona dobile su zadatak da načine prepreke na želj. stanici Konjšćina. Naš izviđački vod upućen je također prema istoj stanici. Sa-

nitetski referent brigade i kirurg XXXIII divizije upućeni su u D. Pešćenu do Štaba Zapadne grupe odreda. Dobiven je jedan avionski mitraljez američkog porijekla. Patrolama uhvaćena je veza sa Zapadnom grupom odreda i sa brigadom »Matija Gubec«.[4]

19. IV. 1944. Jedinice naše brigade nalaze se na istim položajima kao predhodnog dana. IV bataljon smjenio je sa dvije čete Zagrebački P. Odred na položajima koje on drži, dok je II bataljon smjenio IV na njegovim položajima. Novoga ništa nije bilo.

20. IV. 1944. Snage naše brigade su na istim položajima s time što su se dvije čete IV bataljona povratile sa položaja Zagrebačkog P. Odreda u 17.45 h. U jutro pošao je komandant brigade sa komandantima bataljona i sa nekoliko drugova na izviđanje uporišta koje se misli napasti.[5] U 21 h. izvršila je brigada pokret za mjesto Zajezdu, gdje je stigla u 2 h.

21. IV. 1944. Po dolasku u Zajezdu bataljoni zauzimaju slijedeće položaje i baze: I bataljon selo Sv. Križ (položaj: kota 253), III bataljon na lijevom krilu I bataljona u produženju prema selu Pažurovec, II bataljon u šumici ispod sela Zajezde, IV bataljon ispod sela Grtovca povezan za II bataljonom, Štab brigade nalazi se u Zajezdi, dok jedinice pri Štabu u selu Grtovec. Oko 9 h. neprijatelj otvara artiljerijsku vatru na naše položaje kod Zajezde, a oko 10 h. nadire ka našim položajima nepr. pješadija. O toj borbi dostavljen je Štabu X korpusa operativni izvještaj[6] od 21. IV. o. g. pod brojem Op. broj 44/44. Nakon borbe sve naše jedinice u 19 h. nalaze se za prenoćište u ranijim bazama, postavivši potrebna osiguranja i uputivši dubinske patrole u određenim pravcima. Ovoga dana trebala je brigada vršiti pokret do neprij. uporišta koje se je htjelo napasti, ali uslijed gore navedene

[4] Odnosi se na Zapadnu grupu NOP odreda Desetog korpusa i brigadu »Matija Gubec« Trideset druge divizije.

[5] Riječ je o Ivancu (vidi dok. br. 78).

[6] Vidi dok. br. 96.

borbe taj pokret je odgođen do daljnjeg naređenja.

22. IV. 1944. U jutro jedinice naše brigade drže stare položaje. Vrši se priprema za predstojeću akciju. U 17 h. sa križanja kod sela Grtovca vrši brigada pokret preko Ivančice do pred selo Prigorec, gdje stiže u 19.30 h. U noći oko 23 h. bataljoni koji su određeni za napad vrše privlačenje ka neprijatelju. U sastav naše brigade došli su jedan tenk od 7.5 tona i jedan top 75 mm, koji je zarobila XXXII divizija prilikom jučerašnje borbe,[7] kada se je neprijatelj povlačio iz sektora Zajezde. Jedinice provode noć na položajima.

23. IV. 1944. Napad je otpočeo u 4 h. na nepr. uporište Ivanec, koji je bio likvidiran potpuno do 9.30 h. O tome je dostavljen operativni izvještaj[8] od 23. IV. 1944., Op. broj 47/44. Štab brigade nalazio se je do početka akcije u selu Prigorec, zatim kako je akcija počela u selu Vitešinec, a nakon likvidacije Ivanca u samom tom mjestu. Za prenoćište zauzete su slijedeće baze: I bataljon i dio jedinica pri Štabu u mjestu Prigorec, II bataljon drži položaj na kosi kod Vitešinca prema Ivanečkom Polju, IV bataljon drži položaj oko groblja u Ivancu, III bataljon ostao pod komandom Zapadne grupe p. odreda, Štab brigade sa preostalim jedinicama pri Štabu u selu Vitešinec. Borci su se ukopali, postavljene su barikade i upućene dubinske patrole. Isto popodne između 17 i 19 h. neprijatelj pokušava prodrijeti kroz zasjede koje drži XXXII divizija iz pravca Varaždin prema Ivancu, ali biva odbijen uz pomoć tenka, a također je i naš II bataljon pojačao položaje koje su držali bataljoni XXXII divizije.

24. IV. 1944. Rano u jutro naš II bataljon napravio je rokadu prema selu Vuglovec, ka koti 421, dok je jedna četa I bataljona pošla u pratnju ranjenika. Ostale jedinice držale su položaje kao predhodni dan. Tenk uz pratnju nekoliko boraca IV bataljona upućen je u pravcu Zajezde. Upući-

[7] Vidi dok. br. 100.
[8] Vidi dok. br. 104.

vane su patrole u pravcu neprij. uporišta. XXXII divizija vodila je borbu na zasjedama protiv neprijatelja, koji je nadirao iz pravca Varaždin.[9] Naša brigada dobila je čestitku G. Š. Hrvatske za dobro držanje u borbi kod Zajezde, jer je time doprinijela jedan udio za uspjeh XXXII divizije.[10] Također dobila je naša brigada čestitku od strane XXXII divizije za osvajanje nepr. uporišta Ivanec.[11]

25. IV. 1944. Naš III bataljon, koji je stavljen pod komandu Zapadne g. odreda nalazi se negdje oko mjesta Repno prema nepr. uporištu Belec. Ostale jedinice nalaze se na istim položajima kao jučer. U 18 h. ove jedinice vrše pokret preko Ivanščice za mjesto Selnicu, gdje se smještaju dvije čete I bataljona, II i IV bataljon i jedinice pri Štabu sa Štabom brigade na kraći odmor. Vani je bilo nevrijeme sa vjetrom i kišom, pa su borci to iskoristili da si osuše odijela i obuću. U Selnicu stigle su ove jedinice do 21 h. Jedna četa I bataljona bila je u pratnji ranjenika do sela Grtovca. Vrši se priprema za zasjedu prema nepr. uporištu Belec.

26. IV. 1944. Jedinice naše brigade vrše u 2 h. pokret na zasjedu prema Zlataru i u 5 h. zaposjele su položaje kod mjesta Repno. Napad na uporište Be-

---

[9] Iz izvještaja Štaba Desetog korpusa od 3 maja 1944 vidi se da su jedinice Trideset druge divizije vodile veoma ogorčene borbe 24, 25 i 26 aprila protiv neprijatelja koji je prodirao ka Ivancu (vidi tom V, konj. 27, izvještaj Štaba Desetog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske).

U bojnoj relaciji Prvog zbornog područja o tim borbama piše: »24 travnja u 14.30 sati počeo je pothvat 1 bojne V ustaškog zdruga, dijelova 1. pješačke pukovnije P.T.S., oklopnog sklopa P.T.S., njemačkog oružništva i 1 voda haubica Domobranske središnje škole protiv odmetničkih skupina na prostoriji: Črešnjevo — Bikovec — Ivanec. Na crti Črešnjevo — Bikovec traje neprestana borba. Na toj crti odmetnici su se utvrdili sa samim automatskim oružjem. 1 velika borna kola naišla su na minu i izgorila. 25 travnja našim snagama nije uspjelo potisnuti odmetnike... 26 travnja oko 09.00 sati naše snage su uzpjele zauzeti Ivanec...« (Arhav Istoriskog instituta JNA, reg. br. 4/1—14, k. 58).

[10] Vidi dok. br. 141.

[11] Riječ je o prepisu naredbe kojom je Štab Desetog korpusa pohvalio jedinice za uspjehe u borbi kod Budinšćine i napadu na Ivanec (vidi dok. br. 114).

lec vršila je Zapadna grupa odreda.[12] Napad je otpočeo u 7 h. i mjesto je zauzeto do 8.30 h. Neprijatelj, koji je bježao iz Belca naišao je na zasjede našeg II i IV bataljona, koji su tom prilikom ubili 24 ustaše, 12 zarobili. Plijen bio je: 21 puška, 1 puškomitraljez, 1 šmajser, te oko 800 metaka što mauser, što manliher municije. U cilju prenoćenja jedinice naše brigade vrše pokret i to: I bataljon za selo Grtovec, a zatim za Zajezdu, III bataljon sa Štabom brigade i jedinicama pri Štabu za selo Pažurovec, II i IV bataljon za mjesto Sv. Križ. U ovim bazama borci su jeli i prenoćili. Postavljena su osiguranja i upućene patrole.

27. IV. 1944. U jutro jedinice nalaze se u istim bazama. U 18 h. vrše jedinice pokret za mjesto Trgovišće, gdje stižu u 22 h. Ovdje je dat borcima mali odmor i u 24 h. nastavlja se pokret na zasjedu na cesti Komin — Novi Marof.

28. IV. 1944. Do 4.30 h. zauzele su jedinice naše brigade slijedeće položaje: III bataljon na kosi iznad sela Hum, I bataljon sa dvije čete iznad sela G. Visoko, a sa jednom četom presjekao je cestu Sudovec — Moždjenec, IV bataljon posjeo je sa dvije čete desnu stranu ceste Hum — Paka, a jedna četa toga bataljona nalazila se je na koti 399 (Velišće), II bataljon upućen je do Štaba X korpusa kao njegova rezerva. Štab brigade nalazio se je do 2 h. u selu Radešić, a u 4.30 h. na koti 399 iznad sela Visoko kod Velišća. Napad na Novi Marof otpočeo je u 4.30, ali nije uspio, jer je neprijatelj prozreo naše namjere i u toku noći zauzeo kote oko Novog Marofa, te otvorio vatru na jedinice XXXII divizije, koje su imale zadatak napasti uporište.[13] Prilikom te borbe morao je biti napušten tenk. Naša brigada nije vodila borbu, ali je ostala u pripravnosti, dok nije u 22.30 h. dobila naređenje za pokret. I bataljon, pošto nije mo-

[12] Napad na ustaše u selu Belec izveo je Udarni bataljon Zapadne grupe NOP odreda (vidi dok. br. 114).

[13] Štab Desetog korpusa (Zagrebačkog) NOVJ izdao je zapovijest za napad na Novi Marof 26 aprila (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 14/1, k. 551).

gao uhvatiti vezu sa Štabom X korpusa, vratio se je u sastav brigade i smjestio se na koti 399.

29. IV. 1944. U 1.30 h. brigada vrši pokret i stiže u 5 h. u novoodređene baze Trgovišće — Hrašćina. Zauzeti su isti položaji koji su držani po našim jedinicama dne 17. o. mj. Borci su se ukopali, postavljene su barikade po dubini, upućene su patrole, bataljoni su povezani telefonom sa Štabom brigade i Štabom X korpusa. Od potonjeg dobio je Štab brigade, rukovodioci i borci pohvalu za uspješno vođenje i držanje u borbama zadnjih dana.

Za ovo razdoblje jedinice naše brigade pobile su 39 ustaša, od kojih 1 poručnik, jedan vodnik i 3 čarkara; zarobljeno je 30 ustaša, 54 puške, 9 puškomitraljeza (od kojih jedan »Šoša«), 1 teški mitraljez ruski, 1 askerica sa 3 šaržera, 1 šmajser, 1 laki bacač sa 5 mina. bombi 20 defanzivnih, 10 ofanzivnih, municija 11.600 metaka mauser, 900 metaka manliher, 3 telefona i jedna telefonska centrala, 6 bluza, 7 pari cipela, 5 hlača, 2 gunja, 11 šinjela. Osim toga naknadnim pretresom po kućama u Ivancu zapljenjeno je 6 bluza, 6 hlača, 3 šinjela, 6 gunjeva, 6 šatorskih krila, 3 opasača, 2 fišeklije, 3 karabina, 3 torbice, 1 ranac i 300 mauser metaka.

Naši gubitci bili su 9 mrtvih, 16 ranjenih; utrošeno 7.950 metaka mauzer municije, 18 lakših i 2 teže mine za teški bacač, 3 granate za top 75 mm, 7 granata za top 37 mm, 10 bombi ofanzivnih.

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA NARODU!

Politkomesar:
Luka Juras

Komandant,
poručnik:
Alojz Kovačić

BR. 150

IZVJEŠTAJ KOMANDE PRVE BATERIJE PRVOG BRDSKOG DIVIZIONA OD 30 APRILA 1944 ŠTABU ARTILJERIJE DVADESET ŠESTE DIVIZIJE O UČEŠĆU U NAPADU NA KORČULU[1]

I BATERIJA
I BRDSKOG DIVIZIONA
30 aprila 1944.

Predmet: Operativni izvještaj
akcije na otoku Korčuli
dana 23 i 24 ov. mj.

ŠTABU ARTILJERIJE XXVI DIVIZIJE

Položaj

23. IV., petak. Baterija haubica 75 mm je krenula iz svog logora u Podhumlju[2] na određeno joj mjesto za ukrcavanje u 15.00 sati, i stigla u uvalu Rukavac u potpunom redu. Pred samim ukrcavanjem na brodove ljudstvo je bilo raspoređeno i na dati znak se u 19.30 sati ukrcalo na brodove u slijedećem redu:

1) — I. i II. odjeljenje sa topovima se ukrcalo na invazioni engleski čamac L.C.A. 1. Ukupno 14 ljudi i 2 topa.

2) — III. i IV. odjeljenje sa topovima se ukrcalo na invazioni čamac L.C.A. 2. Ukupno 13 ljudi i 2 topa.

3) — Osmatračka skupina, 16 nosilaca municije, 2 politkomesara, 1 bolničarka, signalni materijal i pola municije ukrcalo se na brod **»Dupin«.** U svemu 28 ljudi i 300 (tristo) metaka.

4) — 21 nosilac municije, 1 politkomesar, 1 bolničarka, hrana i pola municije ukrcalo se na brod »Sv. Ante«. U svemu 23 borca i hrana te 300 metaka.

5) — Vodnikova skupina se je ukrcala na brod na kojem se ukrcala i predhodnica. U svemu 3 borca ove baterije i 42 borca iz zaštitnice za artiljeriju.

Prilikom polaska topovska posluga skupa sa mlađim vodnikom se je ukrcala na engleski ribarski brod, i u tome se

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 5/17, k. 1100—I.

[2] Na otoku Visu.

vozila do prije samog iskrcavanja na otok Korčulu[3], kad se je ponovo prekrcala na invazione čamce.

Odlazak je uslijedio u 20 sati i pod otok Korčulu su brodovi stigli oko 2 sata po noći. Pred samim mjestom za iskrcavanje brodovi su lagano krstarili ostali dio noći, i iskrcavanje je uslijedilo u 5 sati. Prvo se je iskrcala vodnikova grupa sa zaštitnicom artiljerije. Pošto je obala bila slobodna, odmah zatim su se iskrcala osmatračka skupina i topovi sa municijom.

23. IV., subota. Odmah po iskrcavanju topovi su izvučeni na položaj a osmatračka skupina se je uputila na osmatračnicu na koti 266.

Čim je bila baterija spremna za gađanje, otvorila je vatru po unaprijed predviđenom planu na koti 181 i u međuvremenu je osmatračka skupina stigla na osmatračnicu. Osmatranje sa osmatračnice je bilo prije podne vrlo slabo radi velike magle koja je pokrila mjesto Blato.

Potek vatre u subotu 23. IV. bio je slijedeći:

Na cilju br. 1 (kota 181) otvorena je vatra u 6.40 sati i utrošeno je 40 metaka, na cilj br. 2 (neprijateljska baterija) otvorena je vatra u 7.10 sati i utrošeno 20 metaka, a u međuvremenu stigao je na osmatračnicu Štab XXVI Divizije.

Na ciljeve gdje su se vjerovatno nalazili neprijateljski položaji u mjestu ispod Sv. Vita i Gospe od Zdravlja otvorena je vatra u 10.30 sati i utrošeno košenjem 64 metka.

Na cilj br. 3 (utvrđenja na koti 351) otvorena je vatra u 10.00 i utrošeno je 64 metka.

Radi boljeg osmatranja premještena je osmatračnica na jedno sedlo u pravcu Blata, od strane osmatračnice 2 km.

Na cilj br. 1 (kotu 181) otvorena je vatra u 16.30 sati i utrošeno je 80 metaka.

Na cilj br 4 (Sv. Vito) otvorena je vatra u 18.00 sati i utrošeno je 47 metaka.

Nakon toga je već nastupio mrak i radi onemogućenog daljeg osmatranja gađanje je za taj dan prekinuto, te se je osmatračka skupina povukla u bateriju, koja je bila preko noći spremna da otvori vatru na obeležene ciljeve po utvrđenom planu.

Napomenuti treba da tog dana predviđena veza sa pješadijskim jedinicama nije funkcionirala. Bila je predviđena sa

---

[3] Baterija je iskrcana na Korčuli po naređenju Štaba Dvadeset šeste divizije radi podrške jedinica koje su vršile napad na njemačke posade u Veloj Luci i Blatu. Opširnije o tome vidi dok. br. 88, 117, 132 i 134.

radio aparatom[4] i artiljerijski oficir dodijeljen Štabu I U. brigade nije mogao biti u vezi sa samom baterijom.[5]

Ukupno u subotu 23. IV. utrošeno je 315 metaka.

24. IV., nedjelja. Nakon što je od pješadije po noći bila osvojena kota 181, osmatračka skupina se uputila na tu kotu da zaposjedne položaj za osmatračnicu, te je tamo našla i Štab XXVI Divizije sa kojim je za cijelo vrijeme borbe toga dana bila skupa.

Artiljerija je toga dana počela gađati u 11.00 sati i potek vatre bio je slijedeći.

Na cilj br. 6 (Sv. Vito) otvorena je vatra u 11.00 sati i utrošeno je 10 metaka.

Na cilj br. 7 (kuće na južnom obronku Sv. Vita) otvorena je vatra u 12.10 sati i utrošeno je 44 metka.

Na cilj br. 5 (Gospa od Zdravlja) otvorena je vatra u 13.00 sati i utrošeno je 20 metaka.

Na cilj br. 6 (Sv. Vito) ponovo je otvorena vatra u 14.00 sati i utrošeno je 69 metaka.

Nakon te artiljerijske pripreme jurišala je pješadija na tu kotu i osvojila je tako zadnju točku neprijateljskog otpora u Blatu. U 15.45 sati dobila je baterija zapovjed da se spremi za pokret.

Veza ovog dana je mnogo bolje funkcionisala, jer se je osmatračnica nalazila skupa sa Štabom divizije nad samim poprištem borbi, te je samo osmatranje bilo olakšano.

Ukupna potrošnja municije bila je u subotu: . . . . . 315 met.
u nedelju: . . . 143 „
ukupno . . . 458 met.

Nosioci municije koji su otišli po zarobljenu neprijateljsku bateriju od 4 brdske haubice 75/13 M. 16, u nedelju uveče, potrošili su kod gađanja na Smokvicu u ponedeljak 25 ov. mj. 33 metka. Isti su se vratili na Vis sa pješadijom, ukrcavši se u Veloj Luci.

Poslije dobivene zapovjesti za pokret u nedelju u 15.45 sati borci su se počeli spremati i uređivati svoje stvari.

U nedjelju uveče u 20 sati počelo se sa ukrcavanjem prvo topova, a posije municije i ljudstva te se završilo sa ukr-

[4] Misli se na radio stanicu.

[5] Štab Prve brigade u svom izvještaju ističe da je služba veze između pojedinih kolona i artiljerije slabo funkcionisala (vidi dok. br. 132).

cavanjem u 23.45 sati, a tačno je bilo pola noći kada su krenuli brodovi za otok Lastovo, gdje se stiglo u ponedeljak u 2 sata ujutro. Ljudstvo i municija bilo je ukrcano na brodovima »Dupin« i »Sv. Ante«, a topovi na naprijed pomenutim engleskim invazionim čamcima. Na otoku Lastovu se ostalo cijeli dan u ponedeljak i po naređenju načelnika Štaba XXVI Divizije[6] ljudstvo i materijal sa broda »Sv. Ante« prekrcalo se na brod »Dupin«, sa kojim se krenulo istoga dana u 20 sati prema Visu, gdje se stiglo u utorak ujutro u 3 sata.

Nešto poslije toga stigla je i skupina baterije, koja je ostala na Korčuli, za akciju na Smokvicu, te je bilo sve ljudstvo i materijal sa automobilima prebačeno do 10.00 sati natrag u logor.

Prilikom te akcije ova artiljerija trpila je gubitke u oficiru drugu Milivoju Markoviću, koji je bio dodijeljen kao artiljerijski oficir Štabu I U. Brigade, i u vršenju svoje dužnosti bio pogođen od neprijateljskog bacača, te nakon nekoliko sati umro. Osim njega ranjen je i drug telefonista Čok Ivan, koji je prilikom postavljenja telefonske linije u nedelju na koti 181 naišao na nagaznu minu, koja ga je ranila teško u obje noge.

Neprijateljski avioni su nadlijetali bateriju 2 puta, u subotu u 13.00 sati i u 15.00 sati. Iako su bili u niskom letu, nisu primjetili bateriju, koja je bila dobro kamuflirana.

S.F. — S.N.

Politkomesar:
s. o.

V. d. komandira:
major **Čičin-Šain Ratko**

[6] Načelnik Štaba divizije bio je Ante Biočić.

II.

USTAŠKO-DOMOBRANSKI DOKUMENTI

BR. 151

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 1 APRILA 1944 O POSTIGNUTIM REZULTATIMA USTAŠKO-DOMOBRANSKIH I NJEMAČKIH SNAGA U BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV I POJ U TOKU MARTA 1944 GODINE[1]

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 92/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

1. IV. 1944 g. 0900 sati.

I OBĆI PREGLED:

Neprijatelj je u mjesecu ožujku pretrpio osjetljive gubitke u ljudstvu i tvorivu.

Gubitci hrvatskih oružanih snaga:

— 122 poginula,
— 242 ranjena
— 32 zarobljena. i
— 27 nestalih.[2]

---

[1] Originali dnevnih izvještaja Glavnog stožera domobranstva, pisani na mašini, latinicom, nalaze se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu a mikrofilm ovih dokumenata za mjesec april 1944 u mikroteci Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 4.322—413.

[2] Navedeni podaci nisu tačni. Redakcija nije mogla utvrditi koliki su bili ukupni gubici ustaško-domobranskih snaga u martu 1944, ali se iz dnevnih izvještaja Zapovjedništva glavnog stožera domobranstva za mart vidi da su ustaše i domobrani samo u nekoliko borbi (na užem području takozvane NDH bez Bosne i Hercegovine), za koje se podaci navode, imali 116 mrtvih, 65 zarobljenih i nestalih i 213 ranjenih. Samo u borbama koje su vođene od 22 do 25 marta između Dvadeset osme divizije i dijelova Četvrtog gorskog zdruga, ojačanog dijelovima Treće ustaške bojne, na liniji Daruvar — Virovitica, gubici domobrana i ustaša prema podacima u bojnoj relaciji Prvog zbornog područja bili su: 22 poginula, 37 ranjenih i 7 nestalih (vidi tom V, knj. 25, dok. br. 122 i 133 do 167).

31. III završeni su veoma uspješni podhvati između Sinjskog i južnog diela Livanjskog Polja[3] te u dolini r. Save jugozapadno od Ivanić Grada i južno od Dugog Sela,[4] uz veoma visoke gubitke po neprijatelja.

II PODRUČJA:

Sisak: Završen je podhvat kozačkih postrojbi u području: Preseka — Prečno — Prerovec (26, 20 i 18 km s.s.z. Siska) u kojem je razpršena part. II Moslavačka »brigada« i »Posavski odred«. Neprijatelj je pretrpio teške gubitke: 263 poginula (1 komandant brigade) i 203 zarobljena.[5] Plien: 14 strojopušaka, 170 pušaka, 7 strojosamokresa, 14 samokresa, 1 krugoval i razno drugo tvorivo. Vlastiti gubitci: 8 poginulih, 2 častnika, 3 dočastnika — Nijemci, 16 ranjenih (1 kozački častnik).

Čazma: Završen je manji podhvat kod Čazme, poginulo je 12, a 22 partizana su zarobljena.[6]

Našice: Slabiji dodir s neprijateljem u području Našica. 1 ustaša poginuo, a 3 odmetnika su ranjena. Prigodom izseljavanja pripadnika njemačke narodnostne skupine iz Čačinaca odbijen je napadaj odmetnika na osiguravajuće postrojbe.

Slav. Požega: Odbijen je napadaj odmetnika na uporište kod Golubovca (1.5 km j. Slav. Požege) bez vlastitih gubitaka.[7]

Brod: Topničkom vatrom i potjernim odjelima protjerana je 31. III jača skupina partizana[8] s. od Sibinja i sela

[3] U ovom pothvatu, od 27 do 29 marta, njemačke snage (dijelovi 118 lovačke, 369 legionarske i Sedme SS divizije »Princ Eugen«) spalile su sela: Otok, Grab, Ruda, Voštane, Krivodol i dr. i poubijali oko 1.600 žena, djece i staraca (vidi dok. br. 7 i 15 u ovoj knjizi i tom V, knj. 25 dok. br. 126, 164 i 165).

[4] i [5] Dijelovi Prve kozačke konjičke divizije napali su 29 marta kod sela Oborovo Drugu brigadu Trideset treće divizije i nanijeli joj sljedeće gubitke: 37 poginulih, 147 zarobljenih i nestalih i 28 ranjenih. Komandant brigade Miloš Korać nije poginuo. Opširnije o tome vidi dok. br. 5 i 52.

[6] Vidi dok. br. 52.

[7] Jedinice Požeškog NOP odreda izvele su 27 marta fingirani napad na neka neprijateljska uporišta na periferiji Slavonske Požege (vidi dok. br. 73).

[8] Odnosi se na Drugi bataljon Diljskog NOP odreda. (Podatak iz Arhiva Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 30—1/2, k. 473.)

Odvorci (10 km z. s. z. i 14 km s. z. Broda), pri čemu je 1 partizan poginuo, a 1 je zarobljen.

Jastrebarsko:
U podhvatu j.z. Jastrebarskog ubijeno je 11 part., više ih je ranjeno a 2 su zarobljena.[9]

Otočac: Prilikom razviđanja j.i. Otočca poginula su 4 part. i zaplienjena je 1 strojnica.[10]

Benkovac: Podhvat njemačkih snaga j.i. Benkovca završen je uspješno. Nakon oštre borbe poginulo je 30 part., veći broj je ranjen, 42 su zarobljena, a zaplienjena su 2 oklopna kola sa strjeljivom, 1 skladište liekova i drugo tvorivo.[11]

Livno: Podhvatne snage odbacile su part.[12] u području Livna u smejru preko Lipa i Orguza (12 km j. z. Livna) na Dinaru pl. Poginulo je 25 part., zaplienjena je 1 strojnica.

Sinj: Završen je podhvat između Sinjskog i južnog diela Livanjskog Polja.[13] U borbama kod s. Voštane (21 km i. j. i. Sinja) nepr. je odbačen u smjeru sjeveroiztoka. Plien: 3 strojopuške i veći broj pušaka i strjeljiva.

Dubrovnik:
U podhvatu naših snaga 7 km s. s. i. Dubrovnika odbačen je neprijatelj prema sjeveru. Nađeno 10 poginulih partizana (ocienjeno 31), a 5 ih je zarobljeno.
. . .

Jadranska obala:
Podhvat savezničkih snaga na o. Hvaru nastavlja se uzpješno. Protivnik u jakosti više stotina ljudi uzmiče u smjeru zapada.[14] Neprijateljski gubitci iznose: 8 poginulih.
Izkrcavanjem njemačkih snaga i na sjevernom rtu Hvara kod Humca poduzete su mjere uništenja protivnika.

---

[9] Vidi tom V, knj. 25, dok. br. 125.
[10] Vidi tom V, knj. 25, dok. br. 132.
[11] Navedena borba vođena je 29 marta 1944 između dijelova Devetnaeste dalmatinske divizije i njemačkog puka »Brandenburg«. Gubici divizije bili su: 6 mrtvih, 12 ranjenih i 2 nestala (vidi dok. br. 12).
[12] Krajem marta dejstvovala je na ovom području Prva brigada Devete divizije. Njeni gubici od 27 do 31 marta bili su 2 poginula, 1 ranjen i 2 nestala borca (vidi dok. br. 75).
[13] Vidi dok. br. 7 i 15.
[14], [15] Prvi i Četvrti bataljon Prve brigade Dvadeset šeste divizije u sadejstvu sa manjim dijelovima savezničkih snaga iskrcali su se 22

Djelat. nepr. zrakopl.:

Neprijateljski lovci ponovno su napali 30. III skladište »Shell« u Dubrovniku bez učinka.

Prigodom bombardiranja Trogira 22. III jače je oštećeno brodogradilište »Strojan«.

Prigodom napadaja nepr. zrakopl. na Makarsku 29. III oštećen je 1 brod s naftom i nekoliko posebničkih kuća na rubu Makarske. Žrtava nema, šteta je neznatna.

Jaka neprijateljska izviđačka djelatnost nad otokom Hvarom i napadaj neprijateljskih zrakoplova u nizkom lietu nisu mogli spriečiti uzpješnu djelatnost njemačkih snaga, koje po osnovi provode podhvat uništenja neprijatelja koji se je bio izkrcao na otoku.[15]

Općenito: U toku manjih djelatnosti u području Brčkog, Kutine i Siska imali su part. 15 poginulih i 9 zarobljenih.

U Varaždinu prijavilo se 49, u Križevcima 3, a u Ozilju 1 voj. neposlušnik.

Događaji na prugama:

Na pruzi Brod — Vinkovci 30. III u 0810 sati između ž. p. Garčin i Andrijevci naišao je njemač. oklopni vlak na minu.[16] Izkliznula su 1 kola, 4 njemačka vojnika teže i 3 lakše ranjena.

Na pruzi Zagreb — Karlovac 1. IV u 0635 sati između ž. p. Draganići i Karlovac naletio je oklopni vlak na minu.[17] Izkliznula su 3 kola. Žrtava nema.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
(M. P.) **Helbich**

---

marta na Hvar i napali Drugi bataljon 738 puka njemačke 118 lovačke divizije. Poslije izvršenog zadatka i pridolaska znatnih neprijateljskih pojačanja sa Korčule, naše su se jedinice povukle 26 marta (savezničke snage 23 marta) na otok Vis. U borbama od 22 do 26 marta ubijeno je 35 a zarobljen 131 Nijemac. Zaplijenjeno je: 5 mitraljeza, 9 automata, 127 pušaka i drugi ratni materijal. Gubici naših jedinica bili su: 4 poginula i 12 ranjenih. Opširnije o tome vidi dok. br. 152, 153, 154 i 155 u ovoj knjizi i tom V, knj. 25, dok. br. 113 i primjedbu br. 140 uz dok. br. 127.

[16] Minu su postavili diverzanti Prvog diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 73).

[17] Minu su postavili diverzanti Drugog diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 105).

BR. 152

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 2 APRILA 1944 O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV I POJ NA HVARU I NA PODRUČJU LUDBREGA, KUTINE I NAŠICA

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 93/44

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

2. IV. 1944 god. 0900 sati.

I OBĆI PREGLED:

Zauzet Stari Grad i Jelsa na o. Hvaru.
Živahna neprijateljska zrakoplovna djelatnost na obalnom području.

II PODRUČJA:

Ustaško razviđačke obhodnje naišle su 1. IV. na jaku skupinu partizana kod želj. postaje Konjščina. Partizani su protjerani u s. i. smjeru bez vlastitih gubitaka. Neprijateljski gubitci: 30 poginulih (brojano).[1]

Ludbreg: 30. III u borbi između posade Ludbrega i part. kod s. Bolfan (6 km j. i. Ludbrega) poginula su 2 partizana, a 20 ih je zarobljeno.[2]

Kutina: Prigodom podhvata na području V. i M. Bršljanica — Dišnik (12—15 km s.s.i. Kutine) 30. III razpršeni su jači part. dielovi uz 7 poginulih partizana i 1 zarobljene partizanke.[3] Vlastiti gubitci: 1 mrtav i 5 ranjenih (Niemci).

Podrav. Slatina:
U podhvatu na području j. i. Podrav. Slatine ustaške postrojbe naniele su neprijatelju osjetljive gu-

---

[1] Iz izvještaja Zapadne grupe NOP odreda Desetog korpusa NOVJ vidi se da je toga dana kod Konjščine napadnut Prvi bataljon Zagrebačkog NOP odreda i da je imao jednog ranjenog borca (vidi dok. br. 72).

[2] Vidi dok. br. 52.

[3] Dijelovi Prve brigade Trideset treće divizije imali su toga dana jednog poginulog i 11 ranjenih boraca (vidi dok. br. 52).

bitke: 83 poginula i 6 zarobljenih part.[4] Podhvat se nastavlja.

Petrinja: 28. III kod s. M. Gora (4 km j. Petrinje) odbijen je napadaj partizana na razviđački odjel Kozaka i ustaša.[5] Neprijateljski gubitci neustanovljeni.

* * *

Jadranska obala:

Stari Grad i Jelsa na o. Hvaru u našim su rukama. Neprijatelj nakon kraćeg odpora bježi. Neprijateljski gubitci: 38 poginulih pronađeno (ocienjeno 120). Vlastiti gubitci: 5 poginulih i 20 ranjeno (Niemci).[6]

Djelat. vlast. zrakopl.:

Vršilo je bojne zadaće, obskrbu četa i bacanje promičbenih letaka.

Djelat. nepr. zrakopl.:

U luci Bola na o. Braču neprijateljski lovci-bombarderi napali su naše brodove. Jedan brod potopljen. Živahna neprijateljska zrakoplovna djelatnost i napadaji u nizkom lietu na cielom obalnom području. 30. III neprijateljski zrakoplov napao je strojničkom vatrom Makarsku. Jedan brodić je zapaljen.

Neprijateljski zrakoplovi bombardirali su 30. III oko 1200 sati okolicu Imotskog. 2 domobrana i nekoliko građana ranjeno je.

Obćenito: U toku manjih djelatnosti kod Krapine, Daruvara, Bujavice, Sv. Ivan Žabno i Rasinje poginulo je 7, ranjen 1 i zarobljen 1 partizan.

U Sinju se prijavilo 30 vojnih neposlušnika, a 6 vojnih neposlušnika uhićeno je.

Osobitosti:

U podhvatu u području Livna, prema naknadnom izvješću osim satnika Maltarić Josipa (Dnevno izvješće br. 88) poginule su još 2 ustaše i 1 je ranjen.[7]

---

[4] Ustaše su 29 marta uzoru iznenada napale Podravski bataljon koji se nalazio na odmoru u selu Čačinci i nanijeli mu gubitke od 10 mrtvih i 5 ranjenih (vidi dok. br. 73).

[5] Napad je izvela Četvrta brigada Sedme divizije (vidi dok. br. 23).

[6] Vidi dok. br. 151.

[7] Riječ je o gubicima koje je pretrpjela Prva bojna Šestog ustaškog zdruga u borbi protiv dijelova Prve brigade Devete dalmatinske divizije 27 marta 1944 kod s. Čuklić. Josip Maltarić bio je komandant ove ustaške bojne (vidi tom V, knj. 25, dok. br. 162).

Neprijatelj je imao 14 poginulih i 7 zarobljenih, zaplienjena je 1 strojopuška i 10 pušaka.

. . .

1. IV u 0830 sati zapaljena je 1 zgrada rafinerije »Shell« u Sisku. Požar je lokalizovan. Istraga je u toku.
Iz Krvavice kod Opuzena partizani su odveli 30 ustaša.[8] Partizani silom odvode sve muškarce od 18—40 godina u području r. Cetine i južnih obronaka Dinare pl. Žene i djecu odvode na rad.

. . .

Noću 20/21. III jedna partizanska obhodnja odvela je iz s. Bednje (5 km s. z. Lepoglave) državnog veterinara Otu Kerna.
Na području između Đurđevca i Pitomače prebacuju se Židovi iz Mađarske. (Podatci ustaša). Prielazi preko r. Drave posjednuti su od njemačkih i naših snaga.
Sjeverno od Trogira ustanovljeno je da su partizani opremljeni englezkim odorama, strojopuškama i strojnicama.[9]
Cesta s. i. Broda jako je minirana.

Događaji na prugama:

Na pruzi Caprag — Sunja 2. IV u 0230 sati između ž. p. Sunja i Blinjski Kut minirana je pruga na 3 mjesta i prekinut promet.
Na pruzi Karlovac — Caprag 1. IV u 1045 sati između ž. p. Karlovac i Rečice naišao je teretni vlak na minu.[10] Izkliznula su 3 kola, a pruga je razorena. Žrtava nema.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
(M. P.) **Helbich**

---

[8] Iz izvještaja Grupe južnodalmatinskih NOP odreda od 13 aprila vidi se da je Neretvanski odred dejstvujući na ovom području 30 marta napao i savladao ustašku posadu u Kominu. Ubijeno je 11 a zarobljeno 14 ustaša. Zaplijenjeno: 1 teški bacač, 1 mitraljez, 2 automata, 20 pušaka i drugi ratni materijal (vidi dok. br. 56 u ovoj knjizi i dok. br. 9/10, k. 1617 u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

[9] Na ovom području djelovale su jedinice Grupe srednjedalmatinskih NOP odreda (vidi dok. br. 110).

[10] Minu su postavili diverzanti Drugog diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 105).

BR. 153

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 3 APRILA 1944 O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV I POJ KOD ZLATARA, IVANIČ GRADA, DARUVARA, KOSTAJNICE, OTOČCA, LIVNA I NA OTOKU HVARU

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 94/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

3. IV 1944 g. 0900 sati.

. . .

II PODRUČJA:

Krapina: Osujećeno je prebacivanje neprijateljskih skupina preko granice u Njemačku.
Podhvat na području Krapine prekinut je 31. III. Neprijatelj se povukao u Ivanščicu pl.

Zlatar: Prema naknadnom izvješću o borbama kod s. Konjščine (8 km j. i. Zlatara) partizanski gubitci povećali su se na ukupno 50 poginulih (dnevno izv. br. 93).[1]

Ivanić Grad:
16 km s. i. Ivanić Grada potisnut je neprijatelj prema jugu uz 5 poginulih partizana (1 komesar). Zaplienjena je 1 strojnica i nešto ručnog vatrenog oružja.[2]

Daruvar: Poduzet je podhvat iz Daruvara u pravcu Bastaji — Đulavec u svrhu uništenja neprijatelja koji je 24. III izvršio vatreni prepad na naše snage.[3]

Generalski Stol:
Podhvatne snage protjerale su neprijatelja iz okolice Generalskog Stola uz 7 poginulih i 1 zarobljenog partizana.[4]

---

[1] Vidi dok. br. 152.

[2] Vjerovatno se odnosi na borbe jedinica Trideset treće divizije protiv Nijemaca i ustaša 31 marta istočno od Čazme (vidi dok. br. 52).

[3] Jedinice Dvadeset osme divizije napale su dijelove Četvrtog gorskog zdruga i Treće ustaške bojne koji su na liniji Daruvar — Suhopolje obezbjeđivali prolaz njemačkih snaga u Mađarsku. Opširnije o tome vidi dok. br. 73 u ovoj knjizi i tom V, knj. 25, dok. br. 65, 122 i 161.

[4] U borbama koje su vođene 30 marta i 2 aprila 1944 Druga brigada Osme divizije imala je 4 poginula i 15 ranjenih boraca (vidi dok. br. 20).

Cazin U podhvatu s. z. Cazina poginulo je 3, a zarobljeno 27 partizana (1 zapovjednik »bataljona«).

Kostajnica:
U podhvatu 6 km s. z. Kostajnice neprijatelj u jačini 500 ljudi potisnut je u smjeru s. z.

* * *

Otočac: U podhvatu u području Otočca neprijatelj je pretrpio osjetljive gubitke: 64 poginula, 21 zarobljen, 2 strojopuške, 1 gorski top i nešto ručnog vatrenog oružja zaplienjeno je.[5]

D. Lapac: Kod D. Lapca razbijena je manja part. skupina uz 5 poginulih part. Jedna strojopuška zaplienjena je.

Livno: Završeno izvješće o podhvatu Livno — Duvno (između Sinjskog i južnog dijela Livanjskog Polja). Plien: 6 strojnica, 59 pušaka, 12.000 svjetlećih naboja i veće količine ručnog vatrenog oružja, strjeljiva i opreme (dnevno izvješće br. 92).[6]

Jadranska obala:
U podhvatu na o. Hvaru dostignuto je područje 5 km i.. odnosno sjeveroiztočno Hvara.[7]
Sjeverozapadno od Pirovca (24 km s. z. Šibenika) i na o. Murteru zaplienjena su manja neprijateljska skladišta odore, hrane i liekova.
Neprijateljski zrakoplovi napali su povoz samovoza j.i. Šibenika i uništili 2 teretna samovoza.

Djelat. vlast. zrakopl.:
Vršilo je izviđačke zadaće, te obskrbu četa i bacanje promičbenih letaka.

Djelat. nepr. zrakopl.:
Kod Generalskog Stola srušena su 2. IV dva četveromotorna neprijateljska zrakoplova. Posada jednog zrakopolova izkočila je padobranima od koje su 1 uhvatili Niemci, a 3 amerikanska častnika naše oružane snage. Za ostalima se traga.

* * *

Neprijateljski zrakoplovi bombardirali su 31. III otok Brač. Pojedinosti nisu javljene.

---

[5] U borbama od 30 marta do 5 aprila 1944 Treća brigada Trinaeste divizije imala je sljedeće gubitke: 11 mrtvih, 24 ranjena i 35 nestalih (vidi dok. br. 21).

[6] i [7] Vidi dok. br. 151.

Osobitosti:

Kod s. Tkalec (20 km z. Križevaca) na cesti napadnut je 1. IV teretni samovoz Zempra od manje skupine partizana, ali je uzpio umaći. Drugi osobni samovoz koji je išao iza teretnog zaustavljen je i odveden.

Općenito:

U toku manjih djelatnosti kod Vrboveca, Ozlja, Djelekoveca, Bujavice i Daruvara poginula su 3 partizana, 1 je ranjen, a 7 ih je zarobljeno. 1 ustaša poginuo, a 3 su ranjena.

Mjestnom zapovjedničtvu Križevci prijavilo se 5 voj. neposlušnika.

Događaji na prugama:

Na pruzi Zagreb — Sisak 3. IV u 0559 sati između ž. p. Sisak i Greda naišao je putnički vlak na minu. Izkliznula su samo štitna kola. Žrtava nema.[8]

Na pruzi Dugo Selo — Banova Jaruga 2. IV u 0935 sati između ž. p. Moslavina, Popovača i Kutina naišao je teretni vlak na minu.[9] Stroj i štitna kola izkliznula, a drugi stroj prevrnut u grabu. Mašinovođa i ložač ranjeni.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
(M. P.) **Helbich**

[8] Minu su postavili diverzanti Drugog diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 105).

[9] Minu su postavili kod želj. st. Voloder diverzanti Trećeg diverzantskog bataljona (vidi tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Desetog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 3 maja 1944).

BR. 154

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 4 APRILA 1944 O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV I POJ KOD LUDBREGA, IVANIĆ GRADA, NAŠICA, OTOČCA I NA MOSLAVAČKOJ GORI

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 95/44

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

4. IV. 1944 g. 0900 sati.

I OBĆI PREGLED:

Uspjeh u podhvatu na Moslavačkoj Gori te kod Našica i Otočca. Pojačana djelatnost nepr. zrakoplovstva nad područjem N.D.H. Slavonski Brod jače bombardiran.

II PODRUČJA:

Zagreb: Započet je podhvat na području Lekenika. Na tom području nalazi se navodno jedna partizanska »brigada«.[1]

Ivanić Grad:

11 km j. i. Ivanić Grada raspršena je part. skupina, koja je na mjestu borbe ostavila 10 mrtvih.[2]

Ludbreg: U podhvatu kod Ludbrega protjerana je 1 part. skupina, koja je na mjestu borbe ostavila 2 mrtva, i 20 zarobljenih.[3]

Bjelovar: U podhvatu u Moslavačkoj Gori smjerom Šamarice — Šimljanik (25 km j.j.z. Bjelovar) partizani su protjerani prema zapadu. Tom prilikom u G. Garešnici i Podgariću (3 km j. Šimljanika) uništene su razne radionice, skladišta, 2 brzoglasne središnjice i »vojni sud«. Neprijateljski gubitci: 68 poginulih i 2 zarob-

[1] Odnosi se na brigadu »Franjo Ogulinac-Seljo« (vidi dok. br. 32).

[2] Početkom aprila na komunikaciji Ivanić Grad — Popovača dejstvovao je Moslavački NOP odred. Iz izvještaja Štaba grupe NOP odreda Desetog korpusa NOVJ vidi se da Odred tada nije imao gubitaka (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 5—24/4, k. 551-a).

[3] Kalnički NOP odred vodio je borbe na području Ludbrega 3 aprila i pritom imao gubitke od 6 nestalih boraca (vidi dok. br. 72).

ljena partizana.[4] Vlastiti gubitci: 4 ranjena i 1 nestao.

Novska: U sukobu naših razviđačkih dielova sa partizanima 10 km j.i. od Novske zarobljeno je 7 partizana.

Našice: Ustaške postrojbe i postrojbe njemačko-hrvatskog oružničtva napale su partizane u Čačincima (21 km s.s.z. Našica), kojom prilikom je poginulo 83 partizana (brojano), a 6 ih je zarobljeno. Zaplijenjeno je 50 pušaka, razno tvorivo i odjeća.[5] Čišćenje okolice Čačinaca nastavlja se.

Srem. Mitrovica:
Sjeverozapadno od Srem. Mitrovice naši razviđački dielovi protjerali su 1 partizansku skupinu. 3 partizana su poginula, a više ih je ranjeno.

Inđija: 28. III. prilikom napadaja partizana na naš odjel za osiguranje obskrbe kod s. Maradika (9 km s.z. Inđije) poginuo je zastavnik Koprolčec Andrija i 9 domobrana, a 2 su domobrana težko ranjena. Upućeno pojačanje naišlo je na premoćnog neprijatelja.

Otočac: U podhvatu kod Otočca razbijena je jača part. skupina (oko 500) pri čemu su partizani ostavili 46 mrtvih, 13 zarobljenih. Zaplijenjena je veća količina ručnog vatrenog oružja.[6]

. . .

Jadranska obala:
U podhvatu njemačkih snaga na o. Hvaru dostignuta je zapadna obala bez odpora neprijatelja.[7]

Djelat. nepr. zrakopl.:
3. IV u 0953 sati oko 30 neprijateljskih zrakoplova bombardiralo je Slavonski i Bosanski Brod. Teže je oštećena tvornica vagona i ložiona. Ima veći broj žrtava među građanstvom i vojskom. Željeznički

---

[4] Riječ je o pothvatu koji su Nijemci i ustaše preduzeli 31 marta 1944 protiv jedinica Trideset treće divizije. Gubici divizije i Četvrtog bataljona brigade »Braća Radić«, koji se privremeno nalazio na ovom sektoru pri povratku iz Slavonije, bili su: 9 mrtvih i 12 ranjenih (vidi dok. br. 52).

[5] Podaci o gubicima Podravskog bataljona nisu tačni (vidi objašnjenje br. 4 uz dok. br. 151).

[6] Vidi dok. br. 21 i 146.

[7] Vidi dok. br. 151, 152 i 153.

promet je privremeno obustavljen zbog štete na postajama Sl. i Bos. Broda. Osobni promet na želj. postaji Sl. Brod vrši se prelaženjem. Pojedinosti nedostaju.[8]

. . .

Općenito: U toku manjih djelatnosti na području Rajića, Kutine i Bujavice zarobljeno je 7 partizana, a 1 domobran je poginuo. U Varaždinu prijavilo se 79 vojnih neposlušnika.

Osobitosti:

30. III na polju kod s. Obedišće (9 km s. z. Ivanić Grada) našla su 2 mladića 1 englezko eksplozivno nalivpero, koje je pri dodiru eksplodiralo i 1 mladića ubilo a drugog ranilo.

. . .

Događaji na prugama:

Na pruzi Zagreb — Sisak 3. IV u 1507 sati između ž. p. Lekenik i Greda naišao je putnički vlak na minu.[9] Izkliznulo je 7 kola. Poginule su 2 osobe, a 8 je teže ranjeno.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
(M. P.) **Helbich**

---

[8] Savezn̈ička avijacija je 13 aprila ponovno napala Slavonski Brod (vidi objašnjenje br. 84 uz dok. br. 141).

[9] Vlak su minirali diverzanti Drugog diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 105).

BR. 155

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 5 APRILA 1944 O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV I POJ KOD IVANIĆ GRADA, DARUVARA, KARLOVCA, NA KRNDIJI I HVARU

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 96/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

5. IV. 1944 g. 0900 sati.

I OBĆI PREGLED:

Uzpješni podhvat u području Bijeljine, Srem. Mitrovice, Karlovca i iztočne Krndije.
Živa neprijateljska zrakoplovna djelatnost nad cielim područjem N.D.H.

II PODRUČJA:

Ivanić Grad:

Zapadno od Križa (11 km j. i. Ivanić Grada) zarobljeno je 2. IV nakon kraće borbe 8 partizana, a uhićeno 7 vojnih neposlušnika.

Daruvar: U toku je poduhvat za uništenje part. bandi na području Daruvara.[1]
Jedna skupina partizana razpršena je. Jedan partizan poginuo.
Spriječeni su pokušaji miniranja pruge 12 km j. z. Pakraca.

Našice: Podhvat u iztočnoj Krndiji nastavlja se. Neprijatelj je imao 2. IV: 18 poginulih, 2 ranjena i 6 zarobljenih.[2] Uhvaćeno 5 vojnih neposlušnika. Uništeni su brzoglasni vodovi i krugoval.

---

[1] U bojnoj relaciji Prvog zbornog područja za april 1944 o tome piše: »4. IV 1944 g. Pothvat 4. gorske pukovnije u prostoru Trojeglava — Turčević Polje — V. Miletinac — Bastaji — Brđani, te je protjeran jači neprijatelj. Ometana odmetnička mobilizacija u s. Bastaji« Iz izvještaja Šestog korpusa NOVJ vidi se da je Daruvarski NOP odred kod sela Miletinci, napao iz zasjede dijelove ove pukovnije i poslije jednočasovne borbe prisilio ih na povlačenje u Daruvar (vidi dok. br. 73 u ovoj knjizi i bojnu relaciju Prvog zbornog područja u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 4/1—11, k. 58).

[2] Iz izvještaja Štaba Šestog korpusa NOVJ i podređenih mu jedinica ne vidi se da je toga dana vođena makakva borba na istočnim

Brod: 3. IV oko 1900 sati topničkom vatrom razpršeno je prikupljanje partizana na području Podvinja (3 km s. Broda), koji su poslie zrač. bombardiranja vjerojatno namjeravali napasti Brod.[3]

Srem. Mitrovica:
Podhvatne snage u području Srem. Mitrovice protjerale su 2. IV skupinu od 300—400 partizana (17 km s. z. Mitrovica) prema zapadu. Neprijateljski gubitci: 31 poginuo, 50—60 ranjena. Vlastiti gubitci: 3 poginula, 2 ranjena.

Karlovac: U podhvatu u luku r. Kupe kod Karlovca u toku 4. IV palo je 32, a zarobljeno 28 partizana.[4] Plien: 1 strojnica, 2 strojopuške, 25 pušaka i 1 pisaći stroj. Vlastiti gubitci: 2 ranjena.

Jadranska obala:
Čišćenje otoka Hvara od zaostalog neprijatelja uzpješno je završeno.[5]

Djelat. vlastit. zrakopl.:
Izviđanje, bojne zadaće, obskrba četa i bacanje promičbenih letaka.

Djelat. nepr. zrakopl.:
Jača djelatnost neprijateljskog zrakoplovstva u obalnom području jugoiztočno Splita.

---

dijelovima Krndije (jugoistočno od Našica). Izvještavajući o situaciji na ovom području od 1 do 10 aprila, Štab Zapadne grupe NOP odreda kaže: »Na sektoru Osječkog NOP odreda neprijatelj iz uporišta Našice stalno upada na oslobođenu teritoriju nekoristeći se stalno jednim pravcem već pravac nastupanja svaki puta menja. Po svim znacima može se steći dojam te kad se još uzme u obzir da je ovo uporište jako, da je neprijatelj odlučio stalno upadati u sela Londžica. Granice i prodirati do Paučja i Podgorja kako bi ometao rad [našib] raznih ustanova... 3 ov. mjeseca neprijatelj saznavši za odsutnost jedinica ovoga odreda prodro je u sela Ostrošince, Borovik, Podgorje, Paučje i Živčane sa zadatkom da zapali ustanove po tim selima, da pronađe slagališta, magacine itd. Borba sa neprijateljem nije prihvaćena jer se krenulo na izvršenje zadataka u vezi zapovjesti [za napad] na Podravsku Slatinu...« (Jedinice Šestog korpusa napale su neprijateljski garnizon u Podravskoj Slatini 4 aprila 1944). Vidi o tome dok. br. 73 u ovoj knjizi i dok. br. 30—1/2, k. 473, u Arhivu Istoriskog instituta JNA.

[3] Glavnina snaga Šestoga korpusa NOVJ bila je tada koncentrisana na području Podravske Slatine. Na široj teritoriji Slavonskog Broda nije tada bilo jačih partizanskih snaga niti je planiran napad na ovaj grad (vidi dok. br. 73).

[4] Gubici Karlovačke brigade u ovoj borbi bili su: 7 mrtvih, 5 ranjenih i 27 nestalih (vidi dok. br. 83).

[5] Vidi dok. br. 83.

Bombardirano je područje oko Kozjaka (8 km s. z. Splita).

3. IV u 1000 sati 33 četveromotorna zrakoplova bombardirali su Knin sa oko 200 razornih bombi. Stvarna šteta je velika. Pogođeni su i vojnički objekti. Žrtve još neustanovljene.

3. IV neprijateljsko zrakoplovstvo bombardiralo je južni dio o. Brača, most kod Cavtata te mitraljiralo ulaz u Omblu kod Dubrovnika i želj. postaju na pruzi Dubrovnik — Metković. Podrobnosti nepoznate.

Živa neprijateljska razviđačka zračna djelatnost i napadaji u nizkom lietu na obalnom području. Više vozila je oštećeno, a 1 čamac za izkrcavanje uništen je.

Prigodom neprijateljskog bombardiranja Sl. i Bos. Broda 3. i 4. IV gubitci iznose: 83 mrtva i oko 200 ranjenih od kojih 50 težko.[6]

Općenito: U toku manjih djelatnosti kod Johovca i Popovače zarobljen je 1 partizan, a 1 domobran je poginuo. U Varaždinu prijavilo se 67 vojnih neposlušnika.

Osobitosti:

Kod Metkovića zarobljeno je 5 članova posade pogođenog neprijateljskog bombaša.

Kod Stona (24 km j. i. Metkovića) pao je 1 neprijateljski bombarder.

U samovozu kod Ivanice (6 km s. i. Dubrovnika) ubijeni su strojničkom vatrom neprijateljskog zrakoplova gradonačelnik, kotarski predstojnik i 2 putnika iz Trebinja.

25. III kod s. Ljuta (16 km i. j. i. Cavtata) ubijen je iz busije općinski načelnik. Radi toga njemačke vojne oblasti uhitile su 32 taoca iz s. Ljuta i Konavlje.

U toku noći 31. III/1. IV jače partizanske snage napale su Teslićsku četničku brigadu u Simićima (4 km z. Teslića) te je razpršili. Četnici su se povukli na Kaćun (2 km z. Teslića).

Na Brač su se izkrcale jače part. skupine. Podrobnosti nepoznate.

Partizani u području Sinj — Livno odvode mužkarce, žene i djecu u područje 18 km s. z. Glamoča.

---

[6] Vidi dok. br. 151, 152, 153 i 154.

12. 5 km i. s. i. Trebinja uništen je most na ž. pruzi Trebinje — Lastva.

Događaji na prugama:

Na pruzi Sisak — Novska 4. IV u 0830 sati između ž. p. Staza i Šaš naletio je na minu putnički vlak. Žrtava nije bilo.

Istog dana u 0845 sati između istih postaja naletio je na minu radni vlak. Oštećen je stroj i 1 propust. Jedna osoba poginula, a 2 su ranjene.

. . .

Na pruzi Sunja — Bos. Novi 4. IV u 0005 sati između ž. p. Sunja i Majur uništena je i prevrnuta pruga u duljini od 600 metara, a u ž. postaji Majur zapaljeno 300 pragova. Promet je prekinut.[7]

. . .

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

[7] Diverziju je izvršila Prva brigada Sedme divizije u sadejstvu sa Drugim diverzantskim bataljonom (vidi dok. br. 105).

BR. 156

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 6 APRILA 1944 O NAPADU JEDINICA NOV I POJ NA PODRAVSKU SLATINU I BORBAMA KOD ZLATARA, BJELOVARA, DARUVARA, KARLOVCA I OTOČCA

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 97/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

6. IV. 1944 g. 0900 sati.

I OBĆI PREGLED:

Oslobođen je Mrkonjić Grad.
Veći uspjeh u podhvatima kod Otočca, Jajca i Goražda.

II PODRUČJA:

Zlatar: Obhodnje posade Zlatar sukobile su se nekoliko puta u toku 4. IV s partizanima kod s. Belec (6 km s. i. Zlatara) i s. Selnica (8 km s. i. Zlatara) kojom prilikom je palo 14, a ranjeno 2 partizana.[1]
Plien: 2 puške. Vlastiti gubitci: 3 mrtva i 2 ranjena.

Bjelovar: U podhvatu ustaških razviđačkih dielova kod s. Reskovec (12 km s. z. Bjelovara) nanieti su partizanima osjetljivi gubitci: Vlastitih gubitaka nema.

Daruvar: U podhvatu naših snaga 4. IV u području Daruvara odbačena je jača partizanska skupina (500) i dostignuta crta: Bastaji — Bastaj. Brđani — V. Miletinac — Turčević Polje (oko 10 km s. i. Daruvara). Neprijateljski gubitci: 4 mrtva. Zaplienjena 1 puška a 1 domobran ranjen.[2]

Podrav. Slatina:
4. IV oko 0500 sati započeo je neprijatelj napadaj na Podravsku Slatinu te mu je uspjelo osvojiti tvornicu

---

[1] Sjeveroistočno od Zlatara, na liniji Pažurovec — Sv. Križ — Prepuštovec — Gornja Konjšćina, bila je tada raspoređena brigada »Matija Gubec«. Iz izvještaja Štaba Trideset druge divizije vidi se da je 4 aprila došlo do sukoba izviđačkih patrola u kojima su 3 ustaše ubijene i zaplijenjeno njihovo oružje. Brigada nije imala gubitaka (vidi dok. br. 51).

[2] Vidi primjedbu br. 1 uz dok. br. 155.

ulja na zapadnom rubu grada. Borbe su u toku. Upućena pojačanja naišla su kod s. Bjelkovca (13 km i. j. i. Podrav. Slatine) na razorene mostove.[3]

Karlovac: U podhvatu u luku r. Kupe kod Karlovca u toku 4. IV gubitci partizana povećali su se na 54 poginula i 35 zarobljenih partizana. Tom prilikom poginuo je na našoj strani zapovjednik sati nadporučnik Vukelić Andrija (spoj dnevno izvješće br. 96).[4]

Otočac: U području Otočca slomljen je 3. IV otpor jačih neprijateljskih snaga kod s. Turjanski (24 km j. i. Otočca). Tom prilikom poginulo je 67 partizana, a zaplienjena je 1 strojopuška, 334 puške, 30 nagaznih mina, 408 granata za bacač, krugovalni uređaj, padobrani te razna oprema i alat u jednom skladištu.[5]

Jadranska obala:

3. IV vodila se kod Pelješca borba između naših naoružanih teretnih brodova i 2 neprijateljske topovnjače.

Posle neuspjelog napadaja neprijateljske topovnjače su uzmakle.

Kod jugozapadne obale Pelješca 2 neprijateljske podmornice[6] zadržale su jedan obalni mot. čamac, koji je prevozio tvorivo za utvrđivanje.

Djelat. vlast. zrakopl.:

Izviđačke i obskrbne zadaće te bacanje promičbenih letaka.

Djelat. nepr. zrakopl.:

Jedan neprijateljski četveromotorni bombaš srušen je 3. IV nad Pelješcom.

Pri napadaju neprijateljskih zrakoplova na željezničku postaju Drniš 3. IV nije bilo gubitaka, niti je nanešena šteta želj. uređajima.

4. IV šest neprijateljskih zrakoplova bombardiralo je u dva naleta Rt Sustjepan (dio luke Cavtata). Pojedinosti nisu još javljene.

---

[3] Podravsku Slatinu su napale jedinice Šestog korpusa NOVJ. O rezultatima napada vidi dok. br. 41 i 73.

[4] Vidi dok. br. 155.

[5] Jedinice Trideset pete divizije vodile su od 31 marta do 4 aprila uporne borbe protiv dijelova njemačke 392 legionarske divizije i Devetnaeste, Trideset prve i Trideset četvrte ustaške bojne. Opširnije o ovim borbama vidi dok. br. 146.

[6] Riječ je o savezničkim podmornicama.

U zračnim napadajima na Brod, Knin, Drniš i Jasenicu u toku 2. i 3. IV srušeno je 14 neprijateljskih zrakoplova (11 od lovaca, 3 od protuzrakoplovnog topničtva). 53 člana posade zarobljena, 8 poginulo, dok je posada 4 zrakoplova izgorila.

Općenito:

U toku manjih djelatnosti u području Zagreba, Vrbovca, Varaždina i Sunje poginulo je 26, zarobljeno 5, a predao se 1 partizan. Jedan domobran ranjen, a 5 zarobljeno.

Mjestnom zapovjedničtvu Križevci javilo se 10 vojnih neposlušnika i predalo se 3 partizana.

Podhvatnom zapovjedničtvu Varaždin javilo se 9 vojn. neposlušnika. Posadi u Narti predala se 2 partizana.

Osobitosti:

25. III razprsnuo se pakleni stroj pred vojarnom »Zrinjski« na Sušaku. Prozori i vrata polupani su. Žrtava nije bilo.

Noću 2/3. IV. miniran je most na cesti Bjelovar — Čazma (7 km j. Bjelovara). Polovica mosta je porušena. Iztraga je zapovieđena.

Događaji na prugama:

Na pruzi Zagreb — Sisak 4. IV u 2330 sati naletio je teretni vojni vlak na minu između ž. p. Sv. Klara i Vel. Gorica. Izkliznula su 3 kola. Žrtava nema.[7]

Na pruzi Brod — Zemun 4. IV u 0030 sati naišao je oklopni vlak na minu između ž. p. Strizivojna — Vrpolje i Mikanovci. 2 kola su izkliznula. Vlak je bio napadnut od 50 partizana.[8]

* * *

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

---

[7] Minu su postavili diverzanti Drugog diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 105).

[8] Vlak su napali dijelovi Osječkog NOP odreda u sadejstvu sa diverzantima Prvog diverzantskog bataljona (vidi operaciski dnevnik Grupe diverzantskih NOP odreda NOVJ u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 2—4, k. 121).

BR. 157

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 7 APRILA 1944 O NAPADU JEDINICA NOV I POJ NA PODRAVSKU SLATINU, ŽELJEZNIČKU STANICU U SUNJI I O BORBAMA NA ŽUMBERKU, KOD BRINJE, KISTANJA I DUGOG POLJA

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 98/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

7. IV. 1944 g. 0900 sati.

I OBĆI PREGLED:

Uspješni podhvati južno od Zagreba i kod Bos. Novog.

* * *

II PODRUČJE:

Zagreb:

U podhvatu naših i kozačkih postrojbi na području 24 km j. Zagreba slomljen je odpor jače part. skupine[1] (oko 600).

Neprijateljski gubitci: 78 poginulih i oko 80 ranjenih.

Vlastiti gubitci: 2 njemačka dočasnika, 5 kozaka i 1 domobran poginuli. Šest domobrana i 7 kozaka ranjeno, a 5 kozaka zarobljeno. Plien: ručno oružje, streljivo i razna oprema.

Podrav. Slatina:

5. IV posada u Podravskoj Slatini obkoljena je. Jedan dio posade daje odpor na želj. postaji, dok se drugi dio povukao do mađarske granice.[2] Obskrb

---

[1] Na području Turopolja djelovala je tada brigada »Franjo Ogulinac-Seljo« u sadejstvu sa Turopoljsko-posavskim NOP odredom. O gubicima ovih jedinica u borbama od 3 do 6 aprila vidi dok. br. 65.

[2] Iz dnevnog izvještaja Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 9 aprila vidi se da je dio posade koji se probio iz obruča pobjegao u Mađarsku, odakle je vraćen u Donji Miholjac. Štab Dvadeset osme divizije u izvještaju od 11 aprila i u analizi rada jedinica prilikom napada na Podravsku Slatinu od 17 aprila o tome pored ostalog kaže: »Neprijatelj se očajnički branio i bjesomučno jurišao, te mu je tako i pošlo za rukom da se probije kroz jedinice bataljona koji se nalazio u blokadi i da sa jednim dijelom svojih snaga pobjegne prema

strjeljivom vrši se zrakoplovima. Upućena pojačanja iz Našica zadržana su od jačih neprijateljskih snaga[3] kod Dobrovića i Čađavice (13 km j. i. i 13 km s. i. Podr. Slatine).

Našice:

4. IV prigodom razviđanja j. z. Našica nanieti su neprijatelju gubitci od 18 poginulih i 18 zarobljenih.

Jastrebarsko:

Prigodom čišćenja u području Jastrebarskog 4. IV neprijatelj je imao 6 poginulih i 3 ranjena.[4] Zaplienjeno je: 1 strojnica, 12 pušaka, oprema i razno tvorivo.

Petrinja:

U nastavku podhvata na području Petrinje neprijatelj je imao 3 poginula i 3 zarobljena.[5]
Odbijen je noćni napadaj na želj. postaju Sunja, bez vlastitih gubitaka.[6]

Brinje:

5. IV odbijen je neprijateljski napadaj 4 km z. j. z Brinja. Poginulo je 7 partizana. Poduzet je progon neprijatelja.[7]

Knin:

5. IV odbačen je neprijatelj 9 km s. z. Kistanja uz 18 poginulih. Zaplienjena 1 strojnica i 1 strojopuška.

Barču (Mađarska). Jedinice koje su progonile neprijatelja izvršile su svoj zadatak samo djelomično i gonile su ga do sela Grabića (sekcija Podr. Slatina), odakle su se vratile nazad u oslobođenu Slatinu... Žalosno je bilo gledati kako koljači XV ustaške bojne u najvećem neredu bježe, ostavljajući puške, šinjele, municiju, cipele i drugu spremu, da mogu lakše pobjeći, a naši drugovi iz III bataljona XXI Ud. brigade i IV bataljona Brodske brigade ne progone ih i dozvoljavaju im da umaknu...« (vidi dok. br. 41, 70 i 73 u ovoj knjizi i tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Šestog korpusa NOVJ Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 16 maja 1944).

[3] Odnosi se na Osamnastu brigadu Dvanaeste divizije koja je obezbjeđivala napad na Slatinu na liniji: selo Dobrović — Đurin Lug — lijeva obala Voćin Potok — Dravski kanal — Čađavica — Moslavina (vidi dok. br. 73).

[4] Riječ je o gubicima Žumberačko-pokupskog NOP odreda (vidi dok. br. 43—1/3, k. 426 u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

[5] Odnosi se na gubitke Prve i Treće brigade Sedme udarne divizije u borbi protiv dijelova Prve kozačke konjičke divizije (vidi dok. br. 142).

[6] Željezničku prugu Sunja — Kostajnica rušile su 3/4 aprila jedinice Sedme divizije (vidi dok. br. 23).

[7] Riječ je o napadu Prve brigade Trinaeste divizije na dijelove njemačke 392 legionarske divizije u s. Prozor (vidi dok. br. 21).

. . .

Jadranska obala:

Kod s. Dugo Polje (16 km. s. i. Splita) odbačene su jače part. snage. 3 partizana su poginula.[8]
Napadnuta je 1 njemačka preselica kod Cavtata. Vlastiti gubitci: 3 ranjena i 3 nestala (Niemci).

Djelat. vlast. zrakopl.:

Bojne zadaće, izviđanja, obskrba i bacanje promičbenih letaka.

Djelat. nepr. zrakoplovstva:

6. IV u 1130 sati oko 36 neprijateljskih zrakoplova bombardirali su i tukli strojničkom vatrom uzletište Zalužani kod Banje Luke. Na uzletištu je uništeno 4, a oštećeno 10 naših zrakoplova. Poginuo je nadporučnik Cvitan Galić te još 4 zrakoplovca, a ranjeno je: 1 zrakoplovni dočastnik i 6 zrakoplovaca. Na njemačkom uzletištu izgorilo je 6 zrakoplova. 6. IV srušio se 1 neprijateljski zrakoplov kod Budinšćine (11 km j. z. Novog Marofa).

Općenito:

Naše i njemačko oružničtvo uhitilo je pri čišćenju s. Čemernica, Predavec i Bešlinec (kod Ivanić Grada) 5 osoba koje su surađivale sa partizanima i 5 vojnih neposlušnika.
U području Siska uhićena su 23 vojna neposlušnika. Kod Golubovca i Vrbovca zarobljeno je ukupno 60 partizana.

Osobitosti:

5. IV u 0700 sati na cesti Zagreb — D. Stubica napadnut je i zarobljen od partizana teretni samovoz državne radne službe. Upravljač je poginuo, a 6 domoradnika zarobljeno.[9]

Događaji na prugama:

Na pruzi Zagreb — Dugo Selo — Novska 6. IV u 0820 sati naišao je lokalni putnički vlak na minu između ž. p. M. Popovača i Kutina.[10] 3 kola su iskliznula. Žrtava nema.

---

[8] U borbama kod Dugog Polja Mosorski NOP odred nije imao gubitaka (vidi dok. br. 92).

[9] Napad na ovaj kamion izveo je Zagrebački NOP odred (vidi tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Desetog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 3 maja 1944).

[10] Minu su postavili diverzanti Trećeg diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 2—4, k. 121, u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

Na pruzi Vinkovci — Šid 5. IV u 2030 sati naletio je putnički vlak na minu između ž. p. Djeletovci i Jankovci. Stroj i 4 kola izkliznula. Oba kolosjeka oštećena. Poginuo 1, a ranjena 4 njemačka vojnika.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
(M. P.) **Helbich**

BR. 158

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 8 APRILA 1944 O NAPADU JEDINICA NOV I POJ NA PODRAVSKU SLATINU, KRAPINSKE TOPLICE, VUKMANIĆ I O BORBAMA KOD ZLATARA, VARAŽDINSKIH TOPLICA, KARLOVCA I PLAŠKOG

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 99/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

8. IV. 1944 g. 0900 sati.

I OBĆI PREGLED:

Odbijen je napadaj partizana na Krapinske Toplice. Uspjeh u podhvatu na području Sarajeva i kod Ivanić Grada.

II PODRUČJE:

Krapina:

7. IV odbijen je napadaj jače part. skupine na Krapinske Toplice.[1] 1 ustaša poginuo. Partizanski gubitci nepoznati.

U podhvatu ustaških postrojbi s. i. Zlatara i iztočno od Varaždinskih Toplica poginulo je 14 partizana.[2]

---

[1] Na području Krapinskih Toplica dejstvovali su tada izviđački dijelovi Trideset druge divizije (vidi dok. br. 51 i 52).

[2] U borbama 6 i 7 aprila istočno od Varaždinskih Toplica Kalnički odred je imao 4 poginula i 7 ranjenih boraca. U dnevnom izvje-

Ivanić Grad:

Prigodom podhvata s. i. od Ivanić Grada poginuo je 21, a zarobljena su 2 partizana.[3] Zaplijenjeno je više pušaka i 4 konja.

Podrav. Slatina:

Naše postrojbe upućene u pomoć napadnutoj posadi Podravske Slatine naišle su na jak neprijateljski odpor. Borbe se još vode. Protumjere su u toku.[4]

Karlovac: Noću 5/6. IV jaka skupina partizana napala je ustaško-domobransku posadu u s. Vukmanić (10 km j. i. Karlovca). Nakon dvosatne borbe s premoćnim neprijateljem posada je svladana.[5] Vlastiti gubitci: 19 poginulih, 6 ranjenih i oko 50 nestalih. Izgubljeno oružje: 1 bacač, 5 strojopuškaka i 70 pušaka. Prema izkazu seljaka partizanski gubitci su veliki.

Prema konačnom izvješću o podhvatu u luku r. Kupe 4., 5. i 6. IV ukupni partizanski gubitci iznose: 62 poginula (među njima 1 »operativni oficir brigade«, 1 »komandir čete«, 3 »komesara« od kojih jedna žena). Plien: 6 strojopušaka, 1 strojnica, 36 pušaka. 3 samokresa, 5.000 naboja, 2 signalna samokresa, te 1 pisaći stroj, tegleća stoka, nosila i razno drugo tvorivo.[6] Vlastiti gubitci: 1 častnik i 2 dočastnika poginuli, 2 domobrana i 4 ustaše ranjeni, a 1 domobran nestao.

Otočac: Prilikom progona partizana u području Plaški (26 km s. s. z. Otočca) poginulo je 7, a zarobljena su 2

štaju PTS (Poglavnikov tjelesni sdrug) o ovim borbama piše: »U akciji dop. (dopukovnika — prim. red.) Bobana u pravcu Kalnika razbijena je neprijateljska skupina te zapaljena sela: Radeljevo, V. i M. Poganac, Rasinica i Grabičane... Za gubitke neprijatelja u ljudstvu za sada se još ne zna...« (vidi dok. br. 52 u ovoj knjizi i dok. br. 1—268 26, k. 112, u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

[3] U bojnoj relaciji Prvog zbornog područja za april 1944 rečeno je o tome sljedeće: »U noći 6/7. jedna polusat XXXVII ust.[aške] bojne izvršila je pothvat u s. Sišćane te je došla u dodir sa odmetnicima. Gubici odmetnika 8 mrtvih...« Iz izvještaja Prve brigade Trideset treće divizije vidi se da su ustaše pripucale na političke radnike koji su održavali sastanak s narodom u s. Sišćane (vidi dok. br. 149. u ovoj knj. i dok. br. 4/1, k. 58, u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

[4] Jedinice Šestog korpusa NOVJ napale su ustaško-domobransku posadu u Podravskoj Slatini 4 aprila. O toku napada i postignutim rezultatima vidi dok. br. 3, 4, 41 i 73.

[5] Napad na Vukmanić izveli su dva bataljona Druge brigade, Prateća četa Treće brigade, Brdski divizion Osme divizije i dva bataljona Kordunaškog NOP odreda (vidi dok. br. 17 i 57).

[6] Vii dok. br. 156.

partizana, te zaplienjena 1 strojnica i veća količina ručnog vatrenog oružja.[7]

. . .

Djelat. vlast. zrakopl.

Zrakoplovstvo je bacilo letke, vršilo obskrbu i bojne zadaće.

Djelat. nepr. zrakopl.:

6. IV neprijateljski zrakoplovi napali su ponovno područje Cavtata. Kod s. Mravići (9 km j. z. Doboja) odbacio je 2. IV 1 neprijateljski zrakoplov 7 bombi od kojih su 2 eksplodirale. Štete nije bilo. Naknadno je ustanovljeno da je pri napadaju neprijateljskih zrakoplova na uzletište Zalužani (kod Banje Luke) uništeno 11 naših zrakoplova, a 20 oštećeno dok je njemačkih 16 uništeno.

7. IV kod Varaždina spustilo se padobranima 7 zrakoplovaca na području koje drže partizani.

U okolici s. Batina (4 km s. i. Zlatara) uhvaćen je 1 od 9 zrakoplovaca koji su izkočili iz srušenog zrakoplova (dnevno izvješće 98).

Općenito:

U toku manjih djelatnosti kod Ivanić Grada i Žažine zarobljena su 2 partizana, a uhvaćeno 5 vojnih neposlušnika.

U području Cazina prebjeglo je 5 pripadnika bivše Huskine milicije.

Osobitosti:

Noću 4/5. IV manja skupina partizana opljačkala je općinu u s. Cvetković (2 km j. Jastrebarskog).

Noću 5/6. IV pljačkali su partizani u s. Vinici i tom prilikom odveli sobom umirovljenog oružničkog pukovnika Matu Rubčića.

Događaji na prugama:

Na pruzi Zagreb — Sisak između ž. p. Odra i Sv. Klara naišao je putnički vlak 7. IV u 0630 sati na minu.[8] Jedan vagon izkliznuo.

1 njemački vojnik poginuo, a 2 su teško ranjena.

---

[7] O rezultatima borbi koje su krajem marta i početkom aprila 1944 vodile jedinice Osme divizije NOVJ protiv njemačkog Rezervnog lovačkog puka i ustaško-domobranskih jedinica vidi dok. br. 57.

[8] i [9] Minu su postavili diverzanti Drugog diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 105).

Istog dana u 1030 sati kvar na pruzi je popravljen. Na pruzi Sunja — Bihać 6. IV oko 0930 sati između ž. p. Otoka i Bos. Krupa naišao je putnički vlak na minu.[9] Ima 12 mrtvih.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Zast. pročelnika Operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(BESTALL)
(M. P.) **Bestall**

BR. 159

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 9 APRILA 1944 O NAPADU JEDINICA NOV I POJ NA PODRAVSKU SLATINU I O BORBAMA KOD VELIKOG TRGOVIŠTA, OKUČANA, KOSTAJNICE I RAZVALE

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 100/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

9. IV. 1944 g. 0900 sati.

I OBĆI PREGLED:

Veći uspjeh u borbama kod Kostajnice, Bos. Krupe i Ogulina.
Podravska Slatina je oslobođena.

II PODRUČJA:

Varaždin:

U pođhvatu jedne ustaške postrojbe 6. IV. između Vel. Trgovišta (9 km s.s.z. D. Stubice) i Klanjca raspršeni su partizani bez vlastitih gubitaka. 5 partizana je poginulo.[1]

[1] Riječ je o pothvatu koji su preduzeli Nijemci u sadejstvu sa dijelovima PTS na pravcu Veliko Trgovište — Klanjec da bi oslabili pritisak jedinica Trideset druge divizije na Klanjec. Iz izvještaja Trideset druge divizije vidi se da su svi pokušaji neprijatelja da potisne jedinice brigade »Braća Radić« doživjeli neuspjeh. Opširnije o tome vidi dok. br. 51 u ovoj knjizi i dnevna izvješća PTS br. 1—268/26, k. 112, u Arhivu Istoriskog instituta JNA.

Pordav. Slatina:

5. IV. u večer napustila je ustaška posada (350 vojničara) Podrav. Slatinu i probivši se kroz partizanski obruč povukla se preko mađarskog područja u D. Miholjac, gdje se 6. IV. u jutro javila jednoj podhvatnoj skupini. Prema izjavi zapovjednika ustaške posade, u tim borbama poginulo je oko 200 vojničara.[2]

7. IV. u jutro ušla je jedna njemačka borbena skupina u Podrav. Slatinu bez borbe.[3] Neprijatelj se noću 6/7. IV. povukao u smjeru juga i silom odveo oko 200 građana. Oko 50 građana navodno je poubijano od partizana. Izvan borbenih postava kod želj. postaje u Podrav. Slatini nađeno je 50 ustaša poginulih, opljačkanih i dielom ubijenih nabojem u potiljak. Prema izjavi pučanstva Podrav. Slatinu napadalo je oko 4000 partizana s topovima i bacačima.

Postrojbe upućene za oslobođenje Podrav. Slatine raspršile su manju skupinu partizana kod s. Orahovice (22 km j. i. Podrav. Slatine) uz 3 poginula partizana.

Okučani: 8. IV. oko 0130 sati nakon jednosatne borbe odbijena je jača part. skupina,[4] koja bi htela rušiti prugu kod Bodegraja (2 km s. z. Okučana).

Kostajnica:

U podhvatu kozačkih postrojbi 6. IV. u smjeru Kukuruzari — Mečenčani — Svinjica (6 i 10 km s.z. Kostajnice) poginulo je oko 140, a zarobljeno 20 partizana.[5]

Ogulin: U podhvatu naših i njemačkih snaga na području Razvale (21 km j. Ogulina) poginulo je 36, a zarobljeno 23 partizana.[6] Vlastiti gubici: 2 njemačka vojnika poginulo, a više ih je ranjeno.

---

[2] i [3] O borbama za Podravsku Slatinu od 4 do 6 aprila vidi dok. br. 3, 4, 41 i 73.

[4] Riječ je o dijelovima Posavskog NOP odreda čiji je zadatak bio da uz pomoć diverzanata poruše prugu kod Lađevca (vidi dok. br. 73).

[5] Jedinice Sedme Udarne divizije (Prva i Treća brigada i jedan bataljon Banijskog NOP odreda) imale su u ovoj borbi sljedeće gubitke: 8 mrtvih, 6 ranjenih i 9 zarobljenih (vidi dok. br 142).

[6] Vidi dok. br. 59.

Jadranska obala:

Neprijateljski brzi čamci kod o. Zmajan (13 km. j.z. Šibenika) prisiljeni su na uzmak vlastitom topničkom djelatnošću.

* * *

6. IV. oko 1600 sati neprijateljski zrakoplovi u borbi s njemačkim zrakoplovima bacili su nekoliko razornih i zapaljivih bombi na s. Beder (8 km z. Samobora). Ranjeno 8 osoba, a zapaljeno 33 kuće.
7. IV. napali su neprijateljski bombarderi strojnicama i bombama brodove u Zatonu (9 km s.i. Dubrovnika). Pojedinosti nedostaju. Istog dana potopilo je neprijateljsko zrakoplovstvo 2 motorna jedrenjaka u luci Cavtata.

Općenito:

U toku raznih djelatnosti njemačko-hrvatskog oružništva u toku mjeseca ožujka na području Samobor — Rude, Rugvica, Našice i u Bilo Gori poginulo je 129, zarobljeno 20, a prebjeglo 2 partizana. Zaplijenjeno 6 strojopušaka i veći broj pušaka.

* * *

7. IV. prijavilo se podhvatnom zapovjedništvu Križevci 7 vojnih neposlušnika, a podhvatnom zapovjedništvu Kostajnica 3 vojna neposlušnika.

Osobitosti:

Naše redarstvo u Splitu uhitilo je oko 70 pripadnika četničke organizacije.

Gogođaji na prugama:

Na pruzi Vinkovci — Zemun 7. IV u 0050 sati između ž. p. Kraljevci i Putinci naišao je vojni vlak na minu. Izkliznula 1 kola, poginula 2 a ranjena 4 njemačka vojnika.

* * *

Za poglavnika i za dom spremni!

Zast. pročelnika Operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(BESTALL)
Bestall

(M. P.)

BR. 160

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 10 APRILA 1944 O BORBAMA KOD NAŠICA, SUNJE, BRINJE, PERJASICE I NA MOSORU I KAMEŠNICI

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 101/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

10. IV 1944 g. 0900 sati.

I OBĆI PREGLED:

Veći uspjesi u podhvatima kod Sunje, Bos. Novog, Karlovca, Knina, Brčkog i Trebinja.

II PODRUČJA:

Bjelovar:

7. IV razviđački dielovi u području Ravneš — Kašljavac (13 km j.j.i. Bjelovara) protjerali su neprijateljske predstraže uz 2 zarobljena partizana. Plien: Pismara. U području Bačkovice (20 km j. i. Bjelovara) uništeno je partizanima 1 uredovnica, 2 stražare, radionica i 21 sklonište (bunkeri za stanovanje).

Sunja:

U podhvatu čišćenja područja j.z. Sunje 7. IV povisili su se neprijateljski gubitci na 31 poginulog i 36 zarobljenih partizana. Plien: 2 bacača, 1 strojnica, mnogo vatrenog oružja, 170 naboja za protuoklopni top, 48 konja, 10 komada tovarne stoke i 13 sedala. Drži se da su gubitci i veći obzirom na to što je vlastito zrakoplovstvo bombardiralo šume južno Komogovine (15 km j.z. Sunje) gdje se neprijatelj skupljao.[1]

Našice:

8. IV protjerali su njemačko-hrvatski oružnici partizane iz Seone i Zoljana (8 i 5 km j. z. Našica) uz 8 poginulih (brojano) a 10 poginulih procienjeno. 3 konja i 1 vozilo zaplienjeni.[2]

---

[1] Vidi dok. br. 142 i 159.

[2] U toku borbi za Podravsku Slatinu položaje kod Zoljana držao je Prvi bataljon Osječkog NOP odreda. O njegovim gubicima vidi dok. br. 30—1/2, k. 473, u Arhivu Istoriskog instituta JNA.

Srem. Mitrovica: U podhvatu čišćenja sjeverno i sjeverozapadno Srem. Mitrovice povisili su se neprijateljski gubitci na 42 poginula partizana (brojano), a ocienjeno daljnjih 30 poginulih (dnevno izvješće br. 96).[3]

Karlovac: U toku 7. IV odbijeni su napadaji jakih part. skupina na uporišta duž ceste Brinje — Karlovac. Sjeverno Jezerana poginulo je 91, zarobljeno 5 i prebjeglo 5 partizana.[4] Zaplienjene su 2 srtojnice i više ručnog vatrenog oružja.Odstranjene su mine i cesta je uzposobljena za promet.

Ogulin: U toku podhvata prema Perjasici (20 km i. Ogulina) do 8. IV zarobljeno je 25 partizana.[5] Ostale pojedinosti nisu javljene.

. . .

Knin: U toku podhvata prema Perjasici (20 km i. Ogulina) do 7. IV neprijatelj je imao 69 poginulih i 23 zarobljena partizana,[6] a zaplienjeno je: 1 strojnica i više ručnog vatrenog oružja.

Sinj: Završen je podhvat u području Pl. Mosor i Kamešnica, gdje se neprijatelj povukao u smjeru zapada i sjevera uz 21 poginulog (brojano) a 43 poginulih i 50 ranjenih ocienjeno.[7] Plien: 3 puške i nešto strijeljiva. Vlastiti gubitci: 4 poginula, 3 ranjena i 3 zarobljena ustaše. Izgubljeno: 2 puške, 1 strojopuška. 1 bacač i 1 samokres.

. . .

[3] Vidi dok. br. 155.

[4] Dijelove njemačke 392 legionarske divizije na liniji Brinja — Modruš napala je Druga brigada Trinaeste divizije. Njeni gubici bili su sljedeći: 16 mrtvih, 25 ranjenih. Opširnije o tome vidi dok. br. 106.

[5] Neprijatelj je vjerovatno pohvatao nenaoružane seljake. Iz izvještaja Štaba Četvrtog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 24 aprila se vidi da je Prvi bataljon Kordunaškog NOP odreda ojačan jednom četom PPK bataljona Kordunaškog područja vodio 8 aprila borbu na liniji Lipovštane — Perjasica — Svojić — Kestenjak. Bataljon nije imao gubitaka dok je četa PPK imala jednog poginulog i 1 ranjenog borca (vidi dok. br. 35—4, k. 426, u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

[6] Istočno od Knina dejstvovao je Grahovsko-peuljski NOP odred. Radi sadejstva Šestoj diviziji koja je napadala neprijateljska uporišta na komunikaciji Lapac — Gračac, upućene su 7 aprila u Cetinsku dolinu Prva i Druga brigada Devete divizije. Manji dio ovih snaga kretao se preko Uništa ka Strmici i Golubiću. U izvještajima ovih jedinica i operacijskom dnevniku Devete divizije nema nikakvih podataka o borbama kod Uništa (vidi dok. br. 26, 74 i 81 u ovoj knjizi i dok. br. 56—2, k. 862 A i 21—1/3, k. 517 A, u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

[7] Vidi dok. br. 7, 15 i 40.

Djelat. vlast. zrakopl.:

Na području Papuka bombardirana su obskrbna skladišta partizana u Zvečevu, Voćinu i Slatinskom Drenovcu.[8] Osim toga zrakoplovstvo je vršilo bojne zadaće izviđanja, snimanja, prienos strijeljiva i bacanje promičbenih letaka.

Djelat. nepr. zrakopl.:

2. IV 5 neprijateljskih zrakoplova napalo je strojnicama 6 njemačkih samovoza na cesti 2 km i. Cavtata i oštetili ih. 3 njemačka vojnika poginula su a 6 je ranjeno.

7. IV napali su neprijateljski zrakoplovi strojničkom vatrom želj. postaju Hum i teretni vlak na želj. postaji Sjekose. Unesposobljena su 4 želj. stroja i 6 teretnih vagona. Ranjena su 2 željezničara.

Općenito: U toku manjih djelatnosti kod Skradina, Našica, Daruvara, Bjelovara, Lepoglave i Jastrebarskog poginulo je 11, zarobljeno 19 partizana i 1 partizanka.

Osobitosti:

Cesta Badljevina — Pakrac (9 i 16 km j.j.z. Daruvara) bila je minirana englezkim minama. Mine su uklonjene bez štete i gubitaka.

Događaji na prugama:

Na pruzi Zagreb — Dugo Selo 10. IV u 0645 sati između ž. p. Sesvete i Kraljevec Sesvetski naletio je putnički vlak na minu.[9] Pojedinosti nisu još javljene.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Zast. pročelnika Operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(BESTALL)
(M. P.) **Bestall**

---

[8] Štab Šestog korpusa javio je o tome 10 i 11 aprila Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske sljedeće: »Tokom 8. IV. nepr. je došao iz Mađarske sa 50 aviona najrazličitijih tipova i od 6 ujutro tukao našu pozadinu prve linije bez predaha 12 sati... Avijacija je među ostalim tukla i Štab korpusa. Engleski telegrafista kapetan Owen ranjen, Crnobrnja [Bogdan] lakše ogreben po čelu... Zračna ofanziva na čitav naš teritorij još traje i 9. IV. od 7—17 sati. Bombardovanje je vršilo 30 bombardera u neprekidnim talasima. Uništen je velik broj zgrada naših ustanova i potučeno oko 60 komada goveda i konja. Izbačeno iz stroja oko 20 vojnika i radnika. 10 IV do 16 sati avioni se nisu pojavili«. (Vidi knjigu primljenih depeša Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske u Arhivu Istoriskog instituta JNA, pod reg. br. 5—2, k. 119/1.)

[9] Minu su postavili diverzanti Trećeg diverzantskog bataljona. Lokomotiva je uništena a 3 vagona oštećena (vidi dok. br. 2—4, k. 121, u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

BR. 161

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 11 APRILA 1944 O NAPADU JEDINICA NOV I POJ NA FERIČANCE I ĐURĐENOVAC I O BORBAMA KOD PODRAVSKE SLATINE, KUTINE, SUNJE I OGULINA

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 102/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

11. IV 1944. g. 0900 sati.

II PODRUČJA:

Zagreb:

U podhvatu kozačkih postrojbi 9. IV u području 22 km j. Zagreba odbačen je neprijatelj.[1] Tom prigodom uhićeno je 15 partizana i 5 njihovih pristaša, a zaplienjena 1 strojnica.

Podrav. Slatina:

U progonu neprijatelja iz Podravske Slatine dostignuta je 9. IV crta 10 km j. Podravske Slatine uz sudjelovanje vlastitog zrakoplovstva.[2] Pojedinosti nisu javljene.

Neprijatelj daje jak odpor.

Kutina:

Kod s. Vezišće (24 km s.i. Kutine) naše postrojbe iz Novoselec-Križa razbile su 8. IV jaču partizansku skupinu bez vlastitih gubitaka.[3]

Neprijateljski gubitci: 9 mrtvih i 12 ranjenih.

Našice:

10. IV u 0200 sati napadnuti su Feričanci i Đurđenovac (10 i 7 km s.z. Našica). U Đurđenovcu zapaljena je tvornica parketa i pilana, te uništen 1 parni

---

[1] Odnosi se na Turopoljsko-posavski NOP odred (vidi dok. br. 65).

[2] Jedinice Šestog korpusa NOVJ su napustile Podravsku Slatinu 7 aprila, poslije uništenja ustaško-domobranske posade (vidi dok. br. 73).

[3] U jednočasovnoj borbi koja je vođena između Drugog bataljona Moslavačkog NOP odreda i dijelova Prvog gorskog zdruga na liniji s. Vezišće — Obedišće, 24 km sjeverozapadno od Kutine, Bataljon je imao 1 poginulog (vidi tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Desetog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 3 maja 1944 i dok. br. 4/1, k. 58 u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

stroj i 8 uređaja za pilenje drva. Vlastite posade u tim mjestima uspjele su protjerati partizane.[4]

Sunja: Upućenim pojačanjem odbačene su 9. IV jake skupine partizana sa želj. pruge Sunja — Kostajnica koja je bila minirana na 7 mjesta.[5]

Ogulin: Kod s. Keseri (16 km j. Ogulina) naše i njemačke postrojbe razbile su 7. IV bez vlastitih gubitaka 2 part. brigade,[6] koje su ih pokušale obkoliti. Neprijateljski gubitci: 36 poginulih, 23 zarobljena, mnogo ranjenih. Zaplienjeno dosta oružja i tvoriva.

* * *

Jadranska obala:

Na ušću r. Neretve i kod luke Ploče opetovano su opažene neprijateljske podmornice.
Neprijatelj je položio mine u delti Neretve.

* * *

Djelat. nepr. zrakopl.:

Živa neprijateljska zrakoplovna razviđačka djelatnost nad obalnim područjem.

Općenito:

U toku manjih djelatnosti kod Ostrožca, Kutine i Zemuna poginulo je 9 partizana, zaplienjen 1 strojosamokres i uhićene 33 sumnjive osobe.

Osobitosti:

Noću 9/10. IV partizani su iz Krivaje (4 km j. Banove Jaruge), odveli 30 pripadnika njemačke narodnostne skupine.[7]
U blizini kolodvora u Metkoviću u posebničkom stanu ubili su partizani 2 ustaše, a 3 su teško ranili.
U Imotskom ubijen je navodno četnički kapetan Lujo Kargotić zapovjednik četničkog bataljona u Stolcu.

---

[4] Napad na Đurđenovac i Feričance izvele su 9/10 aprila jedinice Dvanaeste divizije (vidi dok. br. 31 i 39).

[5] Navedenu prugu rušila je 8/9 Prva brigada Sedme divizije u sadejstvu sa Prvim bataljonom Banijskog NOP odreda (vidi izvještaj Štaba Banijskog odreda od 27 aprila 1944 u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 17—6, k. 412 A).

[6] Odnosi se na Prvu i Drugu brigadu Trinaeste divizije koje su napale dijelove njemačke 392 legionarske divizije na komunikaciji Brinje — Modruš (vidi dok. br. 106).

[7] Prva četa partizanske straže Psunjskog područja napala je njemačko-ustašku posadu u Krivaju. Ubijeno je 5, ranjeno 5, a zarobljeno 10 neprijateljskih vojnika (vidi dok. br. 73 i 162).

Događaji na prugama:

Na pruzi Zagreb — Dugo Selo 10. IV u 0645 sati između ž. p. Sesvete i Sesvetski Kraljevec prema naknadnom izvješću naletio je putnički vlak na oštećenu prugu.[8] Stroj je iskliznuo. Poginula su 2 ložača. (Spoj dnevno izvješće br. 101.)

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Zast. pročelnika Operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(BESTALL)
(M. P.) **Bestall**

BR. 162

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 12 APRILA 1944 O NAPADU JEDINICA NOV I POJ NA S. KRIVAJ, ĐURĐENOVAC I O BORBAMA KOD PODRAVSKE SLATINE, OTOČCA I METKOVIĆA

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 103/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
12. IV 1944 g. u 0900 sati.

. . .

II PODRUČJA:

Banova Jaruga:

Noću 9/10. IV odbijen je napadaj part. na s. Krivaj (3 km j. Banove Jaruge). Neprijateljski gubitci nisu poznati. Vlastiti gubitci: 3 njemačka vojnika poginula, a 11 nestalo.[1]

(Spoj dnevno izv. br. 102.)

---

[8] Vidi dok. br. 160.

[1] Vidi dok. br. 161.

Podrav. Slatina:

Prigodom gonjenja partizana južno od Podravske Slatine zauzeta su 9.IV nakon teške borbe 2 mjesta 10 km j. Podravske Slatine uz 8 poginulih partizana.[2] Zaplienjena su 3 konja.

Naknadno se saznaje da su partizani 10. IV kod Đurđenovca (8 km s. i. Našica), prema iskazima stanovnika, imali 3 kola poginulih i ranjenih. (Spoj dnevno izvješće br. 102.)[3]

Otočac:

U podhvatu j.i. Otočca 9.IV part. su imali 22 poginula, 11 zarobljenih i 3 prebjegla.[4]

Jedna razviđačka postrojba s. i. Brinja zarobila je 2 partizana.

* * *

Djelat. nepr. zrakoplovstva:

U uvali Tiha kod Dubrovnika 10. IV napadnut je i potopljen 1 jedrenjak.

Pred tvornicom »La Dalmatienne« kod Šibenika neprijateljski zrakoplovi napali su 2 jedrenjaka bez učinka.

Neprijateljski zrakoplovi napali su strojnicama 10. IV teretni vlak na želj. postaji Jasenica i uništili stroj.

Općenito:

U toku manjih djelatnosti kod Kutine, Foče i Lekenika poginulo je 12, a zarobljeno 7 partizana. Uhićene su 2 sumnjive osobe i 1 vojni neposlušnik. Oružničkoj postaji u Jastrebarskom prijavio se 1 voj. neposlušnik, a posadi u Ozlju predao se 1 partizan.

Osobitosti:

9. IV 1 partizanska skupina prepadom je zarobila 1 sat. četnika — njemačkih suboraca 8 km s.i. Metkovića.[5] Pojedinosti još nisu javljene.

Neprijateljski zrakoplovi bacili su poslednjih dana veće količine oružja i strjeljiva partizanima u istočnoj Bosni.

---

[2] Vidi objašnjenje br. 2 uz dok. br. 161.

[3] Vidi dok. br. 161.

[4] Vidi dok. br. 44.

[5] Četnike je vjerovatno zarobio Neretvanski NOP odred koji je djelovao na ovom području (vidi dok. br. 56).

Događaji na prugama:

Na pruzi Karlovac — Ozalj 11. IV u 0805 sati između ž. p. Zorkovac i Ozalj naišao je putnički vlak na minu.[6] Izkočila 2 kola. Žrtava nema.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Zast. pročelnika Operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(BESTALL)
(M. P.) **Bestall**

BR. 163

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 13 APRILA 1944 O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV I POJ KOD POGANCA, PODRAVSKE SLATINE, OKUČANA, TOPLICE I GOLJAKA

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 104/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

13. IV 1944 g. u 0900 sati.

I OBĆI PREGLED:

Uspjeh u podhvatu kod Ludbrega, Jastrebarskog i Foče. Uzletište i teretni kolodvor Borongaj kod Zagreba jače bombardirani.

II PODRUČJA:

Ludbreg:

9. IV prigodom podhvata u području Poganca (9 km j. Ludbrega) neprijatelj je imao 53 poginula.[1] Zaplienjen je 1 gorski top i 9 sanduka liekova, a u jednoj radionici oružje oko 100 pušaka. Vlastiti gubitci: 2 poginula i 4 ranjena.

---

[6] Minu su postavili diverzanti Drugog diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 118).

[1] Gubici Kalničkog NOP odreda u borbama na Kalniku 6 i 7 aprila bili su: 4 poginula i 7 ranjenih (vidi dok. br. 52 i 158).

Podrav. Slatina:

Vlastita borbena skupina koja je po zauzeću Podravske Slatine progonila partizane prema jugu vratila se u Podrav. Slatinu.[2] Ukupni neprijateljski gubitci južno od Podrav. Slatine iznose: 63 poginula (brojano) i mnogo ranjenih partizana. Vlastiti gubitci: 19 poginulo, 18 ranjeno (2 častnika).

Okučani:

Kod s. Cage (4 km s. Okučana) raspršena je partizanska skupina poslie kraće borbe. 1 komesar ubijen. Zaplienjeno promičbeno tvorivo.

Našice:

10. IV odbijen je napadaj partizana s. z. Našica bez vlast. gubitaka.[3]

Jastrebarsko:

Prigodom vlastitog noćnog napadaja na mjestu Toplica i Goljak 9/10. (10 km s.z. Jastrebarskog) zarobljen je 1 viši partizanski stožer.[4] Neprijatelj je imao 5 poginulih (1 zapovjednik »odreda«) i 4 zarobljena. Uhvaćena su 3 partizanska agenta. Zaplienjeno je više ručnog vatrenog oružja i opsežna pismohrana.

. . .

Djelat. vlast. zrakopl.:

Između Orahovice i Jošave (18 km z.s.z. Našica) uništeno je 10 neprijateljskih zaprežnih kola podpunim pogodkom bomba.

Djelat. nepr. zrakopl.:

12. IV od 1100 sati nalet oko 200 neprijateljskih zrakoplova nad područjem Nova Gradiška — Nova Kapela Batrina — Brod — Banja Luka. Oko 1200 sati pao je 1 neprijateljski četvoromotorni zrakoplov 6 km j.i. Nove Kapele Batrine.

12. IV u 1210 sati neprijateljsko zrakoplovstvo bombardiralo je uzletište Borongaj i teretni kolodvor Borongaj kraj Zagreba. Na uzletištu uništeno je 18

---

[2] Vidi dok. br. 3, 4, 41 i 73 u ovoj knjizi i tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Šestog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 16 maja 1944.

[3] Jedinice Dvanaeste divizije napale su 9/10 aprila ustaška uporišta u Đurđenovcu i Feričancima (vidi dok. br. 39).

[4] Riječ je o napadu na Žumberačko-pokupski NOP odred (vidi dok. br. 66).

a oštećeno je 8 zrakoplova. Uzletište je privremeno onesposobljeno. Na kolodvoru Borongaj uništeno je 25 vagona, veći broj vagona je oštećen, a 11 kolosjeka je razoreno. Osim toga srušene su 63 kuće, 15 ih je težko, a 72 su lakše oštećene. Poginulo je 6 građanskih osoba i 6 ih je ranjeno. Kod pripadnika hrvatskih oružanih snaga nije bilo gubitaka.

Općenito:

U manjem sukobu kod s. Čurlovca (9 km s.i. Bjelovara) poginula su 4 partizana.
Podhvatnom zapovjedničtvu Varaždina prijavilo se 10 voj. neposlušnika.

Osobitosti:

Partizani su pljačkali sela 19 km s.i. Rume. 2 hrvatska častnika koji su bili na dopustu odvedena su. Odvedeno je 55 komada blaga, 28 konja i 300 svinja. Partizani su se povukli prema sjeveru. Upućena je potjera.

Događaji na prugama:

Na pruzi Zagreb — Dugo Selo 13. IV u 0740 sati naletio je na minu putnički vlak kod želj. postaje Čulinec.[5] Lakše ranjeno 10 njemačkih vojnika. Izkočilo 6 kola. Promet se vrši prelaženjem.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Zast. pročelnika Operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(BESTALL)
(M. P.) **Bestall**

[5] Minu su postavili diverzanti Trećeg diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 2—4, k. 121, u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

BR. 164

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 14 APRILA 1944 O NAPADU JEDINICA NOV I POJ NA CAZIN, HRVACE I POTRAVLJE I O BORBAMA KOD SAMOBORA, DARUVARA, NAŠICA I SINJA

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 105/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

14. IV 1944 g. u 0900 sati.

I OBĆI PREGLED:

Veći uspjesi kod Sinja i Foče.
Težke borbe kod Cazina.
Živa djelatnost neprijateljskog zrakoplovstva nad cielim područjem države.
Slavonski Brod ponovno bombardiran.

II PODRUČJA:

Samobor:

13. IV odbacile su ustaške postrojbe kod s. Kotari (5 km j. Samobora) jednu partizansku skupinu, koja je na mjestu borbe ostavila 5 poginulih i 1 »komesara«, Žumberačkog »odreda«.[1]

Banova Jaruga:

U manjem podhvatu 13 km j. i. Banova Jaruga odbačen je protivnik uz 10 poginulih i 25 ranjenih partizana.[2]

Daruvar: Noćnim prepadom naših postrojbi 12/13. IV na s. Trojeglava (10 km j.z. Daruvar) razpršena je partizanska skupina, koja se tamo nalazila. 3 partizana su poginula, a 16 ih je zarobljeno (od toga 5 ženskih).

---

[1] U izvještajima Štaba Trideset četvrte divizije i potčinjenih joj jedinica koje su dejstvovale na ovom području o tome nema nikakvih podataka.

[2] Vjerovatno se misli na upad njemačkih i ustaških jedinica u sela: Bujavica, Lovska, Novi Grabovac sjeveroistočno od Banove Jaruge. Neprijatelj je tom prilikom opljačkao stoku od seljaka. Iz izvještaja Štaba Zapadne grupe NOP odreda za period od 10 do 20 aprila vidi se da Posavski odred (koji je djelovao na ovom terenu) nije imao u to vrijeme nikakvih gubitaka (vidi dok. br. 28/2—3, k. 1621, u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

Našice: Razviđačka skupina oružnika vodila je: 12.IV borbu sa partizanima (jačine oko 300) kod s. Jošave (14 km z.s.z. Našica). Poginulo je 50, a ranjeno mnogo partizana.[3] Vlastiti gubitci: 2 poginula i 8 ranjenih.

Cazin: Borbe kod Cazina se nastavljaju. Jaka skupina partizana (oko 2000), koja je napadala Cazin, odbačena je poslie ogorčene borbe uz 120 poginulih partizana. Vlastiti gubitci: 6 Niemaca, 5 domobrana i 30 ustaša poginulo, a ranjeno: 22 Niemca, 15 domobrana, 49 ustaša.[4]

* * *

Sinj: Noću 5/6. IV napali su partizani naše postave kod Hrvace i Potravlje (6 i 12 km s.z. Sinja), ali su odbačeni uz teške gubitke prema sjeveru. 108 partizana je poginulo i 3 su zarobljena.[5] Vlastiti gubitci: 2 poginula i 4 ranjena.

* * *

Jadranska obala:

Noću 10/11. IV odbijen je pokušaj neprijateljskog iskrcavanja sa broda kod Gradaca (26 km s. Metkovića).

Noću 11/12. IV vodile su vlastite obalne bitnice uzpješan topnički dvoboj s 2 neprijateljska razarača pred Dubrovnikom. Razarači su prinuđeni na povlačenje.

Djelat. vlast. zrakopl.:

Vršilo je prienos streljiva. .

12. IV prinudno se spustio 1 njemački zrakoplov kod s. Špiranec (6 km j. z. Križevaca). Zrakoplov je neoštećen.

Djelat. nepr. zrakopl.:

Živa djelatnost neprijateljskog zrakoplovstva nad čitavim područjem države.

---

[3] Prvi bataljon i Treća četa Drugog bataljona Osječke brigade imali su u ovoj borbi 4 lakše i 1 teže ranjenog (vidi dok. br. 54).

[4] U napadu na Cazin koji je počeo 9 aprila učestvovale su sljedeće jedinice: po dvije brigade iz Sedme i Osme divizije, Unska operativna grupa i Haubički divizion. O toku napada i njegovim rezultatima vidi dok. br. 28, 29, 53, 67, 80 i 119.

[5] Napad su izvele jedinice Dvadesete divizije u sadejstvu sa Dinarskim NOP odredom. Gubici ovih jedinica bili su: 8 poginulih i 21 ranjen (vidi dok. br. 50).

13. IV u 1045 sati napadnut je Sl. Brod od 35 bombaša. Bombe su pale u glavnom na područje želj. postaje Sl. Brod.[6] Razorena je ložiona i jedan dio postajne zgrade a ulazi u postaju su zatrpani. Oštećena je tvornica vagona i obližnja pilana, a izgorilo je 16 vagona sa obskrbom i opremom. Popravak 2 kolosjeka trajati će oko 48 sati. Promet se vrši prelaženjem. Ukupno je bačeno oko 400 bombi među njima i nekoliko od 1000 kgr. Gubitaka ima ali nedostaju podatci.
Naša protuzrakoplovna obrana u Brodu srušila je 2 četvoromotorna bombaša koji su pali na Brodsko Brdo.
Osim toga 1 američki bombarder srušio se kod Kiseljaka (30 km s. z. Sarajeva). Posada je zarobljena.
Drugi bombarder srušio se u području 20 km s. z. Daruvara. Za sudbinu posade se ne zna.[7]

10. IV potopili su neprijateljski zrakoplovi 1 manji plovni objekt u luci Šibenika.
11. IV potopili su neprijateljski lovci — bombaši 1 manji plovni objekt kod Makarske.
11. IV napali su neprijateljski zrakoplovi strojničkom vatrom Gradac kod Dubrovnika.

Općenito:

U toku manjih djelatnosti kod Šestina, Jastrebarskog, Lekenika, Generalskog Stola, Sl. Broda i Rume poginulo je 14, a zarobljeno je 5 partizana. Zaplijenjena je 1 strojopuška, 6 pušaka i 1 strojosamokres.
Vlastiti gubitci: 4 poginula, 1 ranjen i 1 nestao (Nijemci).
Kod Lekenika uhićena su 3 vojna neposlušnika.
Mjestnom zapovjedničtvu Križevci prijavilo se 21, a u Varaždinu 12 vojnih neposlušnika.

Osobitosti:

7. VI na putu Sutina — Sinj (5 km z. Sinja) partizani su napali 1 njemački odjel, a Niemci su za odmazdu zapalili s. Djipalo (5 km s. Sinja).
1 njemački brod sa teglenicom naišao je na Dunavu kod Grocke (Srbija) na minu i oboje potonuli. Radi se vjerojatno o minama koje je položilo neprijateljsko zrakoplovstvo.

[6] i [7] Vidi dok. br. 163 i objašnjenje br. 84 uz dok. br. 141.

Veća skupina partizana opljačkala je 12. IV Majur kupališnog D.P. kod Daruvara.

Događaji na prugama:

Na pruzi Srem. Mitrovica — Ruma 12. IV u 0430 sati između ž. p. Ruma i Voganj naletio je putnički vlak na minu. Podrobnosti nisu javljene.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Zast. pročelnika Operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(BESTALL)
(M. P.) **Bestall**

BR. 165

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 15 APRILA 1944 O NAPADU JEDINICA NOV I POJ NA ĐURMANEC, ŽUTICU I DIVUŠU I BORBAMA KOD GORNJE JELENSKE, SUHOPOLJA I SLAVONSKOG BRODA

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 106/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

15. IV 1944 g. 0900 sati.

II PODRUČJA:

Krapina: Prema naknadnom izvješću prilikom partizanskog napadaja na Krapinu 28. III partizani su imali: 19 poginulih i 2 zarobljena.[1] Plien: 5 pušaka. Vlastiti gubitci: 3 ustaše i 6 njemačkih oružnika poginuli, 9 ustaša i 4 njemačka oružnika ranjeni. (Spoj dnevno izv. br. 90.)

Popovača:

U sukobu s partizanima kod s. G. Jelenska (7 km s. i. Popovače) 9. IV partizani su ostavili na mjestu

[1] Napad na Krapinu tada nije vršen. Trideset druga divizija u sadejstvu sa dijelovima Zapadne grupe NOP odreda Desetog korpusa NOVJ napala je 28 marta neprijateljske posade u s. Đurmancu i s. Žu-

borbe 6 poginulih, a 5 ih je zarobljeno (2 žene). Plien: 1 brzoglas, više pušaka, strijeljivo i veća količina promičbenog tvoriva.

Daruvar: U toku je podhvat u području Daruvar — Končanica — Dežanovac — Badljevina.[2]

Virovitica:

Prilikom razviđanja iz Suhopolja (10 km j. i. Virovitice) prema Suhopolj. Borovu (8 km j. i. Virovitice) izvršili su partizani prepad na naš razviđački odjel.[3] Neprijateljski gubitci: 6 poginulih i više ranjenih. Vlastiti gubitci: 12 poginulih i 5 ranjenih.

Kostajnica:

Noću 12/13. IV jače partizanske snage napale su naše uporište u s. Divuša[4] (13 km j. z. Kostajnice). Neprijatelj je odbijen bez vlastitih gubitaka. Neprijateljski gubitci nisu poznati.

Brod: Razviđanjem u području 9. km. s. Broda raspršene su manje neprijateljske skupine iz s. Kindrova, Glogovica i Zdenci (9 km s. i., 9 i 12 km s. s. z. Broda). Neprijateljski gubitci: 11 partizana poginulo.[5]

* * *

Jadranska obala:

Južno od otoka Hvara vlastito topničtvo primoralo je više neprijateljskih borbenih čamaca i brodova na povlačenje.

Vlastiti obalni čamci odbili su pred otokom Murterom 3 engleska brza čamca, koji su se nakon vatroboja povukli.

---

tici. Pravac Đurmanec — Krapina obezbjeđivali su dijelovi brigade »Braća Radić« i upornom borbom kod Petrovskog zadržale neprijatelja iz Krapine koji je pošao upomoć napadnutim posadama. Opširnije o tome vidi dok. br. 51 u ovoj knjizi i tom V, knj. 25, dok. br. 163 i 166.

[2] Vidi dok. br. 164.

[3] Prepad je izveo Prvi bataljon Bilogorskog NOP odreda 12 aprila i pritom zaplijenio 2 mitraljeza, 7 pušaka, 3 automata i drugu ratnu spremu. Bataljon nije imao gubitaka (vidi dok. br. 28/2—3, k. 1621 u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

[4] Napad na Divušu izvele su Prva i Druga brigada Sedme udarne divizije (vidi dok. br. 143).

[5] U borbi kod Kindrova 14 aprila Diljski NOP odred je imao jednog poginulog i dva ranjena borca (vidi tom V, knj. 27 izvještaj Štaba Šestog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 17 maja 1944).

Djelat. nepr. zrakopl.:

13. IV 37 neprijateljskih zrakoplova bombardiralo je tvornicu cementa Sv. Kajo, Kaštela, s. Slatine (na o. Čiovu) i sjeverne predjele Splita. Do sada je izkopano 16 mrtvih i 34 ranjene osobe. Oštećen je splitski vodovod.

Istog dana 60 neprijateljskih bombaša napalo je Omiš, Makarsku i Metković. Pojedinosti nisu javljene.

13. IV neprijateljski zrakoplovi bombardirali su Podbablje (4 km j. Imotskog). Srušena su 2 neprijateljska zrakoplova, a 5 zrakoplovaca, koji su izkočili padobranima, zarobljeni su.

Noću 12/13. IV neprijateljski zrakoplovi polagali su mine u Dunav na području Stari Banovci — Slankamen i Vukovar — Ilok. Između Surduka i Slankamena udarila je o minu i potonula 1 teglenica. Promet je djelimično obustavljen. Poduzete su mjere za uklanjanje mina.

Prilikom napadaja neprijateljskih zrakoplova 12. IV na uzletište Borongaj kod Zagreba poginuo je 1 njemački vojnik, 2 su teško i 8 lako ranjena.[6]

Prilikom napadaja neprijateljskih zrakoplova na Sl. Brod 13. IV osim vojnih objekata teško je oštećeno 7 građanskih kuća, a mnogo ih je lako oštećeno. Do sada je iskopano 42 poginula (1 častnik i 31 njemački vojnik) i više teško ranjenih osoba.[7]

11 i 12. IV srušila je posada Livna strojničkom vatrom 2 neprijateljska lovca.

Kod Vel. Grđevca 13. IV spustila se 1 »leteća tvrđava« uslied zapaljenog motora. Izgorila su 2 člana posade, a 6 članova posade izkočilo padobranima, ali još nisu uhvaćeni.

Jugoiztočno od Nove Kapele Batrine 13. IV srušio se 1 neprijateljski bombaš. 3 člana posade su zarobljena, a za ostalima se traga.

Prema izkazu pučanstva noću 13/14. IV srušio se 1 neprijateljski zrakoplov na Psunj, a na području Črešnjevice kod Bjelovara navodno još 1 neprijateljski zrakoplov.

---

[6] i [7] Bombardovanje su izvršili savezнички avioni. Opširnije o rezultatima bombardovanja vidi dok. br. 163 i 164.

Općenito:

U toku manjih djelatnosti u području Kamenskog, Jablanovca, Rume, Okučana i Bjelovara poginulo je 10, a zarobljeno 6 partizana.

Mjestnom zapovjedničtvu u Varaždinu prijavila su se 23 vojna neposlušnika, a posadi u Ozlju daljnja 3. Kod Končanice uhićena su 2 vojna neposlušnika.

Osobitosti:

. . .

U noći 9/10. IV bacili su neprijateljski zrakoplovi u selima Koška i Normanci (16 i 22 km s. i. Našica) padobranima razno strojno oružje, eksploziv i strijeljivo, što je sve palo u naše ruke.

Događaji na prugama:

. . .

Na želj. pruzi Bos. Novi — Bihać 12. IV između želj. postaje Blatna i Otoka minama je oštećena želj. pruga i most raspona 15 metara.[8] Popravci su u toku. Na želj. postaji Sl. Brod 14. IV u 1600 sati omogućen je promet po jednom kolosjeku. Promet Sl. Brod — Bos. Brod još je u prekidu.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
(M. P.) **Helbich**

[8] Prugu je rušila Četvrta brigada i dva bataljona Treće brigade Sedme udarne divizije (vidi dok. br. 53).

BR. 166

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 16 APRILA 1944 O NAPADU JEDINICA NOV I POJ NA USTAŠKU POSADU U GOLUBOVCU I O BORBAMA KOD KRIŽA, PODRAVSKE SLATINE I PETRINJE

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 107/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

16. IV 1944 g. 0900 sati.

I OPĆI PREGLED

Živa neprijateljska djelatnost nad otocima i obalom. Neprijateljsko zrakoplovstvo noću obskrbljuje partizane.

Niemci nastavljaju evakuaciju pučanstva sa o. Šolte.

II PODRUČJA:

Varaždin: Noću 13/14. IV napali su partizani posadu u Golubovcu (7 km i. Krapine). Jedan ustaša je poginuo a 4 su ranjeni. Dio posade iz Lepoglave koji je krenuo u pomoć Golubovcu naišao je na part. zasjedu.[1] Ranjeni su 4 ustaše. Neprijateljski gubitci nisu poznati.

Bjelovar: U toku je manji podhvat u području Ivanska — Đurdić (12 km j. Bjelovara).

Jače partizanske snage[2] nadiru iz Podravine prema V. Trojstvu (9 km s. i. Bjelovara).

Ivanić Grad:

Prigodom razviđanja naših snaga 13. IV u smjeru Rečica — Mustafina Klada — Ruškovica — Ludinica (5—7 i 9 — 7 km j. i. Križa) poginulo je 6 partizana.[3] Vlastiti gubitci: 2 poginula i 1 ranjen.

---

[1] Ustašku posadu (Prva bojna Prve pješačke pukovnije PTS) napao je Zagorski NOP odred. Opširnije o tome vidi dok. br. 71.

[2] Na području V. i M. Trojstva nalazio se tada samo Bjelovarski NOP odred (vidi dok. br. 5—24/4, k. 551—a, u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

[3] Moslavački NOP odred vodio je toga dana borbu protiv dijelova Prvog gorskog zdruga kod Kopčić Brda (u blizini navedenih sela).

Okučani: Slabije part. snage dolazeći iz Caga (4 km s. Okučana) napale su strojničkom vatrom Okučane, bez osobitog učinka.

Daruvar: Podhvat čišćenja područja z. Daruvara završen je bez sukoba s neprijateljem.[4]

Podrav. Slatina:
Podhvatne snage protjerale su jednu neprijateljsku sat 8 km j.i. i 5 km s.z. Slatine. Poginula su 3 partizana i zaplienjeno je 100 kgr. eksploziva.

Zemun: Razpršena je partizanska skupina u prikupljanju zapadno od Zemuna. Poginula su 24 partizana, a 2 su uhvaćena.

Jastrebarsko:
12. IV jedna borbena skupina prigodom razviđanja u području 5 km s.z. Jastrebarskog odbacila je neprijatelja prema zapadu. Partizani[5] su imali njemačke odore.

Petrinja: Naše ophodnje 10 km j.z. i 13 km s.z. Petrinje naišle su na neprijatelja. Posljedak nije još javljen.

Otočac: 14. IV započeo je podhvat protiv neprijatelja, koji se prikuplja j.i. Dabra.

Jadranska obala:
Neprijateljsko brodsko topničtvo ponovno je tuklo Gruž noću 13. IV. Manja šteta na želj. postaji gdje ima 2 mrtva i više ranjenih.

Djelat. nepr. zrakopl.:

14. IV od 2100 do 2300 sati prelieti većeg broja neprijateljskih zrakoplova preko iztočnog diela državnog područja a 15. IV i nad područjem obale, gdje je srušen 1 neprijateljski lovac.

U ovoj borbi nije imao gubitaka (vidi tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Desetog korpusa NOVJ Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 3 maja 1944).

[4] Navedeni pothvat vršili su dijelovi Četvrtog gorskog zdruga iz Daruvara. (Podatak iz bojne relacije Prvog zbornog područja, dok. br. 4/1—11, k. 58, u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

[5] Odnosi se na Četvrti bataljon Omladinske brigade »Jože Vlahović« (vidi dok. br. 61).

Općenito: U toku manjih djelatnosti kod Divuše (Kostajnica), Petrinje, Cazina, Daruvara, Paučja i Grgurevca poginulo je 15, a zarobljeno 9 partizana i zaplienjeno 18 konja. Vlastiti gubitci: 1 domobran ranjen. Podhvatnom zapovjedničtvu Križevci prijavilo se 20 a mjestnom zapovjedničtvu Varaždin 32 vojna neposlušnika. Naše postrojbe uhitile su 3 vojna neposlušnika.

Osobitosti:

Evakuacija stanovničtva sa o. Šolte nastavlja se.[6] 15. IV skupina partizana[7] u Podbor. Doljani (3 km j. Daruvara) spriečavala je mještanima dolazak na tržište u Daruvar i pljačkala im ono što su nosili.

Događaji na prugama:

Na pruzi Karlovac — Bubnjarci 15. IV u 0715 sati između ž.p. Karlovac i Mahično naišao je teretni vlak na minu.[8] Stroj i 5 kola izkliznulo. Žrtava nema.

Na pruzi Dugo Selo — Križevci 15. IV oko 0820 sati između ž.p. Prikraj i Vrbovec naletio je putnički vlak na minu.[9] Stroj i 2 kola izkočila. Žrtava nije bilo.

Na želj. pruzi Sisak — Sunja 16. IV u 0815 sati kod želj. postaje Blinjski Kut eksplodirala je navodno u jednom vagonu mina i usmrtila 4, a ranila 11 njemačkih vojnika. Vagon je oštećen.[10]

Na pruzi Dugo Selo — Novska noću 15/16. IV između ž.p. Popovača i Kutina minama je oštećena želj. pruga, 200 metara pruge je pomaknuto, a 15 b. b. stubova posječeno.

---

[6] Evakuacija stanovništva sa otoka Šolte izvršena je po naređenju Nijemaca (vidi. dok. br. 167 u ovoj knjizi i tom VIII, knj. 2, dok. br. 188).

[7] Vjerovatno iz sastava Daruvarskog NOP odreda koji je dejstvovao na ovom području.

[8] Vlak su minirali diverzanti Drugog diverzantskog bataljona (vidi tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Drugog diverzantskog bataljona Štabu Četvrtog korpusa NOVJ od 25 maja 1944).

[9] Minu su postavili diverzanti Trećeg diverzantskog bataljona (vidi Operaciski dnevnik Grupe diverzantskih odreda NOVJ u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 2—4, k. 121).

[10] Mina nije bila u vagonu nego pod šinama. Postavili su je diverzanti Drugog diverzantskog bataljona (vidi tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Drugog diverzantskog bataljona Štabu Četvrtog korpusa NOVJ od 25 maja 1944).

Kod svih oštećenja na želj. prugama popravci su u toku.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
(M. P.) **Helbich**

BR. 167

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 17 APRILA 1944 O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV I POJ NA PODRUČJU PAKRACA, BRINJA, OTOČCA, LIVNA I O EVAKUACIJI CIVILNOG STANOVNIŠTVA SA DALMATINSKIH OTOKA

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 108/44.

Operativnog odjela ministarstva oružanih snaga

17. IV 1944 g. 0900 sati

I OBĆI PREGLED:

Podhvati u sjeveroiztočnoj Bosni i u području Jajca uzpješno se nastavljaju.
Otok Šolta potpuno je evakuiran.

II PODRUČJA

Krapina 14. IV odbijen je napadaj partizana na tvornicu sukna u Krapini.

Pakrac: Prigodom razviđanja sjeverno od želj. postaje Kukunjevac 15. IV nakon kraće borbe odbačeni su partizani uz 12 poginulih[1] (6 ženskih). Vlastitih gubitaka nije bilo.

[1] U izvještajima Štaba Šestog korpusa i potčinjenih mu jedinica nema podataka o ovoj borbi. Prema podacima u izvještaju Štaba Zapadne grupe NOP odreda Šestog korpusa NOVJ, neprijatelj (Nijemci,

Brinje: 14. IV odbijen je noćni napadaj partizana na uporište s. z. Križpolja (3 km s. i. Brinja), te su odbačeni nakon što je slomljen žilav odpor neprijatelja uz 30 poginulih i 7 prebjeglih partizana.[2]
Područje Dabra očišćeno je od partizana.

Otočac: U podhvatu prema Crnoj Vlasti (17 km i. Otočca) 10. IV partizanski gubitci iznose: 28 poginulih, 8 zarobljenih, a 3 patr. su se predali.[3]
Plien: 133 puške, 1 strojopuška, 1 protuoklopni top, 1 motorkotur i 5 brzoglasa. Vlastiti gubitci: 1 poginuo i 3 ranjena.

Livno:

Noću 13/14. IV odbijeni su mali napadaji part. na Livno iz s. z. smjera.[4]

Djelat. nepr. zrakopl.:

Noću 13/14. IV neprijateljsko zrakoplovstvo bacalo je partizanima obskrbu u šumama između Bosuta i Save.

15. IV napali su neprijateljski zrakoplovi brodovlje u Ombli kraj Dubrovnika, bez učinka.

16. IV velike skupine neprijateljskih bombardera i lovaca preletile su preko srednjeg i istočnog diela državnog područja u smjeru jug — sjever i obratno. 16. IV neprijateljsko zrakoplovstvo bombardiralo je želj. postaju i njemačko uzletište u Zemunu. Učinak bombardiranja uzletišta još nije poznat, ali šteta nije velika. Na želj. postaji oštećene su 4 skretnice, a navodno su dvie osobe poginule i 16 ih je ranjeno.

---

ustaše i domobrani) je u toku aprila 1944 u više navrata vršio upade na oslobođenu teritoriju južno od Pakraca i pritom palio sela i ubijao nenaoružani narod. S obzirom da je među ubijenima relativno velik broj žena, vjerovatno se i ovdje radi o takvoj akciji (vidi dok. br. 148).

[3] Na ovom području vođene su od 14 do 18 aprila teške borbe između Druge brigade Trinaeste divizije i dijelova njemačke 392 legionarske divizije. Četrnaestog aprila brigada je imala sljedeće gubitke: 2 poginula, 6 ranjenih i 4 nestala (vidi dok. br. 99).

[3] Vidi dok. br. 44 i 162.

[4] U Operaciskom dnevniku Devete divizije koja je tada bila raspoređena na području Livna nema podataka na osnovu kojih bi se moglo zaključiti da su tada vršene pripreme ili da je izveden napad na ovo mjesto (vidi dok. br. 56—2, k. 842 A, u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

Općenito: U toku manjih djelatnosti na području Ivanić Grada, Petrinje i na o. Braču poginulo je 12 partizana. Vlastiti gubitci: 2 domobrana poginula.
Podhvatnom zapovjedničtvu u Križu javilo se 7 voj. neposlušnika, a 2 partizana predala su se (1 »operativni oficir Moslavačke brigade«).
Južno od Zagreba uhitile su vlastite vojne postrojbe 93 vojna neposlušnika.

Osobitosti:
Niemci su zapoviedili potpunu evakuaciju otoka Šolte, Brača i Hvara. Šolta je već ispražnjena. Zauzimanjem naših vojničkih oblasti evakuacija otoka Brača i Hvara ograničena je samo na evakuaciju mužkaraca sposobnih za vojničku službu.[5]
15/16. IV jedan neprijateljski zrakoplov bacao je promičbene letke u području Slav. Požege.

Događaji na prugama:

Na pruzi Banova Jaruga — Sl. Brod u noći 16/17. IV između ž.p. Novska i Lipovljani, Rajić i Okučani te Nova Kapela Batrina i Sibinj eksplodiralo je po 6—7 mina.[6] Pojedinosti još nisu javljene.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
(M. P.) **Helbich**

Opazka: istodobno sa napadajem neprijateljskog zrakoplovstva na uzletište Zemun napalo je 150 zrakoplova središte Beograda. Vojnički gubitci su nepoznati, a građanski su osjetljivi.

---

[5] Vidi dok. br. 166.

[6] Na relaciji Banova Jaruga — Nova Gradiška rušio je tada prugu Posavski NOP odred a od Nove Gradiške do Slavonskog Broda dijelovi Diljskog i Osječkog odreda (vidi dok. br. 139 i 148 u ovoj knjizi i dok. br. 28/2—3, k. 1621, u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

BR. 168

IZVJEŠTAJ VELIKE ŽUPE BILOGORA OD 18 APRILA 1944 MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA NDH O PODJELI PŠENICE I KROMPIRA ZAPLIJENJENIH PRILIKOM PRODORA NA OSLOBOĐENI TERITORIJ MOSLAVINE[1]

NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
Broj: Taj. 1329/1944

VELIKA ŽUPA BILOGORA U BJELOVARU
Bjelovar, dne 18. IV. 1944.

MINISTARSTVO UNUTRAŠNJIH POSLOVA
URED MINISTRA

Zagreb

Dne 8 travnja o.g. jedna bojna njemačke vojske — dobrovoljaca ukrajinaca i kozaka[2] iz Kloštra Ivanića uz suradnju njemačke tajne policije iz Zagreba poduzela je podhvat protu partizana u smjeru Marča Šume (10 km. zapadno od Čazme). Do sukoba sa partizanima nigdje nije došlo.[3] U Marča Šumi između kote 187 i 189 pronađena su 3 podzemna skladišta i to dva sa krumpirom u kojima je bilo oko 15.000 kg. krumpira i jedan sa pšenicom oko 20.000 kg. pšenice. Kod ovih skladišta pronađeno je oko 40 raznih automobilskih kotača sa gumama i nešto odiela i obuće.

Od pronađene pšenice uzela je njemačka posada u Ivanić Gradu za sebe 1500 kg., ustaškom taboru u Kloštru Ivanića ustupljeno je 1500 kg. a 17.000 kg. odpremili su Njemci za svoje pekare u Dugo Selo i Zagreb. Pronađeni krumpir, automobilski kotači sa gumama i partizansko odielo i obuća odpremljeno je u Zagreb.

Radi znanja savezno s izvješćem broj Taj. 1316/1944 od danas.

ZA DOM SPREMNI!

Veliki župan:
(Dr. Vladimir Sabolić)
(M. P.) **Sabolić**

---

[1] Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 40/16, a-1, k. 156.

[2] Iz sastava Prve kozačke konjičke divizije.

[3] Moslavački NOP odred, koji je dejstvovao na ovom području, vodio je toga dana borbu protiv dijelova Prvog gorskog zdruga kod sela Obedišće, 14 km j.z. od Čazme (vidi tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Desetog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 3 maja 1944 i bojnu relaciju Prvog zbornog područja u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 4/1—9, k. 58).

BR. 169

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 18 APRILA 1944 O NAPADU JEDINICA NOV I POJ NA KOMUNIKACIJU LAPAC — GRAČAC, KNIN — DRNIŠ I O BORBAMA JUŽNO OD ZAGREBA, KOD KUTINE, SLAVONSKOG BRODA, OGULINA, OTOČCA, OMIŠA, LIVNA, NA BRAČU I PAŠMANU

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 109/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

18. IV. 1944 g. 0900 sati

(Samo za viša zapovjedničtva oružanih snaga)

I OPĆI PREGLED:

Veći uspjesi u podhvatima kod Ogulina, Otočca, Livna, Kalinovika i Foče.
Zemun je 2 puta napadnut iz zraka.

II PODRUČJA:

Zagreb: U sukobu između ustaša i partizana južno od Zagreba 15. IV. neprijatelj je imao 12 poginulih i 2 zarobljena.[1]

Kutina: Naši razviđački dielovi protjerali su 14. IV. manju skupinu partizana[2] iz područja s. z. Kutine u smjeru s. Peščenica (8 km s. Popovače), uz 2 zarobljena partizana. Uhićeno je 6 voj. neposlušnika. Vlastiti gubitci: 1 ranjen.

Brod: Prigodom nasilnog razviđanja 13. IV. u području s. Broda ubijeno je 5 partizana, a zaplienjena je 1 strojnica i 2 puške.[3]

Ruma: Njemačka obhodnja odbila je 15. IV. neprijateljski prepad 12 km s. Rume, bez vlastitih gubitaka.

---

[1] U izvještajima Štaba Trideset četvrte divizije i potčinjenih joj jedinica koje su bile razmještene na toj prostoriji nema podataka o ovom sukobu.

[2] Odnosi se na Moslavački NOP odred (vidi tom V, knj. 27, izvještaj Desetog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 3 maja 1944).

[3] U ovoj borbi Diljski NOP odred imao je jednog mrtvog i 2 ranjena borca i izgubio jedan mitraljez »Šarac« (vidi dok. br. 82).

Spriečen je prielaz skupine part. preko r. Save 10 km z.j.z. Rume. Neprijateljski gubitci nisu poznati.

Ogulin: U podhvatu s. z. Ogulina 15. IV. odbačene su 2 neprijateljske bojne u smjeru sjeverozapadno uz 25 zarobljenih, 4 prebjegla partizana.[4]
Plien: 15 pušaka i 1 strojnica.

Otočac: Završen je podhvat kod Otočca.[5] Neprijatelj je potučen te je pretrpio velike gubitke u ljudstvu i tvorivu. Ukupni gubitci: 207 poginulih, 41 zarobljen i 11 prebjeglih partizana. Plien: 2 topa, 6 lakih strojnica, 1 bacač, 392 puške, 30 nagaznih mina, velik broj ručnog vatrenog oružja i strijeljiva. Nadalje je zaplienjeno: 10 konja, 100 volova i više stotina ovaca, te mnogo hrane. Uništena su velika skladišta strijeljiva i oružja. Vlastiti gubitci: 8. Nijemaca i 2 ustaše poginuli, 22 Nijemca i 12 ustaša ranjeno. Spoj Otočac — Gospić uspostavljen je.

Gračac — Knin:
Jače neprijateljske skupine napadaju obskrbnu cestu: Sučevići — Gračac i Knin — Drniš. Veza sa Gračacem već 3 dana u prekidu, a Gračac je navodno obkoljen.[6]
15. IV. odbačena je 1 partizanska skupina 10 km s.z. Drniša uz 10 poginulih partizana. Zaplienjeno je oružje i oprema.

Split: U borbi ustaša i partizana na području 10 km s.z. Omiša 15. IV. neprijatelj je imao 10 poginulih.

Livno: Podhvatom s. z. Livna neprijatelj je odbačen na zapad uz 50 poginulih oko 100 ranjenih i 19 zarobljenih partizana. Vlastiti gubitci: 3 Nijemca ranjena.

---

[4] Prodor dijelova njemačke 392 legionarske divizije u pravcu Drežnice spriječavala je tada Druga brigada Trinaeste divizije (vidi dok. br. 99).

[5] Dijelovi njemačke 392 legionarske divizije u sadejstvu sa Devetnaestom, Trideset prvom i Trideset četvrtom ustaškom bojnom započeli su 31 marta 1944 prodor na oslobođenu teritoriju sjeverne Like radi uništenja jedinica Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske na ovom području i ovlađivanja komunikacijom Otočac — Gospić (vidi dok. br. 69, 21, 44 i 146 u ovoj knjizi i istorijat njemačke 392 legionarske divizije u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 39/14, k. 18).

[6] Sadejstvujući Šestoj diviziji (koja je napadala neprijateljska uporišta na komunikaciji Lapac — Gračac), jedinice Devetnaeste i Devete divizije vršile su napade na uporišta duž komunikacije Gračac — Knin. Gračac su blokirale jedinice Devetnaeste divizije. Opširnije o tome vidi dok. br. 22, 26 i 144.

Plien: 3 strojnice, 28 pušaka, velika količina ručnog vatrenog oružja, strijeljiva, bombi i eksploziva. Nadalje je zaplienjeno: 10 konja te mnogo odjeće i opreme.

* * *

Jadranska obala:

U toku je podhvat čišćenja u s.z. dielu otoka Brača. Našom topničkom vatrom kod rta o. Pašmana raztjerano je prikupljanje neprijatelja uz 5 poginulih partizana.

Djelat. vlast. zrakopl.:

Njemačko zrakoplovstvo izvršilo je 16. IV. bombardiranje part. baraka koje su zapaljene, te napalo postave i vozila partizana južno od Orahovice.
17. IV. bombardiralo je njemačko zrakoplovstvo 6 part. baraka u šumi 2.5 km s.s.i. Rozmajerovca kod Našica. Barake su djelom razorene.

Djelat. nepr. zrakoplov.:

13. IV. kod Imotskog srušena su 2 neprijateljska zrakoplova. Zarobljeno je 5 zrakoplovaca koji su izkočili padobranima.

15. IV. neprijateljski lovci bombaši napali su strojničkom vatrom južnu vojarnu u Kninu. Žrtava nije bilo.

16. IV. neprijateljski lovci bombaši zapalili su 2 njemačka teretna samovoza na cesti kod Neuma (20 km j. Metkovića).

16. IV. neprijateljsko zrakoplovstvo izvršilo je napadaj bombama na uzletište i želj. postaju u Zemunu. Štete i žrtava ima, no pojedinosti nisu javljene.
17. IV. u podnevnim satima ponovno je napadnut Zemun u 2 navrata. Bombardirano je uglavnom uzletište i središte grada. Pojedinosti još nisu javljene.

* * *

Općenito: U toku manjih djelatnosti kod Umoljana i Banove Jaruge poginulo je 10, a zarobljena su 2 partizana.

Osobitosti:

15. IV. odveli su partizani 30 obitelji pripadnika njemačke narodnostne skupine područja 16 km. z.s.z. Srem. Mitrovice. U toku je progon napadača.

U s. Sivši i Omanjskoj (12 km j.z. Doboja) partizani su ubili 1 seljaka i 2 domobrana, koji su bili na dopustu kod svojih kuća, te 4 pripadnika domdo sati.

Događaji na prugama:

Željeznička pruga Zagreb — Sl. Brod popravljena je.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik Operativnog odjela
glavnostoženi podpukovnik
(HELBICH)
(M. P.) **Helbich**

BR. 170

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 19 APRILA 1944 O IZVIĐAČKOJ AKTIVNOSTI SOPSTVENIH JEDINICA I O DIVERZIJAMA KOJE SU IZVRŠILE JEDINICE NOV I POJ

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 110/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

19. IV 1944 g.

I OPĆI PREGLED:

. . . Neprijateljsko uporište na o. Visu: opetovano uzpješno napadnuto od jačeg njemačkog zračkog sastava.

Živahna djelatnost neprijateljskog zrakoplovstva na obalnom području.

Virovitica:

Za vrieme kruženja neprijateljskih zrakoplova nad Viroviticom 17. IV u 2150 sati partizani su pokušali prodrieti na želj. postaju u Virovitici, ali su odbijeni usredotočenom vatrom odbrane.

Podrav. Slatina:

Cabuna (12 km s. z. Slatine) zaposjednuta je od neprijatelja 16. IV.[1]

Mjesto i visovi južno od Cabune tučeni su od našeg topničtva.

. . .

Knin: Borbena skupina upućena iz Obrovca (45 km z.s.z. Knina) stigla je 16. IV u Gračac bez dodira s neprijateljem.[2]

. . .

Jadranska obala:

Noću 15/16. IV zapažena su 2 neprijateljska razarača 16—20 km j. Dubrovnika.

Djelat. vlast. zrakopl.:

. . . Jaki sastavi njemačkog zrakoplovstva bombardirali su 17. IV neprijateljska uporišta na o. Visu.

Djelat. nepr. zrakopl.:

U toku 16. IV živa neprijateljska izviđačka djelatnost i napadaji lovaca — bombaša u nizkom letu nad obalnim područjem, posebno između Splita i Dubrovnika.

. . . Prigodom bombardiranja Zemuna 16. i 17. IV oštećeno je uzletište, pošta i središte grada. Prema do sada primljenim podatcima poginulo je oko 12 pripadnika orsa,[3] dok broj građanskih žrtava još nije poznat, a velik broj je zatrpan.

. . .

Općenito: Izviđačka djelatnost u području D. Stubice, Varaždina, Banove Jaruge, Siska, Knina, Jajca i Imotskog. U ovim djelatnostima gubitci neprijatelja iznose: 12 poginulih, 1 ranjen i 10 zarobljenih partizana. Vlastiti gubitci: 2 ustaša poginula, 5 ranjeno a 2 su nestala.

Prigodom pretresa mjesta 13 km s.z. Zagreba 16.IV uhićeno je 26 sumnjivih osoba.

---

[1] U Cabunu su vjerovatno ušli dijelovi Brodske brigade Dvadeset osme divizije koji su poslije napada na Podravsku Slatinu bili raspoređeni na liniji Virovitica — Podravska Slatina (vidi izvještaj Štaba Šestog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 17 maja 1944).

[2] Vidi dok. br. 144.

[3] Opšta radna služba

Posadi u Ozlju predala se 3 partizana.
Mjestnom zapovjedničtvu Varaždin prijavilo se 5 vojnih neposlušnika.

Događaji na prugama:

Na pruzi Nova Kapela Batrina — Sl. Brod u noći 18/19. IV eksplodiralo je 16 mina između ž.p. Nova Kapela Batrina i Oriovac.[4]

* * *

Na pruzi Sunja — Bos. Novi 18. IV u 0955 sati između ž.p. Sunja i Majur teretni vlak naišao je na minu. Oštećena su 1 kola i želj. pruga. Poginula su 2, a ranjena 2 kozaka.

Na pruzi Sisak — Sunja 19. IV u 0735 sati između ž.p. Caprag i Blinjski Kut radnički vlak naišao je na minu. Tender i jedna kola izkočila.

* * *

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

[4] Mine su postavile jedinice Istočne grupe NOP odreda Šestog korpusa NOVJ (vidi dok. br. 82).

BR. 171

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 20 APRILA 1944 O BORBAMA SA JEDINICAMA NOV I POJ KOD KUTINE, KARLOVCA, PETRINJE, BRINJE I GRAČACA

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 111/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

20. IV 1944 g.

I OPĆI PREGLED:

Podhvati u Majevici, te oko Brinja i Gračaca nastavljaju se uspješno.
Živa djelatnost neprijateljskog zrakoplovstva na obalnom području. Jače part. snage ugrožavaju tuzlansko područje s jugoistoka.

II PODRUČJA:

Kutina: Nakon jače borbe odbačena je 17. IV jedna part. »brigada« iz s. Mikleuška i Srp. Selišće (8 i 9 km s. Kutine) uz više poginulih i ranjenih, te 3 zarobljena partizana.[1] Vlastiti gubitci: 1 domobran ranjen.

Podrav. Slatina:
U toku je podhvat u području 16 km i. Slatine, uz podporu njemačkog zrakoplovstva.[2]

Karlovac: Podhvat u području s.z. Karlovca nastavlja se.

Petrinja: U podhvatu ustaških postrojbi j. z. Petrinje slomljen je neprijateljski odpor te je 17. IV dostignuta crta Gora — Strašnik[3] (7 i 6 km j. z. Petrinje). Neprijateljski gubitci nepoznati. Vlastiti gubitci: 3 ustaše ranjena.

---

[1] Druga brigada Trideset treće divizije imala je u ovoj borbi 1 poginulog i jednog ranjenog borca (vidi dok. br. 126).

[2] Poslije napada na Podravsku Slatinu, 4 aprila, neprijatelj je u više navrata vršio ispade na oslobođenu i poluoslobođenu teritoriju Slavonije (vidi dok. br. 73 u ovoj knjizi i tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Šestog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 17 maja 1944).

[3] Dva bataljona Prve brigade Sedme udarne divizije dočekale su Drugu bojnu ustaškog krajiškog zdruga na liniji Gore — Kosinjak — Strašnik — Šestanj — Župić i poslije izvršenog protivnapada odbacile ka polaznim položajima (vid dok. br. 142).

Brinje: 16/17. IV u noćnom napadaju s.z. Brinja protjeran je neprijatelj i ostavio 20 poginulih i 2 zarobljena partizana.[4]

Gračac: 17. IV dostigla je njemačka borbena skupina Gračac, svladavši jake otpore neprijatelja na cesti Sučevići — Gračac.[5] 23 partizana poginula, ranjeno je 8 njemačkih vojnika.

* * *

Djelat. vlast. zrakopl.:

Njemačko zrakoplovstvo napalo je 17. IV i uništilo jedan partizanski logor i jedan stroj šumske željeznice 11 km j.i. Našica a 24 km j.i. Podrav. Slatine pogođeno je 1 skladište i razpršena jedna partizanska preselica.

Istog dana sprječilo je njemačko zrakoplovstvo prielaz partizana preko r. Vrbasa kod Bareva (8 km s. Jajca), napalo okupljanje partizana, pri čemu su ovi imali 9 mrtvih (1 »komandant bataljona«).

U toku 17 i 18. IV protuzrakoplovno topničtvo i njemacki lovci srušili su nad našim državnim područjem 9 neprijateljskih zrakoplova.

Djelat. nepr. zrakoplovstva:

17. IV napali su neprijateljski lovci — bombaši vlak strjeljiva kod želj. postaje Turkovići na pruzi Gabela — Dubrovnik. Uništeno je 6 vagona i lokomotiva. Ovom prigodom srušena su 4 nepr. zrakoplova.

Istog dana više neprijateljskih zrakoplova napalo je Makarsku i 1 brod u Opuzenu strojničkom vatrom. Žrtava nema. Jedan je zrakoplov srušen i pilot zarobljen.

17. IV kod Sinja napadnut je i uništen jedan naš samovoz, a kod Imotskog jedan njemački samovoz strjeljiva.

* * *

Tokom 17. IV živa neprijateljska zrakoplovna djelatnost nad područjem Šibenik — Split, gdje je zapaljen 1 a oštećena 2 čamca i ranjene 4 osobe.

---

[4] Na širem području Drežnice vođene su tada uporne borbe između jedinica Trinaeste divizije i dijelova njemačke 392 legionarske divizije. Opširnije o tim borbama vidi dok. br. 99.

[5] Cestu Sučevići — Gračac držale su tada jedinice Devetnaeste divizije (vidi dok. br. 144).

17. IV neprijateljski lovci — bombaši oštetili su kod Knina 1 vojničku baraku i ranili 2 njemačka vojnika.
Noću 16/17. IV srušila su se 2 neprijateljska lovca i 1 bombarder 16 km s.z. Vukovara.

* * *

Općenito:

Izviđačka djelatnost u području Siska, Petrinje, Bjelovara, Daruvara, Broda, Slav. Požege i Benkovca. Tom prigodom neprijateljski gubitci: 5 mrtvih, 1 ranjen i 20 partizana zarobljeno. Zaplienjeno je više ručnog vatrenog oružja, 13 nagaznih mina, strjeljivo, a razorena je i partizanska brzoglasna mreža u području j.i. Daruvara.
Uhićene su 52 sumnjive osobe.

U Narti uhićeno je 5 vojnih neposlušnika.

Mjestnom zapovjedničtvu u Varaždinu prijavila se 23 vojna neposlušnika.

Osobitosti:

12. IV neprijateljski zrakoplovi spustili su padobrance kod Mirkovca i Petrov Dola[6] (3 i 10 km j.z. Pleternice). Za njima se traga.

Noću 15/16. IV opljačkali su partizani oko 10.000 kgr. žita iz mlina kod Poreča (7 km j.i. D. Miholjca) i odvukli ga na kolima prema Orahovici. Na putu su napadnuti od njemačkog zrakoplovstva.

Događaji na prugama:

19. IV u 0800 sati uzpostavljen je redovit promet na normalnom i uzkom kolosjeku sa ž. p. Sl. Brod — Bos. Brod.

Na pruzi Sisak — Sunja 19/20. IV u 0200 sati između ž. p. Blinjski Kut — Brđani miniran je oklopni vlak sa 2 mine izpred i 2 pozadi vlaka i ujedno napadnut. Borba se vodi. Pojedinosti nedostaju.

Na pruzi Karlovac — Duga Resa 20. IV u 0530 sati, između ž. p. Karlovac i Mostanje naišao je oklopni vlak na minu.[7] Izkočio stroj i 6 kola. Pruga oštećena. Žrtava nema.

---

[6] Vidi primjedbu br. 84 uz dok. br. 141.
[7] Minu su postavili diverzanti Drugog diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 118).

19. IV uzpostavljen je promet na pruzi Nova Kapela Batrina — Sl. Brod, Stara Pazova — Zemun i Sunja — Bos. Novi.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
(M. P.) **Helbich**

BR. 172

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 21 APRILA 1944 O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV I POJ KOD PRIJEDORA, TROJEGLAVE, ANDRIJEVACA, KUPČINE, KOSTAJNICE, DREŽNICE I NA OTOKU BRAČU

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 112/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

21. IV 1944 g.

I OPĆI PREGLED:

Odbijen je jak noćni napadaj na Prijedor.[1]
Naše čete zauzele su Kotor Varoš.

[1] Napad na Prijedor izvele su 19/20 aprila 1944 slijedeće jedinice: Četvrta divizija i dijelovi Desete i Trideset devete divizije. U operacijskom dnevniku Četvrte divizije o tome pored ostalog piše: »Nije se uspjelo likvidirati spoljnu odbranu koja je bila veoma jaka. Pojedini klinovi bili su se probili u grad i do želj. stanice, ali se uslijed žestoke odbrane neprijatelja, jakih utvrđenja, pojačanja koje je stiglo u grad u oči akcije, te nedovoljne saradnje između jedinica koje su u gradu vodile borbe i jedinica koje su ostale van spoljne odbrane, nije se uspjelo uporište likvidirati. Naročitu teškoću su nam učinile nagazne mine i reflektor sa Silosa. U zoru su se naše snage povukle na položaje van grada. U tim borbama ubijeno je i ranjeno oko 250 nepr. vojnika, zarobljeno 20, zaplijenjeno 18 pušaka, oko 6000 metaka, uništen 1 tenk... Naši gubitci 112 ranjenih i 26 poginulih drugova«. (Arhiv Istoriskog instituta JNA, reg. br. 43—32/1, k. 769.)

II PODRUČJA:

Ivanić Grad: 18. IV pretražena je obala r. Save na odsjeku Prečno — Martinska Ves (13 km j. i 8 km j.z. Ivanić Grada), te uništen 1 šlep i 1 čamac koji je služio partizanima.

Daruvar: 19. IV neprijatelj je minirao most na cesti 3 km z. Daruvara. Istog dana naši razviđački dielovi protjerali su oko 100 partizana kod Trojeglava[2] (10 km j.z. Daruvara) a kod Tornja i Ploštine (9 km s.z. Pakraca) protjerane su manje skupine. Gubitci partizana: 1 poginuo i 3 zarobljena. Plien: 3 puške, 1 samokres i nešto strjeljiva.

Podrav. Slatina: Čišćenje područja Podravske Slatine od zaostalog neprijatelja završeno je.[3] Uhićene su 83 sumnjive osobe.

Brod: 12 km s. z. Andrijevaca razpršena je neprijateljska skupina uz 13 poginulih i 11 zarobljenih partizana.[4] Plien: 2 lake strojnice, 6 pušaka i ostalo ručno vatreno oružje.

Šid: U nastavku podhvata između r. Save i Bosuta 18. IV razbijen je pokušaj prodora neprijatelja 8 km j.z. Šida, uz 5 poginulih partizana. Jedan dio šumskog područja između r. Bosuta i Save poplavljen je.

Karlovac: U podhvatu kod Kupčine (21 km s.i. Karlovca) neprijatelju su nanieti gubitci od 27 poginulih i 6 zarobljenih partizana. Zaplienjene su 3 strojopuške i 12 pušaka. Vlastiti gubitci: 1 poginuo i 3 ranjena.[5]

---

[2] Na liniji Trojeglava — Duhovi vodila je toga dana Čehoslovačka brigada »Jan Žiška« borbu protiv njemačkih snaga i dijelova Prvog gorskog zdruga (vidi tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Šestog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 17 maja 1944. i bojnu relaciju Prvog zbornog područja u Arhivu Istoriskog instituta JNA, pod reg. br. 4/1, k. 58).

[3] Vidi primjedbu br. 2, uz dok. br. 171.

[4] Iz izvještaja Štaba Istočne grupe NOP odreda Šestog korpusa vidi se da je neprijatelj iznenada napao 17 aprila jedan bataljon Osječkog NOP odreda kod sela Klokočevik. Bataljon je imao 4 poginula, 5 ranjenih i 3 nestala borca (vidi dok. br. 139).

[5] Štab Četvrtog korpusa javio je o tome depešom Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske sljedeće: »Danas su 2 satnije ustaša i Nijemaca uz pomoć 2 tenka napali na s. Kupčinu. Borbu je vodio Ruski bataljon (Ovaj bataljon je formiran od bivših pripadnika njemačke Prve kozačke konjičke divizije koji su prebjegli na stranu jedinica NOVJ. Prim. red.)

Razviđanjem je ustanovljeno da je Blatnica (15 km i. Karlovca) ponovo zaposjednuta od partizana.

Kostajnica:

U širem području Kostajnice izvršeno je 18. IV čišćenje od zaostalih neprijateljskih skupina. 4 partizana su poginula, 1 je zarobljen. Zaplienjeno je više pušaka.

. . .

Novi Vinodol:

U nastavku podhvata u području Novog zauzeta je 18. IV Drežnica[6] (20 km i. Novog). Neprijateljski gubitci: 32 poginula i 4 zarobljena. Plien: skladište hrane i strjeljiva. Vlastiti gubitci: 4 ranjena.

. . .

Jadranska obala:

18. IV nastavljeno je čišćenje iztočne polovine o. Brača.

Djelat. vlast. zrakopl.:

Njemačko zrakoplovstvo uzpješno je napalo 18. IV od neprijatelja zaposjednute visinske postave 19 km s. s. z. Zaboka.

Djelat. nepr. zrakopl.:

Živahna neprijateljska zrakoplovna djelatnost u obalnom području. Noćnim nadlietanjem neprijateljskih zrakoplova i bacanjem svjetlećih bombi ugrožena je i noćna plovidba na Jadranu.

18. IV napali su neprijateljski zrakoplovi Ston i područje s. i. od Stona.

19. IV neprijateljski lovci napali su strojnicama Gruž i Metković bez učinka.

Prigodom napadaja neprijateljskog zrakoplovstva na Zemun 16 i 17. IV prema naknadnom izvješću gubitci iznose: oko 200 građanskih osoba poginulo je i veći broj je ranjen.

Od pripadnika oružanih snaga poginulo je 9, a ranjeno 10.

Porušeno je ukupno 67 kuća, a oštećen veći broj. Oštećena je i želj. postaja, pošta, dielom tvornica

---

i jedan bataljon Turopoljskog odreda te uspjeli protjerati neprijatelja u polaznu bazu nakon borbe od 8 sati. Gubici nepr. 15 mrtvih i nepoznat broj ranjenih. Naši gubici 3 mrtva i 7 ranjenih« (vidi dok. br. 3—2, k. 119/1, u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

[6] Vidi dok. br. 99.

zrakoplova, uzletište i želj. most na r. Savi. Bombardiranje je izvršilo prvog dana 110 neprijateljskih zrakoplova, a drugog dana oko 300, koji su bacili preko 400 velikih bombi i puno srednjih i malih.

Događaji na prugama:

Na željez. pruzi Zagreb — Karlovac 19/20. IV između ž. p. Zdenčina i Horvati oštećena je želj. pruga sa 24 mine u dužini 12 tračnica.[7] Promet se vrši prelaženjem.

Na pruzi Sunja — Bos. Novi 20. IV u 1300 sati naišao je na minu putnički vlak između ž. p. Sunja i Majur. Oštećena su 1 kola i pruga u dužini 200 m. Promet se vrši prelaženjem.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

[7] Prugu je oštetio Turopoljski NOP odred u sadejstvu sa diverzantima Drugog diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 105).

BR. 173

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 22 APRILA 1944 O NAPADU JEDINICA NOV I POJ NA GOLUBOVEC, VETERNIČKU GORU I O BORBAMA NA PODRUČJU BJELOVARA, PETRINJE, DREŽNICE I BENKOVCA

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 113/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

22. IV. 1944 godine

I OPĆI PREGLED:

Uspješni podhvati kod Lepoglave i Podrav. Slatine. Zemun je treći put bombardiran.

II PODRUČJA:

Lepoglava:

U podhvatima postrojbi P.T.S.-a 14, 15 i 17. IV. kod s. Golubovec, Veternice i G. Jesenje (6 km j. z., 8 km j. i 16 km s. z. Lepoglave) nanešeni su partizanima osjetljivi gubitci: 162 poginula, 110 ranjenih i 2 zarobljena.[1] Plien: 16 pušaka. Vlastiti gubitci: 8 poginulih i 17 ranjenih ustaša.

Bjelovar: 17. IV. u borbama naših razviđačkih snaga s partizanima na području s. Kapela (8 km s. Bjelovara) partizani su imali 5 poginulih i 14 zarobljenih.[2] Zaplienjen je 1 krugoval i 2 dvokolice.

---

[1] Da bi oslabio pritisak Trideset druge divizije na posade u s. Golubovec i Veterničkoj Gori, neprijatelj je preduzeo »Pothvat Sisak II«. U trodnevnim borbama Divizija je imala 8 poginulih i 36 ranjenih (vidi dok. br. 77 u ovoj knjizi, tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Desetog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 3 maja 1944 i dnevne izvještaje P. T. S.-Ia u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 1—268/26, k. 112).

[2] Prvi bataljon Bjelovarskog NOP odreda imao je u ovoj borbi koja je prema izvještaju Štaba Desetog korpusa vođena 18 aprila — 1 poginulog borca (vidi tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Desetog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 3 maja 1944).

Podrav. Slatina:
19. IV. odbijen je napadaj partizana na most 12 km s. i. Podrav. Slatine.[3] Razviđački odjeli s oklopnim kolima protjerali su neprijatelja.

Šid: U nastavku podhvata između r. Save i Bosuta 19. IV. ubijeno je 3 partizana.

Petrinja: U podhvatu j. i. Petrinje 19. IV. neprijateljski gubitci iznose: 14 poginulih, 2 zarobljena partizana. Zaplienjeno je dosta pješačkog oružja, opreme i 8 konja.

Novi Vinodol:
U nastavku podhvata kod Drežnice (20 km i. Novog) 19. IV. neprijateljski gubitci iznose: 13 poginulih partizana (1 komesar), 2 zarobljena i 1 prebjegao. Pronađena su i spaljena part. skladišta.[4]

Knin: 19. IV. odbačene su slabije partizanske skupine 14. km z. Kistanja i 11 km s. z. Benkovca uz 9 poginulih partizana. Plien: 2 strojosamokresa, puške, strjeljivo, . . . bombe i pismohrana.

Djelat. nepr. zrakopl.:
17. IV. kod Dicma (7 km j. z. Sinja) nepr. zrakoplovi napali su i uništili 1 vojni samovoz. 1 ustaša je ranjen.
21. IV. u 1315 sati neprijateljsko zrakoplovstvo ponovo je bombardiralo Zemun. Pogođena je želj. postaja i srušeno nekoliko kuća u Novom Gradu. Poginuo je zapovjednik II narodnog zaštitnog područja pukovnik Salhs.

Općenito: Izviđačke djelatnosti u području Siska, Novske, Pakraca, Slav. Požege, Sušaka, Splita, Hvara, Sinja, Sokolca, Konjica i Nevesinja. Tom prigodom poginulo je: 28, ranjeno 7 i zarobljen 1 partizan. Zaplienjeno je: 8 pušaka, 20 kgr. eksploziva, 1 pisaći stroj i promičbeno tvorivo. Vlastiti gubitci: 1 vojničar ranjen.
Na r. Savi južno od Ivanić Grada uništeno je oko 100 prevoznih čamaca, i 1 brodić, i 7 čamaca zaplienjeno je.
Mjestnom zapovjedničtvu Varaždin prijavilo se 65 voj. neposlušnika.

---

[3] U vremenu od 16 do 20 aprila Dvanaesta divizija je na širem području Podravske Slatine srušila 7 mostova (vidi dok. br. 76 i 86).
[4] Vidi dok. br. 99.

Osobitosti:

Prigodom posljednjeg prelietanja područja Vukovar neprijateljski zrakoplovi bacili su eksplozivna naliv pera i eksplozivne slike i kipove svetaca.

. . .

U Šibeniku uhićeni četnici po našem redarstvu radi izgreda, pušteni su od Niemaca.
Nepoznata osoba ubila je četnika Đujića Velimira, kada je htio baciti bombu među skupljeni narod. Pučanstvo je veoma ogorčeno.
18. IV. kod s. Bjelice (6 km s. i. Čakovca) mađarska vojska vodila je borbu s partizanima i protjerali ih pobivši 10 partizana.

Događaji na prugama:

Na pruzi Bjelovar — Pavlovac — Dražica noću 20/21. IV. između ž.p. Grđevac i Pavlovac — Dražica partizani su minirali most. Promet je obustavljen.

. . .

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
(M. P.) **Helbich**

BR. 174

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 23 APRILA 1944 O NAPADU JEDINICA NOV I POJ NA FERIČANCE, ĐURĐENOVAC, MLJET, NA UPORIŠTA KOD VODICA I TROGIRA I O BORBAMA KOD KUTINE, NOVSKE, JASTREBARSKOG, OGULINA I NOVOG

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia 114/44

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

23. IV. 1944 godine.

I OPĆI PREGLED:

Uspješni podhvati kod Bugojna, Kutine, Novske, Ogulina, Rogatice i Metkovića.

Napadnuta su uporišta Feričanci i Đurđenovac. Srušena su 4 neprijateljska zrakoplova nad obalnim područjem.

II PODRUČJA:

Kutina: Kod s. Duhovi (18 km i. s. i. Kutine) 19. IV razpršile su njemačke snage 1 partizansku »brigadu«. Neprijateljski gubitci iznose: 30 poginulih i 2 zarobljena.[1] Vlastiti gubitci: 1 poginuo i 7 ranjenih.

Novska: U podhvatu domobranskih i ustaških postrojbi 20. IV kod s. Bujavica (11 km s. i. Novske) razbijena je I part. »brigada« a u s. Subocki Grad (5 km s. i. Novske) jedan partizanski »odred«. Nađeno je 27 poginulih partizana.[2]

---

[1] Gubici Čehoslovačke brigade »Jan Žiška« u ovoj borbi bili su: 5 mrtvih i 4 ranjena (vidi dok. br. 172 u ovoj knjizi i tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Šestog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 17 maja 1944).

[2] Iz bojne relacije Prvog zbornog područja vidi se da su u ovom podhvatu učestvovali dijelovi Prvog gorskog zdruga iz Kutine, Pakračke Poljane i Novske i ustaše iz Jasenovca. Na ovom području tada nije bilo ni jedne partizanske brigade. U Bujavici i Subockom Gradu nalazili su se dijelovi Posavskog NOP odreda. U sukobu kod Bujavice Odred nije imao gubitaka dok je u Subockom Gradu imao 2 poginula i 3 ranjena. Opširnije o tome vidi tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Šestog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 17 maja 1944, i bojnu relaciju Prvog zbornog područja u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 4/1—10, k. 58.

Plien: 1 bacač, 11 pušaka, zdravstveno tvorivo i pismohrana. Zaplienjeno je 10 dvoprežnih kola koja su vraćena seljacima.

Našice: 21. IV u 2300 sati napadnuti su Feričanci i Đurđenovac (8 i 6 km s. z. Našica) od jakih partizanskih snaga potpomognutih topovima i bacačima.[3] Protumjere su u toku.

Šid: U nastavku podhvata između r. Save i Bosuta proširuje se poplavljeno područje.

Srem. Mitrovica:
Prigodom čišćenja dunavskog otoka (12 km i. Iloka) pobijeno je 10 partizana.

Jastrebarsko:
U podhvatu u području Jastrebarskog 20. IV neprijateljski gubitci: 22 partizana poginula, 2 su ranjena a 6 zarobljeno.[4]

Ogulin: Završen je podhvat naših i njemačkih oružanih snaga na području zapadno od Ogulina. Kod s. Jasenak (16 km z. j. z. Ogulina) ukupni neprijateljski gubitci iznose: 31 poginuo i 6 zarobljenih.[5] Plien: 1 bacač, 1 protuoklopna puška, ručne bombe.
Uništeno je jedno poduzeće koje je radilo za partizane, 20 baraka i evakuirana 1 bolnica. Vlastitih gubitaka nije bilo.

Novi Vinodol:
U podhvatu iztočno od Novog 20. IV odbačen je neprijatelj zapadno od Drežnice[6] (20 km i. Novog). Zaplienjena je 1 tiskara i 2 kola.

Gospić: Prema naknadnom izvješću u podhvatu naših snaga kod Perušića[7] i Bilaja[8] (12 km s. i 5 km j. i. Gospića)

---

[3] Napad na Feričance izvele su jedinice Dvanaeste a na Đurđenovac jedinice Dvadeset osme divizije Šestog korpusa NOVJ. O toku napada i postignutim rezultatima vidi dok. br. 84. u ovoj knjizi i tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Šestog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 17 maja 1944.

[4] Gubici Omladinske brigade »Jože Vlahović« bili su: 11 mrtvih, 18 ranjenih i 5 nestalih (vidi dok. br. 138).

[5] i [6] Vidi dok. br. 99.

[7] Dijelovi Trideset prve ustaške bojne napali su Prvi bataljon Prve brigade u Vukavi, sjeverno od Široke Kule. Gubici Bataljona bili su: 3 mrtva i 1 ranjen (vidi dok. br. 147).

[8] O borbi kod Bilaja javila je Komanda Drugog ličkog područja (depešom od 23 aprila) Štabu Jedanaestog korpusa NOVJ sljedeće: »Jučer je jedna patrola Ličkog partizanskog odreda sačekala između Bilaja i Gospićke stanice i ubila jednog ustaškog oficira.

poginulo je 12, a predao se 1 partizan. Plien: 11 pušaka i 1 strojopuška. Vlastiti gubitci: 4 domobrana poginula (1 častnik), 2 domobrana i 3 ustaše ranjeni.

Gračac: 20. IV partizani su ponovno uzpjeli zatvoriti i zaposjesti cestu Sučevići — Gračac.[9]

* * *

Metković: U borbama 20. IV kod Ploče (16 km z. Metkovića) poginulo je 37, zarobljeno 100 partizana,[10] zaplienjeno 6 pušaka i 2 strojnice.

Jadranska obala:

21. IV u jutro izkrcao se neprijatelj u jačini jedne bojne na o. Mljet.[11] Njemačka posada otoka u borbi je s neprijateljem. 20. IV skršen je neprijateljski odpor i zauzeto jedno mjesto 7 km i. j. i. Obrovca.
20. IV odbijeni su neprijateljski napadaji na uporišta kod Vodica i Trogira.[12]

Djelat. vlast. zrakopl.:

Vršilo je bojne zadaće prienos zdravstvenog tvoriva i bacanje promičbenih letaka.

Djelat. nepr. zrakopl.:

Živa razviđačka zrakoplovna djelatnost nad Splitom i o. Ugljanom, gdje je srušen 1 neprijateljski lovac. 20. IV kod Metkovića srušen je 1 lovac — bombaš. 19. IV prema naknadnom izvješću srušena su 2 neprijateljska lovca — bombaša, prilikom napadaja na luku Đunta Doli (8 km j. i. Stona).

Ustaše su zatim potisnule patrolu. Međutim patrola je dobila pojačanje i ubila 10 ustaša. Na našoj strani nije bilo gubitaka«. (Podatak iz Arhiva Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 1/1, k. 572.)

[9] Cestu Sučevići — Gračac zatvarale su jedinice Devetnaeste divizije (vidi dok. br. 144).

[10] Ovi podaci nisu tačni. Na širem području Metkovića dejstvovao je Neretvanski NOP odred čije je ukupno brojno stanje bilo 150 ljudi. Iz izvještaja ovog odreda za april 1944 ne vidi se da je u tom periodu pretrpio ozbiljne gubitke. Broj ubijenih i zarobljenih sigurno se odnosi na civilno stanovništvo (vidi tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Osmog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 3 maja 1944 i izvještaj Neretvanskog odreda Štabu Grupe Južnodalmatinskih NOP odreda od 11 maja 1944).

[11] Njemačku posadu na Mljetu napale su jedinice Dvadeset šeste divizije. O toku napada i njegovim rezultatima vidi dok. br. 64, 120 i 123.

[12] Napade je izveo Šibensko-trogirski NOP odred (vidi dok. br. 110).

Općenito:

. . .

Prigodom razviđanja i manjih sukoba kod Samobora, Ozlja, Pakraca, Daruvara i Našica palo je 7 partizana, veći broj je ranjen, 9 ih je zarobljeno, a 1 se predao. Zaplienjene su 4 puške, 1 strojnica, nešto naboja i opreme.
Vlastiti gubitci: 1 Niemac poginuo i 1 je ranjen.

Događaji na prugama:

. . .

Na pruzi Virovitica — Suhopolje 16 i 17. IV minirana je pruga a u postaji Suhopolje minirane su skretnice te je promet do daljnjeg zaustavljen.[13]

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
(M. P.) **Helbich**

[13] Miniranje su izvršili diverzanti Prvog diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 2—4, k. 121, u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

BR. 175

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 24 APRILA 1944 O NAPADU JEDINICA NOV I POJ NA IVANEC, FERIČANCE, ĐURĐENOVAC, NA OTOKE KORČULU I MLJET I BORBAMA KOD DARUVARA, JASTREBARSKOG, DREŽNICE, GOSPIĆA I SRBA

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia 115/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

24. IV. 1944 godine

I OBĆI PREGLED:

U toku su uspješni podhvati kod Trnova (u području Sarajeva) te kod Novog (Vinodol). Odbranbeni uspjesi na o. Mljetu.
Ivanec i Feričanci ispražnjeni od vlastitih četa.
4 neprijateljska zrakoplova srušena, 2 se prinudno spustila.

II PODRUČJA:

Varaždin: Ispred nadmoćnih partizanskih snaga i nakon tvrdokornog odpora naša posada izpraznila je Ivanec (koji su partizani zauzeli 23. IV).[1]
Na području južno Varaždina nalaze se jake partizanske skupine, koje su prekinule želj. prugu, zaposjele i minirale ceste, porušile i spalile mostove, te ugrožavaju Lepoglavu i šire područje Varaždina.[2]

Daruvar: 22. IV naše snage zauzele su Sirač (8 km. j. j. i. Daruvara). Progon neprijatelja je u toku. Nađena su 3 poginula partizana.[3]

---

[1] Ivanec je zauzela Prva brigada Trideset treće divizije u sadejstvu sa jedinicama Trideset druge divizije i Zapadne grupe NOP odreda koje su bile na obezbjeđenju (vidi dok. br. 78, 97 i 149).

[2] Na ovom području dejstvovale su tada sljedeće jedinice: brigada »Braća Radić« i brigada »Matija Gubec« iz sastava Trideset druge divizije, Prva brigada Trideset treće divizije i jedinice Zapadne grupe NOP odreda Desetog korpusa NOVJ (vidi dok. br. 97, 104, 113 i 149 u ovoj knjizi i tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Desetog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 3 maja 1944).

[3] U Siraču se 21 aprila nalazila jedna četa Daruvarskog NOP odreda. U borbi koju je toga dana vodila protiv dijelova Četvrtog gorskog zdruga, četa nije imala gubitaka (vidi dok. br. 148 u ovoj knjizi i tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Šestog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 17 maja 1944).

Našice: 22. IV posle žestoke borbe s premoćnim snagama partizana i nakon osjetljivih gubitaka probila se ustaška posada uporišta Feričanci u smjeru Viljeva (28 km s. Našica), a partizani su ušli u Feričance[4] (9 km z. s. z. Našica). Pojedinosti nisu još javljene. 22. IV Đurđenovac (6 km s. z. Našica) još uvijek ugrožen od partizana.[5]

Šid: U nastavku podhvata između r. Bosuta i Save zapadno od Morovića razpršena je jača partizanska skupina (300). Neprijatelj je ostavio 2 poginula, a 40 ih se utopilo. Zaplienjeno je nešto konja, ručnog vatrenog oružja i strjeljiva.

Jastrebarsko:
U nastavku podhvata kod Jastrebarskog 21. IV nađeno je 25 poginulih partizana, 25 ih je ranjeno, a 23 su zarobljena.[6] Zaplienjeno: 1 strojnica, 6 pušaka i liječničko tvorivo. 4 kola za strjeljivo uništena su.

Novi Vinodol:
U nastavku podhvata u području Drežnice (20 km i. Novog) 21. IV poginulo je 5, zarobljena 3, a prebjegla 2 partizana.
Do sada je zaplienjena velika količina pješačkog i topničkog strjeljiva te samovoznih guma, sve talijanskog podrietla.[7]

Gospić: U nastavku podhvata sjeverozapadno Gospića 21. IV ustaške borbene skupine pobile su 10, zarobile 1 partizana i zaplienile 9 pušaka i 1 strojnicu.[8]

D. Lapac: Na cieloj obskrbnoj cesti Bihać — Knin popustila je djelatnost neprijatelja.

---

[4] i [5] Ustašku posadu u Feričancima napala su dva bataljona Dvadeset prve brigade. Ostale snage Dvadeset osme divizije bile su na obezbjeđenju prema Našicama, Osijeku i Podravskoj Slatini. Istovremeno je izvršen napad na ustašku posadu u Đurđenovcu. Napad su izvela tri bataljona Osamnaeste brigade, dok su ostale snage Dvanaeste divizije bile na obezbjeđenju prema Donjem Miholjcu. Opširnije o tome vidi dok. br. 85, 89 i 107 u ovoj knjizi i tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Šestog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 17 maja 1944.

[6] Vidi dok. br. 138.

[7] O borbama na području Drežnice od 14 do 22 aprila 1944 vidi dok. br. 99.

[8] Prilikom navedenog pothvata došlo je do borbi između jedinica Prve brigade Trideset pete divizije i Trideset prve ustaške bojne (vidi dok. br. 147).

21. IV u podhvatu na području Lapac — Srb u borbi s jačim neprijateljskim snagama 4 km i. j. i. Srba poginuo je 131 partizan.[9]
Vlastiti gubitci: 6 poginulih, 8 ranjenih i 6 nestalih.

. . .

Jadranska obala:

22. IV ujutro na zapadnom dielu o. Korčule izkrcao se neprijatelj u jakosti jedne bojne i dostigao Blato, gdje se vodi borba s posadom njemačkog uporišta.[10]
22. IV posada o. Mljeta, s pristiglim pojačanjem, odbijala je čitav dan i noć ogorčene napadaje neprijatelja na uporište na visu Babino Polje. Neprijateljski gubitci ciene se na oko 200 poginulih. Vlastiti gubitci su znatni.[11] Točniji podatci nisu još javljeni.
Na cesti jugozapadno od Trogira 2 samovoza napadnuta su pošto su naišla na mine.[12] Poginulo 6 Niemaca, a 13 ih je ranjeno.

Djelat. vlast. zrakopl. . .

Vršilo bojne zadače i bacalo promičbene letke.

Djelat. nepr. zrakopl.:

Živahna djelatnost neprijateljskog zrakoplovstva na obalnom području.
Prelieti nad cielim područjem N.D.H.

21. IV u Makarskoj srušen je 1 neprijateljski zrakoplov, a kod Imotskog prisilno se spustio 1 zrakoplov. Posada od 11 članova zarobljena je.

Jedan američki četveromotorni bombaš prisilno se spustio s. i. Andrijevaca. 9 članova posade je zarobljeno.

23. IV strušena su 3 neprijateljska 4-motorna zrakoplova (s. z. Sljemena, u području Sunje i kod Rakitja blizu Samobora).

---

[9] Iz izvještaja Treće brigade Šeste divizije vidi se da je ova borba vođena 20 aprila. Njeni gubici bili su: 8 mrtvih, 11 ranjenih i 1 zarobljen. (Arhiv Istoriskog instituta JNA reg. br 12—2, k. 797.)

[10] Njemačku posadu na Korčuli napale su jedinice Dvadeset šeste divizije. U ovoj desantnoj akciji potpuno je uništen jedan bataljon njemačke 118 lovačke divizije (vidi dok. br. 88, 132, i 134.

[11] Gubici jedinica Dvadeset šeste divizije u napadu na Mljet bili su 22 mrtva, i 66 ranjenih, a gubici Nijemaca (dijelovi 118 lovačke divizije) preko 100 mrtvih i 64 zarobljena (vidi dok. br. 123).

[12] Navadene kamione su napale jedinice Šibensko-trogirskog NOP odreda (vidi dok. br. 110).

Općenito: Razviđačke i manje borbene djelatnosti u području Daruvara, Siska, Ogulina, Sinja, Kotor Varoši, Visokog i Gračanice prigodom kojih je poginulo 18, zarobljeno 8 partizana, a zaplijenjena 31 puška. Kod Daruvara i Siska naše su postrojbe uhitile 7 vojnih neposlušnika.

Događaji na prugama:
Na željezničkoj pruzi Sunja — Bos. Novi 23. IV u 1240 sati između ž. p. Volinje i Dobrljin naišao je putnički vlak na minu. Izkliznula jedna kola. Poginula 3 Niemca i 1 ustaša. Istog dana pruga je popravljena.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
(M. P.) **Helbich**

BR. 176

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 25 APRILA 1944 O NAPADU JEDINICA NOV I POJ NA IVANEC, ĐURĐENOVAC, OTOKE MLJET I KORČULU I BORBAMA KOD MARČANA, KOSTAJNICE, OTOČCA, SINJA I NAŠIČKE BREZNICE

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 116/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

25. IV. 1944 g.

I OPĆI PREGLED:

Veći uspjeh u nastavku podhvata južno Bijeljine. *Izkrcavanje jačih part. snaga na o. Mljet i Korčulu* uz anglo-američku pomoć.
Zemun, četvrti put bombardiran.

II PODRUČJA:

Varaždin: Naknadno se saznaje da je *prigodom težkih odbranbenih borbi u Ivancu* 23. IV poginulo oko 260 par-

tizana (1 komandant »brigade«).[1] Hrabra posada Ivanca imala je 34 poginula i oko 40 nestalih ustaša.

Ivanić Grad: Kod s. Marčani (9 km s. Križa) naše čete razbile su 1 part. »bataljon«, ubile 6 partizana (1 »komandir čete«) i zaplienile: 5 pušaka, strjeljiva, 2 kola i 4 konja.[2]

Bjelovar: 22. IV odbijen je napadaj partizana na uporište 22 km j. i. Bjelovara.[3] Partizani su se povukli prema jugu i ostavili 5 poginulih i 1 zarobljenog.

Našice: 23. IV oko 23.00 sati neprijatelj je ponovno napao Đurđenovac. Napadaj je odbijen usredotočenom vatrom hrabre posade jednog ustaškog zdruga. Partizani su se povukli u smjeru Orahovice, ostavivši na mjestu borbe 85 poginulih, 1 top 5 cm, 1 strojnicu, 15 pušaka i 8 mina.[4]

Petrinja: U toku podhvata Petrinja — Kostajnica 22. IV palo je 17, a zarobljeno 7 partizana.[5] Plien: 2 strojnice, 3 puške i strjeljivo.

Otočac: U podhvatu na području 20 km i. Otočca neprijatelj je odbačen nakon žestoke borbe uz 29 poginulih.[6] Plien: 3 strojnice, 1 bacač i 8 pušaka.

Sinj: Podhvatom naših snaga u području sjeverno od Sinja odbačene su 22. IV jače partizanske skupine u

---

[1] Ovi podaci nisu tačni. Prva brigada Trideset treće divizije, koja je izvela napad na Ivanec, imala je 3 poginula i 9 ranjenih boraca, dok su jedinice Trideset druge divizije na obezbjeđenju imale 5 poginulih (vidi dok. br. 104 i 149 u ovoj knjizi i tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Desetog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 3 maja 1944).

[2] Vidi tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Desetog korpusa Glavnom štabu Hrvatske od 3 maja 1944.

[3] Riječ je o napadu dijelova Druge brigade Trideset treće divizije na ustašku miliciju u Velikom Grđevcu (vidi dok. br. 126).

[4] Dvanaesta divizija izvela je u aprilu 1944 dva napada na ustaše u Đurđenovcu i to: prvi 9/10 a drugi 21/22. U posljednjem napadu Divizija je imala 5 mrtvih, 24 ranjena i 2 zarobljena (vidi dok. br. 31, 39 i 107).

[5] U ovom pothvatu protiv jedinica Sedme udarne divizije učestvovali su dijelovi njemačke Prve kozačke konjičke divizije i ustaše (vidi dok. br. 143).

[6] Riječ je o pothvatu koji su preduzeli dijelovi njemačke 392 legionarske divizije i Devetnaesti ustaški bataljon protiv jedinica Trinaeste i Trideset pete divizije na pravcu Vrhovine — Babin Potok (vidi dok. br. 111).

smjeru iztoka. Partizani su ostavili 19 poginulih i 5 zarobljenih.[7]

* * *

Jadranska obala:

23. IV u nastavku borbi sa izkrcanim neprijateljem na otoku Mljetu osvojen je vis 372 i 514 sjeveroiztočno i sjeverozapadno Babinog Polja.

Neprijateljski gubitci: 20 poginulih i 10 ranjenih.[8]

23. IV neprijatelj, koji se izkrcao dan prije na otoku Korčuli, uzpio je u ogorčenoj borbi djelomično prodrieti u Blato.

Posada Blata vodi još ogorčenu borbu za mjesto. Iz mjesta Korčule upućena su pojačanja.[9]

Njemački borbeni čamci sprječavaju neprijatelju spoj između otoka Visa, Korčule i Mljeta.

Na otoku Braču izvršen je prepad na 2 teretna samovoza. Poginula su 4, a ranjeno 7 Niemaca.

Djelat. nepr. zrakopl.:

23. IV oko 13.00 sati 6 neprijateljskih zrakoplova napalo je uzletište Lučko (10 km j. z. Zagreba). Uništen je 1 naš i 2 njemačka zrakoplova. Uzletište je manje oštećeno. Žrtava nije bilo. Jedna leteća tvrđava srušena je kod Zaprešića od strane hrvatskog lovca (vodnik Hrastovčan Leopold pilot lovac 2 lovačkog jata 1. lovačke skupine hrvatske zrakoplovne legije).

23. IV u 16.15 sati 7 neprijateljskih zrakoplova napalo je jednu bitnicu protuzrakoplovne obrane u Jasenici (kod Mostara) bez štete i gubitaka.

23. IV neprijateljski zrakoplovi napali su i uništili 3 lokomotive kod Diklića (15 km s. Dubrovnika).

23. IV oko 15.00 sati pao je 1 četveromotorni neprijateljski zrakoplov 9 km s. z. Kutine. Posada je zapalila zrakoplov i prešla partizanima.

24. IV oko 11.30 sati 30 neprijateljskih zrakoplova bombardiralo je Zemun. Pogođeni su kolodvor, dielom tvornica »Ikarus«. Do sada javljene nepoznate žrtve.

---

[7] Pothvat koji su njemačke, ustaške i četničke snage preduzele s namjerom da unište jedinice Dvadesete divizije doživio je potpun neuspjeh. Ukupni gubici Divizije u borbama od 22 do 24 aprila bili su: 4 mrtva, 5 teže i 13 lakše ranjenih i 7 nestalih (vidi dok. br. 111, 130, 131 i 145).

[8] O rezultatima borbe za Mljet vidi dok. br. 123.

[9] Jedinice Dvadeset šeste divizije uništile su njemačku posadu u Blatu 23 aprila. Opširnije o tome vidi dok. br. 132 i 134.

Općenito: Razviđačke djelatnosti kod Daruvara, Šida, Kistanja i Livna.
Tom prigodom poginulo je 17 partizana, a više ih je ranjeno.
Zaplienjena je 1 strojopuška i 3 puške. Uhićeno je 17 sumnjivih osoba.
Mjestnom zapovjedničtvu Križevci prijavilo se 8 vojnih neposlušnika.

Osobitosti:
Noću 16/17. IV partizani su napali majur Novi i Stari Seleš (8 i 9 km j. Osijeka) i zapalili oko 8 vagona slame i 40 vagona kudelje i lana.
23. IV jedna skupina partizana u njemačkim odorama pozvala je stražu i mornare s broda »Zagreb«, koji je bio usidren 7 km uzvodno od Zemuna, u obližnju kućicu, gdje su ih zatvorili, a brod pretresli i odnijeli 2 strojnice, 4 puške i strjeljivo. U toku su izvidi.

Događaji na prugama:
Na pruzi Našice — Osijek 22. IV oko 06.00 sati između ž. p. Našič. Breznice i Našica te Našičke Breznice i Koške part. su minirali [dva] mosta i istodobno napali želj. postaju Našičke Breznice.[10] Napadaj je odbijen.
23. IV u 21.15 sati partizani su napali želj. postaju G. Stubica i uništili brzoglas.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
(M. P.) **Helbich**

[10] Ovu diverziju izvele su jedinice Diljskog NOP odreda (vidi dok. br. 139).

BR. 177

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 26 APRILA 1944 O NAPADU JEDINICA NOV I POJ NA NJEMAČKU POSADU NA KORČULI I BORBAMA U HRVATSKOM ZAGORJU, KOD PODRAVSKE SLATINE, PETRINJE, LIVNA I SINJA

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 117/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

26. IV. 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Veći uspjesi u podhvatima kod Livna, Lapca, Majevici pl. i u području između r. Bosuta i r. Save.
Teške borbe s izkrcanim neprijateljem na otoku Korčuli traju dalje.

Sa otoka Mljeta neprijatelj je uzmakao.
Živahna neprijateljska zrakoplovna razviđačka djelatnost na obalnom području i prelieti znatnih bombarderskih skupina preko cielog državnog područja. Bombardiran je Ljubuški.

II PODRUČJA:

Varaždin: U podhvatu ustaških postrojbi na Ivanščici pl. 21. i 22. IV neprijatelj je pretrpio osjetljive gubitke od 135 poginulih i velik broj ranjenih.[1] Znatan je plien u

---

[1] i [2] Ovi podaci nisu tačni. Jedinice Trideset druge divizije imale su u ovoj borbi 1 poginulog i 4 ranjena a Prva brigada Trideset treće divizije 3 poginula i 4 ranjena. Podaci o uništenju izgubljenog ratnog materijala takođe nisu tačni. Zaplijenjeni tenk naše su jedinice sutradan upotrijebile u napadu na Ivanec. (Koliko su gubici naših jedinica preuveličani u neprijateljskim izvještajima najbolje se vidi iz bojne relacije Prvog zbornog područja za april 1944. Prema tim podacima, dijelovi Desetog korpusa NOVJ imali su od 14 do 30 aprila samo na području Mjesnog zapovjedništva Varaždin sljedeće gubitke: 1440 poginulih, 512 ranjenih i 13 zarobljenih. Međutim, stvarni gubici koje je Korpus u cjelini pretrpio od 28 marta do 28 aprila na svom operativnom području — ono se protezalo između r. Drave na sjeveru i r. Save na jugu i r. Ilove na istoku i r. Sutle na zapadu — bili su: 53 poginula, 108 ranjenih i 2 nestala borca). Opširnije o tome vidi dok. br. 96, 100, 104 i 113 u ovoj knjizi, tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Desetog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 3 maja 1944 i bojnu relaciju Prvog zbornog područja u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 4/1, k. 58.

oružju. Vlastiti gubitci: 9 ustaša poginulo i 15 ranjeno. Izgubljeno: 1 osobni i 1 teretni samovoz, 1 krugovalna postaja, 2 gorska topa i 1 borna kola — sve nakon uništenja.[2]

Podrav. Slatina:

Vlastite razviđačke snage izvršile su 23. IV prepad[3] na partizane jugoiztočno Podrav. Slatine, pri čemu je 25 partizana poginulo. Zaplienjena su 23 omota eksploziva i izkopano je 17 nagaznih mina englezkog podrietla.

Šid: Završen je podhvat u području između r. Bosuta i Save.

23. IV neprijateljski gubitci iznose: 28 poginulih partizana.

Plien: 1 strojnica, 4 vozila i 8 konja. Uništena su 2 čamca s kojima su se služili partizani. Brana na Bosutu je zatvorena.

Zaključno izvješće sliedi.

Petrinja: U nastavku podhvata naših i savezničkih snaga na području južno Petrinje 22. IV zauzeto je Graberje (12 km j. z. Petrinje) nakon što je savladan jak neprijateljski odpor.[4] Pojedinosti nisu javljene.

Livno — Glamoč:

Naknadno se doznaje da su 14. IV vršili Niemci i ustaške postrojbe podhvat čišćenja u prostoru oko ceste Livno — Glamoč, pri čemu su partizani imali 43 mrtva (prebrojano) i 25 ranjenih, a 19 partizana je zarobljeno.[5] Zaplienjene su 3 strojnice, 28 pušaka, 1 signalni samokres, 1 sanduk granata za bacač, 2.500 puščanih naboja, 10 tovarnih konja, 1 sedlo, 2 poljske kuhinje, raznih namirnica i opreme.

---

[3] Vjerovatno se misli na prodor izvršen u pravcu Đurđenovca radi deblokiranja tamošnje ustaške posade (vidi dok. br. 107 u ovoj knjizi i tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Šestog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 17 maja 1944).

[4] Vidi dok. br. 143.

[5] Gubici Četvrtog bataljona Treće brigade na liniji s. Žirović — s. Ljubunčić bili su: 12 poginulih, 11 ranjenih i 13 nestalih. (Arhiv Istoriskog instituta JNA reg. br. 20/1—2, k. 714).

Sinj: 24. IV vlastite snage zauzele su Vrdovo (15 km s. Sinja), koje je prolazno bilo u partizanskim rukama.[6]

* * *

Jadranska obala:

Poslie neuspješnih ogorčenih borbi na otoku Mljetu, neprijatelj iznenada napustio otok i vlastite snage su bez otpora zauzele Blato (na otoku Mljetu), a drugi dio snaga upućen je u pojačanje napadnutoj posadi na otoku Korčuli.[7]

Posada uporišta Blata (na otoku Korčuli) nalazila se je 23. IV u teškoj borbi sa daleko premoćnim neprijateljem, koji napada uz podporu bacača i topničtva. Od 1600 sati prekinuta je svaka veza s ovim uporištem. Borbene skupine upućene u pomoć napadnutoj posadi u Blatu stigle su 24. IV u 0700 sati do Smokvica (8 km i. Blata). Daljne viesti nisu još stigle.

Djelat. vlast. zrakopl.:

Vršilo je bojne zadaće, prenosilo tvorivo i bacalo promičbene letke.

U području Barice (9 km j. z. Trnova) uzpješno je napadnuta jača skupina partizana (800).

22. IV njemačko zrakoplovstvo napalo je partizanske nastanbe u Novom Selu (12 km s. z. Garešnice), te uništilo i oštetilo 2 barake.

Djelat. nepr. zrakopl.:

Tokom 24. IV živahna neprijateljska izviđačka djelatnost na području obale, posebno kod Dubrovnika, i prelieti znatnih bombarderskih skupina preko državnog područja u smjeru jug — sjever i obratno. Na Popovom Polju uništili su neprijateljski lovci 24. IV 3 lokomotive.

Istog dana bombardiran je Ljubuški. Pojedinosti nisu javljene, 24. IV napali su neprijateljski zrakoplovi kod otoka Dakse (3 km s. z. Dubrovnika) manju njemačku brodopratnju bez učinka.

Naknadno se doznaje da je prigodom bombardiranja Zemuna 24. IV bačeno više bombi od 500 kgr. Izravnim pogodcima pogođena je zgrada konjičke škole,

---

[6] Vrdovo na Dinari zauzele su tada ustaše ali su ga pod pritiskom jedinica Dvadesete divizije istog dana napustile (vidi dok. br. 145).

[7] O rezultatima borbi za Mljet i Korčulu od 21 do 24 aprila vidi dok. br. 64, 88, 123, 132 i 134.

željeznička postaja i neke zgrade tvornice zrakoplova »Ikarus«, na kojima su nastale veće štete. Navodno ima dosta poginulih na periferiji grada, gdje je palo mnogo bombi.
Istodobno bombardirano je i Pančevo.

Općenito: U toku manjih djelatnosti na području Blinjskog Kuta, Slav. Požege i Karlovca poginula su 2 i zarobljena 2 partizana, a zaplienjeno 3 puške i 1 strojopuška.

Osobitosti:

Prema neprovjerenom izvješću VI ustaškog stajaćeg zdruga, četnička skupina popa Đujića u oblasti Knina, koja je svojedobno bila izjavila »privrženost« i »suradnju« s Niemcima, navodno se u jakosti od 4.000 boraca priključila partizanima[8] (broj vjerojatno pretjeran).

Događaji na prugama:

Na pruzi Bos. Novi — Sunja 25. IV u 1455 sati između ž. p. Bos. Novi i Ravnice mješoviti vlak naišao je na minu. Prevrnulo se 8 kola. Žrtava nema.
Na pruzi Gabela — Hum 23. IV u 1930 sati između ž. p. Poljice i Jasenica — Lug naišao je vojni vlak na oštećenu prugu, i ujedno bio napadnut. Napadaj je odbijen uz 2 poginula njemačka vojnika i 2 nestala domobrana.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
(M. P.) **Helbich**

[8] Ovaj podatak nije tačan. Četnici koji su se borili pod komandom Momčila Đujića prelazili su u toku NOB pojedinačno i u grupama na stranu jedinica NOV i POJ, dok je Đujić ostao do kraja saradnik okupatora.

BR. 178

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 27 APRILA 1944 O NAPADU JEDINICA NOV I POJ NA SELO GORE I OTOK KORČULU I BORBAMA KOD VARAŽDINA, BOSILJEVA, PETRINJE, KNINA I VRDOVA

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 118/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

27. IV 1944 godine

I OBĆI PREGLED:

Ivanec je oslobođen.

Uporište Blato na otoku Korčuli savladano od premoćnih neprijateljskih snaga i nakon što je slaba posada izginula.

II PODRUČJA:

Varaždin:

26. IV naše snage zauzele su Ivanec, koji je od 23. IV bio u partizanskim rukama.[1] Partizani su potisnuti u smjeru juga i iztoka.

Podhvat u području južno Varaždina nastavlja se uz žestoke borbe.[2]

Jastrebarsko:

U toku je podhvat naših i njemačkih snaga u Žumberku.

26. IV dostignuta je crta: Mačković B., Kostanjevac, i Konjarić Vrh (13, 14 i 15 km z. i s. z. Jastrebar-

[1] Ivanec su 23 aprila zauzele jedinice Desetog korpusa NOVJ, uništivši prethodno ustašku posadu (vidi dok. br. 78, 97 i 104. u ovoj knjizi i tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Desetog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 3 maja 1944).

[2] U bojnoj relaciji Prvog zbornog područja o tome piše: »24 travnja u 14.30 sati počeo je pothvat (Iz dnevnog izvještaja P.T.S. od 26 aprila 1944 vidi se da je namjera neprijatelja bila: okružiti i uništiti naše jedinice na ovom području — prim. red.) 1 bojne V ustaškog zdruga, dielovi 1. pješačke pukovnije P. T. S., oklopnog sklopa P. T. S., njemačkog oružništva i 1 voda haubica Domobranske središnje škole protiv odmetničkih skupina na prostoriji: Črešnjevo — Bikovec — Ivanec Na crti Črešnjevo — Bikovec traje neprestana borba. Na toj crti odmetnici su se utvrdili sa samim automatskim oružjem. 1 velika borna kola su naišla na minu i izgorila. 25 travnja, našim snagama nije uzpjelo potisnuti odmetnike. Borba se još uviek vodi na istoj crti.

skog) bez vlastitih gubitaka, dok je neprijatelj imao 19 poginulih i 9 zarobljenih partizana.[3]

Karlovac: 26. IV započeo je podhvat prema Bosiljevu (22. km j. z. Karlovca). Pojedinosti još nisu javljene.[4]

Petrinja: Podhvat u području Petrinje i Kostajnice završen je.[5] Ukupni neprijateljski gubitci: 41 poginulo, 16 zarobljeno. Plien: 2 strojnice, 1 strojopuška, 1 strojosamokres, 28 pušaka i mnogo strjeljiva. Vlastiti gubitci: 12 ranjenih.
25. IV jake partizanske snage izvršile su prepad na Goru (8 km j. z. Petrinje), prepad je odbijen pristiglim pojačanjem iz Petrinje.[6]
Pojedinosti još nisu javljene.
Niemci zapoviedili evakuaciju stanovničtva iz Gore u Petrinju.

Knin: U noćnim borbama 23/24. IV u području sjeveroiztočno Knina neprijatelj je ostavio 7 poginulih.

Naši gubici: 15 mrtvih i 20 ranjenih. Gubici odmetnika: 300 mrtvih, 402 ranjena, 11 zarobljenih. Plien: 1 strojopuška, 15 pušaka i 4 nagazne mine...« Podaci o broju ubijenih, ranjenih i zarobljenih partizana u očitoj su nesrazmjeri sa količinom oružja koju su ustaše zaplijenile. Jedinice Trideset druge divizije imale su u ovim borbama 2 poginula i 16 ranjenih boraca (vidi tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Desetog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 3 maja 1944, bojnu relaciju Prvog zbornog područja i dnevna izvješća P.T.S. u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 4/1, k. 58 i 1/268—26, k. 112).

[3] U ovom pothvatu od neprijateljskih jedinica učestvovali su dijelovi njemačkog Rezervnog lovačkog puka i Desete ustaške bojne iz Karlovca i Desete bojne Drugog posadnog zdruga iz Ozlja. Namjera im je bila da iznenadnim prodorom na oslobođenu teritoriju razbiju Omladinsku brigadu »Joža Vlahović« i unište pozadinske ustanove. Nadmoćnije neprijateljske snage, podržane tenkovima, uspjele su potisnuti Brigadu i izbiti u Sošice. Spalivši ovo selo, neprijatelj se povukao u svoje garnizone. Gubici Brigade bili su: 3 mrtva, 6 ranjenih i 1 zarobljen (vidi tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Trideset četvrte divizije Štabu Četvrtog korpusa NOVJ i bojnu relaciju Prvog zbornog područja za mjesec april u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 4/1—17, k. 58).

[4] Jedinice Trinaeste divizije u sadejstvu sa Karlovačkom brigadom napale su 26 aprila dijelove njemačkog Prvog lovačkog rezervnog puka u Bosiljevu. Navedeni pothvat njemačkih i ustaških snaga iz Zvečaja i Generalskog Stola preduzet je radi rasterećenja napadnute posade. Opširnije o tome vidi dok. br. 102 i 135.

[5] Vidi dok. br. 143.

[6] Napad na s. Gore izvele su jedinice Sedme divizije (vidi dok. br. 115 i 133).

Sinj: Prema naknadnom izvješću u borbama kod Vrdova (15 km s. Sinja) neprijatelj je imao 28 poginulih i 6 zarobljenih partizana, a zaplienjena je 1 strojnica, mnogo ručnog vatrenog oružja i strjeljiva, te 265 ovaca i konja. Vlastiti gubitci: 2 domobrana, 2 ustaše i 9 Niemaca poginulo, 4 domobrana i 3 ustaše ranjeni (spoj dnevno izvješće br. 117).[7]

Jadranska obala:

24. IV na otoku Korčuli neprijatelj je uspio zauzeti Blato nakon žilavog odpora posade, koja se borila do posljednjeg čovjeka.[8] Pomoć koja je upućena Blatu zaustavljena je od jakih neprijateljskih snaga kod Smokvica, gdje je odbila sve napadaje premoćnog neprijatelja. Neprijatelj zauzima nove postave oko uporišta Smokvice pripremajući se za nove napadaje.

Pred Zadrom 3 neprijateljska motorna čamca prisiljena su na povlačenje vatrom naših bitnica.

Djelat. nepr. zrakopl.:

. . .

25. IV kod Brača napali su neprijateljski lovci 2 njemačka motorna brodića i oštetili ih.

25. IV neprijateljski zrakoplovi napali su strojničkom vatrom želj. postaju Metković. 2 građanske osobe i 2 njemačka vojnika ranjeni, a 1 lokomotiva je oštećena. Istog dana u luci Doli kod Stona neprijateljski zrakoplovi teže su oštetili jedan brodić.

. . .

Općenito: Prigodom razviđanja kod Varaždina, Križevaca, Cazina, Novog Vinodola i Bjelovara zarobljeno je 3 partizana, 6 je prebjeglo, a uhićena su 22 vojna neposlušnika i zaplienjena 2 talijanska topa bez zatvarača.

Podhvatnom zapovjedničtvu Križevci prijavilo se 5 voj. neposlušnika.

---

[7] Vidi dok. br. 145 i 177.

[8] Prilikom desantne akcije na Korčuli jedinice Dvadeset šeste divizije uništile su njemačke posade u Blatu i Veloj Luci. Ubijeno je 297 a zarobljeno 459 neprijateljskih vojnika i oficira. Pored toga ubijen je i ranjen velik broj neprijateljskih vojnika u borbama kod Smokvice (vidi dok. br. 132 i 134).

U toku 23. i 24. IV u području Cazina predalo se ukupno 114 partizana u glavnom pripadnika skupine odmetnika Huske Miljkovića.[9]

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
(M. P.) **Helbich**

BR. 179

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 28 APRILA 1944 O NAPADU JEDINICA NOV I POJ NA GORE, OTOK KORČULU I BORBAMA KOD PITOMAČE, DARUVARA, PODRAVSKE SLATINE I GRAČACA

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 119/44. g.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
28. IV 1944 godine.

I OBĆI PREGLED:

Nedavno izkrcani neprijatelj protjeran je i sa otoka Korčule.
Ston bombardiran.

II PODRUČJA:

Virovitica:

Podhvatom u području 18 km s. z. Virovitice neprijatelj je odbačen prema jugu uz 12 poginulih, 20 ranjenih i 8 zarobljenih partizana.[1]

---

[9] O Huski Miljkoviću vidi tom V, knj. 19, dok. br. 26.

[1] Vjerovatno se odnosi na pothvat na području Pitomače, gdje se tada nalazio Treći bataljon Bjelovarskog NOP odreda. Pred nadmoćnijim neprijateljem Bataljon se povukao na Bilo Goru. U izvještaju Štaba Istočne grupe odreda nema podataka o gubicima Bataljona (vidi dok. br. 2/1—2, k. 1623, u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

Daruvar: Započeo je podhvat njemačkih i naših oružanih snaga u području s. i. Daruvara. Naše postrojbe zaposjele su 26. IV postave pored ceste Daruvar — Pakrac.[2]

Podrav. Slatina:
U podhvatu njemačkih oklopljenih skupina 18 km j. i. Podrav. Slatine neprijatelj je odbačen u smjeru juga i jugoiztoka, uz 20 poginulih i velik broj ranjenih.[3] Progon neprijatelja otežan je zbog srušenih mostova i prekopanih puteva.

Petrinja: Prigodom napadaja partizana (oko 200) na Goru (8 km j. z. Petrinje) u noći 25/26. IV hrabra posada koja je s pristiglim pojačanjem odbila partizane imala je 25 poginulih ustaša.[4]

Gračac: 25. IV pristiglim pojačanjem odbijen je napadaj partizana 9. km s. Suvaje.

Jadranska obala:
Poslie svog neuspjelog napadaja na uporište Smokvice, na otoku Korčuli, neprijatelj se povukao prema zapadu.[5]
Noću 25/26. IV njemačka skupina ušla je u Blato bez dodira s neprijateljem.[6] Po izkazu pučanstva neprijatelj je u velikoj žurbi napustio otok na englezkim brzim čamcima.
Noću 25/26. IV djelovanjem vlastitog topničtva raztjerano je nekoliko neprijateljskih motornih čamaca kod otoka Oruđa (1 km j. otoka Drvenika).

Djelat. vlast. zrakopl.:
Izviđačka djelatnost i bacanje promidžbenih letaka.

Djelat. nepr. zrakopl.:
25. IV neprijateljski zrakoplovi napali su Ston. Pogođeno je jedno skladište, konvikt, nekoliko kuća i 1 samovoz.

---

[2] i [3] Njemačke i ustaško-domobranske snage započele su 26 aprila ofanzivna dejstva protiv jedinica Šestog korpusa NOVJ. Komunikaciju Daruvar — Pakrac posjele su jedinice Četvrtog gorskog zdruga po naređenju njemačke Četrdeset druge lovačke divizije (vidi dok. br. 136 u ovoj knjizi, tom V, knj. 27, iskustva Štaba Šestog korpusa NOVJ od 20 maja 1944 i bojnu relaciju Prvog zbornog područja u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 4/1—12, k. 58).

[4] Opširnije o tome vidi dok. br. 115 i 133.

[5] i [6] Poslije uspješno izvršenog napada na njemačke posade u Blatu i Veloj Luci na Korčuli jedinice Dvadeset šeste divizije povukle su se na Vis (vidi dok. br. 132 i 134).

23. IV kod Bjelovara srušena su 2 amerikanska lovca.
26. IV neprijateljski zrakoplovi bacali su promidžbene letke nad Dubrovnikom.

Općenito: U toku izviđačkih i manjih borbenih djelatnosti kod Broda, Drežnice i Bihaća neprijatelju su nanešeni gubitci: 14 poginulih, 27 zarobljenih, prebjeglo 3 partizana. Zaplienjeno je 1 strojnica.
Mjestnom zapovjedničtvu Varaždin javilo se daljnjih 12 vojnih neposlušnika i 1 partizan, a mjestnom zapovjedničtvu Križevci 20 vojnih neposlušnika.

Događaji na prugama:
Na pruzi Zagreb — Zaprešić 28. IV u 05,10 sati između ž. p. Vrapče i Podsused naletio je njemački vojni vlak na minu.[7] Stroj je izkočio a 1 kolosjek je oštećen. Žrtava nema.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

[7] Minu su postavili diverzanti Trećeg diverzantskog bataljona (vidi dok. br. 2—4, k. 121, u Arhivu Istoriskog instituta JNA).

BR. 180

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 29 APRILA 1944 O DEJSTVIMA PROTIV JEDINICA NOV I POJ NA PODRUČJU HRVATSKOG ZAGORJA, U SLAVONIJI, NA ŽUMBERKU, KOD KARLOVCA I GRAČACA

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 120/44.

OPERATIVNOM ODJELU MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

29. IV 1944 godine

I OBĆI PREGLED:

Podhvati u Ivanšćici pl. i južno od Tuzle uspješno se nastavljaju.
Uspješno je završen podhvat u Žumberku.
Oslobođeno Bosiljevo i Sošice.

II PODRUČJA:

Varaždin: U podhvatu na Ivanšćici pl. do 28. IV neprijatelj je imao mnogo poginulih (cieni se na 300) i velik broj ranjenih. Plien: 1 strojopuška, veći broj pušaka, 4 mine, razna oprema i tvorivo.[1]

Prigodom zauzimanja Ivanca 26. IV oslobođeno je 40 zarobljenih ustaša. Neprijateljski gubitci su znatni, dok vlastiti iznose: 15 poginulih i 20 ranjenih ustaša.[2]

Nakon ogorčene borbe s premoćnim neprijateljskim snagama posada Beleca (5 km s. s. i. Zlatara) povukla se 28. IV i probila u Zlatar, zadavši neprijatelju osjetljive gubitke.

Za sudbinu zaostalih 50 vojničara posade u Belecu ne zna se.[3]

---

[1] i [2] Vidi dok. br. 177 i 178.

[3] Napad na ustašku posadu u Belecu izveo je Udarni bataljon Zapadne grupe NOP odreda Desetog korpusa. Napad su obezbjeđivale ostale jedinice Grupe i Prva brigada Trideset treće divizije (vidi dok. br. 113 i 149 u ovoj knjizi, tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Desetog korpusa Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 3 maja 1944, i dnevna izvješća PTS u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 1/268—26, k. 112).

Virovitica:

27. IV odlazkom naše posade iz Suhopolja ponovno su se pojavile partizanske skupine, koje ugrožavaju to mjesto.[4]

Upućen je oklopni vlak u Suhopolje radi osiguranja odkupa krumpira.

Brod — Đakovo:

Započeo je podhvat u Dilj Gori.[5]

Kod Levanjske Varoši (18 km z. Đakova) slomljen je 26. IV odpor partizana, koji su odbačeni u smjeru zapada.[6]

10 km s. i. Broda razoreno je 10 neprijateljskih baraka, 6 partizana je ubijeno, a 21 je zarobljen.

Jastrebarsko:

Podhvat u području Žumberka završen je 28 IV. Naše su postrojbe zauzele Sošice (23 km s. z. Jastrebarskog). Neprijatelj je izgubio: 34 poginula, 21 zarobljenog i 2 prebjegla partizana.[7] Zaplienjen je 1 talijanski gorski top, 1 protuoklopni top, 14 pušaka, strjeljivo i drugo ručno vatreno oružje. Vlastiti gubitci: 1 poginuo i 1 ranjen.

Karlovac: Uspješno je završen podhvat odterećenja uporišta Bosiljevo (22 km j. z. Karlovca). Neprijateljski gubitci: 75 poginulih i 33 zarobljena partizana.[8] Plien: 1 strojopuška i 30 pušaka. Posadi u Bosiljevu prijavila se 3 vojna neposlušnika.

Gračac: U području iztočno od Srba (22 km s. i. Gračac) razpršena je manja neprijateljska skupina.

U području Dugog Polja (7 km j. i. Srba) 1 njemačka podhvatna skupina naišla je na žilav otpor neprijatelja u jakosti od 1500 ljudi. Neprijateljski gubitci: 58 poginulih, veći broj zarobljenih.[9] Vlastiti gubitci: 10 poginulih, 2 ranjena i 2 nestala.

. . .

---

[4] Na području Suhopolja dejstvovao je tada Bilogorski NOP odred (vidi dok. br. 148).

[5] i [6] Vidi dok. br. 139.

[7] i [8] Vidi dok. br. 178

[9] Od 26 do 28 aprila vodile su se na ovom području borbe između Treće brigade Šeste divizije i dijelova njemačke 373 legionarske divizije »Tiger«. Gubici Brigade u ovim borbama bili su: 12 mrtvih i 37 ranjenih. (Podatak iz Arhiva Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 13—1/7, k. 797).

Djelat. vlast. zrakopl.:

Vršilo borbene zadaće, razviđanja i bacanje promičbenih letaka.

Osobitosti:

Nakon zauzimanja Blata na otoku Korčuli nađen je teško ranjen pobočnik jedne njemačke bojne, kojeg je pučanstvo sakrilo od partizana i tako ga spasilo.

Događaji na prugama:

Na pruzi Sunja — Bos Novi 28. IV u 15,20 sati između ž. p. Ravnica i Bos. Novi naišao je njemački vojni vlak na mine. Stroj i 11 kola izkliznulo. Poginuo 1, a ranjeno 11 njemačkih vojnika.

26. IV pruga Našice — Osijek predana je prometu s prelazom preko mosta kod želj. postaje Našička Breznica.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
(M. P.) **Helbich**

BR. 181

IZVJEŠTAJ OSME SATNIJE DRUGE BOJNE OD 29 APRILA 1944 ZAPOVJEDNIŠTVU ŠESTOG USTAŠKOG STAJAĆEG ZDRUGA O NAPADU NA USTAŠKO-DOMOBRANSKU POSADU U ARŽANU[1]

8. SAT II. — A. BOJNE
1. DOMOBRANSKE DOBROVOLJAČKE PUKOVNIJE
Broj 1/tajno
U Aržanu dne 29. IV. 1944.

Predmet: Izvještaj sa terena od 27/28-IV. 44.

ZAPOVJEDNIŠTVU VI. UST. STAJ. ZDRUGA

Imotski

U noći od 27/28. IV. 44 23.40h napali su partizani[2] otsjek kojeg je držao 5. sat, t. j. Gradinu, koji je odmah prihvatio borbu. Posade ostalih otsjeka su na svojim mjestima očekivale razvoj događaja.

Po zalazu mjeseca t. j. u 0.30h bila je zgrada stožera bojne obkoljena, a da se nije znalo sa koje su strane došli partizani. Istovremeno su napadnuti svi postavi.

Kako je težište borbe nastalo oko stožera bojne, a kako stožerna sat brojčano slaba a naoružana još slabije nije mogla izdržati blizki nenadani napad, kratki otpor iste bio je brzo svladan uslijed čega je ovaj sat morao položiti oružje. Malom broju je uspjelo probiti se i izbjeći zarobljavanje. Tako je i zapovjednik bojne uspio umaći jer se nalazio pred zgradom stožera bojne.

Istovremeno je bio napadnut jedan dio pratećeg sata kod svoje nastambe iz pravca M. Vinice. Kako je i ovaj sat brojčano slab, a naoružan za samoodbranu vrlo slabo, odlučio se da probije neprijateljske redove i da na taj način pokuša spasiti oružja (2 teška bacača). To mu je i uspjelo bez ikakvih gubitaka u ljudstvu osim što je jedan jahaći konj bio pušten da ga partizani odvedu, kao i 2 (dva) tegleća konja sa kolima. Kola sa oba tegleća konja povraćena su nenadnim prepadom

[1] Original, pisan mastilom i olovkom, latinicom, nalazi se u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 34/4—2, k. 117.

[2] Napad je izvela Treća brigada Dvadesete divizije i jedna četa Mosorskog NOP odreda (vidi dok. br. 140).

jedne grupe domobrana kad su ista natovarena hranom iz skladišta pošla sa partizanima u pravcu Tijarice.

Za vrieme borbe kod stožerne i prateće sati čula se paljba i na postavima vodova (po jedan) 7 i 8 sati koji su držali položaj na kotama j. z. od stožera bojne kojeg su zaštićivali sa te strane.

Odmah je bilo jasno, da je stožerni i prateći sat bio napadnut od partizanskih snaga, koje su mimoišle ova dva voda sa kojima su partizani zametnuli borbu.

Pomoć stožeru bojne nije se mogla pružiti od 5, djela, 8 i 7 sata jer su isti morali braniti čitavu noć na svojim postavima.

Ipak je zapovjednik 8 sata sa jednim polurojem prešao polje da pomogne, ali je bio preslab i dopao robstva kojeg se bjegom oslobodio.

Nakon izvršene pljačke stožera i skladišta II. a bojne (ista nastamba) zgrada je zapaljena.

Po uvidima je ustanovljeno da je *iz uredovnica* stožera nestalo:

1) krugoval i brzoglas, kao i šifra (krugovalničari zarobljeni)
2) svi spisi obični i tajni (pisari zarobljeni) pribor i pečati
3) ambulanta (liječnik i bolnica zarobljeni)
4) spisi stožernog sata (zapovjednik zarobljen)

Iz skladišta bojne

1) 100 (sto) pari veša (košulje i gaće)
2) 150 (stopedeset) pari obojaka
3) 6 (šest) pari cipela
4) 60 (šestdeset) pari rashodovanih cipela
5) po 47 (četrdesetsedam) komada rashodovanih surki, hlača i kabanica
6) 7 (sedam) šatorskih listova
7) 27 (dvadeset sedam) gunjeva
8) 8 (osam) pokvarenih pušaka
9) 1 (jedan) sanduk strieljiva za »Bredu«
10) 150 (stopedeset) granata za laki bacač
11) 5 (pet) uprtača za laki bacač
12) 2 (dva) samokresa »Astra«
13) 500 (petstotina) naboja za strojosamokres (9 m/m)
14) 1 (jedan) pokvareni laki bacač (45 m/m)
15) 1 (jedan) sanduk sapuna od 50 (pedeset) kg
16) 8 (osam) komada torbica
17) 6 (šest) uprtnjača
18) 80 (osamdeset) praznih vreća od 50 kg i 20 (dvadeset) domobranskih od 75 kg

19) 20 (dvadeset) litara benzina
20) 5.50 (petipol) kg ulja za začin
21) 100 (sto) kg soli
22) 1 (jedan) sanduk kondenzirane kafe, t. j. 2000 (dvijetisuće) obroka (1000 paketića)
23) 180 kruhova (stoosamdeset), t.j. 360 obroka
24) oko 200 (dvjesto) kg zobi
25) 120 (stodvadeset) kg marmelade
26) 2 (dva) sanduka dvopeka
27) 15.000 (petnajesttisuća) kom. cigareta (Drina, Ljubuški, Trebević i Rama) za novac
28) 4 (četiri) mala paketića šibica

Prema izvještajima zapovjednika satova *gubitci u ljudstvu* su slijedeći:

I. 1) mrtvih 4 (čitiri) = 2 iz 5 sata a 2 iz stožernog sata
2) ranjenih 5 (pet) = iz 5 sata
3) nestalih 25 (dvadesetpet) = 5 sat 15, 7 sat 1, 8 sat 9
4) zarobljenih 35—40 (tridesetpet do četrdeset) 1 iz 8 sata, ostalo iz stožernog sata

utrošak strjeljiva:

III. 1) 9.500 (devettisućapetstotina) naboja za puške, strojopuške i strojnice
2) 15 (petnajest) kom. granata za teški bacač
3) 130 (stotinutrideset) kom. granata za laki bacač
4) 50 (pedeset) signalnih naboja
5) 550 (petstopedeset) naboja za strojosamokres

II. *gubitci u oružju:*
1) 65 (šestdesetpet) pušaka
2) 1 (jedna) strojopuška
3) 1 (jedna) strojnica »Breda« bez postolja

Podatci o neprijatelju:

Prema izvještajima koje smo do sada primili od seljaka iz sela kroz koja su se partizani povukli doznaje se da su imali jačinu od cca 1200 (tisućudvjesta) naoružanih ljudi, t. j. dvije brigade.

Povukli su se pravcima: Tijarica, Prisika — Kamešnica, Ljubičići — Tijarica, Vinica — Zavelim. Prema prijašnjim izvještajima doznali smo da jedna grupa partizana kruži oko Ričice (u Dugom Polju) a te navode potvrđuje činjenica da su se u tom pravcu povukli.

Prilikom napada služili su se teškim bacačima (2 u Prisiki a jedan u Tijarici) i lakim, strojnicama, strojosamokresima i puškama.

Prema izvještajima nalaze se oko D. Tijarice, u Liskovači, a radi podataka da se približuju Prisiki i da se koncentriraju u D. Tijarici, sinoć je čitava bojna zauzela položaj na Stražbenici i Orlovači (Janina Draga) radi pomanjkanja strijeljiva i veće blizine njemačkoj posadi u Studencima. Zorom povratila se bojna na stare postave odakle su poslate u izviđanje obhodnje u svim pravcima.

Prednji izvještaj dostavlja se s molbom na znanje.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Zapovjednik, podporučnik
(Kosović)
(M. P.) **Petar Kosović**

BR. 182

IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA GLAVNOG STOŽERA DOMOBRANSTVA OD 30 APRILA 1944 O NAPADU JEDINICA NOV I POJ NA NOVI MAROF, NA POLOŽAJE ČETVRTOG GORSKOG ZDRUGA KOD DARUVARA, NA PRANDANOVCE I NORMANCE I BORBAMA KOD GRAČACA I BRIBIRSKIH MOSTINA

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 121/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

30. IV 1944. godine

I OBĆI PREGLED:

Podpun odbranbeni uzpjeh kod Novog Marofa. Podhvati u iztočnoj Bosni i Papuku uzpješno se nastavljaju.

II PODRUČJA:

Varaždin: 28. IV odbijen je napadaj partizana na N. Marof. Energičnim protunapadajem neprijatelj je odbačen i u žestokoj borbi kod Podruta ostavio: 323 poginula (izbrojano).[1] Među njima su nađeni pripadnici jednog

[1] U depešama koje je Štab Desetog korpusa poslao Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske 3 maja 1944 o napadu na N. Marof piše: »Danas napali na N. Marof — po svemu izgleda akcija otkrivena i jedi-

partizanskog stožera s »komandantom« Vladom Bulatom, velik je i broj ranjenih, među kojima teže »komandant odreda« Družinec. Vlastiti gubici: 15 mrtvih i 24 ranjena. Plien: povraćena su 1 borna kola koja su 21. IV bila izgubljena, 1 velika krugovalna postaja, 4 težka bacača, 4 strojnice, 1 kola brzoglasnog tvoriva i 2 kola strjeljiva. Razpršeni neprijatelj povukao se djelimično u Kalnik, a djelimično u Ivanščicu pl.

Požega — Daruvar:

U nastavku podhvata na Papuk Pl. potisnula je vlastita južna skupina glavninu neprijateljskih snaga 27. IV pred mrak na crtu: Gredina — Orljavac — Čečavac (17,19 km s. z. Slav. Požege), gdje se vode težke borbe. Sjeverna skupina potiskuje partizane od Đulaveca, Cabune i Lukovca (4 km j. z. Podrav. Slatine) prema jugu.

Partizani ostavljajući mjestne zalaznice povlače se glavninom na greben Papuk Pl.[2]

29. IV u 00,45 sati napale su premoćne partizanske snage našu zaprečnu crtu: Podborski Doljani — Kip (4 i 6 km j. Daruvara), uz podporu težkih bacača. Nakon trosatne borbe neprijatelj je odbačen sa uporišta Podborski Doljani i Kip, dok se u međuprostoru uspio probiti, djelimično prema zapadu, a djelimično prema jugozapadu, obišavši Daruvar.

Vlastiti gubitci: 2 poginula, 2 ranjena i 2 nestala domobrana i 1 dočastnik, dok je izgubljena 1 strojopuška i 1 strojosamokres. Neprijateljski gubitci su veliki, ali nisu mogli biti točno ustanovljeni. Po

---

nice sačekane u zasjedi. Ranjen komesar Robić. (Ivan, tada politički komesar Trideset druge divizije. Prim. red.) Tenk izgubljen... 23. IV. (pogrešno dešifrovano. Treba 28 IV. Prim. red.) jedinice 32 div. i zap. [adne] grupe odreda vodile su teške borbe kod Novog Marofa i Podruta. Zarob.[ljeno] 26 nepr. vojnika. Ubijeno 50 a veći broj ranjen. Plijen: 1 p. mitraljez, 3 šmajsera, 20 pušaka i manja količina municije. Uništen top. Naši gubici: 22 mrtva i 12 ranjenih. Izgubljen tenk.« Od rukovodilaca poginuli su u ovoj borbi komandant Trećeg bataljona brigade »Braća Radić« i politički komesar Treće čete, a ranjeni zamjenik komandanta i oficir pri štabu ovog bataljona. Komandant Zapadne grupe NOP odreda Rade Bulat i Ivan Družinec nisu poginuli. Opširnije o tome vidi dok. br. 113 i 149 u ovoj knjizi, tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Trideset druge divizije Štabu Desetog korpusa NOVJ od 2 maja 1944 i knjigu primljenih depeša Glavnog štaba NOV i POH u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 5—2, k. 119/1.

[2] Vidi dok. br. 136 i 179.

izkazu mještana proveženo je kroz š. Šibovac preko 30 mrtvih i veći broj ranjenih partizana.[3]

Valpovo: Noću 27/28. IV partizani su napali uporišta u s. Prandanovcima i Normancima (12 i 14 km j. z. Valpova). Napadaj je odbijen.
Podrobnosti nisu javljene.

* * *

Gračac: U podhvatu iztočno od Srba (22 km s. i. Gračaca) nastavljaju se težke borbe s partizanskim snagama, koje vrše protunapadaje.[4] Uzprkos neprijateljskih pojačanja zauzet je noću 27. IV vis 4 km iztočno od Srba. Neprijatelj je imao 6 mrtvih. Vlastiti gubitci: 9 ranjenih.

Benkovac:
U podhvatu kod Bribirskih Mostina (20 km j. i. Benkovca, poslie ogorčene borbe, kojoj je neprijatelj upotriebio bacače, strojnice i 1 protuoklopni top, razbijen je i odbačen neprijatelj u smjeru sjeveroiztoka, ostavivši na mjestu borbe 22 mrtva i 2 zarobljena partizana.[5] Zaplienjeno: 200 granata za bacač i uništeno je 13 mina. Vlastiti gubitci: 10 ranjenih.

Djelat. vlast. zrakopl.:
Vršilo razviđanje, prienos tvoriva i bacanja promičbenih letaka.

Djelat. nepr. zrakopl.:
29. IV u 16,00 sati više neprijateljskih lovaca — bombardera izvršilo je teroristički napadaj na Dubrovnik. Pojedinosti još nisu javljene.

* * *

Općenito:
U toku manjih djelatnosti u području Križa, Popovače, Bjelovara, Siska, Ozlja, Križevaca i Varaždina

[3] Daruvarski NOP odred napao je 28 29 aprila dijelove Četvrtog gorskog zdruga u Podborskim Doljanima a 30 aprila u Kipu. U prvom napadu Odred je imao 3 ranjena, a u drugom 2 poginula i 3 ranjena borca (vidi tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Zapadne grupe NOP odreda Štabu Šestog korpusa NOVJ od 22 maja 1944 i izvještaj Štaba Daruvarskog NOP odreda u Arhivu Istoriskog instituta JNA pod reg. br. 14/6, 15/6 i 16/6, k. 1605).

[4] Vidi dok. br. 180.

[5] Na ovom području dejstvovale su u drugoj polovini aprila jedinice Devetnaeste divizije (vidi tom V, knj. 27, izvještaj Štaba Devetnaeste divizije Štabu Osmog korpusa NOVJ od 3 maja 1944).

poginulo je 5, ranjena 4, zarobljeno 18 i predala se 2 partizana, a 37 vojnih neposlušnika prijavilo se vojničkim oblastima.

Osobitosti:

Mjestno zapovjedničtvo Bihać javlja da su odmetnici Huska Miljković i njegov brat Šaban ubijeni od bivših pristaša.[6]

Događaji na prugama:

Na pruzi Zagreb — Karlovac 30. IV u 08,00 sati između ž. p. Leskovac i Horvati naišao je oklopni vlak na minu. Žrtava nema. Pojedinosti nisu javljene.

Želj. pruga Volinja — Dobrljin, Ravnice — Bos. Novi, Laćarak — Mitrovica i Mitrovica — Voganj prohodne su.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Pročelnik Operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

[6] Vidi tom V, knj. 19, dok. br. 26.

REGISTAR

A

Abba Antonio — 289
Adolfovac (s.) 353, 354
Alan — 62, 482, 485—486
Alavuci (s.) — 775
Aleksandrovac — 354
Alilovac — 410
Alizzi Giuseppe — 289
Andrijevci — 344, 348, 363, 371, 372, 408, 412, 662, 796, 835, 856
Angez Arsaturov — 630
Antić Vinko-Vicko — 152, 277, 499, 527
Antolović Josip — 38
Antunovac — 775
Apatovac — 238, 239, 336, 780
Arbutina Milan — 13
Arbutina Pero — 119
Aron Papo — 280
Arsenić Borko — 436
Arula Mine — 629
Aržano — 74, 76, 112, 130, 181, 182, 278, 380, 381, 667—669, 886
Astrovski (Rus) — 306
Atlagić Milan — 296, 437
Atlin Vrh (k. 801) — 107, 317, 318
AVNOJ — 705, 718, 719, 721

B

Babarick (major) — 587
Babić Petar — 67, 124, 215, 216, 434, 749
Babićsko Brdo — 16
Babin Potok (G. i D.) — 105, 108, 109, 200—203, 274, 318, 543, 548, 549, 603, 605, 672, 673, 678, 683, 689, 709, 758—763, 768, 769, 870
Babina Gora — 90, 265, 471, 472
Babina Gora (M. i V.) — 357
Babina Rijeka — 725, 732, 733, 734
Babino Brdo (k. 409) — 725
Babino Polje — 290—292, 588, 868, 871
Babje Gore — 413
Backović Aleksandar — 102, 145, 270, 272, 397, 404, 594
Bačkovica — 822
Bačuga (G. i D.) — 115, 562, 633, 708, 734
Badanjak Petar — 235
Badljevina — 773, 824, 836
Bair (s.) — 772, 775
Bajagić (s.) — 456, 552, 613, 614
Bak (V. k. 217) — 64—66
Bakić (s.) — 16, 18
Balaš Boris — 657
Bale — 39, 41, 446, 447
Balić Ana — 591
Balija Juraj — 228
Balinci (s.) — 354, 443
Balta Filip — 591
Baljci — 493, 608
Baljevac — 475, 593, 708
Bančić Josip — 289
Bandovi — 78
Banići — 63
Banija (predeo) — 140, 671, 673, 676, 679, 685, 692, 698, 708, 710, 715, 717, 720, 778
Banina Ante — 132, 379, 384, 408, 481, 597
Banova Jaruga — 56, 165, 205, 320, 367, 370, 372, 677—679, 832, 844, 848, 850
Banja Luka — 525, 815, 830
Banjac Milan — 592
Banjevci — 64, 67
Barać Ivan — 617, 618, 755
Barada Jozo — 591
Barakovine — 553, 612, 614, 615

Barban — 40, 447
Barbarić (s.) — 299, 303
Barbariga — 447
Barč (Mađarska) — 186, 320, 372, 678, 814
Barčevac (s.) — 20
Bare (Slavonske) — 386, 418, 422
Barevo — 853
Barice — 875
Barić Draga — 529, 530
Baričević Ivan — 630
Barilović — 471
Barišić Marko — 407
Barlete — 534, 535, 763
Bastaji (s.) — 367, 370, 694, 773, 806, 810, 865
Bastajski Brđani — 23
Bastasi — 380
Bašće — 401, 575
Baške Oštarije — 167
Baštra — 139

Bataljoni NOV i POJ:
diverzantski:
— prvi — 419, 796, 812
— drugi — 522, 571, 674, 691, 696, 704, 796, 799, 802, 805, 809, 812, 818, 829, 841, 854, 858
— treći — 204, 701, 802, 815, 824, 831, 841
— prvi udarni Operativnog štaba za Istru — 39, 41, 42, 161—164, 190, 453
— drugi udarni Operativnog štaba za Istru — 39—42, 161—164, 453
— treći udarni Operativnog štaba za Istru — 39, 161, 163, 164, 453
— bilišanski — 85
— »Boško Jokić« — 121, 474, 746
— ceranjski — 85
— »Hajduk Veljko« — 776
— prvi istarski partizanski — 39—41
— drugi istarski partizanski — 39—41, 43
— kozjanski P. O. Slovenije — 342
— muškovački — 85
— »Plavi Jadran« — 168, 604, 763
— PPK Desetog korpusa — 673
— PPK Kordunaškog područja — 823
— ruski — 656, 701, 856

Bataljoni (Bojne) ustaško-domobranski:
— 1 jurišni — 655
— 1 Prve pješačke pukovnije PTS — 196, 331
— 2 ustaškog krajiškog zdruga — 115, 633, 699, 702, 723, 724, 732, 852
— 2 Petnaeste pješačke pukovnije — 127, 167
— 3 ustaški — 800
— 4 ustaški — 138
— 5 ustaški — 414, 593
— 8 ustaški — 138, 141, 311, 398, 414, 417, 573
— 9 ustaški — 167
— 10 ustaški — 138, 265, 283, 654, 659, 717, 878
— 11 ustaški — 368
— 12 ustaški — 467
— 15 ustaški — 184, 320, 325, 711, 814
— 16 ustaški — 352, 651
— 18 željezničke straže — 343
— 18 jurišni ustaški — 352, 421
— 19 ustaški — 105, 201, 548, 603, 673, 698, 762, 769, 811, 847
— 27 ustaški — 93, 480
— 30 ustaški — 417, 645, 654, 671
— 31 ustaški — 105, 167, 603, 709, 759, 764, 767, 811, 847, 863, 867
— 32 ustaški — 167
— 33 ustaški — 50, 100, 482, 645
— 34 ustaški — 105, 167, 201, 603, 702, 759, 762, 764, 767, 811, 847
— 37 ustaški — 817
— glinski ustaški — 632, 723
— Luburićev — 773

Bataljoni njemački:
— 105 izviđački — 480
— 118 izviđački — 249
— 118 inžinjeriski — 249
— jurišni Druge tenkovske armije — 210
— lovački »Jeger« — 100, 101, 271
— poljski dopunski — 249

Bataljoni četnički:
— Baljacki — 493
— Čučuzov — 279, 620
— leteće brigade — 279

Baterija prva Prvog brdskog diviziona — 787, 788
Batina (G. i D.) — 228, 558, 559, 818
Batrina (s.) — 698

Bazje Donje — 354
Bebić Ante — 617
Bedenica — 231
Beder (s.) — 821
Bednja (s.) — 195, 197, 198, 331, 333, 334, 721
Bednja (r.) — 520, 521, 697, 799
Begina Kosa (k. 890) — 616, 752
Begova Draga — 551, 552
Begovići (s.) — 732, 733
Beherer (major) — 317
Bekalovac — 621
Bela — 392, 560
Bela Reka — 764
Belaj (s.) — 50
Belanovo Selo — 239
Belčići — 309
Belec — 226, 389, 391, 520, 557, 558, 560, 715, 721, 784, 785, 810, 883
Beletinec — 392
Belišće — 361, 372
Belobrci — 667
Beloslavec — 232, 338, 781
Beljakov (major) — 251
Benkovac — 63, 64, 66, 120—122, 430, 431, 697, 736, 795, 854, 859, 891
Benkovo — 228
Benzon Marinko — 378
Beograd — 56, 204, 206, 348, 350, 360, 372, 409, 412, 663, 665, 844
Berek — 236, 598
Berić Ante — 755
Bestall — 819, 821, 824, 827, 829, 831, 835
Bešlinec — 815
Beter (s.) — 282
Bigina Ograda — 202, 549
Bihać — 53, 80, 137, 138, 140, 142, 143, 146, 168, 271, 313, 399, 400, 522—524, 573, 574, 576, 579, 676, 683, 686, 688, 699, 708, 763, 765, 838, 867, 882, 892
Bijedić Šukrija — 315
Bijela — 775, 776
Bijelina — 63, 122, 431, 806
Bijelnik — 8, 9, 725
Bijelo Polje — 78, 182, 381
Bikovec — 784, 877
Bilaj — 167, 534, 535, 676, 768, 771, 863
Bilajski most — 535
Bileg — 563, 634, 724
Biletići (zaselak) — 40
Bili Brig — 134, 183, 456, 551—554, 612, 615, 752, 753
Bilišane — 62, 85, 121, 743, 747, 749
Bilo Gora — 148, 334, 335, 359, 652, 697, 821, 845, 880
Biočić Ante - Toni — 261, 296, 297, 440, 461
Biokovo — 247, 262, 263
Biovičino Selo — 122, 432
Bisag — 232
Bisag Grad — 781
Biskupovac (k. 288) — 734
Bistrica (kod Podr. Slatine) — 20
Bistrica — vidi Ilirska Bistrica
Bistrica kod Zlatara — 560
Bistrović Stjepan — 235
Bitelić — 96, 134, 219, 278, 551, 615, 616, 749, 750, 751, 752, 754, 755
Bitunjac — 49
Bjažević Luka — 591
Bjelina — 749
Bjelkovac (s.) — 353, 444, 811
Bjelovac (G. i D.) — 725, 732, 733, 734
Bjelovar — 205, 237, 367, 601, 678, 721, 773, 778, 803, 810, 812, 822, 824, 837, 838, 839, 859, 870, 879, 882, 891
Blaca — 135
Blata — 271, 272, 474
Blatna — 524
Blatnica — 857
Blato na Cetini — 45
Blato (kod Korčule) — 435, 437, 567, 624—629, 636—639, 788, 871, 875, 877, 879, 881, 885
Blaževići (s.) — 546, 547
Blažina Ivan — 288
Blažiško Vlado — 389
Blečić Milovan — 156
Blinja — 9, 60, 116, 117, 725
Blinjski Kut (ž. st.) — 699, 799, 841, 851, 854, 876
Bobetko Drago — 284
Bobetko Mijo — 231
Bobići — 759
Bobija (pl.) — 61, 745
Bocino Brdo — 475
Bodegraji (s.) — 369
Bogdanović Gedeon-Geco — 69, 185, 445
Bogdanovići (s.) — 108, 583
Bogunović (zaselak) — 212, 745, 746
Bogunović Radoslav — 591
Bokane — 329, 652
Bokordići (s.) — 38
Bokšić Lug (s.) — 418, 422, 423
Bol (luka) — 798
Bolfan (s.) — 238, 797

Boltek (komandir čete) — 389
Boljun — 39, 695
Boljunsko Polje — 695
Bonačić Petar — 630
Borić Ante — 591
Borić Selište (s.) — 108, 109, 201, 202, 548, 549, 759, 763, 766, 767, 769, 770, 771
Boris (Rus) — 162
Borki (G. i D.) — 652
Borkovec — 559
Borojevići (s.) — 14, 563, 734
Borongaj — 830, 831, 837
Borova Glava — 131, 405, 481
Borovik — 807
Borut — 39, 40—42, 447—449
Bos. Brod — 409, 804, 805, 808
Bos. Grahovo — 130, 131, 379, 383, 565
Bos. Kostajnica — 728
Bos. Krajina — 671, 692, 698
Bos. Krupa — 53, 137—139, 142, 242, 243, 316, 398, 399, 522, 573, 576, 577, 579
Bos. Novi — 137, 142, 271, 522, 524, 699, 809, 813, 822, 838, 858, 876, 885
Bosanci — 643, 644
Bosiljevo (trig. 251) — 51, 396
Bosiljevo (s.) — 414, 415, 496, 497, 499, 642—647, 649, 650, 716, 877, 878, 883, 884
Bosna — 80, 371, 828, 842
Bosna (s.) — 231, 781
Bosnići (s.) — 648
Bosut (šuma) — 843, 860, 863, 867
Bošnjaci — 95
Botica — 182
Botinovac (M. i V.) — 239, 335, 780
Božići (s.) — 127
Božjakovina — 672
Božović Božo — 261, 297, 440, 641
Brač (o.) — 85, 248, 249, 253, 290, 798, 801, 808, 844, 846, 848, 855, 857, 871, 879
Bračev Dolac (G. i D.) — 279, 280, 406, 565, 621, 753, 754
Branović Dane — 629
Branjinska Rijeka — 27, 28
Branjska (M. i V.) — 779
Braovčeva Glavica — 74—76
Bratanić Polo — 630
Brckovljani — 204
Brčko — 347, 769, 822
Brdo (kod Čepića) — 695
Brdo (kod G. Jasenja) — 197, 225, 229, 332, 340
Brdo Bednjansko (s.) — 198
Brđani — 20, 116, 211, 370, 468, 806, 810, 854
Brđani (k. 140) — 443
Brekalo — 668
Brekovica — 142
Bresarić — 660
Brest (s.) — 447, 695, 699, 722
Brestača (s.) — 369, 772
Brestovac (s. kod Slav. Požege) — 362, 697, 698
Breštanovci Pusta (ž. st.) — 386
Breza — 708
Brezari (s.) — 302
Brezik (k. 146) — 419, 442
Brezine (s.) — 367
Brezine-Bujavica (ž. st.) — 367, 372
Brezje — 778
Brezna Potok — 346
Breznica (r.) — 19, 22
Breznički Hum — 558
Breznik (s.) — 414
Brezno — 482, 483, 486, 487
Brezov Hum — 230
Brezovac — 200, 202, 318, 760, 761, 763
Brezovica — 305, 306
Brezovljani — 385
Brgud — 62, 64, 431, 737
Brgudac — 699
Bribir — 120
Bribirske Mostine — 63, 64, 120, 121, 697, 736, 738, 889, 891

Brigade NOV Jugoslavije:

— prva NO čehoslovačka »Jan Žiška« — 354, 672, 856, 862
— prva NOU Šeste divizije — 112
— druga NOU Šeste divizije — 112
— treća NOU Šeste divizije — 112, 564, 868, 874, 884
— prva NOU Sedme divizije — 8, 9, 14, 59, 60, 123, 210, 243, 561, 632, 633, 635, 676, 679, 692, 699, 702, 710, 723—726, 728—730, 732—734, 809, 814, 820, 826, 836, 852
— druga NOU Sedme divizije — 9, 10, 123, 210, 211, 467, 468, 562, 563, 632, 634, 692, 728—734, 836
— treća NOU Sedme divizije — 9, 12, 13, 14, 59, 115, 116, 138—140, 242, 316, 467, 468, 562, 573, 632—635, 676, 679, 683

— četvrta NOU Sedme divizije — 9, 12, 13, 116, 117, 118, 138—140, 242, 243, 467, 468, 562, 573, 577, 632—635, 676, 683, 730, 798, 838
— prva NOU Osme divizije — 271, 318, 395, 396, 398, 542, 583, 673, 676, 689, 760, 761, 765
— druga NOU Osme divizije — 50, 90—92, 100, 103, 138, 142, 143, 265, 266, 269, 271, 272, 312, 398, 403, 470, 543, 573—576, 578, 579, 593, 674, 683, 708, 800
— treća NOU Osme divizije — 91, 92, 138, 142—145, 242, 243, 265, 269, 270, 271, 403, 470, 542, 543, 573, 576, 578, 583, 593, 683, 708, 765, 766
— prva NO Devete divizije — 131, 181, 376, 377, 379—384, 405, 406, 481, 565, 566, 795, 823
— druga NO (Splitska) Devete divizije — 130, 131, 376, 377, 379—384, 405, 406, 480, 481, 564, 565, 594, 595, 754, 823
— treća NO Devete divizije — 86, 131, 380—384, 481, 565, 595
— brodska NO Dvanaeste divizije — 15, 21—26, 68, 98, 184—187, 322—329, 352, 357, 358, 419, 443, 444, 651—653, 720, 814
— osječka Dvanaeste divizije — 28, 30, 32, 147—149, 178—180, 244, 245, 285, 345, 347, 348, 350—352, 354, 355, 386, 387, 411, 418, 422, 426, 537, 711, 833
— osamnaesta NOU Dvanaeste divizije — 27—29, 31, 32, 148, 149, 180, 328, 348—356, 385, 387, 411, 418, 422, 423, 425, 426, 537, 538, 814, 867
— prva NOU Trinaeste divizije — 153, 171, 273—275, 482, 483, 486, 496, 497, 528, 530, 532, 643, 645, 647, 649, 650, 651, 687, 814, 826
— druga NO Trinaeste divizije — 151, 152, 171, 274—276, 482, 483, 485—488, 497, 499, 527, 532, 533, 548, 549, 643, 646, 647, 650, 651, 687, 695, 823, 826, 843, 847
— treća NO Trinaeste divizije — 105, 168, 172, 200, 548, 583, 605, 673, 758—764, 769—771, 801
— prva NO Devetnaeste divizije (Peta dalmatinska) — 62, 64, 65, 81, 121, 213, 214, 216, 460, 462, 736, 738, 741—747, 749
— druga NO Devetnaeste divizije (Šesta dalmatinska) — 81, 85, 121, 213—216, 460, 462, 463, 736, 738, 741—746, 748, 749
— treća NO Devetnaeste divizije (Sedma dalmatinska) — 52, 78, 81, 85, 168, 213, 216, 460, 674, 682, 706, 712, 743—745, 749, 759, 763, 764, 765, 766
— četvrta NO Devetnaeste divizije (Četrnaesta dalmatinska) — 84, 85, 709
— prva Dvadesete divizije (Osma dalmatinska NO) — 86, 88, 95, 96, 146, 183, 218, 219, 220, 278, 279, 551, 553, 608, 612, 619, 722, 750, 751, 753—756
— druga Dvadesete divizije (Deveta dalmatinska NO) — 95, 96, 126, 146, 218, 278—281, 551, 619, 620, 750, 753, 755, 756
— treća Dvadesete divizije (Deseta dalmatinska NO) — 46, 49, 74, 75, 95, 96, 181, 182, 218—220, 278, 381, 551, 553, 612, 615, 616, 618, 667, 722, 750, 752—756, 886
— prva Dvadeset šeste divizije (Prva dalmatinska NOU) — 247, 248, 249, 252, 253, 257, 260, 291, 292, 295, 436, 437, 480, 586—588, 623, 629, 636—640, 789, 790, 795, 798
— druga Dvadeset šeste divizije (Jedanaesta dalmatinska NO) — 247, 248, 252, 253, 257, 290, 291, 294, 295, 436, 437, 480, 586, 623—629, 636—639, 641
— treća Dvadeset šeste divizije (Dvanaesta dalmatinska NO) — 248, 252—254, 280, 371, 436, 624, 636, 638, 639—641
— prva brigada Dvadeset osme divizije (Sedamnaesta NOU) — 19, 20, 22—26, 30, 68, 184, 321, 323, 328, 329, 357—359, 419, 442—444, 652, 653, 720
— Druga brigada Dvadeset osme divizije (Dvadeset prva NOU) — 15, 18, 23, 24, 26, 68, 184—186, 206, 324—329, 354, 357, 359, 360, 419, 441, 443, 444, 651—653, 720, 814, 867
— NOU »Braće Radića« (Trideset druge divizije) — 196, 197, 222—231, 236, 342, 389, 390, 392, 489, 490, 541, 555, 558, 559, 713,

714, 778—781, 804, 819, 836, 866, 890
— NO »Matija Gubec« (Trideset druge divizije) — 222—231, 338. 389, 390, 392, 478, 489, 541, 555, 558, 782, 810, 866
— prva NO Trideset treće divizije — 233, 235, 237, 390, 391, 393, 394, 476, 479, 489, 490, 519, 541, 555—558, 560, 598, 672, 677, 777—779, 817, 866, 870, 873
— druga Trideset treće divizije — 34, 37, 232, 233, 237, 598, 599, 601, 655, 702, 794, 852, 870
— omladinska NO »Jože Vlahović« (Prva trideset četvrte divizije) — 282, 308, 309, 655, 657, 659, 660, 690, 696, 698, 717, 840, 863, 878
— NO »Franjo Ogulinac-Seljo« (Druga trideset četvrte divizije) — 150, 299, 300, 301, 303, 656, 657, 676, 685, 803, 813
— prva NO Trideset pete divizije — 105, 106, 172, 583, 584, 606, 673, 709, 758, 759, 761—765, 767, 768, 867
— druga NO Trideset pete divizije — 105, 106, 173, 201, 583, 605, 606, 673, 758, 759, 761—766, 769, 770, 771
— prva Unske operativne grupe — 138, 139, 142, 143, 145, 311—313, 398, 403, 573—575, 579, 683
— druga Unske operativne grupe — 138, 143, 144, 313, 314, 525, 573, 576, 600, 683
— karlovačka — 415, 497, 499, 501, 643, 645, 677, 807, 878
— Treća krajiška — 130, 131, 380
— prva Operativnog štaba za Istru — 190
— druga Operativnog štaba za Istru — 506
— treća prekomorska — 249
— prva istarska »Vladimir Gortan« — 43, 155, 190, 449—452, 504, 506, 507, 510, 585, 687, 699, 704, 705, 710

Brigade četničke:

— cetinska (Čučuzova) — 405
— kosovska — 279, 620, 750
— »Petar Mrkonjić« — 376
— strmička — 376
— svilajska — 608
— šatorska — 405, 750
— teslićka — 808
— vrlička — 279, 620, 750

Brgud — 61, 63, 123, 749
Brinje — 153, 154, 167, 168, 273, 482—485, 528—531, 643, 676, 687, 699, 701, 715, 716, 722, 813, 814, 822, 823, 826, 828, 842, 852, 853
Brinjski Klanac — 153, 528, 529, 531
Bristivica — 545, 546
Brjebrovna — 8
Brkić Mate — 49
Brkljači — 745
Brlenić — 660
Brna — 435, 436
Brnčić Vicenco-Vinko — 159, 288
Brnjeuška — 708, 734
Brod na Kupi — 684
Brod vidi Slavonski Brod
Brodsko Brdo — 834
Brotnja — 112, 689
Brozetići (s.) — 51
Brozina Ivan-Slovan — 156, 506
Bršljanica (M. i V.) — 235, 599, 601, 720, 797
Brštanovo — 125, 126
Bručići — 695
Brušane — 167, 716
Bruška (s.) — 121, 123
Bruvno — 168, 463, 464, 604, 680, 682, 687, 701, 738, 749, 759, 763
Brzaja — 697
Bučko Kamensko — 838
Bućan Pero — 402, 578
Budak (G. i D.) — 167
Budakovac — 20
Budanović Ante — 737
Budičina (G. i D.) — 13, 116, 117, 726
Budičin Pino — 449
Bude (s.) — 660
Budim (brdo) — 621
Budim (k. 1200) — 750, 753
Budimci (s.) — 665
Budimir — 75, 76
Budinšćina (ž. st.) — 477
Budinšćina — 476, 488—490, 520, 541, 555, 784, 815
Bugojno — 862
Buhovski Branko vidi Bukovski Branko
Bujavica (s.) — 772, 775, 802, 805, 832, 862
Bukova (s.) — 776
Bukovac (G. i D.) — 308, 309, 415
Bukovčak (s.) — 300

Bukovica — 17, 18, 30, 31, 65, 82, 84, 85, 99, 206, 444, 736, 749
Bukovica (predeo) — 697
Bukovica (kod Prekrižja) — 660
Bukovlje — 483—485, 528, 529, 662
Bukovski Branko — 591, 629
Bukvik (šuma) — 15, 17, 21
Bulat Mićo — 572
Bulat Rade — 199, 332, 343, 890
Bulići — 120, 121, 123
Bulinac (ž. st.) — 367
Buliškov Ivan — 630
Bulović Greda — 612
Bulović Mirko — 33, 149, 180, 246, 388, 426, 430
Buljan Stipe — 629
Buna (M. i V.) — 304
Bunica (potok) — 303
Bunić — 761, 764
Burato Antonio — 289
Bursać Đuro — 172
Buševac — 299, 300, 303
Bušetina (s.) — 365
Buško Blato — 181, 380—382
Buteša Bogdan — 110
Butorac Josip — 617
Buzet — 39, 514, 682, 695, 699
Buzov Vuka-Petrov — 493
Bužim — 138, 140, 573

C

Cabuna — 19, 20, 24, 99, 206, 357, 773, 775, 850, 890
Cage (s.) — 830, 840
Caktaš Nikola — 629
Caprag — 116, 851
Caratan Marinko — 591
Carevdar — 779
Carevo Polje — 474
Carić Josip — 235
Carić Nikola — 11
Carska Kuća — 273—275, 531—533, 687
Cavtat — 808, 815, 818, 821, 824
Cazin — 137—141, 143—145, 242, 243, 271, 272, 311, 313, 314, 396, 398—402, 525, 572—579, 671, 683, 685, 688, 692, 698, 763, 801, 818, 832, 833, 841, 879, 880
Celine — 308
Cepeliš — 562
Cepidlak — 779
Cera (s.) — 494
Ceranje (G. i D.) — 64, 65, 66, 67, 85, 122
Cerik (k. 519) — 473
Cerina (s.) — 777
Cerje (s.) — 196
Cerov Dol — 743
Cerovac — 266, 269, 470—472
Cerovci — 461
Cerovlje — 39, 40, 162, 448—450
Cesarić Vlado — 591
Cesarov Kamen — 475
Cesargradski Dvor — 342
Cetina (r.) — 46, 95, 217, 218, 220, 278, 281, 455, 552, 619—621, 751, 754, 799
Cetina (s.) — 405—407, 564
Cetinska dolina — 89, 112, 113, 130, 131, 376, 380, 383, 405—407, 480, 481, 564, 565, 712, 750, 751, 754, 823
Cijepala — 621
Cindrić Ivan — 235
Civadelić Jozo — 382
Civljane — 406, 407
Conte Rafaelle — 110
Cremušina (s.) — 694
Crikvenica — 167, 716
Crivac — 458
Crkovička (k. 189) — 632, 634, 724
Crkvari (s.) — 245, 285, 424, 429
Crlješnica (k. 284) — 728, 729
Crna Vlast — 105, 108, 109, 201, 274, 317, 318, 542, 583, 603, 643, 673, 675, 714, 718, 758—762, 765, 766, 770, 843
Crnac — 385, 387
Crni Lug — 684
Crni Vrh (k. 1517) — 750
Crni Vrh (kod Babinog Potoka) — 766
Crnilovac — 302
Crnković Franjo — 110
Crnobrnja Bogdan — 824
Crnobrnja Tode — 630
Crnogorac Dragutin — 50, 128, 136, 459, 495, 608, 611
Crvene Grede — 621
Cugovac — 697
Cukrići — 41
Cvetković (s.) — 818
Cvijanovići (k. 265) — 471, 472

Č

Čabar — 681
Čabrunići — 41
Čačićevi Stanovi — 65, 66
Čačijin Dolac — 134, 456, 551—553, 613, 614, 616, 749, 751—753
Čačinci — 28, 29, 32, 58, 364, 443, 798, 804

Čađavac — 697
Čađavica — 27, 30, 32, 328, 352, 353, 385, 387, 419, 422, 429, 443, 524. 814
Čađavica (r.) — 22
Čaglin — 321—323, 327
Čaić (s.) — 564, 595, 596, 750, 751
Čaire — 600
Čakalić Dragan — 179, 356
Čakanec — 299—301, 303
Čakić Nikola — 737
Čakovac — 861
Čaktaš Mirko — 609
Čanak — 702
Čanković Draga — 462
Čapeta Ante — 629
Čaporice — 46
Čaprazlije — 112, 131, 383, 616, 619
Čara (s.) — 435, 436
Čardak (k. 555) — 139, 243
Čardak (M. i V. k. 696 i 698) — 764
Čavoglave — 457, 493, 494, 547, 608
Čavić Brdo — 211
Čatrnski Umac (k. 1034) — 134, 135
Čazma — 237, 599, 677, 777, 794, 800, 812, 845
Čegalj — 284
Čelopek (k. 528) — 475
Čelebić — 113, 131, 379, 380, 383, 481, 679
Čemernica (s.) — 815
Čeprljevac — 134
Čeralije — 206
Čerčil (Churchill brit. puk.) — 566, 567, 580
Čerčil Tom — 258, 640
Černec (potok) — 35, 37, 234
Česma R. — 204, 237, 601, 697, 777

Čete NOV i POJ:

— deveta istarska — 161—163
— petnaesta istarska — 164
— inžinjeriska Sedme NOU divizije — 59, 60, 139, 242, 562, 576
— terenska Drugog ličkog područja — 716
— specijalna Drugog ličkog područja — 534, 535
— prva partizanske straže Psunjskog područja — 826
— prominska — 84
— stankovačka — 85, 121

Čete četničke:

— kastavska — 191
— prateća popa Đujića — 279
— vučipoljska — 746
— županjska — 666
Četekovac — 354
Četvrtkovac — 59, 115
Čevo (brdo) — 392
Čičarija — 721
Čičin most — 473
Čikola — 85
Čiovo (o.) — 837
Čista — 74, 75, 181, 455
Čitluk (s.) — 93, 94, 95, 217—220, 278
Čitluk pst. — 429
Čizmići — 144
Čok Ivan — 790
Čolak Krsto — 618, 755
Čorkova Uvala — 549, 762, 769
Čović Krsto — 591
Črešnjevica (M. i V.) — 837
Črešnjevo — 784, 877
Čret (šuma) — 298
Čretno — 392
Črna Mlaka — 393, 558
Črnilovac (s.) — 659
Čučuz Markica — 620
Čudin Klanac — 762
Čuk Jovo — 235
Čuklić (s.) — 381, 798
Čulibrk Đuro — 13
Čulum (s.) — 461, 462, 745, 749
Čungar Brdo — 401
Čunkova Draga — 660
Čuntić — 115, 633
Čurlovac — 831
Čvrljevo — 70, 125—127

Ć

Ćeralije — 15, 17, 21, 23, 24, 31, 99, 419, 652
Ćetković Vlado — 89
Ćoralića Selo — 402, 576
Ćoralići (k. 236) — 142
Ćubrice — 279, 749
Ćurak Boja — 565, 597

D

Dabar (s. kod Sinja) — 200—202, 551, 749, 752
Dabar (s. kod Otočca) — 105—107, 271—273, 317—319, 396, 548, 676, 677, 761, 762, 764, 840
Dabci — 777
Dadasović Milan — 110, 658, 662
Dakino Brdo (k. 204) — 357
Dalmacija — 62, 79, 80—82, 85, 88, 89, 112, 130, 430, 431, 461, 712, 738

Dane (s.) — 447
Dapčevica — 694
Daruvar — 27, 56, 99, 206, 320, 357, 359, 365, 367, 368, 370, 601, 652, 697, 773, 776, 793, 798, 800, 802, 806, 810, 824, 832, 834, 836, 840, 841, 854, 856, 865, 866, 869, 872, 880, 881, 889, 890
Daruvarski Batinjani vidi Podborski Batinjani
Dasović Martin — 307, 310
Dazgić Gajo — 13
Deanovići — 13, 60, 115, 725, 726
Debela Kosa (trig. 1194) — 616, 750
Debeli Umac (k. 720) — 612, 615, 616, 753
Debeli Umac (k. 1153) — 552, 612, 616, 750
Debelica (k. 1275) — 595, 749
Debelo Brdo — 122, 213—215, 742, 743
Debelo Brdo (k. 1251) — 279, 280, 281, 616, 621, 750, 753
Defranceski Ivan — 288
Dein Živojin — 349
Dejanović Miloš — 102
Deklešanec — 781
Delić Rita — 591
Delnice — 681, 684
Demonja Nikola — 716
Deralo (brdo) — 382
Dereza (s.) — 237
Deringaj — 709
Desinec (ž. st.) — 525
Desinić (s.) — 226, 341
Despot Davor — 280
Detkovac — 20
Dežanovac — 367, 836
Dicmo — 455, 609, 860
Diklić Milan — 748
Dilj (pl.) — 409, 413, 662, 666
Dimitrović Josip — 549, 770
Dimnik (ref. sanit.) — 606
Dinara (pl.) — 82, 133, 217, 279, 406, 455, 480, 551, 553, 564, 565, 612, 619, 697, 712, 722, 749—751, 754, 756, 799
Dišnik — 235, 601, 720, 797
Divić Stojan — 776

Divizije NOV Jugoslavije:

— prva proleterska — 564
— treća — 639
— četvrta — 855
— šesta — 112, 113, 129, 146, 376, 382, 405, 606, 679, 683, 707, 738, 823, 847
— sedma — 8, 11, 12, 59, 114, 137, 140, 142, 143, 209, 242, 311, 315, 398, 466, 524, 561, 573, 576, 577, 632, 683, 686, 688, 708, 715, 723, 728, 814, 833, 870, 878
— osma — 7, 50, 90, 100, 138—142, 242, 265, 270, 311, 313, 317, 395, 396, 398, 525, 542, 543, 573—575, 578, 593, 643, 680, 688, 761, 765, 818, 833
— deveta — 83, 84, 85, 89, 112, 129, 146, 279, 376, 379, 405, 454, 480, 564, 594, 678, 679, 750, 754, 823, 843, 847
— dvanaesta — 27, 30, 99, 147, 166, 184, 188, 206, 244, 285, 320, 344, 348, 350, 353—355, 360, 363, 364, 369, 384, 410, 411, 418—420, 422, 424, 427, 441, 537, 664, 830, 860, 863, 870
— trinaesta — 43, 105, 151, 168, 170, 171, 173, 174, 176, 177, 194, 273, 482, 487, 496, 501, 526—528, 530, 536, 548, 606, 642, 643, 675, 682, 704, 708, 711—713, 715, 853, 870, 878
— devetnaesta — 52, 61, 80, 81, 83, 84, 88, 112, 120, 129, 130, 146, 212, 216, 255, 352, 430, 460, 462, 463, 677—680, 682, 699, 707, 709, 736, 795, 847, 853, 864, 891
— dvadeseta — 83, 84, 86, 89, 93, 112, 129, 130, 146, 180, 217, 255, 278, 380, 382, 405, 406, 455, 480, 481, 495, 551, 564, 565, 594, 612, 613, 619, 678, 679, 749, 833, 871, 875
— dvadeset šesta — 83, 84, 88, 247, 253, 259, 290, 294, 297, 435, 437, 566, 567, 590, 623, 628, 636, 640, 667, 687, 788, 789, 790, 864, 868, 871, 879, 881
— dvadeset osma — 15, 23, 27, 68, 98, 99, 166, 183, 206, 320, 354, 357—360, 368, 419, 420, 422, 441, 537, 651, 653, 698, 702, 719, 720, 793, 800, 813, 863, 867
— dvadeset deveta — 255, 855
— trideset druga — 196, 198, 222, 230, 241, 331, 332, 336—338, 340, 341, 388, 393, 394, 477, 488, 490, 519, 520, 541, 555, 558, 560, 672, 678, 686, 690, 707, 713, 783, 784, 810, 816, 819, 835, 859, 866, 870, 873, 878, 890

— trideset treća — 34, 236, 520, 598, 701—703, 713, 777, 782, 800, 804, 883
— trideset četvrta — 150, 153, 282, 298, 308, 654, 655, 659, 676, 684, 692, 698, 701, 709, 714, 717, 832, 846, 878
— trideset peta — 52, 81, 85, 105, 108, 168, 172, 174, 176, 177, 200, 202, 319, 460, 526, 542, 583, 603, 643, 674, 683, 709, 714, 758, 764, 765. 768, 811, 870
— trideset deveta — 855

Divizije njemačke:

— 1 brdska — 80, 137, 358
— 1 kozačka konjička — 36, 117, 234, 237, 299, 303, 305, 561, 633, 672, 675, 676, 677, 679, 687, 701, 716, 724, 725, 732, 794, 814, 856, 870
— 7 SS »Princ Eugen« — 45, 49, 75, 77, 80, 357, 457, 794
— 42 lovačka — 137, 347, 651, 881
— 118 lovačka — 75, 249, 290, 457, 567, 587, 625, 628, 794, 796, 868
— 162 pješadiska — 167
— 188 rezervna — 722
— 264 pješadiska — 53, 249, 480. 610
— 278 pješadiska — 167, 189, 716, 722
— 330 pješadiska — 672
— 369 legionarska »Vražja« — 75, 77, 80, 112, 457, 794
— 373 legionarska »Tiger« — 53, 138, 142, 168, 212, 311, 398, 573, 604, 676, 700, 742
— 383 SS — 699
— 392 legionarska (Plava) — 50. 105, 153, 167, 201, 274, 317, 482, 528, 548, 603, 645, 673, 676, 687, 701, 716, 758, 759, 761, 762, 767, 769, 811, 814, 823, 826, 843, 847, 853, 870. 884

Divizioni NOV i POJ:

— artiljerijski Sedme divizije — 139, 562, 573, 730
— brdski Osme divizije — 91, 143, 265, 398, 470, 817
— artiljerijski Trinaeste divizije — 172, 497
— brdski Trideset pete divizije — 173
— artiljerijski Šestog korpusa — 21, 25, 99, 419
— haubički Četvrtog korpusa — 138, 144, 398, 573, 578, 833
— konjički Šestog korpusa — 99, 419, 443
— artiljerijski Jedanaestog korpusa — 170

Divizioni njemački:

— lovaca tenkova — 249

Divjaci (zaselak) — 762
Divuša — 209, 210, 466, 468, 692, 708, 728—731, 835, 836, 841
Dmitrović Jovo — 14
Dmitrović Mojsije — 8
Doboj — 665
Dobra (r.) — 415
Dobra Gora — 63
Dobranje — 74
Dobrić Milan — 349
Dobrijević Dušan — 280
Dobrljin — 869
Dobro Selo — 53, 112, 676
Dobropoljci — 63, 64, 66, 122, 431, 737, 749
Dobrović (s.) — 28—30, 32, 352, 354, 385, 814
Dobrovina (potok) — 354
Dol (s. kod Pribića) — 659, 661
Dolac — 767
Dolac (kod Splita) — 44—46, 49, 455, 749
Dolanjski Jarak (zaselak) — 309, 310
Doljani — 53, 106, 107, 111, 112, 271, 272, 317, 318, 676, 745, 746, 760, 761, 764, 841, 890, 891
Domagovac Karlo — 366
Domagović (s.) — 715, 717
Domankušić Stjepan — 413, 666
Dominović Berta — 591
Donja Bukovica — 354
Donja Korita — 135
Donja Vrba — 344
Donjara (s.) — 780
Donje Selo — 547
Dorotka Milan — 250
Došen Stevan — 224
Draga (kod Plaškog) — 271, 272
Draga (kod. Sv. Jane) — 302, 308
Dragalić — 369
Draganec (D. i G.) — 777
Draganići — 524, 654, 655, 660, 661, 673, 796
Dragaš Lazo — 284
Dragaši — 130, 377
Drage (kod Ponikava) — 646, 647

Dragićević Marko — 629
Dragonožec (s.) — 523
Dragosavac Nove — 535, 536
Dragovanščak — 308
Drapšin Petar — 58, 99, 206, 373, 375, 421, 679, 702, 703, 712, 719, 720
Draškovica — 483
Drava (r.) — 22, 27, 28, 206, 352, 354, 428, 697, 773, 799, 873
Dravski kanal — 814
Draževac (r.) — 369
Dretulja (r.) — 474, 475
Drenski Slatnik — 694
Drenovac (s.) — 149, 318, 652, 734
Drenovača — 763
Drenovec — 335
Drenovica — 766
Drežnica — 482, 483, 485, 486, 487, 496, 642, 643, 648, 681, 701, 704, 708, 713, 715, 716, 847, 853, 855, 857, 859, 860, 866, 867, 882,
Drežnica (kod Drniša) — 547
Drljača — 115
Drljani — 563
Drnek — 36
Drniš — 85, 125, 607, 608, 679, 811, 812, 846
Drobci — 745
Dropulić Jozo — 591
Druškovec (s.) — 393
Družinec Ivan — 890
Drvar — 112, 113, 130, 131
Drvenjak — 766
Dubajić Simo — 709
Dubica — 11
Duboki Dol — 129, 432, 738, 743
Dubova Vrata — 551, 552
Dubranec — 298, 299, 303, 306, 657, 708
Dubrava (s.) — 44—46, 672, 778
Dubravčak (s.) — 34, 35, 37, 234
Dubravčan — 227, 343
Dubrovnik — 81, 795, 808, 828, 833, 834, 850, 853, 875, 891
Dudići — 667, 670
Duga Međa — 28, 444
Duga Resa — 414, 415, 571, 854
Duga Rijeka — 335
Dugački Potok — 601
Dugi Otok (o.) — 712
Dugi Vrh — 300
Dugo Polje — 44, 46, 454, 609, 813, 815, 884
Dugo Selo — 35, 36, 204, 232, 234, 678, 794, 815, 831, 841, 845
Duhovi (s.) — 856, 862
Dujanova Kosa — 653
Dujmići — 76, 182, 668, 670
Dukić Ilija — 741, 748
Dukić Jovo — 66
Dukići (zaselak) — 14
Duman — 709, 760
Dumanić Mario — 250
Dunav (r.) — 390, 837
Duzluk — 29, 149
Dužica — 303
Dvor — 118, 210, 211, 467, 468, 728, 731
Dvornik Lenka — 591
Dvornik Vesela — 591

Đ

Đakovac — 652
Đakovo — 56, 327, 413, 422, 662, 663, 666, 697, 698, 884
Đapić (s.) — 96, 616
Đeldum Luka — 630
Đevrska — 61, 63, 120, 122
Đipalo — 834
Đujić Momčilo — 620, 750, 876
Đujić Velimir — 861
Đulavec (Miokovićevo) — 21, 358, 359, 368, 370, 652, 694, 890
Đurđenovac — 27, 99, 147, 148, 177, 178, 184, 285, 352, 355, 356, 360, 411, 418, 419, 421, 422, 424, 428, 430, 441, 442, 444, 537, 651, 825—828, 830, 862, 863, 866, 867, 869, 870, 874
Đurđevac — 697
Đuričić Valent — 224
Đurić Miloš — 402, 578
Đurin Lug — 353, 354, 814
Đurmanec — 199, 222, 223, 225, 336, 337, 340, 341, 672, 686, 835, 836

E

Efendić (s.) — 552, 615
Erak Jozo — 617, 755
Ercegović Kata — 630
Eterović Veljko — 231

F

Fabrika Tanina — 348
Farkaš Nikola — 349
Farkaševac — 697
Feričanci — 28, 29, 148, 177—179, 245, 286, 355, 356, 411, 418, 419, 422—424, 429, 430, 441, 443, 444, 651, 665, 711, 825, 826, 830, 862, 863, 866, 867

Feričanci (ž. st.) — 29, 441
Fiorentini Josip — 630
Foča — 828, 832, 846
Folići (s.) — 41
Franičević Frane — 630
Franičević Mato — 591
Franić Aleksandar — 629
Franković Anton — 159
Franković Mare — 591
Frankovići — 446
Fridolin Josef — 274
Frkašić — 168—763, 764
Fučkovac — 647
Fulmezi Petar — 630
Fužine — 151, 527

G

Gabela — 876
Gabričević Martin — 591
Gabrić Stanko — 476
Gaćice — 394
Gaćište — 19, 22
Gage — 118
Gala — 49, 77, 134. 135, 181, 182, 455—457
Galebinjak (brdo) — 493
Galić (s.) — 95
Galić Cvitan — 815
Galić Drago — 250
Galović Zdravko — 110
Galovo Brdo — 472
Garčin (s.) — 347, 371, 372, 412, 796
Gardun (s.) — 46
Garešnica (D. i G.) — 233, 235, 236, 673, 678, 697, 702, 803
Garjak — 93, 95, 218, 278, 406, 620
Gašpić Marko — 250
Gata (s.) — 44, 45, 138
Gazije — 419, 420
Generalski Stol — 101, 271, 396, 496, 497, 642—645, 674, 684. 689, 800, 801, 834, 878
Gizdavac — 125, 126, 458
Gladovec — 304
Glamoč — 130, 564, 874
Glavace — 107, 271, 272, 318, 319
Glavica (kod Cazina) — 401, 576
Glavica (k. 338) — 734
Glavica (trig. 437) — 335
Glavičani — 118
Glavni štab NOV i PO Hrvatske — 7, 8, 27, 35, 43, 79, 83, 84, 97—99, 112, 113, 137, 150, 167, 184, 194, 206, 230, 237, 285, 344, 352, 414, 418, 427, 441, 490, 514, 526, 542, 543, 549, 553, 565, 572. 583, 603. 604, 618, 652, 671, 673, 674, 675, 684, 686, 688, 703, 706, 707, 711, 712, 714, 715, 738, 763, 765, 766. 778, 784, 797, 802, 814, 815, 823—826, 830, 836, 840, 845—847, 850, 852, 859, 862—864. 866, 867, 870, 874, 877, 878, 883, 889, 890
Glavni štab NOV i PO Slovenije — 675, 684, 716, 720
Glavni stožer domobranstva — 231, 301, 347, 351, 367, 372, 412, 522—524, 577, 610, 628, 629, 632, 665, 691, 693, 725, 755, 793, 800, 803. 806, 810, 813, 816, 819, 822, 825, 827. 829, 832, 835. 839, 842. 849. 852, 855. 856, 877, 880, 883, 889
Glavnica (s.) — 339
Glibodol — 107, 319, 474, 761
Glina (grad) — 563, 633, 673, 734, 735
Glinska Poljana — 11, 633, 724
Glinski Trtnik — 732
Glinsko Novo Selo — 562, 634, 724. 734
Globočec — 231
Globučak — 117
Glogovac (k. 409) — 291, 292
Glogovac (s.) — 316
Glogovica — 836
Glogovnica (s.) — 238, 780
Glogovnica P. — 697
Glogovo — 463, 745, 764
Glovnovi (s.) — 779
Gložđe (ž. st.) — 386, 429
Glušac — 181, 552. 553, 752
Gnjat — 279
Gnjatović Dušan — 156
Gnjilovac — 313, 575
Godača — 543
Gojilo — 235, 559, 600. 601
Gola Mila — 745
Golić Mato — 350
Golići — 758, 760
Golo Brdo — 366
Golo Brdo (k. 922) — 750, 753
Gologorica — 40
Golubić (kod Obrovca) — 679
Golubić (s. kod Knina) — 113, 129, 130. 376. 377, 383. 823
Golubinski Umac — 134
Golubovac (s.) — 468, 730, 815, 839
Golubovec (N. i S.) — 195—198. 210, 225. 330—334, 343, 388, 389, 557, 721. 859
Goljak — 309, 310, 483. 686, 695, 829. 830
Gora vidi Gore

Goranović Emil — 235
Goražde — 44, 810
Gore (s.) — 10, 561—563, 632—634, 699, 702, 715, 717, 720, 723, 724, 732—734, 852, 877, 878, 880, 881
Goretići — 547
Gorička — 118, 119
Gorjani (k. 335) — 196, 222
Gornja Jelenska — 835
Gornja Rijeka — 781
Gornja Vrijeska — 21
Gornje Cjepidlake — 21, 694
Gornji Hruševac — 299, 301, 303, 304, 306
Gornji Karasi — 51
Gornji Kraj — 484—485, 488, 496, 704
Gornji Križ — 779
Gorski Kotar — 170, 483, 487, 501, 675, 680, 681, 684, 695, 696, 698, 700, 702, 704, 708, 715
Gospić — 105, 167, 168, 317, 603, 667, 676, 687, 716, 759, 762, 771, 847, 863, 866, 867
Gostinčar Sveto — 235
Gostovo Polje — 482, 483,
Gošić — 63, 122, 147
Gošnjak Ivan — 206, 704
Gotalovec — 227, 488
Goveđa Glava — 285
Grab (s.) — 50, 75, 461
Graberje — 633, 634, 724, 734
Grabičani (V. i M.) — 239, 335, 689, 817
Grabić (s.) — 186, 814
Grabovac N. — 734, 832
Grabrk — 498, 646
Grabrovac (komandir čete) — 228
Gračac — 53, 80, 129, 168, 212—216, 432, 460—464, 680, 697, 707, 738, 743—745, 748, 823, 846, 847, 850, 852, 853, 864, 880, 881, 883, 884, 889, 891
Gračanica — 869
Gračec — 204
Gradina (k. 514) — 46
Gradina (k. 335) — 63
Gradina (M. i V.) — 75
Gradina (k. 707) — 75
Gradina (k. 846) — 76, 77, 668
Gradina (kod Aržana) — 886
Gradina (k. 331) — 117
Gradina (k. 431) — 734
Gradina (k. 634) — 534, 535
Gradina (k. 487) — 128
Gradina (k. 1179) — 134
Gradina (k. 1259) — 616
Gradište — 419
Gradusa (potok) — 9
Gradusa (M. i V.) — 14, 116, 725, 726, 732, 734
Grahovo — 161
Granice — 807
Graor Milan — 403, 578
Grbavica — 29
Grbić Čedo — 26, 330
Grdanovac — 467
Grdovac — 547
Grđevac — 861
Greda — 150, 524, 525, 802, 805
Gredice (s.) — 343
Gredina — 139
Gretić Branko — 332
Griblje (G. i D.) — 416
Grižane — 712
Grkovci — 113, 131, 380
Grmuša (ž. st.) — 243
Grmuša (s.) — 577
Grobnik — 151, 526, 527
Grocka — 834
Gromačnik — 408, 409
Grozdanići — 128
Grtovec — 226, 228, 477, 559, 560, 782—785
Grubelić Grga — 748
Grubišić Ante — 617
Grubišić Brdo — 118, 119
Grubišići — 182
Grubišno Polje — 56, 697, 773

Grupe NOV i PO Jugoslavije:

— operativna unska — 138—140, 142, 144, 242, 311, 398, 573, 671, 688, 833
— partizanskih NOP odreda Četvrtog korpusa — 469
— istočna NOP odreda Šestog korpusa — 55—57, 165, 206, 363, 408, 419, 420, 422, 662, 851, 856
— zapadna NOP odreda Šestog korpusa — 55, 57, 165, 206, 772, 807, 832, 842, 891
— istočna NOP odreda Desetog korpusa — 672, 678
— zapadna NOP odreda Desetog korpusa »Zagrebačkog« — 195, 196, 199, 222, 231, 237, 330, 333, 336, 337, 339, 340, 391, 393, 394, 520, 557, 558, 560, 672, 678, 686, 713, 715, 782, 783, 784, 785, 797, 835, 866, 883
— južnodalmatinskih NOP odreda — 83, 85, 259, 262, 779, 864

— sjevernodalmatinskih NOP odreda — 83, 84, 87, 121, 431
— srednjedalmatinskih NOP odreda — 44, 70, 83, 85, 125, 130, 133, 454, 493, 544, 607, 609, 799
— otočkih odreda — 85

Grupe njemačke:

— »Beherer« — 317, 318
Gruž — 840
Gubavica — 610
Guber — 381, 382
Gudci (s.) — 298, 299, 300, 676
Gudčinska Gora — 299
Gudovac — 599
Gust — 65
Gutadori Salvadore — 617, 618, 755

H

Habdije — 780
Hadjer — 563
Hadžići — 144
Han Prolog — 381, 382, 480, 564, 594, 612, 613, 620, 750, 751, 752, 754, 755
Hardi (poručnik) — 297
Hasan Breg — 306, 657, 687, 696
Heblova pst. — 443
Heki (s.) — 43
Helbih (Helbich dom. of.) — 796, 799, 802, 805, 809, 812, 816, 838, 842, 844, 851, 855, 858, 861, 865, 869, 872, 876, 880, 882, 885, 892
Hercegovac (s.) — 233, 601, 673, 697, 702
Hinić (s.) — 758
Hinić Stevan — 310, 673
Hitler Adolf — 390
Hižanovec — 781
Hlebine — 240
Hobolići — 306
Hodanić Vjekoslav — 171
Hohšteter Vojko — 34—36, 235
Homoljačko Polje — 675
Horvat (komand. čete) — 228
Horvati — 525, 690, 704, 709, 858, 892
Hrastovac (D.) — 59, 60, 115, 671, 694
Hrastovčan Leopold — 871
Hrastovica — 13, 562
Hrašća — 309
Hrašće (kod Ozlja) — 414, 415
Hrašće (kod Velike Gorice) — 298
Hrašćina — 558, 781, 786
Hreljin — 712
Hrtić — 211, 467
Hrvace — 93—96, 112, 126, 130, 146, 147, 217—220, 278, 279, 455, 551, 613, 614, 679, 750—752, 754, 832
Hrvatska Mitrovica vidi Sremska Mitrovica
Hrvatsko Primorje — 501, 680, 681, 695, 699
Hrvatsko Zagorje — 222, 226, 336, 391, 598, 672, 686, 688, 703, 707, 710, 713, 714, 716, 721, 773, 781, 873, 883
Hrženik — 660
Hum (k. 863) — 474
Hum (k. 327) — 637
Hum (kod Plaškog) — 7, 674, 677
Hum — 651
Hum (kod Hrašćine) — 489, 558, 721, 785
Hum (Trebinje) — 824
Hum Varoš — 358
Humljani — 352, 354, 443
Hutin — 659, 660
Hvar (o.) — 85, 248, 249, 255, 290, 639, 712, 795—798, 800, 801, 804, 806, 807, 844

I

Ika — 42
Ilirska Bistrica — 452, 502
Ilok — 832
Ilova (r.) — 873
Imotski — 826, 848, 850, 886
Inđija — 804
Inkret Franc — 166, 373, 375, 703
Istra (oblast) — 39, 155, 167, 168, 503, 504, 507, 512, 513, 681, 682, 687, 695, 699, 710, 714, 716, 721
Italija — 167, 297, 684, 693
Ivakuša — 484—486
Ivan Brijeg — 23
Ivančić Josip — 450
Ivančić Nikola — 110
Ivanec — 196, 390—393, 478—480, 490, 519, 520, 541, 555, 558, 678, 706, 710, 713—716, 721, 782—785, 866, 869, 870, 873, 877, 883
Ivanečka Željeznica — 393, 394
Ivanečko Polje — 783
Ivanić Grad — 34—37, 234, 800, 803, 805, 806, 816—818, 844, 845, 856
Ivanica (s.) — 808
Ivanković Gaja — 185
Ivanović Baćo — 92
Ivanovići — 471
Ivanovo Selo — 773
Ivanska — 598

Ivanšćica (pl.) — 330, 490, 784, 800, 873, 883
Ivica Mijo — 611
Iveković Stjepan — 332, 343
Ivezići — 461
Ivković Bogomil — 526, 572
Ivković Stjepan — 629
Ivošević Bogomir — 110
Ivošević Miloš — 108, 583
Izačić (s.) — 763

J.

Jablanec — 838
Jabukovac (D.) — 464, 733
Jagnjedovac — 697
Jagnjića Staja — 551
Jagodnik — 75, 76, 78
Jajce — 564, 810, 842, 850
Jakić Ivan — 591
Jakšić Marko — 629
Jakšić Pavle — 177
Jakšić Vlade — 159
Jakšića most — 7
Jakšići — 463
Jame — 563
Jančag — 623, 749
Jančarska Gl. — 621
Janeković Mato — 235
Janić Vlado — 58, 99
Jankovac — 148, 149
Janković D. Vojo — 623
Jankovo Selište — 51
Janjče — 603, 759, 764
Janjić Sonja — 630
Japića Brdo — 143
Jaras Luka — 478
Jargić — 694
Jarić pst. — 353
Jasenak — 482, 486, 681, 715, 863
Jasenaš — 776
Jasenica (ž. st.) — 828, 871
Jasenovac — 480, 773, 862
Jasenovača (k. 691) — 764
Jasenovčani — 11
Jastrebarsko (Jaska) — 283, 302, 309, 525, 654, 655, 659, 660, 696, 716, 795, 814, 824, 828, 840, 862, 863, 866, 867, 877, 884
Javorica (potok) — 16
Javornik (D.) — 214
Javorovići — 461
Jazavica — 772
Jelačićev spomenik — 10, 634
Jelenjak (k. 1282) — 494
Jeličić Drago — 281
Jelik — 19
Jelinak — 78
Jelino Polje — 130
Jelinjak (k. 1123) — 616, 750, 753
Jelovi Vrh — 213, 463, 745
Jelovi Umac (k. 1377) — 616, 750
Jelovica — 529
Jelsa — 797, 798
Jenkel Anton — 159
Jergović Ivan Priša — 666
Jerković Mate — 166, 702
Jerovec — 393
Jertovec (G. i D.) — 338, 339, 781
Jesenje (G. i D.) — 225, 228, 336, 337, 343
Jezera — 648
Jezerane — 273, 274, 474, 483, 531—534, 687, 699, 823
Jezerce — 202, 763
Jezero — 564
Jezersko — 139
Ježdovec — 720
Ježević — 93, 94, 96, 217—219, 278, 279, 565, 619—621
Johovac — 808
Jončić Nikola Koča — 619
Jonjić Ivan — 591
Josipdol — 7
Jošava (Stara i Nova) — 244, 245, 285, 360, 386, 424, 429, 830
Jošavica — 726, 732
Jovanović Radovan — 649
Jovčići — 734
Jugovac — 414—416
Jujinović Ivka — 591
Jukić — 133
Jurakovac — 468
Juranšćina — 226, 391, 559
Juras Luka — 521, 786
Jurdani — 452
Juriči — 70, 126, 127
Jurišina Metla (k. 1164) — 767
Jurjevac (k. 219) — 92
Jurković Joso — 617, 755
Justić Nikola — 549, 770

K

Kaćun — 808
Kajić Kole — 61, 469, 563
Kajić Milan — 235
Kalić Nikola — 648
Kalinić — 747
Kalnik (p.) — 780
Kalnik (Kalničko Gorje) — 238, 335, 598, 646, 688, 689, 697, 703, 778, 817, 821

Kalinovik — 846
Kalje — 659
Kamara — 461—463, 744, 745
Kamber — 49, 77, 182
Kamena Gorica — 490
Kamenica (G. i D.) — 483
Kamenica (s. kod Tounja) — 272
Kameniti Umac (k. 1308) — 621, 753
Kamensko — 91, 472
Kamensko (V. i M. brdo) — 763, 764
Kamensko (s. kod Aržana) — 76, 78, 667
Kamenjar (k. 430) — 238
Kamešnica — 238
Kamešnica (pl.) — 44, 45, 49, 74, 75, 78, 81, 82, 129, 133, 180—183, 380, 381, 454—456, 554, 697, 822, 823
Kanfanar — 40, 41, 446, 449
Kapan — 19
Kapela (pl.) 107, 475, 483, 499, 528
Kapela-Batrina — 360—362, 411
Kapelna — 361, 386, 423, 429
Kapići — 144
Kapinci — 22
Kapovac (trig. 792) — 148
Karakašica — 218, 219
Karamatić Ante — 591, 630
Karan Dušan — 402, 578
Karaš Šuma — 386
Karašica P. — 384, 386, 423, 429, 538
Karaula — 624, 626
Karbuna — 624, 626
Kargotić Lujo — 826
Karin — 121, 432, 697
Karlobag — 167, 168, 530
Karlov Han — 382, 596
Karlovac (pst.) — 386, 429
Karlovac — 90, 91, 265, 308, 415, 472, 497, 499, 522, 524, 571, 643, 646, 654, 691, 696, 699, 701, 704, 708, 714—717, 720, 796, 799, 806, 807, 810, 811, 816, 817, 822, 823, 829, 841, 852, 854, 855, 876, 878, 883, 884, 892
Karlovac (zaselak) — 444
Karlović Damjan — 630
Kastav — 502, 695, 714
Kastavština — 164
Kastvo — 163
Kašljavac — 822
Katinac (r.) — 22
Katinci (s.) — 370, 694
Katuni (s.) — 45, 46
Keić (s.) — 50—52, 100
Keić most — 51, 100, 101, 272, 395, 396, 689
Kekić Marko — 591
Kerna Oto — 799
Keseri — 532, 826
Kesići — 213, 376, 377, 379, 461, 744, 745
Kestenjak (k. 322) — 469—471
Kestenjak (s.) — 100, 101, 823
Kijevo — 129, 130, 131, 146, 279, 405, 406, 679
Kik (k. 1117) — 595, 612, 616, 751, 752, 754
Kindrovo — 412, 694, 836
Kip — 720, 890, 891
Kiršić Anton — 159
Kiseljak (kod Sarajeva) — 834
Kistanje — 65, 120, 122, 431, 432, 679, 697, 813, 814, 872
Klačine — 96
Kladari — 117
Kladarin Đuro — 445, 653
Kladnjice — 73
Klaić Đorđe — 349
Klajići — 348
Klana — 695
Klanac — 108, 758, 759, 761, 766, 770
Klanjec — 227, 228, 342, 343, 819
Klarić Šime — 591
Klenik — 385, 444, 665
Klenovac — 768
Klenovci — 621
Kleut Petar Perica — 108, 544, 584, 606, 758, 772
Klima — 135
Klimen — 227
Klinac (s.) — 13, 60, 115, 562
Klipina Draga — 474, 475
Klipino Brdo — 471
Klis — 455, 458
Klobas Milan — 156
Klobasa Ivan — 591
Klobučak — 117
Klokočevci — 442
Klokočevik — 345, 346, 363, 409, 412, 856
Kloštar (s.) — 779
Kloštar (ž. st.) — 697
Kloštar Ivanić (s.) — 845
Klupica — 117, 732
Kljaci — 493, 494
Kljaka — 73, 127, 458
Ključ (s.) — 697
Ključić Brdo — 299, 303
Knebl Franjo Franc — 307, 310, 658, 662
Kneja — 474
Knezović Luka — 79, 755
Knezovljani — 8, 725—727
Knež Gorica — 90, 91

Knežević (čet. komandant) — 407
Knežica (M. i V.) — 551, 552, 612—615, 749—754
Knežice — 750
Knin — 53, 80, 112, 113, 120, 129, 130, 146, 168, 376, 377, 380, 383, 405, 430—432, 481, 565, 607, 680, 697, 700, 738, 741, 744, 746, 808, 812, 822, 823, 846, 848, 854, 860, 867, 876—878
Kninska krajina — 697
Kninsko Polje — 376
Kobal Vladimir Vlado — 602
Kobaš (s.) — 698
Kobiljak — 243
Kokan Jere — 591, 630
Kolarec — 299, 303, 304
Kolarine — 66, 122
Kolić Jakob — 159
Koljane (G. i D.) — 93, 95, 96, 217, 278—280

Komande područja:

— ličkog — 863

Komarevo — 12, 13, 14, 60, 115—117, 724, 732, 733
Komarec — 122
Komin — 230, 232, 263, 785, 799
Komiža — 258, 259
Komogovina — 734, 735, 822
Komozec Lazo — 748
Komuševac — 777, 778
Konavlje — 808
Končanica — 836, 838
Končarev Kraj — 108, 202, 267, 263
Konjic — 860
Konjoder — 140
Konjska Glava — 318
Konjsko Brdo — 764
Konjščina (G. i D.) — 226, 232, 338—340, 489, 558, 560, 721, 810
Konjščina (ž. st.) — 781, 797
Kopčić Brdo — 839
Koprivna (G. i D.) — 138, 139, 143, 312, 313, 402, 574, 576,
Koprivnica — 237, 238, 334, 335, 688, 703, 779
Koprno — 494
Koraci — 768
Koraco Ruđero — 110
Korać Dušan — 261, 297, 440, 641
Korać Miloš — 35, 794
Korana (r.) — 470, 684
Koranska Strana — 101
Koranjski Brijeg — 471, 472
Korčula (o.) — 85. 247—249, 253, 255, 290, 291, 435—437, 440, 566, 567, 580, 590, 623—625, 628, 629, 636, 640, 712, 787, 788, 790, 796, 866, 868, 869, 871, 873, 875, 877, 878, 880, 881, 885
Korda Petar — 464
Kordun — 34, 266, 271, 396, 671, 674, 677, 684, 689, 696, 698, 708, 713
Korduševci — 694
Koreničani — 20, 23, 370, 652, 694
Korija — 366
Korita — 49, 77
Koritna Draga — 135
Korito — 759, 767
Kornat (o.) — 697, 712

Korpusi NOVJ:

— četvrti — 7, 8. 97, 100, 114, 137, 141, 242, 265, 270, 298, 308, 311, 315, 317, 395, 398, 402, 414, 469, 497, 543, 571, 572, 593, 632, 643, 645, 654, 655, 659, 671, 673, 674, 677, 683, 685, 688, 692, 701, 706, 711, 717, 723, 728, 823, 841, 856
— peti — 83, 142, 565
— šesti — 15, 26, 27, 55, 97—99, 137, 165, 177, 183, 184, 206, 244, 285, 320, 344, 352, 373, 408, 418, 420, 422, 424, 427, 429, 441, 444, 537, 651—653, 662, 671, 673, 678, 679, 685, 686, 690—695, 697, 698, 700, 702, 703, 706, 710—713, 719—721, 765, 772, 774, 806, 807, 811, 814, 817, 824, 825, 830, 836, 842, 850, 852, 862, 863, 866, 867, 874, 881
— osmi — 44, 61, 62, 79, 97, 112, 125, 130, 133, 146, 180, 217, 247, 261, 262, 281, 376, 377, 379, 382, 405, 454, 457, 458, 480, 493, 544, 553, 564, 590, 594, 607, 609, 628, 636, 674, 678, 680, 683, 687, 690, 691, 693—695, 697, 700, 701, 706, 710, 711, 722, 736, 749, 864, 891
— deveti — 194, 712
— Deseti (Zagrebački) — 34, 35, 43, 97, 137, 204, 222, 230, 237, 330, 333, 388, 390, 476, 479, 488, 490, 519, 541, 555, 557, 598, 672, 673, 678, 685, 686, 689, 690, 693—698, 700, 702, 703, 706, 707, 710—712, 715, 720, 721, 777, 778—781, 784—786, 802, 803, 815, 825, 840, 845, 846, 859, 866, 870, 873, 877, 878, 883, 889, 890

— jedanaesti — 38, 97, 151, 153, 155, 160, 167, 169, 273, 287, 446, 448, 482, 500—503, 526, 528, 542, 585, 603, 604, 642, 643, 676, 680, 681, 691, 694, 695, 707, 711, 712, 715, 722, 763, 764, 768, 863

Korpusi četnički:

— prvi — 738

Korušca — 125
Kosa — 764
Kosa Šuma — 562
Kosanović Ilija — 536
Kosanović Savica — 536
Kosica (pećina) — 464
Kosinj — 11
Kosinjak (brdo) — 10, 11, 561, 562, 632, 633, 699, 723, 724, 734, 852
Kosna — 118
Kosor — 440
Kosore — 620
Kosovac Mićo — 111
Kosović Petar — 667, 889
Kostajnica — 14, 59, 60, 114, 210, 211, 467, 523, 524, 563, 671, 676, 679, 683, 685, 686, 688, 692, 708, 723—726, 728, 729, 731—733, 735, 800, 801, 814, 819—821, 855, 857, 869, 870, 878
Kostanj — 778
Kostanjevac — 230, 599, 720
Kostović Nikola — 591
Kostreši — 525, 725
Košare — 272
Koška — 665, 838
Košute — 46
Kotarci — 668, 670
Kotlenice — 46, 454, 455
Kotor Varoš — 855, 869
Kovačev Ivan — 630
Kovačević Aleksa — 110
Kovačević Andro — 132, 379, 384, 408, 481, 597
Kovačević Daniel — 156
Kovači — 609
Kovačica (s.) — 418
Kovačica (šuma) — 422, 426
Kovačić Alojz — 478, 480, 521, 786
Kovačić Armin — 171
Kovačić Juraj — 536
Kovačić Milan — 389
Kozibrod — 731
Kozica — 354
Kozja Jama — 279, 621
Kozjak — 546, 808
Kozje (s.) — 342
Kozlovci — 66
Krajna (s.) — 32, 148
Krakar — 485, 486, 647, 648
Kraljev Dol — 377
Kraljevci (ž. st.) — 821
Kraljevčani — 733
Kraljevec — 340, 342, 343, 392, 558, 781
Kraljevica — 648
Kraljević Spiro — 49
Kramarić Mirko — 349
Kranjci — 738, 741
Krapina — 195, 196, 222—226, 331, 334, 336, 337, 340, 341, 389, 686, 798, 800, 836, 842
Krapinske Toplice — 222, 227, 341, 816
Krasica — 485, 648, 692, 712
Krasnaja Marijo — 156
Krašić — 657, 659, 660, 661
Krašković — 694
Kravarsko — 298—301, 303—305
Kravarščica (šuma) — 299, 303, 304
Kravlja Glava — 74, 75
Krč — 391
Krčenik — 385
Krčevo — 14, 60
Kreačić Otmar — 538
Kregići — 139
Kričke (G. i D.) — 772, 775
Krisnica (r.) — 467
Krisnica (s.) — 467, 728, 729
Krivaj (s.) — 373, 826, 827
Krivaja — 402, 576, 599, 600, 694
Krivaja Majur — 353
Krivi hrast — 11
Krivi Put — 273, 482, 485
Krivi Umac — 181
Krividol — 46, 49, 75, 575, 794
Križ (kod Ivanić Grada) — 839, 844
Križ — 10, 562, 632, 806, 891
Križevci — 205, 232, 237, 238, 334, 335, 672, 678—780, 796, 802, 812, 821, 833, 834, 841, 879, 891
Križišće — 712
Križnica — 773
Križpolje — 273, 483, 843
Krka (r.) — 85, 679
Krlić Gojko — 403
Krmar Drago — 348
Krndija — 362, 773, 806, 807
Krnić Šime — 629, 630
Krnić Šimun — 591
Kršan — 163
Krunić Uroš — 211, 468, 635, 727, 735
Krunoslavlje pst. — 386
Krupa — 743

Kruščica — 529, 530
Krvavica — 799
Kujača (k. 768) — 318
Kujnik — 412
Kuk (prevoj) — 763
Kuk (k. 607) — 745
Kukić Đuro — 179, 356
Kukunjevac — 842
Kukuruzari — 8, 725, 726, 820
Kukuruzarsko groblje — 725, 732, 733
Kula — 400, 419, 574, 575
Kulić (zaselak) — 456
Kulovac (šuma) — 351
Kuljani — 210, 467
Kuljevčica — 393
Kundić Mirko — 591
Kunić Selo — 474, 475
Kunovac — 121
Kunjašić Ivan — 591
Kupa (r.) — 270, 271, 414, 415, 416, 698. 807, 811
Kupčina — 657, 699, 701, 855, 856
Kupresi (zaselak) — 144
Kupski most — 472
Kurtović Vida — 591, 630
Kusonje (G. i D.) — 24, 357, 694, 775
Kusturin Ivan — 159
Kušatići — 547
Kušić Simo — 402, 578
Kuštrna (zaselak) — 456
Kutina — 205, 235, 599, 601, 697, 701, 773, 796, 797, 802. 805, 815, 825, 826, 828, 841, 846, 852, 862
Kutjevo — 29, 148, 419, 420, 422
Kutovi — 386, 422
Kuzma — 651
Kuzmanić Frano — 630
Kuzmanovača — 604, 683, 761—763, 767, 768
Kuzminski Kamen — 652
Kužnjak — 552, 612, 615
Kvočka Mile — 402, 578

L

Labin — 165, 448, 507, 518, 544—546, 610
Labusi — 743
Lacković Mile — 397
Ladinac — 779
Ladislav — 233
Ladvenjak — 472
Lađevac — 369, 371, 372, 820
Lagator Marko — 629
Laktac — 279, 749
Lalić Dol — 646
Lalić Duje — 630
Lalić Faustin — 78
Lambaša Franka — 630
Laminac — 777
Lapac — 52—54, 112, 129, 376, 382, 405, 463, 464, 603, 604, 676, 679, 683, 700, 701, 707, 713, 738, 763—767, 801, 823, 868
Lasovac — 368
Lastovo (o.) — 85, 294—297, 437, 439, 587, 590, 623, 636, 697, 712, 790
Lastva — 808
Laškića Brdo — 143, 404, 574
Latin — 7, 8
Lavaković Jovo — 349
Lazinica Gojko — 748
Lebrnica — 734
Ledenice — 482, 485
Legović Marko — 536
Lekenik — 150, 525, 691, 803, 805, 828, 834
Lepavina (r.) — 335
Lepenica (s.) — 610
Lepoglava — 196—198, 222, 331, 332, 337, 340, 343, 389, 391—393, 519, 541, 557, 824, 839, 859, 866
Lepoglavec — 343
Lepuri — 120, 121, 123, 738
Leskovac (ž. st.) — 522
Leskovac (s. kod Zagreba) — 892
Leskovec — 238, 335, 336
Lešće (kod Generalskog Stola) — 496, 497, 642, 645
Lešće — 603, 762
Letinac — 105—107, 110, 273, 318, 319
Letovanci — 12, 117
Levanjska Varoš — 694
Levičnik Karel — 255, 438, 640
Ličan Josip — 288
Lička Jesenica — 763, 764
Lički Novi — 167
Lički Osik — 761, 764, 768
Ličko Novo Selo — 179, 356
Ličko Petrovo Selo — 475, 593, 763
Lika (predeo) — 34, 62, 80, 81, 105, 271, 274, 461, 501, 603, 671—673, 676—678, 687, 692, 699, 700, 702, 713, 714, 738, 749, 847
Lindari — 39
Lipa (kod Zvečaja) — 496
Lipa — 39, 78, 722
Lipice — 107, 273, 274, 318, 319
Lipik — 56, 697, 773

Lipnik (šuma) — 416
Lipovčani — 788
Lipovljani — 775, 844
Lipovnik — 393
Lipovštane — 823
Lisac (k. 908) — 50, 54
Lisičić — 62, 63, 121, 123, 431, 736
Lisičine — 651
Lisina — 647, 762
Liskovača — 667, 889
Lišane — 62, 63, 123, 431, 736
Lištane — 380—383, 595, 596, 620, 751, 754
Litre Milanović (s.) — 133—135
Livada Pajo — 555, 556
Livade — 446
Livaja Mate — 617
Livaković Nikola — 630
Livanjsko Polje — 49, 75, 129, 131, 379, 380, 381, 383, 406, 481, 595, 619, 620, 794, 795, 801
Livno — 112, 129—131, 380—382, 384, 480, 481, 564, 565, 596, 612—614, 616, 617, 669, 679, 750—752, 795, 798, 800, 808, 837, 842, 843, 846, 847, 872—874
Lobor — 229, 340, 388, 389, 520
Lokve — 681
Lomnica (s.) — 300, 675
Lončar Bogdan — 171
Lončar Brdo — 416
Lončarić Maks — 235
Londžica — 807
Lovašić Filip — 235
Lovčić (s.) — 362
Lovinac — 61
Lovran — 162, 163, 695
Lovreć (k. 568) — 73, 127
Lovreć — 455
Lovrić Nikola — 397
Lovrića Dolac — 612
Lovska — 832
Lozovac — 697
Lučko — 709, 720, 871
Ludbreg — 237, 238, 335, 336, 688, 697, 780, 797, 803
Ludovice — 697
Lug — 19
Lukač — 410
Lukačić (potok) — 18
Lukavac — 18, 890
Lukić Boško — 246
Lukići (zaselak) — 214, 216
Lukovac (k. 931) — 461
Lukovdol — 497
Lumbarda — 436
Lumbardenik — 463
Lupinjak — 672
Lupoglav — 39—42, 163, 164, 204, 237, 447, 449, 585, 687,
Lurdska Božja Majka — 300
Lusnić — 596
Luščani — 562, 563
Lutoč — 652, 653
Lužani — 364

LJ

Ljubičić (s.) — 668
Ljubitovica — 545, 610
Ljubošina — 482
Ljubovo — 761, 764
Ljubunčić — 130, 131, 874
Ljubuški — 249, 873, 875
Ljut (k. 861) — 750
Ljuta V. — 743, 744
Ljuta (s.) — 808
Ljuti Gaj (k. 1005) — 494
Ljuto Kame — 46

M

Macane — 485
Macelj (pl.) — 334, 336, 337
Macin Dol — 139, 143, 144, 242, 243, 314, 576, 577
Macuti — 329
Macutovo brdo (k. 248) — 472
Mače — 331, 333, 334
Mački (s.) — 778
Mačkovo Selo — 732, 734
Maćešić Ninko — 402, 578
Mađari — 117
Mađarska — 137, 333, 334, 345, 357, 358, 367, 671, 672, 679, 799, 800, 813, 824
Mađarska Kosa — 117
Mađar Milan — 319
Madžarević Simo — 397
Mađarevo — 227, 228
Magašić P. — 711
Mahično — 841
Majetići — 576
Majić Mate — 591
Majka Božja — 644
Majstorović Milan — 748
Majur (ž. st.) — 59, 114, 671, 676, 809, 835, 858
Majurec — 697
Makarska — 81, 82, 206, 249, 264, 796, 798, 834, 837, 853, 868
Mala Barna — 694
Mala Gora — 486, 724

Mala Paka — 414
Mala Peratovica — 694
Mala Popina — 746
Mala Vinica — 886
Mala Učka — 695, 722
Mali Grad (k. 488) — 290
Mali Grđevac — 694
Mali Grič — 543
Mali Lupoglav (k. 1036) — 279, 749
Mali Poganac — 239, 689, 780, 817
Mali Rastovac — 386
Mali Sokolac (k. 1559) — 620, 621, 753
Malino — 412
Malinovac (trig. 1289) — 595, 596, 616
Malinovac (trig. 991) — 615, 753
Malo Gorsko — 197, 198
Malo Trojstvo — 839
Malovan (s.) — 213—216, 741, 743, 745
Maltarić Josip — 798
Malunje (G. i D.) — 302
Maljkovo — 95, 217—219, 278, 612, 613, 750
Mamić Selo — 140
Mamića Brdo — 139
Mamula Bogdan — 11, 203, 583
Man. Lepavina — 780
Mandarić (s.) — 126
Mandić Selo — 93
Mandikov Nikola — 649
Mandina Glava (k. 812) — 52—54
Manojlović Miloš — 490
Manojlović Milutin — 102, 269
Manojlović Nedeljko — 619
Maradik — 804
Marasovići — 49
Maravići (zaselak) — 648
Marča Šuma — 845
Marčani — 41, 162, 869, 870
Marčelji — 452, 695
Mardešić Boris — 591, 630
Maretić — 340
Margečan — 393, 480
Marianac Potok — 429
Maričić Rade — 741, 748
Marigutić (rud. uglja) — 339, 477
Marija Bistrica — 338, 557
Marinbrod — 724
Marinići — 452
Marinkovci — 131
Marinković Rade — 397
Marinovac — 780
Marinović Martin — 591
Marinovići — 561, 562, 632—634, 724, 732
Markoči — 41
Markovac — 652
Markovac (kod Bjelovara) — 697
Markovača — 380
Marković Milivoje — 790
Marković Radomir — 359
Markuševac — 299
Martinec — 236
Martinski Vrh — 415
Martinščina — 229, 559
Marušić Ivan — 648
Masarini Tomo — 184
Masarović (s.) — 49
Masnić Mirko — 457
Mašić (Mašić Budžak) — 758, 759
Matalia Mate — 536
Matanovce (ž. st.) — 29
Mataš Josip (Andrić) — 155
Mateljak Mate — 591
Mateško Selo — 396, 471
Matetić Vladimir Vlado — 395, 556, 560
Matetić Mirko — 542
Matković (zaselak) — 96
Matošić Rudi — 159
Matulje (s.) — 42, 451
Mavri (s.) — 452
Mavrović — 100, 101
Mazalek Josip — 35, 235
Mazin — 54, 168, 462—464, 603, 604, 680, 682, 687, 700, 701, 706, 707, 738, 749, 759
Mazinska Planina — 54
Mazinska Previja — 604
Mečenčani — 14, 727, 820
Medak — 534
Medančić Ive — 288
Medić Jovo — 66
Medinci — 98, 206, 328
Medved (k. 346) — 238, 335, 336
Medviđe — 431, 738, 749
Međedjak — 112
Međugorje — 49
Međurače (s.) — 10, 632, 634, 723, 724, 734
Melentijević Veljko — 542
Meljane (G. i D.) — 652
Meljinac — 53
Metković — 80, 249, 263, 808, 826—828, 833, 837, 848, 857, 862, 864, 879
Metla (brdo kod Babinog Potoka) — 108, 200, 201, 548, 583, 759, 760, 762, 763, 766, 769
Metla (kod Jošavice) — 733
Metla (k. 778) — 720
Metla — 467

Mičetić Josip — 110
Miholjac (D. i G.) — 22, 27, 28, 56, 98, 99, 184, 206, 352, 354, 361, 372, 384, 413, 418, 422, 423, 427, 429, 537, 666, 678, 813, 820, 867
Miholjska (uvala) — 291, 294—296, 587, 589
Mihovilović Milanko — 171
Mihovljan — 332
Mijanca (trig. 413) — 121, 738
Mijočinović (s.) — 734
Mijovac (k. 214) — 64, 65
Mikanovci — 351, 698, 812
Mikić Ivan — 536
Mikinaši — 788
Miklavje — 162
Mikleuš — 29, 30, 32, 354, 444
Mikleuška — 600, 601, 852
Miladine — 302
Milaković Jovan — 776
Milanovac — 370
Milešina — 125, 546, 547
Miletinac (V. i M.) — 370, 694, 806, 810
Miličić Zore — 591
Milkovi — 668
Milna — 258, 624
Milošev Umac (k. 1106) — 616, 753
Milovanović Milutin — 102
Miljanović Savo — 246
Miljenović Milovan — 251
Miljevci St. — 354
Miljković Huska — 880, 892
Miljkovići — 279, 619, 620
Minatti Santino — 591
Minić Marko — 269
Miočinović Jovo — 13
Mirlović (s.) — 493, 494, 607, 608
Mirlović Polje — 546
Mise Ive — 611
Miščević Pavao — 402, 578
Miše Josip — 281
Miškovica — 482, 484
Mitalić Marica — 630
Mladenići — 452
Mladenović Ivan — 159
Mliništa — 564
Mlinoga (G. i D.) — 115, 633, 732, 733
Mlinska — 599
Mljet (o.) 85, 247—249, 253, 255, 290, 291, 294—297, 437, 566, 567, 580, 586, 587, 589, 590, 623, 624, 629, 636, 640, 712, 862, 864, 866, 868, 869, 871, 875
Mljetski Kanal — 292
Močila — 713
Modraš — 279, 280, 621, 749
Modre Grede — 217, 278, 552, 553, 595, 612, 614—616, 754, 755
Modrića Kula — 621
Modrino Selo — 432
Modruš — 274, 275, 474, 475, 531, 533, 534, 699, 823, 826
Mojanska — 609
Mokrica — 11, 634
Mokro Polje — 122, 432
Morozini — 40
Morve — 484
Moseć Pl. — 125, 126, 457, 679
Moslavačka Gora — 803
Moslavačka Gračenica (ž. st.) — 205
Moslavina — 30, 352, 353, 387, 418, 422, 423, 429, 598, 655, 671, 673, 677, 696—698, 701—703, 719—721, 802, 814, 845
Moslavina-Crnac (k. 98 ž. st.) — 385, 387, 423, 429
Mosor — 44, 45, 49, 181, 454, 609, 822, 823
Mostanje — 854
Mostar — 80
Mostari (s.) — 34, 37
Mošanci — 416
Mošćenica — 116, 163
Mošćenička Draga — 447
Moštanica — 9, 116, 117
Moštanica (potok) — 117
Mošune — 482, 485, 486, 704, 708, 715, 716
Motičina (G. i D.) — 148, 424
Motovun — 39, 695
Moždjenec — 392, 785
Mraclin — 675
Mračaj — 382
Mračna Pećina (k. 1238) — 616
Mraović Ljuban — 102
Mrđa Simo — 544, 584, 606, 758, 772
Mrežnica (r.) — 50, 100, 101, 396, 397, 684, 689
Mrkići — 743
Mrkonjić Grad — 564, 810
Mrkopalj — 486, 681, 684
Mrtinjak (k. 255) — 436
Mrvoš Mile — 549, 770
Mrvoš Rade — 171
Mrzla Vodica — 151, 168, 483, 527, 643, 648, 684
Mrzljaki — 647
Mucić Jozo — 591
Mučići (s.) — 450, 452, 710, 714
Mućke Kotline — 125

Mučna (M. i V.) — 335, 779
Mufić Andrija — 536
Muhavec Ivan — 235
Mune Vele i Male — 451
Munivara Ivan — 457
Munjasi — 646
Murter (o.) — 801, 836
Muslimi G. — 125
Musulin Ante — 591
Musulinski Potok — 486, 487
Muškovci — 62, 85, 431, 747
Mutak Vladimir Vlado — 38, 602, 693
Mutić Miloš — 397
Mutnik — 138
Mužić Ante — 630

N

N. Dravski Kanal — 27, 28, 30—32
N. Ploščica — 601
Nadilo Dušan — 630
Nakić Jozo — 617, 755
Naklice — 45
Naradžići — 762
Narta — 236, 237, 598, 673, 697, 777
Našice — 27, 56, 98, 99, 148, 178, 179, 184, 206, 285, 352, 354, 356, 363—365, 409, 419, 420, 422, 423, 429, 442—444, 652, 663, 665, 666, 678, 697, 794, 797, 803, 804, 806, 807, 814, 821, 822, 824, 830, 832, 833, 848, 853, 865, 867, 872, 885
Našička Breznica — 419, 665, 869, 872, 885
Naudovac — 19
Nebljusi — 764
Nekići — 61, 62
Nenezić M. Radojica — 26, 188, 330, 653
Neretva — 247, 263, 826
Netretić — 414, 415
Neum (s.) — 848
Nevesinje —860
Nevest — 70, 127, 494
Ninić (poručnik) — 545
Normanci — 838, 889, 891
Nova Bukovica — 352, 354, 364
Nova Gradiška — 56, 360, 369, 652, 665, 666, 697, 698, 720, 830, 844
Nova Kapela — 350, 361
Nova Kapela - Batrina (ž. st.) — 412, 830, 837, 844, 851, 855
Nova Sela — 46
Novak Josip — 235
Novaković Novica — 536
Novak Stjepan — 389
Novaki — 39, 414
Novi vidi Bos. Novi
Novi Rezovac — 370, 371
Novi (Novi Vinodol) — 168, 483, 486, 487, 683, 701, 702, 708, 715, 716, 857, 860, 862, 863, 866, 867, 879
Novi Grad — 415
Novigrad — 61
Novi Marof — 227, 228, 230, 389, 489, 490, 519, 520, 541, 558, 706, 785, 889, 890
Novković Momčilo — 583
Novo Brdo — 299—301, 303, 304
Novo Selo — 11
Novo Selo — 644, 673, 875
Novo Topolje — 363
Novska — 35, 206, 369, 704, 772—775, 804, 809, 815, 841, 844, 860, 862
Nuglašica — 131, 380, 383
Nukića Brdo (k. 441) — 140

NJ

Nježić (s.) — 694

O

Obedišće — 825
Oblakovac — 694
Oblasni NOO-a za Istru — 695
Obljaj (M. i V.) — 109, 379, 759
Obljak (k. 444) — 529
Obrovac — 49, 95, 134, 146, 167, 168, 455, 551, 553, 750, 751
Obrovac (kod Benkovca) — 432, 529, 530, 697, 746, 747, 850
Obrovo — 34—36, 234, 235, 598, 794
Očura — 196, 197, 199, 331, 332
Odanova Kosa — 201
Odra — 523—525, 674, 691, 818

Odredi NOP:

— banijski — 60, 115, 118, 210, 211, 467, 692, 725, 728, 820, 826
— benkovački — 712
— bilogorski — 20, 23, 24, 26, 365, 366, 368, 370, 371, 420, 697, 773—776, 836
— biokovski — 247, 257
— bjelovarski — 239, 367, 368, 839, 859, 880
— brački — 257, 712
— cazinski — 142, 313

— daruvarski — 20, 23, 24, 26, 365, 367—370, 697, 773—776, 806, 841, 866, 891
— diljski — 350, 351, 361—365, 409—413, 662, 664—666, 698, 794, 836, 844, 846, 872
— dinarski — 49, 75, 77, 85, 95, 130, 133, 134, 136, 146, 181, 182, 405—407, 453, 456, 551, 552, 612, 615, 679, 750, 833
— duvanjski — 83
— grahovsko-peuljski — 83, 86, 113, 130, 131, 376, 383, 679, 823
— hvarski — 257, 712
— imotski — 85, 262, 264
— kalnički — 237, 334—336, 343, 689, 803, 816, 829
— karlovački — 415, 416, 476, 643
— kninski — 84, 121, 679, 709
— korčulanski — 712
— kordunaški — 90—92, 100, 265, 266, 469, 470, 671, 684, 817, 823
— krajiški — 138, 139, 315, 316, 573
— lastovski — 257, 712
— lički — 168, 173, 763, 764, 771, 863
— livanjski — 565, 595, 596
— makarski — 85, 257, 262, 264
— mljetski — 712
— moslavački — 204, 241, 599, 803, 825, 839, 845, 846
— mosorski — 44, 46, 49, 77, 85, 135, 181, 259, 381, 454, 455, 609, 667, 670, 815, 886
— neretvanski — 85, 262, 263, 799, 828, 864
— osječki — 361, 362, 364, 409, 410, 411—413, 419, 665, 666, 698, 807, 822, 844, 856
— otočki — 85
— pelješački — 257
— plaščanski 473, 686, 689, 763
— podravski — 58, 178, 180, 664, 798, 804
— posavski — 35, 299, 367, 369—371, 697, 772, 774—776, 794, 820, 832, 862
— požeški — 29, 361—363, 410, 413, 419, 420, 664—666, 794
— primorski — 712
— prominski — 84, 121, 608
— sjevernodalmatinski — 85, 121, 679, 709
— svilajsko-mosećki — 70, 85, 125—127, 457, 494, 495, 544, 547, 607, 608
— šibensko-trogirski — 73, 85, 126—128, 457, 459, 494, 495, 544, 545, 609, 610, 864, 868
— turopoljsko-posavski — 237, 300, 305, 525, 656, 657, 676, 690, 691, 696, 701, 704, 813, 825, 857, 858
— zadarski — 64, 66, 84, 121
— zagrebački — 241, 333, 337—339, 381, 782, 797, 815
— zagorski — 196, 241, 331—334, 336—338, 340, 343, 390, 393, 672
— žumberačko-pokupski — 302, 308—310, 654, 657, 675, 686, 687, 814, 830
— prvi Trinaeste divizije — 172, 483, 486, 487
— drugi Trinaeste divizije — 151, 152, 172, 483, 485, 527
— prvi »Učka« Operativnog štaba za Istru — 43, 155, 173, 190, 191, 446—450, 453, 500, 504, 506, 510, 511, 682
— drugi Pulski partizanski Operativnog štaba za Istru — 173, 190, 191, 287, 446, 447, 449, 453, 500, 504, 505, 510, 511
Odžak — 595, 596, 751, 754
Ogorje — 125, 126, 547
Ogulin — 167, 168, 273, 482, 483, 485—487, 496, 497, 499, 642, 643, 645, 646, 650, 687, 699, 701, 702, 715, 716, 819, 820, 823, 825, 826, 846, 847, 862, 863, 869
Oklinak — 484, 485
Oključna — 258
Okrug — 660, 661
Okučani — 369, 776, 819, 820, 829, 838, 844
Oluići — 746, 747
Omanjska — 849
Omarčeni Dolovi — 74
Ombla — 843
Omiš — 44, 454, 610, 837, 846
Omiška Dinara — 610
Opačić glavica (k. 222) — 470, 472
Opatija — 42, 722
Opršinac — 694
Oprtalj — 446
Opuzen — 853
Orahovica — 28, 29, 148, 245, 354, 360, 387, 419, 420, 422, 424, 429, 830, 848, 854, 870
Oraovica (G.) — 211
Orehovica — 483
Orešac — 19, 22
Oreščanin Nikola — 416

Oreščansko Selo — 396
Orešje (G. i D.) — 231, 232
Orešković (bojnik) — 338
Orešnjak Marija — 591
Oriovac — 350, 364, 412, 851
Orlov Kuk (k. 1126) — 130
Orlovac (k. 787) — 77
Orlovača — 139, 667, 889
Orlovčić (trig. 1019) — 201, 203, 543
Ornice — 770
Oroslavje — 334, 339
Osijek (grad) — 56, 352, 409, 413, 422, 428, 663, 665, 697, 698, 867, 885
Oskoruš Majur — 353
Osredak — 400—402, 573, 575, 576. 765
Ostrošince 807
Ostrovica — 121, 763
Ostrovičke Lišane — 113, 120, 121, 129, 680, 736
Ostrožac (kod Cazina) — 398—402, 683, 685, 688, 698
Ostrožac (kod Otoke) — 138, 140, 141, 143, 145, 242, 243, 314, 315, 525, 573,577, 579, 826
Oštarije — 716
Oštri Vrh — 415
Otišić (D. i G.) — 95, 217, 219, 278, 494, 612, 613,
Otočac — 105, 107, 153, 167, 168, 201, 271, 274, 317, 318, 532, 603, 604, 643, 671, 673, 674, 676, 678, 695, 716, 722, 759, 761, 762, 765, 795, 800, 801, 803, 804. 810, 811, 817, 827, 828, 842, 846, 847, 869, 870
Otok — 49, 75 77, 134, 135, 182, 455 457, 794
Otoka — 137—140, 142, 242, 243, 315, 316, 398, 402, 473, 576, 577, 579-688. 819
Otrčak Milan — 235
Otrić — 53, 112, 113, 129, 130, 212—214. 216, 432, 460, 462, 463, 680, 687, 738, 741—743, 745, 748, 749, 767
Ovrlja — 134, 455
Owen (kapetan) — 824
Ozalj — 414, 415, 571, 691, 717, 796, 802, 828, 829, 851, 865, 891
Ožbolt Josip — 156
Ožboljt Franjo — 110

P

Pađene — 122, 679
Paka — 694, 785
Paklenica — 775
Pakrac — 56, 365, 367, 370, 372, 652, 697, 773, 775, 776, 824, 842, 843, 860, 865, 881
Pakračka Poljana — 773, 862
Palčić Mirko — 205
Pančevo — 876
Panj (s.) — 96, 218—220, 279, 551, 612—615
Panjani — 59, 60
Papić Ivan — 220
Papuk Pl. — 148, 651, 824, 890
Parčić — 122, 433
Parunov Ante — 630
Pasjak — 43
Paskašev Vrh — 107
Pastuša (G. i D.) — 732—734
Pašijan (M. i V.) — 233
Pašman (o.) — 846, 848
Paučje — 807, 841
Paukova (M. i V.) — 116
Paurić Stevo — 635
Paušinci — 419
Pavić (s.) — 249
Pavletić Stanko — 288
Pavlić Josip — 159
Pavliša Mijo — 343
Pavlovac - Dražica (ž. st.) — 233, 861
Pavlović Milan — 119, 141, 244, 316. 468, 563, 635
Pavlović Rade — 425
Paz — 39, 450
Pazin — 42, 43, 161, 446, 449, 450, 514, 682
Pažurovec — 228, 477, 488, 489, 686, 782, 810
Pčelić — 357, 358, 775, 776
Pece — 227, 488
Pecikozić Stanko — 351
Pecki — 562, 633
Pecotić Bogdan — 250, 296
Pečun (k. 813) — 74
Peći — 112
Pećigrad — 144, 145
Pedalj (D. i G.) — 118
Pejković (zam. komesara) — 77
Pekić Brdo — 743
Pekić Dušan — 150, 306
Pelješac — 248, 249, 253, 255, 290—292, 811
Pena (k. 970) — 743, 745
Pepelana — 358
Perajice — 126
Peratovac (k. 1273) — 750
Perjasica (D. i G.) — 51, 100, 101, 271, 396, 469—471, 684, 822, 823

Perkovci — 350, 351, 363
Perković — 544, 610
Perković Ivan — 235
Perkovići — 619, 621, 749
Perušić — 167, 168, 317, 532, 603, 709, 758, 759, 762, 764, 765, 768
Perušić (k. 913) — 108, 109, 200, 201, 317, 548—550, 758, 760—763, 768, 769—771
Pervani — 76
Pešćeno (D.) — 232, 782
Peščenica — 150, 846
Peščenjak (potok) — 298, 300
Petkovac — 117
Petlova Noga — 652, 653
Petrička (D. i G.) — 236, 598
Petrić Ante — 591
Petrinci — 9, 115, 116
Petrinić Polje — 107, 111, 202, 758
Petrinja — 9—12, 114—117, 270, 561—563, 632—634, 671, 676, 702, 708, 715, 717, 723—725, 728, 732—735, 798, 814, 839—841, 844, 852, 854, 870, 873, 874, 877, 878, 881
Petrov Vrh (k. 679) — 148
Petrova Gora — 196, 198, 225, 331, 338
Petrovac Vlado — 591
Petrovina — 302, 308
Petrovo Polje — 697
Petrovo Selo — 665
Petrovsko — 223, 836
Petruševec — 340, 559
Peulje (G. i D.) — 113, 131, 132, 379, 380, 383, 405
Pijade Moša — 719
Pintarić Antun — 246
Piramida (k. 484) — 238
Pirovac — 64, 432, 697
Pisanica (V. i M.) — 773
Piskavica (k. 213) — 116
Pišćetka — 416
Pištaline — 139
Pištana (G. i D.) — 32, 354, 428
Pištanac (potok) — 429
Pištelek — 76, 668
Pištet — 612, 615
Pitomača — 56, 366, 696, 697, 880
Pivac Ivan — 629
Pivnica — 320, 357, 358, 697
Pivoko Polje — 442
Plana — 461, 462, 744
Planina (s.) — 339
Plasa (k. 978) — 461
Plase — 712
Plaški — 7, 271, 272, 318, 513, 689, 708, 816, 817
Plava (zaselak) — 133
Plavča Draga — 7
Plavno — 113, 129, 130, 376, 383, 679, 701
Plavšići — 377
Pleć — 280, 621
Plećaši — 464, 763
Plemenščina (G. i D.) — 431
Pleso — 655, 720
Plešivica (pl.) — 282, 283
Plešivica (kod Knina) — 376, 377
Pleternica — 347, 361, 362, 413, 663, 666, 697, 698, 854
Plitvička Jezera — 700
Plitvički Leskovac — 201, 202, 692, 762
Ploča (k. 804) — 484
Ploče — 263, 826
Počuča Milan — 50, 74, 128, 136, 459, 460, 495, 547
Pod Gradinom — 612, 613, 615
Podb. Batinjani — 773
Podbablje — 837
Podbor — 365
Podbor. Doljani vidi Doljani
Podgarić — 236, 803
Podgora — 223
Podgorač — 362, 665
Podgorje — 41, 409, 807
Podgorski Kanal — 432
Podgradina — 381, 382
Podhumlje — 787
Podi — 49, 181, 182
Podlisac — 53
Podlužan — 778
Podosoje — 620
Podrav. Novi Grad — 697
Podrav. Slatina — 15, 18, 21, 23—27, 32, 98, 99, 147, 178, 183, 184, 186, 206, 320—323, 325—328, 352, 355, 360, 363, 364, 371, 372 384, 409—411, 419, 420, 422, 427, 428, 443, 444, 651, 652, 666, 679, 686, 711, 773, 797, 807, 810, 811, 813, 814, 816, 817, 819, 820, 822, 825, 827—830, 839, 840, 850, 852, 853, 856, 859, 860, 867, 873, 874, 880, 881, 890
Podrav. Sokolac — 20
Podravina (predeo) — 56, 372, 428, 429, 651, 666, 698, 711

Područja:

— karlovačko — 483
— pokupsko — 35, 36
— psunjsko — 373
— zadarsko — 65

— prvo zborno — 115, 227, 237, 238, 268, 283, 299, 303, 331, 337, 343, 389, 414, 520, 534, 557, 577, 600, 603, 632, 633, 645, 652, 654, 659, 706, 715, 717, 723, 725, 732, 759, 773, 784, 793, 806, 817, 840, 845, 862, 873, 877, 878, 881
— drugo zborno — 412, 652
Podrute — 392, 488, 490, 555, 889
Podselje — 623
Podstražje — 623
Podum — 105, 106, 318
Podvinje — 807
Podvinjsko Bukovlje — 345
Podvornica — 299, 300
Podvran — 316
Poganovci — 362
Pogledalo (trig. 325) — 529
Pokrajinski obaveš. centar za Liku — 676
Pokupje (G. i D.) — 415
Pokuplje — 655—657, 679, 684, 687, 691, 696, 699, 707
Pokupsko — 299, 303
Polače (uvala) — 291, 292, 587
Poldrugač Branko — 366
Poleksić Momčilo — 133, 566
Poloj — 101
Polović Mijo — 416
Poljana (s. kod Banove Jaruge) — 775
Poljanak — 202, 763
Poljane (kod Opatije) — 695
Ponikve — 646, 647
Popara Milan — 284
Popić (k. 271) — 14
Popina — 463, 743
Popina Glava — 63
Popova Muda — 743
Popovac (kod Garešnice) — 720
Popovac — 599, 601, 654
Popovača — 599, 600, 621, 750, 803, 808, 815, 835, 891
Popovača (ž. st.) — 701, 802, 841
Popović (s.) — 62, 63
Popović Brdo — 91, 593, 708
Popović Kosta — 120, 269
Popović Mile — 102, 269
Popović Tomica Tomo — 749
Popović Vjeko — 591
Poreč — 161, 411, 423, 500, 854
Porečki Gaj — 444
Porto Lago — 590
Porto Roso — 590
Posavina — 56, 655, 776
Postinja (G. i D.) — 125
Pošalić Filip — 597
Potočnik (pukovnik) — 750
Potokec — 697
Potravlje — 93—96, 126, 217—220, 278, 668, 751, 752, 754, 832, 833
Požurovec — 686
Pračno — 12
Prajak Mirko — 591
Prandanovci — 372, 889, 891
Prapatnica — 459, 545, 546
Prapratna — 636
Pravutina 414
Prečno — 35—37, 234, 794
Predavec — 815
Predrievo (D.) — 352, 443, 444
Pregrada — 226, 341
Prekaja — 113
Prekrižje — 660
Premci — 446
Prepolno — 231
Prepuštovec — 227, 228, 339, 340, 477, 810
Preseka — 36, 222, 223, 794
Prevlaka — 36, 37, 234
Prevršac — 725
Pribić Crkveni — 659, 661
Pribić (D.) — 659—661
Pribude — 546
Prigorec — 394, 783
Prigorje — 226, 334
Prigradica — 435, 436, 440
Prijeboj — 548, 769
Prijedor — 855
Prijenovac (k. 1341) — 750
Prikraj — 841
Prilipje — 282
Priluka — 130, 131, 384
Primavesi Oto — 628
Primorje — 482, 483, 485, 486, 643
Priseka — 53, 54
Prisika (kod Aržana) — 76
Pristeg — 61, 64—67
Privir (k. 921 i 909) — 612, 615, 616, 750, 753
Prižba — 624
Prklje (zaselak) — 121
Prnjavorac — 778
Prnjavor (kod Koprivnice) — 239
Prnjavor (kod Sunje) — 115
Prodan Ante — 591
Prodin Dol — 302
Prokike — 153, 154, 528, 530
Prolog — 129, 130, 380—382, 481, 564, 565, 596, 752
Prološka Draga — 481, 596, 612—614, 616, 751, 755
Propadi — 291, 292, 587

Prozor (s. kod Otočca) — 105—107, 110, 111, 317, 814
Pržinec — 298
Psunj — 720
Pudarica — 291, 292, 587
Puklica — 21, 694
Pukovi okupatorski i kvislinški
njemački:
— »Brandenburg« — 64, 795
— I donski — 654, 655
— V donski kozački — 655
— I lovački rezervni — 496, 642, 654, 689, 716, 818, 878
— II sibirski — 655
— III kubanski — 655
— 10 SS policiski — 722
— 14 Sedme SS divizije — 80
— 118 (668) artiljeriski — 249
— 738 lovački — 249
— 750 lovački — 249, 290, 628
— 846 pješadiski — 7, 270, 271, 317, 482, 532, 603, 689, 758, 761, 762, 769
— 847 i 392 legionarske divizije 482, 532
domobranske pukovnije (pukovi):
— 1 pješačka PTS — 477, 490, 706, 715, 784, 839, 877
— 1 gorska 233
— 4 gorska — 370, 806
— 6 lovačka — 651
Pula — 40, 16—164, 167, 190, 446, 447, 453, 500. 507, 514. 515, 517, 682
Pumpa — 745
Punta — 164, 448
Pupnasta Luka — 435
Pupnat — 435, 436, 628
Pupovčev stan — 64, 65
Pušća - Bistra — 343
Pušina — 148, 354
Puškari — 143, 399, 574
Puškarić Mile — 206
Putinci — 821
Putišić — 44
Putnik — 49
Puvača Stjepan — 235

R

Račak (s.) — 498
Račak Ivan — 349
Račice — 695
Račište — 435
Račja Vas — 695
Rački Anton — 156
Radan — 219
Radeljevo — 238, 689, 817
Radešić — 230, 785
Radetić Mate — 288
Radić Mile — 13
Radić Stipe — 630
Radićevići — 306
Radoboj — 222, 224, 225, 331, 332, 336
Radoševići — 474
Radošinovci — 64, 65
Radučić — 122, 432
Radulići — 292, 587, 588
Radulović Đuro — 649
Radulovići — 483
Rajčić N. Joso — 54
Rajdl Matija — 57
Rajić — 369, 779, 805, 844
Rajnopolje — 352, 385, 443, 444
Rakić Marko — 591
Rakita Brdo (k. 304) — 734
Rakitovac — 39, 41, 164, 585
Rakovec — 277
Rakovica — 99, 206
Ramljane — 73, 105, 127, 543, 603, 604, 643, 702, 709, 714, 758—762, 764, 767
Ranjen Isus — 388
Raos Zvonko — 631
Rasinica — 689, 817
Rasinja (M. i V.) — 239, 798
Rasoje — 595
Rastok — 308
Rastopolje — 758
Raša — 40. 162, 164, 448, 453
Rašiljke — 552, 667, 669
Rašljević Mile — 102
Ratkovića Grm — 725, 726
Ratković (bojnik) — 414
Ratković Joco — 350
Ravna Glavica (k. 1094) — 77
Ravna Gora — 151, 337, 527, 652
Ravneš — 822
Ravni Kotari (predeo) — 82, 697
Ravno — 262, 351, 363
Ravnovac — 726
Razorina — 134
Razvala — 273—275, 531—533, 819, 820
Razvršje — 745
Rebić Dragan — 102
Rebić Simo — 403
Rebići — 100
Rečica — 524, 674, 799
Redevaledence Pjer — 671
Remetinec — 523

Removac — 694
Repno — 226, 559, 560, 784
Resnik — 498, 644, 645
Ribar Ivan — 719
Ribarić Danilo — 156
Ribnica (k. 839) — 74
Ribnik — 414, 415
Ribnjak — 239, 426
Ričice — 888
Rigi Mario — 250
Rijeka (grad) — 41—43, 162—165, 167, 189, 447—449, 453, 515, 516, 585, 682, 710, 716
Rijeka — 697
Rijenci — 652
Ritovac — 484, 485
Robić Ivan — 229, 542, 890
Roce Ivan — 288
Roč (s.) — 42, 164
Rodić Stipe — 591
Rogaršćina (šuma) — 232
Rogatec — 337, 340, 341
Rogatica — 862
Rogov Luk — 143
Rogoz (p. puk.) — 414
Rogoznica — 85, 544, 610
Rogoža — 235, 720
Rokov Kuzma — 630
Romanić Petar — 413
Rosopanjek (k. 482) — 416
Rovinj — 39, 40, 446, 449, 507
Rovišće — 205, 779
Rože — 49, 77, 78, 181, 182
Rožićevo — 51, 52
Rt Rogačica — 296
Rt Sustjepan — 811
Rt Zaglavac — 295, 587
Rubčić Mate — 818
Ruda (M. i V.) — 49, 50, 75, 77, 135, 181, 310, 794
Rude — 821
Rudopolje vidi Vrhovinsko Rudopolje
Rudopolje — 105, 107—109, 200, 203, 548, 603, 673
Rugvica — 35, 821
Rujani — 78, 131, 380, 381, 383, 384, 481, 565, 596, 620, 683, 750, 754
Rujevac — 461, 463, 744, 745
Rukavac — 258, 451, 624, 787
Rukavina Josip — 556
Rukavina Jure — 520
Ruklić Stevo — 235
Ruma — 831, 834, 835, 838, 846
Rupa (s.) — 39, 350, 452
Rus Josip — 719
Ruševo — 409
Ruškovac — 396, 601
Rutalji — 738, 741
Ružići — 449, 451

S

Sabljaki — 375
Sabo Josip — 350
Sabolić Vladimir dr — 848
Saborski — 202, 762
Sadovi — 443
Sajković — 619—621, 750, 753, 756
Salajci — 657
Salhs (puk.) — 860
Samarica — 236, 673
Samobor — 658, 821, 832
Santini Edo — 97, 183, 221, 282, 757
Sapci (s.) — 347
Sarac Božo — 493
Sarajevo — 816
Saratlija Jovo — 349, 350
Saša Milan — 578
Saševo — 328
Saršon Anton — 156
Saršon Tihomir — 159
Satrić — 612
Sava (r.) — 35, 36, 233—235, 237, 655, 697, 698, 843, 846, 860, 863, 867, 873
Savić Dušan — 346
Savić Mile — 402, 578
Savić Miloš — 397
Savić Nikola — 402, 578
Sedam Kaštela — 546
Seferagići — 399, 401, 574, 576
Seget (G.) — 544, 545
Segled — 238

Sektori:

— drugi obalski — 194
— četvrti pomorski — 258, 297
— žumberačko-pokupski — 698

Sekulić Poljana — 474
Seleš (S. i N.) — 872
Seline — 529
Selišta — 316
Selna — 345, 346
Selnica (G. i D.) — 338, 339, 784, 810
Senj — 153, 167, 168, 182, 483, 485, 487, 528—530, 695, 702, 716
Seona — 420, 822
Serdari — 768, 769
Sesto Kojo — 13
Sesvete (M. i V.) — 779, 824, 827
Sesvetski Kraljevec — 204, 824, 827

Severin — 372, 497
Severovac — 732
Severović Stevo — 230
Sibić — 561, 562, 724, 732, 734
Sibinj — 351, 409
Sića — 51, 101
Sigajev Boris — 288, 511
Sigetec (kod Hlebina) — 240
Simičić Dušan — 159
Simić (komandir) — 378
Simić Dušan — 617, 755
Simići — 808
Sinković Marija — 591
Sinj — 49, 80, 94, 125, 129, 133, 134, 146, 181, 182, 217, 218, 278, 381, 480, 553, 564, 609, 612—614, 750, 795, 798, 808, 832—834, 853, 860, 869, 870, 873, 875
Sirač — 720, 755, 866
Sisak — 9, 12, 137, 150, 523, 524, 655, 683, 685, 691, 699, 794, 796, 799, 802, 809, 812, 850, 851, 854, 860, 869, 891
Sišćani — 599, 777, 817
Sitno (G.) — 45
Sivša — 849
Sječivica — 761, 762
Sjekose (ž. st.) — 824
Sjeničak — 696
Skakavac — 91, 472, 696
Skegro Ante — 591

Sklopovi:

— oklopni PTS — 238, 389, 490, 706, 715, 784, 877,
Skočaj — 765
Skočilić Joža — 43, 160, 165, 195, 289, 453, 518, 586
Skoblić Brdo — 647
Skokovi — 142, 144, 399
Skorin Ante — 591
Skrad (G. i D.) — 470
Skradin — 64, 66, 679, 824
Skradnik — 473
Sladojevci — 16, 18, 22, 23, 99, 206
Slankamen — 837
Slanje — 238
Slatina (ž. st.) — 697
Slatina — 142, 399, 401, 574, 576
Slatinski Drenovac — 23, 24, 31, 148, 824
Slatnik (G.) — 694
Slavetić — 308—310, 686
Slavonija — 673, 698, 703, 719—721, 773, 804, 852, 883
Slavonska Požega — 361, 363, 443, 652, 663, 665, 697, 794, 844, 854, 860, 876, 890
Slavonski Brod — 344, 345, 347, 348, 350, 351, 372, 408, 409, 413, 652, 662, 663, 666, 692, 693, 697, 794, 799, 803—805, 807, 808, 812, 832, 834—837, 844, 846, 851, 854, 856, 884
Slivno — 262
Slovenija — 228, 717
Slunj — 713
Smajići — 46
Smilčić — 697
Smiljan — 535
Smokvica — 435, 436, 567, 624, 625, 627, 628, 636, 638, 639, 789, 790, 879
Smolić Niko — 748
Smrdan — 144
Smrdljivac — 738, 743, 745
Smrekovac — 463, 745
Sokolac — 860
Sokolovac — 335, 363
Soldo Blaž — 77
Sopčić Vrh — 416
Sopje — 22
Sopotnjak (šuma) — 300
Sorževo — 659, 660
Sošice — 659, 878, 883
Sovra (zaliv) — 290, 291, 587—589
Sovro (trig. 1301) — 494
Spanat (s.) — 22
Spivnik (k. 313) — 436
Split — 80—82, 454, 603, 679, 807, 821, 847, 850, 853, 860, 864
Srb — 112, 129, 130, 146, 168, 212, 213, 376, 382, 405, 679, 680, 683, 707, 713, 738, 741, 744, 763, 765, 767, 866, 868, 884, 891
Srbinjak — 161
Srbski Klanac — 212—215, 741—743, 746, 748
Srdoč Davor — 156
Srdinec — 697
Srđevići — 381
Srednja Glava — 534
Srednjak — 302, 440
Srem — 409
Sremska Mitrovica — 804, 806, 807, 823, 835, 848, 863
Srinjine — 45
Srpska Kapela — 697
Srpsko Selišće — 600, 601, 852
Stajnica — 106, 107, 273, 319
Stalak — 482, 485, 486
Stanić Andre — 536
Stanić Danika — 536

Stanivuković Milan — 33, 149, 180, 287, 388, 426, 430, 538, 716
Stankovci — 64, 66, 85
Stara Rijeka — 441, 442
Starad — 42, 164
Stari Banovci — 837
Stari Gaj — 11
Stari Grad — 432, 529, 530, 797, 798
Stari Gradac — 697
Stari Mikanovci — 364
Stari Perkovci — 206
Stari Zoljan (s. i k. 186) — 419, 443
Starjak — 306
Staro Groblje — 467
Staro Selo — 60, 115, 473, 732—734
Staro Topolje — 348, 371, 372, 408, 409
Stative (G. i D.) — 415, 416, 497
Staza (ž. st.) — 523, 809
Stažnjevec — 196
Stijena (s.) — 139, 143, 243, 244
Stipanovci — 419
Stjepanović Ilija — 346
Stojanovići — 106, 107, 762
Ston — 808, 857
Stončica — 258
Storeli Emil — 667
Stovrelo — 401, 576
Stranica (G. i D.) — 415, 416
Strahinšćica (pl.) — 330, 334, 336
Strahinje — 222—224, 672
Strašnik (k. 217) — 561, 562, 632, 634, 699, 708, 723, 724, 732, 852
Stražbenica — 77, 135, 296, 889
Stražbenica (kod s. Mađara) — 117
Straževac (k. 372) — 290, 291, 292
Stražnjevec (s.) — 520, 541, 710
Stražnjevec (ž. st.) — 391, 392, 713
Strizirep (s.) — 74, 75, 78, 181, 182
Striživojna Vrpolje — 56, 812
Strmec — 343
Strmica — 113, 129—131, 376, 377, 382, 383, 405, 565, 823
Struga — 210, 211, 467, 731
Strupnić — 379, 596
Stubica (G. i D.) — 334, 339, 815, 850, 872
Studena — 695
Studenci — 181, 667, 889
Stupar Bogdan — 436
Stupnica — 118
Sturba (r.) — 381, 382
Subocka (r.) — 775
Subocki Grad — 862
Subotica (s. kod Koprivnice) — 238, 697
Sučevići — 212—214, 738, 741—743, 847, 853, 864
Sudovec — 230, 785
Suho Polje — 377
Suhomlaka — 385
Suhopolje — 19, 20, 22, 773, 800, 835, 836, 865, 883
Suhopolje (ž. st.) — 56, 370, 371
Suhopoljska Ovčara — 22
Suhopoljsko Borovo — 836
Sulić Zdenka — 591
Sundač Jovan — 13
Suni Dolac — 457
Sunja — 9, 11, 12, 13, 59, 114—116, 523—525, 671, 676, 683, 685, 686, 697, 699, 702, 708, 710, 724, 799, 809, 812—814, 822, 825, 851, 854, 858, 867, 868, 885
Surevice (M. i V.) — 412
Susak D. Mile — 54
Sušak — 152, 167, 483, 528, 648, 716, 812, 860
Sušanj — 167
Sušanj Boro — 155
Sušelj Breg — 222, 224
Sušina — 422
Sutla (r.) — 334, 336, 337, 340, 672, 873
Suvaja — 112
Sv. Duh — 75, 76
Sv. Duh (kod Ivanca) — 391, 519, 520
Sv. Filip — 342
Sv. Gospa od Zdravlja — 625—627, 637, 638, 788, 789
Sv. Ilija — 65
Sv. Ivan Zelina — 334, 707
Sv. Ivan Žabno — 798
Sv. Jakob — 196, 331, 388
Sv. Jana — 225, 675, 677
Sv. Jana (kod Jaske) — 282, 302
Sv. Jelena — 163
Sv. Jureb (k. 318) — 45
Sv. Klara — 523—525, 812, 818
Sv. Križ (kod Pod. Slatine) — 20, 23, 810
Sv. Križ — 228, 477, 782, 785
Sv. Lazar (k. 345) — 732, 734
Sv. Luka — 45
Sv. Martin — 29, 161
Sv. Matej — 451, 714
Sv. Petar — 46, 449
Sv. Petar Orehovec — 647
Sv. Rok — 61
Sv. Rozarija — 45
Sv. Tri Kralja — 223, 337

Sv. Trojica — 768
Sv. Vid — 306
Sv. Vito — 435, 624—627, 636—638, 788, 789
Svetinja — 462, 744, 745
Svi Sveti — 134
Svilaja (pl.) — 126, 457, 494, 608
Svinjarica (k. 269) — 471
Svinjica — 14, 726, 820
Svojić — 823
Svrzigaće — 694

Š

Šabanovo Brdo — 300
Šain Ratko Čičin — 790
Šakić Mićun — 67, 124, 215, 216, 434
Šamarica — 803
Šandrovac — 773
Šanja (r.) — 562, 734
Šapjane — 40, 42, 163, 450—452, 710, 714
Šaš — 809
Šaša Milan — 402
Šegestin — 211, 468
Šepići — 399, 574
Šerić Žarko — 264
Šestanovac — 454, 455
Šestanj (k. 205) — 10, 11, 561, 632—634, 699—723, 724, 852
Šibenik — 81, 430, 459, 697 801, 828, 834, 853
Šibl Ivan — 693
Šibovac (šuma) — 891
Šibulja — 743
Šid — 816, 856, 860, 872, 874
Šijan Dušan — 554
Šikić Marko — 289
Šiljak (k. 1299) — 130
Šiljakovačka Dubrava — 298
Šimetić Luciano — 289
Šimljanik — 236, 673, 803
Šipovac — 442
Šipovo — 564
Široka Kula — 709, 768
Širola Vitomir Pajo — 155
Šišak (potok) — 562
Škalić — 482—487, 643, 715
Škare — 105—107, 201, 317
Škarica Ksenija — 591
Škrapna — 43
Škrljevo — 151, 527, 528
Škrobut — 41
Škrtić brdo — 90, 91
Šljaka Venco — 220
Šljivak (k. 715) — 612, 615
Šokačko Brdo (k. 233) — 211, 467
Šolta (o.) — 248, 253, 839, 842, 844
Španovica — 775
Špehari — 497
Špiranec (s.) — 833
Špišić Bukovica — 366
Špivnik (k. 270) — 624, 626, 637

Štabovi:

— Mornarice NOVJ — 194, 258, 294, 297, 567, 720
— operativni za Istru — 38, 155, 160, 168, 169, 173, 174, 189, 287, 446, 448, 500—502, 585, 674, 682, 690, 711, 712, 714, 721

Štajner Jozo — 35, 235
Štedrić Nikola — 591
Štefanje — 777
Štrbac Vase — 464
Štrekovac — 470
Štrok Izidor — 229, 390, 542
Šućur Ante — 591
Šumberac Alfonz — 159
Šumeđa — 285, 429
Šumonja Miloš — 102, 145, 270, 272, 320, 397, 404, 594
Šuplje Brdo — 742
Šurkovac — 135
Šuste — 612
Šušnjar — 708, 734
Šušnjar Geno — 35
Šušnjari — 598
Šušnjevica — 695
Šušobreg — 339
Švob Vinko — 171
Švrakovica — 468
Švrljuga (nadporuč.) — 265

T

Tadić Mihajlo — 286
Tahirovića Selo — 402, 576
Tatalović Rade — 536
Tepšanovac (k 852) — 768
Tepšić Dušan — 403
Tepšić Petar — 403
Terzić Dmitar — 738
Tešnjak — 562
Tijarica (G. i D.) — 74, 76, 78, 96, 181, 182, 455, 887, 889
Tinjan — 160, 161
Tito Broz Josip — 567, 640, 680, 705, 714
Titova Korenica — 202, 535, 675, 692
Tkalec — 802

Tobolić — 101, 270, 271, 473
Točak — 652, 653
Tofeti Aleksandar — 447
Tolić — 763
Tomasi (zaselak) — 546
Tomaševci — 695
Tomaševec (zaselak) — 226
Tomašević (general) — 414
Tomašica — 720
Tomić (s.) — 647
Tomić Božo — 110
Tomić Pero — 549, 770
Tominovac — 410
Tonkovići — 464
Toplak Ferdo — 709
Toplica — 308, 309, 829, 830
Topličica — 227
Topolovac — 779
Topusko — 270, 720
Toranj — 698, 856
Trakošćan — 225
Trbović Gojko — 44, 189, 448
Trbović Mile — 648
Trebinja (G. i D.) — 91, 92, 269, 471, 472
Trebinja (r.) — 266
Trebinje — 808, 822
Trebovec — 34, 36, 37, 234, 235
Tremušnjak — 732—734
Trenkovo — 698
Trgovišće — 558, 781, 785, 786
Tribalj — 483
Tribanj — 530
Trilj — 181, 454
Tripina Kosa — 616, 750
Trišnjevac (k. 481) — 46
Trivanović Pero — 119
Trkulje — 379
Trnava — 233, 351
Trnbusi — 45
Trnova Poljana — 613, 615, 751—754
Trnovac — 335, 767
Trnovi Umac (k. 1041) — 750
Trnovitica — 697
Trnjani — 345, 346, 348, 363
Trogir — 459, 544—546, 610, 796, 799, 862
Troglav (M. i V.) — 619—623, 749, 751, 753
Trojeglava — 720, 806
Trojeglava (kod Grubišnog Polja) — 370, 855, 856
Trojvrh (brdo) — 473, 474
Trokut (predeo) — 720, 775, 776
Tromeđa (k. 1037) — 767
Trolokve — 125, 544
Trošelji (s.) — 529
Trošmarija — 642, 646
Trsat — 483
Trsić Mijo — 630
Trst — 40—43, 161—164, 167, 189, 446, 449, 450, 585, 710
Trviž — 42
Trubar — 112
Tržac — 142
Tržić — 101, 271, 473, 474
Tržićki most — 473
Tuhelj — 228
Tuheljske Toplice — 227, 228
Tulačnik (brdo) 473, 474
Tulić Ivica — 591
Tupala (Tomingajska) — 464, 763, 764
Turanj — 90—92
Turanjska Brda — 90, 91, 470, 471
Turčević Polje — 370, 806, 810
Turija — 264
Turjanski — 108, 109, 201, 583, 584, 603, 604, 678, 683, 758—760, 762, 763, 767, 769, 811
Turjanski Klanac — 584
Turjansko Polje — 583
Turkovčina — 231, 781
Turkulin Artur — 177, 500, 536, 584
Turljaće (k. 1342) — 494
Turopolje — 35, 303, 525, 674, 691, 813
Turovac — 129, 215, 216, 432, 738, 742, 743, 745
Tušilović — 92, 470—472, 696
Tušilovićki Cerovac — 472
Tužević — 482—487, 712
Tužno — 196, 392

U

Učka (pl.) — 704, 705, 721
Udetin (s.) — 118
Udovičić Antón — 159
Uljan (Ugljan o.) — 44, 46, 864
Ugljane (s.) — 46, 49, 609
Uljanik — 697
Um (k. 439) — 46
Um — 105—107
Umac (k. 1306) — 619, 750
Umac (M. i V. k. 159 i 148) — 66
Umac (V. k. 843) — 134
Umac (M. k. 163) — 65
Umag — 517
Umetić — 671, 725, 726
Umoljane — 848
Una (r.) — 314, 316, 467, 577, 688, 708

Unčani — 211, 467, 468
Unešić — 127
Unska dolina — 683
Utinja (r.) — 562
Utinja (s.) — 471
Utore — 70, 494
Uvalica — 700
Uvoda Ivan — 591, 630
Uzelac (major) — 147
Uzelac J. Mile — 97, 183, 282, 757
Uzelac Miloš — 221

V

Vaganac — 475
Vaganj — 480, 481, 564, 616
Vagovina — 777
Vale — 164
Valenovac — 285, 420, 443
Valković Vazmoslav — 161
Valpovo — 891
Varaždin — 196, 231, 334, 389, 392, 519—521, 541, 558, 721, 783, 784, 796, 805, 808, 812, 818, 834, 838, 839, 850, 851, 854, 860, 866, 869, 873, 877, 879, 883, 889, 891
Varaždinske Toplice — 238, 335, 336, 780, 816
Varda (k. 924) — 49
Varoš (s.) — 644
Vaška — 22
Vela Luka — 435—437, 439, 567, 624, 625, 628, 636, 637, 639, 788, 879, 881
Vela Učka — 695
Velebit (pl.) — 82, 462, 464, 697, 744
Velika (s.) — 148, 694
Velika Crkvina — 470
Velika Gradina (k. 486) — 46
Velika Greda — 759, 762
Velika Gomila (k. 787) — 139
Velika Gorica — 298—300, 303, 522, 523, 655, 674, 708, 709, 720, 812
Velika Paka — 414, 416
Velika Pisanica — 56
Velika Popina — 212, 215, 742
Velika Učka — 722
Velika Ves — 333, 334
Veliki Erjavec — 415
Veliki Grad (k. 514) — 290
Veliki Gradac — 734
Veliki Grđevac — 601, 773, 837, 870
Veliki Lupoglav (k. 1237) — 280, 750, 753
Veliki Ogradak — 108, 109, 549, 769
Veliki Osoj (k. 385) — 290, 291
Veliki Poganac — 239, 689, 780, 817, 829
Veliki Ponor — 595
Veliki Sokolac (k. 1589) — 753
Veliki Troglav (k. 1913) — 619
Veliki Vrh (k. 966) — 458
Veliko Greblje — 746, 747
Veliko Kalce — 197, 332
Veliko Nabrđe — 411, 694
Veliko Osoje — 587
Veliko Trgovište — 819
Veliko Trojstvo — 773, 839
Velimirovac — 442, 444
Velišće (k. 399) — 785
Velo Brdo — 40
Velji Dol — 290
Venac — 51
Veprinac — 695
Ves Lepoglavska — 392
Veternica (brdo) — 196, 225, 331, 389
Veternička Gora — 196, 225, 330—333, 336, 340, 388, 859
Vetovo — 410
Vezišće — 825
Vičić Srećko — 110
Vid Franjo — 349
Vidović Mile — 397
Vidović Nikola — 52
Vilajica — 545, 610
Vilson M. — 567, 640
Viljevo (G. i D.) — 354, 361, 386, 429
Vinalić — 278, 606, 620
Vinica — 337, 818
Vinično — 230
Vinkovci (grad) — 56, 165, 285, 345, 347—349, 816
Vinovo (G. i D.) — 128, 494
Vinski Vrh — 338
Viojla — 742, 743
Virovitica — 19, 20, 22, 27, 32, 206, 357, 366, 370, 371, 652, 678, 697, 720, 773, 793, 849, 850, 865, 880, 883
Vis (o.) — 89, 247, 248, 253, 255, 256, 258, 259, 294—296, 372, 437, 439, 566, 580, 590, 624, 625, 628, 637, 640, 697, 787, 789, 796, 849, 850, 871
Visibaba (k. 1166) — 202, 612, 614, 616, 751, 752, 754
Viskić Vlado — 264
Visoko (G. i D.) — 230, 785
Visoko — 869
Visovo — 240
Visuć — 168
Višnjan (trgovište) — 39
Višnjevac (S. M. V.) — 239, 240
Višnjička Linija — 23
Vital (k. 557) — 106

Vitešinec — 394, 519—521, 783
Vitunj — 487
Vižanovec — 477
Vještica Mile — 281
Vještića Gora — 280, 406, 551, 564, 565, 619—621, 623, 753, 754
Vlahov (major) — 677
Vlaisavljević Dušan — 124, 217, 434
Vlastelica Grgo — 591
Vlaška — 39
Voćin — 23, 24, 99, 355, 358, 652, 824
Voćinska Rijeka — 29
Voćinski Potok — 28, 30—32, 352, 353, 385, 814
Vod gorskih topova Domobranske središne škole — 490
Vodenica (trig. 538) — 415
Vodica (kod Drežnice) — 485, 486
Vodice — 64, 65, 432, 588, 862
Vodnjan — 41
Vodoteč — 482, 712
Voganj (ž. st.) — 835
Vojlovica (r.) — 411, 419
Vojlovica (potok) — 443, 444
Vojlovica (ž. st.) — 29, 32
Vojnić — 46, 211, 467
Vojnovac — 7, 272, 473
Vojnovec — 340
Vojnovec (s. kod Kalnika) — 780, 781
Vojnović Mihajlo — 141, 211
Volaš Lako — 284
Volinja (r.) — 210, 467
Volinja (s.) — 730, 869
Voloder (ž. st.) — 600, 802
Vorkapić Slavko — 402, 578
Voštane (G.) — 49, 75, 77, 78, 182, 381, 667, 752, 794, 795
Vozilo Vladimir — 190
Vožnica — 412
Vrana (s.) — 64, 65
Vraneš Milan — 648
Vrani Kamen — 652
Vranići — 39
Vranovac (k. 979) — 750
Vranovac — 29
Vranovci — 344—346, 662
Vransko Jezero — 697
Vranja — 695
Vranjača (k. 1890) — 619
Vranjica — 610
Vratnik — 153, 154, 167, 530, 531
Vrban Ante — 156, 452
Vrbica — 131, 379, 380, 383
Vrbovac — 652
Vrbovec — 815, 841
Vrbovo — 781
Vrbovsko — 486, 696, 699
Vrče (k. 610) — 612, 614, 615
Vrdovo — 219, 279, 281, 480, 481, 551, 564, 613, 616, 619—621, 751, 753, 754, 875, 877, 879
Vrebac (s.) — 168, 535, 763, 770
Vreline — 549, 770
Vrelo — 138, 535
Vrelo Gacke — 758
Vrgorac — 264
Vrh — 695
Vrh Kapele — 168, 273—275, 531—533
Vrhov. Dugi Dol — 107, 109, 200, 543, 759
Vrhovac (k. 526) — 473, 474
Vrhovec — 480
Vrhovina (kod Slav. Broda) — 346
Vrhovine — 105, 109, 111, 201, 271, 274, 317, 318, 532, 542, 543, 583, 603, 604, 643, 671—678, 683, 709, 713, 714, 716, 717, 758, 759—762, 765, 870
Vrhovinsko Rudopolje — 542, 758, 759, 761
Vrhovni štab NOV i PO Jugoslavije — 83, 86, 112, 137, 150, 291, 542, 675, 683, 688—691, 695, 696, 698—701, 704, 705, 707, 710, 713—718, 720, 738
Vrhovnjak — 436, 440
Vrijeska — 367, 773
Vrkašić — 142
Vrlička Krajina — 613, 697, 750
Vrlika — 94, 129—131, 146, 147, 278, 279, 405—407, 565, 679, 750
Vrnjika (r) — 475
Vrpolje (s. kod Dvora) — 118
Vrpolje (s. kod Tijarice) — 46, 181, 455
Vrpolje (s. kod Knina) — 129, 131, 376, 377
Vrpolje (s. kod Sl. Broda) — 351, 364, 409, 413, 663, 812
Vrsar — 446
Vrtlišće — 498, 644, 645, 647
Vržerala — 381, 382
Vučica (r.) — 425, 538
Vučica Mate — 127
Vučipolje — 213, 215, 216, 460, 461, 463, 707, 741, 743—746, 749, 754, 764
Vučjak (kod Drežnice G. i D.) — 648
Vučjak — 744
Vučji Vrh — 461, 462, 744, 745
Vučković Simo — 648

Vučković Stevo — 593
Vuglovec — 783
Vugonje — 212
Vujačić Marko — 719
Vujičić Milan — 119, 635
Vujić Đuro — 110
Vukas (s.) — 737
Vukava — 709, 768, 863
Vukelić (s.) — 648
Vukelić Andrija — 416, 811
Vukelić Josip — 389
Vukelić Savo — 43, 160, 165, 195, 586
Vukman Ivan — 630
Vukman Mijo — 629
Vukman Milan — 591
Vukmanić (s.) — 90—92, 265, 269, 271, 470, 471, 679, 680, 816, 817
Vukmanska Bukovica — 471, 472
Vukojevac — 300, 303
Vukojević Dragan — 402, 578
Vukomerić — 657
Vukosavljevica — 694
Vukotić Dukljan — 376
Vukova Gorica — 497
Vukovar — 837, 854, 861
Vukovec (G. i D.) — 781
Vukovići (s.) — 130, 376, 377
Vukovje (s. kod Bastaja) — 773
Vukovje (s. V. i M.) — 235, 367, 368, 720
Vuksani — 415
Vuksanović (komandant četnički) — 738
Vukšinec — 230
Vuletić Đuro — 397
Vulin P. Ivan — 554, 555, 670
Vurgin Anton — 233

Z

Zabok — 857
Začretje — 222
Zadar — 80, 81, 120, 430
Zadvarje — 249, 454
Zaglav (uvala) — 435, 440, 636
Zagreb — 56, 150, 204—206, 228, 231, 304, 308, 334, 339, 340, 348, 350, 351, 372, 389, 409, 412, 415, 457, 458, 522—524, 655, 663, 665, 672, 677, 685, 691, 692, 696, 697, 704, 709, 714—717, 721, 803, 812, 813, 815, 825, 830, 831, 844—846, 850, 858, 882, 892
Zajezda — 227, 477, 489, 490, 706, 707, 782—785
Zajle — 652
Zaluka — 416
Zalužani (kod Banja Luke) — 818
Zalužnica — 107, 109, 271, 272, 317, 318, 542, 543, 583, 643, 714, 717
Zamin (k. 213) — 65
Zamlača — 210, 467
Zaninović Berta — 630
Zaprešić — 331, 334, 336, 337, 340, 341, 343, 871, 882
Zasiok (s.) — 551, 616, 749, 751, 752
Zatezalo Branko — 402, 578
Zaton — 821
Zavalje — 475, 593, 594, 686, 765
ZAVNOH — 680, 681, 720, 721
Završje — 229, 392, 560
Zazbornjača — 135
Zbor prvi domobranski — 167, 370
Zbornjača (k. 1246) — 77
Zdenci (V.) — 29, 364, 429, 697, 702, 836
Zdenčina — 271, 272, 305, 306, 523, 525, 696, 704, 858
Zdihovo — 647

Zdrugovi (brigade) ustaško-domobranske:

— brzi — 412, 651
— prvi gorski — 600, 773, 825, 839, 845, 856, 862
— drugi posadni — 265, 414, 645, 659, 717, 793, 878
— četvrti gorski — 206, 320, 365, 370, 651, 793, 800, 840, 866, 881, 886, 889, 891
— četvrti stajaći — 167
— četvrti ustaški — 673
— peti ustaški stajaći — 703, 715, 784, 877
— šesti ustaški stajaći — 381, 798, 876
— Poglavnikov tjelesni — 228, 489, 490, 520, 689, 703, 715, 817
— prometni ustaške vojnice — 338, 519

Zebića Staja — 134
Zebići — 474
Zec Božo — 635
Zec Mate — 591
Zečevo — 63, 122
Zelengrad — 121, 431, 738
Zelovo — 95, 219
Zemun — 351, 812, 826, 840, 843, 844, 848, 850, 857, 860, 871, 872
Zetkan (s.) — 778
Zgališće — 778
Zirić Jovo — 319
Zižić — 135

Zlatar — 196, 222, 226, 229, 331, 334, 337, 389, 557, 558, 560, 686, 784, 800, 809, 816, 883
Zlata - Bistrica (ž. st.) — 338, 339
Zlo Polje — 623
Zlobin — 151, 152, 468, 482, 483, 527, 643, 648, 699, 701, 712
Zlonoga Jovan — 635
Zmajan (o.) — 821
Zmajevac — 138, 316
Zolotarjov (oficir) — 306
Zoljan (s.) — 364, 365, 822
Zorić Đuro — 13
Zorkovac — 691, 829
Zorzin Zvone — 464, 748
Zrilina Glavica — 746
Zrinjanin Rade — 52
Zrmanja (r.) — 212
Zrmanja (s.) — 168, 679, 687, 697, 743, 744, 746
Zrmanjska dolina — 212
Zrmanjski Klanac — 213, 742, 744—746
Zrnić Mile — 536
Zrnić Rade — 648
Zrnići (s.) — 482
Zumagazev Aman — 288
Zvečaj — 571, 645
Zvečevo (Staro) — 652, 824
Zvekovac — 778
Zvirinović (o.) — 436, 440

Ž

Žagrovica — 376
Žakanje — 415, 416
Žarković Grujica dr — 717
Žarovnica — 393
Žažina — 818
Žažvić — 120, 123
Žegar — 749
Žegarac Đuro — 769
Žejane — 451
Željava — 475, 593
Žestilje — 419, 423
Žigić Rade — 206
Žiroslavlje — 20
Žirović — 874
Živaja (k. 279) — 14, 726
Živčane — 807
Živica — 319, 761
Živković Damjan — 389
Živković Drago — 281
Žitkovčica — 299, 300, 303
Žitomir — 231, 334, 337—339
Žminj — 38, 41, 446
Žujović Sreten Crni — 640
Žumberak — 501, 654, 655, 657, 658, 674, 677, 684, 686, 687, 690, 698, 704, 707, 709, 714, 715, 717, 720, 721, 813, 883
Županjol — 484
Župić — 9, 11, 561, 635, 699, 708, 852
Župić (k. 264) — 10, 632—634, 723, 724
Žuta Lokva — 528, 530
Žutica (šuma) — 36, 37, 234, 835
Žutnica (s.) — 195, 222, 223, 225, 336, 337, 340, 341, 672, 686
Žutulja — 762
Žuvela Šime — 591
Žužulja Josip — 407

SADRŽAJ

BORBE U HRVATSKOJ 1944 GOD.
— april —

I

Dokumenti jedinica Narodnooslobodilačke vojske i partizanskih odreda

Strana

Izvještaj Štaba Četvrtog korpusa od 1 aprila 1944 Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o napadu jedinica Osme divizije na neprijateljski kamion i borbi kod Plavča Drage — — — — 7

Izvještaj Štaba Četvrtog korpusa od 1 aprila 1944 Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o borbama Sedme divizije od 14 do 27 marta — — — — — — — — — — — — — — 8

Zapovijest Štaba Dvadeset osme udarne divizije od 1 aprila 1944 podređenim jedinicama za napad na neprijateljsku posadu u Podravskoj Slatini — — — — — — — — — — — 15

Zapovijest Štaba Dvanaeste divizije od 2 aprila 1944 podređenim jedinicama za obezbjeđenje napada na neprijateljski garnizon u Podravskoj Slatini — — — — — — — — — — 27

Izvještaj Štaba Trideset treće divizije od 2 aprila 1944 Štabu Desetog korpusa (Zagrebačkog) NOVJ o borbi kod Oborova — 34

Izvještaj Operativnog štaba za Istru od 2 aprila 1944 Štabu Jedanaestog korpusa NOVJ o izvršenim diverzijama i borbama od 20 februara do 20 marta — — — — — — — — — 38

Izvještaj Štaba Grupe srednjedalmatinskih NOP odreda od 2 aprila 1944 Štabu Osmog korpusa NOVJ o borbama na Mosoru i Kamešnici — — — — — — — — — — — — — 44

Zapovijest Štaba Druge NOU brigade Osme divizije od 2 aprila 1944 podređenim jedinicama za napad na neprijatelja u selu Keić — — — — — — — — — — — — — — 50

Izvještaj Štaba Treće NO brigade od 2 aprila 1944 Štabu Devetnaeste divizije o rezultatu napada na neprijateljsku patrolu kod Gornjeg Lapca — — — — — — — — — — — 52

Direktiva Štaba Šestog korpusa NOVJ od 3 aprila 1944 za dejstvo jedinica Zapadne i Istočne grupe NOP odreda — — — 55

Zapovijest Štaba Sedme NOU divizije od 3 aprila 1944 podređenim jedinicama za rušenje pruge Sunja — Kostajnica — — 59

Strana

Izvještaj Štaba Devetnaeste divizije od 3 aprila 1944 Štabu Osmog korpusa NOVJ o borbama kod Brguda, Đevrske i Pristega 61
Pregled socijalnog i nacionalnog sastava i političke pripadnosti jedinica dvadeset osme divizije od 3 aprila 1944 godine — 68
Zapovijest Štaba Grupe srednjedalmatinskih NOP odreda od 3 aprila 1944 za napad na ustaše u Čvrljevu — — — — 70
Izvještaj Štaba Treće brigade od 3 aprila 1944 Štabu Dvadesete divizije o borbama na Kamešnici — — — — — — — — 74
Izvještaj Štaba Osmog korpusa NOVJ od 4 aprila 1944 Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o stanju u jedinicama i na terenu 79
Zapovijest Štaba Osme divizije Četvrtog korpusa NOVJ od 4 aprila 1944 podređenim jedinicama za napad na neprijatelja u Vukmaniću, na Škrtić Brdu i koti 157 — — — — — — — 90
Zapovijest Štaba Dvadesete divizije od 4 aprila 1944 podređenim jedinicama za napad na neprijateljske posade u selima Potravlje, Hravce, Čitluk, Koljane, Garjak i Ježević — — 93
Zapovijest Štaba Šestog korpusa NOVJ od 5 aprila 1944 podređenim jedinicama da ostanu u Podravskoj Slatini i na položajima oko nje radi obezbjeđenja evakuacije plijena i ranjenika i uspostavljanja reda i sigurnosti u gradu — — — 98
Izvještaj Štaba Osme divizije od 5 aprila 1944 Štabu Četvrtog korpusa NOVJ o borbama Druge NOU brigade na prostoriji Mavrović — Donja Perjasica — Kestenjak — Keić — — 100
Izvještaj Štaba Treće brigade Trinaeste divizije od 5 aprila 1944 o napadu na Prozor i borbama protiv neprijateljskih snaga koje su prodirale ka Vrhovinama — — — — — — — — 105
Naređenje Štaba Osmog korpusa NOVJ od 6 aprila 1944 Štabu Devete divizije da razvije aktivnost u pravcu Knina i Cetinske Doline — — — — — — — — — — — — 112
Izvještaj Štaba Sedme NOU divizije od 6 aprila 1944 Štabu Četvrtog korpusa NOVJ o izvršenim diverzijama na pruzi Sunja — Kostajnica i borbama na području Petrinje i Kostajnice 114
Zapovijest Štaba Devetnaeste divizije od 6 aprila 1944 podređenim jedinicama za napad na ustaše u selu Ostrovičke Lišane — 120
Izvještaj Štaba Grupe srednjedalmatinskih NOP odreda od 6 aprila 1944 Štabu Osmog korpusa NOVJ o napadu na ustaše u Čvrljevu — — — — — — — — — — — — — — 125
Zapovijest Štaba Devete divizije od 7 aprila 1944 podređenim jedinicama za dejstvo na prostoriji Plavno — Golubić — Uništa Livanjsko Polje — — — — — — — — — — — 129
Izvještaj Štaba Grupe srednjedalmatinskih NOP odreda od 7 aprila 1944 Štabu Osmog korpusa NOVJ o borbi Dinarskog NOP odreda na Dinari — — — — — — — — — — — 133
Zapovijest Štaba Sedme NOU divizije od 8 aprila 1944 podređenim jedinicama da zatvore pravce Otoka — Cazin i Bosanska Krupa — Cazin — — — — — — — — — — 137
Zapovijest Štaba Osme divizije Četvrtog korpusa NOVJ od 8 aprila 1944 podređenim jedinicama za napad na Cazin — — — 141
Naređenje Štaba Dvadesete divizije od 8 aprila 1944 podređenim jedinicama da pojačaju pritisak na neprijateljska uporišta na liniji Sinj — Vrlika — — — — — — — — — — 146

Strana

Zapovijest Štaba Dvanaeste divizije od 9 aprila 1944 podređenim jedinicama za napad na neprijateljsko uporište u Đurđenovcu — — — — — — — — — — — — — — 147

Naređenje Štaba Trideset četvrte divizije od 9 aprila 1944 Štabu brigade »Franjo Ogulinac-Seljo« da izvrši diverziju na pruzi Zagreb — Sisak — — — — — — — — — — — — 150

Izvještaj Štaba Trinaeste divizije od 10 aprila 1944 Štabu Jedanaestog korpusa NOVJ o napadu na ustaše u Grobniku — 151

Izvještaj Štaba Trinaeste divizije od 10 aprila 1944 Štabu Jedanaestog korpusa NOVJ o napadu na neprijateljsku posadu u selu Prokike — — — — — — — — — — — — 153

Naredba Operativnog Štaba za Istru od 10 aprila 1944 o formiranju Prve Istarske NO brigade »Vladimir Gortan« i NOP odreda »Učka« i o postavljanju rukovodilaca — — — — — — 155

Izvještaj Operativnog štaba za Istru od 10 aprila 1944 Štabu Jedanaestog korpusa NOVJ o izvršenim diverzijama i borbama od 20 do 31 marta — — — — — — — — — — — 160

Naređenje Štaba Šestog korpusa NOVJ od 11 aprila 1944 štabovima Istočne i Zapadne grupe NOP odreda da izvrše diverziju na pruzi Banova Jaruga — Vinkovci — — — — — 165

Izvještaj Štaba Jedanaestog korpusa NOVJ od 11 aprila 1944 Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o rasporedu i organizacionom stanju jedinica — — — — — — — — — — — 167

Izvještaj Štaba Dvanaeste divizije od 11 aprila 1944 Štabu Šestog korpusa NOVJ o napadu na neprijateljske snage u Đurđenovcu i Feričancima — — — — — — — — — — — 177

Izvještaj Štaba Dvadesete divizije od 11 aprila 1944 Štabu Osmog korpusa NOVJ o borbama na Kamešnici — — — — — 180

Izvještaj Štaba Dvadeset osme udarne divizije od 11 aprila 1944 Štabu Šestog korpusa NOVJ o toku i rezultatima napada na neprijateljski garnizon u Podravskoj Slatini — — — — 183

Izvještaj Operativnog štaba za Istru od 11 aprila 1944 Štabu Jedanaestog korpusa NOVJ o organizacionom stanju jedinica — 189

Zapovijest Štaba Zapadne grupe NOP odreda od 11 aprila 1944 podređenim jedinicama za napad na ustaše u selu Novi Golubovec — — — — — — — — — — — — — 195

Izvještaj Štaba Treće NO brigade od 11 aprila 1944 Štabu Trideset pete divizije o borbama od 5 do 10 aprila — — — — — 200

Izvještaj Štaba Trećeg diverzantskog bataljona od 11 aprila 1944 Štabu Desetog korpusa (Zagrebačkog) NOVJ o izvršenim diverzijama od 25 marta do 10 aprila — — — — — — 204

Naredba Glavnog štaba NOV i PO Hrvatske od 12 aprila 1944 o pohvali jedinica Šestog korpusa NOVJ za uspjehe postignute u martu i početkom aprila — — — — — — — — 206

Zapovijest Štaba Sedme NOU divizije od 12 aprila 1944 podređenim jedinicama za napad na neprijateljsku posadu u Divuši 209

Zapovijest Štaba Devetnaeste divizije od 12 aprila 1944 podređenim jedinicama za napad na četnike u selu Sučevići — — — 212

Dodatak zapovijesti Štaba Devetnaeste divizije od 12 aprila 1944 podređenim jedinicama za napad na četnike u Vučipolju — 216

Strana

Izvještaj Štaba Dvadesete divizije od 12 aprila 1944 Štabu Osmog korpusa NOVJ o napadu na Hrvace, Čitluk, Potravlje, Maljkovo i Ježević — — — — — — — — — — — — 217

Izvještaj Štaba Trideset druge divizije od 12 aprila 1944 Štabu Desetog korpusa (Zagrebačkog) NOVJ o borbama u Hrvatskom Zagorju od 28 marta do 10 aprila — — — — — 222

Izvještaj Štaba Desetog korpusa (Zagrebačkog) NOVJ od 13 aprila 1944 Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o borbama od 21 marta do 7 aprila — — — — — — — — — — 230

Izvještaj Štaba Sedme NOU divizije od 13 aprila 1944 Štabu Četvrtog korpusa NOVJ o borbama na pravcima Otoka — Cazin i Bosanska Krupa — Cazin — — — — — — — 242

Izvještaj Štaba Dvanaeste divizije od 13 aprila 1944 Štabu Šestog korpusa NOVJ o borbi kod Stare Jošave — — — — — 244

Izvještaj Štaba Dvadeset šeste divizije od 13 aprila 1944 Štabu Osmog korpusa NOVJ o organizacionom stanju divizije, utvrđivanju otoka Visa i o pripremama za napad na Korčulu i Mljet — — — — — — — — — — — — 247

Izvještaj Štaba Grupe južnodalmatinskih NOP odreda od 13 aprila 1944 Štabu Osmog korpusa NOVJ o rasporedu i dejstvima jedinica od 10 marta do 10 aprila — — — — — — — 262

Izvještaj Štaba Osme divizije od 14 aprila 1944 Štabu Četvrtog korpusa NOVJ o rezultatima napada na ustaško domobransku posadu u Vukmaniću — — — — — — — — — 265

Izvještaj Štaba Osme divizije od 14 aprila 1944 Štabu Četvrtog korpusa NOVJ o dejstvima u martu i početkom aprila — 270

Izvještaj Štaba Trinaeste divizije od 14 aprila 1944 Štabu Jedanaestog korpusa NOVJ o napadu na neprijateljska uporišta Carska Kuća, Razvala i Vrh Kapele — — — — — — 273

Izvještaj Štaba Dvadesete divizije od 14 aprila 1944 Štabu Osmog korpusa NOVJ o borbama na liniji Sinj — Vrlika — — — 278

Izvještaj Štaba Omladinske brigade »Jože Vlahović« od 14 aprila 1944 Štabu Trideset četvrte divizije o borbi na liniji Plešivica — Prilipje — — — — — — — — — — — 282

Izvještaj Štaba Dvanaeste divizije od 15 aprila 1944 Štabu Šestog korpusa NOVJ o borbi kod sela Jošava — — — — — 285

Naredba Operativnog štaba za Istru Jedanaestog korpusa NOVJ od 15 aprila 1944 o formiranju Drugog NOP odreda za Istru i postavljanje rukovodilaca — — — — — — — — 287

Zapovijest Štaba Dvadeset šeste divizije od 16 aprila 1944 podređenim jedinicama za napad i uništenje neprijateljske posade na Otoku Mljetu — — — — — — — — — — — 290

Izvještaj Štaba Trideset četvrte divizije od 16 aprila 1944 Štabu Četvrtog korpusa NOVJ o borbama kod Kravarskog — — 298

Izvještaj Štaba Trideset četvrte divizije od 16 aprila 1944 Štabu Četvrtog korpusa NOVJ o napadu neprijatelja na Žumberački NOP odred — — — — — — — — — — — 308

Izvještaj Štaba Unske grupe od 16 aprila 1944 Štabu Četvrtog korpusa NOVJ o borbama za Cazin — — — — —. — — 311

Strana

Izvještaj Štaba Sedme NOU divizije od 17 aprila 1944 Štabu Četvrtog korpusa NOVJ o rušenju pruge između Otoke i Ostrošca — — — — — — — — — — — — — — 315

Izvještaj Štaba Osme divizije od 17 aprila 1944 Štabu Četvrtog korpusa NOVJ o borbama kod Dabra i Doljana — — — 317

Pismo Štaba Dvadeset osme udarne divizije od 17 aprila 1944 Štabu Šestog korpusa i potčinjenim jedinicama o greškama koje su zapažene prilikom napada na Podravsku Slatinu — 320

Izvještaj Štaba Zapadne grupe NOP odreda od 17 aprila 1944 Štabu Desetog korpusa (Zagrebačkog) NOVJ o napadu na ustaše u selu Novi Golubovec — — — — — — — — — 330

Izvještaj Štaba Zapadne grupe NOP odreda od 17 aprila 1944 Štabu Desetog korpusa (Zagrebačkog) NOVJ o borbama od 20 marta do 10 aprila — — — — — — — — — — — — 333

Izvještaj Štaba Šestog korpusa od 18 aprila 1944 Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o borbama od 10 marta do 10 aprila — 344

Izvještaj Štaba Devete divizije od 18 aprila 1944 Štabu Osmog korpusa NOVJ o napadu Druge brigade na Strmicu i Golubić 376

Izvještaj Štaba Devete divizije od 18 aprila 1944 Štabu Osmog korpusa NOVJ o dejstvima jedinica od 19 marta do 18 aprila — 379

Zapovijest Štaba Dvanaeste divizije Šestog korpusa NOVJ od 18 aprila 1944 podređenim jedinicama da sruše mostove na rijeci Karašici i cesti Podravska Slatina — Donji Miholjac 384

Izvještaj Štaba Trideset druge divizije od 18 aprila 1944 Štabu Desetog korpusa (Zagrebačkog) NOVJ o borbama na Veternićkoj Gori i kod Lobora — — — — — — — — — 388

Zapovijest Štaba Desetog korpusa (Zagrebačkog) NOVJ od 19 aprila 1944 podređenim jedinicama za napad na Ivanec — — — 390

Izvještaj Štaba Osme divizije od 19 aprila 1944 Štabu Četvrtog korpusa NOVJ o borbi kod Keić Mosta — — — — — 395

Izvještaj Štaba Osme divizije od 19 aprila 1944 Štabu Četvrtog korpusa NOVJ o napadu na Cazin — — — — — — 398

Izvještaj Štaba Devete divizije od 19 aprila 1944 Štabu Osmog korpusa NOVJ o borbama Prve brigade u Cetinskoj Dolini — 405

Izvještaj Štaba Istočne grupe NOP odreda od 19 aprila 1944 Štabu Šestog korpusa NOVJ o borbama i stanju u jedinicama od 10 do 19 aprila — — — — — — — — — — — — 408

Izvještaj Štaba Četvrtog korpusa od 20 aprila 1944 Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o borbi na prostoriji sela Hrašće — Breznik — Jugovac — Zaluka — Velika Paka i Pravutina — 414

Zapovijest Štaba Šestog korpusa NOVJ od 20 aprila 1944 za napad na neprijateljska uporišta Feričanci i Đurđenovac — — 418

Zapovijest Štaba Dvanaeste divizije Šestog korpusa NOVJ od 20 aprila 1944 podređenim jedinicama za napad na Đurđenovac 421

Izvještaj Štaba Dvanaeste divizije od 20 aprila 1944 Štabu Šestog korpusa NOVJ o rušenju mostova na rijeci Karašici i na cesti Podravska Slatina — Donji Miholjac — — — — — 427

Zapovijest Štaba Devetnaeste divizije od 20 aprila 1944 podređenim jedinicama da napadaju manje neprijateljske garnizone, sprječavaju ispade neprijatelja na oslobođenu teritoriju i ometaju njegov saobraćaj na komunikacijama u sjevernoj Dalmaciji — — — — — — — — — — — — — 430

Strana

Zapovijest Štaba Dvadeset šeste divizije od 20 aprila 1944 podređenim jedinicama za napad na Korčulu — — — — — 435

Zapovijest Štaba Dvadeset osme divizije Šestog Korpusa NOVJ od 20 aprila 1944 podređenim jedinicama za napad na neprijateljske posade u Feričancima i Đurđenovcu — — — — 441

Dopuna izvještaja Operativnog štaba za Istru od 20 aprila 1944 Štabu Jedanaestog korpusa NOVJ o diverzijama i borbama od 31 marta do 15 aprila — — — — — — — — — 446

Izvještaj Operativnog štaba za Istru od 20 aprila 1944 Štabu Jedanaestog korpusa NOVJ o diverzijama i borbama od 31 marta do 15 aprila — — — — — — — — — — — — 448

Izvještaj Štaba Grupe srednjedalmatinskih NOP odreda od 20 aprila 1944 Štabu Osmog korpusa NOVJ o borbama od 7 do 20 aprila — — — — — — — — — — — — 454

Izvještaj Štaba Treće NO brigade od 20 aprila 1944 Štabu Devetnaeste divizije o napadu na Vučipolje i borbama protiv Nijemaca i četnika od 12 do 19 aprila — — — — — — 460

Zapovijest Štaba Sedme NOU divizije od 21 aprila 1944 podređenim jedinicama za napad na neprijateljsku posadu u Divuši 466

Izvještaj Štaba Grupe NOP odreda od 21 aprila 1944 Štabu Četvrtog korpusa NOVJ o dejstvima odreda od 1 do 15 aprila 469

Izvještaj Štaba Prve brigade Trideset treće divizije od 21 aprila 1944 Štabu Desetog korpusa (Zagrebačkog) NOVJ o borbi protiv ustaša kod Budinšćine — — — — — — — — 476

Dopunska zapovijest Štaba Desetog korpusa (Zagrebačkog) NOVJ od 22 aprila 1944 podređenim jedinicama za napad na Ivanec 479

Izvještaj Štaba Devete divizije od 22 aprila 1944 Štabu Osmog korpusa NOVJ o prodoru neprijateljskih snaga u pravcu Vrdova i Vagnja — — — — — — — — — — — — — 480

Izvještaj Štaba Trinaeste divizije od 22 aprila 1944 Štabu Jedanaestog korpusa NOVJ o borbama na području Drežnice — 482

Izvještaj Štaba Trideset druge divizije od 22 aprila 1944 Štabu Desetog korpusa (Zagrebačkog) NOVJ o borbi protiv ustaša kod Budinšćine — — — — — — — — — — — 488

Zapovijest Štaba Grupe srednjedalmatinskih NOP odreda od 22 aprila 1944 podređenim jedinicama za napad na četnike u selu Mirlovići — — — — — — — — — — — — 493

Zapovijest Štaba Trinaeste divizije od 23 aprila 1944 podređenim jedinicama za napad na neprijateljski garnizon u Bosiljevu 496

Izvještaj Operativnog štaba za Istru od 23 aprila 1944 političkom komesaru Jedanaestog korpusa NOVJ o političkom i organizacionom stanju u jedinicama i prilikama na terenu — — 500

Izvještaj Štaba Prve brigade Trideset treće divizije od 23 aprila 1944 Štabu Desetog korpusa (Zagrebačkog) NOVJ o rezultatima napada na Ivanec — — — — — — — — — 519

Izvještaj Štaba Drugog diverzantskog bataljona od 23 aprila 1944 o izvršenim diverzijama od 22 marta do 22 aprila — — 522

Izvještaj Štaba Jedanaestog korpusa od 24 aprila 1944 Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o borbama od 27 marta do 10 aprila — — — — — — — — — — — — — 526

Strana

Izvještaj Štaba Dvanaeste divizije od 24 aprila 1944 Štabu Šestog korpusa NOVJ o napadu na neprijateljsko uporište Đurđenovac — — — — — — — — — — — — — — 537

Izvještaj Štaba Trideset druge divizije od 24 aprila 1944 Štabu Desetog korpusa (Zagrebačkog) NOVJ o obezbjeđenju napada na Ivanec i razoružanju ustaša kod Stražnjevca — — — 541

Obavještenje Štaba Trideset pete divizije od 24 aprila 1944 Štabu Jedanaestog korpusa NOVJ o pripremama za napad na Vrhovine i Zalužnicu — — — — — — — — — — 542

Izvještaj Štaba Grupe srednjedalmatinskih NOP odreda od 24 aprila 1944 Štabu Osmog korpusa NOVJ o borbama i izvršenim diverzijama od 16 do 24 aprila — — — — — — 544

Izvještaj Štaba Treće brigade od 24 aprila 1944 Štabu Trinaeste divizije o borbama kod Babinog Potoka — — — — — 548

Izvještaj Štaba Treće brigade od 24 aprila 1944 Štabu Dvadesete divizije o borbama na Dinari — — — — — — — 561

Naredba Štaba Desetog korpusa (Zagrebačkog) NOVJ od 25 aprila 1944 o pohvali jedinica, štabova i rukovodilaca za pokazano požrtvovanje, hrabrost i rukovođenje jedinicama u borbi kod Budinšćine i o napadu na ustaše u Ivancu — — — 555

Zapovijest Štaba Desetog korpusa (Zagrebačkog) NOVJ od 25 aprila 1944 podređenim jedinicama za napad na ustašku posadu u selu Belec — — — — — — — — — — — — 557

Zapovijest Štaba Sedme NOU divizije od 25 aprila 1944 podređenim jedinicama za napad na neprijateljsku posadu u selu Gore — — — — — — — — — — — — — — 561

Izvještaj Štaba Devete divizije od 25 aprila 1944 Štabu Osmog korpusa NOVJ o prodoru neprijateljskih snaga ka Vrdovu i Han Prologu — — — — — — — — — — — — 564

Obavještenje Štaba Dvadeset šeste divizije NOVJ od 25 aprila 1944 komandantu savezničkih snaga na otoku Visu o rezultatima operacija na Mljetu i Korčuli — — — — — — — — 566

Izvještaj Drugog diverzantskog bataljona od 25 aprila 1944 Štabu Četvrtog korpusa NOVJ o izvršenim diverzijama od 22 marta do 22 aprila — — — — — — — — — — — — 571

Izvještaj Štaba Četvrtog korpusa od 26 aprila 1944 Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o borbama za Cazin — — — — — 572

Pismo komandanta savezničkih snaga na Visu od 26 aprila 1944 komandantu Dvadeset šeste divizije u vezi s napadom na Mljet i Korčulu — — — — — — — — — — — 580

Izvještaj Štaba Trideset pete divizije od 26 aprila 1944 Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske o uzrocima obustavljanja napada na Zalužnicu, Vrhovine i Crnu Vlast — — — — — — 583

Naredba Operativnog štaba za Istru Jedanaestog korpusa NOVJ od 26 aprila 1944 o pohvali Trećeg bataljona Prve brigade »Vladimir Gortan« za uspjehe u borbama protiv neprijateljskih jedinica — — — — — — — — — — — — — 585

Izvještaj Štaba Druge brigade od 26 aprila 1944 Štabu Dvadeset šeste divizije o napadu na otok Mljet — — — — — — 586

Izvještaj Štaba Osme divizije od 27 aprila 1944 Štabu Četvrtog korpusa NOVJ o napadu na neprijateljski kamion kod Zavalja i borbi kod s. Popović Brdo — — — — — — — 593

Strana

Izvještaj Štaba Devete divizije od 27 aprila 1944 Štabu Osmog korpusa NOVJ o borbama kod Han Prologa — — — — 594
Izvještaj Štaba Trideset treće divizije od 27 aprila 1944 Štabu Desetog korpusa (Zagrebačkog) NOVJ o dejstvima Druge brigade od 5 do 20 aprila — — — — — — — — 598
Izvještaj Štaba Trideset pete divizije od 27 aprila 1944 Štabu Jedanaestog korpusa NOVJ o prodoru neprijateljskih snaga pravcem Otočac — Vrhovine i Lapac — Mazin i o organizacionom stanju jedinica — — — — — — — — — — 603
Izvještaj Štaba Grupe srednjedalmatinskih NOP odreda od 27 aprila 1944 Štabu Osmog korpusa NOVJ o stanju na području Drniša i napadu na četnike u selu Mirlovići — — — — 607
Izvještaj Štaba Grupe srednjedalmatinskih NOP odreda od 27 aprila 1944 Štabu Osmog korpusa NOVJ o borbama od 19 do 24 aprila — — — — — — — — — — 609
Izvještaj Štaba Prve brigade od 27 aprila 1944 Štabu Dvadesete divizije o borbama na Dinari — — — — — — — — 612
Izvještaj Štaba Druge brigade od 27 aprila 1944 Štabu Dvadesete divizije o borbama na Dinari — — — — — — — — 619
Izvještaj Štaba Prve NOU brigade od 27 aprila 1944 Štabu Dvadeset šeste divizije o borbi na Korčuli — — — — — — 623
Izvještaj Štaba Sedme NOU divizije od 28 aprila 1944 Štabu Četvrtog korpusa NOVJ o napadu na ustaše u selu Gore — 632
Izvještaj Štaba Dvadeset šeste divizije od 28 aprila 1944 Štabu Osmog korpusa NOVJ o napadu na otok Korčulu — — — 636
Izvještaj Štaba Trinaeste divizije od 29 aprila 1944 Štabu Jedanaestog korpusa NOVJ o napadu na Bosiljevo i Drežnicu — 642
Izvještaj Štaba Dvadeset osme divizije od 29 aprila 1944 Štabu Šestog korpusa NOVJ o borbama na liniji Kuzma — Lisičine Hum — Popovac i o razmeštaju jedinica i pripremama za napad na neprijatelja koji prodire na Papuk — — — — 651
Izvještaj Štaba Trideset četvrte divizije od 29 aprila 1944 Štabu Četvrtog korpusa NOVJ o upadima neprijateljskih snaga na oslobođenu teritoriju Žumberka i o organizacionom stanju jedinica — — — — — — — — — — — — — 654
Izvještaj Štaba Trideset četvrte divizije od 29 aprila 1944 Štabu Četvrtog korpusa NOVJ o borbi kod Krašića — — — — 659
Izvještaj Štaba Istočne grupe NOP odreda od 29 aprila 1944 Štabu Šestog korpusa NOVJ o borbama i stanju u odredima od 19 do 29 aprila — — — — — — — — — — — 662
Izvještaj Štaba Treće brigade od 29 aprila 1944 Štabu Dvadesete divizije o napadu na neprijateljsku posadu u Aržanu — — 667
Izvod iz knjige poslanih depeša Glavnom štabu NOV i PO Hrvatske od 1 do 30 aprila 1944 godine — — — — — — — — 671
Izvještaj Štaba Sedme NOU divizije od 30 aprila 1944 Štabu Četvrtog korpusa NOVJ o borbama na području Petrinje i Kostajnice — — — — — — — — — — — 723
Izvještaj Štaba Sedme NOU divizije od 30 aprila 1944 Štabu Četvrtog korpusa NOVJ o napadima na ustaše u Divuši i borbama na liniji Petrinja — Kostajnica — — — — — 728
Izvještaj Štaba Devetnaeste divizije od 30 aprila 1944 Štabu Osmog korpusa NOVJ o borbama od 9 do 23 aprila — — — — 736

Strana

Izvještaj Štaba Dvadesete divizije od 30 aprila 1944 Štabu Osmog korpusa NOVJ o borbama na Dinari — — — — — — 749

Izvod iz operacijskog dnevnika Trideset pete divizije o dejstvima u aprilu 1944 godine — — — — — — — — — — — 758

Izvještaj Štaba Trideset pete divizije od 30 aprila 1944 Štabu Jedanaestog korpusa NOVJ o borbama kod Široke Kule, Perušića, Babinog Potoka i Bilaja — — — — — — — — — 768

Izvještaj Štaba Zapadne grupe NOP odreda od 30 aprila 1944 Štabu Šestog korpusa NOVJ o borbama i stanju u odredima od 20 do 30 aprila — — — — — — — — — — — — — 772

Izvještaj Štaba Prve NO brigade od 30 aprila 1944 Štabu Trideset treće divizije o dejstvima od 6 do 30 aprila — — — — 777

Izvještaj Komande Prve baterije Prvog brdskog diviziona od 30 aprila 1944 Štabu artiljerije Dvadeset šeste divizije o učešću u napadu na Korčulu — — — — — — — — 787

II

Ustaško-domobranski dokumenti

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 1 aprila 1944 o postignutim rezultatima ustaško-domobranskih i njemačkih snaga u borbama protiv jedinica NOV i POJ u toku marta 1944 godine — — — — — — — — — — 793

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 2 aprila 1944 o borbama protiv jedinica NOV i POJ na Hvaru i na području Ludbrega, Kutine i Našica — — — — — — 797

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 3 aprila 1944 o borbama protiv jedinica NOV i POJ kod Zlatara, Ivanić Grada, Daruvara, Kostajnice, Otočca, Livna i na otoku Hvaru — — — — — — — — — — — — 800

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 4 aprila 1944 o borbama protiv jedinica NOV i POJ kod Ludbrega, Ivanić Grada, Našica, Otočca i na Moslavačkoj Gori — — 803

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 5 aprila 1944 o borbama protiv jedinica NOV i POJ kod Ivanić Grada, Daruvara, Karlovca, na Krndiji i Hvaru — — — — — 806

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 6 aprila 1944 o napadu jedinica NOV i POJ na Podravsku Slatinu i borbama kod Zlatara, Bjelovara, Daruvara, Karlovca i Otočca — — — — — — — — — — — — 810

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 7 aprila 1944 o napadu jedinica NOV i POJ na Podravsku Slatinu, željezničku stanicu u Sunji i o borbama na Žumberku, kod Brinje, Kistanja i Dugog Polja — — — — — — — 813

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 8 aprila 1944 o napadu jedinica NOV i POJ na Podravsku Slatinu, Krapinske Toplice, Vukmanić i o borbama kod Zlatara, Varaždinskih Toplica, Karlovca i Plaškog — — — — — 816

Izvještaj Zapovjedništva Glavnog stožera domobranstva od 9 aprila 1944 o napadu jedinica NOV i POJ na Podravsku Slatinu, i o borbama kod Velikog Trgovišta, Okučana, Kostajnice i Razvale — — — — — — — — — — — — — 819

ISPRAVKA

Strana	Red	Stoji	Treba
113	12 odozgo	osatje	ostaje
146	3 odozdo	[3] Vidi dok.	[3] Vidi dok.
155	6 odozgo	za istru XI. Korpus	za Istru XI. Korpusa
172	14 odozgo	ref. faniteta	ref. saniteta
176	4 odozdo	nestanbenih	nastanbenih
242	17 odozgo	Bos. Kurpa	Bos. Krupa
257	11 odozgo	kadara	kadra
263	2 odozgo	jedanu	jednu
428	12 odozdo	Novomolisanih	Novomobilisanih
465	11 odozdo	bi mi se	bi mu se
557	5 odozdo	Boleca	Beleca
673	19 odozdo	Samaricu	Šamaricu
687	8 odozdo	— posavske	— posavski
732	18 odozdo	Begovića	Begovići
796	20 odozgo	Ozilju	Ozlju
820	1 odozgo	Pordav.	Podrav.
821	11 odozdo	Gogođaji	Događaji
929	4 odozgo	Zlata-Bistrica	Zlatar-Bistrica

Tehnički urednik
Džinić Dragoslav, potpukovnik

Korektori
Hadžialić Asima
Lačimić Vera

Rukopis predat u štampu novembra 1960 god.
Štampanje završeno juna 1961 god.
Tiraž 3.500 primeraka

Štampa: Vojno štamparsko preduzeće — Beograd, Mije Kovačevića br. 5